

İDİL-URAL (TATAR VE BAŞKURT) SİHİRLİ MASALLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI MOTİF ÇALIŞMASI

AKTARMA - MOTİF TESPİTİ
(MOTİF-INDEX OF FOLK-LITERATURE'A GÖRE) - MOTİF DİZİNİ

ERKAN KARAGÖZ

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
BAŞKANLIĞI

**İDİL-URAL (TATAR VE BAŞKURT)
SİHİRLİ MASALLARI ÜZERİNE
KARŞILAŞTIRMALI MOTİF ÇALIŞMASI**

Aktarma – Motif Tespiti
(Motif-Index of Folk-Literature’a Göre) – Motif Dizini

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
BAŞKANLIĞI

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını: 541
Araştırma-İnceleme Dizisi:181

ISBN: 978-975-17-4742-6

**İDİL-URAL (TATAR VE BAŞKURT) SİHİRLİ MASALLARI
ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI MOTİF ÇALIŞMASI**
Aktarma – Motif Tespiti (Motif-Index of Folk-Literature’ a Göre) – Motif Dizini

Dr. Erkan KARAGÖZ

© Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı - 2021
E -Yayın

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı
Ziyabey Cad. No:19 Balgat-Çankaya/ANKARA
Tel: 0312 284 34 18 • Belgegeçer: 0312 284 34 65
www.akmb.gov.tr

Redaktör : Mütercim Safiye DELİMEHMETOĞLU

Grafik Tasarım : Mert SARIYILDIZ

Kapak Resmi : Bulat GİLVANOV

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ AYDIN SAYILI KÜTÜPHANESİ
KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Karagöz, Erkan

İdil-Ural (Tatar ve Başkurt) sihirli masalları üzerine karşılaştırmalı motif çalışması : Aktarma – motif tespiti (motif - İndex of Folk-Literature’ a göre) – motif dizini / Erkan Karagöz .— 1. baskı .— Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı , 2021..

xxx, 1040 sayfa ; 24 cm .— (AKDITYK Atatürk Kültür Merkezi Yayını ; 541 . Araştırma-İnceleme Dizisi ; 181)

ISBN:978-975-17-4742-6

1. MASALLAR
2. TÜRK HALKLARI -- MASALLAR
3. MASALLAR, TATAR
4. MASALLAR, BAŞKURT
5. TATAR MASALLARI -- TARİH VE ELEŞTİRİ
6. TATAR MASALLARI -- ELEŞTİRİ VE YORUM
7. BAŞKURT MASALLARI -- TARİH VE ELEŞTİRİ
8. BAŞKURT MASALLARI -- ELEŞTİRİ VE YORUM
9. HALK EDEBİYATI, TATAR
10. HALK EDEBİYATI, BAŞKURT

I. e.a. II. dizi

398.2101

**İDİL-URAL (TATAR VE BAŞKURT)
SİHİRLİ MASALLARI ÜZERİNE
KARŞILAŞTIRMALI MOTİF ÇALIŞMASI**

Aktarma – Motif Tespiti
(Motif-Index of Folk-Literature’a Göre) – Motif Dizini

Dr. Erkan KARAGÖZ

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
BAŞKANLIĞI

*23 Haziran 2018 tarihinde elim bir trafik kazası sonucu
Hakk'ın rahmetine kavuşan sevgili babam
Ramazan KARAGÖZ'e minnetle...*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	XXIII
SUNUŞ	XXVII
KISALTMALAR.....	XXIX
GİRİŞ	1
1. Masal Nedir?.....	1
2. Masal Teriminin Çağdaş Türk Yazı Dillerindeki Karşılıkları	14
3. Masalların Tasnifi Meselesi ve “Aarne-Thompson-Uther” Halk Masallarının Sınıflandırılması.....	16
4. Bir Masal Türü Olarak Sihirli (Olağanüstü) Masallar	21
5. Tatar Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar	23
6. Başkurt Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar	25

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MOTİF HAKKINDA GENEL BİLGİLER	29
1.1. Halk Edebiyatında Motif Kavramı	30
1.2. Bir Başvuru Eseri Olarak “Motif-Index of Folk-Literature”ın Belirgin Özellikleriyle Tematik Düzeni.....	38
A. Mythological Motifs / <i>Mitolojik Motifler</i>	38
B. Animals / <i>Hayvanlar</i>	51
C. Tabu / <i>Yasak</i>	54
D. Magic / <i>Sihir</i>	59
E. The Dead / <i>Ölüler</i>	67
F. Marvels / <i>Olağanüstülükler</i>	70
G. Ogres / <i>İnsan Yiyen Devler</i>	74

H. Tests / <i>Sınamalar</i>	76
J. The Wise and The Foolish / <i>Bilgelik ve Aptallık</i>	81
K. Deceptions / <i>Aldatmacalar</i>	90
L. Reversal of Fortune / <i>Talihi (Kaderi) Tersine Çevirme</i>	98
M. Ordaining The Future / <i>Geleceği Atama (Takdir Etme)</i>	99
N. Chance and Fate / <i>Şans ve Kader</i>	101
P. Society / <i>Toplum</i>	103
Q. Rewards and Punishments / <i>Ödüller ve Cezalar</i>	105
R. Captives and Fugitives / <i>Esirler ve Kaçaklar</i>	107
S. Unnatural Cruelty / <i>İnsanlık Dışı Acımasızlık</i>	108
T. Sex / <i>Cinsellik</i>	110
U. The Nature of Life / <i>Hayatın Tabiatı</i>	112
V. Religion / <i>İnanç</i>	113
W. Traits of Character / <i>Kişiliğin Özellikleri</i>	115
X. Humor / <i>Mizah</i>	115
Z. Miscellaneous Groups of Motifs / <i>Çeşitli Motif Grupları</i>	121
1.3. “Thompson Metodu”na Göre Türk Anlatı Türleri Üzerine Yapılan Motif Çalışmaları	122
1.3.1. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Masal” Konulu Çalışmalar	124
1.3.1.1. Doktora Tezleri	124
1.3.1.2. Yüksek Lisans Tezleri	126
1.3.1.3. Kitaplar	128
1.3.2. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Efsane” Konulu Çalışmalar	129
1.3.2.1. Doktora Tezleri	129
1.3.2.2. Yüksek Lisans Tezleri	130
1.3.2.3. Kitaplar	130
1.3.3. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Destan” Konulu Çalışmalar	131
1.3.3.1. Doktora Tezleri	131
1.3.3.2. Yüksek Lisans Tezleri	131

1.3.4. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Halk Hikâyesi” Konulu Çalışmalar.....	132
1.3.4.1. Doktora Tezleri.....	132
1.3.4.2. Yüksek Lisans Tezleri	133
1.3.4.3. Kitaplar.....	133
1.3.5. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Fıkra” Konulu Çalışmalar.....	134
1.4. Bu Çalışmada Kullanılan Motif Tespit ve Yerleştirme Yöntemi	134

İKİNCİ BÖLÜM

2. TATAR SİHİRLİ MASALLARI VE OLAĞANÜSTÜ

MOTİF TESPİTLERİ	143
2.1. AK KURT	144
2.1.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	144
2.1.2. Olağanüstü Motifler.....	166
2.2. TANBATIR.....	169
2.2.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	169
2.2.2. Olağanüstü Motifler.....	189
2.3. TURAY BAHADIR.....	192
2.3.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	192
2.3.2. Olağanüstü Motifler.....	202
2.4. HAMUR BAHADIR	203
2.4.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	203
2.4.2. Olağanüstü Motifler.....	206
2.5. DUTAN BAHADIR	207
2.5.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	207
2.5.2. Olağanüstü Motifler.....	220
2.6. EYGELİ BAHADIR.....	221
2.6.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	221
2.6.2. Olağanüstü Motifler.....	231

2.7. ONBİRİNCİ AHMET	232
2.7.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	232
2.7.2. Olağanüstü Motifler.....	245
2.8. KIRK OĞULLU KİŞİ	247
2.8.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	247
2.8.2. Olağanüstü Motifler.....	251
2.9. YILAN PADİŞAHI ŞAHMERAN	253
2.9.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	253
2.9.2. Olağanüstü Motifler.....	258
2.10. CILANÇAY	259
2.10.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	259
2.10.2. Olağanüstü Motifler.....	261
2.11. ZÖHRE	262
2.11.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	262
2.11.2. Olağanüstü Motifler.....	266
2.12. ÜÇ HEDİYE	268
2.12.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	268
2.12.2. Olağanüstü Motifler.....	271
2.13. KARAKUŞ	272
2.13.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	272
2.13.2. Olağanüstü Motifler.....	275
2.14. SIRLI ÇANTA	276
2.14.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	276
2.14.2. Olağanüstü Motifler.....	280
2.15. FAKİR DELİKANLI İLE YUHA YILAN	280
2.15.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	280
2.15.2. Olağanüstü Motifler.....	284
2.16. TILSIMLI ÇUBUK	285
2.16.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	285
2.16.2. Olağanüstü Motifler.....	288

2.17. BALIKÇI İLE İFRİT	289
2.17.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	289
2.17.2. Olağanüstü Motifler	292
2.18. GÜLÇİÇEK	293
2.18.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	293
2.18.2. Olağanüstü Motifler	297
2.19. KURBAĞA, SIÇAN, ÇARIK	298
2.19.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	298
2.19.2. Olağanüstü Motifler	300
2.20. ÜVEY KIZ	300
2.20.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	300
2.20.2. Olağanüstü Motifler	305
2.21. APTAL OĞLAN	305
2.21.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	305
2.21.2. Olağanüstü Motifler	311
2.22. GAK GAK DİYE ÖTEN KAZ.....	312
2.22.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	312
2.22.2. Olağanüstü Motifler	315
2.23. MUSTAN BAŞLIK	316
2.23.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	316
2.23.2. Olağanüstü Motifler	320
2.24. ÜVEY KIZ İLE PADİŞAHIN OĞLU	321
2.24.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	321
2.24.2. Olağanüstü Motifler	322
2.25. ÜÇ KIZ KARDEŞ	323
2.25.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	323
2.25.2. Olağanüstü Motifler	324
2.26. AK YILAN.....	324
2.26.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	324
2.26.2. Olağanüstü Motifler	328

2.27. KARUNBAY	328
2.27.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	328
2.27.2. Olağanüstü Motifler.....	333
2.28. ZÖLKARNEYİN PADİŞAH.....	334
2.28.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	334
2.28.2. Olağanüstü Motifler.....	335
2.29. BOYNUZLU PADİŞAH	336
2.29.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	336
2.29.2. Olağanüstü Motifler.....	338
2.30. DEV KIZI, ZENGİN ÇOCUĞU VE HOCA.....	338
2.30.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	338
2.30.2. Olağanüstü Motifler.....	349
2.31. ALTIN ELMA.....	351
2.31.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	351
2.31.2. Olağanüstü Motifler.....	360
2.32. SİGARA TABAKASI.....	362
2.32.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	362
2.32.2. Olağanüstü Motifler.....	368
2.33. ÜÇ OĞUL.....	370
2.33.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	370
2.33.2. Olağanüstü Motifler.....	373
2.34. ALTIN BALIK.....	374
2.34.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	374
2.34.2. Olağanüstü Motifler.....	380
2.35. GÜNE GÖRÜNMEYEN GÜZEL GÜMÜŞ	381
2.35.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	381
2.35.2. Olağanüstü Motifler.....	386
2.36. AK KISRAK.....	387
2.36.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	387
2.36.2. Olağanüstü Motifler.....	395

2.37. ONÜÇ	396
2.37.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	396
2.37.2. Olağanüstü Motifler	400
2.38. AVCI YİĞİT İLE VAHŞİ HAYVANLAR	400
2.38.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	400
2.38.2. Olağanüstü Motifler	405
2.39. IRGAT İLE BÜYÜCÜ KIZ	406
2.39.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	406
2.39.2. Olağanüstü Motifler	410
2.40. DEV PADİŞAHI	411
2.40.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	411
2.40.2. Olağanüstü Motifler	416
2.41. İKİ KARDEŞ	418
2.41.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	418
2.41.2. Olağanüstü Motifler	430
2.42. PADİŞAHIN KEL DAMADI	432
2.42.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	432
2.42.2. Olağanüstü Motifler	438
2.43. ÜÇ GÜVERCİN	438
2.43.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	438
2.43.2. Olağanüstü Motifler	451
2.44. DERİ BAŞLIK.....	453
2.44.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	453
2.44.2. Olağanüstü Motifler	462
2.45. ATEŞ AKORDEONU	463
2.45.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	463
2.45.2. Olağanüstü Motifler	473
2.46. BALIKÇI OĞLU KATIP	474
2.46.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	474
2.46.2. Olağanüstü Motifler	481

2.47. ARABACININ OĞLU	482
2.47.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	482
2.47.2. Olağanüstü Motifler.....	486
2.48. ÇİÇEK ELBİSE.....	487
2.48.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	487
2.48.2. Olağanüstü Motifler.....	499
2.49. MERMER DAĞI BAŞINDA.....	501
2.49.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	501
2.49.2. Olağanüstü Motifler.....	507
2.50. ON İKİ YAŞINDAKİ OĞLAN	508
2.50.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	508
2.50.2. Olağanüstü Motifler.....	521
2.51. KEDİ İLE FAKİR DELİKANLI	522
2.51.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	522
2.51.2. Olağanüstü Motifler.....	538
2.52. GÖRÜNMEZ CEPKEN	540
2.52.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	540
2.52.2. Olağanüstü Motifler.....	545
2.53. PADİŞAH OĞLU VE ONUN FAKİR KOMŞUSU	547
2.53.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	547
2.53.2. Olağanüstü Motifler.....	554
2.54. YÜZ KOYUNA SATIN ALINAN RÜYA.....	555
2.54.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	555
2.54.2. Olağanüstü Motifler.....	559
2.55. AYAKKABI	560
2.55.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	560
2.55.2. Olağanüstü Motifler.....	562
2.56. ÜÇ TÜY (TELEK).....	563
2.56.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	563
2.56.2. Olağanüstü Motifler.....	570

2.57. PADİŞAH OĞLU İLE HİZMETÇİ OĞLU	572
2.57.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	572
2.57.2. Olağanüstü Motifler.....	577
2.58. ALTIN SAÇ	578
2.58.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	578
2.58.2. Olağanüstü Motifler.....	584

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BAŞKURT SİHİRLİ MASALLARI VE OLAĞANÜSTÜ

MOTİF TESPİTLERİ	587
3.1. ALTINKUYRUK-GÜMÜŞYELE.....	588
3.1.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	588
3.1.2. Olağanüstü Motifler.....	598
3.2. NEZNAY (BİLMİYORUM).....	599
3.2.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	599
3.2.2. Olağanüstü Motifler.....	611
3.3. NEZNAYKA (BİLMİYORUM).....	613
3.3.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	613
3.3.2. Olağanüstü Motifler.....	617
3.4. KOVULAN DELİKANLI.....	618
3.4.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	618
3.4.2. Olağanüstü Motifler.....	625
3.5. ALTIN SAÇLI DELİKANLI.....	626
3.5.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	626
3.5.2. Olağanüstü Motifler.....	629
3.6. ALTIN ELMA.....	630
3.6.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	630
3.6.2. Olağanüstü Motifler.....	632

3.7. ALTIN KUŞ	633
3.7.1. Aktarma ve Motif Tespiti	633
3.7.2. Olağanüstü Motifler	641
3.8. KEL BAHADIR	644
3.8.1. Aktarma ve Motif Tespiti	644
3.8.2. Olağanüstü Motifler	665
3.9. MUTLULUK GÖLÜ	667
3.9.1. Aktarma ve Motif Tespiti	667
3.9.2. Olağanüstü Motifler	670
3.10. ALTINSAC	671
3.10.1. Aktarma ve Motif Tespiti	671
3.10.2. Olağanüstü Motifler	674
3.11. PADİŞAH OĞLU	675
3.11.1. Aktarma ve Motif Tespiti	675
3.11.2. Olağanüstü Motifler	680
3.12. BAYKUŞ	681
3.12.1. Aktarma ve Motif Tespiti	681
3.12.2. Olağanüstü Motifler	685
3.13. DİRİ CESET	686
3.13.1. Aktarma ve Motif Tespiti	686
3.13.2. Olağanüstü Motifler	692
3.14. BEDİGÜLYAMAL İLE SEYFİLMÜLÜK	693
3.14.1. Aktarma ve Motif Tespiti	693
3.14.2. Olağanüstü Motifler	697
3.15. YILAN KIZ İLE VENÜŞKE	698
3.15.1. Aktarma ve Motif Tespiti	698
3.15.2. Olağanüstü Motifler	706
3.16. DANDAN BAHADIR	707
3.16.1. Aktarma ve Motif Tespiti	707
3.16.2. Olağanüstü Motifler	713

3.17. DÜZENBAZ AHMET	715
3.17.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	715
3.17.2. Olağanüstü Motifler.....	722
3.18. KİYİZBAY İLE PADİŞAH KIZLARI	723
3.18.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	723
3.18.2. Olağanüstü Motifler.....	737
3.19. KİNYEBULAT	739
3.19.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	739
3.19.2. Olağanüstü Motifler.....	748
3.20. AKKUŞ SÜTÜ	749
3.20.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	749
3.20.2. Olağanüstü Motifler.....	751
3.21. BAHADIR OĞLAN	751
3.21.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	751
3.21.2. Olağanüstü Motifler.....	755
3.22. KÜÇÜK OĞUL	757
3.22.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	757
3.22.2. Olağanüstü Motifler.....	760
3.23. TİMİRBULAT	760
3.23.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	760
3.23.2. Olağanüstü Motifler.....	763
3.24. EBYELİL.....	764
3.24.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	764
3.24.2. Olağanüstü Motifler.....	766
3.25. YOLCU.....	766
3.25.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	766
3.25.2. Olağanüstü Motifler.....	768
3.26. HİLEKÂR.....	768
3.26.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	768
3.26.2. Olağanüstü Motifler.....	770

3.27. ÇİZMECİ.....	770
3.27.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	770
3.27.2. Olağanüstü Motifler.....	774
3.28. İKİ KARDEŞ.....	774
3.28.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	774
3.28.2. Olağanüstü Motifler.....	777
3.29. HUMA KUŞU.....	778
3.29.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	778
3.29.2. Olağanüstü Motifler.....	781
3.30. ONBAŞI.....	782
3.30.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	782
3.30.2. Olağanüstü Motifler.....	785
3.31. YARIM KURUŞ.....	786
3.31.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	786
3.31.2. Olağanüstü Motifler.....	799
3.32. TURIYEN İLE ĞELİYEN.....	799
3.32.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	799
3.32.2. Olağanüstü Motifler.....	808
3.33. BELA.....	808
3.33.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	808
3.33.2. Olağanüstü Motifler.....	816
3.34. RÜYA YORUMLAYICILARI.....	817
3.34.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	817
3.34.2. Olağanüstü Motifler.....	819
3.35. KELİN RÜYASI.....	819
3.35.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	819
3.35.2. Olağanüstü Motifler.....	829
3.36. UÇAN KEÇE.....	829
3.36.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	829
3.36.2. Olağanüstü Motifler.....	831

3.37. ABDURRAHMAN.....	831
3.37.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	831
3.37.2. Olağanüstü Motifler.....	847
3.38. HALAMBAY.....	848
3.38.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	848
3.38.2. Olağanüstü Motifler.....	850
3.39. KİLTEY MERGEN.....	850
3.39.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	850
3.39.2. Olağanüstü Motifler.....	855
3.40. HİLİVBİKE İLE YERKEY.....	856
3.40.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	856
3.40.2. Olağanüstü Motifler.....	868
3.41. AKHAN’IN OĞLU İLE KARAHAN’IN KIZI.....	869
3.41.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	869
3.41.2. Olağanüstü Motifler.....	878
3.42. AHLAKSIZ BABA İLE SADAKATSIZ ANNE.....	880
3.42.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	880
3.42.2. Olağanüstü Motifler.....	883
3.43. İHTİYAR ADAM İLE DEV.....	884
3.43.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	884
3.43.2. Olağanüstü Motifler.....	886
3.44. YULDIBAY BAHADIR.....	886
3.44.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	886
3.44.2. Olağanüstü Motifler.....	891
3.45. ÇÖL ATI.....	892
3.45.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	892
3.45.2. Olağanüstü Motifler.....	899
3.46. DOKUZ OĞLAN.....	899
3.46.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	899
3.46.2. Olağanüstü Motifler.....	903

3.47. YETİM KIZ İLE MOLLA.....	904
3.47.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	904
3.47.2. Olağanüstü Motifler.....	906
3.48. ANNE ASLAN	906
3.48.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	906
3.48.2. Olağanüstü Motifler.....	908
3.49. İBLİEMİN	909
3.49.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	909
3.49.2. Olağanüstü Motifler.....	914
3.50. ZENGİN KIZI İLE IRGAT.....	915
3.50.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	915
3.50.2. Olağanüstü Motifler.....	919
3.51. OLTAN-SOLTAN	920
3.51.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	920
3.51.2. Olağanüstü Motifler.....	927
3.52. ABDULLAH İLE ÇİZMECİ.....	929
3.52.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	929
3.52.2. Olağanüstü Motifler.....	931
3.53. ÇOBAN DELİKANLI.....	932
3.53.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	932
3.53.2. Olağanüstü Motifler.....	933
3.54. SİMURG İLE AKIL SAHİBİ İHTİYAR ADAM.....	934
3.54.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	934
3.54.2. Olağanüstü Motifler.....	937
3.55. TAK TAK TOKMAĞIM	937
3.55.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	937
3.55.2. Olağanüstü Motifler.....	940
3.56. KEL İLE SOPASI.....	941
3.56.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	941
3.56.2. Olağanüstü Motifler.....	945

3.57. BİRKARIŞ.....	946
3.57.1. Aktarma ve Motif Tespiti.....	946
3.57.2. Olağanüstü Motifler.....	949
SONUÇ.....	951
KAYNAKLAR.....	963
MOTİF DİZİNİ.....	977

ÖN SÖZ

Masal, bütün dünya milletlerinin eser verdiği en eski ve ortak sözlü edebiyat türlerinden biridir. Bir millet olarak oluşumunun en eski çağlarından son yüzyıla kadar atlı göçebe yaşam kültürünü benimseyen ve geniş bir coğrafyaya yayılan Türkler, sözlü edebiyatın bu türünde oldukça zengin bir hazineye sahiptir. İşte bu zengin hazineден kadim Türk yurdu İdil-Ural Bölgesi’nde yaşayan Tatar Türklerinden 58 ve Başkurt Türklerinden 57 sihirli masal, bu çalışmaya motif incelemesi için seçilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen masallarda görülen olağanüstü motifler, Stith Thompson’ın *Motif-Index of Folk-Literature* isimli çalışmasında kullandığı metot esas alınarak tespit edilmiştir. Geneli itibarıyla bu eser, Tatar ve Başkurt sihirli masallarında kullanılan olağanüstü motiflerin tespiti ve bu motiflerin sayısal verilerinden hareketle hem bu iki Türk boyu arasında hem de *Motif-Index of Folk-Literature* isimli eserde yer alıp almama durumlarına göre karşılaştırmaların yapıldığı bir çalışma olmuştur ve “Giriş”, “Sonuç” ve “Dizin” bölümleri hariç, üç ana bölümden meydana gelmiştir.

Çalışmanın “Giriş” kısmında “masal nedir, masal teriminin çağdaş Türk yazı dillerindeki karşılıkları, masalların tasnifi meselesi, bir masal türü olarak sihirli (olağanüstü) masallar, Tatar ve Başkurt masalları üzerine yapılan çalışmalar” gibi konular üzerinde durulmuştur. “Masal nedir?” sorusunun cevabı Batı’da, Türkiye’de ve bu çalışmaya alınan masalların ait olduğu coğrafi bölge olan İdil-Ural’da (Tatar ve Başkurt) masallar üzerine yaptıkları bilimsel çalışmalarla öne çıkan araştırmacıların görüşleri doğrultusunda verilmeye çalışılmıştır. *Masal* teriminin 28 farklı Çağdaş Türk Yazı Dilindeki karşılıkları Güney-Batı (Oğuz), Kuzey-Batı (Kıpçak), Güney-Doğu (Karluk), Kuzey-Doğu (Sibirya) ve Çuvaş olmak üzere 5 ana grupta sınıflandırılarak tek bir tabloda verilmiştir. Masalların tasnifi meselesinde daha çok “Aarne-Thompson-Uther - Halk Masallarının Sınıflandırılması” ismiyle bilinen tasnifin üzerinde durulmuştur. Bir masal türü olarak sihirli (olağanüstü) masallar konusu açıklanırken bu türden masallar için kullanılan farklı terimlerden söz edilmiş ve onların özelliklerine değinilmiştir. Tatar ve Başkurt masalları üzerine yapılan çalışmalar konusunda da daha önce yapılan benzer çalışmalardan ve ulaştığımız eserlerden faydalanılarak literatürdeki son durum ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

“Motif Hakkında Genel Bilgiler” başlıklı birinci bölümde, “halk edebiyatında motif” kavramı, bir başvuru eseri olarak *Motif-Index of Folk-Literature*’ın belirgin özellikleriyle tematik düzeni, “Thompson Metodu”na göre Türk anlatı türleri üzerine yapılan motif çalışmaları ile tarafımızdan geliştirilen ve bu çalışmada uygulaması yapılan motif tespit ve yerleştirme yöntemi üzerinde durulmuştur. Halk edebiyatında motif kavramı, özellikle bu konu üzerinde ciddi çalışmaları olan halkbilimcilerin görüşleri etrafında, konunun sözlü halk edebiyatı türleri için ne kadar önemli olduğuna dikkat çekilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Bir başvuru eseri olarak *Motif-Index of Folk-Literature*’ın belirgin özellikleriyle tematik düzeni konusu altında Stith Thompson’ın 6 cilt olarak hazırlayıp alfabetik sıraya göre 23 ana başlık altında genelden özele doğru bir sayısal düzen içerisinde tasniflediği motiflerin üst maddeleri, alt maddeleri ve alt maddelerinin maddeleri alınarak söz konusu eserin ana hatları çıkarılmaya çalışılmıştır. Yine bu bölüm içerisinde “Thompson Metodu”na göre Türk anlatı türleri üzerine yapılan motif çalışmaları “masal”, “efsane”, “destan” “halk hikâyesi” ve “fıkra” şeklinde beş ana başlık altında sınıflandırılarak “doktora tezleri, yüksek lisans tezleri, kitaplar” başlıkları altında kronolojik sıraya göre verilmiştir. Bu çalışmada kullanılan motif tespit ve yerleştirme yöntemi konusu altında da masalları incelerken tarafımızdan geliştirilen yöntem, maddeler hâlinde açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, “Tatar Sihirli Masalları ve Olağanüstü Motif Tespitleri”, üçüncü bölümünde ise “Başkurt Sihirli Masalları ve Olağanüstü Motif Tespitleri” başlıkları altında masalların Türkiye Türkçesine aktarmaları yapılmış; ilk defa bizim tarafımızdan uygulanan “motifleri masal metninin içerisinde geçtiği yerde gösterme yöntemi” ile olağanüstü özellik gösteren motifler tespit edilmiş ve her masal metninin sonunda masal içerisindeki tespit sırasına göre bu motifler toplu olarak verilmiştir.

Çalışmanın “Sonuç” kısmında, elde edilen veri ve bulgular tablolara dökülerek Tatar ve Başkurt olağanüstü masallarında tespit edilen olağanüstü motiflerin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın sonunda, bu çalışmada tespit edilen motifler, *Motif-Index of Folk-Literature*’daki sıra düzeni gözetilerek “Motif Dizini” bölümünde topluca gösterilmiştir. Bu yapılırken hangi motifin hangi masalda geçtiği ve *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alıp almadığı bilgileri belirtilmiştir.

Çalışma, 2012-2016 yılları arasında Gazi Üniversitesinde Prof. Dr. Naciye YILDIZ’ın danışmanlığında hazırlanıp, 9 Aralık 2016 tarihinde jüri karşısında savunularak kabul edilen “Tatar-Başkurt Sihirli Masalları Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması: Aktarma - Motif Tespiti (Motif-Index of Folk Literature’a Göre) - Motif Dizini” başlıklı

doktora tezimin gözden geçirilmiş ve üzerinde bazı değişiklikler yapılmış hâlidir. Doktora çalışması olarak başarıyla savunulan bu eser, kitap olarak yayımlanabilmesi için Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı tarafından hakemli inceleme sürecine sokulmuştur. Hakemlerin yapmış oldukları katkılarla biraz daha geliştirilen çalışma, Kurum tarafından yayımlanmaya uygun görülmüştür.

En başta Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü çatısı altında lisans, yüksek lisans ve doktora eğitim süreçlerimde akademik açıdan yetişmemde büyük emeği olan ve benden ilgisini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Danışman Hocam Prof. Dr. Naciye YILDIZ Hanımefendi’ye teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca “Mevlana Öğrenci Değişim Programı” çerçevesinde Kazan Federal Üniversitesi, Abdullah Tukay Tataristika ve Türkoloji Çalışmaları Bölümünde aldığım eğitim dönemi boyunca Tatarca kaynaklara ulaşmamda her türlü kolaylığı sağlayan Bölüm Başkanı Prof. Dr. Alfiya YUSUPOVA Hanımefendi’ye; gerek Ankara’da TÜRKSOY’un Başkurdistan temsilcisi olduğu dönemde gerekse Ufa’ya yapmış olduğum ziyaretim sırasında Başkurtça kaynaklara ulaşmamda her türlü kolaylığı sağlayan Rusya Bilimler Akademisi Ufa Federal Araştırma Merkezi Tarih, Dil ve Edebiyat Enstitüsü Doğu Elyazmaları Bölümü Başkanı Dr. Ahat SALİHOV Beyefendi’ye, yazmış olduğum bölümlerin okumalarını yaparak gözden kaçırdığım imla yanlışlarını düzelter, aynı zamanda oda arkadaşı olma şansına eriştiğim Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ATABEY Beyefendi’ye, tezim için yapmış olduğum İngilizce-Türkçe / Türkçe-İngilizce çevirilerimi kontrol eden arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Musa SALAN Beyefendi’ye ve yapmış olduğu resim çalışmasını kitabımın kapağında kullanılmasına izin veren Bulat GİYLANOV Beyefendi’ye çalışmama yapmış oldukları katkılardan ötürü çok teşekkür ederim. Ayrıca doktora çalışmamın bir kitap olarak yayımlanması aşamasındaki çok değerli katkılarından dolayı Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK Hanımefendi’ye ve Prof. Dr. Mehmet Naci ÖNAL Beyefendi’ye teşekkürlerimi sunarım.

“İdil-Ural (Tatar ve Başkurt) Sihirli Masalları Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması: Aktarma - Motif Tespiti (Motif-Index of Folk - Literature’a Göre) - Motif Dizini” isimli bu kitap, *Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı* tarafından verilen burs ile desteklenmiş bir doktora çalışmasının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu eserin yayımında desteklerini esirgemeyen Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Dr. Zeki ERASLAN, Başkan Yardımcısı Dr. Adem UZUN ve Bilimsel Çalışmalar Müdürü Uzm. M. Altan ERİK ile eseri yayıma hazırlayan Mütercim Safiye DELİMEHMETOĞLU’na şükranlarımı sunarım.

SUNUŞ

Bir milletin fertlerini manevi olarak birbirine bağlayan Ben etkili unsur, kültür ortaklıklarıdır. Bizim kültür ortaklığımız Edirne'den başlayıp Kars'ta sona ermez, üzerinde soydaşlarımızın yaşadığı her yurt, bizim kültür ortaklıklarımızın coğrafyasıdır. Bu kültür coğrafyamıza karşı, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1933 yılında, 60 yıl sonrasını görerek;

“Bugün Sovyetler Birliği, dostumuzdur; komşumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse bu günden kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan gibi parçalanabilir, ufalabilir. Bugün elinde sımsıkı tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir... Bizim bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak, yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lâzımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevî köprüleri sağlam tutarak. Dil bir köprüdür... İnanç bir köprüdür... Tarih bir köprüdür... Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihimizin içinde bütünleşmeliyiz. Onların bize yaklaşmasını beklememeliyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gereklidir.”

sözleriyle, adeta bir vasiyet bırakmasına rağmen, kardeşlerimizle tekrar buluşabildiğimiz 90'lı yıllarda biz bu köprüleri kurabilmiş, o günlere hazır olabilmemiş miydik? Biliyorum ki buna “evet” diyebilmek güç. Bunun sebepleri, burada irdelenemeyecek kadar çeşitli olmakla birlikte, asla ilgisizlik ve sahiplenmeme değildi ancak ilginin ve sahiplenmenin gösterilme yollarının kapalı olması, kültür ortaklıklarımızın tespitinde gecikmemize sebep oldu. 90'lı yılların sonlarına doğru, Atatürk'ün de öngördüğü gibi Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla değişen şartlar, bizleri kardeşlerimizle tekrar bir araya getirdi, bizler de kültür ortaklıklarımızın tespitine yönelik çalışmalar yapma fırsatını bulduk.

Bu çalışmalardan birisi de Dr. Erkan KARAGÖZ tarafından Başkurt ve Tatar sihirli masallarına yönelik olarak bir doktora çalışmasıyla gerçekleştirildi. Kanaatimce, kültür farklılıklarını

“zenginlik” olarak göstermek, bir konu üzerinde derinlemesine çalışmalar yapmadan bir hükme varmanın kolay yoludur. Zor olan ise tek tek ortaklıkları tespit edebilmektir. Erkan KARAGÖZ, bu çalışmasıyla “ekiyet” olarak adlandırılan Başkurt masallarından 57 ve Tatar masallarından 58 örnek seçerek, bunları Türkiye Türkçesine aktardı ve sihirli masallara yansıyan motifler üzerinden kültür ortaklıklarımızı tespit etti.

Bu ortaklıkların tespiti ve bunların bilimsel bir yolla gösterilmesi ise, çalışmanın diğer önemli kısmını oluşturmaktadır. Masal motiflerini bilimsel metotlarla göstermenin çeşitli yolları vardır. Bunlardan birisi de, bilindiği üzere, halkbilimci Stith THOMPSON tarafından düzenlenen *Motif-Index of Folk-Literature* isimli altı ciltlik esere göre motifleri tespit etmektir ancak bu sistemi kullananlar, Thompson’un tespit ettiği motifler dışındakilerin bu sistemde yer almasına yönelik problemlerle karşılaşmaktadırlar. Türk Dünyası masalları üzerinde çalışma yapanlar Türk masal motiflerinin birçoğunun *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer almadığını çalışmalarında ortaya koymuşlardır. Dr. Erkan KARAGÖZ bu çalışmasında sistematik bir şekilde motifleri tasniflemek, motifleri metin içerisinde en uygun yerde pratik bir şekilde göstermek, bulunan yeni bir motifi *Motif-Index of Folk-Literature*’da tematik sıraya göre yerleştirmek, inceleme sonucunda tespit edilen motifleri kullanışlı bir şekilde anlatı sonunda vermek ve çalışma sonunda dizinlemek açısından, başka çalışmalarda da kullanılabilecek başarılı bir yol geliştirmiştir.

Bu özellikleriyle, bu kitap, hem masal okumak isteyen okuyucu için güzel masal metinleri sunmakta hem de masallar konusunda araştırma yapmak isteyenler için kullanabilecekleri bir sistem ortaya koymaktadır.

Yaptığı çalışmadan dolayı öğrencimi kutluyor ve *İdil-Ural (Tatar ve Başkurt) Sihirli Masalları Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması* isimli bu eserin Türklük bilimi çalışmaları için hayırlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ
Ankara, 2021

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılan kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda verilmiştir. Kısaltmaların bazıları kurum adı kısaltması olduğundan “Kaynaklar” bölümünde önce kısaltmanın, sonra ayrıç içinde kurumun ismi yazılarak eserin künyesi verilmiştir.

Kısaltmalar

Açıklama

ABATBİ	: A. Baytursınlı Atındağı Til Bilim İnstitutı (A. Байтурсынұлы Атындағы Тіл Білім Иинституты)
ANNTAİ	: Alişer Navoiy Nomidagi Til va Adabiyet İnstitutı (Алишер Навоий Номидаги Тил ва Адабиёт Иинститутı)
ANSYFSOİYLİ	: Akademiya Nauk Sssr Yakutskiy Filial Sibirskogo Otdeleniya İnstitut Yazıka, Literaturı i İstorii (Академия Наук Ссср Якутский Филиал Сибирского Отделения Иинститут Языка, Литературы и Истории)
BOM	: Başkurt Olağanüstü Motif
ÇAATCAİ	: Çingiz Aytmatov Atındağı Til Cana Adabiyat İnstitutu (Чыңгыз Айтматов Атындагы Тил Жана Адабият Иинституту)
GIİTETİ	: Galimcan İbrahimov İsimindegi Til, Edebiyat hem Tarih İnstitutı (Галимжан Ибраһимов Исемендәге Тел, Әдәбият һәм Тарих Иинституты)
KÇNIİYLİ	: Karaçayevo-Çerkesskiy Nauçno-İssledovatel'skiy İnstitut Yazıka, Literaturı i İstorii (Карачаево-Черкесский Научно-Исследовательский Иинститут Языка, Литературы и Истории)
MEK:	: Motif Erkan Karagöz
MSBADLİ	: Moldaviya SSR-ın Bilgi Akademiyası Dil hem Literatura İnstitutı (Молдавия ССР-ын Билги Академийасы Дил хем Литература Иинституту)

- NADİ : Nesimi Adına Dilçilik İnstitutu (Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu)
- ÖSİAKFTTEİ : Özbekstan Ssr İlimler Akademiyasının Karakalpakstan Filialı – Tarih, Til hem Edebiyat İnstitutu (Özbekstan Ssr Илимлер Академиясының Қарақалпақстан Филиалы -Тарийх, Тил хәм Эдебият Институты)
- RFAUB–BĞÜTTEİ : Rossiya Fender Akademiyahı Ural Bülege Başkortostan Ğilmi Üzegi Tarih, Til hem Edebiyet İnstitutu (Россия Фэндөр Академияһы Урал Бүлеге Башкортостан Ғилми Үзәге Тарих, Тел һәм Эзәбият Институты)
- SİADFTTLİ : SSSR-ni İlmular Akademiyasını Dag’ıstan Filialını Tarih, Til va Literatura İnstitutunu (СССР-ни Илмулар Академиясыны Дагъыстан Филиалыны Тарих, Тил ва Литература Институтуну)
- SİİLAN : Ssr İnstitut İstorii Litvı Akademii Nauk (Ссср Институт Истории Литвы Академии Наук)
- ŞUARMTYHK : Şincan Uyğur Aptonum Rayonluq Milletler Til Yazıq Hizmeti Komiteti
- TDK : Türk Dil Kurumu
- TOM : Tatar Olağanüstü Motif
- TSIADBİ : Türkmenistan Ssr Pımlar Akademiyası Dil Bilimi İnstitutu (Түркменистан Сср Ылымлар Академиясы Дил Билими Институты)
- XNİİYLİ : Hakasskiy Nauçna-İssledovatel’skiy İnstitut Yazıka, Literaturı i İstorii (Хакасский Научно-Исследовательский Институт Языка, Литературы и Истории)

GİRİŞ

1. Masal Nedir?

“Masal”, bütün dünya halklarının en eski çağlardan beri en başta bir eğlenme/eğlendirme ve eğitime aracı olarak yaratıcı eserler verdiği ve bu eserleri kendi geleneği içerisinde devam ettirdiği bir anlatı türüdür. Masallarla ilgili yapılan ilk bilimsel çalışmalarla birlikte bu sözlü edebiyat türü için görüşler ileri sürülmeye ve tanımlar yapılmaya başlanmıştır. Sözlüklerde “masal” bir terim olarak anlamlandırılmaya ve ansiklopedi maddelelerinde de hakkında ayrıntılı bilgiler vermeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada “Masal nedir?” sorusunun cevabı sırasıyla Batı’da, Türkiye’de ve bu çalışmaya alınan masalların ait olduğu coğrafi bölge olan İdil-Ural’da (Tatar ve Başkurt) masallar üzerine yaptıkları bilimsel çalışmalarla öne çıkan araştırmacıların görüşleri doğrultusunda verilmeye çalışılacaktır.

Masallarla ilgili olarak bilinen ilk bilimsel çalışmalar Batı’da başlamıştır. Dolayısıyla ilk tanımlar da Batılı bilim adamları tarafından yapılmıştır. Aşağıda, Batı’daki bazı çalışmalarda yer alan “masal” ile ilgili görüşlere yer verilmiştir.

Yaptıkları öncü bilimsel çalışmalarla masalların popüler bir çalışma konusu olmasını sağlayan Grimm Kardeşler, yayımladıkları masalların 1856 yılındaki üçüncü baskısının ön sözünde “masal” için şöyle bir görüş ileri sürmüşlerdir: *Tabii şiiri dile getiren ve sanki bölünmüş parçalara sahip olan masallar mitolojik bir simgedir ve mitlerden kaynaklanırlar. Bütün masalların ortaklığı, en eski zamanlara uzanmaları ve duyularla algılanmayan kendiliklerinin kendi yorumlarını mecazlı şekilde ifade eden bir inanışın kalıntıları olmalarıdır. Bu mitlere ilişkin oluş, çiçeklerin ve otların yeniden örttüğü toprak üzerine savrulan ve sadece diğerlerinden daha çok fark eden bir bakışın keşfedebildiği parçalanmış çok değerli bir taşın, küçük armağanlarına benzerler. Onların anlamları çöktan kaybolmuştur fakat hâlâ hissedilirler. Bu küçük parçalar asla içeriksiz bir hayalin basit oyunu değildirler. Mevcut zamandan daha gerilere gittiğimiz*

ölçüde, en eski şiirin tek maddesini oluşturuyormuş gibi görünen mitik olanın parçalandığını görürüz (Belmont, 1999: 32, 33'ten Arslan, 2008: 29). Grimm Kardeşler, masalların kaynağı olarak en eski çağlara uzanan mitleri göstermiş ve temelinde duyarlarla algılanamayan inanç unsuruna dikkat çekmişlerdir. Onlara göre bu inanç unsurları artık kaybolmuştur ama bunlar hâlâ hissedilebilmektedir.

Grimm Kardeşler'in masallarını Almancadan ilk defa İngilizceye çeviren Amerikalı halkbilimci, dilci ve yazar Alexander Haggerty Krappe, masalın yapısını ve kahramanlarını dikkate alarak şöyle bir görüş ileri sürmüştür: *Peri masalı ile devam edegelen genellikle belirli bir uzunlukta, neredeyse her zaman nesir olarak, çoğunlukla ciddi, bazen de mizahın dışarısında bırakılmadığı, bir erkek veya bir kadın kahramanın etrafında gelişen anlatıdır. Bu anlatılardaki kahramanlar başlangıçta çoğunlukla zavallı ve çaresizdir, doğüstü olayların rol oynadığı maceralar silsilesinin ardından hedeflerine ulaşır ve mutlu bir şekilde sonsuza dek yaşarlar* (Georges ve Jones, 1995: 105). Krappe'nin bu görüşü, masalların hem yapısı hem de kahramanları dikkate alındığında çelişmektedir. Çünkü masalların uzunluğu masal türlerine göre değişebilmektedir. Ayrıca masalların ana kahramanları her zaman bir kadın ve erkekten ibaret değildir.

İmparatorluk Rusyası döneminin saygın edebiyat kuramcılarında A. N. Vesselovski, *Poetika* isimli eserinin ikinci cildinde masala dair şunları söylemiştir: *Bir kısım motifler dizisi bir konu oluşturur. Motif gelişmek suretiyle konu hâline gelir. Konular değişkendir. Konuya yeni yeni motifler eklemek mümkündür veya motiflerin kendi aralarında birleşmesi mümkündür* (Propp, 1987: 25). Vesselovski, birçok masal bilimcinin masalı açıklarken birer ölçüt olarak aldığı yapı, zaman, mekân, şahıs kadrosu gibi ölçütlere hiç başvurmadan masalın bileşenleri olarak kabul edilen motif kavramı üzerinden kısa ve öz bir değerlendirme yapmıştır.

Dünyaca ünlü Rus halkbilimci Vladimir Propp'un *Masalın Biçimbilimi* isimli eserini Türkçeye çeviren isimlerden biri olan Mehmet Rifat, bu eserin başında kaleme aldığı yazıda Propp'un masal hakkındaki görüşlerine yer vermiştir:

Propp masalın kökenini, doğuşunu, kaynaklarını araştırmak için öncelikle masalın ne olduğunun bilinmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu durum dilbilim ve göstergebilim terimleriyle gösterilecek olursa Propp, masalların artsüremli (diyakronik) bir incelemesinin yapılabilmesi için

öncelikle eşsüremlî (senkronik) bir incelemesinin yapılması gerektiğine inanmaktadır. Masal konusunda kendisinden önce gerçekleştirilmiş çalışmalara ve yöntemlere getirdiği eleştirilerden sonra kendi yöntemini açıklayarak masalın işlevlerinin saptanmasına girişen Propp'a göre işlev kişinin eylemidir ama bu eylem de olay örgüsünün akışı içindeki anlamına göre belirlenmiştir. Bir başka deyişle kişilerin eylemleri masalların temel bölümleridir ve Propp bu eylemleri, kişilerin her masalda sürekli değişebilen özelliklerinden soyutlayarak ele alır ve her eylemi, anlatının akışı içindeki yerini dikkate alarak belirler. Sonunda da otuz bir işlev saptar: Uzaklaşma, yasaklama, yasağı çiğneme, soruşturma, bilgi toplama, aldatma, suçla katılma, kötülük (eksiklik), aracılık (geçiş anı), karşıt eylemin başlangıcı, gidiş, bağışçının ilk işlevi, kahramanın tepkisi, büyüdü nesnenin alınması, iki krallık arasında yolculuk (bir kılavuz eşliğinde yolculuk), çatışma, özel işaret, zafer, giderme, geri dönüş, izleme, yardım, kimliğini gizleyerek gelme, asılsız savlar, güç iş, güç işi yerine getirme, tanı(n)ma, ortaya çıkarma, biçim değiştirme, cezalandırma, evlenme.

Bütün masalarda bu işlevlerin tümüne rastlanmaz ama aradan bir ya da iki işlevin eksikliği (kimi masalarda bazı kesitlerin atlanması ya da kısaltılması) bu işlevlerin masalların olay örgüsündeki ortaya çıkış düzeyini (sırasını) sarsmaz, değiştirmez. Kişiler farklı masalarda değişik özelliklerle donatılmışlardır. Öz nitelikleri farklıdır ama yaptıkları eylemler temel yapıları ve işlevleri ile aynıdır. Demek ki V. Propp'un işlevler diye adlandırdığı bu eylemler, masalların sürekli var olan öğeleridir. Kişiler ne olursa olsun, bu işlevlere rastlanır; anlatıyı oluşturan da bu işlevlerdir.

V. Propp'un incelediği masalarda her şey genellikle bir kötülükle başlar. kötülük belli bir ailede, belli bir çevrede bir eksiklik yaratır (sözgelimi küçük bir kızın kaçırılması). Bir kahraman (bu durumda arayıcı kahraman) bu eksikliği gidermekle, dolayısıyla kötülüğü ortadan kaldırmakla görevlendirilir. Ona eyleminde (yapacağı güç ve zor işte) birileri yardım ederken birileri de karşı çıkar. Kahraman, birçok sınamadan geçerek (bu arada bir iki kez de başarısızlığa uğrayarak) eksikliği gidermeye çalışır ve sonunda görevini başardıca ödüllendirilir (arayıcı kahramanın bulunmadığı masalarda anlatı, kurban kahramanın çevresinde gelişir). Bu genel anlatı süreci içinde yer alan işlevler, yukarıda da belirttiğimiz gibi aynı sıralama içinde birbirini izlerken, yine Propp'a göre yedi kişinin (anlatı kişinin) eylem alanı içinde dağılım gösterir: Saldırganın (kötü kişinin) ey-

lem alanı, bağışçının (sağlayıcının) eylem alanı, yardımcının eylem alanı, prensesin (aranan kişi) ve babasının eylem alanı, gönderenin (görevlendirenin) eylem alanı, kahramanın eylem alanı, düzmece kahramanın eylem alanı. V. Propp, işlevleri ve kişileri belirledikten sonra, masalın birbirini izleyen iki tanımını verir. Birinci tanım işlevlerin dizilişine göre yapılan tanımdır; ikinci tanımsa masalın yedi kişiden oluşan bir taslağı izlediğini belirtir (Rifat, 2011: XI-XII).

Propp, masalın ne olması gerektiğini irdelerken masalın biçimi üzerinden hareket ederek diğer araştırmacılara göre çok farklı bir yol izlemiştir. O, bir masalı işlevleri üzerinden bölümlere ayırmıştır ve bu bölümlerde yer alan kahramanların farklı masalarda değişik rollere bürünseler de gerçekleştirdikleri eylemler bakımından aynı olduklarının altını çizmiştir.

Bu çalışmanın inceleme kısmı için *Motif-Index of Folk-Literature* isimli 6 ciltlik eserindeki metodunu temel aldığımız, ömrünü masal araştırmalarına veren dünyaca ünlü masal bilimci Stith Thompson, *The Folktale* isimli kitabında masal için şunları söylemiştir: *Masal, motif veya epizot silsileleri içeren belirli bir uzunluktaki anlatılardır. Belirli bir mekâna veya belirli karakterlere sahip olmayan masal, gerçek dışı bir dünyada olağanüstülüklerle doludur. Bu masal ülkesinde mütevazı kahramanlar; düşmanlarını öldürür, krallığa yükselir ve prensesler ile evlenirler* (Thompson, 1977: 8). Anlaşılacağı üzere Thompson masal için oldukça sade bir açıklama yapmıştır. Fakat Thompson'un net bir şekilde sınırlarını çizdiği bu görüş, kendisinden sonra masalı yeniden izah etme ihtiyacı duyan birçok masal bilimci tarafından temel alınmıştır.

Amerikalı halk bilimci ve antropolog William R. Bascom, *Journal of American Folklore* süreli yayınında neşrettiği *The Forms of Folklore: Prose Narratives* isimli makalesinde masal için şöyle bir görüş ileri sürmüştür: *Masallar, kurmaca olarak kabul edilen nesir anlatılardır. Dogma ya da tarih olarak kabul edilmez, olmuş veya olmamış olabilir ve ciddiye alınmayabilir. Yine de sadece eğlence için anlatıldığı sık sık söylense de örneğin, ahlaki masallar grubunun iddia edilenlerden daha başka önemli işlevleri de vardır. Masallar herhangi bir zaman ve mekânda yaşanmış gibi kurgulanabilir ve bu anlamda, hemen hemen zamansız ve mekânsızdır. Masallar "çocuk anlatıları" şeklinde kabul edilmiştir ama birçok toplumda sadece çocuklarla sınırlandırılmamıştır. Ayrıca masallar "peri masalı" adıyla da bilinmektedir ancak bu uygun bir adlandırma değildir. Çünkü hem periler-*

le ilgili anlatılar gerçek olarak kabul edilmektedir hem de birçok masalda perilere rastlanmamaktadır. Masallarda, periler, devler ve hatta tanrılar bile ortaya çıkabilir; bununla birlikte masallar sıklıkla hayvan veya insan karakterlerin maceralarını anlatmaktadır (Çev. Özay, Y. ve diğerleri, 2003: 473). Bascom; masalın biçim, zaman, mekân ve kahramanları gibi özelliklerinden hareketle böyle bir çıkarımda bulunmuştur. Ama görüşünde asıl dikkat çekmek istediği nokta masalların kurmaca nesir anlatılar olduğudur.

Uzmanlık alanı Hint-Avrupa folkloru ve mitolojisi olan Amerikalı antropolog C. Scott Littleton masala dair şöyle bir açıklama yapmıştır: *Masal kategorisi, çoğunlukla eğlence amacıyla -bununla birlikte mitlerde ve efsanelerde ortaya çıkan temaları da yansıtır ve bundan dolayı efsanelerin yerine getirdiği didaktik işlevi, çocuklar söz konusu oldukça güçlendirme hizmeti görür- anlatılan öyküleri içerir ve akılcı yorumlamaya gerçekten açıktır. Bununla birlikte bu öykülerin gerçeğe dayalı içeriği, mitlerin en hayal ürünü olanları kadar küçük olabilir* (Georges ve Jones, 1995: 105). Littleton bu açıklamasında masalın bir eğlence ve eğitim aracı olduğuna dikkat çekerek onların hayal ürünü olabilecekleri söylemiştir.

Türk Halk Edebiyatı isimli eserinde Macar Türkolog Ignác Kúnos, masal hakkındaki görüşünü şu şekilde belirtmektedir: *Masal dediğimiz şey, her milletin ayine-i devranıdır. Bu ayineye bakacak olursak hem eskilerin ibadetlerini hem de kadim vakitlerimizin ahlakını da görmüş oluruz (Masal dediğimiz şey, her milletin yaşadıklarının aynasıdır. Bu aynaya bakacak olursak hem eskilerin ibadetlerini hem eski zamanlarımızın ahlakını da görmüş oluruz.)* (Kúnos, 1925: 131). Kúnos'a göre masallar milletlerin geçmişlerinden izler taşımaktadır.

Warren S. Walker ve Ahmet Edip Uysal, *Tales Alive in Turkey* adlı ortak çalışmalarında masalı şu şekilde tanımlamışlardır: *Gerçek olmayan bir dünyada, belirli olmayan bir yerde, belirli olmayan karakterler arasında geçer; acayıpliklerle doludur* (Walker ve Uysal, 1966: 5). Bu tanım Thompson ve Bayrı'nın yapmış olduğu tanımlarla aynı paraleldedir. Masalın gerçek dışılığına vurgu yapmaktadır.

Türkiye'de de masallarla ilgili olarak birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda araştırmacılar masalı kendi birikimleri ve görüşleri doğrultusunda tanımlamaya çalışmışlardır. Her bir araştırmacı kendisinden önceki yapılan çalışmalardaki masal tanımlarını gördüğü için bu tanımları geliştir-

meye çalışmış ve daha iyi izah edebilmenin yollarını aramıştır. Aşağıda Türkiye’deki bazı çalışmalarda yer alan “masal” ile ilgili görüşlere yer verilmiştir.

Halk Bilgisi Haberleri mecmuasının 60. sayısında yayımladığı *Halk Masalları Hakkında* adlı makalesinde M. Halit Bayrı, masalı şu şekilde tanımlamıştır: *Halk bilgisi kadrosu içinde masal mefhumundan anlaşılan mana; bilinmeyen bir zamanda, yine bilinmeyen bir yerde veya sahada bilinmeyen şahıslara ait faaliyetlerin hikâyesidir* (Bayrı, 1936: 185). Bayrı, masal kavramını onun zamanının, mekânının ve kahramanlarının bilinmezliğine dikkat çekerek aslında hiç olmayan ya da gerçekleşmeyen bir şeyin halk arasında anlatıldığına vurgu yapmaktadır.

Yücel dergisinde, Türk Çocuklarına Ne Gibi Masal ve Hikâyeler Okutulmalı? Anketine Cevabı adlı makalesinde M. Şekip Tunç, masalı şöyle tanımlamıştır: *Masal, mythe denilen beşerî ilk kültürün en mükâmil numuneleri olan eserlerin çocuk çapındaki ibdalaridir. İnsanlar, akli ve mantiki düşünme disiplinine erişmezden evvel duygu ve hayal disiplini içinde uzun devirler geçirmiştir. Masal ve mythe, işte bu devirlerin bize kalan artıklarıdır* (Tunç, 1941: 19). Tunç, bu tanımıyla masalları mit anlatılarının kemale ermiş son evresinin örnekleri olarak görmekte ve masalların çocuklar için yaratıldığına dikkat çekmektedir. Ayrıca masalların çok eski zamanlardan beri insanların duygu ve hayal dünyası içerisinde varlığını sürdürüp geçmişten izler taşıdığını söylemektedir. Bu görüşüyle Tunç’un, masalların kaynağı konusunda Grimm kardeşlerin ortaya attığı ve daha sonra birçok araştırmacı tarafından tenkit edilen mitolojik görüşün takipçisi olduğu anlaşılmaktadır.

Naki Tezel, *Türk Dili-Halk Edebiyatı Özel Sayısı* ’nda, *Türk Halk Edebiyatında Masal* isimli makalesinde masal terimi için şunları söylemiştir: *Masalın öz Türkçe karşılığı ödkünç /ötkünç’tür. Uygurca’da öd, öğüt; ödkünç ise, öğüt verici ad, öğüt verici hikâye, ahlak dersi veren alegorik eser anlamına gelmektedir* (Tezel, 1968: 447). Tezel, masal teriminin eski Türkçedeki karşılığı olan ödkünç/ötkünç kelimeleri üzerinden bir etimoloji yapmış, bu kelimeleri günümüzdeki öğüt kelimesi ile ilişkilendirmiştir. Kelimenin anlamından da masal için öğüt veren hikâye, kısaca sonucuna ulaşmıştır.

100 Soruda Türk Halk Edebiyatı isimli eserinde Pertev Naili Boratav, masalı şöyle tanımlamıştır: *Nesirle söylenmiş dinlik ve büyüklük inanışlar-*

dan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırma iddiası olmayan kısa bir anlatı (Boratav, 1988: 80). Boratav, yapmış olduğu bu tanımda masalın hayal ürünü ve inandırma iddiası olmayan, nesirle söylenmiş kısa bir anlatı türü olduğunu belirtmiştir. Ancak masalların kısa oluşu, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız oluşu, tamamıyla hayal ürünü ve gerçeğe ilgisiz oluşu gibi yorumları tartışmaya açıktır. Çünkü masallar çok yönlü anlatım türleridir.

Gümüşhane ve Bayburt Masalları adlı çalışmasında Saim Sakaoglu, masalın tanımını şu şekilde yapmıştır: *Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür* (Sakaoglu, 2002: 2). Sakaoglu, masal kahramanları ve masal mekânları üzerinden yaptığı bu tanımda, masalın hayal ürünü olmasına rağmen inandırıcı olabilmesi özelliğine dikkat çekerek bir tezadı ortaya koymuştur.

Elazığ Masalları adlı çalışmasında Umay Günay, masalın şu yönlerine dikkat çekmiştir: *Masal, birçok araştırmacının kabul ettiği gibi sadece çocukları eğlendirmek için anlatılan bir edebî tür değil, aynı zamanda okuryazar olmayan halk için okuryazar halkın romanı ve hikâyesi olmaktadır. Bugün hâlâ Anadolu'da masal ve halk hikâyesi anlatma ve dinlenme geleneği canlı olarak yaşamaktadır. Masal, roman ve hikâyenin ilk şekli olarak kabul edilebilir. İncelendiği zaman masalların insan hayatını aksettirdiği görülecektir. Şöyle ki insanlar gerçek olayları yaşarken bir taraftan da düşler görür, hayaller kurarlar. İnsanların gerçek hayatları ile düşleri masallarda birleşmiştir. Olağan olaylarla olağanüstü olaylar masallarda bir arada gerçek gibi anlatılırlar* (Günay, 1975: 2). Günay, masalı sadece çocukların bir eğlence aracı olarak değil, aynı zamanda tüm halkın, özellikle okuryazar olmayan insanların romanı ve hikâyesi olarak görmektedir. Ona göre masal, roman ve hikâye gibi edebî türlerin ilk şeklidir.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi içindeki *masal* maddesini yazan Bilge Seyidoğlu, masalın tanımını şu şekilde yapmıştır: *Masal kelimesi ile halk arasında, yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi içti, muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çikalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana gibi*

belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür (Seyidoğlu, 1986: 149). Seyidoğlu, yaptığı tanımında öncelikle birçok masal tanımlayıcısı gibi masalın kahramanlarının ve olaylarının olağanüstülüğüne dikkat çekmiştir. Daha sonra da zaman ve mekân kavramlarının masalların içerisinde yer alan klişe sözlerle belirsizleştirildiğini tespit edip bu durumun masallara ait bir özellik olduğunu ifade etmiştir.

Halk Edebiyatına Giriş isimli kitapta Şükrü Elçin, masalı şöyle tanımlamıştır: *İşte, böyle bir zaman içinde, köklü geleneğe bağlı, kolektif karakter taşıyan, “hayalî – gerçek”, “mücerret – müşahhas”, “maddî – manevî” birtakım konu, macera, vaka, problem, motif ve unsurlar; nesir dili ile vakit geçirmek, insanları eğlendirirken terbiye etmek düşüncesinden hareketle, hususi bir üslupla anlatılır veya yazılırlar* (Elçin, 1986: 368). Elçin, masalın birçok özelliğini tanımında verdikten sonra masalın asıl amacının insanları eğlendirirken eğitmek olduğunu ve bunu da köklü geleneği içerisinde kendine has bir üslupla yaptığını ifade etmiştir.

Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması isimli eserinde Esmâ Şimşek, masal için şu tanımı yapmıştır: *Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür* (Şimşek, 2002: 3). Şimşek, kendisinden önce yapılan masal tanımlarından farklı olarak gerçek hayat ile hayal edilen hayatın masalarda sistemli bir şekilde yer aldığını ifade etmiştir. Bilge Seyidoğlu gibi o da masalın klişe sözlerle başlayıp klişe sözlerle bittiğinin altını çizmiştir.

Altay Masalları adlı çalışmasında İbrahim Dilek, masalın tanımını şu şekilde yapmıştır: *Masal; insanın gerçekle gerçeküstünü harmanlayıp, olmasını hayal ettiği dünyada, geçmişte belirsiz bir zamanda, sıradan insanların çoğu kez gerçeküstü güçlerle donanıp olağan veya olağanüstü varlık ve olaylarla mücadelesinin anlatıldığı hikâyelerdir. Bu hikâyelerde bazen hayvanların da insanlar gibi davrandığı; düşünüp, konuşabildiği, hatta mahkeme kurup birbirlerini yargılayabildikleri görülür. Sesin, kelimelerin sihirlenme gücü kazandığı; yeraltı, su altı ve gökyüzü dünyalarının iç içe girdiği, buralarda yaşayanların başlarından geçen hikâye edildiği; velhasıl “Keşke ... olsaydı.” cümlesinde boşluğun doldurulduğu anlatımdır masal* (Dilek,

2007: 17, 18). Dilek, masal türünde gerçekte hayalin belirsiz bir zamanda hayal edilen bir dünyada iç içe geçtiğini belirttikten sonra bu dünyada sıradan kimselerin olağanüstü olaylar ve varlıklar karşısındaki mücadelesinin anlatıldığı hikâyeler olarak görmektedir. Ona göre bu hikâyelerde her türlü olağanüstülüğü görmek mümkündür.

Muğla Masalları adlı çalışmasında Mehmet Naci Önal, masal hakkında şöyle bir tanım yapmıştır: *Masal, gerçek veya gerçeküstü, kimi zaman doğrudan, kimi zaman sembolik olarak belirli bir üslup ve kalıp ifadeler çerçevesinde anlatılan, genellikle içinden ya dersler çıkarılan, ya da eğlendirmeyi hedefleyen çoğu zaman ikisinin de bir arada olduğu, inandırma kaygısı taşımayan ağızdan bal damlayan anlatıcıları bulunan, en eski zamanlardan beri halkın edebî ihtiyacını karşılayan halk kültürünün yaygın ve günümüze dek gelebilen nesir ürünlerinden biridir* (Önal, 2011: 2). Önal, diğer tanımlardan farklı olarak tanımında bir eğlendirme aracı olarak masalların olağanüstü olsun ya da olmasın, kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı olarak semboller vasıtasıyla ders verme amacı taşıdığını vurgulamıştır.

Özbek Sözlü Geleneğinde Masallar isimli çalışmasında Selami Fedakâr, masalı şu şekilde tanımlamıştır: *Halkın ve anlatıcıların hayal gücüne bağlı olarak kurmaca temelinde ilk örnekleri sözlü, sonradan hem sözlü hem de yazılı olarak yaratılan; çeşitli seviyelerde anlatma yeteneğine sahip anlatıcılar tarafından aktarılan; anlattıklarına inandırmak iddiası olmamakla birlikte, toplumun farklı kesimlerinden oluşan dinleyicilerde gerçek etkisi yaratabilen; kahramanları insan, hayvan veya olağanüstü varlıklar olan, bazı örneklerinde yaşanması mümkün olmayan olağanüstü olayları, bazı örneklerinde ise yaşanması muhtemel gerçekçi olayları konu edinen, anlatılan olaylar bakımından gerçeküstü fakat ifade ettiği anlam bakımından hayatın gerçekliğiyle yakından ilgili; başında, ortasında ve sonunda kalıp ifadelere yer verilen, dinleyenleri eğlendirmek, eğitmek, öğüt vermek ve kıssadan hisse çıkarmak işlevleri olan bir anlatı türüdür* (Fedakâr, 2011: 74). Fedakâr, diğer tanımlardan farklı olarak tanımında masalın en başta sözlü anlatılar olarak ortaya çıktığının daha sonra hem sözlü hem yazılı olarak bir gelenek içerisinde varlığını devam ettirdiğinin altını çizmiştir.

Kazan Tatar Masalları (İnceleme-Metinler) isimli çalışmasında Mustafa Gültekin, masalın tanımını şu şekilde vermiştir: *İnsan, hayvan veya*

olağanüstü varlıkların gerçek olmayan bir zaman ve mekânda başlarından geçen olayların anlatıldığı; toplumsal tecrübe ve gözlemlerin, geleceğe dair ümit ve beklentilerin yansıtıldığı; başında sonunda ve ortasında bazı kalıp ifadelerle yer verilen, inandırmak iddiası olmamakla birlikte, dinleyicilerin veya okuyucuların kahramanların yaşadığı olaylara acı, sevinç gibi duygularla katıldığı, kadın ve erkek anlatıcılar tarafından sözlü olarak yaratılıp aktarılan; bazıları çeşitli nedenlere bağlı olarak yazıya geçirilen ve bir kısmı da yazılı olarak yaratılan; dinleyicileri eğitmek, eğlendirmek ve öğüt vermek gibi işlevleri olan halk bilgisi ürünlerine masal adı verilir (Gültekin, 2013: 50). Gültekin, Türkiye’de ve Tataristan’da masal üzerine yapılan tanımları değerlendirdikten sonra o tanımlardan farklı olarak dinleyicilerin veya okuyucuların masal kahramanlarının yaşadığı olaylar karşısında acı, sevinç gibi duygularla masalla duygusal bir bağ kurduğunu dile getirmiştir.

Tataristan ve Başkurdistan’da halk bilimciler tarafından üzerinde en çok çalışılan konulardan birisi masallar olmuştur. Aşağıda, İdil-Ural’daki (Tatar ve Başkurt) bazı çalışmalarda yer alan “masal” ile ilgili görüşlere yer verilmiştir.

Tatar masalları üzerine birçok çalışması bulunan H. Yermi, bir Tatar halk bilimcisi olarak masalı şu şekilde tanımlamıştır: *Dilden dile söylenme yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen ve halk arasında çok geniş bir şekilde yayılan bu tür epik eserler, her bir tarihî dönemin kendisine has özelliklerini yansıttığı ortamlarda gelişip şekillenmişler veya kaybolup kalmışlardır* (Yermi, 1967: 83). *Masalların bazıları pek çok değişimler ve dönüşümler geçirip günümüze kadar gelmişlerdir.* Yermi, masalların sözlü anlatı kültürüyle tarihî sürecin kendisine has özellikleri içerisinde şekillenip pek çok değişim ve dönüşüm geçirdikten sonra günümüze kadar ulaşıldıklarının altını çizmiştir.

Bu çalışmayı hazırlarken *Tatar Halık Ekiyetleri – Tılsımlı Ekiyetler* isimli kitabından istifade ettiğimiz Tatar masallarının derlenip neşredilmesinde büyük emeği olan Lenar Camaletdinov, masal için şöyle bir görüş belirtmiştir: *Masal sözünü duyduğumuzda bizim gözümüzün önüne kendisinin sihirli dünyasıyla tamamen sihirli (tılsımlı) masallar gelir ve bu sebepsiz değil. Sihirli masallar masal türünün merkezini oluştururlar. İlk olarak onlar sayıları bakımından çok fazla olup bütün masalların yarısından fazlasını teşkil ederler. İkinci olarak hacimleriyle de daha büyüktür.*

Üçüncü olarak onlardaki fantastik dünyanın zenginliğine bağlı olarak korkunç ve olağanüstü olmaları nedeniyle aşırı derecede ilginç ve sürükleyici oluşlarıyla kişiyi etkisi altına almaları gelir (Camaletdinov, 1978: 5). Camaletdinov, masalların büyük çoğunluğunu sihirli masalların oluşturması, bu masal türünün diğer masal türlerine göre daha fazla hacme sahip olması ve bu masallardaki fantastik dünyanın kişiyi cezbetmesinden dolayı masal tanımını kişisel bir bakış açısıyla özelleştirmektedir. Lenar Camaletdinov, başka bir masal kitabının giriş kısmında, masal için genel bir tanım yapmıştır: *Masal, halk edebiyatının ana türlerinden birisi olup uydurmaya dayanan tılsımlı, maceralı ya da gündelik karakterlerin yer aldığı epik sanat eseridir. Masallar insanlık tarihinin çok eski zamanlarında daha toplumun sınıflara ayrılmadığı devirde oluşmuş ve uzun asırlar boyunca büyük değişimler geçirmiştir. Her devir, masallarda kendi izini bırakmıştır* (Camaletdinov, 2000: 4).

Yukarıda tanımlarını verdiğimiz Yermi ve Camaletdinov, *Tatar Halk İcadı* külliyyatında üç ciltlik yer kaplayan masal serisinin birinci kitabında masalların şu özelliklerine dikkat çekmişlerdir: *Masal sözlü halk anlatılarının en eski, aynı zamanda en yaygın ve en sürükleyici türlerinden birisidir. Masallarda halkın asırlar boyunca edindiği hayat tecrübesinin keskin zekâsı, pratikliği, iyilik ve kötülük hakkındaki düşünceleri ile geleceğe yönelik ümitleri ve hayalleri yansımıştır. Masal, kötülüğü ayıplamış; adilliği, doğruluğu gözetmiştir. İnsanlara iyi, dürüst ve merhametli olmayı öğretmiştir* (Yermi ve Camaletdinov, 1977: 7). Yermi ve Camaletdinov, masalın en eski ve en ilgi çekici anlatı türlerinden biri olduğunu vurgulayıp masalların yapılarında bir halkın geçmişini ve geleceğini görebilmenin mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca masalların insani değerler olarak kabul edilen güzel davranışların öğretilip benimsenmesinde bir vazife üstlendiklerini belirtmişlerdir.

Tatar halk bilimcilerinden Fatih Urmançı, farklı bir bakış açısıyla masallar hakkında şu yorumu yapmıştır: *Masallar halk edebiyatının en uzun ömürlü türüdür. Masalların bağımsız bir tür olarak ortaya çıkışı ve şekillenmesi kabile toplumunda doğan mitler ile bağlantılıdır. Böyle eserler kabile bireylerinin her birine anlamlı gelir. Ayrıca bu eserler kabilenin başındaki tecrübeli ihtiyarlar ile yeni ergenlik çağına giren yeni yetmeler arasında oldukça yaygındır. Mitleri ve sonraki devirlerde masal şeklini almaya başlayan bu eserleri ergenlik sınavını geçmeye mecbur tutulan yeni yetmeler*

de onlara o mitleri anlatmak zorunda olan ulu kabile temsilcileri de ezberden bilirlermiş. Sonraki devirlerde ulu kabile temsilcileri masalı önemli bir eğitim aracı olarak da görmüşlerdir. Demek ki orta asırlarda da masal aktif bir şekilde varlığını devam ettirmiştir (Urmançı, 2007: 3). Urmançı, masaları müstakil bir tür olarak görse de temelinde kabile toplumunda anlatılan mitlerden izler taşıdığını düşünmektedir. Urmançı de bu görüşüyle masalların kaynağı konusunda mitolojik görüşe sahip olanlarla hemfikirdir. Ona göre özellikle ihtiyarlar ile yeni yetme bireyler arasında popüler olan mitler zamanla masala dönüşmüş ve kabilenin ulu bilge kişileri tarafından masal şeklini alan bu anlatılar, bir eğitim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Tatar Dilinin İzahlı Sözlüğü'nde (GİİTETİ, 1981: III. Cilt, 679) “masal” anlamına gelen “ekiyet” kelimesi şu şekilde açıklanmıştır:

Ekıyet (экият): 1. Genellikle sihırlı güçler ile büyücülerin olduğu hayalî olaylar hakkında halk arasında anlatılagelen heyecan verici ve eğlence- li hikâyeleme eseri; masal, efsane. 2. Boş söz, uydurma.

Başkurt Türkçesinin İzahlı Sözlüğü'nde de (RFAUB – BĞÜTTEİ, 1993: II. Cilt, 744) “masal” anlamına gelen “ekiyet” kelimesi benzer şekilde açıklanmıştır:

Ekıyet (экият) u. 1. Halk edebiyatında tılsımlı güçlerin, büyücülerin olduğu türlü uydurma olaylarla kurulan nesir eser. 2. Saçma söz. 3. Bazı iş ve hâllerde olumsuz (ters, karşıt) davranışı ifade etmede söylenir.

Kazan Tatar Türkçesinin ve Başkurt Türkçesinin en geniş sözlüklerinde masal teriminin birinci maddeleri, bu terimi izah etmede oldukça dar kapsamlıdır. Yalnız ikinci maddelerdeki açıklama, TDK'nin sözlüğünde yer alan masal teriminin ikinci maddesindeki açıklamayla (*Boşuna söylenmiş söz.*) aynı doğrultudadır. Türkçenin bu üç lehçesinde yazılışları ayrı olan bu terimin yan anlamlarının aynı oluşu oldukça dikkat çekicidir.

Başkurt halk bilimci Salavat Galin, *Til Askısı Halıkta* isimli eserinde, bir halk edebiyatı türü olarak masalı şu şekilde açıklamaya çalışmıştır: *Masallar halk edebiyatının ana türlerinden birisidir. Masalların ortaya çıkışı insanlığın en eski çağlarına kadar gider. Bu böyle olsa da bilimsel açıdan masalların kesin olarak ne zaman ortaya çıktığı belirlenememiştir. Masal diye genellikle uydurmaya dayalı tılsımlı, maceralı ya da gündelik olayların anlatıldığı hikâyelere derler. Fantastik uydurma ile inşa edilen ve*

gerçek hayatta olmayanı anlatan masal, halkın hayalinin bir ürünüdür. Bu masalların en önemli özelliğidir. Bu durum masalların başında ve sonunda açık bir şekilde görülmektedir. Masalların hepsi bir kaide olarak “Борон-борон заманда... (Çok eski zamanlarda...)” diye ya da “Борон-борон заманда, кәзә командир, һайышқан үрәтник, пәрәй проводник булып торғанда... (Çok eski zamanlarda keçinin kumandan, saksığanın çavuş, perinin kılavuz olduğunda...)” gibi tamamlayıcılar ile başlar. Bu şekilde masalarda anlatılan olayların şartlı olduğuna vurgu yapılıyor. Masalların sonunun da aynı şekilde olması bunu onaylıyor. “Бөгөн шунда киттем, кисә кайтып еттем. (Bugün şuraya gittim, dün döndüm geldim.)” ya da “Өс көн туйзарында булдым, балдарын эстем, мыйыктан үтте, ауызыма теймәне. (Üç gün düğünlerinde oldum, ballarını içtim, bıyıktan akıp gitti ama ağzıma değmedi.)” gibi manasız ifadeler masalda anlatılanları kuşkulandırıyor (Galın, 1993: 207, 208). Galın, yaptığı bu tanımda masalın farklı türlerinin olduğuna dikkat çekmiş ve masalların halkın hayalinin ürünleri olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca ona göre bir masalın olmazsa olmazı, başlangıcında ve bitişinde sahip olduğu formel sözlerdir.

Başkurt Ekiyetleri adlı kitabının girişinde D. Morzakayeva, masal için şöyle bir görüş ileri sürmüştür: *Biz masal deyince gerçek dünyadan ayrı hayalî bir dünyayı ve bu dünyada yaşayan kötü güçlere karşı rüzgârdan hızlı kuş ve kanatlı tulpar yardımıyla mücadele eden, elmas kılıcını sallayıp şimşekler çaktırarak yardıma koşan kahramanları, bir yüzü güneş bir yüzü ay bir içimlik güzelleri, ne kadar zor bir durumda olursa olsun; kurtulmayı başaran keskin zekâları, insan gibi konuşup insan gibi kaygıyla yaşayan cinleri gözümüzün önünden geçirir gibi oluruz* (Morzakayeva, 1996: 5). Morzakayeva, masal kahramanlarının özellikleri üzerinden masalın ne olduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Ancak masalın kendi içerisinde türleri olduğu düşünülecek olursa bu tanım sadece olağanüstü masallar için geçerli olabilir.

Başkurt halk edebiyatı alanında birçok çalışması bulunan Ehmet Söleymenov, *Tormoş-Könküriş Ekiyetleri (Janr Üzinselikleri)* isimli masal kitabının girişinde masal için şu ifadeleri kullanmıştır: *Halk edebiyatının en eski türleri hakkında bir konu açılrsa en başta masaldan söz edilir. Masal deyince bizim gözümüzün önüne sihirli bir dünya gelir. Masalarda zavallı tavşan, vahşi hayvanların padişahı aslanı hile yoluyla dize getirir; horoz bir gölün suyunu içip bitirir. Uyuz ata dizgin vurulunca uyuz at kusursuz*

bir tulpara dönüşür. Kel, tulpar atın bir kulağından girip öbür kulağından çıkar ve yakışıklıların yakışıklısı, bahadurların bahadırı bir yiğide dönüşür... Erkek çocuk hamurdan da kökten de dünyaya gelir, bahadır olur. Bir aylık büyümesini bir günde, bir yıllık büyümesini bir ayda tamamlar. Bütün bunlar, hayvan ve sihirli masallarda görülen has özelliklerdendir. Ama masalların bazı türleri bu şekilde bir tanıma uymuyor. Geçen yüzyılın ortalarından itibaren bu masallar “gündelik masallar” ve “romansı masallar” diye adlandırılıyorlar. Y. M. Sokolov, bu terimlere karşılık olarak “realistik masallar” adını kullanıyor (Söyleyemenov, 1994: 3). Söyleyemenov, sihirli ve hayvan masallarının kahramanları üzerinden örnekler vererek masalların tanımlanmaya çalışıldığının altını çizmiş ancak son yüzyılın ortalarından itibaren masal tasniflerinde değişik masal türlerinin de yer almasından sonra bu tarz tanımların yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Yukarıda verilen masal görüşleri ve tanımları masalın ne olması gerektiğini çeşitli yönlerden ele alarak açıklamıştır. Biz de bu çalışmanın bize verdiği bilimsel kazanımlardan sonra masal için şöyle bir tanım yapabiliriz: Genel anlamda masal, insanlık tarihinin en eski dönemlerinden beri kendi geleneği içerisinde kuşaktan kuşağa sözlü kültür aracılığıyla aktararak doğal bir yapıda gelişmesine devam eden, sahip olduğu değişik türleri (sihirli, hayvan, realist, macera, romantik, dinî, yergi, mizahi gibi) ile büyük küçük herkesin ilgisini çektiğinden anlatıldığı ortamlarda hem eğlence hem de eğitim vazifesi gören ve en önemlisi bir halkın geçmişine ve geleceğine ayna tutan edebî değeri yüksek bir sanat eseridir.

2. Masal Teriminin Çağdaş Türk Yazı Dillerindeki Karşılıkları

Çağdaş Türk yazı dillerinde *masal* terimine karşılık olarak kullanılan sözcükler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tabloda, Çağdaş Türk yazı dilleri Güney-Batı (Oğuz), Kuzey-Batı (Kıpçak), Güney-Doğu (Karluk), Kuzey-Doğu (Sibirya) ve Çuvaş olmak üzere 5 ana gruba ayrılmıştır. Tablonun en başında ise, masal teriminin Türkçenin ilk sözlüğü olarak kabul edilen DLT’teki karşılığı verilmiştir. Üç sütundan oluşan tablonun ilk sütununda ilgili yazı dillerinin adları, ikinci sütununda *masal* teriminin söz konusu yazı dillerindeki karşılıkları ve bu yazı dillerinde kullanılan alfabe ile yazılışları verilmiştir. Tablonun üçüncü sütununda da bu terimin kaynak olarak alındığı eserlerin metin içi atıfları verilmiş, bu yapılırken de bir komisyon tarafından hazırlanan eserlerin adı kısaltma yapılarak gösterilmiştir.

Ait Olduğu Yazı Dili	MASAL	KAYNAK
Eski Tr.	Ötkünç	(Ercilasun ve Akkoyunlu, 2014: 82)
GÜNEY-BATI (OĞUZ) TÜRK LEHÇELERİ		
Türkiye Tr.	Masal	(TDK, 2005: 1349)
Gagauz Tr.	Masal (масал)	(MSBADLİ, 1973: 327)
Kerkük Türkmeneli Tr.	Matal (مطل)	(Bayatlı, 2009: 11)
Kaşgay Tr.	Metel (مئل)	(Rahimî, 2007: 749)
Güney Azerbaycan Tr.	Nağıl (ناغیل)	(Ceferzade, 2010: 1886, 1887)
Kuzey Azerbaycan Tr.	Nağıl	(NADİ, 2006: 448)
Horasan Tr.	Erteki, sörçek	(Tulu, 2009: 25)
Türkmenistan Tr.	Erteki (эртеки)	(TSIADBİ, 1962: 818)
Salar Tr.	Dombax	(Lianyun, 1992: 45)
KUZEY-BATI (KIPÇAK) TÜRK LEHÇELERİ		
Kazan Tatar Tr.	Ekiyet (экият)	(GİİTETİ, 1981: III. Cilt, 679)
Başkurt Tr.	Ekiyet (экият)	(RFAUB – BĞÜTTEİ, 1993: II. Cilt, 744)
Sibir Tatar Tr.	Yomaq (йомак)	(Тумашева, 1992: 82)
Kazak Tr.	Ertegi (ертегі)	(ABATBİ, 2011: 362, 364)
Kırgız Tr.	Сомок (жомок)	(ÇAATCAI, 2010: 474)
Karakalpak Tr.	Ertek (ертек)	(ÖSİAKFTTEİ, 1967: 928)
Nogay Tr.	Ertegi (эртеги)	(KÇNİİYLİ, 1963: 439)
Karaçay-Malkar Tr.	Jomaq (жомакъ)	(Tavkul, 2000: 156)
Kumuk Tr.	Yomaq (ёмакъ)	(SİADFTTLİ, 1969: 136)
Karay Tr.	Yomah (йомах)	(SİILAN, 1974: 248)
Kırım Tatar Tr.	Masal (масал)	(Усеинов, 2007: 441)
GÜNEY-DOĞU (KARLUK) TÜRK LEHÇELERİ		
Özbek Tr.	Ertak (эртақ)	(ANNTAI, 2008: 52)
Uygur Tr.	Çöçek (كۆچۈكە) Mesel (مەسەل)	(ŞUARMTYHK, 1991: 709) (ŞUARMTYHK, 1995: 116)

KUZEY-DOĞU (SİBİRYA) TÜRK LEHÇELERİ		
Saha Tr.	Ostuoruya (остуоруйа) Номох (номох, домох)	(ANSYFSOİYLİ, 1972: 279, 254, 116)
Hakas Tr.	Нарпах (нарпах) Нымах (нымах) Çөçek (чөчек)	(XNİİYLİ, 2005: 272, 286, 1000)
Tuva Tr.	Тоол (тоол)	(Harrison and Anderson, 2002: 78)
Altay Tr.	Çögçök (чөрчөк)	(Вербицкий, 1884: 433)
Şor Tr.	Ныбак (ныбак) Şörçek (шөрчек)	(Курпешко-Таннагашева & Апоськин, 1993: 132)
ÇUVAŞ TÜRK LEHÇESİ		
Çuvaş Tr.	Юмах (юмах)	(Bayram, 2007: 310)

3. Masalların Tasnifi Meselesi ve “Aarne-Thompson-Uther” Halk Masallarının Sınıflandırılması

İnsanlık tarihi boyunca dünyanın dört bir yanında pek çok masal anlatılmıştır. Temaları bakımından bu masalların birçoğu birbirine benzemektedir. Birbirine benzeyen bu masallar, usta bir masal anlatıcısı tarafından ortaya konulan yeni varyantlarıyla varlıklarını sürdürme gelmiştir. İnsanlık tarihinin en eski ve en renkli eğlence aracı olan masallar hakkında bilimsel araştırmaların yapılmaya başlanmasıyla birlikte masal bilimciler de masalların temalarının karmaşıklığını basite indirmek amacıyla çeşitli tasnifler yapmaya başlamıştır. Bu doğrultuda birçok masal araştırmacısı kendi birikimleri çerçevesinde ve değerlendirmeleri esasında tasnif denemeleri yapmıştır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hemen hemen her bilimsel masal çalışmasında üzerinde durulan konulardan birisi masalların tasnifi meselesidir. Masal araştırmacıları, çalışmalarında hem bu konu hakkında öne çıkan masal tasnifleri üzerinde durmuş hem bu tasniflerin içeriği hakkında bilgiler vermişlerdir.

Bu mahiyetteki çalışmalar Türkiye’de Saim Sakaoglu’nun “Gümüşhane ve Bayburt Masalları” (2002: 52-60) ile “Masal Araştırmaları (2012:

10-15)”, Umay Günay’ın “Elazığ Masalları” (1975: 19-23), Ali Berat Alptekin’in “Taşeli Masalları” (2002: 51-60), Esmâ Şimşek’in “Yukarıçukurova Masallarında Tip ve Motif Araştırması” (70-85), Mehmet Özçelik’in “Afyonkarahisar Masalları, Araştırma-İnceleme-Metin” (2004: 7-10), İbrahim Dilek’in “Altay Masalları” (2007: 21-22), Hüseyin Baydemir’in “Özbek Halk Masalları” (2013: 5-9), Selami Fedakâr’ın “Özbek Sözlü Geleneginde Masallar” (2011: 67-93), Mustafa Arslan’ın “Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar” (2008: 37-44), Necdet Yaşar Bayatlı’nın “İrak Türkmenlerinin Halk Masalları” (2009: 69-76), Mehmet Naci Önal’ın “Muğla Masalları” (2011: 2-5), Mustafa Gültekin’in “Kazan Tatar Masalları” (2013: 51-63) gibi birçok bilimsel eserde yer almaktadır.

Bu çalışmada, öne çıkan masal tasniflerinin tek tek verilmesine gerek görülmemiştir. Araştırmacılar yukarıda bilgileri verilen eserlere bakarak bu konu hakkında bilgi sahibi olacaklardır. Ayrıca motif inceleme merkezli bu çalışmada, metodu kullanılan Stith Thompson (1977: 413-427), *The Folktale* kitabındaki *Classifying Folk Narrative* adlı bölümde masalları tasnif etme çalışmalarının başlangıcı ve gelişimi hakkında ayrıntılı bilgiler verir ve bu problemin çözümü için neler yapılması gerektiği üzerinde durur. Ancak bu çalışmada, bu konunun geldiği son durum itibariyle bilgi vermek amacıyla masalları tasnif etme açısından günümüzde en çok kabul gören metod olan *Aarne-Thompson-Uther Classification of Folk Tales* ismiyle bilinen çalışmadan bahsedilecektir. Adından da anlaşılacağı üzere üç kişiye ait olan bu tasnif çalışmasının son hâline nasıl ulaştığı hakkında şu bilgileri vermek faydalı olacaktır. Aşağıda üst başlıkları verilen tasnif çalışmasının temeli 1910 yılında Finli halkbilimci Antti Aarne tarafından onun *Verzeichnis der Märchentypen (Peri Masallarının Listelenmesi)* çalışmasında atılmıştır. Zamanla Antti Aarne’nin bu tasnifinin bütün masalları tasnifleme açısından yetersiz kaldığını gören öğrencisi Stith Thompson 1928 yılında bu çalışmayı gözden geçirmiş ve onun genişletilmiş hâlini yayımlamıştır (Dorson, 1982: 60). *Aarne-Thompson Types of the Folk-Tale* ismiyle bilinen bu çalışma (Kataloglarda *AT* veya *AaTh* olarak geçer.) uzun yıllar masal araştırmacıları tarafından masalları tasniflemede kullanılmıştır (Thompson, 1977: 481-487). Son olarak Alman halkbilimci Hans-Jörg Uther (2004) bu tasnif çalışmasını geliştirerek ona son hâlini vermiş ve bu çalışmasını *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography. Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson* ismiyle yayımlamıştır. Uther’in bu katalog çalışması üç ciltten oluşmaktadır. Birinci ciltte

Animal Tales, Tales of Magic, Religious Tales, and Realistic Tales, with an Introduction; ikinci ciltte *Tales of the Stupid Ogre, Anecdotes and Jokes, and Formula Tales*; üçüncü ciltte *Appendices* bölümleri yer almaktadır. Sadhana Naithani (2006: 97-99) bu kitap hakkında yazdığı tanıtımda eserin selevi olan *Aarne-Thompson Types of the Folk-Tale* isimli eserden hangi yönleriyle ayrıldığını ve ne şekilde revize edildiğini anlatmıştır. Uther'in bu çalışması, masal tasnifleme konusunun geldiği aşamayı göstermesi açısından oldukça önemlidir. Masalları tasniflemede bu çalışma birçok araştırmacı tarafından tercih edilmekte ve *ATU (Aarne-Thompson-Uther)* ismiyle kataloglarda geçmektedir. Aşağıda bu tasnifin çatısını oluşturan alt ve üst maddeler İngilizce orijinali ve Türkçe çevirisiyle birlikte verilmiştir. Ayrıca araştırmacılar *ATU* tasnifinin tamamına *Multilingual Folk Tale Database* isimli projenin <http://www.mftd.org/index.php?action=atu> isimli web sitesinden ulaşabilmekte ve bu projeye katkı yapabilmektedirler. Site zaman zaman bakıma alındığından araştırmacılar tasnif çalışmasına çevrim içi olarak erişememektedirler. Ancak çalışmayı ismiyle arama motorlarında arattıklarında başka web sitelerinden erişebilmektedirler.

Aarne-Thompson-Uther - Classification of Folk Tales / Aarne-Thompson-Uther - Halk Masallarının Sınıflandırılması

ANIMAL TALES / HAYVAN MASALLARI 1-299

Wild Animals / Vahşi Hayvanlar 1-99

The Clever Fox (Other Animal) / Kurnaz Tilki (Diğer Hayvan) 1-69

Other Wild Animals / Diğer Vahşi Hayvanlar 70-99

Wild Animals and Domestic Animals / Vahşi Hayvanlar ve Evcil Hayvanlar 100-149

Wild Animals and Humans / Vahşi Hayvanlar ve İnsanlar 150-199

Domestic Animals / Evcil Hayvanlar 200-219

Other Animals and Objects / Diğer Hayvanlar ve Nesnelere 220-299

TALES OF MAGIC / SİHİRLİ MASALLAR 300-749

Supernatural Adversaries / Olağanüstü Düşmanlar 300-399

Supernatural or Enchanted Wife (Husband) or Other Relative / Olağanüstü ya da Büyülü Hanım (Koca) ya da Diğer Akraba 400-459

Wife / *Hanım* **400-424**

Husband / *Koca* **425-449**

Brother or Sister / *Erkek Kardeş ya da Kız Kardeş* **450-459**

Supernatural Tasks / *Olağanüstü Görevler* **460-499**

Supernatural Helpers / *Olağanüstü Yardımcılar* **500-559**

Magic Objects / *Sihirli nesnelere* **560-649**

Supernatural Power or Knowledge / *Olağanüstü Güç ya da Bilgi* **650-699**

Other Tales of the Supernatural / *Olağanüstü Diğer Masallar* **700-749**

RELIGIOUS TALES / *DİNÎ MASALLAR* **750-849**

God Rewards and Punishes / *Tanrının Ödüllendirmesi ve Cezalandırması* **750-779**

The Truth Comes to Light / *Doğrunun Ortaya Çıkması* **780-799**

Heaven / *Cennet* **800-809**

The Devil / *Şeytan* **810-826**

Other Religious Tales / *Diğer Dinî Masallar* **827-849**

REALISTIC TALES / *GERÇEKÇİ MASALLAR* **850-999**

The Man Marries the Princess / *Prensesle (Sultanla) Evlenme* **850-869**

The Woman Marries the Prince / *Prensle (Şehzadeyle) Evlenme* **870-879**

Proofs of Fidelity and Innocence / *Sadakat ve Masumiyetin İspatı* **880-899**

The Obstinate Wife Learns to Obey / *Dik Kafalı Hanımın İtaat Etmeyi Öğrenmesi* **900-909**

Good Precepts / *İyi Öğretiler* **910-919**

Clever Acts and Words / *Zekice Davranışlar ve Sözler* **920-929**

Tales of Fate / *Kader Kısmet Masalları* **930-949**

Robbers and Murderers / *Haydutlar ve Katiller* **950-969**

Other Realistic Tales / *Başka Gerçekçi Masallar* **970-999**

TALES OF THE STUPID OGRE (GIANT, DEVIL) / *APTAL YAM-YAM DEV (DEV, ŞEYTAN) MASALLARI* **1000-1199**

Labor Contract / *İş Anlaşması* **1000-1029**

Partnership between Man and Ogre / *İnsan ve Dev Arasında İşbirliği* **1030-1059**

Contest between Man and Ogre / *İnsan ve Dev Arasında Yarışma* **1060-1114**

Man Kills (Injures) Ogre / *İnsanın Devi Öldürmesi (Yaralaması)* **1115-1144**

Ogre Frightened by Man / *Devin İnsan Tarafından Korkutulması* **1145-1154**

Man Outwits the Devil / *İnsanın Zekâsıyla Devlin Üstesinden Gelmesi* **1155-1169**

Souls Saved from the Devil / *Şeytandan Ruhun Kurtarılması* **1170-1199**

ANECDOTES AND JOKES / *ANEKDOTLAR VE FIKRALAR* **1200-1999**

Stories about a Fool / *Aptal Konulu Hikâyeler* **1200-1349**

Stories about Married Couples / *Evli Çiftler Konulu Hikâyeler* **1350-1439**

The Foolish Wife and Her Husband / *Aptal Hanım ve Onun Kocası* **1380-1404**

The Foolish Husband and His Wife / *Aptal Koca ve Onun Hanımı* **1405-1429**

The Foolish Couple / *Aptal Çiftler* **1430-1439**

Stories about a Woman / *Kadın Konulu Hikâyeler* **1440-1524**

Looking for a Wife / *Hanım Arama* **1450-1474**

Jokes about Old Maids / *Kız Kuruları Hakkında Fıkralar* **1475-1499**

Other Stories about Women / *Kadın Konulu Diğer Hikâyeler* **1500-1524**

Stories about a Man / *Erkek Konulu Hikâyeler* **1525-1724**

The Clever Man / *Zeki Adam* **1525-1639**

Lucky Accidents / *Kazara Şanslılar* **1640-1674**

The Stupid Man / *Aptal Erkek* **1675-1724**

Jokes about Clergymen and Religious Figures / *Din Adamları ve Dinî Simgeler Hakkında Fıkralar* **1725-1849**

The Clergyman is Tricked / *Din Adamlarının Kandırılması* **1725-1774**

Clergyman and Sexton / *Rahip ve Zangoç* **1775-1799**

Other Jokes about Religious Figures / *Dinî Simgeler Hakkında Diğer Fıkralar* **1800-1849**

Anecdotes about Other Groups of People / *Başka İnsan Grupları Hakkındaki Anekdotalar* **1850-1874**

Tall Tales / *Abartılı Masallar* **1875-1999**

FORMULA TALES / *FORMEL MASALLAR* **2000-2399**

Cumulative Tales / *Eklemeli Masallar* **2000-2100**

Chains Based on Numbers, Objects, Animals, or Names / *Sayılar, Nesnelere, Hayvanlara ya da İsimlere Dayalı Zincirleme Masallar* **2000-2020**

Chains Involving Death / *Ölüm İçeren Zincirleme Masallar* **2021-2024**

Chains Involving Eating / *Yeme İçeren Zincirleme Masallar* **2025-2028**

Chains Involving Other Events / *Başka Olayları İçeren Zincirleme Masallar* **2029-2075**

Catch Tales / *Mizahi Masallar* **2200-2299**

Other Formula Tales / *Başka Formel Masallar* **2300-2399**

4. Bir Masal Türü Olarak Sihirli (Olağanüstü) Masallar

Olağanüstü masallar hakkında ayrıntılı bilgiye geçmeden önce bu masal türünün adlandırılmasıyla ilgili problem üzerinde durmak gerekir. Türkiye’deki masal araştırmacıları olağanüstü özellikler gösteren masallar için *sihirli masallar*, *tılsımlı masallar*, *büyülü masallar*, *büyük masalları* ve *peri masalları* gibi adlandırmaları kullanmaktadırlar. Kullanılan bu terimlerden *sihir* ve *tılsım* kelimeleri Arapçadan, *peri* kelimesi Farsçadan Türkçeye geçmiştir. Büyü ve büyülü kelimeleri Türkçedir. Burada *peri* isimlendirmesinin bu türden masallar için bazı Batılı araştırmacıların kul-

landığı *fairy tales* teriminin birebir Türkçeye çevirisinin tesiriyle kullanılmaya başlandığının altını çizmek gerekir. Kanaatimizce bu adlandırmalar tek başına bu türden masalları adlandırmada yetersiz kalmaktadır. Çünkü olağanüstü masalların hepsinde sihir, tılsım ya da büyü kullanılmamakta veya bu masalarda her zaman dev, cadı, peri, cin gibi olağanüstü özelliklere sahip kahramanlar yer almamaktadır.

Olağanüstü masallar, gerçek hayatta karşılaşılması mümkün olmayan ve mantık ilkelerinin aranmadığı hayalî bir dünyayı kendine konu edinir. Bu masalarda aklın ve hayalin alamayacağı kara büyülerle uğraşan vampir cadıları, kendilerine ait dünyalarında hüküm süren ve insan yiyen çok başlı devleri, ağızlarından ateş saçıp insan yiyen çok başlı ejderhaları, göz açıp kapayınca kadar insanı dilediği yere ileten/götüren veya akıl vererek kahramana yardım eden efsanevi yaratıkları (kuş, at, vahşi hayvanlar, vb.), kısa sürede yapılması mümkün olmayan işleri bir gecede yerine getiren perileri, insana musallat olan kötü cinleri ve bunlara benzer varlıklarla uçarak seyahat etmeyi sağlayan uçan halı, her şeyi gösteren sihirli ayna, ölen bir kişiyi diriltten elma veya hayat suyu, bitmek tükenmek bilmeyen para sağlayan kese, görünmezlik sağlayan şapka, yendiğinde fiziksel değişiklik yapan meyve, içinden bir ordunun çıktığı boynuz, çeşitli sihirli nesnelere ya da düşünce gücüyle şekilden şekle dönüşmeler ve bunlara benzer birçok şeyi bulmak mümkündür. Britanyalı fantastik kurgu yazarı ve filolog John Ronald Reuel Tolkien, *bu masal dünyasında gezen kişinin kendini şanslı saymasını ancak bu dünyanın zenginlik ve acayıplıklarını anlatması durumunda dilinin bağlanacağını söyler* (Tolkien, 1983: 109). Tolkien'e göre gezgin hâlâ masal dünyasındayken kapılar kapanmasın ve anahtar kaybolmasın diye ona çok fazla soru sormak tehlikelidir.

Masalın olumlu ana kahramanı maceralarında işte bu türden varlıklarla ya da nesnelere etkileşimlerde bulunarak imkânsızı başardığı için o, rahatlıkla her insanın hayal dünyasına girer. Söz konusu hayalî dünyanın aşırı derecede ilginç olması ve buralarda geçen maceraların sürükleyiciliği, her yaştaki ve kültür seviyesindeki insanların ilgisini kolayca bu masal türüne çeker. J. R. R. Tolkien, *sihirli masalların her zaman çocuklara ait olmadığını ve yalnızca buna bağlı olarak sihirli masalların çocuk yuvasından son zamanlarda emekli olduğunu, tıpkı eski püskü ya da modası geçmiş mobilyalar gibi bilhassa yetişkinler onu istemediği için onların oyun salonundan atıldığını söyler* (Tatar, 1992: 141).

Olağanüstü masallar yapısı bakımından diğer masal türlerine göre daha uzun anlatılara ve daha karmaşık olay örgülerine sahiptir. Uzun olmaları sebebiyle de bu masallar, içinde geçen/kullanılan motifler bakımından diğer masal türlerine göre çok daha zengindir. Onların içerisinde geçen/kullanılan motiflere bakıldığında bu masallar, insanlığın en eski anlatıları olan mitlerden izler taşır. Bu türden masalların en önemli özelliği, içerisinde birden fazla çatışma unsurunun yer almasıdır. Sözlü anlatı türlerinde anlatıcıların anlatıyı daha ilginç hâle getirmek amacıyla kullandığı üç birlik kuralı yani olumlu ana kahramanın üçüncü macerasında olumsuz ana kahramanın üstesinden gelmesi, bu türden masalarda oldukça yaygındır. Ender görülse de masal anlatıcısı bazen masalı hemen bitirmemek için bir başka masalı, anlattığı masalın içerisine dâhil edebilmektedir. Bunun sonucunda bir masalın ana kahramanları ödünçleme yoluyla bir başka masalın içerisinde yardımcı kahramanlara dönüşebilmektedir.

Olağanüstü masallar kişi kadrosu bakımından diğer masal türlerine göre çok daha zengin bir kadroya sahiptir. Özellikle yardımcı olumlu ve olumsuz kahramanlar masal içerisinde önemli rol oynarlar. Ancak bütün olaylar birisi olumlu diğeri olumsuz iki ana kahraman üzerinden gelişir. Bu iki masal kahramanının çatışmasında, olumlu kahraman normal şartlarda kazanamayacağı mücadeleyi olağanüstü bir gücün yardımıyla kazanır. Olumlu kahraman genellikle bu gücü sihir yoluyla ya da olağanüstü bir varlığın yardımıyla elde eder.

Bu türden masalarda geçen mekânlar insanoğlunun hayal dünyasının ne kadar zengin olduğunun göstergesidir. Öyle ki bunlarda olumlu ana kahraman yeraltı dünyası, su altı dünyası, ölümler dünyası, devler dünyası, periler dünyası gibi değişik masal ülkelerinde maceradan maceraya koşar.

5. Tatar Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Tatar masalları üzerine birçok bilimsel ve popüler çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaları Mustafa Gültekin (2010: 5-37), *Tataristan Masalları Üzerine Bir Araştırma* adlı çalışmasında ayrı bir başlık altında ele aldığı *Tatar Masalları Hakkında Yapılan Çalışmalar* isimli yazısından hareketle İsa Özkan'ın editörlüğünde yayımlanan *Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay'dan Keloğlan'a)* isimli sempozyum kitabında, *Kazan Tatar Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar: Derleme, Metin Yayınları ve Yöntem*

Bakımından Analitik Bir Değerlendirme (Gültekin, 2015: 307-350) isimli makalesinde ayrıntılı bir şekilde ele almış ve değerlendirmeler yapmıştır. Tatar masallarıyla ilgili yapılan çalışmaları başlangıcından günümüze kadar kronolojik bir sırayla veren Gültekin, yapılan bu çalışmaları “Metin Yayınları” ve “İncelemeler” olmak üzere iki gruba ayırmıştır. “Metin Yayınları” grubunun içerisinde “Kitaplar, Gazete ve Dergiler, Antolojiler” alt başlıkları; “İncelemeler” grubunda ise “Tezler, Kitap Bölümleri, Makale ve Bildiriler, Ansiklopediler” alt başlıkları yer almaktadır. Bu çalışmanın sonunda Tatar masallarıyla ilgili araştırmalarda yararlanılabilecek zengin bir kaynakça kısmı yer almaktadır. Gültekin (2013: 1-35), buna benzer bir çalışmaya *Kazan-Tatar Masalları (İnceleme-Metinler)* isimli kitabında da yer vermiştir.

Gültekin’in kaynakçasında da görüldüğü üzere Tatar masalları üzerine en fazla çalışmayı *Tatar halk bilimcilerden Hemit Yermi, Gömer Beşirov, Halide Gatina ve Lenar Camaletdinov* yapmıştır. Gültekin’e göre bu Tatar masal araştırmacılarından *Lenar Camaletdinov* hem metin yayını hem de inceleme bakımından yaptığı çalışmalarla daha öne çıkmaktadır (Gültekin, 2015: 307-350).

Çalışmanın bu bölümünde 2010 yılından sonra yayımlanan Tatar masal kitaplarının künyeleri ve içerikleri hakkında bilgi vererek bir güncellemeyle Mustafa Gültekin’in söz konusu çalışmasına katkı yapılacaktır. Bunun yanı sıra 2011 yılında vefat eden Tatar halkbilimci İlbaris Nadirov’un kütüphanesinde yer alan ve Gültekin’in çalışmasında ismi geçmeyen iki çalışma burada verilecektir.

Tatar Halkının Poetik İcatı isimli kitapta kaleme aldığı kitap içi bölümde H. Yermi (1967: 83-109), masal türü hakkında açıklayıcı bilgiler verir. Yermi bu yazısında “Hayvan Masalları”, “Tılsımlı Masallar”, “Gündelik (Olağan) Masallar”, “Fıkralar Hakkında Birkaç Söz”, “Masalların Ana Kahramanları” ve “Tatar Masallarının Başka Halkların Masalları ile Bazı Ortak Yönleri” başlıkları altında bu konularla ilgili hem bilgiler verir hem de değerlendirmeler yapar.

Tatar Xalık İcadı Ekiyetler (Yermi ve Gatina, 2007) isimli kitabın giriş yazısını “Borın Borın Zamanda (Evvel Zaman İçinde)” başlığıyla Fatih Urmançı yazmıştır. Urmançı bu yazısında masal türü ile “Hayvan Masalları”, “Tılsımlı Masallar” ve “Gündelik (olağan) Masallar” hakkında açıklayıcı bilgiler verir. Söz konusu eserde 41 masala yer verilmiştir. Eserin

sonunda *H. Yermi'nin* hayatı, edebiyata yaptığı hizmetleri ve eserleri hakkında bilgiler yer almaktadır.

Ay Yurganı: Dönya Halıkları Ekiyetleri (Veliyev, 2011) isimli kitapta dünyanın çeşitli milletlerinden, Türk soylu halkların masallarından seçilmiş masallar yer almaktadır. 6 Tatar masalının yer aldığı kitapta hemen hemen bütün Türk boylarından masallara yer verilmiş olması dikkat çekicidir.

Tatar Halık Ekiyetleri (Şakirova, 2011) isimli kitapta 29 masal yer almaktadır. Bu masallar, *Tatar Halk İcadı Masal Serisi* kitaplarından seçilmiştir. Kitap, boyutu ve masalların ustaca resimlenmiş olmasıyla dikkat çekmektedir.

Ak Büri: Tatar Halık Ekiyetleri (Şakirova, 2012) isimli kitapta 70 Tatar masalına yer verilmiştir. Bu masalların isimlerine bakıldığında bunların *Tatar Halk İcadı Masal Serisi* kitaplarından seçildiği anlaşılmaktadır. Kitap, kaliteli baskısı ile dikkati çekmektedir.

İlekey Batır: Ekiyetler (Gıyl'manov, 2014) isimli kitabın başında bir giriş yazısı bulunmamaktadır. Kitabın künyesinin yer aldığı sayfada bu toplama eserin *masal seven okuyuculara, folklor ile uğraşan bilim adamlarına, yükseköğrenim gören öğrencilere ve diğer öğrencilere* faydalı olacağına dair küçük bir tanıtma yazısı vardır.

Tatar Halk İcadı ismiyle Tatar halk edebiyatı türlerinin eserleri geniş bir külliyatta toplanmıştır. Bu külliyatın üç cildi masallara ayrılmıştır. Bu üç eserde o zamana kadar derlenmiş olan ve çeşitli dergi ve kitaplarda parça parça yayımlanmış masal metinleri bir araya getirilmiştir. Bu kitapların birincisinde (Gatina ve Yermi 1977) 45'i hayvanlar hakkında, 46'sı da tılsımlı (sihirli) masal olmak üzere toplam 91 masal vardır. *İkinci kitapta* (Gatina ve Yermi 1978) sadece tılsımlı (sihirli) masallar olmak üzere 70 masal metni yer almaktadır. *Üçüncü kitapta* (Camaletdinov, 1981) 36'sı ibretli masal, 23'ü maceralı masal, 30'u satirik masal olmak üzere toplamda 89 masal metni yer almaktadır. Bu üç eserde yer alan masalların kaynaklık ettiği hem ilmî hem de ticari amaçlarla pek çok kitap yayımlanmıştır.

6. Başkurt Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Başkurt masalları üzerine de birçok bilimsel ve popüler çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaları *Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay'dan*

Keloğlan'a) isimli sempozyum kitabında Gulnur Husainova, *Başkurt Halk Masalları Çalışmaları* başlıklı makalesinde, Başkurt masalları üzerine yapılan çalışmaları başlangıcından makalenin yazıldığı tarihe kadar toplu bir şekilde vermiştir. O, yine bu yazısında yer alan çalışmalar hakkında da bilgiler vermiştir (Husainova, 2015: 425-434).

Husainova, makalesinde Başkurt masal repertuarının 20. asrın ortalarında Profesör N. K. Dmitriev tarafından incelenmeye başladığını belirtir. Yine onun verdiği bilgilere göre bu konuda A. İ. Harisov, M. H. Minhajetdinov, N. T. Zaripov, A. M. Söleymenov, R. F. İlyasov, F. A. Nadershina, G.R. Husainova gibi isimler önemli araştırmalar yapmıştır. *Husainova* yazısında son yıllarda R. R. Zinnurova'nın masal türü hakkında çalışmalar yaptığını da dile getirmiştir.

Başkurt masalları konusunda yapılacak çalışmalarda Gülnur Husainova'nın makalesinin sonundaki kaynakça yol gösterici olacaktır. Burada ise Husainova'nın makalesinde yer almayan Başkurt masal çalışmaları hakkında bilgiler verilerek konuya katkı yapılmıştır.

Başkurt Halık İcadı, İkinci Kitap, Ekiyetter, Rivayetter, Hetireler ve Sesender İcadı (Zaripov ve Söleymenov, 1982) isimli kitabın 37-76 sayfaları arasında 10 masala yer verilmiştir. Yine bu kitabın 390-391 sayfalarında bu masalların hangi yıllarda kimler tarafından derlendiğinin bilgisi de bulunmaktadır.

Başkort Ekiyetteri (Morzakayeva, 1996) isimli kitapta bir giriş yazısından sonra masallar yer almaktadır. Eserde hayvan masalları *Kendi Kümesinde Horaz da Bahadır* başlığı altında, kahramanlık masalları “Bahadır Delikanlı – Ülkenin İhtişamı” başlığı altında, Keloğlan benzeri ve hor görülmüş bir kahramanın başarıya ulaşmasını anlatan masallar “Hilesiz Bahadır – Bahtsız” başlığı altında ve ders verici ibretlik masallar da “Emeline Göre Ameli” başlığı altında yer verilmiştir.

Ekiyette Hekiket: Başkort Könküriş Ekiyetterinin Janr Sostavı, Syüjet Törlölögö, Tormaş Yirligi (Söleymenov, 1997) isimli eser “Novelistlik Ekiyetter” ve “Satirik hem Yumoristik Ekiyetter” bölümlerinden oluşmaktadır. Bu konu başlıkları altında ilgili masal türleri hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler verilmiş ve bunlarla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

Başkort Balalarının Qarhüzi İkinci Kitap (Söleymenov, 2009) isimli eserde “Bala-Sağa İcad İtken Ekiyetter” üst başlığı altında daha çok çocuk-

ların ilgisini çekebilecek türden masal örnekleri “Kuş, Kurt, Bitkiler Hakkındaki Masallar”, “Tılsımlı, Mucizeli Masallar”, “Bilmeceli Masallar” ve “Türlü Masallar” alt başlıkları altında yer verilmiştir. Ayrıca eserin başında masal hakkında kısa bir giriş yazısı bulunmaktadır.

Tılsımlı Ekiyetter (İzibayeva, 2010) isimli eserde toplam 23 tılsımlı (sihirli) masala yer verilmiştir. Masallar aynı sayfa içerisinde yarısı Başkurtça yarısı da Rusça olmak üzere okuyucuya sunulmuştur. Bu masal kitabı, içerisinde yer alan ustaca çizilmiş resimleri ve kaliteli baskısıyla daha çok çocuk okuyucular ile Rusça ve Başkurtça dillerini öğrenmeye çalışanların dikkatini çekecek bir şekilde tasarlanmıştır.

Başkort Halkının Qarhüzi Birinci Kitap (Söleymenov, 2011) isimli eserin 83-185. sayfaları arasında yer alan beşinci bölümden başlayıp on üçüncü bölüme kadarki kısımlar masallarla ilgilidir. Beşinci bölümde masallar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Altıncı bölümde hayvan masalları, yedinci bölümde tılsımlı (sihirli) masallar, sekizinci bölümde gündelik (olağan) masallar, dokuzuncu bölümde romansı masallar, onuncu bölümde bilmeceli ve ibretli masallar, on birinci bölümde satirik ve gülünç masallar, on ikinci bölümde uydurma (kurtmasalı, palavra, martaval) masallar ile alaycı masallar ve on üçüncü bölümde masalların şiirselliği hakkında durularak bunlarla ilgili açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Mengilik Ekiyetter (Yunısova, 2014) isimli kitapta kısa bir giriş yazısından sonra masallar başlamaktadır. Eserde 13 masal yer almasına rağmen bunlar uzunluklarıyla dikkat çekmektedir. F. Yunısova, eserinin giriş yazısında bu masalların kendi köyünde yüzyıllardan beri anlatıla geldiğini, ona da bunları dedesiyle özellikle de ninesinin anlattığını dile getirmiştir.

Avız-Til Folklorı Eserlerin Tikşiriv Yuldarı (Söleymenov, 2014) isimli kitabın sekizinci bölümü “Masalların Genel Analiz Prensipleri”, dokuzuncu bölümünü de “Şombay Masalını İnceleme” başlığı adı altındadır. Sekizinci bölümde masal inceleme yöntemleri hakkında bilgiler verilmiş, dokuzuncu bölümde uygulamalı bir masal incelemesi yapılmıştır.

Başkurt masalları hakkında yapılan en kapsamlı çalışmalar, Başkurt halk edebiyatı türleri eserlerinin toplandığı “Başkurt Halk İcadı” isimli külliyatta *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 1.* (Minhacetdinov ve Harisov, 1976); *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 2.* (Minhacetdinov ve Harisov, 1976);

Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 3 (Zaripov ve Minhacetdinov, 1978); *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 4*. (Söleymenov, 1981) ve *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 5* (Söleymenov, 1981) olmak üzere toplamda 5 cilt olarak yer almaktadır. Bu ciltlerde yer alan masallar birçok ilmî araştırmada kullanılmalarının yanı sıra antolojik mahiyetteki birçok esere de kaynak olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MOTİF HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Çalışmanın bu bölümünde ilk önce “halk edebiyatında motif kavramı” üzerinde durulmuştur. Motif kavramı, bu konu üzerinde çalışmaları bulunan halk bilimcilerin öne çıkan görüşleri doğrultusunda çeşitli yönleriyle açıklandıktan sonra motifin tam olarak ne olduğunun, neye yaradığının ve sözlü anlatı türlerinde neden bu kadar önemli olduğunun bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Arkasından Stith Thompson’un 6 ciltten oluşan *Motif-Index of Folk-Literature* isimli eserinin üst maddeleri, alt maddeleri ve alt maddenin maddeleri eserdeki İngilizce orijinalleri ve tarafımızdan yapılan Türkçe çevirileriyle birlikte verilmiştir. Bu şekilde bir bakıma bu devasa motif atlası eserinin fotoğrafı çekilmiştir ve motif atlası ana hatlarıyla ortaya çıkarılmıştır.

Sonrasında ise Thompson metoduna göre Türkiye’de yapılan çalışmalar “masal”, “efsane”, “destan” “halk hikâyesi” ve “fıkra” şeklinde beş ana başlık altında sınıflandırılarak “doktora tezleri, yüksek lisans tezleri, kitaplar” başlıkları altında kronolojik sıraya göre verilmiştir.

En son olarak da bu çalışmada uygulanan motif tespit ve yerleştirme yöntemi ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Bu bölümden hareketle doktora tezi sonrasında *Millî Folklor* dergisinde “Motif-Index of Folk-Literature Kullanımı ve Karşılaşılan Bazı Sorunlara Çözüm Önerileri” isimli bir makale kaleme alınmıştır (Karagöz, 2019: 75-90). Makalede ilk önce ismi geçen motif indeksine dair temel bilgiler örneklendirilerek anlatılmış ve indekste kullanılan metodun çalışma ilkeleri hakkında bilgi verilmiştir. Arkasından indeksin Türk anlatı türleri için motifleri karşılamada yetersiz olduğunun tespiti yapılmıştır. Son olarak da makalenin asıl amacı olan *Motif-Index of Folk-Literature* temelinde yapılan motif çalışmalarında karşılaşılan bazı sorunlara bir çözüm önerisi getirilmiş ve bu çözüm önerisi bir masal metni üzerinde uygulanmıştır.

1.1. Halk Edebiyatında Motif Kavramı

Motif sözcüğü, başta yaratıcı sanatlar olmak üzere sosyal bilimlerin halk bilimi (özellikle sözlü anlatı türleri), edebiyat, müzik, resim, heykel, sinema, tiyatro, sanat tarihi ve arkeoloji gibi bilim dallarında bir terim olarak farklı farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Her ne kadar farklı anlamlarda kullanılsa da motifler, sanatın birçok dalında sanatçıya eser verme ya da sanatını icra etme noktasında aynı amaç doğrultusunda hizmet ederler. Bu özelliklerinden dolayı motifler, ortaya konulan eserlerde hemen kendini hissettirirler.

Yukarıda isimleri geçen bilim dallarında motif üzerine çalışan birçok araştırmacı, bu kavram hakkında görüşlerini açıklamıştır. Ancak bu çalışmada *motif* terimi, halk bilimi açısından değerlendirilmiştir. Özellikle anlatı türlerinde (mit, destan, efsane, masal, halk hikâyesi, fıkra gibi) motif, bir inceleme alanı olarak bu söz konusu araştırmaların olmazsa olmazlarından.

Motif kelimesinin aslı Latince “*motivum*”dur. Bunun sıfat şekli “*motivus*”tur (Arda, 1970: 20). *Motif* kelimesi Türkçeye Fransızcadan geçmiştir. Dilimizde bu kelimeye karşılık olarak örge türetilmiş, ancak tutmamış ve yaygınlık kazanmamıştır; ayrıca TDK’nin sözlüğünde *güdü* kelimesi de yer almaktadır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “*motif*” kelimesinin dilimize Fransızcadan geçtiğinin bilgisi verilmekte ve üç madde hâlinde şu şekilde açıklanmaktadır.

Motif Fr. *Motif*:

1. isim : Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri. “Halı motifi. Danteldeki motifler.”
2. edebiyat : Kendi başlarına komuya özellik kazandıran öğelerin her biri.
3. müzik : Bestenin bir parçasına çeşitli yönlerden birlik sağlayan belirleyici küçük birim “*Melodi motifi*” (www.tdk.gov.tr 2005: 1409).

Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü* isimli eserinin *motif* maddesinde şunları yazmıştır: *Fr. Motif, kompozisyon konusu; bir eseri ortaya çıkaran temel istek. Konuluk; konu olarak alınan fikir. Eserlerde küçük farklarla yahut aynı şekilde tekrarlanan parçacıklar. Bir-*

çoğu yan yana gelerek bir müzik parçasını veya bir bezeme işini meydana getiren ve kendi başlarına birer birlik olan oluşturuvcu öğelerden her biri motiftir. Melodi, dantel, halı motifleri gibi (Karaalioğlu, 1983: 512). Karaalioğlu bu açıklamasıyla motiflerin küçük farklarla ya da aynı şekilde tekrarlanan bağımsız parçacıklar olduğuna ve bu bağımsız parçacıkların bir araya gelerek bir eseri oluşturması özelliğine vurgu yapmıştır.

Turan KARATAŞ, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü* isimli eserinde *motif* için şu bilgileri vermiştir: *Edebî eserin en küçük ögesine denir. Motif, aynı eser içinde yer alan diğer öğelerden biçim ya da anlam gibi özelliklerinden biriyle başkalık eder. Edebî eserdeki bir ses, bir söz ya da bağımsız bir ibare bazen bir motif olmaya yeter. Motiflerin bir düzen içinde bileşkesinden edebî eser oluşur. Bazı motifleri eser için vazgeçilmez unsurlardır ki bunlara temel motifler denir* (Karataş, 2011: 407). Karataş bu tanımında, eser içinde bir ögenin motif olabilmesi için mutlaka diğer öğelerden bir yönüyle öne çıkması gerektiğini yoksa o ögenin bir motif olarak görülmeyeceğini açıklamaya çalışmıştır.

Bu çalışmada motif inceleme metodu kullanılan Stith Thompson, masal araştırmacıları için başucu kitabı sayılan meşhur eseri *The Folktale*'de motifin ne olması gerektiğini şu şekilde açıklamıştır: *Motif bir masalda geleneği sürdürme gücü olan en küçük unsurdur. Bu güce sahip olmak için bu konuda sıra dışı ve çarpıcı bir yönü olmalıdır. Motifler çoğunlukla üç gruba ayrılırlar. Birincisi; masal tanrıları, sıra dışı hayvanlar veya cadılar; devler ve periler gibi olağanüstü yaratıklar ya da hatta gözde en küçük çocuk veya zalim üvey anne gibi basmakalıp insan karakterlerindeki aktörlerdir. İkincisi; olayın arka planında görülen bazı unsurlardır. Bunlar sihirli nesnelere, sıra dışı gelenekler, tuhaf inançlar vb. Üçüncüsü ise motiflerin büyük çoğunluğunu oluşturan münferit hadiselerdir. Bağımsız olarak var olabilen ve böylece gerçek masal tipi olarak hizmet eden bunlardan sonuncusudur. Geleneksel tiplerin açık ara en büyük sayısını bu tekil motifler oluşturmaktadır* (Thompson, 1946: 415, 416). Thompson'a göre sözlü anlatı geleneğinin devam ettirilmesinde en büyük güç, eser içerisindeki en küçük unsur olan motiflerin müstesna bir güce sahip olmaları gerektiğidir. Bir motif, eser içerisinde kendisine benzeyen başka öğelerden ne kadar baskın olursa ya da benzerlerine göre ne kadar nadir görülürse gücünü o derecede hissettirmektedir. Mesela bir masalda geçen "gözde en küçük çocuk motifi", sahip olduğu olağanüstü bir güç veya keskin zekâyla aynı masalda geçen sıradan çocuklardan ayrılarak bir motif özelliği kazanmaktadır.

Max Lüthi'ye göre motif, *hikâye etmenin en küçük unsurudur. Bu unsurun geleneksel olarak hikâye etme şeklinde muhafaza edilen bir gücü mevcuttur* (Arda, 1970: 20). Lüthi de kısa ve öz olarak Thompson'a benzer bir tanım yapmıştır.

Propp, *motif* yerine *fonksiyon* kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Svatava Pirkova-Jakobson, Propp'un *Morphology of the Folktale* ismiyle İngilizceye çevrilen kitabın ön sözünde, onun motif için yaptığı tanımı başarılı bir şekilde özetlemiştir: *Propp analizinde en küçük anlatım birimlerinden yani motiflerden uzaklaşır; motifleri fonksiyonları açısından belirler, yani fonksiyonun kim tarafından ve nasıl gerçekleştirildiğinden bağımsız olarak karakterlerin ne yaptığını belirler* (Propp, 1968: XX1).

Danimarkalı oryantalist ve İranist Arthur Christensen, yukarıdakilerden daha farklı bir motif tanımı yapmıştır: *Canlılıklarıyla kendilerini kabul ettiren, tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidai fikir silsilelerinden yeni terkiplere girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlardır* (Sakaoğlu, 1980: 24). Motifleri, yaşayan bir organizmaya benzeten Christensen, bu organizmayı dinleyiciyi etkisi altına alabilen ve geleneksel kalmayıp varlığını sürdürebilmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlar olarak tarif etmiştir.

Şakir İbrayev, *Destanın Yapısı* isimli kitabında Putilov, Veselovsky, Propp gibi Rus folklor araştırmacılarının bu konu hakkındaki görüşlerini vererek bir değerlendirme yapmıştır. Putilov'a göre motif, *konu içerisinde özel bağımsızlığı olan, vakası kendi içinde toplanan bütünün parçası, yani olaylar dizisinden kurulan konunun ayrı kesimidir* (İbrayev, 1998: 271). Putilov'un bu tanımının üzerine Şakir İbrayev, *bu konuda motifin fonksiyonu bütünün parçası olmakla sınırlanmaz, o olayları belirli bir düzenle keşirtmeye katılan konunun en alt toplayıcısı ve olayları oluşturucu parçasıdır. Motifin fonksiyonu hakkında B. N. Putilov'un şu fikrine katılabiliriz: Bunlar yapısal, dinamik ve semantik özellikleridir. Konuyu oluşturanlar arasında, konu hareketinin bir anı olabilir ve konu içeriğinin anlamları vardır. Fakat motifin çok önemli bir fonksiyonu daha vardır ki değişmelere, varyasyonlara, transformasyonlara yol açan fonksiyonu. O fonksiyon da üreticidir* (İbrayev, 1998: 271) demiştir. Daha sonra İbrayev, Veselovsky'nin tanımı üzerinden değerlendirmesine devam etmiştir. *A. N. Veselovsky, motifi konunun bölünemeyen parçası olarak ifade etmiştir. Ancak konu bakımından bu görüşe katılabiliriz. Fakat V. Y. Propp, motiflerin kendi içerisinde*

“değişen parçalara ayrıldığını” gösterdi. Motiflerin çok yapılı ve değişken olmasını, çeşitli konu ilişkilerini sağlamasını şimdiki araştırma çalışmaları delillendirmektedir. Bundan dolayı B. N. Putilov’un motifi “Güçlü yapısal sistemin yani konunun parçası olmakla kendisi de ufak sistemlere bölünebilmektedir.” deyişi doğru bir yaklaşımdır (İbrayev, 1998: 296).

Bu konu üzerinde çalışmış halk bilimcilerin görüşlerinden ve bu çalışmanın bize kazandırmış olduğu tecrübeyle sözlü anlatı türlerindeki motif kavramı hakkında şunları söyleyebiliriz: *Motif*, basit bir şekilde anlatılarda (mit, destan, efsane, rivayet, masal, kıssa, fıkra gibi) geleneğinin devam etmesini sağlayan, anlatının en küçük ögesidir. Bir benzetme yapacak olursak, maddenin parçalanamayan en küçük elementi atomsa anlatının parçalanamayan en küçük ögesi de motiftir. Anlatı türlerinde motiflerin üstlendiği işlev, dil biliminde kelime kökünün ve kelimeyi oluşturan yapım eklerinin üstlendiği işleve çok benzer. Nasıl ki yapım ekleriyle oluşturulan kelimeler olmadan bir cümle ortaya çıkmazsa motifler olmadan da bir anlatı ortaya çıkmaz. Nasıl ki kelimenin kökü parçalanamazsa motifler de parçalanamaz. Kelime köklerinin, yapım ekleri sayesinde yeni türetilen kelimelerin yapısında varlığını devam ettirmesi gibi motifler de sözlü anlatı geleneğiyle oluşturulan yeni eserlerin içerisinde varlıklarını devam ettirirler.

Kendisini oluşturan motifleri sayesinde bir anlatı, anlatıldıkça gelişimine devam eder ve yayılma alanını olabildiğince genişletir. Motiflerin gücü sayesinde anlatı, tarihin herhangi bir zaman diliminde ve dar bir coğrafyada sıkışıp kalmaz. Bulunduğu dönemin şartlarına ve kültürüne ayak uydurup kendisini günceller ya da tema ve şahıs kadrosu farklı olsa bile yeni oluşturulan bir anlatının içinde kendine yer bulur. Dünyanın değişik bölgelerinde anlatılan bu anlatılar, tarihî süreç içerisinde varyantlaşarak gitgide orijinal hâllerinden uzaklaşırlar. Çünkü sözlü anlatıların en küçük ögesi olduklarından motiflerin anlatıcının yetenekleri çerçevesinde bir gezeğenlik özelliği vardır. Bu durumu, bir flaş belleğe kaydedilen verilerin, flaş belleğin bozulması sonucu aldığı hasara göre ne kadarının kurtarılabilceğine benzetebiliriz. Çünkü anlatıcı ses dosyalarını oynatan bir cihaz değildir. O, belleğindeki anlatıyı motifler yardımıyla anlatan hikâyecidir. Destan ve masal gibi türlerin zamanla varyantlarının oluşmasının sebebi tam da budur. Bir anlatı, yazıya ne zaman geçirilirse işte o zaman motifler gezeğenlik özelliklerini kaybederler ve son şekillerini alarak durağanlaşırlar. Bir kişi, anlatıyı yazılı kaynaktan okursa ve daha sonra onu çeşitli ortamlarda anlatmaya başlarsa anlatı, işte o zaman yeniden gezeğenleşir.

Düşünen bir varlık olarak insanoğlunun, insanlık tarihi kadar eski bir sözlü edebiyat kültürüne sahip olması ve bu kültürü nesilden nesile aktarması, aktarırken içinde bulunduğu şartlara göre yeniden yorumlaması veya geliştirmesi doğal bir olgunun sonucudur. İnsanoğlu, on binlerce belki de yüz binlerce yıl önce günümüzdeki gibi dünyanın her tarafında yoğun nüfus oranlarıyla toplu bir hâlde yaşamıyordu. Zamanla insanoğlu bir yerden dağılarak (bazı araştırmalara göre Nil Vadisi) dünyaya hâkim olma sürecini başlattı. Bu süreç içerisinde insanoğlu zamanla çeşitli toplumlara ayrıldı. Her toplum geçmişinden gelen bilgi ve kültürü bir şekilde muhafaza edip, bu bilgi ve kültür birikiminin üzerine biraz da kendisi koyarak bunları bir sonraki kuşağa aktarmayı sürdürdü. Neticede bilim ve kültür hep gelişerek günümüze kadar geldi.

Bu kısa bilginin üzerinden bizim burada gelmek istediğimiz asıl konu, coğrafi konum olarak birbirinden çok uzak bölgelerde yaşayan milletlerin anlatılarındaki benzerliklerdir. Nasıl oluyor da Asya’da yaşayan bir halkın masalı, değişik bir varyantıyla Amerika’da yaşayan bir yerli halkın masasına benziyor? İnsanoğlu, ortaya çıkışından itibaren çeşitli olaylar karşısındaki duygularını (sevinç, korku, üzüntü, şaşkınlık gibi) çeşitli semboller vasıtasıyla dile getirerek anlatılara dönüştürmeye başladı. Bu anlatılar insanlık kültürü geliştikçe basit anlatı kalıplarının dışına çıkarak sanatsal anlatılara dönüşmeye başladı. Bu işi bir meslek olarak yapan usta anlatıcılar, ortak bir zevke hitap eden bu anlatıları, onların yapı taşlarını yani yukarıda tanımını yaptığımız motiflerini kullanarak insanoğlunun dağıldığı ve kültürünü taşıdığı bölgelerde anlatmaya devam ettiler. Bu konu hakkında Saim Sakaoğlu, şu tespitleri yapmıştır:

Masal, mit ve efsane gibi anlatmaların ilk defa nerede ve ne zaman ortaya atıldığını kati olarak bilemeyiz. Ancak bu anlatmaları meydana getiren motiflerin ortaya konulmalarına vesile olan hadiseleri tespit edebilirsek, hiç değilse bir kısmının zaman ve yerini göstermek için elimizde yardımcıları bulunmuş olur. “Taşıyıcı” adını verdiğimiz bazı insanlar, motiflerin bir ülkeden diğerine götürülmesinde mühim rol oynarlar. Aşağıda adları zikredilen taşıyıcılar masal, mit, efsane gibi anlatmaları her zaman bütünüyle aktaramazlar. Onlar yeni öğrendikleri tipteki anlatmalardan ziyade motifleri tercih ederler. Zira taşıyıcı birden fazla motife yer veren bir anlatmadaki motiflerin hepsini beğenmeyebilir. Bütün motiflerin için orijinal olmayabilir. Bu durum karşısında sadece beğen-

diği motifleri taşıyacaktır. Nitekim bir ülkede tamamı anlatılan bir masalın sadece bir iki motifi başka bir ülkeye taşınmış olabilir.

Masal, efsane ve mit gibi anlatmaların bir ülkeden başka bir ülkeye geçmesi yerine, bunları meydana getiren motiflerin geçmesini düşünmek bizce daha akla uygundur. Arnold Von Gennep'in efsanelerin geçişi ile ilgili olarak ileri sürdüğü teklifleri biz motifler için göz önüne alacağız. Zira aynı coğrafya, kültür ve dine sahip olan bir ülkeye giden şey efsane, masal, kısacası bütünü değil onu meydana getiren motiflerden biri veya birkaçıdır. Bu hususa dikkatle eğilirsek motiflerin geçişini daha kolay izah edebiliriz. Nitekim ayrı ülkelerde derlenen ve aynı tip numarası ile gösterilen anlatmalar arasında görülen benzerlik onların, aynı tipin alt grupları olarak gösterilmelerine mani olamamıştır.

Gennep'e göre motiflerin bir ülkeden diğer ülkelere geçmelerine yardım eden çeşitli taşıyıcılar vardır. İçlerinde faal rol oynayanlar olduğu gibi ikinci derecede zikre değer olanlar da vardır. Faal rol oynayan taşıyıcıların başında göçebeler, denizciler, askerler, âlimler, kültürlü kişiler gelmektedir. Bunlara serseriler, mevsimlik göçerler (çadırdı yaşayanlar, mahsul zamanı çalışanlar, oduncular vs.), işçiler de dâhil edilebilir.

Gennep'e göre taşıyıcılık yapanların başında gelen tüccar, denizci, hacı, misyoner ve meslekten yetişme anlatılar motif taşıyıcılığı en iyi şekilde yapanlardır. Bilhassa hacı ve tüccarlar bu işi en iyi şekilde yaparlar. Bunlar halkla doğrudan temasa geçtikleri için hem onlara bir şeyler anlatıyor hem de onlardan dinliyorlardı (Sakaoğlu, 1980: 24-26).

Bu şekilde ilk oluşturulan anlatının dünyanın değişik coğrafyalarında değişik zaman dilimlerinde birbirine az ya da çok benzeyen değişik varyantları türemeye başladı.

Dünyada motif merkezli bilimsel çalışmalar, insanlığın ortak mirası olan bu anlatı geleneğinin ortak unsurlarını ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu iş için araştırmacılar, Stith Thompson'un (1966) otuz beş yıl gibi uzun bir zaman diliminde tamamlayabildiği *Motif-Index of Folk-Literature* isimli 6 ciltlik eserinde uyguladığı metottan faydalanmaktadırlar. Bu eserde kullanılan motiflerin numaralandırmaya dayalı tematik sınıflandırılması metodu, halk edebiyatında motiflerin incelenmesi çalışmalarında yeni bir çığır açmıştır. Motif incelemesi yapan bir araştırmacı, incelemesini

yaptığı anlatıda geçen motifleri bu eserin içinde tematik numarasına göre bulabilmekte, eğer bu eserde yer almayan bir motif bulduysa ilgili temanın içinde kaldığı yerden numara vererek esere katkı yapma şansına sahip olabilmektedir. Thompson'un bu metodunu kullanma açısından araştırmacıların şikâyet ettiği, motifleri pratik bir şekilde gösterme sorunu ile bulunan yeni bir motifi esere ekleme sorunu için bu çalışmada oldukça kullanışlı bir yöntem geliştirilmiştir. Bu yöntem “Bu Çalışmada Kullanılan Motif Tespit ve Yerleştirme Yöntemi” isimli başlığın altında ayrıntılı olarak anlatılmıştır (bkz. 112-118).

Eğer anlatıcı, anlattığı bir destanın veya masalın motiflerini ne kadar iyi bilirse o anlatı, dinleyenin üzerinde o kadar çok etki bırakır. Halk edebiyatı anlatı türlerinde motif adı verilen eseri oluşturan bu yapı taşlarına başka bir açıdan bakıldığında bunların insanlığın bilinçaltındaki duygularını olduğu görülür. Bu özellikleriyle halk edebiyatı türlerinde kullanılan motifler, yaratıcı sanatlarla uğraşan sanatçılara yaratma aşamasında ilham kaynağı olurlar. Mesela onları kullanan bir roman yazarının romanı daha ilgi çekici olur. Dünyaca ünlü fantastik kurgu yazarı ve aynı zamanda bu türün kurucusu kabul edilen J. J. Tolkein'in romanlarının başarısı bu motifleri çok iyi kullanmasından kaynaklanmaktadır. Çağdaş yazarlardan Joanne Kathleen Rowling *Harry Potter* adlı fantastik roman serisinde motifleri ustaca kullanmış olmasından ötürü dünya genelinde bir okuyucu kitlesi kazanmış ve çok büyük ilgi gören eserleri Hollwood film yapım şirketlerinden *Warner Bros.* tarafından beyaz perdeye aktararak gişe rekorları kıran filmlere dönüştürülmüştür. Türkiye’de de Yaşar Kemal, bu motifleri romanlarında başarılı bir şekilde kullanmıştır. Yazarın özellikle *İnce Memed* isimli dörtleme romanında bu durum ziyadesiyle görülür. Hollywood yapımı fantastik kurgu filmlerinde senarist ve yapımcılar, bu motiflerden bolca istifade ederek gişe rekorları kıran filmlerin altına imzalarını atmışlardır. 2016 Haziran ayında gösterime giren *Warcraft* isimli film, âdeta bu çalışmada tespit edilen olağanüstü masal motiflerinin (devler, efsanevi kuşlar ve kurtlar, farklı dünyalar ve bu dünyalar arası geçişler gibi) anlatıdan uyarlanarak beyaz perdeye başarıyla yansımış biçimindedir. Yine motifleri başarılı bir şekilde kullanan *Once Upon A Time* adlı Amerikan yapımı televizyon dizisi, yedi sezondur küçük büyük demeden her yaştan kişileri ekrana çekmektedir. Dünyaca ünlü Kırgız yazarı Cengiz Aytmatov da roman ve hikâyelerinde geleneksel motifleri kullanarak hem başarılı eserler vermiş hem de bu eserler vasıtasıyla geleneksel motifleri nesillerle bu-

luşturmuştur. Motiflerin kullanımıyla ilgili buna benzer durumlar resim, heykel, müzik gibi sanatın daha birçok dalında görülür. Yaratıcı yeteneğe sahip sanatçılar, insanlığın ortak mirası sayılan ve onların duygularına hitap eden bu motifler sayesinde insan ruhunun derinliklerine inip sanatlarını daha çarpıcı bir hâle getirebilmektedirler.

Biz özellikle, halk edebiyatı çalışan Türk halk bilimcileri olarak motiflerin araştırılması konusunda daha koordineli ve sistematik bir şekilde çalışırsak Türk dünyasının anlatı kültürünün yapı taşlarını bilimsel verilere dayandırarak ortaya koyabiliriz ve ortaya koyduğumuz bu verileri, dünya halklarının motif verileriyle karşılaştırarak insanlığın dünya üzerindeki geçmişinde iz sürebiliriz. Aynı şekilde bunu Türk boyları arasında da yapabiliriz. Yukarıda örneklerini verdiğimiz sanat çalışmalarına benzer çalışmalarla Türk soylu sanatçılarımız Türklere özgü motiflerden yararlanarak sanatta yaratıcılıklarını daha millî bir şekilde ifade edebilirler.

Motif kavramı ile ilgili öğrendiğimiz bilgilerden ve şu ana kadar gördüğümüz çalışmalardan hareketle sözlü anlatı türlerinde bir anlatının motiflerini çıkarmak zor bir çalışma değildir. Böyle bir çalışmada araştırmacıları zorlayan, *Motif-Index of Folk-Literature* isimli eserde, ilgili motif numarasını arama ve eğer yeni bir motif bulduysa o motifi ilgili temanın altına kaldığı numaradan itibaren yerleştirme olduğunu, bu çalışmamızdaki tecrübemizden dolayı söyleyebiliriz. Türkiye’de gördüğümüz bu türden çalışmalarda Propp ve Thompson metotları uygulanmıştır. Propp metodu, araştırmacılar arasında geçerliliğini yitirdiğinden metodik motif çalışmalarında dünyada ve Türkiye’de Thompson metodu, aldığı birtakım eleştirilere rağmen daha iyisi yapıncaya kadar ya da revize edilinceye kadar bazı çalışmalarda tercih sebebi olmayı sürdürecektir ve benzer çalışmalar bu alana katkı sağlayacaktır.

1.2. Bir Başvuru Eseri Olarak “Motif-Index of Folk-Literature”ın Belirgin Özellikleriyle Tematik Düzeni^{1*}

A. Mythological Motifs / *Mitolojik Motifler*

A0. - A99. CREATOR / *YARATICI*

A0. Creator / *Yaratıcı*

A10. Nature of the creator / *Yaratıcının niteliği*

A20. Origin of the creator / *Yaratıcının başlangıcı*

A30. Creator’s companions / *Yaratıcının yardımcıları*

A40. Creator’s advisers / *Yaratıcının danışmanları*

A50. Conflict of good and evil creators / *İyi ve kötü yaratıcıların çatışması*

A60. Marplot at creation / *Yaratılış girişimi bozan kimse*

A70. Creator - miscellaneous motifs / *Yaratıcı - Çeşitli motifler*

A100. - A499. GODS / *TANRILAR*

A100. - A199. The gods in general / *Genel olarak tanrılar*

A100. Deity / *Yüce tanrı*

A110. Origin of the gods / *Tanruların başlangıcı*

A120. Nature and appearance of the gods / *Tanruların niteliği ve görünüşü*

A140. God as workmen / *Bir zanaatkâr olarak tanrı*

A150. Daily life of the gods / *Tanruların günlük hayatı*

A160. Mutual relations of the gods / *Tanruların karşılıklı ilişkileri*

A170. Deeds of the gods / *Tanruların eylemleri*

A180. Gods in relation to mortals / *Tanruların ölümlü insanoğlu ile ilişkisi*

¹ *Bu bölümde, Stith Thompson tarafından hazırlanan Motif-Index of Folk-Literature (6 Cilt) isimli eserde alfabetik sıraya göre 23 ana başlık altında tasniflenen ve her bir başlık altında genelden özele doğru bir sayısal düzen içerisinde indekslenen motiflerin üst maddeleri, alt maddeleri ve alt maddelerinin maddeleri alınarak söz konusu eserin çatı kurgusu çıkarılmaya çalışılmıştır. Motifler, eserdeki orijinaleri ve tarafımızdan yapılan çevirileri ile birlikte verilmiştir.

- A190. Gods - miscellaneous motifs / *Tanrılar - Çeşitli motifler*
- A200. - A299. Gods of the upper world / *Yukarı dünyanın tanrıları*
- A200. God of the upper world / *Yukarı dünyanın tanrısı*
- A210. Sky-god / *Gökyüzü tanrısı*
- A220. Sun-god / *Güneş tanrısı*
- A240. Moon-god / *Ay tanrısı*
- A250. Star-god / *Yıldız tanrısı*
- A260. God of light / *Işık tanrısı*
- A270. God of dawn / *Şafak tanrısı*
- A280. Weather god / *Hava tanrısı*
- A300. - A399. Gods of the underworld / *Aşağı dünyanın tanrıları*
- A300. God of the underworld / *Aşağı dünyanın tanrısı*
- A310. God of the world of the dead / *Ölüler dünyasının tanrısı*
- A400. - A499. Gods of the earth / *Orta dünyanın (yeryüzü) tanrıları*
- A400. God of the earth / *Orta dünyanın (yeryüzü) tanrısı*
- A410. Local gods / *Yerel tanrılar*
- A420. God of water / *Su tanrısı*
- A430. God of vegetation / *Bitki tanrısı*
- A440. God of animals / *Hayvanların tanrısı*
- A450. God of trades and professions / *Ticaret ve meslek tanrısı*
- A460. God of abstractions / *Soyut kavramların tanrısı*
- A490. Miscellaneous gods of the earth / *Orta dünyadaki çeşitli tanrılar*
- A500. - A599. Demigods and culture heroes / *Yarı tanrılar ve mitolojik kahramanlar*
- A500. Demigods and culture heroes / *Yarı tanrılar ve mitolojik kahramanlar*
- A510. Origin of the culture hero (demigod) / *Mitolojik kahramanın (yarı tanrı) kökeni*

A520. Nature of the culture hero (demigod) / *Mitolojik kahramanın (yarı tanrı) niteliği*

A530. Culture hero establishes law and order / *Mitolojik kahramanın kanun ve düzeni kurması*

A560. Culture hero's (demigod) departure / *Mitolojik kahramanın (yarı tanrı) ayrılışı*

A570. Culture hero still lives / *Mitolojik kültür kahramanın yaşamaya devam etmesi*

A580. Culture hero's (divinity's) expected return / *Mitolojik kahramanın (tanrısallık) beklenen dönüşü*

A590. Demigods and culture heroes - miscellaneous / *Yarı tanrılar ve mitolojik kahramanlar - Çeşitli motifler*

A600. - A899. COSMOGONY AND COSMOLOGY / KOZMOGONİ VE KOZMOLOJİ

A600. - A699. The universe / *Evren*

A600. - A649. Creation of the universe / *Evrenin oluşumu*

A610. Creation of universe by creator / *Evrenin yaratıcı tarafından yaratılışı*

A620. Spontaneous creation of universe / *Evrenin kendiliğinden oluşması*

A630. Series of creations / *Yaratılışın sırası*

A640. Other means of creating the universe / *Evrenin yaratılışının başka vesileleri*

A650. - A699. Nature of the universe / *Evrenin doğası*

A650. The universe as a whole / *Bir bütün olarak evren*

A660. Nature of the upper world / *Yukarı dünyanın doğası*

A670. Nature of the lower world / *Aşağı dünyanın doğası*

A690. Miscellaneous worlds / *Çeşitli dünyalar*

A700. - A799. The heavens / *Gökyüzü*

- A700. Creation of the heavenly bodies / *Gök cisimlerinin yaratılışı*
- A710. - A739. The sun / *Güneş*
- A710. Creation of the sun / *Güneşin yaratılışı*
- A720. Nature and condition of the sun / *Güneşin doğası ve yapısı*
- A740. - A759. The moon / *Ay*
- A740. Creation of the moon / *Ayın yaratılışı*
- A750. Nature and condition of the moon / *Ayın doğası ve yapısı*
- A760. - A789. The stars / *Yıldızlar*
- A760. Creation and condition of the stars / *Yıldızların biçimi ve yaratılışı*
- A770. Origin of particular stars / *Belirli yıldızların kökeni*
- A780. The planets (comets, etc.) / *Gezegenler (kuyruklu yıldızlar, vb.)*
- A790. - A799. The heavenly lights / *Gökyüzündeki eşsiz ışıklar*
- A800. - A899. The earth / *Yeryüzü*
- A800. - A839. Creation of the earth / *Yeryüzünün yaratılışı*
- A810. Primeval water / *Suyun ilk biçimi*
- A820. Other means of creation of earth / *Yeryüzünün yaratılışının başka biçimleri*
- A830. Creation of earth by creator / *Yaratıcı tarafından yeryüzünün yaratılması*
- A840. Support of the earth / *Yeryüzünün yardımcıları*
- A850. Changes in the earth / *Yeryüzündeki değişiklikler*
- A870. Nature and condition of the earth / *Yeryüzünün biçimi ve doğası*
- A900. - A999. Topographical features in the earth / *Yeryüzündeki topoğrafik özellikler*
- A900. Topography - general considerations / *Topoğrafya - Genel görüşler*
- A910. - A949. Water features / *Suyun özellikleri*

A910. Origin of water features - general / *Suyun özelliklerinin kökeni*

A920. Origin of the seas / *Denizlerin kökeni*

A930. Origin of streams / *Akarsuların kökeni*

A940. Origin of other bodies of water / *Diğer su cisimlerinin kökeni*

A950. - A999. Land features / *Karanın özellikleri*

A950. Origin of the land / *Karanın kökeni*

A960. Creation of mountains / *Dağların yaratılışı*

A970. Origin of rocks and stones / *Kaya ve taşların kökeni*

A980. Origin of particular places / *Belirli yerlerin kökeni*

A990. Other land features / *Karanın başka özellikleri*

A1000. - A1099. World calamities / *Yeryüzündeki felaketler*

A1000. World catastrophe / *Yeryüzündeki facialar*

A1010. Deluge / *Tufan (su baskını)*

A1020. Escape from deluge / *Tufandan (su baskını) kaçma*

A1030. World fire / *Yeryüzündeki yangınlar*

A1040. Continuous winter destroys the race / *Sürekli devam eden kış mevsiminden dolayı türlerin yok olması*

A1050. Heavens break up at end of world / *Gökyüzünün (atmosferin) parçalanmasıyla dünyanın sonunun gelmesi*

A1060. Earth-disturbances at end of world / *Yeryüzündeki düzenin bozulmasıyla dünyanın sonunun gelmesi*

A1070. Fettered monster's escape at end of world / *Zincir vurulan canavarın (dev, ucube) kaçmasıyla dünyanın sonunun gelmesi*

A1080. Battle at end of world / *Savaş nedeniyle dünyanın sonunun gelmesi*

A1090. World calamities - miscellaneous motifs / *Dünyanın belaları - Çeşitli motifler*

A1100. - A1199. Establishment of natural order / *Doğal düzenin kurulması*

A1110. Establishment of present order: waters / *Şu andaki düzenin kurulması: Sular*

A1120. Establishment of present order: winds / *Şu andaki düzenin kurulması: Rüzgârlar*

A1130. Establishment of present order: weather phenomena / *Şu andaki düzenin kurulması: Hava olayları*

A1150. Determination of seasons / *Mevsimlerin belirlenmesi*

A1160. Determination of the months / *Ayların belirlenmesi*

A1170. Origin of night and day / *Gündüz ve gecenin başlangıcı*

A1180. Establishment of present order - miscellaneous motifs / *Şu andaki düzenin kurulması - Çeşitli motifler*

A1200. - A1699. CREATION AND ORDERING OF HUMAN LIFE / İNSAN HAYATININ YARATILMASI VE DÜZENLENMESİ

A1200. - A1299. Creation of man / İnsanın yaratılması

A1210. Creation of man by creator / *Yaratıcı tarafından insanın yaratılması*

A1220. Creation of man through evolution / *Evrim sayesinde insanın yaratılması*

A1230. Emergence or descent of first man to earth / *Yeryüzünde ilk insanın ortaya çıkışı*

A1240. Man made from mineral substance / *Mineral özünden yapılmış insan*

A1250. Man made from vegetable substance / *Bitki özünden yapılmış insan*

A1260. Mankind made from miscellaneous materials / *Çeşitli maddelerden yapılmış insanoğlu*

A1270. Primeval human pair / *İlkel çağa ait ilk insan çifti*

A1290. Creation of man - other motifs / *İnsanın yaratılışı - Diğer motifler*

A1300. - A1399. Ordering of human life / İnsan hayatının düzenlenmesi

A1310. Arrangement of man's bodily attributes / İnsanın bedensel özelliklerinin yerleştirilmesi

A1320. Determination of span of life / Yaşam süresinin saptanması

A1330. Beginnings of trouble for man / İnsan için sıkıntıların başlangıcı

A1350. Origin of sex functions / Cinsiyet işlevlerinin başlangıcı

A1360. Man's growth and maturity / İnsanın büyümesi ve olgunlaşması

A1370. Origin of mental and moral characteristics / Zihinsel ve manevi özelliklerin başlangıcı

A1390. Ordaining of human life - miscellaneous / İnsan hayatının belirlenmesi - Çeşitli motifler

A1400. - A1499. Acquisition of culture / Medeniyetin kazanılması

A1400. Acquisition of human culture / İnsan medeniyetinin kazanılması

A1410. Acquisition of livable environment / Yaşanabilir çevrenin edinilmesi

A1420. Acquisition of food supply / Yiyecek gereksinimlerinin sağlanması

A1430. Acquisition of other necessities / Başka gereksinimlerin sağlanması

A1440. Acquisition of crafts / El becerisinin kazanılması

A1460. Acquisition of arts / Hünerin (sanat) kazanılması

A1470. Beginning of social relationships / Toplum ilişkilerinin başlaması

A1480. Acquisition of wisdom and learning / Bilgelik ve bilginin kazanılması

A1490. Acquisition of culture - miscellaneous / Medeniyetin kazanılması - Çeşitli motifler

A1500. - A1599. Origin of customs / *Geleneklerin ve göreneklerin kökeni*

A1510. Origin of eating customs / *Yemek yeme geleneklerinin başlangıcı*

A1520. Origin of hunting and fishing customs / *Avcılık ve balıkçılık geleneklerinin başlangıcı*

A1530. Origin of social ceremonials / *Toplumsal törenlerin başlangıcı*

A1540. Origin of religious ceremonials / *Dinî törenlerin başlangıcı*

A1550. Origin of customs of courtship and marriage / *Kur yapma ve evlilik geleneklerinin başlangıcı*

A1560. Origin of customs connected with birth / *Doğumla ilgili geleneklerin başlangıcı*

A1570. Origin of regulations within the family / *Aile içi düzenin başlangıcı*

A1580. Origin of laws / *Kanunların başlangıcı*

A1590. Origin of other customs / *Başka gelenek ve göreneklerin başlangıcı*

A1600. - A1699. Distribution and differentiation of peoples / *İnsanların ayrılması ve dağılması*

A1610. Origin of various tribes / *Değişik boyların (kabile) başlangıcı*

A1620. Distribution of tribes / *Boyların (kabile) dağılması*

A1630. Wandering of tribes / *Boyların (kabile) uzaklaşması*

A1640. Origin of tribal subdivisions / *Boyların (kabile) bir alt bölümü olan urukların (aşiret) başlangıcı*

A1650. Origin of different classes - social and professional / *Değişik sınıfların başlangıcı - Sosyal ve mesleki*

A1660. Characteristics of various peoples - in personal appearance / *Değişik halkların özellikleri - Kişisel görünüşte*

A1670. Characteristics of various peoples - in industry and warfare / *Değişik halkların özellikleri - Sanayi ve savaşta*

A1680. Characteristics of various peoples - in habits / *Değişik halkların özellikleri - Yaşam biçimlerinde*

A1700. - 2199. CREATION OF ANIMAL LIFE / HAYVANLARLA İLGİLİ HAYATIN YARATILMASI

A1700. - A1799. Creation of animal life - general / Hayvanlarla ilgili hayatın yaratılması - Genel

A1710. Creation of animals through transformation / *Dönüşüm (şekil değiştirme) sayesinde hayvanların yaratılışı*

A1730. Creation of animals as punishment / *Ceza olarak hayvanların yaratılışı*

A1750. Animals created through opposition of devil to god / *Şeytanın tanrıya başkaldırması yüzünden hayvanların yaratılışı*

A1770. Creation of animals from unusual primeval mating / *Olağandışı ilkel çiftleşmeden hayvanların yaratılışı*

A1790. Creation of animals - other motifs / *Hayvanların yaratılışı - Başka motifler*

A1800. - A1899. Creation of mammals / Memelilerin yaratılışı

A1810. - A1839. Creation of carnivore / *Etçil hayvanların yaratılışı*

A1810. Creation of felidae / *Kedigillerin yaratılışı*

A1820. Creation of mustelidae / *Sansargillerin yaratılışı*

A1830. Creation of canidae and other carnivore / *Köpekgyillerin ve diğer etçil hayvanların yaratılışı*

A1840. Creation of rodentia / *Kemiricigillerin yaratılışı*

A1860. Creation of primate / *Maymungillerin yaratılışı*

A1870. Creation of ungulate / *Toynaklı hayvanların yaratılışı*

A1890. Creation of other mammals / *Başka memelilerin yaratılışı*

A1900. - A1999. Creation of birds / Kuşların yaratılışı

A1910. Creation of Passeriformes / *Ötücü kuşların (mevcut kuş türlerinin yarısının dahil olduğu kuşgyiller) yaratılışı*

A1930. Creation of falconiformes / *Kartalların yaratılışı*

A1940. Creation of charadriiformes / *Yağmur kuşlarının yaratılışı*

A1950. Creation of coraciiformes / *Gökkuzgunlarının yaratılışı*

A1960. Creation of ciconiiformes / *Leyleklerin yaratılışı*

A1970. Creation of miscellaneous birds / *Türlü kuşların yaratılışı*

A2000. - A2099. Creation of insects / Böceklerin yaratılışı

A2010. Creation of hymenoptera / *Zar kanatlıların yaratılışı*

A2020. Creation of coleoptera / *Kın kanatlıların yaratılışı*

A2030. Creation of diptera / *Çift kanatlıların yaratılışı*

A2040. Creation of lepidoptera / *Pul kanatlıların yaratılışı*

A2050. Creation of hemiptera / *Yarım kanatlıların yaratılışı*

A2060. Creation of orthoptera / *Düz kanatlıların yaratılışı*

A2070. Creation of miscellaneous insects / *Türlü böceklerin yaratılışı*

A2100. - A2199. Creation of fish and other animals / Balıkların ve diğer hayvanların yaratılışı

A2100. - 2139. Creation of fish / *Balığın yaratılışı*

A2100. Creation of fish / *Balığın yaratılışı*

A2110. Creation of particular fishes / *Belirli balıkların yaratılışı*

A2140. Creation of reptiles / *Sürüngenlerin yaratılışı*

A2160. - 2199. Origin of amphibians and other animal forms / *Amfibi (iki yaşayışlı - hem karada hem denizde) hayvanların ve başka biçimlerdeki hayvanların başlangıcı*

A2160. Origin of amphibian / *Amfibi (iki yaşayışlı - hem karada hem denizde) hayvanların başlangıcı*

A2170. Origin of miscellaneous animal forms / *Çeşitli biçimlerdeki hayvanların başlangıcı*

A2200. - A2599. ANIMAL CHARACTERISTICS / HAYVANLARLA İLGİLİ ÖZELLİKLER

A2200. - A2299. Various causes of animal characteristics / *Hayvanlarla ilgili özelliklerin çeşitli nedenleri*

A2210. Animal characteristics: change in ancient animal / *Hayvan özellikleri: Antik zamana ait hayvanlardaki değişiklikler*

A2220. Animal characteristics as reward / *Ödül olarak hayvan özellikleri*

A2230. Animal characteristics as punishment / *Ceza olarak hayvan özellikleri*

A2240. Animal characteristics: obtaining another's qualities / *Hayvan özellikleri: Başkalarının özelliklerini kazanma*

A2250. Animal characteristics: result of contest / *Hayvan özellikleri: Yarışmanın sonucu*

A2260. Animal characteristics from transformation / *Dönüşümden (şekil değiştirmeden) kaynaklanan hayvan özellikleri*

A2270. Animal characteristics from miscellaneous causes / *Çeşitli nedenlerden kaynaklanan hayvan özellikleri*

A2300. - A2399. Causes of animal characteristics: body / *Hayvanlara ait özelliklerinin nedenleri: Beden*

A2310. Origin of animal characteristics: body covering / *Hayvanlara ait özelliklerinin başlangıcı: Beden örtüsü (kabuk, tabaka, kaplama)*

A2320. Origin of animal characteristics: head / *Hayvanlara ait özelliklerinin başlangıcı: Baş*

A2330. Origin of animal characteristics: face / *Hayvanlara ait özelliklerinin başlangıcı: Yüz*

A2350. Origin of animal characteristics: trunk / *Hayvanlara ait özelliklerinin başlangıcı: Gövde*

A2370. Animal characteristics: extremities / *Hayvanlara ait özellikler: Uzantılar (eller, ayaklar)*

A2380. Animal characteristics: other bodily features / *Hayvanlara ait özellikler: Bedene ait başka özellikler*

A2400. - A2499. Causes of animal characteristics: appearance and habits / *Hayvanlara ait özelliklerin nedenleri: Dış görünüş ve alışkanlıklar*

A2400. Animal characteristics: general appearance / *Hayvanlara ait özellikler: Genel görünüş*

A2410. Animal characteristics: color and smell / *Hayvanlara ait özellikler: Renk ve koku*

A2420. Animal characteristics: voice and hearing / *Hayvanlara ait özellikler: Ses ve işitme*

A2430. Animal characteristics: dwelling and food / *Hayvanlara ait özellikler: Mesken ve besin*

A2440. Animal characteristics: carriage / *Hayvanlara ait özellikler: Taşıma (binek arabası)*

A2450. Animal's daily work / *Hayvanların günlük işleri*

A2460. Animal characteristics: attack and defense / *Hayvanlara ait özellikler: Saldırı ve savunma*

A2470. Animal's habitual bodily movements / *Hayvanların alışlagelmiş bedensel hareketleri*

A2480. Periodic habits of animals / *Hayvanların düzenli alışkanlıkları*

A2490. Other habits of animals / *Hayvanların başka alışkanlıkları*

A2500. - A2599. Animal characteristics - miscellaneous / *Hayvanlara ait özellikler - Çeşitli motifler*

A2510. Utility of animals / *Hayvanların yararları*

A2520. Disposition of animals / *Hayvanların eğilimleri*

A2540. Other animal characteristics / *Hayvanlara ait başka özellikler*

A2600. - A2699. Origin of trees and plants / Ağaçların ve bitkilerin başlangıcı

A2600. - A2649. Various origins of plants / *Bitkilerin çeşitli başlangıçları*

A2600. Origin of plants / *Bitkilerin başlangıcı*

A2610. Creation of plants by transformation / *Dönüşüm (şekil değiştirme) yoluyla bitkilerin yaratılışı*

A2620. Plants originate from experience of holy person / *Kutsal bir kişinin başına gelen bir olay neticesinde bitkilerin ortaya çıkışı*

A2630. Other types of plant origins / *Başka bitkilerin başlangıçları*

A2650. - A2699. Origin of various plants and trees / *Türlü bitkilerin ve ağaçların başlangıcı*

A2650. Origin of flowers / *Çiçeklerin başlangıcı*

A2680. Origin of other plant forms / *Başka bitki türlerinin başlangıcı*

A2700. - A2799. Origin of plant characteristics / *Bitkilerin özelliklerinin başlangıcı*

A2700. - A2799. Various origins of plant characteristics / *Bitkilerin özelliklerinin çeşitli başlangıçları*

A2710. Plant characteristics as reward / *Ödül olarak bitki özellikleri*

A2720. Plant characteristics as punishment / *Ceza olarak bitki özellikleri*

A2730. Miscellaneous reasons for plant characteristics / *Bitki özellikleri için çeşitli sebepler*

A2750. - A2799. Origin of various plant characteristics / *Çeşitli bitki tiplerinin başlangıcı*

A2750. Interior and bark of plant / *Bitkilerin içi ve kabuğu*

A2760. Leaves of plant / *Bitkilerin yaprakları*

A2770. Other plant characteristics / *Başka bitkilerin özellikleri*

A2800. - A2899. Miscellaneous explanations / *Çeşitli açıklamalar*

A2800. - A2849. Miscellaneous explanations: origins / *Çeşitli açıklamalar: Başlangıçlar*

A2850. - A2899. Miscellaneous explanations: characteristics / *Çeşitli açıklamalar: Özellikler*

B. Animals / *Hayvanlar*

B0. - B99. Mythical animals / *Efsanevi hayvanlar*

B10. Mythical beasts and hybrids / *Efsanevi canavarlar ve melezler*

B20. Beast-men / *Canavar adamlar*

B30. Mythical birds / *Efsanevi kuşlar*

B40. Bird-beasts / *Kuş canavarlar*

B50. Bird-men / *Kuş adamlar*

B60. Mythical fish / *Efsanevi balıklar*

B70. Fish-beasts / *Balık canavarlar*

B80. Fish-men / *Balık adamlar*

B90. Other mythical animals / *Başka efsanevi hayvanlar*

B100. - B199. Magic animals / *Büyülü hayvanlar*

B100. - B119. Treasure animals / *Hazine hayvanları*

B100. Treasure animals - general / *Hazine hayvanları - Genel*

B110. Treasure producing parts of animals / *Hayvanların hazine üreten parçaları*

B120. - B169. Animals with magic wisdom / *Büyülü hikmete sahip hayvanlar*

B120. Wise animals / *Bilge hayvanlar*

B130. Truth telling animals / *Doğruyu söyleyen hayvanlar*

B140. Prophetic animals / *Kâhin hayvanlar*

B150. Oracular animals / *Kerametli hayvanlar*

B160. Wisdom-giving animals / *Akıl veren hayvanlar*

B170. - B189. Other magic animals / *Başka büyümlü hayvanlar*

B170. Magic birds, fish, reptiles, etc. / *Sihirli kuşlar, balıklar, sürüngenler, vb.*

B180. Magic quadrupeds / *Sihirli dört ayaklılar*

B190. Magic animals: miscellaneous motifs / *Sihirli hayvanlar: Çeşitli motifler*

B200. - B299. Animals with human traits / *İnsan özellikli hayvanlar*

B210. Speaking animals / *Konuşan hayvanlar*

B220. Animal kingdom (community) / *Hayvanlar âlemi (topluluk)*

B230. Parliament of animals / *Hayvanların meclisi*

B240. King of animals / *Hayvanların kralı*

B250. Religious animals / *Dindar hayvanlar*

B260. Animal warfare / *Hayvan savaşları*

B270. Animals in legal relations / *Yasal ilişkilerde hayvanlar*

B280. Animal weddings / *Hayvan evlilikleri*

B290. Other animals with human traits / *Başka insan özellikli hayvanlar*

B300. - B599. Friendly Animals / *Arkadaş canlısı hayvanlar*

B300. - B349. Helpful animals - general / *Yardımsaver hayvanlar - Genel*

B310. Acquisition of helpful animal / *Yardımsaver hayvan edinme*

B320. Reward of helpful animal / *Yardımsaver hayvanın ödülü*

B330. Death of helpful animal / *Yardımsaver hayvanın ölümü*

B340. Treatment of helpful animal - miscellaneous / *Yardımsaver hayvanın davranışları - Çeşitli motifler*

B350. - B399. Grateful animals / *Minnettar hayvanlar*

B360. Animals grateful for rescue from peril of death / *Ölüm tehlikesinden kurtulan minnettar hayvanlar*

B370. Animals grateful to captor for release / *Tutsaklıktan kurtulan minnettar hayvanlar*

B380. Animals grateful for relief from pain / *Acı çektikleri bir şeyden kurtulup rahatlayan minnettar hayvanlar*

B390. Animals grateful for other kind acts / *Başka türlü davranışlardan dolayı minnettar olan hayvanlar*

B400. - B499. Kinds of helpful animals / *Yardımsever hayvanların türleri*

B400. - B449. Helpful beasts / *Yardımsever canavarlar*

B400. Helpful domestic beasts / *Yardımsever evcil canavarlar*

B430. Helpful wild beasts / *Yardımsever vahşi canavarlar*

B450. Helpful birds / *Yardımsever kuşlar*

B470. Helpful fish / *Yardımsever balıklar*

B480. Helpful insects / *Yardımsever böcekler*

B490. Other helpful animals / *Başka yardımsever hayvanlar*

B500. - B599. Services of helpful animals / *Yardımsever hayvanların hizmetleri*

B500. Magic power from animal / *Hayvandan sihirli güç sahibi olma*

B510. Healing by animal / *Hayvan tarafından iyileştirilme*

B520. Animals save person's life / *Hayvanların birinin hayatını kurtarması*

B530. Animals nourish men / *Hayvanların insanı besleyip bakması*

B540. Animal rescuer or retriever / *Kurtarıcı ya da avı bulup getiren hayvan*

B550. Animals carry men / *Hayvanların insanı taşınması*

B560. Animals advise men / *Hayvanların insana akıl vermesi*

B570. Animals serve men / *Hayvanların insana hizmet etmesi*

B580. Animals help men to wealth and greatness / *Mal varlığı ve saygınlık kazanmada hayvanların insana yardım etmesi*

B590. Miscellaneous service of helpful animals / *Yardımsever hayvanların çeşitli hizmetleri*

B600. - B699. Marriage of person to animal / *İnsanın hayvan ile evlenmesi*

B610. Animal paramour / *Hayvan sevgili*

B620. Animal suitor / *Hayvan talip (evlenmek isteyen)*

B630. Offspring of marriage to animal / *Hayvanla olan evliliğin yavruları*

B640. Marriage to person in animal form / *Hayvan şeklindeki bir kişi ile evlenme*

B650. Marriage to animal in human form / *İnsan şeklindeki bir hayvan ile evlenme*

B700. - B799. Fanciful traits of animals / *Hayvanların hayalî özellikleri*

B710. Fanciful origin of animals / *Hayvanların hayal ürünü olarak başlangıcı*

B720. - B749. Fanciful physical qualities of animals / *Hayvanların hayalî fiziksel özellikleri*

B720. Fanciful bodily members of animals / *Hayvanların hayalî bedensel uzuvları*

B730. Fanciful color, smell, etc. of animals / *Hayvanların hayalî renk, koku, vb. özellikleri*

B740. Fanciful marvelous strength of animals / *Hayvanların hayalî olağanüstü gücü*

B750. Fanciful habits of animals / *Hayvanların hayalî yaşam biçimleri*

B770. Other fanciful traits of animals / *Hayvanların başka hayalî özellikleri*

B800 - B899. Miscellaneous animal motifs / *Çeşitli hayvan motifleri*

B870. Giant animals / *Devasa hayvanlar*

C. Tabu / *Yasak*

C0. - C99. Tabu connected with supernatural beings / *Doğüstü varlıklarla ilgili yasak*

C0. Tabu: contact with supernatural / *Yasak: Doğüstü ile ilgili*

C10. Tabu: profanely calling up spirit (devil, etc.) / *Yasak: Paganlık (putperestlik) yöntemleriyle ruh çağırma (şeytan, vb.)*

C20. Tabu: calling on ogre or destructive animal / *Yasak: İnsan yiyen dev ya da zararlı hayvan çağırma*

C30. Tabu: offending supernatural relative / *Yasak: Doğaüstü ile bağlantıları olanları gücendirme*

C40. Tabu: offending spirits of water, mountain, etc. / *Yasak: Dağ, su, vb. varlıkların ruhunu gücendirme*

C50. Tabu: offending the gods / *Yasak: Tanrıları gücendirme*

C70. Tabu: offending other sacred beings / *Yasak: Kutsal varlıkları gücendirme*

C90. Other tabus in connection with sacred beings / *Kutsal varlıklarla ilgili olarak başka yasaklar*

C100. - C199. Sex tabu / Cinsellik yasağı

C100. Sex tabu / *Cinsellik yasağı*

C110. Tabu: sexual intercourse / *Yasak: Cinsel ilişki*

C120. Tabu: kissing / *Yasak: Öpme*

C130. Tabu connected with puberty / *Ergenlik ile ilgili yasak*

C140. Tabu connected with menses / *Adet (aybaşı) ile ilgili yasak*

C150. Tabu connected with childbirth / *Çocuk doğurma ile ilgili yasak*

C160. Tabu connected with marriage / *Evlilik ile ilgili yasak*

C170. Tabu connected with husband's or wife's relatives / *Kocanın ya da karının akrabaları ile ilgili yasak*

C180. Tabu confined to one sex / *Seks ile sınırlandırılmış yasak*

C190. Sex tabu - miscellaneous / *Cinsellik yasağı - Çeşitli*

C200. - C299. Eating and drinking / Yeme ve içme yasağı

C200. - C249. Eating tabus / *Yeme yasakları*

C200. Tabu: eating (general) / *Yasak: Yeme (genel)*

C210. Tabu: eating in certain place / *Yasak: Belirli yerlerde yeme*

C220. Tabu: eating certain things / *Yasak: Belirli şeyleri yeme*

C230. Tabu: eating at certain time / *Yasak: Belirli zamanlarda yeme*

C240. Tabu: eating food of certain person / *Yasak: Bazı kişilerle yemek yeme*

C250. - C279. Drinking tabus / *İçme yasakları*

C250. Tabu: drinking / *Yasak: İçme*

C260. Tabu: drinking at certain place / *Yasak: Belirli yerlerde içme*

C270. Tabu: drinking certain things / *Yasak: Belirli şeyleri içme*

C280. Tabu: miscellaneous eating and drinking tabus / *Yasak: Çeşitli yeme ve içme yasakları*

C300. - C399. Looking tabu / *Bakma yasağı*

C300. Looking tabu / *Bakma yasağı*

C310. Tabu: looking at certain person or thing / *Yasak: Belirli kişilere ve şeylere bakma*

C320. Tabu: looking into certain receptacle / *Yasak: Belirli kapların içine bakma*

C330. Tabu: looking in certain direction / *Yasak: Belirli bir yöne bakma*

C400. - C499. Speaking tabu / *Konuşma yasağı*

C400. Speaking tabu / *Konuşma yasağı*

C410. Tabu: asking questions / *Yasak: Soru sorma*

C420. Tabu: uttering secrets / *Yasak: Sır söyleme*

C430. Name tabu / *İsim yasağı*

C440. Origin tabu / *Yasakların başlangıcı*

C450. Tabu: boasting / *Yasak: Övünme*

C460. Laughing tabu / *Gülme yasağı*

C480. Tabu: other vocal expressions / *Yasak: Başka sesli ifadeler*

C490. Other speaking tabus / *Başka konuşma yasakları*

C500. - C549. Tabu: touching / Yasak: Dokunma

C500. Tabu: touching / *Yasak: Dokunma*

C510. Tabu: touching tree (plant) / *Yasak: Ağaca (bitki) dokunma*

C520. Tabu: touching ground / *Yasak: Toprağa dokunma*

C530. Tabu: touching (miscellaneous) / *Yasak: Dokunma (çeşitli)*

C550. - C599. Class tabu / Sınıf (zümre) yasağı

C550. Class tabu *Sınıf / (zümre) yasağı*

C560. Tabu: things not to be done by certain class / *Yasak: Belirli sınıflar tarafından dokunulmayan şeyler*

C600. - C699. Unique prohibitions and compulsions / Benzersiz yasaklar ve baskılar

C600. - C649. The one forbidden thing / *Yasaklanmış bir şey (nesne)*

C600. Unique prohibition / *Benzersiz yasaklar*

C610. The one forbidden place / *Yasaklanmış bir yer*

C620. Tabu: partaking of the one forbidden object / *Yasak: Yasaklanmış şeyin bir parçası olma*

C630. Tabu: the one forbidden time / *Yasak: Yasaklanmış bir zaman*

C640. Unique prohibition - miscellaneous / *Benzersiz yasaklar - Çeşitli motifler*

C650. - C699. The one compulsory thing / *Zorunlu bir şey*

C650. The one compulsory thing / *Zorunlu bir şey*

C680. Other compulsions / *Başka zorunluluklar*

C700. - C899. Miscellaneous tabus / Çeşitli yasaklar

C700. Miscellaneous tabus / *Çeşitli yasaklar*

C710. Tabus connected with other-world journeys / *Başka dünyalara yolculuklarla ilişkili yasaklar*

C720. Tabu: attending toilet needs / *Yasak: Tuvalet ihtiyaçlarını giderme*

C730. Tabu: resting / *Yasak: Dinlenme*

C740. Tabu: doing deed of mercy or courtesy / *Yasak: Merhamet ya da kibarlık gösterme*

C750. Time tabu / *Zaman yasağı*

C770. Tabu: overweening pride / *Yasak: Aşırı kibir*

C780. Tabu: buying, selling, etc. / *Yasak: Satın alma, satış yapma vb.*

C810. Tabu: heeding persuasive person or thing / *Yasak: İkna edici bir kişiyi ya da şeyi önemseme*

C820. Tabu: finding certain secret / *Yasak: Belirli bir sırrı keşfetme*

C830. - C899. Unclassified tabus / *Sınıflandırılmamış yasaklar*

C830. Unclassified tabus / *Sınıflandırılmamış yasaklar*

C900. - C999. Punishment for breaking tabu / *Bir yasağı çiğnemeyi cezalandırma*

C900. Punishment for breaking tabu / *Bir yasağı çiğnemeyi cezalandırma*

C910. Permanent sign of disobedience for breaking tabu / *Yasağı çiğneme itaatsizliğinin kalıcı işareti*

C920. Death for breaking tabu / *Yasağın çiğnenmesinden dolayı ölme*

C930. Loss of fortune for breaking tabu / *Yasağın çiğnenmesinden dolayı kısmeti kaybetme*

C940. Sicknes or weakness for breaking tabu / *Yasağın çiğnenmesinden dolayı hastalanma ya da güçsüzleşme*

C950. Person carried to other world for breaking tabu / *Bir kişinin yasağı çiğnemesinden dolayı başka bir dünyaya taşınması*

C960. Transformation for breaking tabu / *Yasağın çiğnenmesinden dolayı şekil değiştirme*

C980. Miscellaneous punishments for breaking tabu / *Yasağın çiğnenmesinden dolayı verilen çeşitli cezalar*

D. Magic / Sihir

**D0. - D699. TRANSFORMATION / ŞEKİL DEĞİŞTİRME
(DÖNÜŞÜM)**

**D10. - D99. Transformation of man to different man / İnsanın
başka bir insana dönüşmesi**

D10. Transformation to person of different sex / *Kişinin başka bir cinsiyete dönüşmesi*

D20. Transformation to person of different social class / *Kişinin başka bir sosyal sınıftan birine dönüşmesi*

D30. Transformation to person of different race / *Kişinin başka bir ırktan birine dönüşmesi*

D40. Transformation to likeness of another person / *Benzer başka bir kişiye dönüşme*

D50. Magic changes in man himself / *İnsanın kendisindeki sihirli değişmeler*

D90. Transformation: man to different man - miscellaneous / *İnsanın başka bir insana dönüşmesi - Çeşitli motifler*

D100. - D199. Transformation: man to animal / İnsanın hayvana dönüşmesi

D100. - D149. Transformation man to mammal / *İnsanın memeliye dönüşmesi*

D110. Transformation: man to wild beast (mammal) / *İnsanın vahşi bir canavara (memeli) dönüşmesi*

D130. Transformation: man to domestic beast (mammal) / *İnsanın evcil bir canavara dönüşmesi*

D150. Transformation: man to bird / *İnsanın kuşa dönüşmesi*

D170. Transformation: man to fish / *İnsanın balığa dönüşmesi*

D180. Transformation: man to insect / *İnsanın böceğe dönüşmesi*

D190. Transformation: man to reptiles and miscellaneous animals / *İnsanın sürüngene ve değişik hayvanlara dönüşmesi*

D200. - D299. Transformation: man to object / *İnsanın nesneye dönüşmesi*

D210. Transformation: man to vegetable form / *İnsanın bitkiye dönüşmesi*

D230. Transformation: man to mineral form / *İnsanın elemente (mineral) dönüşmesi*

D250. Transformation: man to manufactured object / *İnsanın üretilmiş bir nesneye dönüşmesi*

D270. Transformation: man to object - miscellaneous / *İnsanın nesneye dönüşmesi - Çeşitli motifler*

D300. - D399. Transformation: animal to person / *Hayvanın insane dönüşmesi*

D310. - D349. Transformation: mammal to person / *Memelinin insane dönüşmesi*

D310. Transformation: wild beast (mammal) to person / *Vahşi canavarın (memeli) insane dönüşmesi*

D330. Transformation: domestic beast (mammal) to person / *Evcil canavarın (memeli) insane dönüşmesi*

D350. Transformation: bird to person / *Kuşun insane dönüşmesi*

D370. Transformation: fish to man / *Balığın insane dönüşmesi*

D380. Transformation: insect to person / *Böceğin insane dönüşmesi*

D390. Transformation: reptiles and miscellaneous animals to persons / *Sürüngenlerin ve türlü hayvanların insane dönüşmesi*

D400. - D499. Other forms of transformation / *Dönüşümlerin başka biçimleri*

D410. Transformation: one animal to another / *Bir hayvanın başka bir hayvana dönüşmesi*

D420. Transformation: animal to object / *Hayvanın nesneye dönüşmesi*

D430. Transformation: object to person / *Nesnenin insane dönüşmesi*

D440. Transformation: object to animal / *Nesnenin hayvana dönüşmesi*

D450. - D499. Transformation: object to object / *Nesnenin nesneye dönüşmesi*

D450. Transformation: object to another object / *Nesnenin başka bir nesneye dönüşmesi*

D470. Transformation: material of object changed / *Değişen nesnenin maddeye dönüşmesi*

D480. Size of object transformed / *Dönüştürülen nesnenin boyutu*

D500. - D599. Means of transformation / *Dönüşüm araçları*

D510. Transformation by breaking tabu / *Dönüşüm yoluyla yasağın çiğnenmesi*

D520. Transformation through power of the word / *Kelimenin gücü yoluyla dönüşüm*

D530. Transformation by putting on skin, clothing, etc. / *Post, elbise vb. giyme yoluyla dönüşüm*

D550. Transformation by eating or drinking / *Yeme ya da içme yoluyla dönüşüm*

D560. Transformation by various means / *Türlü araçlar yoluyla dönüşüm*

D600. - D699. Miscellaneous transformation incidents / *Çeşitli dönüşüm olayları*

D610. Repeated transformation / *Yinelenen dönüşüm*

D620. Periodic transformation / *Düzenli dönüşüm*

D630. Transformation and disenchantment at will / *Dilek yoluyla dönüşüm ve büyüü bozma*

D640. Reasons for voluntary transformation / *Gönüllü dönüşüm için sebepler*

D660. Motive for transformation of others / *Başkalarının dönüşümü için güdü*

D670. Magic flight / *Sihirli uçuş*

D680. Miscellaneous circumstances of transformation / *Dönüşümün çeşitli koşulları*

D700. - D799. Disenchantment / *Büyüyü çözme*

D710. Disenchantment by rough treatment / *Kaba tedavi yoluyla büyüyü bozma*

D720. Disenchantment by removing (destroying) covering of enchanted person / *Büyülü kişiyi ortadan kaldırma (yok etme) yoluyla büyüyü bozma*

D730. Disenchantment by submission / *Boyun eğme yoluyla büyüyü bozma*

D750. Disenchantment by faithfulness of others / *Diğerlerinin bağlılığı yoluyla büyüyü bozma*

D760. Disenchantment by miscellaneous means / *Çeşitli araçlar yoluyla büyüyü bozma*

D790. Attendant circumstances of disenchantment / *Büyüyü bozmanın mevcut koşulları*

D800. - D1699. MAGIC OBJECTS / *SİHİRLİ NESNELER*

D800. - D899. Ownership of magic objects / *Sihirli nesnelerin sahipleri*

D800. Magic object / *Sihirli nesne*

D810. - D859. Acquisition of magic object / *Sihirli nesnenin edinilmesi*

D810. Magic object a gift / *Bir hediye olarak sihirli nesne*

D830. Magic object acquired by trickery / *Hilekârlık yoluyla sihirli nesnenin edinilmesi*

D840. Magic object found / *Sihirli nesnenin bulunması*

D850. Magic object otherwise obtained / *Sihirli nesnenin başka türlü elde edilmesi*

D860. Loss of magic object / *Sihirli nesneyi kaybetme*

D880. Recovery of magic object / *Sihirli nesneyi geri kazanma*

D900. - D1299. Kinds of magic objects / *Sihirli nesnelere türleri*

- D900. Magic weather phenomena / *Sihirli hava olayı*
D910. Magic body of water / *Suyun sihirli kütlesi*
D930. Magic land features / *Sihirli toprak özellikleri*
D940. Magic forests / *Sihirli ormanlar*
D950. Magic tree / *Sihirli ağaç*
D960. Magic gardens and plants / *Sihirli bahçeler ve bitkiler*
D980. Magic fruits and vegetables / *Sihirli meyveler ve sebzeler*
D990. - D1029. Magic bodily members / *Sihirli bedensel uzuvlar*
D990. Magic bodily members - human / *Sihirli bedensel uzuvlar - İnsan*
D1010. Magic bodily members - animal / *Sihirli bedensel uzuvlar - Hayvan*
D1030. Magic food / *Sihirli yemek*
D1040. Magic drink / *Sihirli içecek*
D1050. Magic clothes / *Sihirli elbiseler*
D1070. Magic ornaments / *Sihirli takılar*
D1080. Magic weapons / *Sihirli silahlar*
D1110. Magic conveyances / *Sihirli taşıtlar*
D1130. Magic buildings and parts / *Sihirli binalar ve mntıkalar*
D1150. Magic furniture / *Sihirli ev eşyaları*
D1170. Magic utensils and implements / *Sihirli mutfak eşyaları ve aletleri*
D1210. Magic musical instruments / *Sihirli müzik enstrümanları*
D1240. Magic waters and medicines / *Sihirli sular ve ilaçlar*
D1250. Miscellaneous magic objects / *Çeşitli sihirli nesnelere*

D1300. - D1599. Function of magic objects / *Sihirli nesnelere işlevleri*

- D1300. - D1379. Magic objects effect changes in persons / *Sihirli nesnelere kişide değişiklikler gerçekleştirme*

D1300. Magic object gives supernatural wisdom / *Sihirli nesnelerin olağanüstü bilgelik vermesi*

D1310. Magic object gives supernatural information / *Sihirli nesnelerin olağanüstü üstü bilgi vermesi*

D1330. Magic objects works physical change / *Sihirli nesnelerin fiziksel değişim sağlaması*

D1350. Magic object changes person's disposition / *Sihirli nesnenin kişinin mizacını değiştirmesi*

D1360. Magic object effects temporary change in person / *Sihirli nesnenin kişide geçici değişiklik gerçekleştirilmesi*

D1380. Magic object protects / *Sihirli nesnenin koruyucu özelliği*

D1390. Magic object rescues person / *Sihirli nesnenin kişiyi kurtarma özelliği*

D1400. - D1439. Magic object gives power over other persons / *Sihirli nesnenin bir kişiye, başka kişilerin üstünde güç vermesi*

D1400. Magic object overcomes person / *Sihirli nesnenin kişinin üstesinden gelmesi*

D1410. Magic object renders person helpless / *Sihirli nesnenin kişiyi güçsüz hâle getirmesi*

D1420. Magic object draws person (thing) to it / *Sihirli nesnenin kişinin bir şeyi yapması için onu cazibesi altına alması*

D1430. Magic object pursues or captures / *Sihirli nesnenin bir şeyin peşine düşmesi ya da onu ele geçirmesi*

D1440. Magic object gives power over animals / *Sihirli nesnenin kişiye hayvanların üzerinde güç vermesi*

D1450. Magic object furnishes treasure / *Sihirli nesnenin hazine sağlaması*

D1470. Magic object as provider / *Bir tedarikçi olarak sihirli nesne*

D1500. Magic object controls disease / *Sihirli nesnenin hastalıkları idare etmesi*

D1520. Magic object affords miraculous transportation / *Sihirli nesnenin olağanüstü ulaşım sağlaması*

D1540. Magic object controls the elements / *Sihirli nesnenin doğa güçlerini yönlendirmesi*

D1550. Magic object miraculously opens and closes / *Sihirli nesnenin mucizevi bir şekilde açma ve kapama yapması*

D1560. Magic object performs other services for owner / *Sihirli nesnenin sahipleri için başka türlü hizmetleri yerine getirmesi*

D1600. - D1699. Characteristics of magic objects / *Sihirli nesnelerin özellikleri*

D1600. - D1649. Automatic magic objects / *Otomatik sihirli nesnelere*

D1600. Automatic object / *Otomatik nesne*

D1610. Magic speaking objects / *Konuşan sihirli nesnelere*

D1620. Magic automata / *Sihirli otomat*

D1640. Other automatic objects / *Başka otomatik nesnelere*

D1650. Other characteristics of magic objects / *Sihirli nesnelerin başka özellikleri*

D1700. - D2199. MAGIC POWERS AND MANIFESTATIONS / *SİHİRLİ GÜÇLER VE BELİRTİLER*

D1710. - D1799. Possession and means of employment of magic powers / *Sihirli güçlere sahip olma ve onları uygulama araçları*

D1710. Possession of magic powers / *Sihirli güçlere sahip olma*

D1720. Acquisition of magic powers / *Sihirli güçleri edinme*

D1740. Loss of magic powers / *Sihirli güçleri kaybetme*

D1750. Other characteristics of magic power / *Sihirli gücün başka özellikleri*

D1760. Means of producing magic power / *Sihirli güçleri üretme araçları*

D1800. - D2199. Manifestations of magic power / *Sihirli gücün belirtileri*

D1800. - D1949. Lasting magic qualities / *Kalıcı sihrin nitelikleri*

D1810. Magic knowledge / *Sihirbazlık bilgisi*

D1820. Magic sight and hearing / *Sihirli görme ve duyma yeteneği*

D1830. Magic strength / *Sihirli güç*

D1840. Magic invulnerability / *Sihirli yaralanmazlık*

D1850. Immortality / *Ölümsüzlük*

D1860. Magic beautification / *Sihirli güzellik*

D1870. Magic hideousness / *Sihirli çirkinlik*

D1880. Magic rejuvenation / *Sihirli gençleşme*

D1890. Magic aging / *Sihirli yaşlanma*

D1900. Love induced by magic / *Sihir yoluyla aşka sebep olma*

D1910. Magic memory / *Sihirli hafıza*

D1920. Other permanent magic characteristics / *Başka kalıcı sihirli özellikler*

D1950. - D2049. Temporary magic characteristics / Geçici sihirli özellikler

D1960. Magic sleep / *Sihirli uyku*

D1980. Magic invisibility / *Sihirli görünmezlik*

D2000. Magic forgetfulness / *Sihirli unutkanlık*

D2020. Magic dumbness / *Sihirli dilsizlik*

D2030. Other temporary magic characteristics / *Başka geçici sihirli özellikler*

D2050. - D2099. Destructive magic powers / Zararlı sihirli güçler

D2060. Death or bodily injury by magic / *Sihir yoluyla ölüm ya da bedensel yaralanma*

D2070. Bewitching / *Büyüleme*

D2080. Magic used property / *Sihrin mülk olarak kullanılması*

D2090. Other destructive magic powers / *Başka zararlı sihirli güçler*

D2100. - D2149. Other manifestations of magic power / Sihirli gücün başka belirtileri

D2100. Magic wealth / *Sihirli zenginlik*

D2120. Magic transportation / *Sihirli ulaşım (taşıma, nakliye)*

D2140. Magic control of the elements / *Sihirli elementlerin yönlendirilmesi*

D2150. - D2199. Miscellaneous magical manifestations / Çeşitli sihirli *alametler*

E. The Dead / *Ölüler*

E0. - E199. Resuscitation / *Dirilme*

E0. Resuscitation / *Dirilme*

E10. Resuscitation by rough treatment / *Kaba tedavi yoluyla dirilme*

E30. Resuscitation by arrangement of members / *Organların yerleştirilmesi yoluyla dirilme*

E50. Resuscitation by magic / *Sihir yoluyla dirilme*

E80. Water of life / *Hayat suyu*

E90. Tree of life / *Hayat ağacı*

E100. Resuscitation by medicines / *İlaç yoluyla dirilme*

E120. Other means of resuscitation / *Dirilmenin başka araçları*

E150. Circumstances of resuscitation / *Dirilmenin koşulları*

E200. - E599. Ghosts and other revenants / *Hayaletler ve başka geri dönüşler (ruh, hortlak vb.)*

E200. - E299. Malevolent return from the dead / *Ölümden kötü niyetli dönüş*

E200. Malevolent return from the dead / *Ölümden kötü niyetli dönüş*

E210. Dead lover’s malevolent return / *Ölü sevgilinin kötü niyetli dönüşü*

E220. Dead relative’s malevolent return / *Ölü akrabasının kötü niyetli dönüşü*

E230. Return from dead to inflict punishment / *Cezalandırmak için ölümden dönüş*

E250. Bloodthirsty revenants / *Kana susamış hayaletler (ruh, hortlak)*

E260. Other malevolent revenants / *Başka kötü niyetli geri dönüşler (hayalet, hortlak, ruh gibi)*

E280. Ghosts haunt buildings / *Hayaletli binalar*

E300. - E399. Friendly return from the dead / *Ölümden dostça dönüşler*

E300. Friendly return from the dead / *Ölümden iyi niyetli dönüşler*

E310. Dead lover's friendly return / *Ölü sevgilinin iyi niyetli dönüşü*

E320. Dead relative's friendly return / *Ölü akrabanın iyi niyetli dönüşü*

E340. Return from dead to repay obligations / *Minnet borcunu ödemek için ölümden dönüş*

E360. Other reasons for friendly return from the dead / *Ölümden iyi niyetli olarak dönmek için başka gerekçeler*

E380. Ghost summoned / *Ruh çağırma*

E390. Friendly return from the dead - miscellaneous / *Ölümden iyi niyetli dönüş - Çeşitli motifler*

E400. - E599. Ghost and revenants - miscellaneous / *Hayalet ve diğer geri dönüşler (ruh, hortlak, vb.) - Çeşitli motifler*

E400. Ghosts and revenants - miscellaneous / *Hayalet ve diğer geri dönüşler (ruh, hortlak, vb.) - Çeşitli motifler*

E410. The unquiet grave / *Huzursuz mezar*

E420. Appearance of revenant / *Hortlak, ruh, vb. 'lerinin görünüşü*

E430. Defense against ghosts and the dead / *Hayalete ve ölüye karşı savunma*

E440. Walking ghosts "laid" / *Yürüyen hayaletler*

E460. Revenants in conflict / *Çatışma hâlindeki hortlak, ruh, vb. 'leri*

E470. Intimate relations of dead and living / *Ölü ve canlının yakın ilişkisi*

E480. Abode of the dead / *Ölünün meskeni*

E490. Meetings of the dead / *Ölmüşlerin karşılaştığı olaylar*

E500. Phantom hosts / *Hayalet ev sahipleri*

E510. Phantom sailors / *Hayalet denizciler*

E520. Animal ghosts / *Hayalet hayvanlar*

E530. Ghosts of objects / *Nesnelerin hayaletleri*

E540. Miscellaneous actions of revenants / *Hortlak, ruh, v.b'lerinin çeşitli davranışları*

E600. - E699. Reincarnation / *Ruh göçümü (ruhun başka vücutla yeniden dünyaya gelmesi)*

E600. Reincarnation / *Ruh göçümü*

E610. Reincarnation as animal / *Hayvan olarak ruh göçümü*

E630. Reincarnation in object / *Nesnede ruh göçümü*

E650. Reincarnation: other forms / *Ruh göçümü: Başka biçimler*

E670. Repeated reincarnation / *Yinelenen ruh göçümü*

E690. Reincarnation: miscellaneous / *Ruh göçümü: Çeşitli motifler*

E700. - E799. The soul / *Ruh*

E700. The soul / *Ruh*

E710. External soul / *Dış ruh*

E720. Soul leaves or enters the body / *Ruhun bedenden ayrılması ya da bedene girmesi*

E730. Soul in animal form / *Hayvan biçiminde ruh*

E740. Other forms of the soul / *Ruhun başka biçimleri*

E750. Perils of the soul / *Ruhun tehlikeleri*

E760. Life index / *Yaşam göstergesi*

E770. Vital objects / *Yaşamsal nesnelere*

F. Marvels / Olağanüstülükler**F0. - F199. Otherworld Journeys / Öbür dünyaya yolculuk**

F0. Journey to otherworld / *Öbür dünyaya yolculuk*

F10. - F79. The upper world / *Yukarı dünya*

F10. Journey to upper world / *Yukarı dünyaya yolculuk*

F30. Inhabitant of upper world visits earth / *Yukarı dünya sakinlerinin yeryüzüne ziyareti*

F50. Access to upper world / *Yukarı dünyaya giriş*

F60. Transportation to or from upper world / *Yukarı dünyaya gidip gelme*

F80. - F109. The lower world / *Aşağı dünya*

F80. Journey to lower world / *Aşağı dünyaya yolculuk*

F90. Access to lower world / *Aşağı dünyaya giriş*

F100. Visit to lower world - miscellaneous motifs / *Aşağı dünyaya ziyaret - Çeşitli motifler*

F110. - F199. Miscellaneous otherworlds / *Çeşitli öbür dünyalar*

F110. Journey to terrestrial otherworlds / *Bir yeryüzüne sahip olan öbür dünyalara yolculuk*

F130. Location of otherworld / *Öbür dünyanın konumu*

F140. Bounds of the otherworld / *Öbür dünyanın sınırları*

F150. Access to otherworld / *Öbür dünyaya giriş*

F160. Nature of the otherworld / *Öteki dünyanın doğası*

F170. Otherworld - miscellaneous motifs / *Öbür dünya - Çeşitli motifler*

F200. - F699. MARVELOUS CREATURES / OLAĞANÜSTÜ YARATIKLAR**F200. - F299. Fairies and elves / Periler ve Elfler (cüce ve yaramaz cin)**

F200. Fairies (elves) / *Periler (elfler)*

F210. Fairyland / *Periler ülkesi*

F220. Dwelling of fairies / *Perilerin meskenleri*

F230. Appearance of fairies / *Perilerin görünüşleri*

F240. Possessions of fairies / *Perilerin varlıkları (mal, mülk, servet)*

F250. Other characteristics of fairies / *Perilerin başka özellikleri*

F260. Behavior of fairies / *Perilerin davranışları*

F300. - F399. Fairies and mortals / *Periler ve ölümlüler*

F300. Marriage or liaison with fairy / *Peri ile evlilik ya da yasak aşk*

F310. Fairies and human children / *Periler ve insan çocukları*

F320. Fairies carry people away to fairyland / *Perilerin insanları periler ülkesine alıp götürmesi*

F330. Grateful fairies / *Minnettar periler*

F340. Gifts from fairies / *Perilerden armağanlar*

F350. Theft from fairies / *Perilerden çalma*

F360. Malevolent or destructive fairies (pixies) / *Kötü niyetli ya da yok edici periler (cinler)*

F370. Visit to fairyland / *Periler ülkesine ziyaret*

F380. Defeating or ridding oneself of fairies / *Perileri yenilgiye uğratma veya kendini perilerin elinden kurtarma*

F390. Fairies - miscellaneous motifs / *Periler - Çeşitli motifler*

F400. - F499. Spirits and demons / *İyi iyeler ve kötü iyeler*

F400. Spirits and demons (general) / *İyi iyeler ve kötü iyeler (genel)*

F420. Water-spirits / *Su iyeleri*

F430. Weather-spirits / *Hava iyeleri*

F440. Vegetation-spirits / *Bitki iyeleri*

F450. Underground-spirits / *Yeraltı iyeleri*

F460. Mountain-spirits / *Dağ iyeleri*

F470. Night-spirits / *Gece iyeleri*

F480. House-spirits / *Mesken iyeleri*

F490. Other spirits and demons / *Başka iyi iyeler ve kötü iyeler*

F500. - F599. Remarkable persons / *Olağanüstü kişiler*

F500. Remarkable persons / *Olağanüstü kişiler*

F510. Monstrous persons / *Korkunç (canavar gibi, azman) kişiler*

F530. Exceptionally large or small men / *Alışılmıştın dışında iri ve ufak tefek insanlar*

F540. Remarkable physical organs / *Sıra dışı bedensel uzuvlar*

F560. Unusual manner of life / *Sıra dışı hayat tarzı*

F570. Other extraordinary human beings / *Diğer sıra dışı insanlar*

F600. - F699. Persons with extraordinary powers / *Olağanüstü güçlere sahip kişiler*

F600. Person with extraordinary powers / *Olağanüstü güçlere sahip kişiler*

F610. Remarkably strong man / *Olağanüstü güçlü adam*

F640. Extraordinary powers of perception / *Olağanüstü sezgisel güçler*

F660. Remarkable skill / *Olağanüstü yetenekler*

F680. Other marvelous powers / *Diğer olağanüstü güçler*

F700. - F899. Extraordinary places and things / *Olağanüstü yerler ve şeyler*

F700. Extraordinary places / *Sıra dışı yerler*

F710. Extraordinary bodies of water / *Olağanüstü su kütleleri*

F720. Submarine and subterranean world / *Su altı ve yeraltı dünyası*

F730. Extraordinary islands / *Sıra dışı adalar*

F750. Extraordinary mountains and other land features / *Sıra dışı dağlar ve diğer kara özellikleri*

F760. Extraordinary cities / *Sıra dışı şehirler*

F770. Extraordinary buildings and furnishings / *Sıra dışı binalar ve mobilyalar*

F790. Extraordinary sky and weather phenomena / *Olağanüstü gökyüzü ve hava olayları*

F800. Extraordinary rocks and stones / *Sıra dışı kayalar ve taşlar*

F810. Extraordinary trees, plants, fruit, etc. / *Sıra dışı ağaçlar, bitkiler, meyveler, vb.*

F820. Extraordinary clothing and ornaments / *Sıra dışı elbiseler ve takılar*

F830. Extraordinary weapons / *Sıra dışı silahlar*

F840. Other extraordinary objects and places / *Diğer sıra dışı nesnelere ve yerler*

F900. - F1099. Extraordinary occurrences / *Olağanüstü olaylar*

F910. Extraordinary swallowings / *Olağanüstü yutmalar*

F930. Extraordinary occurrences concerning seas or waters / *Denizlerle ya da sularla ilgili olarak olağanüstü olaylar*

F940. Extraordinary underground (underwater) disappearances / *Olağanüstü yeraltı dünyası (su altı) yok olmaları*

F950. Marvelous cures / *Mucizevi tedaviler*

F960. Extraordinary nature phenomena - elements and weather / *Olağanüstü doğa olayları - Elementler ve hava*

F970. Extraordinary behavior of trees and plants / *Ağaçların ve bitkilerin olağanüstü davranışları*

F980. Extraordinary occurrences concerning animals / *Hayvanlara ilişkin olağanüstü olaylar*

F990. Inanimate objects act as if living / *Cansız nesnelere canlıymış gibi hareket etmesi*

F1010. Other extraordinary events / *Diğer olağanüstü olaylar*

G. Ogres / İnsan Yiyen Devler

G0. Ogres / İnsan yiyen devler

G10. - G399. KINDS OF OGRES / İNSAN YİYEN DEVLERİN TÜRLERİ**G10. - G99. Cannibals and cannibalism / Yamyamlar ve yamyamlık**

G10. - G49. Regular cannibalism / Düzenli yamyamlık

G10. Cannibalism / Yamyamlık

G20. Ghouls / Gulyabaniler (hortlaklar)

G30. Person becomes cannibal / Kişinin yamyam olması

G50. - G79. Occasional cannibalism / Ara sıra olan yamyamlık

G50. Occasional cannibalism / Ara sıra olan yamyamlık

G60. Human flesh eaten unwittingly / Bilmeden yenen insan eti

G70. Occasional cannibalism - deliberate / Ara sıra olan yamyamlık - Kasıtlı

G80. Other motifs dealing with cannibals / Yamyamlıkla ilgili diğer motifler

G100. - G199. Giant ogres / İnsan yiyen korkunç devler

G100. Giant ogre / İnsan yiyen korkunç dev

G110. Possessions of giant ogres / İnsan yiyen korkunç devlerin mal varlığı

G120. Physical characteristics of giant ogres / İnsan yiyen korkunç devlerin fiziksel özellikleri

G130. Customs of giant ogres / İnsan yiyen korkunç devlerin adetleri

G150. Giant ogres - miscellaneous / İnsan yiyen korkunç devler - Çeşitli motifler

G200. - G299. Witches / Cadılar

G200. Witch / Cadı

G210. Form of witch / Cadının biçimleri

- G220. Characteristics of witches / *Caduların özellikleri*
- G230. Habitat of witches / *Caduların yetişme ortamı*
- G240. Habits of witches / *Caduların huyları*
- G250. Recognition of witches / *Caduların tanınması (onaylanması)*
- G260. Evil deeds of witches / *Caduların kötü işleri*
- G270. Witch overcome or escaped / *Cadının üstesinden gelme ya da ondan kaçma*
- G280. Witches - miscellaneous motifs / *Cadılar - Çeşitli motifler*
- G300. - G399. Other ogres / Diğer insan yiyen devler**
- G300. Other ogres / *Diğer insan yiyen devler*
- G310. Ogres with characteristic methods / *Tipik yöntemleri olan insan yiyen devler*
- G350. Animal ogres / *Hayvani insan yiyen devler*
- G360. Ogres with monstrous features / *Canavar özellikli insan yiyen devler*
- G370. Ogres - miscellaneous / *İnsan yiyen devler - Çeşitli motifler*
- G400. - G499. Falling into ogre's power / İnsan yiyen devin gücüne yenilme**
- G400. Person falls into ogre's power / *İnsan yiyen devin gücüne insanın yenik düşmesi*
- G410. Person betrayed into ogre's power / *İnsanın, insan yiyen devin gücüne aldanması*
- G420. Capture by ogre / *İnsan yiyen bir dev tarafından tutsak edilme*
- G440. Ogre abducts person / *İnsan yiyen devin insanı kaçırması*
- G450. Falling into ogre's power - miscellaneous / *İnsan yiyen devin gücüne yenilme - Çeşitli motifler*
- G500. - G599. Ogre defeated / İnsan yiyen devin mağlup edilmesi**
- G500. Ogre defeated / *İnsan yiyen devin mağlup edilmesi*
- G510. Ogre killed, maimed, or captured / *İnsan yiyen devin öldürülmesi, sakatlanması ya da tutsak edilmesi*

G520. Ogre deceived into self-injury / *İnsan yiyen devin kendisini yaralaması için kandırılması*

G530. Ogre's relative aids hero / *İnsan yiyen devin yakınlarının, kahramana yardım etmesi*

G550. Rescue from ogre / *İnsan yiyen devden kurtulma*

G560. Ogre deceived into releasing prisoner / *Salıverilen tutsak ile insan yiyen devin kandırılması*

G570. Ogre overawed / *İnsan yiyen devin korku ile boyun eğdirilmesi*

G580. Ogre otherwise subdued / *İnsan yiyen devin başka türlü boyun eğdirilmesi*

G600. - G699. Other ogre motifs / Başka insan yiyen dev motifleri

G610. Theft from ogre / *İnsan yiyen devden çalma*

G630. Characteristics of ogres / *İnsan yiyen devin nitelikleri*

G650. Unclassified ogre motifs / *Tasnif edilmemiş insan yiyen dev motifleri*

H. Tests / Sınamalar

H0. - H199. Identity tests: recognition / Kimlik sınaması: Doğrulama

H0. Identity tests / *Kimlik sınaması*

H10. Recognition through common knowledge / *Genel bilgi sayesinde doğrulama*

H20. Recognition by resemblance / *Benzerliği doğrulama*

H30. Recognition through personal peculiarities / *Kişisel özellikler sayesinde doğrulama*

H50. Recognition by bodily marks or physical attributes / *Bedensel izler (damga, işaret vb.) ya da fiziksel özellikler sayesinde doğrulama*

H80 - H149. Identification by tokens / İşaretler (simge, belirti, hatıra, yadigâr) sayesinde doğrulama

H80. Identification by tokens / *İşaretler (simge, belirti, hatıra, yadigâr) sayesinde doğrulama*

H90. Identification by ornaments / *Takılar (süs eşyaları) sayesinde doğrulama*

H100. Identification by matching parts of divided token / *Bölünmüş işaretlerin (simge, belirti, hatıra, yadigâr) parçaları sayesinde doğrulama*

H110. Identification by cloth or clothing / *Kumaş parçası ya da giyim eşyaları sayesinde doğrulama*

H120. Identification by tokens - miscellaneous / *İşaretler (simge, belirti, hatıra, yadigâr) sayesinde doğrulama - Çeşitli motifler*

H150. Circumstances of recognition / *Doğrulamanın şartları*

H200. - H299. Tests of truth / Doğruluk sınaması

H210. - H239. Tests of guilt or innocence / *Suçluluk ya da suçsuzluk sınaması*

H210. Test of guilt or innocence / *Suçluluk ya da suçsuzluk sınaması*

H220. Ordeals / *İşkence ile sorgulamalar*

H240. Other tests of truth / *Doğruluğun başka sınamaları*

H300. - H499. Marriage tests / Evlilik sınamaları

H300. Tests connected with marriage / *Evlilikle ilgili sınamalar*

H310. - H359. Suitor tests / *Damatlık sınamaları*

H310. Suitor test / *Damatlık sınaması*

H360. - H399. Bride tests / *Gelin sınamaları*

H360. Bride test / *Gelin sınaması*

H400. - H459. Chastity tests / *İffetlilik sınamaları*

H400. Chastity test / *İffetlilik sınaması*

H410. Chastity test by magic objects or ordeals / *Sihirli nesnelere ya da işkenceler ile sorgulayarak iffetlilik sınaması*

H430. Chastity index / *İffetlilik göstergesi*

H440. Other indications of chastity / *Başka İffetlilik göstergeleri*

H460. Wife tests / *Hanımlık (karılık) sınaması*

H480. Father tests / *Babalık sınaması*

H490. Other marriage tests / *Başka evlilik sınamaları*

H500. - H899. TESTS OF CLEVERNESS / AKILLILIK SINAMALARI

H500. Test of cleverness or ability / *Akıllılık ya da yetenek sınamaları*

H510. Tests in guessing / *Tahmin etme sınamaları*

H530. - H899. Riddles / *Bilmeceler*

H540. Propounding of riddles / *Bilmecelerin ileri sürülmesi*

H570. Means of solving riddles / *Bilmeceleri çözme araçları*

H580. Enigmatic statements / *Gizemli anlatımlar*

H600. Symbolic interpretations / *Sembolik yorumlar*

H620. The unsolved problem: enigmatic ending of tale / *Çözülmemiş sorun: Masalın gizemli sonu*

H630. Riddles of the superlative / *Üstünlük bilmeceleri*

H660. Riddles of comparison / *Karşılaştırmalı bilmeceler*

H680. Riddles of distance / *Uzaklık bilmeceleri*

H690. Riddles of weight and measure / *Ağırlık ve uzunluk bilmeceleri*

H700. Riddles of numbers / *Sayı bilmeceleri*

H710. Riddles of value / *Değer (kıymet) bilmeceleri*

H720. Metaphorical riddles / *Mecazi bilmeceler*

H770. Riddles of explanation / *Açıklamalı bilmeceler*

H790. Riddles based on unusual circumstances / *Alışılmadık durumlara dayalı bilmeceler*

H810. Riddles based on the Bible or legend / *Kutsal kitaplara ya da efsanelere dayalı bilmeceler*

H840. Other riddles / *Diğer bilmeceler*

**H900. - H1199. TESTS OF PROWESS: TASKS / KAHRAMANLIK
SINAMALARI: GÖREVLER**

**H900. - H999. Assignment and performance of tasks / Görevlerin
belirlenmesi ve yerine getirilmesi**

H900. - H949. Assignment of tasks / *Görevlerin belirlenmesi*

H900. Tasks imposed / *Görevlerin zorla kabul ettirilmesi*

H910. Assignment of tasks in response to suggestion / *Önerilere karşılık olarak görevlerin belirlenmesi*

H920. Assigners of tasks / *Görevlerin atayıcısı*

H940. Assignment of tasks - miscellaneous / *Görevlerin belirlenmesi - Çeşitli motifler*

H1050. - H1089. Paradoxical tasks / *Mantiğa aykırı görevler*

H1050. Paradoxical tasks / *Mantiğa aykırı görevler*

H1090. Tasks requiring miraculous speed / *Olağanüstü hız gerektiren görevler*

H1110. Tedious tasks / *Bıktırıcı görevler*

H1130. Superhuman tasks / *İnsanüstü görevler*

H1150. Tasks: stealing, capturing, or slaying / *Görevler: Çalma, ele geçirme ya da hunharca katletme*

H1180. Miscellaneous tasks / *Çeşitli görevler*

**H1200. - H1399. TESTS OF PROWESS: QUESTS /
KAHRAMANLIK SINAMALARI: VAZİFELER**

H1200. - H1249. Attendant circumstances of quests / *Vazifenin katılımcı koşulları*

H1200. Quest / *Vazife*

H1210. Quest assigned / *Şart koşulan (tayin edilen) vazife*

H1220. Quest voluntarily undertaken / *Gönüllü olarak üstlenilen vazife*

H1240. Other circumstances of quests / *Vazifelerin diğer koşulları*

H1250. - H1399. Nature of quests / *Vazifenin niteliği*

H1250. - H1299. Quests to the other world / *Öteki dünyayı arama vazifeleri*

H1250. Quest to the other world / *Öteki dünyayı arama*

H1260. Quest to the upper world / *Yukarı dünyayı arama*

H1270. Quest to the lower world / *Aşağı dünyayı arama*

H1280. Quests to other realms / *Başka âlemler arama*

H1290. Quests to the other world - miscellaneous motifs / *Diğer dünyayı arama - Çeşitli motifler*

H1300. Quests for the unique / *Eşi benzeri olmayan vazifeler*

H1320. Quest for marvelous objects or animals / *Olağanüstü nesnelere ya da hayvanları arama*

H1360. Quest for dangerous animals / *Yabani ve vahşi hayvanları (canavar) arama*

H1370. Miscellaneous quests / *Çeşitli vazifeler*

H1400. - H1599. OTHER TESTS / BAŞKA SINAMALAR

H1400. - H1449. Tests of fear / *Korku sınamaları*

H1400. Fear test / *Korku sınaması*

H1410. Fear test: staying in frightful place / *Korku sınaması: Korkunç yerlerde kalma*

H1420. Fearless traffic with devils / *Şeytan ile korkusuz alışveriş*

H1430. Fearless traffic with ghosts / *Hayaletler ile korkusuz alışveriş*

H1440. The learning of fear / *Korkunun öğrenilmesi*

H1450. - H1499. Tests of vigilance / *Uyanıklığın sınanması*

H1460. Test: vigil at tomb / *Sinama: Kabirde gece nöbeti*

H1470. Other vigilance tests / *Diğer uyanıklık sınamaları*

H1480. Accomplishment of vigilance test / *Uyanıklık sınamasının başarılması*

H1500. - H1549. Tests of endurance and power of survival / *Hayatta kalma dayanıklılığının ve gücünün sınanması*

H1500. Tests of endurance / *Dayanaklığın sınanması*

H1510. Tests of power to survive / *Hayatta kalma gücünün sınanması*

H1540. Contests in endurance / *Yarışlarda dayanma gücü*

H1550. - H1569. Tests of character / *Kişilik sınamaları*

H1550. Tests of character *Kişilik sınamaları*

H1570 - H1599. Miscellaneous tests / *Çeşitli sınamalar*

J. The Wise and The Foolish / *Bilgelik ve Aptallık*

J0. - J199. Acquisition and possession of wisdom (knowledge) / *Bilgeliğin (bilgi) kazanılması ve sahip olunması*

J10. Wisdom (knowledge) acquired from experience / *Deneyimlerden bilgeliğin (bilgi) kazanılması*

J30. Wisdom (knowledge) acquired from inference / *Çıkarımlardan bilgeliğin (bilgi) kazanılması*

J50. Wisdom (knowledge) acquired from observation / *Gözlemlerden bilgeliğin (bilgi) kazanılması*

J80. Wisdom (knowledge) taught by parable / *Kıssalardan bilgeliğin (bilgi) öğrenilmesi*

J100. Wisdom (knowledge) taught by necessity / *Gereksinimlerden bilgeliğin (bilgi) öğrenilmesi*

J120. Wisdom learned from children / *Çocuklardan bilgeliğin öğrenilmesi*

J130. Wisdom (knowledge) acquired from animals / *Hayvanlardan bilgeliğin (bilgi) kazanılması*

J140. Wisdom (knowledge) through education / *Eğitim yoluyla bilgelik (bilgi)*

J150. Other means of acquiring wisdom (knowledge) / *Bilgeliğin (bilgi) kazanılmasının başka yolları*

J180. Possession of wisdom / *Bilgelğe sahip olma*

J200. - J1099. WISE AND UNWISE CONDUCT / AKILLI VE AKILSIZCA DAVRANIŞLAR

J200. - J499. Choices / Seçimler

J200. Choices / *Seçimler*

J210. Choice between evils / *Kötülükler arasında seçim yapma*

J230. - J299. Real and apparent values / *Gerçek ve aşikâr değerler*

J230. Choice: real and apparent values / *Seçim: Gerçek ve aşikâr değerler*

J240. Choice between useful and ornamental / *Seçim: Yararlı ve gösterişli arasındaki seçim*

J260. Choice between worth and appearance / *Kıymet ve görünüş arasındaki seçim*

J280. Quality preferred to quantity / *Niteliğin niceliğe tercih edilmesi*

J300. - J329. Present values chosen / *Seçilmiş mevcut değerler*

J310. The present preferred to the past / *Yaşanan anın geçmişe tercih edilmesi*

J320. Present values preferred to future / *Yaşanan anın geleceğe tercih edilmesi*

J330. - J399. Gains and losses / *Kazançlar ve kayıplar*

J340. Choices: little gain, big loss / *Seçimler: Az kazanç, çok kayıp*

J350. Choices: small inconvenience, large gain / *Seçimler: Küçük sıkıntılar; büyük kazançlar*

J370. Choices: Important and unimportant work / *Seçimler: Önemli ve önemsiz işler*

J390. Choices: kind strangers, unkind relatives / *Seçimler: Yardımsever yabancılar; zalim akrabalar*

J400. - J459. Choice of associates / *Arkadaşların seçimi*

J400. Choice of associates / *Arkadaşların seçimi*

J410. Association of equals and of unequals / *Denk olanların ve denk olmayanların arkadaşlığı*

J420. Association of strong and weak / *Güçlü ve güçsüzün arkadaşlığı*

J440. Association of young and old / *Genç ve yaşlının arkadaşlığı*

J450. Association of the good and the evil / *İyi ve kötünün arkadaşlığı*

J460. Unnecessary choices / *Gereksiz seçimler*

J480. Other choices / *Diğer seçimler*

J500. - J599. Prudence and discretion / Öngörü ve sağduyu

J510. Prudence in ambition / *Tutkularda öngörü*

J530. Prudence in demands / *İsteklerde öngörü*

J550. Zeal - temperate and intemperate / *Heves - Ölçülü ve ölçsüz*

J570. Wisdom of deliberation / *Müzakere bilgeliği*

J580. Wisdom of caution / *Tedbir bilgeliği*

J600. - J799. Forethought / Önsezi

J610. - J679. Forethought in conflict with others / *Başkalarıyla uyumsuzlukta önsezi*

J620. Forethought in prevention of others' plans / *Başkalarının fesatlıklarından korunmada önsezi*

J640. Avoidance of others' power / *Başkalarının gücünden (otorite) kurtulma*

J670. Forethought in defences against others / *Başkalarına karşı savunmada önsezi*

J680. Forethought in alliances / *Birleşmede (ittifak) önsezi*

J700. - J749. Forethought in provision for life / *Yaşamın kaçınılmazlığı karşısında önsezi*

J700. Forethought in provision for life (general) / *Yaşamın kaçınılmazlığı karşısında önsezi (genel)*

J710. Forethought in provision for food / *Yiyecek temin etmede önsezi*

J730. Forethought in provision for clothing / *Giyecek temin etmede önsezi*

J740. Forethought in provision for shelter / *Barınak temin etmede önsezi*

J750. - J799. Forethought - miscellaneous / *Önsezi - Çeşitli motifler*

J800. - J849. Adaptability / *İntibak yeteneği*

J810. Policy in dealing with the great / *Büyük şeylere göğüs görmede uygulanan siyaset*

J830. Adaptability to overpowering force / *Baskın güce intibak yeteneği*

J850. - J899. Consolation in misfortune / *Aksiliklerde avunma*

J860. Consolation by a trifle / *Önemsiz şeylerle avunma*

J870. Consolation by pretending that one does not want the thing he cannot have / *Sahip olamayacağı bir şeyi istemiyormuş gibi yaparak avunma*

J880. Consolation by thought of others worse placed / *Başkalarının daha kötü durumlarda olduğu düşüncesi yoluyla avunma*

J890. Consolation in misfortune - miscellaneous / *Şansızlık avuntusu - Çeşitli motifler*

J900. - J999. Humility / *Alçakgönüllülük*

J910. Humility of the great / *Büyük tevazu*

J950. Presumption of the lowly *Adi küstahlık*

J1000. - J1099. Other aspects of wisdom / *Bilgeliliğin başka yönleri*

J1010. Value of industry / *Çalışkanlığın değeri*

J1020. Strength in unity / *Birlik olmanın kuvveti*

J1030. Self-dependence / *Özgüven*

J1040. Decisiveness of conduct / *Hareketin belirleyiciliği*

J1050. Attention to warnings / *Uyarılara dikkat*

J1060. Miscellaneous aspects of wisdom / *Bilgeliliğin çeşitli yönleri*

J1100. - J1699. CLEVERNESS / AKILLILIK

J1100. - J1249. Clever persons and acts / Akıllı kişiler ve davranışlar

J1110. Clever persons / *Akıllı kişiler*

J1130 - J1199. Cleverness in the law court / *Mahkemede akıllılık*

J1130. Cleverness in law court - general / *Mahkemede akıllılık - Genel*

J1140. Cleverness in detection of truth / *Gerçeği ortaya çıkarmada akıllılık*

J1150. Cleverness connected with the giving of evidence / *Delilin verilmesiyle ilgili akıllılık*

J1160. Clever pleading / *Akıllı savunma*

J1170. Clever judicial decisions / *Akıllı hukuki kararlar*

J1180. Clever means of avoiding legal punishment / *Yasal cezadan kurtulmanın akıllı yolları*

J1190. Cleverness in the law court - miscellaneous / *Mahkemede akıllılık - Çeşitli motifler*

J1210. - J1229. Clever man puts another out of countenance / *Akıllı adamın başkasının aleyhinde davranması*

J1230. - J1249. Clever dividing / *Akıllı bölme (dağıtım)*

J1250. - J1499. Clever verbal retorts (repartee) / Akıllı hazır cevaplılık

J1250. Clever verbal retorts - general / *Akıllı hazır cevaplılık - Genel*

J1260. Repartee based on church or clergy / *Kilise ya da ruhban sınıfına dayalı hazır cevaplılık*

J1270. Repartee concerning the parentage of children / *Çocukların anne babalarına ilişkin olarak hazır cevaplılık*

J1280. Repartee with ruler (judge, etc.) / *Hükümdarlara ilişkin hazır cevaplılık (yargıç, vb.)*

J1290. Reductio ad absurdum of question or proposal / *Soru ya da önerinin olmayana ergiliği (abese icra)*

J1300. Officiousness or foolish questions rebuked / *İşgüzarca ya da aptal sorularla azarlama*

J1310. Repartee concerning wine / *Şarapla ilgili olarak hazır cevaplılık*

J1320. Repartee concerning drunkenness / *Sarhoşlukla ilgili olarak hazır cevaplılık*

J1330. Repartee concerning beggars / *Dilencilerle ilgili olarak hazır cevaplılık*

J1340. Retorts from hungry persons / *Acıkmış kişilerden hazır cevaplılık*

J1350. Rude retorts / *Kaba hazır cevaplılık (cevabı yapııştırma)*

J1370. Cynical retorts concerning honesty / *Doğrulukla ilgili olarak alaycı hazır cevaplılık*

J1380. Retorts concerning debts / *Borçlu olmayla ilgili olarak hazır cevaplılık*

J1390. Retorts concerning thefts / *Hırsızlıkla ilgili olarak hazır cevaplılık*

J1400. Repartee concerning false reform / *Yanlış yeniliklerle (ıslah, reform) ilgili olarak hazır cevaplılık*

J1410. Repartee concerning fatness / *Şişmanlıkla ilgili olarak hazır cevaplılık*

J1420. Animals retort concerning their dangers / *Hayvanların kendilerinin tehlikede görmesiyle ilgili hazır cevaplılık*

J1430. Repartee concerning doctors and patients / *Doktorlar ve hastalarla ilgili olarak hazır cevaplılık*

J1440. Repartee - miscellaneous / *Hazır cevaplılık - Çeşitli motifler*

J1500. - J1649. Clever practical retorts / Zeki iş bitirici hazır cevaplılık

J1500. Clever practical retort / *Zeki iş bitirici hazır cevaplılık*

J1510. The cheater cheated / *Hilekârın hile yapması*

J1530. One absurdity rebukes another / *Bir saçmalığın başka bir saçmalığa sitem etmesi*

J1540. Retorts between husband and wife *Karı ve koca arasındaki hazır cevaplılık*

J1550. Practical retorts: borrowers and lenders / *İş bitirici hazır cevapluluklar: Borç alan kimse ve borç veren kimse*

J1560. Practical retorts: hosts and guests / *İş bitirici hazır cevapluluklar: Ev sahipleri ve misafirler*

J1580. Practical retorts connected with almsgiving / *Sadaka verme ile bağlantılı olarak iş bitirici hazır cevapluluklar*

J1600. Practical retorts - miscellaneous / *İş bitirici hazır cevapluluklar - Çeşitli motifler*

J1650. - J1699. Miscellaneous clever acts / Çeşitli zeki davranışlar

J1700. - J2749. FOOLS (AND OTHER UNWISE PERSONS) / APTALLAR (VE DİĞER AKILSIZ KİŞİLER)

J1700. - J1729. Fools / Aptallar

J1710. - J1729. Association with fools / *Aptallarla ortaklık*

J1730. - J1749. Absurd ignorance / Saçma cahillik

J1750. - J1849. Absurd misunderstandings / Saçma yanlış anlamalar

J1750. - J1809. One thing mistaken for another / *Bir şeyin başkası tarafından yanlış anlaşılması*

J1750. One animal mistaken for another / *Bir hayvanın başka bir hayvan tarafından yanlış anlaşılması*

J1760. Animal or person mistaken for something else / *Hayvan ya da insanın başka bir şey tarafından yanlış anlaşılması*

J1770. Objects with mistaken identity / *Yanlış tanımlanan nesnelere*

J1780. Things thought to be devils, ghosts, etc. / *Bazı şeylerin şeytan, hayalet ve benzeri şeyler gibi düşünülmesi*

J1790. Shadow mistaken for substance / *Gölgenin bir madde olarak yanlış anlaşılması*

J1800. One thing mistaken for another - miscellaneous / *Bir şeyin başkası tarafından yanlış anlaşılması - Çeşitli motifler*

J1810. Physical phenomena misunderstood / *Fiziksel olarak algılanabilen şeylerin yanlış anlaşılması*

J1820. Inappropriate action from misunderstanding / *Yanlış anlamaların / anlaşılmasının yersiz hareketleri*

J1850. - J1999. Absurd disregard of facts / Gerçeklerin göz ardı edilmesi

J1850. - J1899. Animals or objects treated as if human / *Hayvanlara ve nesnelere insanmış gibi davranılması*

J1850. Gift or sale to animal (or object) / *Hayvana (ya da nesneye) hediye ya da indirimli satış*

J1860. Animal or object absurdly punished / *Hayvan ya da nesnenin saçma bir şekilde cezalandırılması*

J1870. Absurd sympathy for animals or objects / *Hayvanlar ya da nesnelere için saçma cana yakınlık*

J1880. Animals or objects treated as if human - miscellaneous / *Hayvanlara ve nesnelere insanmış gibi davranılması - Çeşitli motifler*

J1900. Absurd disregard or ignorance of animal's nature or habits / *Hayvanın doğasının ya da alışkanlıklarının mantıksızlığını önemsememe ya da görmezden gelme*

J1910. Fatal disregard of anatomy / *Vücut yapısının ölümcül göz ardı*

J1920. Absurd searches for the lost / *Kayıp için saçma aramalar*

J1930. Absurd disregard of natural laws / *Doğa yasalarının mantıksızca göz ardı edilmesi*

J1960. Other absurd disregard of facts / *Olayların göz ardı edilmesinde başka saçmalıklar*

J2000. - J2049. Absurd absent-mindedness / Mantıksız bir şekilde dalgınlık

J2010. Uncertainty about own identity / *Kendi kimliği hakkındaki belirsizlik*

J2020. Inability to find own members, etc. / *Kendi uzuvlarını, vb. 'ni bulamama acizliği*

J2030. Absurd inability to count / *Mantıksız bir şekilde sayma acizliği*

J2040. Absurd absent-mindedness - miscellaneous *Mantıksız bir şekilde dalgınlık - Çeşitli motifler*

J2050. - J2199. Absurd short-sightedness / *Mantıksız bir şekilde yakını görememe*

J2050. Absurd short-sightedness / *Mantıksız bir şekilde yakını görememe*

J2060. Absurd plans: air castles / *Mantıksız planlar: Gökyüzü kaleleri*

J2070. Absurd wishes / *Mantıksız dilekler*

J2080. Foolish bargains / *Aptalca pazarlıklar*

J2100. Remedies worse than the disease / *Hastalıktan daha kötü tedaviler*

J2120. Disregard of danger to objects (or animals) / *Nesnelere (ya da hayvanlara) karşı tehlikenin dikkate alınmaması*

J2130. Foolish disregard of personal danger / *Kişisel tehlikenin aptalca dikkate alınmaması*

J2160. Other short-sighted acts / *Başka mantıksız bir şekilde yakını görememe davranışları*

J2200. - J2259. Absurd lack of logic / *Mantıksızlığın anlamsızlığı*

J2200. Absurd lack of logic - general / *Mantıksızlığın anlamsızlığı - Genel*

J2210. Logical absurdity based upon certain false assumptions / *Bazı yanlış varsayımlara dayalı mantıksızlık*

J2220. Other logical absurdities / *Başka mantıksızlıklar*

J2260. - J2299. Absurd scientific theories / *Mantıksız bilimsel kuramlar*

J2260. Absurd scientific theories - general / *Mantıksız bilimsel kuramlar - Genel*

J2270. Absurd astronomical theories / *Mantıksız gökbilimsel kuramlar*

J2280. Other absurd scientific theories / *Başka mantıksız bilimsel kuramlar*

J2300. - J2349. Gullible fools / *Kolay aldanan Aptallar*

J2310. Nature of gullibility / *Aptallığın niteliği*

J2350. - J2369. Talkative fools / *Geveze aptallar*

J2370. - J2399. Inquisitive fools / *Meraklı aptallar*

J2400. - J2449. Foolish imitation / *Aptalca taklit etme*

J2450. Literal fool / *Tam manasıyla aptal*

J2460. Literal obedience / *Tam manasıyla bağlılık*

J2470. Metaphors literally interpreted / *Tam manasıyla yorumlanmış mecazlar*

J2490. Literal fool - miscellaneous / *Tam manasıyla aptal - Çeşitli motifler*

J2500 - J2549. Foolish extremes / *Aptalca ölçüsüzlükler*

J2550. - J2599. Thankful fools / *Minnettar aptallar*

J2600. - J2649. Cowardly fools / *Korkak aptallar*

J2650. - J2699. Bungling fools / *Beceriksiz aptallar*

J2700. - J2749. The easy problem made hard / *Kolay bir işin yokuşa sürülmesi*

J2750. - J2799. Other aspects of wisdom or foolishness / *Akıllılık ya da aptallığın başka yönleri*

K. Deceptions / *Aldatmacalar*

K0. - K99. Contests won by deception / *Aldatmaca sayesinde kazanılan yarış*

K0. Contest won by deception - general / *Aldatmaca yoluyla kazanılan yarış - Genel*

K10. Athletic contest won by deception / *Aldatmaca yoluyla kazanılan atletizmle ilgili yarış*

K30. Hunting contest won by deception / *Aldatmaca yoluyla kazanılan avcılık yarışı*

K40. Labor contest won by deception / *Aldatmaca yoluyla kazanılan işgücü yarışı*

K50. Endurance contest won by deception / *Aldatmaca yoluyla kazanılan dayanıklılık yarışı*

K60. Absurd contest won by deception / *Aldatmaca yoluyla kazanılan saçma yarış*

K70. Contest in strength won by deception / *Aldatmaca yoluyla kazanılan kuvvet gerektiren yarış*

K80. Contests in other physical accomplishments won by deception / *Aldatmaca yoluyla kazanılan başka fiziksel yetenek yarışları*

K90. Other contests won by deception / *Aldatmaca yoluyla kazanılan başka yarışlar*

K100. - K299. Deceptive bargains / Aldatıcı pazarlıklar

K100. Deceptive bargain / *Aldatıcı pazarlık*

K110. - K149. Sale of worthless articles / *Değersiz şeylerin satışı*

K110. Sale of pseudo-magic objects / *Sahte sihirli nesnelerin satışı*

K120. Sale of false treasure / *Sahte hazinenin satışı*

K130. Sale of worthless animals / *Değersiz hayvanların satışı*

K140. Sale of other worthless objects / *Başka değersiz nesnelerin satışı*

K150. Sale of worthless services / *Değersiz araç gereçlerin satışı*

K170. Deception through pseudo-simple bargain / *Yalandan pazarlık yoluyla aldatmaca*

K200. - K249. Deception in payment of debt / *Borcun ödenmesinde aldatmaca*

K200. Deception in payment of debt / *Borcun ödenmesinde aldatmaca*

K210. Devil cheated of his promised soul / *Ruhunu vaat etme ile şeytanın kandırılması*

K220. Payment precluded by terms of the bargain / *Pazarlığın şartlarına göre ödemenin engellenmesi*

K230. Other deceptions in the payment of debt / *Borcun ödenmesinde başka aldatmacalar*

K250. Other deceptive bargains / *Başka aldatıcı pazarlıklar*

K300. - K499. Thefts and cheats / *Hırsızlıklar ve üçkâğıtlar*

K300. Thefts and cheats - general / *Hırsızlıklar ve üçkâğıtlar - Genel*

K310. - K439. Thefts / *Hırsızlıklar*

K310. Means of entering house or treasury / *Eve ya da hazineye girmenin araçları*

K330. Means of hoodwinking the guardian or owner / *Koruyucunun ya da mal sahibinin gözlerini bağlama araçları*

K360. Other means of theft / *Hırsızlığın diğer araçları*

K400. Thief escapes detection / *Hırsızın yakalanmaktan kaçması*

K420. Thief loses his goods or is detected / *Hırsızın mallarını kaybetmesi ya da hırsızlığının ortaya çıkması*

K440 - K499. Other cheats / *Başka üçkâğıtlar*

K500. - K699. Escape by deception / *Aldatma yoluyla kaçma*

K500. Escape from death or danger by deception / *Ölüm ya da tehlikeden aldatma yoluyla kaçma*

K510. Death order evaded / *Ölüm sırasını savma*

K520. Death escaped through disguise, shamming, or substitution / *Kılık değiştirme, taklit yapma ya da yerine geçme yoluyla ölümden kaçma*

K540. Escape by overawing captor / *Korku uyandırıcı esir alan kişi yoluyla kaçma*

K550. Escape by false plea / *Asılsız iddia yoluyla kaçma*

K580. Captor persuaded into illusory punishment / *Tutsak eden kimsenin asılsız ceza ile ikna edilmesi*

K600. Murderer or captor otherwise beguiled / *Başka türlü aldatılmış katil ya da esir alan kimse*

K620. Escape by deceiving the guard / *Koruma görevlisinin aldatılması yoluyla kaçma*

K630. Escape by disarming (making pursuit difficult) / *Silahsız bırakarak kaçma (takip edilmeyi güçleştirme)*

K640. Escape by help of confederate / *Müttefik yardımı yoluyla kaçma*

K650. Other means of escape / *Kaçmanın başka araçları*

K700. - K799. Capture by deception / Aldatma yoluyla ele geçirme

K700. Capture by deception / *Aldatma yoluyla ele geçirme*

K710. Victim enticed into voluntary captivity or helplessness / *Mağdurun gönüllü olarak tutsaklığı ya da acizliği*

K730. Victim trapped *Mağdurun tuzağa düşürülmesi*

K750. Capture by decoy / *Tuzak yoluyla ele geçirme*

K770. Other deceptive captures / *Başka aldatıcı ele geçirmeler*

K800. - K999. Fatal deception / Ölümcül aldatma

K800. Fatal deception / *Ölümcül aldatma*

K810. Fatal deception into trickster’s power / *Hilebazın gücüyle ölümcül aldatılma*

K840. Deception into fatal substitution / *Ölümcül yer değiştirme ile aldatılma*

K850. Fatal deceptive game / *Ölümcül aldatıcı oyun*

K870. Fatal deception by narcotic (intoxication) / *Uyuşturucu (sarhoş olma) yoluyla ölümcül aldatılma*

K890. Dupe tricked into killing himself / *Kendini öldürmek üzere aldatılan aptal*

K910. Murder by strategy / *Kurnazlık yoluyla öldürme*

K930. Treacherous murder of enemy’s children or charges / *Düşmanın çocuklarının veya bakıcısının hain bir şekilde öldürülmesi*

K940. Deception into killing own children or animals / *Kendi çocuklarını veya hayvanlarını öldürmek üzere aldatılma*

K950. Various kinds of treacherous murder / *Kalleşçe öldürmenin çeşitleri*

K960. Other fatal deceits / *Başka ölümcül aldatmalar*

K1000. - K1199. Deception into self-injury / *Kendini yaralaması için aldatma*

K1000. Deception into self-injury / *Kendini yaralaması için aldatma*

K1010. Deception through false doctoring / *Yanlış tedavi yoluyla aldatma*

K1020. Deception into disastrous attempt to procure food / *Yiyecek temini için felaket getirebilecek bir girişimde bulunarak aldatma*

K1040. Dupe otherwise persuaded to voluntary self-injury / *Aptalın gönüllü bir şekilde kendini yaralaması için başka şekilde ikna edilmesi*

K1080. Persons duped into injuring each other / *Kişilerin birbirlerini yaralamaları için aldatılması*

K1110. Deceptions into self-injury - miscellaneous / *Kendisini yaralaması için aldatmalar - Çeşitli motifler*

K1200. - K1299. Deception into humiliating position / *Küçük duruma düşürerek aldatma*

K1200. Deception into humiliating position / *Küçük duruma düşürerek aldatma*

K1210. Humiliated or baffled lovers / *Sevgililerin küçük düşürülmesi ya da şaşkına çevrilmesi*

K1240. Deception into humiliating position - miscellaneous / *Küçük duruma düşürerek aldatma - Çeşitli motifler*

K1300. - K1399. Seduction or deceptive marriage / *Baştan çıkarma ya da aldatıcı evlilik*

K1300. Seduction / *Baştan çıkarma*

K1310. Seduction by disguise or substitution / *Kılık değiştirme ya da yerine geçme yoluyla baştan ıkarma*

K1330. Girl tricked into man’s room (or power) / *Hile ile erkeğin odasına (veya gücüne) ekilen kız*

K1340. Entrance into girl’s (man’s) room (bed) by trick / *Kızın (erkeğin) hileyle odaya (yatak) sokulması*

K1350. Woman persuaded (or wooed) by trick / *Aldatma yoluyla kadının razı edilmesi (ya da elde edilmesi)*

K1380. Seduction - miscellaneous / *Baştan ıkarma - çeşitli motifler*

K1400. - K1499. Dupe’s property destroyed / *Aptalın mal varlığının yok edilmesi*

K1400. Dupe’s property destroyed / *Aptalın mal varlığının yok edilmesi*

K1410. Dupe’s goods destroyed / *Aptalın eşyalarının yok edilmesi*

K1440. Dupe’s animals destroyed or maimed / *Aptalın hayvanlarının yok edilmesi ya da sakat bırakılması*

K1460. Members of dupe’s family killed / *Aptalın aile üyelerinin ldrlmesi*

K1500. - K1599. Deceptions connected with adultery / *Zina ile bağlantılı aldatmalar*

K1500. Deception connected with adultery / *Zina ile bağlantılı aldatmalar*

K1510. Adulteress outwits husband / *Zina yapan kadının kocasını kurnazlıkla atlatması*

K1550. Husband outwits adulteress and paramour / *Zina yapan erkeğin eşini ya da sevgilisini kurnazlıkla atlatması*

K1570. Trickster outwits adulteress and paramour / *Hilekârın eşini ya da sevgilisini kurnazlıkla atlatması*

K1580. Other deceits connected with adultery / *Zina ile bağlantılı başka aldatmalar*

K1600. - K1699. Deceiver falls into own trap / Aldatan kişinin kendi tuzağına düşmesi

K1600. Deceiver falls into own trap / *Aldatan kişinin kendi tuzağına düşmesi*

K1610. Deceiver falls into his own trap - miscellaneous incidents / *Aldatan kişinin kendi tuzağına düşmesi - Çeşitli olaylar*

K1700. - K2099. DECEPTION THROUGH SHAMS / HİLE YOLUYLA ALDATMA

K1700. - K1799. Deception through bluffing / Blöf yoluyla aldatma

K1700. Deception through bluffing / *Blöf yoluyla aldatma*

K1710. Ogre (large animal) overawed / *İnsan yiyen devle (büyük hayvan) aldatma*

K1760. Other bluffs / *Başka blöfler*

K1800. - K1899. Deception by disguise or illusion / Kılık değiştirme ya da göz aldanması yoluyla aldatma

K1800. Deception by disguise or illusion / *Kılık değiştirme ya da göz aldanması yoluyla aldatma*

K1810. Deception by disguise / *Kılık değiştirme yoluyla aldatma*

K1840. Deception by substitution / *Yerine geçme yoluyla aldatma*

K1860. Deception by feigned death (sleep) / *Yalandan ölme (uyuma) yoluyla aldatma*

K1870. Illusions / *Göz aldanmaları*

K1900. - K1999. Impostures / Düzenbazlıklar

K1900. Impostures / *Düzenbazlıklar*

K1910. Marital impostures / *Evliliğe ait düzenbazlıklar*

K1920. Substituted children / *Yer değiştirilmiş çocuk*

K1930. Treacherous impostors / *Kalleş düzenbazlar*

K1950. Sham prowess / *Sahte kahramanlık*

K1970. Sham miracles / *Sahte mucizeler*

K1980. Other impostures / *Başka düzenbazlıklar*

K2000. - K2099. Hypocrites / İkiyüzlüler

K2000. Hypocrites / *İkiyüzlüler*

K2010. Hypocrite pretends friendship but attacks / *İkiyüzlünün arkadaş gibi görünmesi ama aslında saldırması*

K2030. Double dealers / *Dolandırıcılar*

K2050. Pretended virtue / *Yapmacık erdem*

K2060. Detection of hypocrisy / *İkiyüzlülüğün ortaya çıkması*

K2100. - K2199. False accusations / İftiralar

K2100. False accusations / *İftiralar*

K2110. Slanders / *İftiracılar*

K2130. Trouble-makers / *Başbelası kimseler*

K2150. Innocent made to appear guilty / *Suçsuzun suçlu gösterilmesi*

K2200. - K2299. Villains and traitors / Kötü adamlar ve hainler

K2200. Villains and traitors / *Kötü kahramanlar ve hainler*

K2210. Treacherous relatives / *Kalleş akrabalar*

K2220. Treacherous rivals / *Kalleş rakipler*

K2230. Treacherous lovers / *Kalleş sevgililer*

K2240. Treacherous officers and tradesmen / *Kalleş memurlar ve tüccarlar*

K2250. Treacherous servants / *Kalleş hizmetçiler*

K2260. Dark traitors / *Gizli hainler*

K2270. Deformed villains / *Dolandırıcı kötü kahramanlar*

K2280. Treacherous churchmen / *Kalleş kilise adamı (din adamı)*

K2290. Other villains and traitors / *Başka kötü kahramanlar ve hainler*

K2300. - K2399. Other deceptions / Başka aldatmalarK2300. Other deceptions / *Başka aldatmalar*K2310. Deception by equivocation / *Kelime oyunları yoluyla aldatma*K2320. Deception by frightening / *Korkutma yoluyla aldatma*K2350. Military strategy / *Askeri strateji*K2370. Miscellaneous deceptions / *Çeşitli aldatmalar***L. Reversal of Fortune / Talihi (Kaderi) Tersine Çevirme****L0. - L99. Victorious youngest child / Zafer kazanmış en genç çocuk**L0. Victorious youngest child / *Zafer kazanmış en genç çocuk*L10. Victorious youngest son / *Zafer kazanmış en genç erkek evlat*L50. Victorious youngest daughter / *Zafer kazanmış en genç kız evlat***L100. - L199. Unpromising hero (heroine) / Umut vermeyen kahraman (kadın kahraman)**L100. Unpromising hero (heroine) / *Umut vermeyen kahraman (kadın kahraman)*L110. Types of unpromising heroes (heroines) / *Umut vermeyen kahramanların (kadın kahramanlar) tipleri*L130. Abode of unpromising hero (heroine) / *Umut vermeyen kahramanın (kadın kahraman) ikametgâh ettiği yer*L140. The unpromising surpasses the promising / *Geleceği parlak olmayanın geleceği parlak olandan baskın çıkması*L160. Success of the unpromising hero (heroine) / *Umut vermeyen kahramanın (kadın kahraman) başarısı***L200. - L299. Modesty brings reward / Alçakgönüllülüğün ödül getirmesi**L200. Modesty brings reward / *Alçakgönüllülüğün ödül getirmesi*L210. Modest choice best / *Alçakgönüllülüğün en iyi seçim olması*

L220. Modest request best / *Alçakgönüllülüğün en iyi istek olması*

L250. Modest business plans best / *Alçakgönüllülüğün en iyi iş planı olması*

L300. - L399. Triumph of the weak / *Güçsüzün zaferi*

L300. Triumph of the weak / *Güçsüzün zaferi*

L310. Weak overcomes strong in conflict / *Çatışma hâlinde zayıfın, güçlünün hakkından gelmesi*

L330. Easy escape of weak (small) / *Zayıfın (küçük) kolay kaçıışı*

L350. Mildness triumphs over violence / *Aşırı şiddette uysallığın zaferi*

L390. Triumph of the weak - miscellaneous / *Güçsüzün zaferi - Çeşitli motifler*

L400. - L499. Pride brought low / *Gururun zayıflık getirmesi*

L400. Pride brought low / *Gururun zayıflık getirmesi*

L410. Proud ruler (deity) humbled / *Gururlu hükümdarın (tanrısal) kibrinin kırılması*

L420. Overweening ambition punished / *Kendini beğenmişliğin cezalandırılması*

L430. Arrogance repaid / *Kendini beğenmişliğin altında kalmama*

L450. Proud animal less fortunate than humble / *Gururlu hayvanın alçakgönüllüden (hayvan) daha az şanslı olması*

L460. Pride brought low - miscellaneous / *Gururun zayıflık getirmesi - Çeşitli motifler*

M. Ordaining The Future / *Geleceği Atama (Takdir Etme)*

M0. - M99. Judgments and decrees / *Yargılar ve dinî buyruklar*

M0. Judgments and decrees / *Yargılar ve dinî buyruklar*

M10. Irrevocable judgments / *Geri alınamaz yargılar*

M20. Short-sighted judgments / *Kısa vadeli yargılar*

M50. Other judgments and decrees / *Başka yargılar ve dinî buyruklar*

M90. Judgments and decrees - miscellaneous motifs / *Yargılar ve dinî buyruklar - Çeşitli motifler*

M100. - M199. Vows and oaths / *Yeminler ve antlar*

M100. Vows and oaths / *Yeminler ve antlar*

M110. Taking of vows and oaths / *Yeminler ve antların tutulması*

M120. Vows concerning personal appearance / *Kişisel görüntüye ilişkin yeminler*

M130. Vows concerning sex / *Cinselliğe ilişkin yeminler*

M150. Other vows and oaths / *Başka yeminler ve antlar*

M200. - M299. Bargains and promises / *Pazarlıklar ve sözler*

M200. Bargains and promises / *Pazarlıklar ve sözler*

M210. Bargain with devil / *Şeytan ile pazarlık*

M220. Other bargains / *Başka pazarlıklar*

M250. Promises connected with death / *Ölümlle bağlantılı sözler*

M260. Other promises / *Başka sözler*

M290. Bargains and promises - miscellaneous / *Pazarlıklar ve sözler - Çeşitli motifler*

M300. - M399. Prophecies / *Kehanetler*

M300. Prophecies / *Kehanetler*

M310. Favorable prophecies / *Olumlu kehanetler*

M340. Unfavorable prophecies / *Olumsuz kehanetler*

M360. Other prophecies / *Başka kehanetler*

M370. Vain attempts to escape fulfillment of prophecy / *Kehanetin yerine getirilmesinden kaçmak için boş girişimler*

M390. Prophecies - miscellaneous motifs / *Kehanetler - Çeşitli motifler*

M400. - M499. Curses / Lanetler

M400. Curses / *Lanetler*

M410. Pronouncement of curses / *Lanetin beyan edilmesi*

M420. Enduring and overcoming curses / *Kalıcı ve üstesinden gelinen lanetler*

M430. Curses on persons / *Kişi üzerinde lanetler*

M460. Curses on families / *Aile üzerinde lanetler*

M490. Curses - miscellaneous / *Lanetler - Çeşitli motifler*

N. Chance and Fate / Şans ve Kader

N0. - N99. Wagers and gambling / Bahisler ve kumar

N0. Wagers and gambling / *Bahisler ve kumar*

N10. Wagers on wives, husband, or servants / *Karı koca ya da hizmetçiler üzerine bahisler*

N50. Other wagers / *Başka bahisler*

N90. Wagers and gambling - miscellaneous / *Bahisler ve kumar - Çeşitli motifler*

N100. - N299. The ways of luck and fate / Şans ve kaderin yolları

N100. - N169. Nature of luck and fate / *Şans ve kaderin niteliği*

N100. Nature of luck and fate / *Şans ve kaderin niteliği*

N110. Luck and fate personified / *Şans ve kaderin kişileştirilmesi*

N120. Determination of luck or fate / *Şans ya da kaderin belirlenmesi*

N130. Changing of luck or fate / *Şans ya da kaderin değişmesi*

N140. Nature of luck and fate - miscellaneous motifs / *Şans ya da kaderin niteliği - Çeşitli motifler*

N170. The capriciousness of luck / *Şansın değişkenliği*

N200. The good gifts of fortune / *Şansın yararlı armağanları*

N250. Persistent bad luck / *Kalıcı kötü şans*

N270. Crime inevitably comes to light / *Suçun kaçınılmaz bir şekilde gün yüzüne çıkması*

N300. - N399. Unlucky accidents / Şansız kazalar

N300. Unlucky accidents / *Şansız kazalar*

N310. Accidental separations / *Kazara olan ayrılmalar*

N320. Person unwittingly killed / *Kişinin istemsizce öldürülmesi*

N330. Accidental killing or death / *Kazara öldürme ya da ölüm*

N340. Hasty killing or condemnation / *Düşüncesizce öldürme ya da mahkûm etme*

N350. Accidental of property / *Mal ve mülkün kazara kaybedilmesi*

N360. Man unwittingly commits crime / *İnsanın bilmeyerek suç işlemesi*

N380. Other unlucky accidents / *Başka şansız kazalar*

N400. - N699. Lucky accidents / Şanslı olaylar

N410. - N439. Lucky business ventures / *Şanslı iş girişimleri*

N440. - N499. Valuable secrets learned / *Değerli sırların öğrenilmesi*

N440. Valuable secrets learned / *Değerli sırların öğrenilmesi*

N450. Secrets overheard / *Sırlara kulak misafiri olunması*

N500 - N599. Treasure trove / *Sahibi bilinmeyen defne*

N500. Treasure trove / *Sahibi bilinmeyen defne*

N510. Where treasure is found / *Hazinenin bulunması*

N530. Discovery of treasure / *Hazinenin ortaya çıkarılması*

N550. Unearthing hidden treasure / *Saklı hazinenin ortaya çıkarılması*

N570. Guardian of treasure / *Hazinenin koruyucusu*

N590. Treasure trove - miscellaneous motifs / *Sahibi bilinmeyen defne - Çeşitli motifler*

N600. - N699. Other lucky accidents / Başka şanslı olaylar

N610. Accidental discovery of crime / *Suçun tesadüfen ortaya çıkarılması*

N620. Accidental success in hunting or fishing / *Avcılık ya da balıkçılıkta tesadüfen başarılı olunması*

N630. Accidental acquisition of treasure or money / *Hazine ya da paranın tesadüfen elde edilmesi*

N640. Accidental healing / *Tesadüfen iyileşme*

N650. Life saved by accident / *Tesadüfen hayat kurtarma*

N680. Lucky accidents - miscellaneous / *Şanslı olaylar - Çeşitli motifler*

N700. - N799. Accidental encounters / Tesadüfen karşılaşmalar

N700. Accidental encounters / *Tesadüfen karşılaşmalar*

N710. Accidental meeting of hero and heroine / *Erkek ya da kadın kahramanla tesadüfen karşılaşma*

N730. Accidental reunion of families / *Ailelerin tesadüfen yeniden bir araya gelmesi*

N760. Other accidental encounters / *Başka tesadüfi karşılaşmalar*

N770. Experiences leading to adventures / *Başa gelen olayların tehlikelere yol açması*

N800. - N899. Helpers / Yardımcılar

N800. Helpers / *Yardımcılar*

N810. Supernatural helpers / *Olağanüstü yardımcıları*

N820. Human helpers / *Beşerî yardımcıları*

P. Society / Toplum**P0. - P99. Royalty and nobility / Kraliyet (hanedanlık) ve soyluluk**

P0. Royalty and nobility / *Kraliyet (hanedanlık) ve soyluluk*

P10. Kings / *Krallar*

P20. Queens / *Kraliçeler*

P30. Princes / *Prensler*

P40. Princesses / *Prensesler*

P50. Noblemen (knights) / *Soylular (şövalyeler / beyler)*

P60. Noble (gentle) ladies / *Soylu (nazik) hanımefendiler*

P90. Royalty and nobility - miscellaneous / *Kraliyet (hanedanlık) ve soyluluk - Çeşitli motifler*

P100. - P199. Royalty and nobility / *Kraliyet (hanedanlık) ve soyluluk*

P110. Royal ministers / *Hanedanlık bakanları (devlet adamları)*

P120. Church dignitaries / *Kilisenin ruhani liderleri*

P150. Rich men / *Zengin adamlar*

P160. Beggars / *Dilenciler*

P170. Slaves / *Köleler*

P190. Other social orders - miscellaneous / *Başka toplumsal hiyerarşiler - Çeşitli motifler*

P200. - P299. The family / *Aile*

P200. The family / *Aile*

P210. Husband and wife / *Koca ve Karı*

P230. Parents and children / *Anne baba ve çocuklar*

P250. Brothers and sisters / *Erkek kardeşler ve kız kardeşler*

P260. Relations by law / *Hukuki akrabalar*

P270. Foster relatives / *Besleme akrabalar*

P280. Step relatives / *Üvey akrabalar*

P290. Other relatives / *Başka akrabalar*

P300. - P399. Other social relationships / *Başka aile üyeleri*

P310. Friendship / Arkadaşlık

P320. Hospitality / *Misafırperverlik*

P340. Teacher and pupil / *Öğretmen ve öğrenci*

P360. Master and servant / *Efendi ve Hizmetçi*

P400. - P499. Trades and professions / *Ticaret ve meslek türleri*

P400. Trades and professions / *Ticaret ve meslek türleri*

P410. Laborers / *İşçiler*

P420. Learned professions / *Öğrenilen meslekler*

P430. Financiers and merchants / *Sermayedarlar ve tüccarlar*

P440. Artisans / *Zanaatçılar*

P460. Other trades and professions / *Başka ticaret ve meslek türleri*

P500. - P599. Government / *Hükümet*

P500. Government / *Hükümet*

P510. Law courts / *Mahkemeler*

P550. Military affairs / *Askeri işler*

P600. - P699. Customs / *Töreler*

P600. Customs / *Töreler*

P700. - P799. Society - miscellaneous motifs / *Toplum - Çeşitli motifler*

P710. Nations / *Milletler*

Q. Rewards and Punishments / *Ödüller ve Cezalar*

Q0. Rewards and punishments / *Ödüller ve Cezalar*

Q10. - Q99. Deeds rewarded / *Cesaretli davranışların (başarı) ödüllendirilmesi*

Q10. Deeds rewarded / *Cesaretli davranışların (başarı) ödüllendirilmesi*

Q20. Piety rewarded / *Dindarlığın ödüllendirilmesi*

Q40. Kindness rewarded / *İyiliğin ödüllendirilmesi*

Q60. Other good qualities rewarded / *Başka iyi niteliklerin ödüllendirilmesi*

Q80. Rewards for other causes / *Başka sebepler için ödüllendirme*

Q100. - Q199. Nature of rewards / *Ödüllerin niteliği*

Q100. Nature of rewards / *Ödüllerin niteliği*

Q110. Material rewards / *Maddi ödüller*

Q140. Miraculous or magic rewards / *Mucize türünden ya da sihribazlık ödülleri*

Q150. Immunity from disaster as reward / *Ödül olarak felaketlerden dokunulmazlık*

Q170. Religious rewards / *Dini ödüller*

Q190. Rewards - miscellaneous / *Ödüller - Çeşitli motifler*

Q200. - Q399. Deeds punished / *Cesaretli davranışların (başarı) cezalandırılması*

Q200. Deeds punished / *Cesaretli davranışların (başarı) cezalandırılması*

Q210. Crimes punished / *Suçun cezalandırılması*

Q220. Impiety punished / *Allah'a karşı saygısızlığın cezalandırılması*

Q240. Sexual sins punished / *Cinsel günahların cezalandırılması*

Q260. Deceptions punished / *Aldatmanın cezalandırılması*

Q270. Misdeeds concerning property punished / *Mülkiyet ile ilgili suçların cezalandırılması*

Q280. Unkindness punished / *Merhametsizliğin cezalandırılması*

Q300. Contentiousness punished / *Kavgacılığın cezalandırılması*

Q320. Evil personal habits punished / *Kişisel kötü alışkanlıkların cezalandırılması*

Q330. Overweening punished / *Kibirin cezalandırılması*

Q340. Meddling punished / *Bir işe burnunu sokmanın cezalandırılması*

Q380. Deeds punished - miscellaneous / *Kahramanlıkların (başarı) cezalandırılması - Çeşitli motifler*

Q400. - Q599. Kinds of punishment / Cezalandırma türleri

Q400. Kinds of punishment - general / *Cezalandırma türleri - Genel*

Q410. Capital punishment / *Ölüm cezası*

Q430. Abridgement of freedom as punishment / *Ceza olarak özgürlüğün kısıtlanması*

Q450. Cruel punishments / *Acımasız cezalandırmalar*

Q470. Humiliating punishments / *Aşağılayıcı cezalandırmalar*

Q500. Tedious punishments / *Usandırıcı cezalandırmalar*

Q520. Penances / *Kefaretler (günah çıkarmalar)*

Q550. Miraculous punishments / *Olağanüstü cezalandırmalar*

Q560. Punishments in hell / *Cehennem cezaları*

Q570. Punishment and remission / *Cezalandırma ve bağışlama*

Q580. Punishment fitted to crime / *Cezanın suça uygunluğu*

Q590. Miscellaneous punishments / *Çeşitli cezalandırmalar*

R. Captives and Fugitives / Esirler ve Kaçaklar

R0. - R99. Captivity / Tutsaklık

R0. Captivity / *Tutsaklık*

R10. Abduction / *Adam kaçırma*

R40. Places of captivity / *Esaretin mekânı*

R50. Conditions of captivity / *Esaretin koşulları*

R70. Behavior of captives / *Esirlerin davranışları*

R100. - R199. Rescues / KurtarmalarR100. Rescues / *Kurtarmalar*R110. Rescue of captive / *Tutsaklıktan kurtarma*R130. Rescue of abandoned or lost persons / *Terkedilmiş ya da kaybolmuş kişilerin kurtarılması*R150. Rescuers / *Kurtarıcılar*R170. Rescue - miscellaneous motifs / *Kurtarıcı - Çeşitli motifler***R200. - R299. Escapes and pursuits / Kaçışlar ve takip etmeler**R200. Escapes and pursuits / *Kaçışlar ve takip etmeler*R210. Escapes / *Kaçışlar*R220. Flights / *Uçuşlar*R260. Pursuits / *Takip etmeler*R270. Hidings / *Saklanmalar***R300. - R399. Refuges and recapture / Sığınmalar ve yeniden ele geçirme**R300. Refuges and recapture / *Sığınmalar ve yeniden ele geçirme*R310. Refuges / *Sığınmalar*R350. Recapture of fugitive / *Kaçığın yeniden ele geçirilmesi***S. Unnatural Cruelty / İnsanlık Dışı Acımasızlık****S0. - S99. Cruel relatives / Acımasız akrabalar**S0. Cruel relatives / *Acımasız akrabalar*S10. Cruel parents / *Acımasız aileler*S20. Cruel children and grandchildren / *Acımasız evlatlar ve torunlar*S30. Cruel step- and foster relatives / *Acımasız üvey ve evlatlık akrabalar*S40. Cruel grandparents / *Acımasız dede ve nineler*S50. Cruel relatives-in-law / *Acımasız kayınlar*

S60. Cruel spouse / *Acımasız eşler (karı-kocalar)*

S70. Other cruel relatives / *Başka acımasız akrabalar*

S100. - S199. Revolting murders or mutilations / *Adam öldürmelere ya da sakat bırakmalara başkaldırma*

S100. Revolting murders or mutilations / *Adam öldürmelere ya da sakat bırakmalara başkaldırma*

S110. Murders / *Öldürmeler*

S140. Cruel abandonments and exposures / *Acımasızca terk etmeler ve ortada bırakmalar*

S160. Mutilations / *Sakat bırakmalar*

S180. Wounding or torturing / *Yaralama ya da işkence etme*

S200. - S299. Cruel sacrifices / *Acımasızca kurban etmeler*

S200. Cruel sacrifices / *Acımasızca kurban etmeler*

S210. Children sold or promised / *Çocuk satma ya da çocuk için söz verilmesi*

S220. Reasons for promise (sale) of child / *Çocuk söz vermenin (satma) sebepleri*

S240. Children unwittingly promised (sold) / *Bilmeden çocuk sözü (satma) verilmesi*

S250. Saving the promised child / *Söz verilen (satılan) çocuğu kurtarma*

S260. Sacrifices / *Kurban etmeler (tanrıya Sunma)*

S300. - S399. Abandoned or murdered children / *Terk edilmiş ya da öldürülmüş çocuklar*

S300. Abandoned or murdered children / *Terk edilmiş ya da öldürülmüş çocuklar*

S310. Reasons for abandonment of children / *Çocuk terk etmenin sebepleri*

S330. Circumstances of murder or exposure of children / *Çocukların ortada bırakılması ve öldürülmesi koşulları*

S350. Fate of abandoned child / *Terk edilmiş çocuğun kaderi*

S400. - S499. Cruel persecutions / *Korkunç zulümler*

S400. Cruel persecutions / *Korkunç zulümler*

S410. Persecuted wife / *Zulüm gören hanım eşler*

S430. Disposal of cast-off wife / *Reddedilen hanımın ortadan kaldırılması*

S450. Fate of outcast wife / *Toplum dışına itilmiş hanımların kaderi*

S460. Other cruel persecutions / *Başka korkunç zulümler*

T. Sex / *Cinsellik*

T0. - T99. Love / *Aşk*

T0. Love / *Aşk*

T10. Falling in love / *Âşık olma*

T30. Lovers' meeting / *Âşıkların tanışması*

T50. Wooing / *Kur yapma*

T70. The scorned lover / *Hor görülen sevgili*

T80. Tragic love / *Acıklı aşk*

T90. Love - miscellaneous motifs / *Aşk - Çeşitli motifler*

T100. - T199. Marriage / *Evlilik*

T100. Marriage / *Evlilik*

T110. Unusual marriage / *Olağandışı evlilik*

T130. Marriage customs / *Evlilik âdetleri*

T150. Happenings at weddings / *Evlilikte olan hadiseler*

T160. Consummation of marriage / *Evliliğin gerçekleşmesi*

T200. - T299. Married life / *Evlilik yaşamı*

T200. Married life / *Evlilik yaşamı*

T210. Faithfulness in marriage / *Evlilikte sadakat*

T230. Faithlessness in marriage / *Evlilikte sadakatsizlik*

T250. Characteristics of wives and husbands / *Karı kocaların özellikleri*

T280. Other aspects of married life / *Evliliğin başka yönleri*

T300. - T399. Chastity and celibacy / *İffet ve bekârlık (dinî nedenlerle cinsel ilişkiden uzak durma)*

T300. Chastity and celibacy / *İffet ve bekârlık (dinî nedenlerle cinsel ilişkiden uzak durma)*

T310. Celibacy and continence / *Bekârlık (dinî nedenlerle cinsel ilişkiden uzak durma) ve kendini tutma*

T320. Escape from undesired lover / *Arzu edilmeyen âşıktan kaçma*

T330. Anchorites under temptation / *Ayartılmamak (günaha girmemek) için toplulardan kaçma*

T350. Chaste sleeping together / *Cinsel ilişkiye girmeden birlikte uyuma*

T360. Chastity and celibacy - miscellaneous / *İffet ve bekârlık (dinî nedenlerle cinsel ilişkiden uzak durma) - Çeşitli motifler*

T400. - T499. Illicit sexual relations / *Yasak cinsel ilişkiler*

T400. Illicit sexual relations / *Yasak cinsel ilişkiler*

T410. Incest / *Ensest (yakın akraba ile cinsel ilişki)*

T450. Prostitution and concubinage / *Fahişelik ve dost hayatı yaşama*

T460. Sexual perversions / *Cinsel sapıklıklar*

T470. Illicit sexual relations - miscellaneous motifs / *Yasak cinsel ilişkiler - Çeşitli motifler*

T500. - T599. Conception and birth / *Hamile kalma ve doğurma*T500. Conception and birth / *Hamile kalma ve doğurma*T510. Miraculous conception / *Olağanüstü hamile kalma*T540. Miraculous birth / *Olağanüstü doğum*T550. Monstrous births / *Ucube doğumlar*T570. Pregnancy / *Hamilelik*T580. Childbirth / *Çocuk doğurma*T590. Conception and birth - miscellaneous motifs / *Gebe kalma ve doğurma - Çeşitli motifler***T600. - T699. Care of children / *Çocukların bakımı***T600. Care of children / *Çocukların bakımı*T610. Nurture and growth of children / *Çocukların beslenmesi ve büyümesi*T640. Illegitimate children / *Evlilik dışı çocuklar*T680. Care of children - miscellaneous motifs / *Çocukların bakımı - Çeşitli motifler***U. The Nature of Life / *Hayatın Tabiatı*****U0. - U99. Life's inequalities / *Hayatın eşitsizliği***U0. Life's inequalities / *Hayatın eşitsizliği*U10. Justice and injustice / *Adalet ve Adaletsizlik*U30. Rights of the strong / *Güçlünün haklılığı*U60. Wealth and poverty / *Zenginlik ve Fakirlik***U100. - U299. Nature of life - miscellaneous motifs / *Hayatın tabiatı - Çeşitli motifler***U110. Appearances deceive / *Görünüşün aldatması*U120. Nature will show itself / *Tabiatın kendini göstermesi*

- U130. The power of habit / *Alışkanlıkların gücü*
- U140. One man’s food is another man’s poison / *Bir insanın yemeği başka bir insanın zehiri olması*
- U150. Indifference of the miserable / *Sefilliğin umursanmaması*
- U160. Misfortune with oneself to blame the hardest / *Talihsizlikle birisinin en sert şekilde suçlanması*
- U170. Behavior of the blind / *Körün davranışı*
- U180. In vino veritas / *Şarapta gerçeğin gizli olması*
- U210. Bad ruler, bad subject / *Kötü hükümdar, kötü tebaa*
- U220. Forced peace valueless / *Zorla olan barışın değersizliği*
- U230. The nature of sin / *Günahın niteliği*
- U240. Power of mind over body / *Akılın beden gücünden güçlü olması*
- U250. Shortness of life / *Hayatın kısıllığı*
- U260. Passage of time / *Zamanın akışı*
- U270. Security breeds indifference / *Güvencenin umursamazlığa yol açması*

V. Religion / İnanç

V0. - V99. Religious services / Dinî ritüeller

- V0. Religious services / *Dinî ritüeller*
- V10. Religious sacrifices / *Dinî kurban etmeler*
- V20. Confession of sins / *Günah çıkarma*
- V30. Sacrament / *Dinî tören (ayin)*
- V40. Mass / *Dua ritüelleri*
- V50. Prayer / *Duacı*
- V60. Funeral rites / *Cenaze ritüelleri*
- V70. Religious fasts and feasts / *Dinî oruçlar ve bayramlar*
- V80. Religious services - miscellaneous / *Dinî ritüeller - Çeşitli motifler*

V100. - V199. Religious edifices and objects / Dinî gösterişli binalar ve nesnelere

V100. Religious edifices and objects / *Dinî gösterişli binalar ve nesnelere*

V110. Religious buildings / *Dinî binalar*

V120. Images / *Simgeler*

V130. Other sacred objects connected with worship / *İbadet ile ilgili başka kutsal nesnelere*

V140. Sacred relics / *Kutsal emanetler*

V150. Sacred objects - miscellaneous / *Kutsal nesnelere - Çeşitli motifler*

V200. - V299. Sacred persons / Kutsal şahsiyetler

V200. Sacred persons / *Kutsal şahsiyetler*

V210. Religious founders / *Din kurucuları*

V220. Saints / *Azizler*

V230. Angels / *Melekler*

V250. The Virgin Mary / *Meryem Ana*

V290. Other sacred persons / *Başka kutsal şahsiyetler*

V300. - V399. Religious beliefs / Dinî inançlar

V300. Religious beliefs / *Dinî inançlar*

V310. Particular dogmas / *Bir şeye özgü inançlar*

V320. Heretics / *Kâfirler*

V330. Conversion from one religion to another / *Din değiştirme*

V340. Miracle manifested to non-believers / *İnançsızlara mucize gösterilmesi*

V350. Conflicts between religions / *Dinler arasındaki çatışmalar*

V360. Christian and Jewish traditions about each other / *Birbirleriyle ilgili Hristiyan ve Yahudi gelenekleri*

V380. Religious beliefs - miscellaneous / *Dinî inançlar - Çeşitli motifler*

W. Traits of Character / *Kişiliğin Özellikleri*

W0. - W99. Favorable traits of character / *Kişiliğin olumlu özellikleri*

W0. Favorable traits of character / *Kişiliğin olumlu özellikleri*

W10. Kindness / *İyilikseverlik*

W20. Other favorable traits of character / *Kişiliğin başka olumlu özellikleri*

W100. - W199. Unfavorable traits of character / *Kişiliğin olumsuz özellikleri*

W100. Unfavorable traits of character / *Kişiliğin olumsuz özellikleri*

W110. Unfavorable traits of character - personal / *Kişiliğin olumsuz özellikleri - Kişisel*

W150. Unfavorable traits of character - social / *Kişiliğin olumsuz özellikleri - Toplumsal*

W200. - W299. Traits of character - miscellaneous / *Kişiliğin (mizaç) özellikleri - Çeşitli motifler*

W200. Traits of character - miscellaneous / *Kişiliğin (mizaç) özellikleri - Çeşitli motifler*

X. Humor / *Mizah*

X0. - X99. Humor of discomfiture / *Şaşkınlık mizahı*

X0. Humor of discomfiture / *Şaşkınlık mizahı*

X100. - X199. Humor of disability / *Sakatlık mizahı*

X100. Humor of disability / *Sakatlık mizahı*

X110. Humor of deafness / *Sağırılık mizahı*

X120. Humor of bad eyesight / *Görme bozukluğu mizahı*

X130. Other physical disabilities / *Başka fiziki kusurlar*

X200. - 599. HUMOR OF SOCIAL CLASSES / SOSYAL SINIFLAR MİZAHİ**X200. - X299. Humor dealing with tradesmen / Esnafilar (tüccarlar) ile ilgili mizah**

X200. Humor dealing with tradesmen / *Esnafilarla ile ilgili mizah*

X210. Jokes about millers / *Değirmenciler ile ilgili şakalar*

X220. Jokes about tailors / *Terziler ile ilgili şakalar*

X230. Jokes about butchers / *Kasaplar ile ilgili şakalar*

X240. Jokes about cobblers (shoemakers) / *Ayakkabı tamircileri ile ilgili şakalar*

X250. Jokes about other artisans and tradesmen / *Diğer zanaatkârlar ve esnaf ile ilgili şakalar*

X300. - X499. Humor dealing with professions / Meslekler ile ilgili şakalar

X300. Humor dealing with professions / *Meslekler ile ilgili şakalar*

X310. Jokes on lawyers / *Avukatlar hakkındaki şakalar*

X330. Jokes on magistrates / *Yargıçlar hakkındaki şakalar*

X350. Jokes on teachers / *Öğretmenler hakkındaki şakalar*

X370. Jokes on scholars / *Akademisyenler hakkındaki şakalar*

X410. Jokes on parsons / *Rahipler hakkındaki şakalar*

X460. Humor concerning other professions / *Başka mesleklerle ilgili şakalar*

X500. - X599. Humor concerning other social classes / Başka sosyal sınıflarla ilgili şakalar

X500. Humor concerning other social classes / *Başka sosyal sınıflarla ilgili şakalar*

X510. Jokes concerning usurers / *Tefeciler ile ilgili şakalar*

X520. Jokes concerning prostitutes / *Hayat kadınları ile ilgili şakalar*

X530. Jokes concerning beggars / *Dilenciler ile ilgili şakalar*

X540. Jokes on madmen / *Deliler ile ilgili şakalar*

X550. Jokes on secret societies / *Gizli cemiyetler ile ilgili şakalar*

X600. - X699. Humor concerning races or nations / *Irklar veya milletler ile ilgili mizah*

X600. Humor concerning races or nations / *Irklar veya milletler ile ilgili mizah*

X610. Jokes concerning Jews / *Yahudiler ile ilgili şakalar*

X650. Jokes concerning other races or nations / *Başka ırklar veya milletler ile ilgili şakalar*

X680. Jokes concerning various cities / *Çeşitli şehirler ile ilgili şakalar*

X700. - X799. Humor concerning sex / *Seks ile ilgili mizah*

X700. Humor concerning sex / *Cinsellik ile ilgili mizah*

X750. Jokes on old maids / *Evde kalmış kızlar ile ilgili şakalar*

X760. Jokes on courtship / *Kur yapmak ile ilgili şakalar*

X800. - X899. Humor based on drunkenness / *Sarhoşluk ile ilgili mizah*

X800. Humor based on drunkenness / *Sarhoşluk ile ilgili mizah*

X900. - X1899. HUMOR OF LIES AND EXAGGERATIONS / *YALAN VE ABARTMA MİZAHİ*

X910. - X1099. Lie: the remarkable man / *Yalan: Olağanüstü adam*

X910. - X959. Lie: the remarkable man: his birth, growth, death, physical powers, strength / *Yalan: Olağanüstü adam: Doğumu, ölümü, fiziksel güçleri, kuvveti*

X910. Lie: the remarkable man / *Yalan: Olağanüstü adam*

X920. Lie: the large man / *Yalan: Büyük adam*

X930. Lie: remarkable person's physical powers and habits / *Yalan: Olağanüstü adamın fiziki güçleri ve alışkanlıkları*

X940. Lie: remarkably strong man / *Yalan: Olağanüstü güçlü adam*

X960 - X1019. Lie: remarkable person's skills / *Yalan: Olağanüstü adamın yetenekleri*

X960. Lie: remarkable person's skills / *Yalan: Olağanüstü adamın yetenekleri*

X980. Lie: occupational or professional skills / *Yalan: Mesleki veya uzmanlık yetenekleri*

X1010. Lie: remarkable mental skills / *Yalan: Çarpıcı zihni yetenekler*

X1020 - 1079. Remarkable man's extraordinary possessions / *Olağanüstü adamın olağandışı sahip olduğu şeyler*

X1020. Lie: remarkable possessions of remarkable man / *Yalan: Olağanüstü adamın olağanüstü sahip olduğu şeyler*

X1030. Lie: remarkable buildings / *Yalan: Sıra dışı yapılar*

X1060. Lie: other possessions of remarkable man / *Yalan: Olağanüstü adamın diğer varlıkları*

X1070. Extraordinary man's family / *Olağanüstü adamın ailesi*

X1080 - X1099. Lie: occupations of remarkable man / *Yalan: Olağanüstü adamın uğraşları*

X1100. - X1199. Lie: great hunters and fishermen / *Yalan: Büyük avcılar ve balıkçılar*

X1100. Lie: the remarkable hunter / *Yalan: Olağanüstü avcı*

X1110. Lie: the wonderful hunt / *Yalan: Harika av*

X1120. Lie: the great marksman / *Yalan: Büyük keskin nişancı*

X1130. Lie: hunter's unusual experiences / *Yalan: Avcının sıra dışı tecrübeleri*

X1150. Lies about fishing / *Balıkçılık hakkındaki yalanlar*

X1200. - X1399. Lies about animals / *Hayvanlar hakkındaki yalanlar*

X1200. Lie: remarkable animals / *Yalan: Çarpıcı hayvanlar*

X1210. Lies about mammals / *Memeliler hakkındaki yalanlar*

X1250. Lies about birds / *Kuşlar hakkındaki yalanlar*

X1280. Lies about insects / *Böcekler hakkındaki yalanlar*

X1300. Lies about fish / *Balıklar hakkındaki yalanlar*

X1320. Lies about reptiles / *Sürüngenler hakkındaki yalanlar*

X1340. Lie: extraordinary amphibia and other animals / *Yalan: Sıra dışı amfibi (suda ve karada yaşayabilen hayvanlar) ve başka hayvanlar*

X1370. Lies about imaginary animals / *Hayalî hayvanlar hakkındaki yalanlar*

X1400. - X1499. Lies about plants, fruits, vegetables and trees / *Bitkiler, meyveler, sebzeler ve ağaçlar hakkındaki yalanlar*

X1400. Lies about plants, fruits, vegetables and trees / *Bitkiler, meyveler, sebzeler ve ağaçlar hakkındaki yalanlar*

X1410. Lies about fruits / *Meyveler hakkındaki yalanlar*

X1420. Lies about vegetables / *Sebzeler hakkındaki yalanlar*

X1450. Lies about field crops / *Mısır tarlaları hakkındaki yalanlar*

X1470. Lies about trees / *Ağaçlar hakkındaki yalanlar*

X1480. Lies about flowers / *Çiçekler hakkındaki yalanlar*

X1490. Lie: miscellaneous plant motifs / *Yalan: Çeşitli bitki motifleri*

X1500. - X1599. Lies about geography and topography / *Coğrafya ve yeryüzü hakkındaki yalanlar*

X1500. Lies about geography and topography / *Coğrafya ve yeryüzü hakkındaki yalanlar*

X1510. Lies about land features / *Arazinin özellikleri hakkındaki yalanlar*

X1520. Lies about mountains and hills / *Dağlar ve tepeler hakkındaki yalanlar*

X1530. Lies about remarkable soil / *Sıra dışı toprak hakkındaki yalanlar*

X1540. Lies about water features / *Suyun özellikleri hakkındaki yalanlar*

X1550. Geography and topography - miscellaneous motifs / *Coğrafya ve topoğrafya - Çeşitli motifler*

X1560. Lies about cities / *Şehirler hakkındaki yalanlar*

X1600. - X1699. Lies about weather and climate / *Hava ve iklim hakkındaki yalanlar*

X1600. Lies about weather and climate / *Hava ve iklim hakkındaki yalanlar*

X1610. Lies about winds and storms / *Rüzgâr ve fırtınalar hakkındaki yalanlar*

X1620. Lies about cold weather / *Soğuk hava hakkındaki yalanlar*

X1630. Lies about hot weather / *Sıcak hava hakkındaki yalanlar*

X1640. Lies about dry weather / *Kuru hava hakkındaki yalanlar*

X1650. Lies about precipitation and dampness / *Yağış ve nemlilik hakkındaki yalanlar*

X1660. Lies about climate / *İklim hakkındaki yalanlar*

X1700. - X1799. Lies: logical absurdities / *Yalanlar: Tutarsızlıklar*

X1700. Lies: logical absurdities / *Yalanlar: Tutarsızlıklar*

X1710. Lies about numbers / *Sayılar hakkında yalanlar*

X1720. Absurd disregard of anatomy / *Vücut yapısının tutarsız bir şekilde görmezden gelinmesi*

X1740. Absurd disregard of natural laws / *Doğa kanunlarının tutarsız bir şekilde görmezden gelinmesi*

X1750. Absurd disregard of the nature of objects / *Nesnelerin niteliğini tutarsız bir şekilde görmezden gelme*

X1760. Absurd disregard of the nature of non-material things / *Somut olmayan nesnelerin niteliğinin tutarsız bir şekilde görmezden gelinmesi*

X1780. Absurdity based on the nature of the object / *Nesnenin niteliği üzerine kurulmuş tutarsızlık*

X1790. Other logical absurdities / *Başka tutarsızlıklar*

X1800. - X1899. Miscellaneous lies and exaggerations / Çeşitli yalanlar ve abartılar

X1800. Miscellaneous lies and exaggerations / *Çeşitli yalanlar ve abartılar*

X1810. Tall tales about miscellaneous objects / *Çeşitli nesnelere hakkındaki abartılı masallar*

X1850. Other tall tales / *Diğer abartılı masallar*

Z. Miscellaneous Groups of Motifs / Çeşitli Motif Grupları

Z0. - Z99. Formulas / Formeller

Z0. Formulas / Formeller

Z10. Formulistic framework for tales / *Masallar için formulistik yapı*

Z20 - Z59. Cumulative tales / *Kümülatif (eklenerek artan) masallar*

Z20. Cumulative tales / *Kümülatif (eklenerek artan) masallar*

Z30. Chains involving a single scene or event without interdependence among the individual actors / *Birbirinden ayrı oyuncular arasında birbirine bağlı olmadan tek bir sahne ya da olayı içeren zincirler*

Z40. Chains with interdependent members / *Birbirine bağlı unsurları olan zincirler*

Z50. Cumulative tales - miscellaneous / *Kümülatif masallar - Çeşitli*

Z60. Other formulistic motifs / *Başka formulistik motifler*

Z100. - Z199. Symbolism / Sembolizm

Z100. Symbolism / Sembolizm

Z110. Personifications / *Kişileştirmeler*

Z140. Color symbolism / *Renk sembolizmi*

Z150. Other symbolism / *Başka semboller*

Z200. - Z299. Heroes / Kahramanlar

Z200. Heroes / Kahramanlar

Z210. Brothers as heroes / *Kahraman olarak kardeşler*

Z230. Extraordinary exploits of heroes / *Kahramanın olağanüstü başarısı*

Z300. - Z399. Unique exceptions / *Eşsiz istisnalar*

Z300. Unique exceptions / *Eşsiz istisnalar*

Z310. Unique vulnerability / *Eşsiz hassasiyet*

Z320. Object will fit only one thing (or person) / *Sadece bir varlığa (ya da insana) uygun olacak nesne*

Z350. Other unique exceptions / *Başka eşsiz istisnalar*

1.3. “Thompson Metodu”na Göre Türk Anlatı Türleri Üzerine Yapılan Motif Çalışmaları

Türkiye’de en başta masal olmak üzere efsane, destan, halk hikâyesi ve fıkra gibi anlatı türlerinde Stith Thompson’un (1966) tam adı *Motif-Index of Folk-Literature: A Classification of Narrative Elements In Folktales, Ballads, Myths, Fables, Medieval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books, And Local Legends (Halk Edebiyatı Motif İndeksi: Masallar, Türküler, Mitler, Hayvan Masalları, Ortaçağ Aşk Hikâyeleri, Kıssalar, Kısa ve Komik Ortaçağ Masalları, Fıkralar ve Yöresel Efsanelerdeki Anlatı Öğelerinin Sınıflandırılması)* olan eserindeki metot, araştırmacılar tarafından kullanılarak alana katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada da Stith Thompson’un metodu esas alınarak masallardaki motifler tespit edilmiştir.

Aşağıda Türkiye’de “Thompson metodu”na göre yapılan motif çalışmaları 5 başlık altında eser türlerine göre (doktora tezi, yüksek lisans tezi, kitap) kronolojik olarak sınıflandırılmıştır. Doktora çalışmalarının büyük bir çoğunluğu ise sonrasında kitaplaştırılmıştır. Bu kitaplaşan tez çalışmalarında yayımlanmadan önce bazı değişiklikler yapılabildiği için “kitap” başlığı altında da yer verilmiştir.

Bu çalışmalar motifleri tespit etmede aynı metodu kullandıkları için hem Türk dünyası sözlü anlatı türlerinin motif atlasının çıkarılması bakımından hem de karşılaştırmalı motif çalışmalarının yapılmasına imkân sağlayacağından önem taşımaktadırlar. Mesela, dönüşüm motifleri

üzerinde çalışmak isteyen bir araştırmacı, bu metodun kullanıldığı motif çalışmalarındaki dönüşüm motiflerinin numaralarına bakarak ulaşmak istediği sonuca daha kolay gidebilir. Dönüşüm ile ilgili motifler Thompson tarafından *Motif-Index of Folk-Literature*’da “D0 - D699” arasında tasnif edilmiştir. Eğer araştırmacı daha özel bir dönüşüm motifinin izini süreceksen genelden özele doğru giden motiflerin numaralarına bakabilir. Sözlü anlatı türlerinde dönüşüm motifleri içerisinde en çok rastlanan motiflerden biri, “insanın taşa dönüşmesi” motifidir. Bu motif, Thompson’un tasnifinde genelden özele doğru şu şekilde yer almaktadır:

D. Sihir

D0 - D699. Şekil Değiştirme (Dönüşüm)

D200 - D299. İnsanın nesneye dönüşmesi

D230. İnsanın bir minerale (madene) dönüşmesi

D231. İNSANIN TAŞA DÖNÜŞMESİ

D231.1. *İnsanın değirmen taşına dönüşmesi*

D231.2. İnsanın mermer sütuna dönüşmesi

D231.2.1. Bir düğünün davetlilerinin toplu bir şekilde mermer heykellere veya benzer şeylere dönüşmesi

Eğer araştırmacı, Thompson’un bu çalışmasında yer almayan yeni bir motif bulursa o motifi bu çalışmaya ekleyerek katkı yapabilir. Çünkü Thompson’un motifleri tasniflemede uyguladığı numaralandırma sistemi böyle bir katkı yapmaya imkân vermektedir.

1.3.1. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Masal” Konulu Çalışmalar

1.3.1.1. Doktora Tezleri

1. Bilge Seyidoğlu. (1971). *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul Üniversitesi. Danışman: Prof. Dr. Mehmet Kaplan.
2. Ali Berat Alptekin. (1982). *Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Saim Sakaoğlu.
3. Esmā Şimşek. (1990). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması (2 cilt)*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali Berat Alptekin.
4. Mehmet Özçelik. (1993). *Afyonkarahisar masalları üzerine bir araştırma (2 cilt)*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Saim Sakaoğlu.
5. Mehmet Yılmaz. (1994). *Kırgız Halk Masalları: Motif İndex ve Tercüme*. Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu.
6. Seyit Emiroğlu. (1996). *Meram İlçesi (Konya) Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Saim Sakaoğlu.
7. Ruhi Kara. (1996). *Erzincan Masalları: Metinler ve incelemeler*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu.
8. Ahmet Öcal. (1999). *Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları (2 Cilt)*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu.
9. Rabia Kocaaslan Uçkun (2003). *Gagauz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Fikret Türkmen.
10. Hüseyin Baydemir. (2004). *Özbek Halk Masalları (İnceleme-Metin)*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Bilge Seyidoğlu.

11. Nedim Bakırcı. (2004). *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Saim Sakaoglu.
12. Ahmet Saçkesen. (2010). *Özbek Masallarının Tip ve Motif Yapısı*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Ali Duymaz.
13. Mustafa Gültekin. (2010). *Tataristan Masalları Üzerinde Bir Araştırma*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Metin Ekici.
14. İbrahim Erşahin. (2011). *Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gülhan Atnur.
15. Yavuz Uysal. (2014). *Hakas Masalları (İnceleme-Metinler)*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Bayram Durbilmez.
16. Erkan Karagöz. (2016). *Tatar-Başkurt Sihirli Masalları Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması / Aktarma – Motif Tespiti (Motif-Index of Folk Literature'ye Göre) – Motif Dizini*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Naciye Yıldız.
17. Fadime Tikbaş Apak. (2017). *Anadolu Sahası Türk Masallarındaki Olağanüstülük Motifi ve Uygulamalı Halk Bilimi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Bekir Şişman.
18. Fatoş Yalçınkaya. (2018). *Uygur Sihir Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Alimcan İnyet.
19. Yılmaz Kaval. (2019). *Tunceli'den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)*. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Derya Özcan.
20. Tuğba Bayrakdarlar. (2020). *Türkmen Masallarında Aile Motifleri Üzerine Bir İnceleme*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Naciye Yıldız.

1.3.1.2. Yüksek Lisans Tezleri

1. Metin Ergun. (1988). *Türkmen ve Anadolu Halk Masallarının Yapı ve Motif Açısından Mukayesesi Üzerine Bir Araştırma*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Saim Sakaoglu.
2. Şaziye Şimşek Demir (1995). *Ayaş Halk Masallarının Tip ve Motif Kataloğu*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Hasan Özdemir.
3. Fevzi Sarıçiçek. (1997). *Arapgir masalları (İncelemeler ve Metinler)*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Dilaver Düzgün.
4. Melek Ketre. (1998). *Adana Masalları Araştırması*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Erman Artun.
5. Yusuf Ziya Sümbüllü. (2000). *Türkmen Halk Masalları Üzerine Motif İncelemesi: Büyülü Masallar*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu.
6. Ahmet Gökçimen. (2000). *Türkmen Masalları Üzerine Motif İncelemesi: Hayvan Masalları*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu.
7. Nedim Bakırcı. (2000). *Niğde Masalları*. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Faruk Çolak.
8. Ferit Ayyıldız, (2001). *İspir ve Pazaryolu Yöresi Masalları (Metin ve İncelemeler) (2 Cilt)*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu.
9. Okan Alay. (2005). *Bingöl Masalları (İnceleme-Metin)*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Esmâ Şimşek.
10. Najdat Murad. (2005). *Irak Türkmen Masallarında Motif ve Tip İncelemesi*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahsen Turan.

11. Türkan Özkutan. (2005). *Kıbrıs Türk Masalları (Derleme-İnceleme)*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Şeyma Güngör.
12. Deniz Çağlayan. (2006). *Türk Masallarında Hayvan Motifleri*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu.
13. Seher Demirbaş. (2006). *Sütçüler Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Özçelik.
14. Satı Kumartaşlıoğlu. (2006). *Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Ali Duymaz.
15. Öznur Kara. (2007). *Tarsus Masalları*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Ali Berat Alptekin.
16. Talha Tunç. (2008). *Manisa Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Halil Altay Göde.
17. Alfıya Zhamakina. (2009). *Kazak Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Metin Ekici.
18. Esra Dalğar. (2010). *Bucak Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Halil Altay Göde.
19. Zeynep Aslan. (2012). *Karaçay-Malkarlarda Tılsımlı Masallar (İnceleme-Metin)*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Naciye Yıldız.
20. Hidayet Aydın. (2012). *İğdır Masalları: İnceleme-Metin*. Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Ensar Aslan.
21. Burcu Kaya. (2013). *Kazak Hayvan Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. İsa Özkan.

22. Muhammed Bekdik. (2014). *Ereğli Masalları*. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Nedim Bakırcı.
23. Serdar Arslan. (2017). *Çankırı Masalları*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu.
24. Yeliz Bahadır. (2017). *Uşak'tan Derlenen Masallar Üzerine Bir İnceleme*. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Derya Özcan.
25. Sonuç Akyol. (2017). *Sırduu Sandık/Comoktor (Sihirli Sandık/ Masallar) Adlı Kırgızca Masal Kitabı (Metin ve İnceleme)*. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Abdulselem Arvas.
26. Fatma Kutay Çalışkan (2018). *Arpaçay Köylerinden Derlenen Masalların ve Halk Hikâyelerinin Motif İncelemesi*. Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Ensar Aslan.
27. Mine Ayan. (2019). *Şanlıurfa Masalları*. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Gültekin.

1.3.1.3. Kitaplar

1. Warren S. Walker - Ahmet E. Uysal. (1966). *Tales Alive in Turkey*. Cambridge: Harvard University Press.
2. Bilge Seyidoğlu, (1975). *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay.
3. Mehmet Yardımcı. (1996). *Yaşayan Malatya Masalları: Metinler ve İncelemeler*. Malatya: İnönü Üniversitesi Vakfı Yay.
4. Esmâ Şimşek. (2001). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması (2 cilt)*. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yay.
5. Ali Berat Alptekin. (2002). *Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. Ankara, Akçağ Yay.
6. Ali Berat Alptekin (2003). *Kazak Masallarından Seçmeler*. Ankara, Akçağ Yay.

7. Mehmet Özçelik. (2004). *Afyonkarahisar Masalları - Araştırma-İnceleme-Metin*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
8. Nedim Bakırcı. (2006). *Niğde Masalları:(Araştırma, İnceleme, Metin)*. Niğde: Niğde Yüksek Öğretim Vakfı Yay.
9. Mustafa Arslan. (2008). *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar (İnceleme-Metinler)*. Denizli: Zirve Yay.
10. Necdet Yaşar Bayatlı, (2009). *Irak Türkmenlerinin Halk Masalları*. Ankara: Berikan Yay.
11. Nedim Bakırcı. (2010) *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*. Elazığ: Manas Yay.
12. Nedim Bakırcı. (2010). *Kırım Tatar Masalları*. Konya: Kömen Yay.
13. Selami Fedakâr. (2011). *Özbek Sözlü Geleneğinde Masallar*. İzmir: Egetan Basın Yay. Tan. Ltd. Şti.
14. Hüseyin Baydemir. (2013). *Özbek Halk Masalları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.
15. Mustafa Gültekin. (2013). *Kazan-Tatar Masalları (İnceleme-Metinler)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

1.3.2. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Efsane” Konulu Çalışmalar

1.3.2.1. Doktora Tezleri

1. Gülhan Atnur. (2002). *Başkurt ve Tatar Efsaneleri Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu.
1. Ferah Türker. (2011). *Altay Türklerinin Efsaneleri (İnceleme-Metin)*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Fikret Türkmen.
2. Mevlüt Metin Türктаş. (2012). *Denizli Efsaneleri*. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Önder Göçgün.

3. Tuğrul Balaban. (2013). *Amasya Efsane, Menkabe ve Memoratları (Derleme, İnceleme, Metin)*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Gülhan Atnur.
4. Mehmet Dervişoğlu. (2016). *Edirne Efsaneleri*. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Selma Sol.
5. Neslihan Huri Yiğit. (2018). *Türk dünyası Efsanelerinde Hayvanlarla İlgili Motifler*. Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şerife Seher Erol.

1.3.2.2. Yüksek Lisans Tezleri

1. İsmail Görkem. (1987). *Elazığ Efsaneleri Üzerinde Araştırmalar*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali Berat Alptekin
2. Ali Duymaz. (1989). *Bingöl Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Ali Berat Alptekin.
3. Mehmet Erol (1996). *Taşeli Platosu Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Tuncer Gülensoy.
4. Ömer Aydoğan. (2019). *Anadolu Dağ Efsaneleri (İnceleme – Metin)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aziz Ayva.

1.3.2.3. Kitaplar

1. Saim Sakaoğlu. (1980). *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*. Ankara: Kültür Bakanlığı MİFAD Yay.

1.3.3. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Destan” Konulu Çalışmalar

1.3.3.1. Doktora Tezleri

1. Melek Erdem. (1998). *Dede Korkut Türkmenistan Varyantları*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. F. Sema Barutçu Özönder.
2. Abdulselam Arvas. (2009). *Dede Korkut Destanı ve Kıpçak Sahası Epik Destan Geleneği*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu.
3. Baki Bora Hança. (2009). *Garip Adına Bağlı Türkmen Destanları ile Türkmen Oğuznamesi’nin Kaynak ve Motif Olarak Karşılaştırılması*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Fikret Türkmen.
4. Emine Çakır. (2017). *Satuk Buğra Han Tezkiresi Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Mehmet Öcal Oğuz.

1.3.3.2. Yüksek Lisans Tezleri

1. Mehmet Mendilli. (2001). *Köroğlu’nun Sonu Kolu Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Faruk Çolak.
2. Satu Arlı. (2002). *Azerbaycan Türklerinin Novruz ve Emrah Destanları*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fatma Ahsen Turan.
3. Nehir Eren. (2009). *Türkmen Gül-Senuber Destanı*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Fikret Türkmen.
4. Funda Tunçdöken. (2009). *Dede Korkut Hikâyeleri ile Beowulf Destanında Yer Alan Toplumsal Hayata Ait Motiflerin Karşılaştırılması*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hülya Taş.

5. Serdar Şimşek. (2012). *Tatar Türklerinin Tülek Destanı: İnceleme-Metin*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. İsa Özkan.
6. Laura Bolatova. (2014). *Bamsı Beyrek Boyunun Alpamıs Destanı ile Deli Dumrul Boyunun Er Töstik Destanı İle Mukayeseli İncelenmesi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Esra Akbalık.
7. Ercan Esen. (2017). *Türkmen Sahası Köroğlu Metinleri Üzerine Bir Araştırma*. Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Gülhan Atnur.
8. Adem Masattaş. (2017). *Köroğlu Destanının Behçet Mahir Rivayeti Üzerinde Bir Araştırma*. Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Dilaver Düzgün.
9. Ali İbrahim Tolunay. (2019). *Kırım'ın Kırk Batırı Destanının Motif Bakımından İncelenmesi*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Mehmet Temizkan.
10. Rugeş Demir. (2019). *Manzum Hz. Ali Cenklerinden Yemâme Cengi Üzerine Bir İnceleme*. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Prof. Dr. Eyüp Akman.
11. Yusuf Demir. (2019). *Kırgız Destanları Üzerine Kültürel Tespit ve Tahliller*. Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Mayramgül Dıykanbay.

1.3.4. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Halk Hikâyesi” Konulu Çalışmalar

1.3.4.1. Doktora Tezleri

1. Metin Karadağ. (1984). *Erzurum ve Çevresinden Derlenen Halk Hikâyeleri Üzerinde Araştırmalar*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu
2. Ali Duymaz. (1992). *Kerem ile Aslı Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali Berat Alptekin

3. Faruk Çolak. (1994). *Şah İsmail Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Tuncer Gülensoy.

1.3.4.2. Yüksek Lisans Tezleri

1. Esmâ Şimşek. (1987). *Arzu ile Kamber Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışmanlar: Yrd. Doç. Dr. Ali Berat Alptekin ve Doç. Dr. Saim Sakaoglu.
2. Bilgi Tomo. (2001). *Gül ile Sitemkâr Hikâyesinin Varyantları Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Dilaver Düzgün.
3. Tuğba Kaya. (2003). *Osmaniye Halk Hikâyeleri Üzerinde Bir Araştırma*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Fikret Türkmen.
4. Merve Bozdoğan. (2013). *Türk Halk Hikâyelerinde İmtihan Motifi Üzerine Bir İnceleme*. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Nedim Bakırcı.
5. Tolga Dursun. (2016). *Nurmuhammed Andalıp'ın Baba Ruşen, Zeynel Arap ve Kıssa-yı Firgun Halk Hikâyelerinin İncelenmesi*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Danışman: Doç. Dr. Adem Öger.
6. Şuheda İpek. (2018). *Hikâye-i Sergüzel Üzerine Bir İnceleme*. Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Danışman: Prof. Dr. Gülhan Atnur.

1.3.4.3. Kitaplar

1. Fikret Türkmen. (1983). *Tahir ile Zühre*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
2. Saim Sakaoglu - Ali Duymaz. (1996). *Hurşit ile Mahmihri Hikâyesi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

3. Ali Berat Alptekin. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yay.
4. Ali Duymaz. (2001). *Kerem ile Aslı Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

1.3.5. “Thompson Metodu”nun Kullanıldığı “Fıkra” Konulu Çalışmalar

Esma Şimşek’in (2001: 163, 164) verdiği bilgiye göre Stith Thompson, masalların tasnifini yaparken fıkraları da buna bağlı bir bölüm olarak vermiştir. Bu sebeple, aynı araştırmacı tarafından hazırlanan *Motif-Index*’in; “J. Akıllılar ve Aptallar” ile “X. Mizah” konularındaki motiflerin hemen hepsi fıkralarla ilgilidir. Türkiye’de, bugüne kadar fıkraların motiflerine ilişkin *Thompson metodu* kullanılarak müstakil bir eser hazırlanmamıştır. Sadece Saim Sakaoğlu bir tebliğ ile bir makale, Ali Berat Alptekin de yine bir makale hazırlamışlardır.

1.4. Bu Çalışmada Kullanılan Motif Tespit ve Yerleştirme Yöntemi

Bu çalışmada kullanılan masal metinlerindeki olağanüstü motiflerin tespiti için S. Thompson’un (1966) *Motif-Index of Folk-Literature: A Classification of Narrative Elements In Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books and Local Legends* (*Halk Edebiyatı Motif İndeksi: Masallar, Türküler, Mitler, Hayvan Masalları, Ortaçağ Aşk Hikâyeleri, Kıssalar, Kısa ve Komik Ortaçağ Masalları, Fıkralar ve Yöresel Efsanelerdeki Anlatı Ögelerinin Sınıflandırılması*) isimli eseri temel alınmıştır.

Masallardaki olağanüstü motifler tespit edilirken tarafımızdan geliştirilen yöntem şu şekilde uygulanmıştır:

- a. Tespit edilen motiflerin kod numaraları masal metninin içerisinde, tespit edildiği yerde, metin satırının üstünde küçük karakterlerle “Microsoft Word” yazılımının yazı tipleri menüsü içerisinde yer alan “üst simge” özelliği kullanılarak gösterilmiştir.

Örnek:

“... Bunun üzerine annesi oğluna “Sen daha toysun, kemiklerin katılaşmamış. Bizim dev on iki aylık bir yola gitti. Gideli şimdi iki ay oldu.

Dönmesine daha on ay var. O, dünyada insan eti yiyerek^{G312} keyif çatıyor. Eve de insan eti alıp öyle döner. Devin şöyle bir bağı bahçesi, bir gölü var. Şu elma ağacının^{D950.10} elmasından^{D981.1} yiyen, şu gölünden^{D921} su^{D1242.1} içen kimse yeryüzünün en güçlü bahadırı olur. Sen üç ay boyunca bu elma ağacından rahat rahat elma ye^{D1335.15}, bu gölden su iç. Ondan sonra ben senin bu topu kaldıracığına inanıyorum. Şimdi bu hâlinle sen bahadır değil-sin. Sana inanıp yola çıkılmaz.” demiş. ...” (bkz. “Ak Kurt” masalı, s. 131)

- b.** S. Thompson (1966), *Motif-Index of Folk-Literature*’da tasnif ettiği motifleri alfabetik numaralandırma yöntemi ile eserinde sıralamıştır. Bu yöntemi kullanırken genelden özele doğru motif numaralarının arasına nokta işareti (.) koymuştur. Ancak Thompson’un motif dizininde yer almayan yeni bir motif bulduysa o motifin bizim tarafımızdan bulunduğunu göstermek için ilgili motifin kaldığı numaradan hemen sonra numaralandırma devam ettirilerek nokta işareti (.) yerine kısa çizgi işareti (-) konulmuştur. Bu şekilde Thompson’un motifleri indeksleme sırası devam ettirilmiş ve onun motif indeksine katkı sağlanmıştır. Aşağıda verildiği üzere “D475.1-22.” kod numaralı motif Thompson’un eseri *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer almamaktadır. Bizim tarafımızdan tespit edildiğini göstermek için de nokta işareti (.) yerine kısa çizgi işareti (-) konulmuştur.

Örnek:

D475. Transformation: object to treasure (or vice versa) / *Cismin hazineye dönüşmesi (ya da tam tersi)*

D475.1. Transformation: objects to gold / *Cisimlerin altına dönüşmesi*

D475.1.1. Transformation: coals to gold / *Kömürün altına dönüşmesi*

D475.1.1.1. Transformation: ashes to gold / *Külün altına dönüşmesi*

D475.1.2. Transformation: shavings to gold / *Talaşın altına dönüşmesi*

D475.1.3. Transformation: dead leaves to gold / *Solmuş yaprakların altına dönüşmesi*

...

...

D475.1.20. Transformation: straw to gold / *Samanın altına dönüşmesi*

D475.1.21. Transformation: fingernails to gold / *Tırnakların altına dönüşmesi*

D475.1-22. Transformation: manure to treasure (or vice versa) / *Hazinenin hayvan gübresine dönüşmesi (ya da tam tersi)*

Bu çalışmada çizgi (-) işaretinden sonra numaralandırılması devam ettirilen motifler *Motif-Index of Folk-Literature*'da yer almayan yani bizim tarafımızdan tespit edilen motifleri ifade etmektedir.

“... Deri Başlık getirdiği gübreyi, havanı, havan tokmağını alıp gelmiş. Havanla^{D434-5}. tokmağını^{D434-6}. yere koyunca onlar padişahın dünür olmak istediği kişilere dönüşmüş. Keçiye indirince keçi dünyanın en güzel kızı olmuş.^{D334}. Gübreleri aktarmaya başlayınca gübre diye getirdiği şeyler parlamaya başlayıp altına, gümüşe dönüşmüş yani hazine olmuş.^{D475.1-22}. Sonra padişah öfkelenip albaylarını astırmış. Kızını Deri Başlık'a vermiş. Diğer padişahın kızını da kendi oğluna almış. Onlar çok güzel bir düğün yapmışlar. ...” (bkz. “Deri Başlık” masalı, s. 393)

- c. *Motif-Index of Folk-Literature*'da yer almayan ve bizim tarafımızdan tespit edilen bazı motifler için Thompson'un kendi çalışmasında yaptığı gibi bu çalışmada da üst madde açılarak onun altında benzer motifler sınıflandırılmıştır.

Örnek:

G307. Jinn. / *Cin*

G307.1. Where jinn comes from / *Cinlerin geldiği yer*

G307.1.1. Jinn always appears out of strong wind / *Cinin her zaman güçlü bir rüzgârdan ortaya çıkması*

G307.2. Form of jinn / *Cinlerin şekli*

G307.2.1. Jinn can take any human form he chooses / *Cinin, seçtiği herhangi bir insanın şeklini alması*

G307.2.2. Jinn unseen by anyone except person(s) he wishes should see him. / *Cinin görünmek istediği kişi(ler) dışında kimse tarafından görülmemesi*

G307.3. Jinn kills whoever tries to occupy house he has chosen to live in. / *Cinin, yaşamak için seçtiği evini işgal etmeye çalışan herkesi öldürmesi*

G307.4. City infested by jinns deserted. / *Cinler tarafından istila edilen şehrin terk edilmesi*

G307-5. Jinn killed / *Cinlerin öldürülmesi* (MEK)

G307-5.1. Jinn killed with dagger (sword, knife) / *Cinin hançerle (kılıç, bıçak) öldürülmesi* (MEK)

G307-5.2. Jinn decapitated / *Cinin başının kesilmesi* (MEK)

“ ... Cinler toplanıp Ahmet ile birlikte savaşmaya gitmişler. Gece vakti padişahın sarayının yanına gelmişler. Padişahın kızlarını almak için sarayda kızların uyuduğu odanın penceresine ipten yapılmış bir merdiveni iştirmişler. İlk önce Onbirinci Ahmet çıkmış. Onun arkasından en büyük cin evladı çıkmış. O çıkar çıkmaz Onbirinci Ahmet onun başını hançerle kesmiş.^{G307-5.1} Sonra aşağıdakilere öfkelenip “Eh be, çok şaşkınsınız.” diye ikincisini çağırılmış.

Ahmet onun başını da hançerle kesmiş. Üçüncüsünü, dördüncüsünü çağırılmış. Bunların da başını kesmiş.^{G307-5.2} Aşağıdaki cinler kızların derdiyle bu olan biteni anlamamışlar. Acele acele merdivenden çıkmışlar. Bu şekilde Ahmet, cinlerin hepsini öldürmüş.^{G307-5} Kestiği cinlerin gövdelerini padişahın sarayının kapısına yığmış. Sonra padişahın kızlarının odasına girip kızların isimlerinin yazılı olduğu altın yüzükleri alıp çıkmış. Sonra da ağabeylerinin yanına dönüp yaptığı işleri anlatmış. (bkz. “Onbirinci Ahmet” masalı, s. 199)

Eğer üst madde olarak açılan motif, bu çalışmaya alınan masalların hiçbirisinde tespit edilememişse “Motif Dizini” kısmında (*) işareti ile belirtilmiştir. Bu şekilde alt maddelerdeki benzer motifler sınıflandırılarak Thompson’un alfabetik numaralandırma metodundaki gibi üst maddeye bağlanmıştır.

Örnek :

D268. Transformation: man to building / *İnsanın binaya dönüşmesi*

D268.0.1. Transformation: man to church / *İnsanın kiliseye dönüşmesi*

D268.1. Transformation: man to housepost. / *İnsanın ev direğine dönüşmesi*

D268.2. Transformation: man to figure on ridgepole of house. / *İnsanın çatı direğindeki figüre dönüşmesi*

*D269- Transformation: man to clothes / *İnsanın giyeceğe dönüşmesi* (MEK)

D269-1. Transformation: man to shawl (scarf) / *İnsanın şala dönüşmesi* (MEK)

D269-2. Transformation: man to dress / *İnsanın elbiseye dönüşmesi* (MEK)

“... İhtiyar kadın üzülüp gitmiş. İkincisinde delikanlılar yedi kat göğün arkasına saklanmışlar. Bu defa da padişahın kızı, ihtiyar kadını yarı yoldan geri göndermiş. Delikanlılar, ihtiyar kadından yeniden gitmesini istemişler. Bu defa çok güzel bir şal^{D269-1.} ile bir elbise^{D269-2.} giyerek gitmesini istemişler. İhtiyar kadın giyinip gitmiş. Sokak boyunca giderken bütün köy halkı ihtiyar kadının elbisesine hayran kalıp bakakalmışlar. Padişahın kızı da çatıdan ihtiyar kadının yanına inmiş. Onu saraya almış. İhtiyar kadının elbisesinden gözünü alamayıp “Ben giyeyim hele!” diye elbiseyi istemiş. Giyince, diğer iki delikanlı kızın iki omuzundan fırlayıp çıkmış. Kız, o zaman yenildiğini anlayıp tüccar delikanlıya gelin olmuş. Çok büyük bir düğün yapıp bu sarayda yaşamaya başlamışlar. ...” (bkz. “Diri Ceset” masalı, s. 590)

- d. Aynı masal içerisinde bir motif bazen birden fazla kullanılmıştır. Böyle bir durumda ilgili motif en açık şekilde kullanıldığı yerde bir kere gösterilmiştir. Aşağıda “**B211.3.9.** Speaking crow / Konuşan karga” kod numaralı motifin aynı masal içerisinde birden fazla kullanımının geçtiği yerler örnek olarak buraya alınmıştır. Buraya alınan örnekler içerisinde görüldüğü gibi masal metninin içerisinde bu motif en açık şekilde 2 numaralı alıntıda geçmektedir. Bundan dolayı masal metninin içinde geçen aynı motifler arasından bu motifin gösterilmesi tercih edilmiştir.

Örnek:

1) “... Günlerden bir gün onun ağına bir ala karga ilişmiş. Dede ala kargayı ağdan çözmüş. Ala karga dile gelip yalvarmaya başlamış^{B211.3.9.} “Dede, lütfen beni gönder. Ne istersen onu yaparım.” demiş. ...” (bkz. “Tak Tak Tokmağım” masalı, s. 804)

2) “... Ala karga, dedeyi çok sevinerek karşılamış. Onu üç gün üç gece ikramlarda bulunarak ağırlamış. Dördüncü günde dede durumunu anlatmış.

“Ne istersen onu vereceğim.” demiş ala karga.

“Senin altın kusan bir eşeğin varmış.” demiş dede. Ala karga, eşeği vermiş.

“Dede yalnız yolda ‘Altın kus!’ deme. Dönünce söylersin.” demiş^{B211.3.9.} ala karga.

Dede çok teşekkür etmiş, çok sevinerek dönüp gitmiş. ...” (bkz. “Tak Tak Tokmağım” masalı, s. 804)

3) “... Ala karga, dedeyi sevinçle karşılayıp üç gün üç gece misafir etmiş. Dördüncü günde dede, kargadan kabını istemiş. Ala karga kabını vererek “Yalnız yolda ‘Kabım dol, kabım dol!’ diye söyleme.” demiş^{B211.3.9.} de dedeyi uyarmış. ...” (bkz. “Tak Tak Tokmağım” masalı, s. 805)

e. Motif incelemesi yapılan masalda bir nesne sihirli bir özellik gösteriyorsa motif numarası nesnenin etkisiz bir şekilde isminin geçtiği yerde değil, etkili bir şekilde gücünü gösterdiği yerde verilmiştir.

Örnek:

“... Oğlan dilenerek karnını doyurup yoluna devam etmiş. Bilmem kaç köyü, kaç şehri geçmiş. Birçok yer gitmiş. Sonra bir vakit bir Rus köyünden geçerken bir çekiç^{D1209.4.} bulmuş. Bir Rus oğlanı gelmiş de çekiç benim diye çekice yapışmış. Aralarında çekice sahip olma mücadelesi başlamış. Bunlar çekmişler çekmişler, çekici birbirlerinin elinden çekip alamamışlar. Sonra yetim oğlan daha kuvvetli çekince çekiç birdenbire onun göğsüne gelmiş. Oğlan havaya doğru yükselmeye başlamış. Yükselse yükselse gözden kaybolup gitmiş. Böyle havada uçup giderken onun sırtı kaşınmış. Kaşıyayım dese eli uzanmamış. Elindeki çekiçle kaşımaya başlayınca vah, oğlan düşmeye başlamış. Yavaşça bir taş yolun kenarına inmiş. Sonra “Bu çok kerametli bir çekiç^{D1209.4.} olmalı! ...” (bkz. “Abdurrahman” masalı, s. 712)

f. Masalların sonunda ve dizinde toplu olarak verilen motifler şu şekilde gösterilmiştir:

“Motif Kod numarası + Motifin İngilizce orijinal adı + Motifin Türkçe çevirisi + Motif dizin numarası”

Örnek:

D1401.1. + Magic club (stick) beats person + *Sihirli sopanın kişiyi dövmesi* + BOM: 55

Bizim tarafımızdan bulunan motiflerin sonuna ise büyük harflerle “MEK” (MOTİF Erkan Karagöz) kısaltması yazılmıştır.

Örnek:

D2102.1-1. + Gold vomited. Donkey vomits gold + *Altın kusma. Eşeğin altın kusması* + (MEK) + BOM: 55

Araştırmacılar tarafından anlatıların motiflerinin incelenmesinde *Motif-Index of Folk-Literature* isimli eser dünya genelinde bir başvuru eseri olarak kullanılmaktadır. Oldukça geniş bir hacme sahip olan eser, araştırmacılar tarafından kullanılırken bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Özellikle ortak bir inceleme yönteminin bulunmayışı yapılan motif çalışmalarının çıktılarının tek bir noktada toplanamamasına, bundan dolayı da *MIFL*'a katkı yapılamamasına neden olmaktadır. Bu sorunun aşılmasında katkı sağlayacağı düşünülerek orijinali bir doktora tezi olan bu çalışmadan, tezin savunulmasından sonra bir makale üretilmiştir. Makale, *Millî Folklor* dergisinde “*Motif-Index of Folk-Literature*” Kullanımı ve Karşılaşılan Bazı Sorunlara Çözüm Önerileri ismiyle yayımlanmıştır (Karagöz, 2019: 75-90). Makalede bu çalışmanın özü tüm yönleriyle verilmeye çalışılmıştır.

Bu bölüm içerisinde yer alan “Thompson Metodu”na Göre Türk Anlatı Türleri Üzerine Yapılan Motif Çalışmaları” başlığının altında Türkiye’de masal, efsane, destan, halk hikâyesi ve fıkra gibi anlatı türleri üzerinde yapılan motif çalışmaları kronolojik sıralarına göre çıkarılmıştır. Türk anlatıları üzerine gerek bu çalışmada gerek başka çalışmalarda yapılan motif çalışmaları, *MIFL* isimli eserin Türk Dünyası anlatılarında kullanılan motifleri içermesi açısından yetersiz kaldığını göstermektedir. Şu ana kadar Türk anlatıları üzerine yapılan motif çalışmaları; motif konusunda ihtisas sahibi halk bilimcilerden oluşan bir komisyonca proje kapsamında değerlendirildiğinde, millî bir motif atlasının temellerinin atılmasında ve şekillenmesinde öncülük yapacaklardır. Oluşturulan millî motif atlası; dar çerçevede Türk boylarının, geniş çerçevede dünya halklarının anlatılarında kullanılan motifler üzerinden karşılaştırmalı çalışmaların yapılmasına imkân sağlayacaktır. Yine bu millî motif atlası bir Türk anlatısının çıkış coğrafyası, yayılma sahası, değişik varyantlarının şekillenmesi gibi konu-

larda araştırmacıların kanıt göstererek sonuca gitmelerinde faydalı olacaktır. Özellikle aynı anlatının değişik varyantları, anlatıcının o anki ruh durumuna göre şekillendiğinden anlatıcılar bazı motifleri atlayabilmektedirler, bazı motifleri de başka anlatılardan ödünçleyebilmektedirler. Motifleri tespit edilen varyantlı anlatılar sonrasında millî motif atlası üzerinden topluca incelendiğinde o anlatının en özgün hâline ulaşmak mümkün olabilecektir. Ayrıca bu millî motif atlası Türk kültürünün soyut ve somut olarak çeşitli alanlarda uygulanmasında bir başvuru kaynağı olarak başta klasik sanatçılara (anlatıcı, şair, senarist, yönetmen, ressam, heykeltıraş gibi), bazı çevrelerce özgün bir sanat dalı olarak kabul edilen uygulama sanatçılarına [dövme (tattoo, body art), duvar boyama sanatı (grafiti, airbrush) gibi], tasarım sanatçılarına (moda, hediyelik eşya, oyuncak, bilgisayar oyunu yazılımcısı, çizgi veya anime film karakteri yaratıcısı, tema park düzenleyicisi, dekor yerleştiricisi gibi) “millî” anlamda yaratıcı eser veya ürün oluşturma aşamasında fikir veya ilham vererek yardım edebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TATAR SİHIRLİ MASALLARI VE OLAĞANÜSTÜ MOTİF TESPİTLERİ

Bu bölümde 58 Tatar sihirli masalı yer almaktadır. Masallar, Lenar Camaletdinov'un 1994 yılında, Kazan'da, "Tataristan Kitap Neşriyatı" tarafından yayımlanan *Tatar Halık Ekiyetleri: Tılsımlı Ekiyetler* isimli eserinden Türkçeye aktarılmıştır. Olağanüstü motiflerin tespitleri, masal metinleri içinde bir önceki bölümde "Bu Çalışmada Kullanılan Motif Tespit ve Yerleştirme Yöntemi" başlığı altında anlatıldığı gibi yapılmıştır. Masallarda tespit edilen motifler masal metni sonunda tespit sırasına göre verilmiştir. Ayrıca bu çalışmada tespit edilen bütün motifler, eserin sonunda *Motif-Index of Folk-Literature*'daki sıra düzeni gözetilerek "Motif Dizini" bölümünde topluca gösterilmiştir.

Tatar masalları için bu eserin seçilmesinin ana nedeni Tatar masalları üzerine birçok çalışması olan Lenar Camaletdinov'un kitabında yer verdiği 60 sihirli masalı özenle seçmiş olmasıdır. Ancak bu eserdeki 2 masal, içerisinde olağanüstü motifler bulundurmadığı için bu çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Yine yapılan incelemeler sonucunda bu kitapta yer alan masalların, en başta Tatar Halk İcadı serisinin masal kitapları (Gatina ve Yermi, 1977: 113-381 - Gatina ve Yermi, 1978: 25-423) olmak üzere birçok masal kitabında, hem bu kitabın yazarı hem de başka yazarlar tarafından defalarca neşredildiğini görülmüştür. Lenar Camaletdinov, *Tatar Halık İcadı Ekiyetleri II. Kitap* isimli eserde kitabın hazırlayıcılarından birisi olmasa da *Tılsımlı Ekiyetler* başlıklı ön söz yazısını yazmıştır (Gatina ve Yermi, 1978: 5-22).

Ayrıca bu çalışma için bu masalların seçilmesindeki bir başka sebep de kitabın sonunda masalların derleme bilgilerinin (kaç yılında, nerede, kim tarafından ve kaç yaşındaki kişiden derlendiği gibi) yer almasıdır (Camaletdinov, 1994: 411-414). Bu bilgiler eserdeki masalların özgün olduğu kanaatini oluşturmaktadır. Bu çalışmada motif tespiti yapılan masalların tip

kataloglarına Lenar Camaletdinov kendi eserinde yer vermemiştir. Ancak bu masalların tip katalogları *Tatar Halık İcadı I. Kitap* (Gatina ve Yermi, 1977: 400-404) ve *Tatar Halık İcadı II. Kitap*'ta (Gatina ve Yermi, 1978: 442-444) gösterilmiştir. Her iki eserde de verilen bilgilere göre masallar AA (Aarne – Andreev), AT (Aarne – Thompson), BP (Bolte – Polivka), EB (Eberhard – Boratav) ve Şoven'in (Chauvin) tip kataloglarına göre sınıflandırılmaya çalışılmıştır.

2.1. AK KURT

2.1.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir padişah varmış. Onun dört oğlu varmış. Bu padişahın hanımı çok güzelmiş. Bir gün padişah ile hanımı iyi atlara iyi arabalar koşumlayarak ıssız bucaksız bir çöle doğru yola çıkmışlar. Çölde yattıkları gecenin bir vaktinde bunların çadırlarını şiddetli bir rüzgâr alıp götürmüş. O sırada havadan bir dev^{G0}. padişaha peyda olmuş da padişahın koynundan hanımını alıp gitmiş.^{G420-1} O saat padişah koynundaki hanımının yokluğunu farkedip uyanmış. Padişah hemen arabacısını uyandırmış, onunla birlikte hanımını aramaya çıkmış. Bunlar bütün gece aramışlar ama bulamadan kendi şehirlerine geri dönmüşler. Ondan sonra padişah atın ulaştığı yere at gönderip, mektubun ulaştığı yere mektup gönderip her yöne iz sürücüler göndermiş, hanımını aratmış.

Hanımının kaybolmasından tam bir yıl sonra padişahın büyük oğlu okulunu bitirip babasının yanına dönmüş de babasına “İşte baba, ben okulu bıraktım. Annemi bulmak için bana bir yıl izin ver.” demiş. Babası ona “İzin veriyorum, sana neler vereyim?” demiş.

Delikanlı kendisine yoldaşlık etmeleri için babasından yüz askerle bir yıl yetecek kadar para ve erzak almış, annesini bulmak için yola çıkmış. Ay gitmiş, yıl gitmiş; dönüp dolaştığı yerleri tekrar tekrar geçmiş. Dolaştığı yerlerde kızıl çayırmelikeleri bitmiş. Darılarla akbuğdaylar başak atıp tohum vermişler. Sonra bu başakların tohumlarının çatır çutur dövüldüğü vakitlerde delikanlı ile askerleri gür bir ormanın içine gelmişler. Onlar bu ormanın içinden kol boyu uzunluğunda bir piponun kovuğundan giderek sahralık bir yerdeki su boyuna gelmişler.

Burada padişahın oğlu düşünmüş. “Biz burada bir gün dinlenelim, atlarımızı doyurup öyle gidelim.” demiş. Arkadaşları atlarından inip

çadırlarını kurmuşlar, sonra su aramaya gitmişler. Su alıp gelip yemek pişirmişler. Yemeklerini yedikleri sırada padişahın oğlunun çadırına bir ak kurt gelmiş. Bu ak kurt dile gelerek^{B211.2.4.} selam vermiş de “Ey ahmaklar, kimden izin aldınız da benim ormanımdaki otları eziyorsunuz? İzin vermiyorum, haydi çıkıp gidin.” demiş. Padişahın oğlu da “Sen nereden geldiyse oraya git. Benim yüz askerim var. Şimdi seni öldürtürüm.” demiş.

Bu sözlere öfkelenen ak kurt onlara hemen buradan çıkmalarını emretmiş. Bunlar çıkmayınca ak kurt öfkeyle onlara bakıp bir tılsım okumuş.^{D2070.} Bunlar oracıkta taş olup kalmışlar.^{D231.}

Şimdi biz padişaha dönelim. Padişah beş ay oğlundan haber beklemiş, altı ay beklemiş ama oğlundan ne bir haber ne de bir selam varmış. Bir yıl sonra okudukları yerden padişahın iki ortanca oğlu dönmüş. Hâl hatır sorduktan sonra onlar da babalarından izin istemişler de “Biz de annemizi aramak istiyoruz.” demişler.

Padişah onlara doğru bakıp “Büyük abiniz gideli şimdi bir yıl oldu. Ondan ne bir haber ne de bir selam var. Şimdi ben sizden de ayrılırsam tek başıma ne yaparım?” demiş.

Bunlar babalarının ahlamasına vahlamasına aldırılmayıp her gün izin istemişler.

Bir gün padişah her gün izin isteyen çocuklarına bir yıl içinde dönmeleri şartıyla izin vererek onlara “Lakin bir yıldan fazlasına izin vermiyorum.” demiş.

Böylece bu ikisi babalarından yüzer atlı askerle bir yıl yetecek kadar para ve erzak almış. Ondan sonra daha önce giden ağabeyleri gibi babalarıyla vedalaşmışlar, iki yüz iki kişi olarak yola çıkmışlar. Bunlar az gitmişler, uz gitmişler. Sabah gitmişler, akşam gitmişler; arka eteklerini sürüye sürüye gitmişler. İşte at üstünde yatarak, ağaç tüfeklerle avlanarak gitmişler. Enseleri kızarıp, yanakları tura² gibi olduğunda onlar da ağabeylerinin geldiği o ormanın başka bir tarafına çıkıp gelmişler.

Onlar da çok sulak, bol otlu bir yere rastlamışlar, dinlenmek için orada durmuşlar. Atlarından inip çadırlarını kurduktan sonra yemek pişirmek için su almaya gitmişler. Sonra pişirdikleri yemekleri oturup yiyecekleri sırada aynı ak kurt gelip daha önce yaptığı gibi “Kimin izniyle bu kadar atlı asker ormandaki otları çiğnedi? Hiç rızam yok.” diyerek bunları kovmuş.

² Yoğurt, un, yumurta kaymak vb. ile yapılıp yağda pişirilen yemek.

Padişahın oğulları iki yüz atlı askere güvenip, kurttan daha da çok öfkelenerek “Sen nereden geldiysen haydi oraya git.” demişler.

Onlar da iyilikle söylenen sözden anlamamışlar. Ak kurt yine bir tılsım okuyup üfürmüş. Bunlar oracıkta taş kesilmişler.

Şimdi biz yeniden padişaha dönelim. En büyük oğlu gideli iki yıl, ortanca iki oğlu gideli bir yıl olduğunda medresede okuyan padişahın en küçük oğlu dönmüş. Küçük oğlan döner dönmez babasının hâlini hatırlı ve ağabeylerini sormuş. Hâl hatır sormadan sonra padişah, en küçük oğluna “İşte en büyük ağabeyin gideli iki yıl oldu. Ortanca ağabeylerin gideli bir yıl oldu. Onlardan ne bir haber ne de bir selam var.” demiş.

Bunu öğrenince en küçük oğlan “İşte onlar dönmedi, kesin bir şeyler olmuştur. Bana izin ver ben de gideyim.” demiş.

Padişah “Ben senden de ayrılırsam ne yaparım. Kaybolanlar kayboldu artık, sana hiç izin vermiyorum.” demiş.

Gece gündüz demeden, gitmek için sürekli izin isteyen en küçük oğluna, babası izin verse ne olur, vermese ne olur. Babası oğluna izin vermeyi istemeyince en küçük oğlan “Baba, asker talep ederek, gittiğim yerlerde bana bir yıl yetecek kadar para ve erzak ver diyerek seni üzüyorum.” demiş.

Padişah, oğlunun bu sözlerine dayanamayıp ona yetecek kadar para vermiş. Ondan sonra küçük oğlan çok iyi bir ata çok iyi eyer vurmuş, Allah’a ismarlayıp yola çıkmış. O günden sonra pek çok aylar, günler, saatler, dakikalar geçmiş. Sonra küçük oğlan, ağabeylerinin yattığı ormanın içine tek başına gelmiş. O da bu ormanı geçip gitmek isterken çok güzel bir yere rastlamış. Orada “Kaç gündür atımı dinlendirdiğim yok, atımı doyurayım.” diye atından inmiş ama atının başını otlayamayacak bir şekilde büyük bir kavak ağacının dalına bağlamış. Ondan sonra da omzundaki tüfeği yemeklik bir kuş vurabilir miyim diye doldurmuş, ormanın içine doğru gitmiş. İşte en küçük oğlan bir on adım kadar gitmiş ki daha önceki ak kurt çıkıp gelmiş de ona “Ey delikanlı, sen burada ne yapıyorsun, nereden gelip nereye gidiyorsun? Benim iznim olmadan otları çiğnediğin yetmezmiş gibi bir de kuş avlıyorsun.” demiş.

Delikanlı, kurda “İşte şu gördüğün kuşu avlayıp patatesli kavurma yapıp yemeyi düşünmüştüm. Çok yoruldum. Çok uzaklardan geldim. Bundan sonra senin iznin olmadan ben burada başka bir iş yapmam.

Kuşunu da vurmam, atımı da otlatmam. Gördüğün gibi atımın başını otlayamayacak bir şekilde bağladım. Şimdi çıkıp gidiyorum.” demiş.

Kurt, ona “Şimdi bak delikanlı, ben seni görüyorum. Yakışıklısın, sözün de tatlı, hiç ters gelen bir hâlin yok. Bundan sonra sana ormanımın her yerinde gezmeye, atını otlatmaya, kuşlarımı avlamaya izin veriyorum. İstedğini yap. Yalnız şu gördüğün kuşu vurma. Öteki büyük kavağın başında bir kuş var. Gidip o kuşu nişan alıp göğsünden vur. Bir vuruşta düşer. Sonra kuşu al, temizleyip pişir. Yemeğe ben de gelirim.” demiş. Sonra ak kurt kendi yoluna gitmiş.^{B435.3.}

Delikanlı, kurdun sözünü dinlemiş. Kavağa yaklaşip tüfeğiyle kuşun göğsüne nişan alıp ateş etmiş. Tam göğsünden kuşu vurmuş. Delikanlı kuşu alıp atının yanına gelmiş, kuşu temizlemiş. Ondan sonra onun çadırının yanına birdenbire genç bir delikanlı gelip selam vermiş. Delikanlı da güler yüzle karşılık vermiş. Pişirdiği yemekten yemesi için onu çadırına davet etmiş. Misafir delikanlı daveti kabul etmiş, çadıra girip oturmuş. Yemeğe başlamışlar. Karınları çok aç olan bu iki delikanlı yemeği yiyip bitirmiş. Yemek bitince padişahın oğlunun aklına ak kurt gelmiş. “Ak kurdun önüne koyacak yemeğim az kalmış, neredeyse hiç yok, gelse ne koyarım?” diye delikanlının yüreğine bir korku inmiş.

Misafir delikanlı onun bu düşünceli hâlini görüp “Ey dostum, hoş sohbet otururken ne diye keyfin kaçtı? Ne düşünüyorsun, neye kaygılandın?” diye sormuş. Padişahın oğlu kuşu nasıl avladığını, ak kurt ile olan karşılaşmasını ve onunla birlikte yemek için sözleştiklerini; her şeyi başından sonuna kadar olduğu gibi anlatmış da “Şimdi ak kurt gelse ona ne yedireceğim diye düşünüp kaldım.” demiş

Misafir delikanlı, ona “Ey delikanlı sen bunun için kaygılanma. O kurt olarak görünen şey bendim.^{D313.2.} Benim yetmiş türlü hünerim var. Yetmiş türlü surete girebiliyorum.” demiş.

Ondan sonra delikanlının kaygısı geçmiş. Bunlar başka şeyler konuşmaya başlamışlar. Padişahın oğlu nereden ve niçin yola çıktığını, annesinin kayboluşunu, ağabeylerinin onu bulmaya gidip de bir daha geri dönemeyişlerini başından sonuna kadar her şeyi anlatmış.

Ak kurt ona “Ya delikanlı, sen o ağabeylerinin hâlâ sağ olduğunu mu düşünüyorsun?” diye sormuş.

Delikanlı ona “Elbette onların sağ olduğunu düşünüyorum. Çünkü onlar bu yola kötü bir niyetle çıkmadılar. Üç ağabeyimin her biri yanlarına yüzer atlı asker, para ve erzak alıp gitmişler.” demiş.

Ak kurt ona “Sen o ağabeylerini şimdi görsen tanır mıydın? Hadi bakalım, ben seni bir yere götüreceğim.” demiş. Sonra delikanlıyı en büyük ağabeyinin taş kesilip kaldığı yere götürmüş. Burada delikanlıyı göklü yeşilli yosun basmış bir taşın yanına getirerek “İşte bu şey ne, biliyor musun? Bilmiyorsan ben söyleyeyim. İşte bu senin büyük ağabeyin. Yanında yatan taşlar ise onun kahraman askerleri. Onlar benim sözüme karşı geldiler. Ben onları bu hâle getirdim.” demiş.

Delikanlı bu taşların ağabeyi ile onun askerleri olduğunu anlayınca gönlü daralıp ağlayıvermiş. Onları yeniden önceki hâllerine dönüştürmesi için ak kurda yalvarmaya başlamış.

Ak kurt, delikanlıya “Tamam, ben senin sözünü dinleyip onları önceki hâllerine döndüreceğim. Lakin senin bu ağabeyin ile askerleri sana yardımcı ve yoldaş olacak kimseler değiller. Onlar dirilir dirilmez sen onları hemen şehrinize geri gönder.” demiş.

Ondan sonra ak kurt karşıya bakarak uzun bir tılsım okumuş, taşların üstüne üflemiş. Bunlar sıçrayarak önceki hâllerine dönmüşler.^{D432.1} Bazısı tüfeğini tutmuş, bazıları atını eyerlemiş, bazıları da sigara sarmaya başlamış. Bunları gören padişahın en büyük oğlu “Ey yiğitler çabuk olun. Biz çok uzun uyumuşuz. Hemen kendi yolunuza gidiyoruz.” diye bağırdığında bu iki delikanlı birbirlerine selam vermişler. Padişahın büyük oğlu elbette küçük kardeşini tanıyamamış. Küçük kardeşi kendisinin kim olduğunu ağabeyine söylemiş:

“Ey ağabey, ben senin en küçük kardeşimim. Siz benim okuduğum yıllarda annemizi bulmaya gidiyoruz diye çıkıp gittiniz. Nice yıl babam sizi beklese de sizden hiçbir haber alamayınca ağlamaktan kör oldu. Ben de sizin arkanızdan babamdan izin alarak annemi bulacağım diye yola çıktım. Bu ormanda şu kurda rastladım. Siz ona karşı gelip kendi kendinizi helak etmişsiniz. Ama ben onunla dost olup ona sizi sordum. Sizin burada olduğunuzu öğrendim de ondan sizi önceki hâlinize döndürmesini rica ettim. O da bana acıyıp sizi önceki hâlinize döndürdü. Şimdi siz sağ selamet eve geri dönün.” demiş. Bu sözlerden sonra ağabeyi ile askerleri kendi şehirlerine geri dönmüşler.

Sonra delikanlı ortanca ağabeyleri ile onların askerlerinin yanına varmış. Onları da önceki hâllerine döndürmesini ak kurttan rica etmiş. Ak kurt delikanlıyı dinlese de onların hiçbirisinin yoldaş olamayacağını söylemiş de “Çok istiyorsan senden bir yaş büyük olan ağabeyin kalsın. Diğerleri senin işine yaramaz. Onlar geri dönsünler.” demiş.

Kurt daha önceki gibi bir tılsım okuyup onları da diriltmiş. Bunlar da büyük ağabeyi gibi vedalaşıp kendi şehirlerine geri dönmüşler. Ama delikanlı kendinden bir yaş büyük olan ağabeyini kendisine yoldaş almış.

Sonra bu delikanlı, ağabeyi ve ak kurt, üçü birlikte çadırlarına geri dönmüşler. Çadıra döndükten sonra bu delikanlı, ak kurda “Şimdi ak kurt, biliyorsun, ben yolcuym. Yolcunun yolda olması iyidir. Sen beni tutma da ormandan çıkıp gitmeme izin ver.” demiş.

Ak kurt onlara “Tamam, ben size izin veriyorum. Bu ormandan siz çıkıp gidene kadar size eşlik edeceğim, sizi uğurlayacağım. Çünkü bu ormanda kocaman vahşi hayvanlar var. Onlar size zarar verirler diye korkuyorum.” demiş.

Sonra çadırlarını toplamışlar. Atlarına binip bu üçü birlikte yola çıkmışlar. Yola çıktıklarında ak kurt, delikanlıya “Ya delikanlı, senin yolun uzun. Ben bildiğim kadarıyla yolları sana öğreteyim. Belki benim öğrettiklerim senin işine yarar. İşte burası benim ormanım. Şuradan üç gün üç gece yol git. Bu benim ormanımdan çıkıp üç gün üç gece gittikten sonra dev padişahının yerine varacaksın. O devin yerinden de üç gün üç gece gittikten sonra altmış kulaç kalınlığında bir altın kavak ağacına rastlayacaksın. O altın kavak ağacının altında küçükçe bir göl var. Göle varınca bir çukur kaz, ağabeyini o çukurda bırak. Sen de kavağın bir yanına çukur kazıp kendini gizle. Yalnız iki gözün açık kalsın. Birkaç saat sonra bir yılkı sürüsü gelip bu gölden su içer. Onlar gittikten bir saat sonra da gök gürleyip yer sallanır, fırtınalar kopar. Altmış kilometre uzaklıktan gelen ayak sesleri işitirsin. Sonra altmış kulaç büyüklüğünde bir ala aygır gelip altmış kulaçlık altın kavak ağacına sürtünmeye başlar. Sürtünmekten yorulunca çok susar, göldeki suyun hepsini içip bitirir. Sonra ağacın yanına gelip tekrar sürtünmeye başlar. Gölde su bittiğinden balıklar öylece toplanıp kalırlar. Ağabeyin bu balıkları kendi çukuruna koysun. Bu balıklar ona azık olur. Aygır uzun bir sürtünmeden sonra altmış kulaçlık kavak ağacını kırar. Kavağın çatır çutur yıkılan sesiyle sen kaldığın çukurdan hızlıca çıkıp ala aygıra binmeye çalış. Binemezsen yelesinden tut, yelesinden tutamazsan kuyruğundan

tutmaya çalış. Eğer sen bunları yapabilirsen belki anneni bulabilirsin. Sen ala atın bir yanından tutabilirsen o ateşe girerse ateşe, suya girerse suya gir. Tuttuğun yerden elini bırakma. Eğer bırakırsan o anda helak olursun. Bu zahmetlere dayanabilirsen anneni bulursun. Dayanamazsan anneni bulamazsın.” demiş.

Delikanlı “Artık ben ne görürsem dayanacağım, annemin yoluna kurban olurum. Her şeye dayanacağım.” demiş.

Ak kurt ona “Tamam delikanlı, ben senin anneni bulacağına inanıyorum. Anneni kurtarıp şehrinize döneceğiniz vakit benim yanıma uğramadan gitme. Ormanımda istediğin yerde dur, atını dinlendir. Canın ne istiyorsa ye. Benim misafirim olmadan gitmene hiç gönlüm yok. Ormanıma geldiğin zaman sen nerede durursan dur, ben gelip seni bulurum.” demiş.

Delikanlı, ak kurt ile vedalaşıp onun ormanından çıkıp gitmiş.

Bunlar kurdun söylediği gibi üç gün üç gece gittikten sonra dev padişahının yerine gelmişler. Ondan sonra kurdun söylediği altmış kulaçlık^{F811.14-2} altın kavağın^{F811.1.1-1} yanına varmışlar. İki kardeş çabucak göl kıyısında birer çukur kazıp gözleri açık kalacak şekilde kendilerini gizlemişler. Bir zaman sonra bir yalkı sürüsü gelmiş. Ak kurdun söylediği gibi su içtikten sonra otlanmaya gitmişler. Bir saat sonra da bir zelzele kopmuş; gök gürlemiş, yer yarılmış, hortumlar savrulmuş. Altmış kulaçlık ala aygır^{B877.2-1} altın kavağın dibine gelip sürtünmüş. Sonra göle su içmeye inip göldeki bütün suyu bitirmiş. Ondan sonra yeniden gelip kavak ağacına sürtünmeye başlamış. O kadar çok sert sürtünmüş ki altmış kulaçlık altın kavak çatırdayıp dibinden kırılmış. Delikanlı hemen çukurdan fırlayıp ala aygırın yelesinden tutmuş. Aygır çok büyük olduğu için aygırın üstüne oturamamış. Bir zaman sonra aygır, yelesinden tutulduğunu anlamış. Aygır bir yere savurmuş, bir göğe savurmuş; bir dağa çarpmış bir taşa çarpmış ama delikanlı bırakmamış. Sonra aygırla delikanlı birlikte ateş dağına^{F753} gelmişler. Ala aygır, ateş dağında durup, delikanlıya^{B211.1.3} “Ey delikanlı, hemen şimdi elini çek. Ben şimdi bu ateş dağının arka tarafına çıkacağım. Dağın arka tarafına çıktığımda senin her yerin yanmış olur.” demiş.

Delikanlı ona “Ey aygır, eğer ben yanarsam sen de sağ kalmazsın. Senden elimi bırakmayacağım.” demiş de elini bırakmamış.

Ala aygır delikanlıyı sürükleye sürükleye ateşe girmiş. Bunlar ateşin içinde üç saat gittikten sonra dağın arka tarafına çıkmışlar. Delikanlının

teni kavrulduğundan çok sızlamış. Sonra delikanlı arkasına dönüp bir bakmış ki ateş dağı diye bir şey kalmamışmış.^{K1886.7} Delikanlı kendi kendine “Bu atın söylediği doğru değilmiş, bu bir şehirmiş.” demiş de korkmadan atın yelesine daha sıkı yapışmış.

Altmış kulaçlık ala aygır, delikanlıya yine “Ey delikanlı, hemen şimdi elini yelemden çek!” demiş.

Delikanlı “Hayır, ben elimi yelenden çekmeyeceğim. Nereye istiyor- san oraya git. Ben de geliyorum.” demiş.

Onlar böyle kavga ede ede bir denize ulaşmışlar.

Ala aygır “Hemen şimdi elini çek delikanlı. Sen ateş dağından kurtul- san da bu denizden^{F711} kurtulamazsın. Ağzına burnuna su dolar, boğulur- sun. Ben denizin öbür yakasından çıkacağım.” demiş.

Delikanlı “Benim senden ayrılışım yok. Sen nereye gidersen ben de oraya gideceğim. Benim ağzıma burnuma su dolarsa seninkine de dolar. Ölürsek birlikte ölürüz.” demiş.

At öfkelenip delikanlıyı denizin içine doğru alıp gitmiş.

Üç gün üç gece yüzdükten sonra atla delikanlı denizin öbür tarafından çıkmışlar. Çıktıklarında at ölsün diye delikanlının başını suya sokup çıkarmış ama delikanlıya hiçbir şey olmamış.

Biraz kuru bozkırda gittikten sonra bunlar gür bir ormana gelmişler. Bu ormanda^{F812} serçe kuşunun bile geçebileceği bir yol yokmuş.

Altmış kulaçlık ala aygır, delikanlıya “İşte bak görüyorsun, ne kadar da gür bir orman. Ben bu ormanı yıkıp yaracağım, öyle öbür tarafına çık- cağım. Şimdi sen sağken benden elini çek. Sen ormandan çıkamazsın. El- lerinle yeleme tutsan bile çıktığımızda sadece ellerin yelemde kalır. Başka hiçbir yerin kalmaz.” demiş.

Delikanlı “Yeleni bırakasım yok, ölürsem ölürüm. Hiçbir şekilde bı- rakmayacağım. Benim parçalandığım yerde sen de parçalanırsın.” demiş. Sonra ala aygır öfkelenip delikanlı ile birlikte ormana girmiş. Ala aygır ormanda ağaçlarının en gür olduğu yere delikanlıyı sokup orada onu yok etmek istemiş. Ama delikanlıya hiçbir zarar gelmemiş.

Üç gün üç gece sonra bin bir meşakkatle bunlar ormanın öbür tarafın- dan çıkmışlar. Bir zaman daha beraber gitmişler. Bu sefer de çok büyük bir dağ taş arasına gelmişler.^{F759.7}

Ala aygır “Bak delikanlı, hemen elini yelemden çek, burada kal.” demiş.

Ama delikanlı “Ölürsem ölürüm, hiçbir şekilde çekmeyeceğim.” demiş. Ala aygır öfkelenip bunu bir dağa bir taşla vurarak üç gün üç gece gitmiş. Sonra bunlar bir kuru bozkıra çıkmışlar.

Ala aygır “Bak delikanlı, artık sen çok şey gördün. Bu sular, dağlar, taşlar, bunların hepsi dev padişahın, insanlar geçmesin diye yaptığı işlerdi. Artık felaketten kurtuldun. Üstüme binip otur. Ben de seni gittiğim yere kadar götüreyim.” demiş.

Ondan sonra aygır, delikanlı ile birlikte üç gün üç gece birçok bozkırdan ok gibi geçerek^{F989.17.} büyük bir kum dağına^{F759-10.} varmış. Sonra at, delikanlıya bakıp “Ey benim dostum, yoldaşım, artık ben üzerimdeki borcu ödedim. Bana bundan sonrası için gitmeye izin yok. Sen şimdi üstümden in. Bu kum dağının arka tarafından çıkmaya çalış. O kum dağının arkası Kafdağı.^{F759-9.} Kafdağı’nda kötü devler, kötü aslanlar, ejderhalar var. Onların yanına ulaşabilirsen anneni bulursun.” demiş.^{B401.}

Delikanlı her şey için çok teşekkür edip atın üstünden inmiş, orada dağın eteğinde kalmış. Altmış kulaçlık aygır da kendi yoluna gitmiş.

Bu delikanlı biraz karnını doyurduktan sonra dağın başına tırmanmaya başlamış. Biraz tırmanmış ki kum eşildiğinden yeniden dağın dibine düşmüş.^{A963.} Ne kadar tırmanmaya çalışsa da kum eşildiği için hiçbir şekilde dağa tırmanamamış. Çok yorulan delikanlının içi daralmış, annesi aklına gelmiş. Şaşkın şaşkın ağlayıp oturmuş. Delikanlı havadan bir kara bulut parçasının geldiğini görünce korkmuş, giderek yaklaşan buluta bakıp kalmış. Bu bir kuşmuş. Kuş pır pır dönerek delikanlının yanına gelip konmuş da dile gelerek^{B211.3.} “Ey delikanlı, haydi benim üstüme otur. Ben seni bir yere götüreceğim.” demiş.

Delikanlı oturup oturamayacağını bilememiş. “Otursan da helak eder, oturmasan da helak eder.” diye şüphelenmiş. Sonra Allah’a havale edip kuşun üstüne oturmuş. O saat bu kuş, delikanlıyı gözün gördüğü yere alıp gitmiş.^{B552.}

Delikanlı gökyüzüne çıktıklarında korkmaya başlayınca, kuş “Ey delikanlı sen korkuyor musun?” diye sormuş.

Delikanlı dürüstçe “Ben korkuyorum.” demiş.

Kuş ona “Ey dostum, ben olduğum sürece sen korkma. Sen yiğitliğin sayesinde çok daha kötü tehlikelerden kurtuldun. Ben eski dostun ak kurt.

Ala ağırla bu kum dağına kadar gelip de dağa tırmanamadığından dolayı sana acıdım da Simurg kuşu suretinde geldim.^{D419.1.2-2.} Ben şimdi seni Kafdağı’nın tepesine bırakacağım. Ondan sonrasına benim gitmeme izin yok. Kendin bir şekilde gidip anneni bulursun.” demiş.

Böylece Simurg kuşu delikanlıyı Kafdağı’nın tepesine bırakmış da “Şimdi benim burada durmam gereksiz. Çabucak kendi yoluma gideyim. Hoşça kal, Allah yolunu açık etsin.” diyerek vedalaşmış. Sonra uçarak dönüp gitmiş.

Delikanlı dağın başında birçok insan ve at kemikleri görüp kederli bir şekilde beklemiş. Sonra iki eline iki at kemiği almış da kemiklere dayana dayana dağın bir tarafına doğru yol almış. Üç ay sonra dağın arkasına ulaşmış. Biraz daha gidince bir aslan sürüsü çıkıp delikanlıya saldırmış. Tam yiyecekleri anda aralarından birisi “Yemeyin!” diyerek hepsini delikanlının yanından kovmuş.^{B431.2.}

Delikanlı bu şekilde bu belalardan zar zor kurtulduktan sonra küçük bir dağa rastlamış. Dağın başına çıkıp bakınca çok uzaklarda bir şeyin parladığını görüp “Bu şey ne acaba?” diye bu parlayan şeye bakmış. Parlayan bu şeyin yanına gelince dünya büyüklüğünde bakırdan yapılmış bir saray^{F771.1.3.} görmüş. Bakır sarayın pencerelerinin birinden bakınca ne görsün, kırk bir tane köle kız uzun bir masanın üstünde insan eti temizliyormuş. Delikanlı bunları görünce gözleri yaşarıp “Benim bedenimi de bu kızlar bu masanın üzerinde yoğururlar, ben buralarda yok olurum.” diyerek ağlamaklı olmuş. Ağlamaya başlayınca “Ağlamaktan fayda gelmez.” demiş de cesaretini toplayıp eşiğe gelip selam vermiş.

O dakikada kırmızı yanaklı, karakaşlı çok güzel bir kız kapıyı açıp delikanlının selamını almış. Ona “Ey delikanlı, sen insan mısın peri misin?” demiş.

Delikanlı “Ben insanım.” demiş.

Kız “At gelse toynağı yanacak, kuş gelse kanadı yanacak olan yere insanoğlu sen nasıl geldin?” diye sormuş.

Delikanlı “Ben uzun zamandan beri yemek yemedim, çok açım. Beni saraya al, karnımı doyur.” demiş.

Kız “Öyleyse, sen biraz bekle. Benim hanımım devin karısı olur, o da insan. Ben onlardan izin isteyeyim. Onlar ne söylerse ben onu yaparım.” demiş de hanımının yanına gitmiş.

Hanımına “Ey canım hanımım, eşik dibine bir insanoğlu gelmiş. Bana yemek verin diye yalvarıyor. İçeri girmesine izin veriyor musunuz?” diye sormuş.

Devin hanımı “İnsanoğluya içeri alıp karnını doyur.” demiş, kıza izin vermiş.^{G530.1.}

Kız hemen eşiğe gelip delikanlıyı içeri almış. Onu evin hanımının yanına getirmiş. Delikanlı selam verip devin hanımıyla görüşmüş.

Sonra devin hanımı bir yere oturup yemek getirmesi için kızını göndermiş. Kız hemen çeşit çeşit kuş etleri kavurup getirmiş, delikanlıya ikramlarda bulunmuş. Delikanlı yemekleri yedikten sonra devin hanımı onun yanına gelerek “Ey delikanlı, sen nerelisin? Yerin yurdun nerede?” diye sormuş.

Delikanlı “Ben falan yerdeki padişahın oğluyum. Ben okumaya gittiğimde annem kaybolmuştu. Babamdan izin alıp onu aramaya çıktım. Buralara kadar geldim. Artık nereye gideceğimi ben de bilmiyorum.” demiş.

Devin hanımı ona “Bak delikanlı, uzak yerlerden çok sıkıntılar çekecek gelmişsin. Eğer anneni bulup dönebilirsen benim sarayımda misafir olmadan gitme. Bu sarayın yedi başlı devî^{G361.1.4.} dokuz aylık bir yola gitti. Eğer vaktinde dönebilirsen hiç korkma, benim sarayına uğramadan gitme.” demiş.

Delikanlı da uğramak için söz vermiş.

Devin hanımı yine “Ben senin kuru sözüne inanmıyorum. Sen anne bulma mutluluğuyla beni unutursun. Sen unutmazsan şunu unutmazsın. Kapıyı açan kızını nikâhlayıp sana veriyorum ama kız burada kalsın. Sen onu aklına getirip benim yanıma uğrarsın.” demiş.

Delikanlı buna razı olmuş. Sonra ağabeyi aklına gelmiş. “Benim rahatım burada iyi. Ağabeyimin yiyeceği bitmiştir. O şaşkın şaşkın yatıyordur. Ben şimdi varacağım yere gideyim.” diyerek devin hanımından izin almış. Sonra eşiyle vedalaşıp yola çıkmış.

Delikanlı bu bakır saraydan üç gün üç gece kadar gittikten sonra bir gümüş saraya^{F771.1.2.} gelmiş. Gümüş sarayın penceresinden bakınca bakır saraydaki gibi kırk bir tane köle kız bir masanın üzerinde insan eti yoğuruyormuş. Delikanlı “Benim etlerimi de bu masanın üstünde bu kızlar yoğurur mu acaba?” diye korkmuş.

Sonra delikanlı cesaretini toplayıp eşiğe gelmiş, selam vermiş.

Daha öncekinden de daha güzel bir kız çıkıp delikanlının selamını alarak ona “Sen insan mısın, peri misin?” diye sormuş.

“Ey kardeş, ben insanoğlundanım. Uzun bir yoldan geliyorum, acıktım. İçeri alıp bana biraz yemek verir misin?” demiş.

Kız ona “Benim büyük hanımım var. Ona gidip sormalıyım.” diyerek gitmiş de hanımının yanına varıp “Yoldan yorgun bir insanoğlu gelmiş, içeri girip biraz yemek istiyor.” demiş.

Kız da hanımının sözünü dinleyip delikanlıyı içeri almış. Bakır sarayda olduğu gibi ona durumunu sormuşlar. Delikanlı onlara annesini aramaya çıkışını, bir padişah çocuğu olduğunu söyleyince gümüş sarayın hanımı “Çok iyi!” demiş, ikramlarda bulunmuş. Ona “Döndüğünde korkmadan benim sarayıma gir, bana uğramadan gitme. Ben sana ne kadar söylesem de sen bunları unutursun. Kapıyı açan kızı nikâhlayıp sana veriyorum. Onu aklına getirip uğrarsın.” demiş.

Sarayın hanımı, kızı nikâhlayıp delikanlıya vermiş.

Delikanlı üçüncü gece geçmek üzereyken ağabeyini hatırlayıp “Burada çok durmak iyi değil.” diye eşiyle vedalaşıp kendi yoluna gitmiş.

Gümüş saraydan ayrılıp üç gün üç gece geçtikten sonra çok geniş ve güzel bir bahçenin içinde çok büyük bir altın saray^{F771.1.1.} görmüş. Delikanlı altın saraya hayranlıkla bakarken yine daha önceki saraylarda olduğu gibi kırk bir tane köle kızın masanın üstünde insan eti yoğurdıklarını pencereden gömüştü. Daha önceki saraylarda yaptığı gibi sarayın eşiğine gelip selam vermiş. Daha önceki kızlardan çok daha güzel, endamlı, bir yüzü aya bir yüzü güneşe benzeyen bir kız gelip onun selamını almış da “Sen insanoğlu musun, peri misin?” diye sormuş.

Delikanlı kızın güzelliğine hayran hayran bakıp kalmış. Sonra birden “Ben insanoğlundanım.” demiş. Kız da hanımından izin alıp onu saraya almış, hanımının yanına getirmiş.

Altın sarayın hanımının gösterdiği yere oturan delikanlı getirilen kuş etlerinden yemiş, içeceklerden içmiş. Sonra sarayın hanımına bakarak “Ey altın sarayın hanımı, sen hangi şehirdensin?” diye sormuş.

Altın sarayın hanımı ona “Ben falan padişahın hanımı, falan şehirdeyim. Beni bir dev kaçıracak buraya getirdi. Ben kaçırılalı şu kadar yıl oldu.

Benim dört oğlum vardı. Şimdi onlar büyüyüp senin kadar olmuşlardır.” demiş.

Delikanlı ona “Onlardan birisi senin yanına gelse sen onu tanır mıydın?” demiş.

“Elbette tanırdım. İnsan kendi çocuğunu tanımaz mı?” demiş.

“Öyleyse ben kimim?” diye delikanlı sormuş.

“Bilmiyorum.” demiş altın sarayın hanımı.

“İşte, ben senin oğlunum. Kaç aydır seni araya araya buralara kadar geldim. Allah’a şükür senin nur yüzünü gördüm.” demiş delikanlı da annesinin boynuna sarılmış. Onlar birbirlerine sorular sorup mutluluktan ağlamışlar.

Delikanlı, babasının sağlığını, iki ağabeyinin geri dönüşünü, kendisinden bir yaş büyük ağabeyinin göl kenarında kazdığı bir çukur sığınakta kaldığını, bütün her şeyi olduğu gibi anlatıvermiş. Delikanlının sözleri bitince sarayın hanımı, delikanlıyı alıp başka bir sarayın kapısının önüne gelmiş. Sarayın kapısını açıp önden oğlunu içeri sokmuş. Saraya girdikten sonra delikanlı beş yüz pot³ ağırlığında bir top görmüş. Annesi delikanlıdan bu topu alıp çıkarmasını istemiş. Delikanlı bu topu çıkarmak için ne kadar uğraştıysa da yerinden bile oynatamamış. Bunun üzerine annesi oğluna “Sen daha toysun, kemiklerin katılaşmamış. Bizim dev on iki aylık bir yola gitti. Gideli şimdi iki ay oldu. Dönmesine daha on ay var. O, dünyada insan eti yiyerek^{G312} keyif çatıyor. Eve de insan eti alıp öyle döner. Dev in şöyle bir bağı bahçesi, bir gölü var. Şu elma ağacının^{D950.10} elmasından^{D981.1} yiyen, şu gölünden^{D921} su^{D1242.1} içen kimse yeryüzünün en güçlü bahadırı olur. Sen üç ay boyunca bu elma ağacından rahat rahat elma ye^{D1335.15}, bu gölden su iç. Ondan sonra ben senin bu topu kaldıracağına inanıyorum. Şimdi bu hâlinle sen bahadır değilsin. Sana inanıp yola çıkılmaz.” demiş.

Delikanlı annesinin sözünü dinleyip üç ay boyunca burada yiyip içip yatmış. Sonra yeniden annesinin yanına gelmiş. Annesi ondan topu kaldırmasını istemiş de “Dev boş vakitlerinde bu topu şu büyük dağın tepesine fırlatır. Top düşerken de bir eliyle topu tutup tekrar havaya fırlatır. Dev in hüneri bu.” demiş.

³ Yaklaşık 16 kilo ağırlığında bir Rus ağırlık ölçüsü.

Delikanlı annesinden duyduğu bu sözlerden arlanıp topu öfkeyle dağın tepesine fırlatmış. Top düşünce yuvarlanmaya başlamış. Delikanlı topu tutmaya çalışmış ama top delikanlıyı devirip geçmiş. Yuvarlana yuvarlana dağın eteğinden aşağıya doğru gitmiş.

Annesi bu durumu görüp “Çocuğum kemiklerin daha yeni katlaşmaya başlamış. Birkaç ay daha dinlen, ondan sonra biraz daha güçlenirsin.” demiş.

Delikanlı yeniden elma yiyerek bahçede kalmış. Delikanlı burada bir buçuk ay kaldıktan sonra, annesi “Ey çocuğum, şimdi bir kez daha deneyelim, zaman daralıyor.” demiş de delikanlıdan yeniden topu kaldırmasını istemiş. Delikanlı annesinin sözünü dinleyip topu fırlatmış. Top düşeceği zaman bir eliyle tutup tekrar büyük dağın tepesine diğer eliyle fırlatmış.^{F697} Bu şekilde biraz oynadıktan sonra annesi “İşte şimdi gücün devinkiyle eşitlendi. Dev ansızın dönüp gelse mücadele edecek gücün var.” demiş.

Annesi oğlunun elini tutarak eve girip “Bak oğlum, artık yeter. Kız koynundan çık. Ansızın dev dönüp gelse ya da devin kardeşlerinden biri gelse yok oluruz.” demiş.

Ondan sonra annesi başka bir saraya daha giderek onun kapısını açmış. İkiisi birlikte buradan havada uçabilen eski ve büyük bir araba çıkarmışlar. Arabanın kırılan yerlerini tamir etmişler, tozunu almışlar. Yiyip içip karınlarını doyurduktan sonra yola çıkmak için hazırlanmışlar. Ondan sonra delikanlı ve annesi saraydaki kırk bir kızla beraber delikanlının nişanlısını da arabaya bindirip yukarıya doğru yükselmişler.^{D1118-3}

Gidecekleri sırada delikanlının annesi bir tılsım^{D573}. Okuyarak, altın saraylarla bahçeleri yok edip altın bir yumurtaya dönüştürmüştü.^{D475.1-24} Sonra yumurtayı cebine koymuş. Altın saraylarla bahçeler yıkılsa da onların bazı yerleri kalmış. Bu arabayla sabahtan akşama kadar uçmuşlar. Sonra delikanlının gelirken rastladığı ve misafir olduğu gümüş saraya gelmişler. Delikanlı annesine bakarak “Anne, biz şimdi burada duralım. Sen arabanın dilini⁴ çevir. Benim burada bir hanımım var. Onu da alıp öyle gideriz.” demiş.

Annesi delikanlıyı dinleyip arabayı durdurmuş. Gümüş saraya inmişler. Orada onları yemeğe bekliyorlarmış. Karşılardan sonra yiyip içip dinlenmişler. Bu gümüş sarayı da altın saraya yaptıkları gibi gümüş bir

⁴ Burada dil kelimesi masalda uçan arabayı çalıştırıp durdurmaya yarayan mekanizmanın ismi olarak kullanılmıştır.

yumurtaya dönüştürüp^{D475.3-6} keselerine koymuşlar. Sarayın içindeki kırk bir köle kızla delikanlının hanımını alarak yeniden uçup gitmişler.

Bir zaman uçup gittikten sonra bakır saraya ulaşmışlar. Bu sırada bakır sarayın devi dönmüşmüş. Bunlar inince karşılamaya kimse çıkmamış. Annesi delikanlıya bakarak “Oğlum, biz buradan gidelim. Görüyorsun, bizi burada karşılayan kimse yok. Bunların devi dönmüş. Eğer girersek başımıza kötü şeyler gelebilir.” demiş.

Delikanlı, annesine bakarak “Anne, buraya uğramadan gitmek hiç olmaz. Burada benim üçüncü hanımım var. Bu kadar elma yiyip su içtikten sonra şimdi bu devden korkmaya gerek yok.” demiş de arabadan inip bakır sarayın kapısından girmiş.

Delikanlı gözüyle ne görsün, devin hanımı ve köle kızlar hıçkırarak ağlayarak burada onu karşılamışlar ve delikanlıya “Bahtımız yokmuş, bizim dev döndü. Yeraltında falan sarayda uyuyor. Kalırsan seni de bizi de öldürür.” demişler.

Delikanlı, devin hanımına bakarak “Hangi mahzende uyuyor?” diye sormuş. Sonra gidip mahzenin kapısını açmış. Girince ne görsün, dokuz başını^{G361.1-6} dokuz ayrı yere koyan dev hiçbir şeyin farkında olmadan yayılıp yatmaktaymış. Girince elmas kılıcını çıkarıp devin bir başını keseyim dediği anda delikanlı “Dur bakayım, uyuyan kişiyi herkes öldürür. Ben bunu uyandırayım. Kavgada gücümü sınavıp göreyim. Ölürsem mert birisi olarak öleyim.” diye düşünmüş. Sonra devin başucuna gelip biraz oturmuş ama dev yine de uyanmamış.

Ardından saraya girip devin hanımına “Git, devi uyandır. Ben onunla güreşip dövüşeceğim, gücümü sınavacağım.” demiş.

Devin hanımı “İnsanoğlu geldiğinde onu uyandırmaya yarayan bir tığ^{D1187} var. Sen bu tığı onun ayağının tabanına batır. Tığın battığını hissedince dev uyanır. Uyanınca seni tatlı sözlerle aldatmaya çalışır. Ama sen onun tatlı sözlerine bakıp aldanma. O çok hilekârdır. O tatlı tatlı konuştuğunda sen sakın yumuşama. O var ya o, çok yalancıdır. Bak sakın aldanma.” demiş.

Delikanlı tığı alıp devin bir tabanına batırmış. Dev hiçbir şey hissetmemiş. Diğer tabanına daha sert batırmış. Dev hissedip uyanmış^{G694} da hanımına bağırarak “Buraya insanoğlu mu gelmiş acaba? Niye misafir etmiyorsunuz?” demiş.

Delikanlı ona “Ben aç değilim. Ben senin kanına susayıp geldim. Haydi, nereye istiyorsan oraya çıkalım da dövüşelim.” demiş.

Dev, delikanlının bu sözlerine içerlemiş. Hemen yerinden fırlayıp meydana çıkmış ve delikanlıyla dövüşmeye başlamış. Bunlar o kadar çok dövüşmüşler ki düz yerler tümseğe, tümsek yerler düzlüğe dönüşmüş. Uzun bir dövüşten sonra delikanlı devi kaldırıp fırlatmış. Dev dizine kadar yere batmış. Dev acıyla zıplayıp delikanlıyı kaldırmış, onu yere çarpmış. Delikanlı beline kadar yere batmış. Sonra delikanlı acıyla “Yok, bizde öyle vurmazlar, işte böyle vururlar!” demiş de devi kaldırıp yere çarpmış, dev beline kadar yere batmış.

Ne kadar dövüşseler^{H1561.6}. de bunlar birbirlerini yenememişler. Sonra dev “Ey delikanlı, biz uzun zamandır dövüşüyoruz ama birbirimizi yene-miyoruz. Ben çok acıktım, biraz yemek yiyeyim.” demiş.

Delikanlı, deve “Utanmaz, tek başına yemeğe utanmıyor musun? Ben de yoruldum, hâlim kalmadı. Birlikte gidelim.” demiş.

Dev razı olup delikanlıyla birlikte eve girmiş.

Devin evinde iki masa varmış. Birinde kendisi yemek yermiş. Diğ-erinde gelen konuklar oturmuş. Dev hanımından yiyecek yemek, içecek su istemiş. Devın birisi güç kazandıran, diğeri de güç kaybettiren iki türlü suyu varmış.

Devin hanımı işi anlayıp deve güç kaybettiren sudan,^{D1336.7-1}. delikanlıya güç kazandıran sudan^{D1335.2.2}. koyup vermiş. Dev içer içmez kıvrılıp düşmüş. Ama delikanlı cesaret kazanıp daha bir bahadır olmuş. O sırada dev işi sezmiş de hanımına bakarak “Siz beni bugün yok edeceksiniz.” demiş. Hanımını öldürmek istese de delikanlıdan korkup cesaret edememiş.

Sonra dev ile delikanlı kıra çıkıp yeniden dövüşmeye başlamışlar. Delikanlı, devi kaldırıp fırlatmış. Dev başına kadar yere batmış.^{G510-7}. O an delikanlı elmas kılıcını çıkarıp devın dokuz başının dokuzunu da kesip atmış.^{G512.1.2-2}. Ondan sonra saraya dönmüş. Devın hanımıyla kızlar bu olayı görüp çok mutlu olmuşlar. Delikanlıya çok teşekkür ederek “Bu günü de görecekmışiz.” demişler.

Sonra delikanlı “Haydi, şimdi buradan gidiyoruz.” demiş.

Delikanlıya hanımı “Bekle, burada bizim daha kardeşlerimiz var. Onları da kurtaralım.” demiş.

Delikanlıya anahtarları verip sarayları aramaya başlamışlar. Bir sarayı açınca ne görsünler, saray ihtiyar adamlarla doluymuş. Bu ihtiyarlar, devin âdetini bildiklerinden “Semizleyenimizi tutup yer şimdi.” diye korkup kaçışmaya başlamışlar. Delikanlı onların korktuğunu görerak “Ey ihtiyarlar benden korkmayın. Ben sizin gibi insanoğluyum. Ben sizi devin elinden kurtarıyorum. Haydi, çıkın!” demiş.

Sonra delikanlı başka bir sarayı açmış. Orada da ihtiyar kadınlar yatmaktaymış. Onlar da korkup “Bu semiz, şu semiz.” diye birbirlerini göstermeye başlamışlar.

Onlara delikanlı “Korkmayın, haydi çıkın. Ben sizi kurtarıyorum.”^{G550} demiş.

Bakır sarayın karşısında daha büyük bir saray varmış.

Hanımı, delikanlıya “Şimdi delikanlı, devin leşini şu saraya götürelim. O saray devin değirmenidir. Dev bu değirmende binlerce insanı öğüterek yedi.”^{G10} Şimdi cezasını çeksin.” demiş.

Delikanlı, devin leşini kaldırıp götürdüktan sonra hanımı değirmeni çalıştırmış. Biraz sonra masalarda kırk tabak dolusu öğütülmüş et, soğanıyla biberiyle hazırlanmış. Kadın, değirmeni durdurarak “İşte şimdi görüyorsunuz. Bu dev uzun yıllardan beri birçok kişinin başını aldı. O, böyle bir şey olabileceğini hayatında aklına bir defa bile getirmemiştir.” demiş. Sonra saraya girip yemeğe oturmuşlar.^{G693-}

Yemeğini yiyip doyduktan sonra delikanlı, kuş avladığı tüfeğini alıp yakınlardaki bir gür ormana kuş avlamaya gitmiş. Lakin delikanlının gittiğini kimse fark etmemiş.

Delikanlının annesi “Burada şimdi çok uzun kaldık.” demiş. Aceleyle kızları arabaya bindirmiş ve yukarı doğru yükselip gitmişler. Delikanlının üç hanımı da delikanlının nerede kaldığını bilememiş.

Bu sarayda hiç kimse kalmamış. İki gün geçtikten sonra uçan gemiyi^{D1118-4} arayıp bakmışlar ki delikanlı gemide yokmuş. Bunlar geri döneceklermiş ama devin neslinden birine rastlayıp helak oluruz diye korkup ileriye doğru gitmişler. Bir büyük şehre ulaştıklarında birkaç kilometre kala durmuşlar. Yumurtaya dönüştürdükleri altın ve gümüş sarayları açarak delikanlıyı burada beklemeye başlamışlar.^{D475.1-23. / D475.3-7.}

Delikanlı ormanda biraz dolaşmış. Türlü kuşlar avlamış. Sonra kese-siyle takkesinin içine çilek toplayıp “Bunlar hanımlarıma.” diye mutlu bir şekilde bakır saraya dönmüş. Saraya girince gözüyle ne görsün, bakır sarayın içinde kimse yokmuş.

Acıkıp yemek yemek isteyince odaları gezmeye başlamış. Gezerken küçük bir odaya gelmiş. Odanın ortasında küçük bir masa varmış. Masanın üstünde gök mavisi renginde, bir karış boyunda bir çubuk^{D1254.1.} varmış. Delikanlı şaşırıp çubuğu eline almış da “Bu bir işe yarıyor mu acaba?” diye havaya atmış. Onun karşısına bir ifrit^{G307.} gelerek^{D1421.1-15.} “Ne emrediyorsunuz?” demiş.

Delikanlı o vakit çubuğu havaya atınca bir hikmetin olduğunu anlamış. İfrite bakarak “Annemler buradan gittiklerinden ben yalnız kaldım. Şimdi beni en kısa zamanda annemlerin arkasından yetiştirir misin?” demiş.

İfrit ona “Üç günde yetiştiririm.” demiş.

Delikanlı, bu süreyi çok uzun bulmuş. Sonra çubuğu yeniden havaya atmış. Gelen ikinci ifrit ilk gelen ifritten daha iyi çıkmış da “Ne buyuruyorsunuz?” demiş.

Delikanlı ona da “Beni annemlerin arkasından ne kadar zamanda yetiştirebilirsin?” demiş.

İfrit ona “Bir günde.” demiş. Delikanlı bu süreyi de uzun bulup çubuğu tekrar havaya atmış.

Üçüncü ifrit gelerek “İki saat içinde yetiştiririm.” demiş.

Delikanlı mutlulukla bunun üstüne binmiş. İfrit o vakitte delikanlıyı yetiştirmiş.^{G307.2.1.}

Delikanlı “Şimdi ben varıp saraya girsem yakışmaz. Onlar bana şaka yaptılar. Ben de onlara şaka yapayım.” demiş. İfrit’e “Şimdi sen beni doğruca saraya götürme, şehrin girişinde bırak.” demiş. İfrit, delikanlının sözünü dinleyip şehrin girişinde onu bırakmış. Sonra kendisi oracıkta yok olmuş.^{D2095.}

Delikanlı buradan yaya olarak şehre gelmiş. Bir ihtiyarın arkasına varmış. “İhtiyar nereye gidiyor acaba?” diye arkasından dikkatlice ona bakmış.

İhtiyar bir eve varıp girmiş. Delikanlı da onun arkasından girmiş. İhtiyar evde bir şişe içecek içmiş. Sonra çıkıp gitmiş. İhtiyarın arkasından delikanlı da gitmiş. İhtiyar kalan parasına bakmış ve yeniden içmek için içeri girmiş, içip çıkmış. Sonra başka bir eve varıp girmiş. Onun arkasından delikanlı eve girince görmüş ki bu ihtiyar bir çizmeciymiş. Delikanlı, ihtiyara bakarak “Ey dede, sen çok iyi bir çizme ustasıymışsın. Bundan sonra sen çizme yaparak yaşama. Sana söz veriyorum. Şunu yaparsan ben sana bin akçe para veririm.” demiş.

İhtiyar “Elimden geldiğince yaparım.” demiş.

Ondan sonra delikanlı, ihtiyara “Biliyor musun, şehrin dışında iki saray var. Orada benim görüp âşık olduğum bir kız var. Sen onlara dünürcü ol.” demiş.

İhtiyar, delikanlının sözünü dinlemiş. Şehrin dışındaki saraya doğru gitmiş. Kız da bugün kendisine bir kişinin geleceğini rüyasında görmüş de o kişiyi bekliyormuş. Sonra kız saraya gelmekte olan ihtiyarı görüp onu karşılamaya çıkmış. İhtiyar da delikanlının söylediği kız bu olsa gerek diye “Ey kızım, bende misafir olan bir delikanlı var. O seni görünce sana âşık olmuş. Beni size dünürcü olarak gönderdi. Şimdi siz ne söylersiniz?” demiş.

Kız, ihtiyara “Tamam ama benim kalınım çok büyük. İnsan elinden gelecek bir iş değil. Eğer yapabilirse ben onun, o da benim olur. Kalınım şudur. Bir ipek gömlek^{D1056} isterim. Gömleğin hiçbir yerinde dikiş izi olmasın. Gömlek tam benim üstüme göre olsun. İnceliği yüzüğün parmaktan geçtiği gibi olsun. Yuvarlayınca avuca sığacak kadar küçük olsun. Bundan başka bir ayakkabı^{D1065.2} isterim. Ayakkabıda hiç çivi olmasın. Ayağıma tam olsun.” demiş. Sonra kendi kendine “Eğer bunları yapabilirse o benim eşim olur.” diye düşünmüş.

İhtiyar “Çok iyi!” demiş. Sonra dönüp delikanlıya durumu söylemiş.

Delikanlı, ihtiyara “Tamam, sen burada bekle. Ben alıp geleyim.” demiş. Sonra kırdaki köpek sesi bile işitilmeyen bir yere gelmiş de kesesinden tılsımlı çubuğu alıp havaya atmış. Bir ifrit gelerek “Ey hazret, ne buyuruyorsunuz?” demiş.

Delikanlı, ifrite “Kızın istediği gömlekle ayakkabıyı ne kadar zamanda bulup getirirsin?” demiş.

İfrit “Üç saatte bulup getiririm.” demiş.

“Üç saat beklemek çok uzun.” demiş delikanlı. Sonra çubuğu yeniden fırlatmış.

İkinci İfrit gelerek “Bir saatte getiririm.” demiş.

Delikanlı buna da razı olmayınca üçüncü ifriti çağırmış.

O ifrit “Yarım saatte getirip önüne koyarım.” demiş.

Delikanlı “Ben burada beklerim.” demiş de ifriti göndermiş.

İfrit oradan altın saraya kızın yanına gelmiş. Kızın boyunun ölçüsünü alıp ona göre istediklerini bulup getirmiş. Delikanlı o sırada çukurda beklemekteymiş. İfrit getirdiklerini delikanlıya göstermiş. Delikanlı bakıp çok beğenmiş. Ona çok teşekkür edip gömlekle ayakkabıyı almış. Sonra ihtiyarın yanına dönmüş, getirdiklerini ona vermiş.

İhtiyar bunları almış da saraya gelip kıza vermiş. Kız bunları giymiş. Ölçüleri tastamam olunca pek hoşuna gidip “Bu işleri devin memleketinde bulunmayan bir kişinin yapması mümkün değil. Bu benim eşim mi acaba, gece gelsin.” demiş de ihtiyarla vedalaşıp onu göndermiş.

Gece olunca delikanlı, ihtiyarla birlikte saraya gelmiş. Onları köle kızlarla annesi çıkıp karşılamış. Delikanlı annesini, annesi de oğlunu görünce bunlar çok sevinmişler. Yemek yiyip içtikten sonra altın ve gümüş sarayları bir bir yumurtaya dönüştürüp keseye koymuşlar. Sonra uçan balonlarına^{D1118-5} oturup ihtiyara parasını vermişler. Annesi gelinlerine “Şimdi oğlum herkesten önce binip otursun!” diye emir vermiş. Delikanlıyı önden bindirip hep beraber uçup gitmişler.

Onlar birkaç gün bozkırda uçup gittikten sonra delikanlının ağabeyinin kaldığı çukura gelmişler. Çukurdaki delikanlı gelenleri görmüş ama onların kim olduklarını bilememiş. Bunlar indikten sonra delikanlının ağabeyi onları karşılamış. Biraz konuştuğundan sonra onu da uçan balona bindirip şehirlerine doğru hareket etmişler.

Biraz daha gittikten sonra ak kurdun ormanına ulaşmış ormanın güzel bir yerine inmişler. Bunlar uçan balondan inip yemeğe içmeğe oturduklarında ak kurt kimlerin geldiğini anlayıp oraya gitmiş. Çok yakışıklı bir delikanlı suretinde onların yanına gelince kızların hepsinin gözü ateş gibi parlamış. Kızlar gözünü ondan alamamışlar. Sonra delikanlı onun ak kurt

olduğunu söyleyip oradakilerle tanıştırmış. İyice yiyip içtikten sonra delikanlı, ak kurda bakarak “Ey dostum ak kurt, benim sana sözüm şudur: (Üç kızı gösterip) İşte bunlar benim hanımlarım, (yine üçünü gösterip) onları ağabeylerime bağlıyorum. Şu kalan altı kızdan beğendiğin birisi varsa kendine seçip al.” demiş.

Kurt seçtikten sonra, kız da “Çok yakışıklı bir delikanlıya vardım.” diye çok mutlu olmuş.

Sonra bunlar vedalaşıp tekrar şehirlerine doğru uçup gitmişler.

Bunlar birkaç gün uçtuktan sonra çok büyük bir şehre gelmişler. Bu büyük şehirdeki gümüş sarayın sahibi yani on iki başlı devin^{G361.1-7}. Hanımı “Bu benim şehrim.” diye delikanlıya çok teşekkür etmiş, balondan inip burada kalmış. Bu hanım bu şehrin padişahın hanımıymış. Dönünce eşiyle görüşmüş, çok mutlu olmuş. Onlar kendi yurtlarında huzurlu bir şekilde hayatlarına devam etmişler.

Yine biraz daha uçup gitmişlermiş ki başka bir büyük şehre gelmişler. Dokuz başlı devin hanımı “Burası benim şehrim.” diye delikanlıdan izin istemiş. Ona çok teşekkür edip burada kalmış.

Delikanlı kendi hanımlarından ve ağabeylerine verdiği kızlardan geri kalanları kendi istekleri doğrultusunda azat etmiş, onları bu şehirde bırakmış.

Bu şehirden biraz daha gittikten sonra onlar kendi şehirlerine varmışlar. Şehre beş kilometre kala hava kararınca sabahleyin gideriz diyerek orada durup kalmışlar. Delikanlının annesi yumurtaya dönüştürüp kesesine koyduğu sarayları, bahçeleri çıkarıp aynı devin şehrindeki gibi kurmuş. Ondan sonra iki oğlu, hanımlarını alıp kendi odalarına çekilmişler. Bunlar yatıp uyumuşlar.

Ondan sonra delikanlıların annesi dışarıya çıkmış. Devin verdiği yüzüğü^{D1076}. “Yerdeki çöpe saygı var, ifrite saygı yok.” diye parmağından çıkarıp fırlatınca birçok ifrit gelip onun yanına toplanmış.^{D1421.1.6}

“Lebbeyke, hazret, ne buyuruyorsunuz?” demişler.

Kadın bunlara “İşte bu saraydan şehre tan atıncaya kadar altın bir köprü yapın. O altın köprünün iki yanındaki iki nehirden birisi oraya, birisi buraya aksın. O nehirlerin üstünde gözün görmediği kulağın işitmediği ördükler, kazlar yüzerek ötsünler. Nehrin iki kenarında elma ağaçları yeşer-

sin. Elmaları olgunlaşış suya düşsün. Suyun üstünde sürüklenen elmaları kuşlar yesin. O köprüünün üstünde tekerlekleri altından olan atlı bir araba hazır olsun. Arabaya bindiğinde araba sallanmasın. O atların dizginlerini tutan kişi dökme demirden kara bıyıklı korkunç bir ifrit olsun. Bunları tan atmadan hazır edin.” demiş. Sonra gidip uyumuş.

Kadın birkaç saat uyumuşmuş ki ifritler gelip onun kapısını vurmuşlar. Kadın dışarı çıkıp bakınca her şeyin kendi söylediği gibi yapıldığını görmüş.^{N813}. Ondan sonra ifritleri kendi yollarına göndermiş. Biraz daha zaman geçince tan atmış.

Tan atıp ortalık aydınlanınca padişah kalkıp kapıdan çıkmış. Kapının dibinden uzayıp giden altın köprüyü^{F842.1.4} görüp “Ah, bittik biz! Kapının dibine kadar su basmış.” diye koşarak vezirlerine gitmiş. Onlara “Haydi çabuk çıkın!” demiş.

Vezirler çıkıp baktıktan sonra “Ey padişahım yanlışınız var. Bu su değil. Çok geçmeden bir haber çıkar. Ya hanımın ya çocukların geri döndüler.” diye padişahı sevindirmişler.

Padişah mutlu olup elbiselerini giymiş, tahtına oturup beklemeye başlamış. Bu sırada hanımının yazdığı mektubu bir ifrit getirip padişaha vermiş. Mektupta şöyle yazıyormuş: “Hürmetli padişah hazretleri, sizi selamlarım. Sizden ricam şudur: Allah’a şükür, biz sağ salim dönmeyi başardık. Saat onda şu köprüünün başında bütün akrabalarla, hocalarla bekleyin. Bu ifrit bize misafir olmanız için sizi getirecek.”

Padişah güzel elbiselerini giyerek saat onda ağabeylerini, kardeşlerini toplamış, beklemeye başlamış. İfrit onların yanına gelip durmuş. Sonra “Haydi binin.” diyerek onları arabaya bindirmiş, hızlıca altın saraya getirmiş.

Padişahın oğulları ve gelinleri onları çok büyük hürmetle karşılayıp ikramlarda bulunmuşlar. Yemek faslı bittikten sonra gelen misafirlere dönmeleri için izin verilmiş. Misafirler ifritin arabasına binip evlerine dönmüşler. Padişah orada hocalarla ve oğullarıyla kalmış. Padişahın küçük oğlu babasına, annesini sağ selamet alıp dönüşlerini anlatmış. Babasından onu yeniden nikâhlanmasını rica etmiş. Padişah razı olmuş, hemen nikâh kıyılmış. On gün çalgı çalmışlar, dokuz gün düğün yapmışlar. Kestikleri doru kırsağın etinin olmayan bir kemiğini padişahla hanımı her gün tutup kemiriyormuş diye anlatırlar.

Ondan sonra padişah, hanımını alıp evine dönmüş. Onlar birlikte yaşamaya başlamışlar. Delikanlı, ağabeylerine verdiği kızları onlarla nikâhlanmış. Otuz gün çalgı çalmışlar, kırk gün düğün yapmışlar. Ağabeyleri hanımlarını alıp kendi evlerine dönüp gitmişler. Ama delikanlı ile hanımı bu altın sarayda kalmış. Dokuz başlı devin ve on iki başlı devin hanımı delikanlıya mektup yazarak uygun bir vakitte hanımlarıyla birlikte kendilerine misafirlğe gelmelerini rica etmişler. Delikanlı hemen üç hanımıyla birlikte onlara misafirlğe gitmiş. Onlar da delikanlıyı büyük bir hürmetle karşılamışlar, ona birçok hediyeler vermişler. Ondan sonra onları saraylarına kadar yolcu etmişler. Delikanlı sarayına dönüp üç hanımıyla rahat bir şekilde yaşamaya başlamış, diye anlatırlar.

2.1.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 1

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 1

G420-1. Ogre abducts king's wife / *Devin hükümdarın hanımını kaçırması* (MEK) TOM: 1

B211.2.4. Speaking wolf / *Konuşan kurt* TOM: 1

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* TOM: 1

D231. Transformation: man to stone / *İnsanın taşa dönüşmesi* TOM: 1

B435.3. Helpful wolf / *Yardımcı kurt* TOM: 1

D313.2. Transformation: wolf to man / *Kurdun insana dönüşmesi* TOM: 1

D432.1. Transformation: stone to person / *Taşın insana dönüşmesi* TOM: 1

F811.14-2. Giant poplar tree / *Devasa kavak ağacı* (MEK) TOM: 1

F811.1.1-1. Golden poplar / *Altın kavak* (MEK) TOM: 1

B877.2-1. Gigantic horse / *Devasa at* (MEK) TOM: 1

F753. Mountain of fire / *Ateş dağı* TOM: 1

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* TOM: 1

K1886.7. Illusory mountain (hill) / *Aldatıcı dağ (tepe)* TOM: 1

- F711. Extraordinary sea / *Olağanüstü deniz* TOM: 1
- F812. Extraordinary forest / *Olağanüstü orman* TOM: 1
- F759.7. Extraordinary rocky mountain / *Olağanüstü kayalık dağ*
TOM: 1
- F989.17. Marvelously swift horse / *Olağanüstü hızlı at* TOM: 1
- F759-10. Sandy mountain / *Kumlu dağ* (MEK) TOM: 1
- F759-9. Extraordinary mountains and valleys - miscellaneous - Mount
Kaf / *Olağanüstü dağlar ve vadiler - Çeşitli motifler - Kafdağı* (MEK)
TOM: 1
- B401. Helpful horse / *Yardımcı at* TOM: 1
- A963. Mountains from stones (soil, sand) dropped or thrown / *Taş*
(*toprak, kum*) *düşürülen, atılan dağlar* TOM: 1
- B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 1
- B552. Man carried by bird / *İnsanın kuş tarafından taşınması* TOM: 1
- D419.1.2-2. Transformation: wolf to Simorg bird / *Kurdun Simurg*
kuşuna dönüşmesi (MEK) TOM: 1
- B431.2. Helpful lion / *Yardımcı aslan* TOM: 1
- F771.1.3. Copper castle / *Bakır kale (saray, şato)* TOM: 1
- G530.1. Help from ogre's wife (mistress) / *Devin hanımının yardım*
etmesi TOM: 1
- F771.1.2. Silver castle / *Gümüş kale (saray, şato)* TOM: 1
- F771.1.1. Golden castle (palace, house) / *Altın kale (saray, ev)* TOM: 1
- G422. Ogre imprisons victim / *Devin kurbanı hapsetmesi* TOM: 1
- G312. Cannibal ogre / *Yamyam dev* TOM: 1
- D950.10. Magic apple tree / *Sihirli elma ağacı* TOM: 1
- D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* TOM: 1
- D921. Magic lake (pond) / *Sihirli göl (gölcük)* TOM: 1
- D1242.1. Magic water / *Sihirli su* TOM: 1
- D1335.15. Magic strength-giving apple/ *Sihirli güç veren elma* TOM: 1

F697. Marvelous ball player / *Olağanüstü top oyuncusu* TOM: 1

D1118-3. Magic flying car / *Sihirli uçan araba* (MEK) TOM: 1

D573. Transformation by spell (charm) / *Büyü (tulsım) yoluyla dönüşüm* TOM: 1

D475.1-24. Transformation: golden palace to golden egg / *Altın sarayın altın yumurtaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 1

D475.3-6. Transformation: silver palace to silver egg / *Gümüş sarayın gümüş yumurtaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 1

G361.1-6. Nine-headed ogre / *Dokuz başlı dev* (MEK) TOM: 1

D1187. Magic awl / *Sihirli tığ* TOM: 1

G694- Ogre is waken up when needled his sole / *Devin ayak tabanına tığ batırılarak uyandırılması* (MEK) TOM: 1

H1561.6. Test of valor: fight with giant / *Dev ile dövüşerek yiğitlik testi* TOM: 1

D1336.7-1. Water as magic weakening drink / *Güçsüzleştirici sihirli bir içecek olarak su* (MEK) TOM: 1

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* TOM: 1

G510-7. Ogre is defeated by getting sunk into ground completely / *Devin tamamen yere batırılarak yenilmesi* (MEK) TOM: 1

G512.1.2-2. Ogre decapitated with diamond sword / *Elmas kılıçla devin başının kesilmesi* (MEK) TOM: 1

G550. Rescue from ogre / *Devden kurtarma* TOM: 1

G10. Cannibalism / *Yamyamlık* TOM: 1

G693- Ogre eats people / *Devin insan yemesi* (MEK) TOM: 1

G307.2.1. Jinn can take any human form he chooses / *Cinin seçtiği herhangi bir insanın görünüşüne girebilmesi* TOM: 1

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* TOM: 1

D1056. Magic shirt / *Sihirli gömlek* TOM: 1

D1065.2. Magic shoes / *Sihirli ayakkabı* TOM: 1

D1118-4. Magic flying ship / *Sihirli uçan gemi* (MEK) TOM: 1

D475.1-23. Transformation: golden egg to golden palace / *Altın yumurtanın altın saraya dönüşmesi* (MEK) TOM: 1

D475.3-7. Transformation: silver egg to silver palace / *Gümüş yumurtanın gümüş saraya dönüşmesi* (MEK) TOM: 1

D1254.1. Magic wand / *Sihirli değnek (çubuk, asa)* TOM: 1

G307. Jinn / *Cin* TOM: 1

D1421.1-15. Magic wand summons genie / *Sihirli değneğin cini çağırması* (MEK) TOM: 1

D1118-5. Magic flying balloon / *Sihirli uçan balon* (MEK) TOM: 1

G361.1-7. Twelve-headed ogre / *On iki başlı dev* (MEK) TOM: 1

D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* TOM: 1

D1421.1.6. Magic ring summons genie / *Sihirli yüzüğün cini çağırması* TOM: 1

N813. Helpful genie (spirit) / *Yardımcı cin (ruh, can, hayalet, peri)* TOM: 1

F842.1.4. Golden bridge / *Altın köprü* TOM: 1

2.2. TANBATIR

2.2.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir padişah varmış. Bu padişahın üç kızı olmuş. Padişahın kızları birbirinden güzelmiş. Günlerden bir gün bu üç kız kırlara yürüyüşe çıkmışlar. Bunlar kırdan yürürlerken çok sert bir fırtına çıkmış. Fırtına kızların üçünü de alıp gitmiş. Padişah, kızlarının kaybolduğunu öğrenince çok kaygılanmış. Padişah, kızlarını kendi padişahlığının ormanlarında, su boylarında her yerde gece gündüz aratmış ama kızlar bulunamamış.

Bu padişahın yaşadığı şehrin dışında küçücük bir evde bir karı koca yaşıyormuş. Onlar çok fakirmiş. Bunların üç oğlu varmış. Büyük oğullarına Kiçbatır (Gece Bahadır), ortanca oğullarına Tönbatır (Gün Bahadır), en küçük oğullarına da Tanbatır (Tan Bahadır) diye isim koymuşlar. Bu

delikanlılar bir ayda büyüyeceklerini bir günde, bir yılda büyüyeceklerini bir ayda büyüüp^{T615} çok kısa bir zamanda dev gibi olmuşlar.

Bunlar büyüyünce sokağa oyun oynamaya çıkmaya başlamışlar. Gençler arasında onlardan daha güçlü kimse yokmuş. Oyun oynadıkları zaman birisinin neresinden tutarlarsa tutsunlar, koparabiliyorlarmış. Kayak oyununda onlardan daha usta oynayan yokmuş. Bunlar güreş tutsa karşlarındaki kişiyi sakatlamadan bırakmıyorlarmış.^{F610}

Bu üç kardeş güçlerini nasıl kullanacaklarını bilemeyince bir ihtiyar adam onlara “Siz oraya buraya girip çıkarak boş yere insanları dövmeyin. Bunun yerine padişahın kızlarını bulup buraya getirin. Sizin bahadurlığınız işte o zaman anlaşılır.” demiş.

Sonra bunlar evlerine dönüp anne babalarından izin istemişler. “Baba, padişahın kızları kaybolmuş diyorlar. Biz bu kızları alıp gelsek mi acaba?” demişler.

Annesi ile babası onları göndermek istemediğinden razı olmamışlar. “Ey oğullarım, biz sizi çok zor şartlarda bulduk. Siz çıkıp gidince bize kim bakar, kim bizi doyurur?” demiş babaları.

Çocuklar “Ey baba, biz padişahın işi için gittiğimizden padişah size bakar.” demişler.

Babası ile annesi ağlayarak “Padişah bize ne merhamet gösterir ne de yardım eder.” demişler.

Bu üç bahadır annesi ile babasına o kadar çok yalvarmış ki sonunda onlardan izin alabilmişler. İzin aldıktan sonra gelip padişaha “İşte, biz senin kızlarını aramayı düşünüyoruz. Bizim hiçbir şeyimiz yok. Anne babamız çok fakir bir hayat sürüyor.” demişler.

Padişah onlara yemeleri içmeleri için biraz azık vermiş.

Üç delikanlı babası ve annesiyle vedalaşıp yola çıkmış. Bunlar gitmişler gitmişler, hafta gitmişler, ay gitmişler; bir yere varıp durunca bir ormana girmişler. Bunlar ormanın içinde ilerlerken gittikleri yol daraldıkça daralmış. En sonunda daracık bir patika kalmış. Bunlar bu daracık patikadan gide gide çok güzel bir gölün yanına çıkmışlar. O sırada bunların yiyecekleri bitmiş. Tanbatır “Yolda gerekli olur.” diye annesinin verdiği iğneyi alıp ateş yakmış. İğneyi ateşte kızdırıp çok iyi bir balık ol-tası yaptıktan sonra su kıyısına gidip balık tutmaya başlamış. Akşama ka-

dar bir iki kilo balık tutmuş. Balıkları pişirip ağabeylerini doyurmuş. Artık bunların boğaz kaygısı kalmamış. Tanbatır ağabeylerine “Biz evden çıkalı çok zaman geçti. Biz nerelerde dolaştığımızı da bilmiyoruz. Bizim hiçbir şey gördüğümüz de yok.” demiş.

Ağabeyleri ona bir cevap verememiş. Sonra Tanbatır çok uzun bir ağacın başına çıkıp etrafa bakmaya başlamış. Tanbatır ağaç başında otururken bir fırtına çıkmış. Bu fırtına o kadar güçlüymüş ki önüne çıkan kalın kalın ağaçların başlarını koparıp gidiyormuş. Tanbatır bu fırtınanın şiddetini görür “Acaba padişahın kızlarını alıp giden bu fırtına mı?” diye düşünmüş. Çok geçmeden bu fırtına bir yerde korkunç bir halkaya dönüşmüş. Sonra döne döne gidip bir dağ başında durmuş. Dağ başında çok şiddetli bir şekilde dönüp çok çirkin bir şeye, bir dev perisine^{G0} dönüşmüş. Dev perisine dönüşen bu fırtına^{D281} dağın bir kenarına inmiş. Oradan da çok büyük bir deliğe^{F759.2} girip gitmiş.

Tanbatır hemen ağacın başından inip devin girdiği deliği arayıp bulmuş. Bu Çok büyük bir delikmiş. Tanbatır büyük bir taş alıp deliğin ağızını kapamış. Sonra hemen gidip ağabeylerini uyandırmış. Ağabeyleri çok aceleci kimseler değilmiş. Onlar sakın sakın beklerlerken Tanbatır daha önceden hazırladığı balıkları pişirmiş. Onlar doyuncaya kadar yiyip içtikten sonra dağdaki deliğin yanına gitmişler.

“İşte o, bu deliğe girip kayboldu. Biz onun arkasından inceksek ilk önce şu taşı kaldıralım.” demiş Tanbatır.

Kiçbatır gidip taşı tutmuş ama kımıldatamamış. Tönbatır gidip taşı tutmuş, ondan da bir şey çıkmamış. Sonra Tanbatır taşı kaldırmış, savurup atmış. Taş dağın dibine doğru yuvarlana yuvarlana gitmiş. Tanbatır ağabeylerine “Birimiz işte bu delikten inip devi arayıp bulmalı. Acaba padişahın kızlarını o kaçırmış olabilir mi?” demiş.

Üç kardeş bir araya gelip düşünüp taşınmışlar. Ormana gidip kucak dolusu ıhlamur ağacı kesmişler. Bu ıhlamurlardan çok sağlam bir organ yapmak için işe koyulmuşlar. Üç gün üç gece boyunca çok sağlam ve çok uzun bir organ yapmışlar. Sonra bu organın bir ucunu Kiçbatır’ın beline bağlayıp onu delikten dağın dibine salmışlar. O inip gitmiş. Gece olunca Kiçbatır organı silkeleyerek “Çekip çıkarın!” demiş. Kardeşleri onu çekip çıkarmışlar. “Deliğin dibine ulaşamadım, organ kısa geldi.” demiş Kiçbatır.

Bundan sonra onlar bir gün daha urgan yapmışlar. Sonra bu urgana Tönbatır'ı bağlamışlar, onu delikten aşağıya salmışlar. Bunlar beklemiş de beklemiş, bir haber yokmuş. Bir gün sonra Tönbatır urganı silkelemiş. Onu da çekip çıkarmışlar. “Çok derinmiş, dibine ulaşamadım, urgan yetmedi.” demiş Tönbatır.

Sonra onlar iki gün daha urgan yapmışlar. Urganı daha uzun bir hâle getirip urganın bir ucunu Tanbatır'ın beline bağlamışlar. Dağın deliğinden inmeden önce Tanbatır ağabeylerine “Hemen çıkamazsam siz beni tam bir yıl bekleyin. Bir yıl doluncaya kadar çıkmayı başaramazsam beklemeyin. Kendi yolunuza gidin.” demiş. Böyle söyledikten sonra Tanbatır ağabeyleriyle vedalaşırp dağın deliğinden inmeye başlamış.

Tamam, Tanbatır'ın ağabeyleri burada kalsınlar. Biz şimdi Tanbatır ile aşağıya inelim.

Tanbatır inmiş inmiş, dağın deliğinin dibine ulaşamamış. Onun da urganı kısa gelmiş. Tanbatır geri çıkmak istemeyince kılıcıyla urganı kesmiş. Uzun bir süre uçtuktan sonra çok katı bir şeyin üzerine toslamış. Burada kendini kaybettiği için üç gün öylece yatmış. Sonra Tanbatır yavaşça kalkıp gitmiş. O gide gide bir sıçana rastlamış. Bu sıçan bir defa silkelenince insana dönüşmüş^{D315.2} de “Nasılsın Tanbatır, niçin burada geziyorsun?” demiş.

“İşte, bir dev perisini bulmak için inmiştim. Buradan gitmeye ne bir yer var, ne de çıkmaya bir yol var.” demiş.

Sıçan “O dev perisi sizi aldattı. Sizin ilk urganınız da dağın deliğinin dibine ulaşıyordu. Dev sizi aldatıp deliğin dibini daha aşağıya indirdi. Şimdi sen çok derindesin. Ben olmadan buradan çıkamazsın.” demiş.^{F131}

Delikanlı ne yapacağını bilmeden şaşkın şaşkın beklerken sıçan “İşte ben sana dört alay sıçan askeri veriyorum. Onlar yeri kazarlar. Sen de yürüyüp gidersin. Onlar seni bir patıkaya kadar ulaştırırlar. Bu patikadan yedi gün yedi gece hiçbir şey görmeden karanlıkta korkmadan ilerle. Bu yoldan gidince yedi kat dökme demirden yapılmış bir demir kapıya rastlarsın. Bu kapıyı kırıp parçalayabilirsen aydınlık dünyaya çıkarsın. Kırıp parçalayamazsan senin için çok zor olur. Aydınlık dünyaya çıkışınla başka bir patika başlar. Sen bu patikadan devam edersin. Bu patikadan yedi gün yedi gece gittikten sonra bir saray görürsün.” demiş.

Sıçan böyle dedikten sonra bir kez daha silkelenip sıçan suretine girmiş de gözden kaybolmuş.

Delikanlı dört alaydan oluşan sıçan askerlerinin kazdığı yoldan epeyce bir zaman gittikten sonra yedi kat dökme demirden yapılmış bir kapının yanına gelmiş. Gelir gelmez topuzuyla kapıya sertçe vurup, kapıyı kırıp parçalamış. Bu şekilde bu demir kapıyı geçip gitmiş. Delikanlı gittikçe dünya aydınlanmaya başlamış. Yedi gün yedi gece yol gidince büyük bir kerpice benzeyen kırmızı bir şey görmüş. Delikanlı o şeyin yanına gelip bakmış. Bu şey çok büyük bir kerpiçmiş. Kerpicingin üstünde bakır ata^{B102-0.3.1.} binmiş, bakırdan giyimleri olan bir muhafız duruyormuş.

“Ey insanoğlu, bu civarlardan hemen git. Sen buraya yanlışlıkla girsene bile dev padişahı döndüğünde seni görürse tutup yer.” demiş muhafız.

Delikanlı “Ya o beni yer ya da ben onun başını alırım, orasını bilemezsin. Ben çok açım. Hadi yiyecek bir şeyler getir.” demiş.

“Sana yedirecek hiçbir şeyim yok. İşte, efendim dönünce ona yedireceğim diye hazırladığım bir döş öküz eti, bir fırın ekmeğimle bir fiçi içecek suyum var. Bundan başka hiçbir şeyim yok.” demiş.

Delikanlı “Tamam, bunlar bana yeter ama efendine yiyecek içecek doğru dürüst bir şey kalmaz.” demiş.

Ondan sonra muhafız atından inip bakır elbisesini çıkarmış. Tanbatır’a yemek vermiş. O aslında asker elbiseleri giyen bir kızmış. Delikanlı, kız ne verdiyse hepsini yiyip bitirmiş. Sonra uyumak için hazırlanmış. Yatmadan önce kıza “Acaba o dev perisi ne zaman döner?” diye sormuş.

“O yarın sabah işte şu bakır köprünün üstünden gelecek.” demiş kız.

Delikanlı “İşte sana bir tığ. Dev dönmeden önce bu tığı benim şakağıma batır, beni uyandır.” demiş.

Böyle söyledikten sonra delikanlı uyumuş.

Devin dönüş vakti yaklaşınca kız, delikanlıyı uyandırmaya çalışmış ama uyandıramamış. Kız, tığı şakağına batırırsam acıtır. Uyandırmamam daha kötü olur, diye düşünmüş. Kız çok uğraşınca Tanbatır fırlayıp kalkmış. “Ey, tığı batırıp beni uyandırmalıydın. O zaman daha öfkeli olurum.” demiş.

Tanbatır, kızın söylediği bakır köprünün altına girip yatmış. Bir süre sonra fırtına kopmuş. Dev, bakır köprüye^{F842.1-6.} yaklaşmaya başlamış. Köp-

rünün yanına ilk önce onun köpeği gelmiş. Devın köpeği köprünün yanına gelse de köprüye girmemiş. Havlayıp sahibinin yanına geri gitmiş. Dev kamçısıyla köpeğine vurmuş. Sonra atıyla birlikte köprüye girmiş. Köprüye ayak basınca devın atı da sessiz bir şekilde kalmış. Dev öfkelenip atına vurmuş da “Hey, niye korkuyorsun? İşte buraya Tanbatır’ın gelip yattığını mı düşünüyorsun. Bırak onun buraya gelmesini, o daha anasından bile doğmadı.” demiş.

Devın bu sözlerinden sonra bakır köprünün altından sessizce Tanbatır gelip çıkmış da “Tanbatır anasından da doğdu, buraya da geldi.” diyerek dev perisinin karşısına çıkmış.

“Gelsin bakalım. Sen iri yarı birisi değilmişsin. Seni yutmak için iki kez ısırمام yeter.” demiş dev.

Tanbatır “Gövdem saçaklı olur. Öyle hemen yutamazsın.” demiş.

Dev “Çok konuşup durma. Dövüşe mi yoksa güreşe mi varsın.” demiş.

“Dövüş ağabeyinin başına gelsin. Haydi güreşelim.” demiş Tanbatır.

Sonra bunlar güreşmeye başlamışlar. O kadar uzun bir süre güreşmişler ki etraftaki her yerde çukurlar oluşmuş. Bir süre sonra dev hâlden düşmeye başlamış. O zaman Tanbatır onu yukarı kaldırmış. Kılıcını savurup devı dilim dilim doğramış,^{G512.1.} parçalarını odun istifi gibi üst üste yığmış. Ondan sonra delikanlı, devın atına binip onun sarayına gitmiş. Devın muhafızı onu karşılayıp “Artık korkacak bir şeyim kalmadı. Ben falan padişahın en büyük kızıyım. Beni bu dev perisi kaçırıp^{G440-2.} buraya getirdi. Lütfen beni burada bırakıp gitme, beni de yanında götür.” demiş.

Tanbatır “Biz üç kardeş sizi aramaya çıktık.” demiş de padişahın verdiği yazıyı cebinden çıkarıp kıza göstermiş. Devden kurtulan padişahın kızı mutluluğundan ne yapacağını bilememiş.^{G557-} Tanbatır “Babanın sözü üzerine sen benim en büyük ağabeyimin hanımı olacaksın. Şimdilik bu bakır sarayda kal. Dönerken seni buradan alacağım.” demiş.

Tanbatır üç gün burada dinlenmiş. Yola çıkmadan önce de kıza “Senin kız kardeşlerin nerede, onları nasıl bulurum?” diye sormuş.

Kız “Dev padişahı beni hep kilitli tuttu, beni hiçbir yere çıkarmadı.^{G334.} Benim gidip görmüşlüğüm yok. Ortanca kız kardeşime ulaşmak için yedi gün yedi gece yol gitmek gerek.” demiş.

Tanbatır, kızla vedalaştıktan sonra yola çıkmış. Dağları taşları geçip yedi gün yedi gece yol gittikten sonra bir gümüş saraya^{F771.1.2.} ulaşmış. Gümüş saray güneşte parlıyormuş. Gelmesiyle birlikte gümüş bir ata^{B102-0.2.1.} binen, gümüştan yapılmış elbiseler giyen bir asker onu karşılayıp durdurmuş.

Asker, Tanbatır’ın yanına gelerek “Ey insanoğlu, herhâlde sen buraya yanlılıkla geldin. Sağken buradan çık git. Efendim dönerse bir lokmada seni yutar.” demiş.

Tanbatır “O zaman efendin çabucak dönsün. Ya o beni yer ya da ben onun başını alırım. Ben yedi gün yedi gecedir yoldayım, doğru düzgün yemek yediğim yok. İlk önce sen bana yemek getir.” demiş.

“Sana yedirecek bir şeyim yok. Efendime hazırladığım iki döş öküz eti, iki fırın ekmeğimle iki fiçı suyum var.” demiş.

“Tamam, şimdi git, bunları getir hele!” demiş Tanbatır.

“Efendime ne cevap vereceğim sonra?” demiş asker.

“Korkma, efendine yemek içmek nasip olmayacak.” demiş delikanlı.

Ondan sonra gümüş giyimli asker Tanbatır’a yiyecek içecek vermiş. Tanbatır doyuncaya kadar yiyip içtikten sonra keyfi yerine gelmiş de aske-re “Efendin ne zaman döner?” diye sormuş.

“O, birkaç güne döner.” demiş.

“O hangi taraftan gelecek?”

“İşte şu sarayın arkasından akan nehrin karşısında gümüş bir köprü var. O her zaman bu gümüş köprünün oradan döner.” demiş.

“Ben şimdi dinlenmek için yatacağım. Efendinin dönmesine az bir zaman kala beni uyandırırısın. Eğer derin uykuya dalmışsam işte şu tığı şakağıma batırırısın.” demiş Tanbatır. Çıkarıp kıza bir tığ vermiş, ondan sonra uykuya dalmış.

Tanbatır bir gün bir gece uyuduktan sonra dev perisinin döneceği vakit gelmiş. Dev perisinin yaklaştığını sezen muhafız, Tanbatır’ı uyandırmaya çalışmış ama onu uyandıramamış. Uyandıramayınca şaşkınlığından ağlamaya başlamış. “Tığı şakağına batırıp uyandırayım.” diye söylenirken Tanbatır onun ağladığını duyup uyanmış.

Asker “Çabuk ol, dev perisi dönmek üzere! Yoksa gelince ikimizi de yok eder.” demiş.

Tanbatır hızlıca kılıcını alıp gümüş köprünün^{F842.1-7} altına gidip yatmış. Çok geçmeden fırtına çıkararak dev perisi gelmiş. İlk önce onun köpeği köprüye gelmiş. Bir iki zıplamış sonra havlayarak sahibinin yanına dönmüş. Dev perisi buna çok öfkelenip kamçısıyla köpeğine vurmuş. Atıyla koşturarak gümüş köprüye girmiş. Köprünün ortasında atı sessizce durmuş. Dev atına da vurmuş ama atı yerinden hiç hareket etmemiş.

“Eh senin canın kalmamış. Yoksa sen buraya Tanbatır geldi diye mi düşünüyorsun? Daha Tanbatır anasından bile doğmadı.” demiş dev.

Dev böyle söyleyince Tanbatır gümüş köprünün altından gelip çıkarak “Tanbatır anasından da doğdu, buraya da geldi.” demiş.

“Gelsin, çok harika olmuş. Ben seni iki ısırırım, bir yutarım.” demiş dev.

“Yutamazsın, benim kemiğim katı olur.” demiş Tanbatır.

“Tamam öyleyse, dövüş mü güreş mi istersin?” demiş dev.

“Dövüş ağabeyinin başına gelsin. Haydi güreşelim.” demiş Tanbatır.

Sonra bunlar güreş tutmuşlar. Tanbatır devı kaldırıp yere çarpmış,^{G512.8} devin kemiklerini kırmış. Devın kemiklerini üst üste odun istifi gibi dizdikten sonra Tanbatır devın atına binip askerın yanına dönmüş.

Asker “Ey ağabey, lütfen sen beni burada bırakma. Ben asker değilim. Asker gibi giyindim. Ben falan padişahın ortanca kızıyım. Beni de yanında götür.” demiş.

“Tamam, sen benim ortanca ağabeyimin hanımı olursun.” demiş delikanlı. Sonra padişahın verdiği yazıyı çıkarıp gösterip “Sen bu gümüş sarayda bekle. Ben dönerken seni alacağım. Şimdi senin kız kardeşini bulmaya gidiyorum. O hangi tarafta, buradan uzak mı?” demiş.

“Bu gümüş ata binip gidersen buradan yedi gün yedi gece yol uzaklıkta bir yerde.” demiş kız.

Delikanlı gümüş ata binip gitmiş. Yedi gün yedi gece gittikten sonra altın saraya^{F771.1.1} ulaşmış. Altın saray kalın bir duvarla çevriliymiş. Altın kapının önünde altın ata^{B102.2} binmiş altın elbiseli bir muhafız duruyormuş.

Tanbatır’ın gelmesiyle birlikte muhafız “Ey insanoğlu, niçin burada dolanıyorsun? Seni dev yer.” demiş.

Delikanlı “Ya o beni yer ya da ben onun başını alırım. Şimdi çok açım, yemek yemeliyim. Hadi benim boğazımı doyur.” demiş.

Muhafız “Efendim için hazırladığım üç fiçı suyum, üç fırın ekmeğimle üç döş öküz etimden başka bir şeyim yok.” demiş.

“Bana bunlar yeter.” demiş delikanlı.

“Öyleyse, işte şu demir kapıyı açabilirsen sana yemek veririm.” demiş asker.

Sonra delikanlı demir kapıyı kırıp parçalamış, sarayın içine girmiş. Muhafız onun gücüne hayran kalmış. Bu muhafız, Tanbatır’ı bir odaya alıp onun karnını doyurmuş. Karnı doyduktan sonra delikanlı bu muhafıza “Efendin ne zaman dönecek, nereye gitti?” diye sormuş.

“İşte şu ormanın olduğu yerden döner. Orada altın bir köprü^{F842.1.4} var. Dev perisi altın atına binerek işte bu köprüden gelir. Köpeği de arkasından gelir.” demiş.

Delikanlı “Ben şimdi yatıp dinleneceğim. Efendinin döneceği vakit beni uyandırırın. Uyanmazsam şu tığı benim şakağıma batır.” demiş dev muhafıza bir tığ vermiş.

Delikanlı yatar yatmaz uykuya dalmış. Bir gün bir gece olunca devin dönüş vakti gelmiş. Muhafız, delikanlıyı uyandırmaya çalışmış ama delikanlı hiç kıılmamış. Sonra muhafız, delikanlının verdiği tığı onun baldırına batırmış. Delikanlı “Uf, sağ olası. Tam zamanında uyandırdın.” demiş, fırlayıp kalkmış.

Muhafız oradaki bir fiçiden kepçeyle su alıp vererek “Bu suyu iç öyle git. Bu güç veren su.” demiş.

Delikanlı suyu içmiş. Sonra muhafız, Tanbatır’ı başka bir odaya götürmüş. Ona “Devin kendisine gelen kimseyi eve alma âdeti var. İşte burada iki fiçı var. Birisinde güç verici su,^{D1335.2.2} diğesinde güç bitirici su^{D1336.7-1} var. Sen bunların yerini değiştir.” demiş.

Delikanlı fiçıların yerlerini değiştirdikten sonra muhafızla vedalaşmış gitmiş. Altın köprünün olduğu yere gelmiş, köprünün altına yatmış.

Bir vakit sonra dev, altın atına binip köpeği arkasında köprüye doğru yaklaşıyormuş. Dev'in köpeği köprüye girmemiş. Kuyruğunu kıcının arasına kıştırıp sahibinin yanına dönmüş, havlamaya başlamış. Dev buna çok öfkelenmiş. Kamçısıyla köpeğine çok sert vurunca köpek köprünün üstüne gitmiş. At köprünün üstüne gelince sessizce olduğu yerde kalmış. Dev, atına da vurmuş ama at bir adım bile atmamış. Sonra dev atına fena hâlde öfkelenip “Ne yani, buraya Tanbatır gelir diye mi korkuyorsun? Tanbatır daha annesinden bile doğmadı.” demiş.

Dev perisinin bu sözlerini duyan Tanbatır köprünün altından çıkmış da “Tanbatır annesinden de doğdu, buraya da geldi.” demiş.

Dev perisi “Ben seni kocaman birisi diye düşünmüştüm. Sen çok küçüksün. Seni iki ısırışta yutarım.” demiş.

“Acele etme, boğazında kalır.” demiş Tanbatır.

Ondan sonra dev “O zaman güreşelim mi, dövüşelim mi?” demiş.

“Dövüş babanın başına olsun. Güreş senin başına olsun. Ben senin ağabeylerini öldürdüm.” demiş.

Sonra bunlar güreşe tutuşmuşlar. Ne kadar güreşeler de birbirlerini yenememişler. Bunların güçleri birbirlerine denkmiş. Ama güreş uzadıkça Tanbatır, dev'i yormaya başlamış. Dev perisi yorulduğunu hissedince “Dur, bu beni öldürecek. Eve dönüp dinlenmem lazım.” diye düşünmüş. Tanbatır’a “Eve gidip biraz yiyip içelim. Ondan sonra güreşe devam ederiz.” demiş.

Dev perisinin sarayına gidip yiyip içmişler. Dev perisi fiçilerin yerinin değiştirildiğini bilmediğinden güç verici su yerine güç bitirici sudan içmiş. Tanbatır’a güç verici sudan vermiş. Ondan sonra bunlar tekrar köprünün yanına gitmişler.

Dev “Dövüşelim mi, vuruşalım mı?” diye sormuş.

“Dövüşten korkuyorsan vuruşuruz da.” demiş Tanbatır.

Köprünün yanındaki alana inmişler. Orada önce kim vuracak diye kura çekmişler. Dev perisi önce vuracaktı. Dev, Tanbatır’a vurmuş. Tanbatır topuklarına kadar yere batmış. Tanbatır topuğunu yerden çıkardıktan sonra dev perisine vurmuş. Dev perisi dizlerine kadar yere batmış. Dev perisi battığı yerden çıkıp Tanbatır’a vurmuş. Tanbatır dizlerine kadar batmış.

Bu sefer Tanbatır, deve vurmuş. Dev beline kadar yere batmış. Dev hızlıca battığı yerden çıkıp Tanbatır’a vurmuş. Tanbatır beline kadar batmış. O, çıkmaya çalışsa da battığı yerden çıkamamış.

Dev “Çık, çıksana pire, niye yatıyorsun toprakta?” demiş.

“Kaygılanma, o pire çıkar. Acaba sen şimdi nasıl çıkacaksın!” demiş.

Böyle söyledikten sonra delikanlı bütün gücüyle hareket edip fırlayıp çıkmış. Devın karşısına gelip onu korkutmuş. Sonra ona öyle bir vurmuş ki dev boynuna kadar yere batmış.^{G510-7.}

Sonra Tanbatır “Çık ahmak! Niye yatıyorsun orada?” demiş.

Dev perisi iyice hâlden düşmüş. Tanbatır kılıcını alıp dev perisinin başını kesmiş.^{G512.1.2.} Gövdesini dilim dilim doğrayıp kemiklerini odun dizer gibi istiflemiş.

Sonra Tanbatır, devin atına binip altın saraya dönmüş. Tanbatır’ı muhafız büyük bir mutlulukla karşılamış.

“Ey delikanlı, ben muhafız değilim. Beni böyle giydirdiler. Ben falan padişahın küçük kızıyım. Beni de yanına al, öyle dön.” demiş.

Tanbatır kıza padişahın yazısını vererek “Ben sizin ablalarınızı da kurtardım. Ablaların ağabeylerimle baş göz olmayı kabul ettiler. Rızan olursa sen benim eşim olursun.” demiş.

Kızın rızasından sonra oracıkta düğün yapmışlar. Bir gün dinlendikten sonra ablalarının yanına dönmek için hazırlanmışlar. Yola çıkmadan önce delikanlı “Bu altın evler ziyan olacak.” demiş.

Kız “Sen onlar için kaygılanma. Bir çaresi bulunur.” demiş.

Sonra bunlar yol için ihtiyaç olacak şeyleri almışlar, atlarına binip gitmişler. Biraz gitmişler ki kız altın saraya doğru dönüp mendilini^{D1069.1.} salılamış.^{D572-8.} Altın saray altın yumurtaya dönüşüp^{D475.1-24.} kızın eline gelmiş. Kız bu altın yumurtayı mendiline dürüp delikanlıya vermiş de “Al, bunu sen sakla.” demiş.

Bunlar az gitmişler uz gitmişler yedi gün yedi gece gittikten sonra gümüş saraya gelmişler. Padişahın kızları ağlaya ağlaya birbirlerine sarılmışlar. Üç gün üç gece gümüş sarayda misafir olduktan sonra hazırlanıp yola çıkmışlar. Biraz yol alınca padişahın kızı gümüş saraya doğru dönüp

mendilini sallamış. Gümüş saray gümüş yumurtaya dönüşüp^{D475.3-6.} yuvarlanarak kızın eline gelmiş. Padişahın kızı gümüş yumurtayı mendiline dürüp delikanlıya vermiş de “Al, bunu da sen sakla.” demiş.

Bunlar yine az gitmişler uz gitmişler yedi gün yedi gece gittikten sonra bakır saraya gelmişler. Padişahın kızları birbirlerine sarılıp ağlamışlar. Bakır saraydaki en büyük abla onlara güzel ikramlarda bulunmuş. Bu sarayda da üç gün üç gece misafir olduktan sonra hazırlanıp yola çıkmışlar. Biraz yol aldıklarında en küçük kız bakır saraya doğru mendilini sallamış. Bakır saray, bakır yumurtaya^{D479-9.} Dönüşmüş; yuvarlanarak kızın eline gelmiş. Padişahın kızı bakır yumurtayı mendiline dürüp delikanlıya vermiş de “Al, bunu da sen sakla.” demiş.

Tanbatır bakır yumurtayı da alıp cebine koymuş.

Tamam, bunlar gide gide sonunda kuyunun dibine ulaşmışlar. Kuyunun dibine gelince Tanbatır, ağabeylerine haber etmek için urganın ucundan tutup “Çekip çıkarın bizi.” diye silkelemiş. İlk önce en büyük ablaları urgana tutunmuş. Tanbatır’ın ağabeyleri onu çekip çıkarmışlar. Kızın çıkmasıyla onlar kendi aralarında “Bu benim, bu benim olacak.” diye birbirlerine vurmaya başlamışlar.

Padişahın kızı “Ben padişahın en büyük kızıyım. En büyüğünüz kimse onun olacağım. Biz üç kız kardeş olduğumuz olacağız. Kavga etmeyin.” diyerek onlara urganı indirmeleri söylemiş.

Urgan indirdikten sonra ortanca kızı çekip çıkarmışlar. Ortanca kız çıkınca bunlar yine kavga etmeye başlıyorlar. Ortanca kız ablasından daha güzelmiş.

Kızlar “Siz böyle kavga etmeyin. Aşağıda bizi bulup devin elinden kurtaran kardeşiniz var. Bizim kız kardeşimiz var. Onları kuyunun dibinden çekip çıkarın.” demişler.

Bunlar kavga etmekten yorulunca urganı kuyunun dibine salmışlar. Urgan kuyunun dibine inince en küçük kız “İlk önce seni çekip çıkarınsınlar. Sen çıkınca beni çıkarırsın. Yoksa onlar seni çıkarmazlar.” demiş.

Delikanlı “Hayır, ben seni burada yeraltında^{F721.} tek başına bırakmam. İlk önce sen çık. Sonra ben bir şekilde çıkarım.” demiş.

Delikanlı urganın ucunu kızın beline bağladıktan sonra çıkması için onu göndermiş. Çıkan kızın güzelliğini gören delikanlının ağabeyleri tekrar kavga etmeye başlamışlar.

Kız “Ben zorla sizin olmam. Biz ikimiz birbirimize söz verdik.” demiş.

Kızların üçü bir olup Tanbatır’ı çekip çıkarmaları için onları zorlamışlar. Onlar tamam diyerek urganı aşağıya salmışlar. Tanbatır urgana tutunup çıkarken ağabeyleri urganı kesmiş. Tanbatır kuyunun dibine düşmüş. Kızlar ağlayıp kalmış. Tanbatır’ın ağabeyleri yola çıkmak için hazırlanmaya başlamış.

Tamam, biz şimdi Tanbatır’a gelelim. Tanbatır kuyunun dibine düşünce uzun bir süre kendine gelememiş. Üç gün üç gece yattıktan sonra yavaş da olsa hareket etmeye başlamış. Yürüye yürüye bir sıçana rastlamış. Sıçan, delikanlının karşısına çıkıp silkinmiş; bir insan suretine dönüşmüş. “Nasılsın Tanbatır? Sen yeniden nasıl bu hâle düştün?” demiş.

Tanbatır “İşte böyle oldu. Yer üstüne çıkan yolu arıyorum ama hiç hâlim kalmadı.” demiş.

“Seni buradan çıkarmanın bir yolu yok. En son dev ile savaştığın yerden geçip gitmeye çalış. Şu taraftan gidersen çıkabilirsin. Şu altın köprüyü geçince büyük bir dağ görürsün. O dağda iki dağ keçisi gezer. O kır keçilerinden birisi ak birisi karadır. Onlar çok hızlı hareket ederler. İşte o ak tekeyi yakalayıp binebilirsen o seni yer üstüne çıkartır. Ama kara tekeyi yakalarsan o seni öldürür ya da daha derinlere alıp götürür. Sakın onu yakalama.” demiş sıçan.

Sonra Tanbatır, sıçana teşekkür etmiş; onun söylediği yoldan gitmiş. Haftalar geçmiş, aylar geçmiş Tanbatır dağın olduğu yere gelmiş. Tekeleri bulup kovalamaya başlamış. Arkasından koşup ak tekeyi yakalayacağı sırada kara teke araya giriyormuş. Tanbatır uzun bir uğraştan sonra ak tekeyi tutmuş. Teke yakalanınca dile gelerek^{B211.1.2}. “Delikanlı sen beni tutmaya çalıştın. Senin benden nasıl bir isteğin var?” diye sormuş.

“İsteğim şu, ben aydınlık dünyaya çıkmak istiyorum.” demiş Tanbatır.

Ak teke “Ben seni aydınlık dünyaya çıkaramam ama seni çıkış yoluna kadar götürürüm. Çıkış yolunu senin bulmalısın.” demiş.

“Buradan gitmek uzun sürer mi?” demiş delikanlı.

“Bir hayli gitmen gerek. Haydi, sen bana bin. Yum gözünü, ben söyleyinceye kadar da açma.” demiş ak teke.

Kır keçisi böyle dedikten sonra gitmiş. Delikanlı keçiye binip bütün gücüyle ona tutunmuş.

Bir zaman sonra ak teke, Tanbatır'a "Aç gözünü." demiş.

Gözünü açınca delikanlı her yerin apaydınlık olduğunu görüp çok mutlu olmuş.^{F101.3-3} Ak teke, delikanlıya "Vakit geçirme. İşte şu dağın bağrından bir yol gider. O yoldan gidersen kaybolmazsın." demiş de gözden koybolmuş.^{D2095}

Tamam, Tanbatır bu yoldan gitmiş. Az gitmiş uz gitmiş bir ateş yanan yere varmış. Tanbatır külü karıştırırken külün altında bir ekmek bulmuş. Ekmeğin üstünde "Tanbatır" diye yazıyormuş. Tanbatır "Acaba ben onların arkasından eve doğru mu gidiyorum." diye düşünmüş. Ekmeği alıp yedikten sonra burada dinlenmiş. Sonra tekrar yola çıkmış. Bu sefer ateş yanan başka bir yere gelmiş. Külü karıştırınca bir ekmek daha bulmuş. Ekmek pişerken ısınıp yatmış. Ekmeği yiyip dinlendikten sonra Tanbatır hemen yola çıkmış. Az gitmiş uz gitmiş ateş yakıp yemek pişiren insanların konakladığı bir yere gelmiş. Külü aktarınca orada da bir ekmek bulmuş. Bu ekmek tam pişmemiş, daha hamurmuş. "İşte en sonunda onlara yetiştim." demiş. Hiç yorulmak bilmeden devam edip ormanlık bir yerdeki alana gelmiş. Geldiğinde ağabeyleri ot ve dallardan yaptıkları çardakta dinleniyormuş. Delikanlıyı görünce ağabeyleri şaşırıp kalmış. Kızlar ağlayarak Tanbatır'ı karşılamışlar. Ona çeşitli ikramlarda bulunmuşlar. Gece olunca bunlar yatmışlar. Tanbatır uyuyunca ağabeyleri kendi aralarında konuşmaya başlamış.

Büyük ağabeyi "Biz ona çok büyük kötülük yaptık. O mutlaka bizden öcünü alır." demiş.

Ortanca ağabeyi "İyilik bekleme şimdi sen bundan. Ne yapıp edip ondan kurtulmamız gerek." demiş.

Bunlar konuşup bir karara varmışlar. Tanbatır'ın kaldığı çardağın eşiğine çaprazlamasına bir kılıç koymuşlar. Gececeği yeri çadır beziyle kapatmışlar. Vakit gece yarısını geçince bunlar "Yıkıyorlar, yağmıyorlar!" diye bağırmaya başlamışlar.

Tanbatır uyanıp, çadırdan koşarak çıkarken kılıca çarpmış. Onun iki ayağı da kesilmiş. Tanbatır vücudunu oynatamadığından sessizce orada oturup kalmış. Ağabeyleri eşyaları baştan savma topladıktan sonra kızları da alıp gitmişler. Tanbatır'ın hanımı feryat ede ede "Beni onun yanında bırakın." diye bağırması ama bu ikisi kızın ahlamasına vahlamasına bakmadan onu da zorla alıp götürmüşler.

Tamam, diğerleri dönedursunlar, biz Tanbatır’ın yanında kalalım.

Tanbatır onlardan kalan ateşin yanında yatıp kalmış. Sürüne sürüne gidip ateşi söndürmemek için oradan buradan odun getirmiş. Ateş sönerse onun için hiç iyi olmamış.

Günlerden bir gün oradan çok uzak olmayan bir yerde birisi görünmüş. Kendine değirmen taşı bağlayan bu kişi geyik kovalıyormuş ama yakalamıyormuş.

Tanbatır bu kişiyi yanına çağırmış. Ona “Sen burada neye dolaşıyorsun?” diye sormuş.

“Ben körüm. Ben her işte çok hızlı olduğum için ağabeylerim kıskanıp benim iki gözümü çıkardılar. Şu gördüğün yerde de beni bırakıp gittiler.” demiş.

“Ayağına ne bağladın ki sen?” demiş Tanbatır.

“Görüyorsun ya, bağlamazsam doğru düzgün yürüyemiyorum.” demiş.

Bunlar böyle konuşa konuşa tanışmışlar. İkisi birlikte gün geçirmeye başlamışlar.

İki üç gün sonra bunların yanına birisi daha çıkıp gelmiş. O da ağabeylerinden kötülük gören çok güçlü ama elleri olmayan bir delikanlıymış.

Bunlar üçü birlikte yaşamaya başlamış. Kör ile eli olmayan yiyecek buluyor, Tanbatır da yemeği hazırlıyormuş.

Günlerden bir gün bunlar kendi aralarında konuşup “Bize yemek yapacak birini bulmalı.” demişler.

Bunlar şehre yemek yapacak birini aramaya gitmişler. Ayaksız, köre binmiş. Kör yorulunca bu sefer kör, ayakları olmayana elleri olmayana bindirmiş. Onlar uzun süre böyle gittikten sonra bir şehre varmışlar. Bütün şehir halkı onları görmeye çıkmış. Bu halkın arasında padişahın kızı da varmış. O sırada bunlar padişahın kızını ele geçirip alıp gitmişler. Onları arkalarından kovalamışlar ama o çok hızlı koşanın arkasından yetişmek imkânsızmış. Onların kaçışını sen görürsen ben de görürüm.

Bu üç bahadır kendi yaşadıkları yere dönmüşler de kıza “Biz seni kız kardeşimiz gibi görüyoruz. Sen bize yemek hazırlarsın. Sakın ateşi söndürme, başka hiçbir iş yapmayacaksın.” demişler.

Bunlar her gün üçü birlikte yaban hayvanı avlamaya çıkıyorlarmış. Kız da evde kalıyormuş. Bir gün kız uykuya dalınca ateş sönüp gitmiş. Uyanınca ateşin söndüğü gören kızın içine bir korku düşmüş de “Ağabeylerim öfkelenir şimdi bana.” demiş. Sonra koşarak çıkıp uzun bir ağacın başından etrafa bakmış. Uzaklarda bir yerde sıçan gözü büyüklüğünde bir ateşin yandığını görmüş. Kız bu ateşi aramaya çıkmış. O, gide gide küçük küçük bir evin olduğu yere varmış. Evin küçük kapısını açarak içeri girmiş. Evin içinde ihtiyar bir kadın oturmaktaymış. Bu ihtiyar bir cadıymış.^{G200}

Kızın içeri girmesiyle birlikte ihtiyar kadın, kıza “Ya kızım, geldin mi, ne arıyorsun?” diye sormuş.

“Ey nine, ateşim söndü. Ateş aramaya çıkmıştım.” demiş.

“Tamam kızım, ben sana ateş vereceğim. Benim hiç kimsem yok. Ben çok mutsuzum. Yarın sana misafirliğe geleyim. İkimiz birlikte rahat rahat sohbet ederiz.” demiş.

“Tamam nine ama sen nasıl bulacaksın bizi?” demiş.

“İşte bak, sana bir kova kül veriyorum. Bu külü evine dönerken yolun iki yanına serpe serpe gidersin. Ben bu yoldan sizin oraya çıkarım.” demiş ihtiyar kadın.

Kız, ihtiyar kadının verdiği ateşi alıp evine dönmüş. Ağabeyleri dönene kadar yemeği hazırlamış. Ağabeyleri yiyip içtikten sonra yatıp uyumuşlar. Ertesi gün tekrar ava çıkmışlar.

Ağabeyleri ava çıkıp gittikten sonra ihtiyar kadın, kızın yanına gelmiş. Biraz oturduktan sonra ihtiyar kadın “Çocuğum, sen benim başıma bakar mısın?” demiş de kızın önüne yatmış.

Kız, ihtiyar kadının başına bakmaya başlamış. O sırada ihtiyar kadın, kızın baldırından kızın kanını emmeye^{G262.1} başlamış. Bu ihtiyar kadın, kızın kanını emdikten sonra gitmiş. O günden sonra ihtiyar kadın, kızın ağabeylerinin evde olmadığı zamanlarda gelip her gün kızın kanını emip gitmiş. Kız günden güne zayıflamaya başlayıp bir deri bir kemik kalmış.

Ağabeyleri kızın günden güne zayıfladığını görünce “Kardeşim, sen niye böyle zayıflıyorsun? Özlem mi çekiyorsun yoksa hastalandın mı?” diye sormuşlar.

Kız “Özlem de çekmiyorum, hastalanmadım da. Ama zayıflıyorum işte.” diyerek olanları ağabeylerinden saklamış.

Günler geçtikçe kız iyice yürüyemez olmuş. Ondan sonra kız, ağabeylerine “İşte böyle böyle oldu. Ateşim sönünce bir ihtiyar kadından ateş alıp gelmişim. Bu ihtiyar kadın bana dadandı. Her gün gelip benim kanımı emiyor.” demiş.

Ağabeyleri kendi aralarında konuşmuşlar. Bu ihtiyar kadını yakalayıp öldürmeye karar vermişler. Sonra kızın yanında körü bırakıp gitmişler. Kör kuzinenin başına gelip oturmuş. Çok geçmeden ihtiyar kadın gelmiş, kuzine başında oturan körü görmüş.

“Acaba bu kör, kızı korumak için mi kaldı ne?” diyerek körü kuzine başından sürükleyip onun elini ayağını saçıyla bağladıktan sonra kızın kanını emmeye gitmiş.

İkinci gün kızın yanında elsiz kalmış. İhtiyar kadın onu da köre yaptığı gibi saçıyla bağladıktan sonra kızın önüne yatmış. Kızın kanını emip gitmiş.

Üçüncü gün kızın yanında Tanbatır’ın kendisi kalmış. Kıza “Ben sedirin altına girip yatacağım. İhtiyar kadın bugün kim kaldı diye sorarsa onlar bugün dönmeyecekler. Senden korktukları için kalmadılar dersin. İhtiyar kadın önüne yatıp kanını emmeye başladığında onun saçını sedirin yarığından sal.” demiş.

Bir zaman sonra ihtiyar kadın gelmiş. Şüphelenmeden kızın önüne yatıp kızın kanını emmeye başlamış. Kız, ihtiyar kadının saçını yarıktan sedirin altına salmış. Tanbatır, ihtiyar kadının saçını çekip sedirin ayağına bağlamış. Kendisi de sedirin altından çıkıp ihtiyar kadını tutmuş. Sonra onu kesmeye hazırlanarak “Neren kaşınıyor!” demiş. Bu sırada Tanbatır’ın arkadaşları da dönmüşler. Elsiz; cadıyı tekmelemeye, kör de; cadının denk getirdiği yerine vurmaya başlamış.^{G275.7.}

İhtiyar cadı dayanamayıp onlara yalvarmaya başlamış. “Bana kıymayın. Gözü olmayanı gözlü, ayağı olmayanı ayaklı, eli olmayanı elli yaparım.” demiş.

Sonra onlar ihtiyar cadıya yemin ettirmişler. İhtiyar cadı yemin ettikten sonra ona ilk önce kızı yutturmuşlar. Kızı yutup ağzından çıkarınca^{F914-4.} kız eskisinden çok daha güzel olmuş.^{D1866-4.} Ondan sonra körü yutturmuşlar. Kör de yeniden görmeye başlamış.^{D2161.3.1-1.} Ondan sonra elsizi yutturmuşlar. O da iki elli olarak çıkmış.^{E782-2.} Ondan sonra Tanbatır “Bakın, dikkatli olun. O beni yutacak ama geri çıkarmayacak. Beni çıkarmazsa onu bırakmayın.” demiş.

Bu ihtiyar cadı, Tanbatır'ı da yutmuş. Beklemişler beklemişler ama ihtiyar cadı, Tanbatır'ı kusup çıkarmamış. İhtiyar kadını bir güzel dövmüşler, cadı yine de çıkarmamış. Sonra gözü kör olan bahadır kılıcını alıp ihtiyar cadıyı dilim dilim doğramış^{E422.1.10}. ama Tanbatır ortada yokmuş. Bakmışlar ki bu ihtiyar kadının başparmağı^{G219-10} yokmuş. Hemen başparmağı aramaya çıkmışlar. Başparmağı evine doğru giderken tutup yakalamışlar. Başparmağı^{E422.1.11-6} yarmışlar; iki ayağı da kesik olan Tanbatır ayakları yerinde^{E782-6} eskisinden daha yakışıklı, daha güçlü olarak çıkmış.^{F913-3}

Bu üç bahadır birkaç gün birlikte kaldıktan sonra kendi memleketlerine dönmeye hazırlanmışlar.

Tanbatır “İlk önce biz kız kardeşimizi kendi memleketine bırakalım.” demiş.

Bu kıza birçok hediye vermişler, onunla öyle vedalaşmışlar. Daha sonra çok hızlı koşan delikanlı, kızı arkasına alıp hızlıca onu kendi memleketine bırakıp gelmiş. Kızı bıraktıktan sonra bu üç bahadır çok candan vedalaşıp birlikte geçirdikleri vakitleri unutmayacaklarına söz vermişler. Sonra her birisi kendi memleketlerine dönüp gitmişler.

Tamam, Tanbatır birçok ülke, birçok sular geçtikten sonra kendi memleketine dönmüş. Padişahın oturduğu şehrin dışında bir ihtiyar adamla bir ihtiyar kadın yaşıyormuş. Tanbatır onların yanına gelmiş. Yavaş yavaş onlardan “Padişahın bahadırları döndü mü? Neler alıp döndüler? Padişahın kızlarını bulabilmişler mi?” diye sormuş.

“Padişahın kızlarını bulup gelmişler. Yalnız bahadırlardan birisi ölüp kalmış.” demiş ihtiyar.

“Düğünleri oldu mu ki?” demiş Tanbatır.

“Yok olmadı. Bir gün sonra olacak.” demiş ihtiyar adam.

Bunu duyar duymaz delikanlı hemen bir ilan hazırlamış da ilanı çivileyip asmış. İlanda “Ben falan çizmeciyim. Padişahın kızlarına düğünlerde giymeleri için çizme dikiyorum.” diye yazmaktaymış. Padişahın kızları ilanı duyunca bu ihtiyar adamı arayıp bulmuşlar. Onu evin önüne çağırıp “Dede, sen şöyle böyle diye konuşuyormuşsun. Sen bize yarın sabaha kadar birer çift çizme dikip yetiştirebilir misin?” demişler.

“Falan hakkını verirseniz elbette yetiştiririz.” demiş ihtiyar adam. Kızlara söz vermiş.

Padişahın kızları gider gitmez ihtiyar işe başlamış. Ama delikanlı umursamıyormuş. İhtiyar adam yetiştiremeyeceğim diye korkmaya başlamış.

Delikanlı “Sen yatıp uyu, ben dikip hazırlarım.” demiş.

İhtiyar adam ile ihtiyar kadın yatıp uyumuş. Gece yarısı olunca delikanlı sokağa çıkıp üç yumurtayı^{D1024} yuvarlamış. Yumurtalardan üç çift çizme^{D1599.4.2} çıkmış. Delikanlı bunları alıp dönmüş, masanın üstüne koymuş. İhtiyar erkenden kalkmış.

Delikanlı “İşte dede, ben çizmeleri diktim. Almaya geldiklerinde ben kendim diktim dersin. Ne kadar sorsalar da benim diktiğimi söyleme.” demiş.

Sabahleyin kızlar gelip ihtiyar adamı dışarı çağırmışlar. Ona “Dede, diktin mi?” demişler.

“Diktim.” demiş.

“Ya, çıkar bakalım.” demişler.

İhtiyar çizmeleri çıkarıp vermiş.

“İşte iyice bakın, beğendiniz mi?” demiş.

Kızlar çizmeleri almışlar, çok beğenmişler.

Sonra “Bunu kim dikti?” diye sormuşlar.

“Ben diktim.” demiş ihtiyar adam.

Kızlar, ihtiyara çizmelerin ederinden daha çok para vermişler. Ondan sonra bir daha sorup “Ya dede, doğrusunu söyle. Kim dikti bunları?” demişler de ihtiyarı sıkıştırmışlar.

İhtiyar hep “Ben diktim.” demiş.

Padişahın kızları ihtiyara inanmamışlar. Ona “Tamam dede, biz babamla konuştuk düğünü erteliyoruz. Senin gibi hünerli bir ustadan üçümüze üç tane dikişsiz elbise istiyoruz. Elbiseler sabaha yetişsin.” demişler.

İhtiyar, kızlara söz verip öylece kalmış. Çünkü Tanbatır, ihtiyara kızlar ne isterse kabul et diye tembihlemişmiş. İhtiyar elbiseleri nasıl yetiştireyim diye telaşla çare arıyormuş.

Delikanlı “Sen kaygılanma, yat da uyu dede.” demiş.

Gece yarısı olunca delikanlı şehrin dışına çıkıp üç yumurtayı yuvarlamış. Üç yumurtadan üç elbise^{D1599.4-3.} çıkmış. Tanbatır elbiseleri alıp dönmüş, masanın üstüne koymuş. Sabahleyin kızlar gelmiş. İhtiyar elbiseleri çıkarıp kızlara vermiş.

Padişahın kızları şaşırıp kalmışlar da “Bu elbiseleri kim dikti?” diye sormuşlar. Kızlar artık şüphelenmişler.

İhtiyar “Ben diktim.” demiş.

Padişahın kızları ihtiyara elbiselerin ücretini vermişler de “Biz senden bir iş daha talep ediyoruz. Bu kadar hünerli birisi olarak sen bu işi de yaparsın.” demişler.

İhtiyar ne yapsın, istese de istemese de “Tamam, konuşup bakarız.” demiş.

Padişahın en büyük kızı “Sabah olduğunda şehrin dışında bir bakır saray yapılsın.” demiş.

Ortanca kız “Gümüş saray da yapılsın.” demiş.

Küçük kız “İki ablam için bakır ve gümüş saraylar yapılsın. Benim için de altın saray yapılsın.” demiş.

İhtiyar bocalayıp kalmış ama delikanlıya güvenerek “Tamam, yapmaya çalışırım.” demiş.

Kızlar gidince ihtiyar eve gelip delikanlıya “Gitti başımız. Padişahın kızları bizden şöyle şöyle işler istedi. Ne yapacağız şimdi? Acaba bizim sonumuz mu geldi?” demiş titreyerek ağlaya ağlaya.

Delikanlı “Kaygılanma dede, sen yatıp uyu. Ben hallederim.” demiş.

Tanbatır gece yarısında çıkıp yumurtaların üçünü de yere yuvarlamış. Üç yumurta yerden üç saray olarak yükselmiş.^{D475.1-23. / D475.3-7. / D469.1-2.}

Sabahleyin delikanlı, dedeyi uyandırıp “Dede bak hele! Üç yere üç saray yaptım.” demiş.

Dede, padişahın cezasından kurtulduk diye çok mutlu olmuş.

Sabahleyin kızlar erkenden dedenin yanına gelmişler. Birbirinden güzel üç sarayı görünce onlar Tanbatır’ın döndüğünü anlamışlar.

İhtiyarı dışarı çağırıp ona “Nasılsın dede, bizim isteklerimizi yaptın mı?” demişler.

Dede “Görmüyor musunuz?” demiş

“Dede, sen kendin mi yaptın?” demişler.

“Kendim yaptım.” demiş dede. Çünkü delikanlının varlığını onlara sezdirmek istememiş. Söylemem diye de söz vermişmiş.

Kızlar ikna olmayınca gülüşe gülüşe dedenin sakalını çekmeye başlamışlar. Dede kurtulamamış. Sonra kızlar kendi aralarında konuşmuşlar. “Tamam dede, biz seni suçlamayacağız. Sen bize bu sarayları yapan delikanlıyı göster.” demişler.

Dede istese de istemese de delikanlıyı çağırmış. Padişahın kızları, Tanbatır ile ağlaya ağlaya görüşmüşler.

Tanbatır’ın döndüğünü padişah duymuş. Padişah, delikanlıyı yanına çağırmış. Kızlar babalarına “Bizi devin elinden kurtaran işte bu delikanlı. Ağabeyleri ona çok kötülük yaptı.” demişler.

Ondan sonra padişah, Tanbatır’ın gücünden korkup küçük kızını istese de istemese de ona vermeye mecbur kalmış.

“Ağabeylerine istediğini yap, hükmü kendin ver.” demiş padişah.

Tanbatır ağabeylerini yanına çağırıp onlara “Siz bana çok kötülük ettiniz. Öyle de olsa ben sizi ne astıracağım ne de kestireceğim. Yalnız bu şehirden çıkıp gidin, gözüme görünmeyin.” demiş.

Ağabeyleri başları önde çıkıp gitmişler. Tanbatır, padişahın küçük kızını almış. Tanbatır kırk gün kırk kırk gece düğün yaptıktan sonra annesinin babasının yanına dönmüş.

Onlar hâlen de çok iyi yaşıyorlar. Dün vardım, bugün döndüm.

2.2.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 2

T615. Supernatural growth / *Olağanüstü büyüme* TOM: 2

F610. Remarkably strong man / *Olağanüstü güçlü adam* TOM: 2

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 2

D281. Transformation: man To Storm / *İnsanın fırtınaya dönüşmesi*
TOM: 2

F759.2. Hollow mountain / *Delik dağ* TOM: 2

D315.2. Transformation: mouse to person / *Farenin insana dönüşmesi*
TOM: 2

F131. Otherworld in hollow mountain / *Dağın deliğinin içindeki öbür dünya* TOM: 2

B102-0-3.1. Copper horse / *Bakır at* (MEK) TOM: 2

F842.1-6. Copper bridge / *Bakır köprü* (MEK) TOM: 2

G512.1. Ogre killed with knife (sword) / *Kılıçla devin öldürülmesi*
TOM: 2

G440-2. Ogre abducts king's daughter / *Devin padişahın kızını kaçırması* (MEK) TOM: 2

G557- Rescue of King's daughter from ogre by hero / *Padişahın kızının kahraman tarafından devden kurtarılması* (MEK) TOM: 2

G334-2. Ogre keeps king's daughter prisoners / *Devin padişahın kızını hapsedmesi* (MEK) TOM: 2

F771.1.2. Silver castle / *Gümüş kale (saray, şato)* TOM: 2

B102-0.2.1. Silver horse / *Gümüş at* (MEK) TOM: 2

F842.1-7. Silver bridge / *Bakır köprü* (MEK) TOM: 2

G512.8. Ogre killed by striking / *Vurarak devin öldürme* TOM: 2

F771.1.1. Golden castle (palace, house) / *Altın kale (saray, ev)* TOM: 2

B102.2. Golden horse / *Altın at* TOM: 2

F842.1.4. Golden bridges / *Altın köprü* TOM: 2

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* TOM: 2

D1336.7-1. Water as magic weakening drink / *Güçsüzleştirici sihirli bir içecek olarak su* (MEK) TOM: 2

G510-7. Ogre is defeated by getting sunk into ground completely / *Devin tamamen yere batırılarak yenilmesi* (MEK) TOM: 2

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* TOM: 2

D1069.1. Magic handkerchief / *Sihirli mendil* TOM: 2

D572-8. Transformation by handkerchief / *Mendil aracılığıyla dönüşüm* (MEK) TOM: 2

D475.1-24. Transformation: golden palace to golden egg / *Altın sarayın altın yumurtaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 2

D475.3-6. Transformation: silver palace to silver egg / *Gümüş sarayın gümüş yumurtaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 2

D479-9. Transformation: copper palace to copper egg / *Bakır sarayın bakır yumurtaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 2

F721. Subterranean World / *Yeraltı dünyası* TOM: 2

B211.1.2. Speaking goat / *Konuşan keçi* TOM: 2

F101.3-3. Return from lower world on goat / *Aşağı dünyadan keçiye binerek dönme* (MEK) TOM: 2

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* TOM: 2

G200. Witch *Cadı* (*kadın büyücü*) TOM: 2

G262.1. Witch sucks blood / *Cadının kan emmesi* TOM: 2

G275.7. Witch bound and beaten / *Cadının dövülmesi* TOM: 2

F914-4. Person is swallowed and disgorged by witch / *Kişinin cadı tarafından yutulup kusulması* (MEK) TOM: 2

D1866-4. Witch swallows a seriously ill person and disgorges him as more beautiful than before / *Cadının ağır hasta olan bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin eskisinden daha güzel olması* (MEK) TOM: 2

D2161.3.1-1. Witch magically cures someone's blindness by swallowing and disgorging / *Cadının kör olan bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin görmeye başlaması* (MEK) TOM: 2

E782-2. Witch restores someone's hand by swallowing and disgorging / *Cadının elsiz bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin yeniden eli olması* (MEK) TOM: 2

E422.1.10. Dismembered corpse / *Parçalanmış ceset* TOM: 2

G275.7-2. Witch killed with knife (sword) / *Cadının kılıçla öldürülmesi* TOM: 2

G219-10. Witch with extraordinary thump / *Olağandışı başparmaklı cadı* (MEK) TOM: 2

E422.1.11-6. Revenant as thumb / *Ölümden başparmak olarak dönüş* (MEK) TOM: 2

E782-6. Witch restores someone's legs by swallowing and disgorging / *Cadının bacaksız bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin bacaklı olması* (MEK) TOM: 2

F913-3. Victims swallowed by the witch are rescued from her belly / *Kurbanın kendisini yutan cadının karnından kurtarılması* (MEK) TOM: 2

D1024. Magic egg / *Sihirli yumurta* TOM: 2

D1599.4-2. Magic egg produces boot / *Sihirli yumurtanın çizme vermesi* (MEK) TOM: 2

D1599.4-3. Magic egg produces dress / *Sihirli yumurtanın elbise vermesi* (MEK) TOM: 2

D475.1-23. Transformation: golden egg to golden palace / *Altın yumurtanın altın saraya dönüşmesi* (MEK) TOM: 2

D475.3-7. Transformation: silver egg to silver palace / *Gümüş yumurtanın gümüş saraya dönüşmesi* (MEK) TOM: 2

D469.1-2. Transformation: copper egg to copper palace / *Bakır yumurtanın bakır saraya dönüşmesi* (MEK) TOM: 2

2.3. TURAY BAHADIR

2.3.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir kadın varmış. Onun üç evi varmış. Birisi başkasının, birisi komşusunun, birisi daha yapılmamış; kerestesi bile satın alınmamışmış. Bundan dolayı kadın çardakta yaşıyormuş. Havalar güzel olduğunda, etraf yeşil çimen olduğunda çardakta yaşamak çok güzelmiş. Aç olsa da tok olsa da çardakta da yaşasa bu kadının insan içine çıkıp karışma âdeti yokmuş.

Bu hatunun Turay adında bir oğlu varmış. Olağanüstü yapılı, olağanüstü güçlü bir yiğitmiş.^{F610} Güreşse rakibin elini sakatlıyor, ata binse atın belini kırıyormuş. Turay bahadırın yakın civarlardan güreş meydanında

yıkabileceği bir kimse de kalmamış.^{F617} “Turay bahadır da Turay bahadır!” diye onun ismi dillerden düşmüyormuş. Yalnız bu yiğidin bir kaygısı varmış. Boylu poslu olsa da eli yüzü düzgün yakışıklı olsa da kızlar ona varmıyormuş. Turay ne zaman dünürücü gönderse dünürçüler hep elleri boş dönüyormuş. Çardakta yaşayan insan nereden gelin bulsun? Nerede çocuk büyütsün, değil mi?

Turay bahadır böyle gezmiş, gezmiş de annesine “Anne, ben çıkıp gideyim. Yabancı memleketler görüp dünyayı gezeyim. Belki mal mülk kazanırım. Belki sana gelin, bana hatun olacak bir kıza rastlarım.” demiş.

Annesi “Ay oğlum, gitmeye gidersen ama sen benim bir tanemsin. Gidip kaybolursan sensiz ben ne yaparım. Sana bir şey olsa ben senin hâlini nasıl bilirim?” demiş.

Yiğit kaz teleğini^{D1021-2} alıp duvar direğine kısırmış da “Sen kaygılanma anne, ben kaybolmam. Eğer bana bir şey olursa şu telekten kan damlar.” demiş.

Bu yiğit annesinden izin almış, eline muştasını alıp gitmiş. Az gitmiş uz gitmiş, gece gitmiş gündüz gitmiş, arkasına bakınca karış boyu bir yer gitmiş. Turay bahadır böyle giderken yüksek bir dağın olduğu yere gelmiş. Gürleyen sese kulak verip bakınca iki dağın birbiriyle çekiştiğini görmüş. Daha yakına gelince hayret edip kalmış. Bu dağları bir bahadır birbirine vurup vurup çarpıyormuş.^{F626-3}

Turay bahadır ona “Bu dağları niçin böyle birbirine vuruyorsun?” diye sormuş.

Bu yiğit “Senin geleceğini bildim de çakmak çakarak, ateş yakıp buğday lapası pişireyim dedim.” demiş.

Bu bahadırın adı Tavkazar imiş.

Tamam, şimdi bu ikisi arkadaş olmuşlar. Bunlar daha da gitmişler, giderlerken üçüncü bir yiğide rastlamışlar. O da taşları sıkıp sıkıp fırlatıyormuş.^{F624.2.0-3}

“Bu taşları niye böyle sıkıyorsun?” diye sormuş bu ikisi.

Bu bahadır “Sizin geleceğinizi bildim de buğday lapası pişirmek için taştan yağ çıkarmaya çalışıyorum.” demiş.

Bu bahadırın adı Taşkazar imiş.

Tamam, şimdi bunlar üç arkadaş olmuşlar. Tavkazar ile Taşkazar şöyle dünyayı bir gezip görmeye, baht aramaya çıkmışlarmış.

Bu üçü arkadaş olup gitmişler. Gündüz gitmişler, gece gitmişler. Bozkırları, gölleri, denizleri geçip bir kara ormana gelmişler. Orman^{F812} o kadar karanlıkmış ki buraya hayatta bir insanın ayağı basmamışmış.

Bunlar giderlerken bir ev görmüşler. İçeri girdiklerinde kilerin ortasındaki ocağın yanında bir kazan varmış. Evin başköşesinde bir seki, seki üstünde tabak, tabak içinde kaşık; bütün ev eşyaları varmış yalnız ev sahibi yokmuş.

Bir gece bu evde konaklamışlar, iki gece konaklamışlar. Kimseler çıkip gelmemiş. Sonra düşünmüşler, “Burada biraz kalıp dinlenelim, kuş kurt avlarız. Sonra önümüzü görürüz.” demişler.

Tavkazar ile Turay ava gitmişler. Taşkazar evde yemek pişirmek için kalmış.

Yemek pişmek üzereyken birisi kapıyı çalarak “Aç kapıyı!” demiş.

Taşkazar kapıyı açınca bir bahadır gibi kendini beğenmiş bir cüce^{F451} içeri girmiş. Kendi bir karış,^{F451.2.1.1.} sakalı beş karışmış.^{F451.2.3.1.}

“Beni kaldırıp sekiye oturt!” demiş.

Taşkazar oturtmuş.

“Yemek ver!” demiş.

Taşkazar tabağa yemek koyup vermiş.

“Bana bu yetmez, kazanla getir!” demiş.

Taşkazar “Yok, kazanı veremem. Arkadaşlarımın karnını doyuracağım.” diye söyleyince kendi bir, karış sakalı beş karış cüce ayağıyla ona vurup bağırarak “Aha, sen hâlâ bekliyor musun? Getir çabucak!” demiş

Ondan sonra Taşkazar yemek kazanını getirip koymuş. Kendi bir, sakalı beş karış cüce yemeği yiyip bitirdikten sonra sekiden atlayıp inmiş. Daha da cesaretlenip Taşkazar’ı öldürüp öyle gitmiş.^{F451.5.2-15.}

Turay bahadır ile Tavkazar dönüp eve girince gözleriyle ne görsünler; arkadaşları ölmüş, yemeği de birileri yemişmiş. Tabaklar, kap kacaklar yere dağılmışmış.

“Bu ne hâl, buraya gelip bizim arkadaşımızı öldürmeye kimin cesareti yetmiş?” demişler.

Bunlar şimdi üzölmüşler, pişman olmuşlar. Taşkazar'ı, belki o ölmeydi. Yeniden canlanır diye bir ambara koymuşlar. Ertesi gün Turay bahadır ava tek başına çıkmış.

Tavkazar tam yemeği pişirmiş ki yine kapı çalınmış.

Birisi “Aç kapıyı!” demiş.

Tavkazar kapıyı açmış. Bahadır gibi davranan kendi bir karış, sakalı beş karış olan kibirli cüce içeriye girmiş. “Beni kaldırıp şuraya oturt!” demiş.

Tavkazar cüceyi kaldırıp oturtmuş. Cüce yemek kazanını istemiş. Tavkazar vermeyince onu öldürmüş. Yemeği yedikten sonra da evin içini dar-madağın edip öyle gitmiş.

Turay bahadır döndüğünde Tavkazar'ın da öldüğünü görünce çok şaşırıp üzölmüş. “Kimin işi acaba bu, gözün görmediği kulağın duymadığı nasıl bir hâl bu?” demiş.

O gün Turay bahadır ava çıkmamış. Tam yemeği pişirdiğinde kapıya vurmuşlar. “Aç kapıyı!” demişler.

Turay bahadır “Gelmeyi bildiysen açmayı da bil!” demiş.

Kendi bir karış, sakalı beş karış olan cüce kapıyı açıp girmiş de “Kaldırıp sekiye oturt beni!” demiş.

“Girebildiysen çıkıp da oturabilirsin.” demiş Turay bahadır.

Kendi bir karış, sakalı beş karış olan cüce bu defa sekiye kendi çıkıp oturmuş. Kendisi sekinin üzerinde sakalının ucu kapının dibindeymiş.

“Yemek ver!” demiş bu cüce.

Turay bahadır “Yemek yemek istiyorsan kendir pişirip ye!” demiş.

Böyle deyince kendi bir karış, sakalı beş karış olan cüce sekiden atlayıp inmiş. Bunlar dünyanın kıyametini koparıp dövüşmeye başlamışlar. Turay bahadır onu sakalından tutmuş, çarpıp vurmuş. Kendi bir karış, sakalı beş karış olan cüce, Turay bahadırı fırlatıp atmış. Turay bahadır evin kirişlerini kırarak havada uçup gitmiş. Gündüz dövüşmüşler, gece dövüş-

müşler üç gün üç gece geçince kendi bir karış, sakalı beş karış olan cüce, Turay bahadırı yenmiş.^{F451.5.2.11-1.}

Turay bahadır ölmek üzereymiş. Onun duvar direğine sıkıştırdığı telekten kan damlamaya başlamış.^{E761.1.5-16.} Turay'ın annesi bunu görünce feryat edip “Ay çocuğum, ne oldu sana nerelerdesin!” diye ağlayarak yola çıkmış.

Turay'ın annesi öyle boş bir kadın değilmiş. Bazı yerleri yaya olarak bazı yerleri at ile dağları doğrudan geçerek yolları kısaltıp gitmiş, oğlunu bulmuş. Oğlunun göğsüne ılık nefesini okuyup üflemiş. Annesi böyle üflerken Turay gözünü açmış.^{E66.}

“Of, ay ay, ne kadar da çok uyumuşum.” demiş.

Annesi ona “Ay çocuğum, ben gelip yetiştim. Yoksa ebediyen gözlerini yummuştun.” demiş.

Ondan sonra Turay bahadır, annesinden arkadaşlarını da diriltmesini istemiş. Ama annesi “Ay çocuğum, olur mu ki acaba! Ben seni çocuğum olduğun için yüreğimin sıcaklığını üfleyp öyle dirilttim.” demiş.

Turay bahadır annesine yalvarıp “Onlar bana kardeş kadar yakın, diriltsene anne.” demiş.

Ondan sonra annesi uzun uzun düşünmüş de “Tamam, anne olan kişi çocuğu için elinden geleni yapar. Sadece sen bil. Onları diriltirsem nefesim daralır. Terbiyeli kişilerse onları diriltebilirim.” demiş.

Turay bahadırın annesi oğlunu dirilttiği gibi sıcak nefesini onların yüreğine üfleyince onlar da dirilmiş. Yalnız kendisi o sırada hâlden düşmüş.

Üç yiğit, Turay'ın annesine çok iyi bakmışlar. Orman tavuğunun eti, poşi geyiğinin (iri cüsseli bir geyik türü) sütüyle beslenince ihtiyar kadının hâli biraz düzelmiş. Yiğitler ona çok hürmet edip sağ salim onu köyüne uğurlamışlar. Ondan sonra üç bahadır yollarına devam etmişler.

Kendi bir, sakalı beş karış olan cüce, Turay bahadır ile kavga ederken çok kötü yaralanmış. Onun arkasından yol boyunca kanı akmış. Bunlar giderlerken bir kuyuya gelmişler. Burada iz yok olmuş.

Turay bahadır “Kuyuya ben iniyorum. Vakti gelince size haber veririm, çekip çıkarırız.” demiş.

Turay bahadır kuyunun dibine ayak basmış. Kuyunun dibi kupkuruymuş. Turay bahadır biraz dikkatli bakınca bambaşka bir dünyaya^{F725.9} indiğini anlamış. Oradan bir şehir uzak gibi görünse de uzak değilmiş. Yalnız o taraftan çok fena bir bağırma sesi duyuluyormuş.

Turay bahadır şehrin dışında yaşayan bir nineye varıp “Nine, bu nasıl fena bir ses böyle?” diye sormuş.

“Eee, devler padişahı dünyaya padişah kızı kaçırmaya gittiğinde bahadırlarla savaşmış. Çok kötü yaralanıp dönmüş. Sızlaması dayanılmaz bir hâl alınca bağırıyor.” demiş.

“Nine, bu zamana kadar benim padişah görmüşlüğüm yok, dev padişahını nasıl görürüm?” diye sormuş Turay bahadır.

“Ay oğlum, şöyle var git. Padişah kızlarını kurtaracağım diyen bahadırlar bile gidip onu göremedi. O bahadırların hiçbiri sağ çıkamadı.” demiş.

Turay bahadır orada padişah kızlarının olduğunu öğrenince daha da meraklanmaya başlamış. O kendisine bir hanım bulmak istiyormuş.

“Ne olursa olsun nine, ben şimdi oraya gidiyorum. Yolu öğretsene!” demiş.

Durum böyle olunca ihtiyar kadın istese de istemese de yolu öğretmiş. “İşte şöyle şöyle gidersin. Gücün yeterse devi yenersin. Yalnız bekçilerini gücünle değil, kötülükle hiç değil ancak iyilikle yenebilirsin. Bir yük kuru ot ile bir dös etin yanında hediyelik giysiler, yiyecekler, içecekler alıp git.” demiş.^{N825.3}

Turay bahadır ihtiyar kadının bu tavsiyelerini başından sonuna kadar dinlemiş. Her şeyi ninenin dediği gibi yapmış.

Turay bahadır ilk kapıya varmış. Kapı dibinde içi kurumuş, gözlerine kan basmış dağ kadar bir öküz duruyormuş. Dev padişahı daha da kötü olsun diye bekçilerine öküzü aç bıraktırıyormuş. Öküz böğürüp üzerine saldırınca Turay bahadır bir yük kuru otu fırlatmış. Öküz böğüre böğüre otları yiyip kalmış. Turay bahadır içeriye girmiş.

Turay Bahadır yoluna devam edip ikinci kapıya gelmiş. Bir sürü kudurmuş aç köpek ona saldırmak için uluya uluya geliyormuş. Saldırıp parçalayacakları sırada Turay bahadır bu köpek sürüsüne bir dös eti atmış.

Köpekler hırıldayarak eti yiyip kalmışlar. Turay bahadır daha da içeriye girmiş.

Turay bahadır üçüncü kapıya geldiğinde çok kötü dayak yemiş, vücudunun her tarafında yara izi olan, yüzünün rengi solan, kötülükten çok canı yanmış birisini görmüş. Turay bahadır üstünden cepkenini çıkarıp ona giydirerek “Al kardeş, donup kalma!” demiş.

Bekçi ona “Ey iyi kalpli insan evladı, ömrümde ilk kez vücudum ısınmaya başladı. Kulağım ilk kez hoş söz işitti. Git kardeş, yolun açık olsun. Kurtar insan evlatlarını.” demiş.

Devin sarayına varınca Turay bahadırın karşısına bir yüzü aya, bir yüzü güneşe benzeyen güzel bir kız çıkmış da “Ey yiğit, seni buraya hangi merhametli rüzgâr attı? Beklediğimiz acaba sen misin? Meyveler gibi taze ömrümüz devin ellerinde ziyan olacak. Kurtar bizi!” demiş.

Turay bahadır günler, geceler boyunca uyumadan geldiğinden çok yorgunmuş. Kıza “Ben çok uzak memleketlerden geldim. Çok yorgunum. Devi yenebilmem için güç toplamam gerek.” demiş.

Cüce devin kaçırdığı padişah kızları üç kişiymiş.^{G440-2} Onlar yiğide yemek vermişler. Onun etrafında pervane olmuşlar. İlk önce birisi “İçesin gelmiştir.” deyip bir yayık ayran vermiş. Ondan sonra bir kazan yemeği önüne koymuş. Sonra birisi mahzenden bir fiçı acı bal çıkarmış. At sucuğu, bilmem ne varsa getirip koymuş. Sonra da “Yarın gözleme pişiririz.” diye hamur yoğurmaya başlamış. Bir diğeri de hamamı ısıtmak için yakmış, dereden su taşımaya başlamış.

Turay bahadır iyice karnını doyurduktan sonra hamama girmiş. Üç gün misafir olduktan sonra devin karşısına çıkmış. Kendi bir, sakalı beş karış olan dev^{G0}. sekide yatıyormuş. Devin sakalının ucunu raflara asılıymış. Padişah kızları onun sakalını altın tarakla tarıyormuş.

Turay bahadır “Ya, yeter artık, sen çok oluyorsun! Pek çok kan dök-tün, birçok çocuğu yetim bıraktın. Şimdi ölüm vaktin geldi. Güreş mi, kavga mı?” diye sormuş.

Kendi bir, sakalı beş karış olan dev bir top gibi fırlamış. Sonra kollarını sıvazlaya sıvazlaya “Kavga da olur, güreş de olur. Benimle güreşecek bir bahadır daha ne doğdu ne de yetiştii. Bizim oralarda işte böyle vururlar!” demiş.

Böyle demiş de Turay bahadırın çenesine yumruğu yapıştırmış, delikanlı oracıkta yere serilmiş. Dev perisi başını keseceğim diye kılıcını kınından alıp laf ebeliği yaparken dev perisine hizmet eden kızlar bağırsarak gelmişler. Turay bahadırı tutup ayağa kaldırmışlar. Delikanlı kendine gelmiş.

“Bizim oralarda öyle vurmazlar, böyle vururlar!” demiş Turay bahadır. Devi sakalıyla sarmalayıp^{K1111.1.} bir öne savurmuş, bir geri savurmuş; vurmuş da vurmuş. Dev ayakaltında kül olmuş.^{G512.8.}

Bunlar birbirlerine sarılıp sevinmişler. Üç gün üç gece bayram edip, üç gün üç gece seyran edip eğlendikten sonra Turay bahadır dev padişahının bütün altınlarını, gümüşlerini, mücevherlerini toplayıp kızlarla birlikte buraya geldiği kuyunun dibine gitmiş.

Kızlardan ikisine “Üstte benim iki arkadaşım var. Onlar evli değiller. İsterseniz buradan çıkınca onlarla evlenip düğün yaparsınız. Ama sen güzel kız, eğer sen de beni beğendiysen anneme gelin, bana eş olursun.” demiş.

Beğenmemek de ne ki! Bu kız “En güçlü bahadır delikanlı bana kaldı.” diye bunu aklına her geldiğinde türkü söylemeye başlamış.

İlk önce altınları, gümüşleri çıkarmışlar. Sonra arka arkaya padişah kızları korktuklarından bağıra bağıra yukarı çıkmışlar. En son olarak da Turay bahadır urgana tutunup yukarı çıkmak için hareket etmiş. “Birazdan çıkacağım, dünyanın aydınlığını göreceğim.” dediğinde urgan kopmuş. Turay bahadır kuyunun dibine düşmüş.

Turay bahadır bir süre gücünün yerine gelmesi için öylece yatıp kalmış. Artık o ne yapsın? Giden altını, gümüşü boş ver. Mal, yiğidi değil; yiğit, malı bulur, derler. Turay Bahadır arkadaşlarının ihanetine çok incinmiş. Onların yaptığı bu kötülüğün üstüne tuz serpmiş.

Ondan sonra daha önce kendisine yardım eden ihtiyar kadının yanına gitmiş de ona “Nine, benim işlerim yolunda gitmedi. Dünyaya çıkmak için başka bir yol biliyor musun? Biliyorsan öğretsene!” demiş.

Nine, Turay bahadırı evin arkasına götürüp çayıra giden bir patika göstermiş. “İşte şuradan gidersen bir ırmak görürsün. Bu ırmağın ortasında bir ada var. Orada çok kalın, çok dallı bir karama ağacı var. Bu karama dibinde iki teke görürsün. Eğer bu tekelerden ak olanını tutabilirsen dünyaya çıkarsın. Kara olanını tutarsan o zaman işin kötü, dikkatli ol!” demiş.

Turay bahadır nineye çok teşekkür edip küçük derede yüzünü yıkadıktan sonra ihtiyar kadının gösterdiği patikadan gitmiş. Gündüz gitmiş, gece

gitmiş. Üçüncü günün gecesinde çok büyük bir ırmağın kıyısına varmış. İhtiyar kadının tam söylediği gibi suyun ortasında bir ada, adada bir karama ağacı, karama ağacının dibinde öküz kadar birisi ak, birisi kara iki teke süsüşmekteymiş. O kadar çok sert süsüşüyorlarmış ki ada sallanıyormuş. Tekelerin boynuzlarından şimşekler çakıyormuş. Bir yolunu bulup Turay bahadır adaya girmiş. Adaya girdikten sonra hemen ak tekenin ayağına yapışmış. Turay bahadır ansızın çıkan bir rüzgâr gibi uçup gitmiş. Dünya değiştirdiğini etrafa iyice bakınca anlamış.^{F101.3-3} O sırada teke de gözden kaybolup gitmiş.^{D2095}

Turay bahadır sağ salim dönmesine çok sevinip yoluna devam etmiş. Başından geçenleri tozlu yolda düşünce düşünce önüne bakarak giderken iki erkekle üç kızın ayak izlerini görmüş. Ayrıca yemek yiyip durdukları yerlerde küle gömülmüş mayasız küçük ekmekler varmış. Bu küçük ekmekleri güzel kız onun için gömüp koymuşmuş.

Turay bahadır bu izleri takip ede ede bir şehre gelmiş. Bakmış, şehrin tam ortasında çok güzel iki ev varmış. Turay bahadır “Bu evleri padişah mı yaptırdı? Yoksa zengin birileri mi?” diye sormuş.

Oradakiler “Yok, bu evleri ne padişah yaptırdı ne de çok zengin olan kimseler yaptırdı. Bu yeni evleri dev padişahını yenerek geri dönen iki bahadır yaptırdı. Üstelik padişah kızlarını da bulup dönmüşler.” demişler.

Turay bahadır bu habere bıyığının altından gülmüş. Üstünü başını değiştirip dilenci kıyafetleri giymiş de onların yanına gitmiş. Turay bahadır geldiğinde onlar yemek yiyip oturuyorlarmış. Ona da bir parça ekmek vermişler. Turay bahadır bir yandan ekmek yiyip bir yandan da onlara bakıyormuş. Kızlardan ikisi evin başköşesinde otururken onunla söz kesen kız başını eğip mutsuz bir şekilde kilerdeki oturakta oturuyormuş. Turay bahadır ekmeğini yiyip bitirdikten sonra Taşkazar “Hadi, sana ihtiyacın olanı verdiler, git yoluna!” demiş.

Turay bahadır onlara “Hor görme, ben giderim. Böyle gönlü dar olan kimselerin yanında benim gönlüm de onları hor görüyor. Yalnız bana ok ve yay verebilir misiniz? Bana lazım olacak.” demiş.

Tavkazar, bu dilenci daha ne yapacak diye meraktan kendi yayını ona vermiş.

Turay bahadır yayı çekince yay hasır pabucu gibi bükülmüş.

Ondan sonra diğer arkadaşı Taşkazar’ın yayını vermişler. Turay bahadır kilere bakmış da yayı çekip bırakmış. “Utanmadan bunu yanında mı taşıydın? Bu yay yarasa yarasa çoluk çocuğun serçe korkutmasına yarar.” demiş.

Tavkazar, kızların önünde küçük düşünce Turay bahadıra çıkmış. “Hadi hadi dilenci, dilini çok uzatma!” diye bağırmaya başlamış. Ancak Turay bahadırın tomruğa benzeyen bileklerinin karşısında boynunu öküz gibi önüne eğdikten sonra ses çıkarmadan sessizce kendi yerine oturmuş.

Turay bahadır askıda kendi yayıyla oklarını görünce onları isteyip almış. Sonra onlara “Buraya gelirken göl yanında beş kuğu gördüm. Kuğulardan ikisi erkek, ikisi dişiydi. Siz ne dersiniz? Dişi kuğulara mı yoksa erkek kuğulara mı ok atayım?” diye sormuş.

Kızların hepsi erkek kuğuların vurulması yönünde görüş vermişler. “Dişi kuşların yavruladığı dönemler olur. Onlara dokunmamak gerek.” demişler.

Tavkazar ile Taşkazar kızlara karşı çıkmışlar. “Hayır, olmaz. Eğer vurulacaksa hepsi vurulsun. Niye sadece erkekler vurulsun? Erkek kuğuların ne suçu var?” demişler.

Bu sözleri duyunca Turay bahadır kilerin ortasına gelip durmuş. Yayını çekip okunu onlara yönelterek “Suçları var. Kuğular her zaman çiftler çiftler gezer. Siz bana ‘Niye altı değil de beş?’ diye sormadınız. O zaman ben söyleyeyim. Yarı yolda bir erkek kuşa diğer iki erkek kuş ölsün diye galalayıp ona musallat olmuş. Arkadaşlık bu mu, yiğitlik bu mu?” demiş.

Bunu duyan bahadırlar öylece kalakalmışlar.

Ondan sonra Turay bahadır iki kıza “Bu iki kuğunun ölmesi mi gerek yoksa yaşaması mı gerek?” diye sormuş.

Kızların ikisi birden “Ölmesi gerek.” demişler.

Ondan sonra Turay bahadır “Öyleyse, al Taşkazar hisseni! Tavkazar sen de!” demiş.

Bir gün büyük kızın, bir gün de ortanca kızın diktiği saraylarda kalan Turay bahadır onlara pek çok altın, gümüş bırakıp sözlüsü olan en küçük kızla beraber annesinin yanına dönmüş. Köye dönünce onlar düğün yapmışlar.

Bugün vardım, dün döndüm. Düğünde ben de bulundum. Çok güzel ikramlar vardı. Et yedim, bal içtim. İki fiçı bir kepçe dilediğin kadar iç. Yalnız kendileri kepçeyle içtiler. Biz ancak sapına dokunabildik.

2.3.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 3

F610. Remarkably strong man / *Olağanüstü güçlü adam* TOM: 3

F617. Mighty wrestler / *Olağanüstü güreşçi* TOM: 3

D1021-2. Magic goose feather / *Sihirli kaz tüyü (telek)* (MEK) TOM: 3

F626-3. Strong man clashes two mountains to make a fire / *Güçlü adamın ateş yakmak için iki dağı kaldırıp, birbirine çarparak vurması* (MEK) TOM: 3

F624.2.0-3. Strong man squeezes stones to derive oil / *Güçlü adamın taştan yağ çıkarmak için taşları sıkıp sıkıp atması* (MEK) TOM: 3

F812. Extraordinary forest / *Olağandışı orman* TOM: 3

F451. Dwarf / *Cüce* TOM: 3

F451.2.1.1. Dwarfs are small / *Cücelerin küçük olması* TOM: 3

F451.2.3.1. Long-bearded dwarf / *Uzun sakallı cüce* TOM: 3

F451.5.2-15. Malevolent (Ungrateful) dwarf kills his benefactor / *Kötü niyetli cücenin kendisine iyilik yapan kişiyi öldürmesi* (MEK) TOM: 3

F451.5.2.11-1. Dwarf attacks man / *Cücenin insana saldırması* TOM: 3

E761.1.5-16. Life token: blood drops from goose feather / *Eğer kaz teleğinden kan damlıyorsa kahramanın ölmesi* (MEK) TOM: 3

E66. Resuscitation by breathing on corpse / *Cesedin üstüne nefes vererek diriltme* TOM: 3

F725.9. World at bottom of well / *Kuyunun dibindeki dünya* TOM: 3

N825.3. Old woman helper / *İhtiyar kadın yardımcı* TOM: 3

G440-2. Ogre abducts king's daughter / *Devin padişahın kızını kaçırması* (MEK) TOM: 3

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 3

K1111.1. Ogre's (dwarf's) beard caught fast / *Devi (cüceyi) sakalının yakalama* TOM: 3

G512.8. Ogre killed by striking / *Vurarak devî öldürme* TOM: 3

F101.3-3. Return from lower world on goat / *Aşağı dünyadan keçiyeye binerek dönme* (MEK) TOM: 3

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* TOM: 3

2.4. HAMUR BAHADIR

2.4.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda keçi kumandanken, nenem ve dedem daha doğmamışken, ben babamla yaşarken, bir yaşlı adam ile yaşlı kadın varmış. Onların çocukları yokmuş. Bu yüzden kaygıları çok büyümüş.

Bir zaman bunlar düşünüp taşınmışlar, hamurdan bir çocuk heykeli yapmışlar. Ondan sonra nine sığır sağmaya, dede de odun yarmaya gitmiş.

Eve girdiklerinde bunların akılları gitmiş. Hamur heykel, çocuğa dönüşüp^{D435.1-7} keçinin oğlaklarıyla oynuyormuş.

Hamur oğlan gündüz büyümüş, gece büyümüş. Bir aylık büyümesini bir günde, bir yıllık büyümesini bir ayda tamamlamış. Dede bir oyun sopası yapıp ona vermiş. Oğlan çocuğu sopaya bir dayanmış, sopa çatırdayıp kırılmış. Dede ona demirden bir sopa yaptırmış. Hamur oğlan bir gün sokağa çıkmış, bir oğlan çocuğunun ayağını kırıp gelmiş. Ertesi gün çıkmış, başka bir oğlan çocuğunun boynunu kırıp gelmiş.

Ondan sonra köy halkı toplanıp dedeye “Çocuğun çocuk gibi değil, çocuklarımızı sakat bırakıyor. Bizim çocuklardan uzak tut!” demişler.

Ondan sonra hamur oğlan dünyayı gezmek için çıkıp gitmiş. Gündüz gitmiş, gece gitmiş, ay gitmiş, yıl gitmiş bir sap boyu yer gittikten sonra bir kara ormana gelmiş. Burada ayağını köstekli birine rastlamış.

Hamur bahadır ona “Niçin ayağını köstekledin?” diye sormuş.

O kişi “Böylesi benim için iyi. Ayağımın kösteğini çözersem ben gökyüzüne uçarım. Benim arkamdan kuş-kurt da uçup yetişemez.” demiş.

Hamur bahadır onu kendine yoldaş yapmış.

Bunlar gitmişler gitmişler, giderlerken burun deliğini parmağıyla kıstırmış birisine rastlamışlar.

Hamur bahadır ona “Niçin burun deliğini böyle kıstırıyorsun?” diye sormuş.

Bu kişi “Böylesi benim için iyi. Yoksa dünyada zelzele kopar. Bir burun deliğimle körükleyip beş taşlı değirmeni döndürüyorum.” demiş.

Hamur bahadır onu da kendine yoldaş yapmış.

Bunlar gitmişler gitmişler, giderlerken fötr şapkasını yanına koyan aksakallı bir dedeye rastlamışlar.

Hamur bahadır ona “Niçin fötr şapkanı yanlamasına giydin?” diye sormuş.

Bu dede “Böylesi benim için iyi. Ben fötr şapkamı düz giyersem göz, kar fırtınasından başka hiçbir şey görmez. Basıp giyersem yeryüzü buz tutup donar.” demiş.

Hamur bahadır onu da kendine yoldaş yapmış.

Bunlar gitmişler gitmişler, giderlerken nişan alıp ok atan birisine rastlamışlar.

Hamur bahadır ona “Sen böyle neye ok atıyorsun?” diye sormuş.

Nişan alıp ok atan kişi “Eee, görmüyor musun? Buradan altmış kilometre uzaklıktaki dağın bağrında bir sinek var. O sineğin sol gözüne nişan alıp okla gözünü çıkartacağım.” demiş.

Hamur bahadır onu kendine yoldaş yapmış.

Bunlar daha da gitmişler, biraz daha gidince toprakla oynayan sakallı birisine rastlamışlar.

Hamur bahadır ona “Toprakla niçin böyle oynuyorsun?” diye sormuş.

Sakallı kişi “Dağı bu taraftan vurup öbür tarafa yığıyorum. Öbür taraftan vurup bu tarafa yığıyorum.” demiş.^{F624.2.0.1.1.}

Hamur bahadır onu da kendine yoldaş yapmış.

Bunlar gide gide bir zengin adamın yanına gelmişler. Hamur bahadır ondan kızını istemiş. Zengin adam lafı evirip çevirmiş, bir şey söylememiş de “Benim kızım zengin kızı. Padişah kızlarından hiçbir eksiği yok. Senin

gibilerin dengi değil. Hadi benden sana bir iyilik olsun. Benim koşucumu geçersen kızımı belki veririm.” demiş.

Koşmaya gitmişler. Ayağı köstekli^{F681.1} koşucu altmış kilometrelik yeri bir iki sıçrayışta geçmiş.^{F681} Zengin adamın koşucusu yetişsin diye dağ başında uykuya dalmış. Zengin adamın koşucusu meydana yaklaştığında o hâlâ uyuyormuş.

Hamur bahadır “Tüh, zengin adamın koşucusu yenecek. Ok atıp bizimkini uyandır.” demiş.

Altmış kilometreden sineğin iki gözünden birini vuran okçu^{F661} okunu atmış. Ok uyumakta olan koşucunun kulak yaprağını sıyırıp geçmiş.^{F661.9} Ondan sonra koşucu hemen kalkıp zengin adamın koşucusundan önce meydana varmış.

Ondan sonra zengin adam öyle etmiş böyle etmiş, onları aldatıp demirden bir hamama sokmuş. Yük yük odun taşıyıp hamamı iyice kızdırmış. Zengin adam onları yakarak öldürmek istemiş. Bunlar hamamın içinde yanıp pişmeye başlamışlar. Hamur bahadır, fötr şapkasını^{D1067.1} dedeye düzgünce giydirmiş. Hamam içinde gözün görmediği bir kar fırtınası başlamış.^{D1548.1-2} Ama bunlar yanıp pişmeye devam etmişler. Sonra Hamur bahadır, dedenin şapkasını bastırıp giydirince hamamın duvarları buz tutmuş.^{D1382-14}

Ertesi gün zengin adam hamamın kapısını açınca şaşakalmış. İçerdeki kilerin hepsi sağlamış.

Hamur bahadır, zengin adama “Kafamı karıştırma sen benim. Güreşelim mi, dövüşelim mi?” demiş.

“Güreş de olur, kavga da olur. Benim sana verecek kızım yok. Gücün yeterse alırsın.” demiş zengin adam.

Bunlar başlamışlar güreşmeye. O kadar çok güreşmişler, o kadar çok dövüşmüşler ki dümdüz yerler tümsek, tümsek yerler dümdüz olmuş. Gündüz vuruşmuşlar, gece vuruşmuşlar uzun bir zaman vuruşmuşlar. Burnunun bir deliğiyle^{F543.4} körükleyip beş taşlı değirmeni çalıştıran kişi burnunun deliğinden bir üflemiş,^{F543.4.1} zengin adamın yirmi adamını uçurmuş. Toprakla oynayan sakallı kişi^{F610} bir taraftan öbür tarafa toprak atarak^{F624.2.0-4} otuz kişiyi gömmüş. Hamur bahadır da çomakla vura vura otuz-kırk kişiyi haşat etmiş.

Zengin adam dayanamayıp kızını Hamur bahadıra vermek zorunda kalmış. Sonra otuz gün çalgı çalmışlar, kırkı gün düğün yapmışlar. Doğmayan ala kısrağın etini pişirip birçok ikramlarda bulunmuşlar.

Düğünlerinde ben de bulundum. Yiyecek, içecek sınırsızdı. Belişin (bir çeşit Tatar böreği) dibi görünmüyordu. Fıçılardan balı kepçelerle aldılar, bana da ancak kepçenin sapı ilişti.

2.4.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 4

D435.1-7. Transformation: dough child statue comes to life / *Hamurdan yapılan çocuk heykelin canlanması* (MEK) TOM: 4

F624.2.0-4. Strong man moves enormous soil / *Güçlü adamın çok büyük (dağ gibi) toprak kütesini bir yerden başka bir yere taşınması* (MEK) TOM: 4

F681.1. Marvelous runner keeps leg tied up / *Olağanüstü koşucunun bacaklarını bağlaması* TOM: 4

F681. Marvelous runner / *Olağanüstü koşucu* TOM: 4

F661. Skillful marksman / *Usta nişancı* TOM: 4

F661.9. Skillful marksman grazes ear of sleeping person and awakens him / *Usta nişancının attığı okun uyumakta olan kişinin kulağını sıyırmasıyla uyuyan kişinin uyanması* TOM: 4

D1067.1. Magic hat / *Sihirli şapka* TOM: 4

D1548.1-2. Magic hat controls blizzard / *Sihirli şapkanın kar fırtınasını kontrol etmesi* (MEK) TOM: 4

D1382-14. Magic hat protects from burning / *Sihirli şapkanın yanmaktan koruma sağlaması* (MEK) TOM: 4

F543.4. Remarkable nostrils / *Olağanüstü burun deliği* TOM: 4

F543.4-1. Raising unusual wind by its one nostril / *Tek burun deliğiyle olağanüstü rüzgâr çıkarma* (MEK) TOM: 4

F610. Remarkably strong man / *Olağanüstü güçlü adam* TOM: 4

2.5. DUTAN BAHADIR

2.5.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir bahadır varmış. Etrafta hiçbir ahali yokmuş. Gelirse yağmacıları haber vermeye gelen kimseler gelip “Bizim mallarımızı yağmalamaya geldiler, haydi!” diye onu çağırırlarmış.

Bu yiğit her vakit yağmacıların hakkından gelirmiş. Onun gibi bir bahadır, onun gibi yetenekli birisi yokmuş.

Bu kahramanlıklarından dolayı Dutan bahadır her köyde sevilmiş, köylüler kızlarını ona vermişler. Onun dokuz hanımı olmuş. Dokuz hanıma dokuz ev kurmuş. Her birisiyle ayrı ayrı kalmış. Kızların babaları mal, mülk, eşya verince bahadırın malı çoğalmış. Dokuz hanımından kırk oğulla kırk kız evladı olmuş. Onun seksen çocuğu olmuş. Son olarak en genç hanımı bir çocuk daha doğurmuş. Onun ismi Dutan olmuş.

Bir gün seksen çocuk toplanıp birbirlerine akıl danışmışlar.

“Bize böyle yatmak yaramaz, biz birbirimize yaramayız. Size hanım almak, bize de kocaya varmak gerek.” demiş kızlar.

Bunların yilkısını güden bir ihtiyar adam varmış. Bunların sekseni, seksen ata binip çoban dedenin yanına varmışlar da ona “Bildığın bir yer varsa bize söyle. Yakın civarlarda yaşayan halklar var mı? Biz sana danışmaya geldik.” demişler.

Dede “Buradan on günlük uzaklıkta, güney taraflarda kavak ağaçlarının çok olduğu bir orman var, oraya gidin. Atlarınıza nallatın, silahsız çıkmayın.” demiş.

Dede, Dutan’a ayrı söylemiş. “Çocuğum gerçek sözümü sana söylüyorum. Gök aygırın sürüsünde bir tay doğdu. Sen bu tayı tutup bin. Sana başkası yaramaz. O çok iyi bir attır. Bu maceranızın bütün eziyetini, bütün sıkıntısını sen çekeceksin.” demiş.

O zamanlarda Dutan çok gençmiş. O çok büyük bir bahadır olmak istiyormuş. Bunların her biri evlerine dönüp atlarına nal çakmışlar. Silahlarını hazırlayıp anne ve babalarından izin aldıktan sonra o yörelerde yaşayan başka halklar var mı yok mu diye aramaya çıkmışlar.

Bunlar gide gide o gür ağaçlı ormanı görmüşler. “Bu ormanda ne var acaba?” diye hızlıca at koşturup ormana girmişler. Ormanda her türlü mey-

ve ağaçları varmış. Atlarından inip bu meyvelerle karınlarını doyurmuşlar. Bunlar yiyip içtikten sonra herkes kendi atının yanında uyumuş.

Bu ormanda^{G236} ihtiyar bir Calmavız (cadı)^{G200} varmış. Bu Calmavız insan kokusunu almış. Sonra çıkıp ağzını genişçe açmış, bunları yutmuş. ^{G11.3} Calmavız, Dutan'ın yanına da gelmiş. Yutayım diye ağzını açtığıında Dutan'ın atı^{B401} ayaklarını oynatmış. Kişneyip burnundan solumaya başlamış. Atının ayak seslerini duyan Dutan uyanmış. Etrafına bakınca kardeşlerini görememiş, atlar da yokmuş. Ama karşısında tabağa benzer büyük gözlü^{G213-4} bir ihtiyar kadın duruyormuş.

Dutan tüfeğini alıp nişan aldığıında Calmavız “Çocuğum sabret, atma bekle. Kardeşlerin bende. Onların hepsi sağ. Ben sana bir iş vereceğim. Eğer sen bu işi başarırsan kardeşlerini kurtarırım. Sen oraya yedi aydan önce varamazsın. Okyanustaki adada bir padişahın Künikey isminde kızı var. Onun güzelliğini anlatmak mümkün değil. O kızı bana getirirsen kurtulursun. Kızı getiremezsen kardeşlerin bende kalır.”^{H935-1} demiş.

Dutan bu cadının sözünü dinlemiş, gitmeyi kabul etmiş de “Ben oraya yalnız gidemem. Kardeşlerimi sağ salım çıkar. Bana yoldaş olsunlar.” demiş.

“Kızı alıp gelmek için söz veriyor musun?” diye sormuş cadı.

“Veriyorum.” demiş Dutan.

“Tamam, öyleyse.” demiş bu cadı. Sonra Dutan'ın kardeşleri kusup çıkarmış, hepsi sağlamış.^{G299-4}

Dutan “Bakın ağabeylerim, bu ihtiyar cadı bana bir iş verdi. İçinizden bana kimler yoldaş olacak?” demiş.

Ağabeyleri “Biz oraya gidemeyiz.” diye kestirip atmışlar.

Dutan tek başına yola çıkacak olmuş. Dutan oraya nasıl gideceğini sorunca Calmavız hangi yollardan gideceğini ona anlatmış. Sonra lazım olur diye at başı büyüklüğünde iki altın vermiş.

Böylece Dutan yola çıkmış. Sert esen şu rüzgârlar onun yoldaşı olmuş. Onun tayı çok harika gidiyormuş. Her geçen gün Dutan atının koşuşuna daha da hayran olmuş. O, “Atım birinci olacak atmış.” diye düşünüyormuş.

Bir ay dolunca Dutan geniş, açık bir alana gelmiş. Bu geniş alandan su boyunca giderken yüzükoyun yatmakta olan birisine rastlamış. Onun yanına gelmiş, eğilip ona selam vermiş. Bu dede başını kaldırıp selamı almış.

“Dede, bu yerde yalnız başına ne yapıyorsun?” diye sormuş Dutan bahadır.

“Bizim köyün yeri şurasıydı. Bir gün yağmacılar gelip memleketimi yağmaladı. Ben ava gitmiştim, döndüğümde memleketim yok olmuştu. Köyümü bırakıp gidesim gelmedi. Benim böyle yatmamın hikmeti ise şu: Yeraltında bir han, kızına düğün yapıyor. Bunu dinlemek için yatmıştım. ^{F641}. Sen burada ne yapıyorsun ki?” demiş dede.

Dutan bahadır “Bana ihtiyar Calmavız bir iş verdi. Padişahın kızını alıp geri döneceğim.” demiş.

“Öyleyse ben de burada yalnız başına yaşayan birisi olarak sana yol-
daş olayım.” demiş dede.

Bunlar birisi atlı, birisi yaya konuşa konuşa gitmişler. Dutan’ın gönlü şimdi bir hoş olmuş.

Gide gide bir ay daha dolunca bu ikisi başka bir kişiye rastlamışlar. Bu kişi elinde tüfeği, yukarıya bakıyormuş. Gelip ona selam vermişler. “Sen nasıl bir insansın, bu ıssız yerde yaşıyorsun?” demişler.

Bu kişi “Benim köyümü yağmacılar yağmalayıp gitti. İşte böyle yalnız kaldım. Dün öğle vaktinde bir ördek vurmuştum. Tüfeğimin fişeği bu ördeği yukarı alıp gitti. Bugün oturup bunu bekliyorum. Biraz sonra düşer. ^{F679.5}. Peki, siz hangi sebepten buraya geldiniz?” diye sormuş.

Bunlar böyle konuşa konuşa oturlurlarken ördek düşmüş. Ördeğin tüylerini yolup temizledikten sonra pişirip yemişler.

Ördeği vuran “Ben burada yalnız yaşıyorum. Ben de sizinle geleyim. İlginç şeyler görüp dönerim.” demiş.

Bunlar ikisi yayan birisi atlı olarak yola çıkmışlar.

Gide gide bir ay dolunca bunlar bir tepede koşarak kurt kovalayan birine rastlamışlar. İki ayağına kazan kadar iki taş bağlayan ^{F681.1}. bu kişi bu hâliyle kurdu tutmuş. Diğerleri “Bu nasıl bir kişi?” diye ona hayran kalmışlar. Bu kişinin yanına gelmişler. Görmüşler ki o, yirmi yaşlarında çok yakışıklı bir delikanlıymış.

“Sen nasıl bir insansın, ayağındaki bağlı taşlarla koşup yaban hayvanı tutabiliyorsun?” demişler.

“Bana mı soruyorsunuz. Benim adım Rüzgârayak. Ayaklarıma taş bağlamadan koştuğum için nereye gideceğimi bilemediğimden kayboldum. Buralarda uçan kuştan başkası beni geçemez.”^{F681} demiş.

Sonra Dutan da kendi hâlini anlatmış. Kendine iki yol arkadaşı bulduğunu da söylemiş.

“Öyleyse ben de sizinle birlikte geleyim. Değişik ülkeler, ilginç şeyler görüp gelirim.” demiş Rüzgârayak.

O da onlara katılmış. Artık bunlar üç yaya bir atlı olup yollarına devam etmişler.

Gide gide bir ay daha dolunca bunlar bir dağ arasına girmişler. Orada başının üstünde her türlü kuş uçan, deliye benzeyen birisini görmüşler. Bütün kuşlar onun sözünü dinliyormuş.^{B215.1} Bunlar gelip selam vermişler de “Sen dağ arasında yalnız başına ne yapıyorsun?” demişler.

O da köyünün yağma edildiğini, bu dağ arasını bırakıp gidemediğini söylemiş.

“Ben yalnızım, konuşacak hiç kimsem yok. Bir şeyle eğlenmeyince de olmuyor ki. Kuşları kendime boyun eğdirdim. Onlarla gönlümü hoş ediyorum.” demiş.

Onlar da başından sonuna kadar kendi hâllerini anlatmışlar.

“İssiz bir yerde yaşayan birisi olarak ben de sizinle geleyim.” diyerek o da bunlara katılmış. Bunlar dört yaya, bir atlı daha olup gitmişler.

Gide gide bir ay daha dolunca bunlar bir dağın tepesine gelmişler. Dağın bir tarafı meşe ormanymış. Ormandan ensesinde uzun bir meşe, elinde büyük bir değirmen taşı olan aksakallı birisi çıkmış. Bu ak devmiş.^{G640-1} Bunlar gelip ak deve selam vermişler de “Dede ne yapıyorsun böyle?” demişler.

“Şu aşağı tarafta bir su boyu var. Benimevim orada. Ben değirmenciyim. Su taşınca değirmen taşı parçalandı, değirmenin iği kırıldı. On gündür bu dağda değirmen taşı yapıyorum. Dönmeden önce meşelerden iğ yapmak için ormana girdim. Hadi bakalım hep birlikte benim eve gidiyoruz; yeriz, içeriz.” demiş.

Bunlar gitmişler. On, on beş kadar evden oluşan devler köyüne^{G641-} varmışlar.

İhtiyar “Ben hâlimi anlattım, siz buraya nasıl çıkıp geldiniz?” demiş.

Dutan da kendi hâlini anlatıvermiş.

“Öyleyse ben de sizinle geleyim. İlginç şeyler görüp dönerim.” demiş ak dev.

İşini çocuklarına bırakıp o da bunlarla birlikte yola çıkmış.

Bunlar beş yaya bir atlı olarak çıkıp gitmişler.

Şimdi bir ay daha dolunca bunlar yol kenarında bacasız bir eve gelmişler. Artık şehir de uzak sayılmazmış. Evdekiler ağabey, kız kardeş kimselermiş. Onların üst başlarında elbiseleri de yokmuş. Çay kaynatıp birlikte yiyip içmişler. Ev sahipleri onlara “Siz nasıl kimselersiniz? Böyle nereye gidiyorsunuz?” diye sormuş.

Dutan “Bu şehrin padişahının bir kızı varmış. Onu almaya gidiyorum.” demiş.

Oradaki kişilerden birisi “Sen geri dön. O şehri on bin yağmacı kuşatıp aldı.” demiş.

Dutan “Ben yedi aylık yoldan geldim. Yağmacılardan korkup geri dönemem.” demiş.

Padişahın kızı o günlerde bir rüya görmüş. Bunlar şehirde yatıp uyurlarken padişahın kızı Künikey, Dutan ve arkadaşlarının şehre gelip girdiğini; devlerin, perilerin onlardan korkup kaçtığını rüyasında görürken korkup ter içinde uyanmış. Bu kız hiç dünyaya çıkmamışmış. Arkadaşlarıyla birlikte çok güzel bir bahçede yaşıyormuş. Künikey sabah uyanıp ağabeyinin yanına gelince ağabeyi ona “Niye geldin kardeşim? Sen dünyaya çıkar mıydın?” demiş.

“Rüyamda altı kişi gördüm. Birisi atlı, beşi yayaydı. Atlı kimsenin atını görünce aklım gitti. Atın kişnemesi hâlâ kulaklarımdan gitmiyor. Bu altı kişi on bin askeri yenecek kişiler. Atlı delikanlı beni almaya geldi.” demiş.^{D1812.3.3.}

Ağabeyi “Sabret kardeşim, gördüğün rüyayı hemen hayra yorma. Bak burada düşmanlarımız var. O yiğidin gücünü sınavıp görürüz.” demiş.

Kız, ağabeyinin sözüne sevinip kaldığı yere geri dönmüş.

O günlerde on bin düşman askeri bu şehri kuşatıp almışlar. Şimdi onlar yıkıp yakmak için savaş hazırlığı yapmışlar. Şehir halkının korkmasından

dolayı padişah, kızına haber gönderip “Kızım arkadaşlarıyla birlikte arabaya iyi atlar koşumlayıp bir görünün.” demiş.

Padişahın kızı arabaya iyi atlar koşumlayıp birkaç arkadaşını alıp sokağa çıkmış. Kızın güzelliği bulutun altından çıkan güneş gibiymiş. Sokağa çıkan Künükey’i yağmacıların padişahı görmüş, ona âşık olmuş. Ondan sonra kızın babasına “Malına dokunmam, şehri yıkmam, askerini de kırmam yalnız kızını bana vereceksin.” demiş.

Padişah halkını kurtarmak için hiç düşünmeden kızını verecek olmuş. “Kırk gün sonra gelip alırsın, sana söz.” demiş.

Yağmacıların padişahı “Kırk gün sonra gel.” sözü üzerine savaş açmadan gitmiş.

Dutan bahadır sabahleyin arkadaşlarıyla birlikte şehre girmiş. Onları kızın ağabeyi karşılamış. Evine alıp misafir etmiş. Kız kardeşine de haber salıp “Rüyada gördüğün kimseler geldi. Gelip gözünle gör.” demiş. Kız, arkadaşlarıyla birlikte atları koşumlayıp gelmiş, Dutan’ı görmüş. Dutan da kızını görmüş. Kızın gönlü Dutan’a vurulmuş. Sonra Künükey hiçbir şey söylemeden evine dönmüş. Artık o Dutan’ı istiyormuş. Fakirleri toplayıp altın, gümüş vermiş de “Yağmacı padişah benden ümidini kessin.” demiş.

Onların gelişini duyan padişah, Dutan bahadırı yanına çağırılmış. Dutan çok güzel ikramların hazırlandığı bir eve girmiş.

“Hepiniz kardeş misiniz? Sizler kimsiniz? Hangi memleketlerden geliniz?” diye padişah onlara sorular yöneltmiş.

Dutan bahadır, padişaha “Sarigu diye bilinen yer bizim memleketimizdir. Babam padişaktır. Babam rüyasında senin kızını görüp âşık olmuş. Kızın buradaki adresini yazıp verdi. İşte babamın emriyle ben Künükey’i almaya geldim. Güç kullanmadan kızını vermeye razı mısınız? Yoksa güç kullanarak mı kızını alayım?” demiş.

Padişah, Dutan bahadıra “Çok güzel, akraba olmak için gelmişsin. Benim şehrimi yakıp yıkan, mallarımı yağmalayan düşmanlar var. Onlar ‘Kızını verirsen dokunmayız.’ diye söyleyip gittiler. Ben bütün halkım için kızımı feda ettim. Kızımı kırk gün sonra gelip alacaklar. İşte oğlum, sana sözüm şu. Eğer bu yağmacı padişahın başını kesip bana getirirsen kızım senindir. Yağmacı padişah buradan dokuz günlük yol uzaklığında.” demiş.

Dutan bahadır kabul etmiş. Bu padişah, Dutan’a kendisinin Til-Kungız ismindeki atını yedek at olarak vermiş. Dutan bahadır, arkadaşlarını

burada bırakıp tek başına yola çıkmış. O zamanlarda Dutan daha on iki yaşındaymış.

Dutan bahadır yol boyunca bir süre kendi atına, bir süre de Til-Kunguz’a binmiş. O böyle gide gide yağmacı padişahın şehrine ulaşmış. Şehrin bekçileri onu görmüş. Otuz kadar bekçi varmış.

“Padişahın baş şehri burası mı?” demiş Dutan.

Onlar “Senin burada ne işin var? Sen nasıl bir insansın?” demişler.

Dutan,

“Ben genç bir çocuğum,

Ateş gibi parlayıp yanarım,

Çıkarın buraya padişahınızı,

Başımı kesip alacağım.”

diye orada bir şiir düzmüş.

Bu sözlere öfkelenip Dutan’ın etrafını sarmışlar. Dutan bahadır, otuz bekçinin bir tarafından dalmış, öbür tarafından çıkmış.^{F610} Sağ kalanlar gidip padişaha haber vermişler.

“Bir çocuk geldi. Padişahınız buraya çıksın, başını kesip alacağım diyor.” demişler.

Padişah buna çok öfkelenmiş. İki yüz asker daha göndererek “Etrafını sarın, onu diri getirin!” demiş.

İki yüz asker gidip her taraftan Dutan’ın etrafını sarmışlar. Bazısı ok atmış bazısı ağ atmış ama bunlar Dutan bahadırı ele geçirememişler. Dutan bahadır göz açıp yumuncaya kadar onların kanlarını su gibi akıtmış. Bunlar dönüp padişaha “Bizim dayanacak gücümüz yok, çok az kişi kaldık. Seni çağırıyor.” demişler.

Padişah çok öfkelenmiş. Sövüp sayarak yayı ile oklarını almış da en iyi atına binip kendisi gitmiş.

Padişah “Sen kimsin? Eceline mi susadın?” diye bağırılmış.

“Hünerin varsa göster. Bende korkacak can yok.” demiş Dutan bahadır.

Yağmacı padişah yayını okunu hazırlayıp çocuğa bir ok atmış. Dutan bahadır kamçısıyla onun attığı oku vurup yere düşürmüştü. Sonra ona “Sen attın, şimdi sen benim atışımı gör.” demiş.

Dutan'ın oku yağmacı padişahın göğsündeki zırhlı gömleğini delip geçmiş. Dutan bahadır, padişahın başını kesmiş. Sonra kesik başı askılı çantasına koymuş, dönmek için yola çıkmış.

Dutan, dokuz günlük yolu dört günde geçip dönmüş. Künikey dönme vakti geldi diye Murakurgan denilen tepede Dutan bahadırı bekliyormuş. Bir süre sonra yerden kalkan tozların arasından yedek atıyla birlikte Dutan gelmiş. Kız mutluluğundan ne yapacağını bilememiş. Dutan şehre girince kız gözünü bile kırpmadan hep ona bakmış. Sonra Dutan bahadır, padişahın evine girmiş. Arkadaşları da gelmiş. Bunlar sevinip kucaklaştıktan sonra Dutan “İşte padişahım sultanım, gönlün hoş olsun. Düşmanın başını alıp döndüm. Sözümden dönmedin değil mi? Ben senin halkını kurtardım. Şimdi sen hakkımı olanı bana ver.” demiş.

Padişah “Kızım senindir. Kızımın başlığı için pazardan çok iyi yüz kısrak alıp bana ver.” demiş.

Dutan bahadırın altını varmış. Bir kese altın verip arkadaşlarını göndermiş de “Gidin, şuna iyi kısraklar alıp getirin.” demiş.

Kısrakları alıp vermişler. Artık padişah düğüne hazırlanıyormuş. Onun düzenbaz bir veziri varmış. O vezir “Padişah kızını bana verecek, benden başka kimseye veremez.” diyormuş.

Bu düzenbaz vezir, padişaha “Bu yalnız gezen, kimsenin tanımadığı birisine yüz kısraka kızını verip şanını bütün dünyaya rezil mi edeceksin? Ben araştırdım, onun babası padişah değil. Fakirlerin fakiri birisiymiş. Ne yapıp edip onu bir oyuna getirip kızını vermemek gerek.” demiş.

Dutan bahadır bir arkadaşını göndermiş de “Padişaha söyle, bizi geciktirmesin. Beni de öfkelen dirmesin.” demiş.

Padişah “Buna padişah düğünü derler. Acele etmeyip sabretsin. Düğün başlayınca birçok insan toplanacak. Meydanlar dolacak, atlar yarışacak, güreşçiler güreşecek.” diye cevap vermiş.

Bir zaman sonra meydan kurulmuş. Güreşçiler gelmiş. Atlar üç günlük bir yola gönderilmiş. Padişahın kendisi de üç yüz at göndermiş. Dutan da gitmiş. Bir tepeden ilk önce Dutan gelip çıkmış. Meydana gelip atından inmiş. Uzun bir zaman sonra padişahın atları da gelmeye başlamış. O zaman Dutan bahadır, padişaha “Şimdi istediğin ne kaldı? Doğruyu söyle! Ha var, ha yok sözleriyle seni aldatanlar var. Benim sabrımı zorlama.” demiş.

Padişah, Barak ismindeki güreşçi bahadırını çıkarmış. Dutan bahadır, ak devî çıkarmış. İkisi güreşmeye başlamışlar.^{F364.2-1} Ak dev, Barak’ı alıp çarptığında Barak beline kadar kuma batmış.

Dutan o zaman padişaha “Gönlün oldu mu?” demiş.

Padişah “Gösteri için pek çok halk toplandı. Koşucuları da yarıştıralım.” demiş.

Padişahın yaşlı bir kadın koşucusu varmış. Onları üç günlük bir yola göndermişler. Dutan da Rüzgârayak’ı göndermiş. Üç günlük yere ihtiyar kadın ile Rüzgârayak birlikte gelmişler. Varınca bu ikisi oturup dinlenmiş.

Rüzgârayak “Nine ben çok susadım. İçmek için su da almadık.” demiş.

İhtiyar kadın iki şişe su alıp gelmişmiş. Ona “Susadıysan bende su var. İçip bitir çocuğum, koşuculara iyi gelir.” demiş.

Rüzârayak hiçbir şey bilmeden bir şişe suyu dikip içmiş.

“Doydun mu?” diye ihtiyar kadın sormuş.

“Nine daha doymadım.” demiş.

“İşte bir şişe daha su var.” demiş.

Rüzgârayak bu şişeyi de içip bitirince sarhoş olup orada sızıp kalmış. Gece olunca ihtiyar kadın koşmaya hazırmış. Rüzgârayak burada yatıp kalmış. Güneş çıkıp teni yanmaya başlayınca Rüzgârayak uyanmış. Bir bakmış, ihtiyar kadın yokmuş. Rüzgârayak çizmelerini giyip ihtiyar kadının izlerini takip ede ede onun arkasından gitmiş. Öğle vaktinde ihtiyar kadına yetişmiş. Bir avuç dolusu kum almış.

“Koşturup yetiştin mi çocuğum?” diye ihtiyar kadın ona doğru dönmüş.

Rüzgârayak “Yetiştim.” demiş de avucundaki kumu onun gözüne atmış. İhtiyar kadın gözlerini ovalayarak orada yıkılıp kalmış. Sonra Rüzgârayak meydana gelip oturmuş. Gece olduğunda ihtiyar kadın ancak gelebilmiş. Padişahın bu oyunu da tutmamış.

“Şimdi neyin kaldı, gönlün oldu mu?” demiş Dutan bahadır.

“Atlari da, güreşçileri de, koşucuları da sınadık, şimdi de okçuları sıneyalım.” demiş padişah.

Padişah kırk arşın uzunluğunda bir direk diktirip tepesine bir çanta altın astırmış. Sonra “İşte bunu kimin oku vurursa altın onundur.” demiş.

Okçular gelip oklarını atmaya başlamışlar. Çantaya kiminin oku ulaşmıyor, kiminin de oku yanından geçip gidiyormuş. Bunlar ok atmaktan yorulmuşlar. Bunun üzerine Dutan bahadır ördek vuran arkadaşını çağırmış. O, bunların avcılarına “Anlaşılan siz vuramadınız, şimdi benim atacağım oku izleyin.” demiş.

Ondan sonra ayağını sağlam basıp okunu atmış. Onun oku çantayı vurup gökyüzünde kaybolmuş.^{F661} Yukarı bakanlar oku göremeyince o, “Bugün beklemeyin, yarın öğle vaktinde düşer. Yok yere boynunuzu yormayın, gidin.” demiş.

Bir gece, bir gündüz geçince çanta direğin dibine düşmüş.

Dutan bahadır ondan sonra padişaha “Daha gösterecek bir hünerin var mı hele?” demiş.

Padişah “Bugün gece oldu. Yarın düğün başlar. Kızım senindir.” demiş.

Evine döndüklerinde vezir, padişaha “Eğer verirsek bu iş akıllara sığmaz. Bu gece bir hile yapalım. İyi atlara arabalar koşumlayalım, iyi yiğitler seçelim. Künikey’i uyuduğu yerden alsınlar. Bir sandığa koyup bir yerlere alıp gitsinler.” demiş.

Vezirin emriyle atlar hazırlanmış. Seçilen yiğitler kızın uyuduğu yere gelmişler. Sonra onu bir sandığa koymuşlar, alıp gitmişler. Bizim yeri dinleyen bir dede vardı hani; onların yaptığı işleri fark edip Dutan’a “Kızı bir sandığa koyup arabayla alıp gittiler.” demiş.

Dutan bahadır öfkelenmiş, silahlarını alıp atına binmiş. Sonra arkadaşlarına bağıarak “Silahlarınızı alın. Onları perişan edip canlarına okuyalım.” demiş.

Kuşlarla oynayan bir dede vardı ya; o, Dutan’a “Yok yere kan dökme yelim, cana kıymayalım. Ben onların arkasından gideyim. Onların gözlerini bağladıktan sonra kuşlara sandığı aldırıp dönerim. Atlarını arabalara koyarım da arabaları kendileri çekip giderler. Acayip bir iş yapacağım.” demiş.

O dede söylediği gibi kuşlara^{B450} sandığı aldırıp Dutan’ın yanına gelmiş. Kızı sandığa koyup götüren yiğitler gözlerini açtıklarında atlar ara-

balarda, kendileri de bu arabaları çekiyormuş. Bunların akli bu işe şaşır kalmış.

Haydi onlar şaşır kalsınlar hele!

Dutan bahadır, Til-Kungız ismindeki atına sandığı sıkıca bağlamış. Şimdi bu arkadaş dönmek için hazırmış. Gece geçip tan attıktan sonra bir yerde durmuşlar. Dutan bahadır sandığın kilidini dişıyla açınca Künükey sandıktan parlayarak çıkmış. Bunlar çok mutlu olmuşlar. Hepsi birden sevinmişler. “Yârime kavuştum.” diye kız çok sevinmiş. Bunlar gide gide Calmavız’a yaklaştıklarında Dutan “Künükey, sen benim için değilsin. Beni ihtiyar Calmavız kadın gönderdi. Sen şimdi burada kalacaksın.” demiş.

Künükey “Ben dileğim gerçekleşti diye sevinirken sen beni burada nasıl bırakırsın?” demiş. Gözlerinden kanlı yaşlar dökerek ağlamaya başlamış.

Kızın böyle konuşup gözünden kanlı yaşlar dökmesine bunlar dayanamayıp hep birlikte ağlamaya başlamışlar.

“Sizin gücünüz herkese yeter. Bu ihtiyar cadıyı yenemez misiniz? Beni kıyıp bırakacak mısınız?” demiş kız.

Dutan bahadır, kız böyle deyince cesaretlenip “Senin öldüğün yerde ben de ölürüm. Seni yalnız bırakmam.” demiş.

Yer dinleyici dede “Böyle boş yere şaşkın şaşkın beklemeyelim. Bize bir akıl lazım. Bu akılsız birinin üstesinden geleceği bir iş değil. İşte Rüzgârayak kız gibi, çok güzel ve genç. Bir atın yelesini kesip Rüzgârayak’a saç yapalım. Onu cadıya verirsin.” demiş.

Böyle yaparak Rüzgârayak’ı Künükey’in yerine koymuşlar. Onu Künükey gibi giyindirmişler. Sonra Dutan bahadır ile Rüzgârayak birlikte bir ata binip Calmavız’ı görmeye gitmiş. Diğerleri Til-Kungız’a Künükey’i bindirip dönüş yoluna çıkmışlar. Dutan bahadır gide gide Calmavız’ın kaldığı yere yaklaşmış. Calmavız onun geldiğini anlayıp onu karşılamaya çıkıp “Alıp döndün mü kahramanım? En bahadır kişi senmişsin.” demiş.

Eve girip pilav pişirmişler. Dutan bahadır ondan bundan bahsedip “Nine, annemle babam beni özlemiştir. Ben döneyim artık.” demiş.

Calmavız ile vedalaştıktan sonra Dutan bahadır çıkıp gitmiş. Rüzgârayak orada kalmış. Rüzgârayak “Ah!” diyecek olup nefesini içine çekmiş. “Nine, benim dışarı tuvalete çıkmam gerek.” demiş.

“Dışarıya çıkma çocuğum, işte şuradaki küçük leğene otur.” demiş Calmavız.

Rüzgârayak “Benim evde öyle yapmışlığım yok, dışarı çıkıp yaparım ben.” demiş.

“Öyleyse ben de seninle çıkayım.” demiş Calmavız. Sonra bunlar birlikte dışarı çıkmışlar.

Rüzgârayak durmuş da ha gayret diyerek koşmaya başlamış. Calmavız da onu kovalamaya başlamış.^{G276} Geniş paçalı don giyen bu ihtiyar kadın koşmaya başlayınca bir iki yerde donu dolaşp yıkılmış. Calmavız, donunun paçaları gevşeyince Rüzgârayak’ı daha bir azimle kovalamaya başlamış. Rüzgârayak, arkadaşlarına yetişip onlara katılmış. Calmavız da onlara epeyce yaklaşmış. Hepsini yutmak için geliyormuş. Bunlar çok korkmuşlar. O zaman kuş avlayan dede yayını hazırlayıp okunu Calmavız’ın gözüne nişan almış. Ok, cadının gözünü delip beynini parçalamış. Calmavız inleyerek yıkılmış, oracıkta ölmüş.^{G278-6}

Cadı öldükten sonra Dutan, arkadaşlarına “Bu bana bir iş verip ömrümden nice yılımı harcadı. Bunun malı bize helal.” demiş. Bunlar Calmavız’ın evini karıştırıp onun pek çok altınını, gümüşünü almışlar.^{G279.2.1}

Ondan sonra bunların evlerine gelmelerine çok az kalmış. Dutan bahadır, Künikey’i kendi atına bindirmiş. Mutlu haberi babasına bildirmesi için de Til-kungız’a ak devini göndermiş.

Dutan’ın annesi ile babası “Dönecek mi dönmeyecek mi çocuğumuz?” diye ağlayıp oturuyorlarmış. Annesi daha çok ağlayıp “Herkesin çocukları dönüyor, bir tek benim çocuğum dönmüyor?” diyor. Onlar böyle beklerlerken ak dev gelmiş de Dutan’ın babasının başındaki börtü alıp giymiş. “Muştuluğun var mı, oğlun dönüyor.” demiş.

Orada yaşayan herkes koşup Dutan’ı karşılamaya çıkmış. Kucaklaşıp hasret gidermişler, mutluluktan ağlamışlar. Babası çok güzel bir evi Dutan ile Künikey’e vermiş. Ondan sonra oğlunun beş arkadaşına beş kız vermiş.

Biraz rahat bir ömür sürdükten sonra babası, Dutan bahadır’a “Calmavız’dan kurtuldun, Künikey’ine kavuştun. Şimdi ağabeylerine il bulup onları evlendir. Onlar da ben sağken mutlu olsunlar.” demiş.

“Yalnız ağabeylerime değil ablalarım da eş bulurum. Haydi, beni izleyin.” diyerek Dutan bahadır onları da alıp gitmiş. Tez vakitte il bulup kardeşlerini evlendirmek istemiş.

Bunlar bir şehre gelmişler. Şehre girmek için vakit geç olmuşmuş. Şehrin dışında atları köstekleyip bırakmışlar. Sonra uyumuşlar. Uyudukları sırada çok kötü bir ses işitmişler. Dutan bahadır ağabeylerine “Bu nasıl bir ses böyle, gidip öğrenelim.” demiş.

Dutan bahadır birkaç kişiyi göndermiş. Bunlar geldiklerinde yağmacılar şehri kuşatıp yağmalamaya başlamışlarmış. Halk yağmacılardan korkup ağlıyormuş. Yağmacılar şehir halkının bütün mallarını atlara, eşeklere yükleyip güzel kadınlarını, kızlarını alıp gidiyormuş.

Dutan bahadırın ağabeyleri “Yenildik biz.” diye kendi aralarında tartışa tartışa dönmüşler. “Arayıp bulduğumuz ilimizi yağmacılar yağmalayıp gitti.” demişler. Dutan bahadır “Bunun için niye kaygılanıyorsunuz?” demiş.

Sabah olunca Dutan bahadır ağabeylerine “Haydi, atlarınıza binip benimle gelin.” demiş. Her birisi ata binmiş. Dutan bahadır baş olup şehre girmişler. Halk bir yerde toplanmış, öylece bekliyormuş. Padişah da oradaymış.

Dutan bahadır “Sizin nasıl düşmanlarınız vardı?” demiş.

Padişahları “Uzun zamandan beri bir düşmanım vardı, burayı yağmalayıp gitti.” demiş.

Dutan bahadır “O yağmacı hiçbir yere gidemez. Bana beş yüz kişi ver. Arkasından kovalayacağım. Vereceğin kişiler savaşmak için değil, mallarınızı geri getirmeleri için.” demiş.

Padişah gidecek kişileri seçip vermiş. Dutan bahadır başta ağabeyleleriyle birlikte yola çıkmış. Dutan bahadır, askerlerin arasına aç bir aslan gibi dalmış. Kimisini kılıcıyla kesmiş, kimisini atıyla ezmiş. Bir taraftan girmiş, öbür taraftan çıkmış. Düşman Dutan’ın kahramanlığını görüp onun bağırmasından korkup kaçmaya başlamış. Kimisi söğüt arasına, kimisi kaçabildiği neresi varsa kaçmaya başlamış. Dutan bahadır, düşman askerlerini kırıp geçirmiş. Kendisiyle birlikte gelen kimselere malları toplamalarını buyurarak “Kadınlarınızı, kızlarınızı, mallarınızı alın.” demiş.

Ondan sonra bunlar dönüş yoluna çıkmışlar. Dombıra, kopuz çalıp, kuraylar üfleyip mutlu bir şekilde geri dönmüşler. Şehir halkı mallarını geri almış. Bu şehrin padişahı Dutan bahadırı kucaklayıp “Biz dost olalım, ben seni kendi yerime padişah yapacağım.” demiş.

Dutan'ın ağabeylerine kızlarını vermiş. Her birisi mutlu olmuş. Burada düğün yapıp kırk gün eğlenmişler. Sonra Dutan bahadır evine dönmek istemiş. Padişaha “Ben kendi memleketime döneyim.” demiş.

Padişah, Dutan bahadıra “Her zaman yağmacılardan korkup gözü kanlı ağlayan birisi olarak ben de seninle geleyim.” demiş.

Dutan bahadır halka “Hiç kimse kalmamasın, beni izleyin. On bin kişinin sığacağı bir yaylam var.” demiş.

Bu şehir halkı Dutan'ın arkasından gitmiş. Herkes ev ve toprak sahibi olmuş. Dutan bahadır çok adil davranıp o yöredeki halkın hepsine kendi sözünü dinletmiş. Onlar hep beraber çok güzel bir ömür sürmüşler.

2.5.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 5

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 5

G236. Witch lives in forest / *Cadının bir ormanda yaşaması* TOM: 5

G11.3. Cannibal witch / *Yamyam cadı* TOM: 5

B401. Helpful horse / *Yardımcı at* TOM: 5

G213-4. Witch with unusual big eyes / *Cadının olağandışı gözlerinin olması* (MEK) TOM: 5

H935-1. Witch assigns tasks Cadının görev vermesi / *Cadının kahramana bir kızı kaçırap getirme görevi vermesi* (MEK) TOM: 5

G299-4. Witch disgorges the people as alive after compromising with the hero / *Cadının yediği kişileri kahramanla yaptığı anlaşama sonucunda sağ olarak kusup çıkarması* (MEK) TOM: 5

F641. Person of remarkable hearing / *Kişinin olağanüstü duyma yeteneği* TOM: 5

F679.5. Skillful hunter / *Usta avcı* TOM: 5

F681.1. Marvelous runner keeps leg tied up / *Olağanüstü koşucunun bacaklarını bağlaması* TOM: 5

F681. Marvelous runner / *Olağanüstü koşucu* TOM: 5

B215.1. Bird language / *Kuş dili* TOM: 5

G640-1. White (benevolent) ogres / *Ak (iyiliksever) devler* (MEK) TOM: 5

G641- Ogress lives in a forest / *Devlerin bir ormanda yaşaması* (MEK) TOM: 5

D1812.3.3. Future revealed in dream / *Gelecekte olacakların rüyada görülmesi* TOM: 5

F610. Remarkably strong man / *Olağanüstü güçlü adam* TOM: 5

F364.2-1. Ogre wrestles with mortal / *Devin bir ölümlü ile güreşmesi* (MEK) TOM: 5

F661. Skillful marksman / *Usta nişancı* TOM: 5

B450. Helpful birds / *Yardımcı kuşlar* TOM: 5

G276. Escape from witch / *Cadıdan kaçma* TOM: 5

G278-6. Killing the witch by arrowing at her eyes / *Okla gözünden vurarak cadıyı öldürme* (MEK) TOM: 5

G279.2.1. Gold stolen from witch / *Cadıdan altın çalma* TOM: 5

2.6. EYGELİ BAHADIR

2.6.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir padişah varmış. Bu padişahın iki oğlu olmuş. Bunlar biraz büyüyünce padişahın üçüncü çocuğu dünyaya gelmiş. Çocuk doğunca onu beşiğe koymuşlar. Padişah beşikte yatan çocuğun yüzüne bir şamar atmış. Yüzü acısa da çocuk ağlamamış, üstelik gülmüş. Padişah bu işe şaşırıp beşikte yatan çocuğun eline parmağını vermiş. Çocuk parmağı sıkıca tutmuş. Padişah, parmağını güclükle çekip almış da^{F610.0-2.1.} “Vay, bu çocuk bahadır olur, pehlivan olur!” demiş.

Padişahın Eygeli adında bir bahadır dedesi varmış. Padişah bu üçüncü çocuğuna onun ismini vermiş.

Tamam. Bir zaman sonra bu padişahın malları kaybolmaya başlamış. İlk önce bir sürüsü kaybolmuş, sonra ikincisi, üçüncüsü... Bu şekilde padişahın malları birbiri arkasına kaybolmaya devam etmiş. Padişah, mallarını

kimin çaldığını, mallarının nereye götürüldüğünü bilememiş. Sonra padişah, iki büyük oğlunu çağırıp durumu onlara anlatıp “Bizim bir sürümüz kaldı. Sürülerimiz arasında Rüzgâr Geçmez ismini verdiğimiz bir atımız kaldı. Mallarımızı arayıp bulmalıyız.” demiş.

“Tamam, arayıp buluruz.” demiş padişahın çocukları.

Padişah iki oğlunu yolcu edip göndermiş. Çocuklar malları aramaya gitmişler.

Tamam. O vakitlerde padişahın üçüncü oğlu yeni yetme bir çocuk olmuş. O babasına “Baba! Ağabeylerim nereye gitti?” diye sormuş.

Padişah ona “Ağabeylerin kardaki izleri takip ederek avlanmaya gittiler, iki güne dönerler.” demiş.

İki gün geçtikten sonra ağabeyleri dönmeyince çocuk yeniden babasına “Baba, sen ağabeylerim iki güne dönerler dedin. İki gün geçti ama onlar hâlâ dönmediler. Ben onları aramaya gidiyorum.” demiş.

Babası, Eygeli’ye izin vermemiş, onu göndermemiş.

Günlerden bir gün Eygeli sokakta çocuklarla top oynuyormuş. Başka çocukların topları ağaçtan ama Eygeli’nin topu altındanmış. Çocuklarla oynarken Eygeli topa vurmuş. Top ırmaktan su alıp gelen bir kadının kovanına düşmüş. Top o kadar sert düşmüş ki kovanın dibini delip geçmiş. Kadın çok öfkelenip “Ey, yere giresice! Burada pehlivan olup koşacağına babanın kaybolan mallarını arayıp bul.” demiş.

Çocuk şaşırıp kalmış. Eve dönünce babasına “Bana bir kadın şöyle şöyle dedi. O niye böyle söyledi?” diye sormuş.

Babası ilk önce bir şey söylememiş. Çocuk üsteleyince dayanamayıp söylemiş. Babasının sözü biter bitmez, Eygeli “Ben malları aramak için yola çıkıyorum. Bana iyi bir at ver.” demiş.

Babası Eygeli’ye bir at getirtmiş. Eygeli o ata binince atın beli kırılmış. İkinci at getirilmiş, onun da beli kırılmış. Sonra babası, Eygeli’ye “Atların arasına girip kendine yarayacak atı kendin seçip al.” demiş.

Eygeli at sürüsüne girmiş. Atların arasında yapağılı bir at varmış. Bu kızıl atın adı Rüzgâr Geçmez imiş. Sonra Eygeli, ata eliyle dokunup atın dayanıklılığına bakmış. Babası, Eygeli’ye “Sen atların arasından en iyisini seçip aldın. Şimdi bu atı kaybetme. Mallarımızı bulup dön.” demiş.

Eygeli ata binip gitmiş, kuş gibi uçup gitmiş. Onu görmeyen kalmamış.

Eygeli atla gide gide bir çayıra gelmiş. Çayırdaki söğüt dallarının arasına girmiş. Böyle gide gide bir patıkaya çıkmış. Oradan ağaçsız çorak bir alana çıkınca atına “İstedığın yere git.” demiş de atının dizginlerini gevşetip atını kamçulamış. At, Eygeli’yi alıp gitmiş. Biraz gidince Eygeli küçük bir eve gelmiş. Evin içine girince evde insan soyundan ihtiyar bir kadın oturuyormuş.

“Oğlum nereye gidiyorsun, nereden geldin?” diye bu ihtiyar kadın sormuş.

Eygeli, babasının kaybolan mallarını aramaya çıkışını başından sonuna kadar anlatmış.

İhtiyar kadın “Ben bu işi bilmiyorum. Bunu bilse bilse benim ablam bilir. O buradan yüz kilometre uzakta yaşıyor.” demiş.

Eygeli, atına binip gitmiş. Gide gide ikinci ihtiyar kadının evine varmış. Eve girip onun hâlini hatırlarını sormuş. İhtiyar kadın, Eygeli’ye “Nereye gidiyorsun oğlum?” diye sormuş. Eygeli olan biten ne varsa hepsini anlatmış.

İhtiyar kadın “Bu işi ben bilmem. Bunu bilse bilse benim büyük ablam bilir. O buradan yüz kilometre uzakta yaşıyor.” demiş. Sonra delikanlının karnını doyurmuş, onu yolcu etmiş.

Eygeli, Rüzgâr Geçmez adlı kızıl renkli atıyla çok hızlı yol almış. Sonra bir göl kıyısında küçük bir ev görmüş. O küçük eve girince orada insan soyundan bir ihtiyar kadının oturmakta olduğunu görmüş.

“Çocuğum seni buraya hangi rüzgâr attı? Söyle hele!” demiş bu ihtiyar kadın. Sonra delikanlının karnını doyurup onu misafir etmiş.

Eygeli “Ben seni aramaya geldim. Sen benim babamın çalınan mallarının nerede olduğunu biliyormuşsun.” demiş

“Biliyorum, senin babanın hayvanları bizim erimiz dev perisinde. O dev perisi bizi bir bahçeden kaçırdı.^{G440-3} Biz üç kız kardeşiz. O dev bizi hanımları olarak tutuyor. Senin babanın mallarını çalan o dev perisi çok güçlü. Sen onunla güreşirsen dev kendisinin üç başının kesilmesini ister. O sana ‘Tez benim üç başımı kes.’ der. Sen devin üç başından ikisini kendi

kılıcınla kes, üçüncüsünü kendi kılıcınla kesme. Onun canını alacak kılıç benim elimd.” demiş.^{G530.1.}

Eygeli “O kılıcı bana verir misin?” demiş.

“Hayır, sen devin iki başını kesince bana haber edersin. Ben sana kılıcı gönderirim.” demiş.

Eygeli durup “Ben sana nasıl haber ederim?” demiş.

İhtiyar kadın “İşte şu yol boyunca gidersin. Bir nehir var. O nehrin yanında bir kavak, kavağın yanında bir tilki var. Sen tilkinin yanına varınca o zincire vurulmuş tilkiyi gönder. Tilki gelip bana söyler. Ama sen devle karşılaşmak istiyorsan gideceğin yolda göreceğin demir köprüünün altına saklanıp bekle. Dev bu demir köprüye gelir. Sen onunla köprüünün yanında savaşırsın.” demiş.

Eygeli atına binip gitmiş. İhtiyar kadının gösterdiği yoldan gide gide nehrin yanındaki kavak ağacına ulaşmış. Bakınca orada bir tilkinin durduğunu görmüş. Eygeli tilkiyi serbest bırakıp göndermiş. Tilki koşarak kaçıp gitmiş. Ondan sonra Eygeli, ihtiyar kadının bahsettiği köprüünün olduğu yere varmış. Köprüünün altına girip saklanmış. Birdenbire nehrin öbür başında bir duman görülmüş. Eygeli yaklaşan bu şeyi bir vapur sanmış. İyice bakınca dağ gibi bir devin^{G0.} geldiğini görmüş. Vapurdumanına benzeyen şey onun piposundan çıkan dumanmış. Dev pipo içe içe geliyormuş. Dev köprüünün yanına gelince onun atı köprüden geçmek istememiş. Dev, atına öfkelenip “Niçin duruyorsun? Yoksa buraya Eygeli geldi diye mi düşünüyorsun?” diyerek atına vurmuş.

At yerinden kımıldamamış. Devin atıyla konuşmasını Eygeli köprüünün altında dinlemekteymiş. Sonra Eygeli köprüünün altından çıkıp “Hey, dev perisi! Yoksa sen Eygeli buraya gelmez diye mi düşünüyordun?” demiş.

Eygeli’yi görmesiyle dev atından hızlıca inerek “Güreşelim mi, dövüşelim mi?” demiş.

Eygeli kabul ederek “Dövüşelim, önce kim vuracak?” demiş.

“Önce ben vuracağım.” demiş dev perisi.

Eygeli razı olmuş, bunlar dövüşmeye başlamışlar.

Devin sonsuz bir gücü varmış. O bir vurmuş, Eygeli biraz yere bat-

miş, ikinci kez vurunca biraz daha derine batmış. Üçüncü defa vurduğunda ayaklarına kadar yere batmış. Dev üç defa vurmuş, hiçbir şey yapamamış. Şimdi sıra Eygeli’ye gelmiş. Eygeli, deve bir vurmuş. Dev, ayağına kadar yere batmış. İkinci vuruşta beline kadar, üçüncü vuruşta boynuna kadar yere batmış.^{G510-6.}

O zaman dev “Ben yenildim, çabucak başımı kes.” demiş.

Eygeli kılıcını alıp devin önce bir başını sonra ikinci başını kesmiş.^{G512.1.2.}

Dev “Üçüncü başımı da çabucak kes.” diye yalvarmaya başlamış.

Eygeli üçüncü başı kesmek için beklerken tilki gelip Eygeli’nin üstüne atlamış. Tilki,^{B435.1.} Eygeli’ye devin üçüncü başını kesmesi için ihtiyar kadından kılıcı alıp getirmiş. Eygeli bu kılıçla devin üçüncü başını kesmiş, onu öldürmüştü. Artık Eygeli devini öldürmüştü, hayvanlarını alıp evine dönüyormuş.

Eygeli mallarla dönerken ağabeylerine rastlamış. Hani onları da kaybolan malları arayıp bulmaları için babaları göndermişti ya.

Bunlar hâl hatır soruşup birlikte yola devam etmişler.

Yolda giderlerken ağabeyleri, Eygeli’yi öldürmeyi düşünmüş.

Bunlar bir yerde dinlenmek için durmuşlar. Karınlarını doyurduktan sonra dinlenmek için yatıp uyumuşlar. Eygeli de uyumuş. Ağabeyleri, Eygeli’nin derin bir uykuya daldığını anlayınca onun kılıcını kınından çıkarıp ayağına bağlamışlar. Kılıcı bağladıktan sonra Eygeli’yi korkutup uyandırmışlar. Eygeli bütün gücüyle zıplayıp kalktığından kılıç Eygeli’nin iki ayağını da kesmiş. Eygeli, ağabeylerinin kalleşliğini, düşmanlığını anlamış.

Eygeli ayaksız kalınca onlara karşı mücadele edememiş. Ağabeyleri malları alıp dönmüşler. Dönünce babalarına “Mallarımızı bulup getirdik.” diye övünmüşler. Kardeşimiz Eygeli’yi görmedik diye de babalarını aldatmışlar.

Tamam, biz şimdi Eygeli’ye gelelim. Eygeli artık ayaksız kalmış. Burada bir iki gün öylece yatmış. Günlerden bir gün birisini görmüş. Bu kişi bir geyik kovalıyormuş. Geyiğin arkasından koşturuyormuş.^{F681.} Koştursa da geyiği tutamıyormuş. Eygeli buna çok şaşırılmış. Bu kişinin elleri yokmuş. Onu yanına çağırılmış. Bu elsiz ona “İşte biz dört kardeştik. Ben çok hızlı birisi oldum. Babam beni çok sevdi. Kardeşlerim beni kıskandılar.

Kıskandıklarından benim ellerimi kestiler. Sonra beni bu ormana getirip, bırakıp gittiler.” demiş.

“Tamam öyleyse! Sen elsiz, ben ayaksızım. Biz ikimiz birlikte hayatımızı devam ettiririz.” demiş Eygeli.

“Tamam ben razıyım. Sen bana binersin. Ben geyiklerin arkasından koşarken sen de geyiği yakalarsın.” demiş elsiz delikanlı.

Bunlar ikisi bu şekilde hayatlarına devam etmişler.

Bir gün bunlar ava çıktıklarında gözleri görmeyen bir avcıya^{F679.5-1} rastlamışlar. Onun gözlerini de kardeşleri kör etmişmiş. Bunlar arkadaş olup birlikte avlanmaya başlayınca avları çoğalmış. Pek çok hayvan avlıyorlarmış. Artık bunlara bir aşçı gerekmiş. Eygeli, kör olanı elsize bindirip göndermiş. Kör, bir padişahın biricik kızına bir ilaç koklatmış. Onu kaçırap gelmişler.

Bunların aşçıları da olmuş. Onlar kıza yemek pişirmesi için ateş yakmışlar. Kendileri de ava çıkmadan önce kıza “Biz ava gidince sakın ren geyiğinin ciğerini ateşte kızartma. Yoksa ateş söner.” demişler.

Bunlar ava gitmişler. Uzun bir süre yürümüşler. Kız bunların sözünü dinlememiş. Ren geyiğinin ciğerini alıp ateşte kızartmaya başlamış. Kızartırken ateş sönmüş. Sonra kız ateşsiz kaldım diye korkmuş. Bir yerlerde ateş görür müyüm diye uzun bir ağacın başına çıkıp etrafa bakınmış. Bakınırken çok uzakta fare gözü büyüklüğünde bir ateş görmüş. Sonra kız bu ateşin görüldüğü tarafa doğru gitmiş. Gide gide kalın bir ağaca gelmiş. Bu kalın ağacın içinde bir ihtiyar bir cadı yaşamaktaymış.^{G234} Bu ihtiyar kadın, kızı çok iyi karşılamış. Kıza ne iş için geldiğini sormuş.

“Ağabeylerimin yapma diye tembihlediği bir iş yaptım. Ateşsiz kaldım, ateş ver.” demiş kız.

İhtiyar kadın bir eleğe yanan közlerden koymuş. Közün altına da kül koymuş. Sonra “İşte şu eleği alıp git, ateşin olur.” demiş.

Kız dönerken kızın eleğinden küller serpilmiş. Kız evine varınca ateş yakmış. Ondan sonra Eygeli ve arkadaşlarının avdan dönmesini beklemiş. Ağabeyleri pek çok avla dönmüşler. Kız, onlara ateşin sönmesiyle ilgili bir şey söylememiş.

Tamam, bunlar ertesi gün erkenden yine ava gitmişler.

Ağabeylerin ava gitmesinden sonra ihtiyar kadın gelmiş. İhtiyar kadın, kızın eleğinden serpilene külleri izleyerek oraya gelmiş.

“Merhaba, kızım.”

“Merhaba nine.”

“Dün seni çok beğendim, çok sevdim.” demiş ihtiyar kadın.

Bunlar oturup konuşmuşlar. Biraz oturduktan sonra ihtiyar kadın, kıza “Bak dün ben senin işini gördüm. Seni bir beladan kurtardım. Şimdi sen de bana bir iyilik yap.” demiş.

Kız, ihtiyar kadının hilesini anlamamış. “Tamam nine, işini söyle. Ben de senin işini göreyim.” demiş.

İhtiyar cadıya işte bu gerekmiş, cadı sevinmiş. “Kızım, ben senin yanına her gün gelirim. Sen de şu kapının deliğinden parmağınızı sokarsınız. Yapacağın bütün iş bu.” demiş.

Bu ihtiyar kadın her gün oraya gelmiş. Kızın parmağını ısırıp kanını emmeye başlamış.^{G262.1.}

Günler geçmiş, aylar geçmiş. Kız çok zayıflayıp bir deri bir kemik kalmış.

Delikanlılar her gün ava çıkıyormuş. Eygeli, elsize biniyormuş. Elsiz çok hızlı koşuyormuş. Bir zaman sonra bunlar kızın zayıfladığını görüp bu durumu merak etmeye başlamışlar. Düşünmüşler, kıza sormaya karar vermişler.

Bir gün bunlar avdan döndüklerinde kız büsbütün hâlden düşmüş, yatıyormuş. Onlar kıza “Kardeşim söyle? Neden böyle zayıflıyorsun?” diye sormuşlar.

Kız bir şey söylememiş. Onu ihtiyar kadın korkutuyormuş.

Kızın hâlinin kötüleştiğini gören Eygeli evde birisini nöbetçi olarak bırakmayı düşünmüş de köre “Sen kıza fark ettirmeden saklan kim geliyor öğren.” demiş.

Kör kalmış. Öğle vaktinde ihtiyar kadın gelip kızın kanını emmeye başlamış. Kör avcı bunu anlamış. Akşam olunca diğerleri avdan dönmüşler. Karınlarını doyurduktan sonra kız dışarı çıkmış. O zaman Eygeli, köre “Ne oldu, bir şeyler öğrenebildin mi?” demiş.

“Hayır.” demiş. Bu söylersem ihtiyar kadın beni öldürür diye korkmuş.

Neyse Eygeli, kör avcının sözüne inanmamış. Sonra elsiz “Bugün sen kal, ben köre binip avlanırım.” demiş.

Evde elsizi bırakmışlar. Elsiz, kıza fark ettirmeden saklanmış. Bir vakit sonra cadı gelmiş. Kıza “Çocuğum geldim. Kapıdaki deliğe parmağını sok. Ben biraz emip gideyim.” demiş.

Kızın, cadının dediği yapmaktan başka bir çaresi yokmuş. İhtiyar kadın, kızın kanını emdikten sonra gitmiş. Kız iyice hâlden düşüp bayılmış.

Akşam olunca diğerleri dönmüşler. Her gün yaptıkları gibi yemişler, içmişler. Ondan sonra kız bulaşıkları yıkamaya gitmiş. O zaman Eygeli, elsiz “Neler görüp, neler duydun?” diye sormuş.

Elsiz de yalan söylemiş. “Hiçbir şey görmedim, hiç kimse de gelmedi.” demiş.

Elsiz de böyle söyleyince Eygeli “Kız hasta olmalı.” diye düşünmüş. Üç dört gün sonra kızın hâli daha da kötüleşmiş. Kız artık yürüyemiyormuş.

Eygeli arkadaşlarına “Tamam, bugün ava siz gidin. Ben evde saklanıp kalayım.” demiş. Diğerlerini yola kadar geçirdikten sonra kendisi evde kalmış.

Öğle vakitlerinde ihtiyar kadın gelmiş. Etrafı kolaçan ettikten sonra kıza parmağını kapının deliğine sokmasını buyurmuş. Kız yerinden kalkıp kapının yanına gelmiş. İhtiyar kadın parmağı ağzına alıp kızın kanını emmeye başlamış. Eygeli zıplayıp ihtiyar kadını ensesinden tutmuş. İhtiyar kadın direnip karşı koysa da Eygeli’den kurtulamamış.

Eygeli kıza “Sen neden bana söylemedin?” demiş.

Kız “Ben korktum. Söylersem beni öldürür. diye düşündüm.” demiş.

Sonra diğerleri dönmüşler. Diğerlerinin döndüğünde Eygeli, ihtiyar cadıyı tutup vuruyormuş.^{G275.7} Ona “Kızı önceki hâline getiremezsen senin benden kurtuluşun yok.” demiş.

İhtiyar kadın, Eygeli’ye yalvarmaya başlamış. “Eğer beni serbest bırakacağına söz verirsen seni ayaklı ederim. Elsizi elli, gözsüzü gözlü ederim.

Kızı da önceki sağlığına kavuştururum.” demiş.

“Bunu nasıl yapacaksın?” diye Eygeli sormuş.

“İşte ben hepinizi ayrı ayrı yutup tüküreceğim. Elsiz elli, gözsüz gözlü olacak.” demiş.

“Tamam, o zaman ilk önce elsizi yut.” demiş Eygeli.

Cadı elsizi yutup çıkarmış.^{F914.4.} Bunun elleri yerine gelmiş.^{E782-2.} Sonra sıra köre gelmiş. Onu da yutup çıkarınca o da kör görmeye başlamış.^{D2161.3.1-1.}

“Hadi şimdi de kızı yut.” demiş bunlar.

Cadı, kızı da yutmuş. Kızı beklemişler, cadı tükürmemiş. Eygeli ona öfkelenip “Şimdi seni kesip parçalara ayıracağım, tükür kızı.” demiş.

Ne yapsın cadı, kızı da önceki hâline getirip çıkarmış.^{D2161.4.19-2.} Bunlar mutlu olmuşlar. Elsiz olan elli, kör olan tekrar görmeye başlamış. Artık sıra Eygeli’ye gelmiş. Eygeli bu ihtiyar cadının kendisini yutup tükürmeyeceğini çok iyi biliyormuş. Diğerlerine de güvenemediğinden kıza “İşte sana bir kılıç vereceğim. Eğer beni tükürmezse hiç beklemeden kılıçla önce başını kes. Sonra onu parçalara ayır, beni bul.” demiş.

Bu ihtiyar kadın, Eygeli’yi yutmuş. Bir saat geçmiş, iki saat geçmiş cadı hâlâ tükürmemiş. Bunlar cadıyı tutup kesmişler.^{G275.7-2.} Aramışlar aramışlar ama Eygeli yokmuş. Sonra bunlar çok kaygılanmışlar, kız da çok kaygılanmış. Cadının kesilmedik yerini bırakmadıklarından^{E422.1.10.} bunlar şaşkın şaşkın birbirlerine bakıp ne yapalım diye sormuşlar.

Kız “Cadının kesilip yarılmayan tek serçe parmağı kaldı. Onu da kesip yaralım.” demiş.

Cadının serçe parmağını^{G219-10.} kesip yarımlar.^{E422.1.11-6.} Eygeli orada oturuyormuş. Bakmışlar ayakları da var.^{E782-6.} Bunlar daha da çok mutlu olmuşlar.^{F913.}

Bunlar orada oturmuşlar. Eygeli, kızın kendi memleketine bırakılması görevini köre vermiş. “Herkes istediği tarafa gitsin.” diye kendi aralarında konuşmuşlar.

Bunlar ertesi gün birbirlerine teşekkür ederek ayrılmışlar.

Eygeli bahadır, arkadaşlarından ayrılınca kendi memleketine dönmüş. Kendi memleketine gelince bir çobana rastlamış. Çoban kendi elbiseleri-

ni ona verip Eygeli'nin elbiselerini giymiş. Çoban, Eygeli'nin babasının mallarını güdüyormuş. Sonra Eygeli malları önüne katıp evine dönmüş. Dönünce bir buzağı öldürmüş. Bunu babasına söylemişler.

Babası “Çobanı yargılayıp ceza verelim?” demiş.

Cezayı Eygeli'nin babası verecekmış. Sonra yargı günü gelmiş. Yargı günü gelince Eygeli'yi ne babası ne ağabeyleri ne de bir başkası tanıyabilmiş. O artık bir çobanmış.

Eygeli'nin parmağında babasının verdiği yüzük varmış. Yüzük parlayınca babası görüp şaşırmış.

Ağabeyleri onu suçlayıp “Biz hayvanlarımızı dev perisinin elinden alıp döndük ama burada bir çoban hayvanlarımızı öldürüyor.” demişler.

Eygeli bahadır onlara bir soru sormuş. “Hayvanları nerede buldunuz ve kimin elinden alıp döndünüz?” demiş.

Bunlar öyle böyle diyerek cevaplamışlar. Falanca devi öldürdük, demişler.

Sonra Eygeli bahadır onlara “Eğer siz devle mücadele edecek kadar güçlüseniz o zaman işte şu taşı tek elinizle sıkın. İlk sıkışınızda taşın suyunu çıkarın. İkinci sıkışınızda da taşı kum hâline getirin.” demiş.

Bunlar taşı sıkmışlar. Taşa hiçbir şey yapamamışlar.

Sonra Eygeli bahadır taşı almış. İlk sıkışında taştan su çıkmış, ikinci sıkışında da taş kum hâline gelip toz olmuş.

Taşı sıkarken Eygeli'nin yüzüğü görünmüş. Babası yüzüğü tanıyıp onun kendi oğlu olduğunu anlamış. Sonra Eygeli, ağabeylerinin kendisini nasıl öldürmek istediğini ve malları kendisinin nasıl bulduğunu anlatmış.

Babası ona “Ağabeylerine ne ceza verelim?” diye sormuş.

Eygeli bahadır “Yürüyüp gitsinler. Onlara öfkelenmiyorum.” demiş.

Bunlar dost olarak yaşamışlar. Herkes kendi yoluna gitmiş. Böylece masal da biter.

2.6.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 6

F610.0-2.1. Remarkably strong male child / *Olağanüstü güçlü erkek çocuk* (MEK) TOM: 6

G440-3. Ogre abducts three sisters / *Devin üç kız kardeşi kaçırması* (MEK) TOM: 6

G530.1. Help from ogre’s wife (mistress) / *Devin hanımının yardım etmesi* TOM: 6

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 6

G510-6. Ogre is defeated by getting sank up to his throat / *Devin boy-nuna kadar yere batırılarak yenilmesi* (MEK) TOM: 6

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* TOM: 6

G512.1. Ogre killed with knife (sword) / *Kılıçla devin öldürülmesi* TOM: 6

B435.1. Helpful fox / *Yardımcı tilki* TOM: 6

F681. Marvelous runner / *Olağanüstü koşucu* TOM: 6

F679.5-1. Skillful blind hunter / *Usta kör avcı* (MEK) TOM: 6

G234. Witch resides in tree / *Cadının bir ağacın içinde yaşaması* TOM: 6

G262.1. Witch sucks blood / *Cadının kan emmesi* TOM: 6

G275.7. Witch bound and beaten / *Cadının dövülmesi* TOM: 6

F914-4. Person is swallowed and disgorged by witch / *Kişinin cadı tarafından yutulup kusulması* (MEK) TOM: 6

E782-2. Witch restores someone’s hand by swallowing and disgorging / *Cadının elsiz bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin yeniden elli olması* (MEK) TOM: 6

D2161.3.1-1. Witch magically cures someone’s blindness by swallowing and disgorging / *Cadının kör olan bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin körlüğünü tedavi etmesi* (MEK) TOM: 6

D2161.4.19-2. Witch restores a girl's health by swallowing, whom the witch sucks before / *Cadının kanını emdiği kızı yutup çıkararak kızı eski sağlığına kavuşturması* (MEK) TOM: 6

G275.7-2. Witch killed with knife (sword) / *Cadının kılıçla öldürülmesi* (MEK) TOM: 6

E422.1.10. Dismembered corpse / *Parçalanmış ceset* TOM: 6

G219-10. Witch with extraordinary thump / *Olağandışı başparmaklı cadı* (MEK) TOM: 6

E422.1.11-6. Revenant as thumb / *Ölümden başparmak olarak dönüş* (MEK) TOM: 6

E782-6. Witch restores someone's legs by swallowing and disgorging / *Cadının bacaksız bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin yeniden bacaklı olması* (MEK) TOM: 6

F913-3. Victims swallowed by the witch are rescued from her belly / *Kurbanın kendisini yutan cadının karnından kurtarılması* (MEK) TOM: 6

2.7. ONBİRİNCİ AHMET

2.7.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda bir karı koca varmış. Bunlar kendi hâllerinde çalışıp hayatlarını orta hâlli olarak devam ettiriyorlarmış. Bunların on erkek çocuğu olmuş. Bu çocuklar büyümüş, babalarına yardım etmeye başlamışlar. Bu erkek çocukları delikanlı olunca bir yolunu bulup memleket dışına çıkmayı kafalarına koymuşlar. O sırada bu karı kocanın on birinci erkek çocuğu olmuş. Ona Ahmet ismini vermişler. Bu on erkek çocuğu çıkıp gitmiş. Ahmet daha küçük olduğundan evde kalmış. Delikanlılar gittikten sonra onlardan hiçbir haber, bir selam duyulmamış.

Onbirinci Ahmet büyümüş. O çok şımarık, çok şaklaban birisi olmuş. Bütün erkek çocuklarını dövmeye başlamış. Bir gün ihtiyarlar ona “Sen ağabeylerine göre daha bir yiğit oldun.” demişler.

Onbirinci Ahmet içinden “Benim ağabeylerim mi varmış?” diye düşünmüş.

Bir gün oyun oynamaktan dönünce annesine sormuş. “Anne, benim ağabeylerim mi vardı?” demiş.

Annesi “Yok oğlum, senin ağabeylerin olmadı.” demiş.

Annesi gerçeği söylemiş ama bu da ağabeyleri gibi çıkıp gider diye korkmuş.

Onbirinci Ahmet on beş yaşına gelmiş. O, ağabeylerine göre daha boylu poslu, daha güçlü birisi olmuş. O, bir zaman sonra annesine yalvarıp yakarak “Canım anneciğim, lütfen bana söyle. Benim ağabeylerim varmış ya, sen bana niye söylemiyorsun? Eğer onlar varsa onlar kimler, nasıl kimseler?” diye sormuş.

İhtiyar annesinin gönlü yumuşayınca söylemiş. “Oğlum senin ağabeylerin vardı. Onlar hepsi birden, en küçük ağabeyin sekiz yaşını doldurunca en büyük ağabeyinin arkasından çıkıp gittiler. Onların çıkıp gitmesinin üzerinden on beş yıl geçti. O zamandan beri onlardan bir haber yok, onlar hakkında bir bilgimiz yok. Onlar sağ mı, öldüler mi bilmiyorum.” diyerek gözyaşlarını tutamamış.

Onbirinci Ahmet “Canım anneciğim ağlama, ben onların hepsini bulacağım.” demiş.

Ondan sonra çok zaman geçmeden Onbirinci Ahmet de çıkıp gitmiş. Evden çıkarken yanına azık olarak az şey almış. Kuş yumurtaları bularak, dilenerek boğazını doyurmuş.

Aylar geçmiş, yıllar geçmiş çok zamanlar geçmiş. Uzun bir vakit gezdikten sonra Ahmet bir kara ormana gelmiş. Kara ormana girdiğinde vakit geceymiş. Yiğit yüreğinin gücüne güvenip “Ne olacaksa olur, ölüm nasilsa olacak.” diye Ahmet yoluna devam etmiş. Giderken uzakta bir yerde bir ateşin alevini görmüş. Ateşin olduğu yere gelmiş. Orada çok büyük bir saray varmış. İzin isteyip saraya girmiş. Sarayda çirkin bir ihtiyar kadından^{G307-13}. başkası kimse yokmuş. İçeri girdikten sonra ihtiyar kadının hâlini hatırlamış sormuş da “Sen kim oluyorsun?” demiş.

İhtiyar kadın “Biz cin^{G307}. neslinden oluyorum.” demiş.

İhtiyar kadın, delikanlıya “Sen kimin neslinden oluyorsun?” diye sormuş.

Delikanlı “Ben insan neslindenim.” demiş.

“Sen insan neslinden sen buraya yanlış gelmişsin.” demiş ihtiyar kadın.

Delikanlı “Yanlış gelmedim. Ben ateşin alevini görünce gidecek başka yer bulamadım, buraya geldim.” demiş.

İhtiyar kadın “Öyleyse, buradan sağ çıkmak istiyorsan hemen git.” demiş.

Delikanlı “Niçin böyle söylüyorsun?” diye sormuş.

Nine “Benim çok kötü on bir oğlum var. Onlar dönerlerse seni parçalarına ayırırlar.” demiş.

Delikanlı “Benim kim olduğumu bilmezlerse beni öldürmezler.” demiş.

Sonra Ahmet, nineden yemek istemiş. Nine, oğulları dönecek diye yemek pişiriyormuş. Nine, Ahmet’e yemek vermiş. Ninenin verdiği yemeği bitiren Ahmet “Doymadım, daha yok mu?” diye sormuş.

Teyzenin her yemek verişinden sonra “Doymadım.” demiş Ahmet.

Teyzenin birçok yemeğini yiyip suyunu içtikten sonra Ahmet yatmış. Bu tatlı tatlı uyurken tanın attığı vakitte ihtiyar kadının oğlanları dönmüş.

İhtiyar kadının en küçük oğlu “Anne, insan kokusu mu var?” demiş.

Annesi “Bir yolcu geldi.” demiş.

Oğlanları “Haydi, biz onu kesip pişirelim.”^{G10} demişler.

En büyük ağabeyleri “Kim olduğunu öğrenmeden onu öldürmeyelim, belki onun bize bir faydası dokunur.” demiş.

Sonra Onbirinci Ahmet’i uykusundan uyandırmışlar. Ahmet onlara hâl hatır sorduktan sonra kendi içinden “Bunlar benim ağabeylerim mi acaba.” diye düşünmüş. İhtiyar kadının sözü aklına gelince “Bunlar cin neslinden ki.” diye düşünmüş.

Böylece Ahmet onlarla konuşmaya başlamış. Ahmet onlara “Siz ne işle geçinirsiniz?” diye sormuş.

Onlar Ahmet’e “Bizim boğazımız doysa yeter. Başka bir şey için huy-suzluk yapmayız. Lakin bizim bir isteğimiz var. Bunu bir türlü elde edemiyoruz.” demişler.

Ahmet “Nasıl bir isteğiniz var?” diye sormuş.

“İşte buradan çok uzak olmayan bir yerde bir padişah var. O padişahın on bir kızı var. Biz bu padişahın kızlarını almak istiyoruz. O padişahın

kızlarını almaya bizim gücümüz yetmiyor. O padişahın yaşadığı şehirde insan neslinden on yiğit var. Onlar da bu padişahın kızlarını almak istiyorlar. Biz bu on yiğitle her vakit dövüşüyoruz.” demişler.

Ahmet “Ben size o padişahın kızlarını almanın bir yolunu bulurum. Siz bana yolu tarif edin.” demiş.

Ahmet’in bu sözlerini duyunca cinler çok mutlu olmuşlar. Ahmet’e ne yapacaklarını bilememişler. Ahmet’in karnını iyice doyurduktan sonra ona “O şehre gidebilmen için sana neler gerek?” diye sormuşlar.

Ahmet “Siz bana çokça para verin. Bir çift at koşumlayıp getirin. Ben o şehre varınca on insan yiğidini kül edip, küllerini gökyüzüne savurduktan sonra dönerim.” demiş.

Cinler buna çok şaşırıp onun kuvvetini sınamak istemişler. Ahmet’e “Haydi, güreşip seni bir görelim bakalım.” demişler.

Güreşte cinlerin hiçbirisi Ahmet’e karşı koyamamış.^{F617-2} Sonra Ahmet’in istediklerini hazırlayıp onu yolcu etmişler.

Ahmet, padişahın yaşadığı şehre gitmiş. “Benim ağabeylerim burada olmalı.” diye düşünüp şehre varmış. Şehre atıyla birlikte çok paralı birisi olarak girip ağabeylerini aramaya başlamış. Karşılaştığı birisine “Bu şehirde on yiğit yaşıyor mu?” diye sormuş.

Oradakilerden birisi “İşte şurada, şehrin dışında bir ev var. Evin kapısı, duvarı yok. Sen oraya doğruca git.” demiş.

Ahmet bu evi arayıp bulmuş. Eve girmiş. Evde birinin oturduğunu görmüş. Ona hâl hatır sorduktan sonra “Burada kimler yaşıyor?” diye sormuş.

Ev sahibi ona “Biz burada on kişi yaşıyoruz. Bizim hatunlarımız da yok, anne babamız da yok.” demiş.

Onbirinci Ahmet ona “Siz hangi memlekettensiniz?” diye sormuş.

“Biz hangi memleketten olduğumuzu bilmiyoruz. Biz bir anadan doğan on kardeşiz. En küçükleri ben oluyorum. Ağabeylerim işte.” demiş. Sonra o, Onbirinci Ahmet’e “Sen hangi memlekettensin?” diye sormuş.

Onbirinci Ahmet “Ağabeylerin dönünce söylerim. Ben sizleri uzun zamandır arıyordum.” demiş.

Ağabayleri dönmüş. Ahmet'in gücüne kuvvetine şaşırıp onlar da "Sen hangi memleketten geldin?" diye sormuşlar.

"Ben falan yerden geldim." demiş Ahmet. Onlara nereli olduğunu söylemiş. Hangi köyden olduğunu, babası ile annesinin kim olduğunu, kendisinin kimleri aramak için yollara düştüğünü, her şeyi anlatmış.

Ahmet'ten bu sözleri duyunca on kardeş "Sen bizim en küçük kardeşimizsin." demişler, onu kucaklayıp ağlamaya başlamışlar.

Ahmet, ağabeylerini bulma mutluluğuyla ne yapacağını bilemeyip "İşte, ağabeylerimi buldum." diye hıçkırma hıçkırma ağlamış.

Sonra onlar yemeğe, içmeye oturmuşlar. Yiyip içtikleri sırada Ahmet, cinlerin yanında bulunduğunu da ağabeylerine söyleyerek "Cinlere bir cinlik etmek gerek. Ben cinlerin güçlerini sınavı baktım. Onlar benim hakkımdan gelemediler." demiş.

Bunlar cinleri dünyadan nasıl yok edebilecekleri hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlar. Sonra Onbirinci Ahmet, cinlerin yanına dönmüş. Ağabeylerini bulduğunu cinlere söylememiş. Kendisini cinlerin yanında gibi göstererek "Biz onları yeneriz. Onları yenmek bizim için çocuk oyuncağı." demiş.

Cinler toplanıp Ahmet ile birlikte savaşmaya gitmişler. Gece vakti padişahın sarayının yanına gelmişler. Padişahın kızlarını almak için sarayda kızların uyuduğu odanın penceresine ipten yapılmış bir merdiveni ilıştirmişler. İlk önce Onbirinci Ahmet çıkmış. Onun arkasından en büyük cin evladı çıkmış. O çıkar çıkmaz Onbirinci Ahmet onun başını hançerle kesmiş.^{G307-5.1} Sonra aşağıdakilere öfkelenip "Eh be, çok şaşkınsınız." diye ikincisini çağırılmış.

Ahmet onun başını da hançerle kesmiş. Üçüncüsünü, dördüncüsünü çağırılmış. Bunların da başını kesmiş.^{G307-5.2} Aşağıdaki cinler kızların derdiyle bu olan biteni anlamamışlar. Acele acele merdivenden çıkmışlar. Bu şekilde Ahmet, cinlerin hepsini öldürmüş.^{G307-5} Kestiği cinlerin gövdelerini padişahın sarayının kapısına yığmış. Sonra padişahın kızlarının odasına girip kızların isimlerinin yazılı olduğu altın yüzükleri alıp çıkmış. Sonra da ağabeylerinin yanına dönüp yaptığı işleri anlatmış.

Padişahın bu cinlerden canı doymuşmuş. Cinleri, padişahın bahadurları da yenemiyormuş. Bu padişahın on bir kızı, beş bahadırı varmış. Pa-

dışah bu bahadırlara “Cinleri öldürseniz beşinize beş kızımı veririm.” demişmiş.

Bu bahadırlar başları kesik olarak bırakılmış cinleri görünce padişahın uykusundan uyanmasını beklemişler. Ondan sonra müjdeyi vermek için içeri girmişler de “İşte, biz cinleri öldürdük. Cinlerden kurtulduk.” diye övünmüşler.

Padişah onlara müjdenin karşılığını vereceğini söyleyerek “Ben verdiğim sözde dururum. Beşinize beş kızımı vereceğim. İstediginizi alın.” demiş.

Padişah düğün tarihini belirleyip eli ayağı tutan herkes; ihtiyar erkekler, ihtiyar kadınlar, kadın, erkek çocuk herkes düğüne gelsin diye ilan ettirmiş.

Düğün günü gelip çatmış. Değişik yerlerden birçok insan padişahın kızlarının düğüne gelmişler. Padişahın bahadırları en ön safta oturuyormuş. Padişah toplanan halka “Gelmeyen kaldı mı?” diye sormuş.

Aradan birisi çıkıp “Padişah efendi, bizim şehir dışında oturan on işçi var. Onlar görünmüyorlar.” demiş.

Padişah bir elçi göndermiş. Bunlar elçiye gelmeyeceklerini söyleyip “Padişahın çok büyük bir düğünü varsa padişah gelip bizi atlarla aldırın.” demişler.

Padişah bu sözden içerlenip onları korkutup getirmek için on askerini göndermiş. Bunlar on askerden dokuzunu kilere kapatıp birisini padişaha “Bizi askerle korkutmayın. Biz öyle on asker olmuş, yüz asker olmuş, korkacak kimseler değiliz.” sözlerini iletmesi için geri göndermişler.

Padişah düğünün güzelliğinin bozulmaması için iyi atlar koşumlatıp onları alıp gelmeleri için adamlarını göndermiş. Onlar da gelince padişah halka “Gelmeyen kimse kaldı mı?” diye sormuş. “Gelmeyen kişi kalmadı şimdi, demişler.”

Ondan sonra padişah düğünü başlatmış. Düğünün başında halka bir konuşma yaparak “Düğünün olması şöyle gerçekleşti. Benim beş bahadırım var. Bu bahadırlar bana karşı gelen on cini öldürdüler. Bunun için ben bu beş bahadıra beş kızımı veriyorum.” demiş.

Halk alkışlamış. Düğün başlayınca padişahın on bir kızı düğüne gelen halka tatlı içecekler ikram etmeye başlamışlar. İkram sırası Onbirinci

Ahmet'e gelmiş. Onbirinci Ahmet'in sağ elinde altın yüzükler olduğundan o içeceğini sol eliyle almak istemiş. Padişahın kızı "Hayır yiğit, sağ elinle alıp iç." demiş.

Ahmet sağ elini uzatıp içeceğini aldığı sırada padişahın kızı Ahmet'in elindeki yüzükleri görmüş. Padişahın kızı bunu fark etse de ikrama devam etmiş. Kızlar misafirlere ikramlarda bulunurken Onbirinci Ahmet padişah-tan bir ricada bulunmuş. "Padişah efendi, senin bahadırların nasıl kimse-ler? Onlar kendi bahadırlıklarını halka gösterebilirler. En azından cinlerden birinin başını getirip gösterebilirler." demiş.

Padişah bir cinin başını halka getirip göstermeleri için bu bahadırlarına buyruk vermiş. Bir bahadır gitmiş. Cinin başını kaldırmaya çalışmış, yerinden oynatamamış. İkincisi, üçüncüsü gitmiş. Onlar da kaldıramamışlar. İkisi, üçü bir olup yine de bir cinin başını kaldıramamışlar. Sonra padişahın yanına gelip ona "Atla getirmek gerek." demişler.

Ahmet bu bahadırlara "Siz bir başı bile kaldırıp getiremiyorsunuz. Bu cinleri öldürmek sizin elinizden gelecek iş değil." demiş. Sonra padişahın yanına giderek "Padişah efendi, bu cinleri kimin öldürdüğünü söylemem için izin veriniz." demiş.

Ahmet ölü cinlerin yanına gidip birinin başını kulaklarından tutup halkın önüne koymuş. "Söyleyin bakalım, cinleri öldüren kişi kim!" diye yanına ağabeylerini de alıp halka sormuş.

Padişah ne yapacağını bilemeyince şaşırılmış. Bu yalancı bahadırlarını zindana attirmiş. Padişah, Ahmet ve ağabeylerinin ellerinde kızlarının isimlerinin yazılı olduğu yüzükleri görünce onlara inanmış.

"Affediniz bahadırlar, ben sizin kim olduğunuzu bilmediğim için yalancı bahadırların sözüne inanmıştım." demiş, kızlarını onlara verecek olmuş. Kurulan bu düğünü onlara bahşetmiş. Onların üst baş giyimleri kötü olduğundan padişah onları yanına alıp onlara güzel elbiseler alıp giydirmiş. Sonra yedirip içirmiş.

Padişah işte kızlarını onlara vermiş. Düğün bittikten sonra padişah bunların her birine birer ev vermiş. Herkes kendi evine çıkmış ama küçük kızıyla Onbirinci Ahmet'i yanına almış.

Günlerden bir gün Onbirinci Ahmet'in canı ava gitmek istemiş. Ahmet tüfeğini alıp köpeği arkasında, hanımıyla birlikte ava çıkmış. Uzun bir süre

gittikten sonra çok sert bir rüzgâr çıkmış.^{G307.1.1.} Gökyüzünde kara bulutlar görünmüş.^{D2147.2.} Kara bulut yere inip Ahmet’i gökyüzüne alıp gitmiş.^{D1520.2.} Ahmet’in hanımı, tüfeği ve köpeği yerde kalmış.

Hanımı eve dönüp olan biteni babasına anlatmış. Babasıyla birbirlerine sarılıp ağlamışlar. Ellerinden bir şey de gelmediği için çok üzölmüşler.

Ahmet’i on bir cinin babası olan cin padişahı^{G307-0.1.} kaçırmışmış.^{G307-6.} Bu cin padişahı Ahmet’i Kafdağı’nın^{F759-9.} arkasındaki sarayına indirmiş de ona “Ya Ahmet, benim elime düştün mü? Ben seni uzun zamandır bekliyordum.” demiş.

Sonra ihtiyar cin, Ahmet’in ayaklarını, ellerini zincirlerle bağlamış. Onu hiçbir yere çıkarmadan sarayında tutmuş.^{G307-7.}

Bu cin padişahı, Güneş padişahının^{A731.} kızına âşık olmuşmuş. O kızı eline düşürmeye çalışıyormuş ama bir türlü başaramıyormuş. Çok güzel ve hoş bir kız olan bu kız hiç kimseye görünmüyormuş.^{A736.5-3.} Güneş padişahı da kızını hiç kimseye vermiyormuş.

Bu Güneş padişahına uzak olmayan bir yerde Elmas padişahı^{F707.3-1.} varmış. Güneş padişahı “Kim olursa olsun, Elmas padişahının altın toynaklı atını^{B19-14.} getirip bana verirse kızımı ona vereceğim.” diyormuş. Cin padişahı bu altın toynaklı atı çalmak istese de bir türlü çalamıyormuş.

Günlerden bir gün bu cin padişahı bu sırrını Ahmet’e açarak “Eğer şu Elmas padişahının altın toynaklı atını çalıp bana getirebilirsen seni serbest bırakırım.” demiş.^{G307-14.}

Ahmet çıkıp gitmiş. “Elmas padişahının atını alıp döndükten sonra atı ona vermeyeceğim.” diye düşünce düşünce giderken uzun bir zaman geçmiş. Epeyce yürüyen Ahmet yorulduğundan biraz dinlenmek için bir yol ayırımında oturmuş. Dinlendiği sırada onun yanına bir ihtiyar çıkıp gelerek “Oğlum, sen nereye gidiyorsun?” diye sormuş.

Ahmet ona “Dedeciğim ben Elmas padişahının altın toynaklı atını almaya gidiyorum.” demiş.

İhtiyar adam^{N825.2.} ona “Oğlum çok büyük bir işe girişmişsin. O atı almak çok zordur. Atı almak için yanında bir yular götür. Atın durduğu saraydaki kapıyı açtıktan sonra duvarda asılı bir yular görürsün. At güzel ama yular onun üç misli güzel. Sen yuları tamah edip sakın alma. O yular padişahın sarayının zillerine bağlıdır.” demiş.

Bu sözleri söyledikten sonra ihtiyar, yiğidin gözlerinin önünden kaybolup gitmiş.

Ahmet varıp atın durduğu sarayın kapısını açınca gözü yulara ilişmiş. Yuları alamadan edememiş, almaması gereken yuları almış. Yuları almasıyla birlikte padişahın bekçileri gelip onu yakalamışlar, zindana atmışlar. Padişah uyanınca Ahmet'i onun yanına getirerek "İşte, at hırsızını yakaladık." demişler.

Padişah, Ahmet'e "Ey güzel yiğit, sen bu atı bu şekilde alamazsın. Bu atı alabilmen için sen önce Ay padişahına^{A753.3-5} gitmelisin. Ay padişahının altın bir bülbülü^{B102.1-1} var. İşte o altın bülbülü alıp bana getirirsen sana atı veririm." demiş.

O bülbül çok güzelmiş. Bu bülbül sabahtan başlayıp gece oluncaya kadar hiç durmadan ötermiş. Bülbülü alıp gelmek için Elmas padişahı, Ahmet'i yolcu etmiş. Ahmet uzun süre yol gittikten sonra çok yorulup hâlden düşmüş. Ay padişahının yanına varmadan önce dinlenmek için oturmuş. Ahmet'in dinlendiği sırada daha önce rastladığı ihtiyar yeniden gelerek "Oğlum Ahmet nasılsın? Atını alamadın mı?" diye sormuş.

"Alamadım dede, ben senin sözünü tutmadım. Şimdi o atı alabilmem için Ay padişahının altın bülbülünü almam gerek." demiş.

İhtiyar "Ay padişahının altın bülbülünü almasına alırsın ama altın kafese sakın tamah etme. Yanında başka bir kafes götür." demiş.

Ahmet "Bu sefer aldanmam." demiş de ihtiyarla vedalaşıp yoluna devam etmiş.

Sonra Ahmet, Ay padişahının olduğu yere gelmiş. Gecenin olmasını bekledikten sonra altın bülbülün yanına girmiş. Altın bülbülü tutup yanında getirdiği kafese koymuş. Sonra dönüp gitmiş.

Yolda bülbül dile gelip^{B211.3} Ahmet ile konuşmaya başlamış. Ona "Ahmet, artık ben seninle kalmak istiyorum." demiş

Ahmet bülbülü Elmas padişahına teslim ettikten sonra onun altın toynaklı atını alıp yola çıkmış. Ahmet'in ata binerek döndüğü sırada at da dile gelerek^{B211.1.3} Ahmet'e "Ben artık seninle kalmak istiyorum." demiş.

Bunlar böyle dönüyorlarmış. Bir iki gün geçtikten sonra bülbül, Ahmet'in arkasından yetişmiş. Ahmet altın bülbülü, altın toynaklı atı alıp Gü-

neş padişahına gelmiş. Altın toynaklı atı ona vermiş. Sonra Güneş padişahına bir at koşumlattıktan sonra kızı da yanına bindirip gitmiş.

Bunlar dönerlerken kız “Ahmet seninle birlikte olmak benim için ne kadar büyük bir mutluluk.” demiş.

Ahmet “Yani öyle.” demiş. Kızın kalbine inmemesi için kıza kendisini cin padişahına vereceğini söylememiş.

Epeyce bir vakit geçtikten sonra Elmas padişahının elinde kalan altın toynaklı at da Ahmet’in arkasından yetişmiş. Ahmet daha önceki ihtiyarla yeniden karşılaşmış. İhtiyar ona “Ahmet siz bir yol ayırmasına varacaksınız. Sağdan giderseniz size bir şey olmaz. Soldan girerseniz çok büyük zorluklarla karşılaşacaksınız.” demiş.

Bu sözleri söyledikten sonra ihtiyar kaybolmuş. Bunlar bu sözün etkisiyle yolu hatırlamamışlar, yollarına devam etmişler. Bir vakit sonra yorulunca dinlenmek üzere oturmuşlar. Dinlendikleri sırada Ahmet uykuya dalmış. Uyuduğu sırada Ahmet’in her şeyini alıp gitmişler. Ahmet uykusundan sersem sepelek uyanmış. Kendi kendine söylenmeye başlayarak “Bu nasıl bir iş, gerçek mi rüya mı?” demiş. Nereye gideceğini bilemeden şaşırıp kalmış. O şaşkın şaşkın bakınırken daha önce rastladığı ihtiyar yine çıkıp gelerek “Ah oğlum Ahmet! Ben sana sol tarafa gitme diye söyledim. Sen yanlış yola girmişsin. Kaybolan şeylerini bulabilmen için şimdi çok daha zor işlerin altına girmek zorundasın. Bu zor işlerden kurtulman için işte sana bir mendil oğlum.” demiş.

İhtiyar, Ahmet’e bir mendille^{D1069.1} birlikte bir tarak^{D1072.1} ve bir ayna^{D1163} verip yoluna devam etmesini söylemiş.

Ahmet gide gide büyük bir suya rastlamış. Mendili su üstüne koymasıyla suyun üstünde köprü olmuş.^{D1258.1-1} Sudan böylece geçip gitmiş.

Onun sahip olduğu şeyleri dev perisi^{G0} almışmış. Ahmet bu dev perisinin uyuduğu sırada saraya gelmiş. Ona buna bakmadan atı, kızı ve bülbülü alıp dönüş yoluna çıkmış. Biraz vakit geçince onun arkasından tozlar kaldırarak dev perisi gelmiş. Dev perisinin geldiğini görünce Ahmet tarağı yola bırakmış. Tarak büyük bir ormana dönüşmüş.^{D941.1-1} Dev perisi bu ormana girince oradan çıkamamış. Vücudu yara bere içinde kalmış. Ahmet, dev perisi ormandan çıkmak için uğraşırken epey bir yol almış. Dev perisi ormanı geçmeyi başarıp, tozu dumana katıp yeniden Ahmet’in arkasından

kovalamaya başlamış. Ahmet aynayı yola bırakmış. Ayna büyük ve dalgalı bir denize dönüşmüş.^{D2151.1.1-1.} Dev perisi bu denize girince batıp ölmüş.^{G512.11.} Ahmet de yoluna kaldığı yerden devam etmiş.

Artık Ahmet'in, Cin padişahının yerine gelmesine az kalmışmış. Ahmet düşünüp taşınmış. Sırrını kıza söylemeye karar vermiş. Kıza "Sen cin padişahının olacaksın." demiş.

Kız ağlamaya başlayıp "Niye beni aldatıp getirdin?" demiş.

Ahmet, kızı Cin padişahına vermiş. Ama kızın yiğitle arasındaki bağ kesilmemiş. Cin padişahı, kızı gözünün önünde tutmak için alıp dönmüş. Cin padişahı, Ahmet'e "Ben şimdi seni serbest bırakacağım." demiş.

Ahmet "Ben senin işçin olup kalayım." demiş.

Ahmet, Cin padişahının hizmetinde kalmış. Kız ile Ahmet bir yolunu bulup Cin padişahını öldürmeyi düşünmüşler. Ahmet, kıza "Sen o Cin padişahına 'Senin canın nerede?' diye sor." demiş.

Günlerden bir gün, Cin padişahı gittiği yerden dönünce kız bu ihtiyar cine "Sen çok güler yüzlü, cana yakın birisisin. Ben seni seviyorum." diye söyleyip ihtiyarın sırrını öğrenmek istemiş. Ona "Senin canın nerede ki?" diye sormuş.

İhtiyar cin de hilekâr birisiymiş "Benim canım kapının yanındaki süpürgenin içinde." diye cevap vermiş.

İhtiyar çıkıp gitmiş. Ahmet, kızı görünce "Ne söyledi?" diye sormuş.

Kız "Benim canım kapının yanındaki süpürgeye diye söyledi." demiş.

Ahmet kıza "Yok, onun canı orada değil. Onun canı nerede, biz öğreneceğiz. Sen süpürgeyi alıp güzel bezlerle, ipeklerle sarmala. İhtiyar döndüğünde bu süpürgeyi kucaklayıp ağla." demiş.

Kız süpürgeyi alıp ipeklerle güzelce sarıp sarmalamış. İhtiyar dönünce süpürgeyi kucaklayıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamış. İhtiyar kapıdan girmesiyle "Sen niçin böyle ağlıyorsun?" diye sormuş.

Kız "Seni özlediğimden senin canına sarılıp ağlıyorum." demiş.

Cin padişahı kıza "Eh be akılsız kız! Süpürgenin içinde can olur mu!" demiş.

Kız "Ben seni sevdiğimden senin canını da seviyorum." demiş.

“Yok, benim canım bu yörelerde değil. Buradan yüz elli kilometre uzaklıkta bir yerde bir göl var. O gölün ortasında bir ada var. Adanın ortasındaki bir ördek yuvasında dört yumurta var. Benim canım o yumurtaların içinde.^{E711.1} O gölü dört yaban domuzu koruyor. Onlar oraya bu ördekten başka hiç kimseyi yaklaştırmıyor.” demiş.

Kız, ihtiyarın söylediklerini iyice belleyip çıktıktan sonra yiğide “İşte ihtiyar cin böyle böyle söyledi.” demiş. İhtiyar cinin söylediklerinin hepsini de anlatmış.

Yiğit “İşte bu sefer doğruyu söylemiş. Ben onun canını aramaya çıkıyorum.” demiş.

İhtiyar dönünce Ahmet ona “Dedeciğim, ben sana uzun zamandır hizmet ediyorum. Artık sen beni özgür bırak.” demiş.

İhtiyar cin razı olup “İstediğin yere git. Sana yoldaş olarak bir hançer veriyorum.” demiş.

Yiğit üç gün gittikten sonra koyun güden bir ihtiyar görmüş. Bu koyun güden ihtiyar gölden epeyce uzak bir yerdeymiş. Ahmet, ihtiyarın yanına varmış. Hâl hatır sorduktan sonra bu dedeye ne kadar zamandır çobanlık yaptığını, hayatı boyunca neler gördüğünü sormuş. Dede, yiğide “Ben yirmi yıldır şuralarda çobanlık yaptım. İşte buradan çok uzak olmayan bir yerde bir göl var. Orada pek çok yaban domuzu var. O domuzlar benim koyunlarımı yakalayıp yiyorlar. Ben o gölün yanına gidemiyorum.” demiş.

Ahmet, yaban domuzları sözünü duyunca mutlu olmuş. Hemen oraya gitmek için hareket etmiş ama dede onu durdurup “Oğlum, sen oraya gitme. Bu domuzlar seni tutup yer. Onlar çok vahşi.” demiş.

Ahmet, dedeyi dinlememiş. Onunla vedalaşıp belki ölürüm diye helalleştikten sonra yola çıkmış. Dede onun ardından hüzünlü sesler çıkararak kaygılanıp kalmış. “Ne kadar güzel bir yiğit, parçalayacaklar onu.” diye düşünmüş.

Ahmet gölün olduğu yere gelmiş. Ahmet’in dünyaca meşhur bahadırlığını yaban domuzları çoktandır bilmekteymiş. Domuzlar Ahmet’in yanına kamışların, sazlıkların arasından usulca yaklaşmışlar, dile gelip^{B211.1.4} “Güreşip göreceğiz Ahmet, demişler.”

Bunlar güreşe başlamışlar.^{B266-2} Uzunca bir güreşten sonra yorulduklarından dinlenmeye başlamışlar. En büyük yaban domuzu “Eğer bahar

günlerinde kar altından çıkan kamış başı olsaydı ben seni bir saat içinde yok ederdim.” demiş. Ahmet domuza “Eğer kuzu eti olsaydı ben seni bir dakika içinde yok ederdim.” demiş.

İhtiyar çoban dayanamayıp ne olursa olur diye Ahmet’in arkasından saklana saklana gelmişmiş. O, Ahmet’in “Ah bir kuzu eti olsaydı.” sözünü duyunca hemen bir kuzuyu kesip Ahmet’e getirmiş. Göz açıp kapayınca kadar Ahmet bu kuzuyu yiyip bitirmiş. Ondan sonra domuzları öldürmeye başlamış. Domuzların hepsini öldürdükten sonra sessizce gölün içerisine girmiş. Ördek yuvasını bulduktan sonra oradaki dört yumurtayı alıp geri dönmüş.

Ahmet yumurtaları ele geçirince, ihtiyar cinin yanına dönmüş. Eve girer girmez “Elime düştün cin, şimdi canın benim ellerimde.” demiş.

Bu sırada Ahmet, ihtiyar cinin iki canı için iki yumurtayı yere vurmuş. İhtiyar hâlden düşüp fena hâlde hastalanmış. Ahmet’e yalvarmaya başlayıp “Ahmet oğlum bana dokunma. İki canımı aldın. Geri kalan iki canımı bırak. Ben sana sonsuza kadar dokunmayacağım.” demiş.

Ahmet “Ben seni öldüreceğim.” diye yumurtaları elinde tutarak Cin padişahını daha da çok yalvartmış.

Ahmet ihtiyar cine kızı, altın toynaklı atı, bülbülü, hangi memleketten geldilerse her birisini ayrı ayrı geldikleri yere bırakmasını emretmiş. İhtiyar bunların hepsini de kendi memleketlerine bırakmış.

“Ahmet oğlum, ben seni kendi memleketine bırakırsam sen benim canlarımı geri verecek misin?” diye sormuş. “Veririm.” demiş Ahmet. Cin razı olup “Yum gözlerini.” demiş.

Gözlerini yumup açınca gözüyle ne görsün;^{D2121.2} Ahmet hanımıyla ava çıktığı yerde, göl kenarında yürüyormuş. Sonra Ahmet, cine geri gitmesini emretmiş. Cin canlarını ne kadar yalvarıp istese de Ahmet geri vermemiş. Cinin oradan gitmesinin üzerinden az zaman sonra Ahmet yumurtaların ikisini de kırıp parçalamış. Cin oracıkta yok olup gitmiş.^{D2095}

Ahmet altın toynaklı atı, altın bülbülü alıp padişahın sarayına dönmüş. Padişahın sarayına dönünce on kardeşine başından geçenleri anlatmış. Çok vakit geçmeden Ahmet altın toynaklı atı arabaya koşumlayıp yanına kardeşlerini de alarak altın sarayı^{F771.1.1} bırakıp kendi köyüne dönmüş.

Köyüne dönünce bunlar annelerini babalarını görmüşler. Bahadır Ahmet de ağabeyleri de çok güzel günler geçirip hayatlarına devam etmişler.

2.7.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 7

G307-13. Female jinn / *Dişi (kadın) cin* (MEK) TOM: 7

G307. Jinn / *Cin* TOM: 7

G10. Cannibalism / *Yamyamlık* TOM: 7

F617-2. Wrestling with jinns / *Cinlerle güreşme* (MEK) TOM: 7

G307-5.1. Jinn killed with dagger (sword, knife) / *Cinin hançerle (kılıç, bıçak) öldürülmesi* (MEK) TOM: 7

G307-5.2. Jinn decapitated / *Cinin başının kesilmesi* (MEK) TOM: 7

G307-5. Jinn killed / *Cinlerin öldürülmesi* (MEK) TOM: 7

G307.1.1. Jinn always appears out of strong wind / *Cinin her zaman şiddetli bir rüzgârdan sonra ortaya çıkması* TOM: 7

D2147.2. Cloud magically appears / *Bulutun sihirli bir şekilde ortaya çıkması* TOM: 7

D1520.2. Magic transportation by cloud / *Bulut aracılığıyla sihirli yolculuk* TOM: 7

G307-0.1. King of Jinn / *Cinler padişahı* (MEK) TOM: 7

F759-9. Extraordinary mountains and valleys - miscellaneous - Mount Kaf / *Olağanüstü dağlar ve vadiler - Çeşitli motifler - Kafdağı* (MEK) TOM: 7

G307-6. Jinn abducts person / *Cinin insan kaçırması* (MEK) TOM: 7

G307-7. Jinn imprisons his captive / *Cinin esirini hapsetmesi* (MEK) TOM: 7

A731. Sun as king of sky and earth / *Gök ve yeryüzünün padişahı olarak güneş* TOM: 7

A736.5-3. Daughter of sun so beautiful no one can see her / *Çok güzel olan güneşin kızını hiç kimsenin görememesi* (MEK) TOM: 7

F707.3-1. King of diamond (Kingdom where everything is of diamond) / *Elmas padişahlığı* (MEK) TOM: 7

B19-14. Horse with golden hoof / *Altın toynaklı at* (MEK) TOM: 7

G307-14. Jinn assigns the hero to snatch a horse / *Cinin kahramana bir atı kaçıırıp getirme işini vermesi* (MEK) TOM: 7

N825.2. Old man helper / *Yardımcı ihtiyar adam* TOM: 7

A753.3-5. King of moon / *Ayın padişahı* (MEK) TOM: 7

B102.1-1. Golden nightingale / *Altın bülbül* (MEK) TOM: 7

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* TOM: 7

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 7

D1069.1. Magic handkerchief / *Sihirli mendil* TOM: 7

D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* TOM: 7

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 7

D1258.1-1. Bridge made by magic handkerchief / *Sihirli mendil aracılığıyla köprüünün ortaya çıkması* (MEK) TOM: 7

G0. Ogres / *Devler* TOM: 7

D941.1-1. Forest produced by magic comb / *Sihirli tarak aracılığıyla orman yapma* (MEK) TOM: 7

D2151.1.1-1. Sea produced by magic mirror / *Sihirli ayna aracılığıyla deniz yapma* (MEK) TOM: 7

G512.11. Ogre drowned / *Devin suda boğulması* TOM: 7

E711.1. Soul in egg / *Ruhun (canın) bir yumurtanın içinde olması* TOM: 7

B211.1.4. Speaking hog / *Konuşan yaban domuzu* TOM: 7

B266-2. Wrestling with hog / *Yaban domuzuyla güreşme* (MEK) TOM: 7

D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli seyahat* TOM: 7

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* TOM: 7

F771.1.1. Golden castle (palace, house) / *Altın kale (saray, ev)* TOM: 7

2.8. KIRK OĞULLU KİŞİ

2.8.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda bir karı koca varmış. Bunların kırk çocuğu olmuş. Çocuklar çok olunca bunlar şaşırılmışlar, ne yapacaklarını bilememişler. Düşünüp taşınmışlar, onlara birer hüner öğretmeye başlamışlar.

Düşe kalka hüner öğrenen bu çocuklar çalışmaya başlamışlar. Kendileri belli bir yaşa gelince babalarıyla görüşüp bir şartla evlenmeye karar vermişler. Bunların şartı hepsi bir anadan doğan kırk kız ile evlenmekmiş. Bu şekilde karar verildikten sonra en büyük oğlan bu tür bir özelliğe sahip kızları aramak için çıkıp gitmiş.

Bir gün gitmiş, üç gün gitmiş. Dördüncü günde bir nehrin kıyısına^{B11.3.1-2} gelmiş. Orada bir ejderha^{B11} varmış. O ejderhanın yanından geçip gitmek için çok büyük bir güç gerekmiş. Çünkü o ejderha nehirden geçip gidenleri uyutuyormuş. Ama bu delikanlı nehirde büyüdüğü için ejderhanın hilesini anlayıp uyumadan geçip gitmiş.

Sonra o gitmiş. Aylar geçmiş, yıllar geçmiş bir karış boyu yer gitmiş. Böyle gide gide delikanlı bir şehre gelmiş. Şehrin dışındaki bir ihtiyar kadının evine girmiş de ona ne aradığını anlatmış. İhtiyar kadın ona aradığı özellikte kızların bu şehirde olduğunu söylemiş. Delikanlı sabaha kadar burada kaldıktan sonra o kızların bulunduğu evin kapısına varıp içeri girmiş. Selam verip, hâl hatır sorduktan sonra durumunu anlatmaya başlamış. Kırk erkek kardeş olduklarını, evlenmek için de kırk kız kardeş gerektiğini söylemiş. Kızların annesi ile babası kızlarıyla konuşup onların onayını aldıktan sonra en büyük kızı bu delikanlıya vermişler. Delikanlı bu kızla görüşüp bir gün burada beraber yaşamış. Sonra kızı evine götürmek için alıp gitmiş.

Haftalar geçmiş, yıl bitmiş. Bunlar ejderhali nehre geri gelmişler. Ejderha uyutmaya çalışsa da delikanlı uyumamış. Eşiyle oradan geçip gitmiş. Bu ejderhayı geçtikten dört gün sonra eve varmışlar. Dönünce kırk kız bulunduğunu, kendisinin bu kızlardan birisiyle evlendiğini söylemiş. Sonra konuşup bir karara varmışlar. Bu delikanlı evde kalacaktı. Annesi, babası ve kardeşleri kırk çift ata binerek o kızları almaya gidecekmiş. Delikanlı bir çift daha at hazırlayıp hanımını da onlarla birlikte nehirden geçirip yolcu etmiş.

Bunlar o ejderhanın yanından geçip gitmişler. Sonra günler, geceler, yıllar boyunca gittikten sonra en büyük oğullarının söylediği şehre varmışlar. Kızlar, delikanlıları büyük bir sevinçle karşılamış. Mollalar çağırılmış, düğün başlamış. Düğün boyunca kırk fiçı rakıyı, kırk fiçı balı günler, geceler, haftalar boyunca içmişler, yemişler. Sonra onlar evde kalan ağabeyleriyle anlaştıkları dönüş gününe az kalınca yola çıkmışlar. Hepsini mutlu mutlu dönerken en büyük ağabeylerinin hanımı yanında eri olmadığı için neşesiz bir şekilde dönmekteymiş.

Günler, geceler, yıllar geçtikten sonra bunlar ejderhanın olduğu yere gelmişler. Ejderha bunları uyutmuş, sarıp sarmalamış.^{B11.12-8} Onların en büyük ağabeyi evde bekliyormuş. Onlar vaktinde dönmeyince onun aklına ejderha gelmiş. Sonra onları karşılamak için çıkıp gitmiş. Gelince ne görsün, ejderha bunları sarıp sarmalamışmış.

Delikanlı “Ya ejderha sana ne gerek, niçin onları bırakıp göndermiyorsun?” demiş.

Ejderha “Falan yerdeki falan şehirde falanca padişahın altın saçlı kızı var. O kızı bana getirirsen onları bırakıp gönderirim.” demiş.^{H939-5.1}

Delikanlı “Kız senin olacak.” demiş. Sonra kardeşlerini uyandırmış. Onları yanına alıp eve dönmüş.

Bir gün dönmüşler, üç gün dönmüşler, dördüncü günde evlerine dönmüşler. Eve döndükten üç gün sonra en büyük ağabey annesi, babası ve kardeşleriyle helalleştikten sonra altın saçlı kızı aramak için çıkıp gitmiş.

Gün gitmiş, gece gitmiş, gide gide bir ormana varmış. Ormanda bir kişi eliyle meşeleri köklerinden söküp söküp atıyormuş.^{F621} Delikanlı gelip ona selam vermiş. Hâlini hatırlarını sorduktan sonra “Sen kim oluyorsun? Niye bu meşeleri köklerinden söküyorsun?” diye sormuş.

Diğeri “Ben Meşe bahadır oluyorum.” demiş. Sonra Meşe bahadır “Delikanlı, bu ormanda yalnız başına ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun?” diye sormuş.

Delikanlı kendi hâlini anlatmış. “Falan padişahın altın saçlı bir kızı varmış. Onu almaya gidiyorum.” demiş.

Delikanlının bu sözüne Meşe bahadır “Beni de yanına al, sana yardımcı olurum.” demiş.

İkisi birlikte gündüz gitmişler, gece gitmişler. Çok uzun bir zaman gittikten sonra bir dağ taş arasına gelmişler. Görmüşler ki bir delikanlı koca koca taşları havaya fırlattıktan sonra düşen o taşları dizinin üstünde karşılayıp toz hâline getiriyormuş.^{F624.2.0.1-2} İki yolcu bu taş fırlatan delikanlıya “Niçin bu şekilde oynuyorsun?” diye sormuşlar.

Delikanlı “Bu benim yeteneğim.” demiş.

Bunlar “Senin ismin ne?” diye sormuşlar

Diğeri “Benim ismim Taş bahadır.” demiş. Ondan sonra Taş bahadır onlara “Siz ne yapıyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz?” diye sormuş.

Bunlar kendi hâllerini anlatmışlar. “Falan şehirdeki falan padişahın kızını almaya gidiyoruz.” demişler.

Taş bahadır “Beni de yanınıza alın, belki size yardımım olur.” demiş. Sonra bu üçü birlikte gitmişler.

Bunlar üçü birlikte gitmişler gitmişler, çayır boyunca gitmişler, kara ormanları geçip gitmişler. Gide gide büyük bir göle gelmişler. Gölün ne boyu ne de eni varmış.^{F713-7} Hiçbir yerden çıkacak bir yol yokmuş. Gölün etrafında yürürlerken bir kıza rastlamışlar.

Kız onlara “Sizler kimlersiniz, nereye gidiyorsunuz? Bu taraflara niye geldiniz?” diye sormuş.

Onlar da kendi hâllerini “Falan padişahın altın saçlı kızını almak için falan şehre gidiyorduk. Lakin bizim yolumuza bir engel çıktı. Gölü geçip gitmek için bir yol bulamadık.” diye anlatmışlar.

Kız “Eğer beni de yanınıza alırsanız ben sizi gölden geçiririm.” demiş. Dördü anlaşıp birlikte gitmişler. Kız o dakikada gölün suyunu içerek kurutmuş.^{F633} Göl kuru bir yer olarak kalmış. Gölü geçtikten sonra kız yeniden gölü eski hâline getirmiş. Bunlar gün gitmişler, ay gitmişler bir şehre gelmişler. Şehirde altın saçlı kızı sormuşlar. Kimsenin bildiği yokmuş. Sora sora bir ihtiyar kadının yanına gelmişler. O ihtiyar kadın, padişahı biliyormuş. O padişah falan yerde diye onlara söylemiş. Bunlar padişahın kapısının önüne varmışlar. Kendi aralarında anlaştıktan sonra delikanlı, arkadaşlarını orada bırakıp tek başına padişahın sarayına girmiş.

Bir vakit sonra padişah yabancı bir kişinin olduğunu görüp ona “Sen ne biçim bir delikanlısın? Korkmadan buraya nasıl geldin?” diye sormuş.

Delikanlı “Ben falancanın en büyük oğluyum. Altın saçlı kızını almaya geldim.” demiş.

Sonra padişah “Bir güreşçim, bir koşucum var. Onları yenip, kırk fiçı da petrol içersen o zaman altın saçlı kızını sana veririm.” demiş.

Delikanlı kaygılı bir şekilde çıkıp arkadaşlarına durumu anlatmış. Arkadaşları “Korkma, biz hallederiz. Padişaha gidip kabul ettiğini söyle.” demişler. Sonra delikanlı gidip padişaha “Haydi bahadurlarını hazırla.” demiş.

Padişah bahadurlarını getirmiş. Delikanlıya üç gün vermiş. Eğer üç gün içinde padişahın bahadurlarını yıkarsa, koşucularını geçerse, kırk fiçı petrolü içerse işte o zaman padişah kızını verecekti.

Mayısın dokuzunda sabah saat dokuzda güreşe başlamışlar. Akşam altıya kadar birbirlerini yenememişler. Gün bu şekilde bitmiş. Mayısın onunda sabah erkenden başlayıp akşam saat altıya kadar yine birbirlerini yenememişler. Mayısın on birinci ve verilen müddetin son günü sabah saat yedide güreşe başlamışlar. Son güçleriyle saat beş buçuğa kadar yine birbirlerini yıkamamışlar. Müddetin bitmesine yarım saat kalınca Taş bahadır biraz destekleyerek “Ey, Meşe bahadır ne yapıyorsun?” deyince Meşe bahadır kuvvetini toplayıp padişahın güreşçi bahadurunu kaldırıp çarpmış. Padişahın bahaduru yarısına kadar yere girmiş. Böylece padişahın bir bahaduru yenilmiş.

Mayısın on ikisinde padişahın iki koşucusu ile Taş bahadır koşmaya gitmiş. Taş bahadır bir hile yaparak kendisi arkada kalmış. Padişahın koşucularının dönüp yanına geldiğini görünce iki eliyle kum avuçlayıp onların gözlerine atmış. Onlar burada yıkılıp kalmışlar. Taş bahadır önden koşup gelmiş. Diğerleri Taş bahadırın gelmesinden çok sonra çıkıp gelmişler. Böylece padişahın koşucuları da yenilmiş.

Şimdi sıra petrol içmeye gelmiş. Gölü içip bitiren kız kırk fiçı petrolü bir dakika içerisinde kolayca içip bitirmiş.^{F633-1} Padişah verdiği söze pişman olmuş. Padişah, kıza kırk fiçı daha içmesini emretmiş. Kız onu da içip bitirmiş. Padişahın yüreği dayanamayarak “Bir kırk fiçı daha içerse kızını veririm. İçemezse başını keserim.” demiş. Kız bu kırk fiçiyi da içip bitirmiş. Padişah ondan sonra altın saçlı kızını vermeye razı olmuş.

Böylece dört gün geçtikten sonra padişah altın saçlı kızına^{F555.1-2} on iki yük mal vermiş. Yolcu etmeleri için de birkaç vezirini görevlendirip kızından ayrılmış. Taş bahadır, Meşe bahadır, kız ve delikanlı hep birlikte

yola çıkmışlar. Dönüş için yola çıkmalarının üzerinden aylar geçmiş, yıllar geçmiş. Kız, petrolü döküp bırakmış. Biraz daha gidince daha önceki gölün olduğu yere gelmişler. Göle varınca vezirler dönüp gitmişler. Kız, daha önce içtiği gibi gölün suyunu yine içip bitirmiş. Bunlar geçip gitmişler. Kız, onlara sağlık esenlik dileyip orada kalmış.

Delikanlılar kendi yollarına devam etmişler. Gitmişler gitmişler uzun bir yol gittikten sonra Taş bahadır onlara sağlık esenlik dileyip kendi yerinde kalmış. Delikanlıya çok keskin bir kılıç hediye ettikten sonra onları yolcu etmiş. Bu kılıç iki taraflı olup sapı ortasındaymış. Taş bahadır “Ejderha, üç kilometre kalınca seni içine çekmeye başlar. Ejderhanın ağzına ulaştığında bu kılıçla vur.” demiş. Bunlar böylece ayrılmışlar.

Sonra onlar yollarına devam etmişler. Aylar geçmiş, yıllar geçmiş. Meşe bahadırın ormanına gelmişler. Burada Meşe bahadır da sağlık esenlik dileyip onu yolcu etmiş. Delikanlı birkaç gün sonra on iki yük mal ve kızla beraber evine dönmüş. Annesi, babası ve kardeşleri onu sevinçle karşılamışlar. Ondan sonra delikanlı, altın saçlı kız ile malları evde bırakıp ejderhanın yanına gitmiş. Ejderha, üç kilometre kalınca delikanlıyı içine çekmeye başlamış.^{B11.11.4.} Delikanlı kılıcı elinde ejderhanın ağzına vardığında, ejderha tam kendisini yutacakken kılıçla onu boylu boyunca ikiye ayırmış.^{B11.11-10.} O anda ejderhanın canı çıktı çıkacakken delikanlıya “Delikanlı boynumu da kılıçla vur, beni böyle bırakma.” demiş.

Delikanlı “Delikanlı kişinin sözü de işi de birdir. Bir işi ikinci kez yapmaz.” demiş. Eğer delikanlı ejderhanın boynunu kılıçla kesseymiş ejderha yeniden dirilirmiş.^{B11.12.1.} Delikanlı, ejderhaya kılıcıyla bir daha vurmamış. Bir vuruşuyla işi bitirip evine dönmüş.

Haziran ayında gidip geldim. Onlar hâlâ sağ selamet orada yaşıyorlar.

2.8.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 8

B11.3.1-2. Dragon lives in river / *Ejderhanın bir nehirde yaşaması* (MEK) TOM: 8

B11. Dragon / *Ejderha* TOM: 8

B11.12-10. Dragon make those people who want to cross the river sleep / *Ejderhanın nehirden geçip gitmek isteyen kişileri uyutması* (MEK) TOM: 8

H939-5.1. Dragon assigns hero to abduct the king's daughter / *Ejderhanın kahramana padişahın altın saçlı kızını alıp gelme görevini vermesi* (MEK) TOM: 8

F621. Strong man: tree-puller / *Güçlü adamın ağaçları köklemesi* (MEK) TOM: 8

F624.2.0.1-2. Strong man flings enormous stones up then catches them and and grinds on his kneels / *Güçlü adamın kocaman taşları kaldırıp atması ve attığı bu taşları yakalayıp, dizinin üstünde parçalayıp toz hâline getirmesi* (MEK) TOM: 8

F713-7. Extremely wide lake / *Aşırı boyutta alabildiğince geniş göl* (MEK) TOM: 8

F633. Mighty drinker. Drinks up whole pools of water, or the like / *Olağanüstü içicinin göl ve benzeri su kütlelerinin hepsini içmesi* TOM: 8

F633-1. Mighty drinker drinks a lots of casks of petroleum / *Olağanüstü içicinin birçok petrol varilini içmesi* (MEK) TOM: 8

F555.1-2. Princess with golden hair / *Altın saçlı prenses* (MEK) TOM: 8

B11.11.4. Dragon fight in order to free princess / *Prensese kurtarmak için ejderhayla dövüşme* TOM: 8

B11.11-11. Dragon gets halved by sword strike of a hero / *Ejderhanın kahraman tarafından kılıçla ikiye ayrılması* (MEK) TOM: 8

B11.12.1. Dragon cannot be killed with weapons / *Ejderhanın silahlarla öldürülememesi* TOM: 8

2.9. YILAN PADİŞAHI ŞAHMERAN

2.9.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda fakir bir delikanlı ormandan topladığı odunları satarak hayatını sürdürüyormuş. Delikanlı ormandan bir odun taşımış, iki odun taşımış; böyle odun taşırken bir gün koca bir ağacın dibine oturmuş, derin düşüncelere dalmış. Toprağı şöyle kazmış, böyle kazmış. Bir gün yüzü göremediğini düşünürken düşünürken oturmuş. Böyle düşünerek toprağı kazdığında onun eline demir bir kulüp ilişmiş. Delikanlı “Bu ne biçim bir demir?” diye düşünüp bulduğu şeyi incelemeye başlamış. Sonra kazmaya devam etmiş. Bir kapak çıkarmış da “Bu haramilerin malıdır, bunu haramiler koymuş olmalı.” demiş. Taşla ağaçla kanıra kanıra bu kapağı açmış. Bir değnekle karıştırıp bakmış. Değnek yumuşak bir şeye değmiş. Bu şeyi alıp bakmış. “Bu bal gibi bir şey.” demiş. Değneği parmağıyla sıyırıp parmağını yalayınca bu yumuşak şeyin bal olduğunu anlamış. Sonra delikanlı kapağı kapatıp evine dönmüş.

Delikanlı evine dönünce bir kova almış. Ormana gidip bu kovaya bal doldurduktan sonra kapağı kapatmış. Sonra bir köye gitmiş, balı satıp para kazanmış. Ondan sonra delikanlı odun satmayı bırakmış. Bal satarak hayatını kazanmaya başlamış. Sonra komşusuna giderek “Bir şey buldum, hiç kimseye söyleme. Haydi gidelim.” demiş. Bunlar kvas⁵ kovaları, çömlekler alıp gitmişler.

Komşusu balı görünce gözleri fal taşı gibi açılmış. Ne kadar bal varsa hepsini çıkarmışlar. Yükleyip eve dönmüşler. O kadar çok bal getirmişler ki balı koyacak yer bulamamışlar. Evde balı paylaşmışlar.

Fakir delikanlının yine parası bitmiş. Fakir delikanlı orada balın kalmadığını bilse de “Daha bal var mıdır acaba?” diye gidip görmek istemiş. Bir gün çıkıp gitmiş. Oraya gelince kaderine razı olup bal aldıkları yerin dibine inmiş. “Burada bir hikmet var.” demiş. Yerin dibinde elinin kenarına kapı kulpu gibi bir şey ilişmiş. Kulpu bulunca “Acaba burada ne var?” diye düşünmüş. Sonra kaderine razı olup açmış.^{F91} Açınca ne görsün, dünya gibi aydınlık bir yer.^{F721} Burada deve büyüklüğünde yılanlar^{B875.1} varmış.

⁵ Buğday, arpa, çoğunlukla çavdar ekmeğinin mayalanarak, içine şeker ve aromatik olarak da meyve ya da kuru üzüm eklenerek üretilen bir tür içecek. Kvas, Rusya coğrafyasında oldukça popüler bir içecektir ve en iyi kvas, Çuvaşlar tarafından üretilmektedir. Kvas kelimesi Tatarca sözlüklerde “kuvas, küves” olarak da yer almaktadır.

Yılanların ortasında kerevet gibi bir şeyin üzerinde ak çarşaf varmış. Bu ak çarşafın üstünde bir ak yılan varmış. Yılanlar bu fakir delikanlıyı yutmak için başlarını kaldırmışlar. O sırada ak yılan “Durun.” der gibi kuyruğunu sallamış. Bu kerevet gibi şeyin yanında çok güzel bir ak taş parlıyormuş. Yılanlar gidip bu taşı yalamışlar.

Bu fakir delikanlının karnı çok acıkmış. Karnı acıkınca bir şey yapacak bir gücü kalmamış. Nice günler aç yatmış. Ak yılan kuyruğunu sallayarak bu fakir delikanlıya doğru gelmiş. Delikanlı korkusundan oturup “Kimildarsam yılanlar yutar.” demiş. Sonra ak yılan dile gelerek ona^{B211.6.1} “Delikanlı benim yediğim balı alıp sattın, faydasını gördün. Daha da buraya geldin. Senin eşin dostun vardır, çoluk çocuğun vardır. Onlar seni özleler. Sen artık buradan dönemezsin. Burada bizimle yaşayacaksın.” demiş.

Fakir delikanlı ağlamaya başlayınca ak yılan “Korkma ben sana dokundurtmam. Karnın açsa şu taşa gidip yala. Sonra ne yemek yiyesin ne de bir şey içesin gelir.” demiş.^{D1472.1.2-5.}

Delikanlı şaşırıp korksa da gidip taşı yalamış. Taşı yalayınca bunun susuzluğu gitmiş. Karnı da tok olmuş.

Fakir delikanlı bir gün hanımını, çocuklarını düşününce ağlamaya başlamış. Ak yılan ona acımış. O zaman fakir delikanlı, ak yılanı “Sen kim oluyorsun ki bu yılanların hiçbirisinden de korkmuyorsun?” demiş

Ak yılan “Ben onların padişahıyım,^{B244.1.} benim ismim Şahmeran.”^{B91-8.} demiş.

Fakir delikanlı “Beni buradan çıkarsan olmaz mı? Lütfen, sözümü dinle.” demiş.

Şahmeran “Ben seni çıkarırım ama sen benim ömrümün kısalmasına neden olursun. Sen beni birisine söylersen bu benim ölümüm olur.” demiş.

Fakir delikanlı “Söylemem, yemin ederim. Burada gördüğüm burada kalır.” demiş.

Böyle deyince Şahmeran bir yılanı kuyruğunu sallayarak kendi dilinde “Git, çıkar bunu.” diye emir vermiş. Sonra fakir delikanlıya “Birisine söylersen benim hayatım sona erer. Hiç kimseye söyleme, sana gücenirim.” demiş. “Söylemem.” demiş fakir delikanlı, yemin edip ağlamış.

Sonra fakir delikanlı, yılanın kuyruğuna yapışmış. Yılan onu yeryüzüne çıkarmış.^{F101.3-4.} Yılan geldiği yere dönerken fakir delikanlı da evine

gitmiş. Eşi dostu ağlamış, sevinmiş. Fakir delikanlının kaybolmasının üzerinden nice aylar geçtiğinden fakir delikanlı dönünce herkes mutlu olmuş.

Bir gün bu şehrin padişahı ağır hasta olmuş. Padişah, büyücülerini çağırılmış. Gelen büyücüler “Bu hastalıktan kurtulmak için Şahmeran’ı gören kişi gerek.” demişler.

Padişah “Şahmeran nasıl bir şey ki. ben onu bilmiyorum.” demiş.

Bir büyücü “Şahmeran ak yılanıdır, yani yılanların padişahı.” demiş.

Padişah “Onu gören kişi çoktur ama o gören kişiyi nasıl bileceğiz ki?” diye sormuş.

“Onu biz biliriz. Bir hamam yaptır. Bütün herkes hamama girsin. Onu biz orada anlarız. Şahmeran’ı gören kimsenin teni benekli olur.” demiş büyücüler.

Padişah hamam yaptırıp yaktırmış. Her şey tamam olunca insanlara hamamda yıkanmaları için ilan verdimiş. Duyan kişi gelip hamama girmiş. Hamama giren her kişinin ismini yazmışlar. Girmeyen kişileri de bulup hamama getirtmişler.

Şahmeran’ı gören fakir delikanlıyı da tutup getirerek “Sen hamama girdin mi?” diye sormuşlar. “Girdim.” demiş.

Defterden bakmışlar da “İsmin ne?” diye sormuşlar.

“Falan.” demiş delikanlı. Defterde ismi yokmuş. Onu zorla hamama sokmuşlar. Gömleğini çıkarınca onun teninin boy boy, akli karalı olduğunu görmüşler.^{D1654.3.1-2} Büyücüler anlayıp ona “Senin tenin niçin böyle?” diye sormuşlar.

“Ben küçüklüğümden beri böyleyim.” demiş fakir delikanlı.

Bir büyücü “Yok, senin tenin küçüklüğünden beri böyle değil. Sen yılanlar padişahı Şahmeran’ı görmüşsün. Tenin bundan dolayı benekli.” demiş.

“Yok, bırak yılan padişahını, benim yılan bile görmüşlüğüm yok.” demiş fakir delikanlı. Çünkü yılan padişahının ölümüne sebep olmak istemeyip yalan söylemiş.

Söylemediği için padişah onu zindana attırmış. Fakir delikanlı zindanda üç gün aç yatmış. Her gün gelip ona sormuşlar “Eğer gördüysen söyle.” demişler.

Fakir delikanlı söylememiş. Bu şekilde söyletemeyince onu zindandan çıkarmışlar.

Büyücü “Vücuduna birer birer iğne batıralım. O zaman söyler.” demiş.

Sonra delikanlıyı getirip onun vücuduna bir iğne batırmışlar. Fakir delikanlı çok fena bağırmiş. İkinci iğneyi batırmışlar. Fakir delikanlı daha fena bağırmiş ama söylememiş. Üçüncü iğneyi batırdıklarında “Gördüm.” demiş fakir delikanlı.

“Niçin daha önce söylemedin? Söylemen gereken şeyi kaç gündür söylemiyorsun. Hangi yerde gördün?” diye büyücu sormuş.

Fakir delikanlı “Ormanda görmüştüm ama o kaçtı. Onun padişah olduğunu anlamadım.” demiş.

Büyücü “Hangi ormanda, nereye girdi?” diye sormuş.

Fakir delikanlı “Bilmiyorum nereye girdiğini, çok uzun zaman geçti.” demiş.

Büyücü “Demek söylemiyorsun. Makineyle elini kısıtırıp tırnaklarını söker alırız.” demiş.

Fakir delikanlı söylememiş. Sonra delikanlının elini makineyle kısıtırmışlar. Makine onun bir elinin tırnaklarını çekip çekip almış. Fakir delikanlı bir şey söylememiş. İkinci elini kısıtırmışlar. Fakir delikanlının serçe parmağının tırnağı sökölünce “Şöyle şöyle şurada gördüm fakat kimseyi alıp oraya götürmem. Onu ben alıp gelirim.” demiş.

Altın tabak alıp yılanı almaya gitmiş. Ormana varınca kapağı açmış. Aşağıya inmeden yukarıdan son sesiyle “Şahmeran!” diye bağırmiş.

Şahmeran onun sesini duyunca suyun akışı gibi yavaşça çıkıp gelerek “Ey delikanlı, senin yeminin bu muydu? Böyle mi anlaşıştık. Sana inandım ama sen benim ömrümü ziyan ettin.” demiş.

Şahmeran’ı görünce fakir delikanlı ağlayarak “Üç gün zindanda yattım, bir şey söylemedim. Vücuduma iğneler batırdılar. Bir elimin tırnaklarını söktüler, yine de bir şey söylemedim. İkinci elimin tırnaklarını söktüklerinde acıya dayanamadım, söyledim.” demiş.

Şahmeran “Tamam, ömrümün bitişine sebep olan durumu şimdi anlıyorum. Sana gücenmiyorum. Benim için büyük eziyetler çekmişsin.” demiş.

Ondan sonra Şahmeran, fakir delikanlıya akıl öğretmeye başlamış^{B161}. “Sen pişirmeleri için beni alıp git. Pişirme işini sana verirler. Beni üç parça olarak kes. Sana önceden kaynatılan suyu ayrı bir yere koydururlar. O sudan ilk senin içmeni isterler. İkinci defa kaynayan suyu ayrı yere koydururlar. Üçüncü defa kaynayan suyu da ayrı yere koydururlar. Bu şekilde ayrı ayrı koyarsın. Fakat ilk kaynayan su ile en son kaynayan suyun yerini değiştirir. En son kaynayan suyu ilk önce bu kaynadı diye onlara söyle.” demiş.

Fakir delikanlı, Şahmeran’ı alıp dönmüş. Ona Şahmeran’ı pişirme işini vermişler. Fakir delikanlı, Şahmeran’ı üçe kesmiş. Ona üç tencere vermişler. Üç defa kaynatmasını söylemişler. Fakir delikanlı ilk kaynayan tencereyi alıp koymuş. İkinci kaynayanı da alıp koymuş. Üçüncü kaynayanı da alıp koyduktan sonra hızlıca ilk kaynayan tencereyle son kaynayan tencerenin yerlerini değiştirmiş.

Ondan sonra bir büyücü gelerek bunlar konuşmuşlar.

“Kaynattın mı?” diye sormuş.

“Kaynattım.” demiş.

“İlk önce kaynayan hangisi?” diye sormuş.

“İşte.” diye göstermiş.

“İkinci kaynayan hangisi?” diye sormuş.

“İşte şu ortadaki.” diye göstermiş.

“Üçüncü kaynayan hangisi?” diye sormuş.

“İşte şu.” demiş.

Fakir delikanlı tencereleri yılanın söylediği şekilde değiştirip koymuş. Yalnız kendisi de bunu neden yaptığını bilmiyormuş.

“İşte bunu ben içeceğim. Şunu sen içeceksin.” demiş büyücü.

Delikanlı, büyücüye üçüncüsü diye birincisini içirmiş. Büyücünün hemen orada karnı patlamış. Fakir delikanlı bu üçüncü kaynayanı içince kazanda kaynayan Şahmeran’ın parçalarının ne söylediğini anlamaya başlamış.^{B217.1.1}

Kazanda Şahmeran’ın parçaları konuşuyormuş.^{D1610.31} Baş parçası “Beni yerse padişahın başı iyileşir.” demiş. Karın parçası “Beni yerse karnı iyileşir.” demiş. Kuyruk parçası “Beni yerse ayakları iyileşir.” demiş.

Atların, sığırların bütün hayvanların dilini bilmek için büyücü bu üçüncü kaynayanı içmek istemişmiş. Artık fakir delikanlı bütün hayvanların dilini anlamaya başlamış.^{B216.}

İlk önce Şahmeran'ın baş kısmını^{D1032.1.} padişaha yedirmişler, padişahın başı düzelmiş. Sonra orta kısmını yedirmişler, padişahın içi düzelmiş. Kuyruğunu yedirmişler, padişahın ayakları iyileşmiş. Padişah eskisinden daha güçlü olmuş.^{D1500.1.33-8.}

Böylece bu fakir delikanlı tabip olup çıkmış. Bütün hastalıkların tedavisini biliyormuş, hayvanların dilini de biliyormuş.

2.9.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 9

F91. Door (gate) entrance to lower world / *Yeraltı dünyasına girilen kapı* TOM: 9

F721. Subterranean World / *Yeraltı dünyası* TOM: 9

B875.1. Giant serpent / *Kocaman yılan* TOM: 9

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* TOM: 9

D931. Magic rock (stone) / *Sihirli taş* TOM: 9

D1472.1.2-5. Person who licks the magic stone and then he does not feel hunger or thirst / *Sihirli taşı yalayan kişinin açlık ya da susuzluk hissetmemesi* (MEK) TOM: 9

B244.1. King of serpents (snakes) / *Yılanların padişahı* TOM: 9

B91-8. Mythical serpent: Shahmaran / *Mitolojik yılan: Şahmeran* (MEK) TOM: 9

F101.3-4. Return from lower world on serpent / *Yeraltı dünyasından yılanın üstünde dönme* (MEK) TOM: 9

D1654.3.1-2. Person who sees Shahmaran gets indelible marks on his body / *Şahmeranı gören kişinin vücudunda kalıcı benekler oluşması* (MEK) TOM: 9

B161. Wisdom from serpent / *Yılanın akıl vermesi* TOM: 9

B217.1.1. Animal languages learned from eating serpent / *Hayvan dillerini yılan etini yiyerek öğrenme* TOM: 9

D1610.31. Speaking food / *Konuşan yemek* TOM: 9

B216. Knowledge of animal languages. Person understands them / *Hayvanların dilini bilme. Kişinin onların dilini anlaması* TOM: 9

D1032.1. Magic meal of snakes / *Sihirli yılandan yapılan yemek* TOM: 9

D1500.1.33-8. Magic healing snake meat / *Sihirli iyileştirici yılan eti* (MEK) TOM: 9

2.10. CILANÇAY

2.10.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir ihtiyar adam ile bir ihtiyar kadın varmış. Bunların çocukları olmuyormuş. Dedeyle nine çocukları olmayınca çok kaygılanmışlar da “Şu ihtiyarlık günlerimizde bize kim bakar?” diye gece gündüz düşünmeye başlamışlar.

Günlerden bir gün dede yola çıkmış. Nine o gece yemek pişirmek için erişte koyarken çocuksuzluğu yine aklına gelince kaygılanmış ve o an hamile kalıp^{T513} midesi bulanmaya başlamış. Dede yoldan dönmeden önce nine bir çocuk doğurmuş. Ninenin çocuğu bir yılanmış.^{T554.7} Bu yılan annesinden doğduktan sonra pencereden dışarı çıkıp evi sarıp sarmalamış. Yılan o kadar uzunmuş^{B875.1} ki evin her tarafını sarmalamış. Nine bunu görünce tasalanmış, korkusundan yüreği daralivermiş. “İhtiyar kocam ne zaman döner acaba?” diye söyleyip, gözleri şişinceye kadar ağlamış. Yılan, annesini avutmaya çalışmış. Ondan ağlayıp endişelenmemesini istemiş. Lakin nine buna inanmamış. Ağlamaya devam etmiş.

Birkaç gün geçtikten sonra dede eve dönmüş. Yılanı görmesiyle birlikte dede bayılıp kalmış. Sonra dedeyle nine anlaşıp yılanı taşıyarak evden dışarı çıkarmaya çalışmışlar.

Yılan, dedeye bakarak “Baba sen korkma, benim sözümden çıkmazsan ziyan olmazsın. Bak, ben sana bir iş veriyorum. Sen bu işi yap. Sen şimdi git, falan padişahın kızını bana söz kesip dön.” demiş.^{B211.6.1}

Bu sözleri dede can kulağıyla dinledikten sonra atını koşumlayıp padişaha gitmiş. Varmış. Padişahın yanına girip ondan kızını kendi oğluna istemeye geldiğini söylemiş. Padişah buna çok öfkelenmiş, onu kılıçla doğratmış. Parçalarını arabaya yükletip atı geldiği yerden geri göndermiş.

At dönünce dedenin parçalanmış gövdesini gören nine kaygılanmış. Lakin yılan, dedenin parçalarını birleştirip^{E30}. ona hemen can vermiş. Dede dirilince yılan, kızı istemesi için onu yine padişaha göndermiş.

Dede yeniden gelince padişah buna çok şaşırılmış. “Ondan galiba kurtulamayacağım.” diye kızını vermeyi kabul etmiş.

Evine dönüp bir süre kaldıktan sonra dede, yılanı uzun bir arabaya koyup padişahın yanına getirmiş. Yılanı padişahın kızının kapatıldığı saraya bırakmışlar. Saraya girince yılan kızı kuyruğuyla sarıp sarmalamış, sarayın tepesine çıkmış. Ama kız, damadın böyle bir yılanı dönüştüğünü biliyor-muş. Sonra ona “Yılan, niçin sen beni bu kadar çok korkutuyorsun? Ben senin çok yakışıklı bir delikanlı olduğunu gayet iyi biliyorum. Boş yere beni kaygılandırma.” diye yalvarmış.

Ama yılan, kızın böyle uzun süre yalvarmasından sonra kabuğunu atmış. Çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüş.^{D391}. Sonra çıktığı kabuğu saklaması için kızı vererek “Dikkat et, eğer bu benim kabuğumu kaybedersen bir çift demir ayakkabı eskitmeyinceye kadar beni bulamazsın.” demiş.

Günlerden bir gün kız suya girip düşünce yılanın verdiği kabuğu suyun dibine düşürmüş. Ama kabuğun suyun dibine doğru düşüp gittiğini anlamamış. Eve dönünce bakmış, delikanlı yokmuş. Yılanın kabuğunu arayıp baksa o da yokmuş. Şaşırıp kalan bu kız babasına söyleyip kendisi için demirden bir ayakkabı yaptırmış. Sonra bu ayakkabıları giyip delikanlıyı aramak için yollara düşmüş.

Bu kız gide gide birçok yerleri geçtikten sonra ihtiyar bir kadının yanına gelmiş. Bu ihtiyar kadının kocası altı başlı bir devmiş.^{G361.1.3}. Bu kız geldiğinde dev altı haftalık bir yola çıkmışmış. Kız, nineye ne amaçla geldiği anlatmış. Nine ona “Ben bilmiyorum çocuğum. Kocam dünyada Cılançay adında bir delikanlı var diye hep söylerdi. Bilse kocam bilir. Döndüğünde ona sorarız.” demiş.^{G530.1}.

Dev perisi dönünce nineye “O Cılançay denilen bahadır daha dünyaya gelmedi. O dünyaya gelseydi biz yaşayamazdık. Ben bundan fazlasını bilmiyorum. Benim büyük ağabeyim var. O daha iyi bilir, ona sor.” demiş.

Bu cevabı alınca kız vedalaşıp kendi yoluna gitmiş.

Uzun süre yürüdüktan sonra dokuz başlı dev perisinin^{G361.1-6} yanına gelmiş. Ona derdini anlatmış. Bu dev perisi, padişahın kızını büyük ağabeyinin yanına göndermiş. Bu şekilde padişahın kızı pek çok yerler geçtikten

sonra on iki başlı dev perisinin^{G361.1-7} yanına gelmiş.

Oradaki ihtiyar kadına sormuş. İhtiyar kadın “Kızım, o şimdi çok uzaklardadır. İşte şu yoldan gidersen ateş denizinin ortasında parlayan bir şey görürsün. Cılañçay bahadır işte orada yaşar. Denizdeki ateş gece saat on iki sıralarında biraz olsa sönmektedir. Sen ancak o vakitte oraya girebilirsin. Başka bir vakitte o ateşin yanına giremezsin.” demiş.

İhtiyar kadın yolcu etmeden önce kıza bir at,^{B184.1} bir sihirli kamçılı,^{D1208} bir tarak,^{D1072.1} bir bileğitaşı^{D1209-9} ve bir ayna^{D1163} vermiş.

Uzun bir süre yürüdükten sonra padişahın kızı ateş denizine^{F710.1} varmış. Burada saatin on ikiye gelmesini beklemeye başlamış. Ateş sönünce atına binip oradaki çukurdan atlamış ve parlayan şeyin yanına gelmiş. Kızın geldiğinde delikanlının uyuyormuş. Kız uyuyan delikanlının kollarını arkasına bağladıktan sonra kamçıyla ona vurmaya başlamış. O zaman delikanlı uyanmış. Delikanlı önce kaçmayı düşünse de sonra kızı tanıyınca onunla selamlaşmış.

Onlar ateşin kabaran alevlerinin içindeki bu adadan çıkıp gitmek için hızlıca ata binmişler. Atı sıçratıp diğer tarafa çıkacakları sırada ateşin alevleri kabarmış ve oradaki bütün cinler^{G307} uyanıp onları kovalamaya başlamışlar. Kız, ihtiyar kadının verdiği sihirli eşyaları birer birer atmaya başlamış. Onlar bu eşyaların yardımıyla kaçıp kurtulmuşlar. Bir süre sonra evlerine dönmüşler.

Onlar döndüğünde kızın babası, kızını özleyip gece gündüz ağladığından kör olmuşmuş. Delikanlı, padişahı iyi etmiş.^{D2161.3.1} Bunun için de padişah malının mülkünün yarısını delikanlıya vermiş. Dahası delikanlıyı kendi yerine padişah yapmış. Delikanlının babası ile annesi buraya taşınmışlar.

Cılañçay bu güzel kızla hâlâ daha ilk günkü gibi çok güzel bir ömür sürüyormuş, diye söylerler.

2.10.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 10

T513. Conception from wish / *Dilek yoluyla hamile kalma* TOM: 10

T554.7. Woman gives birth to a snake / *Kadının yılan doğurması*
TOM: 10

B875.1. Giant serpent / *Devasa yılan* TOM: 10

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* TOM: 10

E30. Resuscitation by arrangement of members. Parts of a dismembered corpse are brought together and resuscitation follows (Sometimes combined with other methods) / *Vücutun organlarını yerleştirme yoluyla diriltme. Parçalanmış cesedin organlarını bir araya getirerek diriltme* TOM: 10

D391. Transformation: serpent (snake) to person / *Yılanın insana dönüşmesi* TOM: 10

G361.1.3. Six-headed ogre / *Altı başlı dev* TOM: 10

G530.1. Help from ogre's wife (mistress) / *Devin hanımının yardım etmesi* TOM: 10

G361.1-6. Nine-headed ogre / *Dokuz başlı dev* (MEK) TOM: 10

G361.1-7. Twelve-headed ogre / *On iki başlı dev* (MEK) TOM: 10

B184.1. Magic horse / *Sihirli at* TOM: 10

D1208. Magic whip / *Sihirli kamçı* TOM: 10

D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* TOM: 10

D1209-9. Magic grindstone / *Sihirli bileği taşı* (MEK) TOM: 10

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 10

F710.1. Water resembling fire / *Ateşe benzeyen deniz* TOM: 10

G307. Jinn / *Cin(ler)* TOM: 10

D2161.3.1. Blindness magically cured / *Körlüğün sihirle tedavi edilmesi* TOM: 10

2.11. ZÖHRE

2.11.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda bir nineyle bir dede varmış. Bunların doğan çocukları ölüyormuş. Bir vakit sonra nine dünyaya bir kız çocuğu getirmiş. Çocuğun adını Zöhre koymuşlar. Bu kız çocuğu çok güzelmiş. Göz değmesin diye onu ne sokağa çıkarmamışlar ne de birilerine göstermişler. Ama halk onların bir kızı olduğunu biliyormuş. Kız on dört yaşına basmış.

Bir gün komşu kızları gelmişler de “Nineciğim, Zöhre’yi bizimle birlikte yüzmeye gelmesi için izin ver.” demişler.

Nine “Ne söylüyorsunuz, bizim kızımız yok ki.” demiş.

Kızlar “Hayır var. Biz biliyoruz.” demişler.

Nine, kızını göndermemiş.

Üç gün üst üste komşu kızları gelince nine sonunda göndermeye razı olmuş. Zöhre’yi bir güzel giyindirip süsledikten sonra alıp gitmişler.

“Dikkat et! Kaybolacağın yerlere gitme, hemen gel!” demiş annesi.

Güzellikleriyle insanı kendine hayran bırakan bu kızlar köyün dışındaki bir göle gelmişler. Elbiselerini hızlıca çıkarıp göle dalmışlar. Kızların elbiseleri kıyıda kalmış. İşte bir zaman sonra yüzmekten sıkılınca bu kızlar çıkıp giyinmeye başlamışlar. Zöhre de çıkmış. Giyinmek için bir bakmış ki elbiselerinin üzerinde bir yük ağırlığında bir yılan yatmaktaymış. Kızların hepsi korkup kaçmışlar. Zöhre de korkmuş ama elbiselerine de yaklaşmamış. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamış. Kaçıp gitse üzerinde elbiseleri yok, görenler onu ayıplayacaktı.

O sırada yılan dile gelerek^{B211.6.1}. “Ağlama Zöhre, ben sana dokunmayacağım. Elbiselerini alacaksın. Yalnız bana cevap ver. Benimle evlenecek misin?” demiş.

Zöhre’nin canı çıkmış. “Abooo, sen ne söylüyorsun?” demiş.

“Söyleyeceğimi söyledim, sen on sekiz yaşına bastığında gelip seni alırım. Kendini hazırla.” demiş. Yılan bu sözleri söyledikten sonra göle dalıp gitmiş. Kız şaşkınlığından korkup kalmış.

Eve dönünce annesi “Kızım sana ne oldu? Ak pamuk gibi olmuşun.” demiş.

Zöhre olan biten her şeyi bir bir annesine anlatmış. “Karayılan gelin olasım yok. Kurtar beni anneciğim.” demiş.

“Kaygılanma çocuğum. Gözümün nuru, seni yılanı vermek için doğurmadım. Bir çaresini buluruz.” demiş annesi. Zöhre, annesi böyle söyleyince rahatlamış.

Günler bir bir geçerken kız büyüyüp on sekiz yaşına basmış. Bunlar evlerine yılan girmesin diye evlerinin her yerini demirle kaplatmışlar.

Bir gün Zöhre korkmuş bir hâlde koşarak gelip “Anne, yılan geliyor.” diye hıçkırarak ağlamaya başlamış.

Dışarıya çıkıp baktıklarında bütün gökyüzünün bir karanlığa büründüğünü, dünyanın altının üste çıktığını görmüşler. Ejderhalar,^{B11} periler,^{F200} cinler,^{G307} yılanlar hepsi yer üstündeymiş. Bunlar hemen eve girip saklanmışlar.

Yılanlar eve gelmişler. Karayılan dışarıdan “Zöhre sen sözünde durmadın. Çıkacak mısın yoksa ben mi geleyim?” demiş.

Zöhre “Hayır, çıkmayacağım. Geldiğin yoldan geri dön.” demiş.

“Ben seni almadan gitmeyeceğim. Vaktim kısa, çıkıyor musun?” demiş karayılan.

“Hayır, çıkmıyorum.” demiş Zöhre.

Yılan “Öyleyse seni zorla alacağım.” demiş Karayılan.

Ondan sonra evin kirişleri yerinden oynayıp ev yükselmeye başlamış. Nineyle dede çok korkmuşlar. Zöhre de “Kaderim buymuş.” diyerek Karayılan’a “Çıkıyorum karayılan çıkıyorum.” demiş.

Sonra ev tekrar yerine oturmuş. Zöhre’yi sokağa çıkarmışlar. Onun karşısında karayılan kıvrılıyormuş. Her yerde periler, cinler, yılanlar ısıklılayıp cızıldıyormuş. Karayılan bir vuruşta hepsini yok etmiş.^{D2099-5}

Yılan “Hadi canım gidelim. Vakit geldi.” demiş.

Kız “Haydi!” demiş.

Bunlar çift olup gitmişler. Yılan sürünerek, Zöhre de ata binerek göle varmışlar.

Yılan “Ben seni sarıp sarmalayacağım. Ondan sonra birlikte göle gireceğiz. Sakın korkma.” demiş.

“Korkmuyorum.” demiş Zöhre. Kızın artık bir korkusu kalmamışmış.

Yılan kızı sarıp sarmaladıktan sonra bu ikisi göle girmişler. Oradan suyun dibindeki^{F725} bir kapıya gelmişler. Yılan kapıyı^{F725.1-1} açıp içeri girmiş. Arkasından da Zöhre girmiş. Aşağıdaki altın merdivene^{D1144-1} karayılan birkaç defa değdikten^{D565-11} sonra çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüş.^{D391} Sonra kıza “Sen benden korkma. Ben de insan evladıyım. Çocukken cinler beni kaçırmış.^{G307-6} Onların bütün ilimlerini ezberleyip öğrendim.^{G307-12} Şimdi ben onların padişahı^{G307-0.1} oldum.” demiş.

Delikanlı böyle deyince Zöhre'nin gönlü ferahlamış. Birdenbire delikanlıya âşık olmuş.

Padişah, şehrinin^{F725.2} gezdirmiş. Neler yokmuş ki burada! Her şey altından, gümüştenmiş.^{F725-10} Bunlar hemen evlenmişler, birlikte yaşamaya başlamışlar. Delikanlı, cinleri acımadan çalıştırmıyormuş. İnsanlara ise hiç dokunmuyormuş.

Üç yılda onların olgun elmalar gibi her biri birbirinden güzel üç çocukları olmuş. Zamanla Zöhre babası ile annesini özlemeye başlamış. Bir gün eşine “Beni doğduğum yurduma iki haftalığına gönder. Çocuklarım da memleketimi görmüş olurdu.” demiş.

Padişah karşı çıkmayıp “Tamam git. Nineyle dedeye hediye olarak da çokça altın, gümüş ver. Onlara bir ömür boyu yetsin.” demiş.

Hanımı altınla gümüş doldürmüş. Üç çocuğunu da yanına aldıktan sonra padişah onları yolcu etmek için onlarla birlikte altın merdivenin olduğu yere gelmiş. Merdivene üç kere değdikten sonra karayılanı dönmüş.^{D191} Hanımıyla çocuklarını sarıp sarmalayıp gölün kıyısına çıkarmış. Burada hanımıyla vedalaştığında ona “Sen nasıl döneceksin, biliyor musun?” diye sormuş.

Hanımı “Bilmiyorum.” demiş

“Sen ‘Devler padişahı’^{G156} buraya çık!’ diye söylersen ben çıkar gelirim.” demiş.

Hanımı dönüp annesi ile babasını görünce bunlar ağlayıp hasret gidermişler. Kızları getirdiği hediyeleri vermiş, çocuklarını göstermiş. Zöhre iyice dinlenmiş. Ondan sonra dönüş vaktine bir gün kalınca çocuklarla toplanıp hazırlanmaya başlamışlar. Eşi devler padişahını çok özleyen Zöhre hemen dönmek istemiş. Annesi bu duruma çok bozulmuş. Sorduğu sorularla onu sıkıştırınca Zöhre sırrını açmış. “Şöyle şöyle söylediğim zaman eşim yılan olup çıkacak.” demiş.

Zöhre çocuklarıyla uykuya dalınca annesi “Yok, onu yılanı geri göndermeyeceğim. Benim yanımda kalacak.” demiş. Sonra gece yarısı saat on ikide elinde kılıçla gölün kıyısına gelip “Devler padişahı buraya çık.” demiş.

Çok zaman geçmeden gölün dibinden karayılan çıkmış. Karayılanın çıkmasıyla birlikte nine, karayılanın başını kılıçla kesmiş. Karayılan orada öylece kıvrılıp kalmış. Nine çabucak dönüp uyumuş.

Sabah kızı gitmek için toplanırken annesi ona “Acele etme kızım nasıl olsa dönersin.” demiş.

“Hayır anne geri dönmeyeceğim, helalleşelim.” demiş. Sonra Zöhre çocuklarıyla birlikte gölün olduğu yere gelmiş. Zöhre eşini çok özlemişmiş. Gölün kıyısına gelince “Devler padişahı buraya çık!” diye bağırmış.

Hiç kimse çıkmamış. Zöhre biraz bekledikten sonra tekrar tekrar bağırmış ama yılan çıkmamış. Zöhre şaşırıp kalmış. Gölün üstünü kara dumanlar kaplamış. Bir de görmüş ki ayaklarının altında eşinin başı varmış. Zöhre eşinin başını kucaklayıp hıçkıra hıçkıra ağlamış. Annesinin ihanetini anlamış. Biraz bakındıktan sonra yılanın gövdesini bulmuş. Çocuklarıyla birlikte ağlaya ağlaya çukur kazıp yılan padişahını gömmüşler. Sonra Zöhre en büyük çocuğunu kucaklamış. Sonra onu ağlaya ağlaya havaya atıp “Git canımın içi, sen bülbül ol.^{D521} Sabah akşam insanların gönlünü hoş tut.” demiş. En büyük çocuğu bülbül olup^{D151.3} uçup gitmiş. İkinci çocuğunu da kucaklayıp “Çocuğum, gözümün nuru, sen kırlangıç ol. Çevikliğine insanları kendine hayran bırak.” demiş. Bu çocuğu da kırlangıç olup^{D151.1} uçup gitmiş. Sonra üçüncü çocuğunu kucaklayıp uzun uzun hıçkırarak ağladıktan sonra “Sen, altınım, bütün dilleri bilen serçe kuşu ol.” demiş. Bu çocuk da serçe kuşu olup^{D151.8} uçup gidince Zöhre bir sallanmış, iki sallanmış, üçüncü sallanışında güvercine dönüşmüş.^{D154.1}

Bülbül, kırlangıç, serçe ve güvercin kuşları dünyaya işte böyle gelmiş derler.

2.11.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 11

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* TOM: 11

B11. Dragon / *Ejderha* TOM: 11

F200. Fairies (elves) / *Periler* TOM: 11

G307. Jinn / *Cin* TOM: 11

D2099-5. Snake destroys all the jinns, fairies and other snakes in one strike / *Yılanın bir vuruşta cinleri, perileri ve diğer yılanları yok etmesi* (MEK) TOM: 11

F725.1-1. Door (gate) entrance to submarine World / *Su altı dünyasına açılan kapı* (MEK) TOM: 11

F725. Submarine world / *Su altı dünyası* TOM: 11

D1144-1. Magic golden stairs / *Sihirli altın merdiven* (MEK) TOM: 11

D565-11. Transformation by touching stairs / *Merdivenlere dokunma yoluyla dönüşüm* (MEK) TOM: 11

D391. Transformation: serpent (snake) to person / *Yılanın insana dönüşmesi* TOM: 11

G307-6. Jinn abducts person / *Cinin insan kaçırması* (MEK) (MEK) TOM: 11

G307-12. Learning science (magic) from jinns / *Cinlerden ilim (sihir) öğrenme* (MEK) TOM: 11

G307-0.1.1 Person reigns jinns (Person is king of jinns) / *Cinler padişahının bir insan olması* (MEK) TOM: 11

F725.2. Submarine cities / *Denizaltı şehirleri* TOM: 11

F725-10. Everything in the submarine world is of gold or silver / *Su altı dünyasında bulunan her şeyin altından ve gümüşten olması* (MEK) TOM: 11

D191. Transformation: man to serpent (snake) / *İnsanın yılanı dönüşmesi* TOM: 11

G156. King of the giants / *Devlerin padişahı* TOM: 11

D521. Transformation through wish / *Dilek yoluyla dönüşüm* TOM: 11

D151.3. Transformation: man to nightingale / *İnsanın bülbüle dönüşmesi* TOM: 11

D151.1. Transformation: man to swallow / *İnsanın kırlangıca dönüşmesi* TOM: 11

D151.8. Transformation: man to sparrow / *İnsanın serçeye dönüşmesi* TOM: 11

D154.1. Transformation: man to dove / *İnsanın güvercine dönüşmesi* TOM: 11

2.12. ÜÇ HEDİYE

2.12.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eskiden bir zengin Mekerce'ye panayıra gitmiş. Yola çıkmadan önce üç kızına “Kızlarım söyleyin, Mekerce'den size ne hediye alayım?” diye sormuş.

En büyük kızı “Baba, bana atlas bir elbise al.” demiş. Ortanca kızı “Bana saten bir elbise al.” demiş. En küçük kızı “Bana elbise alma, insan başı büyüklüğünde elma alıp dön.” demiş.

Mekerce'ye giden zengin adam yaptığı alışverişlerden çok kâr etmiş. Dönme vakti gelince büyük kızına atlas bir elbise, ortanca kızına saten bir elbise almış. Sonra küçük kızının istediği elmayı aramaya başlamış. Aramış taramış, insan başı büyüklüğünde bir elma bulamamış. Küçük kızının istediği elmayı bulamayınca umutsuzluğa kapılmış. Ama yine de o elmayı bulmayı kafasına koymuş.

Mekerce'de işlerini bitirenler dönmeye başlamışlar. Zengin adam bir aygır almış. Aygıra binip elmayı aramaya çıkmış. Elmayı bulursa fiyatı ne olursa olsun, alacakmış. Gide gide bu zengin adam bir kara ormana gelmiş. En küçük kızını hayal kırıklığına uğratmak istemiyormuş. Zengin adam ormanda biraz daha yol alınca ıssız bir eve rastlamış. Gelip içeri girmiş. İçeride ihtiyar bir kadın oturuyormuş. Zengin adam, ihtiyar kadının hâlini hatırladıktan sonra ona “Nine, insan başı büyüklüğünde olan elmayı nereden bulabilirim? Hiç bu elmayı duymuşluğun var mı? Parası ne olursa olsun, o elmayı alırdım.” demiş.

Nine “İşte şu yoldan git oğlum. Dev büyüklüğünde yılanlara rastlarsın. Bu yılanlar orada elmayı koruyorlar. Eğer senin geldiğini anlarsa seni sağ bırakmazlar.” demiş.

İyi bir atı olan zengin adam çabucak bahçeye gelmiş. Dev büyüklüğündeki yılanlar uyumaktaymış.^{B875.1} Sessizce bahçeye girmiş. Zengin adam insan başından da iri bir elmayı koparıp aldıktan sonra atına binip hemen yola çıkmış. Zengin adam bir vakit böyle yol aldıktan sonra geriye dönüp bakmış. Arkasından hortum şeklinde bir yılanın gelmekte olduğunu görmüş. Hortum ona yetişmiş, atı vurup yıkmış.

Sonra yılan “Niçin sormadan aldın?” demiş.^{B211.6.1}

Zengin adam “Küçük bir kızım var. Bu kızım insan başı büyüklüğünde bir elma istedi. Başka yerlerde bulamayınca gelip buradan aldım.” demiş.

“Alacağımı almışsın artık. Bunun için kızını bana vereceksin. Eğer kızını vermezsen atını da seni de yerim.” demiş.

Ölüm çok kötü bir şey. Ne yapsın şimdi zengin adam, kızını vermeye razı olmuş.

Yılan “Ben falan gün gelirim. Kızını düğün için hazırla.” demiş.

Ondan sonra zengin adam Mekerce’den evine dönmüş. Kızlar koşarak babalarını karşılamışlar. İlk olarak büyük kızına atlas elbiseyi vermiş. Sonra ortanca kızına saten elbiseyi vermiş. Ondan sonra da küçük kızına büyük elmayı vermiş. Zengin adam elmayı kızına verince ağlayıvermiş.

“Baba niçin ağlıyorsun?” diye küçük kızı sormuş.

“Ey kızım bu kaygılı bir elma. Elma değil bu, ateş. Seni yılanı vermeye razı olunca bu elmayı alabildim. Bu elmayı çalmıştım ama yılan beni yakaladı.” demiş.

“Baba, kaderimizde ne varsa onu yaşarız. Sen kaygılanma.” demiş küçük kız. Sonra elmayı havaya atarak oynamaya başlamış.

Zaman gelip çatmış. Bunlar ağlayıp üzölmüşler. Kaygılarından yemeden içmeden kesilmişler. Daha ablaları bile nişanlı değilken küçük kızı yılanı vermeleri gerekiyormuş.

Bir süre sonra yoldan hortum gibi bir şeyin gelmekte olduğu görmüşler. O şey tozu dumana katıp, kuyruğunu tekerlek çarkı gibi döndürerek geliyormuş. Gelmesiyle birlikte yılan kapıyı parçalamış.^{B16.5.1} Çatıya çıkıp kızı alıp gitmiş. Küçük kızın annesinin, babasının ve kardeşlerinin gözleri ağlamaktan kan çanağına dönmüş.

Ondan sonra yılan ile kız geceyi birlikte geçirmişler. Küçük kız yengesiyle çok iyi dost olmuş.^{B604.1}

Kayınbabası “Git bakalım, ölmedi mi acaba? İntihar etmiş olabilir.” demiş.

Yılan, kıza “Benim delikanlı olduğumu^{D391} hiç kimseye söyleme. Eğer söylersen seni bırakıp giderim. Sarı yapraklar gibi sararıp ölürsün.” demiş. Yengesi kapının yanına gelip onları dinlemiş. Ses seda yokmuş. Yengesi kapıyı çalınca kız kapıyı açmış. Yengesi hâl hatır sormuş.

Kız “İyiyim.” demiş

Yengesi “Acaba yılan, yılan mı yoksa delikanlı mı?” diye sormuş.

Kız “Yılan, yılan değil, delikanlı o!” demiş.

Yengesi sevinip hemen kayınbabasının yanına gelip söylemiş.

Ondan sonra kızın, yengesine bir şeyler söylediğini yılan anlamış da ona “Sözümü dinlemedin. Ben gidiyorum şimdi, hoşça kal. Ölmek istemezsen beni bulursun. Parmak kalınlığında demirden baston yaptır. Ayağına demirden pabuç yaptır. Onun tabanının kalınlığı da parmak kalınlığında olsun. Bu pabuçlar sürtüne sürtüne yaprak inceliğinde kaldığında beni bulursun. Bastonun kırıla kırıla elinde iğne kadar kalır. Beni bir ömür boyunca ararsın.” demiş.

Yılan gidince kız sararıp solmaya başlamış. Babasından izin almış, çıkıp gitmiş. Yılanın söylediği demir pabuçları giymiş. Ondan sonra demir bastona dayanıp yollara düşmüş. Uzun yıllar geçtikten sonra kız iyice sararıp ihtiyarlamış. Kız gide gide yıllar önce babasının rastladığı eve gelmiş. Babası gibi bu eve girip evdeki ihtiyar kadına “Benim şöyle şöyle bir kocam vardı, nerelerdedir acaba?” diye sormuş.

İhtiyar kadın “Eşin buraya geldi ama sen zamanında gelemediğin için o yeniden evlendi. Şimdi satıcılık yapıyor. Şu yoldan git, eşin oradaki bahçededir. Yalnız sen bahçenin önünden geçme. Bahçenin arka tarafında, mavi renkli bir ev var. Eşin işte o evde. Evde yoksa dükkândadır. Hanımı evdedir. Onların çocukları yok. Eve girdiğinde sana ekmek verirse ekmeği alma, tuz verirse tuzu alma, elbise verirse elbiseyi de alma. Sonra öfkelenip ‘Sana ne vereyim?’ diye sorar da seni keçiye dönüştürür.” demiş.

Kız gidip evi o bulmuş. Eve girince eşinin yeni hanımı ona ekmek vermiş, ekmeği almamış. Tuz vermiş, tuzu almamış. Elbise vermiş, elbiseyi de almamış. Ondan sonra bu kadın öfkelenip “Öyleyse sana ne vereyim?” demiş de kızı keçiye dönüştürmüş.^{D134.2}

Bir vakit sonra yılan kocası, delikanlı suretinde mağazadan eve yemek yemeğe gelmiş. Elini yüzünü yıkadıktan sonra masaya oturmuş.

Hanımı “Bir tuhafılık var bizde.” demiş.

Eşi “Ne var, söyle.” demiş.

“Kamburu çıkmış ihtiyar bir kadın dilenci geldi. Elinde demir baston, ayağında demir pabuç vardı. Bastonu iğne gibi ufacık, pabucu da yaprak gibi incekti.” demiş.

Delikanlı “O benim hanım olmalı.” diye düşünmüş. Sonra da “Nereye gitti o?” demiş.

“Onu keçiye dönüştürdüm. Kendisi çok pis.” demiş şimdiki hanımı.

“Git çıkar hele! Ne diye ihtiyar bir kadınla alay ediyorsun? Kendinin de ihtiyarlayacağını unuttun mu?” demiş delikanlı.

Şimdiki hanımı, ihtiyar kadını alıp gelmiş.^{D334} Delikanlı bu kadının önceki hanımı olduğunu anlamış.

Tanıyınca da şimdiki hanımına “Bu ihtiyar kadın benim sevip evlendiğim ilk hanımım. O beni bulmak için bu hâllere düşmüş. Sen onun kesip attığı tırnağı bile olamazsın.” demiş.

Sonra her tarafı kırışmış, kamburu çıkmış ihtiyar kadına üflemiş. İhtiyar kadın on sekizlik bir kıza dönüşmüş.^{D1889-12} Delikanlı şimdiki hanımından ayrılmış.

Sonra yeniden bir araya geldiği hanımına bir ev vermiş. Böylece onlar birlikte yaşamaya başlamışlar.

2.12.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 12

B875.1. Giant serpent / *Kocaman yılan* TOM: 12

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* TOM: 12

B16.5.1. Giant devastating serpent / *Kocaman yıkıcı yılan* TOM: 12

B604.1. Marriage to snake / *Yılanla evlenme* TOM: 12

D391. Transformation: serpent (snake) to person / *Yılanın insana dönüşmesi* TOM: 12

D134.2. Transformation: man to she-goat / *İnsanın dişi keçiye dönüşmesi* TOM: 12

D334. Transformation: goat to person / *Keçinin insana dönüşmesi* TOM: 12

D1889-12. Rejuvenation by blowing / *Üfleme yoluyla gençleştirme* (MEK) TOM: 12

2.13. KARAKUŞ

2.13.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda ihtiyar bir adam varmış. Bu ihtiyarın üç kızı olmuş.

Günlerden bir gün ihtiyar adam pazara gitmek için hazırlanırken uyuyan iki kızını uyandırıp onlara “Size nasıl hediyeler alıp geleyim?” diye sormuş. En küçük kızını ise uyandırmaya kıyamamış. İhtiyar adam pazara gitmiş.

O sırada küçük kızı bir rüya görüyormuş. Rüyasında uzun tahta duvarların arkasında çok güzel bir çiçekle oynayıp koşuşturduğunu görüyormuş. Küçük kız çiçekle uzun bir süre oynadıktan sonra çiçeği kaybetmiş. Aramış taramış, hiçbir yerde çiçeği bulamamış. Çiçeği bulamayınca üzüntüsünden ağlayarak uyanmış. “Sana ne oldu, niçin ağlıyorsun?” diye ne kadar üsteleyip sorsalar da kız hiçbir cevap vermemiş. Sonra kız bahçeye çıkıp rüyasında gördüğü çiçek gibi bir çiçek aramaya başlamış ama öyle bir çiçek bulamamış.

Babaları pazardan dönünce aldığı hediyeleri vermiş. Küçük kız abla-larından daha fazla hediye almış. Almış almasına da hediyeleri elinin tersiyle itmiş. Babası şaşırıp “Niçin almıyorsun?” deyince kız, yaşlı gözlerini silerek rüyasında çok güzel bir çiçek gördüğünü anlatmış. “Bana o çiçeği bulup getirirsen ondan başka hiçbir şey bana gerekmiyor.” demiş.

Babası bu çiçeğin çok uzaklarda bulunduğunu bilse de o çiçeği alıp gelmek için söz vermiş. Sonra babası “O çiçeği alıp gelmesine alıp gelirim ama yalnız o çiçekten bize fayda gelmez.” demiş.

Kızın gözü o çiçekten başka bir şey görmediğinden “Ben sadece o çiçeği istiyorum!” demiş.

İhtiyar adam yola çıkmak için hazırlanmaya başlamış. O sırada babasından kalan küçük bir sandık aklına gelmiş. Ölmeden önce babası “Eğer bir sıkıntıya düşersen bu sandıktaki eşyaları alırsın.” diye bu sandığı bırakmış. Aklına gelen bu sandığı açan ihtiyar adam sandıkta bir düdük, üç tane saç kılı ve baş tarafı gümüşle işlenmiş bir metre boyunda bir baston bulmuş. İhtiyar adam bu eşyalarla birlikte biraz yiyecek bir şeyler almış. Sonra kızlarıyla vedalaşıp yola çıkmış.

Epeyce bir yol gittikten sonra gür bir ormana gelen ihtiyar adam yolunu kaybetmiş. Kurtlar adamın etrafını sarmış. Adam şaşkınlıktan ne ya-

pacağını bilemeyince kesesindeki düdüğü aklına gelmiş. Düdüğü^{D1224} alıp üç defa çalmış. O an yerle göğü birbirine katan bir kasırga çıkmış.^{D1548.1-3} Ağaçlar çatır çutur kırılmaya başlamış. İhtiyar adam fırtınadan güç bela kurtulabilmiş. Birçok sıkıntılar çektikten bir ay sonra ihtiyar adam ormanı geçip bir bozkıra çıkabilmiş. İhtiyar adam çok susayıp acıktığından hâlden düşmüş. Su ararken kalın bir kavak ağacının yanına gelmiş. Kavağın dibinden su çıkıyormuş. İhtiyar adam suyu içip bitirmiş. Bu su yırtıcı hayvanların içtiği suymuş. Suyu içip bitirdiğinden dolayı yırtıcı hayvanlar ihtiyar adama saldırmışlar. İhtiyar adam yine düdüğünü çalmış, bir kasırga çıkarmış. Güç bela hayatta kalmış.

Sonra ihtiyar adam gide gide bir çöle varmış. Yiyeceği kalmadığından gidecek hâli kalmamış. O vakit aklına kesesindeki üç saç kılı gelmiş. Saçlardan^{D991} birini alıp rüzgâra doğru savurmuş. Rüzgâr saçı uçurunca bunun önüne bir sürü yiyecek gelmiş.^{D1472.1-37} İhtiyar adam bu bir rüya mı hayal mi diye şaşırıp kalmış. İhtiyar adam karnını doyurduktan sonra çölü geçip yüksek bir dağa gelmiş. Uzaklarda parlayan bir saray görünüyormuş. Kalan saç kıllarından birini daha savurup karnını doyurmuş. İhtiyar adam biraz dinlendikten sonra bu saraya doğru gitmiş.

İhtiyar adam dört ay dolup beşinci ayın birinci gününde sarayın yanındaki güzel bahçenin yanına gelmiş. İhtiyar adamın oraya geldiğinde akşam karanlığı çökmüşmüş. Son saç kılına da savurup karnını doyurduktan sonra ihtiyar adam uyumuş.

Hava aydınlanmaya başlayınca ihtiyar adam çiçek toplamaya geldiğini hatırlayıp irkilerek uyanmış. Oradaki duvardan bahçeye girmiş. Bahçede çeşit çeşit meyve ağaçlarının olgunlaşan meyveleri varmış. Meyve ağaçlarının arasında ihtiyarın bulmak için geldiği çiçekler varmış. İhtiyar adam bu çiçeklerden üç kızı için üç tane koparmış. Ondan sonra duvardan çıkıp gideceği sırada karşısına demir gagalı,^{B15.7.13.1} demir pençeli,^{B15.7-17} kocaman bir karakuş^{B31.6.1} çıkmış.

Kuş ihtiyarın yanına gelip gagasıyla ihtiyarı elbisesinden tutarak “Sen kimden izin aldın da benim bahçemdeki çiçeklerden kopardın? Nereye alıp götüreceksin bu çiçekleri?” diye sormuş.^{B211.3}

İhtiyar adam önce söylemeye korkmuş. Sonra üç kızı olduğunu, küçük kızının bu çiçekleri rüyasında görüp âşık olduğunu söyleyivermiş.

Ondan sonra karakuş “Küçük kızını bana verirsen çiçekleri alırsın. Kızını vermezsen çiçeği vermiyorum.” demiş.

İhtiyar adamın küçük kızını veresi gelmemiş. Ne yapsın, boş olarak da geri dönmek istememiş. İstese de istemese de razı olmuş.

Gideceği vakit kuş “Falan saatte kızını getir.” demiş. İhtiyar adama çabucak gelmesini emretmiş.

Ondan sonra ihtiyar adam yola çıkmış. Dönerken büyük bir ırmağın kıyısına gelmiş. Oradan geçecek bir yol bulamamış. Öyle, şaşkın şaşkın beklerken aklına evden aldığı baston gelmiş. Bu bastonu^{D956} üç defa suya sokup çıkarınca suyun üstünde büyük bir köprü meydana gelmiş.^{D1258.1} Köprüden geçip gittikten sonra gide gide daha önce geçtiği ormana gelmiş. O kadar çok yorulup hâlden düşmüş ki ne yapacağını bilememiş.

Bu sırada karakuş “Niye bu kadar uzun sürdü bunun gelmesi?” diye ihtiyarı aramaya çıkmış. İhtiyarı takip edip yetişmiş de “Ben senin bu kadar uzaklardan geldiğini bilseydim sana daha çok zaman verirdim.” demiş. Sonra ihtiyarı sırtına almış. Ona yelesinden tutmasını söyleyip memleketine kadar onu götürmüştü.^{B542.1-4} Sonra ihtiyara “Kızını şuraya falan saatte getir.” demiş.

İhtiyar kaygılana kaygılana evine dönmüş. Evdekiler onu çok özlemişmiş. İhtiyar, küçük kızına çiçeği vererek “Kızım bu çiçeği senin başına takmak için alıp geldim. Yalnız çiçeğin sahibi demir gagalı karakuş seni istiyor. Seni almak için geldi. Falan yerde bekliyor.” demiş.

Böyle deyince hepsi birden “Vermeyiz.” diye ağlamaya başlamışlar. Kızı vermemek için kapıyı, pencereleri iyice sağlamlaştırdıktan sonra bunlar uyumuşlar.

Karakuş beklerken karanlık çökmüş. Sonra beklemekten sıkılan Karakuş evin olduğu yere gelmiş. Evin pencerelerini kırıp ihtiyar adamın küçük kızını almış. Sonra da kendi memleketine doğru uçup gitmiş.

Kuş dönünce kızı bahçesinin içindeki bir saraya yerleştirmiş. Bu sarayda karakuştan başka hiçbir canlı yokmuş. Yalnız kalan kız ailesini çok özlediğinden sararıp solmaya başlamış. Böyle iki yıl geçtikten sonra kız evine dönmek için Karakuş’tan izin istemiş.

Karakuş “İki saat on beş dakikada varırsın. Dört saat orada kalırsın. İki saat on beş dakikada da geri dönersin. Bir dakika bile geç kalırsan benden iyilik bekleme.” demiş.

Kız kabul edip kuşun öğrettiği tılsımla^{D1520-39} evine dönmüş. Kız varınca bunlar sarılıp ağlaşmışlar. Kız burada dört saat kalacağını söylemiş. Ama arada ablaları çaktırmadan saati üç saat geri almışlar.

Kız yedi saat kaldıktan sonra evine dönmüş. Karakuş hasretinden bitkin düşüp kızı bekliyormuş.

“Sen benim söylediğim vakitte dönmedin?” demiş karakuş.

“Geldim.” demiş kız.

“Sen döneceğin vakitten üç saat sonra döndün. Yalnız sen bunun farkına varmadın. Ablaların saati geriye aldılar. Sen bu yüzden geç kaldın ama ben seni affediyorum.” demiş.

Ondan sonra Karakuş kanat çırpmış, çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüş.^{D368-}

Delikanlı “Sen beni kuş olarak tanıdın. Ben seni sınamak için kuş suretine girmiştin. Evine geri döndün. Verdiğin sözü bozmadan geri geldin.” demiş.

Bundan sonra delikanlı, kızı hanımı olarak almış. Onlar çok mutlu bir şekilde hâlen de birlikte yaşıyorlarmış.

2.13.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 13

D1224. Magic pipe (musical) / *Sihirli düdüğü (müzikle ilgili)* TOM: 13

D1548.1-3. When one blows a whistle three times, hurricane breaks out / *Sihirli düdüğü üç defa çalınca bir kasırganın ortaya çıkması* (MEK) TOM: 13

D991. Magic hair / *Sihirli kıl* TOM: 13

D1472.1-37. Magic hair provides food / *Sihirli saç kılının yemek sağlaması* (MEK) TOM: 13

B15.7.13.1. Bird with beak of iron / *Demir gagalı kuş* TOM: 13

B15.7-17. Bird with claw of iron / *Demir pençeli (turnaklı) kuş* (MEK) TOM: 13

B31.6.1. Giant blackbird / *Devasa karakuş* TOM: 13

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 13

D956. Magic stick of wood / *Sihirli baston* TOM: 13

D1258.1. Bridge made by magic / *Sihir yoluyla köprüünün inşa edilmesi* TOM: 13

B542.1-4. Blackbird carries a man in a safe way / *Karakuşun güvenli bir şekilde insanı taşınması* (MEK) TOM: 13

D1520-39. Transportation by spell / *Tılsım yoluyla ulaşım* (MEK) TOM: 13

D368- Transformation: blackbird to person / *Karakuşun insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 13

2.14. SIRLI ÇANTA

2.14.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir köyde bir hamam varmış. O hamam cinliymiş. Köyde bir gün bir evin kuytusunda kızlarla erkekler toplanıp oturmuşlar. Burada kızlar erkeklere “Hanginiz şu hamamdan buraya bir taş alıp gelirse o geceyi bizimle geçirecek.” demişler.

Erkeklerin arasından birisi çıkıp “Ben giderim.” demiş.

Bu delikanlı hamama gitmiş. Öbür delikanlılar uzaktan ona bakmışlar. Delikanlı hamama girince taşı eline almış. Tam o sırada birisi onu kolundan yakalamış. Delikanlı “Bırak!” diye bağırılmış. Tuhaf bir ses “Beni alırsan bırakırım.” demiş. Delikanlı “Tamam alayım dersem bu beni gönderir.” diye düşünmüş. Sonra da “Tamam, alacağım.” demiş delikanlı. “Eğer almazsan seni öldürürüm. Gece yarısı saat on ikide ya da gündüz saat üçte gelip beni alırsın.” demiş o sesin sahibi.

Böyle söyledikten sonra delikanlı kurtulmuş. Ondan sonra delikanlı evine doğru koşarak gitmiş, hastalanıp kendinden geçmiş. Çok fena hastalanan delikanlıyı üfürükle tedavi etmeye çalışmışlar. Delikanlı kendine gelememiş. Arkadaşları “Şöyle şöyle o öğleden sonra hamama girmişti. Ona ne olduysa orada olmuştur.” diye delikanlının başından geçen hadiseyi anlatmışlar.

Olayın üzerinden bir hafta geçmiş. Hamamda bir ses “Gelip beni al! Yoksa kendine gelemezsin.” diye bağırıyormuş. Delikanlı ne yapsın, hamama gidip hamamın penceresinden seslenip “Seni almaya geldim.” demiş.

Hamamdan çok güzel bir kız çıkmış. Kız altınlar, gümüşler takmış; hayran kalırsın.

Bunların ikisi birlikte dönmüşler. Eve gelir gelmez kız çalışmaya başlamış. Kızın eli çabukmuş. Evi derleyip toparlamış, kirli çamaşırları yıkamış, yemeği pişirmiş. Kız çok becerikliymiş. Gece olunca kız kendi yatağını ayrı, delikanlının yatağını ayrı hazırlamış.

“Niçin birlikte yatmıyoruz?” diye delikanlı sormuş.

“Bizim nikâhımız yok ki.” demiş kız.

“Daha sonra molla çağırıp nikâh kıydırırız.” demiş delikanlı.

“Yok olmaz, biz atalarımızın töresini bozmayalım.” demiş kız.

Delikanlı “Nikâhı hemen kıymıyorlar.” diye, “Kız da hemen kıyıyorlar.” diye bunlar tartışmışlar.

Ondan sonra ertesi gün bunlar sürücüsüyle birlikte bir atlı araba alıp yola çıkmışlar. Hamama gelince sürücüyü geri göndermişler. Sonra bu ikisi hamama girince kız, delikanlıya “Beni kucaklayıp gözünü yum. Ben gözünü aç demeden açma.” demiş.

Delikanlı gözünü yumup kızı kucaklamış. Bunlar uçarak bir yerlere gitmişler. Bir zaman sonra değişik sesler duymuşlar. Bu sesler çalgı sesleriymiş. Kız, delikanlıya “Şimdi aç gözünü!” demiş.

Delikanlı gözünü açınca çok güzel bir şehre geldiğini görmüş.^{D2121.2} Damat geldi diye tüm şehir halkı türküler söyleyip dans ediyormuş. Kız, delikanlıyı alıp gitmiş. Ona nasıl davranması gerektiğini de anlatıp “Burada yeme içme boldur. Sen hiçbir şeye elini uzatma. Bir şeyler de tıkınayım deme. Sadece benim aldığım yerden al.” demiş.

Bunlar bir eve girip oturmuşlar. Masa yiyecek, içecek doluymuş. Kız nereden aldıysa delikanlı da oradan almış. Başka yerden bir şeyler alıp yememiş. Gece olunca halk dağılmış. Bunlar da yatmışlar. Ertesi gün düğün aynı şekilde bol yemeli, içmeli; türkülü, danslı devam etmiş. Bu şekilde düğün üç gün sürmüştü. Kız akşam yattıktan sonra eşine “Yarın babam seni altın ambarına götürür. Orada her zenginlikten var. Babam şu zenginliklerden sana al der. Sen onların hiçbirisinden alma. Biz fakir insanlarız. Bize işte şu çanta kâfi diyerek duvarda asılı olan eski çantayı alıp çık. Sonra babam seni aygır ahırına götürür. Sen oradaki atların en kötüsünü seçip al.

Yuların da iyisini alma. En kötü at takımını sorup al. Atın başına bu kötü yuları geçirip dön.” demiş.

Ondan sonra ertesi gün kayınbabası delikanlıyı arkasına alıp bir ambarda götürmüş. “İşte şu zenginliklerden ne istiyorsan al.” demiş.

Ambarda altın, gümüş, çeşit çeşit pırlantalar; her şey varmış. “Bana ne para ne de altın gerek. İşte şu eski çantayı verirsen alırım.” demiş delikanlı.

Kayınbabası ona “Bu eski püskü çantayla ne yapacaksın? Altından, gümüşten dilediğin kadar al.” demiş. Delikanlı hiçbir şekilde kabul etmemiş. Delikanlı böyle deyince kayınbabası ona o eski püskü çantayı vermiş.

Sonra bunlar aygırların kapatıldığı ahıra gitmişler. Orada altın yularla bağlanmış on iki aygır varmış. Bu aygırlar çok iyi aygırlarmış. “Şu aygırlardan canının istediğini al.” demiş kayınbabası.

“Yok baba, benim bu aygırlara bakacak ne bir ahırım var ne de yedirecek yemim var. Şu cılız at bizim işimizi görür. Bize şu iğdiş edilmiş atı ver.” demiş delikanlı. Böyle söyleyince babası iğdiş edilmiş atı ona vermiş.

“Atların iyisinden almadın. Bari yuların iyisinden al.” demiş kayınbabası.

“Gerek yok. Bu iğdiş ata altın yular yakışmaz. İşte şu kötü at takımları alsam idare eder.” demiş delikanlı.

Kayınbabası, delikanlıya istediklerini vermiş. Böylece delikanlı çantayı, iğdiş atı ve kötü koşum takımlarını almış. Akşam olunca yiyip içtikten sonra bunlar yatmışlar. Kız, eşine “Delikanlı, sen bu gece uyuma.” demiş.

Biraz sonra evdeki herkes uyuyunca kız uyuyan eşini uyandırmış. Bunlar eski püskü çantayı almışlar. Kötü atı koşumlamışlar. Sonra kız arkaya erkek öne bu ata binip yola çıkmışlar. Kız yine eşine “Yum gözünü.” demiş. Delikanlı gözlerini yummuş. Bunlar yıldırım hızıyla uçup gitmişler. Birkaç gün uçtukten sonra kız “Aç gözünü.” demiş. Delikanlı gözünü açınca bunlar yer üstüne varmışlarmış. Kız attan inip yere yatmış, döp döp diye yankılanan sesleri dinleyip “Bizim arkamızdan koşturarak geliyorlar.” demiş.

Bunlar yıldırım hızıyla yollarına devam etmişler. Bir vakit sonra kuçatların⁶ kişneme sesleri duyulmaya başlanmış. Kız ile delikanlı köye

⁶ At ailesinde bir tür ismi.

yaklaşmışlar. Onların arkasından kovalayanlar yetişmek üzereymiş. Bunlar köye girmişler. Köyde her yer kapkaranlık, bütün herkes uyuyormuş. Köyün biraz dışındaki bir evin penceresinden içeride ateş yandığını görmüşler. Bu evin yanına gelip pencereden içeriye bakmışlar. Bir kız çocuğu oturmaktaymış. Pencereye vurmuşlar. Kız, onlara misafir olup olamayacaklarını sormuş.

Kadın “Tabi kızım, buyurun. Benim hasta bir kızım var. O durmadan ağladığı için siz dinlenemezsiniz.” demiş.

“Olsun ablacığım. Biz dayanırız, şurada birlikte uyuruz.” demiş kız.

Böyle deyince ev sahibi kadın onları içeriye almış. Beşikteki çocuk hiç durmadan ağlıyormuş. Bunlar bir şeyler yiyip içmişler. Çocuk devamlı ağlıyormuş. Kız, kadına “Neden ağlıyor bu çocuk?” diye sormuş.

Kadın neden ağladığını anlatıvermiş. “Benim on sekiz yaşında bir kızım var. Acıkınca onu doyurmak mümkün değil. Büyükler gibi yemek yiyor. Kendisi ne yerinden kalkabiliyor ne de ölüyor.” demiş.

“Ablacığım ben senin kızını iyileştiririm.” demiş kız.

“Ey kızım, sen ne söylüyorsun? Ne istersen sana veririm.” demiş kadın.

“Bana bir şey gerekmez. Yalnız ben senin kızına ne yaparsam yapayım sen bana kızma.” demiş.

Kız, odanın çok sıcak olması için kadına kuzineyi yakmasını söylemiş. Kadın kuzineyi yakmış, ev ısınmaya başlamış.

“Şimdi de bir süpürge getir.” demiş kız. Kadın süpürgeyi getirmiş. Kız, beşikten çocuğu alıp süpürgeyle sertçe dövmeye başlamış. Kendi kendine de söylenmeye başlayarak “Kendininkini al, bizimkini ver.” demiş. Böyle söyledikten sonra çocuğu kuzineye atmış.

Kadın “Ah, çocuğumu öldürdün!” diye bağırıp ağlamaya başlamış.

Kız ona “Ağlama ablacığım, o senin çocuğun değil. Senin çocuğun benim. Çocukken beni cinler değiştirdi.” demiş.^{G307-6.}

Böylece kız insan çocuğu olmuş. Babalarından aldıkları çantadaki^{D1193.} para hiç bitmiyormuş.^{D1451.2.} At da çok iyi bir at olmuş. Onlar bu köyde biraz kaldıktan sonra kızın annesini de alıp delikanlının köyüne gitmişler. Onlar hâlâ orada hep birlikte yaşıyorlarmış.

2.14.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 14

D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli seyahat* TOM: 14

G307-6. Jinn abducts person / *Cinin insan kaçırması* (MEK) TOM: 14

D1193. Magic bag (sack) / *Sihirli çanta (kese)* TOM: 14

D1451.2. Inexhaustible bag (sack) furnishes money / *Torbanın bitip tükenmek bilmeyen para sağlaması* TOM: 14

2.15. FAKİR DELİKANLI İLE YUHA⁷ YILAN

2.15.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda fakir bir delikanlı varmış. Yalnız yaşayan bu delikanlı çok fakirmiş. Sadece bir çift kovası varmış. Bir gece vakti bekiye⁸ su almaya gitmiş. Beki yanında çok güzel bir kız varmış. Bu kız ona gülümseyerek bakmış da “Ağabey niçin bir çift kovayla geldin?” demiş.

Delikanlı, kıza fakir olduğunu belli etmek istemeyerek “Acelem vardı. Onun için bu kovalarla geldim.” demiş. “Ağabey suyu ben vereyim.” demiş kız.

Tamam. Kızın vücudu çok güzel ve zarıfmış. Kız, delikanlıyı çok beğenmiş. Artık delikanlı ile kız pamukla buluşan ateş nasılsa öyleymiş. Delikanlı, kızdan gözünü alamıyormuş. “Sen neden bizim köye geldin?” demiş.

Kız “Sen evli misin ağabey?” demiş.

“Yok, evli değilim. Evlenmeye vakit olmadı.” demiş. Delikanlı yeniden kıza “Sen nereden geldin?” diye sormuş.

“Sana söylersem iyi olmaz. Benim annem babam yok.” demiş kız.

Delikanlı ona “Benim gibisin, benim de annem babam yok.” demiş.

Kız “Beni birisi alacak oldu da buralara kadar geldim, yolumu kaybetmişim. Köyüm ne tarafta bulamıyorum.” demiş.

⁷ Tatar mitolojisinde yılandan kadına dönüşen vampir kadın.

⁸ Buz üstüne su almak için açılan delik.

Delikanlı “Saçma sapan şey arayacağına bana gel.” demiş delikanlı.

“Tamam ama beni kabul edersen benim öksüzlüğümü yüzüme vurma.” demiş kız.

“Ben de öksüzüm.” demiş delikanlı.

Bunlar uzun uzun konuşmuşlar. Su kovalarından birisini de kız alıp delikanlının arkasından gelmiş.

Delikanlı “Nikâh kıydırırız. Şimdi böyle iyi olmaz, hoş olmaz.” demiş.

“Tamam.” demiş kız.

Elbisesinin kollarını sıvayan kız döşemeleri silmiş, ocağı badanalamış, semaveri açmış. Kız etrafı topladıktan sonra delikanlı, hocaya gitmiş. Hocanın evine girince delikanlı önce selam vermiş. Sonra hocanın hâlini hatırını sormuş.

Hoca gülümseyerek “Nasılsın?” demiş.

“İyiyim hocam. Bir şey alıp döndüm, nikâh kıysanıza.” demiş.

“Tamam, tamam.” demiş hoca. Para alacağı için sevinen hoca tabak gibi sarığıyla kaftanını giymiş. Kendi boyunun iki katı olan bastonuna dayanıp hanımına “Orada çok kalmam kadın. Sen semaveri hazırla, hemen dönerim.” demiş.

Hocanın hanımı “Elbiseni değiştirmeyecek misin?” diye sormuş. “Orada damlayacak yağ yok.” demiş hoca.

Delikanlı ile kız çay koymuş, hocayı bekliyorlarmış. Hoca küçük küçük adımlarla büyük ineğini çekerek geliyormuş. Hoca gelince onu karşılamışlar. Hoca selam verip içeri girmiş. Onu evin başköşesine oturtmuşlar. Hocanın ineğine de saman vermişler. Hoca üstünü çıkarınca “Kardeşime bak, çaylar bile koyulmuş.” demiş.

“Hocam her şeyiyle bizim işi biliyorsun, şimdi bizi ayıplama.” demiş delikanlı.

Delikanlı komşulardan iki tane şahit alıp gelmiş. Hoca koynundan kitabı çıkarıp nikâhı kıymaya başlamış.

Kız “Babamın adını bilmiyorum, baba da yok anne de yok. Yetim kaldım.” demiş.

“Hangi köydensin?” demiş hoca.

Kız bir isim bile bulamayıp “Tomana⁹ köyündenim.” demiş. Hoca şaşırıp kalmış.

Hoca nikâhı kıyıp ikisinin ellerini kitaba koydurmuş. Şahitler de parmak basmışlar. O sırada delikanlı karnını kaşıyormuş. Hoca para verecek diye gözleriyle onu izliyormuş. Ama delikanlının verecek bir şeyi yokmuş. Delikanlı da hocanın para almak için beklediğini anlayıp “Hocam, ben sizinle helalleşirim daha sonra.” demiş.

“Ne zaman verirsen ver de şimdi az da olsa biraz versen iyi olur.” demiş hoca.

“İşte iki çift hasır pabucum var. Bunları satınca veririm.” demiş delikanlı.

“Bana hasır ayakkabı versen de olur. Hizmetçime veririm.” demiş hoca. Delikanlının son iki çift hasır ayakkabısını da hoca almış.

Hoca çıkıp gitmiş. Şahitler de çıkıp gitmişler. Bunlar gülüşe gülüşe çay içmişler. Sonra karı koca olmuşlar. Bir gün olmuş, iki gün olmuş, bir hafta olmuş. Kız her geçen gün daha sağlıklı olmaya başlamış. Ama delikanlı günden güne sararıp solmaya başlamış. Delikanlı bu duruma şaşırıp komşularına “Bana ne oldu oldu ki acaba? Günden güne sararıp soluyorum.” demiş.

“Sen eşini bir sına bakalım. Kendisi yuha yılına^{B91-9.} olmasın? Eğer göbeği yoksa kesin yuha yılındır. Sınayacağın gün evde su bırakma. Karpıyı iyice kapa ama uykun gelirse uyuma, uyuyormuş gibi yap.” demiş komşuları.

Delikanlı dönünce hanımının göbeğinin olmadığını görmüş.^{B91-9.1.} Ondan sonra suları döküp uyumuş. Hanımı orayı burayı aradıktan sonra delikanlının yanına gelip yatmış. Gece yarısından sonra yattığı yerden pencereleri yalamaya başlamış. O kadar uzun bir dili^{B91-9-2.} varmış ki delikanlı bunu yattığı yerden görmüş.

Ertesi gece yine hanımını sınamak için uyuyormuş gibi yapmış. Hanımı aynı şekilde pencereleri yalıyormuş.

⁹ Aptal köylü, aptallar köyünden.

Sabah kalktıklarında delikanlı hanımına “Senden bana hanım olmaz.” demiş.

“Hanım olmaz mıyım, ben de senin gibi bir fakir çocuğuyum. Hizmetini görüyorum, sözünü dinliyorum.” demiş.

“Dinlemesine dinliyorsun da dün gece sen ne yaptın?” demiş delikanlı.

“Ne yapmışım, yatıp uyudum.” demiş hanımı.

“Sen uyumadın, yattığın yerden pencereleri yaladın. Beni de böyle sararıp soldurdun. Yaptıklarını gözümle gördüm.” demiş delikanlı.^{B91-9.3.}

Böyle deyince hanımı “Daha bugünden kusurumu yüzüme söyleme.” demiş de delikanlıyı belinden öldüresiye sıkmış.

Delikanlı yalvararak “Beni öldürme, bir daha söylemem.” demiş.

“Bugünden sonra kusurumu yüzüme söylediğini duymayayım.” demiş hanımı.

“Söylemem.” diye delikanlı yemin etmiş.

Sonra delikanlı kurtulmuş. Hanımı onu serbest bırakmış.

Ondan sonra bunlar hayatlarına devam etmişler. Delikanlının şehirde bir ağabeyi varmış. Delikanlı bir mektup yazıp ağabeyine “Böyle böyle bir belaya rastladım. Bundan nasıl kurtulurum?” demiş.

Mektup ulaşınca ağabeyi mektubu okumuş. Kardeşinin zor bir durumda olduğunu anlamış. Gemi kazanlarının yapıldığı yere gidip, demir saçlar alarak hamamın etrafını kaplamış. Sonra kardeşine bana misafirlğe gelin diye bir mektup yazıp göndermiş.

Delikanlı mektubu almış. Hanımıyla pek güzel geçinmeye başlamış. Artık hanımını da sınıyamıyormuş. Delikanlı mektubu hanımının önünde okumuş. Hanımı şehre misafirlğe gideceği için çok sevinmiş. Yol için ağabeyi para da göndermişmiş. Bunlar bilet alıp yola çıkmışlar.

Şehre gelince ağabeyi ile yengesi onları çok iyi karşılamışlar. Sararıp solan delikanlıya, ağabeyi ile yengesi acıyıp ağlamışlar. Kardeşine yeni elbiseler alıp giydirmişler. Gelinlerini de giydirmişler. Şimdi onu böyle aldatmışlar.

Yemeklerini yiyip çaylarını içtikten sonra ağabeyi “Kardeşim hamama gidin. Hamam bize ait.” demiş. Bunlar hamama gitmişler. Hamam tamamen demirden yapılmışmış. Kapısının kilidi de çok iyiymiş. Kapı kapanırken bozuk para cüzdanı gibi tıngırdarak kapanmış.

Delikanlı “Su var mı diye git bak, süpürgeyi¹⁰ hazırla.” demiş. Delikanlı içeri girmek istemediği için hanımına “Sen gir şimdi, saçını yıka. Ben de elbiselerimi çıkarıp hemen geliyorum.” demiş.

Hanımı yavaş yavaş içeriye gitmiş. Onun içeri girmesiyle birlikte delikanlı kapıyı çat diye kapatmış. O anda hanımı büyü yapmayı^{D2070} başarmış. Delikanlı acıyla bağırması.

Ağabeyi hanımıyla gelmiş, kızgın demire üstten boruyla su koymuşlar. Delikanlının hanımı korkunç bir şekilde yanmış. Su da yokmuş. Kızgın hamama buhar vermişler. Hamamdan acayip çılgın sesleri geliyormuş. Ağabeyi, kardeşini hamamdan alıp dönmüş. Üç saat sonra gidip bakmışlar. Kapının kilidini üç defa çevirmişler. Delikanlının hanımı yılan suretinde^{D191} kavrulmuşmuş.

Delikanlı dirilmiş,^{E0} nefes almaya başlamış. Ondan sonra rahat bir ömür sürmüştü.

2.15.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 15

B91-9. Mythical serpent: Yuha / *Mitolojik yılan: Yuha* (MEK) TOM: 15

B91-9.1. Yuha snake in form of human does not have a belly button / *İnsan suretindeki yuha yılanının göbek deliğinin olmaması* (MEK) TOM: 15

B91-9.2. Yuha snake in form of human has a very long tongue / *İnsan suretindeki yuha yılanının çok uzun dilli olması* (MEK) TOM: 15

B91-9.3. Yuha snake in form of human licks someone without his notice and makes him weaker and ill day by day / *İnsana dönüşebilen yuha yılanının karşısındaki kişiyi yalayarak ona hissettirmeden günden güne onu zayıflatıp hasta etmesi* (MEK) TOM: 15

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* TOM: 15

D191. Transformation: man to serpent (snake) / *İnsanın yılanla dönüşmesi* TOM: 15

E0. Resuscitation / *Dirilme* TOM: 15

¹⁰ Tatar hamamında yıkanırken kullanılan lifli süpürge.

2.16. TILSIMLI ÇUBUK

2.16.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Birinin bir kızıyla bir oğlu varmış. Ölmeden önce babası oğluna “Kendin evlenmeden ablanı evlendirme!” demiş.

Delikanlı, babasının sözünü dinlememiş. Ablasını tek gözlü birisine gelin olarak vermiş. Delikanlı evde tek başına kalmış.

Günlerden bir gün delikanlı ormanda yürürken köprübaşında çok güzel bir kıza rastlamış. Bunlar tanışıp konuşmuşlar. Delikanlı onu kendisine hanım olarak almış. Sonra bunlar dönmüşler.

Bir zaman sonra onlara ablaları misafirlğe gelmiş. Gelini delikanlının ablası da çok beğenmiş. Gelin çok güzelmiş, çok iyi de yemekler hazırlıyormuş. Görümcesi tek şundan hoşlanmamış. Gelinin kendisi onlarla birlikte yemeğe oturmuyormuş. Gelini, abla ile kardeş bir olup sıkıştırmışlar. Gelin yine de oturmayıp “Tamam, ben yiyeceğim hele! Vakit bulurum hele!” demiş.

Delikanlının ablası bu duruma çok şaşırılmış. “Neden böyle yapıyor bu acaba?” demiş. Tatlı tatlı uyuyormuş gibi yorganın altından bakmış. Güzel gelin, kocasının yanından kalkıp ak çırayı hatıla¹¹ kıstırmış. Sonra bacanın deliğinden çıkıp gitmiş. Delikanlının ablası pencereden bakakalmış. Gelin köpeğe dönüşmüş^{D141}. de köpeklerin arasına katılıp mezarlığa ölü yemeğe gitmiş. Ablası, kardeşini uyandırmaya çalışmış ama kardeşi hiç uyanmamış. Tan vakti yakınlaşınca kadın dönüp ak çırayı hatıldan almış. Hiçbir şey olmamış gibi yeniden eşinin yanına yatmış.^{D341}.

Sabah olunca gelin yemek hazırlamış. Ama kendisi yine sofraya oturmamış.

Gelin çıkıp gidince ablası kardeşine “Kardeşim, bu gelin sağlam pa-buç değil.” demiş de gördüklerinin hepsini anlatmış.

Kardeşi buna çok gücenerek “Sen neler uyduruyorsun böyle? Benim hanımım güzel olduğu için, seni de bir köre verdiğim için sen bana kızıyor-sun.” demiş.

Ablası konuşmasına devam ederek ona “Sabret kardeşim, kendi gözle-rinle göreceksin.” demiş.

¹¹ Duvar örülürken araya konulan kalın, yuvarlak ağaç.

Bunlar tekrar uykuya yatmışlar. Gelin dün çıktığı gibi yine ak çırayı hatıla kıştırıp sokağa çıkmış, köpek suretine bürünmüş.

“İşte gördün mü şimdi? Şu sarısı senin hanımın.” demiş ablası.

Kadın tan atmadan önce dönüp kocasının yanına yatmış.

Ablası vedalaşmış gitmiş. Yemek vakti gelince delikanlı, hanımına “Hadi otur da berber yiyelim!” demiş.

Gelin sofraya oturmayıp “Tamam, otururum hele, yerim hele!” demiş.

Delikanlı dayanamayıp öfkelenmeye başlamış. “Sen benimle yemek yerdin ama gece vakti şu köpeklerle karnını doyurdun.” diye çıkmış.

Kadın “Öyle mi? Sen artık çok bela olmaya başladın!” diye kocasına tılsımlı çubukla^{D1254.1.} vurmuş.^{D572.4.}

Kocası hemen oracıkta köpeğe dönüşmüş. Sokaklarda artık hiç kimse-den şefkat görmeden dolaşmaya başlamış. Erkek çocukları ona taş atıyormuş. Diğer köpekler ona saldırıp ısırıyormuş. Böyle itile kakıla yürürken köpek suretindeki delikanlı köyünden uzaklaşıp gitmiş. Gide gide komşu köyün çobanının yanına varmış. Çoban bu köpek bana lazım olur diye onu yanına çağırmış. Ona ekmek vermiş. Köpeğe yat dese köpek yatıyormuş, kalk dese köpek kalkıyormuş. Ekmeği yiyen köpek sevincinden kuyruğunu sallayıp teşekkür etmiş. Çoban, köpeğin bu kadar akıllı olmasına çok şaşırılmış. Bu köpek “Bana çok iyi bir arkadaş olur.” diye köpeği yanına almış. Bunlar hayvanları gütmeye başlamışlar. Köpek koyunları hiç kaybetmiyormuş. Koyunların sürüden ayrılmalara da izin vermiyormuş. Bu şekilde yedi yıl geçmiş. Bu zaman içinde köpeğin akıllılığı tüm dünyaya yayılmış. “İnsanoğlunun bilmediği biliyormuş, kaybolan malı buluyormuş.” diye köpeğin yetenekleri bire on katılıp her yerde anlatılmaya başlanmış.

Padişahın doğar doğmaz çocuğu kayboluyormuş. Bir çobanda çok akıllı bir köpeğin olduğu bu padişaha söylenmiş. Padişah çok büyük bedeller karşılığında çobanı razı edip köpeği ondan almış.

Padişahın on ikinci çocuğunun doğacağı gün yaklaşıyormuş. Köpeği padişahın hanımının kaldığı odada beslemeye başlamışlar. Çocuğun doğacağı gün gelince bacadan bir şey düşerek doğan çocuğu beyaz çaputla sarıp

sarmalayıp bacaya doğru gitmiş. Padişahın hanımı bunu ne duyabilmiş ne de anlayabilmiş. Bu şeyin çıkıp gideceği sırada bizim köpek havlayıp bunun üstüne atlamış. Onunla dalaştıktan sonra çocuğu almış.

Köpek havlayıp çenilese de padişahı uyandıramamış. Bayağı uğraştıktan sonra padişahı uyandırmış. Padişah kuzinenin önünden çocuğu alıp çok sevinmiş. Köpek bu şekilde padişahın birkaç çocuğunu daha kurtarmış. Artık köpeği çok seviyorlarmış, ona çok iyi bakıyorlarmış. Köpek uzun bir süre burada kalmış. Sonra padişah üzerinde büyük hizmetler işlediğini yazan altın bir tasmayı köpeğin boynuna takıp onu serbest bırakmış, geldiği yere geri göndermiş.

Çok uzun yılların ardından köyünü özleyen bu köpek suretindeki delikanlı köyüne geri dönmüş. Hanımı onun neler yaptığını, nerelerde bulunduğunu biliyormuş. Köpek merdivenin dibine gelince kadın, tılsımlı çubukla ona tekrar vurmuş. Bizim köpeğimiz bu sefer serçe olarak^{D412.5-9} uçup gitmiş. Oraya konmuş, buraya konmuş; yem aramış ama bulamamış. Böyle araya araya köyünden çıkıp giderek bir ormana gelmiş. O kadar çok uçmuş ki açlık belasına on bir delikanlının yanına kadar gelmiş. Onların harman yerine konup tohumlarını yemeye başlamış. O sırada evden bir ihtiyar çıkmış. Eline değnek alıp, kuşu kovmaya çalışarak “Gözüme görünme, öldürürüm seni!” demiş.

On bir delikanlı el dövenerini bırakıp ihtiyarın yanına koşup gelmişler de “Dede, öldürme sen bu serçeyi. O bize arkadaş olur.” demişler.

Dede biraz sakinleştikten sonra hayretle “Baksanıza, bu serçe sizin on ikinci kardeşinizi buraya alıp gelmeme engel olan köpek.” demiş.

Delikanlılar buna çok şaşırıp “Dede, o insan mı ki?” demişler.

“Niçin olmasın? İnsan da oluyor.” demiş dede.

“Oluyorsa sen onu insan yap. Biz o zaman on üç kişi oluruz.” demiş delikanlılar.

Dede tılsımlı çubukla vurmuş, bizim serçe kuşu yeniden insan olmuş.^{D367} İnsan olduktan sonra bu delikanlı, dedenin tılsımlı çubuğunu nereye koyduğunu gözetlemeye başlamış. İhtiyarın gizlediği yerden çubuğu alıp ihtiyara vurmuş. İhtiyar iğdiş edilmiş bir ata dönüşmüş.^{D131}

Sonra diğerlerine işin aslını anlatarak “Siz padişah çocuklarısınız. Sizi bu ihtiyar sihir yardımıyla alıp geldi. Sizi babanızın yanına götüreceğim.” demiş.

İğdiş edilmiş atın yanına birçok at daha koşumlayıp pek çok malları da yükledikten sonra bunlar çıkıp gitmişler. Delikanlı, on bir delikanlıyı padişaha teslim etmiş. Delikanlı orada uzunca bir zaman misafir kaldıktan sonra birçok hediyeyle birlikte kendi evine dönmüş.

O güzel kadın onu karşılamaya çıkarak “Canım benim, nerelerde kaldın? çok özledim seni! Hoş geldin, haydi eve gir.” demiş.

Delikanlı “Bu evin sahibi sensin, önden sen gir.” demiş.

Delikanlı tılsımlı çubukla kapıdan girerken kadına arkasından vurmuş. Kadın oracıkta gök kırsrağa dönüşmüş.^{D131} Delikanlı kırsrağı alıp odun taşımak için ormana gitmiş. Ağacı kesip budadıktan sonra bütün yükü vura vura ona taşıtmış. Sonra kırsrağı derin gölden su çekme işinde çalıştırmış. Böyle cezalandırırken kırsrak derin göle batıp ölmüş.

Delikanlı orada hâlen de iyi bir hayat yaşıyormuş. Yalnız yakınlarda gitmişliği yok. Hâlini, nasıl yaşadığını bilmiyorum.

2.16.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 16

D141. Transformation: man to dog / *İnsanın köpeğe dönüşmesi* TOM: 16

D341. Transformation: dog to person / *Köpeğin insana dönüşmesi* TOM: 16

D1254.1. Magic wand / *Sihirli değnek (çubuk, asa)* TOM: 16

D572.4. Transformation by wand / *Sihirli çubuk yoluyla dönüşüm* TOM: 16

D412.5-9. Transformation: dog to sparrow / *Köpeğin serçeye dönüşmesi* (MEK) TOM: 16

D367- Transformation: sparrow to person / *Serçenin insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 16

D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 16

2.17. BALIKÇI İLE İFRİT

2.17.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda bir balıkçı varmış. Bu balıkçı tuttuğu balıkları satarak ailesinin geçimini sağlıyormuş.

Bu balıkçı günlerden bir gün balığa çıkıp oltasını atmış. Oltasına ağır bir şey takılmış. O kadar ağırmış ki güç bela çıkarabilmiş. Sürükleyerek çıkardığı şey demirden bir sandıkmış. Demir sandığın üstünde “Kilidi milidi yok.” diye bir yazı varmış. Balıkçı bu yazıyı görünce “Falan yıldan beri suyun altında kalmış olmalı.” diye düşünmüş.

Balıkçı sandığı açmış. Sandıktan^{D1421.1-16} buluta benzer bir duman, o dumanın arasından^{G307.1-2} ifrit^{G307} çıkıp gelmiş. Çıkınca ifrit “Delikanlı, ben seni yiyeceğim.” demiş.

Balıkçı çok yalvararak “Çocuklarım var. Sen beni yersen onlara kim bakacak?” demiş.

İfrit “Ben, falan vakitte beni çıkarırlar diye bekleyerek yatıyordum. O vakitte çıkarmadılar. O vakitten sonra beni kim çıkarırsa onu yiyeceğim diye yemin ettim.” demiş.

Balıkçı çok kaygılanmış. O anda balıkçının aklına bir fikir gelmiş. Balıkçı “Bunu tekrar sandığa kapatılabilir miyim?” diye içinden düşünmüş. Sonra ifrite “Sen bu sandıktan çıktığını söylüyorsun ama senin gövden çok büyük. Sen bu sandıktan çıkmış olamazsın. Dumandan dolayı senin sandıktan çıktığını göremedim. Sen başka bir yerden geldin. Bu sandığa imkânı yok sığmazsın.” demiş.

İfrit “Sandıktan çıktım ben.” demiş.

Balıkçı “Yeniden gir de sığıp sığmadığını göreyim. Ondan sonra inanırım.” demiş.

Tamam diyerek İfrit “İnanmazsan hemen giriyorum.” demiş.

İfrit küçücük olup sandığa girmiş. Girip yatınca da Balıkçı hemen sandığı kapatmış. İfrit sandığın içerisinden bağıarak^{K717-1} “Açıp çıkar şimdi.” demiş.

“Çıkarmam, çıkarırsam sen beni yiyeceksin. Bundan dolayı çıkarmayacağım. Ben seni çıkardım ama sen beni yemek istedin. Artık

çıkarmam. Bir de sandığın üzerine ‘Açarsanız sizi yer.’ diye yazacağım. Hiç kimseler açmasın.” demiş.

İfrit yalvarmaya başlamış. Yeminler edip kendine beddua ederek “Söz veriyorum! Çıkar beni! Çok uzun zamandan beri burada yatıyorum. Çıkarırsan ben sana dört göl göstereceğim. Oradan çok değerli balıklar tutarsın. Hayatını balık tutarak geçirirsin.” demiş.^{D812.5-2.}

Ondan sonra balıkçı, ifriti çıkarmış. İlk önce duman çıkmış, sonra İfrit çıkıp gelerek “Şu göllerden balık tutarsın.” diye dört göl göstermiş. “Sonra tuttuğun bu balıkları padişahlar yer. Bunlar çok değerli balıklar.” demiş. İfrit gölleri gösterdikten sonra vedalaşıp gitmiş.

Balıkçı, ifritin gösterdiği göllerden balık tutmuş. Tuttuğu balıkları padişahın oğlu çok paralar ödeyip satın almış. Sonra padişahın oğlu balıkları aşçıların eline vermiş. Aşçılar balıkları temizledikten sonra mutfak ocağının üstüne koymuşlar. O sırada mutfağın köşesinden kaftan ve sarık giymiş bir ihtiyar^{G307.2.1.} çıkıp gelmiş de “Ey sözünde durmayan balıklar.” demiş.

Balıklar da başlarını eğip kaldırmışlar da “Biz sözümüzde durmaya hazırız, demişler.”^{B211.5.} kara kömür olup yanmışlar.

Aşçılar çok kaygılanmışlar. Balıklar padişahın önüne konulabilecek gibi değilmiş. Balıkçıyı arayıp bularak ona “Bize hemen şu verdiğin balıklardan getir.” demişler.

Balıkçı elindeki balıkları onlara satmış. Dört aşçı gelmiş. Balıkları temizleyip tabağa koymuşlar da “Yakmayalım şimdi.” diyerek dördü birden özen göstermişler.

Yeşil kaftanlı tekrar ortaya çıkarak “Ey sözünde durmayan balıklar, sözünüzde niye durmuyorsunuz?” demiş.

Balıklar başlarını eğip kaldırmışlar da “Sözümüzde duruyoruz.” demişler, kara kömür gibi yanmışlar.

Aşçılar bu ne tuhaflık diye şaşırıp kalmışlar. Yeniden balıkçıdan balık getirtmişler. Balıklar kavurma yapmak üzere hazırlandığında yine yeşil kaftanlı görünerek “Ey sözünde durmayanlar!” diye bağırınca, balıklar “Sözümüzde duruyoruz.” demişler. Yine kömür gibi yanmışlar.

Aşçılar ondan sonra padişahın oğlunu çağırıp “Bir acayip durum, balıklar yanıp gidiyor. Bir türlü kavurma yapamıyoruz. Üç defasında da yanıp gitti. Ne yaptysak olmadı.” demişler.

Bunun üzerine balıkçıyı çağırmışlar. Padişahın oğlu balıkçıya “Dede, sen bunu hangi sudan tutuyorsun?” diye sormuş.

“Falan yerdeki topraklarımızda bir göl var. Ondan sonra bir göl, sonrasında da iki göl var.” demiş balıkçı.

Padişahın oğlu dinlemiş de “Niçin bu göllere rastlanamadı? Bu dünyada bu gölleri bilmeden nasıl yaşamışız?” demiş.

Padişahın oğlu bu gölleri bakmak üzere çıkıp gitmiş. Gölleri bakmak için yola çıkan padişahın oğlu gezmiş gezmiş ama gölleri bulamamış. Bulamayınca o gezdiği yerlerden ayrılıp bozkıra çıkmış. Gide gide bir bahçeye gelmiş. Bahçede bülbüller ötüyormuş; türlü türlü çiçekler, elmalar varmış. Tam bir kır bahçesiymiş. Burada güzel çayhaneler varmış ama delikanlı etrafta kimseyi görememiş. Sonra avazı çıktığı kadar bağırp “Bu bahçenin sahibi var mı? Kimse yok mu burada?” demiş.

Bağırınca belli belirsiz bir ses duyarak “Evet var ama ben yürüyemiyorum. Sen buraya gel.” demiş.

Sonra delikanlı o sese doğru gitmiş. Bir kalın ağacın yanına gelmiş. Ağaçta bir yuva, yuvanın içinde birisi varmış. Onun vücudunun yarısı taş, yarısı insanmış.^{D231.}

Padişahın oğlu “Sen niye böyle oldun?” demiş.

“Hanımım bana sihir yaptı.^{D2070.} Şuraya her gün kırk kamçı vuruyor. Kamçıyla kan akıttığı yere tuz döküp gidiyor.” demiş.

“O hanımın nerelerde dolaşiyor?” diye padişahın oğlu sormuş.

“Onun yatalak, pis kokulu bir ifriti var. Onun yanındadır.” demiş adam.

“Hangi tarafta o?” demiş delikanlı.

“Uzak değil şu taraflarda olmalı. Seslerini duyuyorum ama ben gide miyorum.” demiş adam.

Padişahın oğlu o tarafa doğru gitmiş. Yatmakta olan işe yaramaz bir gövde görmüş. Gözüyle gördükten sonra ağacın arkasına kaçmış. Kadın yokmuş, hasta ifrit tek başına yatıyormuş. Kadın dönünce ifritin yanına gelip “Ey canım, iki gözüm. Hiç değilse söylediğim kırk sözden birini dinle.” demiş. Sonra bu haşaratın ayak tabanlarını öpmüş. Ondan sonra da onu kucağına alıp tekrar öpmüş.

Böyle öpüp kokladıktan sonra yemeğe oturmuşlar. İfrit kurbağa ve fare pişirip yemek yapmışmış. Kadın bu yemeği öve öve yiyerek “Benim diğer kocamdan böylesine nefis yemekler yemişliğim yoktu.” demiş. Sonra ifriti kucaklayıp öptükten sonra “Ben bir dolaşım geliyorum.” deyip gitmiş.

Padişahın oğlu ifritin yanına gelmiş. Onun yüreği ağızına gelerek “Bu mu senin işin?” demiş.

Biraz oturduktan sonra elmas bıçağını alıp ifriti parça parça kesmiş. ^{G307-5.1.} Sonra onu sürükleyip uzak bir yere atmış. Ondan sonra ifritin elbiselerini giyip onun yerine gelip yatmış.

Kadın dönünce “Ey canım, nasıl bir deva bulayım ben sana? Seni nasıl iyileştireyim?” diyerek ifriti kucaklayıp sevmiş.

Diğeri “Ben iyileşirdim ama sen kendin hastasın. Ben senin yüzünden iyi olamıyorum.” demiş.

“İki gözüm niçin iyileşmiyorsun?” demiş kadın.

Diğeri “Sen kocanı sihirle taş ettin, bu sihri boz. Sonra göl yaptığın şehri, eski hâline getir. Ondan sonra iyileşirim.” demiş.

Kadın hemen eşini sağlığına kavuşturmuş. Eşi yürümeye başlamış. ^{D432.1.} Göller de şehir olmuş. ^{D478-15.} İfrit diye bildiği kişiye kadın “Yaptım canım, hepsini de yaptım. Şimdi iyileş.” demiş.

Padişahın oğlu fırlayıp kalkmış. Kadın, ifrit iyileşti diye sevinmiş. Padişahın oğlu ifritin hanımını tutup kesmiş. Sonra padişahın oğlu kendi elbiseleri giyip bahçede gördüğü kişiyi aramış.

Padişahın oğlu bu kişiyi bulduktan sonra onu da yanına almış. Onlar konuşarak birlikte dönmüşler. Padişahın oğlu döndüklerinde onu bir yere yerleştirmiş. O kişi balık satan kişi çıkmış. Ona sandıktan çıkardığı ifrit sihir yapmışmış. O ifrit onun hanımına askıntı olup onu kendine alıştırmışmış.

2.17.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 17

D1421.1-16. Opening box (chest) summons genie / *Sandığı açma yoluyla cinin çağırılması* (MEK) TOM: 17

G307.1-2. Jinn always appears out of dense smoke / *Cinin her zaman yoğun bir dumanla ortaya çıkması* (MEK) TOM: 17

G307. Jinn *Cin* TOM: 17

K717-1. Deception into box (chest). Jinn having escaped from a box are told that they cannot return. They accept the challenge and go back into the box / *Sandığın içine girmeye aldatma. Sandığın içinden kurtulan bir cini tekrar oraya giremeyeceğini söyleyerek aldatma. Cinin bu meydan okumayı kabul etmesi ve sandığın içine yeniden girmesi.* (MEK) TOM: 17

D812.5-2. Magic object received from genie / *Cinin kendisine kurtaran kimseye ödül olarak değerli balıklar avlayabileceği gölü göstermesi* (MEK) TOM: 17

G307.2.1. Jinn can take any human form he chooses / *Cinin seçtiği herhangi bir insanın görünüşüne girebilmesi* TOM: 17

B211.5. Speaking fish / *Konuşan balık* TOM: 17

D231. Transformation: man to stone / *İnsanın taşa dönüşmesi* TOM: 17

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* TOM: 17

G307-5.1. Jinn killed with knife (sword, dagger) / *Cinin bıçakla (kılıç, hançer) ile öldürülmesi* (MEK) TOM: 17

D432.1. Transformation: stone to person / *Taşın insana dönüşmesi* TOM: 17

D478-15. Transformation: lake to city / *Gölün şehre dönüşmesi* (MEK) TOM: 17

2.18. GÜLÇİÇEK

2.18.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda büyük bir kara ormanın^{G236} içerisinde yaşlı bir cadı^{G200} varmış. Onun bir oğlu ile Gülçiçek isminde bir gelini varmış. Cadı çok kötüymüş. Ömrü boyunca iyi insanları azdırma, bahadırları yoldan çıkarma işleriyle meşgul olmuş. Cadının oğlu, annesinin kötülüklerine dayanamayınca mutluluğu aramak için dünyayı gezmeye çıkmış.

Gülçiçek, annesigilleri çok özlemişmiş ancak cadı kaynanası onu hiç bir yere çıkarmıyormuş. Cadı geceleri iyi insanları azdırmakla, bahadırları yoldan çıkarmakla geçirdiğinden gelinini eve kapatıyormuş.^{G263}

Bir gece cadı yine kötülük yapmak için çıkıp gittiğinde kapıyı kilitlemeyi unutmuş. Küle koyduğu ekmekleri de bırakıp gitmişmiş.

Onun çıkıp gitmesiyle birlikte kapının açık kaldığını anlayan Gülçiçek annesigillere gitmek üzere toplanmaya başlamış:

“Ormanın içi pek aydınlık,
Gökyüzünde ay yükseldi,
Külden ekmek alayım,
Annemgile varayım,
Annemgile varayım.”

diye türkü söyleye söyleye koynuna mayasız ekmeği kıştırıp annesigillere misafirliğe gitmek üzere yola çıkmış.

Gece gitmiş, gündüz gitmiş gide gide epeyce bir yol gitmiş. O arada yaşlı cadı geri dönmüş. Gelinini bulamayınca onun arkasından iz sürmüştü. Bozkurt şekline girip^{G211.2.2.} yerleri koklaya koklaya koşturup gitmiş. Koştura koştura iz sürdüğünden gelinine yetişmiş. Gülçiçek’in karşısına çıkıp avazı çıktığı kadar ulumuştü:

“Tutam tutam kuyruğum,
Avazım çıktığı kadar ulurum.
Ekmeklerimi vermezsen,
Parça parça doğrarım,
Parça parça doğrarım.” demiş

Gülçiçek çok korkmuş. Ekmekleri verip kurtulayım dese de ekmeği kalmamışmış. Öteye bakmış, beriye bakmış; yaban çiçeklerinin arasında geniş bir kavuğu olan bir karaağaç görmüş. Bu karaağaca yalvarmaya başlamış:

“Kıvrımlı karaağaç,
Örgülü karaağaç,
Bozkurt iz sürüp yetiştü,
Saklasana, karaağaç
Saklasana, karaağaç.”

Kıvrımlı karaağaç, Gülçiçek’e çok acımış. Sincaplar fındık topladıkları yerden, yarasalar gündüzü geçirdikleri yerden çıkınca küçücük kavuğun kapısı açılıvermiş. Gülçiçek kavuğa girip kurtulmuş.^{D1380.2.2-1.}

Bozkurt, karaağacın dibinde tırnaklarıyla toprağı eşeleyerek ulumuş. Gülçiçek’i çıkaramayınca tan atmadan önce evine dönmüş.

O arada tan atmış. Güneş çıkmış, ortalık aydınlanmış. Gülçiçek, karaağaca teşekkür edip yoluna kaldığı yerden devam etmiş. Gide gide gece olmuş. Bozkurt kaynana, gelininin izinden koklaya koklaya gelip ona yenden yetişmiş. Gülçiçek’in önüne çıkıp ulumaya başlamış:

“Tutam tutam kuyruğum,
Avazım çıktığı kadar ulurum.
Ekmeklerimi vermezsen,
Parça parça doğrarım,
Parça parça doğrarım.” demiş

Gülçiçek çok korkmuş. Öteye bakmış, beriye bakmış; geniş düz bir yere, çok güzel bir gölün olduğunu görmüş. Gülçiçek, o göle yalvarmaya başlamış:

“Yuvarlak düz yer, gümüş göl,
Gümüş gölün suyu bol.
Bozkurt iz sürüp yetiştii,
Saklasana, gümüş göl,
Saklasana, gümüş göl!” demiş.

Gümüş göl, Gülçiçek’e çok acımış. Derin suyunu dalgalandırıp, dalgalarını çalkalatıp Gülçiçek’i durduğu yerden içine almış. Bozkurt gölün kıyısında öylece kalmış.^{D1380.5-1.}

Bozkurt gölün kıyısında gün boyu eşeleyip ulumuş. Gülçiçek’in yanına giremeyince tan atmadan önce evine dönmüş.

O arada tan atmış. Güneş çıkmış, ortalık aydınlanmış. Gülçiçek, gümüş göle teşekkür edip kaldığı yerden yoluna devam etmiş. Gitmiş, gitmiş; sabah gitmiş, akşam gitmiş bir ormanın kıyısına çıkıp gelmiş. Oradan annesigilin evinin tepesi de görölüyormuş. Ancak bozkurt iz sürüp burada da ona yetişmiş. Bu sefer o kadar çok öfkelenmiş ki uluyarak söylemiş:

“Tutam tutam kuyruğum,
Avazım çıktığı kadar ulurum.
Ekmeğimi yediysen,
Parça parça doğrarım,
Parça parça doğrarım.”

Gülçiçek çok korkmuş. Öteye bakmış, beriye bakmış; bir tarlanın kenarında bulunan kuşkayın ağacına çıkmış. Bozkurt, kuşkayın ağacının köklerini kazmaya başlamış.

Gülçiçek çok korkmuşmuş. “Şimdi buraya kadar gelmişken annem-gilleri görmeden mi öleceğim acaba?” diye ağlayarak otururken kuşkayın ağacının başına bir sığırcık kuşu gelip konmuş. Gülçiçek, sığırcığa yalvarmaya başlamış:

“Ala boyunlu sığırcık,
Kula boyunlu sığırcık,
Saç örgülerim, emanetim.
Ulaştırır mısın, sığırcık,
Ulaştırır mısın, sığırcık.” demiş

Gülçiçek, sığırcığa bir iki saç kılı vermiş. Sığırcık saç kıllarını alıp Gülçiçek’in annesigile doğru uçup gitmiş. Saç kıllarını onların kaplarına iliştirip koymuş.^{B451-8.}

Gülçiçek’in ağabeyi kapının önüne çıkınca saç kıllarını görmüş. “Kara atım burada kaşınınca onun yelesinden kıllar kalmış.” diyerek saç örgülerini alıp dombirasına tel çekmiş.

Gülçiçek’in yengesi dombıra çalıp ayaklarını vurarak dans etmeye başlamış. Dombiranın teli Gülçiçek olup türkü söylemeye başlamış.^{D1615-10.}

“Dans ederek oynama,
Bel tarafımı ağrıtıyor,
Vura vura çalma,
Başımı ağrıtıyor...”

Bunları duyunca yengesinin akli gitmiş de “Abooo, bu dombıraya ne olmuş?” diyerek dombırayı kocasına vermiş. Kocasını tellere vura vura çalmaya başlamış. Dombıra tekrar türkü söylemeye başlamış:

“Basma basma, ağabeyim,
Başımı ağrıtıyor,
Vurma vurma, ağabeyim,
Saçlarımı ağrıtıyor.
Orman boyunda kuşkayın ağacı,
Kuşkayın ağacında kız kardeşin var.

Kuşkayın ağacının dibinde cadı kaynanam var.
Dombıranı koy, ağabeyim!
Kuşkayın ağacına gel, ağabeyim!”

Odan sonra ağabeyi “Baksana, Gülçiçek kardeşimin başı belada!” diye topuzunu alıp kurt tepen atına binmiş ve atını ormana doğru dörtünce sürmüş. O varınca bozkurt, kuşkayın ağacının köklerini aktarma işini bitirmek üzereymiş. Kuşkayın ağacı şimdi yıkılacağı, şimdi yıkılacağı diye zar zor duruyormuş.

Gülçiçek’i ağabeyi bozkurdu vurup öldürmüş.^{G278} Gülçiçek’i alıp eve dönmüş. O zamandan beri Gülçiçek pek rahat bir ömür sürmeye başlamış.

Bugün gittim, dün döndüm. Ben de oralarda buldum. Yedirdikleri yağlı yemeklerle içirdikleri ballı içeceklerle dillere destan bir şekilde çok iyi ağırladılar. İki fiçı bir kepçe dilediğin kadar iç. Yalnız ağıza bir türlü ilişmedi ama bıyıklar ıslandı.

2.18.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 18

G236. Witch lives in forest / *Cadının bir ormanda yaşaması* TOM: 18

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 18

G263. Witch injures, enchants or transforms / *Cadının yaptığı kötü işler (sakat bırakma, büyü yapma, dönüştürme)* TOM: 18

G211.2.2. Witch in form of wolf / *Cadının kurt bedeninde olması* TOM: 18

D1380.2.2-1. Magic elm as guardian of girl / *Sihirli karaağacın kızı koruması* (MEK) TOM: 18

D1380.5-1. Magic lake as guardian of girl / *Sihirli gölün kızı koruması* (MEK) TOM: 18

B451-8. Helpful starling / *Yardımcı sığırcık kuşu* (MEK) TOM: 18

D1615-10. Singing hair / *Türkü söyleyen saç kılı* (MEK) TOM: 18

G278. Death of witch / *Cadının ölümü* TOM: 18

2.19. KURBAĞA, SIÇAN, ÇARIK

2.19.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir erkek ile bir kadın varmış. Bir gün babası oğlunu çağırmiş. Ona on beş kuruş para verip bakkala bir şeyler almaya göndermiş.

Oğlan bakkala gitmiş. Yolda giderken ona doğru bir sıçan gelmiş. “Ey oğlan! Bana beş kuruş para ver.” demiş.^{B211.2.8.}

“Nereden alayım?” demiş oğlan.

“Lütfen ver, sana bir yardımım dokunur.” demiş. Oğlan düşünüp sıçana para vermiş.

Biraz gittikten sonra oğlanın karşısına sıçraya sıçraya bir kurbağa gelmiş. “Hey, bana beş kuruş para ver. Sana büyük bir yardımım dokunur.” demiş.^{B211.7.1.} Oğlan düşünüp taşınmış. Sonra parayı vermiş.

Oğlan biraz daha gidince bir çarığa rastlamış. Çarık da ondan beş kuruş para istemiş.^{D1619-5.} Oğlan “Babama kaybettim derim.” diyerek çarığa da beş kuruş para vermiş.

Oğlan az daha gidince arkasına dönüp bakmış ki sıçan, kurbağa ve çarık üçü birlikte arkasından gelmekteymiş. Bunlar oğlana “Sen çok iyi bir oğlanmışsın. Bize göstermiş olduğun cömertliğin altında kalmak istemiyoruz. Bir padişah var. Onun çok güzel bir kızı var. Padişah, kim olursa olsun kızını güldürebilen kişiye kızını verecek. Biz kızını alıp sana vereceğiz.” demişler.

Böyle dedikten sonra sıçan ile kurbağa çarığı kendilerine koşumlamışlar. Oğlanı bindirip padişahın sarayına gitmişler. Oğlanın elinde kamçı, bunlar koşturmuşlar da koşturmuşlar. “Yoldan çekilin!” diye oğlan bağırmış.

Bunlar padişahın sarayına varmışlar. Sarayın verandasında padişah ile kızı oturuyormuş. Bunlar bakmışlar. Padişahın kızı, çarığa koşumlanan sıçan ile kurbağaya bakmış. Sonra dayanamayıp gülmeye başlamış. Kız, içi katılincaya kadar gülmüş. Padişah “Aha, güldün. Artık seni bu delikanlıya veririz.” demiş.

Padişah böyle deyince kız da razı olmuş. Delikanlıyı alıp padişahın sarayına getirmişler. Delikanlı artık padişahın damadı olmuş. Yemişler, iç-

mişler; o sırada da akşam olmuş. Kız bu delikanlıyı çok sevmeye başlamış. Yalnız kızın delikanlıyı sevmesi vezirin oğlunun hoşuna gitmemiş. Vezirin oğlu, kızı kendine almayı düşünüyormuş. Bu yüzden delikanlıyı öldürmeye karar vermiş. İlk gecedен delikanlı ile kızı aynı odada bırakmamışlar. Delikanlı aynı odada padişah ile uyumuş. Buraya vezirin oğlu da girmiş. Uyumaya başlamışlar. Sıçan, kurbağa, çarık konuşmaya başlayarak “Bu vezirin oğlu bizim delikanlıyı öldürmek istiyor. Haydi, bir burçak çalıp gelelim de onu maskara edelim.” demişler.

Bunlar burçak çalmaya gitmişler. Sıçan^{B437.2.} birinin ambarına girip burçak çalıp gelmiş. Kurbağa^{B493.1.} burçağı çarığın üstüne koymuş. Sonra bunlar dönmüşler. Dönüp dosdoğru padişahın odasına girmişler. Kurbağa burçağı vezirin oğlunun burnunun içine koymuş. Sıçan, burun deliğine kuyruğunu salıp gıdıklamaya başlamış. Vezirin oğlu o an çok kötü hapşirmiş. Burçak uçup padişahın alnına gelmiş. Padişah korkusundan fırlayıp kalkmış da “Kimin işi bu?” diye bağırmış.

Vezirin oğlu korkarak “Ben yaptım padişah hazretleri, hapşırdım.” demiş.

“Sen benimle böyle alay mı ediyorsun?” demiş padişah. Korumasını çağırılmış da “İşte şu beyinsizi zindana atın.” demiş.

Böylece vezirin oğlunu zindana atmışlar. Çarığa oturup gelen delikanlıya zarar verecek birisi kalmamış.

Ertesi gün düğün yapmışlar. Padişahın düğünü kırk gün kırk gece sürmüş. Çok güzel geçen bir düğünün ardından oğlanın kızı alıp gitme vakti gelmiş. Çok iyi atlara arabalar koşumlayıp kıymetli mallar yüklemişler.

Sıçan, kurbağa, çarık, delikanlıya “Padişahın arabasına binme, kendi arabama bineceğim de.” demişler.

“Bizim ev yıkık dökük, kız ile ne yapacağız acaba? Misafirler de çok olacak.” demiş delikanlı.

“Orası senin işin değil. Sen kaygılanma.” demiş bunlar.

Oğlanı padişahın arabasına bindirmek istemişler. Ne kadar söyledilense de oğlan binmemiş. Kız ile ikisi çarığa binmişler. Bir çekirgeyi sürücü olarak almışlar.^{F989-25.} Kurbağa ile sıçan çok iyi aygır olmuşlar.^{D419.1-3. - D411.6.1.} Çarık, üstü örtülü at arabasına dönüşmüş.^{D469-6.} Çekirge de çok şık bir sürücü olmuş. Padişahın da, padişahın yakınlarının da bu işe aklı şaşmış. Sonra

oğlanın evine doğru gitmişler. Oğlan nereye varacağını, ne yapacağını bilemez hâldeyken “Onlar şimdi beni küçümserler!” demiş.

Bunlar dönmüşler. Atlar büyük bir sarayın önünde durmuş. Kapının dibinde delikanlının annesi ile babası bekliyormuş. Sonra burada kırk gün kırk gece daha düğün yapmışlar.

Düğünlerinde ben de bulundum. Önüme elek içinde yemek koydular. Karga “Gag!” diye bağırdı. Ben “Yangın var.” diye anladım. Yanıyoruz diye sokağa çıktım. Baktım ki orada hiçbir şey yokmuş.

2.19.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 19

B211.2.8. Speaking mouse / *Konuşan fare* TOM: 19

B211.7.1. Speaking frog / *Konuşan kurbağa* TOM: 19

D1619-5. Speaking sandal / *Konuşan çarık* (MEK)TOM: 19

B437.2. Helpful mouse / *Yardıms sever fare* TOM: 19

B493.1. Helpful frog / *Yardıms sever kurbağa* TOM: 19

F989-25. Grasshopper serves as a cart driver / *Çekirgenin bir at arabasına sürücülük yapması* (MEK) TOM: 19

D419.1-3. Transformation: frog to horse / *Kurbağanın ata dönüşmesi* (MEK) TOM: 19

D411.6.1. Transformation: mouse to horse / *Farenin ata dönüşmesi* TOM: 19

D469-6. Transformation: rawhide sandal (shoes) to carriage / *Çarığın at arabasına dönüşmesi* (MEK) TOM: 19

2.20. ÜVEY KIZ

2.20.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda birisinin iki kızıyla bir oğlu varmış. Kızlardan birisi üvey olduğu için onu bir türlü sevememişler. Bir gün kendi aralarında anlaşmışlar. Üvey kızı ormana götürüp bırakmaya karar vermişler. Bu üvey kıza ağabeyi “Haydi, benimle ormana gel. Sen çilek toplarsın, ben de odun keserim.” demiş.

Bu üvey kız yumağıyla kovasını alıp ağabeyiyle birlikte ormana gitmiş. Ormanın bir hayli içerisine girince bir yerde durmuşlar. Ağabeyi atın koşumlarını çıkarıp otlaması için bıraktıktan sonra üvey kıza “Git, sen çilek topla. Benim balta sesimi duyamaz olduğun vakit yanıma gelirsin.” demiş.

Üvey kız kovasını alıp çilek toplamaya gitmiş. Ondan sonra ağabeyi büyük bir ağaca odun tokmağı astıktan sonra atını koşumlayıp eve dönmüş. Üvey kız ormanda çilek toplayarak kalmış.

Bu üvey kız bir vakit çilek topladıktan sonra etrafı dinlemeye başlamış. Dinlediğinde ağaca asılı tokmak rüzgârla sallandığından tak tak diye ağaca vurarak ses çıkartıyormuş. Üvey kız bu sesi balta sesi sanıyormuş. “Ağabeyim hâlâ odun kesiyor.” diye çilek toplamaya devam ediyormuş. Kız toplaya toplaya kovayı doldurmuş. O sırada gece de olmuş. Rüzgârın sesi de kesilmiş. Üvey kız “Şimdi ağabeyim odunları kesip bitirmiştir.” diye oraya gelmiş. Bakmış ki ağabeyi yok, yerinde yeller esmekteymiş.

“Şimdi ne yapmalı?” diye üvey kız ağlaya ağlaya ormanda yürürken bir kırlığa çıkmış. Orada bir yola rastlamış. Bu zavalıcık yola çıkıp, ağlaya ağlaya biraz daha gitmiş de “Tekeri gitti yumağımın. Görmediniz mi, ağabeyler?” demiş. Bu sözü ağlaya ağlaya söylüyormuş. Böyle giderken bir at çobanının yanına varmış. Çobana “Tekeri gitti yumağımın. Görmedin mi çoban?” demiş.

Çoban “Gördüm yumağınızı, bana bir gün çobanlık edersen sana bir at veririm.” demiş. Bu kız “Tamam.” demiş. Bir gün çobanlık yaptıktan sonra bir atı alıp çobanın öğrettiği yoldan gitmiş.

Epeyce yol yürüdükten sonra sığır çobanına rastlamış. Sığır çobanına bir gün çobanlık yaptıktan sonra ondan da bir sığır almış. Yoluna devam edip bir koyun çobanına rastlamış. Ona da bir gün çobanlık yaptığı için ondan da bir koyun almış. Keçi çobanına rastlamış, ondan da keçi almış. Böyle gide gide gece olmuş, gözünün önünü görmez olmuş. Bu üvey kız “Ne yapacağım?” diye çok korkmuş. Ağzına doladığı daha önceki sözü defalarca söyleyip ağlamış.

Oradan uzakta bir yerde küçücük de olsa alevi parlayan bir ateş görmüş. “Orada köy olmalı.” diye kız çok sevinmiş. Atını o tarafa doğru daha da koşturarak sürmüş. O ateş, görünen köyün dışında küçücük bir evdeymiş. Gelip eve girmiş. Evde ihtiyar bir kadının oturduğunu görmüş.

O aslında ihtiyar bir cadıymış.^{G200} Daha önce söylediği sözleri burada da tekrar ederek “Tekeri gitti yumağımın. Gördün mü, nineciğim?” demiş.

İhtiyar cadı “Kızım, sen uzaklardan gelmişsin. Artık benim kızım olursun.” demiş.

Ertesi gün olunca ihtiyar cadı hamamı yakması için kızı göndermiş. Kız hamamı yakıp ısıttıktan sonra cadının yanına gelerek “Nine, hamam hazır. Hadi hamama.” demiş.

İhtiyar cadı “Tamam, kızım. Ben bu hâlimle gelemiyorum. Sen benim elimden tut, arkamdan tekmele. Beni hamama böyle götür.” demiş.

Kız “Yok, hiç öyle olur mu nine? Sen ihtiyarısın, incinirsin.” demiş.

Kız, ihtiyar kadının hamama gitmesine yardım etmiş. Hamama varınca, ihtiyar cadı “Kızım, saçımdan sürükleyip beni binek taşının olduğu yere çıkar.” demiş.

Kız “Yok, nine öyle olur mu? Sen incinirsin.” demiş, ihtiyar kadını binek taşının olduğu yere çıkarmış.

Sonra ihtiyar kadın “Kızım sen benim arkamı fırçala. Yalnız süpürge-nin uçundan tutup sapıyla fırçala.” demiş.

Kız “Nine hiç öyle olur mu?” demiş ve ihtiyar kadının sırtını yumuşak yumuşak fırçalamaya başlamış. Sonra hamamdan ihtiyar kadını alıp evde yumuşak bir yatağa yatırmış.

Ondan sonra cadı “Kızım, başım çok kaşınıyor. Biraz başımı tarasana.” demiş.

Bu kız bir tarak alıp ihtiyar kadının başını taramaya başlayınca gözüyle ne görsün, ihtiyar kadının saç örgülerinin her biri altın, gümüş, inci, mercan gibi mücevherlerle doluymuş! Başının taraması bitince ihtiyar kadın, kıza “Haydi, kızım bir dans et de göreyim. Senin dans edişini göresim geldi.” demiş. Kız dans etmeye başlamış ama üzerinden hiçbir şey saçılıp dökülmemiş.

Ondan sonra ihtiyar kadın yine söylemiş “Kızım, git hamama bir bak. Ben hamama tekne içinde maya götürmüştüm. Kurumadı mı acaba?” demiş.

Kız hamama varınca orada tekne dolusu altın, gümüş, inci, mercan gibi kıymetli taşları görmüş. Kız hamamdan dönünce, ihtiyar kadın ona “Kurumuş mu kızım?” diye sormuş.

Kız “Kurumuş nine.” demiş.

İhtiyar kadın “İyi kızım, öyleyse bir kez daha dans et de göreyim hele!” demiş. Kız dans etmiş. Yalnız hiçbir şey olmamış.

Ondan sonra bu cadı, kızın dürüstlüğünü anlayıp ona “Şimdi kızım, evine dönmek istiyorsan dön.” demiş.

Kız “Nine, ben yolu bilmiyorum ama dönmeyi çok istiyorum.” demiş.

İhtiyar kadın “Yolu bilmesen de ben sana yolu gösteririm. Bu yeşil sandığı giderken al. Bu benim sana hediyem olsun. Yalnız sandığı evine dönmeden açıp bakma.” demiş.

Kız sandığı alıp atına binmiş. Sığırı, koyunları, keçileri önüne katmış. Nineye teşekkür ettikten sonra yola çıkmış.

Kız gündüz gitmiş, gece gitmiş. Gide gide epeyce bir yer gitmiş. Köyüne yakınlaşınca ağabeyinin köpekleri^{B211.1.7}. “Ölmeye giden ablacık zenginleşip dönüyor.” diye havlamaya başlamışlar.

Bu kızın ağabeyi ile yengesi “Bu köpeklere ne oldu ki? Bunlar Herhâlde kudurdular.” diye köpekleri sopayla vurmuşlar.

Ne yapsalar da olmamış, köpekler her defasında “Ölmeye giden ablacık zenginleşip dönüyor.” demişler.

O sırada üvey kız eve dönmüş. Evine dönünce sandığı açıp bakmış. Gözüyle ne görsün; sandık dolusu altın, gümüş, inci, mercan, kıymetli taşlar. Bunu görünce ağabeyi ile yengesi onu çok kıskanmış. Kendi kızlarını da onu gönderdikleri gibi gönderip zengin olup dönmesini istemişler.

Bu kız da yumağını alıp ağabeyiyle birlikte ormana gitmiş. Ormana varınca ağabeyi atının koşumlarını çıkarmış. Kendisi odun kesmeye, kız da çilek toplamaya gitmiş. O arada ağabeyi, üvey kıza yaptığı gibi bir ağaca odun tokmağı bağladıktan sonra eve dönmüş. Bu kız tokmak sesini duymaz olunca ağabeyinin yanına doğru gitmiş. Orada rüzgâr esiyormuş. Ağabeyi dönüp gitmişmiş. Ondan sonra bu kız ormanda dolaşmaya başlamış. “Yumağımın tekeri gitti. Gördünüz mü, ağabeyler?” diye söyleye söyleye bir çobanın yanına varmış. Çobana “Yumağımın tekeri gitti. Gördün mü, ağabey?” demiş.

“Gördüm. Bana bir gün çobanlık edersen sana bir at veririm.” demiş çoban.

“Bana at gerek değil.” diye kız oradan geçip gitmiş. Sonra sığır çobanının yanına varmış, koyun çobanının yanına varmış, keçi çobanının yanına varmış. Onların çobanlık tekliflerinin hepsini de geri çevirmiş.

Gide gide, daha önce üvey kızın bulduğu gibi bu kız da cadının evine varıp çıkmış da “Tekeri gitti yumağımın, gördün mü nineciğim?” diye ihtiyar kadının evine girmiş.

“Gördüm. Kızım şimdi git de hamamı yak!” demiş cadı. Hamamı yakması için kızı göndermiş. Ondan sonra da “Şimdi de kızım hamama gidelim. Sen benim elimden tut, arkamdan tekmele. Beni hamama böyle götür.” demiş.

“Tamam nine.” demiş bu kız. İhtiyar kadının söylediği gibi onun elinden tutup, arkasından tekmeleyle tekmeleyle hamama götürmüş.

İhtiyar kadın “Kızım, sırtımı fırçalasana. Fırçanın ucundan tutup sırtımı sapıyla fırçala.” demiş.

Bu kız fırçanın sapıyla ihtiyar kadının sırtını pat pat diye vurmuş da vurmuş. İhtiyar kadın ne söylediyse onun söylediği gibi yapmış. Ondan sonra ihtiyar kadın ona “Kızım, benim başımı tarasana biraz.” demiş.

Kız, ihtiyar kadının başına bakınca saç örgülerinin her birinde altın, gümüş gibi değerli taşlar görmüş. Bu kız, ihtiyar kadının başından bu değerli taşları alıp alıp ceplerine, koynuna doldurmuş.

Sonra ihtiyar kadın “Kızım bir dans et. Nasıl dans ettiğini bir göresim geldi.” demiş.

Kız dans etmeye başlayınca şingır şingır altınlar, gümüşler saçılıp dökülmüş. İhtiyar kadın onu hamama göndererek “Kızım, hamama maya götürmüştüm. Kurudu mu, git bak.” demiş.

Kız hamama varınca gözüyle ne görsün, tekne dolusu altın, gümüş varmış. Kız buradaki altınları, gümüşleri de ceplerine, koynuna doldurmuş. “Ablam böyle zengin oldu.” diye düşünmüş. İhtiyar kadın, kızdan yeniden dans etmesini istemiş. Kız dans etmeye başlayınca altınlar gümüşler şingır şingır döşemenin üstüne dökülüp saçılmış.

Bu şekilde ihtiyar kadın bu kızı sınıdıktan sonra “Kızım şimdi evine dönüp git. İşte şu falanca yoldan dönersin. Bak kızım, bu kara sandığı al. Evine dönmeden açıp bakma.” diye sertçe gözdağı vermiş de kızı göndermiş.

Kız sevinip sandığı tekmeleme tekmeleme evine doğru gitmiş. Epeyce bir yeri geçtikten sonra kendi köyüne yaklaştığında ağabeyinin köpekleri havlamaya başlayıp “Zenginleşmeye giden ablacık, ölmek için dönüyor, hav hav!” demişler.^{B211.1.7.}

Ağabeyi “Bizim bu köpekler delirdi sonunda.” diye sopayla köpeklere vurmuş.

Köpekler her seferinde “Zenginleşmeye giden ablacık, ölmek için dönüyor, hav hav!” demişler. Köpeklere daha çok vurmuşlar. “Zenginleşmeye giden ablacık, ölmek için dönüyor, hav hav!” demiş yine köpekler.

O arada kız dönmüş. Eve girince kara sandığı açmış. Sandığın içinden bir karayılan sıçrayıp çıkmış, kızın boynuna dolanmış. Oracıkta kızı boğup öldürmüş.

2.20.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 20

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 20

B211.1.7. Speaking dog / *Konuşan köpek* TOM: 20

2.21. APTAL OĞLAN

2.21.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda ihtiyar bir adamın üç oğlu varmış, üçüncüsü aptalmış. Bu adamın üçüncü oğlu aptalın biriymiş. İhtiyar ölmeden önce oğullarını çağırıp vasiyetini söylemiş “Ben ölünce sırayla, tan atmadan önce benim kabrime gelin. Ne olacağını orada göreceksiniz.” demiş.

İhtiyar adam ölünce kabir kazıp gömmüşler. Ertesi gün büyük oğlu tan atmadan kabre gitmiş. Babası kabirden çıkıp^{E327.} oğluna bir kaftan vermiş^{E373-5.} De “Birisi bu kaftanın^{D1052.} bir yanını giyse hiç kimseye görünmüyor,^{D1361-45.} diğer yanını giyse görünüyor.” demiş.

Büyük oğlu dönmüş. İkinci oğlu da ertesi gün kabre gitmiş. Babası ortanca oğluna sığır boynuzu vermiş. Onun içinden üflendiği zaman sana ne kadar asker gerekliyse o kadar asker çıkıyormuş. Üçüncü gün aptal oğlu babasının kabrine gitmiş. Babası, aptal oğluna bir çanta vermiş. O çanta

öyle bir çantaymış ki, ne kadar paraya ihtiyacın varsa, çantayı silkelediğin zaman çantadan o kadar para saçılıyormuş.

Bu olayın üzerinden çok zaman geçmeden padişah bir ilan vermiş. “Benim paramdan daha çok parası olan kişi varsa o kişiye kızımı vereceğim. Eğer parası az olursa o kişiyi öldürürüm.” demiş. Bu ilan memleketteki bütün zenginlere ulaşmış. Her taraftan birçok zengin paralarını yükleyip getirmişler. Ama hiçbirinin parası padişahın parasını geçememiş.

Bu aptal oğlan da bu ilanı duyup çantasını alıp gitmiş. Aptal oğlan oraya varınca orada birçok halk toplanmış. Bu aptal oğlana giyimi kötü diye içeri girmesine izin vermemişler. Bu aptal oğlan ne yapıp edip, içeri girip padişahın yanına gelmiş. Çantasını^{D1193} silkelemeye başlamış. Silkeleye silkeleye bu aptal oğlanın parası padişahın parasından daha çok olmuş.^{D1451.2} Bu aptal oğlana çantasını silkeletmeyi bıraktırmışlar. Onu padişahın damadı yapmışlar. Padişah bu aptala kendi kızı ile nikâh kıydırmış.

Aptal oğlan kızın yanına girince kız bu aptal oğlanı sevmemiş. Kız hileyle aptal oğlana “Ey canım aşkım, senin paran nasıl babamızın parasından daha çok oldu?” diye sormuş.

Aptal oğlan “Bu çantam benim elimde olduğu sürece benim paraya muhtacım.” olmaz demiş.

Kız, aptal oğlandan bu sözü duyunca hizmetçilerine “Bu çantaya benzer bir çanta bulup getirin.” demiş.

Hizmetçiler hemen aptal oğlanın çantasına benzeyen bir çantayı bulup getirmişler. Kız, aptal oğlanın çantasını almış. Aldığı çantanın yerine benzer çantayı koymuş. Bunlar, yani kız ile damat hamama gitmişler. Kız, delikanlıya “Canım, ben önden gidip yemeği hazırlayayım.” demiş.

Delikanlı “İyi olur.” demiş.

Kız hamamdan çıkınca hizmetçilerine “Delikanlı hamamdan çıkınca onu dövüp öyle bırakın.” demiş.

Delikanlı hamamdan çıkınca hizmetçiler delikanlıyı tutup bir güzel dövdükten sonra bırakmışlar. Delikanlı bilincini kaybetmiş. Bilinci yerine geldiğinde delikanlı çok acıkıp susamış. Ne yapayım diye şaşkın şaşkın dururken dükkânların arasına gidip çantasını silkelemiş. Çantasından topu topuna bir akçe düşmüş. Delikanlı, eşinin çantayı değiştirdiğinin farkına varmış. Ona çok öfkelenmiş. Karnını bir akçeye aldığı ekmelele doyur-

duktan sonra evine gitmiş. Hanımının yanına gideyim dese tekrar döverler diye korkusundan gidememiş.

Evine dönünce ortanca ağabeyinden “Ağabey, sen bana boynuzunu verir misin? Şimdi padişah misafirliğe gelecek. Sen de biliyorsun. Ben onun damadıyım. Onu karşılamamak iyi olmaz.” diye ricada bulunmuş.

Ağabeyi boynuzunu^{D1011.1-1} vermiş. Delikanlı boynuzu üfleyince boynuzun içinden sayısız asker çıkmış.^{D1475.1-1} Delikanlı askerleri alıp şehre padişahın yanına gitmiş. Kendini sezdirmeden “Padişahım, sen damadını nasıl kovdun? Doğruyu söylemezsen şehrinin alıp yakacağım. Seni de öldüreceğim.” demiş.

Padişah korkup “Ben o işin nasıl olduğunu bilmiyorum. Ben de o nereye gitti diye merak ediyordum.” demiş.

Padişah böyle deyince delikanlı boynuzu geri üflemiş. O anda askerler yok olmuş. Sonra bu delikanlı padişahın kızının yanına gitmiş. Delikanlı gelince padişahın kızı bilmezden gelip ona sormaya başlamış “Nereye gittin, nerelerde dolaştın? Ne zamandan beri ben seni bekleyip duruyorum.” demiş.

Delikanlı hiçbir şey söylememiş. Gece olunca bunlar yatmışlar. Yatınca kız yine delikanlıya sormaya başlamış “Canım aşkım, sen nasıl böyle askerleri çok yapabildin? Sonra da hemen yok edebildin?” demiş.

Delikanlı “Benim kesemde şöyle bir boynuzum var. Gerekteğinde asker toplayabiliyorum.” demiş.

“Nasıl topluyorsun?” diye hanımı delikanlıya sormuş.

Delikanlı “Boynuzu üflersen hemen askerler toplanıyor.” demiş.

Kız, delikanlıdan bunu duyunca onun kesesinden boynuzu almış. Sonra hizmetçilerini çağırıp onlara “Buna benzer bir boynuzu bulup getirin.” demiş.

Hizmetçiler kızın söylediği gibi bir boynuzu bulup getirmişler. Kız, delikanlının boynuzunu almış. Onun yerine hizmetçilerin getirdiği boynuzu koymuş. Bunlar yeniden hamama gitmişler. Kız “Ben önden çıkıp sana yemek hazırlayayım mı?” diye delikanlıya sormuş.

Delikanlı izin vermiş. Kız hamamdan çıkar çıkmaz hizmetçilerine “Delikanlı hamamdan çıktığında onu iyice dövüp öyle bırakın.” demiş.

Delikanlı hamamdan çıkmış. Dönüp gelirken hizmetçiler delikanlıyı tutmuşlar. Onu bir kez daha dövüp öyle bırakmışlar. Delikanlı kesesinden boynuzu alıp öfkeyle üflemeye başlamış ama boynuzdan bir kişi bile çıkmamış. Delikanlı, eşinin kendisini aldattığını anlayıp evine dönmüş.

Büyük ağabeyinden “Ağabey, elbiselerim çok eskidi. Misafir geldiğinde giymek için kaftanını bana verir misin?” diye ricada bulunmuş.

Ağabeyi “Tamam.” diyerek kaftanını vermiş. Aptal delikanlı kaftanı giyip kızın yanına gitmiş. Kızın yanında kaftanını çıkarmış. Kız hâlâ bilmezlikten gelerek “Nerelere gidip, nerelerde dolaştın? Seni beklemekten hâlim kalmadı, yemekler soğudu.” demiş.

Aptal delikanlı “Ay, ne de güzel beklemişsin. Beni dövdürdün.” demiş.

Kız “Hayır, hayır, Allah korusun! Ben seni çok özledim.” demiş.

Kız yattıklarında “Bak hele, sen nasıl görünmeden buraya girebildin?” demiş.

Aptal delikanlı “Söylemem.” demiş.

Kız “Demek söylemiyorsun, sen beni sevmiyorsun. Bu yüzden söylemiyorsun.” demiş. Kız eşini sıkıştırıp eşinin güvenini kazanmış.

Aptal delikanlı “Ben bu kaftanı giyip geldim.” demiş.

Kız bir kez daha hizmetçilerini çağırıp “Şu kaftana benzeyen bir kaftan bulup getirin.” demiş.

Hizmetçiler delikanlının kaftanına benzeyen bir kaftanı bulup getirmişler. Kız, delikanlının kaftanını alıp onun yerine benzer bir kaftanı koymuş. Sonra hizmetçilerini çağırıp “Bu salağı dövün. Sonra elini ayağını bağlayıp bir gemiyle denize açılın. Onu bir adaya bırakın.” demiş.

Hizmetçiler, salak oğlanın elini ayağını bağlayıp onu bir gemiye bindirmişler. Sonra padişahın kızının dediği gibi onu bir adaya bırakmışlar.

Aptal oğlan adada ne yapacağını bilemeden tek başına kalmış. Uğraşa uğraşa elindeki ayağındaki ipleri çözmüş. Ağlaya ağlaya dolaşırken bir ağaçta meyve^{D981} görmüş. O meyveyi alıp yemiş. O öyle bir meyveymiş ki onu yiyen kişi çok yakışıklı oluyormuş. Bu delikanlı meyveyi yiyince çok yakışıklı bir delikanlı olmuş.^{D1337.1-13} Dolaşırken delikanlı başka bir ağaç daha görmüş. O ağacın meyvesinden de alıp yemiş. Bu delikanlının üstün-

de çok şık elbiseler olmuş.^{D1473-5} Delikanlı yeniden başka bir ağaç görmüş. O ağaçtan da bir meyve alıp yemiş. Bu meyveyi yiyince başında boynuz çıkmış.^{D1375.1.1} Bu boynuzlar çok uzunmuş. Aptal delikanlının yürüyecek hâli kalmayınca bir ağacın dibine gelip yatmış. Bu sırada ağacın başına analı yavrulu iki kuş gelip konmuş. Yavru kuş, aptal delikanlıyı görüp annesine^{B211.3}. “Bu boynuzları olan kişi nasıl bir insan?” diye sormuş.

Anne kuş, yavrusuna “Bu adada dört türlü ağaç var. Birinci ağacın meyvesi yendiğinde kişi çok yakışıklı oluyor. İkinci ağacın meyvesi yendiğinde kişinin üstünde çok şık elbiseler oluyor. Üçüncü ağacın meyvesi yendiğinde yiyen kişide boynuz çıkıyor. Dördüncü ağacın meyvesi yendiğinde ise çıkan boynuz düşüyor.” demiş.

Bu aptal delikanlı bu konuşmayı dinlemektedirmiş. Kuş yavrusu yeniden annesine “Bu kişinin boynuzu düşse de kendi memleketine dönemez.” demiş.

Annesi yavrusuna “Şu dördüncü ağacın yaprakları suda batmıyor. O yaprakları ayağına bağlarsa memleketine dönebilir.” demiş.

Böyle söyledikten sonra kuş uçup gitmiş. Aptal delikanlı kuşun söylediği her şeyi anlamış. Dördüncü ağaca acı çeke çeke gidip ağaçtan meyve yemiş. Başından o anda boynuz düşmüş.^{D1375.2.1} Aptal delikanlı her ağaçtan meyveler toplamış. Sonra ayağına yapraklar^{D955} bağlayıp denize açılmış.^{D1524.8} Hiç batmadan denizden çıkmış. Ondan sonra eşinin yaşadığı şehre gelmiş. Padişahın sarayının yanına varıp “Meyveler satıyorum, meyveler satıyorum.” diye bağırılmış.

Padişahın sarayından bir kız çıkmış. Aptal delikanlı bu kızı tanımış. Bu kız padişahın kızının hizmetçisiymiş. Yalnız bu kız çok çirkinmiş. Aptal delikanlı, kıza “İşte bu meyveyi ye.” diyerek kıza bir meyve vermiş.

Kız o meyveyi yiyince “Pek tatlıymış.” demiş. Sonra o meyveden padişahın kızına da yedireyim diye almış. Aptal delikanlı yemesi için padişahın kızına boynuz çıkararak meyveden vermişmiş. Hizmetçi kız, padişahın kızının yanına gelmiş. Padişahın kızı bu kızın güzelliğini görünce aklı şaşmış. Ona “Sen nasıl böyle güzelleştin?” demiş.

Hizmetçi kız “Bir satıcı delikanlıdan meyve alıp yedim. Yer yemez güzelleştim. O sana da bir meyve verdi.” demiş.

Padişahın kızı, hizmetçi kızıdan meyveyi alıp yemiş. Yer yemez padişahın kızının başında uzun boynuz çıkmış. Aptal delikanlı oradan hemen kaçıp gittiğinden onu bulamamışlar. Padişahın kızının başı çok ağrıyaya başlamış. Padişah değişik yerlerdeki doktorlara haber salmış. Padişahın kızının yanına onu iyileştirmek için çeşitli doktorlar gelmiş. Ama hiçbir faydası olmamış. Kızın boynuzu daha da büyüymüş.

Bir zaman sonra Aptal delikanlı kendi kimliğini gizleyerek saraya gelmiş de “Ben senin kızını iyileştireceğim. Sen bir saray yaptır. Saray bir haftada yapılsın. Saray yapıldıktan sonra kızını oraya koy. Ben bir haftaya gelirim. Ben gelince ne kadar çalgıcı varsa hepsi de sarayın yanında çalgı çalsınlar.” demiş. Delikanlı böyle dedikten sonra oradan gitmiş.

Doktorun söylediği gibi her şey bir hafta içinde yapılmış. Bir hafta sonra doktor delikanlı eline sopa alıp padişahın kızının kaldığı saraya girmiş. Çalgıcılara çalmalarını söylemiş. Çalgıcılar bütün şehri inlete inlete çalmaya başlamışlar. Aptal delikanlı sarayın kapısını kapatıp padişahın kızının boynuzlarının üstüne çıkmış. Sonra padişahın kızına sopayla vurmaya başlamış. Padişahın kızı bağırmaya başlamış ama ne kadar bağırırsa da çalgıların sesinden onun sesi duyulmamış. Aptal delikanlı padişahın kızını hâli kalmayınca kadar bir güzel dövdükten sonra elbiselerini çıkarıp evvelki elbiselerini giymiş. Sonra kıza “Eğer benim hanımın olmak istiyorsan benim çantamı, boynuzumu çıkarıp ver. Ondan sonra senin boynuzunu düşürürüm.” demiş.

Kız “Bir kez daha etmem. Ne şeyin varsa hepsini vereceğim.” diye yemin etmiş. Aptal delikanlı, kızı canı çıkıncaya kadar dövdükten sonra istediği şartlarda anlaşıp kıza boynuz düşüren meyveyi vermiş. Kız meyveyi yiyince o an eski hâline dönmüş. Aptal delikanlı sarayın kapısını açıp çalgıcılara durmalarını söylemiş.

Padişahın kızı babasının yanına gidip “Bu doktor benim önceki kocam çıktı. Ben onu maskara etmişim. Bu yüzden benden öcünü aldı.” demiş.

Padişah o sırada kızının iyileştiğini görüp büyük bir düğün kurdurmuş. Kızını yeniden bu delikanlıya vermiş. Aptal delikanlı çok akıllı birisi olup padişah öldükten sonra onun yerine padişah olmuş.

2.21.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 21

E327. Dead father’s friendly return / *Ölmüş babanın dostça dönüşü*
TOM: 21

E373-5. Caftan (robe) received from summoned dead father / *Çağrılan ölmüş babadan kaftan alınması* (MEK) TOM: 21

D1052. Magic garment (robe, tunic) / *Sihirli elbise (kaftan, ceket)*
TOM: 21

D1361-46. Magic Caftan (robe) render invisible / *Sihirli kaftanın görünmezlik sağlaması* (MEK) TOM: 21

D1193. Magic bag (sack) / *Sihirli çanta (kese)* TOM: 21

D1451.2. Inexhaustible bag (sack) furnishes money / *Torbanın bitip tükenmek bilmeyen para sağlaması* TOM: 21

D1011.1-1. Magic cattle horn / *Sihirli sığır boynuzu* (MEK) TOM: 21

D1475.1-1. Magic soldier-producing cattle horn / *Sihirli asker üreten sığır boynuzu* (MEK) TOM: 21

D981. Magic fruit / *Sihirli meyve* TOM: 21

D1337.1-13. Magic fruit makes beautiful / *Sihirli meyvenin güzelleştirmesi* (MEK) TOM: 21

D1473-5. Magic fruit furnishes clothes / *Sihirli meyvenin elbise sunması* (MEK) TOM: 21

D1375.1.1. Magic fruit causes horns to grow on person / *Sihirli meyvenin insanda boynuz çıkmasına neden olması* TOM: 21

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 21

D1375.2.1. Magic fruit removes horns from person / *Sihirli meyvenin insandan boynuzu ortadan kaldırması* TOM: 21

D955. Magic leaf / *Sihirli yaprak* TOM: 21

D1524.8. Leaf serves as boat / *Yaprağın kayak olarak kullanılması* (MEK) TOM: 21

2.22. GAK GAK DİYE ÖTEN KAZ

2.22.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda on iki yaşında bir kız, annesi ölünce öksüz kalmış. Annesi ölünce babası yeniden evlenmiş. Evlendiği hanımın da bir kızı varmış. Üvey kız çok çalışkan çok becerikliymiş. Ekmek pişiriyor, çamaşır yıkıyor, her işi yapıyormuş. Buna rağmen üvey annesi bu kızı her zaman itip kakıyormuş.

Eee, kendi kızı ise güzel güzel giyinip geziyormuş, hiçbir iş de yapmıyormuş.

Bir vakit padişah düğün yapıyormuş. Bunlar babası, annesi, kız; üçü birlikte düğüne gitmişler. Öksüz kız evde kalmış. Kendileri düğüne gittiğinde üvey anne, öksüz kıza yapması için bir sürü iş vermiş. Ona “Ekmek pişir, çamaşır yıka, yerleri sil, yemek pişir.” demiş. Öksüz kız “Benim de kendi annem olsaydı düğüne giderdim. Güzel elbiselerim olurdu.” diye ağlaya ağlaya çamaşır yıkamış. Tam o sırada bir sığır eve girmiş de “Niye ağlıyorsun kızım?” demiş.^{B184.2.1.}

“Ağlamayayım da ne yapayım. Benim annem ölmüş. Babam, üvey annem, üvey kız kardeşim düğüne gittiler. Bana da yapmam için bir sürü iş verdiler.” demiş öksüz kız.

“Ağlama kızım, ben sana yardım edeceğim.” demiş sığır. Böyle der demez sığır bir boynuzunu silkeleyip ekmeği pişirmiş.^{B184.2.1.3-1.} Diğer boynuzunu silkeleyince ocak apak kireçlenip ev tertemiz olmuş.^{B184.2.1.3-2.} Sığır ön ayaklarından birisini silkeleyince ortaya çok güzel elbiseler çıkmış.^{B184.2.1.3-3.} Diğer ayağını silkeleyince de ortaya çok güzel bir pabuç çıkmış.^{B184.2.1.3-4.}

İşi bitince “Haydi kızım, giyinip sen de düğüne git.” demiş sığır. Ondan sonra kız çok güzel giyinip düğüne gitmiş.

Padişahın büyük oğlunun düğünü oluyormuş. O sırada padişahın ortanca oğlu çok güzel bir kız geliyor diye merdivenden bakıyormuş. Kız düğün yerine gelmiş. Kız gelince padişahın ortanca oğlu merdivene katran sıvayıp kendisi de saklanmış. Kızın merdivene basmasıyla birlikte pabucu yapışp kalmış. Delikanlı katrana yapışan pabucu almış, düğün evine girip “Bu kimin pabucu?” diye sormuş.

Pabuç altın gibi parlıyormuş. Güzel pabucu görünce kızların hepsi “Benimki!” diye bağırılmışlar.

“Yok, bu pabuç sizin olamaz. Pabucun diğer teki sahibinin ayağında olmalı.” demiş padişahın ortanca oğlu.

Pabucu yapışırp kalınca öksüz kız fırının arkasına girip aklanmışmış. Pabucun sahibi kim diye aradıklarında kız “Ben buradayım.” diye çıkmış. Öksüz kızı görünce annesi şaşırıp kalmış.

Padişahın ortanca oğlu kızın elinden tutarak “Bu benim de düğün meclisim olacak.” demiş. Şimdi bunlar iki düğünü birlikte yapmaya başlamışlar.

Bir zaman sonra üvey annesi onları yemeğe çağırılmış. Zehirli yemekler yedirip öksüz kızı öldürmek istiyormuş.

Öksüz kızı seven bir ihtiyar kadın varmış. Bu ihtiyar kadın bu işi anlayıp kıza “Kızım, sen misafirlige geldiğinde üvey annen sana zehirli yemekler yedirecek. Sen önüne konulan yemekleri yeme, koynuna doldur. Eşine de söyle.” demiş.

Sonra bunlar varmışlar, annesine ne söylesin ki. Masada belişler (etli Tatar böreği), akıtmalar hazırlanmış. Bu ikisi hiçbir şey yememişler, sessizce koyunlarına doldurmuşlar. Hiçbir şey yemeseler de teşekkür edip çıkmışlar. Biraz gittikten sonra koyunlarından yemekleri çıkarıp kuşlara vermişler. Yemeklerden yiyen kuşlar yavaş yavaş ölmüşler. Ondan sonra kız ile eşi, bir daha üvey anneye gitmemişler.

Uzun bir zaman sonra kız hamile kalmış. Çok geçmeden bebeği olmuş. Bebek doğduktan sonra üvey annesi gelmiş de “Ay, çocuk doğuran kişiyi hamam yakıp yıkamak gerek diye geldim.” demiş.

Üvey anne hamamı yakıp ısıttıktan sonra kızı hamama alıp gelmiş. Hamamı iyice kilitlemiş de fırçayla sert sert üvey kızını fırçalamaya başlamış. Fırçaladıkça kız hâlden düşmüş. O sırada üvey kız, güvercin olup bacadan uçup gitmiş.^{D154.1} Üvey annesi koşarak gelip damadına “Hanımın büyücüyümüş, ocağın bacasından uçup gitti.” demiş.

Bu söze şaşırıp kalan damat daha önce onlara yardım eden ihtiyar kadına gitmiş.

İhtiyar kadın “Çocuğum, senin hanımın büyücü falan değil. Onun hiçbir günahı da yok. Bu anlattıklarına göre o kuş olup gitmiş. O şimdi kır kazlarıyla uçuyor.” demiş.

“Nine, sen bana söyle şimdi! Onu nasıl döndürebilirim?” demiş damat.

“Onu döndürmek çok zor çocuğum. Sen bebeğini kundaklayıp al. Falan denizin kıyısına git. Deniz kıyısında uçan kazları görünce

‘Gak gak diye uçan kazlar,

Nerede bunun annesi?

Ağlıyor burada bebesi.’

diye bağır. Bebeğin annesinin nerede olduğunu kazlar söylerler.” demiş.

Damat bebeği kundaklayıp denizin kenarına varmış. Orada kazları görür görmez

“Gak gak diye uçan kazlar,

Nerede bunun annesi?

Ağlıyor burada bebesi.” demiş.

“Onun annesi bizimle birlikte değil, ikinci sürüde.” diye kazlar cevap vermişler.^{B211.3.3} Az sonra ikinci sürüdeki kazlar da uçup gelmişler.

“Gak gak diye uçan kazlar,

Nerede bunun annesi?

Ağlıyor burada bebesi.” diye bağırmış damat.

Kazlar da ona “Bizimle birlikte değil, arkadaki sürüde.” diye cevap vermişler. Üçüncü kez söylediğinde kazların arasından biri gelip bebeği emzirmeye başlamış. Emzirdikten sonra bebeği eşine verip “Sürüm uzaklaştı.” deyip gitmiş.

Eşi ağlaya ağlaya bebekle birlikte dönmüş. Bu şekilde sıkıntılı üç gün geçirdikten sonra ihtiyar kadının yanına yeniden gitmiş. İhtiyar kadın^{N825.3} “Bir dahaki sefere yanına konduğunda onun bir teleğini koparıp al. Ondan sonra o uçamaz.” demiş.

Bunu öğrendikten sonra damat bebeği alıp yeniden deniz kıyısına gitmiş. Uçan kazları görüp üç kez bağırmış.

“Gak gak diye uçan kazlar,

Nerede bunun annesi?

Ağlıyor burada bebesi.” demiş.

Üçüncü sürtüden bir kaz gelip bebeği almış, emzirmeye başlamış.^{B535.0.7-3.}
Bu arada damat ondan bir telek koparıp almış. Kaz uçmak için kanat çırpırsa da uçamamış.

“Eh, mahvettin, ben pek rahat yaşıyordum. Üvey annem eskisi gibi bana rahat vermez, beni öldürür.” demiş.

“Sana hiçbir şey yapamaz.” demiş delikanlı. Sonra hanımını alıp geri dönmüş.^{D354.1.}

Kızın babasının bütün olan bitenlerden hiç haberi yokmuş. Öğrenince kılıcını alıp hanımını öldürmüştü. Ondan sonra kızı ve damadıyla birlikte güzel günler yaşamaya başlamış.

2.22.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 22

B184.2.1. Magic cow / *Sihirli inek* TOM: 22

B184.2.1.3-1. Magic cow bakes breads by jerking off its horns once / *Sihirli ineğin boynuzunu bir kez silkelemesiyle ekmeği pişirmesi* (MEK) TOM: 22

B184.2.1.3-2. Magic cow cleans a house by jerking off its horns once / *Sihirli ineğin boynuzunu bir kez silkelemesiyle evi temizlemesi* (MEK) TOM: 22

B184.2.1.3-3. Magic cow gives pretty clothes by swinging one of its front legs / *Sihirli ineğin ön ayaklarından birini sallamasıyla çok güzel elbiseler vermesi* (MEK) TOM: 22

B184.2.1.3-4. Magic cow gives pretty shoes by swinging one of its front legs / *Sihirli ineğin ön ayaklarından birini sallamasıyla çok güzel bir ayakkabı vermesi* (MEK) TOM: 22

D154.1. Transformation: man to dove / *İnsanın güvercine dönüşmesi* TOM: 22

B211.3.3. Speaking goose / *Konuşan kaz* TOM: 22

N825.3. Old woman helper / *İhtiyar yardımcı kadın* TOM: 22

B535.0.7-3. Goose as nurse for child / *Bir çocuk emziricisi olarak kaz* (MEK) TOM: 22

D354.1. Transformation: dove to person / *Güvercinin insana dönüşmesi* TOM: 22

2.23. MUSTAN BAŞLIK¹²

2.23.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir ihtiyar adamın üç kızı varmış. İhtiyar adam, hanımı ölünce başka bir hanım almış. Bu hanım, kızları hiç sevmemiş. Bir yolunu bulsam da bu kızlardan kurtulsam diyormuş. Şimdiki üvey anneleri kızların babasına “Sen kızları ormana götürüp yollarını kaybettir. Ben onlarla birlikte yaşamam.” demiş.

İhtiyar adam “Haydi kızlar, ormana çilek toplamaya gidiyoruz.” demiş. İhtiyar adam atı koşumlayıp kızlarını arabaya bindirdikten sonra ormana gitmiş. Kızlar çilek toplamak için kova da almışlar. Ormana vardıklarında babaları “Ben odun kesiyorum. Siz biraz çilek toplayın.” demiş.

Üç kız birlikte çilek toplamaya başlamışlar. Babaları bir kayın ağacına tokmak bağlamış. Tokmak vurdukça tan-tun sesleri çıkarıyormuş. Sonra babaları eve dönmüş. Kızlar dinlemişler. “Babamız odun kesmeye devam ediyor.” diye yeniden çilek toplamaya başlamışlar. Akşam olunca kızlar “Haydi babamızın yanına gidelim.” demişler. Oraya gitmişler. Tokmak takırdıyormuş ama babaları orada yokmuş. Bunlar nereye gideceklerini bilmeden gitmişler. Biraz gidince bir ev görmüşler. Gelip bu eve girmişler. Evde bir cadı^{G200} oturuyormuş. İhtiyar cadının bir kızı da varmış.

Cadı, en büyük kıza “Sen nerede yatarsın?” diye sormuş.

“Annemin sağ yanında yatarsım.” demiş kız.

Ortanca kıza “Sen nerede yatarsın?” diye sormuş.

“Ben annemin sol yanında yatarsım.” demiş ortanca kız.

Küçük kıza “Sen nerede yatarsın?” diye sormuş.

“Ben bacanın başında yatarsım.” demiş küçük kız.

Küçük kız zekiymiş. Bir torba tuz alıp bacanın başına çıkmış. Diğer iki kız ise ölü gibi uyumuşlar. Bunlar uyuyunca cadı ocağı yakmış. Sonra bir türkü mırıldanarak bıçağı bileği taşında bilemeye başlamış.

¹² Tatar masallarında cadı karakterine verilen isimlerden birisi.

“Şangır şungur bilirim,

Kızların başını keserim.” demiş.

İhtiyar kadın ocağa ateş yakınca yukarıdaki zeki kız bacadan aşağıya tuzu boşaltmış, ateş sönmüş. O arada tan atmış. Tan atınca cadı, kızları kesememiş. Çay kaynatıp kızları yedirip içirmiş.

Cadı, kızların karnını doyurduktan sonra balık tutmaya gitmiş. O gidince kızlar, cadının kızını suya batırmışlar. Sonra da bir kazığın başına oturtup kaçmışlar.^{G265.4.0.1-1.}

Cadı balıktan dönünce görmüş ki kızı ölmüş, diğerleri de kaçmışmış. Cadı kızların arkasından iz sürmeye başlamış.

Küçük kız cadının iz sürüp geldiğini sezip “Hay, cadı bizi arkamızdan kovalıyor, ne yapacağız?” demiş.

Büyük ablası “O yetişirse bileği taşını bırak. Dağlar taşlar oluşsun.” demiş. Küçük kız bileği taşını^{D1209-9.} bırakmış. İnsanın geçemeyeceği dağlar taşlar oluşmuş.^{D932.0.1-1.} Bu tarafta kızlar, diğer tarafta cadı kalmış.

“Ey çocuğum, nasıl geçtiniz bu dağları taşları?” diye cadı öbür taraftan bağırarak sormuş.

“Tırmana tırmana, düşe kalka çıktık.” demiş küçük kız.

Kızlar gitmişler, cadı orada kalmış. Bunlar epeyce bir yeri geçmişler. Beş altı kilometre daha gidince cadı dağları taşları aşip yeniden bunların arkasından kovalamaya başlamış.

Küçük kız “Cadı yine bizi kovalamaya başladı. Ne yapacağız?” demiş.

Yanlarında tarakları^{D1072.1.} varmış. Arkalarına dönerek “Farenin bile çıkmayacağı gür bir orman olsun.”^{D941.1-1.} diyerek kızlar taraklarını bırakmışlar.

Cadı gür ormanın olduğu yere gelerek “Çocuğum bu gür ormanı nasıl geçtiniz?” demiş.

“Gür ormandan çıkarken bütün vücudumuz yara bere içinde kaldı.” demiş küçük kız.

Sonrasında bir şekilde cadı gür ormanın içinden çıkıp yeniden kızları kovalamaya başlamış.

Küçük kız yine cadının arkalarından geldiğini sezip “Cadı bizi kovalamaya başladı.” demiş.

Kızlar arkalarına dönüp yanlarına aldıkları aynayı^{D1163}. Bırakmışlar. “Dipsiz deniz olsun.” demişler. Onların arkasında bir deniz meydana gelmiş.^{D2151.1.1-1}.

“Ey çocuğum, bu dipsiz denizi nasıl geçtiniz?” demiş cadı.

“Paçalarımıza taş bağlayıp geçtik.” demiş küçük kız.

Kızlar böyle deyince cadı paçalarına taş bağlayıp denize girmiş. Denize girince cadı batıp ölmüş.^{G278-3}. Kızlar çok sevinip yollarına devam etmişler. Bir hayli yol giden kızların karnı acıkmış. Bir dağa çıkınca üçü birden bakmışlar, yakınlarda bir şehir görmüşler. Kızlar bu şehre doğru gitmişler. O sırada padişahın oğlu ile iki veziri ava çıkmışmış. Onlar kızların olduğu yere doğru geliyorlarmış.

Kızları görünce padişahın oğlu “Siz insan mısınız, şeytan mısınız?” diye sormuş.

“Biz insanız.” demiş kızlar.

“İnsansanız aşağıya inin.” demiş padişahın oğlu.

Kızları aşağıya indirmişler. Küçük kız pek güzelmiş. Kızlar aşağıya inince padişahın oğlu “Büyük kız, birinci vezire; ortanca kız, ikinci vezire, küçük kız da tam bana göre.” demiş.

Ondan sonra birinci vezir büyük kıza “Hangi hünerleri biliyorsun?” diye sormuş.

“Bir metre kumaş alırsan bütün şehri giydirebilirim.” demiş büyük kız.

İkinci vezir ortanca kıza “Hangi hünerleri biliyorsun?” diye sormuş.

“Bir öküz kessen bütün şehri doyururum.” demiş ortanca kız.

Padişahın oğlu, küçük kıza “Ne gibi hünerlerin var?” demiş.

“İpek saçlı, inci dişli, gümüş bedenli çocuk doğururum.” demiş küçük kız.

Ondan sonra bunlar birlikte eve dönüp beraber yaşamaya başlamışlar. Küçük kız hamile kalmış. Padişahın oğlu ava gitmiş. Küçük kızın bebeğini doğurmasına da az kalmışmış.

Birinci vezir bir metre kumaş alıp büyük kıza vermiş. Kız bütün şehri giydirememiş.

Ortanca kıza bir öküz kesip vermişler. O da bir öküzün etiyle tüm şehri doyuramamış.

Küçük kızın doğum sancıları başlayınca ebe gelmiş. Küçük kız ipek saçlı,^{F555-11.} inci dişli,^{F544.3-7.} gümüş bedenli^{F521.3.4.} bir erkek çocuğu doğurmuş.

İki ablası öfkelenip küçük kız kardeşlerini kıskanmışlar. Deryadan köpek yavrusu getirip küçük kardeşimiz köpek yavrusu doğurdu diye söylemişler. Gerçek çocuğu İrtiş’in (bir ırmak ismi) öbür yakasındaki balıkçı dedeye götürüp bir akçeye vermişler. Balıkçı “Bu çocuk benim olsun.” demiş.

Bir zaman sonra küçük kız yine hamile kalmış. Küçük kız yeniden ipek saçlı, inci dişli, gümüş bedenli bir kız çocuğu doğurmuş. Bu çocuğu da ablaları daha önceki çocuğu sattıkları ihtiyara satmışlar.

Padişah avdan döndüğünde ona “Hanımın yine köpek yavrusu doğurdu.” demişler. Padişah çok öfkelenip vezirlerine “Benim hanımın gözlerini kör edin. Sonra onu kapının girişine oturtun. Giren tükürsün, çıkan tükürsün.” demiş.

Ondan sonra padişahın hizmetindekiler padişahın hanımını sakat bırakmışlar. Onu kötürüm birisi olarak kapının girişine oturtmuşlar.

Padişah bir gün yine ava çıkmış. Padişah dolaşa dolaşa balıkçının yaşadığı adaya varmış. Balıkçının yanında çok güzel çocuklar varmış. Padişah, balıkçı dedenin yanına varıp ona “Ey dede, nereden aldın bu kadar güzel çocukları?” diye sormuş.

“Bir padişah bir kızla evlenmiş. Onun çok güzel çocukları olmuş. Kızın ablaları, küçük kardeşlerini kıskanmışlar. Onun çocuklarını köpek yavrularıyla değiştirmişler. İşte o çocukları ben birer akçeye satın aldım.” demiş.

O zaman padişah ne yapacağını bilememiş, ağlayarak “Hanımımın ablaları beni aldatmış. Ben hanımımın ayaklarını ellerini kırdırdım. Onun gözlerini kör ettirdim. Şimdi ona ne yapayım?” demiş.

“Dönüp git. İşte şu yaprağı^{D955.} ilk önce onun gözüne, sonra kollarına, ondan sonra da ayağına sür. Hanımım eskisi gibi olur.” demiş ihtiyar adam.

Ondan sonra padişah çocukları satın almak için balıkçıya verdiği iki akçenin yerine elli akçe para vermiş, çocukları alıp evine dönmüş. Dönünce balıkçının verdiği yaprağı hanımının gözüne, ellerine, ayaklarına sür-

müş. Hanımı eskisi gibi olmuş.^{D1500.1.4.2.} Kızın ablaları bu durumu görünce şimdi bizi öldürecekler diye ne yapacaklarını bilememişler.

Padişahın ihtiyar babası daha hayattaymış. “İşte baba, hanımımın ablaları beni şöyle şöyle aldatıp çocuklarımı köpek yavrularıyla değiştirmişler. İşte hanımım, işte çocuklarım.” demiş.

İhtiyar padişah bu kadar güzel çocukları görünce sevinmiş. Ne yapacağını bilemeyince oğluna “Şimdi biz ablalarını ne yapalım?” diye sormuş.

İhtiyar padişah iki vezirine de “Biricik öz kardeşlerine böyle bir kötülük yaptıkları için ablalarını asalım, başkalarına ibret olsun.” demiş.

2.23.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 23

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 23

G265.4.0.1-1. Person punishes witch by killing witch's daughter / *Cadıyı kızını öldürerek cezalandırma* (MEK) TOM: 23

D1209-9. Magic grindstone / *Sihirli bileği taşı* (MEK) TOM: 23

D932.0.1-1. Mountain created by magic grindstone / *Sihirli bileği taşı aracılığıyla dağ yapma* (MEK) TOM: 23

D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* TOM: 23

D941.1-1. Forest produced by magic comb / *Sihirli tarak aracılığıyla orman yapma* (MEK) TOM: 23

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 23

D2151.1.1-1. Sea produced by magic mirror / *Sihirli ayna aracılığıyla deniz yapma* (MEK) TOM: 23

G278-3. Witch dies by drowning in the lake / *Cadının gölde boğularak ölmesi* (MEK) TOM: 23

F555-11. Person with silk hair / *İpek saçlı insan* (MEK) TOM: 23

F544.3-7. Person with pearl teeth / *İnci dişli insan* (MEK) TOM: 23

F521.3.4. Person with body of silver / *Gümüş bedenli insan* TOM: 23

D955. Magic leaf / *Sihirli yaprak* TOM: 23

D1500.1.4.2. Magic healing leaves / *Sihirli iyileştirici yapraklar* TOM: 23

2.24. ÜVEY KIZ İLE PADİŞAHIN OĞLU

2.24.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda kızlarıyla birlikte bir karı koca yaşıyormuş. Bir gün bu adamın hanımı ölümcül bir hastalığa yakalanmış. Döşekte yatarken kızını çağırıp “Kızım sana bir sığır bırakıyorum. Bir isteğin olursa bu sığırın kulağına söyle, isteğin önüne gelir. Bu sığır ölürse bağırsağını toprağa gömersin.” demiş.

Bir zaman sonra bu kadın ölmüş. Adam, genç bir kadın almış. Genç kadının ardından bir de kızı gelmiş. Genç kadın çok kötüymüş. Üvey kızını çok itip kakıyormuş. Hastalanıp gitsin diye ona çok zor işler yaptırıyormuş. Doğru dürüst yemek bile vermiyormuş. Üvey kız her gün çalışıp yorulunca sığırın^{B184.2.1.} yanına gidip sol kulağına söylüyormuş. O vakit onun önüne bir sofraya kuruluyor, çok lezzetli yemekler geliyormüş.^{B184.2.1.3-5.} Bu kız her gün doyuncaya kadar yiyip içmiş. Günden güne gelişip güzelleşmiş. Kızın güzelliği karşısında üvey anne onu daha çok kıskanmaya, ona daha çok öfkelenmeye başlamış.

İşte bir gün üvey anne, üvey kızına öz annesinden kalan sığırın varlığını anlamış. Bu sığırı kestirmek için fırsat kollamaya başlamış. Sığırı kestirmek düşüncesiyle kocasına “Benim ağırlarıma dayanacak gücüm yok. Büyücü kadına gidesim var.” demiş.

Kocasını git diyerek onu göndermiş. Kadın, büyücü kadına gidiyorum diye bir dağ başında oturduktan sonra dönmüş.

Hanımı dönünce kocası “Büyücü kadın nasıl bir tedavi yolu söyledi?” diye sormuş.

Hanımı ciddi bir şekilde “Ey ihtiyar, büyücü kadın çok külfetli bir şey söyledi.” demiş.

Kocasını “Ne söyledi? Sen bir söyle hele!” demiş.

Kadın “İşte, şu sığırımızı kesip onun yüreğini yememi söyledi.” demiş.

“Tamam o zaman, başka çare yoksa keseriz.” dedikten sonra adam sığırı kesmeye karar vermiş.

Üvey kız babasına “Babacığım, lütfen kesmeyin!” diye yalvarmaya başlamış. Onun sözüne bakmamışlar, sığırı kesmişler.

Kız “Artık sığırı kestiniz. Hiç olmazsa bağırsaklarını bana verin.” demiş.

“Bağırsağı neye yarar ki?” diye sığırın bağırsaklarını kıza vermişler. Kız bağırsakları^{D1015-1} evin arkasına gömdükten sonra uyumuş. Sabah olunca gözüyle ne görsün, evin arkası çok güzel bir meyve bahçesi olmuşmuş.^{D961.1-1} Kız bahçeye çıkınca ağaçlarda olgunlaşmış elmalar kızın ağzına düşmeye başlamış. Bunu gören üvey anne ile kızı onu çok kıskanmışlar. Hiç olmazsa elmasından yiyelim diye bahçeye çıkmışlar ama bir elma bile koparamamışlar. Bunlar ellerini bir elmaya uzattıklarında elma havaya doğru yükseliyormuş.^{D950.10-1} Üvey anne buna çok öfkelenip yemek vermeyi bırak üzerindeki elbiseleri de çıkarttırıp üvey kızını evden kovmuş.

Bir gün bunların bahçesinin yanından padişahın oğlu geçmekteymiş. Padişahın oğlu bahçenin güzelliğini merak edip içeri girince kendisine bir elma verilmesini emretmiş. Üvey anne hemen padişahın oğlunun yanına kendi kızını çıkarmış. Bu kız ne kadar uğraşsa da bir elma koparıp alamamış. Her almak isteyişinde elmalar yukarı doğru yükselmişler. Sonra annesi çıkıp koparmaya çalışmış, o da koparamamış. Mecburen üvey kızı çağırılmışlar. Üvey kız, padişahın oğluna elmalar koparıp vermiş.

Padişahın oğlu bu kıızı çok beğenmiş. Onu kendine hanım olarak almak istemiş. Üvey anne “Haydi gitsin, gitsin. Hiç olmazsa gözümüzün önünden kaybolur. Bahçesi de bize kalır.” demiş.

Üvey kızı almak için padişahın oğlu çok güzel bir araba göndermiş. Kıza güzel elbiseler giydirmişler. Ondan sonra onu arabaya bindirip alıp gitmişler. Giderlerken arkalarına baktıklarında gözleriyle ne görsünler, bahçe de kızın ardından geliyormuş.^{D950.10-2} Böylece üvey anne bahçeden de olmuş.

Üvey kız, padişahın oğluyla rahat bir hayat yaşamaya başlamış. Onlar hâlen de birlikte yaşıyorlarmış.

2.24.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 24

B184.2.1. Magic cow / *Sihirli inek* TOM: 24

B184.2.1.3-5. Person whispers cow’s left ear and a dinner table appears / *İneğin sol kulağına söyledikten sonra bir sofranın kurulması* (MEK) TOM: 24

D1015-1. Magic intestines / *Sihirli bağırsaklar* (MEK) TOM: 24

D961.1-1. There appear a fruit garden where a cow’s intestines are burried / *İneğin bağırsaklarının gömüldüğü yerde bir meyve bahçesinin oluşması* (MEK) TOM: 24

D950.10-1. Magic apple tree gives its apples only to good people / *Sihirli elma ağacının sadece iyi kişilere meyvesinden vermesi* (MEK) TOM: 24

D950.10-2. Magic apple tree comes after its owner / *Sihirli elma ağacının sahibinin arkasından gelmesi* (MEK) TOM: 24

2.25. ÜÇ KIZ KARDEŞ

2.25.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir kadın varmış. Bu kadın, kızlarının üstü başı tam; karınları tok olsun diye gece gündüz çalışmış.

İşte, bu kızlar büyümüşler. Bir yüzü aya bir yüzü güneşe benzeyen kızların her biri birbirinden güzel, boylu poslu, kırlangıçlar gibi zarıfmış. Üç kız kardeş sırayla evlenip evden çıkıp gitmişler.

İşte aradan bir yıl geçmiş, iki yıl geçmiş, üç yıl geçmiş. Rahat bir hayat sürerlerken anneleri hastalanmış. Annelerinin yakın bir ormanda sincap dostu varmış. Onu çağırıp “Sincap dostum, gidip kızlarıma hâlimi söyle. Onlar yanıma gelsinler.” demiş.

Sincap^{B437.3.} hemen çıkıp gitmiş. Sincap varıp pencereyi tıklattığında büyük kız bakır leğenleri fırçalıyormuş. Sincaba “Hay, gelmeyi çok isterdim ama önce leğenleri fırçalayıp temizleme işini bitiresim var.” demiş.

Sincap ona öfkelenmiş de “Öyleyse sen bu leğenlerinden sonsuza kadar ayrılma!” demiş.^{B211.2-11.} Sincap böyle deyince iki leğen, kızı iki tarafından kıstırmış.^{D1413.7.} Büyük kız yıkılıp düşmüş, oracıkta bir kaplumbağaya dönüşmüş.^{D195.}

Sincap oradan ayrılıp ortanca kıza doğru koşturup gitmiş. Ortanca kız bu kaygılı haberi duyduğunda kendir dövüyormuş. Sincaba “Hay, annemin yanına hemen koşup giderdim ama çarşıya götürmek için kendir dövüp hazırlayasım var.” demiş.

Sincap çok öfkelenmiş de “Öyleyse, sen hayatının sonuna kadar kendir döverek kal!” demiş. Ortanca kız oracıkta örümceğe dönüşmüş.^{D181}

Ondan sonra sincap oradan ayrılıp en küçük kıza doğru koşturup gitmiş. Sincap, pencereyi tıklattığında küçük kız hamur yoğuruyormuş. O tek bir söz bile söylemeden, hamurlu ellerini de silmeden doğruca annesinin yanına koşmuş.

Sincap küçük kıza “Ey sevgili çocuk! Ömür boyu iyilik gör, insanları mutlu et, onlara neşe ver, rahatlık ver. İnsanlar seni sevsinler. Senin ne kadar iyi bir insan olduğunu sonsuza kadar unutmasınlar.” demiş. Küçük kız gerçekten de çok rahat bir ömür sürmüş, halk onu çok sevmiş.

2.25.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 25

B437.3. Helpful squirrel / *Yardımcı sincap* TOM: 25

B211.2-11. Speaking squirrel / *Konuşan sincap* (MEK) TOM: 25

D195.Transformation: man to frog / *İnsanın kurbağa dönüşmesi*
TOM: 25

D1413.7. Basin to which one sticks / *Leğenin birine yapışıp kalması*
TOM: 25

D181. Transformation: man to spider / *İnsanın örümceğe dönüşmesi*
TOM: 25

2.26. AK YILAN

2.26.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir han varmış. Han bir gün yatıp bir rüya görmüş. Ertesi gün tüm yurda haber salarak “Her kim gelip rüyamda ne gördüğümü bilirse ona yüz altın vereceğim. Eğer gelip de benim gördüğüm rüyayı bilemezse başını keseceğim.” demiş.

Yine o zamanlarda zavallı, fakir bir delikanlı varmış. O delikanlının hanımı kocasına düşmanlık besliyormuş. Eline geçen her fırsatta onu öldürmek istiyormuş.

Bu kadın, hanın sözlerini duyunca hanın karşısına gelerek “Ey padişah, rüyanızın yorumunu benim kocam bilir ama bilse de söylemez.” demiş.

Han, bu sözlere inanıp o zavallıyı çağırtmak için hemen adam göndermiş. Zavallı delikanlı bu olay karşısında tanrıya yalvarmış. Sonra kaderine razı olup canından ümidi kesmiş bir hâlde gelirken bir ak yılanla rastlamış. Yılan selam vermiş. Bu fakir selamı almış.

Yılan “Ey insan, nereden gelip nereye gidiyorsun? Niye ağlıyorsun?” diye sormuş.^{B211.6.1.}

Bu fakir her ne hâli varsa söyleyerek “Hanımız bir rüya görmüş. Rüyasını kim yorumlarsa ona yüz altın verecekmış. Eğer yorumlayamazsa o kişinin başını kesecekmış.” demiş.

Yılan “Gitmek istiyorsan gidersin, istemezsen gitmezsin.” demiş.

Delikanlı “Benim bir hanımım var. Bana düşman, her fırsatta beni öldürmek istiyor. Bu haberi duyunca hanın katına çıkıp ‘Senin gördüğün rüyayı benim kocam bilir, bilse de gelip sana söylemiyor’ diye hana söylemiş. Hanın adam göndererek beni aldirtmasının sebebi budur.” demiş.

Bunu duyunca yılan “Ey fakir, eğer ben onun rüyasını sana söylersem sen ölmekten kurtulursun. Hanın söz verdiği o yüz altını getirip bana verir misin?” demiş.

Fakir “Altınla gümüşten can daha tatlı, anneyle babadan mal daha iyi. Eğer ölümden kurtulursam bana hiçbir şey gerek değil. Hepsini getirip sana veririm.” demiş.

Yılan “İçeri girmenle birlikte han sana ‘Ey garip, ben rüyamda ne gördüm?’ diye sorar. Sen onun sorusuna ‘Rüyamda kurt görmüşsün.’ diye cevap ver.^{D1712.3-1.} Ondan sonra han yüz altını çıkarıp sana verir. Sen, o yüz altını ihanet etmeden getirip bana ver.” demiş.

Bu sözlerden sonra yılan ile delikanlı vedalaşıp ayrılmışlar. Yılan yoluna, fakir delikanlı hana gitmiş. Sonra fakir delikanlı gelip hana selam vermiş.

Han selamı almış da “Ey zavallı, ben rüyamda ne gördüm, söyle!” demiş.

Fakir delikanlı “Sen kurt gördün.” demiş.

Han orada hemen yüz altını fakire vermiş. Fakir delikanlı, padişahın sarayından çıkıp yüz altını yılanı vermeden doğruca evine gelmiş. Ondan sonra bu fakir delikanlı bu yüz altınla birçok at sürüsü, mal ve başka hayvanlar satın almış. Bu fakir delikanlı zengin olmuş. Onun için artık güzel günler başlamış.

Bir zaman sonra bu han başka bir rüya görünce bu zavallıyı çağırmak için adam göndermiş. “Eğer bilirse yüz altın vereceğim, bilemezse başını keseceğim.” demiş.

Bu zavallı daha önce çok fakirdi ya, şimdi zenginmiş. Daha önceki sefil hayatından eser yokmuş. Rahatı pek yerindeymiş, canı da eskisinden çok daha tatlı olmuş. Haberi alınca zavallı çok ağlamış ama başka çare de olmayınca “Geliyorum!” deyip yola çıkmış. Yolda kaderine razı, canından ümidi kesmiş bir hâlde giderken yine daha önceki ak yılanı rastlamış, ona selam vermiş.

Yılan selamı almış da “Ey zavallı, nereden gelip nereye gidiyorsun? Niçin ağlıyorsun?” diye sormuş.

Zavallı delikanlı “Han başka bir rüya görmüş, Bilirse yüz altın vereceğim, bilemezse başını keseceğim, diye rüyasını yorumlamam için beni çağırttı. Artık başım gitmiştir.” demiş.

Yılan “Ben ne gördüğünü bilirim ama sana söylemeyeceğim. Sen bana yalan söyledin. Yüz altını bana getireceğin yerde alıp kaçtın.” demiş.

Zavallı delikanlı “Bu rüyanın yorumunu söylersen beni bu ölümden kurtarırısın. Altınları aldığım günün gecesinde sana getiririm.” diye yemin etmiş.

Yılan “Yine beni aldatırsan, nasıl olsa, başka bir vakitte yeniden sana lazım olacağım. Öyleyse geçmişi unutalım. Şimdi söylüyorum. Hana gidip selam ver ve ona ‘Sen tilki gördün.’ diye söyle. Ondan sonra yüz altını alıp bana getir.” demiş.

Zavallı delikanlı bunları duyduktan sonra sevinmiş. Hanın katına gelip selam vermiş.

Han “Ben rüyamda ne gördüm, söyle?” diye ona sormuş.

Zavallı delikanlı “Sen tilki gördün.” demiş.

Han yüz altını çıkarıp vermiş. Zavallı delikanlı, ak yılanı uğramadan

yine ondan kaçıp evine gelmiş. Eskisinden daha zengin olmuş, oynayıp gülmüş. Zenginliği onu kibirli birisi yapmış.

Han bir gün uykusunda başka bir rüya görmüş. Yeniden zavallı delikanlıyı çağırtmış. “Bilirse yüz altın veririm, bilemezse başını keserim!” demiş. Zavallı delikanlı bu sözü işitince hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayıp “Bu vefasız dünyada kalacak mal için ak yılanla yalan söyledim.” demiş. Sonra yattığı yerden kalkıp yola çıkmış. Kendi canından ümidi kesmiş bir hâlde gelirken ak yılanla karşılaşmış.

Ak yılan onu görünce “Ey yalancı! Ey sahtekâr zavallı! Ölümünden bir kurtuldun, iki kurtuldun, üçüncüsüne yakalandın.” demiş.

Zavallı delikanlı “Ey ak yılan, beni iki kez ölümden kurtardın. Ben senin değerini her defasında bilemedim. Yanlış işler yaptım. Yeminimden döndüm. Babalık merhameti, annelik şefkati gösterip beni ölümden kurtar. Önce Allah karşısında, sonra senin karşısında kıyamet günü mahşerde bana yalancılık sıfatını yükleme. Dünya işini dünyada bitiriyorum. Sana vereceğim dediğim bütün altınları getirip sana teslim edeceğim.” demiş.

Yılan bu sözü hoş karşılayıp “Git, hanın sarayına girip selam ver. O sana ‘Ne gördüm?’ diye sorduğunda sen ‘Rüyada koyun gördün.’ dersin. O sana yüz altın verir. Sen, o altınları alıp bana getir.” demiş.

Ondan sonra bu delikanlı, yılanla vedalaşıp gitmiş. Padişahın sarayına varmış. Saraya girip selam vermiş. Han selamı almış da “Ey zavallı, ben rüyamda ne gördüm?” diye sormuş.

Zavallı delikanlı “Sen koyun gördün.” demiş. Han yüz altın daha vermiş. Delikanlı altınları alıp yılanın yanına gelmiş, ona selam vermiş. Yılan selamı almış.

Delikanlı “Senin hayır duanla sağ selamet döndüm. Canım hiçbir sıkıntı çekmedi. Kabul et, işte bendeki emanet yüz altının. Evimdeki iki yüz altını da hemen getirip sana vereceğim.” demiş. Delikanlı sözüne devam edip “Ey ak yılan! Ben, önceki altınları da sana vermeye canı gönülden niyet etmiştim ama bilmiyorum neden veremedim. Hâlâ kendime şaşıyorum.” demiş.

Sonra ak yılan “Ey delikanlı! Ben sana bu sözünün manasını söyleyeyim. Sen iyi dinle! Han ilk rüyasında kurt gördü. O zamanda hem hanın hem yurdun kurt olduğu vakitlerdi. Kurt iyilik nedir bilmez. Onun için

sözünde durmayıp bana vermedin. Ondan sonra han rüyasında tilki gördü. O vakitlerde yurt tilki gibi canavar, yalancı oldu. Onun için sen beni yalan sözlerle aldattın. En son ise han rüyasında koyun gördü. Han zulmetmeyi bırakıp adil oldu. Yurt da dürüst oldu. Han zalim olursa bütün yurt kurt, hırsız, katil olur. Han adil olursa bütün yurt doğru, insafli, dindar olur. Ayıp sende değil, hanın kendisinde. Han rüyasında bu üç hayvanı görüp yemininden döndü. Sen de bu yüz altını bana getirdin. Yurt kötü olduğunda sen de kötü oldun. Yurt iyi olduğunda sen de iyi oldun. Yurt nasılsa sen de öyle oldun.” demiş.^{J157} Bunları söyledikten sonra ak yılan “Yüz altın sana helal olsun!” diyerek gözden kaybolmuş.

2.26.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 26

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* TOM: 26

D1712.3-1. Interpretation of a dream by a snake / *Rüyanın bir yılan tarafından yorumlanması* (MEK) TOM: 26

J157. Wisdom (knowledge) from dream / *Rüyadan öğrenilen hikmet (bilgi)* TOM: 26

2.27. KARUNBAY

2.27.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Karunbay adında çok zengin birisi varmış. Onun beş altı yıldır yatalak bir kız kardeşi varmış. Günlerden bir gün Karunbay bu kız kardeşini hamama yerleştirmiş. Zavallı kız hamamda yaşamaya başlamış.

Bir gece Karunbay’ın penceresini bir ihtiyar tıklatarak “Geceyi burada geçirebilir miyim?” demiş.

Soğuk ve rutubetli bir güz günüymüş. Karunbay “İşte. şu hamama gidip orada gecele.” demiş. Karunbay gelip geçen yolcuları evine almayıp hamamda yatırıyormuş.

İhtiyar hamama gitmiş. Kız hamamda yatırıyormuş. Dede, kıza “Burada nasıl yaşıyorsun?” diye sormuş.

Kız “İşte şöyle böyle, artık yemeklerden veriyorlar. Açlıktan öleceğim.” demiş.

Sonra bunlar yatıp uyumuşlar. Gece ortasında birisi daha hamamın kapısını çalıp “Dede, falan köyde falan kişinin bir oğlu oldu. Kimin bahtını yazalım?” demiş.

Dede “Karunbay’inkini yazın.”^{N120} demiş. Bu dede baht dağıtıcısıymış.^{N134}

Sabah olunca dede çok güzel kokulu bir ilacı^{D1241} kızı vermiş. Sonra ona “Bu ilacı içince iyileşirsin.” demiş. Böyle dedikten sonra vedalaşıp gitmiş.

Kız ilacı içtikten bir iki saat sonra iyiden iyiye sağlığına kavuşmuş. Sonra ayağa kalkıp eve gelmiş.^{D1502-12} O zaman Karunbay, kıza “Ya nasıl oldu da iyileştin?” demiş.

Kız “Dede ilaç verdi. İlacı içince iyi oldum.” demiş.

“Daha ne oldu?” diye Karunbay sormuş.

Kız “Gece hamamın kapısını çaldılar. Falan köyde bir erkek çocuğu doğmuş. Dedeye yeni doğan çocuğa kimin bahtını yazalım diye sordular. O da senin bahtının yazılmasını buyurdu.” demiş.

Bunu duyunca Karunbay’ın içine bir kurt düşmüş, ne yapacağını da bilememiş. Kız böyle deyince Karunbay bu kişileri aramaya çıkmış. Onları bulunca küçük çocuğu alabilmek için yalvarıp “Kızım da yok, oğlum da yok. Sizin çocuklarınız var. Bu çocuğu lütfen bana verin.” demiş.

Çok yalvarınca çocuğu Karunbay’a vermişler. Karunbay onlara çok para vermiş. Yolda dönerken Karunbay çocuğu tutup kaldırmış. Çocuğa “Canın çıksın!” demiş de duvara çarpmış. Çocuk duvarın dibinde öylece kalmış. Karunbay da yoluna devam etmiş.

Tamam, zavallı çocuk duvarın dibinde yatıp kalmış. Olayın üzerinden az bir zaman sonra el arabasıyla odun çeken iki birader oradan geçiyormuş. Bakmışlar, duvarın dibinde canlı bir çocuk bacaklarını dikmiş ağlamadan yatıyormuş.

“Haydi, alalım onu.” demiş biraderlerden adı İbrahim olan.

“Alalım, hiç olmazsa bir oğlumuz olur.” demiş biraderlerden adı Yakup olan.

Çocuğu kucaklayıp odunların üstüne yerleştirdikten sonra bunlar dönmüşler.

Böylece çocuk sağ salim bunların eline kalmış. Çocuk gündüz büyümüş, gece büyümüş. Biraderler de çok sevinmişler. Bunların işleri düzene girmiş. Ormana tekrar oduna gitmişler. Günde iki üç defa oduna gidip gelmişler. Odun satarak epeyce para kazanmışlar. Sığır, at almışlar. Para çok olunca ticarete de başlamışlar. İki üç yıl içinde zenginleşmişler. İbrahim ile Yakup'un artık büyük bir büyük dükkânları olmuş. Malları da dosdoğru Moskova'dan getiriyorlarmış.^{N265-1} Çocuk daha da büyüyüp on beş yaşına basmış.

Bir vakit yoldan dönerken bu iki birader Karunbay ile karşılaşmış. Söz sözü açarken Karunbay onlara “Siz nasıl böyle zenginleştiniz?” diye sormuş.

İbrahim “İşte böyle dostum. Biz duvarın dibinde bir erkek çocuğu bulduk. Şimdi onu büyütüyoruz. Pek bahtlı bir çocukmuş. Ondan sonra bizim işler yoluna girdi.” demiş.

“Öyle mi, eee.” demiş Karunbay.

Bunun içindeki şeytan yeniden harekete geçmiş. Düşünmüş bu “Diyorum baht yok, alışveriş kötü. Sağ kalmış lanet olasıca!” Böyle düşünürken Karunbay “O çocuğu bana satın. Ne de olsa sizin çocuğunuz değil. Evlenme çağına gelmiş kız evladım var, damadım olur. Ne kadar istersiniz?” demiş.

Biraderler düşünmüşler. Bunlara şimdi çocuk gerekli değilmiş. Zenginleştiklerinden paraya da meraklanmışlar. “Elli bin altın verirsen oğlanı alırsın.” demişler.

Karunbay hiç düşünmeden bahtını kaçırmak da istemediği için elli bin altını sayıp vermiş. Ertesi gün bir çift at koşumlayıp çocuğu onlardan alıp gelmiş.

Şimdi Karunbay, çocuğa kızını vermeyi bir tarafa bırak, onu nasıl yok ederim diye düşünüyormuş. Bir gün çocuğu çağırıp “Delikanlı, sen şimdi benim elim kolumsun. Ben sana bir iş vereceğim. Buradan çok uzakta, bir denizin ardında yüksek bir dağ var. Oradan mücevherler alıp getireceksin.” demiş. İçinden de “Dönerse daha da zenginleşirim, ondan sonra onu öldürürüm. Dönmezse bahtım da bende kalır.” diye düşünmüş.

Delikanlı ne yapsın! Kul olunca gitmeyecek hâli yok. Yola çıkmış. Gün gitmiş, gece gitmiş, gide gide büyük bir denize ulaşmış. Hadi söyleyelim Baykal denizine. Bakmış, bir dede bir tekneyle insanları geçiriyormuş.

Delikanlı “Dede, ben falan yere gideceğim. Beni oraya geçirir misin?” demiş.

Dede “Geçirmesine geçiririm oğlum ama oraya gidenlerin hiçbirisi geri dönmüyor.” demiş.

“Benim mutlaka gitmem gerek.” demiş delikanlı.

Böyle deyince dede delikanlıyı geçirmiş. Sonra delikanlı “Dede sen çok uzun zamandan beri mi buradasın?” diye sormuş.

“Elli yıl oldu. Bana büyü yaptılar.^{D2070} Oğlum, sen dönebilirsen benim buradan kurtulmanın çaresini de öğrenip dön.” demiş dede.

“Tamam, öğrenirim.” demiş delikanlı.

Delikanlı, dedeye bir ekmek verip gitmiş. Biraz yol alınca büyük bir ağaçta asılı duran bir beşik görmüş. Beşikte aksakallı bir ihtiyar sallanıyor-muş. “Ne yapıyorsun dede?” diye delikanlı sormuş.

“Bana büyü yaptılar oğlum. Kırk yıldır burada yaşıyorum. Sen nereye gidiyorsun?” diye ihtiyar sormuş.

“Falan yere gidiyorum.” demiş delikanlı.

“Sen oradan geri dönebilecek misin? Kimseler geri dönmüyor. Döner-sen beni buradan kurtarmanın çaresini de öğrenir misin? Ben de kurtulur-dum.” demiş dede.

“Tamam öğrenirim.” demiş delikanlı da yoluna devam edip gitmiş.

Ondan sonra delikanlı bir gün gitmiş, iki gün gitmiş, üçüncü günde büyük bir ev görmüş. Eve varıp içeri girmiş. Odaların birinde altın bir elmaya benzeyen bir kız oturuyormuş. Bu kız güler yüzle selam vermiş. Sonra delikanlıya “Ne yapıyorsun yakışıklı delikanlı?” demiş.

“Ben Karunbay’ın kuluyum. Mücevher almak için geldim.” demiş delikanlı.

“Helak olursun delikanlı, dev seni yok eder.” demiş kız.

Delikanlı “Yok ederse eder. Bana boş elle dönmek yakışmaz.” demiş.

Böyle diyen delikanlıya kız acımış. Delikanlı öyle böyle değil, pek de yakışıklıymış.

“Ben devin kızıyım. O, bugün dönecek. Ben sana yardım edeceğim.
^{G530.2} Sesini çıkarma.” demiş kız.

“Öyleyse sen falan yerdeki ihtiyarların büyüden kurtulmasının çaresini de öğrenebilir misin?” demiş delikanlı.

Kız “Tamam, öğrenirim.” demiş.

O arada bulutlar yükselmiş, bir kasırga kopmuş. Kız, delikanlıyı iğne yapıp^{D253}. duvara batırmış. Dev^{G0}. dönmüş. Eve girince burnunu çekip “Öf, burnuma insan kokusu geliyor.” demiş.

Kız “İnsan yiyip döndün.^{G312}. Senden çıkan kokular bu.” demiş.

“Hadi yemek koy.” demiş dev.

Kız, yemesi için deve dokuz kazan yemek getirmiş. Dev yemeği bitirince kız “Bilmem ne zamandan beri senin yanında kalıyorum. Bana hiçbir şey söylemiyorsun. Falan yerde iki ihtiyar var diyorlar. Onlara ne büyüü yapmışlar?” diye sormuş.

Dev “Çöp büyüü. Üç defa efsun okuyup üfleseler onlar kurtulur.” demiş.

Dev uyumak için yatınca kız duvardaki iğneyi delikanlı yapmış.^{D436-5}. Delikanlıya efsun dualarını öğretmiş. Delikanlı duaların hepsini çok iyi öğrendikten sonra kız ona “Şimdi gidip şu dağdan mücevher al. Çok uzun kalma, dev uyanınca seni yok eder. Üç gün sonra uyanacak.” demiş.

Delikanlının denize ulaşması için iki üç günlük yolu varmış. Delikanlı, kıza teşekkür edip dağa gitmiş. Buradan bir çuval mücevher doldurmuş. Sonra koşarak yola çıkmış. Koşa koşa beşikteki dedenin yanına gelmiş. Burada dedeye üç defa efsun okuyup üflemiş.^{D778}. Beşiğin bağları kopmuş, dede de kurtulmuş.

Ondan sonra bunlar denizin yanına gelmişler. Denizdeki dede bunları geçirince delikanlı “Senin yerine insanları karşıdan karşıya geçirecek birisi gerek. Sen başka birisi oturunca şöyle şöyle üç defa efsun okuyup üfle. O zaman oturan kişi teknede kalır, sen gidersin.” demiş.

“Tamam oğlum, teşekkürler. Birisi gelir herhâlde.” demiş bu dede.

Delikanlı evine dönmüş. Eve girince çuvalı çözüp mücevherleri masanın üstüne saçmış. Karunbay buna şaşırıp kalmış. Şimdi o, çok daha zengin olmuş ama bu zenginlik ona yetmemiş. Kendisi de mücevher alıp gelmek için delikanlıdan yolu öğretmesini istemiş. “Dur hele! Bir de ben gideyim. Daha çok alıp gelirim.” demiş Karunbay. Karunbay çavdar çuvalını alıp gitmiş.

Gide gide o da büyük denize ulaşmış. Oradaki tekneye oturunca insanları geçiren dede efsun okuyup üflemiş. Karunbay tekneye yapışıp kalmış. Dede de kendi yoluna gitmiş.

Böylece Karunbay bütün ömrünü insanları karşıdan karşıya geçirerek denizde harcamış. Karunbay’ın bütün zenginliği delikanlıya kalmış. Delikanlı onun kızıyla da evlenmiş. Onlar hâlen de çok iyi yaşıyorlar. Beni de unuttukları yok. Her yıl bana bir çift ayakkabıyla bir gömlek gönderiyorlar.

2.27.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 27

N120. Determination of luck or fate / *Talih ya da kaderin belirlenmesi*
TOM: 27

N134. Persons effect change of luck / *Kişilerin, kısmetin (talih, baht) değiştirilmesine etki etmesi* TOM: 27

D1241. Magic medicine / *Sihirli ilaç* TOM: 27

D1502-12. Magic medicine cures bedded trouble / *Sihirli ilacın yatalak olma rahatsızlığını tedavi etmesi* (MEK) TOM: 27

N265-1. Boy brings good luck / *Bulunan erkek çocuğunun şans getirmesi* (MEK) TOM: 27

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* TOM: 27

G530.2. Help from ogre’s daughter (or son) / *Devin kızının (ya da oğlunun) yardım etmesi* TOM: 27

D253. Transformation: man to needle / *İnsanın iğneye dönüşmesi*
TOM: 27

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 27

G312. Cannibal ogre / *Yamyam (insan yiyen) dev* TOM: 27

D436-5. Transformation: needle to person / *İğnenin insana dönüşmesi*
(MEK) TOM: 27

D778. Disenchantment by blowing on victim / *Kurbanın üstüne üfleterek büyüü bozma* TOM: 27

2.28. ZÖLKARNEYİN PADİŞAH

2.28.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir tüccar varmış. Günlerden bir gün bu tüccar çıkıp kırlara gitmiş. Kır boyunca yürürken eti kemiği kurumuş bir insan başına rastlamış. Kafatasını eline alıp bakınca çok şaşırılmış. Kafatasının alın kısmında “Bu Zölkarneyin padişahın başı. Bu başın sahibi hayattayken kırk kişiyi helak etti, öldükten sonra da seksen kişinin başını alacak.”^{D1311.8.} diye yazıyormuş.

Ondan sonra tüccar bu kafatasını torbasına koyup evine dönmüş. Evi-ne dönünce kafatasını toz hâline getirip bir çaputun içine dürmüş. Çaputu da sandığın dibine koyup gizlemiş.

Günlerden bir gün bu tüccarın kızı sandığın dibindeki bu çaputu görünce merak etmiş. “Bu şey ne acaba?” diye çaputun içindeki toza dilini değdirmiş. Dilini değdirince oracıkta hamile kalmış.^{T539-5.}

Kızı hiçbir şey yokken hamile kalınca bu olay babası için çok küçük düşürücü bir olay olmuş. Kız doğurunca bunlar bu çocuğu ormana götürüp bırakmışlar. Ormanda kalan bu çocuğun yanına bir dağ keçisi gelmiş, onu emzirmiş, ölmekten kurtarmış.^{B535.0.3.} Bu erkek çocuğu yıllık büyümesini bir ayda tamamlayarak altı yaşına basmış.^{T615.} Altı yaşına basınca çocuk kendi köyüne dönmüş. Köyüne dönüp sokak boyunca yürürken dedesine rastlamış. Dedesi onu evine alıp bakmaya başlamış.

Dedesi altın, gümüş, inci, yakut ticaretiyle uğraşıyormuş. Bir zaman bu tüccar on iki adet inci taşı satın almış. Altı yaşındaki çocuk dedesinin alıp geldiği taşları eline alıp bakmış da “Dede, bu taşların altısı gerçek, altısı da sahte.” demiş.

Çocuğun bu sözleri karşısında dedesi çok paralar verip aldığı bu taşları dolandırıcı tüccarın yerine geri götürmüştü. İçeri girmesiyle birlikte “Sen beni aldattın. Senin sattığın taşların altısı gerçek inci, öbür altısı ise sahte inci.” demiş.

“Sen bunların sahte olduğunu nereden bildin ki?” demiş tüccar.

“Benim altı yaşında oğlum var. O çok zeki bir çocuk. Senin sahtekârlığımı o söyledi.” demiş.

“Tamam, gerçekten de zeki bir çocukmuş. O çocuğu bana sat.” demiş tüccar.

Bu çocuğu, dedesi pek de önemsemediğinden tüccara satmış. Mücevher satıcısı bu çocuğu alıp ondan işleri için akıl almaya başlamış.

O ülkenin padişahının kırk kızı varmış. Günlerden bir gün bu kızlar bir ihtiyar balıkçının yanına gelip “Dedeciğim, sen bize altın balık göster hele!” demişler.

İhtiyar balıkçı bu padişah kızlarını gölün kıyısına götürüp tuttuğu balıkları onlara göstermeye başlamış. Padişahın kızları gölün kıyısına varınca ağızlarını yüzlerini kapatıp balıklardan utanmışlar. Dede kızların rahatsız olup utandıklarını görünce “Siz niye ağızlarınızı, yüzlerinizi kapatıyorsunuz?” diye sormuş.

Kızlar “Balıkların arasında erkek balıklar da var. İşte biz onlardan utanıyoruz dede.” demişler.

Padişah kızlarının bu davranışlarıyla ilgili haber mücevher satıcına da ulaşmış. O, altı yaşındaki oğluna “Oğlum, bizim padişahın kızları göl kıyısına gitmişler. Göldeki balıklardan utanıp yüzlerini açmamışlar. Onlar bu kadar saf, bu kadar vefalı mıdırlar acaba?” diye sormuş.

Çocuk “Ey amca, onların kim olduğunu bilmek istiyorsan padişahın sarayına gidip bak. Padişahın sarayında kırk kızın kendi odası var. O odalarda kızlar birer delikanlıyla yaşıyor.” demiş.

Padişahın sarayına gidip kırk odayı yoklamışlar. Bir de bakmışlar ki o odaların her birinde bir delikanlı yaşıyormuş. Bu durumu padişaha söylemişler. Padişah, kendisini çok küçük duruma düşürdükleri için kırk kızı ile onların yanındaki kırk delikanlının başını kestirmiş. Böylece hayattayken kırk kişiyi helak eden Zölkarneyin padişah öldükten sonra da seksen kişinin başını almış.^{M391.2.}

2.28.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 28

D1311.8. Divination by head (skull) / *Baş tarafından kehanet (Kuru-kafa, kafatası)* TOM: 28

T539-5. Impregnation from licking ash / *Külü yalama yoluyla hamile kalma* (MEK) TOM: 28

B535.0.3. Goat as nurse for child / *Çocuğun bir keçi tarafından emzirilmesi (beslenmesi)* TOM: 28

T615. Supernatural growth / *Olağanüstü büyüme* TOM: 28

M391.2. Wandering skull fulfills prophecy / *Başiboş gezen kafatasının kehanetinin gerçekleşmesi* TOM: 28

2.29. BOYNUZLU PADIŞAH

2.29.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda yaşayan bir padişah varmış. Bu padişahın ismi Zölkarney imiş. Zölkarney'in insanlardan fazla bir organı, alınının ortasında altın bir boynuzu,^{F545.2.2.} varmış. O altın boynuzunu^{F511.3-2.} Saçlarıyla kaplayıp, kimselere göstermiyormuş. Onun boynuzunu gören kimse yokmuş. İnsanlar bu yüzden "Zölkarney'in boynuzu var. Gören yok da duyan var." diye söylemişler.

Tamam. Zölkarney her yıl bir defa saçını kestiriyormuş. Saçlarını kestireceği vakit her yıl sırayla bir delikanlı belirleniyormuş. Saçı kesecek olan kişi, padişahın evine giriyor ama çıkamıyormuş. Onu öldürüyorlarmış. Yıllar yılları kovalamış. Zölkarney birçok kişinin başını almış.

Bir kadının boylu poslu çok yakışıklı bir oğlu varmış. Yılların birinde sıra bu delikanlıya gelmiş. Delikanlının annesi çok görmüş geçirmiş, akıllı bir kadınıymış. Saçların kesileceği gün delikanlının annesi sabah erkenden kalkmış. Daha güneş bile doğmamışmış. Kadın hamura kendi sütünden koyup, peter¹³ hazırlamaya koyulmuş. Annesi, peter piştikten sonra kahvaltı yaptıkları sırada oğluna "Ben sana peter vereceğim. Sen padişahın saçlarını keserken ktır ktır yersin." demiş. Oğlu başta karşı çıkıp direnmiş. Sonra annesi ısrar edince razı olmuş. Delikanlı peteri cebine koyup saraya doğru gitmiş.

Tamam, delikanlı saraya gelmiş. Padişahın sarayının yanında muhafızlar varmış. Onlara bildirildiği için muhafızlar delikanlıyı içeriye almışlar. Her şeyin hazırlandığını görünce delikanlı, padişahın saçını sabunlamış. Havluyla sildikten sonra saçını kesmeye başlamış. Alın tarafına gelince altın boynuzu görmüş. Delikanlı içinden merak etse de dışından hiçbir şey bel-

¹³ Mayasız hamurdan pişirilen yiyecek, mayasız kabartma.

li etmemiş. Annesinin söyledikleri aklına gelmiş. Cebinden peter çıkarıp yavaşça yemeye başlamış. Delikanlı yavaş yavaş ve tatlı tatlı peter yerken padişah oturduğu yerden dayanamayıp “Delikanlı, sen böyle tatlı tatlı ne yiyorsun? Bir parça bana da kırıp verir misin?” demiş.

Delikanlı peteri kırıp padişaha vermiş. Zölkarney bu parçayı yiyip bitirmiş. Sonra “Delikanlı, bu peteri kim pişirdi?” demiş padişah.

“Annem.” demiş delikanlı.

Padişah her türlü tatlı yiyeceklerden yemişmiş ama bunun gibi tatlı bir peter yemişliği yokmuş. Padişah bunun nasıl pişirildiğini sormuş.

Delikanlı “Annem bu petere kendi sütünden koydu.” demiş.

Padişah şaşır kalarak “Delikanlı, biz şimdi seninle kardeş olduk. Aynı annenin sütünden beslendik. Ben seni öldürmeyeceğim ama sen benim altın boynuzum hakkında kimseye bir şey söyleme.” demiş. Delikanlı üç defa yemin etmiş. Ondan sonra delikanlı evine dönmüş. Annesi onu severek karşılamış. Bunlar mutlu mesut hayatlarına devam etmişler.

Yıllar geçmiş. Delikanlı nedeni bilinmeyen bir şekilde günden güne kuruyup zayıflamaya başlamış. Sararıp solan delikanlının içi şişmeye başlamış. Annesi bunu görünce kaygılanıp oğluna sormuş. Oğlu kendisiyle ilgili her şeyi baştan sona anlatmış. Zölkarney padişahın altın boynuzunu gördüğünü ve o sırrı hiç kimseye söylemeyeceğine dair üç defa yemin ettiğini anlatmış.

“Oğlum, sen şimdi şehrin dışındaki kamışlığa git. Orada üç defa ‘Zölkarney padişahın boynuzu var. Gören yok da duyan var.’ diye söyle.” demiş.

Delikanlı ava gidiyorum diye çıkıp gitmiş. Sabahın erken vakitlerinde annesinin öğrettiği gibi “Zölkarney padişahın boynuzu var. Gören yok da duyan var.” diye üç defa kamışlığa doğru söylemiş.

Bu olayın üzerinden uzun bir zaman geçtikten sonra kamışlıkta her yel çıkışında kamışlar dile gelip delikanlının sözünü tekrarlamaya başlamışlar.^{D1316.5}

Zölkarney’in padişahlık ettiği devlette hâlen de kamışlar “Zölkarney padişahın boynuzu var. Gören yok da duyan var.” diye şarkılar, türküler söylüyorlarmış.

2.29.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 29

F545.2.2. Horns on forehead / *İnsanın alnında boynuzunun olması*
TOM: 29

F511.3-2. Person with horns of gold / *Altın boynuzlu kişi* (MEK)
TOM: 29

D1316.5. Magic speaking reed (tree) betrays secret / *Sihirli kamışların bir sırı iharet etmesi* TOM: 29

2.30. DEV KIZI, ZENGİN ÇOCUĞU VE HOCA

2.30.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda ayyaş bir zengin varmış. Bu ayyaş adam mağazalarını, mallarını her şeyini içki içerek bitirmiş. Onun bir çocuğu medresede okuyormuş. Medresede okuyan çocuk babasının bu denli çok içtiğini bilmiyormuş. Zengin adam her şeyini içki yüzünden satıp bitirmiş. Sonra bir gün adamın canı fena hâlde içki içmek istediğinden kendi kendine söylenip “Para veren birisi olsa boynumu bile kestirmeye razıyım.” demiş.

O sırada bir ihtiyar gelip ona “Senin ne isteğin var, ne söylüyorsun?” demiş.

O “Benim canım çok içki içmek istiyor. Bugün bana para veren birisine boynumu bile kestirim.” demiş.

İhtiyar “Sen bunun için kendinin dahi bilmediği bir eşyanı ver.” demiş.

“Tamam, ne istiyorsan onu vereyim.” demiş ayyaş adam.

Bu gelen ihtiyar, dev perisiymiş.^{G0} Bu ihtiyar “Medresede okuyan çocuğun gelip bana hizmet edecek.^{G692} Çocuğun gelmezse seni de eşini dostunu da helak ederim.” diye bir yazı yazmış. Sonra kâğıdı bir zarfa yerleştirip rafa koymuş da bu ayyaş adama “Sen mektubu sakın okuma. Mektup kimeyse o kişi alıp mektubu okur.” demiş.

Ondan sonra bu ihtiyar, zengine bir deri çanta^{D1193} vermiş. Deri çantada biraz para varmış. İhtiyar “Bu deri çantadaki para hiç bitmez. Lazım olduğunda silkelemen yeterli.” demiş.

Bu adam deri para çantasını alıp içmeye gitmiş. Ne kadar para lazım olursa silkeleyince çantadan o kadar para çıkıyormuş.^{D1451.2} Hatta çantanın dibinde biraz da kalıyormuş. Böylece zengin adam rahat rahat içmeye başlamış. Aradan üç yıl zaman geçince çocuk okumaktan dönmüş. Çocuk döndükten sonra ev içinde aranırken rafta bir mektup bulmuş. Mektubu alıp okumuş. Mektupta “Sen çocuk, bu mektubu okur okumaz benim tarafa doğru yola çık. Baban seni bana sattı. Falan ormanları, falan suları geçip benim mekânıma gelirsin. Gelmezsen babanı da anneni de helak ederim!” diye yazıyormuş.

Mektubu okuyan çocuk “Baba, sen beni dev perisine satmışsın. İşte dev perisinin mektubu. Eğer ben gitmezsem dev perisi, seni de annemi de öldürecek. Ben helak olacak olsam da gidiyorum.” demiş.

“Tamam oğlum git.” demiş babası. Çocuğa acısa da yola çıkarıp uğurlamış.

Çocuk yayan üç ay gitmiş. Üç ay gittikten sonra dev perisinin şehrine varmış. Şehrin dışında küçücük bir ev varmış. Evi var, kileri yokmuş. Çocuk bu eve varıp girdiğinde evde çok çirkin bir ihtiyar kadın oturuyormuş. O kadar çirkinmiş ki onun alt dişleri burun deliğine kadar, üst dişleri ise çenesine kadar uzanmaktaymış.^{G363.2} Bu delikanlı, ihtiyar kadından korksa da ona “Ben senin isteğin üzerine geldim, sen kim oluyorsun?” demiş.

“Çocuk, ben devin hanımı oluyorum. Sen insan evladı, nereye gidiyorsun?” demiş.

“Babam, beni bir deve satmış. Onun mekânına gidiyorum.” demiş çocuk.

“Ey çocuğum, eceline mi susadın? Dev seni yer. İlle de gideceksen sana bir akıl öğreteyim.^{G530.1} Şehrin dışında altı ev var. Bunlardan en yakın olanına gir. Sana bir mektup vereceğim.” demiş. İhtiyar kadın bir mektup yazıp vermiş.

Delikanlı bu mektubu alıp gitmiş. Yakın olan eve girmiş. Bu evde bir kız varmış. Mektubu o kıza vermiş. Kız mektubu açıp okumuş. Mektupta “Bu çocuğun sağ salim kalması için çalış. Hiçbir şekilde deve yedirme!” diye yazmaktaymış.

Kız “Sen nereye gidiyorsun?” demiş

“Babam beni dev perisine satmış, onun mekânına gidiyorum.” demiş çocuk.

Kız “O dev perisi beni de çocukken satın almış. Benim de bir memleketim var. Annem ile babam beni özledikleri için ağlamaktan kör olmuşlar. Sen bana arkadaş ol. Buradan beraber kurtulalım. Sen devin evine varınca ‘Dede, merhaba!’ dersin. Ondan sonra ‘Babam beni sana satmış. Ben geldim. Oğul edersen oğul olayım, kız edersen kız olayım.’ dersin.” demiş.

Delikanlı çıkıp gitmiş. Dev perisinin yanına varınca “Merhaba, dede!” demiş.

“Geldin mi, oğlum?” demiş dev.

“Geldim. Babam beni sana atmış. Oğul edersen oğul olayım, kız edersen kız olayım.” demiş delikanlı.

Dev perisi “İnsanoğlu bana hizmet edemez, oğlum.” demiş.

“Niçin etmezmiş, ederim.” demiş delikanlı.

“Tamam, o zaman çalış da görelim. İşte falan yerde benim bir ormanım var. Uzunluğu kırk kilometre, genişliği kırk kilometre. Bu ormanı bugün kesip getir.^{H939.4-2} Ormanın yanından bir su akar. Ormanın ağaçlarından bu suya bir değirmen kur.^{H939.4-3} Benim ambarımda buğday var. Bu buğdayı bugün öğütüp bitir.^{H939.4-4} Sonra gece olunca bu buğdayın ununu çörek pişirerek bitir.^{H939.4-5} O değirmenin yanına çukur kazıp elma ağacı dik. Ben gelmek üzereyken elmaları olgunlaşmış olsun.^{H939.4-6} Yaprakları alkış sesi gibi, çağıldayıp dursun.” demiş dev.

Delikanlı “Tamam, bir balta ver.” demiş.

Delikanlı baltayı alıp gitmiş. Kızın evine varınca yüzükoyun yatıp ağlamaya başlayıp “Dev bana öyle işler verdi ki ben bu işleri yapamam.” demiş.

Kız “Niçin ağlıyorsun? Sen bir dev gibi çalışamazsın, insan evladısın.” demiş.

Delikanlı ağlamaktan bir söz bile söyleyememiş.

Kız “Yapılacak işleri bana söyle.” demiş.

Delikanlı hepsini söylemiş.

Kız “Sen yatıp uyu, işlerin yapılacak.” demiş.

Kız tan atana kadar işlerin hepsi bitecek diye perilere^{F200} emretmiş. Ondan sonra kız “Delikanlı, değirmenin yanına gidip yat.” demiş.

Delikanlı beline baltasını asıp değirmenin yanına varıp yatmış. Sabah olunca dev geldiğinde delikanlı uyuyormuş. İşlerin hepsini de^{F271-11. / F271.2-4. / F271-12. / F271.10. / F271-13.} periler yapmışmış.¹⁴

Dev bağırarak “Kalk!” demiş. Dev bir bağırılmış, delikanlı uykusundan uyanmamış. Dev yeniden bağırılmış, delikanlı uyanmamış. Üçüncü bağırışında delikanlı fırlayıp kalkmış. Fırlayıp kalkınca dev ona “Şimdi istediğin yere git. Gece olduğunda yanına gelirsin.” demiş.

Delikanlı, kızın yanına gitmiş. Kıza olan biteni anlatmış. Ondan sonra kız “Ya delikanlı, sen yatıp dinlen.” demiş.

Delikanlı yatıp uyuyunca, gece olmuş. Kız onu uyandırıp “Şimdi devin yanına git.” demiş.

Delikanlı, devin yanına gidip “Dede, bugün ne gibi işler vereceksin?” demiş.

Dev “Benim falan yerde altı baş atım var. Onları falan yere götürüp su içirdikten sonra geri getir.”^{H939.4-7.} demiş.

“Yular ver.” demiş delikanlı. Yuları alan delikanlı bu işin kolay olduğunu ve yapabileceğini düşünüp çok sevinmiş. Sonra kızın yanına gitmiş.

Kız “Dev sana bugün daha ağır işler vermiş.” demiş.

Delikanlı “Yok, bugün sana söylemesem de onun verdiği işi yaparım. Dev, ahırda altı baş at var. Onları göle su içirmeye götürüp getirmemi söyledi.” demiş.

Kız “En ağır iş, işte bu. Altı at dediğin altı kız.”^{D131.} Bu kızlardan birisi de ben, diğerleri benim ablalarım. Sen ahırın kapısından girer girmez kapının arkasına kaç. Kaçmazsan ablalarım seni teperek, dişleyerek öldürürler. En arkadan kuyruğumu dikerek ben çıkarım. Beni dizginledikten sonra bana bin.” demiş.

Ahıra gidip kapıyı açınca beş at çıkmış. Delikanlı kapının arkasına kaçmış. En arkadan kuyruğunu dikerek bir at çıkmış. Delikanlı bu atı yularlamış, sonra ona binmiş. Buradan çıkıp gitmişler. Bunlar gide gide bir demircinin yanına varmışlar.

¹⁴ Buradaki motifler masal anlatıcısı tarafından yukarıda söylendiği için burada tekrar anlatılmamış, kısaca o işlerin yerine getirildiği söylenmiştir.

Demircinin yanına vardıklarında kız “Demirciden bir çekiç, birkaç nal çivisi al.” demiş.

Delikanlı attan inmiş de demirciden çekiç ve nal çivileri almış. Bunları cebine doldurduktan sonra yeniden ata binmiş. Giderlerken kız, delikanlıya “Birazdan çok azgın bir at olarak devin kendisi çıkar. O gelip senin üzerine sıçrar. Seni yıkıp düşürmeye çalışır. O sırada ben onu tepip yıkarım. Ben onu tepip yıkınca sen inip onun başının etrafına çivi çak. Çiviyi sonuna kadar çak. Çivi omurga kemiklerine kadar ulaşsın. Çivi omurilik kemiklerine ulaşırsa dev ölür. O, ölünce ikimiz de kurtuluruz. Ölmezse dev ikimizi de öldürür.” demiş.

O sırada dev çok azgın bir aygır olarak çıkmış.^{G126.2} Delikanlının üstüne sıçrayacakken kız onu tepip yıkmış. Delikanlı hızlıca attan inip devin başına çiviyi çakmaya başlamış ama çiviyi çakmayı başaramamış. Sonra atları göle götürüp su içirmiş. Atları alıp dönünce ahıra kapatmış.

Dev dönünce haber edip “Demir hamamı kızdırıp yakın. Delikanlı hangi kızı sevdiyse onunla birlikte hamama girsin. Sonra kapıyı kilitleyin. Onlar burada ölürler.” demiş.

Delikanlı yuları deve teslim edip “Dede, atları sulayıp getirdim.” demiş.

Devin başı bağılymış. Delikanlı “Dede sana ne oldu?” diye sormuş.

“Başım ağrıyor oğlum.” demiş dev.

“Dede başka bir iş var mı?” diye delikanlı sormuş.

“Yarın geldiğinde söylerim.” demiş dev.

Delikanlı, kızın yanına dönmüş.

Kız “Teslim ettin mi yuları?” demiş.

“Teslim ettim.” demiş delikanlı

“Devi gördün mü?” demiş kız.

“Gördüm.” demiş delikanlı.

“Sonra ne yaptın?” diye sormuş kız.

“Dev başımı bağlamış.” demiş delikanlı.

“Sonra sana ne iş yapmanı söyledi?” demiş kız.

“Dev yarın gelmemi söyledi.” demiş delikanlı.

Kız tam olarak bir şey söylememiş. Delikanlı ertesi gün devin yanın gitmiş.

Dev “Geldin mi oğlum?” demiş.

“Geldim dede, ne iş vereceksin?” demiş delikanlı.

“Oğlum sana her ne iş verirsem başarıyorsun. Hangi kızı seviyorsan onunla birlikte hamama gir.” demiş dev.

Delikanlı “Bu bana sevdiğim kızı verecek.” diye sevinerek gitmiş.

Delikanlı sevine sevine kızın yanına gelince “Dev hangi kızımı seviyorsan onunla birlikte hamama girmemi söyledi.” demiş

Kız “Ey, sana çok ağır bir iş vermiş. Boş yere seviniyorsun. O dev, insan evladını bu hamamda pişirip yer.^{G312} Dev, hamam kapısının kolunu kurşunla eritir. Delikanlı şimdiye kadar ben seni bırakmadım, sen de beni bırakma. Haydi, sizin oralara kaçalım. Yoksa dev seni de beni de öldürür.” demiş.

Delikanlı ile kız uçarak delikanlının memleketine doğru yola çıkmışlar.^{D2165.1}

Dev, ihtiyar kadınına “Hamama şu insanoğlunu kapatıp gel!” demiş.

İhtiyar kadın gitmiş ama kimseyi bulamamış. Dönüp deve “Onlar kaçmışlar!” demiş.

İhtiyar dev hizmetindeki bir devini gönderip “Bunlar kaçmışlar, onları yakalayıp gel!” demiş.

Kız bunu anlamışmış, delikanlıya “Sen çoban ol, ben de sürü.” demiş.

Kız sürü,^{D100-0.1} delikanlı da çoban^{K1816.6} olmuş. Onları aramaya çıkan dev onların yanından geçerken seslenerek “Sen burada bir delikanlıyla bir kız gördün mü?” demiş.

Çoban “Hayır, ben kendi işimde sürü güdüyorum. Kimseyi görmedim.” demiş.

Sonra dev buradan dönüp gitmiş. Dönünce deve bilgi vererek “Bir sürüyle birlikte çoban gördüm, bunlar yok!” demiş.

“Hey, anlamamışsın. Kız sürü, delikanlı da çoban olmuş. Yürü git.”

demiş. Sonra sürüyü de çobanı da alıp gelmesi için daha kuvvetli bir devini göndermiş.

Kız bunu da anlamış. Başka bir devin geldiğini görünce kız “Bizim izimizi süren bir dev daha var. Ben olayım büyük bir köy, sen de cami minaresine çıkıp imam ol, ezan oku!” demiş.

Kız bir köyle^{D297-} bir cami ^{D268.0-2.} olmuş. Delikanlı da imam^{K1826.5-0.1.} olup minareden ezan okumaya başlamış. Dev buraya gelince imama “Biri-leri geçti mi bu yoldan?” diye sormuş.

“Yok geçmedi.” demiş delikanlı.

Sonra bu dev de dönüp gitmiş. Dönünce deve “İzlerini sürerken büyük bir köy buldum. İmam ezan okuyordu. ‘Görmedin mi?’ diye imama sordum. İmam da görmediğini söyledi.” demiş.

Dev “Birisi olmuş köy ile cami, diğeri olmuş imam. Hepsini de alıp gelecektin. Buraya boş boş dönüyorsunuz.” demiş. Sonra “Siz beceremediniz. Şimdi ben gideceğim.” demiş dev.

Kız bunu da anlamış, delikanlıya “Devin kendisi bizi aramaya çıktı. Bizim üç günde aldığımız yolu, dev üç saatte alır.^{G157.} Ben bir göl olayım,^{D283.1.} sen de kurbağa^{D195.} olup göle gir.” demiş.

Çok zaman geçmeden dev onlara yetişmiş. Dev gölü de, kurbağayı da görmüş. Görünce “Birisi olmuş göl, birisi olmuş kurbağa. Dur hele, alıp gideyim bunları!” demiş.

Dev, gölün suyunu içerek bitirmeye başlamış. Suda at toynağı izleri görülmüş. Dev suyun hepsini içip bitirse de göl daha da bir göl olmuş. Dev üç defa gölün suyunu içip bitirmek için uğraşsa da suyu bitirememiş. Sonra dev, gölün suyunu içerek tüketemeyince dönüp gitmiş.

Dev gidince kurbağa, delikanlıya,^{D395.} göl de kıza^{D439-7.} dönüşmüş. Sonra delikanlının memleketine varmışlar. El ele tutuşarak şehre girmişler. Delikanlı, kıza “Bu şekilde yayan dönmek yakışmıyor. Sen sokağın başında bekle. Birazdan ben fayton ile gelip seni alacağım.” demiş.

O sırada kız, delikanlıya “Sen şimdi evine dönersen kız kardeşlerin ‘Ağabey merhaba!’ diye seni karşılarlar. Sen onları kucaklama, öpme. Kucaklayıp öpersen beni unutursun.” demiş.

“Tamam tamam.” diyerek delikanlı evine gitmiş. Ondan sonra delikanlı evine gelip içeri girmiş. Altı yaşında bir kız kardeşi varmış. O “Ağabeyim döndü!” diye koşturarak gelip ağabeyini kucaklamış. Babası ile annesi onu görünce çok mutlu olmuşlar. Annesi “Oğlumuzu evlendirelim.” diye gelin konusunda da hüzünlenmeye başlamış. Delikanlı bu sırada kızı faytonla alıp getireceğini unutmuş. Bunlar artık başka bir yere dünürcü göndermişler.

Delikanlı bir zaman sonra kızın varlığını bilmeyi bırak, onu tamamen unutmuş. Kız, delikanlıyı beklemiş de beklemiş; gelmeyince fakir birinin evine girmiş. O fakir kişinin yiyecek hiçbir şeyi yokmuş. Bu kız kilim dokumaya başlamış. Bu kızın dokuduğu kilimi evin sahibi ihtiyar adam pazarda satmış. Bunlar bu şekilde hayatlarını geçindirmeye başlamışlar. Bu kızın dokuduğu kilimler o kadar güzelmiş ki gören zenginlerin hepsi bu kilimlere hayran kalmışlar.

Günlerden bir gün hoca yatsı namazından dönerken bu kızın penceresine gelip içeri bakmış. Kız kilim dokuyormuş. Hoca “Ay bu çok güzelmiş. Bunu kendime hanım olarak alayım. Sabah namazına geleceğim vakit söylerim.” demiş. Sabah namazına gitmek için çıkan hoca, kızın yanına gelmiş. Kız kuzineyi yakıyormuş. Hoca içeri girip kıza “Kız sen ne zamandan beri buradasın?” demiş.

“Ne zamandan beri burada olduğumu söylerim ama şimdi işim var. Sen şu kuzinenin ateşini karıştırabilir misin?” demiş kız.

Hoca maşayı eline almış. Sonra bırakayım dediğinde ise maşa elinden ayrılmamış.^{D1413-26} Bu sürekli karıştırmış. Namazı da unutmuş. İhtiyarlar camide hocayı beklese de hoca gelmemiş.

İhtiyarlar “Bu hoca hastalandı mı acaba?” demişler.

İhtiyarlar camiden çıkacakları sırada hocanın elinden maşa düşmüş. Hoca “Ay hay, ben camiye geç kaldım.” diye koşarak sokağa çıkmış.

İhtiyarlar hocayı görmüşler de “Bu kıza tutulup kaldı. Bunun için namaza gelmedi.” demişler. Hoca öğle namazına gelince “Sen sabah vaktinde falan evden çıktın. Namaza gelmedin.” demişler.

Hoca “Tuvaletim gelmişti. Abdestimi yenileyeyim diye girdim.” demiş.

“Tamam tamam, çok iyi.” demişler.

Ertesi gün sabah namazına giderken hoca pencereden bakmış. Yine oradan ayrılamayınca eve girmiş. Kız kilim dokuyormuş. Girince kıza “Dün seninle konuşamıştım. Bugün konuşalım.” demiş.

Kız “İşte şu tahta cetveli alıp verebilir misin? Sonra konuşuruz.” demiş.

Hoca tahta cetveli tutmuş ama cetvel bunun elinden ayrılmamış.^{D1413-27} Camiye gitmeyi de unutmuş. Camide bugün de hocayı beklemişler beklemişler ama hoca gelmemiş.

İhtiyarlar namazı kılıp camiden çıkmışlar da “Hoca hastalandı mı acaba?” demişler.

“Hasta olmalı, dün de falan ihtiyarlara güçlkle gelebilmiş.” demişler.

İhtiyarların camiden çıkacakları sırada hocanın elinden cetvel düşmüş. “Namaza geç kaldım.” diye hoca koşarak çıktığında ihtiyarlar namazdan dönüyorlarmış.

Hoca, ihtiyarlara bir kez daha “Abdestimi yenilemek için girmiştim.” diye cevap vermiş.

Üç gündür hocanın buradan çıktığını gördüklerinden “Bunun sözleri gibi başka işleri de yalan. Bunu kovup gönderelim.” diye ihtiyarlar karar almışlar, hocayı kovmuşlar. Üç ay içinde bu kızla ilgili olarak üç hoca değiştirmişler.

Devin elinden sağ salım dönen delikanlıya başka bir kızı nişanlamışlar. Onların Perşembe günü düğünleri olacakmış. Delikanlının ağabeyi “Düğüne gelen herkes bir sağımlık süt alıp gelsin. Yufka, mayasız gözleme her şey olur. Beliş (etli Tatar böreği) alıp gelseniz de olur.” demiş.

Bunu duyan ihtiyar adam evde beraber yaşadığı kıza “Biz ne alıp gideceğiz kadın?” demiş.

Kız “Merak etmeyin, ben beliş pişiririm.” demiş.

Önce erkek meclisi olmuş. İhtiyar hediye olarak bir kilim getirmiş. Sonra kadınlar meclisi olmuş, kız beliş getirmiş. Beliş getiren sadece o değilmiş. Getirilen belişleri hocanın hanımı kesip kesip halka yedirmiş. Sıra kızın getirdiği belişe gelmiş. Beliş hocanın hanımının önüne koymuşlar. Beliş hocanın hanımı kesmeye çalışsa da kesememiş. “Ben bunu kesemiyorum.” demiş. Sonra beliş kesmesi için başka birisine vermişler. O da kesememiş. Üçüncü bir kişiye vermişler. O da kesememiş. Bu beliş

alıp gelen kadın bu sofrada değilmiş, fakirler sofrasındaymış. Sonra “Bu beliş kim alıp geldiyse o gelsin.” demişler.

Kadın bunu duyunca çok korkmuş. Bıçak alıp gelip beliş kesmiş. ^{D1031.2-3.} Belişin içinden iki güvercin çıkmış. ^{D1031.2-4.} Güvercinler uçup rafların üstüne konmuşlar. Güvercinin birisi “Unuttun, unuttun.” diye ötmüş. Birisi de “Unutmadın, unutmadın.” diye ötmüş. ^{B211.3.5.}

Delikanlı bu güvercinlere bakınca aklına bıraktığı kız gelip “Bak şimdi, ben kızı falan yerde bırakmıştım. Güvercinler ötünce aklıma geldi. Ben şimdi gidip onu alayım. Siz düğün yapınız ama düğün bu kız için değil. Benim hanımım var. Ben onu unutmuştum.” demiş. Sonra düğünü yapmaya devam etmişler ama bu kız için devam etmemişler.

Delikanlı üstü kapalı arabasını koşumlayıp kızı almaya gitmiş. Bu kız için düğün yapmışlar. Düğün çok güzel olmuş. Düğün bitince delikanlı, hanımıyla birlikte yaşamaya başlamış. Bir zaman sonra ekinlerin ekileceği vakit gelmiş.

Delikanlının babası “Oğlum, tohumları tarlaya saçmanın vakti geldi.” demiş.

“Tamam.” demiş delikanlı. Hanımıyla konuşup “Babam böyle söyledi.” demiş delikanlı.

Hanımı “Bana söylemeden yapma.” demiş.

Halk üç gün çift sürmüş. Babası “Siz niçin sabana çıkmadınız? Halk üç gündür çift sürüyor. Bizim tohumları saçmamız gecikecek.” demiş.

“Tamam baba, saçarız.” demiş oğlu.

Delikanlı, hanımıyla konuşmuş. Hanımı “Atı koşumla, tarlaya bakıp döneriz.” demiş.

Bunlar kendilerinin yerlerine bakıp dönmüşler. Yerlerde “ala” damga da varmış.

Akşam olmuş. Gece ortasında delikanlının hanımı çıkıp ıslık çalmış. ^{F399-5.} Sayısız peri gelmiş. Kız bu perilere “Bir saatte tohumları saçıp bitirin, bizim damga ala.” demiş. Bu periler gidip onların yerlerine bir saatte tohumları saçıp bitirmişler. ^{F271-14.}

Kurak yıllarmış. Halk üç gün öncesinden ekse de buğdayları filizlenmiyormuş. Kız bir kez daha ıslık çalmış, periler yeniden gelmişler. Kız,

perilere “Falan gölden bizim yerlere su getirip sulayın. Bizim yerler suya doysun.” demiş. Periler ekinleri sulamışlar.^{F271-15.}

Bunların buğdayları pek güzel filizlenmiş. Üç gün öncesinden eken halkın buğdayları çok kötü filizlenmiş. Üstelik onların yerlerine yaban otları basmış.

Delikanlı tarlaya gidip buğdaylara bakmış. Buğdaylar çok güzelmiş ama biraz yaban otu basmışmış. Dönünce “Hanım, buğdaylarımıza biraz yaban otları basmış.” demiş.

Hanımı “Kaygılanma, dert mi o?” demiş.

Akşam olmuş. Gece ortasında kız bir kez daha çıkıp ıslık çalmış. Peri kızları toplanıp gelmişler. Kız “Bizim damga ala. Buğdayların içindeki yaban otlarını bir saat içinde ayıklayın.” demiş. Bunlar gidip bir saatte yaban otlarını ayıklayıp bitirmişler.^{F271.5.}

Çavdarlar yetişmiş. Halk çavdar orağını alıp ekinleri biçmeye çıkmış. Babası “Halk çavdarları biçmeye başladı. Biz de biçmeliyiz.” demiş.

“Tamam.” demiş oğlu.

Bir kez daha hanımına “Halk üç günden beri orak biçiyor.” demiş.

Kız yine gece çıkıp ıslık çalmış. Periler toplanıp gelmişler. Kız “Bizim damga ala. Bizim yerlere gidip biçin. Biçtiklerinizi istifleyip koyun.” demiş. Periler gidip bir saatte ekinleri biçmişler, istifleyip koymuşlar.^{F271-16.}

Halk çavdar biçmeyi bitirip buğday orağına başlamış. Üç gündür biçiyorlarmış ama bunlar daha biçmeye başlamamışlarmış. Babası “Buğdayları biçme zamanı şimdi.” demiş.

“Tamam baba.” demiş oğlu.

Ondan sonra hanımıyla konuşmuş. Hanımı tamam deyip gece ortasında çıkıp ıslık çalmış, periler toplanıp gelmişler. “Bizim yer ala damgalı, orayı biçin.” demiş kız. Periler buğdayların olduğu yere gidip hızlıca buğdayları biçmişler. İstif yapılacağı söylenilmediği için buğdayları istiflemeden dönmüşler.

Ondan sonra kız ile delikanlı aralarında konuşup harmanı nasıl işleyeceklerini konuşmuşlar. Bir tanecik tohumu bile düşürmeden hasadı ambara, samanını da ziyan etmeden desteleyip samanlığa getirip koyacak olmuşlar.

Hanımı gece ortasında ıslık çalınca erkek periler gelmiş. Bu perilere işi nasıl yapmaları gerektiğini anlatmışlar. Erkek periler bir tanecik tohumu bile ziyan etmeden, samanı da hiç savurmadan sabah oluncaya kadar tohumları ambara, samanı da desteleyip samanlığa taşımışlar.^{F271-17.}

Halk bunların işlerini akıl erdirememiş. Bunlar böyle iyi bir hayat sürmüşler.

2.30.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 30

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 30

G692- Ogre buys a kid from his family by giving magic object / *Devin verdiği bir sihirli nesne karşılığında çocuğu ailesinden satın alması* (MEK) TOM: 30

D1193. Magic bag (sack) / *Sihirli torba (kese)* TOM: 30

D1451.2. Inexhaustible bag (sack) furnishes money / *Torbanın bitip tükenmek bilmeyen para sağlaması* TOM: 30

G363.2. Large tusks grown from ogre's mouth / *Devin ağzında iri (uzun) dişlere sahip olması* TOM: 30

G530.1. Help from ogre's wife (mistress) / *Devin hanımının yardım etmesi* TOM: 30

H939.4-2. Ogre assigns hero to chop a huge forest / *Devin kahramana geniş bir ormanı kesme işini vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-3. Ogre assigns hero to build a mill / *Devin kahramana bir değirmen yapma işi vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-4. Ogre assigns hero to grind wheats stored in his own barn / *Devin kahramana ambarındaki buğdayları öğütüp un etme işini vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-5. Ogre assigns hero to bake breads / *Devin kahramana ekmek pişirme işi vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-6. Ogre assigns hero to plant an apple tree and derive apples in one day / *Devin kahramana dikeceği elma ağacından bir gün içinde olgunlaşmış elmalar verdirme işini vermesi* (MEK) TOM: 30

F200. Fairies (elves) / *Periler* TOM: 30

F271-11. Fairies chop timbers / *Perilerin kerestelik ağaç kesmesi* (MEK) TOM: 30

F271.2-4. Fairies build a mill / *Perilerin değirmen inşa etmesi* (MEK) TOM: 30

F271-12. Fairies as millers / *Değirmenci olarak periler* (MEK) TOM: 30

F271.10. Fairies bake bread / *Perilerin ekmek (çörek) pişirmesi* TOM: 30

F271-13. Fairies as gardener / *Bahçıvan olarak periler* (MEK) TOM: 30

H939.4-7. Ogre assigns hero to water his own horses / *Devin atlarını sulama işini kahramana vermesi* (MEK) TOM: 30

D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 30

G126.2. Giant ogre in shape of horse / *Devasa devin at biçiminde olması* TOM: 30

G312. Cannibal ogre / *Yamyam dev* TOM: 30

D2165.1. Escape by flying through the air / *Gökyüzünde uçarak kaçma* TOM: 30

K1816.6. Disguise as herdsman (shepherd, swineherd, etc.) / *Çoban kılığında kimliğini gizleme* TOM: 30

D100-0.1. Transformation: man to animal herd / *İnsanın, hayvan sürüsüne dönüşmesi* (MEK) TOM: 30

D297- Transformation: man to village / *İnsanın bir köye dönüşmesi* (MEK) TOM: 30

D268.0-2. Transformation: man to mosque / *İnsanın bir camiye dönüşmesi* (MEK) TOM: 30

K1826.5-0.1. Disguise as imam / *İmam kılığında kimliğini gizleme* (MEK) TOM: 30

G157. Giant ogre's prodigious speed / *Devasa devin olağanüstü hızı* TOM: 30

D283.1. Transformation: man (woman) to pool of water / *İnsanın göle dönüşmesi* TOM: 30

D195. Transformation: man to frog / *İnsanın bir kurbağaya dönüşmesi*
TOM: 30

D439-7. Transformation: lake to person / *Gölün bir kişiye dönüşmesi*
(MEK) TOM: 30

D395. Transformation: frog to person / *Kurbağanın bir kişiye dönüşmesi* TOM: 30

D1413-26. Magic tongs stick to one's hands / *Sihirli maşanın birisinin eline yapışıp kalması* (MEK) TOM: 30

D1413-27. Magic wooden ruler stick to one's hands / *Sihirli tahta cetvelin birisinin eline yapışıp kalması* (MEK) TOM: 30

D1031.2-3. Only one who bakes the muffin can slice it / *Sihirli çöreği sadece pişiren kişinin kesebilmesi* (MEK) TOM: 30

D1031.2-4. When muffin gets sliced, there appears a pigeon / *Kesilen sihirli çöreğin içinden güvercin çıkması* (MEK) TOM: 30

B211.3.5. Speaking dove / *Konuşan güvercin* TOM: 30

F399-5. Whistled to summon fairies / *Islık çalarak perilerin çağırılması*
(MEK) TOM: 30

F271-14. Fairies sow land / *Perilerin ekin ekmesi* (MEK) TOM: 30

F271-15. Fairies irrigate land / *Perilerin araziyi sulaması* (MEK)
TOM: 30

F271.5. Fairies clear land / *Perilerin araziyi temizlemesi* TOM: 30

F271-16. Fairies reap land / *Perilerin ekini biçmesi* (MEK) TOM: 30

F271-17. Fairies thresh land / *Perilerin harmanı dövmesi (işlemesi)*
(MEK) TOM: 30

2.31. ALTIN ELMA

2.31.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir padişahın altın elma^{F813.1.1.} yetiştirdiği bir bahçesi varmış. Altın elma veren ağaç^{F811.1.1-2.} her sene elma vermiyor, üç yılda, on yılda bir elma veriyormuş. Bu elma bildiğimiz elmalardan değilmiş. Bu padişahın, ben sana söyleyeyim, üç oğlu varmış. Bu padişah çok büyük bir padişahmış.

Padişah, ben sana söyleyeyim, altın elma ağacı meyve verince muhafız koymuş. Altın elmayı padişah sayınca iki elmasının kaybolduğunu görmüş. Muhafız elmayı kaybetmiş. Padişah muhafızı tutuklatıp onu dört beş yıl kalması için zindana kapattırmış.

Ben sana söyleyeyim, padişah bütün halkı toplayıp “İşte, bizim muhafız iki elmayı çaldırdı. Her kim olursa olsun, bu elmaları çaldırmazsa biz ona padişahlığın yarısını vereceğiz.” demiş.

Tamam, Padişahın üç oğlu varmış. O zaman padişahın oğlanları “Biz padişahlığı yabancılara vermeyiz. Biz kendimiz muhafızlık yapacağız.” demişler.

Padişahın en büyük oğlu elmaya muhafızlık yapmaya başlamış. Bu delikanlı tan vaktine kadar uyumamış. Tan atınca elmaları sayıp uyumuş. Uykudan uyanınca elmaları yeniden saymış. Daha önce iki elma yokken şimdi üç elma yokmuş. Padişahın oğlu korkmuş, kaçıp gitmiş. Padişah uyanınca elmaları gidip saymış. Bir elma daha yokmuş, oğlan da yokmuş. Padişah çok şaşırılmış. Yeniden bütün halkı toplayıp “Her kim olursa olsun, elmayı çaldırmazsa padişahlığın yarısını vereceğiz.” demiş.

Muhafız olmak isteyen yokmuş. Kimse korkusundan gelmemiş. Padişahın ortanca oğlu muhafız olup “Biz üç kişiyiz, padişahlığı kimseye vermeyiz.” demiş. Padişahın ortanca oğlu muhafız olarak beklemeye başlamış. Delikanlı akşamdan tan vaktine kadar beklemiş. Elmaları çalmak için kimse gelmemiş. Tan atınca yatıp uyumuş. Uyanınca sayıp bakmış ki bir elma daha yokmuş. Sonra o da kaçıp gitmiş. Padişah uyanınca gidip elmaları saymış. Elma da yokmuş, oğlan da yokmuş.

Şimdi padişah bu işi çok merak etmiş. Eli altındaki herkesi büyük küçük demeden toplatmış. Ben sana söyleyeyim, topladığı halka “Oğlanlar da yok, elmalar yok.” diye olan biten her şeyi anlatmış. Padişah halk arasından muhafız bakmış. Kimse muhafız olmak istememiş. Elmalar bir şekilde çalındığından herkes bu işten korkuyormuş.

“Biz, elmayı çaldırmayan kişiye padişahlığımızın yarısını vereceğiz.” demiş yine padişah.

Buna kimse razı olmamış. Padişahın küçük oğlu “Biz padişahlığımızı kimseye vermeyelim. Ben gidip muhafızlık ederim. Elmayı çaldırmam, hırsız da yakalarım.” demiş. Padişah bu sözlere ikna olmamış.

Oğlan “Ben yaparım, bana istediğim şeyleri ver.” demiş. Oğlan kendinden emin bir şekilde konuşuyormuş. “Bana on beş kiloluk ger taşı¹⁵ getir. Taşta benim ismim ile senin ismin olsun.” demiş. Padişahın oğlu artık çok büyük bir gücün sahibi olmuş.

Padişah ger taşını oğluna getirtmiş. Önce delikanlı ger taşı sağlam mı diye diziyle vurmuş. Dizine hiçbir şey olmamış. Sonra başka bir taşla vurmuş. Vurduğu taş tuz buz olmuş ama ger taşına bir şey olmamış. Ardından delikanlı elma ağacının olduğu bahçeye gitmiş. Elma ağacı^{D950.10.} bildiğimiz elma ağaçlarından olmadığından elma ağacına da bir şey olmamış.

Böylece padişahın küçük oğlu bahçede elma ağacına muhafızlık yapmaya başlamış. Ben sana söyleyeyim. O diğerleri gibi beklememiş. Elmaları saydıktan sonra uyumuş. Tan atınca kalkmış, elmaları tekrar saymış. Elmalardan daha önce kaybolan dördü dışında hepsi tammiş. Güneş kızarıp çıkmaya başlayınca, ben sana söyleyeyim, bir kuş gelmiş. Kendisi insan suretinde olan büyük bir kuş uçarak gelip elma ağacına konmuş. Elma ağacından elma almaya çalışırken^{B172-12.} delikanlı ger taşını fırlatmış. Ger taşı kuşu vurup yaralamış. Kuş ağaçtan düşünce altın elmayı alamamış. Düşen kuş, insan suretine^{D350.} girerek koşmaya başlamış. Delikanlı on beş kilo ağırlığındaki ger taşını alıp onun arkasından koşmuş. Koşarlarken ormanda delikanlının büyük ağabeyine doğru gelmişler.

“İşte bizim elmaları çalan hırsızı yakaladım, koşup yakalayalım.” demiş küçük oğlan. Şimdi bunların ikisi birlikte koşmaya başlamışlar. Koşarlarken ortanca kardeşlerinin yanına varmışlar.

“Haydi, elma hırsızını yakaladım.” demiş küçük oğlan. Bunlar şimdi üçü birlikte elma hırsızının arkasından koşmaya başlamışlar. Epeyce bir yeri geçtiklerinde elma hırsızı bir deliğe girip gitmiş. O yol dümdüz giden çok büyük bir yolmuş.^{F92.} Onlar burada kalmışlar. İşte ben sana söyleyeyim, burada bir geyik geziyormuş. Geyiği yakalayıp kesmişler. Geyiğin derisini yüzüp küçük küçük parçalara ayırmışlar. Sonra bu parçaları birbirine eklemişler. Eklemeyi bitirince yaptıkları şey onları yeraltına ulaştıracak kadar olmuş. Sonra padişahın oğlanları kendi aralarında konuşup anlaşmışlar.

Büyük oğlan “Ben iniyorum.” demiş.

Ortanca oğlan “Ben iniyorum.” demiş.

¹⁵ Halter sporunda kullanılan ağırlıklara benzeyen bir cisim.

On beş kiloluk ger taşını kaldırıp getiren küçük oğlan “Siz inmeyin. Siz hiçbir şeyi beceremiyorsunuz.” demiş. Sonra, ben sana söyleyeyim, on beş kiloluk ger taşıyla koşan oğlan incek olup “İnip hırsız öldürecek.” demiş.

Delikanlı aşağı dünyaya inmiş.^{F721} Aşağıya inince etrafına bakınmış. Üç ayrı yöne giden yol varmış.^{N772} Üç yolun başına da birer yazı asılmış. Birisine ölüm yolu, birisine tokluk yolu, birisine de açlık yolu diye yazılmış. Delikanlı ölüm yolu yazan yoldan gitmiş. Bu yoldan gide gide büyük bir eve varmış. Evde güzel bir kız oturuyormuş.

Kız “Nereden geldin sen? Nasıl geldin sen?” diyerek delikanlının oraya gelmesine şaşırılmış.

Padişahın oğlu “Ben şuradaki yoldan geldim. Bizim altın elma var. Birisi elmaları çalıyor. Ben bu altın elmaları çalan hırsızın arkasından onu öldürmek üzere geldim.”^{N774.1} demiş.

Sonra kız “Bizim padişah, dev padişahı. Bir yerlere gidip yaralanıp döndü. Ben onun elma çalıp çalmadığını bilmiyorum. O şimdi Firşel’e gitti.” demiş.

Oğlan “Bizim elmayı çalan kişi o olmalı. Ben onu öldürecekim, onu ben yaraladım.” demiş.

Kız “Biz yeraltındaki bakır hazinesinin padişahlığıyız.^{F707-5} Dev bizim padişah oluyor.” demiş.

Delikanlı, kıza “Ben o dev padişahınızı ne pahasına olursa olsun, öldürecekim.” demiş.

Bu kız, delikanlının devi öldürecekim demesine bir şey söylememiş. Kız, dev oradan geçerken devin şapkasıyla delikanlıyı örterek saklamış. Sonra kız “Dev dönüp yattı. Devin başını koyup yattığı yer taş. Sen oraya gidip deve vur. O dağılıp gider. O dağıldıkça dağılır. Yalnız dev dağılınca yeniden bir araya gelir. Bir araya gelince sana ‘Delikanlı, tekrar vur.’ der. Sen bir daha vurma. Bu kadar yeter, dersin. Sen böyle söyleyince dev tekrar dağılmaya başlar. Tekrar vur diye sana söylese de sen yeter dersin. O, daha da dağılıp gider.” demiş.

Sonra delikanlı gitmiş, ben sana söyleyeyim, ger taşıyla deve^{G0} vurmuş. Vurmasıyla birlikte devin başı toz gibi dağılmış. Evet, devin başı kızın söylediği gibi tekrar bir araya gelmiş.^{D1602.12}

Başı bir araya gelince dev “Delikanlı tekrar vur.” demiş.

Delikanlı “Bu sana yeter.” demiş.

Delikanlı böyle deyince devin başı tekrar dağılıp tekrar bir araya gelmiş. Ben sana söyleyeyim, dev bir kez daha delikanlıya söylemiş “Tekrar vur.” demiş.

Delikanlı “Yeter bu kadar.” demiş.

“Yeter bu kadar.” deyince devin başı dağılıp gitmiş. Devden kan akmaya başlamış. Kan delikanlının topuğuna gelmiş.

Kız, delikanlıya “Delikanlı çık artık, dev öldü.” demiş. Delikanlı, dev padişahını öldürmüştü.^{G512.8.2.}

Kız ona “Ben yerdeki bütün bakır hazinesinin padişahı oluyorum. Ben sana dev öldürdüğün için bir mühür vereceğim. Bu bakırlı mühürde senin dev nasıl öldürdüğün yazılı. Sen bu mührü kaybetme. Sana lazım olur. Benim bir teyzem var. O bütün gümüş hazinesinin padişahıdır.^{F707.2.} Sen ona bu mührü gösterip dev öldürdüğünü söylersin. O sana bunun gibi gümüş bir mühür verir.” demiş.

Delikanlı gümüş padişahına giderek “Ben sizin padişahınızı öldürdüm.” demiş. Bu kız bakır mührü alıp okumuş. Bunda devin nasıl öldürüldüğü, elma hırsızlığı gibi olayların hepsi de yazılıymış. Bu kız da delikanlının eline gümüş bir mühür vermiş. Bu mühürde de bakır mühürdeki gibi her şey yazılıymış.

Bu kız “Bizim yeryüzündeki bütün altın hazinesinin padişahı olan teyzemiz var. O, sana altın mühür verir. Ne yapman gerektiğini de söyler.” demiş.

Delikanlı şimdi altın hazinesinin padişahı^{F707.1.} olan kıza gitmiş. Kız mühürlere bakmış, her şeyi anlamış. Sonra delikanlıya altın mührü verdikten sonra “Artık bizim padişahlığımızı bitti. Sen bizi buradan çıkar.” demiş. Delikanlı kabul etmiş, bunların üçünü de alıp gitmiş. Artık delikanlının elinde üç mühür varmış. Bu mühürler hâlâ iş görüyormuş.

Bunlar çıkılan yola gelmişler. Padişahın diğer oğulları aşağıya urgan salmış. İlk önce bakır padişahı olan kızı çıkarmışlar. Padişahın oğlanları bu kızı görünce “Bana da bana.” demişler.

Delikanlı aşağıdan bağırarak “Tekrar gönderin urganı.” demiş. Urganı tekrar göndermişler. Bu sefer de gümüş padişahı olan kızı çıkarmışlar. Bu kız çıkınca da, ben sana söyleyeyim, bu ikisi tartışmışlar. Bu kız daha güzelmiş. Sonra urganı tekrar salmışlar. Delikanlı, altın padişahı olan kızı bağlayıp göndermiş. Bu çok daha güzel bir kızmış. Bu kız çıkınca padişahın oğlanları arasında “Bu benim olacak, bu benim olacak!” diye yeniden bir tartışma başlamış. Bunlar delikanlıyı aşağıda bırakmışlar. Bu üç kızı alıp gitmişler. Kızlara da kardeşlerinin burada kaldığını söylememeleri konusunda uyarılmışlar.

Onlar dönünce “Elmayı çalan devı yakalayıp öldürdük. İşte orada padişahlık yapan şu kızları da kurtardık.” demişler.

Tamam, yeraltında kalan delikanlı yol ayrımındaki yazıları okuyup bakmış. Bu sefer de açlık yolundan gitmiş. Gide gide büyük bir eve varmış. Bu evde kör bir ihtiyar adamla kör bir ihtiyar kadından başka kimse yokmuş.

Delikanlı kör ihtiyar çiftte “Beni işe alırsanız size hizmet ederim.” demiş.

İhtiyar kör çift “Biz seni işe alırsak çok iyi hizmet edip bizim sözümüzü dinleyeceksin.” demişler.

Delikanlı “Ben sözünüzü dinleyip size çok iyi hizmet edeceğim.” demiş.

Bunların malı mülkü çokmuş. Delikanlıyı çoban yapmışlar. İhtiyar kör adam “Oğlum sağa giden yoldan gitme, dümdüz giden yoldan da gitme. Sola giden yoldan git. Oralar bizim yerlerimiz değil, dev padişahının yerleridir.” diye delikanlıya öğretmiş.

Delikanlı hayvanları alıp gitmiş. İhtiyarın gitme dediği yerlere bakmadan kendi bildiği yoldan gitmiş. Gide gide bir bataklık yere çıkmış. Sığırları oradan geçirip dev padişahının ekin tarlasına çıkmış. Delikanlı oraya çıkınca bir bekçi gelmiş. Delikanlı bu bekçiyi vurup öldürmüş. Başını da bir torbaya koymuş. Ne arayan varmış, ne de soran. Delikanlı akşam olunca hayvanları alıp dönmüş. İhtiyarlar malların yabancı yerlere vardığını hayvanların kokusundan anlamışlar da korkarak “Sen yanlış yapıp dev padişahının yerine çıkmışsın. Bizi suçlayıp zindana atarlar.” demişler.

Delikanlı onlara “Korkmayın hiçbir şey olmaz.” demiş. Dev padişahını öldürdüğünü ise söylememiş.

Delikanlı ertesi gün de hayvanları alıp çıkmış. İhtiyar adam azarlayarak “Hayvanları başka birisinin yerinde dolaştırırsan bizim başımızı yakarsın.” demiş.

Delikanlı yine de korkmadan bildiğini yapmış. Şimdi, ben sana söyleyeyim, ertesi gün de hayvanları alıp dönmüş.

İhtiyar adam daha da öfkelenerek “Sen yabancı padişahın yerine girip bize büyük para cezaları ödettireceksin.” demiş.

Delikanlı üçüncü günde ihtiyara “Dede, siz niçin kör oldunuz? Sizi iyileştirecek çare yok mu ki?” demiş.

İhtiyar adam “Bunun için bir ilaç var. Sen sağa sola gitmeden dümdüz git. Büyük bir eve ulaşırsın. O evin altında iki ayrı kaynaktan su çıkar. Onun birisinden ölüm suyu, birisinden de hayat suyu akar. Biz bu hayat suyuyla yıkanırsak eskisinden daha canlı oluruz, gözlerimiz de açılır.” demiş.

Bu delikanlı, ben sana söyleyeyim, ihtiyara “Dede, bugün hayvanları alıp gitmeyeyim. Hayat suyunu alıp döneyim de sizi iyileştireyim.” demiş.

Sonra delikanlı gidip büyük bir evin olduğu yere gelmiş. Evin altından iki kaynak suyu çıkıyormuş. Bunun birisi ölüm suyu, diğeri de hayat suyuymuş.^{E82} Orada muhafızlar varmış. Delikanlı muhafızları vurup öldürmüştü. Sonra hayat suyundan su alıp yüzünü yıkamış. Öncekinden daha heybetli, daha yakışıklı bir delikanlı olmuş.^{D1337.1.2} Ben sana söyleyeyim, ikisinden de su doldurmuş.

Delikanlı oradan dönerken yolda karşısına insan desen insan değil, ağaç desen ağaç değil; garip şeyler çıkmış. Delikanlı bu şeyleri merak edip birisinin damarına bıçak değdirip bakınca ondan kan çıkmış. Bu kana hayat suyundan değdirince^{D565.6} bu ağaç, asker olmuş.^{D431.2}

Asker ona “Biz ihtiyar kör adamın askerleriyiz. Bu ihtiyar kör adam bizim padişahımızdı. Dev padişahı onu kör etti. İşte burada gördüğün ağaçların hepsi padişahın askerleridir.^{D215} Dev sihir kullanıp böyle yaptı.” demiş.

Delikanlı “Ben dev padişahını öldürdüm. O dev artık yok.” demiş.

Delikanlı ile bu asker diğer ağaçlara da hayat suyu serpmişler. Hayat suyunun değdiği ağaç, asker olmuş. Böylece burada bir alay asker dirilmiş.

Delikanlı ile askerler, ben sana söyleyeyim, ihtiyar kör adamın yanına gelmişler. Onların geliş seslerini duyan ihtiyar kör adam korkup içeri kaçmış. Delikanlı içeri girmiş.

İhtiyar kadın “Ey oğlum, sen bizi yok ettin.” demiş.

Delikanlı “Yok nine korkma. Bunlar sizin askerleriniz. Ben size hayat suyu getirdim, yıkanın.” demiş. Bunlar yıkanmışlar. Bunlar şimdi eskisinden de daha güzel olmuşlar.^{F950.9 / D2161.3.1.}

Delikanlı “Ben dev padişahını öldürdüm.” demiş. Oradakilere yanındaki mühürleri göstermiş. Mühürde dev padişahının öldürüldüğü yazıyormuş.

Sonra bu padişah “Sen dev padişahının yerine bu yerlerin padişahı ol.” demiş.

Delikanlı “Yok, ben padişah olmayacağım. Ben padişah çocuğuyum. Beni bu yerden çıkarmanızı rica ediyorum.” demiş.

O zaman ihtiyar adam, delikanlıya “Biz seni çıkarmasına çıkarırız da sana ne gibi şeyler verip çıkaralım?” demiş.

Delikanlı “Bana sizden hiçbir şey gerek değil. Sadece beni çıkarsanız yeter.” demiş.

İhtiyar adam ona “İşte sana altı kulaçlık ala kısrağın.^{B877.2-1.} Sen bu ata^{B184.1.} ‘Altı kulaçlık ala kısrağım!’ diye seslenirsen dünyada neye ihtiyacın olursa olsun, bu at hepsini de gerçekleştirir. Sen ata binince ‘Altı kulaçlık ala kısrağım!’ dersen göz açıp kapayıncaya kadar kendini memleketinde bulursun.” demiş.

Delikanlı altı kulaçlık ala kısrağa binmiş. Gözünü açıp kapamasıyla^{D2121.2-1.} birlikte kendini memleketinin topraklarında bulmuş. Kendi şehrine dönünce şehrin en dışındaki bir terziye girip ona “Beni yanınıza alın. Size terzi işlerinizde, ütü işlerinizde yardım ederim.” demiş. Karın tokluğuna burada işe başlamış.

Padişah düğün için hazırlık yapıyormuş. Oğullarına yanlarında getirdikleri kızları alacakmış. Bu kızlar “Bizim istediğimiz gibi elbiseler olmazsa evlenmeyiz.” demişler.

Bu kızların istediği gibi elbiseleri dikecek bir terzi de bulamamışlar. Padişah bu terzilere gelmiş. Padişahın küçük oğlu terzilere “Padişah dikmiş dikirmeye gelince siz onun getirdiği kumaştan kendinize nasıl bir elbise gerekiyorsa dikip giyin.” demiş.

Padişah bu terzilere gelmiş. Terziler getirilen bu kumaştan kendilerine elbise dikmişler. Sonra delikanlı “Size kumaş yetti mi?” demiş.

Terziler “Bize birer kat elbise çıktı.” demişler.

“Padişah gelince siz ona fiyat vermeyin, hizmet bedelinin iki üç katını isteyin.” demiş padişahın küçük oğlu.

Sonra delikanlı altı kulaçlık ala kırsrağına “Hemen gümüş padişahının, bakır padişahının, altın padişahının giydiği elbiseleri getir.” demiş.

Altı kulaçlık ala kısrak, kızların düğünde giyeceği elbiselerini alıp dönmüş,^{B587-4.} elbiseleri asmış. Artık padişaha gelin olacak üç kızın üç elbisesi de hazır. Bu elbiseler çok güzelmış. Padişah elbiseleri alıp kızlara göstermiş. Kızlar elbiseleri beğenmişler. Delikanlının döndüğünü de anlamışlar. Çünkü bu elbiseleri ondan başkası alıp gelememiş.

Şimdi kızlar istedikleri elbiseleri alınca oğlanlarla evlenmeyi isteseler de istemeseler de kabul etmişler. Düğün hazırlıkları tamamlanıp halk toplandıktan sonra da padişah düğünü başlatmış.

Bu kızlar hâlâ “Gelmeyen birisi var.” diye soruyorlarmış.

Delikanlı altı kulaçlık ala kırsrağa “Beni düğüne alırlar mı ki acaba?” diye sormuş.

Altı kulaçlık ala kısrak dile gelerek^{B211.1.3.} “Seni gelip alırlar. Kızlar senden başkasına varmayacak. Sen ne elbise giyip git ne de elbise giymeden git. Balık ağına benzer bir şeyden yapılmış bir elbiseyi giyip git. Senin babanın bir köpeği var. Köpeğin yanına varıp bir dilim ekmek ver. Ondan sonra köpeği arkasından tekmeleyip gönder.” demiş.^{B569-4.}

Bu kızlar hâlâ “Gelmeyen birisi var.” diye soruyorlarmış.

Sonra terzilere “Sizde bir oğlan vardı, o gelmedi mi?” diye sormuşlar.

Terziler “Henüz gelmedi.” demişler.

Şimdi, ben sana söyleyeyim, padişaha gelin olacak kızlar, bu oğlanı getirmeleri için adam göndermişler.

Bu delikanlı ne elbiseli ne de elbisesiz bir şekilde gelmiş. Elbisesinin altına bir dilim ekmek koyup da gelmiş. Ekmeği padişahın köpeğine verdikten sonra köpeği tekmeleyip kovmuş. Oradakiler buna çok şaşırılmış. Sonra şık elbiseli delikanlı gelip oturunca bu üç kız beraber gelip ona içe-

cek ikram etmiş. Düğünde toplanan halk daha da çok şaşırılmış. Burada uzak diyarlardan gelen padişahlar da varmış.

Padişahın birisi “Ne büyük padişahlar geldi. Bu kızların birisi de böyle ikramlarda bulunmadılar. Bu delikanlı gelince üçü aynı anda içecek getirip verdi. Bu kişinin farkı nedir ki?” diye öfkelenmiş.

Altın padişahı olan kız onlara “Siz buna şaşırılmayınız. Bu delikanlı dev padişahını öldürüp bizi oralardan kurtarıp çıkardı. Bu delikanlı bizim için babamızdan, annemizden daha kıymetlidir. Delikanlı bir şey söylemezse biz padişahın oğlanlarına varmayacağız.” demişler.

O zaman delikanlı “Ben bu kızları ne kadar çok eziyetler çekerek kurtardım. Ağabeylerim beni bu kızlarla birlikte çıkarsaydı ben böyle sıkıntılar çekmeyecektim. Beni çukurda bırakıp gittiler. Altın elma hırsızını öldüren kişi benim. Bunlar kardeşlik etmediler. Ben onlar gibi acımasız değilim. Altın padişahı olan kız bana, gümüş padişahı olan kız büyük ağabeyime, bakır padişahı olan kız küçük ağabeyime gelin olsun. Böyle olursa düğünün yapılmasına razı olurum.” demiş.

Buna padişah pek inanmamış. Delikanlı altın, gümüş ve bakır üç mührü çıkarıp koymuş. Mühürlerde yazanların hepsini okumuşlar. Dev padişahının öldüğü yazılıymış. Babası yine inanmamış. Bunlar terzideki on beş kiloluk ger taşıyı getirmişler. Taşta kendisinin ve oğlunun ismi yazılıymış. Padişah bunu gördükten sonra inanmış. Padişah bu düğünü yapıp üç kızı üç oğluna almış. Padişahlık ise küçük oğlana kalmış.

2.31.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 31

F813.1.1. Golden apple / *Altın elma* TOM: 31

F811.1.1-2. Golden apple tree / *Altın elma ağacı* (MEK) TOM: 31

D950.10. Magic apple tree / *Sihirli elma ağacı* TOM: 31

B172-12. Bird steals golden apple / *Kuşun altın elma çalması* (MEK) TOM: 31

D350. Transformation: bird to person / *Kuşun insana dönüşmesi* TOM: 31

F92. Pit entrance to lower world / *Aşağı dünyaya bir delikten girme*
TOM: 31

F721. Subterranean World / *Yeraltı dünyası* TOM: 31

N772. Parting at crossroads to go on adventures / *Maceraya giden yolların kesişmesi* TOM: 31

N774.1. Adventure from pursuing thieving birds / *Hırsız kuşların peşine düşme macerası* TOM: 31

F707-5. Kingdom where everything is of copper / *Her şeyin bakırdan olduğu hükümdarlık (âlem)* (MEK) TOM: 31

D1602.12. Self-returning head. When head is cut off it returns to proper place without harm to owner / *Kendi kendine yerine gelen baş. Baş kesildiğinde sahibine hasarsız bir şekilde tam yerine dönmesi* TOM: 31

G512.8.2. Ogre killed by striking with Stones / *Taşlarla vurarak devin öldürülmesi* TOM: 31

F707.2. Kingdom where everything is of silver / *Her şeyin gümüştan olduğu hükümdarlık (âlem)* TOM: 31

F707.1. Kingdom where everything is of gold / *Her şeyin altından olduğu hükümdarlık (âlem)* TOM: 31

G0. Ogres / *Devler* TOM: 31

E82. Water of life and death. One water kills, the other restores to life / *Hayat ve ölüm suyu. Sulardan birisinin öldürmesi, diğerinin tekrar hayata döndürmesi* TOM: 31

D1337.1.2. Water gives magic beauty / *Suyun sihirli bir güzellik vermesi* TOM: 31

D565.6. Transformation by touching water / *Suya değme yoluyla dönüşüm* TOM: 31

D431.2. Transformation: tree to person / *Ağacın insana dönüşmesi* TOM: 31

D215. Transformation: man to tree / *İnsanın ağaca dönüşmesi* TOM: 31

F950.9. Healing by sprinkling water and replacing flesh / *Su dökünme yoluyla iyileşme* TOM: 31

D2161.3.1. Blindness magically cured / *Körlüğün sihirle tedavi edilmesi* TOM: 31

B877.2-1. Gigantic horse / *Devasa at* (MEK) TOM: 31

B184.1. Magic horse / *Sihirli at* TOM: 31

D2121.2-1. Magic journey on horse with closed eyes / *At üzerinde gözleri kapayarak sihirli seyahat* (MEK) TOM: 31

B587-4. Magic horse fetches clothes for men / *Sihirli atın insan için elbiseler alıp gelmesi* (MEK) TOM: 31

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* TOM: 31

B569-4. Horse advises hero/ *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) TOM: 31

2.32. SİĞARA TABAKASI

2.32.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda, keçinin komutan, saksağanın yüzbaşı, kurbağanın marangoz olduğu zamanlarda bir padişah yaşıyormuş. Onun üç kızıyla bir oğlu varmış. Oğlu ormana çilek toplamaya gitmiş. O oğlan yürüye yürüye ormanda yolunu kaybetmiş. Ağlaya ağlaya giderken bir delikanlı gelip ona “Kardeşim niye ağlıyorsun?” diye sormuş.

“Ağabey ormandan çıkacak bir yol bulamadım.” demiş padişahın oğlu.

Delikanlı “Büyük ablanı verirsen seni buradan çıkarırım.” demiş.

Padişahın oğlu “Babam varken bana söz düşmez.” demiş.

Delikanlı “İyi o zaman, sana söz düşmezse buralarda böyle gezersin.” demiş.

Gece olmuş. Oğlan dolaşırken başka bir delikanlıya daha rastlamış. O delikanlı da “Ortanca ablanı verirsen seni buradan çıkarırım.” demiş.

Padişahın oğlu ona da “Babamdan başkasına söz düşmez.” demiş.

Artık hava iyice karardığında padişahın oğlu başka bir delikanlıya daha rastlamış. Bu delikanlı da “Küçük ablanı verirsen seni buradan çıkarırım.” demiş.

Padişahın oğlu artık “Tamam veriyorum.” diye söz vermiş.

“Yarın saat sekizde hazır olun. Biz üçümüz geliriz. Şimdi enseme oturup gözünü yum.” demiş. Padişahın oğlu, delikanlının ensesine oturup gözünü yummuş. Delikanlı ona “Gözünü aç.” demiş. Padişahın oğlu gözünü açıp görmüş ki babasının bahçesindeymiş.^{D2121.2-2} Oğlan evine girmiş. Babasıyla konuşmuş.

Babası “Ne oldu?” diye sormuş.

“İşte böyle böyle. Üç delikanlı gelip ablalarımı alacak.” demiş.

Bir zaman sonra bu üç delikanlı gelmiş. Hazırlanan hiçbir şey yokmuş. Üç delikanlı evi üç tarafından tutup kaldırmış, kızları alıp gitmişler.

Bir zaman sonra padişahın oğlu “Ben ablalarımı aramaya gideceğim.” demiş. Delikanlı kaybolduğu yerlere yeniden gitmiş. O ormanda gezinirken bir kulübeye rastlamış. Kulübeye girip bakmış. Orada alt dişi tavana, üst dişi döşeme tahtasına dayanmış^{G127} bir ihtiyar kadın yatıyormuş. O “Haydi haydi, dünür gelmiş.” diye delikanlıyı karşılamış.

Bu ihtiyar kadın, ablalarını kaçıran delikanlıların annesi dev^{G0} kadınıymış. İhtiyar kadın, delikanlıyı üç gün misafir etmiş.

“Ben ablalarımı görmek için geldim.” demiş delikanlı.

“Ablaların benim oğlanlarla beraber. Ben sana yolu göstereyim. Bak dünür, sen şuradan çık. Şu patika yoldan gidince bir kulübeye varırsın.” demiş ihtiyar kadın.

Delikanlı bu patikadan gidip barakaya varmış. İçeri girince büyük ablası ağlayıp oturuyormuş. Ablası “Nasıl buldun kardeşim?” diye gelip kardeşini kucaklamış. Abla kardeş oturup konuşurlarken ormandan gürültüyle bir şeyin geldiğini duymuşlar.

Ablası “Ey kardeşim, seni ne yapayım ki? Senin enişten üç başlı bir dev.^{G361.1.2} demiş.

Sonra ablası, kardeşini iğne yapmış.^{D253} İğneyi de mindere sokup koymuş. Ablası artık sihir yapmasını öğrenmişmiş.^{D573}

Dev gelip eve girince “Kayınım nereye gitti?” diye sormuş.

“O buraya nasıl gelsin? Sen dünyayı günde üç defa dönüyorsun^{G157} ama babamlara uğramıyorsun. O, seni nereden bulsun?” demiş eşi.

“Kayınım annemlerde üç gün kalmış. Oradan biliyorum.” demiş dev.

“O senden korkar. Yakışıklı bir delikanlı olup gel.” demiş eşi.

Dev gidip çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşüp gelmiş.^{D11.1.} Oğlan üç gece de burada misafir olmuş.

Ondan sonra delikanlı “Ortanca ablamı da gidip göresim var.” demiş.

“İşte sana bir sigara tabakası vereceğim. Başın darda kalırsa tabakayı açıp bakarsın ama durup dururken açma.” demiş dev.

Ondan sonra delikanlı, ortanca ablasında da üç gece misafir olmuş. O eniştesi de bir sigara tabakası verip onu öyle göndermiş.

Delikanlı, küçük ablasının yanında da aynı şekilde kalmış. Üçüncü ablasının yanına devler toplanmış. Oturup sohbet ederlerken “Şu şehirde çok güzel bir padişah kızı var. Onun güzelliğini gören kişi dayanamayıp bayılıyor. O kız, kim onun güzelliği karşısında bayılmazsa onunla evlenecekmiş.” demişler.

Delikanlı bu konuşulanları dinlerken ne olursa olsun, gidip bu kızı görmek gerek diye düşünmüş. Sonra yola çıkıp gitmiş. Yolda bir ihtiyar kadına misafir olmuş.

Delikanlı ona “Nine, buraya nasıl bir tasadan dolayı siyah bayrak asıldı?” diye sormuş.

İhtiyar kadın “Padişahın kızını görmeye gelenler kızı gördüklerinde kendilerinden geçip bayılıyor. Bayılıp yere yıkılan bu kişileri mahzene kapatıyorlar. Nice padişah çocukları geldi, generaller geldi. Hepsi de kendilerinden geçip bayıldı.” demiş.

Sabahleyin saat sekizde bu oğlan saraya gidip niye geldiğini kızı söylemiş. Kız çatı katından çıkınca delikanlı kendinden geçip bayılmış,^{D2079-2.} oracıkta düşüp yıkılmış. Onu da sürükleyip mahzene atmışlar. Delikanlı mahzene gelince bakmış. Oradakiler elleri çenelerinde endişeli bir şekilde oturuyorlarmış. Delikanlı da oturup düşünürken “Dur hele, eniştelere verdiğim sigara tabakalarından^{D1174-2.} birisini açıp bakayım.” demiş. Açınca masanın üzerinde padişah kızının bile görmediği içecekler, yemekler hazırlanmış.^{D1472.1-34.} Buradakiler keyif çatarken padişah kızının yanından onlara yemek getirmişlermiş. Yemek getirenler de onların yanına oturmuşlar. Bu yemek getirenler burada her zamankinden uzun kalınca padişahın kızı sinirlenip “Niçin geciktiniz?” diye onları azarlamış.

“Abla dur hele! Kızacağınız bir şey söyleyeceğiz. Orada bir delikanlı var. Sigara tabakasını açınca masada türlü türlü yemekler ortaya çıkıyor. Sigara tabakasını kapatınca da yemeklerin hepsi kutuya geri giriyor.” demişler.

Bunları öğrenen padişah kızı, delikanlıyı yanına çağırıp ona “Delikanlı, sende bir sigara tabakası varmış. Onu bana ver hele!” demiş.

“Veririm ama yanıma gelip bir görün.” demiş delikanlı.

“Delikanlı, sen yine yıkılıp düşersin.” demiş kız.

“Yok, artık yıkılmam.” demiş delikanlı.

Kız sihir yapamamış. Delikanlı kızın karşısına çıkmış. Kız çok güzelmiş. Delikanlı ne yıkılmış ne de bir şey yapabilmiş. Sigara tabakasını ona vermiş.

Delikanlı ertesi gün ikinci sigara tabakasını açıp bakmış. Bu tabaka daha güçlüymüş. Bu sefer mahzene bunların yanına hizmetçi bir kız gelmiş. Bu kız burada daha uzun kalınca padişahın kızı ona “Daha bir şeyler var mı? Çok geciktin.” demiş.

“Evet, var. Bu seferki tabaka daha güçlü.” demiş hizmetçi kız.

Kız yine delikanlıyı çağırıp ona “Tabakayı bana ver hele!” demiş.

“Veririm ama seni bir kerecik kucaklayayım.” demiş delikanlı.

Kız, delikanlının bu söylediğini yapmış. Ondan sonra delikanlı mahzene inmiş.

Üçüncü gün artık bir sigara tabakası kalmışmış. Bu tabaka hepsinden daha güzelmüş. Delikanlı yanına bir arkadaşını alıp ona “Sen benim arkamdan çıkarsın. Biz birbirimize iyice yakınlaşınca bizi kayışla bağla.” demiş.

Bu arkadaşı delikanlının arkasından çıkmış. Bir yerde ondan ayrılıp kalmış. Kız sigara tabakasını sormuş.

“Yok, yakınlaşmadan olmaz. Bana yaklaş, vereyim.” demiş delikanlı.

Konuşa konuşa bunlar yakınlaşmışlar. O sırada arkadaşı çıkıp bu ikisini kayışla bağlamış. Sonra onları kızın babasına götürmüş. “Bakın işte! Sizin kızınız ne yapmış!” demiş.

“Bağırmanın şimdi.” demiş padişah. Delikanlının arkadaşını tutuklayıp göndermişler. Delikanlıyı ise padişah kendine damat olarak almış.

Padişah bir vakit damadına vekâletname verip “İşte sana on iki anahtar. On bir odayı açıp bakabilirsin ama on ikinci odayı açma, sözümü dinle.” demiş. Bu delikanlı odaları açıp bakmaya başlamış. Görmüş ki odaların bazısında altın, bazısında gümüş, bazısında aslan kemiği varmış. Ambarlarda türlü türlü şeyler varmış. Sonra delikanlı “Ne olursa olsun, on ikinci odayı da açıp bakayım.” demiş. Açınca görmüş ki on iki başlı büyük bir dev^{G361.1-7} zincirlenmiş hâlde yayılmışmış.^{G514-8}

“Ey delikanlı, bir kova su içirirsen seni bir ölümden kurtarırım.” demiş dev. Ölümden kurtarırım deyince delikanlı, deve bir kova su içirmiş.

Sonra dev “Delikanlı bir kova daha su içirirsen seni iki ölümden kurtarırım.” demiş. Delikanlı ikinci kovayı da getirip deve içirmiş.

Dev yine “Bir kova daha içirirsen seni üç ölümden kurtarırım. Böylelikle belki sonsuza kadar yaşarsın.” demiş dev. Delikanlı üç kova su içirince dev zincirlerini parçalayıp kırmış.^{G671-1} Saraya gidip delikanlının hanımını kaçırip gitmiş.^{G440-3} Delikanlının ağzı açık kalmış.

Kız kaçırılınca bunlar toplanıp kaygılanmışlar. “Ben devi yok etmezsem buna dayanmam.” demiş delikanlı.

Padişah “Sen onu bulamazsın. Sana başka bir padişahın kızını alırsın. Sen burada yaşarsın.” demiş.

“Yok, benim gitmem gerek.” demiş delikanlı.

“Tamam öyleyse. Ne istiyorsan onu yap.” demiş padişah.

Delikanlı çıkıp gitmiş. İhtiyar bir büyücü kadına gidip “Ey nine, ne olur söyle! O devi nasıl bulabilirim?” demiş.

İhtiyar kadın onu bu işten vazgeçirmek için “Ey delikanlı, sen ondan kurtulamazsın.” demiş.

“Kurtulamasam da gideceğim.” demiş delikanlı.

“Şu ormanın şu su kıyısında bir kulübe var. Oraya git. Dev gündüz evde olmaz. Sen hanımına söyle. Devlerin canı yanlarında değildir. Hanımın, deve canının nerede olduğunu sorsun.” demiş büyücü kadın.^{G220.0.1-1}

Delikanlı, devin olduğu yere varmış. İhtiyar kadının söylediği gibi kulübeye girmiş. Hanımı orada oturuyormuş. Bunlar kucaklaşıp ağlamışlar ama çok konuşmamışlar.

Delikanlı hanımına “Sen devden canının nerede olduğu sorup öğren.” demiş.

Sonra delikanlı oradan çıkıp gitmiş, dev ile karşılaşmış. Dev “İşte delikanlı, bir ölümden kurtuldun. Ben seni bu sefer öldürmeyeceğim.” demiş ve sözünde durmuş.

Kadın da artık hilekâr olmuş. Döşemeleri süpürdüğü süpürgeyi yıka-
mış. Siyah ipekle süpürgeyi sarıp sarmaladıktan sonra süpürgeyi kucağına
almış. Bunu gören dev “Ne yapıyorsun?” diye sormuş.

“Sen gidiyorsun, gün boyu yoksun. Senin canını rahat ettirmeye çalış-
ıyorum.” demiş kadın.

“He he he, kadın kısmının saçları uzun aklı kısa derler. Bundan can mı
olur?” demiş dev.

Kadın hıçkırarak hıçkırarak ağlayarak “Beni sevmediğin gibi üstelik benim-
le alay ediyorsun.” demiş.

“Tamam öyleyse söylüyorum. İşte ocak süngüsü benim canım.” demiş
dev. Sonra çıkıp gitmiş.

Delikanlı yine gelmiş. Hanımıyla konuştuğundan sonra hızlıca çıkıp git-
miş. O sırada tekrar deve rastlamış.

“Hey delikanlı, ikinci ölümden de kurtuldun.” demiş dev. Sonra gitmiş.

Dev eve girdiğinde kadın çitileye çitileye yıkayıp ağarttığı ocak sün-
güsünü elinde tutuyormuş. Dev ona “Sen bu ocak süngüsüyle ne yapıyor-
sun?” demiş.

“Sen gittiğinde senin canınla ilgileniyorum.” demiş kadın.

“He he he, ondan can olur mu hiç?” diye dev kahkahayı basmış.

Kadın yeniden ağlamaya başlayınca “Tamam söylüyorum. Sen ger-
çekten de beni seviyorsun. Benim canım işte şu denizde. Orada bir öküz
var. Öküzün üstündeki sandığım içinde bir ördek var. O ördeği yakalayıp
belinden sıktığında bir yumurta çıkar. Benim canım o yumurtanın için-
de.”^{E711.1.} demiş dev.

Dev gidince delikanlı gelip hanımına sormuş. Hanımının yanından
çıktığı sırada delikanlı yeniden dev ile karşılaşmış. “Hey delikanlı, üçüncü
ölümden kurtuldun. Artık bir kez daha bana ilişme.” demiş dev.

Delikanlı denize gitmiş. Delikanlı orada elinde bıçağıyla yatıp saklanmış. Bir vakit sonra denizden gürültüyle bir öküz^{B72-2} çıkıp kumların üstüne yatmış. Öküz uykuya dalınca delikanlı gelip öküzü boynuzundan tutmuş. Öküz direnip delikanlıyı sürüklemiş. Sürüklenirken delikanlı bağı-rıp “Oy, benim eniştelere burada olsaydı.” demiş.

Delikanlının bu sözünün üzerine üç enişteleri de gelmiş. Eniştelere öküzü tutmuşlar. “Başka yerde de bunu yapacak mısınız?” diye delikanlıya sormuşlar. Çünkü onların canları da yumurtadaymış.

“Yok vallahi, bana yalnız şu gerek.” demiş delikanlı.

Eniştelere bu öküzü vurup yaralamış. Sandığı alıp kırmışlar. Sandığın içinden ördeği çıkarıp belini sıkılmışlar, ördeğin yumurtasını almışlar.

Sonra eniştelere “Git, onun canı daha çıkmadı. Ne yapman gerektiğini sen bilirsin.” demişler.

Delikanlı geldiğinde devin canı çıkmak üzereymiş. “Delikanlı buraya gel hele! Ben ölmek üzereyim. Sen beni ölümden kurtarmıştın. Hadi vedalaşalım.” demiş dev.

Delikanlı gitmemiş. Yumurtayı çat diye alında kırmış. Yumurta kırılınca devin canı da çıkmış.^{G512-12}

Yavaş yavaş dev eniştelere de ölmüş. Delikanlı devin mallarını toplayıp hanımı ve üç ablasıyla birlikte eve dönmüş. Büyük bir düğün yapmışlar. Düğünlerinde ben de buldum. Orada biraz nasiplendim. Bunlar böyle yaşayıp gidiyorlar.

2.32.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 32

D2121.2-2. Magic journey on ogre with closed eyes / *Gözleri kapayarak devin üzerinde sihirli seyahat* (MEK) TOM: 32

G127- Giant ogre with extraordinary long teeth / *Olağandışı uzun dişli dev* (MEK) TOM: 32

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 32

G361.1.2. Three-headed ogre / *Üç başlı dev* TOM: 32

D253. Transformation: man to needle / *İnsanın iğneye dönüşmesi*
TOM: 32

D573. Transformation by spell (charm) / *Sihir yoluyla dönüşüm* TOM: 32

G157. Giant ogre’s prodigious speed / *Kocaman devin olağanüstü hızı*
TOM: 32

D11.1. Transformation: ogress to man / *Devin insana dönüşmesi*
TOM: 32

D2079-2. Making someone faint through magic / *Sihir kullanarak birisini bayıltma* (MEK) TOM: 32

D1174-2. Magic cigarette box / *Sihirli sigara tabakası* (MEK) TOM: 32

D1472.1-34. Magic cigarette box supplies food / *Sihirli sigara tabakasının yemek ihtiyacını karşılaması* (MEK) TOM: 32

G361.1-7. Twelve headed ogre / *On iki başlı dev* (MEK) TOM: 32

G514-8. Imprisoned ogre by chaining / *Zincirlenip hapsedilmiş dev* (MEK) TOM: 32

G671-1 Wild man released from captivity aids hero (wild man değil de ogre) / *Zincirlenmiş hâlde hapis yatan devin kahramana kendisine su içirmesi karşılığında ölümden kurtulma vaat ederek kurtulması* (MEK) TOM: 32

G440-3. Ogre abducts hero’s wife / *Devin kahramanın hanımını kaçırması* (MEK) TOM: 32

G220.0.1-1. White (benevolent) witch / *İyi (yardımsever) cadı* (MEK) TOM: 32

E711.1. Soul in egg / *Ruhun (canın) bir yumurtanın içinde olması*
TOM: 32

B72-2. Sea ox. Ox living in sea / *Deniz öküzü. Öküzün denizin içinde yaşaması* (MEK) TOM: 32

G512-12. Killing ogre by cracking the egg in which ogre’s soul exists / *Devin canının içinde olduğu yumurta kırılarak devin öldürülmesi* (MEK) TOM: 32

2.33. ÜÇ OĞUL

2.33.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanlarda bir köyde bir adamın üç oğlu varmış. Günlerden bir gün adam oğullarını çağırıp onlara “Oğullarım ben ölüyorum. Ben ölünce size burada kalmak iyi olmaz. Yabancı yerlere gitmeniz iyi olur.” demiş de onlara bir kılıç bırakmış. Sonra “Üçünüz aynı anda uyumayın. İkiniz uyurken biriniz uyanık kalsın.” demiş.

Sonra delikanlılar buradan çıkıp gitmişler. Gide gide güzel bir su kıyısına gelmişler. Orada yemek pişirip yemişler. İkiyi uykuya yatmış, en büyükleri nöbette kalmış. Gece vakti en büyük kardeşin nöbet tuttuğu sırada bir ejderha^{B11} insan kokusunu alıp buraya gelmiş ve onları yutmak istemiş. Delikanlı gelen ejderhayı kılıcıyla parçalara ayırmış.^{B11.11-12} Hatıra olsun diye de ejderhanın kuyruğunu kesip almış,^{B11.11-11} kuyruğu bir çaputa sarıp cebine koymuş. Tan attığında kardeşlerinin yanına gelip “Kalkın kardeşlerim, gitme vaktimiz geldi. Karnımızı doyurup gidelim.” demiş ama kardeşlerine yaşadığı şeyleri anlatmamış.

Bunlar kalkıp karınlarını doyurduktan sonra gitmişler. Ertesi gece de konaklamak için bir yer seçmişler. Yine ikisi uykuya yatmış. Ortanca kardeş nöbette kalmış. Sonra gece ortasında delikanlı uzaklarda bir yerde bir ışık görmüş. “Bu nasıl bir ateş acaba?” diye oraya gitmiş. Varınca orada bir dev perisi^{G0} görmüş. Dev perisi bunların yatmasını beklerken kendisi uyuya kalmışmış. Delikanlı, dev ejderhasını (perisini) öldürmüş.^{G512} Devın parmağında çok değerli bir yüzüğü varmış. Delikanlı, devın yüzük parmağını kesmiş de kanını sildikten sonra yüzüğü çıkarıp cebine koymuş.^{G512.6-2} Ondan sonra kardeşlerinin yanına gelip “Kalkın, gitme vaktimiz geldi.” demiş.

Bunlar kalkmışlar. Yemişler içmişler de yeniden gitmişler. Gide gide yine gece olmuş. Gece olunca en küçük kardeş “Ağabeylerim, siz yatıp uyuyun. Ben nöbet tutarım.” demiş.

Ağabeyleri uyuyunca küçük kardeş kılıç tutup nöbette kalmış. Bunlar artık bir şehre yaklaştılar. Şehir uzak olmadığı için oradan görünüyormuş. Küçük kardeş nöbetteyken bir vakit sonra birbiri ardına dizilmiş otuz dokuz eşkiya şehrin padişahının hazinesini, altınını gümüşünü ele geçirmeye gidiyormuş.

Delikanlı “Nereye gidiyorsunuz arkadaşlar?” diye sormuş.

“Biz, padişahın sarayını basıp malını yağmalamaya gidiyoruz.” demiş eşkıyalar.

“Öyleyse beni de yanınıza alın. Ben de geleyim.” demiş delikanlı.

“Sen hangi işte ustasın?” diye sormuş eşkıyalar.

“Ben yüksek yerlere tırmanmada ustayım. Urganın ucuna kanca bağladıkdan sonra onu çatıya atıp ilıştırıyorum. Sonra tutunarak çatıya tırmanıyorum.” demiş delikanlı.

“Öyleyse çok iyi, bu kişi bize gerek.” diye onu da yanlarına alıp gitmişler. Artık kırk kişi olmuşlar.

Bunlar urgan ile demir kanca alıp padişahın sarayına varmışlar. Urganı atıp kancayı çatıya iluştirmişler. Sonra delikanlı urgana tutunarak çatıya tırmanmış. Çatıdaki teneke saçların bir buçuk metresini kanca koparmış. Sarayın hazinesi buradaymış.

Ondan sonra delikanlı “Sarayın hazinesine, altınların gümüşlerin olduğu yere çıktım. Teker teker çıkın. Tek başıma hepsini alamam.” demiş.

Eşkıyalar teker teker tırmanmışlar. Delikanlı çıkanları tek tek öldürmüş. Öldürdüklerinin sağ kulaklarını kesmiş. Gövdelerini de oraya yığıp. Kulaklarını bir ipe dizip almış.

Sonra delikanlı sarayın çatısından inmiş. Bir kapı görmüş. Kapısını açıp girdiği odada padişahın üç kızı uyuyormuş. Küçük bir köpek havlamaya başlayınca delikanlı köpeğin boynunu kılıçla kesmiş. Kızların kıymetli mendillerini almış. Sonra bir kâğıt kalem alıp “Küçük bir köpeğe aldandınız. Bugün ben olmasaydım, canınızdan olmuştunuz.” diye yazmış. Böyle yazıp bıraktıktan sonra tan attığında ağabeylerinin yanına dönmüş.

Ertesi gün padişahın kızları kalkmışlar, mendilleri yokmuş. Baksalar köpekleri de ölmüşmüş. Kızlar ağlamaya başlamışlar.

Kızların babası ile annesi “Ne oldu size?” diye sormuşlar.

“İşte bizim mendillerimiz yok.” demiş kızlar.

Padişah orada köpeğinin ölüsünü görmüş. Bir bakmış, masanın üstünde bir yazı varmış. “Ben olmasam, bugün ölmüştünüz.” diye yazılıymış. Sonra vezirleriyle birlikte sarayın çatısına çıkıp etrafa bakınca otuz dokuz ölü gövdenin yattığını görmüş. Her birinin bir kulağı yokmuş.

Padişah “Hemen bütün şehri arayın. Otuz dokuz kulağı getirin.” demiş.

Sonra aramaya başlamışlar ama hiçbir şey bulamamışlar.

“Şehirde girmediğiniz ev kaldı mı?” diye padişah sormuş.

“Bizim girmediğimiz yer kalmadı.” demişler.

“Görmediğiniz kimse kaldı mı?” demiş padişah.

“Çok cefa çekmişe benzeyen üç kişi çok yorgun bir hâlde şehre geldiler. Onlar öyle herkese benzemiyor.” demişler.

“Onları alıp gelin. Yiyecek içecek hazırlayın.” demiş padişah.

Bu üç delikanlıyı padişahın yanına alıp gelmişler. Padişah “Sizler kimsiniz?” diye sormuş.

“Biz bir yere varmaya çalışan yolcularız.” demiş delikanlılar.

“Çok yorgunsunuz. Siz burada dinlenip öyle gidin.” Sonra bir saray göstererek “Orada kalırsınız.” demiş padişah.

Her türlü yiyecekten içecekten getirmişler. Padişah “Bunlarda bir hikmet var.” diye bir vezirini yanına almış. Bir delikten onları gözetlemeye başlayıp “Ne konuşuyorlar acaba?” demiş.

Burada bir vakit yiyip içtikten sonra ağabeyleri konuşmaya başlamış. En büyük ağabeyleri “Biz köyden çıktığımız günün gecesinde ben nöbetçilik yaparken biz ölmüştük. Bir ejderha ağzından ateş çıkararak^{B11.2.11.} bizi yutmaya geldi. Kılıcımla ejderhayı vurdum. Ejderha dört beş parçaya ayrılıp gitti. İşte inanmıyorsanız.” demiş de ejderhanın kuyruğunu çıkarıp masanın üstüne koymuş.

Padişah ile vezirlerinin bu olaya akılları gitmiş.

Ondan sonra ortancaları “Ben nöbetteyken de ölmüştük. Siz uyuyunca uzaklarda bir yerde bir ışık gördüm. O ışık dev perisiymiş. Oraya gittiğimde dev perisi uyuyordu. Uyuduğu yerde devi kesip öldürdüm.^{G512.1.} İşte parmağı ile kıymetli yüzüğü.” demiş, çıkarıp göstermiş. Sonra da “Bu da benim yaptığım iş.” demiş.

Ondan sonra en küçük kardeş “Biz bu şehre girdiğimiz gün siz uyudunuz, ben nöbet tuttum. Nöbet tutarken bir vakit sonra eli silahlı otuz dokuz eşkıya arka arkaya dizilmiş bir hâlde geldi. Karşılına çıkıp ‘Nereye gidiyorsunuz?’ diye sordum. ‘İşte şu komşu padişahın altınlarının gümüşlerinin bulunduğu sarayı basmaya gidiyoruz.’ dediler. Onlara ‘Öyleyse beni de

yanınıza alın.’ dedim. ‘Hangi işte ustasın?’ diye sordular. ‘Ben yüksek yerlere tırmanmada ustayım.’ dedim. Sonra beni de yanlarında alıp gittiler. Sarayın olduğu yere varınca urganın başına demir kanca bağladık. Sonra urganı savurup kancayı sarayın çatısına ilişitirdik. Urgana tutunarak çatıya tırmandım. Kancayı çekince bir buçuk metre kadar çatıyı kaldırdım. Altınların gümüşlerin olduğu hazineyi buldum. Hepsini ben alamayacağım, birer birer tırmanın diye onlara bağırdım. Birer birer tırmandılar. Çıkanı öldürüp sarayın çatısında bıraktım. Onların sağ kulaklarını kesip ipe dizdim. Bu şekilde otuz dokuz hırsız öldürdüm. Sonra sarayın çatısından indim. Bir kapıyı açtım. Orada küçük bir köpek çenileyip havlamaya başladı. İti kesip öldürdüm. Odada padişahın üç kızı uyuyordu. Padişah kızlarının üç mendilini aldım. Oradan bir kâğıt kalem alıp ‘Ben olmasaydım siz bugün kesin ölmüştünüz.’ diye yazı bıraktım. İşte arkadaşlar!” demiş küçük kardeş de otuz dokuz kulağı çıkarıp masanın üstüne bırakmış.

Sonra padişah ile veziri gelip onları kucaklamış. Burada padişahın üç kızı varmış. Padişah “Bunlar padişah olacak kimseler.” demiş, üç kızını bu üç delikanlıya vermiş. Üçünü de üç vilayete padişah yapmış. Bunlar orada ömür boyu rahat bir yaşam sürmüşler.

2.33.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 33

B11. Dragon / *Ejderha* TOM: 33

B11.11-12. Dragon killed with knife (sword) / *Ejderhanın kılıçla öldürülmesi* (MEK) TOM: 33

B11.11-14. Hero, who kills dragon, cuts off its ears and takes them with him / *Ejderhayı öldüren kahramanın ejderhanın kulağını kesip alması* (MEK) TOM: 33

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 33

G512. Ogre killed / *Devin öldürülmesi* TOM: 33

G512.1. Ogre killed with knife (sword) / *Kılıçla devin öldürülmesi* TOM: 33

G512.6-2. Hero who kills ogre cuts off its finger to take its ring / *Devi öldüren kahramanın devin parmağını kesip yüzüğünü alması* (MEK) TOM: 33

B11.2.11. Fire-breathing dragon / *Alev nefesli ejderha* (MEK) TOM: 33

2.34. ALTIN BALIK

2.34.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanlarda fakir birisinin tek oğlu varmış. Bu delikanlı göle ağ atıp balık tutuyormuş, annesine babasına bakıyormuş.

Günlerden bir gün bu delikanlı göle ağ atmış. Onun ağına altın bir balık^{B102.4} ilişmiş. Delikanlı, altın balığı alıp evine dönmüş. Bu delikanlının altın balık tuttuğunu duyan padişah delikanlıyı yanına çağırıp “Ya oğlum, sen altın balık tutmuşsun.” demiş.

Delikanlı “Tuttum.” demiş.

“O balığı getirip bana ver.” demiş padişah.

Delikanlı istese de istemese de balığı getirip vermiş. Padişah büyük bir kaba su koydurmuş. Balığı o kabın içerisine koymuş. Altın balık suda yüzmeye başlayınca bütün oda apaydınlık olmuş.^{F969.3-3} Padişah kaptan gözünü alamadan devamlı balığa bakarak oturmuş.

Balıkçı delikanlının tuttuğu altın balığı padişaha getirmesini duyan padişahın vezirleri çok kıskanmışlar. “Bu çocuk büyüyünce bizim başımıza bela olur.” demiş vezirlerden birisi.

Onun sözünün üstüne başka bir vezir “Bu delikanlıyı ne pahasına olursa olsun, gençken öldürmek gerek.” demiş.

Vezirler bu delikanlıdan nasıl kurtulacakları hakkında toplantı yapıp şöyle bir karara varmışlar:

Biz padişaha “Altın balığa altın su gerek. Ama altın su falan padişahın elinde. Altın balığı tutan delikanlı, altın suyu da bulup getirsin diyelim.” demişler. Sonra padişahın yanına iki vezir girmiş de “Altın balığa altın su gerek, padişahım sultanım.” demişler.

“O altın suyu nereden alacağız, nereden bulacağız?” demiş padişah.

Vezirler “Altın balığı bulan delikanlı altın suyu da bulup getirir.” demişler.

Padişah delikanlıyı yanına çağırıp “Ya oğlum, sen altın balığı tuttun. Falan padişahın elinde altın su var. Sen o altın suyu da alıp gel.” demiş.

Delikanlı “Tamam, getiririm.” demiş. Annesi ile babasının yanına evine dönmüş.

Annesi ile babası “Padişah sana nasıl bir iş verdi?” demişler.

“Padişah benden altın suyu bulup gelmemi istedi.” demiş delikanlı.

Annesi ile babası ağlayarak “Ey oğlum, sen oradan dönemezsin.” demişler.

“Yok dönerim.” demiş delikanlı da altın suyu bulmak için çıkıp gitmiş.

Delikanlı gide gide birçok yerleri, birçok ülkeleri geçmiş. Yolda bir yerde yemek yemek için konaklamış. Yemek yediği sırada onun yanına bir ihtiyar adam çıkıp gelerek “Çocuğum, sen nereye gidiyorsun?” diye sormuş.

“Dede, ben altın suyu aramaya çıktım.” demiş delikanlı.

“Altın suyu arıyorsan burada çok oturma, yoluna devam et. Yolda senin önüne bir deniz çıkacak. O denizin olduğu yere bir gemi gelecek. O gemiye bahtlı birisi oturursa gemi denizden bir saatte çıkar. Ama bahtsız bir kişi gelirse bir yılda çıkar. Çabuk ol oğlum. Gemi gelmek üzere, yetişmeye çalış.” demiş ihtiyar adam.^{N825.2.}

Delikanlı kalkıp yola çıkmış. Denize varıp gemiye girmiş. Delikanlı gemiye binince gemi hemen hareket etmiş. Bir saat içinde gemi^{D1520.15.} denizin öbür yakasındaki kıyıya varmış. Gemideki tayfalar bu işe çok şaşırıp “Bir yılda varan gemi bir saat içinde vardı.^{N203-1.} Bir bahtlı kişi^{N203.} oturmuş olmalı.” diye düşünmüşler. Delikanlı gemiden atlayıp bir patika yoldan gitmiş.

Delikanlı yoluna devam ederken ihtiyar adamın “Sen gemiden inince sağa giden patikadan devam et. Bir ırmağı geçeceksin. İrmağın kıyısı uzundur. O kıyıda ineceksin.” sözleri aklına gelmiş.

Delikanlı bu uzun kıyısı olan ırmağın olduğu yere gelmiş. En uygun yeri bulup oradan aşağıya inmiş. Aşağıya indiğinde delikanlı yorulup bitkin düşmüş. Biraz bekleyip suya bakmış. Suda çok güzel bir kız görmüş. Başını biraz daha kaldırdığında ırmağın öbür yakasında çok güzel bir kız varmış.

“Bu tarafa çık.” demiş bu güzel kız.

Delikanlı “Nasıl çıkacağım?” demiş.

“Atlayıp çık. İki metrelik yeri atlayabilirsin.” demiş kız.

Delikanlı atlayıp suyun karşı yakasına geçmiş. Delikanlı atlayıp oraya çıkınca kız gelip onu kucaklamış. “Ey kardeşim, senmişsin. Büyümüşsün.” demiş.

Bu kız, delikanlının ablası oluyormuş. Bu kız çocuk yaşında periler kaçırmışmış.^{F321} Bu kız uzun yıllardan beri peri elinde aşçı^{F376-2} olarak çalışıyormuş.

Kızın yaşadığı yerde peri padişahının bir Çolak veziri varmış. Bu vezir her gün bir kilo et getirip kıza veriyormuş. O da bu eti pişiriyormuş.

Bu peri padişahlığında^{F210} hep kız varmış. Hiç erkek yokmuş.

Kız, kardeşine “Onlar seni öldürürler. Ne yapsak ki?” demiş.

Ablası düşünüp erkek kardeşine kız kıyafetleri giydirmiş. Sonra onu alıp dönmüş.

Kız dönünce Çolak vezir bir kilo et getirip vermiş. Delikanlının ablası bu eti pişireceği sırada kardeşi gelip “Dur abla, bu eti ben pişireyim hele!” demiş.

Delikanlı eti pişirmiş. Çolak vezir gelip eti ölçmüş. Et bir kilo yerine bir buçuk kilo çıkmış. Çolak vezir bu durumu padişahına giderek “Bu nasıl bir durum, bizim bir kilo etimiz bir buçuk kilo çıktı.” diye anlatmış.

Padişah ona “Sen bir kilo daha et alıp ver. Bir sınavalım.” demiş.

Çolak vezir eti alıp varmış. Eti yine delikanlı pişirmiş. Çolak vezir eti almaya gelmiş. Eti ölçünce bir buçuk kilo çıkmış. Bu durum padişahın içine bir şüphe düşürmüştü. Padişah, Çolak vezirini çağırıp ona “O kız uzun zamandan beri bize yemek pişiriyor. Onun böyle fazladan et çıkarıp koymuşluğu yoktu. O acaba eti kendisi mi pişiriyor yoksa eti onun için başka birisi mi pişiriyor?” diye sormuş.

Çolak vezir, kızın yanına gelip ona “Doğruyu söyle, eti kim pişirdi?” diye sormuş.

Kız “Siz beni kaçırdığınızda ben hamileydim. Benim bir kızım oldu. Bu çocuk büyüdü. Artık yemek pişirmeye başladı.” diye cevap vermiş.

Bunu gelip padişaha söylemişler. Padişah şüphelenip “Öyleyse, bütün halkı suya girmeye götürüyoruz. Bir kişi bile kalmasın.” demiş.

Halk toplanıp suya girmeye başlamış. Kadın padişah ile Çolak vezir delikanlıyı öğrenmişler. Padişah, Çolak vezire “Bu delikanlıyı ne yapalım, öldürelim mi?” demiş.

Çolak vezir “Ben bu delikanlının öldürülmesini kabul etmiyorum. Bizim hepimiz kız. Biz ihtiyarlayınca bu dünya kime kalacak. Eğer beğendiysen seni ona hanımı olarak verelim.” demiş.

Delikanlı yakışıklı olunca kadın padişah^{F252.2} kabul etmiş. Delikanlı, kadın padişahla evlenmiş.^{F303}

Peri padişahıyla yaşamaya başlayan delikanlının içine büyük bir kaygı düşmüş. Bu delikanlı altın su konusunu düşünmeye başlamış. Düşündüğünden zayıflamış, sararıp solmuş.

Peri padişahı bu durumu hissedip Çolak vezire “Benim eşim düşüncelere daldı. Acaba niye kaygılanıyor? Sen ona sorup öğrenebilir misin?” demiş.

Çolak vezir, delikanlıya “Sen burada çok rahat bir yerdesin. Saygı görürsün. Çok zayıfladın, nasıl bir derdin var?” demiş.

O zaman delikanlı “Ben falan padişaha bir altın balık tutup verdim. O padişah benden altın su alıp gelmemi istedi. İşte ben bu altın suyu bulmak istiyorum. Eğer bulamazsam annemle babam için iyi olmaz.” demiş.

Çolak vezir gidip bu durumu padişaha anlatmış. Kadın padişah düşünüp “O, altın suyu nereden bulacak ki?” demiş.

Çolak vezir “Onu bulmak çok kolay değil. Onu ancak ben bulup verebilirim.” demiş.

Kadın padişah sevinerek “Bulup getir şimdi.” demiş.

Çolak gitmiş. Göz açıp kapayınca kadar geçen zaman içerisinde^{D2122} bir tulum altın su^{D1242.1-3} getirmiş. Suyu alıp dönünce delikanlıya “İnsanoğluna güven olmaz. Sen gidersen geri gelmezsin.” demiş.

Delikanlı “Dönerim.” demiş.

“Yemin et.” demiş Çolak vezir. Delikanlıya yemin ettirmişler.

Ondan sonra Çolak vezir ensesine delikanlıyı oturtmuş, uçarak onun şehrine gitmiş.^{F282.4} Sonra delikanlıyı ensesinden indirip ona bir kıl vermiş de “Ben sana gerekirse işte bu kılı^{D991} yakarsın. Ben o anda gelip yetişirim.” demiş.

Delikanlı evine dönmüş. Annesi ile babası onu karşılamış.

Delikanlının döndüğünü duyan padişah hemen onu yanına çağırıp “Ya delikanlı, getirdin mi altın suyu?” demiş.

“Getirdim.” demiş delikanlı.

“Getirdiysen suyu alıp buraya getir.” demiş padişah. Delikanlı suyu alıp gelmiş. Su gelince suyu altın balığın yüzdüğü kaba koymuşlar. Balık, altın suda yüzmeye başlayınca oda daha da aydınlanmış.

Padişahın iki veziri bunu görüp kıskanmışlar. Bunlar bir hile daha düşünüp delikanlıyı bir peri padişahından altın kanatlı kuşu alıp gelmesi için göndermek istemişler. Bu konuyu padişaha açıp “Falan padişahın evinde çok güzel öten altın kanatlı bir kuş var. Gönlünüzü açar padişahım.” demişler.

“O tuti kuşu nasıl elimize geçireceğiz?” diye padişah sormuş.

O zaman vezirler “Altın suyu bulup getiren delikanlı tuti kuşu da bulup getirir.” demişler.

Padişah, delikanlıyı çağırmış. Delikanlı gelince ona “Ya delikanlı, sen altın balığı tuttun. Altın suyu bulup getirdin. Şimdi peri padişahının elinde altın kanatlı bir kuş var. Sen altın kanatlı kuşu getirip bana ver.” demiş.

“Tamam getiririm.” demiş delikanlı.

Delikanlı eve dönünce annesi ile babası ona “Ya çocuğum, padişah sana ne buyurdu? Sana ne iş verdi?” demişler.

“Padişah benden peri padişahlığı ülkesindeki altın kanatlı kuşu alıp getirmemi istedi.” demiş delikanlı.

Annesi ile babası kaygılanıp “Bu seni öldürecek. Sen artık dönemezsin çocuğum.” demişler.

Delikanlı “Kaygılanmayın, ben sağ salim döneceğim.” demiş.

Böylece delikanlı gitmiş. Çolak vezirin verdiği kılı yakınca Çolak gelmiş.^{F398} Delikanlıyı ensesine yerleştirdikten sonra uçarak onu hanımının yanına getirmiş. Delikanlı, hanımının yanında misafir olmuş. Bir iki gün sonra delikanlı yeniden huzursuzlanmaya başlamış. Kadın padişah bu durumu görünce Çolak vezire “Benim eşim acaba neden huzursuz?” demiş.

Çolak, delikanlıya “Niçin huzursuzsun?” diye sormuş.

“Bana padişah ‘Peri padişahının elinde altın kanatlı bir kuş var, onu bulup gel.’ diye buyurdu.” demiş delikanlı.

Çolak vezir bunu padişaha söyleyince kadın padişah “O altın kanatlı kuş benim ablamın elinde. Babamızdan kalan malları bölerken bizim ara-

mız açıldı. O zaman biz birbirimizle bir daha görüşmeyeceğiz diye söz söylemiştik. Kuşu onun elinden almak çok zor olur.” demiş.

Çolak vezir “Ben bunun bir hilesini bulup kuşu alıp gelirim. Ben ablanın ‘Senin kız kardeşin bir insanoğluyla evlenecek. O, seni düğüne çağırdı.’ derim.” demiş.

“Tamam öyleyse, bu işi becerebileceksen git.” demiş kadın padişah.

Çolak vezir gitmiş. Cin padişahının ablasının yanına varıp selam vermiş de “İşte, ben çok büyük bir iş için geldim. Senin kız kardeşin bir insanoğluyla evlenecek. Kardeşin seni düğününe çağırdı. Sen damada hediye olarak altın kanatlı kuşunu ver.” demiş.

Böyle söyledikten sonra Çolak dönmüş. Dününce kadın padişahın yanına gelip ablasının düğüne geleceğini bildirmiş.

Bunlar yiyecekler içecekler hazırlamışlar. Kadın padişah, ablası için ayrı bir saray hazırlatmış. Bir zaman sonra ablası gelmiş. Onu karşılamaya çıkmışlar. Bunlar sarılıp ağlamışlar. Ablası kendisi için hazırlanan saraya geçmiş. İki kız kardeş birbirlerine sorular sormuşlar. “Ben, seni evlenecek diye duydum, doğru mu? Damat nerede, evde mi?” diye ablası sormuş.

“Damat evde. Görümlük verirsen damadı gösteririz.” demiş Çolak vezir.

“Ben bir şey alıp gelmedim. Damada hediye etmek için altın kanatlı kuşu getirmiştım. Bunu hediye etsem olur mu?” demiş kız padişahın ablası.

“Olur elbette. Kuşu verirsen biz sana damadı gösteririz.” demiş Çolak vezir. Ablası altın kanatlı kuşu vermeye razı olmuş. Ondan sonra damadı göstermişler. Kadın padişahın ablası damat ile görüşmüş. Ona altın kanatlı kuşu^{B101.1-3} hediye etmiş. Damadı görünce abla “İnsanoğlu bu kadar güzel mi olur?” diye hayran hayran bakmış. Damada o da âşık olmuş.

Tuti kuşu eline geçiren delikanlı evine dönmek istemiş. Sonra Çolak vezir, delikanlıyı alıp onu şehrine götürmüş. Ona yine bir kıl verip “Bana gerek duyarsan bu kılı yak. Ben o dakikada gelip yetişirim.” demiş.

Delikanlı evine dönmüş. Evine dönünce annesi ve babasıyla görüşmüş. Onlar çok sevinmişler. Delikanlı babasına “Beni padişah bekliyor mu?” demiş.

Babası “Bizim padişah öldü. Halk seni bekliyor.” demiş.

Sonra halk delikanlıyı padişah olarak seçmiş. Delikanlı padişah olunca kendisine eziyet eden vezirleri görevlerinden almış. Onların yerlerine iyi vezirler atamış. Annesi ile babasını da yanına almış.

2.34.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 34

B102.4. Golden fish / *Altın balık* TOM: 34

F969.3-3. When golden fish swims in a bowl, it shines room / *Altın balığın koyulduğu kaptay yüzmeye başlayınca bütün odayı aydınlatması* (MEK) TOM: 34

N825.2. Old man helper / *Yardımcı ihtiyar adam* TOM: 34

N203-1. Lucky person arrives somewhere in one hour it normally takes one year / *Bahıtlı kişinin bir yılda varacağı yere bir saatte varması* (MEK) TOM: 34

D1520.15. Transportation in magic ship / *Sihirli gemiyle yolculuk* TOM: 34

N203. Lucky person / *Bahıtlı kişi* TOM: 34

F321. Fairy steals child from cradle / *Perilerin beşikten çocuk çalması* TOM: 34

F324. Girl abducted by fairy / *Peri tarafından kızın kaçırılması* TOM: 34

F376-2. Mortal girl serves for fairies as a cook in fairyland / *İnsan kızın periler ülkesinde aşçılık yaparak perilere hizmet etmesi* (MEK) TOM: 34

F210. Fairyland / *Periler ülkesi* TOM: 34

F252.2. Fairy queen / *Peri kraliçesi* TOM: 34

F303. Wedding of mortal and fairy / *İnsan ile perinin evliliği* TOM: 34

D2122. Journey with magic speed / *Sihirli bir hızla yolculuk* TOM: 34

D1242.1-3. Magic gold water / *Sihirli altın su* (MEK) TOM: 34

F282-4. Fairies transport a person by flying / *Perilerin uçarak bir insanı bir yerden bir yere taşıması* (MEK) TOM: 34

D991. Magic hair / *Sihirli kıl* TOM: 34

F398. Hair burned to summon fairies / *Kıl yakarak perileri çağırma*
TOM: 34

B101.1-3. Bird with golden wing / *Altın kanatlı kuş* (MEK) TOM: 34

2.35. GÜNE GÖRÜNMEYEN GÜZEL GÜMÜŞ

2.35.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bizden çok uzak bir şehirde çok fakir bir ihtiyar kadın varmış. Bu ihtiyar kadının bir çocuğu varmış. Onlar şehirde fakirlerinin yaşadığı tarafta kalıyormuş. İhtiyar kadının oğlu küçüklüğünden beri yayı ile ok atmayı çok seviyormuş. On beş, on altı yaşlarına gelince bu delikanlı kırlardan, ormanlardan kuş avlayıp dönmeye başlamış. Onlar günlerini böyle geçiriyorlarmış.

Şehrin ortasında yer alan padişahın sarayının etrafında büyük bir göl varmış. Günlerden bir gün ihtiyar kadının oğlu sabah erkenden eline yayı ile oklarını almış da “Dur hele! Padişahın sarayının yanındaki gölün oraya doğru gidip bakayım. Orada kuş çoktur. Oraya gittiğim için beni asıp kesmezler. Assalar da kesseler de kaygılanacak bir şey yok.” diye evinden çıkıp gitmiş.

Bu şehir çok büyük bir şehirmiş. Delikanlı şehrin ortasındaki gölün yanına vardığında öğle vakti olmak üzereymiş. Delikanlı gölün yanına varıp yayının ayarını yaparken gözüyle ne görsün, gölün yanındaki kamışların arasından incili bir ördek pır pır ederek havalanmış. Delikanlı başının üzerinden geçen ördeği ok atıp vurmuş.

Delikanlı ördeği alıp doğruca padişahın sarayına gitmiş. Padişahın huzuruna çıkmak için izin istemiş. Padişahın yanına girince ördeği ona hediye etmiş. Padişah bu delikanlıya incili ördeği getirdiği için çok para vermiş.

Sonra saraydaki terziler bu incili ördeğin tüylerinden^{B101-10} padişaha çok güzel bir börk dikmişler.

İşte bir zaman sonra padişaha yakın olan vezirler, ihtiyar kadının oğlunu kıskanıp kendi aralarında anlaşarak padişaha “Ey bizim her tarafta şanı olan büyük padişahımız! Şimdi sizin incili ördekten bir börkünüz oldu. İncili tekeden de bir elbiseniz olsa ne kadar da iyi olur. Komşu padişahlar arasında şanız daha da artar.” demişler.

Vezirlerinin bu sözleri padişaha çok hoş gelmiş. Padişah vezirlerine “İncili tekeyi nereden buluruz? Bulursak tekeyi nasıl alırız?” diye sormuş.

Vezirler padişaha “Bunda şaşırılacak bir durum yok. Onu daha önce incili ördeği getiren delikanlı bulup getirmeli.” demişler.

Padişah, ihtiyar kadının oğlunu sarayına çağırıp “Sen bana incili ördeği bulup getirmiştin. Şimdi de incili tekeyi bulup getirmelisin. Hazine-den yol için yetecek kadar para al ve bugün çıkıp git. Eğer bu incili tekeyi bulup dönemezsen senin başını kestiririm!” demiş.

Delikanlı, padişahın bu sözlerini duyunca ne yapacağını bilemeyip şaşkın bir hâlde annesinin yanına gelmiş. Annesi, oğlunun mutsuz bir şekilde döndüğünü görünce “Ey oğlum, sana ne oldu? Hasta mısın yoksa? Rengin solmuş, dudakların şişmiş. Yoksa kötü padişah sana yapamayacağı bir iş mi verdi, söyle bakayım?” demiş.

Delikanlı, padişahın kendisine nasıl bir iş verdiğini annesine söyleyince annesi ona “Oğlum, hiç kaygılanma. Yeryüzü çok zengindir. Yeryüzünde bırak incili tekeyi, daha ne değerli şeyler var. Yayın ile oklarını alıp yola çık. Bize buyurulan olur.” demiş.

Ondan sonra bu delikanlı padişahın hazinesinden verdikleri parayla bir at alıp yol için yiyecek hazırlamış. Sonra yayı ile oklarını alıp yola çıkmış.

Ay gitmiş, yıl gitmiş, gide gide karanlık bir ormana girmiş. Ormanın içinde küçükçe bir eve varıp içeri girmiş. Evin içinde bembeyaz saçlı, dişleri düşmüş, kambur bir ihtiyar kadın oturuyormuş. Delikanlı içeri girmesiyle birlikte ihtiyar kadının hâlini hatırlını sormuş. Ona kendi başına gelen işi anlatmış. Sonra bu delikanlıya ihtiyar kadın “Oğlum, bugün sen bana misafir ol. Senin sorduğun şeyleri ben bilmiyorum. Onları benim ablam bilir. Sabah onun yanına gidersin. Ablam buradan çok uzakta değil.” demiş.

Delikanlı sabahleyin uykudan kalkıp karnını doyurduktan sonra ihtiyar kadına teşekkür etmiş, atına binip yola çıkmış.

Delikanlı, ihtiyar kadının öğrettiği yoldan gündüz gitmiş, gece gitmiş. Gide gide tozlu topraklı kapkara bir kırın ortasında ıpsız küçükçe bir eve gelmiş. Delikanlı atından inip izin istedikten sonra eve girmiş. Evin içinde çok zayıf, kamburu çıkmış, bembeyaz saçlı ihtiyar bir kadın oturuyormuş. Delikanlı, ihtiyar kadının hâlini hatırlını sormuş. Sonra bu ihtiyar kadın ona

“Oğlum, senin başına çok büyük bir iş açmışlar. Yoksa sen bu kadar uzak bir yere gelmezdin. Buraya insanoğlu çok seyrek gelir. Doğrusunu söyle, başında ne kadar ağır bir iş var? Elimden gelirse ben sana yardım ederim.” demiş.

Delikanlı, ihtiyar kadından böylesine samimi sözler duyunca rahat bir nefes alıp “Doğru nine, benim başıma çok büyük bir iş açıldı. Ben falan padişahın falan şehrinin bir kenarında çadırda yaşayan çok fakir bir ihtiyar kadının oğluyum. Babam vefat ettiğinde bir iki aylıkımışım. Annem şehrin zenginlerinin çamaşırlarını yıkayarak kazandığı rızıkla beni büyüttü. Büyüyünce incili bir ördeği vurup padişaha vermiştim. Şimdi o ‘Sen ne yap et incili tekeyi bulup bana getir. Eğer falan vakte kadar bulup getirmezsen başını kestiririm.’ dedi. İşte ben bu incili tekeyi bulmak için yollara düştüm. Bulup dönmezsem padişah benim başımı kestirecek.” demiş.

İhtiyar kadın, delikanlıya “Ey oğlum, sen hiç kaygılanma. Bugün sen benim misafirimsin. Karnını doyurduktan sona yatıp dinlen. Yarın sabahleyin kalkıp gidersin, istediğini bulursun.” demiş.

Ondan sonra bu delikanlı rahatlamış. Karnını doyurup uyumuş. Sabahleyin kalkıp yiyip içtikten sonra yola çıkmak için hazırlanmış. Gitmeden önce ihtiyar kadın ona “İşte oğlum, buradan çok uzakta değil, benim bir ablam var. Onun yeri, suyu, ormanı, çayırı geniş; av kuşları, malı, hayvanı pek çok. Senin aradığın incili teke onun sürülerinin içinde. Sen incili tekeyi ablamın sürüsünden alırsın.” demiş.

Delikanlı, ihtiyar kadına çok teşekkür edip yola çıkmış. Gün gitmiş, gece gitmiş. Gide gide yemyeşil çayırların olduğu bir yere varmış. Bu çayırda gezen sürülerin içinden ihtiyar kadının ona öğrettiği gibi incili tekeyi^{B101-11} tutmuş. Keçiyi atın üstüne koyup geri dönmüş. Haftalarca yürümüş, aylarca yürümüş, uzun bir zaman sonra yaşadığı şehre dönmüş. Şehre gelir gelmez doğruca padişahın sarayına gidip incili tekeyi padişahın söylediği günde teslim etmiş. Padişah, delikanlıya türlü türlü hediyeler verip evine öyle göndermiş. Delikanlı, annesinin yanına dönüp mutlu bir şekilde yaşamaya başlamış.

Padişah, incili tekenin derisinden bir elbise diktirmiş. Bu elbise o yerlerde benzersiz olduğundan padişah bu elbiseyle çok övünüyormuş. Padişah, o yerlerdeki bütün padişahları misafirliğe çağırmış.

Komşu padişahlar bu padişahın incili ördek tüylerinden dikilen borkünü, incili teke derisinden dikilen elbisesini görüp hayran kalmışlar. İhtiyar

kadının oğlu sayesinde padişah o taraflarda nam almış. Padişah toplantıya bu ihtiyar kadının oğlunu da çağırılmış. Çağırılmazsa olmazmış.

Toplantı bitip misafirlerin dağılmasıyla birlikte padişahın vezirleri kendi aralarında gizlice anlaşmışlar. “Bu delikanlıyı yok etmezsek gün geçtikçe padişah onu bizden üstün görecek.” demişler.

Sonra ben size söyleyeyim. Vezirler ilk fırsatta padişaha “Ey bizim her tarafta şanı olan büyük padişahımız! Biz çok iyi biliyoruz. Senin her yerde şanın çok büyük; yerin, suyun çok geniş. Yakın ülkelerdeki padişahlar sana çok büyük saygı duyuyorlar. Senden korkuyorlar. Senin şanını daha da yükseltmek gerek.” demişler.

Padişah vezirlerinden böyle övücü sözler duyunca pek mutlu olup “Tamam tamam, çok iyi. Yalnız benim şanımlı daha nasıl yükseltebiliriz?” diye sormuş.

Vezirlerin hepsi bir ağızdan padişaha “Ey bizim şanlı padişahımız! İşte senin incili ördekten borkün; incili teke derisinden elbisen var. Şimdi size güne görünmeyen Güzel-Gümüş gerek. Bu da olursa bu yerlerdeki padişahların arasında senin şanın on kat, yüz kat daha artar.” demişler.

Sonra padişah düşüncelere dalıp vezirlerine “O şey ne ki? Onu kim nereden bulacak?” diye sormuş.

Vezirler “Ey büyük padişahımız! O şeyin nasıl bulunacağını sen zaten biliyorsun. Onu daha önceki ihtiyar kadının oğlu getirirse getirir. Başka kimse beceremez.” demişler.

Padişah bu güne görünmez Güzel-Gümüş’ü pek merak etmeye başlamış. Vezirler tez zamanda ihtiyar kadının oğlunu getirtmişler.

Padişah “Sen, bahadır delikanlı! Bana incili teke ile incili ördeği bulup getirdin. Eğer sen gerçekten bahadırsan kısa zamanda bana güne görünmez Güzel-Gümüş’ü bulup getirirsin. Söylediğim vakitte bulup getiremezsen senin başını kestirim. Yol için gerekli parayı hazineden alıp git!” demiş.

Delikanlı, padişahın bu emrini duyunca ne yapacağını bilemeden başını eğip gitmiş. Evine dönünce yola çıkmak için hazırlık yapmış. İhtiyar annesiyle vedalaşıp güne görünmez Güzel-Gümüş’ü aramaya gitmiş.

Haftalar geçmiş, aylar geçmiş. Delikanlı gide gide daha önce rastladığı ilk ihtiyar kadının yanına gelmiş. Ona derdini anlatmış.

İhtiyar kadın “Kaygılanma oğlum, sen benim ortanca ablamın yanına var. Derdini ona söyle. Ablam sana yardım eder.” demiş.

Delikanlı bu ihtiyar kadının evinde bir gün dinlendikten sonra onun öğrettiği yoldan ortanca ablasının yanına gitmiş. Delikanlı gide gide ortanca ablanın olduğu yere gelmiş. Ortanca abla, delikanlıyı çok iyi karşılamış. Yedirip içirmiş. Delikanlı ona da derdini anlatmış.

“Ey oğlum, sen hiç kaygılanma. İncili tekeyi bulduğun yerde güne görünmez Güzel-Gümüş kızı da bulursun. O kız şu incili tekelerin sahibi ihtiyar kadının yani bizim en büyük, en zengin ablamızın sarayında yedi kat kapı, yedi kat eşik, yedi kat duvar, yedi kat döşeme, yedi kat tavan, yedi kat zemin, yedi kat pencere içinde güneşe aya çıkarılmadan tutuluyor. Kapının bekçilerine elbiseler verirsin. Öküzün altındaki kemiği köpeğin önüne, köpeğin önündeki otları öküzün önüne koyarsın. Kapılar, eşikler açılır. Sonra kapkaranlık yedi gece ortasındaki güne görünmez Güzel-Gümüş’ü alıp yola çıkarırsın.” demiş ihtiyar kadın.^{N825.3.}

Delikanlı bu sözleri duyunca çok mutlu olmuş. İhtiyar kadına çok teşekkür ettikten sonra hemen yola çıkmış. Gündüz gitmiş, gece gitmiş. Gide gide yedi gece ortasındaki zengin ihtiyar kadının sarayına varmış. Kapının bekçilerine elbiseler vermiş. Öküzün önündeki kemiği alıp köpeğin önüne, köpeğin önündeki otları alıp öküzün önüne koymuş. Kapılar, eşikler açılmış. Delikanlı sarayın içine girince güneşe görünmeyen Güzel-Gümüş’ü görür görmez akli başından gitmiş. Kısa sürede kendini toparlayıp çabucak güneşe görünmeyen Güzel-Gümüş’ü alıp çıkmış. Kız ilir birlikte ata binip oradan ayrılmış.

Delikanlı ile güneşe görünmeyen Güzel-Gümüş şöyle gide dursunlar, biz ihtiyar kadına gelelim. İhtiyar kadın sabah kalkıp dışarı çıkınca Güzel-Gümüş’ün kaldığı odanın kapısının açık olduğunu görmüş. Bekçiler, yeni elbiseleri giyip geziyorlarmış. Köpek, tadını çıkara çıkara kemiği kemiriyormuş. Öküz, geviş getire getire otları yiyormuş. İhtiyar kadın öfkesinden ne yapacağını bilemeyince saçlarını yolup yolup bekçilere atmış.

Bekçiler “Sana kaç yıl hizmet ettik. Sen bize yeni elbiseler alıp vermedin. Bize yeni elbiseler verilince kapıları açtık. Bizde suç yok. Suç sana ait.” demişler.

Ondan sonra ihtiyar kadın köpeğin yanına varıp köpeği kızdırmaya başlamış. O vakit köpek dile gelip^{B211.1.7.} “Sen bu kadar zenginlikle bana et ver-

meyi bırak, şurada duran kemiği bile kemirtmedin. Önüme ot koydun. Bana kemik veren kişiye havlamadım. Suç bende değil, senin kendinde.” demiş.

Ondan sonra ihtiyar kadın, öküzün yanına gelip öküze sövmeye başlamış. Öküz, ihtiyar kadının sözlerine aldırış etmeden otları yemeye devam etmiş. İhtiyar kadın, öfkesinden ne yapacağını bilemeyince ortanca kız kardeşinin yanına gidip ona “Benim sarayında güne görünmeyen Güzel-Gümüş’ün varlığını senden başka hiç kimse bilmiyordu. Kime söyledin, kiminle birlikte kaçırdın onu, doğruyu söyle?” diye sövmeye başlamış.

Kız kardeşi de ona “Kızma ablam kızma. Senin yerin, suyun, malın çok. Sen ömründe bana bir çırpı bile vermedin. Ama o delikanlı bana hediyeler verip teşekkür etti. Güne görünmez Güzel-Gümüş’ü de buldu. Seninle alışverişim yok. Benim taraflarda dolaşma.” demiş. Kız kardeşinden bu sözleri duyunca ihtiyar kadın ne yapacağını bilemeden sarayına dönüp gitmiş.

Delikanlı, güne görünmeyen Güzel-Gümüş ile kendi şehrine dönmüş. Bunlar padişahın sarayına varmışlar. Padişah güne görünmeyen Güzel-Gümüş’ü görür görmez aklı başından gidip ona âşık olmuş. Sonra vezirlerini çağırmış. Onlara Güzel-Gümüş ile evleneceğini söylemiş. Bunu duyan Güzel-Gümüş “Hayır, sen benim dengim değilsin. Ben fakir birinin kızıydım. Küçüklüğümde beni zengin bir ihtiyar kadın kaçırdı. Bu yaşıma kadar beni aya, güne göstermeden yedi kapılı, yedi katlı duvar içinde sakladı. Şansıma bu bahadır delikanlı çıkıp geldi. Beni bu kötü ihtiyar kadının elinden kurtardı. O beni, ben onu seviyorum. Bunun için onun olacağım. Eğer bize karşı gelerseniz işte bu delikanlı sizin hepinizin başını keser.” demiş.

Padişah da onun kötü vezirleri de delikanlıdan korktuklarından tahtı bırakıp gitmişler. Delikanlı bu memlekete padişah olmuş. Bunlar çok güzel bir ömür sürmüşler.

2.35.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 35

B101-10. Pearl-feathered duck / *İnci tüylü ördek* (MEK) TOM: 35

B101-11. Pearl-peltry (furry) goat / *İnci postlu (kürklü) keçi* (MEK) TOM: 35

N825.3. Old woman helper / *İhtiyar kadın yardımcı* TOM: 35

B211.1.7. Speaking dog / *Konuşan köpek* TOM: 35

2.36. AK KISRAK

2.36.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda orta hâlli bir köylünün üç oğlu varmış. Bu oğlanların en küçüğü deliymiş.

İşte bir zaman, bir güz günü bu amcanın samanları kaybolmaya başlamış. Her gece bir saman yığını kayboluyormuş. “Böyle olmayacak, ekini korumak gerek çocuklar.” demiş ihtiyar adam.

İlk önce en büyük oğlunu göndermiş. Büyük oğlu onu bunu gözetlememiş, yatıp uyumuş. Tan attığı vakit kalktığında bir saman yığını daha kaybolmuşmuş. Dönünce babası onu bir güzel dövmüş.

Sıra şimdi ortanca oğlana gelmiş. O da abisi gibi bu işi beceremeyip yatıp uyumuş. Bu oğlan da saman yığını çaldırılmış.

Üçüncü gün küçük Deli oğlan “Olacağı varsa olur.” diye saman yığınının üstüne çıkıp yatmış. Küçük oğlana uyku bassa da dayanıp uyumamış ama tan atmadan önce iyice uykusu gelmiş. Bir zaman sonra oğlan yabancı bir ses duyup silkinip kalkmış. Bir şey samanları şart şart diye en alttan yemeye başlamışmış. Deli oğlan doğrulup kalkınca üç tane kısrağ görmüş. Üçü de dağ gibi kocaman,^{B877.2-1.} üçü de yeni yağmış kar gibi bembeyazmış. Deli oğlan korkmuş. Nasıl korkmasın, kısrağlar her seferinde şart, şart diye bir deste samanı yutabiliyormuş. Oğlan şaşkınlığını atınca en büyük kısrağın üstüne atlamış. Kısrağın yelesine yapışmış. Kısrağ koşturup giderken dünyayı bir toz bulutu kaplamış, yer sallanmış. Kısrağ öyle yapmış, böyle yapmış; oğlanı düşürmeye çalışmış ama oğlanı düşürememiş. Oğlan, kısrağa sıkıca yapışmışmış. Tan atana kadar böyle koşturmuşlar.

En sonunda at dile gelip^{B211.1.3.} “Yeter, tamam. Sana boyun eğiyorum. Yiğitmişsin. Ne istiyorsan söyle!” demiş.

“Seni alıp eve götürmek istiyorum.” demiş Deli oğlan.

Oğlan atı alıp evine dönmüş. Babası da iki ağabeyi de bu işe şaşırıp kalmışlar. Ömürlerinde böylesine güzel bir kısrağı ne görmüşler ne de duymuşlar. Deli oğlanı herkes övmüş. Onun karnını iyice doyurmuşlar. Gören kısrağa hayran kalıyormuş. Bütün köye, bütün ile kısrağın şanı yayılmış. Yalnız bu kısrağ bir iki ayda kış için hazırlanan yiyecekleri yiyip bitirmiş. Kısrağ sadece Deli oğlanı dinleyip ona boyun eğiyormuş. Başka birini yanına bile yaklaştırmıyormuş.

“Bundan bir iş çıkmaz. Dilenci durumuna düşmeden biz bunu satalım.” demiş babaları.

En büyük oğlan da aynı şeyi söyleyip “Böyle olmayacak, satalım.” demiş.

Deli oğlan razı olmayıp “Atı satmak iyi olmaz. Ona saban koşumlarız.” diyerek kısırağı bırakmak istememiş.

Deli oğlanı dinlemeyip kısırağı satmaya karar vermişler. Ama ister inanın ister inanmayın yakın çevrede böyle bir atı satın alabilecek birisi çıkmamış. Paraları olmadığından değil de günde koca bir saman yığını yediğinden atı alacak birisi çıkmamış.

Ak kısırağı, Petrovskiy’e de Sarıtav’a da götürmüşler. Oralarda da kısırağı satın almak isteyen birisi çıkmamış. Ne yapacaklarını düşünürlerken babaları “Biz onu Petersburg’daki padişaha götürelim. Padişahın zenginliği ona yeter, bunun gibi bir kısırakla o ilgilenir.” demiş.

O zamanlarda padişah Mikolay imiş. Bu şekilde bir karara vardktan sonra günlerden bir gün bunlar yola çıkmak için hazırlanmaya başlamışlar. Deli oğlan kuzinenin başında yatıyormuş. Ne düşündüğünü de belli etmiyormuş.

Ona “Haydi, ak kısırağı alıp ona bin. Padişah hazretlerinin yanına gidiyoruz.” demişler.

Deli oğlan “Siz gidin, ben burada böyle iyiyim.” demiş. Ak kısırağın diğerlerinin sözünü dinlemediğini Deli oğlan biliyormuş.

Babası onu kemerinden tutup sürükleyerek zorla çıkarmış da “Demek öyle!” diye bağırılmış.

“Tamam öyleyse, gelirim gelirim. Siz gidin. Ben size yetişirim.” demiş Deli oğlan.

“Bak şuna, eğer bizi aldatarsan senin için kötü olur.” demiş ağabeyleri ona.

“Ben yalan söyleyecek birisi değilim, korkmayın.” demiş Deli oğlan.

Diğerleri atlarını koşumlayıp gitmişler. Deli oğlan kuzinenin başında yatıp kalmış. Bir hafta geçtikten sonra bu ak kısırağa binip yola çıkmış. At o kadar güzel koşuyormuş ki ayakları yere değmeden kuş gibi uçarak gidiyormuş. Delikanlı o saat içinde diğerlerine yetişip onları geçmiş. Daha

babası ile ağabeyleri Moskova’ya bile ulaşmamışmış. Deli oğlan dörtnala giderken bir yerde bir şeyin parladığını görmüş. “Bu ne hikmettir acaba?” diye atını durdurup yavaşça bu hikmetli şeyin yanına doğru gelmiş. Ne görsün, Simurg kuşu!^{B31.5} Leş yiyip duruyormuş. Deli oğlan sessizce gelip Simurg kuşunun kuyruğundan tutmuş. Simurg kuşu pır pır ederek uçup gitmiş. Deli oğlanın elinde kuşun telekleri kalmış. Deli oğlan buradan biraz daha gittikten sonra Petersburg’a gelmiş. Siz de biliyorsunuz şehir büyük, padişah şehri. Delikanlının atına herkes hayran kalmış. Yabancı padişahların memleketlerinden gelenlerin de aklı başından gitmiş. Deli oğlan hiçbir şey söylemeden babasının gelmesini beklemiş. Bir iki gün sonra babası ile ağabeyleri atlarıyla koşturup gelmişler.

Ak kısırağı, padişah da merak etmeye başlamış. Yabancı ülkelerden gelenler de soruyorlarmış. Amca, atı yabancı ülkelere vermek istemiyormuş. Padişah Mikolay da kısırağı kaçırmak istemiyormuş. Sonra bizim köylü amcaya “Atın satılık mı?” diye sormuş padişah.

“Satılık, padişah hazretleri.” demiş köylü amca.

“Ne kadar istiyorsun?” demiş padişah.

Amca, oğullarıyla düşünüp taşındıktan sonra “Üç bin altın.” demiş.

O zamanlarda üç bin altın neredeyse bir devlet demekmiş. Böyle güzel bir at dünyada olmadığından padişah parayı esirgemedi vermiş.

Sonra atı padişahın sarayına alıp gelmişler. Ak kısrağın çok vahşiymiş. Diğer atların yanında durmayı bırak, padişahın at bakıcılarını yanına bile yaklaştırmıyormuş.

Padişah, köylü amcaya “Artık atını bana sattın. Şimdi de ona bakmak için oğullarından birini burada bırak.” demiş.

Amca ne yapsın, padişahın sözüne karşı gelemeyince Deli oğluna “Padişah hazretlerine hizmet etmek için sen kalırsın, ak kısrağa bakarsın.” demiş.

“Padişah bana kırmızı gömlekle çizme alırsa kalırım.” demiş. Deli oğlan da ak kısrağın ayrılmak istemiyormuş.

“Alırım elbette.” demiş padişah.

Bunlar köylerine dönmüşler. Küçük oğlan, padişahın sarayında kalmış. Atı güzel bir şekilde eğitmeye başlamış. Simurg kuşundan kalan kuy-

ruk tüyüyle^{D1021}. atı sıvazlayınca at gümüş gibi parlıyormuş.^{B19.5-3} Diğer at bakıcıları bu işe şaşırıp kalmışlar. Onların baktığı atlar oğlanın baktığı bu at karşısında artık pek çirkin görünmeye başlamış. Padişah bu yüzden onları sürekli azarlamaya başlayıp “İşte, Deli’ninki ne kadar da güzel! Sizin kilere bakılacak gibi değil. Bakmayı bilmiyorsanız sizi darağacında astırırım.” demiş.

Padişah büyük bayramlarda ak kısrağı meydana çıkartıp halka gösteriyormuş. Ancak ata binmeye korktuğundan ata binmiyormuş.

Günlerden bir gün at bakıcıları, Deli’den işin sırrını sorup “Sen atını nasıl böyle parlatıyorsun?” demişler.

Deli oğlan ahmak olduğu için onlara nasıl parlattığını söyleyivermiş. “Simurg kuşunun teleğiyle.” demiş.

At bakıcıları kıskançlıklarından bunu padişaha söylemişler. Mikolay hemen delikanlıyı yanına çağırıp “Sen, Deli oğlan! Simurg kuşunun teleğini nereden aldın?” demiş.

Deli oğlan “Falan yerde leş yediği sırada yolup aldım.” demiş.

Mikolay padişah “Sana emrediyorum! O kuşu tutup bana getireceksin.” demiş.

Deli oğlan “Hayır, padişah hazretleri. İsteğinizi yerine getirmeyeceğim, korkuyorum. Sen daha bana kırmızı gömlekle çizmeyi bile almadın.” demiş.

“Alacağım.” demiş padişah.

“Alsan da gitmeyeceğim. Bana simurg kuşu gerek değil, kendin git.” demiş Deli oğlan.

“Sen ne dediğinin farkında mısın? Şimdi asker çağırıp seni dövdüreceğim.” demiş Mikolay padişah.

Deli oğlan ne yapsın ki? “Tamam öyleyse.” demiş.

Deli oğlan oradan koşarak çıkıp ak kısrağın yanına gelip ağlamış. Derdini kısrağa anlatıp “Nasıl tutacağım ben onu?” demiş.

Ak kısrak dile gelip “Sen hiç kaygılanma dostum, bu çok kolay bir iş. Benim söyleyeceklerimi iyice dinlersen bu işin üstesinden gelirsin. Sen bir at

alıp git. Kırlara varınca atı kesip derisini yüz. Derinin içini boşaltıp içine girip yat. Simurg kuşu leşi yemek için geldiğinde onu yakalarsın.” demiş.^{B569-4.}

Delikanlının içi rahatlamış. Bir iğdiş edilmiş atı alıp gitmiş. Gündüz gitmiş, gece gitmiş. Üçüncü günde daha önce Simurg kuşuna rastladığı yere gelmiş. Atını kesip derisini yüzdükten sonra derinin içine girip yatmış. Sessizce burada yatıp bir gün geçirmiş.

Tan atmadan önce dünya sallanmaya, yer titremeye başlamış. Fırtınalar kopmuş, şimşekler çakmış. Simurg kuşu leşin olduğu yere gelip leşi gagalamaya başlamış. O sırada Deli oğlan fırlayıp çıkmış, Simurg kuşunu ayaklarından yakalamış. Kuş her ne yaptıysa da kurtulmayı başaramamış.

Deli oğlan Simurg kuşunu alıp padişaha getirmiş. Padişahın keyfine diyecek yokmuş. Yabancı padişahlara karşı övünüyormuş. Bir gün padişahın aklına bir şey gelmiş. “Bu Deli oğlan bana cinlerin kısraklarını da tutup getirebilir mi acaba? Ben ona emir vereyim, görürüz.” demiş. Padişah ava çıktığı uzak çayırların birinde cinlerin kısraklarını görmüşmüş. O yüzden bu kısrakları merak ediyormuş.

Padişah, Deli oğlanı çağırtmış da “Sen, Deli oğlan! Bana falan yerdeki cinlerin kısraklarından kırk baş tutup getireceksin. Sana emrediyorum.” demiş.

“Sen daha bana kırmızı gömlekle yeni çizme bile almadın. Bu işi git kendine emret.” demiş Deli oğlan.

“Dert etme, hepsini de alacağım.” demiş padişah.

“Gitmiyorum, sen git. Bana bir kısrak yetiyor.” demiş Deli oğlan.

“Demek öyle diyorsun? Şimdi asker çağırıp seni dövüreceğim.” demiş padişah.

Deli oğlan istese de istemese de razı olup “O zaman ak kısrakla helalleşmeme izin ver.” demiş.

Padişah izin vermiş. Deli oğlan koşarak gidip kısrığın boynuna sarılmış. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayıp “Bittim ben, padişah hazretleri beni ölüme gönderiyor.” demiş.

Ak kısrak “Dostum ne oldu? Başına nasıl bir bela geldi?” demiş.

Deli oğlan padişahın emrini söylemiş.

“Kaygılanma dostum. Padişah sana çok zor bir iş vermiş. Ancak benim gibi bir dostun olduğu için bu işi halletmek çok kolay. Padişaha söyle kırk fiçî katran hazırlatsın. Kırkar santimlik nal döktürsün. Sonra bana binersin, birlikte gideriz.” demiş.

Deli oğlan padişahın yanına gelmiş de “Padişah hazretleri, kırk fiçî katran hazırlat, kırkar santimlik dört tane nal döktür. Ben ak kısrağa binip gideceğim.” demiş.

Padişah, delinin söylediklerinin yapılması için emir vermiş. Hizmetçiler gereken şeyleri hazırlamışlar. Ata kırkar santimlik nalları nallamışlar. Deli oğlan kırk fiçî katranı ak kısrağa yükleyip çıkıp gitmiş. Yolda ak kısrağın delikanlıya “Katranı benim üstüme sür, kat kat olsun.” demiş.

Deli oğlan katranı ak kısrağın her tarafına sürmüş. Sonra birlikte yol almışlar. Ormanın dışındaki bir ağacın yanında ak kısrağın delikanlıya “Sen şimdi in. Beni burada bekle. Ben üç gün içinde kırk kısrağı önüme sürüp getiririm. Eğer dönemezsem hakkını helal et. Padişahın yanına da gitme. Çünkü o seni öldürür.” demiş.

Ak kısrağın çayır boyunca dörtlüce gitmiş. Yer sallanmış orman yanıkılmış. Bir gün geçmiş, iki gün geçmiş, üç gün geçmiş, ak kısrağın çıkıp gelmemiş. Deli oğlan dönüp gideyim dediğinde bir ses duyulmuş. Yer inlemeye, gökyüzü parlamaya başlamış. Ak kısrağın, cinlerin atlarını önüne katmış getiriyormuş. Ak kısrağın sürdüğü katran da dağılıp düşmeye başlamış. Çok çetin bir savaştan ak kısrağın zaferle çıkmış.^{B401}

Ak kısrağın cinleri kırk baş atını Deli oğlanın yanına getirmiş. Sonra ona “Çabuk bana bin, gidelim.” demiş.

Bunlar dünyanın altını üstüne getirircesine tozu toprağa katıp gitmişler. Petersburg’daki Mikolay padişahın kalesine gelmişler. Bütün şehir toplanmış. Böyle atları hiç kimse görmediği için herkes hayran kalmış. Atları padişahın ahırlarına yerleştirmişler. Padişah bütün dünyaya karşı “Böyle kısrağlar başka hiçbir padişahın yok.” diye övünmüş.

Bir zaman sonra padişahın aklına başka bir şey gelmiş. “Bu delikanlı atları alıp gelebilirdiye bu atların sahibi cin padişahının kızını da alıp getirir.” Cin padişahının kızı dünyanın en güzel kızlarından birisiymiş. Padişah, Deli oğlanı çağırılmış da “Deli oğlan sana emrediyorum. Cin padişahı-

nın kızını alıp geleceksin. Cin padişahının atlarını alıp gelebildiyse kızını da alıp gelebilirsin.” demiş.

“Yok artık, sen daha bana kırmızı gömlekle çizmeyi bile almadın. Gitmiyorum, sen kendin git. Bana kız gerek değil.” demiş Deli oğlan.

“Demek öyle, şimdi asker çağırıp seni dövdüreceğim.” demiş padişah.

Zavallı Deli oğlan ne yapsın, kabul etmiş. Atının yanına koşup içine düştüğü durumu onunla paylaşmış. Atı “Bu iş çok daha çetin olacak. Padişah gerçekten sana çok zor bir iş vermiş. Öyle şaşkın şaşkın bakma. Biz bu işin de üstesinden geliriz.” demiş.

Bunlar bir denizin kıyısına gelmişler. Cin padişahı^{G307-0.1.} kızıyla^{G307-13.} birlikte denizin dibinde^{F133.} yaşıyormuş. Getirdikleri kırk baş kısrak da cin padişahının kızına aitmiş.

Ak kısrak “Sen beni üç gün üç gece bekle. Dönmezsem benim işim bitmiş demektir. Hakkını helal et ve sakın padişahın yanına dönme. O seni öldürür.” demiş.

Deli oğlan denizin kıyısında oturup kalmış. At denize girmiş. Delikanlı onu beklemeye başlamış. Bir gün geçmiş, iki gün geçmiş, üç gün geçmiş, bir zaman sonra denizde fırtına kopmuş. Dalgalar dağ gibi yükselmiş. Ak kısrak denizin dibinden cin padişahının kızını saçlarından kavramış, getiriyormuş. Arkasından da bir sürü cin^{G307} onu kovalıyormuş.

Ak kısrak, Deli oğlana “Kucakla kızını, düşürme. Hemen üzerime bin. Çabucak gidelim.” demiş.

Deli oğlan ata biner binmez bunlar bir kuş gibi uçup gitmişler. Bunun üzerine cinler kovalamayı bırakmışlar. Petersburg’a döndüklerinde Mikolay padişahın mutluluğuna diyecek bir şey yokmuş. Böyle güzel bir kızını padişah rüyasında bile görmemişmiş. Yalnız cin kızı, padişaha “Eğer kim kırk kısrak sağabilirse ve onun sütünün kaynadığı kazana üç defa girdikten sonra sağ kalabilirse ben onun olacağım.” demiş.

Mikolay padişah şaşırıp kalmış. Bu kısraklar hiç kimseyi yanlarına yaklaştırmıyorlarmış. Yiyecekleri şeyleri de duvarın yanına bırakıyorlarmış. Onları nasıl sağlamalı ki? Ama padişah, kızın koynuna girmeyi çok istiyormuş. Padişah, Deli oğlanı çağırıp “Şöyle şöyle. Sen şu cinlerin kısraklarının sütlerini sağıp bir kazanda kaynat. Sonra da kazanın içine üç defa girip çık. Bunu sana emrediyorum.” demiş.

Padişah “Bu deli sağ kalırsa sonra ben de girerim.” diye düşünmüş.

Deli oğlan “Sen daha kırmızı gömlekle çizmeleri bile almadın. Hâlâ beni aldatmaya çalışıyorsun. Emrini yerine getirmiyorum.” demiş.

“Emrimi yerine getirirsen kırmızı gömleği de yeni çizmeleri de alacağım. Haydi, bu emrimi de yerine getir.” demiş padişah.

Deli oğlan “Olsa da olur, olmasa da olur. Diri diri ölesim yok benim. Bunu da kendin yap.” demiş.

Padişah ayaklarını yere vurarak “Sen bana karşı mı geliyorsun? Şimdi askerleri çağırıyorum.” demiş.

Deli oğlan ağlamaya başlayıp “Öyleyse ak kısırağım la helalleşeyim.” demiş.

“Git helalleş.” demiş padişah.

Deli oğlan gözyaşlarını döke döke oradan çıkıp ak kısırağın yanına gelmiş ve olan biteni ona anlatıp “Hakkımı helal et. Padişah beni diri diri ölümüne gönderiyor.” demiş.

Ak kısırak ona “Ben varken sen sakın korkma. Daha ecelin gelmedi. Ben seni kurtarırım. Bundan sonra da padişah sana hiçbir şekilde emir veremeyecek.” demiş.

“Öyleyse ne yapacağım şimdi?” demiş Deli oğlan.

“Sen sakın korkma. Cinlerin kısıraklarının olduğu yere gir. Ben onlara uzaktan bakıp gözdağı veririm. Onlar benden korkarlar. Sen onları güzelce sağarsın. Kazanda süt kaynamaya başladığında ‘Benim ak kısırağım gelip ecelimi görsün.’ dersin. Padişah karşı çıkmaz. Burada ben üç defa kişnediğim zaman sen kazanın içindeki sütün içine dalarsın... Korkmadan dal, sana bir şey olmayacak.” demiş.

“Tamam.” demiş Deli oğlan.

Deli oğlan kovalarını alıp erkenden cinlerin kısıraklarını sağlamaya başlamış. Ak kısırak göz bebeklerini büyütüp bir kenardan onu izliyormuş. Cinlerin kısırakları ondan korktuklarından oldukları yerde titreyerek durmuşlar.

Deli oğlan, kırk baş kısırağı sağıp oradan çıkmış. Onun sağdığı sütleri kırk kovanın doldurduğu bir kazana boşaltmışlar. Sonra kazanın altını

yakmışlar. Bir zaman sonra süt kazanda kaynamaya başlamış. O vakit Deli oğlan, padişaha “Şimdi ben kazanın içine dalıyorum. Benim ecelimi ak kırsrağım da görsün. Hiç olmazsa bunu benden esirgeme.” demiş.

Padişah “Git kırsrağı hemen alıp getir.” demiş.

Deli oğlan, ak kırsrağı alıp gelmiş. Onu bir güzel tımarladıktan sonra kucaklayıp sarılmış ve onunla vedalaşmış. Bütün halk da ne olacak diye oraya toplanmışmış.

Deli oğlan kazanın yanına varmış. Ak kırsrak kişnedikten sonra Deli oğlan kazanın içindeki süte dalmış. Deli oğlana bir şey olmamış. At yeniden kişnemiş, bizimki tekrar süte dalmış. Deli oğlan yakışıklı^{D1869-} ve akıllı birisi^{D1811-3.} olmaya başlamış. Deli oğlan üçüncü defa daldığında yine ona bir şey olmayınca cin kızı, Mikolay padişaha “İşte o benim eşim.” demiş.

Padişah “Seni Deli oğlana vermeyeceğim. Şimdi kazana ben de dalaçağım, ben de onun gibi insan evladayım.” demiş.

Padişah böyle dedikten sonra zıplayıp kazanın içine atlamış. Çıkmaya çalışmış yalnız her yeri pişip yanmış, kemikleri bile kalmamış. Böylece Deli oğlan, cin kızını almış, padişahın tahtına oturmuş. Deli oğlan çok iyi bir padişah olup zorbalığı ve zulmü bitirmiş, ömrünü sürmüştü.

2.36.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 36

B877.2-1. Gigantic horse / *Devasa at* (MEK) TOM: 36

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* TOM: 36

B31.5. Simorg: giant bird / *Simurg: Devasa kuş* TOM: 36

D1021. Magic feather / *Sihirli kuş tüyü* TOM: 36

B19.5-3. Horse with silver skin / *Gümüş derili (postlu) at* (MEK) TOM: 36

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) TOM: 36

B401. Helpful horse / *Yardımcı at* TOM: 36

G307-0.1. King of Jinn / *Cinler padişahı* (MEK) TOM: 36

G307-13. Female jinn / *Dişi (kadın) cin* (MEK) TOM: 36

F133. Submarine otherworld / *Su altı dünyası* TOM: 36

D1869- Person gets prettier by immerging herself in boiling milk cauldron / *Kaynayan süt kazanının içine girip çıkararak güzelleşme* (MEK) TOM: 36

D1811-3. Person gets wiser by immerging himself in boiling milk cauldron / *Kaynayan süt kazanının içine girip çıkararak bilgelik kazanma* (MEK) TOM: 36

2.37. ONÜÇ

2.37.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir adamın on üç oğlu varmış. En küçüğünün ismini Onüç koymuşlar. Günlerden bir gün bu oğlanlar iş bulup çalışmak için babalarından izin istemişler. Babaları izin verince bunlar gitmişler. Bunlar gitmişler gitmişler, gide gide başka bir padişahın hüküm sürdüğü bir yere gelmişler. Bunlar padişahın iş istemişler. Padişah bunları günlük yarım kuruşa çalıştırmak üzere işe almış. Onüç'ün ağabeyleri gece gündüz ormanda ağaç kesmeye başlamış. Onüç ise padişahın evinde kalmış. Onüç aşçının bulaşık sularını döküyor, patates soyuyor, odun kesiyormuş. Onüç burada istediği gibi yiyip içtiğinden gelişip kuvvetlenmeye başlamış. Ağabeyleri bu durumu kıskanıp “Biz burada sineğin, böceğin, tozun toprağın içinde sıkıntı çekelim, o yiyip içip semirsin. Haydi, Onüç'ün başına üstesinden gelemeyeceği bir iş açalım.” demişler.

Bunlar padişahın yanına gelip “Bizim Onüç, dev perisinin aygırını getirip size versin. Onu dev perisinin olduğu yere gönder.” demişler.

Padişah Onüç'ü çağırıp ona “Sen gerçekten bahadır birisiysen dev perisinin aygırını alıp bana getirirsin. Yok getiremezsen seni ya astırırım ya kestiririm.” demiş.

Onüç ağlaya ağlaya oradan çıkmış. Giderken bir nineye rastlamış. Nine ona “Oğlum ne diye böyle ağlıyorsun?” diye sormuş.

“Ey nine, nasıl ağlamayayım ben. Padişah, dev perisinin aygırını alıp gelmem için bana emir verdi. ‘Alıp gelmezsen seni ya astırırım ya da kestiririm.’ dedi. Ben o aygırı nasıl alıp geleceğim?” demiş Onüç.

Nine “Ağlama oğlum ağlama. İşte ben sana bir aynayla bir tarak vereceğim. Aygırın yanına vardığında aygır seni görünce kişner. O sırada sen kuru ot yığınının altına girersin. Dev perisi çıkar, geri dönünce de sen aygırı tutarsın.” demiş.^{N825.3} Onüç bunları duyduktan sonra sevine sevine gitmiş.

Onüç, dev perisinin aygırının yanına gelmiş. Aygır huysuzlanıp kişnemeye başlamış. Bizim Onüç hemen kuru ot yığınlarının altına saklanmış. Dev perisi^{G0} oraya gelmiş. Bakmış, hiç kimseler yokmuş. Dev perisi geri dönmüş. Onüç çıkıp aygırı tutmaya çalışmış. Aygır daha çok kişnemeye başlamış. Dev perisi bir kez daha gelmiş. Etrafa bakıp bir şey göremeyince aygıra öfkelenip “Ne diye böyle kişniyorsun? Hiç kimseler yok ki burada! Seni yalancı seni! Bundan sonra kişnesen de çıkmam.” demiş.

Onüç’ün istediği tam da buymuş. Onüç aygırı tutmuş. Sonra aygıra binip oradan dörtnala gitmiş. Dev perisi bu durumu sezmiş. En iyi atına binip Onüç’ü kovalamaya başlamış. Dev perisi Onüç’e yetişeceği sırada Onüç tarağı^{D1072.1} çıkarıp fırlatmış. Tarak gür bir ormana dönüşmüş.^{D941.1-1} Dev perisi ormanda yolunu kaybettiğinden bizim Onüç epeyce bir yol almış. Dev tekrar Onüç’ü kovalamaya başladığında Onüç bu sefer de aynayı^{D1163} fırlatmış. Ayna büyük bir denize dönüşmüş.^{D2151.1.1-1} Dev perisi bu denizden çıkmayı başaramayıp denizin karşı yakasından el kol hareketleriyle Onüç’ü tehdit etmiş.

Ondan sonra Onüç aygırı alıp gelmiş, padişaha vermiş. Artık bizimkisi kurtulmanın rahatlığıyla yaşıyormuş. Böyle rahat rahat yaşarken ağabeyleleri Onüç’ün başına başka bir bela açmak için yeniden padişahın yanına gelip “Bizim Onüç sana dev perisinin yorganını alıp getirmek istiyor.” demişler.

Padişah, Onüç’e “Sen bana dev perisinin yorganını alıp getirmek istiyormuşsun. Çok vakit geçirmeden yorganı çabucak al gel.” demiş.

Onüç bir kez daha ağlaya ağlaya oradan çıkmış. Yolda giderken daha önce karşılaştığı nineye rastlamış. “Niçin ağlıyorsun oğlum?” demiş nine.

“Ey nineciğim, nasıl ağlamayayım? Padişah bana dev perisinin yorganını alıp getirmem için emir verdi.” demiş Onüç.

Nine “Ağlamakla bu iş olmaz oğlum, ağlama sen. İşte sana bir çuval. Bu çuvalı bir karınca yuvasından karıncalarla doldur. Sonra o çuvalı dev perisinin evinin içine boşalt.” demiş.

Bizim Onüç çuvalı karıncalarla doldurup dev perisinin evinin olduğu yere gitmiş. Dev perisinin evinin etrafı çitlerle çevrilmişti. Çitin yarığından Onüç evin önüne girmiş. Sezdirmeden evin kapısını açıp çuvalın ağzını çözmüş. Evin her tarafına karınca dolmuş. Dev perisi yattığı yerden uyanır uyanmaz karısına “Yorgan pirenmiş. Uykuda bile rahat yok. Gün boyu yatıyorsun, buna bakmıyorsun.” diye bağırarak, yorganı tekmeleyip atmış. Yalnız karıncalardan yine de kurtulamamış. Her tarafına karıncalar sarmış. Buna daha da öfkelenip yorganı evin önüne çıkarıp bırakmış.

Bizim Onüç’ün istediği de buymuş. Yorganı alıp padişahın sarayına getirmiş. Ağabeyleri bu işe çok şaşırılmışlar. “Bu nasıl oldu da ateşte yanmaz, suda batmaz bir oğlan oldu!” demişler.

Ondan sonra padişahın yanına gelip “Bizim Onüç bu sefer de dev perisini getirip padişaha vereceğim diye böbürleniyor.” demişler.

Padişah yine Onüç’ü çağırıp ona “Sen, dev perisini getirip bana vereceğini söylüyorsunuz. Böyle bir niyetin varsa çok beklemeyin bu işi yap.” demiş.

Onüç bir kez daha ağlaya ağlaya oradan çıkıp gitmiş. Yeniden daha önce karşılaştığı nineye rastlamış. Nine “Niçin ağlıyorsun oğlum?” demiş.

“Ey nineciğim, nasıl ağlamayayım? Padişah, dev perisinin kendisini alıp gelmem için bana emir verdi.” demiş Onüç.

Nine “Ağlamakla iş halledilmez oğlum, sen ağlama. Ben sana bir balta vereceğim. Dev perisinin ormanına gidip ağaç kesmeye başla. Dev perisi gelince de ona ‘Onüç ölmüş, ona tabut yapıyorum.’ dersin. O da sana yardım etmeye çalışır. Sen onu tabuta sokmak için uğraş.” demiş.

Bizim Onüç sevine sevine gitmiş. Dev perisinin ormanına gelince tak-tuk diye odun kesmeye başlamış. Dev perisi oraya gelip ona bağırarak başlayıp “Ne yapıyorsun? Niçin benim ormanımdan izinsiz ağaç kesiyorsun?” demiş.

Onüç “Bağırma, Onüç öldü. Ona tabut yapıyorum.” demiş.

Dev perisi bunu duyunca çok sevinmiş. “Ben de yardım edeyim!” diye baltayla bıçkıyı alıp işe koyulmuş. Bunlar ikisi birlikte tabut yapmaya başlamışlar. Çok sağlam bir tabut yaptıktan sonra Onüç “Biliyor musun, Onüç senin kadar kuvvetli birisi. Sen tabuta gir. Tabut sağlam mı değil mi diye bir bak hele! Tabut sana dayanmazsa Onüç’e de dayanmaz demektir.” demiş.

Dev perisi tabuta girer girmez Onüç tabutu kapatıp çivilemiş.^{G510-10.} Dev perisi bu işi fark edince bağırıp küfretmeye başlamış. Yalnız ne kadar uğraşırsa uğraşsın, tabuttan çıkamamış. Onüç tabutu arabaya yerleştirip dönüş yoluna çıkmış.

Dev perisi sinirinden sürekli bağırıp “Yol üstünde benim bir teyzem var. O senin gitmene kesinlikle izin vermez. O, senin işini bitirecek.” demiş.

Onüç, dev perisinden bunu duyunca atlarını, öküzlerini durdurup dev perisinin teyzesinin evine varıp içeri girmiş. Selamlaşmış, hâl hatır sormuş. “Nine ben gözsüzlere göz veren, bir gözü olanları iki gözlü yapan birisiyim.” demiş.

Dev perisinin teyzesi tek gözü olduğundan^{G121.1.1.} buna çok sevinip “Öyle mi, o zaman bana bir göz yerleştir.” demiş.

Bizim Onüç, ihtiyar kadını saçlarından sıkıca bir direğe bağlamış da “Teyze ben sana göz yerleştirirken sakın huysuzlanıp sinirlenme. Göz yerleştirme işi oyun değil.” demiş.

Onüç, demiri kızdırdıktan sonra ihtiyar dev perisinin gözüne basmış. İhtiyar kadının gözü çıkmış.^{G511-2.} İhtiyar kadın saçlarını direktten kurtarıp elleriyle etrafı yoklaya yoklaya Onüç’ü aramaya başlamış. Onüç de pek uyanık bir delikanlıymış. Kapının önünde dolaşan ihtiyar kadının tekesinin altına girip saklanmış. İhtiyar kadın daha bir acıyla bağırarak Onüç’ü aramaya devam etmiş. Onüç’ü bulamayınca tekeyi kapıdan dışarı atmış.

Onüç, tabutu çekip padişahın sarayına gitmiş. Padişahı dışarı çağırıp “İşte senin emrinle dev perisini alıp geldim. Şimdi tabutu açacağım.” demiş.

Padişahın korkusundan ödü kopup “Sakın, sakın çıkarma, gerekmez!” demiş.

Onüç “Emri sen verdin, şimdi çıkaracağım.” demiş.

Padişah o zaman yalvarmaya başlayıp “Onüççüğüm, lütfen çıkarma. Kızımınla birlikte padişahlığının yarısını sana vereceğim. Dev perisini sakın çıkarma.” demiş.

Böylece padişah, Onüç’e kızını ve padişahlığının yarısını vermiş. Ağabeyleri kıskançlıkları yüzünden Onüç’ü yok etme niyetlerinden pişman olmuşlar. Kalan ömürlerini hep birlikte huzur içinde yaşamışlar.

Bugün vardım, dün döndüm. Oynadık, güldük, yedik, içtik; bıyıklar yağlandı ama yemekten yiyemedik.

2.37.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 37

N825.3. Old woman helper / *İhtiyar kadın yardımcı* TOM: 37

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 37

D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* TOM: 37

D941.1-1. Forest produced by magic comb / *Sihirli tarak aracılığıyla orman yapma* (MEK) TOM: 37

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 37

D2151.1.1-1. Sea produced by magic mirror / *Sihirli ayna aracılığıyla deniz yapma* (MEK) TOM: 37

G510-10. Trapping ogre by introducing him into coffin / *Tabutun içine sokma yoluyla dev tuzağa düşürme* (MEK) TOM: 37

G121.1.1. One-eyed giant (ogre) / *Tek gözlü dev* TOM: 37

G511-2. One-eyed giant (ogre) gets blinded (and killed) by cauterizing / *Tek gözlü dev dağlama yoluyla kör etme* (MEK) TOM: 37

2.38. AVCI YİĞİT İLE VAHŞİ HAYVANLAR

2.38.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda bir avcı varmış. Bu avcının annesi ile babası ölünce avcı bir tek kız kardeşiyle kalakalmış.

Bu avcı delikanlı günlerden bir gün ava çıkmış. Av dönüşünde yakaladığı ayıyı zincirle bağlamış. Ayıya Taştavran ismini verip eğitmeye başlamış. Başka bir ava çıkışının dönüşünde bu defa bir kurt yakalayıp getirmiş. Kurdu da zincirle bağlamış. Kurda Aybagar ismini vermiş. Başka bir zaman yine ava çıkmış. Avcı bu sefer de bir tavşan yakalayıp getirmiş. Tavşana da Sakkolak ismini vermiş. Avcı delikanlı bu hayvanları iyice eğitmiş, onları büsbütün kendine alıştırmış. Artık hayvanlar kaçıp gitmiyorlarmış.^{B771}

Günlerden bir gün avcı delikanlı, Taştavran ile Aybagar'ı yanına almış, Sakkolak'ı da önüne oturtmuş. Kız kardeşini de bırakmamış. Böylece bunlar hep beraber ava gitmişler. Bunlar birlikte gide gide bir deniz kıyısına gelmişler. Denizin kıyısında denizin içine doğru giden köprüye benzeyen

dar bir şey görmüşler. Delikanlı köprü'nün başına atını bağladıktan sonra tüfeğini alıp yoluna devam etmiş. Köprü'nün içinden yol aldıkça köprü genişliyormuş. Köprü sağlam bir köprüymüş. Köprü'nün ortasında keçeden yapılmış bir kulübe varmış. Kulübenin arkasında kuyuya benzeyen bir şey varmış.^{F842.2-5} Bunlar bir ileri bir geri oraya doğru yürümüşler. Orada bir ahır varmış. Ahırını açıp baktıklarında içeride bir sarı aygır görmüşler. Aygır, boynunda yuları yanında ipleri sabana gidecekmiş gibi hazır bir vaziyette duruyormuş. Aygır pek cüsseli, pek güzelmiş.

Sonra bunlar kulübenin kapısına gelmişler fakat kulübenin kapısı yokmuş. İçeriden tuhaf sesler duymuşlar. Kulübenin içine baktıklarında içeride dört delikanlı oturuyormuş. Bunlar avcı delikanlıya şaşkın şaşkın bakakalmışlar. Avcı delikanlı'nın gözleri bir aslanın gözleri gibi ateş çakmış. Bu delikanlılardan birisi ayağa kalkmış ve “Of!” diyerek derin bir nefes almış. Sonra diğerleri de ayağa kalkmış. Bunların hepsi de dev perisiymiş.^{G0}

“Delikanlı sen buralarda ne yapıyorsun?” demiş içlerinden birisi.

“İşte, ava çıkmıştım. Sizin seslerinizi duyunca buraya geldim.” demiş delikanlı.

“Delikanlı senin başın üç tane mi, dört tane mi?” demiş bir başka dev.

Avcı delikanlı “Benim bir değil beş başım var.” demiş.

Dev perileri kendi aralarında kendi dillerinde konuşmuşlar. Delikanlı onların dilini bilmiyormuş. Sonra bir dev perisi “Bizim karnımız aç. Seni tutup yiyeceğiz.” demiş.

“Gücünüz yeterse yersiniz.” demiş delikanlı.

Bu avcı delikanlı çok kuvvetliymiş. Başka bir dev “Güreşmek mi istersin yoksa dövüşmek mi?” demiş.

Delikanlı “Ben güreşmek istiyorum.” demiş.

Bunlar güreşmeye^{G510-9} başlamışlar. Delikanlı birisini kaldırıp sertçe yere çarpmış. Bu dev perisi hâlden düşüp bir kenara çıkıp oturmuş. İkinci-siyle güreşe başlayan delikanlı onu da kaldırıp köprüye çarpmış. Onun da kaburga kemikleri kırılmış. Üçüncüsüyle güreşen delikanlı onu da sakatlayıp atmış. Böylece delikanlı üç dev perisini halletmiş. Bunların güreşecek güçleri kalmadığından bir kenara geçip oturmuşlar. Delikanlı bu sefer de dördüncü dev perisiyle güreşmeye başlamış. Üç saat güreşmişler ama

birbirlerini yenememişler. Sonra daha önce yenmiş olduğu üç dev perisi güçlerini toplayıp güreşe dâhil olmuş. Avcı delikanlı bunların hepsiyle güreşirken çok yorulmuş. Sonra “Ey Taştavranım, Aybagarım, Sakkolağım!” diye seslenerek hayvanlarını çağırmış. Bunlar zincirlerini kırıp avcının yanına gelmişler.

Ayı gelir gelmez devleri tokmaklamaya başlamış. Ayı tuttuğu devlerin dōş etlerini koparıp atıyormuş. Kurt da onun koparıp attığı etleri yiyormuş. Bu şekilde bunlar üç devi yok etmişler.^{B300} Son devi de tutup kuyuya atmışlar.^{G514.2-2}

Dördüncü devi kuyuya bıraktıktan sonra avcı delikanlı atını ve kız kardeşini almaya gitmiş. Atını alıp gelip koşum takımlarını çıkarmış. Kız kardeşini de kulübe yerleştirmiş. Arabadaki erzakları alıp yemek pişirip yemişler. Sonra delikanlı, kız kardeşine “Ben gidiyorum. Bir şeylere rastlarım. Sen buradan hiçbir yere çıkma.” demiş.

Kız kardeşini kulübede bırakan delikanlı; ayısı, kurdu ve tavşanı ile birlikte ava çıkmış.

Ağabeyi gidince kızın kulübede durası gelmemiş. Dışarı çıkıp bir ileri bir geri yürümeye başlamış. Yürüye yürüye kuyunun yanına gelince kuyudan ses geldiğini fark etmiş. “Ey kızım ahırda sarı aygırım var. Onu getirip ipini de kuyuya bıraksan, ben de buradan çıksam. Ben senin eşin olurum.” demiş. Kız “Eşin olurum.” sözünü duyunca dev perisinin sözünü dinlemiş. Ahırını açıp sarı aygırı kuyunun olduğu yere getirmiş. Urganı da kuyunun dibine doğru bırakmış. Sonra kız, sarı aygırı çekip dev perisini kuyunun dibinden çıkarmış. Kuyudan çıkınca dev perisi, kızı hanımı olarak almış.^{G415-}

Kızın ağabeyi avdan dönünce kuyuya attığı dev perisinin kız kardeşiyle keyif yaptığını görmüş. Ağabeyi bu duruma çok şaşırılmış. Sonra dev perisi ile yeniden kavgaya girişmiş. Delikanlı, dev perisine ne yapmış etmiş, onu bir kez daha yenmiş. O sırada ayı Taştavran dile gelip^{B211.2.3} “Bunu parçalara ayıralım yoksa bundan kurtulamayacağız.” demiş. Taştavran bu dev perisinin etini kemiklerinden ayırmış. Kalbini, ciğerlerini çıkarıp kurda vermiş. Bunu da daha önceki dev perilerini yaptıkları gibi yok etmişler.^{G512.9-3} Sonra avcı delikanlı, kız kardeşine “Ben seni yanımda götürmeyeceğim. Sen burada kalacaksın. Ben ne zaman evlenirsem yani düğünümün olacağı vakit seni de düğünümde bulunman için getireceğim.” demiş.

Avcı delikanlı ayısını, kurdunu zincirleyip, tavşanını da önüne oturtup çekip gitmiş.

Epeyce bir zaman geçince delikanlı evlenmiş. Uygun bir vakitte dedesine “Benim deniz kıyısında bir kız kardeşim var. Bir yeminim vardı. Eğer evlenirsem düğünümde bulunsun diye söz vermiştim. Onu alıp geleyim.” demiş.

Dedesi bir şey demeden razı olmuş. Avcı, kız kardeşini alıp gelmek için üç tekerlekli arabayı atlara koşumlayıp gitmiş. Avcı delikanlı, kız kardeşini bıraktığı yere gelmiş ve atlarını köprüye bağlayıp bırakmış. Sonra keçeden yapılmış kulübenin içine girip bakmış. Kız kardeşinin yüzü sapsarıymış. Avcı delikanlı “Haydi, seni almaya geldim.” demiş.

O sırada hasta kız kardeşi, ağabeyine göstermeden bir çıkını arabaya bağlamış. Arabaya binmişler. Atlar o kadar uğraşıp ter içinde kaldıysa da bir adım bile gidemeyip arabayı çekmeyi başaramamışlar. Ağabeyi “Ne şeyin varsa bırak.” demiş.

Kız kardeşi “Bırakacak bir şeyim yok.” demiş.

Ağabeyi çıkının ağzını çözüp bakınca kız kardeşinin devin kemiklerini toplayıp yanına aldığını görmüş. Bu yüzden atlar arabayı çekemiyormuş. ^{E422.1.11.4-1.}

Ağabeyi o kemikleri bırakmış. Kız kardeşi o sırada ağabeyine göstermeden devin iki baldır kemiğini alıp saklamış. Kız, baldır kemiklerini kulübede kaldığı vakitlerde ağlayıp ağlayıp ovuyormuş. Bu şekilde kemikleri tığ gibi yapmışmış. Bunlar arabayla zor da olsa dönebilmişler.

Kız kardeşi, ağabeyine cemaatin toplanmasında yardımcı olmuş. Düğün yeri hazırlanırken devin tığ gibi kemiklerini döşeğin altına tıkıp koymuş. Düğün yeri hazırlandıktan sonra ağabeyi damat olup hanımıyla, kız kardeşinin hazırladığı yerde yatmış. Ağabeyi yattığı yerde tan vaktinde ölmüş. Taştavran, Aybagar, Sakkolak; avcının dedesinde kalmışlar.

Delikanlının cenazesini hazırlayıp yakın bir mezarlığa gömmüşler. O sırada Taştavran “Aybagar, Sakkolak biz sahibimizi diriltelim.” demiş.

Bunlar üçü birlikte geceleyin sahiplerini alıp gelmişler. Dedelerinin hiçbir şeyden haberi yokmuş. Sakkolak “Öteki tarafa nasıl geçeceğiz?” demiş.

Ayı “Ben bir yolunu bulurum.” demiş.

Ayı bir binadan tahta sökmüş. Sonra bunlar tahtaları alıp su kıyısına gitmişler. Tahtaların üzerine oturup rüzgârın da yardımıyla öbür tarafa çıkmışlar.

Öbür tarafa çıktıklarında ayı “Hangimiz olursa olsun, birimizin kanını akıtması gerek.” demiş.

Ayı ile kurt tavşanı tutup onun kanını akıttıktan sonra ona “Hiç kımıldamadan yat.” demişler. Tavşandan kan akmaya başlamış. Tavşan kımıldamadan yatıp bu acıya dayanmış.

Ayı ile kurt bir kenara gidip pusuya yatmışlar. O sırada bir saksığan kuşu uçarak gelmiş. Saksığan kanı görünce oraya konmuş. Sakkolak da saksığanı yakalamış. Sonra saksığan^{B211.3-10}. “Yavrularım var, lütfen beni bırakın. Yoksa onlar aç kalacak.” demiş.

Sakkolak “Bize ölüm suyu ile hayat suyu getirirsen seni bırakırım.” demiş.^{H1321.1}

Ayı ona ne yapması gerektiğini anlatmış. Saksığan “Tamam, kabul ediyorum. Hemen gidip getireceğim.” demiş.

Tavşanın yarasını temizleyip ihlamurla sarmışlar. Ondan sonra ayı ile kurt saksığan gelene kadar sahiplerinin mezarını açıp onu çıkarmışlar. Saksığan gelince önce ölü suyunu yiğidin üstüne serpmiş.^{B301.5} Sonra hayat suyunu serpmiş. Delikanlı fırlayıp kalkmış.^{E82}

Bunlar oradan ayrılıp su kıyısına gelmişler. Daha önce geldikleri tahtaların üzerine oturmuşlar. Karşı tarafa çıkıp evlerine dönmüşler. Avcı delikanlı gelip kapıyı vurmüş. “Dede, kapıyı aç. Ben döndüm.” demiş.

Dedesi ölünün döndüğünü görünce çok korkmuş. “Korkma dede.” demiş delikanlı. Başından sonuna kadar nasıl dirildiğini anlatmış. Sonra dedesi kapıyı açmış. Delikanlı içeri girince bunlar ağlayıp dertleşmişler.

“Kız kardeşim burada mı benim?” diye delikanlı sormuş.

Dedesi “Burada.” demiş.

Delikanlı tan atıp ortalık aydınlandığında kız kardeşini yanına çağır-mış. Kız kardeşi yalvarıp “Ağabey öldürme beni, her şey benim yüzümden oldu.” demiş.

“Nereye koyduysan, söyle!” demiş delikanlı.

Kız kardeşi “İki baldır kemiğini alıp koymuştum.” demiş.

“Nerede kemikler, ver bana!” demiş delikanlı.

Delikanlı, kız kardeşinin elinden devin iki baldır kemiğini^{E714-14} almış. Kemikleri yanmakta olan kuzineye atmış. Sonra kız kardeşini saçlarından tutmuş da “Sen dev perilerini koruyorsun, sen benim düşmanımsın!” diyerek kılıcıyla onun başını kesmiş.

Onlar yeniden düğün yapıp hayatlarına devam etmişler.

2.38.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 38

B771. Wild animal miraculously tamed / *Vahşi hayvanların şaşılacak bir şekilde evcilleştirilmesi* TOM: 38

F842.2-5. Extraordinary bridge which has a hut, stable and well in the middle expands into sea / *Denizin içine doğru genişleyerek giden ve ortasında bir kulübe, ahır ve kuyusu olan olağanüstü köprü* (MEK) TOM: 38

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 38

G510-9. Fighting and wrestling with ogre / *Dev ile dövüşme ve güreşme* (MEK) TOM: 38

B300. Helpful animal / *Yardımsaver hayvan(lar)* TOM: 38

G514.2-2. Ogre imprisoned in well / *Devin bir kuyuya hapsedilmesi* (MEK) TOM: 38

G415- Imprisoned ogre rescues himself from the well by promising sister of hero a marriage / *Devin, kahramanın kız kardeşine evlenme sözü vererek tutsak olduğu kuyudan kurtulması* (MEK) TOM: 38

B211.2.3. Speaking bear / *Konuşan ayı* TOM: 38

G512.9-3. Ogre gets torn to pieces by hero’s wild animals / *Devin kahramanın vahşi hayvanları tarafından parçalara ayrılarak öldürülmesi* (MEK) TOM: 38

E422.1.11.4-1. Killed ogre becomes revenant as bone / *Öldürülen devin hâlâ kemik formunda yaşıyor olması* (MEK) TOM: 38

B211.3-12. Speaking magpie / *Konuşan saksakağan* (MEK) TOM: 38

H1321.1. Quest for Water of Life (water which will resuscitate) / *Ölen kişiyi yeniden diriltmek için hayat suyunu aramaya çıkma* TOM: 38

E82. Water of life and death. One water kills, the other restores to life / *Hayat ve ölüm suyu. Sulardan birisinin öldürmesi, diğerinin tekrar hayata döndürmesi* TOM: 38

B301.5. Faithful animals resuscitate master / *Vefalı hayvanların, sahiplerini yeniden yaşama döndürmesi* TOM: 38

E714-14. Soul in bone / *Ruhun (canın) kemikte olması* (MEK) TOM: 38

2.39. IRGAT İLE BÜYÜCÜ KIZ

2.39.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda fakir bir kişi varmış. Bu kişi geçim derdinden ırgatlık yapmak için bir köye varmış. Bir dört yol ağzına gelip oturan bu kişinin yanına sokağın birinden bir adam çıkıp gelmiş de “Delikanlı, ne yapıyorsun burada?” demiş.

“Çalışmak için gelmiştim. Buralarda işçi arayan var mı acaba?” demiş delikanlı.

“Bana işçi lazım. Haydi, bize gidelim. Sana yapacağın işi anlatırım. Eğer işi yapabilirsen bir yıl boyunca seni yanıma alırım. Ne kadar ücret istiyorsun?” demiş.

Delikanlı “Sen bilirsin.” demiş.

“Yok, ben öyle sözle değil, sözleşmeyle seni işe alacağım. Haydi söyle.” demiş adam.

Fakir delikanlı çok istersem bu beni işe almaz diye korkmuş. Az para istese yapacağı iş ne, onu bilmiyormuş. Sonra “Üç yüz akçe.” demiş.

Diğeri “Üç yüz akçe vereceğim, sözleşme yapacağız. Benim söylediğim işi yapamazsan ömür boyu burada kalırsın.” demiş.

“Taş kestirmeyecek herhâlde, kabul edeyim.” diye düşünmüş delikanlı da “İmzalayalım.” demiş.

“Verilen işi yapamazsa ömür boyu burada kalacaktır.” diye yazmışlar.

Adamın evine gelip yemek yemişler. Sonra yatıp uyumuşlar. Sabah olunca patron “İşte sana kırk tavşan, bunları güdeceksin. Hiçbirini kaybetme! Birisini bile kaybedersen bir yıl ücretsiz çalışırsın.” demiş.

Ondan sonra delikanlı tavşanların kaldığı yerin kapısını açıp tavşanları çıkarmış. Orman köyden uzak değilmiş. Tavşanların hepsi ormana doğru kaçıp gitmiş.

Irgat ne yapacağını bilemediğinden çok kaygılanmış. Telaşla ormana gitmiş. Ortalıkta bir tavşan bile görünmüyormuş. Ağlamaya başlamış. Böyle ağlayıp dururken aksakallı bir ihtiyar çıkıp gelerek^{N825.2}. “Niçin ağlıyorsun, oğlum?” demiş.

“Dede, çok büyük bir kaygım var.” demiş delikanlı.

“Nasıl bir kaygı, söyleyebilir misin bana?” demiş ihtiyar adam.

“İşte, ben bir patronla sözleşme imzaladım. Patronum gütmem için bana kırk tavşan vermişti. Bu tavşanlar kaçıp kayboldu. Bir tavşanı bile kaybettiğimde bir yıl ücretsiz çalışmak zorunda kalacaktım.” demiş.

İhtiyar “Ağlama oğlum! Bıçağın var mı?” demiş.

“Var, dede.” demiş delikanlı.

“Ver bakayım.” demiş ihtiyar adam.

Delikanlının bıçağıyla dede yarım arşın kadar bir ıhlamur ağacını kesmiş. Bu kestiği ağaç parçasına ihtiyar adama kırk tane kertik atmış. Budayıp yonttuğu bir dalı bıçak gibi yapmış. Sonra da “Oğlum yatıp uyu. Gece olunca şu kırk kertikli sopayı^{D956} tıkırdatırsın. Tavşanların çıkacaktır. Hiç kaygılanma.” demiş.

Delikanlı ormanda yatmış ama uykusu gelmiyormuş. Delikanlı ihtiyarın sözlerine pek inanmamış. “O şekilde tavşanlar çıkmazsa kaçırım.” diye düşünmüş. Böyle düşünürken geceyi etmiş. Sürüyü geri getirme vakti gelmiş. Delikanlı kesesinden sopayı almış. Kırk kertikli sopayı tıkırdatmış. Tıkırdatmasıyla birlikte tavşanlar gelip toplanmış.^{D1446-6} Delikanlı altın bulsa bundan daha çok sevinemezmiş.

Sürüyü alıp dönünce patronunun aklı şaşmış. Bu patronun bir kızı varmış. O da “Bu ne gürültü.” diye bakmak için dışarı çıkmışmış. Bu zengin adam büyücüyü^{D1711}. Kız da babasından büyü yapmayı öğrenmişmiş. Patron ne olduğunu öğrenmesi için kızını çağırıp “Nasıl bir kerametle tavşanları alıp döndü acaba, öğren bakayım.” demiş.

Kız “Senin nasıl bir kerametın var? Nasıl oldu da tavşanları toplayıp geri dönebildin?” diye sormuş.

Delikanlı “Alıp döndüm işte ama çok yoruludum.” diyerek hiçbir şey belli etmemiş. Delikanlı çok yakışıklı aynı zamanda da pehlivanmış. Kız, delikanlıya âşık olmuş.

Ertesi gün olunca patronu yapması için delikanlıya başka bir iş verip “Artık tavşanları gütmeyeceksin. Sana bugün başka bir iş vereceğim. Arkada bir ot yığımı var. Ot yığımını tane tane taşıyıp bitir. Otların baş tarafları bir yerde olsun. Bu işi bir gün içinde bitir.” demiş.

Bu iş yabayla yapılırsa bile on gün sürecek bir ot yığımı varmış. Delikanlı korkmuş. Ne yapacağına diye büyük bir kaygıya düşmüş. Böyle kaygılı bir şekilde beklerken daha önce karşısına çıkan aksakallı ihtiyar onun gözünün önüne gelmiş. İhtiyarı görünce delikanlı çok sevinip “Ey dede! Nasılsın, iyi misin? Benim içime yine bir kaygı düştü.” demiş.

“Nedir oğlum? Söyle.” demiş ihtiyar.

“Şu arkadaki kuru ot yığımındaki otları başları aynı hizada olacak şekilde bir gün içinde taşıyıp bitirmem gerek.” demiş delikanlı.

“Kaygılanma oğlum, çabucak yaparsın. Ben ormana gideyim de karınca padişahını^{B246.1} tutup sana getireyim.” demiş ihtiyar adam da gidip karınca padişahını alıp gelmiş.

Karınca padişahı^{B211.4.1} “Lütfen beni bırak. Ne istersen yaparım.” demiş.

“Bize şu gerek. Şu görmüş olduğun kuru ot yığımındaki otların başları aynı yerde olacak şekilde bir gün içinde şuraya taşınacak.” demiş ihtiyar adam.

“Tamam.” demiş karınca padişahı da ormandaki bütün karıncaları toplayıp gelmiş. Karınca başına bir ot düştüğünden karıncalar otları başları aynı hizada olacak şekilde çabucak taşıyıp bitirmişler.^{H1091-4}

Sabah olduğunda ırgat delikanlı duvara yaslanmış duruyorken patronu gelip “Yaptın mı?” demiş.

“Yaptım, işte bak gör.” demiş delikanlı.

Patron çıkıp bakmış, sanki sihirli bir şey yapmış gibi kuru otlar taşınmış. Zengin patron dönüp “Harika bir şey bu! Bu işin ilmini biliyor

olmalı.” demiş. Sonra kızının yanına gidip ona “Bu işi nasıl yaptığını gidip öğren, belki söyler.” demiş.

Kız gidip delikanlıya sormuş. Delikanlı “Patronun verdiği işi yapmak lazımdı. Ben de yaptım.” demiş ama nasıl yaptığını anlatmamış.

Kız “Eğer kabul edersen ben seninle evlenmek istiyorum. Beni eşin olarak al. Bu kadar hünerin varken biz kendi hâlimizde yaşar gideriz.” demiş.

Delikanlı “Benim burada çalışmam lazım. Süre dolmadan paramı alamam.” demiş.

Kız “Kaçalım. Benim babam büyücüdür. O burada bir şekilde seni alt eder. Onun bildiği kadar ben de biliyorum, kaçalım.” demiş.

Bunlar kaçıp gitmişler. Kızın küçük bir aynası^{D1163} varmış. Oradan bakıp^{D1323.1}. “Babam bizi takip etmesi için birisini tuttu. Eğer bizi yakalarlarsa bizim için iyi olmaz.” demiş.

“Ne yapalım o zaman?” diye delikanlı sormuş.

“Sen cami ol, ben müezzin olup ezan okuyayım. Yabancı birisi anlamaz.” demiş.

Takep eden kişi onlara yetişince dedikleri gibi yapmışlar. Delikanlı cami olmuş.^{D268.0-2} Kız da müezzin olup ezan okumuş. Onları takip eden kişi hiçbir şey anlamadan geçip gitmiş. Biraz daha gittikten sonra geri dönmüş.

Döndüğünde patronu ona “Niye onları alıp dönmedin?” demiş.

“Hiçbir yerde görünmediler.” demiş bu kişi.

“Ne gördün, söyle.” demiş zengin adam.

“Bir cami gördüm. Yeni bir camiydi. Minaresinden de birisi ezan okuyordu.” demiş.

“Cami ile müezzin onlardı. Onları kendim alıp gelmeliyim.” demiş zengin adam. Sonra onları aramak için zengin adamın kendisi gitmiş.

Kız aynaya bakmış da “Babam yola çıktı.” demiş.

Delikanlı “Ne yapacağız?” demiş.

“Ben göl olayım, sen de ördek olup göle girersin.” demiş.

Kız, göl olmuş.^{D283.1} Kocası da ördek olup^{D161.3} göle girmiş. Büyük bir göl meydana gelmiş. Gölün etrafında kamışlar da varmış. Zengin adam oraya gelip “Eee, kurtuldunuz sandınız. Yakalandınız işte.” demiş.

Zengin adam büyük bir öküz olup^{D133.3} gölün suyunu içmeye başlamış. İçi bitirdim dedikçe^{F633} göl daha da genişlemekteymiş. Kız büyü yapmada^{D2070} çok ustaymış. Babasının kursağı çatlamış. Suyu bitiremeyince “Siz kazandınız.” diyerek dönüp gitmiş.

Kız ile delikanlı oradan ayrılıp delikanlının köyüne gelmişler. Bu köyde çiftçilik yaparak hayatlarına devam etmişler.

2.39.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 39

N825.2. Old man helper / *Yardımcı ihtiyar adam* TOM: 39

D956. Magic stick of wood / *Sihirli ağaç çubuk* TOM: 39

D1446-6. Person keeps rabbit herd from straying by magic stick / *Dağılan tavşan sürüsünü sihirli sopa yardımıyla toplama* (MEK) TOM: 39

D1711. Magician / *Sihirbaz (Büyücü)* TOM: 39

B246.1. King of ants / *Karıncaların padişahı* TOM: 39

B211.4.1. Speaking ant / *Konuşan karınca* TOM: 39

H1091-4. Task of sorting hay according to the same lead level *Kuru otları başları aynı hizada olacak şekilde sıralama görevi* (MEK) TOM: 39

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 39

D1323.1. Magic clairvoyant mirror / *Görülmeyen şeyleri görebilen sihirli ayna* TOM: 39

D268.0-2. Transformation: man to mosque / *İnsanın camiye dönüşmesi* (MEK) TOM: 39

D283.1. Transformation: man (woman) to pool of water / *İnsanın göle dönüşmesi* TOM: 39

D161.3. Transformation: man to duck / *İnsanın ördeğe dönüşmesi* TOM: 39

D133.3. Transformation: man to ox / *İnsanın öküze dönüşmesi* TOM: 39

F633. Mighty drinker / *Olağanüstü içici* TOM: 39

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* TOM: 39

2.40. DEV PADİŞAHI

2.40.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda arikuşunun onbaşı, karganın çavuş, saksığanın yüzbaşı olduğu zamanlarda bir delikanlı varmış. Bu delikanlı kendi köyündeki hayattan memnun değilmiş.

Günlerden bir gün delikanlı dünyayı gezip tanıyayım diye köyünü terk edip gitmiş.

Delikanlı gitmiş gitmiş, gide gide büyük bir ormana girmiş. Ormanın ortasına geldiğinde yol ikiye ayrılmış. Birisi çok güzel çiçekli aşk yoluymuş. Diğeri korkunç dar patikalı olan bir yolmuş. O korkunç yoldan hiç kimseler gitmemişmiş. Delikanlı o korkunç yoldan gitmeye karar verdiği sırada aşk yolundan iri yarı, sakalı beline kadar uzamış, elinde dayağıyla bir ihtiyar gelip çıkmış. İhtiyar^{N825.2.} delikanlının karşısına gelip “Oğlum nereye gidiyorsun? O yoldan sakın gitme. Oradan bir kişi bile gitmedi. Benim geldiğim yoldan git. Eğer o dar patikadan gidersen çıkamazsın.” demiş.

Delikanlı kaygısızca “Dede, benim başka insanlarla işim olmaz. Ben bu yoldan gideceğim. Orada ne olduğunu görmek istiyorum. Gide gide göz görür.” demiş.

Delikanlı böyle söyledikten sonra o dar patikadan ormanın içine doğru gitmiş. Delikanlı çok yol almadan çok güzel bir alana çıkmış. Bu alanda kelebekler uçuyormuş, bülbüller ötüyormuş, çok güzel yuvarlak bir gölün etrafında nilüfer çiçekleri açmışmış. Delikanlı bu güzelliklere bakmaya daldığında gölün kıyısına iki güvercin uçup gelmiş. Güvercinler göz açıp kapayıncaya kadar çok güzel iki kıza dönüşmüşler.^{D354.1.} Delikanlı kamışların arasında pusuya yatıp kızları izlemeye devam etmiş. Çok zaman geçmeden kızlar yıkanmak için göle girmişler. O sırada delikanlı, kızların soyduğu yere gelip birisinin elbiselerini saklamış. Sonra da kızlar daha ne yapacak diye onları izlemeye devam etmiş. Biraz sonra kızlar sudan çıkıp

giyinmeye başlamışlar. Birisi hemen giyindikten sonra güvercine dönüşüp uçup gitmiş.^{D154.1} Diğer kız ise elbiselerini aramış aramış ama bulamamış. Elbiselerini ararken delikanlıyı görmüş de ona “Delikanlı, eğer sen benim elbiselerimi verirsen seni güvercine dönüştürüp kendimle birlikte seni de gittiğim yere götürürüm.” demiş.

Kız böyle söyleyince delikanlı, kızın elbiselerini vermiş. Sonra kız, delikanlıyı güvercine dönüştürmüş. Bunların ikisi beraber uçup gitmişler. Uzun bir uçuştan sonra bunlar büyük bir saraya gelmişler. Bu kızlar padişahın kızlarıymış. Delikanlı, kızla beraber onun odasına geçmiş. Bir gün dinlendikten sonra kız, delikanlıya “Delikanlı, ben seni çok sevdim. Ancak benim babam çok öfkeli birisidir. Sen onun yanına gidip ondan iş iste. Nasıl bir iş verirsen versin, korkmadan o işi yap. ‘Tamam efendim.’ diye cevap ver.” demiş.

Delikanlı bu kızın babasının yanına gitmiş. İzin istedikten sonra içeri girmiş de “Padişahım sultanım, ben sizden iş istemeye geldim.” demiş.

Padişah “İyi o zaman! İşte şu ormanı görüyor musun? Yarın ben uyanıncaya kadar şu ormanı temizle. Çift sürüp tırmıkladıktan sonra buğday ek. Bu buğdayın hasadını al. Değirmene götürüp öğüttür. Ben uyandıgımda masanın üstünde yeni buğdaydan pişirilmiş ekmek olsun.” demiş.

Delikanlı “Tamam.” demiş, vedalaşıp gitmiş. Kızların yanına dönen delikanlı, kızlara padişahın nasıl bir iş verdiğini anlatmış.

Kız “Sen kaygılanma, yatıp uyu. Yarın babamın kalktığı sırada söylediklerinin hepsi de yapılmış olacak.” demiş.

Kız sabah güneşin çıkacağı sırada delikanlıyı uyandırmış. Delikanlı uyurken kızın yaptığı sihirle gelen cinler^{G307}. Ormanı temizlemişler.^{G307-10.1} Sonra sürüp tırmıklamışlar.^{G307-10.2} Ondan sonra buğdayı saçmışlar.^{G307-10.3} Saçılan buğday filizlenip büyümüş. Hasadı^{G307-10.4} değirmende öğüttürdükten sonra unundan ince ince ekmekler pişirmişler.^{G307-10.5} Delikanlı uykudan kalktığımda ekmekleri getirip karşısına koymuşlar. Delikanlı ekmekleri alıp padişahın yanına gitmiş de “İşte padişahım, sizin emrinizi yerine getirdim. Şimdi ne iş vereceksiniz.” demiş.

Padişah ekmeği alıp bakmış da “Tamam, sen üç gün dinlen. Ondan sonra benim yanına gel.” demiş. Delikanlıyı göndermiş.

Delikanlı üç gün boyunca kızların yanında kalıp çeşitli kuş suretlerine, hayvan suretlerine dönüşmeyi öğrenmiş.

Üç gün geçince delikanlı yeniden padişahın yanına gelip “Ne buyuruyorsunuz?” demiş.

Padişah “İşte benim bu sarayımdan falan yerdeki sarayıma kadar çok güzel bir yol olsun. Yol boyunca ağaçlar dikilsin. Yarın ben uyandığımda birbirinden kıymetli kuşlar cıvıldaşıp dursunlar.” demiş.

Delikanlı baş üstüne deyip padişahla vedalaşmış. Sonra çıkıp gitmiş. Kızların yanına dönmüş. Onlara padişahın ne iş verdiğini anlatmış.

Kız “Sen hiç kaygılanma, yatıp uyu. Uykudan kalkınca bunların hepsi de yapılmış olur.” demiş.

Delikanlı, kızın neler yapabileceğini bildiğinden uykuya dalmış. Tan atmadan önce kız dışarı çıkıp ellerini sallayıp ıslık çalmış. Bir sürü cin toplanıp gelmiş.^{G307-9} Cinler kıza ne istediğini sormuşlar. Kız, delikanlıya verilen işleri sayıp cinlere söylemiş de “Bu işler tan atıncaya kadar yapılmış olsun!” demiş.

Göz açıp kapayınca kadar yol da yapılmış,^{G307-10.6} ekilen ağaçlar da büyümüş.^{G307-10.7} Babaları uyandığında ağaçlara konan kıymetli kuşlar ötmeye başlamış. Delikanlı, padişahın yanına gidip “Emirleriniz yerine getirildi.” demiş.

Padişah yapılan bu işlerin karşısında şaşkına dönüp “Tamam delikanlı, sen git bir hafta tatil yap. Sonra benim yanıma gelersin.” demiş de delikanlıyı göndermiş. Delikanlı kızların yanına dönüp onlardan daha birçok hüner öğrenmiş.

Bir hafta sonra delikanlı, padişahın yanına gelip “Ne buyuruyorsunuz, sizin vereceğiniz işleri yerine getirmeye hazırım.” demiş.

Padişah “Tamam delikanlı, ben sana bir iş daha vereceğim. Eğer bu işi de yaparsan bu sarayın sahibi olarak burada kalırsın. İşte orman. Şu ormanda benim hayatım boyunca tutmaya çalışıp da tutamadığım bir kara aygırım var. O aygırı tutup gelebilirsen ben sana bundan başka bir iş vermem.” demiş.

Delikanlı “Emriniz olur!” demiş de sevinçle kızların yanına gitmiş. Bu işin çok kolay olacağı hissine kapılmış.

Kız “Delikanlı bu işi yapmak çok zor olacak. Çok çetin bir iş olsa da bir şekilde üstesinden geleceğiz. İşte sana bir gümüş yularla dört tane

gümüş nal, çekiç ve çivi. Bunları alıp ormana git. Ormanın hemen dışında yaşlı bir meşe ağacı var. Bu meşe ağacının tepesine çıkıp otur. Çok zaman geçmeden ormanda yankılanan bir sesle birlikte aygır dörtnala gelir. Biraz koşturduktan sonra aygır bu meşe ağacının dibine gelip yatar. Aygır meşe ağacının dibine gelip yatınca sezdirmeden ağacın başından inip aygırın başına gümüş yuları geçir. Yuları hemen geçiremezsen aygır seni oracıkta öldürür. Yuları geçirirsen o zaman sana bir şey yapamaz. Ondan sonra aygıra gümüş nalları çivilersin. Atın ayaklarını nalladıktan sonra ata bin. Terletinceye kadar atı koştur. Ondan sonra dönersin.” demiş.

Ondan sonra delikanlı, padişahın verdiği son görevi yerine getirmek için gerekli eşyaları alıp ormana gitmiş. Kızın söylediği meşe ağacını bulmuş. Ağacın başına çıkıp oturmuş. Orman o kadar sessizmiş ki bir tın sesi bile duyulmuyormuş. Biraz zaman geçtikten sonra dünyanın altı üstü gelmiş gibi fırtınalar kopmuş, korkunç kasırgalar yükselmiş. İşte bu kasırgaların içinden aygır^{B16.1.3.} dörtnala çıkmış. Uzun bir süre koşturduktan sonra meşe ağacının dibine gelmiş. Silkindikten sonra oraya yatmış. Aygır biraz sakinleşince delikanlı, onun üzerine atlamış. Göz açıp kapayınca kadar gümüş dizgini^{D1209.1-1.} aygırın başına geçirmiş. At tepinse de bir şey yapamamış. Bu arada da delikanlı gümüş nalları^{D1286-1.} atın ayaklarına nallamış. Sonra da kuş üzümü ağacından yaptığı değneği alıp ata binmiş. Atı, bilekleri ağrıyıp sızlayınca kadar koşturmuş. Bir süre sonra aygır hâlden düşüp sendelemeye başlamış. Delikanlı atı daha da koşturmuş. Epey bir zaman atı koşturduktan sonra atı saraya getirip kapatmış.^{D1442.1./D1442-14.} Ondan sonra kızların yanına gitmiş.

Ertesi gün delikanlı “Aygır alıp geldim.” diye haber vermek üzere padişahın yanına gitmiş. İçeri girmek için izin istemiş. Ona “Padişahın sağlığı iyi değil. Sen bir ay dinlen, sonra gelirsin.” demişler, geri göndermişler. İşin aslının ne olduğunu delikanlı, kızların yanına dönünce öğrenmiş. Delikanlının getirdiği aygır aslında padişahın kendisiymiş. Padişah, aygıra dönüşüp^{D131.} delikanlıyı yok etmek istemiş ama delikanlıyı yenememiş. Şimdi padişah yerinden kımlıdayamadığından yatıyormuş.

Tamam, biz delikanlıya dönelim. Delikanlı bir ay boyunca kızların yanında türlü türlü hünerler öğrenmiş. Bir ay geçince yeniden padişahın yanına gidip yapılacak bir iş olup olmadığını sormuş. Padişah da hanımı ile konuşup delikanlıdan öğ almak için bir plan hazırlamış. Padişah, hanımına “Delikanlı gelince biz onu oduna dönüştürelim ve onu yanan ateşin içine atıp yakalım.” demiş.

Bir ay geçtikten sonra padişahın yanına gitmeye hazırlanan delikanlıyı görünce kızlar ona “Sen babamın yanına gitme. O, sana eziyet verici bir iş vermeyecek. O, seni yok etmek için bir plan hazırladı. Bir yolunu bulup sen ondan uzak dur.” demişler.

Delikanlı, kızları dinleyip onların öğrettiği sihir yardımıyla güvercine dönüşmüş. Uçarak kendi memleketine doğru gitmiş.

Padişah bir süre delikanlıyı beklemiş. Delikanlı gelmeyince fena hâlde sinirlenip kızlarının yanına gitmiş. Kızlarını yanına çağırıp “Delikanlı nereye gitti?” demiş.

“Aygırı alıp dönünce biraz durdu. Sonra kendi memleketine dönüp gitti.” demiş büyük kıızı.

“Eh, berbat ettiniz. Çabucak onu yakalamalısınız.” demiş padişah.

Padişah, delikanlıyı yakalamak için en küçük kızını göndermiş. Kız, delikanlıyı bulmak için gitmiş. Delikanlı, kızın geldiğini sezip büyük bir dağa dönüşmüş.^{D291} Kız bu dağdan geçemeyince geri dönüp babasına “Orada büyük bir dağ var. O dağı geçemedim, demiş. Padişah çok sinirlenip bu sefer de büyük kızını delikanlıyı alıp gelmesi için göndermiş.

Delikanlı bu kızın da geldiğini sezip orada bulunan denizi büyük bir uçuruma dönüştürmüş.^{D478-16} Bu kız denizin olduğu yere gelip uçurumdan geçemeyince geri dönüp babasına “Uçurumlu bir denizden geçemedim.” demiş.

Padişah çok öfkelenmiş ve bu sefer de hanımını gönderip “Delikanlının arkasından git, onu yakalayıp dön. Alıp gelmezsen gözüme görünme.” demiş.

Padişahın eşi hemen çıkıp gitmiş. Büyük dağları, uçurumları geçmiş. Bu sefer de padişahın hanımının geldiğini sezen delikanlı güçlü bir şelaleye dönüşmüş.^{D283-7} Şelalenin üstünde şimşeklerin çıktığı bir yağmur başlamış. Padişahın hanımı şekilden şekle girse de şelaleyi geçememiş. Sonra bütün gücüyle büyük bir aleve dönüşmüş.^{D285-2} Aralıksız yağan şimşekli yağmurun altında bu alevler sönmüş. Böylece padişahın hanımı yok olup gitmiş.

Hanımı dönmeyince cin padişahı, kuşa dönüşüp^{D150} delikanlının ardından kendisi gitmiş. Delikanlı, padişahın arkasından geldiğini sezmiş. Küçük bir balığa dönüşerek^{D170} derin bir gölün dibine doğru dalmış.

Padişah büyük dağları, derin uçurumları, güçlü şelaleleri kolayca geçip delikanlının daldığı göle gelmiş. Delikanlının göl dibinde balık yavrusu olup yüzdüğünü bilen cin padişahı turna balığına dönüşmüş.^{D179.2} Uzun bir süre delikanlıyı kovalayan cin padişahı onu tutmayı başaramamış. Sonra biraz gölün kıyısına çıkıp dinlendikten sonra çirkin büyük bir öküze dönüşmüş^{D133.3} ve gölün suyunu içmeye başlamış. Cin padişahı gölün suyunu içerek kuruttuktan sonra küçük balık yavrusuna dönüşen delikanlıyı alıp öldürmek istiyormuş. Öküz gölün suyunu içip bitirmiş.^{F633} Ancak at toynağı kadar olan bir çukurda su kalmış. Padişahın o suyu içecek hâli kalmamış. Ama bütün gücünü toplayıp çukurdaki suyu içmeye çalıştığı sırada kursağı çatlayıp yarılmış. Padişah o an oracıkta yıkılıp ölmüş.

Delikanlı küçük balık yavrusu hâlden tekrar insana dönüşmüş.^{D370} Gölün kıyısında oturup biraz dinlendikten sonra kendi memleketine dönmüş. Evi-ne dönünce annesi ve babasıyla görüşmüş. Delikanlı hâlen de yaşıyormuş.

2.40.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 40

N825.2. Old man helper / *Yardımcı ihtiyar adam* TOM: 40

D354.1. Transformation: dove to person / *Güvercinin insana dönüşmesi* TOM: 40

D154.1. Transformation: man to dove / *İnsanın güvercine dönüşmesi* TOM: 40

G307. Jinn / *Cin* TOM: 40

G307-10.1. Jinns clear forest / *Cinlerin ormanı temizlemesi* (MEK) TOM: 40

G307-10.2. Jinns clear land / *Cinlerin araziyi temizlemesi* (MEK) TOM: 40

G307-10.3. Jinns sow land / *Cinlerin ekin ekmesi* (MEK) TOM: 40

G307-10.4. Jinns thresh land / *Cinlerin harmanı dövmesi (işlemesi)* (MEK) TOM: 40

G307-10.5. Jinns bake bread / *Cinlerin ekmek (çörek) pişirmesi* (MEK) TOM: 40

G307-9. Whistled to summon jinns / *Islık çalarak perilerin çağırılması* (MEK) TOM: 40

G307-10.6. Jinns blaze a trail / *Cinlerin yol yapması* (MEK) TOM: 40

G307-10.7. Jinns as gardener / *Bahçıvan olarak cinler* (MEK) TOM: 40

B16.1.3. Devastating horse / *Tahrip edici at* TOM: 40

D1209.1-1. Magic silver bridle / *Sihirli gümüş yular* (MEK) TOM: 40

D1286-1. Magic silver horseshoe / *Sihirli gümüş nal* (MEK) TOM: 40

D1442.1. Magic bridle restrains all horses / *Sihirli dizginin atları dizginlemesi* TOM: 40

D1442-14. Magic horseshoe restrains all horses / *Sihirli nalın atları dizginlemesi* (MEK) TOM: 40

D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 40

D291. Transformation: man to mountain / *İnsanın dağa dönüşmesi* TOM: 40

D478-16. Transformation: sea to cliff / *Denizin uçuruma dönüşmesi* (MEK) TOM: 40

D283-7. Transformation: man to waterfall / *İnsanın şelaleye dönüşmesi* (MEK) TOM: 40

D285-2. Transformation: man to flame / *İnsanın aleve dönüşmesi* (MEK) TOM: 40

D150. Transformation: man to bird / *İnsanın kuşa dönüşmesi* TOM: 40

D170. Transformation: man to fish / *İnsanın balığa dönüşmesi* TOM: 40

D179.2. Transformation: man to pike / *İnsanın turna balığına dönüşmesi* TOM: 40

D133.3. Transformation: man to ox / *İnsanın öküze dönüşmesi* TOM: 40

F633. Mighty drinker. Drinks up whole pools of water, or the like / *Olağanüstü içicinin göl ve benzeri su kütlelerinin hepsini içmesi* TOM: 40

D370. Transformation: fish to man / *Balığın insana dönüşmesi* TOM: 40

2.41. İKİ KARDEŞ

2.41.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir şehirde iki kardeş varmış. Bunların birisi zengin, birisi yoksulmuş. Zengin olanı altından, gümüşten çeşitli eşyalar yapıp satıyormuş. Yoksul olanı ise gündelik işlerde çalışıp geçimini sağlıyormuş. Yoksul kardeşin iki çocuğu olmuş. Bu çocuklar, zengin amcalarına gittiklerinde orada artık yemeklerden yiyip karınlarını doyuruyormuş.

Günlerden bir gün yoksul kardeş çalı çırpı toplamak için ormana gitmiş. Bu yoksul, ormanda bir kuş görmüş ama bu kuşun her yeri altındanmış.^{B102.1} Yoksul kardeş altın kuşa bir taş atmış. Taş, kuşa isabet edip onun bir kanadını kırmış. Kanadı kırılrsa da kuş uçup gitmiş. Yoksul, bu altın kanadı alıp dönmüş. Kanadı ağabeyine vermiş. Ağabeyi bu altın kanat için kardeşine para vermiş.

Yoksul, ertesi gün çalı çırpı kesip geleyim diye yeniden ormana gitmiş. Bir ağacın başına çıkmış. Orada altın kuşun yuvasını ve yuvasındaki altın yumurtaları^{B103.1.5} görmüş. Yoksul kardeş yumurtaların birini alıp dönmüş. Getirdiği yumurtayı ağabeyine vermiş. Ağabeyi, kardeşine biraz daha fazla para verip ona “Bu kuşun kendisini tutsan çok güzel olur.” demiş.

Bu yoksul, ertesi gün tekrar ormana gitmiş. O kuşu tutup ağabeyine getirmiş. Ağabeyi kardeşine kuş için çok para ödemiş. Yoksul, epeyce paralandığı için sevine sevine evine dönmüş. Bu fakirin ağabeyi çok açığgöz birisiymiş. Hanımına “Sen bu kuşu bütün olarak pişir, hiçbir yerini ziyan etme.” demiş.

Bu çok acayıp bir kuşmuş. Eğer herhangi birisi bu kuşun kalbini,^{B113.1} ciğerlerini^{B113-4} yerse ertesi gün başucunda altın buluyormuş. Zengin hanımı bu kuşu güzelce temizleyip kazana koymuş. Sonra komşunun yanına bir iş için gitmiş. Bu sırada yoksul kardeşin çocukları zengin amcalarının evine gelmişler. Bakmışlar, kazanda altın kuş pişmekteymiş. Çocuklar kazanı açıp altın kuşu alıp baktıklarında kuştan iki lokmalık et düşmüş. Çocuklar bakmışlar ki bu et parçaları kuşun kalbi ile ciğeriymiş. Çocuklardan birisi kalbi, diğeri de ciğeri yemiş. Yedikleri sırada zengin hanımı geri dönmüş. Çocukların et yediğini görmüş. Sonra onlara “Ne yaptınız?” diye sormuş.

Çocuklar “Kazandaki kuşa bakarken kuştan iki lokmalık et düştü. Düşen etleri yedik.” demişler.

Zengin hanımı çocuklara öfkelenmiş. Kocasını öğrenmesin diye onları hemen oradan kovmuş. Ondan sonra bir horoz kesmiş. Horozun kalbiyle ciğerini kazana koymuş.

Altın kuş pişince zengin adam hiçbir yeri kalmayınca kadar kuşu yemiş. Sonra uyumak için yatmış. Sabah kalkınca başucunda altın var mı yok mu diye bakmış. Eline hiçbir şey ilişmemiş. Zengin adam şaşkın bir şekilde hanımına “Sen kuşun herhangi bir yerini ziyan ettin mi?” diye sormuş.

Hanımı korkusundan “Yok, hiçbir yerini ziyan etmedim.” demiş.

Yoksul adamın çocukları uyumuşlar. Sabah olunca yataklarını toplarlarken altın görmüşler. Çocuklar gidip babalarına söylemişler. Babaları bu işe şaşırıp onlara “Siz bu altını nasıl buldunuz?” diye sormuş.

Çocuklar bir şey söylememişler. Çocuklar akşam yatıp sabah kalktıklarında bir kez daha altın bulmuşlar. Yoksul kardeş altınları alıp zengin ağabeyine gitmiş. Ağabeyi bu işin nasıl olduğunu anlamış. Sonra yoksul kardeşine “Sen o altınları alma. O altınlar sihir yardımıyla meydana geliyor. Çocuklarını da evinde tutma. Onlar seni bir şekilde yok edecek.” demiş.

Fakir kardeş, ağabeyinin bu sözlerini dinleyip eve dönmüş. Çocuklarının karnını iyice doyurduktan sonra onları ormana götürmüş. Onları ormanda bırakıp dönmüş.

Bu çocuklar biraz zaman geçince yol iz aramaya başlamışlar. Zavallı çocuklar ne yazık ki bir yol bulamamışlar. Yürüye yürüye bunlar birine rastlamışlar. Bu kişi çocuklara “Siz nasıl çocuklarsınız böyle, niçin burarlarda geziyorsunuz?” diye sormuş.

Çocuklar bütün her şeyi başından sonuna kadar anlatmışlar da “Uyanığımızda bizim başucumuzda altın oluyor.” demişler.

Bu kişi çocuklara acıyıp onları kendi evine götürmüş. Sonra onlara “Ey çocuklar, ben sizi büyüyünceye kadar bakıp sizi aç bırakmayacağım.” demiş.

Çocuklar adamın bu sözüne razı olup onunla yaşamaya başlamışlar. Bu kişi çocuklara çeşitli hüneler öğretmeye başlamış. Tüfek kullanmasını öğretmiş. Her sabah çocukların başucunda bulunan altınları biriktirmiş.

Bu oğlanlar boylanıp poslanmışlar. Onları bulan kişi çocukları alıp ormana götürmüş. “Haydi, tüfekle ateş edin bakalım.” demiş.

Ormanda bayağı gezmişler ama hiçbir şey görememişler. Bunlar geri dönerken uçan yaban kazlarına rastlamışlar. Adam “Haydi, şimdi bu kazlardan üçünü vurun.” demiş.

Bu çocuklar kazlardan üçünü vurmuşlar. Diğer kazlar uçarak uzaklaşmışlar. Bu iki kardeş kendi aralarında konuşup anlaşmışlar. Akşam olunca yemek yemişler. Bu sırada çocuklar kendilerine bakan kişiye buradan başka yerlere gitmek istediklerini söyleyip “Sen bize bakıp birçok şey öğrettin. Şimdi bize izin ver. Biz kendi yolumuza gidelim.” demişler.

Adam “Tamam.” demiş. Çocuklara gitmeleri için izin vermiş.

Sabah olunca yemek yemişler. Onları büyütüp yetiştiren adam, çocuklara birer tüfekle birer köpek vermiş. Sonra çocuklar yola çıkmışlar. Biraz uzaklaştıklarında adam onlara “İşte size çok iyi bir bıçak.”^{D1083} demiş. Bıçağı onlara verdikten sonra da “Eğer siz birbirinizden ayrılırsanız bu bıçağı ayrıldığınız yolun ağzına saplayın. Birbirinizin sağ olup olmadığınızı öğrenmek istediğinizde bu bıçağın olduğu yere gelip bakarsınız. Eğer bıçağın bir yanı paslanmışsa paslanan tarafa doğru giden kişinin öldüğünü anlarsınız. Eğer bıçağın iki tarafı da parlıyorsa ikiniz de yaşıyorsunuz demektir.”^{E761.4.1} demiş.

Bu iki kardeş gitmiş. Gide gide bir ormana gelip girmişler. Bu ormanda uyumuşlar. Yiyecekleri bittiği için bunlar kuş avlamaya karar vermişler. Tüfeklerini doldururlarken bir tavşanın geçip gittiğini görmüşler. Tavşanı vurmak için nişan aldıklarında tavşan dile gelerek^{B211.2.6} “Siz beni vurmayın. Benim iki yavrum var. Siz benim yavrularımı alın.” demiş.

Bunlar tavşanı vurmamışlar. Tavşanın iki yavrusunu alıp gitmişler. Gide gide bir tilkiye rastlamışlar. Bu sefer de onu vurmaya karar verdiklerinde tilki dile gelerek^{B211.2.5} “Siz beni vurmayın. Benim iki yavrum var. Onları alın.” demiş.

Delikanlılar tilkinin yavrularını alıp gitmişler. Gide gide bu sefer de bir ayıya rastlamışlar. Ayıyı vurmak istediklerinde ayı bile dile gelerek^{B211.2.3} “Siz beni vurmayın. Benim iki yavrum var. Siz yavruları alın.” demiş.

Delikanlılar ayıyı vurmamışlar. Ayının iki yavrusunu alıp gitmişler. Bunlar yollarına devam ederlerken bir aslana rastlamışlar. Aslanı vuracak-

ları sırada aslan da dile gelerek^{B211.2.2} “Siz beni vurmayın. Benim iki yavrum var. Yavruları alın.” demiş.

Bunlar aslanı da vurmamışlar. İki yavrusunu alıp gitmişler.

Bu kardeşlerin iki köpeği, iki tavşanı, iki tilkisi, iki kurdu, iki ayısı ve iki de aslanı olmuş. Bunların yiyecek hiçbir şeyleri kalmayınca delikanlılar, tilkilere “Siz tavuk tutmada ustasınız. Gidip tavuk tutup getirin.” demişler.

Tilkiler bir köye gidip yetecek kadar tavuk çalıp gelmişler. Bu tavukları pişirip yedikten sonra uzun bir süre yürümüşler. Ama güzel bir yer bulamamışlar.

Sonra delikanlılar hayvanları paylaşıp yol ayrımına da bıçağı sapladıktan sonra ayrı yönlere doğru gitmişler.

Küçük kardeş gide gide bir şehre gelmiş. Bakmış ki bu şehir kara bayraklarla kaplanmış. Bu delikanlı gidip bir eve girmiş. Kalacak bir yer olup olmadığını sormuş. Ayrıca “Bunlar benim yaban hayvanlarım. Bunları bir yere kapatıp koyabilir misiniz?” diye sormuş.

Ev sahibi “İyi, koyarız.” demiş. Delikanlının yaban hayvanlarını alıp bir ahıra kapatmış. Hayvanlar ahırda bir delik görmüşler. Bu delikten tavşan ile tilki çıkıp kendileri için ekmek, et, tavuk, horoz gibi yiyecek bir şeyler aramaya gitmişler. Tilki ile tavşan her çeşit yiyecekten alıp gelmişler. Hayvanlar böylece karınlarını doymuşlar. Delikanlı karnını doyurunca ev sahibine “Niçin bu şehir kara bayraklarla kaplandı?” diye sormuş.

Ev sahibi “Yarın bizim padişahımızın kızı vefat edecek. Onun mateminden dolayı şehri böyle kara bayraklarla kapladılar.” demiş.

Delikanlı, ev sahibine tekrar “Neden, kız çok mu hasta mı?” diye sormuş.

Ev sahibi “Yok, hasta değil. Hasta olmasa bile ölmesi gerek.” demiş.

“Niçin ölmesi gerek?” diye delikanlı yeniden sormuş.

Ev sahibi “İşte, şehrin karşısındaki şu büyük dağı görüyor musun? O dağın başında büyük bir ejderha yaşıyor. Her yıl ona bir kız vermek gerek. Eğer vermezsen bütün şehri yakıp yıkar. Kura padişahın kızına çıktı.” demiş.

Bu delikanlı ev sahibine “Ejderhayı öldürseler ya?” demiş.

Ev sahibi “Yok, öldüremezler. Onu öldürmek için nice pehlivanlar, bahadırlar geldi ama başaramadılar. Eğer birisi ejderhayı öldürmeyi başarırsa padişah ona kızını verecek.” demiş.

Delikanlı, ev sahibinden bu sözleri duyduktan sonra hayvanlarının karnını doyurmuş. Ondan sonra ejderhanın bulunduğu dağa doğru gitmiş. Dağa tırmanınca orada bir ev görmüş. İçine girip bakmış. Masanın üzerinde üç bardak su ile bir yazı varmış. Bu yazıda “Her kim bu bardaktan su içerse içen kişiyi bütün dünya halkı bir olsa bile yenemez. Kapının üstündeki kılıcı alıp ejderhayı öldür.” diye yazmaktaymış. Delikanlı yazıyı okuduktan sonra kılıcı yerinden almaya çalışmış ama kılıcı yerinden oynatamamış. Delikanlı bardaktaki suyu içince kılıcı tek eliyle kaldırmış.^{D1335.2.2.}

Artık padişahın kızını ejderhaya verme vakti gelmiş. Kızı, ejderhanın yanına götürmüşler. Padişahın kızını uğurlamaya birçok kişi gelmiş. Bu kız şehirden çıkınca dağ başındaki delikanlıyı görmüş. Onu ejderha sanıp korkmuş. Babasıyla onu uğurlamaya gelenler geri dönmüşler. Padişahın bir veziri “Burada ne olacak acaba?” diye dağın olduğu yerde kalmış. Bu kız dağın başına çıkınca delikanlıyı görüp çok sevinmiş.

Delikanlı, kıza “Ben seni kurtaracağım.” demiş.^{B11.11.4.}

Delikanlı, padişahın kızını dağ başındaki eve sokmuş. Biraz vakit geçince bu evin yanına yedi başlı ejderha^{B11.2.3.1.} gelmiş.

Ejderha, delikanlıyı görünce “Sen niçin geldin buraya?” demiş.^{B11.4.5.}

Delikanlı “Ben seninle savaşmak için geldim.” demiş.

Ejderha “Buralara savaşmak için senin gibi birçok bahadır geldi. Ben onların hepsini öldürdüm. Seni de öldürürüm.” demiş.

Bu sözlerden sonra ejderha yedi başının yedi ağzından ateş saçmaya başlamış.^{B11.2.11.} Ateşin değdiği ağaçlar yanmaya başlamış. Ejderha, ateşi delikanlının başına doğru üflemeğe isterken delikanlı kılıcını sallamış. Sallamasıyla ejderhanın üç başını kesmiş. Ejderha acısına rağmen kendini toparlayıp ayağa kalkmış. Yeniden delikanlının üstüne saldırmış.^{B11.11.} Delikanlı da kılıcını yine sallayıp ejderhanın kalan dört başını kesmiş.^{B11.11-9.} Bu kavga delikanlıyı biraz hâlden düşürmüştü. Yine de delikanlı son gücünü toplayıp ejderhanın kuyruğunu da kesmiş.^{B11.11-10.} Sonra delikanlı, yaban hayvanlarını kapattığı yerden çıkarıp onlara ejderhayı paramparça etmeleri emrini vermiş. Ayılar, kurtlar, köpekler, tilkiler çıkıp ejderhayı paramparça

etmişler.^{B11.11-11.} Ejderha tamamen ölünce delikanlı, kıza bakmak için evin kapısını açmış. Bakmış ki kız baygın yatmaktaymış. Delikanlı, kızı kaldırıp dışarı çıkarmış. Biraz sonra kız ayılmış.

Delikanlı, kıza “Ejderhadan kurtuldun.” demiş.

Kız çok sevinip mutlu olmuş. Kız, delikanlının yaban hayvanlarının boyunlarına birer tasma geçirdikten sonra delikanlıya “Sen benim sevdiğimsin.” diye isminin yazılı olduğu bir mendili çıkarıp vermiş.

Ondan sonra delikanlı, ejderhanın ağzını açıp dilini kesmiş.^{B11.11-15.} Dili padişahın kızının verdiği mendilin içine koymuş. Kıza da “Ben çok yorul-
dum. Biraz dinlenelim.” demiş.

Kız “Tamam.” demiş. Sonra kuru bir yerde yatıp uyumuşlar. Aslanı da bekçilik yapması için görevlendirmişler. Aslan, ayıya söyleyip uyumuş. Ayı, kurda söyleyip uyumuş. Kurt tilkiye, tilki de tavşana söyleyip uyumuş. Tavşan da çok yorgun olduğundan o da yatıp uyumuş. Böylece bunların hepsi uyumuşlar. Dağın dibinde kalan vezir yavaş yavaş dağın başına çıkmış. Bir bakmış, herkes uyuyormuş. Ejderha da ölmüştü.

Vezir kılıcını alıp delikanlının başını kesmiş. Hayvanlar hiçbir şeyin farkına varmamışlar. Vezir böylece kızı almış.

Vezir, padişahın kızına “Sen padişaha ejderhayı vezir öldürdü diye söyleyeceksin.” demiş.

Padişahın kızı “Hayır, ben öyle bir yalan söyleyemem. Sen öldürmedin, delikanlı öldürdü.” demiş.

Vezir, kızıdan bu sözü duyunca onu korkutarak “Eğer söylemezsen hemen şuracıkta seni öldürürüm.” demiş.

Kız razı olmuş. Vezir, kızı alıp padişahın yanına dönmüş. Babası, kızını görünce çok sevinmiş.

Vezir, padişaha “Ben senin kızını ve şehrini ejderhadan kurtardım. Vermiş olduğun sözü yerine getir.” demiş.

Vezir böyle deyince padişah kızına “Doğru mu, o mu öldürdü?” diye sormuş.

Padişahın kızı başını öne eğerek “Doğrudur ama düğünü hemen yapmayın. Bir yıl bir gün geçsin. Ondan sonra yaparsınız.” demiş.

Padişah, düğünün geç yapılmasını kabul etmiş.

Delikanlının yaban hayvanlarının uyuduğu yerde bir eşekarası tavşanın burnuna konmuş. Tavşan, ayağıyla eşek arısını kovup uyumaya devam etmiş. Eşekarası tekrar gelip tavşanın üstüne konmuş. Tavşan da eşekarısını yine kovmuş, uykusuna devam etmiş. En sonunda eşekarası, tavşanı sokmuş. Tavşan uyanıp tilkiyi uyandırmış. Tilki kurdu, kurt ayıyı, ayı aslanı uyandırmış. Bunların hepsi uyanıp bakmışlar ki padişahın kızı yokmuş, sahipleri de ölü olarak yatmaktaymış. Bunlar çok korkup bağrıışmaya başlamışlar. “Bu işi kim yaptı? Niçin uyandırmadın?” diye aslan ayıya söylenmiş.

Ayı kurda, kurt tilkiye, tilki tavşana söylenmiş. Bir tek zavallı tavşan cevap verememiş. Herkes hatasını tavşanın üstüne atmış. Tavşanı öldürmeye karar vermişler.

Tavşan “Siz beni öldürmeyin. Ben sahibimizi nasıl dirilteceğimizi biliyorum. Bir dağda şöyle bir ağaç var. Eğer ölen kişinin ağzına o ağacın köklerinden bir parça koyulursa ölü kişi dirilir. O dağ buradan iki yüz saatlik uzaklıkta bir yerde.” demiş.

Aslan, tavşana “Sen yirmi dört saatte bu ağacın köklerinden alıp gel!” demiş.

Tavşan “Tamam.” demiş. Gidip tam aslanın söylediği saatte dönmüş.

Tavşan dönünce aslan, delikanlının başını yerine yapıştırmış. Tavşanın alıp geldiği kökleri^{D967}. delikanlının ağzına koymuş. O anda sahipleri dirilmiş.^{E64-22} Delikanlı dirilince yanına bakmış ama kızı görememiş.

Delikanlı “Bana bunu kim yaptı?” diye aslana sormuş.

Aslan, delikanlıya işin nasıl olduğunu, onu nasıl dirilttiklerini anlatmış. Fakat delikanlının başı arkaya bakıyormuş. Aslan “Ben onu düzeltirim.” demiş.

Aslan, delikanlının başını öne doğru düzeltmiş. Tavşan onun ağzına ağaç köklerini koymuş. Sonra delikanlı eskisi gibi olup hayvanlarını alıp gitmiş. Bir şehre gelip hayvanlarını şehir halkına göstererek para toplamış. Bir yıl kadar sonra bu delikanlı, kızını kurtardığı padişahın şehrine gelmiş. Bütün şehri kırmızı süslerle donatmışlarmış.

Delikanlı bir eve girip evin sahibine “Sizin şehrinizde geçen yıl her yer siyahlara bürünmüştü. Bu yıl ise kırmızı şeylerle donatılmış. Niçin böyle oldu?” diye sormuş.

Ev sahibi “Geçen yıl bizim padişahın kızını ejderha alacaktı. O ejderhayı padişahın veziri öldürdü. Ejderhayı öldürdüğü için padişah, kızını vezire verdi. Yarın düğün olacak. Bu mutlu günden dolayı şehri kırmızı şeylerle süslediler.” demiş.

Delikanlı, evin sahibine “Ben padişahın masasından çörek alıp yemek istiyorum.” demiş.

Ev sahibi “Yiyemezsin.” demiş. Bunlar yüzer akçe koyup bahse tutuşmuşlar.

Delikanlı, tavşana “Git ve padişahın yemek yediği sırada bir çöreği alıp gel.” demiş.

Tavşan, padişahın evine gitmiş. Hiç kimseye fark ettirmeden padişahın kızının yemek yediği masanın altına girip kızın ayağını dürtmeye başlamış. Kız eğilip bakınca tavşanı görüp tanımış. Çünkü tavşanın boynunda kendi taktığı tasmayı görmüş. Kız, tavşanı تنها bir yere götürmüş. Sonra ona “Niçin geldin?” diye sormuş.

Tavşan, kıza “Ejderhayı öldüren delikanlı şehre geldi. O, senden padişahın yiyeceği çöreği istiyor.” demiş.

Padişahın kızı, padişahın yiyeceği çöreği hizmetçiye vermiş. Hizmetçi çöreği alıp tavşan ile birlikte delikanlının yanına gitmiş, çöreği delikanlıya vermiş. Delikanlı bahse tutuştuğu adamdan yüz akçesini almış.

Delikanlı bu sefer de tilkiyi çağırıp ona “Git, padişahın yiyeceği eti getir.” demiş.

Tilki “Tamam.” demiş de tavşanın yaptığı gibi kızın masasının altına girip kızın ayağını dürtmüş. Kız, tilkiyi görünce onu da altın tasmasından tanımış. Sonra ona “Niçin geldin?” diye sormuş.

Tilki “Beni ejderhayı öldüren delikanlı gönderdi. Padişahın yiyeceği eti istiyor.” demiş.

Kız, babasının yediği eti alıp tilkiye vermiş. Tilki eti getirip delikanlıya vermiş. Delikanlı bu sefer de kurdu çağırıp “Git, padişahın yiyeceği çilekleri al gel.” demiş.

Kurt gidip daha öncekilerinin yaptığı gibi kız ile konuşmuş. Kız, babasının yediği çilekleri alıp delikanlıya göndermiş.

Delikanlı bu sefer de ayıyı çağırıp ona “Git, padişahın yiyeceği belişi (etli Tatar böreği) alıp gel.” demiş. Ayı gidip aynı arkadaşlarının yaptığı gibi belişi alıp gelmiş, delikanlıya vermiş.

Delikanlı bu sefer de aslanı çağırıp “Git, padişahın içtiği şerbeti getir.” demiş. Aslan gidip kızı görmüş. Kız, aslanı tanıyıp ona padişahın içtiği şerbeti vermiş. Aslan da şerbeti getirip delikanlıya vermiş.

Delikanlıyla vahşi hayvanları oturup bunları yiyip içmişler. Delikanlı yeme içme faslından sonra “Şimdi ben padişahın yiyeceği içeceği şeyleri yedim, içtim. Artık sıra padişahın kızını almaya geldi. Ben kızı almaya gidiyorum.” demiş.

Ev sahibi, delikanlıya inanmayıp onunla yine bahse tutuşmuş. Padişahın kızını delikanlı alırsa ona bütün her şeyini verecek olmuş. Eğer delikanlı, kızı alamazsa ev sahibine bin akçe verecekmiş.

Padişah, kızına “Senin yanına ne türden yaban hayvanları geldi?” diye sormuş.

Kız, babasına “Babacığım, onları sana söylemeye gönlüm razı olmadı. Sen o hayvanların sahibini çağırıp ona sor.” demiş.

Padişah hemen bir vezirini, delikanlıyı çağırması için göndermiş. Vezir, delikanlıya “Tamam, çağırabilir ama benim onun yanına gidesim yok. Padişahın kendisi elbiselerini, atlarını alıp gelirse ben oraya gelirim.” demiş.

Vezir, delikanlının sözünü padişaha iletmiş. Padişah çok şaşırıp kızına “Ne biçim bir delikanlı bu? Benim elbiselerimi, atlarımı istiyor.” demiş.

Padişahın kızı “Ne isterse verin, delikanlıyı getirin.” demiş.

Padişah elbiselerini vermiş. Atlarını koşumlayıp göndermiş. Delikanlı güzelce giyinmiş. Ejderhanın yedi dilini alıp gelmiş. Padişah, delikanlının geldiğini görünce kızına “Onu karşılayayım mı yoksa kendi mi gelsin?” diye sormuş.

Kızı “Çıkıp karşıla.” demiş.

Padişah, delikanlıyı çıkıp karşılamış. Onu kızının yanına oturtmuş.

Padişahın, kızını verdiği vezir de ikinci masada oturuyormuş. Bu delikanlı cebindeki yedi dili çıkarıp masanın üstüne koymuş. Padişah, delikanlıya “Bu nasıl bir şey?” demiş.

Delikanlı “Geçen yıl öldürdüğüm yedi başlı ejderhanın dilleri.” demiş.

Vezir bu sözleri delikanlıdan duyunca çok korkup ne diyeceğini bilemeden “Ejderhanın dili olmaz.” demiş.

Padişah, vezirden bu sözleri duyunca ejderhanın dilinin olup olmadığını öğrenmek için ejderhanın başlarını getirtmiş. Dilleri yerine koyup bakmışlar.

Sonra delikanlı mendili çıkarıp kıza “Bu mendili kime verdin?” demiş.

Kız “Ejderhayı öldüren delikanlıya verdim.” demiş.

Delikanlı o arada yaban hayvanlarını alıp gelmiş. Sonra hayvanların boynundaki tasmaları alıp padişahın kızına “Bunlar kimim tasmaları?” diye sormuş

Kız “Bunlar benim tasmalarım. Bu tasmaları ejderhayı parçalayıp öldüren yaban hayvanlarına verdim.” demiş.

Delikanlı, padişaha ejderhayı nasıl öldürdüğünü, öldürdükten sonra hâlden düşüşünü ve sonra kız ile uykuya dalışlarını, vezirin dağın dibinden gelip kendisini uykudayken öldürüşünü; her şeyi bir bir anlatmış.

“Doğru mu söylüyor?” demiş padişah.

Kızı “Söylediği her söz doğru.” demiş.

Padişah bu sözleri duyunca vezirlerini çağırıp onlara “Bu yalancı veziri yargılayın.” demiş.

Vezirler dört öküzün kuyruğuna bağlanıp parçalansın diye hüküm vermişler. Sonra öküzleri çaprazlamasına çektiklerinde vezir parçalara ayrılmış.

Padişah bu delikanlıya, kızını vermiş. Büyük bir düğün yaptırmış. Padişahlığının yarısını da ona vermiş. Delikanlı ile kız huzur içinde yaşama-ya başlamış.

Günlerden bir gün delikanlı ormana kuş avlamaya gitmiş. Orman şehirden çok uzakta değilmiş. O ormana kim girerse oradan çıkamıyormuş. Bir gün bu delikanlı birkaç kişiyle birlikte yaban hayvanlarını alıp bu or-

mana gitmiş. Ormana girince ak bir şey görmüş. Delikanlı, adamlarını bırakıp yaban hayvanlarıyla beraber gördüğü o ak şeyin arkasından gitmiş. Adamları delikanlıyı beklemişler ama delikanlı dönmemiş. Adamlar hava kararınca kaçıp gitmişler.

Şehre döndüklerinde padişahın kızına “Eşin, ak bir şeyin arkasından gitti. Gittiği yerden de dönmedi.” demişler.

Kız bu sözleri duyunca çok kaygılanmış.

Delikanlı, ak şeyin arkasından gitmiş. Delikanlı bu ak şeyi vurayım dediği anda ak şeyin sihirli bir şey olduğunu anlamış. Dündüğünü çalmış ama hiç kimse düdüğü sesini duymamış. Tamamen gece olunca delikanlı ateş yakıp yaban hayvanlarıyla birlikte ateşin etrafında yatmış. Yattığı yerden bir ses duymuş. Bakmış ki ağacın başında ihtiyar bir kadın bağırarak “Ben donuyorum.” diyor.

Delikanlı, ihtiyar kadına “İn buraya ısınırsın.” demiş.

İhtiyar kadın “İnmesine inerdim de yaban hayvanları ısırır diye korkuyorum.” demiş.

Delikanlı “Isırmazlar.” demiş.

İhtiyar kadın yavaşça inmiş de delikanlıya bir çubuk verip “Al, vur onlara! O zaman ısırmazlar.” demiş.

Bu delikanlı, ihtiyar kadının sözünü dinleyip hayvanlara çubukla^{D1254.1} vurmuş. Delikanlının hayvanlara vurmasıyla hayvanlar taşa dönüşmüşler.^{D421-0.1} İhtiyar kadın başka bir çubukla^{D572.4} delikanlıya vurmuş. Delikanlı da taşa dönüşmüş.^{D231} İhtiyar kadın bir çukur kazıp bunların hepsini oraya atmış.

Bu delikanlının ağabeyi günlerden bir gün ayrılırken yol ayrımına bıraktıkları bıçağa bakmış. Bıçağın yarısı paslıymış. Ağabeyi “Ah, kardeşimin başı belada! Nasıl olursa olsun, onu bu beladan kurtarmalıyım.” diye düşünmüş.

Günlerden bir gün bu delikanlı, kardeşinin yaşadığı şehre gelmiş. Nöbetçi askerler onu padişahın sarayına götürmüşler. Bu kardeşler ikizmiş. Gören kişiler onları birbirinden ayıramazmış. Ağabeyi, kızın yanına varınca kız onu eşi sanarak “Niçin bu kadar geç kaldın?” diye sormuş.

O delikanlı da “Ormanda yolumu kaybettim. Bu yüzden geç kaldım.” demiş.

Bu delikanlı bir gün burada kalmış. Sonra kendi yaban hayvanlarını alıp kardeşinin gittiği ormana varmış. Ormanda onlar da o ak şeye rastlamışlar. O delikanlı da bu ak şeyin arkasından gitmiş. Ormanda dolaşırken akşam olmuş. O da kardeşi gibi ateş yakıp yaban hayvanlarıyla birlikte uyumuş. Sonra bir bakmış ki ağacın başında ihtiyar bir kadın “Donuyorum.” diye oturuyormuş. O zaman delikanlı “İn buraya!” demiş.

İhtiyar kadın “Senin hayvanlar beni ısırır diye korkuyorum. Şu değnekle hayvanlarına vurursan inerim.” demiş.

Delikanlı, ihtiyar kadına “Senin sözünle hayvanlarıma kıyamam. Eğer kendi isteğinle inmezsen tüfekle ateş edip seni vuracağım.” demiş.

İhtiyar kadın, delikanlıdan bu sözleri duyunca öfkelenmeye başlamış.

Delikanlı “Öfkelenirsen öfkelen!” demiş de tüfekle ateş etmiş. Ama ihtiyar kadını vuramamış.

Delikanlı, yaşlı kadının cadı^{G200} olduğunu anlamışmış. Delikanlının gümüş kurşunları varmış. Üç kurşun atınca ihtiyar kadın düşmüş.^{G278-4}

Delikanlı, ihtiyar kadına “Eğer benim kardeşimin nerede olduğunu söylemezsen seni ateşe atarım!” demiş.

İhtiyar kadın korkusundan eline değnek alıp “Tamam, kardeşini dirilteyim.” demiş.

İhtiyar kadın çukurun yanına gidip çubukla hem delikanlıya^{D432.1} hem de yaban hayvanlarına^{D442.1} vurmuş. Hepsisi de dirilmişler. Kardeşi, ağabeyine çok teşekkür etmiş. Ağabeyi, ihtiyar kadını tutup onu ateşe atmış.^{G278-5}

Bu iki kardeş hayvanlarıyla birlikte şehre dönmüşler. Dönerlerken birbirlerine başlarından geçenleri anlatmışlar. Kardeşi, padişahın kızını aldığı söylemiş.

Ağabeyi de “Ben de o şehre vardım. Orada beni sen sanıp çok saygı gösterdiler.” demiş.

Kardeşi “Haydi, şehre girelim. Biz ikiziz yaban hayvanlarımız da aynı...” demiş.

Padişah, kızına “Senin eşin hangisi?” demiş.

Böyle deyince kız yaban hayvanlarına bakarak onların boynunda kendinin taktığı tasmaları aramış. Kız, aslanın boynunda kendi taktığı tasmayı görünce “Bu aslan hanginizin?” demiş.

Birisi “Benimki.” demiş.

O vakit kız eşini tanımış da “Sen benim eşimsin.” demiş.

Gerçekten de eşi oymuş. Ondan sonra bunlar birlikte yaşamaya başlamışlar. Padişah vefat edince birisi padişah, birisi vezir olmuş. Onlar çok rahat bir ömür sürmüşler.

2.41.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 41

B102.1. Golden bird / *Altın kuş* TOM: 41

B103.1.5. Gold-making bird / *Altın yapan kuş* TOM: 41

B113.1. Treasure-producing bird-heart / *Hazine üreten kuş kalbi* TOM: 41

B113-4. Treasure-producing bird-lung / *Hazine üreten kuş yüreği* (MEK) TOM: 41

D1083. Magic knife / *Sihirli bıçak* TOM: 41

E761.4.1. Life token: knife stuck in ground rusts / *Bir yaşam belirtisi olarak yere saplanan bıçağın paslanması* TOM: 41

B211.2.6. Speaking hare (rabbit) / *Konuşan tavşan* TOM: 41

B211.2.5. Speaking fox / *Konuşan tilki* TOM: 41

B211.2.3. Speaking bear / *Konuşan ayı* TOM: 41

B211.2.2. Speaking lion / *Konuşan aslan* TOM: 41

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* TOM: 41

B11.2.3.1. Seven-headed dragon / *Yedi başlı ejderha* TOM: 41

B11.4.5. Talking dragon / *Konuşan ejderha* TOM: 41

B11.11.4. Dragon fight in order to free princess / *Prensese kurtarmak için ejderhayla dövüşme* TOM: 41

B11.2.11. Fire-breathing dragon / *Ağızından ateş püskürten ejderha* TOM: 41

- B11.11. Fight with dragon / *Ejderhayla kavga etme* TOM: 41
- B11.11-9. Dragon decapitated / *Ejderhanın başının kesilmesi* (MEK) TOM: 41
- B11.11-10. Cutting off dragon's tail / *Ejderhanın kuyruğunu kesme* (MEK) TOM: 41
- B11.11-13. Hero kills dragon by his wild animals / *Kahramanın yaban hayvanlarının ejderhayı öldürmesi* (MEK) TOM: 41
- B11.11-15. Cutting off dragon's tongue / *Ejderhanın dilini kesme* (MEK) TOM: 41
- D967. Magic roots / *Sihirli ağaç kökü* TOM: 41
- E64-22. Resuscitation by tree root / *Ağaç kökü aracılığıyla dirilme* (MEK) TOM: 41
- D1254.1. Magic wand / *Sihirli değnek (çubuk, asa)* TOM: 41
- D421-0.1. Transformation: mammal (wild) to stone / *Memeli (vahşi) hayvanların taşa dönüşmesi* (MEK) TOM: 41
- D572.4. Transformation by wand *Sihirli çubuk aracılığıyla dönüşüm* TOM: 41
- D231. Transformation: man to stone / *İnsanın taşa dönüşmesi* TOM: 41
- G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 41
- G278-4. Shooting witch with silver bullet / *Cadıyı gümüş kurşunlarla vurma* (MEK) TOM: 41
- G278-5. Killing witch by throwing her into fire / *Cadıyı ateşe atarak öldürme* (MEK) TOM: 41
- D432.1. Transformation: stone to person / *Taşın insana dönüşmesi* TOM: 41
- D442.1. Transformation: stone to animal / *Taşın insana dönüşmesi* TOM: 41

2.42. PADİŞAHIN KEL DAMADI

2.42.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda bir adamın üç oğlu varmış. En küçük olanı kelmiş. Bir zaman sonra babaları ağır hasta olunca vasiyetini söyleyip “Ben ölünce kabrime gelip kabrimi koruyun. Benim üç sandığım var. Sandıkların anahtarı annenizdedir. Mezarımı hanginiz iyi korursa bu sandıklar onun olacak. Anahtarı annenizden alırsınız.” demiş.

Babaları ölünce en büyük ağabey mezarı koruması için Keloğlan’ı göndermiş. Keloğlan gitmiş. Mezarlığa giden yolun ara sokağında imamın evi varmış. İmanın pek huysuz bir köpeği varmış. Keloğlan oradan geçerken sopayla köpeği daha da kudurtmuş. Köpek sopayı dişleyince diş izleri sopada kalmış. Sonra Keloğlan elinde sopayla babasının mezarına varmış. Mezara yaslanıp “Ben geldim.” demiş. Keloğlan sabah oluncaya kadar burada kalıp mezarı korumuş. Ondan sonra eve dönmüş.

Eve dönünce ağabeyleri ona “Babamızın hâli nasıl?” diye sormuşlar.

Keloğlan “İşte sopaya bakın! Bir zebaniyle dövüştüm.” demiş.

Sopaya bakmışlar, sopada diş izleri varmış. Ağabeyleri yeniden “Sen korkmadın mı?” diye sormuşlar.

“Nasıl hayatta kaldın diye sorun.” demiş Keloğlan. Orada annesi, Keloğlan’a bir anahtar vermiş.

Gün bitip akşam olmuş. Bu gece sıra Keloğlan’ın ortanca ağabeyine gelmiş. Ağabeyi, Keloğlan’a “Kardeşim sen git. Sen biliyorsun artık bu işi. Ben ölürüm diye korkuyorum.” demiş.

Keloğlan ağabeyini dinlemiş. Karağaçtan yapılmış başka bir sopayı alıp babasının mezarına gitmiş. Babasının mezarına varmadan önce yine imamın köpeğini kudurtmuş. Köpek sopayı dişlemiş. Sonra Keloğlan babasının mezarına gitmiş. Orada sopaya dayanıp beklemiş. Sabah olunca eve dönmüş.

Ağabeyleri ona “Nasılın, babamızın durumu iyi mi?” diye sormuşlar.

“Babamın durumu iyi, siz sopaya bakın. Bugün zebani beni de yaraladı.” demiş.

Hilekâr Keloğlan, o gün kendi kendini yaralayıp öyle dönmüşmüş. Sonra annesi Keloğlan’a ikinci anahtarı da vermiş.

Şimdi babalarının mezarını koruma sırası en büyük ağabeye gelmiş. En büyük ağabey, Keloğlan’ın sopasını alıp bakmış da “Ay hay, sopa çok kötü dişlenmiş. Ben oraya gitmeye korkuyorum. Keloğlan’a söyleyeyim. O beni dinler.” demiş.

Keloğlan’a söylemek için gittiğinde Keloğlan kuzinenin önünde nohut çıtlatarak yatıyormuş. “Kardeşim, benim için sen gider misin?” demiş en büyük ağabeyi.

“Oraya gitmek çok zor bir iş ağabey. Niçin sen gitmiyorsun?” demiş Keloğlan.

“Eğer gidersen ben sana şu kısrakı veririm.” demiş ağabeyi.

“Ağabey, o kısraka binmeyi bırak, doğru düzgün bile yürüyemiyor.” demiş Keloğlan.

Ağabeyi “Kardeşim sen ona binmesini bilmiyorsun. Sen ona tersten bin. Şöyle vur ki o kolayca yola gelir.” demiş.

En sonunda Keloğlan, ağabeyinin sözünü dinleyip mezarı korumaya gitmiş. Karağaçtan yapılmış başka bir sopayı alıp imamın köpeğini kudurtmuş. Daha önce yaptığı gibi oradan mezarı korumaya gitmeyip geri dönmüş. Ağabeyine “Ağabey ben zebaniyi tek başıma yenemiyorum. Babam seni de çağırıyor.” demiş.

Ağabeyi yalvarıp “Kardeşim ben gelemem. Şu buğday tarlası da senin olsun. Hadi, şimdi sen yalnız git.” demiş.

Keloğlan imamın köpeğini kudurtmaya gitmiş. İmamın köpeği sopayı bayağı dişlemiş. Sonra Keloğlan mezara gitmiş. Sabah olunca da dönmüş. Böylece üç sandık da kısrak da buğday tarlası da Keloğlan’ın olmuş ama iki iyi at ağabeylerinde kalmış.

Bir zaman sonra bunlara padişahın bir ferman gelmiş. Fermanda “Bu hafta ben kızımı nişanlamak istiyorum. Kızımı kuleye kapatacağım. Her kim olursa olsun, oraya çıkıp kızımın elini tutarsa kızım onun olacak.” diye yazıyormuş. Keloğlan ve ağabeyleri bu işi kafaya koymuşlar. Keloğlan sandığın birini açıp içine bakmış. Sandıkta bir kâğıt varmış. Kâğıtta “Ormanın arkasında benim bir yerim var. Orada evim de var, atlarım da var. Atların arasında rahvan bir at var. O rahvan at on kulaç genişliğinde bir yeri bir zıplayışta çıkabiliyor.” diye yazmaktaymış. Keloğlan bu yazıyı cebine buruşturup koymuş. Kuzinenin önüne oturmuş da külden nohut al-

miş. Nohutları çıtlatıp yerken de eliyle başını kaşımış. Ağabeyleri o sırada padişahın kızının yanına gitmek için hazırlanıyormuş. Ağabeyleri giyinip hazırlanınca Keloğlan “Ağabey, nereye gidiyorsunuz?” diye sormuş.

“Padişahın kızıyla evlenmek için gidiyoruz. Padişahın kızını kapattığı kuleye zıplayıp kızın elini tutmaya çalışacağız.” demişler.

“Benim de kırsrağım var, ben de geleyim hele!” demiş Keloğlan.

Ağabeyleri öfkelenip “Ey Keloğlan! Bu kırsrakla bu üst başınla nereye gidiyorsun?” demişler.

“Asıl sizden olmaz. Ben gidip kızı alıp geleceğim. Siz babamın mezarını bile koruyamadınız.” demiş Keloğlan.

Ağabeyleri, Keloğlan’a gülmüşler. Keloğlan sonra babasından kalan ikinci sandığı açmış. Kaliteli yünden yapılmış elbiseleri alıp bavula koymuş. Atına tersten binip ağabeyleriyle birlikte gitmiş. Ağabeyleri de başka delikanlılar da ağızları yırtılıncaya kadar Keloğlan’a gülmüşler. Bunlar gide gide bir ormandan geçip gitmişler.

Bu ormanda Keloğlan ağabeylerinden arkada kalmış da babasından kalan yerdeki eve varıp içeri girmiş. Çobanlarını çağırıp onlara “Babamın rahvan atını tutup getirin hele!” demiş.

Çobanlar “Bizim baban ile sözleşmemiz vardı. Bu sözleşmeyi göstermezsen vermeyiz.” demişler.

Sonra Keloğlan sözleşmeyi göstermiş. Çok güzel bir altın eyeri rahvan ata koşumlayıp atı getirmişler, Keloğlan’a vermişler. Keloğlan bavuldan yünlü kumaştan yapılmış güzel elbiseleri alıp giymiş. Rahvan ata binip kayıştan yapılmış göz alıcı kamçısı elinde uzaklaşan ağabeylerinin arkasından yetişmiş. Onların yanından geçerken önce büyük ağabeyine sonra küçük ağabeyine kamçıyla vurmuş. Ağabeyleri Keloğlan’ı tanıyamayıp “Bu nasıl bir kişi? Böyle bir atı biz ömrümüzde görmedik. Kanatlı at olmalı.” diye düşünmüşler.

Civar yerlerden gelen delikanlılar padişahın sarayının yanında toplanmışlar. Kız kulede oturup elinde bembeyaz bir mendille etrafa bakınıyormuş. Kız çok güzelmiş. Kulenin yerden yüksekliği on metreymiş. Aşağıda toplanan delikanlıların hepsi atlarına binip kızın olduğu yere zıplamaya çalışmışlar ama hiç kimse kıza ulaşmayı başaramamış. Keloğlan orada toplananlara “Kızın elini tuttuktan sonra ne yapmalı, eli öpmek gerek.” demiş.

Delikanlılar “Parmağının ucundan bile tutsak biz ona razıyız.” demişler.

Delikanlılar sıraya girip atlarıyla sıçramaya başlamışlar. Böyle sıçrarlarken bir delikanlının parmağı kızın parmağına değmiş. Kızın parmağına eli değen delikanlıdan sonra başka bir delikanlı kızın parmağını tutmuş.

Ondan sonra sıra Keloğlan’a gelmiş. Bütün halk olup biteni izliyor-muş. Keloğlan rahvan atıyla uçarcasına kızın yanına gelmiş. Rahvan at on metre yükseklikteki kuleye çok iyi sıçramış.^{F989.1.1.} Keloğlan kızı öpmüş.

Sonra padişah çıkıp “Benim üç kızım var. En güzeli en büyük kızım-dır. Bu kızım onu öpen delikanlının hanımı olacak. Ortanca kızım, onun parmağını tutan delikanlının hanımı olacak. En küçük kızım da onun parmağına değen delikanlının hanımı olacak.” demiş. Böylece en güzel kızı Keloğlan almış.

Padişah üç yiğide üç oda vermiş. Kendisi de çok geçmeden ağır hasta olmuş. Hekimleri çağırmışlar. Padişahı muayene eden hekimler padişaha “Altı memeli sığırın sütünden emersen iyileşirsin.” demişler.

O altı memeli sığırı aramışlar ama bulamamışlar. Padişah damatlarından birine sormuş. O bilememiş. Diğerine sormuş. O da bilememiş. Sonra Keloğlan’a sormuş. Keloğlan “Falan yerde falan zenginin altı memeli sığırı var.” demiş. Sığır Keloğlan’a aitmiş ama Keloğlan bunu söylememiş.

Bu sözleri duyunca Keloğlan’ın iki bacanağı padişaha “Biz o sütü bulup sana getireceğiz.” demişler.

Sonra padişahın iki damadı, Keloğlan’ı çağırmadan bu altı memeli sığırın sütünü alıp gelmek için çıkıp gitmişler. Keloğlan da rahvan atına binip bu ikisini yetişip geçmiş. Sonra eski elbiseler giyip kendisini daha da çirkinleştirmiş. Padişahın diğer iki damadı gelip Keloğlan’a yetmişmişler ama Keloğlan’ı tanıyamamışlar. Keloğlan onlara “Ne diye geziniyorsunuz, delikanlılar?” demiş.

Bu damatlar “Biz altı memeli sığırın sütünü bulmak için görevlendirildik. Onu arıyoruz.” demişler.

“O süt bende bulunur.” demiş Keloğlan.

“Ne istiyorsun o ineğin sütü için?” demiş padişahın bu iki damadı.

“Bu süt ikinize mi gerek yoksa birinize mi gerek?” demiş Keloğlan.

“İkimize de gerek. İkimizin de şişesi var.” diye damatlardan biri cevap vermiş de sütün fiyatını sormuş.

Keloğlan bu bacanağına “Sağ elinin parmağından bir parça kesip ver.” demiş.

Padişahın damadı yapacak bir şey bulamayınca kabul edip parmağından bir parçayı kesip vermiş.

Sonra diğer bacanak “Benden ne istiyorsun?” demiş.

“Sırtından avuç içi kadar derini yüzüp ver.” demiş Keloğlan.

“Bunun için ölmem ya.” diye bu bacanak da sırtından avuç içi kadar bir yeri kesip Keloğlan’a vermiş.

Sonra padişahın bu iki damadı altı memeli ineğin^{B184.2.1-4} sütünden alıp dönmüşler. Keloğlan da güzel elbiselerini giyip onların arkasından gitmiş. Onlardan önce dönüp hanımının yanına gelmiş.

Padişahın diğer iki damadı sütü getirmişler. Hekimler altı memeli ineğin sütünü padişaha içirince padişah iyileşmiş.^{D1500.1.33.1-4}

Bir vakit sonra akşam olmuş. O zaman padişahın hanımı, eşine “Bizim damatlar kızlarımızla iyi geçiniyorlar mı? Gidip bunu bir öğrenelim.” demiş.

Padişah kabul etmiş. Eşiyle birlikte gidip kapıları dinlemeye başlamış. Birinci kapıya gelmişler. Damat ağlayarak “Allah’ım, parmağım!” diye yatıyormuş. İkinci kapıya gelmişler. İkinci damat da ağlayarak “Allah’ım, sırtım!” diye yatıyormuş. Padişah şaşırıp “Bu nasıl bir iş!” demiş. Üçüncü kapıya gelmişler. Keloğlan keman çalıyormuş. Padişahın kızı da dans ediyormuş.

Padişah “Bu nasıl iştir, kötü dediğimiz damadımız keman çalıp oynuyor. Övündüğümüz damatlarımız ağlayıp yatıyor. Bunun nedenini öğrenmeliyiz.” demiş.

Padişahın hanımı “Onları yemeğe davet edelim.” demiş.

Bir gün kızları ile damatlarını misafırlığe davet etmişler. Birlikte oturup yiyip içmişler. Yedikleri içtikleri sırada Keloğlan, padişaha “Niçin sarayda yatıp düşüncelere dalıyorsun? Yoksa odunun mu bitecek?” demiş.

Padişah şaşırıp “Benim sarayım çok sıcaktır.” demiş.

“Sıcak olduğundan bu damadın eldivenini çıkarmadan yemek yiyor. Eli mi donuyor? Baba sen şu iki damadına süt alıp geldiler diye madalya verdin. Acaba bundan dolayı böbürlenip eldivenle oturuyor?” demiş Keloğlan.

Eldiveni olsa bile parmağının biri yokmuş.

Padişah “Senin parmağının biri niye yok? Daha önce vardı.” demiş.

Diğer damadı “Süt almaya gittiğinde bir ejderhaya rastladı. Ejderhayla dövüşürken parmağını kaptırdı.” demiş.

“Anladım ama neden arkadaşının elini ısıırıp almadı. O da mı dövüştü?” demiş Keloğlan.

“O da dövüştü. Onun da yarası arkasında.” demiş bu damadı.

Arkasına bağladığı yeri açıp bakmışlar. Onda da avuç içi kadar yara görmüşler.

Padişah “Kaç ayağı vardı o ejderhanın?” diye sormuş.

“Dövüşürken onun ayağına bakacak vakit olmadı.” demiş damatlar.

Keloğlan “O sizin savaştığınız ejderhayı benim görmüşlüğüm var. Onun iki ayağı var, başı da keldir.” demiş.

Padişah “Ejderhanın iki ayağı mı olur? Ejderhanın başı öyle kel mi olur?” demiş.

“Olur olur.” demiş Keloğlan.

“Yalan söylüyorsun.” demiş padişah.

“Sevdiğin damatların yalan söylüyor. Doğruyu ben söylüyorum. Eğer ben işin doğrusunu söylersem damatların beni sevmezler.” demiş.

“Doğruyu söyle!” demiş padişah.

“Tamam öyleyse, doğruyu söyleyeceğim. İşte parmak bende.” demiş. Keloğlan paltosundan parmağı alıp göstermiş. Parmağı yerine koymuşlar. Parmak damadınmış.

“Diğer damadın arka derisi de bende.” demiş Keloğlan. Deriyi koyup bakmışlar, o da oraya tam gelmiş.

Sonra padişah kendisi öldüğünde Keloğlan’ı padişah yapmaları için emir vermiş.

2.42.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 42

F989.1.1. Horse's tremendous leap / *Atın muazzam atlayışı* TOM: 42

B184.2.1-4. Magic cow with six udder / *Altı memeli sihirli inek* (MEK) TOM: 42

D1500.1.33.1-4. Magic healing milk of six-breasted cow / *Altı memeli ineğin sihirli iyileştirici sütü* (MEK) TOM: 42

2.43. ÜÇ GÜVERCİN

2.43.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda fakir bir adam varmış. Bu adamın tek oğlu varmış. Bu adamın tek bir oğlu olsa da adamın ailesi fakir olduğundan bunlar oğullarını iş aramaya göndermişler. Oğlan, çok uzak şehirlere gidip yabancı memleketlerde zenginlere hizmet etmeye başlamış. Bu oğlan büyüyünce annesini babasını özleyip dönmek istemiş.

Sizin de bildiğiniz gibi o vakitlerde fakir kimseler yayan yolculuk ederlermiş. Şimdiki gibi ne araba ne de demir yolu varmış.

Oğlan bir kilo kadar peksimeti torbasına koyup yola çıkmış. Haftalarca, aylarca dönmek için yol gitmiş. Ne zaman acıksa bir iki parça peksimetten yalamış. Irmak kıyılarından su içmiş. Böyle epeyce bir yol gitmiş. Bu delikanlı böyle gide gide gür bir ormana girmiş. Ormanın içindeki yoldan giderken o yol bir zaman sonra dar bir patıkaya dönüşmüş. Oğlan “Yolumu kaybedersem kaybedeyim. Ben bu patika yolun sonuna kadar gideyim.” diye düşünmüş. Gide gide sarp bir dağın başına gelmiş. Dağ o kadar yüksekmış ki başından dibine baksan borkün düşecek gibiymiş. Delikanlı “Ne olursa olur.” diyerek bu dar patikadan dağın başına doğru tırmanmaya devam etmiş. Delikanlı üç haftada sarp uçurumları, büyük büyük dağları, taşları, geçerek ulu bir dağın başına çıkmış.

Dağın başında türlü türlü bahçelerde güzel ağaçlar varmış. Ağaçlarda çeşit çeşit tatlı meyveler olgunlaşmışmış. Dağın en yüksek yerinden baktığında her yer apaçık görünüyormuş. Burası o kadar güzelmiş ki delikanlı bu güzelliğe hayran kalmış. Daha da bakınca dağın sağ tarafında tıpatıp bu dağa benzeyen başka bir dağ daha varmış. İki dağ arasında

büyük bir alan, bu alanın ortasında da çok güzel bir ev varmış. Delikanlı “O evde kimseler kalmaz.” diyerek patika yoldan o eve doğru inip varmış. Ev çok güzel bir bahçenin içindeymiş. Delikanlı kapıyı açıp içeri girmiş. Evin içinde kimseler yokmuş. Delikanlı bütün odaları tek tek açıp bakmış ama kimseyi bulamamış. Delikanlının karnı çok açmış. “Yiyecek bir şeyler yok mu acaba?” diye fırının içini açıp bakmış. Fırının içi ağzına kadar türlü türlü yemeklerle doluymuş. Sonra dolabın kapağını açmış. Dolapta da türlü türlü içecekler varmış. Delikanlı fırında pişen yemekleri alıp karnını doyurmuş. Sonra “Birisi gelir herhâlde.” diyerek yatmış. Delikanlı çok yorgun olduğundan yatmasıyla birlikte uyuyup kalmış.

Delikanlı bir zaman sonra uyanmış. Ses seda duyamayınca tekrar yatmış. Çok zaman geçmeden pencere açılmış. Pencereden üç güvercin pırpır ederek içeri girmiş. Güvercinler içeri girince üç yakışıklı delikanlıya dönüşmüşler.^{D354.1} Sonra kendi aralarında “Olmadı ama olmadı ki!” diye kaygılı bir şekilde konuşmaya başlamışlar. Bunlar kendi aralarında konuşurlarken acıkmışlar. Aralarından birisi ben yemek getireyim diye fırının yanına gitmiş. Fırındaki yemeklerin yerlerinin değiştiğini anlayınca arkadaşlarını fırının yanına çağırmış. Hepsi fırına bakmışlar. Yemeklerin yerlerinin değiştiğini anlamışlar. “Şimdiye kadar hiç böyle bir şey olmamıştı. Acaba kim geldi ki buraya?” diyerek bütün odalara tek tek bakmaya başlamışlar. Baktıkları odaların birinde delikanlıyı bulmuşlar.

Karyolanın altından delikanlıyı çekip çıkarmışlar. Delikanlı “Bunlar şimdi bana ne yapacaklar acaba?” diye korkuya kapılmış. Bu üç delikanlı, onu karşılıklarına oturtmuşlar da “Sen buraya kadar nasıl gelebildin? Sen nasıl bir insansın? Nereye gidiyorsun?” diye soru üstüne soru sormuşlar.

Delikanlıyı bir güzel sorguladıktan sonra onun zararlı birisi olmadığını anlamışlar. “Bu çok yakışıklı birisi.” diye ona çeşitli ikramlarda bulunup saygı göstermişler. Sonra bu delikanlılar “Eğer memnun kalırsan bize bir yıl hizmet et. Sonra gidersin.” demişler. Delikanlı kabul etmiş. Onların yanında mutfak işlerini yapmak için kalmış...

Tamam. Delikanlı burada kalıp çok iyi hizmet etmiş. Bu üç güvercin delikanlının yedi ambarı varmış. Delikanlı burada on beş gün kadar hizmet edince üç güvercin delikanlı ambarların anahtarlarını ona vermişler. Delikanlıyı yanlarına alıp altı ambarı göstermişler. Yedinci ambara gelince bir altın anahtarı alarak “İşte bu yedinci ambarın anahtarı, bu ambarı bizden izinsiz açma.” demişler.

Üç güvercin delikanlı kendi işlerini yapmak için her sabah çıkıp akşam geliyormuş. Delikanlı onlara hizmette kusur etmiyormuş. Bir ay böyle geçtikten sonra delikanlının kafasına bir şey takılarak “Dur bakalım, ben bu yedinci ambarın kapısını açıp bakayım. Ne gibi şeyler var acaba orada?” demiş. Bir zaman böyle düşünen delikanlı diğer üç delikanlının güvercin olup pencereden uçup gittikleri bir günde yedinci ambarın yanına gitmiş. Altın anahtarla kilidi açmış. Sonra ambarın kapısını hafifçe açıp içeri bakmış. Kapının gediğinden güneş ışığı gibi pasparlak bir nur çıkmış. Yakına gelip bakınca ambarın içinde ayın on dördüncü gecesi gibi nur saçan çok güzel bir kız varmış.^{F574.1} Delikanlının içeri girmesiyle birlikte bu kız dile gelip “Şapkam, şapkam.” diye sürekli olarak aynı sözü tekrarlama-ya başlamış. Delikanlı bu kızın güzelliğine hayran olup “Bu kız durmadan niye şapkam da şapkam diyor acaba?” diye düşünerek kapıyı kapatmış. Sonra ambarı altın anahtarla kilitlemiş.

Akşam olunca güvercinler uçarak dönüp pencereden içeri girmişler. Artık delikanlı onlara büsbütün bağlanmış, güvercin delikanlılar da ona çok güveniyormuş. Yemek yemeğe oturduklarında delikanlı bu üçüne “Ben size iki aydır hizmet ediyorum. Siz sabah çıkıp akşam dönüyorsunuz. Siz ne iş yapıyorsunuz?” demiş.

Bu güvercin delikanlılar birbirlerine bakmışlar. Sonra bu delikanlıya güvendiklerini göstermek için en büyükleri anlatmaya başlayıp “Söylersek söyleyelim. Falan padişahın kızını dev perisi kaçırdı. O kız benim gençliğimde çok sevdiğim kızdı. O kız, dev perisinin elinden kurtarmak için yirmi üç yıl uğraştık. Sonunda kız kurtarıp buraya getirdik^{G558} ama şapkası^{D1067.1} devin elinde kaldı.” demiş.

“Niye, şapkası olmazsa olmaz mı?” demiş delikanlı.

“Kız bu şapka olmadan gün ışığına çıkamıyor.^{D1382-15} Bu yüzden onun şapkasını almaya çalışıyoruz ama bir türlü başaramıyoruz.” demiş güvercin.

Buna delikanlı çok şaşırıp “Niçin ona başka bir şapka vermiyorsunuz?” demiş.

“Yok, veremeyiz. O küçükken hastalanmıştı. Doktorlar ona bu şapkayı yapıp vermişlerdi. Kız bu şapka sayesinde dışarı çıkabiliyordu.” demiş güvercin.

Delikanlı “O şapkanın arkasından ben gitsem nasıl olur acaba? Ben alıp gelemez miyim? O dev perisinin bulunduğu yer buradan uzak mı?” demiş.

“Ey delikanlı, orası senin gidebileceğin bir yer değil. Oraya ulaşmak için yedi yeri geçmek gerek. Yedinci denizi geçince sekizinci deniz başlıyor. İşte o sekizinci denizin ortasında bir ada var. Bu adanın üstünde dev perisinin sarayı var. Kızın şapkası işte o sarayda kaldı.” demiş güvercin.

“Dev perisi o şapkayı nereye saklamıştır acaba?” demiş delikanlı.

“Kızın şapkasını kırk katlı bir sandığın içine saklamış. O kırk katlı sandık birbirinin içerisinde. İşte şapka bu kırk katlı sandığın en içindeki sandıkta.” demiş güvercin.

“O kırk katlı sandığı nasıl açmak gerek?” diye delikanlı sormuş.

“O kırk sandık kırk farklı kilitle kilitlenmiştir. Her kilidin anahtarı başka.” demiş güvercin.

Delikanlı şaşırıp “Ey, bu sıradan birinin yapabileceği bir iş değil. Siz boş yere uğraşıyorsunuz.” demiş.

Ondan sonra güvercin delikanlılar kendi aralarında konuşmuşlar. “Haydi, biz bu delikanlıya kendi hünelerimizi öğretilim. Bu yetenekli birine benziyor. Çabuk öğrenir.” demişler.

Bir zaman bunlar delikanlıyı eğitmişler. Delikanlı çok çalışıp onların hünelerini öğrenmiş. Üç ay sonra onlardan bile daha iyi olmuş. Delikanlı artık istediği şeye dönüşebiliyormuş. Bitki,^{D213.} insan,^{D90.} hayvan,^{D100.} her şeye dönüşebiliyormuş.^{D0.}

Güvercin delikanlılar kendi aralarında konuşup anlaşmışlar. Delikanlıyı kızın şapkasını bulup getirmesi için göndermeye karar vermişler. Delikanlı yola çıkmak için hazırlanmış. Yola çıkmadan önce güvercin delikanlılardan birisi ona bir tarak verip “İşte, sana sihirli bir tarak veriyorum. Zor bir duruma düşersen tarağı iki araya bırakırsın. Bırakmanla beraber iki arada gür bir orman oluşur.” demiş.

İkinci güvercin delikanlı da bir bileği taşı getirip “Tehlikeli bir duruma düştüğünde bu bileği taşını bırakırsan çok uzun, çok büyük bir dağ oluşur. Bu dağ sayesinde sen kazadan beladan kurtulursun.” demiş.

Sonra üçüncü güvercin delikanlı bir ayna getirip “Tehlikeli bir durumda aynayı iki araya bırakırsın. İki arada çok büyük bir deniz oluşur. Bu deniz sayesinde sen düşman belasından kurtulursun.” demiş.

Delikanlı, güvercin delikanlıların verdiği eşyaları alıp yola çıkmış. Yolculuk boyunca karada kuş olup^{D150.} uçmuş, denizde balık olup^{D170.}

yüzmüş, ateş dağlarından buz olup^{D296-} geçmiş. Yine yolculuk esnasında kötü hastalıklara yakalanıp pek çok cefalar çekmiş. Delikanlı yakalandığı çeşitli hastalıkları atlatıp yedi dağ ile yedi denizi aşip sekizinci denizin olduğu yere gelmiş. Bu sekizinci denizin ortasında bir yerde çok güzel bir saray varmış. Bu sarayın etrafında türlü türlü bahçeler varmış. Bahçelerde türlü türlü kuşlar ötüyormuş. Delikanlı, çok uzak bir yerden saraya bakarken aklına bir fikir gelmiş. “Dur hele! Bu padişahın sarayının pence-resinde bülbül olup öteyim. Padişahın kızı bülbül sesini duyup çıkar mı acaba?” demiş.

Bu delikanlı bülbüle dönüşmüş.^{D151.3.} Çitin yanındaki bir dala konup ötmeye başlamış. Padişahın kızı bülbülün sesini duyup saraydan çıkmış da bülbülün sesini ilgiyle dinlemeye başlamış. Bülbül o kadar kederli ötü-yormuş ki ağlamamak elde değilmiş. Kız dayanamayıp hıçkırıya hıçkırıya ağlamaya başlamış. Bu kız o kadar güzelmiş ki delikanlı ona âşık olmuş. Âşık olunca daha kederli, daha güzel ötmeye başlamış. Kız, bülbülü yakalamak için sezdirmeden ona doğru gelmeye başlamış.

Tamam. Bu kız bülbülün sesine âşık olmuş. O, bülbülü tutmanın bir yolunu araya dursun, biz bu sarayın sahibine gelelim.

Bu saray bir dev perisininmiş. Bu dev perisi^{G0.} bir padişahın biricik kızını kaçırmış^{G440-2.} ve kızı bu denizin ortasındaki sarayında tutuyormuş.^{G422-2.} Delikanlı, üç güvercinin yanından çıkıp gelmeden önce dev perisi, askerlerini alıp başka bir dev perisiyle savaşmaya gitmişmiş. Savaşa gitmek için askerlerini topladıktan sonra bu dev perisi, kızı korkutup “Biz üç güne döneriz. Falan yerdeki peri padişahına karşı savaşmaya gidiyorum. Sen bu sarayın ev sahibi olarak kalacaksın. Oraya buraya gitme, saraya sahip çık.” demiş.

Bu delikanlı sarayın yanına bülbül olarak geldiğinde kız sarayda tek başıymış.

Tamam. Şimdi bu bülbül durmadan ötüyormuş. Kız da bülbülü tutmak istiyormuş. Kız yavaşça bülbülün yanına gelmiş. Tam tutacağı anda bülbül uçup başka bir dalın üzerine konmuş. Kız, bülbülü tutmaya çalıştıkça bülbül uçup başka bir dalın üzerine konuyormuş. Sonra kız eline bir değnek almış, yaklaşıp bülbüle vurmuş. Bülbül ağacın dalından aşağıya doğru düşmüş. Bülbülün ağzından burnundan kan gelmeye başlayınca kız, bülbülü eline alıp “Canını aldım ben senin, ne güzel de ötüyordun. Artık ötmezsin de, ben suçluyum.” demiş.

Ondan sonra kız, bülbülü alıp ağlaya ağlaya saraya girmiş. Onu yumuşak bir yere koymuş. Kendisi de ağlaya ağlaya başka bir odaya geçmiş. Kız çıkınca bülbül, delikanlıya dönüşmüş.^{D366-} Almak için geldiği şapkayı aramaya başlamış. Odadan odaya geçip sandıkları açıp açıp bakmış. Kırk katlı sandığın içindeki kırkıncı sandığı da anahtarla açıp şapkayı almış.

Delikanlı sandıklara bakarken savaşılmaya giden dev perisi bu durumu sezip hemen askerlerini toplayıp geri dönmüş.

Tamam. Dev padişahı, askerleriyle dönedursun biz delikanlıya gelelim.

Delikanlı kırk katlı sandığın içindeki şapkayı alıp gittiği sırada karşısına padişah kızı gelmiş de delikanlının boynundan tutup “Lütfen başka bir şey al. Şapkayı bırak.” demiş. Delikanlı, kızın serzenişlerine bakmadan şapkayı almış, kuş olup uçup gitmiş. Kız ağlayarak kalmış.

Az bir bir zaman sonra dev perisi dönmüş. Delikanlının şapkayı alıp gittiğini öğrenmiş. Delikanlının şapkayı nasıl çaldığını kız bir bir anlatmış. Dev perisi bütün askerlerini toplayıp delikanlının arkasından gitmiş.

Delikanlı, dev perisinin kendisinin peşinden geldiğini anlayıp daha hızlı gitmeye başlamış.

Delikanlının, güvercinlerin evine dönmesine üç gün, üç gecelik yol kaldığında dev perisi delikanlıya yetişecek gibi olmuş. Aralarında çok az bir mesafe kalmış. Bizim delikanlı bu durumu hemen sezip güvercinlerin verdiği tarağı^{D1072.1.} araya bırakmış. Tarağı bırakır bırakmaz iki arada gür bir orman oluşmuş.^{D941.1-1.} Dev perisi ormanı geçinceye kadar delikanlı epeyce bir yol almış. Dev perisi ormanı geçince yeniden delikanlıyı kovalamaya başlamış. Delikanlı bu sefer de güvercinlerin verdiği bileği taşını^{D1209-9.} araya bırakmış. Aralarında büyük bir dağ oluşmuş.^{D932.0.1-1.} Delikanlı, dev perisinin bu dağları taşları geçmeye çalıştığı sırada epeyce yol alıp arayı açmış. Dağları taşları aştıktan sonra dev perisi delikanlıyı yeniden kovalamaya başlamış. Dev perisinin gelip kendisini yakalamasından korkan delikanlı bu sefer güvercinlerin verdiği aynayı^{D1163.} araya bırakmış. Aynayı bırakır bırakmaz aralarında büyük bir deniz oluşmuş.^{D2151.1.1-1.} Dev perisi bu denizi hızlıca geçmiş. Daha da öfkelenerek tüm gücüyle delikanlıyı kovalamaya başlamış. Dev perisinin tam yetişeceği sırada delikanlı bir köye girmiş. Delikanlı köyde çığındirik ile su taşıyan bir kıza rastlamış. Kızın yanına varıp ona “Güzel kız, kovanın içine girip yatayım. Beni bir dev perisi ko-

valıyor. Dev perisi senin yanına gelince senden kovayı dökmeni ister. Sen kovayı dökersin. Döktüğünde saçılıp üç mısır tanesi olurum. Sen bu mısır tanelerinden birini ayağının altına alıp sakla.” demiş.

Böyle dedikten sonra delikanlı, kızın kovanının içine girmiş.^{K515-7} Bu arada dev perisi, kızın yanına gelip “Çabuk suyu dök!” demiş.

Kız suyu dökmüş. Delikanlı üç mısır tanesi olup^{D214.2} saçılmış. Dev perisi bir horoza dönüşüp^{D166.1.1} mısırları yemeye başlamış. Horoz, mısır tanelerinin ikisini yemiş. Kızın ayağının altına alıp sakladığı mısır tanesi ihtiyar bir kadına dönüşüp^{D431.8} horoza vurmaya başlamış. İhtiyar kadın, horoza vururken devin askerleri öylece bakıp kalmışlar. Başlarının öldürüldüğünü görünce askerler ayrı ayrı yönlere kaçıp gitmişler. Sonra delikanlı kendi hâline dönüşmüş. Sudan dönmekte olan bu kıza değerli hediyeler verip ona çok teşekkür etmiş. Delikanlı oradan ayrıldıktan sonra güvercinlerin yanına gelmiş. Su taşıyan güzel kız bu yaşanan olaya şaşırıp “Gerçek mi bu yoksa hayal mi?” diye orada bayılıp kalmış.

Delikanlı, güvercinlerin yanına şapkayı alıp dönmüş. Güvercinler çok sevinip delikanlıya nasıl teşekkür edeceklerini bilememişler. Sonra hep birlikte yedinci ambarın yanına gidip ambarın kapısını açmışlar, kıza şapkasını giydirmişler. Kız o kadar güzelmiş, o kadar nur yüzlüymüş ki ona bakmaya doyamamışlar.

Tamam. Şimdi bunlar dört delikanlı bir kız oturup keyifle yiyip içmişler. Güvercin delikanlılar kendi aralarında konuşmaya başlamışlar. “Bu delikanlı bizi çok zor bir işten kurtardı. Nasıl bir hediyeyle onu ödüllendiririm?” diye düşünmüşler taşınmışlar ama bir karara varamamışlar. Sonra delikanlının kendisine “Sen bize çok büyük bir iyilik yaptın. Bizim üçümüzün yapamadığı işi sen tek başına başardın. Bunun için sen ne gibi bir şey istersin, sana ne verelim?” demişler.

Delikanlı “Benim için hiç önemli değil. Ben sizden çok şey öğrendim. Öğrendiğim hünerler her şeyden daha değerli.” demiş.

Delikanlının bu sözlerini kız dinlemektedir. Sonra delikanlıyı alıp dışarı çıkmış. Dışarı götürünce bu kız, delikanlıya “Sen onlar için çok zor işler yaptın. Onlar yirmi üç yıl boyunca beni kurtarmaya çalıştılar ama hiçbir şey başaramadılar. Sen o işi bir iki hafta içinde becerdin. Onların çok zayıf bir atı, paslanmış bir kılıcı ve aşınmış bir kamçısı var. Hizmetlerin için sen onlardan bunları iste. Bunlar sana çok gerekli olacak. Onlar sana bu eşyaları hiçbir şey demeden verirler.” demiş.

Delikanlı “Tamam, isterim.” demiş.

Kız, delikanlıya “Bunu benim sana dediğimi sakın onlara söyleme.” diye tembihlemiş. Sonra kız ile delikanlı birlikte içeri girmişler. Delikanlı içeri girince güvercinler “Biz sana sen ne istersen vereceğiz. Sen sadece söyle.” demişler.

Delikanlı “İşte, zayıf da kötü de olsa bir at, paslanıp gitmiş bir kılıçla eskimiş bir kamçı istiyorum. Bunlar kötü de olsa benim işimi görür. Başka bir şey gerekmez.” demiş.

Güvercinler kabul edip delikanlının istediği eşyaları sevine sevine vermişler de “Bize çok hizmetin oldu. Şimdi evine mi döneceksin yoksa bizimle mi kalacaksın? Ne istiyorsan onu yap.” demişler.

Delikanlı “Ben şimdi eve döneceğim. Benim evde annem babam var. Onları çok özledim. Onların başka çocukları yok. Yaşlılık günlerinde onlara benim bakmam gerek.” demiş.

Artık delikanlıyı yol için hazırlamaya başlamışlar. Onu güzelce giyindirdikten sonra ona çelimsiz atı, paslanmış kılıcı ve aşınmış kamçıyı vermişler. Gitmeden önce delikanlı herkesle vedalaşmış. Onlara öğrettikleri hüneler ve verdikleri hediyeler için çok teşekkür etmiş. Delikanlı yola çıkmak için çelimsiz ata binince güvercin delikanlılar onu durdurup “Biz sana bir öğüt vermek istiyoruz. Sen hiçbir zaman içip sarhoş olma. Olur olmaz işlere de girişme.” demişler.

En büyük güvercin “İşte sana bir bıçak. Sen atından inip bu bıçağı bizim tavana sapla. Senin başın bir belaya girerse biz bu bıçağa^{D1083} bakıp anlarız.” demiş.

Delikanlı atından inip onların verdiği bıçağı tavana saplamış. Sonra atına binip onların gösterdiği yoldan gözünü yumarak^{D2121.2}. “Ben evde olayım.” diye atının sağ tarafına vurmuş. At uçarak^{B41.2} gitmiş. Çok zaman geçmeden sanki delikanlı yerinden biraz birkaç adım gitmiş gibi olmuş. Sonra delikanlı gözlerini bir açmış, kendini evlerinin yanında bulmuş. Atından inip eve girince annesi ve babasıyla ağlayarak sarmaş dolaş olmuş. Artık iyice yaşlanmış olan annesi ile babası oğullarını çok özlemişmiş.

Tamam. Delikanlı ilk günden annesi ile babasına “Sizler çok yaşlısınız. Ev işleri için size birisi gerek. Eğer siz de izin verirseniz ben evleneyim.” demiş.

Delikanlının annesi ile babası çok sevinip oğullarının evlenmesine razı olmuşlar. Delikanlının annesi “Biz seni evlendiririz oğlum. Sen sadece söyle. Kimin kızına görücü gidelim. Bizim gibi fakirlere pek kız verirler mi bilmiyorum.” demiş.

Delikanlı “Kaygılanma anne, bir veren çıkar. Ben seni bilmediğim bir yere göndermem. Şu komşu şehirdeki falan padişahın kızını bir soruştur. Bize vermezler mi acaba?” demiş.

Annesi “Ey oğlum, olmayacak bir işin arkasından boş yere vakit kaybetmeyelim. Bizim gibi fakir bir aileye padişah kızını verirler mi hiç?” demiş.

Delikanlı “Anne sen bir iste hele! Vermezlerse de görmüş oluruz.” demiş.

Delikanlı, annesine üsteleyince yaşlı kadın bir ayağında çarık bir ayağında çizme padişahın sarayına gitmiş. Padişahın muhafızları “Bu kadın dileniyor galiba.” diye düşünüp bir dilim ekmek çıkarıp vermişler. “Ben dilenmiyorum. Padişahın yanına bir iş için geldim.” demiş yaşlı kadın.

Sonra muhafızlar padişahın yanına gidip “Şöyle bir ihtiyar kadın geldi. Sizinle görüşmek istiyor.” demişler.

Padişah başını kaşımış da “Gelsin öyleyse.” demiş.

İhtiyar kadın saraya girmiş.

“Ne işin vardı, nine?” demiş padişah.

“Padişahım sultanım, oğlum yabancı memleketlerden daha yeni döndü. Yaşı da geldi, evlenmek istiyor. İşte beni senin kızına görücü olarak gönderdi. Senin kızını, hanımı olarak almak istiyor.” demiş.

“Tamam, kızımı veriyorum. Ama şartlarım var. Bu şartları yerine getirirse kız sizin olur.” demiş padişah.

“Sen ne gibi şeyler istiyorsun?” demiş ihtiyar kadın.

“Birinci şartım kendine bir saray yaptırın. O saray benim sarayımdan daha güzel olsun. Yaptırdığı saraydan benim sarayıma kadar suyun üstüne altın köprü yaptırın. O altın köprünün üzerinden arabalar gidip gelsin. O arabaların hepsi altın boyalı olsun. Köprünün altında su olsun. Suyun üstünde gemiler gidip gelsin. O suyun iki kıyısında türlü türlü meyve ağaçla-

rının olgunlaşmış meyveleri olsun. Bu işleri yapabilirse benim kızımı alır. Yapamazsa bana hakaretten onun başını kestiririm.” demiş padişah.

Padişahın bu sözlerini duyunca ihtiyar kadının başına ağırlar girmiş. İhtiyar kadın kaygılı bir şekilde evine dönmüş. Dönünce oğluna “İşte oğlum, padişah sana şu şu işleri verdi. Bu işleri yapabilirse kızımı ona vereceğim. Yapamazsa başını kestireceğim, dedi. Padişahтан iyilik bekleme. O ne kadar kötülük varsa hepsini bilir, yapar. Oğlum, seni öldürecek diye korkuyorum. Bize yapamayacağız çok zor işler verdi.” demiş annesi.

Delikanlı “Tamam anne, sen boş yere kaygılanma. O işlerin hepsini de yaparız. Var ol deyince hepsi olur.” demiş.

Vakit gece yarısını geçince bütün herkes uyuduktan sonra delikanlı, güvercinlerden aldığı kamçıyı^{D1208} sallamış. Kamçıyı sallamasıyla birlikte yeryüzünde ne kadar peri varsa onun karşısına gelerek^{F399-6}. “Ne buyuruyorsun?” diye ona sormuşlar.

Delikanlı “Tan atıncaya kadar padişahın sarayından daha güzel bir saray inşa ediniz.^{F271.2.0.1} Padişahın sarayıyla bizim sarayın arasında altın bir köprü olsun.^{F271.2-5} Altın köprünün üstünden^{F842.1.4} altın boyalı arabalar gelip gitsin. Köprünün altından büyük büyük gemiler geçip gitsin. Irmağın iki yanında meyve ağaçları olsun. Bu ağaçların meyveleri olgunlaşmış olsun.”^{F271-11} demiş.

Dev perileri^{F200}. “Tamam, hepsi olacak.” demişler. Dev perileri, delikanlının söylediği işleri iki saat içinde bitirmişler. Padişahın isteklerini birkaç ekibe ayrılıp en güzel şekilde yapmışlar.

Padişah sabahleyin dışarı çıkıp bakınca gözüyle ne görsün? Sarayının karşısında çok güzel bir saray yapılmış. İki saray arasında parlayan büyük bir köprü kurulmuş. Köprünün üstünden de arabalar parlayarak gelip gitmekteymiş. Padişahın birdenbire aklına bir şey gelmiş. “Ben delikanlıya söyleyeceğimi söyleyeyim de kızım evde yok diyeyim.” demiş.

Sabah sekiz olunca delikanlı altın arabaya binip altın köprüden karşıya geçmiş. Gelip padişahın sarayının yanında durmuş. Delikanlı o kadar güzel bir arabayla gelmiş ki muhafızlar arabayı durdurmaya bile gerek görmemişler. Araba dosdoğru gidip padişahın kapısının önünde durmuş. Sonra delikanlı, padişahın yanına gelip niçin geldiğini padişaha söylemiş. Padişah söyleyecek bir şey bulamayınca şakın şaşkın bakıp “Delikanlı, söz

vermesine söz verdim. Yalnız buradan bir ay uzaklıkta bir yere benim kızımı kaçırap gittiler. Kızımı kimlerin kaçırdığını da bilmiyorum.” demiş.

“Tamam öyleyse, ben kızı aramaya çıkıyorum. Ben onu bulup dönerim.” demiş delikanlı.

“Ben onu arayıp bulmaları için bahadurlarımı göndermiştim. Onlar bir aydan fazla bir zamandır kızımı arıyorlar ama hâlâ bulamadılar.” demiş padişah.

“Tamam, senin bahadurların bulmayı başaramadığını ben arayayım hele!” demiş delikanlı.

Delikanlı evine dönüp annesi ve babasından izin alıp onlarla vedalaştıktan sonra çelimsiz atına binip kızı bulmak için gitmiş.

Delikanlı, güvercin delikanlıların şehrinin yakınındaki bir şehre gelmiş. Şehre gelince atından inmiş. Atını orada bırakmış. Sonra güvercine dönüşüp üç güvercin delikanlının yanına uçup gitmiş. Üç güvercin delikanlının hâlini hatırladıktan sonra “İşte, benim şöyle şöyle bir derdim var. Ben bir kızı aramaya çıktım.” demiş.

Güvercinlerin yanındaki kız “Ben o kızı biliyorum. O kız buradan gittiğin sekizinci denizin ortasındaki adada devin esiri olarak yaşıyor. Benim şapkamı o devin elinden alıp geldin. Sen biliyorsun.” demiş. Kız böyle deyince delikanlının aklına birdenbire orada karşılaştığı kız gelmiş.

Delikanlı, kuşa dönüştükten sonra göz açıp kapayıncaya kadar o devin sarayına uçup gitmiş. Devin sarayına gelince delikanlı kendi hâline dönüşmüş. Delikanlı saraya girince kız ağlayarak oturuyormuş. Delikanlıyı gören kız “Sen ne zaman çıkıp geldin?” diye onun boynuna sarılmış.

Delikanlı “Ben seni aramaya geldim.” demiş.

Bunlar birbirlerinin hâl hatırlarını sorduktan sonra yola çıkmak için hazırlanmışlar. Güvercinlerden öğrendiği hüner sayesinde delikanlı, kızı da kendisi gibi bir kuşa dönüştürmüş. Sonra bunların ikisi uçup gitmişler. Biraz yol aldıktan sonra onlar deniz kıyısındaki bir şehirde durmuşlar. Delikanlı, kıza “Susamadın mı, su içmek ister misin?” diye sormuş.

Kız “Benim ne bir şey içesim, ne de bir şey yiyesim var. Çabucak annemin babamın yanına dönesim var.” demiş.

Ondan sonra delikanlı, kızı denizin kıyısında bırakıp “Ben bir kepçe bira içip dönerim.” diyerek şehrin dışındaki bir eve girmiş.

Delikanlı eve girince ilk önce bir kepçe bira içmiş. Biraz durduktan sonra orada bulunan kişilerle laflarken içkinin ölçüsünü kaçırmış. Delikanlı daha önce güvercinlerin kendisine verdiği “İçip sarhoş olma.” öğüdünü unutmmuş.

Delikanlı sarhoş bir şekilde kızın yanına dönmüş. Kız, ona çok öfkelenip “Ay, yanlış yola düşen sarhoş bir delikanlı bu!” demiş. Sonra kız onunla yola çıkmaya korktuğundan “Sen biraz yatıp dinlen.” diye uyuması için onu ikna etmiş.

Delikanlı sarhoş olunca derin bir uykuya dalmış. Delikanlının uykuya daldığı sırada denizin kıyısına çok büyük bir gemi yanaşmış. Geminin içi asker doluymuş. Gemi durunca gemiden iki asker kıyıya çıkmış. Askerler yürürken kızı görmüşler. Onun yanına gelip “Sen burada ne yapıyorsun?” demişler.

Kız “Ben arkadaşımı koruyorum, o şimdi uyuyor.” demiş.

Ondan sonra askerlerden biri kıza bakıp bakıp durmuş. Sonra cebinden bir resim çıkarmış. Bir kıza bakmış, bir resme bakmış. Biraz daha baktıktan sonra asker, kıza “Sen kim oluyorsun, kimin kızıydın?” demiş.

“Ben falan padişahın kızıyım.” demiş kız.

Asker bu kızın aradıkları padişah kızı olduğunu anlamış. Sonra diğer asker “Biz seni ne zamandır arıyoruz. Artık seni bulduk. Seni babanın yanına alıp götüreceğiz.” demiş.

“Beni siz bulmadınız ki! Beni işte şu bahadır delikanlı arayıp buldu. Delikanlı biraz dinlensin. Ben o olmadan hiçbir yere gitmem.” demiş.

Kız arada düşünüp “Buralarda kalırsa hediye olarak kalsın.” diye kendi parmağındaki yüzüğü delikanlının parmağına takmış.

Diğerleri kızı zorla alıp gitmek istemişler. Kız gitmeye razı olmayınca onu oturduğu yerden sürükleyerek zorla gemiye götürmüşler. Sonra sarhoş olarak yatan delikanlıyı kesip parçalara ayırmışlar. Onu öylece bırakmışlar. Kız, kendisini kurtaran delikanlıyı bu şekilde görünce hüngür hüngür ağlamaya başlamış. O sırada da gemi de hareket edip gitmiş.

Şimdi güvercinlere gelelim. Günlerden bir gün güvercin delikanlılardan birisi tavana saplanmış bıçağa bakıp “Bizim delikanlının başı dertte olmalı.” demiş. Güvercinler delikanlıyı bulmak için çıkıp gitmişler. Onu araya

araya bir deniz kıyısına gelmişler. Burada delikanlının parçalanmış vücudunu bulmuşlar. Bu üç güvercin hünerleriyle delikanlıyı yeniden diriltmişler.^{E0} Delikanlının tamamen dirildiğini görünce güvercinler “Biz sana içip sarhoş olma diye söylemedik mi? Sen bizim öğüdümüzü tutmadığın için bu durumlara düştün. Biz senin bu kötü duruma düştüğünü anladık, seni kurtardık.” demişler.

Delikanlı çok utanarak güvercinlere “Bundan sonra böyle bir şey yapmam.” diye söz vermiş, onlara teşekkür etmiş.

Güvercinler ona dönüş yolunu öğretmişler. Delikanlı evine dönmüş. Delikanlı evine dönünce annesi ve babası ile görüşmüş. Onların hâlini hatırlamış. Sonra padişahın kızı hakkında sorular sormaya başlamış.

Annesi “Ey oğlum, bize kız vermezler. Bizim istediğimiz kızı padişahın güçlü bir askeri kurtarıp gelmiş. Kızı ona vereceklermiş. Bugün de düğünleri var.” demiş.

Delikanlı bunları duyunca merak ve endişeyle karışık duygular içerisinde padişahın sarayına gitmiş. Padişahın sarayına kadar kuş olarak giden delikanlı saraya varınca kendi hâline dönüşmüş.^{D350} Saraya girmek isteyen delikanlı padişahın emriyle sarayın etrafına yapılan çitleri görmüş. Bu çitlerin bir yerinde küçük bir kapı varmış. Saraya girmek isteyen kişi bu kapıdan geçmek zorundaymış. Padişahın kızı kapının yanına küçükçe bir ev yaptırmışmış. Kendisi de bu evin içinde oturup şehre giren her kişiye bir bardak su içirip öyle gönderiyormuş.

Tamam. Delikanlı sarayın etrafında yürürken bu küçük kapının olduğu yere doğru gelmiş. Kapıdan içeri girince küçük evin penceresinden ona bir bardak su vermişler. Padişahın kızı giren her kişiye iyice bakıyormuş. Delikanlı gelip bir bardak suyu alınca padişahın kızı delikanlıyı hatırlayıp ona “Delikanlı eline ne oldu? Niye parmağımı bağladın?” demiş.

“Bıçakla kestim. Çok kanayınca bağladım.” demiş delikanlı.

“Kötü bir bezle bağlamışsın. Elini uzat ben güzelce bağlayayım.” demiş padişahın kızı.

Delikanlı parmağını göstermek istememiş. Padişahın kızı tekrar sorunca kabul etmiş. Padişahın kızı, delikanlının parmağındaki bezi çözmüş. Sonra gözüyle ne görsün, delikanlının parmağında daha önce kendisinin verdiği yüzük parlayıp duruyormuş. Kız yüzüğü görünce delikanlının

boynuna sarılıp “Seni parçalara ayırmışlardı. Öyle olsa da ben senin yeniden dirileceğine inandım. O yüzden burada böyle bekledim.” demiş.

Ondan sonra kız, delikanlıyı alıp babasının yanına götürmüş. Kız, babasına “Benim kıymetli babacığım, beni kurtaran kişi senin asker değil. Beni işte bu delikanlı kurtardı. Bana inanmıyorsan onun parmağındaki yüzüğe bak. Beni kurtardığı için ona bu yüzüğü ben hediye etmişim.” demiş.

Padişah, yalancı askerine çok öfkelenmiş. Padişah, yalancılıktan dolayı askerinin canlı canlı kesilmesine hükmetmiş.

Padişah, kızını bu delikanlıya verip kırk gün düğün yaptırmış, elli gün çalgı çaldırmış. Düğün bitince delikanlı, kızını alıp kendi evine dönmüş. Onlar annesi ve babasıyla birlikte çok mutlu günler geçirmişler. Masal da böylece bitmiş. Bugün gittim, dün döndüm, çok iyi ikramlarda bulundular.

2.43.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 43

D354.1. Transformation: dove to person / *Güvercinin insana dönüşmesi* TOM: 43

F574.1. Resplendent beauty. Woman’s face lights up the dark / *Göz alıcı (kamaştırıcı) güzellik. Kadının yüzünün karanlıkta ışık saçması* TOM: 43

G558- Rescue of King’s daughter from ogre by secondary heroes / *Padişahın kızının yardımcı kahramanlar tarafından devden kurtarılması* (MEK) TOM: 43

D1067.1. Magic hat / *Sihirli şapka* TOM: 43

D1382-15. Magic hat protects from burning sun rays / *Sihirli şapkanın güneşin yakıcı ışınlarından koruma sağlaması* (MEK) TOM: 43

D213. Transformation: man to plant / *İnsanın bitkiye dönüşmesi* TOM: 43

D90. Transformation: man to different man / *İnsanın başka bir insana dönüşmesi* TOM: 43

D100. Transformation: man to animal / *İnsanın hayvana dönüşmesi* TOM: 43

D0. Transformation (general) / *Dönüşüm (Genel)* TOM: 43

D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* TOM: 43

D941.1-1. Forest produced by magic comb / *Sihirli tarak aracılığıyla orman yapma* (MEK) TOM: 43

D1209-9. Magic grindstone / *Sihirli bileği taşı* (MEK) TOM: 43

D932.0.1-1. Mountain created by magic grindstone / *Sihirli bileği taşı aracılığıyla dağ yapma* (MEK) TOM: 43

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 43

D2151.1.1-1. Sea produced by magic mirror / *Sihirli ayna aracılığıyla deniz yapma* (MEK) TOM: 43

D150. Transformation: man to bird / *İnsanın kuşa dönüşmesi* TOM: 43

D170. Transformation: man to fish / *İnsanın balığa dönüşmesi* TOM: 43

D296- Transformation: man to ice / *İnsanın buza dönüşmesi* (MEK) TOM: 43

D151.3. Transformation: man to nightingale / *İnsanın bülbüle dönüşmesi* TOM: 43

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 43

G440-2. Ogre abducts king's daughter / *Devin padişahın kızını kaçırması* (MEK) TOM: 43

G422-2. Ogre imprisons victim in island (Palace) / *Devin kurbanını denizin ortasındaki sarayda hapsetmesi* (MEK) TOM: 43

D366- Transformation: nightingale to person / *Bülbülün insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 43

K515-7. Escape by hiding in bucket / *Kovanın içine saklanarak kaçma* (MEK) TOM: 43

D214.2. Transformation: man to maize / *İnsanın mısıra dönüşmesi* TOM: 43

D166.1.1. Transformation: man to cock / *İnsanın horoza dönüşmesi* (Thompson, devleri insanların içinde değerlendiriyor) TOM: 43

D431.8. Transformation: corn to person / *Mısırın insana dönüşmesi* TOM: 43

- D1083. Magic knife / *Sihirli bıçak* TOM: 43
- D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli seyahat* TOM: 43
- B41.2. Flying horse / *Uçan at* TOM: 43
- D1208. Magic whip / *Sihirli kamçı* TOM: 43
- F399-6. Whistled to summon fairies / *Sihirli kamçıyı savurarak perilerin çağırılması* (MEK) TOM: 43
- F200. Fairies (elves) / *Periler* TOM: 43
- F271.2.0.1. Fairies build great structures in one night / *Perilerin bir gecede çok büyük binalar inşa etmesi* TOM: 43
- F271.2-5. Fairies build bridge / *Perilerin köprü inşa etmesi* (MEK) TOM: 43
- F842.1.4. Golden bridge / *Altın köprü* TOM: 43
- F271-11. Fairies grow fruit in one night / *Perilerin bir gecede meyve yetiştirmesi* (MEK) TOM: 43
- E0. Resuscitation / *Dirilme* TOM: 43
- D350. Transformation: bird to person / *Kuşun insana dönüşmesi* TOM: 43

2.44. DERİ BAŞLIK

2.44.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir çocuğun annesi ile babası vefat etmiş, çocuk yetim kalmış. Bu yetim çocuk köyde kalmak istemeyince “Birisinin hizmetine girsem yeter.” diye yabancı memleketlere doğru çıkıp gitmiş. Çocuk gide gide bir su kıyısına varmış. Orada kendi gibi zavallı bir balıkçı görmüş.

Oğlan “Dedeciğim senin yanında çalışsam olmaz mı? Bir evladın yoksa oğlun olurum.” demiş.

Dede “Çok güzel olur çocuğum. Benim oğlum da yok kızım da yok. Sen bana çok gereklisin.” demiş.

Dede biraz balık tuttuktan sonra oğlanı da yanına alıp evine dönmüş. Eve dönünce yaşlı karısına “İşte hanım, ben oğul bulup geldim.” demiş.

Hanımı “Çok iyi!” demiş.

Oğlan geldiği günden başlayıp her gün balık tutma, ekin ekme işlerinde dedeye yardım etmiş.

Bir gün dede, hanımına “Sen de ben de mutlu bir ömür süremedik, bir şey de biriktiremedik. Bu oğlan gelince balık avı bereketli olmaya başladı. Uğurlu bir oğlanmış bu.” demiş.

Dedenin satmaya da yemeğe de balık avı arttığından maddi durumu daha iyi olmuş.

Dedenin zengin bir komşusu varmış. O, “Bu oğlan geldiğinden beri dedenin tuttuğu balık her gün artmaya başladı.” diye dedeyi kıskanmaya başlamış. Oğlanı da kışkırtmaya başlayıp “Bu dedenin yanından çıkıp benim yanımda işe başla. Ben sana daha fazla ücret veririm. Üstünü başını da giydiririm.” demiş.

Oğlan “Ben önce kimin yanına geldiysem o kişiyle ömrümü geçireceğim. Ben paraya meraklı değilim.” demiş.

Bir gün zengin adam gelip oğlana “Haydi, bizimle kırlara gel.” demiş.

Oğlan, dedeye “Dede ‘Kırlara gidelim mi?’ diye sordular. Gideyim mi?” demiş.

Dede “Çık oğlum ama dikkatli ol. Ağanın kıskançlığı büyüyor. Sana bir şey yapmasından şüpheleniyorum.” demiş.

Ağa kendi arkadaşlarıyla birlikte gelmiş. Ellerine çıkınlarını ve içkilerini de almışlar. Oğlanı da aldıktan sonra gitmişler.

Oradan üç dört kilometrelik bir yerde çok güzel bir dağın eteğinde güzel bir su boyuna gelmişler. Yiyecek bir şeyler hazırladıktan sonra içmeye başlamışlar. Bunlar oynamaya gülüşmeye başlamışlar. Ağa ile arkadaşları oğlanı da içirmişler. İçe içe bunların kanları kaynamış, dilleri yumuşamış.

Sonra ağa ayağa kalkıp “Oğlan, sen dedenin yanında kalma. O kalpsiz, anlayışsız bir ihtiyar. Sen benim yanımda işe başla. Ben sana daha iyi imkânlar sunarım.” demiş.

Oğlan “Senin yanında işe başlamam. Ben dedenin yanında kalacağım.” demiş.

Ağa kalkmış, oğlanı tutup yıkmış da “Demek sen benim yanımda işe başlamayacaksın?” demiş.

Sonra ağanın arkadaşları da bir bir kalkıp oğlana vurmuşlar. Oğlanı vura vura hâlden düşürmüşler. Orada ölüp kalması için onu çer çöpün, otların altında bırakıp dönmüşler.

Oğlan ölmemiş. Yavaşı da olsa “Buradan kalkmalıyım.” diye ekinler arasından sürünerek susuz bir ırmağa inmiş. Sonra bu ırmak boyunca gitmiş de gitmiş. Ağa ile arkadaşları “Öldü mü acaba?” diye tekrar oraya gelmişler. Çer çöpü, otları kaldırıp bakmışlar; oğlan yokmuş.

Oğlan bu ırmağın içinden gide gide bir ormana çıkmış. Bu orman insanın yürüyemeyeceği kadar gür bir ormanlıkmış.

Oğlan ormanda bir ev görmüş. Gidip o eve girmiş. Evde kimse yokmuş. Burnuna yağda pişmiş yemek kokusu gelmiş. Fırını açıp bakınca üç tane beliş (etli Tatar böreği) görmüş. “Burası sahipsiz değil, sahipleri döner herhâlde.” demiş de bir belışı yemiş. Sonra masanın altına girip yatmış.

Bir zaman sonra üç güvercin gelmiş. Güvercinler sallanmışlar, çırpınmışlar insan olmuşlar.^{D354.1} Yıkandıktan sonra masanın yanına gelip oturmuşlar. Birisi fırındaki belışı almış. Ama iki beliş varmış.

“Bak hele! Ben üç tane beliş koymuştum ama nasıl olur da iki beliş kalmış. Kim geldi acaba?” demiş.

Birisi “Buraya kim gelir ki? Senin yanlıştın var. İki tane koymuşsundur.” demiş.

Sonra bunlar karınlarını doyurmuşlar. Ertesi gün üçü birlikte üç tane belışı fırına koymuşlar. Ondandan sonra güvercin olup gitmişler.^{D154.1}

Bir zaman sonra belişler pişmiş. Bu oğlan kalkmış, fırını açıp belişin birini yemiş. Bir beliş ile doymayınca bir tane daha yemiş. Fırında bir beliş kalmış.

Bir vakit sonra üç güvercin gelmiş. Ellerini yıkadıktan sonra yemeğe oturmuşlar. Birisi fırını açmış, bakmış bir beliş varmış. Sonra “Burada kesin birisi var.” diye aramaya başlamışlar. Fırının altına bakmışlar, üstüne bakmışlar; kimse yokmuş. Masanın altına bakınca bir oğlan çocuğu gözlemini dikmiş yatıyormuş. Oğlanı bacaklarından çekip çıkararak “Sen misin bizim belışı yiyen? Sen kimsin?” demişler. Oğlan her şeyi anlatmış.

Bunlar o zaman oğlana “Sen bizde kal, bize hizmet et. Her gün fırına dört beliş koy. Hep birlikte yeriz. Sana işine yarayacak faydalı bilgiler öğretiriz. Dönmek istersen dönüş yolunu da öğretiriz.” demişler.

Böylece bu oğlan onların yanında kalmaya başlamış. Her gün dört beliş pişirip diğerlerini karşılamış. Bu yiğitler oğlanı çok sevmişler. Oğlan burada üç yıl kalmış. Üç yıl olunca “Arkadaş, biz artık sana izin veriyoruz. Sen nasıl yaşamak istersen öyle yaşa. Sen uzun zamandır burada çalışıyorsun. Epeyce paran birikti. Sana para mı verelim, ilim mi öğretilim? Sana ne gerek?” demişler.

Oğlan “Arkadaşlar bana para gerek değil. Bana faydalı bilgiler öğretin. Para dediğin harcanınca biten bir şey, ilim ise hiç yok olmaz.” demiş.

Sonra oğlana çeşitli tılsımlar öğretmişler. Sopayı eşek etme, bülbül olma, karga olma, güvercin olma tılsımlarını^{D573}. öğrenen oğlan çıkıp gitmiş. Gideceği sırada ona “Bizi unutma! Başın darda kalırsa bize yine gel!” demişler.

Oğlan gide gide bir şehre yaklaşmış. Şehre yakın bir yerde bir akarsu varmış. Bu suda kadınlar kesilen hayvanların bağırsaklarını, içkembelerini ve diğer işe yarar şeylerini temizlerlermiş. Bu oğlan onları görmüş de kargaya dönüşüp^{D151.4}. onların bir içkembesini alıp uçmuş. Sonra içkembeyi temizleyip başlık yapmış. Başlığı başına giymiş.

Oğlan şehre girmiş. İş aramış ama bulamamış. Padişahın kapısının dibine varmış. Orada bir muhafız varmış. “Size çalışacak bir kişi lazım mı acaba, yiyecek içecek hiçbir şeyim yok.” demiş oğlan.

Muhafız bakmış. Oğlan pek yakışıklıymış. “Hayır, lazım değil.” demek istememiş. “Dur, ben bir sorup geleyim.” demiş.

Muhafız, padişahın kızının yanına gidip “Sultanım, çok yakışıklı bir oğlan geldi. İş var mı diye soruyor. Sizin bir hizmetçiye ihtiyacınız var mı?” demiş.

Kız “Gelsin, bir görelim bakalım.” demiş.

Oğlan gelmiş. Kız onunla konuşmuş. Oğlanın söylediği sözler padişahın kızının çok hoşuna gitmiş. “İsmin nedir?” diye oğlana sormuş.

“Deri Başlık.” demiş oğlan.

Kız, oğlanın karnını doyummuş da “Bizim isteklerimizi yaparsın. Sana ağır işler yaptırmayız.” demiş.

Padişahın kızının kırk kız arkadaşı varmış. Bu kırk kız bir şey yapılacak olduğunda oğlanın yanına çıkıp ona bağırarak “Deri Başlık, bu-
raya gel hele!” diyorlarmış.

Oğlan işten işe koşturuyormuş. Kızlar oğlanın yürüyüşünü, duruşunu
çok beğeniyorlarmış. Oğlan çok alçak gönüllüymüş.

Bu padişahın bir oğlu varmış. Bu oğlan başka bir padişahın kızını is-
tiyormuş ama o padişah kızını vermiyormuş. O kız dünyalar güzeliymiş.
Güzelliği herkesin dilindeymiş. Bu padişah oğluna kızı istiyormuş. Öbür
padişah “Benim ona verecek kızım yok.” diye geri çeviriyormuş.

Padişah buna öfkelenip askerlerini toplamış. Savaş yoluyla kızı almak
üzere sefere çıkmış. Padişahın sefere çıkacağı zaman Deri Başlık “Ben de
sizinle gelmek istiyorum. Ufak tefek işlerinizi yaparım.” demiş.

Padişah “Savaşta sana gerek yok. Sen, sultanının yanında sana verilen
işleri yapmaya devam et.” demiş. Askerleri toplayıp gitmişler.

Deri Başlık padişahın kızına yalvarıp “Arkalarından gideyim ne olur.”
demiş.

“İstiyorsan git.” demiş kız da ona izin vermiş. Oğlan bir eşeğe binip
gitmiş, arkalarından onlara yetişmiş. Giderlerken askerler çok susayıp yo-
rulmuşlar. Yakınlarda su da yokmuş. Padişah yeterli sayıda kişiyi iyi atlara
bindirip su aramaya göndermiş. Deri Başlık “Ben de su aramaya gideyim.”
demiş.

İyi atlarla gidenler su bulamadan dönmüş. Bunların gidecek hâlleri
kalmamış. Oğlan, eşeğe binip su aramaya gitmiş. “Sen suyu bulursun.”
diye oğlanın arkasından gülüşmüşler. Oğlan eline deri bir torba almış.
Biraz gidince eşeğini sopaya dönüştürüp^{D422-4.1.} bir yere sapladıktan son-
ra kendisi de güvercine dönüşüp yukarıya doğru uçmuş. Yukarı çıkınca
etrafa bakınmış. Çok güzel bir göl görmüş. Göle inip deri tulumunu su
ile doldurmuş. Sonra yere sapladığı sopanın yanına dönmüş. Sopayı eşeğe
dönüştürüp^{D441.7-2.} binmiş. Suyu getirip padişaha vermiş.

Padişah suyu görünce “Aferin senin gayretine.” demiş. Suyu içen her-
kes çok sevinmiş.

Sonra oradan gitmişler. Ama orada padişahın savaşlarda kullandığı en
iyi kılıcını unuttular. “Ah, benim kılıcımı unuttuk. Kim alıp gelirse ona
kızımı vereceğim.” demiş padişah.

İki albay çıkıp “Biz gideriz.” demişler.

Padişah onlara izin verip “Gidin kılıcı alıp gelin!” demiş.

Bunlar kılıcı getirip verirler mi acaba diye şüphelenmişler.

Padişah “Verirler, verirler.” demiş.

İki albay iyi atlara binip gitmişler.

Deri Başlık padişaha “Ben de almaya gideyim.” demiş.

Padişah “İki albay zaten gitti. Sen onlara yetişemezsin artık.” demiş.

Oğlan “Gitsinler, ben de gideyim. Bana da izin ver.” demiş.

Padişah ona da izin verip “Haydi git, senin burada olman için zaten bir neden de yok ki.” demiş.

Oğlan, albayların gitmesinden az bir zaman sonra eşeğini sopaya dönüştürüp bir yere saptırmış. Sonra kendisi güvercine dönüşüp albayların üstünden uçup geçerek şehre onlardan çok daha önce gelmiş.

Oğlan şehre gelince bülbüle dönüşüp^{D151.3} padişahın kızının penceresine konmuş. Padişahın kızı pencereyi açıp “Gir, gir.” diye işaret etmiş. Bülbül girmemiş.

Bülbül girmeyince padişahın kızı, kızlara “Siz dışarı çıkın. İnsandan korkuyor olabilir.” demiş. Kızlar dışarı çıkmışlar. Bülbül içeri girip kızın göğsüne konmuş.

“Sen insan gibi akıllısın. Eh, sen insan olsaydın.” demiş padişahın kızı.

“Ben insan da olabiliyorum.” diyerek bülbül, insana dönüşmüş.^{D366-}

Kız, işlerini yapan Deri Başlık'ı görünce “Niye döndün?” diye sormuş.

Oğlan “Baban savaşta kullanacağı kılıcı unutmuş. Beni kılıcı alıp gelmem için gönderdi.” demiş.

“Babam bundan başka bir şey söyledi mi?” demiş padişahın kızı.

Oğlan “Söyledi, kılıcı kim alıp gelirse kızımı ona vereceğim dedi. Benden önce iyi atlara bindirip iki albayımı gönderdi. Onlar geride kaldı. Ben güvercine dönüşüp onların üstünden uçarak geldim.” demiş. Oğlan böyle deyince kız kılıcı vermiş. Oğlan kılıcı alıp gitmiş.

Oğlan bir tepeden albayların çıktığını görünce insana dönüşüp eşeğine binmiş. Albaylar gelip oğlana yetmişler. Kılıcı, Deri Başlık’ın boynunda asılı görünce bunların akılları gitmiş de ona “Nereden geliyorsun?” demişler.

“İşte, padişahımızın kılıcını alıp geliyorum.” demiş oğlan.

“Sen bu eşekle nereye gidiyorsun? Kılıcı bize ver. Sen yavaş yavaş gelirsin.” diyerek iki albay kılıcı istemiş.

“Niçin size verecektmişim, ben kendim götürürüm.” demiş oğlan.

Albaylardan birisi “Vermek istemiyor musun? Eğer vermezsen boynunu keserim.” demiş.

“Vermiyorum, öldürürsen öldür.” demiş oğlan.

Sonra iki albay atlarından inip oğlanın başını kesmişler. Kılıcı da alıp gitmişler, padişaha vermişler. Padişah “Deri Başlık’ı görmediniz mi? O da gitmişti?” demiş.

“Gördük. Yolda ölü yatıyordu.” demişler.

Oğlanın daha önce ormanda edindiği üç arkadaşı güvercin olup uçtukları sırada oğlanı görmüşler. Güvercinler kanatlarını çırparak durmuşlar da kendilerine hizmet eden oğlanın yanına inmişler. Oğlan ölmüşmüş. Onu bildikleri hünerlerle çabucak diriltmişler.^{E0}

Oğlan ayağa kalkınca “Çok uyumuşum!” diye gözlerini ovuşturmuş.

“Sen ebedi uykuya dalmıştın. Yani sen ölmüştün. Şansına biz seni bulduk, seni dirilttik. Bundan sonra dikkatli ol. Biz her zaman seni bulamabiliriz.” demiş delikanlılar.

Sonra oğlan, arkadaşlarıyla vedalaşmış. Güvercine dönüşüp uçup gitmiş. Askerleri görünce insana dönüşüp eşeğine binmiş. Onların yanına gelmiş. Albaylar ona el kol işaretleriyle göz kırparak padişaha bir şey söylememesi için tehdit etmişler.

Tamam, bunlar şimdi bir plan üzerinde akıl yormaya başlamışlar. İdil nehrini geçmek için ne bir köprü ne de bir tren varmış. Bunlara bir akıl gerekmiş. Oğlan akşam olunca askerlerden ayrılmış. Bülbüle dönüşüp savaşmaya gittikleri padişahın penceresine konmuş. Pencere açılmış. Padişah, hanımı ve kızıyla birlikte yemek yiyip konuşuyormuş. Bülbüle dönüşen oğlan onları dinlemeye başlamış.

“Şu padişah, kızımızı istedi. Biz vermedik. O çok güçlü bir padişah. Keşke verseydik. Şimdi o bizim şehrimizi yakıp yıkacak.” demiş bu padişah.

Hanımı “Buraya gelmek için bir köprü yok. Gelemez, geri dönüp gider.” demiş.

Padişah “On kilometre yukarıda suyun altından bir yol var. Eğer o yolu bulursa buraya gelebilirler. Haydi, geldi diyelim. Ben kendimi zavallı fakir birisi olarak gösterirsem onlar için bu durum aşağılayıcı olur. Biz bunun kızını istediğimiz için deli olmalıyız diye söylenip geri dönerler.” demiş.

Hanımı “Sen kendini niçin zavallı, fakir birisi olarak gösteriyorsun? Onlar bizim zengin olduğumuzu bilmiyorlar mı?” demiş.

Padişah “Benim bildiğim bir tılsım var. Sarayda ne kadar altın, gümüş varsa kapının önüne yığarım. Onlar bu altınları, gümüşleri hayvan gübresi olarak görürler. Seni havan,^{D252-1.} kendimi havan tokmağı,^{D252-2.} kızımızı da keçi yapıp^{D134.2.} ağıla bağlayıp koyarım. Onlar hiçbir şey yapmadan çekip giderler.” demiş.

Bülbül her şeyi duymuş. Sonra düşünüp “Dur bakalım, bu padişahın dediği yoldan gideyim hele!” demiş. İdil nehrinin yukarı tarafına doğru gidip suyun altından geçen yoldan geri dönmüş.

Padişahla askerler ertesi gün “Ne yapmalıyız?” diye kendi aralarında konuşuyorlarmış. Deri Başlık “Şaşkın şaşkın durulacak vakit değil. Ben bugün bir rüya gördüm. Nehrin yukarı tarafında suyun altından geçen bir yol var. Gördüğüm rüya belki gerçektir. Haydi, oraya gidip bir bakalım.” demiş.

Ondan sonra askerler o tarafa doğru gitmişler. Oğlanın söylediği doğru çıkmış. At arabasının geçeceği bir genişlikte bir yol bulmuşlar ama oradan gidip gitmemekte ikirciklenmişler. İlk önce oğlan o yoldan gitmiş. Arkasından da bütün askerler sıraya girip o yoldan gitmişler, öbür tarafa çıkmışlar.

Padişah ve askerleri savaşmışlar. Padişahın sarayına gelmişler. Kapının önünde gözleriyle ne görsünler? Her yerde gübre, çöp, döküntü taş parçaları varmış. Bunlar gülererek “Bize dünür olacak adamın kapısının önü ne kadar da temizmiş!” demişler.

Ambarda havan, havanın üzerinde tokmağı duruyormuş. Ağılda bir keçi varmış. Ayaklarını vura vura gülmüşler de “Ne kadar da aptalız! O

kadar cefa çektik ama boş yere buralara kadar gelmişiz.” demişler. Bunlar tam dönüp gidecekken Deri Başlık ahırdan iki atı alıp arabaya koşunlamış. Bir kürekle de arabaya gübre koymaya başlamış.

Padişah “Akılsız, ne yapıyorsun? Ne yapacaksın o gübreyi?” demiş

“Alıp döneceğim, bahçeyi gübreleyeceğim. Sebzeler için iyi olur. Havanı, havanı tokmağımı da alacağım. Dünya döndükçe lazım olur. Keçiyi de alacağım. O da fakir kişiye yarar. Sağıp sütünü içerim.” demiş.

Albaylar ile padişah ona gülererek “Haydi, canı nasıl istiyorsa öyle dönsün.” diyerek çıkıp gitmişler.

Oğlan gübreyi yükleyip, havanı ve tokmağı sağlamca bağlayıp, keçiyi de gübrenin üstüne bağladıktan sonra “Yavaş yavaş dönerim!” deyip yola çıkmış.

Askerler döndükten sonra kılıcı alıp gelen albaylardan genç olanı kız alıyorum diye sevinmiş. Düğün hazırlıklarına başlamışlar. Her yerden misafir çağırmışlar.

Epey bir zaman sonra Deri Başlık dönmüş. Bir kervansarayda yaşamaya başlamış.

Kız, babasına “Baba benim düğünümü mü yapacaksın?” demiş.

“Kılıcı alıp gelen albaya seni veresim var.” demiş padişah.

Kız “Benim gönlüm yok. Bu şehirde bir sürü insan var. Herkes kendi hünerini gösterecek. Ben en hünerli kişiye varacağım.” demiş.

Padişah haber salarak “Bütün halk gelsin, yarışmalar düzenlenecek.” demiş.

Padişahın kurdurduğu büyük bir meydanda başlayan yarışmaları izlemek için pek çok kişi gelmiş. Meydanda herkes kendi hünerini gösteriyormuş. Kimisi dans ediyor, kimisi şarkı söylüyor, kimisi de oynuyormuş. Padişahın kızının gönlüne hiçbirisi girememiş.

Şehirde hünerini gösterecek kimse kalmayınca yarışmayı bitirmeye karar vermişler. Sonra birisi “Ben kervansarayda birisini gördüm. Hünerini göstermeyen sadece o kaldı.” demiş.

Böylece Deri Başlık’ı da çağırmışlar. Oğlan başka birisiymiş gibi oraya gelmiş. Ona “Senin küçücük de olsa bir hünerin var mı, varsa göster.” demişler.

Oğlan elindeki sopayı eşeğe dönüştürüp binmiş. Güvercine dönüşüp suyu nasıl bulup getirdiğini göstermiş. Sonra güvercin, bülbül olup padişahın kızının göğsüne konmuş. Bülbül göğsüne konunca padişahın kızı babasına “İşte benim eşim olacak kişi budur. Ben kılıcı bu kişiye verip göndermiştim.” demiş.

Padişah “Kılıcı bana albaylarım alıp getirdi.” demiş.

Deri Başlık “Bülbüle dönüşüp kızından kılıcı ben aldım. Yolda bunları görüp yine insan oldum.” demiş. Sonra padişah, Deri Başlık’ın kim olduğunu anlamış.

Deri Başlık getirdiği gübreyi, havanı, havan tokmağını alıp gelmiş. Havanla^{D434-5} tokmağını^{D434-6} yere koyunca onlar padişahın dünür olmak istediği kişilere dönüşmüş. Keçiyi indirince keçi dünyanın en güzel kızı olmuş.^{D334} Gübreleri aktarmaya başlayınca gübre diye getirdiği şeyler parlamaya başlayıp altına, gümüşe dönüşmüş yani hazine olmuş.^{D475.1-22} Sonra padişah öfkelenip albaylarını astırmış. Kızını Deri Başlık’a vermiş. Diğer padişahın kızını da kendi oğluna almış. Onlar çok güzel bir düğün yapmışlar.

2.44.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 44

D354.1. Transformation: dove to person / *Güvercinin insana dönüşmesi* TOM: 44

D154.1. Transformation: man to dove / *İnsanın güvercine dönüşmesi* TOM: 44

D573. Transformation by spell (charm) / *Büyü (tulsım) yoluyla dönüşüm* TOM: 44

D151.4. Transformation: man to crow / *İnsanın kargaya dönüşmesi* TOM: 44

D422-4.1. Transformation: ass (donkey) to rod / *Eşeğin sopaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D441.7-2. Transformation: rod to ass (donkey) / *Sopanın eşeğe dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D151.3. Transformation: man to nightingale / *İnsanın bülbüle dönüşmesi* TOM: 44

D366- Transformation: nightingale to person / *Bülbülün insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

E0. Resuscitation / *Dirilme* TOM: 44

D252-1. Transformation: man to mortar / *İnsanın havana dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D252-2. Transformation: man to pestle / *İnsanın havan tokmağına dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D134.2. Transformation: man to she-goat / *İnsanın dişi keçiye dönüşmesi* TOM: 44

D434-5. Transformation: mortar to person / *Havanın insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D434-6. Transformation: pestle to person / *Havan tokmağının insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D334. Transformation: goat to person / *Keçinin insana dönüşmesi* TOM: 44

D475.1-22. Transformation: manure to treasure (or vice versa) / *Hazinenin (ya da tam tersi) hayvan gübresine dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

2.45. ATEŞ AKORDEONU

2.45.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda ihtiyar bir adamın biricik kızı varmış. Bu ihtiyar adamın hanımı ölünce adam başka bir kadınla evlenmiş. Genç hanım bu adamın kızını sevmemiş. Kocasına “Sen bu kızını nereye olursa olsun, bırakıp gel. Ondan sonra ben seninle birlikte yaşarım.” demiş.

Tamam. Adam kızına acısa da onu bir ormana götürüp orada bırakmış. Kız on beş, on altı yaşlarındaymış. Kız ormanda epey bir zaman hayat sürdükten sonra yaz mevsimi gelmiş. Bir gün bir ağacın dibinde otururken oradan geçen bir adam kızını fark edip “Sen kimsin? İnsan mısın, şeytan mısın?” diye bağırarak kıza sormuş.

“Ben insanım.” demiş kız.

“Ne diye burada oturuyorsun?” diye adam sormuş.

“Buraya gelmeyin, benim üstüm başım yırtık pırtık. Siz erkeksiniz ben kadınıam.” diye kız bağırarak cevap vermiş.

“Tamam öyleyse, ben gelmiyorum. Sana elbise alıp geleceğim. Sen burada bekle.” demiş adam.

Adam oradan dönüp atıyla koşturup gitmiş. Kıza elbiseler alıp getirmiş. Kız, giyindikten sonra adamın yanına gelmiş. Kız gençmiş. Adam kıza sormaya başlamış “Ne yapıyorsun burada? Nereden geldin? Neden burada kalıyorsun?” demiş.

“Annem ölünce babam genç bir kadınla evlendi. Genç annem beni istemedi. Babam da bu yüzden getirip beni buraya bıraktı.” demiş kız.

“Anladım. Öyleyse ben seni alayım. Sen benimle evlen. Benim genç hanımım ol.” demiş adam.

Ne yapsın kız şimdi? Düşünüp razı olmuş da “Varırım.” demiş. Böyle deyince adam kıızı alıp gitmiş.

Bu adam zenginmiş. Kıza güzel bir ev düzmüş. Adamın artık biri yaşlı biri genç iki hanımı olmuş. Bunlar birlikte yaşamaya başlamışlar.

Bir zaman sonra bu adam hacca gitmeye karar vermiş. Büyük hanımının yanına gelip “Ben dönene kadar bana ne hazırlayacaksın?” demiş.

“Ben sana dünyada eşi benzeri olmayan bir elbise dikeceğim.” demiş yaşlı olan hanım.

Sonra adam genç hanımının yanına gidip “Peki, sen bana ne hazırlayacaksın?” demiş.

“Sen dönünceye kadar ikiz bebek dünyaya getireceğim. Birisi erkek, birisi kız olacak.” demiş kız. Ondan sonra adam hazırlanıp hacca gitmiş.

Adamın yaşlı hanımının yanına bir büyücü kadın^{G200} gelmiş. Bu büyücü kadın ona dünyada eşi benzeri olmayan bir elbiseyi^{F821} hazırlayıp vermiş. Genç hanım da yüklüymüş. Birisi erkek birisi kız iki güzel bebek dünyaya getirmiş. Büyücü kadın çocukların ebesi olmuş.

Yaşlı hanım bir zaman sonra genç hanımı kıskanmaya başlamış.

“Onun çok güzel iki çocuğu oldu. Eşim elbette onu sevecek!” demiş. Sonra büyücü kadına derdini anlatıp “Biz bu kadını ne yapacağız?” demiş.

“Onu hallederiz. O hiçbir şey anlamaz.” demiş büyücü kadın.

Çocukların ebesi olan bu büyücü kadın iki çocuğu alıp iki köpek yavrusuyla değiştirmiş. Sonra da “İşte, sen iki köpek yavrusu doğurdun.” demiş genç hanıma.

Çocukların ebesi olan büyücü kadın iki çocuğu bir sandığa koymuş. Sonra sandığı bir suyuna akıntısına salıvermiş.

Tamam. Sonra balıkçılar bu sandığı tutmuşlar. Açıp baktıklarında sandığın içinde çocukları görmüşler. Çocukları bulan balıkçı ihtiyar karı koca çok sevinmiş. “Bizim çocuğumuz yoktu. Bu çocukları biz büyütürüz.” demişler. İhtiyar kadın çocukları çok iyi bakıp büyütmeye başlamış.

O sıralarda hacca giden adam hacdan dönmüş. Yaşlı hanımının yanına girmiş; dünyada eşi benzeri olmayan elbise hazırmış. Genç hanımının yanına girmiş; onun koynunda iki köpek yavrusu görmüş.

Kapının önüne kümes gibi bir ev yaptırıp iki köpek yavrusuyla birlikte genç hanımını oraya kapatmış. Buraya giren kişi alay edip evin köşesine vurup geçmek zorundaymış. Adam oraya böyle bir yazı asmış.

Tamam. Gün büyüyüp, ay büyüyüp, yıl büyüyüp bu çocuklar yetişmişler.

Bu hacdan dönen adam avcıymış. Oğlan çocuğu da artık ava çıkmaya başlamış. Dedesine tüfek aldirmiş, köpek beslemeye başlamış. Bir gün bu oğlan ava çıktığında üç kurdun, gerçek babası olan adamı koşturduğunu görmüş. “Oğlum, lütfen beni bu beladan kurtar.” demiş adam. Oğlan üç kurdu vurup adamı bu beladan kurtarmış. Sonra adam “Oğlum beni kurtardığın için teşekkür ederim. Bana misafirliğe gelirsin değil mi?” demiş.

“Tamam dede tamam.” demiş çocuk. Sonra bu oğlan dönmüş. Ama büyücü kadın, adamı kurtaranın kim olduğunu sezmiş. Bu oğlanın kendisini öldürmesinden korkup bir plan hazırlamış. “Onları bir şekilde öldürmem gerek, özellikle de oğlanı.” demiş.

Bu iki çocuğu büyüten ihtiyar karı koca ölmüş. Kız ile oğlan birlikte yaşamaya başlamışlar. Oğlan ava gidince büyücü kadın gelip kıza “Kızım, ağabeyin artık büyüdü. Evinizde de ona bakacak kimse kalmadı. Sen gelin olup gidersin. Ağabeyin bir gelin alsa onun için çok iyi olur. Falan yerde su kızı var.” demiş.

Oğlan avdan döndüğünde kız kardeşi olanı biteni anlatmış: “Ağabey, bir nine geldi. Sizin hayatınız çok iyi değil. Sen gelin olup gidersin, ağabeyin tek başına kalır. Ona bir gelin almak gerek. Falan yerde su kızı varmış. Suyun ortasında saçını tarayıp oturmuş. O kız ile ağabeyin evlensin dedi.”

“Tamam, yarın giderim. Oradaysa kızı alıp gelirim.” demiş oğlan.

Ertesi gün oğlan hazırlanıp gitmiş. Oğlanın atı o kadar iyi bir atmış ki dile gelip^{B211.1.3.} insan gibi konuşabiliyormuş. Atı “Bugün nereye gidiyoruz?” demiş.

“Falan yerdeki su kızını almaya gidiyoruz.” demiş oğlan.

“Oyyy, bu çok zor bir iş. O kız suyun ortasında durur. Kızın boynuna sarılıp yakalaman gerek. Ben suyun üzerinden giderken sen benim üzerinden atlayıp kızı boynundan yakalamaya çalış. Kızı boynundan tutar tutmaz saçlarından onu sıkıca kavra. O, seni alıp suyun dibindeki evine götürür. O, evin ilk odasına girdiğinde ‘Ben senin, sen de benim oldun, üzerimden in!’ der. Sen inme. ‘Düş önüme!’ dersin. Sonra ikinci bir odaya girersiniz. Kız tekrar ‘Ben senin, sen de benim oldun, üzerimden in!’ der. Sen sakın inme. Sonra üçüncü odaya girdiğinizde kız ‘Ben senin, sen benim oldun, üzerimden in!’ der. Ama sen masanın üstündeki kitabı kız üç defa öpmeden inme.” demiş.^{B569-4.}

Tamam. Sonra oğlan atının söylediği yere gelince atına çok sert vurmuş. At zıplamış. O sırada atından atlayıp, atının söylediği gibi su kızını^{F725.5-2.} boynundan yakalamış. Kızın saçlarından sıkıca kavramış. Kız, oğlanı alıp suyun dibine götürmüştü.^{F133.} Suyun dibine gelince kız evine^{F725.3.3.} girmiş. Orada oğlana “İn artık! Ben senin, sen benim oldun.” demiş.

“Olmaz! Düş önüme!” demiş oğlan.

Kız ikinci odaya girmek istememiş. Oğlan kızı saçlarından biraz daha çekmiş. Kız dayanamayıp içeri girmiş. “İn artık! Ben senin, sen benim oldun!” demiş kız.

“Yok, haydi devam et! Üçüncü odaya gireceğiz.” demiş oğlan.

Kızı saçlarından biraz daha çekmiş. Kızı dayanamayıp ikinci odadan üçüncü odaya geçip “Yiğit in artık! Artık ben senin, sen benim oldun.” demiş.

“Yok, işte şu masanın üstündeki kitabı üç defa öpmezsen senin üstünden inmem.” demiş oğlan.

Kız kitabı öpmemiş. Yiğit, saçlarından kızı daha da çekmiş. Kız dayanamayıp kitabı üç defa öptükten sonra “İn artık! Sen benim, ben seninim.” demiş.

“İşte şimdi iniyorum.” demiş oğlan. Ondan sonra bunların ikisi sudan çıkmışlar. Ata binip birlikte eve dönmüşler. Kız ile oğlan artık birlikte yaşamaya başlamış. Yiğit devamlı ava gidiyormuş. Günlerden bir gün ava çıkmış. Avlanıp gezerken üç dört kurdun daha önce kurtardığı ihtiyarı kovaladığını görmüş.

“Ey oğlum, lütfen beni bu beladan kurtar.” demiş ihtiyar. Tamam. Yiğit, kurtları öldürüp dedeyi kurtarmış.

“Oğlum bana misafir ol.” demiş ihtiyar.

“Tamam, belki çıkıp geliriz.” demiş oğlan.

Büyücü kadın, avcı yiğidin hanımı suya gittiğinde tekrar yiğidin evine gelip “Kızım, ağabeyinin hanımı oldu. Artık size süt gölü gerek. Sizin sığırınız yok. Falan yerde süt gölü var. Onu alıp gelmek gerek.” demiş.

Avcı yiğidin hanımı dönünce “Sen, o ihtiyar kadının sözlerini sakın ağabeyine söyleme. O, ağabeyini öldürmek istiyor.” demiş görüncesine.

“Tamam.” demiş kız.

Kız söylemem demiş ama ağabeyi kapıdan girer girmez onun karşısına çıkıp “Ağabey şöyle şöyle bir durum var. Bir nine geldi. Senin süt gölünü alıp gelmen gerektiğini söyledi.” demiş.

“Tamam, inşallah yarın giderim.” demiş yiğit.

Hanımı ağlayarak “Gitme, o ihtiyar kadın seni öldürmeye çalışıyor. Onun neler düşündüğünü ben biliyorum.” demiş. Yiğidin hanımı su kızı olduğu için tılsımları anlayıp biliyormuş.

“Hayır, gideceğim ben. Allah yazdıysa ölürüm.” demiş yiğit.

Tamam. Yiğit, atının yanına gitmiş. “Nereye gidiyoruz?” demiş atı.

“İşte bir yerde süt gölü varmış. Oraya gideceğim.” demiş yiğit.

At “Oyyy, bu çok zor bir iş. Süt gölünü almaya çalışınız. Eğer alamazsak ikimiz de biteriz.” demiş.

Yiğit atına atlayıp gitmiş. At varacakları yeri anlatıp “Süt gölünün kıyısında bir kayın ağacı var. Oraya gelince bana sertçe vur. Ben uçup giderim. Uçup gittiğimiz sırada süt gölünün ortasında başka bir kayın ağacı görürsün. O ağaca kamçıyla vur. Sonra bir yaprağını elinle yakala. Ondan sonra süt gölü senin olur. Eğer bir yaprak yakalayamazsan ikimiz de biteyiz.” demiş.

Sonra yiğit, atının söylediği yere gelmiş. Ata sertçe vurmuş. Sonra at uçmaya başlamış.^{B41.2.} Gölün üstünden geçerken kamçıyla gölün ortasındaki kayın ağacına vurmuş. Kayın ağacının bir yaprağını yakalamış. Sonra at zıplayıp çıkmış. Geriye dönüp baktıklarında ne süt gölü ne de şeytan varmış. Bunlar eve doğru yola çıkmışlar. Eve dönünce görmüşler ki süt gölü^{F713.4.} kapının önündeymiş. Artık yiğidin süt gölü de olmuş. Yiğit bir gün dinlendikten sonra ava gitmiş.

Büyücü yaşlı kadın yiğidin evine yine gelip “İşte, ağabeyinin her şeyi oldu. Gelininiz de var, süt gölünüz de var. Bir de kendi kendine çalan gramofonu alıp gelse bütün memlekete şanı yayılır.” demiş.

Yiğidin hanımı “İhtiyar kadının söylediklerini ağabeyine söyleme. O, ağabeyini öldürmek istiyor. Artık bizim her şeyimiz var.” demiş görünçesine.

Sonra yiğit dönmüş. Kız, ağabeyinin karşısına çıkıp “Ağabey, nine gelip senin için şunları şunları söyledi.” demiş.

“Giderim.” demiş yiğit. Sabah olunca yiğit gitmiş.

At “Ayyy, çok uzak bir yola gidiyoruz. Gideceğimiz yer çok tehlikeli bir yer. Orada bir meşe ağacı var. O ağacın başında da bir sandık var. Sandığın içinde bir ördek, ördeğin içinde yumurta, o yumurtanın içinde de gramofon var. O ağacı bir yılan üç kat sarıp sarmalamış.” demiş.

Delikanlı gitmek için hazırlanıp yola çıkmış. Sonra bir ihtiyar kadının yanına gelip “Nine, ben şöyle bir iş için geldim.” demiş.

Bu cadıymış.^{G220.0.1-1.} “İşte, benden büyük bir ablam var. Oğlum bilse bilse, o bilir. Ben bilmiyorum.” demiş bu ihtiyar kadın.

Ondan sonra yiğit onun ablasının yanına varmış da “Nine, ben şöyle bir iş için gelmişim.” demiş.

“Ben bilmiyorum oğlum. Benden büyük bir ablam var. Bunu bilirse o bilir.” demiş.

Sonra yiğit en büyük ablanın olduğu yere varmış. En büyük abla “Benim kuşlarım var. Onlara sorayım. Ben tam olarak bilmiyorum.” demiş.

En büyük abla bütün kuşları topladıktan sonra onlara sormaya başlamış. Kuşlar da bilmiyorlarmış.^{B211.3} Bunun üzerine bu ihtiyar kadın “Benim suda balıklarım var. Belki balıklar bilir.” demiş.

Sonra sudaki bütün balıkları çağırıp onlara “Şöyle şöyle bir gramofon var. O gramofonu biliyor musunuz?” diye sormuş.

Bir balık^{B211.5}. “Falan yerdeki bir adada duruyor. Gramofonu bir yılın üç kat sarıp sarmalamış. Onun başında sandık, sandıkta ördek, ördeğin içinde yumurta, yumurtanın içinde gramofonun kendisi duruyor.” demiş.

Ondan sonra yiğit, atını sıçratıp adaya çıkmış. Yay ile ok yapmış. Onlarla sandığa nişan alıp sandığı düşürmüş. Sandık düşünce kolayca kırılmış. Ördek uçup gitmiş. Ördekten yumurta düşmüş. Yiğit istediğini alamamış. Suda yumurtayı bulamamış.

Yeniden ihtiyar kadının yanına gidip “Nine, ben yumurtayı alamadım.” demiş.

İhtiyar kadın balıklarını toplayıp onlara “Hanginiz yuttu? Yumurtayı bulup getirin!” demiş.

Yumurtayı bir balık yutmuşmuş. O balık yumurtayı kusup çıkarmış. Ondan sonra yumurta yarılmış. Yumurtanın içinden kendi kendine çalan gramofon^{D1601.18-4} çıkmış. Oğlan, nineye çok teşekkür edip gramofonu alıp gitmiş.

Artık gramofonu da olan yiğit bir gün dinlendikten sonra ava gitmiş. Büyücü yaşlı kadın tekrar çıkıp gelmiş de kıza “Ağabeyinin her şeyi var şimdi. Gelin kızınız, sütünüz, kendi kendine çalan gramofonunuz; her şeyiniz var. Bir yerde ateş akordeonu var. Bunu da alıp gelirse siz çok rahat yaşarsınız.” demiş.

Yiğidin hanımı dönünce görüncesine “İhtiyar kadının geldiğini ağabeyine söyleme. O, ağabeyini öldürmek istiyor, büyücü cadı o.” demiş.

“Söylemem.” demiş görüncesi.

Kız, ağabeyi döner dönmez karşısına çıkıp “Ağabey, falan nine yine geldi. Falan yerde ateş akordeonu varmış. Ağabeyin bunu alıp gelirse size bu dünyada başka bir şey gerekmez diye söyledi.” demiş.

Ağabeyi “Tamam giderim.” demiş.

Yiğidin hanımı ağlayarak “Sen gidersen oralardan dönemezsin. Benden ayrılıp öyle git.” demiş.

“Hayır, ayrılmam. Ben ölmek için değil, dönmek için gidiyorum.” demiş yiğit.

Hanımı “Sen dönemezsin oralardan, öleceksin. O ihtiyar kadın seni öldürtmek istiyor.” demiş. Yiğidin hanımı ağlayarak kalmış. Yiğit atına atlayıp gitmiş.

Yiğit gittikten biraz sonra hanımı peşinden gelip onu yakalamış da “İşte sana bir mendil. Falan yere vardığında ateş dağına görürsün. Eğer o yanardağına çıkabilirseniz üç ev görürsünüz. Eniştemiz geldi, eniştemiz geldi diye seni karşılarlar. İkinci eve gir. Orada kızlar vardır. Seni eniştemiz gelmiş diye karşılayıp misafir ederler. Üçüncü evde bir kız uyur. O kadar güzel bir kız ki dünyada onun kadar güzel başka bir kız yoktur. Sakın ona bakma. Eğer bakarsan ona hayran olursun. O evin ikinci odasına gir. Akordeon o odada. Akordeonun kılıfına sakın dokunma. Akordeonu alıp odadan çık. Kızın yanından geçerken de bu mendille kızın yüzünü örtüp öyle çık. Yoksa kıza hayran olup orada kalırsın. Ona bir hayran oldun mu, işin biter. Akordeonu alamazsın.” demiş.

Ondan sonra yiğit, hanımının söylediği yere varmış. Atına sertçe vurmuş. At zıplayıp ateş dağına tırmanmış. Atın ayağı yanardağa ilişmemiş. Yiğit, hanımının söylediği yere gelip bir eve girmiş. Onu kızlar karşılamışlar da “Ey! Eniştemiz gelmiş, eniştemiz gelmiş.” demişler. Yiğidi alıp içeri girmişler. Onu yedirmişler, içirmişler.

Yiğit o evden çıkıp ikinci eve geçmiş. Orada daha çok kız varmış. Onlar da yiğidi eniştemiz gelmiş diye karşılayıp birinci evden daha çok ikramlarda bulunmuşlar.

Şimdi yiğit üçüncü eve girmiş. Sedirde o kadar güzel bir kız yatıyormuş ki kızın bir yüzü aya, bir yüzü güneşe, alnı da yıldızlara benziyormuş. ^{F575.1} Bu kızın yüzünü mendille örttükten sonra ikinci odaya geçmiş. Akordeonu alıp kılıfına dokunmadan oradan ayrılmış. Kız da uyuyarak kalmış.

Yiğidin atı dağ başında uçurumun kıyısında kalmışmış. Yiğit hızlıca atına atladıktan sonra atına vurup gitmiş. Dağdan aşağıya inerken atının arka ayağı ateş dağına ilişmiş. Yiğit takla atıp ileriye doğru ateşsiz yere

düşmüş. At yanıp kalmış. Sonra yiğit akordeonu alıp yaya olarak dönerken bir ihtiyara rastlamış.

İhtiyar “Oğlum nereye gidiyorsun? Ne alıp dönüyorsun?” demiş.

“İşte ateş akordeonunu aldım, dönüyorum.” demiş yiğit.

“Haydi bu çubukla değişelim.” demiş ihtiyar.

“Bu çubuk ne işe yarar ki?” demiş yiğit.

“Duy, dubinka, dedikten sonra istediğin her şeyi vurup öldürür.” demiş ihtiyar.

“Ver öyleyse.” demiş yiğit.

Yiğit, akordeonu ihtiyara vermiş. İhtiyar biraz gittikten sonra “Duy, dubinka!” diye avazı çıktığı kadar yiğit bağırmaya başlamış. Çubuk,^{D1254.1.} ihtiyarı vurup öldürmüştü.^{D1402.10.} Yiğit akordeonu da çubuğu da alıp dönmüş.

Yiğit, koltuğunun altına bir eyer örtüsü kıstırmış başka bir ihtiyara daha rastlamış. O ihtiyar “Oğlum, ne alıp dönüyorsun?” demiş.

“İşte ateş akordeonunu aldım, dönüyorum.” demiş yiğit.

“Bu eyer örtüsüyle değişelim oğlum.” demiş ihtiyar.

“Bu eyer örtüsü ne işe yarıyor ki?” demiş yiğit.

“Bu eyer örtüsünü^{D1209-9.} ne ölüsü olursa olsun, onun üstüne örttüğünde ölü dirilir.” demiş.

“Tamam dede değişelim. Benim at ölmüştü.” demiş yiğit. Sonra yiğit, ihtiyar adam biraz gittikten sonra “Duy, dubinka!” diyerek çubuğu fırlatmış. Çubuk, ihtiyar adamı vurup öldürmüştü. Artık eyer örtüsü de akordeon da çubuk da yiğidinmiş.

Yiğit oradan atının yandığı yere gitmiş. Eyer örtüsünü atının üstüne örtünce^{E134-2.} at sıçrayıp kalkmış. Sonra yiğit atına binip evine dönmüş. Her şeye sahip olan yiğit bir gün dinlendikten sonra yeniden ava çıkmış. İhtiyar bir adamı yani yiğidin babasını dokuz kurt kovalıyormuş.

“Ey oğlum, beni bu beladan kurtar.” demiş ihtiyar adam.

Yiğit dokuz kurdu “Duy, dubinka!” diyerek çubuğuyla öldürmüştü, ihtiyar adamı kurtarmış.

“Oğlum, gel bana misafir ol.” demiş ihtiyar adam.

“Dede, sen beni böyle yalnız çağırma. Benim hanımım var, kız kardeşim var. Biz gelirsek üç kişi geliriz. Sen bize bir gün söyle, biz geliriz.” demiş.

“İşte falan günde gelin. Ben başka misafirler de çağıracağım.” demiş ihtiyar adam.

“İşte, sen böyle söyle.” demiş yiğit.

Ondan sonra yiğit evine dönmüş. Bir zaman sonra misafirlığe gidecekleri gün gelmiş. Yiğit üç tane at arabası hazırlamış. Birisine hanımının annesi ile babasını bindirmiş. Yiğidin artık kayınbabası ile kaynanası da varmış. Birisine kız kardeşini, birisine de hanımıyla kendisi binmiş. Yiğidin at arabası en arkada, bunlar gitmişler.

Bunlar hep birlikte ihtiyar adamın evine gelmişler. Şimdi bunlar eve girmeden önce kapının dibindeki evin köşesine vurmaları gerekmiş. Burada yiğidin annesi yaşıyormuş.

Arabadan inmişler. Hanımının annesi ve babası, kız kardeşi evin köşesine vurmuş. Yiğidin vuracağı sırada hanımı ona engel olup “Vurma!” demiş.

Bunu yiğidin hanımına daha önceden silahlı muhafızları gelip söylemişmiş.

“İşte, herkes vurdu. Bu vurmadı.” demişler.

Şimdi burada insanlar toplanmışmış. Oturup onları bekliyorlarmış. Oradakiler ona “Niçin vurmadın? Niye vurmadın? Sen bizim yaptığımızı neden yapmadın?” diye sormuşlar.

Cevabı yiğidin hanımı vermiş “Yok, ona vurmak hoş değil, işte anlatacağım. Kim doğru değil derse onu öldürmek için emir verin.” demiş.

“Tamam, haydi söyle.” demişler.

“Şu kümese benzeyen evdeki kadınla ilgili her şeyi başından sonuna kadar anlatacağım.” demiş yiğidin hanımı.

Sonra yiğidin hanımı, babasının kızını niçin ormana getirip bıraktığından başlayıp her şeyi anlatmış: “Sen bu kızla evlendikten sonra hacca gittin. Büyük hanımına ‘Ne hazırlayacaksın?’ diye sordun. O, ‘Dünyada

eşi benzeri olmayan elbiseyi hazırlayacağım.’ dedi. Sonra küçük hanımına ‘Sen ne hazırlayacaksın?’ diye sordun. O ‘Sen döndüğünde bir erkek, bir kız çocuğumuz olacak.’ dedi. Ondan sonra sen hacca gittin. Bir büyücü kadın büyük hanımına dünyada eşi benzeri olmayan bir elbise hazırlayıp verdi. Bu büyücü kadın, genç hanımının doğumunda ebelik yaptı. Hanımın biri erkek biri kız iki çocuk dünyaya getirdi. Ama büyücü kadın çocuklarını suya bıraktı. Hanımının koynuna iki köpek yavrusu koydu. İşte bak! Oğlun şu, kızın da bu. Çocukları balıkçılar bulup büyüttü. Bütün bunların hepsini şu ihtiyar kadın yaptı.” demiş.

“Hayır, ben yapmadım. Doğru değil.” demiş ihtiyar kadın.

Yiğidin hanımı “Kesin başını, hepsi doğru!” demiş. Sonra da ihtiyar adama “Senin dürüst hanımın o, bizim de annemiz olur.” demiş.

Böylece ihtiyar adam kümese benzeyen evden hanımını çıkarmış. Onunla yeniden evlenmiş. Yiğit ve hanımı, ihtiyar hanım ile büyücü kadını öldürmüşler. Sonra evlerine dönüp gitmişler.

Ondan sonra bunlar birbirlerine misafirlğe gelip giderek hayatlarına devam etmişler. Masal da burada biter.

2.45.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 45

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 45

F821. Extraordinary dress (clothes, robe, etc.) / *Olağanüstü elbise* TOM: 45

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* TOM: 45

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) TOM: 45

F725.5-2. Water girl. Girl lives under water / *Su kızı. Kızın su altında yaşaması* (MEK) TOM: 45

F133. Submarine otherworld / *Su altı dünyası* TOM: 45

F725.3.3. Undersea house / *Su altı evi* TOM: 45

B41.2. Flying horse / *Uçan at* TOM: 45

F713.4. Pond of milk / *Süt gölü* TOM: 45

G220.0.1-1. White (benevolent) witch / *İyi (yardımsever) cadı* (MEK) TOM: 45

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 45

B211.5. Speaking fish / *Konuşan balık* TOM: 45

D1601.18-4. Self-playing gramofon / *Kendi kendine çalan gramofon* (MEK) TOM: 45

F575.1. Remarkably beautiful woman / *Dikkat çekici güzel kadın* TOM: 45

D1254.1. Magic wand / *Sihirli değnek (çubuk, asa)* TOM: 45

D1402.10. Magic wand kills / *Sihirli çubuğun öldürmesi* TOM: 45

D1209-12. Magic saddle blanket (caparison) / *Sihirli eyer örtüsü* (MEK) TOM: 45

E134-2. Resuscitation by covering dead body with saddle blanket / *Ölü gövdenin üstüne eyer örtüsünü sererek diriltme* (MEK) TOM: 45

2.46. BALIKÇI OĞLU KATIP

2.46.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda Kayyum isminde balıkçı bir dede varmış. Dede, hanımı ve Katıp isimli oğlu ile birlikte fakir bir hayat sürüyormuş. Nine yün eğiriyormuş. Kayyum Dede de her sabah erkenden balık tutmaya gidiyormuş. Ancak Kayyum Dede bütün gün ne kadar uğraşırda uğraşsın, üçten fazla balık tutamıyormuş. Dedenin getirdiği balıklardan birini satıp onun parasıyla ekmek, tuz alıyorlarmış. Ninenin eğirdiği yünleri satıp onunla da ev için gerekli şeyleri alıyormuş. Bunlar bu şekilde yaşıyorlarmış.

Günlerden bir gün oğulları Katıp “Baba, bugün balığa ben gideyim.” demiş.

Dede ile nine oğullarını tek başına balığa göndermeye korkuyorlarmış. Ama Katıp’ın gönlünü kırmamak için kabul etmişler. Katıp çok sevinip babasının balık tutma takımlarını almış. Sonra babasının balık tuttuğu göle giderek balık tutmaya başlamış.

O sırada Katıp’ın yanına atlı bir dede gelerek “Merhaba Katıp!” diye seslenmiş.

Katıp hiç görmediği bir dedenin kendisine ismiyle seslendiğini duyunca şaşırıp kalmış. Şaşırda da bu durumu belli etmemek için dedeyle selamlaşmış. Biraz söyleştikten sonra dede “Sen oltanı suya bırakma.” demiş.

Dede böyle söyledikten sonra atından inmiş. Sonra çantasından bir ip çıkarıp “İşte bu iple benim ellerimi, ayaklarımı sıkıca bağla. Sonra beni suya bırak. Sana bu hizmetin için yüz akçe. Eğer ben sudan ellerim yukarıda bir şekilde çıkarsam beni suyun kıyısına çıkar. Eğer ayaklarım yukarıda bir şekilde çıkarsam beni sudan çıkarıp şuraya gömersin. Gömdüğün için de şu atımla beraber üstündeki eşyalarımı alırsın.” demiş.

Katıp bu sözleri duyunca çok şaşırıp “Yok dede, ben adam öldürecek birisi değilim. Ben seni suya bırakmam.” demiş.

Dede “Ben senin kimseyi öldürmeyeceğini çok iyi biliyorum ama sen beni dinle. Ben ne söylersem onu yap. Benim bu işe rızam var. Rızam olduğu için geldim.” demiş.

Katıp istemese de dede onu ikna etmiş. Katıp onun elini ayağını iple bağlamış. Sonra onu suya atmış. Dedeyle bırakınca su fokurdamaya başlamış. Daha ilk dakikadan dedenin ayakları yukarı kalkmış. Katıp, dedeyi sudan çıkardıktan sonra bir kabir kazıp onu gömmüş. Sonra ata binip evine dönmüş. Evine dönünce annesi ile babası Katıp’ı azarlamışlar. Ona “Niçin başkasının atını alıp geldin?” demişler.

Katıp başından geçenleri annesi ve babasına anlatmış. Böylesine komik bir olaydan dolayı annesi ve babası keyiflenmiş. Ama bir yandan da Katıp’ın bir adamı öldürüp eşyalarını çalmış olabileceğinden dolayı onu hapishaneye atarlar diye de kaygılanmışlar.

Gece geçmiş, hiç kimseler gelmemiş. Katıp’ın babası sabah olunca atı pazara çıkarıp satmış. Parasıyla da ev için gerekli ne varsa alıp gelmiş.

Böyle bir zaman yaşadıkdan sonra, bunların paraları bitmiş. Katıp, annesi ile babasından yeniden izin alıp balık tutmaya gitmiş. Katıp gölün yanına gelmiş. Balık tutmaya hazırlandığı sırada tıpatıp daha önce ölen dedeye benzeyen aynı onun gibi giyinmiş, aynı onun gibi bir ata binmiş bir ihtiyar gelip Katıp’a selam vermiş.

Katıp onu görünce çok şaşırıp “Ben bu dedeyi gömmüştüm, nasıl dirildi acaba?” demiş.

Dede, Katıp’a “Sen sakın şaşırma. Sana yüz akçe para. Benim ağabeyimi nasıl gömdüysen beni de öyle göm.” demiş.

Katıp bu sözleri duyunca hiç korkmadan dedenin ellerini ayaklarını bağlayıp onu suya bırakmış. Biraz sonra dedenin ayakları su üstüne çıkmış. Katıp bunu görünce “Tamam, bunun da atı bana kaldı.” diyerek dedeyi gömmüş. Sonra ata binip eve dönmüş. Bu atı da pazara çıkarıp satmışlar.

Epeyce bir zaman geçtikten sonra babası hasta olduğundan balık tutmaya Katıp gitmiş. Katıp gölün yanına gelince ne görsün, aynı dede aynı ata binip gelmiş. Dede, Katıp ile selamlaşmış. Aynı daha önceki dedelerin konuştuğu gibi konuşmuş. Katıp daha önceki dedelerin ellerini ayaklarını bağladığı gibi bu dedeyi de bağlayıp suya bırakmış. Bu sefer su daha şiddetli fokurdamaya başlamış. Bir dakika sonra dedenin elleri görünmüş. Katıp, dedeyi sudan çıkarmış. Dede sudan çıkınca “Oğlum Katıp sana çok teşekkür ediyorum. İki ağabeyime nasip olmadı, bana nasip oldu.” Sonra dede çantasından bir sofraya bezi çıkarıp “Sen de çok yoruldu, acıktın. Ben de çok acıktım. Gel birlikte yemek yiyelim.” demiş, sofraya bezini^{D1153.1.} yazmış.

Sofra bezinden ne istersen o yemekler çıkıyormuş.^{D1472.1.8.} Bunlar iyice karınlarını doyurmuşlar. Dede, sofraya bezinde kalan yemekleri yere dökmüş. Katıp bu işe akıl erdiremeyip “Dede, sen yaşlı bir adamsın. Yemeği niye döktün?” demiş.

Dede “Sofra bezinin özelliği böyle. Kalan yemekleri dökmezsen üç gün yemek vermez.” demiş.

Bunlar yemeklerini yiyip dinlendikten sonra dede, Katıp’a “Haydi, benimle birlikte bir ay çalış. Sana emeğin için yüz akçe. Parayı annene babana götürüp ver.” demiş. Dede böyle dedikten sonra Katıp’ı evine bırakmış.

Katıp eve dönünce parayı ne karşılığında aldığını söyleyip yüz akçeyi annesine babasına vermiş. Katıp’ın annesi ile babası tek evlatlarını yabancı bir ihtiyara inanıp göndermeye razı olmamışlar. Ama Katıp, annesine ve babasına gitmek için yalvarınca onlar razı olmuşlar. Sonra delikanlı, ailesiyle vedalaşıp gitmiş. Katıp gölün yanına geldiğinde dede onu iki atla bekliyormuş. Atın birine Katıp, diğerine dede binmiş. Bunlar yola çıkmışlar.

Bu şekilde gece oluncaya kadar gitmişler. Gece olunca dede, Katıp’a “Gün boyu yol gittik. Yorulup acıktık. İşte şurada biraz dinlenelim.” demiş.

Durup attan inmişler. Atları çayıra saldıktan sonra bir çadır kurmuşlar. Karınlarını doyurduktan sonra orada dinlenmişler. Katıp atlara bakmaya gitmek istemiş ama dede onu durdurup “Oğlum sen atları merak etme. Atlara gerek duyduğumuzda atlar hemen yanımızda olurlar. Sen yatıp dinlen. Sabah erkenden yola çıkarız.” demiş.

Katıp bu sözleri duyunca güzel bir uyku çekmiş. Sabah Katıp uyanıp kalkınca atların çayırdaki olduğunu görmüş. Sofra bezini yazıp karınlarını doyurduktan sonra kalan yemekleri dökmüşler. Ondan sonra atlarına binip yola çıkmışlar. Bunlar epeyce bir yol aldıktan sonra bir deniz kıyısına varmışlar.

Dede burada Katıp’a “Ya Katıp, kaç günlük yol geldik?” diye sormuş.

Katıp “Üç günlük.” demiş.

Dede “Yok oğlum, üç günlük değil, üç aylık yol geldik. Bizim şu denizi geçmemiz gerek. Bunun için sen bir tılsım duası öğrenmelisin. Sen duayı öğrendiğinde biz burada yaşarız.” demiş.

Dede böyle demiş de Katıp’a duayı öğretmeye başlamış. Katıp çok akıllı olduğundan iki günde duayı öğrenmiş. Sonra dede ile Katıp atlarına binmişler. O zaman dede “Yum gözlerini, şimdi de duayı oku. Ben söylemeden de gözlerini açma.” demiş.

Biraz yol aldıktan sonra dede, Katıp’a “Gözlerini açıp bak hele!” demiş. Katıp gözlerini açınca çok korkmuş. Çünkü bunlar denizin dibine doğru gidiyorlarmış. Su, tünel gibi olup ayrılmışmış.^{D1551-10} Katıp yeniden gözlerini kapamış. Biraz daha gittikten sonra dede “Oğlum, aç gözlerini.” demiş. Katıp gözlerini açınca kendisini denizin karşı tarafında kuru bir yerde bulmuş.^{D2121.2} Bunlar burada yemek yiyip dinlendikten sonra yollarına devam etmişler.

Epeyce bir zaman geçince uzun ve geniş bir dağın olduğu yere gelmişler. Burada dede “İşte Katıp, geldik.” demiş.

Atlarından indikten sonra atları salmışlar. Burada dede söze başlayıp “Şimdi ben tılsım okuyacağım. Benim tılsımından sonra bu dağ yok olur. Bu dağın altında bir kapı var. O kapıda senin ismin yazıyor. Senden başka hiç kimse o kapıdan içeri giremez. Bunun için seni buraya getirdim. Sen bu

kapıyı görünce kapının yanına git, kapıyı tıklad. Kim var orada diye sana sorarlar. Sen ‘Balıkçının oğlu Katıp, açın kapıyı.’ diye cevap ver. O zaman kapı açılır. Sen kapıdan girince senin üzerine iki iri köpek gelir. Sen bir adım öne atlayınca onlar yok olur. Sonra ikinci kapıdan geçersin. Orada iki aslan vardır. Onlardan da korkma, onlar da tılsımdır. Duvarda kamçı var. O kamçıyı alıp aslanların üstüne doğru savur. Onlar yok olurlar. Sonra sen üçüncü kapıdan girersin. Orada ise üstüne ateş gelir. O kamçıyı ateşin üstüne bırak, ateş söner. Dördüncü kapıdan girdiğin zaman annene benzeyen ihtiyar bir kadın görürsün. Bak, en zoru bu. Sen ona acıma, merhamet etme, inanma. O kadın senin annen değil. O da tılsımdır. Eğer ona acırsan senin işin biter. Sen ona elbiselerini çıkarmasını söyle. Sakın ona yakın durma. Askıda asılı olan kılıcı al da ‘Eğer yakınımaya gelirsen, soyunmazsan başımı keserim!’ dersin. Yalnız dikkat et. O ağlayıp sızlayıp beni soyma diye yalvarır. Öyle sözler söyler ki sakın inanma, onu soyundur. O soyununca beşinci kapı görünür. Orada bir masa var. Masanın üstündeki bardağın içinde altın bir yüzük var. O altın yüzüğü aldığı zaman seni benim yanına çıkarırlar. Lakin dikkat et. Sakın korkma ve acıma. Aksi takdirde yok olursun.” demiş.

Katıp kabul edince dede duayı okumaya başlamış. Dağ yok olmuş. ^{D2095-2.} Dağın altında bir demir kapı ^{D1552.0.1.} görünmüş. Katıp kapının yanına gidip tıkladmış. Kapıdan “Kim var orada. Ne gerek?” diyen bir ses duyulmuş.

Katıp o zaman “Ben balıkçının oğlu Katıp, açın kapıyı.” deyince kapı açılmış.

Katıp kapıdan içeri girmiş. Girer girmez üstüne iki iri köpek havlayarak gelmiş. Katıp korkmamış, ileriye atılmış. Köpekler oracıkta kaybolmuş. ^{D2095.} İkinci kapı açılmış. Katıp kapıdan içeri girmiş. Üstüne doğru iki aslan kükreyerek gelmiş. Katıp kamçıyı ^{D1208.} alıp aslanların üzerine savurmuş. Aslanlar hemen oracıkta yok olmuşlar. ^{D2095-3.} Üçüncü kapı açılmış. Katıp kapıdan içeri girmiş. Girince üstüne alevler gelmiş. Katıp bu duruma şaşırmamış. Hemen kamçıyla ateşi söndürmüş. Dördüncü kapı açılmış. Katıp kapıdan girince orada oturmakta olan annesini görmüş. ^{D2031.}

Bu tılsımlı ihtiyar kadın “Ey bebeğim, bir tanem, iki göz nurum; sen nerelerden geliyorsun? O dede seni şaşkına çevirip aç susuz yürütmüştür.” demiş. Daha birçok tatlı sözler söyleyip Katıp’ı kucaklamak istemiş.

Ama Katıp afallamamış. Hemen kılıcı alıp “Bana yaklaşma, hemen soyun!” diye emretmiş.

İhtiyar kadın bu durumu görünce gidip yerine oturmuş da söylene söylene ağlamaya başlamış. Katıp, annesinin ağladığını görünce dedenin söylediği sözleri unutmuş. İçinden bir acıma hissi duymuş. Katıp her şeyi unutup acımaya başlayınca tılsımın gücü onu gökyüzüne savurmuş.^{D1336.8.} Fakat dede, Katıp’ı yere düşmeden tutmuş. Sonra dede onu çeşitli ilaçlarla iyileştirmiş. İyileştirince ona “Ben sana söylemişim. Hiçbir şeyden korkma, hiçbir şeye acıma diye ama sen dayanamayıp acıydın. Tam zamanında seni tutabildim. Yoksa ölmüştün.” demiş.

Katıp “Duayı oku dede, yeniden gireceğim.” demiş.

Dede “O kapı yılda bir kere açılıyor. Bu yüzden biz bir yıl burada bekleyeceğiz.” demiş.

Katıp kabul etmiş. Bir yıl burada yaşamışlar. Bir yıl geçince dede yeniden duayı okumuş. Katıp yine içeri girmiş. Artık Katıp hiç korkmadan daha önce de geçtiği üç kapıdan geçmiş. Dördüncü kapıdan içeri girince annesini orada görmüş. Katıp içeri girince annesine benzeyen ihtiyar kadın “Ey canım evladım, bir yıldır nerelerdesin?” diye ağlaya ağlaya Katıp’ın yanına doğru gelmeye başlamış.

Katıp hemen kılıcı alıp “Tez soyun yoksa başını keserim!” demiş.

İhtiyar kadın, Katıp’a “Beni soyundurma.” diye yalvarmış ama Katıp onu dinlememiş. İhtiyar kadın orada soyunur soyunmaz yok olmuş. Ondan sonra beşinci kapı açılmış. Katıp kapıdan içeri girmiş. Bardaktan altın yüzüğü alıp dedenin yanına dönmüş. Dede, Katıp’tan yüzüğü almış. Sevinçle ona “Katıp oğlum, sana dünyada ne şey gerekiyorsa hepsini yapayım.” demiş.

Katıp düşünmüş de “Bana şu sofraya bezini versen yeter.” demiş. Dede sofraya bezini Katıp’a vermiş.

“Daha başka bir şey gerek mi?” demiş dede.

Katıp, dedeye “Bu yüzüğün hikmeti nedir?” diye sormuş. Dede yüzüğün hikmetini söylememiş.

“Ya Katıp, ne zaman başın sıkışırsa o vakit ‘Gel dede.’ diye beni çağırırısın. Ben yanına gelirim.” demiş. Ondan sonra Katıp ile vedalaşmış. Ona gözlerini yummasını söylemiş.

Katıp gözlerini yummuş. O vakitte bir rüzgârın esip gitmesi gibi ayakları yere değmeden yol almaya başlamış. Katıp gözünü açınca kendini balık tuttuğu gölün yanında bulmuş.

Sonra Katıp evine dönmüş. Evde babası kamburlaşıp çökmüş, annesi ise ağlamaktan kör olmuşmuş. Çünkü Katıp'ın evden gitmesinin üzerinden bir yıldan fazla zaman geçmişmiş. Evde yiyecek içecek hiçbir şey kalmamışmış. Babası çok ihtiyarladığından balık tutmaya gidemiyormuş. Annesinin de gözleri görmediğinden bunlar komşuların verdiği yemeklerle karınlarını doyurup yaşıyorlarmış. Katıp'ın bıraktığı parayı da balıkçı dedenin açgözlü kardeşi gelip almışmış.

Katıp döndükten sonra dededen aldığı sofraya beziyle bunlar iyi bir şekilde yaşamaya başlamışlar. Katıp etrafta ne kadar fakir komşuları varsa hepsini her gün doyurmaya başlamış. Katıp'a bir aşhane açmasını söylemişler. Ama Katıp aşhane açmayıp "Bana zenginlik gerek değil. Aşhane açıp halkı parayla doyurmak bana göre değil. Ben herkesi para almadan doyuracağım." demiş.

Böyle mutlu bir şekilde yaşayıp giderlerken bu sofraya bezi hakkındaki haberleri Katıp'ın zengin amcası duymuş da Katıplara misafirliğe gelmiş. Ona da sofraya bezinden nefis yemekler yedirmişler, ikramlarda bulunmuşlar. Bunu gören bu cimri amca sinirden kudurup ertesi gün padişahın yanına gitmiş de "Ey kudretli, güçlü padişahımız! Sen sakın bana öfkelenme. Benim balıkçı ağabeyimin Katıp isminde bir oğlu var. O, 'Eğer padişah izin verirse ben ona dünyada eşi benzeri olmayan kırk katlı bir saray yapmak isterim.' diyor, demiş.

Padişah bu haberi duyunca Katıp'ı çağırtmış. Ona öfkelenerek kırk katlı bir saray yapmasını emredip "Niçin kendin gelip söylemiyorsun, amcana söyletiyorsun. O yaşlı adamı buralara kadar yürütüyorsun?" demiş.

Zavallı Katıp "Ben böyle sözler söylemedim, ben saray yapmasını bilmiyorum." diye padişaha söylemiş. Ama padişah, Katıp'a inanmamış. Sarayı yapması için ona kırk gün süre vermiş. Katıp padişahın yanından kaygılı bir şekilde çıkıp gitmiş.

Yolda giderken Katıp, ihtiyar bir dedeye rastlamış. Bunlar selamlaşmışlar. Katıp dedeyi tanıyamamış.

Dede "Ya oğlum Katıp, nereye gidiyorsun? Neler yapıyorsun?" demiş.

Katıp nasıl bir işe bulaştığını dedeye anlatmış.

Dede “Ben sana başına kötü bir iş gelirse beni çağır demiştim. Ama sen beni aklından çıkarıp unutmuşsun.” demiş.

Katıp o an dedeyi tanımış. Bunlar bir kez daha selamlaşmışlar.

Sonra dede “Ben artık yaşlandım, ölüm bana yakındır. Beni de ağa-beylerimin yanına göm. O yüzük senin adına yazılmış. Yüzüğü al. O yüzükle^{D1076}. dünyada ne iş varsa hepsini yapabilirsin.” demiş. Sonra yüzüğü Katıp’a verdikten sonra orada can vermiş.

Katıp dedeyi gömdükten sonra “Ben ona nasıl saray yapılır göstereyim hele!” diyerek padişahın yanına gitmiş. Yüzüğü salladıkça askerler çıkmış.^{D1475-11}. Bu askerlerle padişahı, zenginleri, kovup göndermiş. Ondan sonra Katıp sakın bir hayat yaşamış.

2.46.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 46

D1153.1. Magic tablecloth / *Sihirli sofr* TOM: 46

D1472.1.8. Magic table-cloth supplies food and drink / *Sihirli sofr*
bezinin yemek ve içecek sağlaması TOM: 46

D1551-10. Magic spell causes waters to divide / *Sihirli tulsımın suyu*
ikiye ayırması (MEK) TOM: 46

D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli*
seyahat TOM: 46

D2095-2. Mountain disappears by magic (spell) / *Sihir (tulsım) yoluyla*
dağın yok edilmesi (MEK) TOM: 46

D1552.0.1. Door opens in mountain / *Kapının dağın içine açılması*
TOM: 46

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* TOM: 46

D1208. Magic whip / *Sihirli kamçı* TOM: 46

D2095-3. Magic disappears by whip / *Kamçı aracılığıyla sihirli yok*
olma (MEK) TOM: 46

D2031. Magic illusion / *Sihirli göz aldanması* TOM: 46

D1336.8. Magic spell gives weakness / *Sihirli tulsımın güçsüzlük vermesi* TOM: 46

D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* TOM: 46

D1475-11. Magic soldier-producing ring / *Yüzüğün sihirli asker sağlaması* (MEK) TOM: 46

2.47. ARABACININ OĞLU

2.47.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda arabacılar at beslerlermiş. Bu atlarla insanları taşırlarmış.

Günlerden bir gün arabacının bir işi olduğundan o gün işe çıkamayıp oğlunu işe göndermiş. Oğlan arabaya binen kişiyi götürmüş. Oğlan atla padişahın sarayının yanından geçerken padişahın kızını balkonda otururken görmüş. Arabacının oğlu ilk bakışta bu kıza âşık olmuş. Arabadaki kişiyi gideceği yere bıraktıktan sonra delikanlı dönüp babasına “Ben padişahın kızıyla evlenmek istiyorum.” demiş.

Babası “Kudurma, hiç padişah bize kızını verir mi?” demiş.

“Verir, git iste.” demiş delikanlı.

Babası mecbur kızı istemeye gitmiş. Padişahın sarayına gelmiş. Kapının önünde iki taş varmış. Birisi dilencilerin oturduğu, diğeri de dünürçü gelenlerin oturduğu taşmış. İkinci taşa kız istemeye gelenler oturmuş. Arabacı gelmiş de bu dünürçü taşına oturmuş.

Padişah pencereden taşa birinin oturduğunu görünce “Kapının önünde birisi var. O doğru taşa oturmadı. Ne istiyorsa çıkarıp verin.” demiş.

Bir parça ekmek çıkarıp arabacıya vermişler. “Yok, ben dilenci değilim. Ben dünür olmak için geldim.” demiş arabacı.

İçeri girip padişaha söylemişler. “Çağırın gelsin.” demiş padişah.

Arabacı içeriye gelip niçin geldiğini söyleyip “Benim oğlum senin kızına âşık olmuş.” demiş.

Padişah düşünüp taşınmış da “Kızımı vereceğim ancak şöyle bir şartım var. Bir yıl içinde oğlun hiç kimsenin bilmediği bir hüner öğrensın.

Eğer öğrenirse kızımı alır. Öğrenemezse onun başını keserim.” demiş.

Arabacı evine dönüp oğluna “Artık senin arkandan da benim başımı keserler. Padişah şöyle şöyle söyledi.” demiş.

“Haydi baba! Birlikte işe çıkalım.” demiş oğlu.

Bunların ikisi “Şurada yemek yiyelim.” diyerek bir göl kıyısına gelmişler. Gölde su alıp yiyip içtikleri sırada babası geçirivermiş.^{D1421.1-17.} Geçirince suyun altından bir cin^{G307.} çıkıp gelerek “Niye çağırdınız beni?” demiş.

“Yok, biz kimseyi çağırmadık.” demişler.

“O zaman niçin ‘E-e!’ diye benim adımlı söylediniz?” demiş.

Cin böyle söyleyince arabacı “Bize hiç kimsenin bilmediği hüneri bilen birisi gerek. Böyle bir hüneri kim öğretebilir?” demiş.

“Ey, o hüneri ben öğretirim. Bir yıl içinde oğlun öğrenir. Bir yıl sonra gelip oğlunu alırsın.” demiş. Dev, delikanlıyı alıp suyun altına götürmüş. Arabacı da evine dönüp gitmiş

Suyun altına^{F133.} Gelince delikanlı burada atlar,^{F725-10.1.} sığırlar,^{F725-10.2.} hayvanlar,^{F725-11.} evler^{F725.3.3.} görmüş. Delikanlı su altında iki kızla^{F725.5-3.} tanışmış. Kızlar ona “Sen buraya niye geldin?” diye sormuşlar.

Bu delikanlı şöyle şöyle hünerler öğrenmek için buraya geldiğini söylemiş.

Kızlar “Sen hiç kaygılanma, biz sana öğretiriz. Ancak baban seni almaya gelince ‘Neler öğrendin?’ diye sorar. Sen ‘Hiçbir şey öğrenmedim. Dev^{G0.} beni bir yere kapattı, yüzünü bile görmedim.’ dersin. Eğer öğrendim dersen dev sana öfkelenir. Seni evine göndermeyip hapseder.” demişler.

Tamam, bir yıl geçmiş. Kızlar delikanlıya türlü türlü hünerler öğretmişler. Bir yıl sonra delikanlının babası gelmiş. Babası gölün yanında beklerken dev, delikanlıyı suyun altından çıkarmış.

“Oğlum nasıl hünerler öğrendin?” demiş babası.

“Şey, ben bir yıl boyunca hiçbir hüner öğrenmedim. Benim devi gördüğüm de yoktu zaten.” demiş oğlu.

“Nasıl öğrenmedin, öğrettim ben sana!” demiş dev.

Dev ile delikanlı tartışmaya başlamış. Birisi öğrettim, birisi öğrenmedim diyormuş.

Dev “Al git oğlunu. Bu oğlan ömründe hiçbir iş öğrenemez.” demiş.

Babası öfkelenip oğlunu alıp gitmiş. Bunlar evlerine dönüp fakir hayatlarına devam etmişler.

Delikanlı, babasına “Baba yarın ben at olacağım.^{D131} Sen pazara gidip beni satarsın. Dikkat et yalnız, yuları satma. Eğer yuları satarsan benim işim biter.” demiş. Babası yuları satmayacağına dair söz vermiş.

Sabah olunca kapının önünde çok güzel bir at dans eder gibi duruyormuş. Böyle bir at padişahda bile yokmuş. İhtiyar adam atı alıp pazara gitmiş. Pazara gelince bu güzel atın etrafında herkes toplanmış. Başka atlar bin akçe ederken bu at bin beş yüz akçe ediyormuş.

Bir kişi gelmiş de “Satacak mısın?” demiş

“Satacağım.” demiş arabacı.

“Ne kadar istiyorsun?” demiş alıcı.

“Bin beş yüz akçe.” demiş arabacı.

“Tamam, ben atı alıyorum.” demiş alıcı kişi. Sonra parayı sayıp atı almış.

“Yuları satılık değil.” demiş arabacı.

“Nasıl olur, yuları olmadan at mı satılır? Yular için beş yüz akçe veriyorum.” demiş alıcı.

“Hayır, beş yüz akçeye satmam.” demiş arabacı.

“Al öyleyse, iki bin beş yüz akçe, yular için de bin akçe.” demiş alıcı.

Arabacı, oğlunun “Yularla satma.” dediğini unutmuş. Paraya tamah edip yuları satmış. Paraları da cebine koyup evine dönmüş. Atı alan adam atı evine getirmiş. Atın ayaklarını köstekleyip bağladıktan sonra evine girmiş.

Bu adamın bir oğlu varmış. Bu oğlan bu güzel atın ayaklarının kösteklendiğini görmüş. Oğlan, ata çok acımış. Sonra atın yanına gelip atı kösteklerinden kurtarıp salıvermiş. Sonra eve girip babasına “Baba bu kadar güzel bir ata böyle eziyet edilir mi? Ben onu salıverdim.” demiş.

“Eh be oğlum, bütün her şeyi berbat ettin. Şimdi o at kaçmıştır.” demiş babası.

Çıkıp bakmışlar, at yokmuş. Adam atın arkasından gitmiş. Bakıp görmüş ki at güvercine dönüşmüş.^{D412.4-3.} Adam, ihtiyar bir kadına dönüşüp^{D12.} güvercini takip etmeye başlamış. O sırada padişahın kızı balkondaymış. Güvercin, padişahın kızının yanına gelip insana dönüşmüş.^{D354.1.}

Delikanlı “Ben şimdi yüzük olacağım. Kim isterse istesin sen yüzüğü verme. Seni çok sıkıştırırlarsa yüzüğü alıp yere at, sakın birisinin eline verme.” demiş.

Delikanlı yüzük olmuş.^{D263.1.} Padişahın kızı da yüzüğü alıp parmağına takmış.

İhtiyar kadın, padişahın kızının yanına gelip ihtiyar bir adama dönüşmüş^{D11.} De “Yüzüğü bana ver.” demiş.

“O yüzük senin değil. Vermiyorum.” demiş padişahın kızı.

Bunlar iddialaşmaya başlamışlar. Haber padişaha ulaşmış.

İhtiyar adam “Kızın benim yüzüğümü çaldı.” demiş.

“Hayır, çalmadım. Benim parmaktaki yüzükle onun bir işi yok.” demiş kız.

“Bırak şunun yüzüğünü. Senin altın yüzük görmüşlüğü yok mu?” demiş babası.

Böyle deyince kız parmağındaki yüzüğü çıkarıp yere atmış. Yüzük yere düşünce bulgura dönüşmüş.^{D454.8.2-7.} İhtiyar adam da hemen tavuğa dönüşüp^{D166.1.} bulgurları gagalamaya başlamış. Sonra bulgur bir araya toplanıp şahine dönüşmüş.^{D441-12.1.1.} Oracıkta tavuğu gagalayarak paramparça etmiş. Şahin sonra yeniden delikanlıya dönüşmüş^{D352.1.} de padişaha “Şimdi gördün mü? Ben arabacının oğluyum. Eğer kızını şimdi bana vermezsen benden sana kurtuluş yok. Sana daha ne gibi hünerler gerek?” demiş.

Padişah ne yapsın, bir söz bile söyleyemeden kızını vermeye razı olmuş. Çok büyük bir düğün yapmışlar. Düğün kırk gün kırk gece sürmüş. Ben de o düğünde bulundum. Önüme bir kalbur yemek koydular. Karga gelip “Gak!” dedi. Ben yangın var diye anladım. Sonra bir baktım önümdeki yemek yok oldu. Böylece bu masal da biter.

2.47.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 47

D1421.1-17. Burping summons genie / *Geğirme aracılığıyla cinin çağırılması* (MEK) TOM: 47

G307. Jinn / *Cin* TOM: 47

F133. Submarine otherworld / *Su altı dünyası* TOM: 47

F725.3.3. Undersea house / *Su altı evi* TOM: 47

F725-10.1. Horses live under sea / *Su altında (deniz altı) atların yaşaması* (MEK) TOM: 47

F725-10.2. Cattles live under sea / *Su altında (deniz altı) sığırların yaşaması* (MEK) TOM: 47

F725-11. Animals of submarine world / *Su altı (deniz altı) dünyasının hayvanları* (MEK) TOM: 47

F725.5-3. Girl lives under sea or etc. (Water girl) / *Kızların su altında yaşaması (su kızı)* (MEK) TOM: 47

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 47

D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 47

D412.4-3. Transformation: horse to döve / *Atın güvercine dönüşmesi* (MEK) TOM: 47

D12. Transformation: man to woman / *Erkeğin kadına dönüşmesi* TOM: 47

D354.1. Transformation: dove to person / *Güvercinin insana dönüşmesi* TOM: 47

D263.1. Transformation: man to ring / *İnsanın yüzüğe dönüşmesi* TOM: 47

D11. Transformation woman to man / *Kadının erkeğe dönüşmesi* TOM: 47

D454.8.2-7. Transformation: ring to bulgur (dried crushed wheat) / *Yüzüğün bulgura dönüşmesi* (MEK) TOM: 47

D166.1. Transformation: man to chicken (cock, hen) / *İnsanın tavuğa dönüşmesi* TOM: 47

D441-12.1.1. Transformation: bulgur (dried crushed wheat) to hawk /
Bulgurun şahine dönüşmesi (MEK) TOM: 47

D352.1. Transformation: hawk to person / *Şahinin insana dönüşmesi*
TOM: 47

2.48. ÇİÇEK ELBİSE

2.48.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir padişah varmış. Bu padişahın çocuğu olmuyormuş.

Günlerden bir gün padişah şehrinde gezintiye çıkmış. Gezerken iki yaşında bir çocuğu tozun toprağın arasında sokakta oynarken görmüş.

Bu çocuk padişahı görünce evine kaçmış. Padişah, çocuğun arkasından eve girip “Bu nasıl bir iş? Nasıl olur da benim padişahlığımda böyle terbiyesiz çocuklar olur?” demiş.

Evde ocağın başında yün eğiren ihtiyar bir kadın oturuyormuş. Bu kadın, padişahı görünce korkmuş.

Padişah hâl hatır sorup “Nine, niçin bu çocuğu biraz terbiye etmiyorsun?” demiş.

“Ey oğlum, ben ihtiyarladım. Artık onun arkasından yetişemiyorum.” demiş.

“Nine, öyleyse çocuğu bana sat. Ben ölünceye kadar sana da bakarım. Çocuğunu iyi bir şekilde eğitip okuturum.” demiş. Yaşlı kadın razı olmuş. Çocuğu padişaha verip göndermiş. Sonra padişah bu yaşlı kadını kendi yanına almış. Ona bir ev yaptırmış. Onun bakımını da üstlenmiş.

Tamam. Şimdi padişah, çocuğun on beş yıl okuyup içinde kalması için dökme demirlerden bir mahzen yaptırmış. Çocuğa bir öğretmen de tutmuş. Çocuk oradan hiçbir yere çıkmayacaktı. Çocuğu olmayan padişah, çocuk ölmesin diye ona Biktimir ismini vermiş.

Biktimir büyümüş. Kitaptan gördüğü sebze, ağaç ve bitkilerin resimlerini yapmaya başlamış.

Öğretmen “Bunların hepsi de dünyada var, doğru çizmişsin.” demiş.

Çocuk on beş yıl oradan çıkmamış. Şimdi çocuk on yedi yaşında bir delikanlı olmuş. Artık padişaha baba diyormuş.

“Baba ben şehri görmek istiyorum. Bizim şehrimiz nasıl bir şehir? Benim hiç görmüşlüğüm yok.” demiş delikanlı. Gerçekten de hiçbir yere çıkmayan delikanlının bir şey görmüşlüğü yokmuş.

Padişah “Tamam oğlum dolaşıp gel.” demiş.

“Yok baba, at arabası versinler bana. Ben tek başıma dolaşacağım.” demiş delikanlı.

“Tamam öyleyse, dolaş.” demiş padişah.

Delikanlıya bir at vermişler. Delikanlı bu atla gezmeye başlamış. Şehirde bir tur attıktan sonra şehrin dışına doğru çıkıp gitmiş. Uzun bir yol aldıktan sonra hava kararmış, at da yorulmuş. At yol boyunca otlardan yemiş. “Bak ya, bu at nasıl da çer çöp yiyor?” diye atın ne yediğini bilmeden söylenmiş.

Tamam. Atın koşum takımlarının çıkarılması gerekiyormuş. Delikanlı koşum takımlarının nasıl çıkarılacağını bilmiyormuş. Torbasındaki bıçakla atın koşum takımını her yerden kesmiş. Atın yularını, eyerini bir yere koymuş. Kendisi de arabaya çıkıp yatmış.

Ortalık iyice kararınca delikanlının arabasının tekerleğine bir yılan dolanmış. Delikanlı yilandan korkup ağlaya ağlaya yatıp uyumuş. Delikanlı da olsa onun bir şey görmüşlüğü yokmuş.

Tamam. Uyurken delikanlının rüyasına bir kız girmiş. “İşte sana bir kitap. Bu kitabı oku. Bu yolun bittiği yere git. Oradan bir çayıra çıkarsın. O çayırdaki benim evim var. Oraya benim yanıma gel.” diye kız, delikanlıya neler yapması gerektiğini öğretmiş.

Delikanlı uyanınca gerçekten de göğsünde bir kitap bulmuş. Kitabı alıp hevesle okumuş. Bakmış, atı yokmuş. Atı bir yerlere gitmişmiş. At için kaygılanmadan delikanlı arabadan inip yol boyunca gitmiş. Bir patikayı takip edip ormanın içinden bir çayıra çıkmış. Burası sulak bir yermiş. Burada iki ev varmış. Delikanlı rüyasında kızdan öğrendiği eve girmiş.^{D1810.8.2}

“Delikanlı geldin mi?” demiş kız.

“Geldim.” demiş delikanlı.

“Gel, ben yemek hazırladım. Bugün yiyelim içelim sonra da dinlenelim.” demiş kız. Kız, delikanlıyı bir güzel yedirip içirmiş. Sonra delikanlı dinlenmiş.

“Yarın dedenin yanına gidersin.” demiş kız.

Orada ihtiyar bir adam varmış. O adam kızın babası mı ne, şimdi orasını bilmiyorum. Bu adam çarık yapıyormuş.

Delikanlı sabah olunca içeri girmiş.

“Geldin mi oğlum?” demiş ihtiyar.

“Geldim.” demiş delikanlı.

“Haydi işe! Ben sana iş öğreteceğim.” demiş ihtiyar.

İhtiyar çarığı bırakıp bu delikanlıyla beraber çıkıp gitmiş. Bütün gün ikisi bir elma ağacının dibini toplamış.

“Tamam oğlum bu kadar yeter, bugün çok çalıştık. Böyle çalışırsak bir yılda epeyce elma toplarız. Şimdi sana bugünkü emeğinin karşılığını göstereyim.” demiş ihtiyar.

İhtiyar, delikanlıyı alıp büyük at ahırına götürmüş. Oradaki bir dizgini alıp “Bu bizim atlara büyük geliyor. Emeğinin karşılığı olarak bu dizgini al. Bugün ablanın yanına gidip dinlen. Yarın yine gelersin.” demiş.

Delikanlı, kızın yanına gitmiş. Kız yemek hazırlamışmış. Delikanlı yemiş içmiş. Sonra dinlenmeye çekilip uyumuş.

Delikanlı ertesi gün yeniden ihtiyarın yanına gitmiş. İhtiyar adam elindeki çarığı bırakıp “Haydi oğlum, gidelim.” demiş.

Bunlar bir elmanın daha dibini toplamışlar.

İhtiyar “Tamam oğlum, bugünlük yeter. Bugünkü emeğinin hakkını vereyim.” demiş. Delikanlıya bir eyer göstermiş. Ama delikanlı bırak bu eyeri atın sırtına koymayı bırak, yerinden bile kımıldatamamış.

“Tamam, oğlum sen gidip dinlen. Kaldırsan da kaldıramasan da bu eyer senindir.” demiş ihtiyar.

Delikanlı eve gitmiş. Kızın hazırladığı yemekleri yedikten sonra dinlenmeye çekilmiş.

Delikanlı üçüncü gün yeniden ihtiyarın yanına gitmiş. İhtiyar adam yaptığı çarığı bırakmış da “Haydi oğlum.” demiş.

Bunlar gidip bir elma ağacının daha dibini toplamışlar. Sonra ihtiyar “Haydi, oğlum sana bugünkü emeğinin karşılığını vereyim.” demiş.

İhtiyarın açtığı bir ahırda bir aygır varmış. Aygır,^{B184.1.} oğlanı görünce kişnemiş. Oğlan bir elli metre kadar dışarı uçup gitmiş.^{B16.1.3.}

“Tamam dede tamam, kapat. Ben bunun yanına bile yaklaşmam.” demiş delikanlı.

İhtiyar adam, ata “Hayır, hayır, sen ona dokunma. O, bugünden sonra senin sahibin olur.” demiş.

Sonra da “Gel oğlum, artık bu at sana dokunmaz.” demiş. Delikanlı gelip atı sıvazlamış. Yalnız boyu atın yanında küçük kalmış.

“İşte bu atı sana veriyorum. Şimdi dönüp dinlen. Yarın ne istersen onu yaparsın. Benim işim bitti.” demiş ihtiyar adam.

Tamam. Delikanlı, kızın yanına dönmüş. Kız, delikanlıyı yedirip içirmiş de “Haydi delikanlı, yarın seninle kırlara çıkıyoruz. Artık senin işin bitti.” demiş.

Sonra bunlar uyumuşlar. Sabah olunca bunlar arabaya atları koşumlamışlar. Kız, delikanlıya bir tüfek de aldirmiş. Sonra ona “Sen ördek avlarsın, ben de çiçek toplarım.” demiş.

Bunlar oradan çıkıp bir su boyuna gelmişler. Çayırdaki çiçekler çok güzelmış. Delikanlı elinde tüfeğiyle dolaşmaya başlamış. Bir iki ördek avlamış. Kız da çiçek toplamış. Sonra kız çiçeklerden elde ettiği boyayla bir pantolon, bir gömlek ve bir kayışı boyamış. Ondan sonra delikanlıya “İşte şu pantolonu giysene.” demiş.

Delikanlı pantolonu^{D1055.} giyip bakmış.

“Nasıl hissediyorsun kendini?” diye kız sormuş.

“Tutacak bir yeri olsaydı işte şu denizi kaldırırdım.”^{D1335-18.} demiş delikanlı. Delikanlının içine bir güç girmiş gibi olmuş.

“Şimdi de bu gömleği giy hele!” demiş kız.

Delikanlı gömleği^{D1056.} giymiş.

“Şimdi nasıl hissediyorsun kendini?” diye sormuş kız.

“Yer ile gökyüzünün tutacak bir yeri olsa ikisini tutup birbirine yapıştırırdım.”^{D1335-19.} demiş delikanlı.

“Şimdi de şu kayışı^{D1057.} bağla bakalım.” demiş kız.

Delikanlı kayışı bağlamış da “Şimdi içime öyle bir güç girdi ki bütün dünyayı bir avucumun içine sığdırırım.”^{D1335-20} demiş.

“Kayış fazla olmuş. Ne zaman gücün yetmezse o vakit kayışı bağlarsın.” diye kız kayışı alıp delikanlının cebine tıktırılmış.

Bunlar birlikte dönmüşler. Geceyi birlikte geçirdikten sonra sabahleyin kız “Bunlar benim sana hediyemdir. Bu eşyalar hakkında sen ömrün boyunca hiçbir kadına bir şey söyleme. Evlenirsen hanımınla birlikte hammama girme. Bu çiçek boyalı elbiseler hakkında da ona bir şey söyleme. Eğer hanımına söylersen eski kötü hâline dönersin. Bu şeyler de yeniden olmaz.” demiş.

Tamam. Delikanlı ihtiyar ile birlikte gitmiş. İhtiyar dizgini ona vermiş. Sonra delikanlı atı dizginlemiş. Eyerledikten sonra da ata binmiş. Üç kere atına vurduktan sonra dörtнала gitmiş.

Delikanlı şimdi nereye gittiğini kendisi de bilmiyormuş. Atını sıvazlayıp bir yoldan gitmiş. Sonra delikanlı bir şehre gelmiş. Bu şehirde bir kara bayrak asılıymış.

Delikanlı kalacak bir oda sormak için şehir girişinde bir ihtiyar kadının evine girmiş. İhtiyar kadın “Gir oğlum, evim geniş. Ben yalnız yaşıyorum.” demiş.

Tamam. Delikanlı eve girmeden önce atını salmış. Atı ona bir yüzük vermiş. Delikanlının başı darda kaldığında bu yüzükle ıslık çalarsa at gelip ona yardım edecekmiş.

Ondan sonra delikanlı eve girip dinlenmek için yatmış.

Sonra delikanlı “Nine, yemek yapar mısın?” diye sormuş.

“Ey oğlum yemek yapardım ama yedi başlı bir ejderha^{B11.2.3.1} bizim su aldığımız suyun içinde yaşıyor. O hiç kimselere su vermiyor. Geceleyin bir kova veriyor da fazlasını vermiyor.” demiş.

“Nine, o ejderha nerede yaşıyor? Sen kovaları ver hele! Ben su alıp geleyim.” demiş delikanlı.

Delikanlı iki kova alıp suya gitmiş. Ejderha çıkmış da “Niçin iki kovayla geldin?” demiş.

“Ben misafirim. Uzak yerlerden geldim. Su içip yemek yiyeceğim. Ben açım.” demiş delikanlı.

“Tamam, misafirsen iki kova al.” demiş ejderha.

Delikanlı iki kova su alıp gelmiş. Bu nine hemen oracıkta bir kovayı içip bitirmiş. Delikanlının bir kova suyu kalmış. Nine bu delikanlıyı yedirip içirmiş. Ondan sonra delikanlı “Nine niçin sizde kara bayrak asılı?” diye sormuş.

“O ejderha sırayla bir kişiyi yiyor. Eğer bir kişiyi yemezse bir gram bile su vermiyor. Bugün sıra padişahın kızına geldi. Padişahın kaygılı günü olduğu için kara bayrak asılı.” demiş nine.^{B11.10.}

Gece olunca bu delikanlı kılıcını alıp ejderhanın yanına gitmiş. Su kenarında bir ev varmış. İnsanları buraya getirip bırakıyorlarmış. Ejderha sudan çıkıp buraya bırakılan kişileri yiyormuş. İşte bu evde padişahın kızı ağlayarak oturmaktaymış.

“Niçin ağlıyorsun genç hanım?” diye delikanlı sormuş.

“Ağlamayayım mı? Bugün benim son günüm, son dakikalarım. Ejderha beni yutacak. Git buradan delikanlı! Nereden geldiysen oraya git! Yoksa ejderha ikimizi de yutar.” demiş kız.

“Yok yutamaz. Ben yoldan yorgun geldim. Biraz uykumu alayım.” demiş delikanlı.

“Sen uyursan ben seni nasıl uyandıracam?” demiş kız.

“İşte, sana bir tığ. Eğer ejderha geldiğinde beni uyandıramazsan tığ tenime batır.” demiş delikanlı.

Ondan sonra delikanlı uykuya dalmış. Çok zaman geçmeden ejderha gelip kapıyı açmış da “Padişahın ben bir kişi istemiştin, o iki kişi göndermiş.” demiş.

Kız ağlamaya başlamış. Elindeki tığla delikanlıyı dürtmeye kıyamamış. Çok bir vakit geçmeden kız ağlarken gözünden düşen gözyaşları delikanlının yanağına damlamış. Delikanlı uyanıp “Öf, geç kalmışım. Niçin erkenden uyandırmadın?” demiş.

Ejderha bir kez daha “Padişahın ben bir kişi istedim, yutmam için iki kişi göndermiş.” demiş.

Delikanlı “Hiçbir şeyi yutamazsın.” demiş.

Böyle söyleyince ejderha delikanlıyı yutmaya çalışmış. O sırada delikanlı kılıcını alıp ejderhanın ağzına girmiş. Ejderhanın içinden karnını

yarıp çıkmış. Ejderha sallanarak ortadan ayrılmış.^{B11.11-10.} Ondan sonra delikanlı, ejderhanın başlarını kesip^{B11.11-9.} büyük bir taşın altına koymuş.

Kız “Haydi, bize gidiyoruz. Babam sana hediyeler verir.” demiş.

“Hayır, ben gelmiyorum. Ben yabancı yerlerden gelen bir yolcuym, bir yerde kalmıyorum.” demiş delikanlı.

“Öyleyse, sana benden bir hatıra bırakayım.” demiş padişahın kızı. Mendilini çıkarıp vermiş.

Delikanlı mendili alıp cebine sokuşturmuş. Sonra iki kova su alıp ninenin yanına gitmiş. Nine de suya doymuş.

“Nine ne zaman su istersen gidip al. Ejderha artık yok.” demiş delikanlı.

“Yok oğlum, onlar sırayla çıkıyorlar. Bugün sıra yedi başlı olanındaydı. Şimdi sıra dokuz başlı olanında. Bugün sıra padişahın ikinci kızına geldi. Üç kızını üç ejderha sırayla yiyecek.” demiş nine.

Delikanlı gün boyunca uyumuş. Gece olunca su boyuna gitmiş. Orada padişahın kız ağlayıp duruyormuş. Sonra kız ile delikanlı oturup konuşmuşlar. Gecenin ortasında ejderha çıkıp gelmiş de “Vay, ben padişahın bir kişi istedim. O, iki kişi göndermiş.” demiş

“Tamam tamam, birisi bile senin boğazında kalır.” demiş delikanlı.

“Dövüşmek mi istersin, güreşmek mi? Haydi güreşelim öyleyse, sen kendini çok güçlü sanıyorsan?” demiş ejderha.

“Haydi, güreş olsun.” demiş delikanlı.^{B11.11.4.}

Bunlar güreşmeye başlamışlar. Delikanlı ejderhayı yenip onu öldürmüş. Ejderhanın dokuz başını^{B11.2.3.4.} da kesip bir kayanın altına kıştırıp koymuş. Gövdesini de parçalara ayırıp fırlatmış.

Ondan sonra kız, delikanlıya yalvararak “Haydi bize gidelim. Babam sana hediyeler verir.” demiş.

Delikanlı “Yok, ben gelemem. Ben buralardan geçen bir yolcuym. Dönüp dinlenmem gerek.” demiş.

“Tamam öyleyse, gelmesen de olur. İşte bu yüzüğün içinde benim adım yazılı. Bunu sana hediye ediyorum.” demiş kız.

Delikanlı yüzüğü alıp cebine koymuş. Sonra iki kova su alıp ninenin evine doğru gitmiş. Delikanlı getirdiği iki kova suyu nineye vermiş. Nine çok sevinip suya doymuş. Güzel güzel yemekler hazırlayıp delikanlıyı doyurmuş. Sonra delikanlı son ejderhayı da hallederim diyerek gün boyu dinlenmiş.

Akşam olunca kalkmış. Karnını doyurduktan sonra padişahın en küçük kızının yanına gitmiş. Kız ağlayarak “İşte şimdi beni on iki başlı ejderha^{B11.2.3.5.} yiyecek.” demiş.

Bu kız ile delikanlı oturup konuşmuşlar. Ejderha gece yarısı olunca gelmiş de “Vay, padişahın ben bir kişi istedim. O, iki kişi göndermiş.” demiş.

“Birisini bile senin boğazında kalır.” demiş delikanlı.

“Ya, haydi dövüşelim.” demiş ejderha.

Bunlar dövüşmeye başlamışlar. Delikanlı, ejderhanın on bir başını kesmiş. Ejderha bir başı kalınca yalvarmaya başlayıp “Lütfen beni bırak. Ben sana dokunmam. Oraya, buraya da söylemem. Beni nereye koyarsan koy. Ne iş verirsen yaparım yalnız bir başımı bırak.” demiş.

Delikanlı acıyıp ejderhanın bir başını bırakmış. Ejderhayı alıp padişahın yanına gitmiş. Ejderha için demirden bir kodes yaptırmışlar, onu oraya kapatmışlar.^{B11.12-9.}

Padişah, küçük kızını çiçek elbiseli delikanlı ile evlendirmiş. Düğün yapmışlar. Düğünde ben de bulundum. Bardaktan boşanırcasına içtim.

Delikanlı ile kız birlikte güzel bir hayat yaşamaya başlamış.

Günlerden bir gün kız kodese bakmış. Bakınca görmüş ki ejderha çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüştü.^{D399-2.} Onun kadar yakışıklı bir delikanlı dünyada yokmuş. Kız gözünü ondan ayıramamış.

“Eh, sen onunla mı yaşıyorsun? Onun çiçek gömleği ile çiçek pantolonu var. O, bunlar sayesinde bu kadar güçlü oluyor. Yoksa onun hiçbir gücü yok. Sen benimle evlen. Hiç olmazsa benim gücüm kendime ait.” demiş ejderha delikanlı.

“Eee, o sana nasıl gelecek? Sen onun nasıl öldüreceksin. Onu yenmek imkânsız.” demiş kız.

“Sen onun çiçek gömleğini al.” demiş ejderha.

“Gömleği ben nasıl alacağım?” demiş kız.

Ejderha ona “Onun seninle birlikte hamama girmişliği yoktur.” demiş.

“Yok.” demiş kız.

“İşte hamamı yak. Hamama git diye ona söyle. Sonra gücenmiş gibi davranarak sen beni sevmiyorsun, benimle birlikte hamama girmiyorsun. Kim bilir, kimlerle hamama giriyorsundur, diye ona kırgınmış gibi davran.” demiş ejderha.

Kız dönüp hamamı yakmış. Kocasını işten döndünce ona “Bugün hamamı yaktım, birlikte gireriz.” demiş.

“Yok, benim ömrümde hamama girmişliğim yoktur.” demiş delikanlı.

“Hamama girmeyen birisi nasıl olur, sen başkalarıyla hamama giriyorsun. Sen onlar ile hamamda kalıyorsundur. Benimle birlikte hamama girmedikçe göre sen beni sevmiyorsun.” demiş hanımı.

“Hayır, ben girmiyorum.” demiş delikanlı.

Delikanlının hanımı daha da gücenmiş. Sonra delikanlı birlikte girmeye razı olmuş. Delikanlı elbiselerini çıkarmış ama çiçek gömleğini çıkarmamış.

“Bunu da çıkar. Niçin çıkarmıyorsun gömleği?” demiş hanımı.

“Hayır, gömleği çıkarmak benim için iyi olmaz.” demiş delikanlı.

“Öyleyse ben evin önüne çıkayım. Sen elbiseni çıkarıp bir yıkan, öyle çık. Senden sonra hamama ben girerim.” demiş hanımı.

Delikanlı çiçek gömleğiyle pantolonunu çıkarıp hanımına vermiş. Ondandan sonra yıkanmak için hamama girmiş. Hanımı elbiseyi alıp ejderhanın kaldığı kodesine gitmiş. Kodesinin penceresinden gömleği ejderhaya vermiş. Ejderha delikanlı gömlekle pantolonu giymiş. Bir silkinip kodesi kırıp çıkmış. Ejderha artık eskisinden de güçlümüş.

Ondan sonra ejderha hamama delikanlının yanına gelmiş. Kapıdan başını uzatarak “İşte, şimdi seni yakaladım. Daha önce yakalayamamıştım. Şimdi yiyeceğim. Bunlar senin son dakikaların. Senin çiçek elbiselerin artık bende.” demiş.

Delikanlı ne yapsın şimdi? Üzütüsünden ne yapacağını da bilememiş.

“Tamam, yemek istiyorsan yersin. Şimdi yıkanyorum.” demiş.

Delikanlı hamamdan çıktıktan sonra ejderhaya “Benim cebimde bir yüzüğü var. Bununla ıslık çal. Benim aygırım gelir. Aygırımın eyerinin altında bir çanta var. O çantaya kemiklerimi koyarsın.” demiş.

Ondan sonra ejderha, delikanlıyı yemiş.^{G11-19} Kemiklerini yemeyip bırakmış. Yüzüğü^{D1076} alıp ıslık çalmış. Aygır çıkıp gelmiş.^{D1421-8} Ejderha, aygırı tutmaya çalışmış ama başından yakalayamamış. Sonra ejderha aygırın eyerinin altındaki çantaya delikanlının kemiklerini koyar koymaz aygır ok gibi oradan çıkıp dörtlüğe gitmiş.

Artık delikanlının hanımıyla ejderha delikanlı birlikte yaşamaya başlamışlar. Aygır kişneyerek, ağlayarak çıkıp gittiği eski evine delikanlıyı geri getirmiş.

“Ah, neler olmuş bu delikanlıya?” diyerek kız evden çıkmış. Kız delikanlının kemiklerini dizip koymuş. Sonra bildiği efsunları okuyup delikanlıyı diriltmiş.^{E52}

“Vay, çok uzun süre uyumuşum.” demiş delikanlı.

“Uyursun tabi, hanımınla birlikte hamama girme, hanımına bir şey söyleme, bir şekilde seni mecbur ederler diye ben sana söylemedim mi? İşte seni öldürmüşler. Artık senin hiçbir gücün yok. Şimdi ben sana daha az tesirli başka şeyler verebilirim. İşte sana üç tane çiçek^{D975} veriyorum.” demiş.

Kız sonra delikanlıya ak, kırmızı ve yeşil çiçek vermiş. Sonra da “Sen dönerken seni boğazlamak isteyen yılanlara rastlayacaksın. Yeşil yılanla rastladığında yeşil çiçeği, kırmızı yılanla rastladığında kırmızı çiçeği, ak yılanla rastladığında ak çiçeği tutarsın. O zaman yılanlar sana dokunmaz.^{D1335-21} Şimdi sana aygır yok. Senin aygırı tutabilecek gücün yok.” demiş.

Ondan sonra delikanlı çiçekleri alıp gitmiş. Gerçekten de yolda kendisini yemek için gelen yeşil yılanlara rastlamış. Delikanlı yeşil çiçeği ağzıyla tutmuş. Yeşil yılanların padişahı olup aralarından geçip gitmiş.

Gide gide delikanlı biraz daha gittikten sonra kendisini yutmak üzere gelen kırmızı yılanlara rastlamış. Bu sefer de kırmızı yılanların padişahı olup onların arasından geçip gitmiş.

Sonra delikanlı gide gide bu sefer de kendisini yutmak üzere gelen çok sayıdaki ak yılanla karşılaşmış. Bu defa da ak yılanların padişahı olup onların arasından geçip gitmiş.

Delikanlı daha da yol aldıktan sonra bir şehre gelmiş. Bir ihtiyar adama kalacak bir yer sormuş. Onun evinden bir oda tutmuş. Daha öncesinde çiçekleri ona veren kız “Bu çiçekleri ağzınla tuttuğun zaman sen ne olmak istersen o olursun.”^{D565.8.} diye söylemişmiş. Sonra delikanlı, ihtiyar adama “Dede sen dükkândan mı olur, pazardan mı olur iyi bir dizgin alıp gel. Ben çok iyi, çok değerli bir ata dönüşeceğim. Herkesin gücü beni almaya yetmez. Sen beni padişaha satarsın.” demiş.

İhtiyar adam pazara çıkıp güzel bir dizgin alıp gelmiş.

“Dede, sen beni sattığın zaman dizgini verme. Ben o vakit dizgin olacağım. Ne kadar para verirlerse versinler, dizgini verme.” demiş.

Delikanlı aygır olmuş.^{D131.} Altın yeleli,^{B19.5.} gümüş kuyruklu^{B19.5-2.} güzel bir aygır; resim gibi. İhtiyar, aygırı alıp pazara çıkarmış. Zengin kimseler atı almak istemişler ama paraları almaya yetmemiş. İhtiyar adam elli bin akçe istiyormuş.

Ejderha delikanlı ve hanımı bu atı merak etmişler. Hanımı daha da çok merak etmiş. “O kadar güzel bir şey ki bir de yürüyüşünü gör.” demiş.

Bunlar elli bin akçeyi verip aygırı almışlar.

İhtiyar adam “Ben atın dizginini satmayacağım. Benim bunun gibi bir aygırım daha var. Bu dizgini ikisi için kullanıyorum. Ne kadar para verirsen ver, satmayacağım.” demiş.

Ejderha delikanlı aygırı dizginiyle beraber almak istiyormuş. Çünkü dizginin kim olduğunu biliyormuş.

Hanımı “Dizgin gerekmez. Biz bir yerlere sipariş verip yaptırırız.” demiş.

“Yok olmaz. Ben dizginiyle birlikte alacağım. Ne kadar istiyorsun dede? Sana dizgin için bir torba para veririm.” demiş ejderha delikanlı.

Dede bir torba paraya tamah edip aygırı dizginleriyle birlikte vermiş. Sonra ejderha delikanlı ve hanımı dönmüşler. Aygırı bağladıktan sonra evlerine girmişler.

“Sen niye böyle söylüyorsun? Bu dizgin çiçek elbiseli delikanlının kendisi oluyor. Onu öldürmek gerek.” demiş ejderha delikanlı.

“Sen onu nasıl öldüreceksin ki?” demiş kız.

“Nasıl olursa olsun, onu yok etmek gerek.” demiş ejderha delikanlı.

Bunların bir hizmetçi kızları varmış. Kız olan biteni görmüş de “Ah, çiçek elbiseli! Şimdi seni öldürecekler.” diye aygırın yanına gidip söylemiş.

“Bana acıyorsan bir dişimi kır. O dişi evin arkasındaki pencerenin önüne göm.” demiş aygıra dönüşen delikanlı.^{B211.1.3.}

Ondan sonra kız, aygırın dişlerini kırmış. Bir dişini alıp evin arkasına, aygırın gömmesini söylediği yere gömmüş. Sonra ejderha delikanlı, aygıra dönüşmüş olan gerçek delikanlının gövdesini yakmış.

Ertesi sabah baktıklarında evin arkasına gömülen diş güzel bir çiçek olup büyümüşmüş.^{D457-20.}

“Eh, bak hele! Biz delikanlıyı ortadan kaldırıncı bizim ikimizin birleşmesine evin arkasında çok güzel bir çiçek yetişmiş.” demiş hanımı.

“Ey, bu çiçek elbiselinin kendisi. Ondan bir şey düşüp kalmış olmalı. Düşen şeyden de bu çiçek yetişip büyümüş. Biz onu kökünden iyice sökelim. Sonra fırına atıp yakalım.” demiş ejderha delikanlı.

Hizmetçi kız yeniden çıkıp çiçeğe dönüşen delikanlının yanına gitmiş de “Ah çiçek elbiseli! Seni bunlar yine yok etmeye çalışacaklar.” demiş.

“Eğer bana acıyorsan bir yaprağımı koparıp suya bırak.”^{F814.2.} demiş çiçeğe dönüşen delikanlı. Oradan uzak olmayan bir yerde büyük bir su varmış. Kız, yaprağı alıp suya atmış.

Ejderha delikanlı çıkıp çiçeği iyice köklemiş. Sonra fırına atmış. Artık bu iş bitmişmiş. “Ah kadın, çiçeği kazarken kirlendim. Benim bir suya girip yıkanmam gerek.” demiş ejderha delikanlı.

Ondan sonra ejderha delikanlı su kıyısına gitmiş. Çiçek elbiselinin kılıcını yere saptırmış. Sonra onun gömleğiyle pantolonunu çıkarıp suyun kıyısında bırakmış, suya girmiş.

Hizmetçi kızın suyun içine bıraktığı yaprak, kanadı kırılmış bir ördeğe dönüşüp^{D441.5-3.} suda yüzmeye başlamış. Ejderha delikanlı bunu görmüş de “Aha, çiçek elbiseli hâlâ yaşıyor. Dur hele! Onu tutup öldüreyim.” demiş.

Ejderha delikanlı, ördeği tutamamış. O, ördeğe yaklaştıkça ördek suyun ortasına doğru gidiyormuş. Sonra ördek oradan uçup kılıcın yanına gelmiş, insana dönüşmüş.^{D365} Delikanlı kendisine ait olan elbiseleri hemen giymiş. Kılıcı yerden çekip almış da “Haydi şimdi çık buraya.” demiş.

Diğeri çıkmamış. Çıkmayınca çiçek elbiseli suya girmiş, ejderhanın başını kesmiş.

Hanımı ise olan biteni çatıdan görüyormuş. Delikanlı, ejderhayı öldürünce kadın korkusundan iki katlı çatıdan kendisini atıp öldürmüştü.

Bu ikisinin işi bitince delikanlı eve gelmiş. Hizmetçi kızı kendine hanımı olarak almış. Çiçek gömleği giyip padişah olmuş. Onlar hâlen de yaşıyorlar.

2.48.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 48

D1810.8.2. Information received through dream / *Rüya yoluyla bilginin elde edilmesi* TOM: 48

B184.1. Magic horse / *Sihirli at* TOM: 48

B16.1.3. Devastating horse / *Tahrip edici at* TOM: 48

D1055. Magic trousers (breeches) / *Sihirli pantolon* TOM: 48

D1335-18. Magic trousers gives strength / *Sihirli pantolonun güç vermesi* (MEK) TOM: 48

D1056. Magic shirt *Sihirli gömlek* TOM: 48

D1335-19. Magic shirt gives strength / *Sihirli gömleğin güç vermesi* (MEK) TOM: 48

D1057. Magic belt / *Sihirli kemer* TOM: 48

D1335-20. Magic belt gives strength / *Sihirli kemerin güç vermesi* (MEK) TOM: 48

B11.2.3.1. Seven-headed dragon / *Yedi başlı ejderha* TOM: 48

B11.10. Sacrifice of human being to dragon / *İnsanın ejderhaya kurban (feda) edilmesi* TOM: 48

B11.11-11. Dragon gets halved by sword strike of a hero / *Ejderhanın kahraman tarafından kılıçla ikiye ayrılması* (MEK) TOM: 48

B11.11-9. Dragon decapitated / *Ejderhanın başının kesilmesi* (MEK) TOM: 48

B11.11.4. Dragon fight in order to free princess / *Prensesi kurtarmak için ejderha ile dövüşme* TOM: 48

B11.2.3.4. Nine-headed dragon / *Dokuz başlı ejderha* TOM: 48

B11.2.3.5. Twelve-headed dragon / *On iki başlı ejderha* TOM: 48

B11.12-11. Dragon is imprisoned in jail / *Ejderhanın hapsedilmesi* (MEK) TOM: 48

D399-2. Transformation: dragon to person / *Ejderhanın insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 48

G11-19. Cannibal dragon / *Yamyam ejderha* (MEK) TOM: 48

D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* TOM: 48

D1421-8. When hero whistles with magic ring, his horse comes / *Sihirli yüzükle ıslık çalındığından kahramanın atının gelmesi* (MEK) TOM: 48

E52. Resuscitation by magic charm / *Sihirli tılsım yoluyla dirilme* TOM: 48

D975. Magic flower *Sihirli çiçek* TOM: 48

D1335-21. Magic flower gives strength / *Sihirli çiçeğin güç vermesi* (MEK) TOM: 48

D565.8. Transformation by touching with flower / *Çiçekle dokunma yoluyla dönüşüm* TOM: 48

D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 48

B19.5. Horse with golden mane / *Altın yeleli at* TOM: 48

B19.5-2. Horse with silver tail / *Altın kuyruklu at* (MEK) TOM: 48

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* TOM: 48

D457-20. Transformation: tooth to flowers / *Dişin çiçeğe dönüşmesi* (MEK) TOM: 48

F814.2. Talking flowers / *Konuşan çiçekler* TOM: 48

D441.5-3. Transformation: flower leaf to duck / *Çiçek yaprağının ördeğe dönüşmesi* (MEK) TOM: 48

D365. Transformation: duck to person / *Ördeğin insana dönüşmesi* TOM: 48

2.49. MERMER DAĞI BAŞINDA

2.49.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok fakir birisi varmış. Bu fakir kişi yabancı memleketlere çalışmak üzere çıkıp gitmiş. Uzun bir yolculuktan sonra bir şehre gelmiş. Bu şehrin تنها bir sokağında oturduğu sırada birisi gelip ona “Ne yapıyorsun burada?” diye sormuş.

Delikanlı “Bilmediğin yerlerde olmak çok zor! Ne yiyecek ne de içecek bir şey var. İş bulabilir miyim diye bekliyorum.” demiş.

Diğer kişi “Oğlum bana bir kişi gerek. Bir yıl için ne kadar istiyorsun?” demiş.

“Nasıl bir iş ki?” demiş delikanlı.

“Benim pek işim yok. Benimle gelersen sen de rahat edersin.” demiş bu kişi.

Ondan sonra ihtiyar adam, delikanlıyı yanına alıp dönmüş de “Oğlum elbiselerini çıkar.” demiş.

Delikanlı bütün elbiselerini çıkarmış. İhtiyar adam delikanlıya en güzel kumaşlardan bir elbise diktirip vermiş de “Giy bunu.” demiş.

Delikanlıya, annesinin babasının bile görmediği çok lezzetli yemekler hazırlamışlar. Bunlar yiyip içmişler. Sonra “Oğlum hamama git. İşte sana bir kız.” diyerek çok güzel bir kız getirmiş ihtiyar adam.

Delikanlı çekinerek durmuş. “Oğlum git. Bizde âdet böyledir. Şu kızla birlikte hamama gir. Bütün gün yalıda kalın.” demiş ihtiyar adam.

Delikanlı “Eski zamanlarda ceviz rüyası yedirilip insanların soyulduğu yerler var diye söylenirdi. Şimdi ben böyle bir yere mi geldim acaba?” diye düşünmüş.

Bunlar kızla dolaşıp dönmüşler. Bir ay boyunca delikanlıyı her gün başka bir kızla hamama sokmuşlar. Her gün yeni elbiseler vermişler. Bir ay sonra “Oğlum bu atı çek, kırlara gidiyoruz.” demiş ihtiyar adam.

Bir atı koşumlayıp başka bir atı da yanlarına alıp kırlara doğru çıkıp gitmişler. Bunlar büyük bir dağın eteğindeki bir otağa gelmişler. Dağ o kadar büyükmüş ki yukarı bakınca başın kopacakmış gibi oluyormuş.

İhtiyar adam “Oğlum atı şurada otlat. Bunu ben tutarım. Sonra benim yanıma gelirsin.” demiş.

Delikanlı atı alıp otlamaya götürmüş. İhtiyar da getirdikleri diğer atın yanına gitmiş. Eline aldığı ince bir iple atı yıkıp kesmiş. Atın derisini soy-maya, içini temizlemeye başlamış. Sonra ihtiyar adam “Oğlum şunun içine gir. Ben diyeceğim. İşte sana bir bıçak. Bunu yanına al.” demiş.

Delikanlı atın derisinin içine girip yatmış. İhtiyar ince bir iple deriyi dikmiş. Sonra “Dağın başından dev büyüklüğünde kuşlar gelecek. Seni alıp dağın başına çıkaracaklar. Sen oradan bana bir araba yükü taş atarsın.” demiş.

Delikanlı “Ben oradan nasıl ineceğim?” diye sormuş.

“Ben sana yolu gösteririm.” demiş ihtiyar adam.

İhtiyar bir kenara gitmiş. Dağ başından dev büyüklüğünde kuşlar^{B872} gelip delikanlıyı alıp dağın başına çıkarmışlar.^{B552} Sonra delikanlı kuş-ların kendisini yere bıraktığını anlayınca bıçakla ipi kesip atın derisinin içinden çıkmış. Oradan ihtiyar adama bir araba yükü mermer taşı atmış. İhtiyar adam bu taşların gelmesini bekliyormuş. Onun işi taşlar gelinceye kadarmış.

Bir zaman sonra efendisi dağ dibinden ak bir mendili göstererek “Ye-ter, atma!” demiş.

Delikanlı bağırarak “Dede, ben nereden ineceğim?” demiş.

İhtiyar adam delikanlının sesini çok az duyuyormuş. İhtiyar mendili bir sopaya bağlayıp “İnecek bir yol yok. Sen orada kalacaksın?” diye men-dili sallamış.

Akşam vakti yaklaşmış. Delikanlı oraya koşmuş, buraya koşmuş; ne-reye gideceğini bilememiş. Aslanların kaplanların sesi duyulmaya başla-mış. İnsan kemiklerini görünce delikanlının içine bir kaygı düşmüş. “Bu-

rada benim işim bitecek. Bana bunun için değer vermişler.” demiş. Sonra yürüye yürüye bir tarafa doğru gitmiş. Yalnız delikanlının kendisi de nereye gittiğini bilmiyormuş.

Böyle gide gide delikanlı bir evin olduğu yere gelmiş. Burada apak sakallı bir ihtiyar oturmaktaymış. İhtiyar, delikanlıyı görünce karşısına çıkıp “Ey oğlum sen nereden geldin?” demiş.

Delikanlı başından geçenlerin hepsini ağlayarak anlatmış. İhtiyar “Tamam, ağlama. Birlikte yaşarız. Ben de senin gibi bu dağın başına çıkmıştım.” demiş.

“Dede, buradan inilmiyor mu ki?” demiş delikanlı.

“Yok, buradan inemeyiz. Ben ölünce sen kalırsın. Ben şu vahşi hayvanların, kuşların padişahları oluyorum. İhtiyarlayıncaya kadar burada kalırız.” demiş. Sonra aceleyle “Oğlum benim bir toplantıya gidesim var. Yaban hayvanlarıyla kuşların toplantısı olacak. Ben üç gün orada olacağım. Sen burada beni bekle.” demiş.

Sonra demir bir kapıyı delikanlıya göstermiş. Kapıyı büyük bir kilitle iyice kilitlemiş de “Bunu açma.” demiş.

Tamam. İhtiyar üç gün burada olmayacağından delikanlı bu üç günü çok uzun bir zaman olarak görmüş. Delikanlı düşünmüş düşünmüş, demir kapıyı^{D1146} açmaya karar vermiş. Açıp bakınca bu sarayın içinde, etrafında yemyeşil kamışlar olan süt gibi ak bir deniz^{F711.3.1} görmüş. Delikanlının aklı gitmiş.

“Bak hele!” diye şaşırıp etrafı bakmaya başlamış. Bakarken kamışların olduğu yerde üç ak güvercin pır pır ederek uçuyormuş. Sonra onlar bir yere inip konmuşlar, üç kıza dönüşmüşler.^{D354.1} Süt gibi ak denize girip yıkanmaya başlamışlar. Kızlardan biri o kadar güzelmiş ki delikanlı o kıza âşık olmuş.

Ondan sonra delikanlı kapıyı kilitleyip geri dönmüş. Delikanlı bu olaydan sonra yemeden içmeden kesilmiş. Kızı aklından hiç çıkaramadığından sararıp solmuş.

Dede dönünce görmüş ki delikanlı sararıp solmuşmuş. “Ne oldu?” demiş.

“Hastayım, sağlığım iyi değil.” demiş delikanlı.

Yavaş yavaş delikanlı, dedeye hâlini anlatmış. Dede “Oğlum, ben sana perişan olacağını söylemiştim. Onlar dev perisinin kızları. Yılda bir kere

gelip orada yıkanır. Artık onlar oraya bir yıl sonra gelecekler. Sen sararıp solma. Ben sana o kızları nasıl yakalayacağını öğretirim. Onlar gelecek yıl yeniden gelecekler. Sen kamışların arasında pusuya yat. Kızlar soyununca sevdiğin kızın elbiselerini al. Ne yaparsa yapsın, geri verme. Sonra o senin olur.” demiş.

Kızların geleceği vakit gelmiş. Dede kapıyı açıp delikanlıyı kamışların olduğu yere göndermiş. Delikanlı kamışların dibine oturup saklanmış. Üç ak güvercin pır pır uçarak denizin üstünde üç defa dolanmışlar. Sonra denize girecekleri yere inip kızlara dönüşmüşler. Soyunduktan sonra yıkanmak için denize girmişler. Delikanlı yavaş yavaş âşık olduğu kızın elbiselerini alıp koltuğunun altına kıstırmış. Kızlar denizden çıkmışlar. İki giyinmiş, birisi elbiseleri olmadığı için giyinememiş.

“Kim aldı? Elbiselerimi verirseniz ne isterseniz veririm?” demiş kız.

Delikanlı hiçbir şey söylemeden saklandığı yerde oturuyormuş. Diğer iki kız elbiselerini giyip “Biz gidiyoruz.” demişler.

Bu kız tek başına kalınca delikanlı çıkmış. Kız “Delikanlı elbiselerimi ver.” demiş.

“Vermiyorum.” demiş delikanlı.

Delikanlı, kıza kendi getirdiği kadın elbisesini giydirmiş. Sonra onu yanına alıp dedenin evine getirmiş. Dede onlara nikâh kıymış.^{F300} Ondan sonra kız çok iyi hizmet etmeye başlamış.

Bir zaman sonra bu delikanlı kapının önüne çıkıp dertli dertli oturmaya başlamış. Delikanlı, annesi ile babasını, doğduğu memleketini düşünüyormuş. Biraz da ağlayınca hanımı onam “Evine dönmek mi istiyorsun?” demiş.

“Dönmek istiyorum ama buradan dönüş yok.” demiş.

Bunlar çok iyi geçiniyorlarmış. Sonra hanımı “Dönmek istiyorsan ben seni babanlara alıp götürürüm.” demiş.

“Nasıl döneceğiz? Bu dağdan inmek için bir yol yok.” demiş delikanlı.

“Ben elbiselerimi giyeyim de sen benim arkama yapış, gözlerini yum.” demiş.

Delikanlı elbiseleri vermiş. Sonra hanımının arkasına yapışıp gözünü

yummuş. Onlar bir saat içinde babalarının evine gelmişler.^{D2121.2} Delikanlının annesi ile babası çok sevinmiş. Büyük bir düğün yapmışlar. Delikanlının babası onlara taştan bir ev yaptırmış. Dede daha önce delikanlıya “Kızın elbiselerini al.” diye söylemişmiş. Delikanlı, kızın elbiselerini alıp büyük bir sandığın içine koymuş. Sandığı da yapılan taş evin temeline atmış.

Delikanlının hanımı iki üç yıl elbiselerinin kokusunu bile bulamamış. Delikanlı da yokmuş, bir yerde de görünmüyormuş. Kız koklaya koklaya bir zaman sonra elbiselerinin nerede olduğunu bulmuş. Elbiseler taş evin altındaymış. Kız hiç kimsenin görmediği bir günde temeli kazıp elbiselerini almış. Sonra eşine “Canım şimdi sen beni affet. Ben elbiselerimi aldım, gideceğim. Sen nasıl doğduğun memleketini özlediysen ben de kendi memleketimi özledim. Ailemin tek çocuğuydum. Beni çok seviyorsan ne yapar eder bizim oralara gelirsin.” demiş. Ondan sonra elbiselerini giymiş, güvercin olup uçarak gitmiş.

Bir yıl olmuş, kız dönmemiş. Delikanlı sararıp solmaya başlamış. Kız hiç aklından çıkmıyormuş. Sonra delikanlı “Ben yeniden o şehre gideyim. Orada mermer taşı isteyen adamın yanında işe gireyim. O nasıl olsa beni tanımaz.” diye düşünmüş.

Delikanlı memleketinden çıkıp o şehre gelmiş. Şehrin تنها bir sokağında oturmaya başlamış. Eski patronu gelmiş ama onu tanımamış. Delikanlı tekrar onun yanında işe başlamış. Önceki gibi onu giyindirmişler. Patronu onu bir ay misafir etmiş. Sonra bir at koşumlamışlar. İki atı da yanlarına alıp büyük dağın olduğu yere gelmişler. Patronu atın derisini yüzüp delikanlıyı içine koyduktan sonra deriyi dikmiş. Sonra dev gibi kuşlar gelip delikanlıyı dağın başına çıkarmışlar.

Tamam. Delikanlı dağın başına çıktıktan sonra atın içinden çıkmış. Patronu aşağıdan bağırarak ona “Mermer taşı at!” demiş.

Delikanlı taş atmamış. Patronuna cevap da vermemiş. Delikanlı hemen patika yoldan dedenin yanına gitmiş. Dede ile delikanlı görüşüp hasret gidermişler. Birbirlerinin hâlini hatırlamışlar. Delikanlı hanımının nasıl gittiğini anlatmış.

Dede “Oğlum sen bekle. Üç yüz, dört yüz yıl yaşayan kuşlarım, yaban hayvanlarım var. Dündüğü alıp çalayım da onları toplayayım. Onu bilenler vardır belki?” demiş.

Dede kol kalınlığında bir kemikten yapılmış düdüğü^{D1224} boynuna takmış. Sonra düdüğü çalarak evin etrafında dolanmış. Onun yanına türlü türlü kuşlar, yaban hayvanları toplanmış.^{D1441.1.2}

Dede “Size sözüm şu! Dev perisinin şehrini hanginiz biliyorsa söyle-sin.” demiş.

Aslan “Ben bilmiyorum.” demiş.^{B211.2.2}

Kaplan “Ben de bilmiyorum.” demiş.^{B211.2.2.1}

Sonra dört yüz yıl yaşayan bir dev kuşu “Ben o şehrin nerede olduğunu biliyorum. Annem bizi yumurtaya koyup oraya giderdi.” demiş.^{B211.3}

“Öyleyse delikanlı sana emanet. Onu alıp oraya götür. Ona bir zarar gelmesin.” demiş ihtiyar adam.

Bu kuş ihtiyara “Orada ateş denizi var. O denizi geçmeye çalıştığım sırada göğsüm yanar. Çok zor olacak. Ama senin sözünü dinleyip geçeceğim.” demiş.

Dede, delikanlıya bir saat verip “Sana gerekecek, sakla.” demiş.

Delikanlı kuşun üstüne çıkıp oturmuş. Kuş havalanıp delikanlıyı alıp gitmiş. Biraz gidince kuş “Görüyor musun? İşte orada kara bir şey görünüyor.” demiş.

“Görüyorum.” demiş delikanlı.

“Annem bizi onun başına çıkardı. O ağacın etrafı altı kulaç.” demiş kuş. Sonra kuş dinlenmek için o ağacın başına konmuş. Biraz dinlendikten sonra tekrar havalanmış. Bu sefer çok yükseklerden uçmaya başlamış. Şimdi ateş denizinin^{F710.1} ötesine geçmeleri gerekmiş.

Kuş, delikanlıya “Arkadaşım sen yüzükoyun yat yoksa yanıp pişersin. Ben yansam da dayanabilirim. İşte ışık görünen yer var ya, işte şehir orası. Orası çok bakımsız bir yer. Orada hiçbir insan yaşamıyor. Sadece devler yaşıyor. O şehri bir yılan sarıp sarmalamış.^{B16.5.1} Yılan öğleyin saat tam on ikide kuyruğunu ısırp uyuyor. Tam o saatte üstünden atlarsan kurtulursun. Şehre girdiğinde ‘Ben elçiyim.’ dersin. O zaman sana dokunmazlar.” demiş.

Bunlar şehre gelmişler. Delikanlı saatin on iki olmasını beklemeye başlamış. Saat on iki olunca cesaretini toplayıp yılanın üzerinden atlamış. Sonra bir dev perisine rastlamış.

“İnsanoğlu, ne yapıyorsun buralarda?” demiş dev.^{G0}.

“Ben elçiyim.” demiş delikanlı.

Dev “Sen padişahın yanına varınca da elçi olduğunu söyle. Yoksa seni yerler. Bizde düzen böyle işliyor.” demiş. Sonra bir altın sarayı^{F771.1.1} işaret edip delikanlıya yolu göstermiş.

Delikanlı altın sarayın yanına gelince hanımı onu görmüş. Görür görmez de karşılamaya çıkmış, eşini kucaklamış. Hanımı da eşini özlediğinden sararıp solmuşmuş. Hanımı eşini altın saraya almış. Kız, annesi ile babasını çağırılmış. Delikanlıyı överek “Bana hiç vurmadı, beni hiç horlamadı.” demiş. Kızın babası delikanlının karnını doyurmuş. Onu eğitmiş. Yeniden düğün yapmışlar. Düğünden sonra padişah başındaki tacı delikanlıya giydirmiş. Delikanlıyı padişah yapmış. Delikanlı oradan dönmemiş. Onlar hâlen de orada yaşıyorlarmış.

2.49.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 49

B872. Giant birds / *Devasa kuşlar* TOM: 49

B552. Man carried by bird / *Kuş tarafından insanın taşınması* TOM: 49

D1146. Magic door (gate) / *Sihirli kapı* TOM: 49

F711.3.1. White sea / *Beyaz deniz* TOM: 49

D354.1. Transformation: dove to person / *Güvercinin insana dönüşmesi* TOM: 49

F300. Marriage or liaison with fairy / *Periyle evlenme ya da cinsel ilişkiye girme* TOM: 49

D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli seyahat* TOM: 49

D1224. Magic pipe (musical) / *Sihirli düdüğü (müzikle ilgili)* TOM: 49

D1441.1.2. Magic pipe calls animals together / *Sihirli düdüğün hayvanları bir araya çağırması* TOM: 49

B211.2.2. Speaking lion / *Konuşan aslan* TOM: 49

B211.2.2.1. Speaking tiger / *Konuşan kaplan* TOM: 49

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 49

F710.1. Water resembling fire / *Ateşe benzeyen deniz* TOM: 49

B16.5.1. Giant devastating serpent / *Devasa yok edici yılan* TOM: 49

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 49

F771.1.1. Golden castle (palace, house) / *Altın kale (saray, ev)* TOM: 49

2.50. ON İKİ YAŞINDAKİ OĞLAN

2.50.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir padişah varmış. Bu padişah elma bahçesinde gezerken yorulup bir yerde uykuya dalmış. Padişah rüyasında on iki asker görmüş. Rüya yorumlayan bir general varmış. Padişah, rüyasını yorumlatmak için ona gitmiş.

Bu şehirde on iki yaşında bir oğlan çocuğu ile fakir bir ihtiyar kadın da yaşıyormuş. Oğlan, annesine “Padişah, generale rüyasını yorumlatmaya gidiyor. Sen git, onun karşısına çıkıp söyle. General ona ‘Altısı sana, altısı bana, diye söyler.’ ama padişah ‘Onu bana, ikisi sana olur.’ diye söyle-sin.”^{D1712.3.} demiş.

İhtiyar kadın gidip padişaha söylemiş.

Ondan sonra padişah, generalin yanına varmış. Birbirlerinin hâlini hatırlarını sorduktan sonra padişah konuya girmiş. “Arkadaş ben elma ağacının dibinde uyurken bir rüya gördüm. Rüyamda on iki asker vardı. Askerlerin hepsi birbirinin aynısıydı. Nasıl bir şey bu acaba?” demiş.

General rüyayı yorumlamaya başlamış “Gördüğün rüyanın altısı senin, altısı benim olur.” demiş.

Padişah “Altısı çok olur. İkisi sana, onu bana olur.” demiş.

“Yanına dört beş asker alıp uykuya daldığın yerdeki elma ağacının dibini kazdır.” demiş general.

Padişah oradan ayrılmış. Sonra yanına dört beş asker alıp elma ağacının dibini kazmaya gitmiş. General de onlarla gelmiş. On iki fiçi altın çıkmış.^{N531.} Padişah fiçilerin ikisini generale vermiş, onunu kendisi almış.

General, padişaha “Sen böyle düşünemezdin. Kim söyledi sana?” demiş.

Padişah “Falan ihtiyar kadın benim karşıma çıkıp söyledi.” demiş. Ondan sonra general dönüp gitmiş.

“Anne, general beni satın almak için şimdi buraya geliyor. Çok para verecek. Sen ona ‘Bana para gerek değil, arabanda bulunan eşyaları versen yeter.’ dersin. Onun arabasında çok eşya yok. Sadece iki fiçı altın var.” demiş çocuk.

Sonra general gelmiş. Evin numarasına bakarak durmuş. Selam verip eve girmiş, hâl hatır sormuş. Sonra “Nine, padişahın rüyasını sen mi yorumladın?” demiş.

Nine “Yok, bana oğlum söyledi.” demiş.

“Nine, oğlunu bana sat. Ben sana hayatın boyunca yetecek para vereceğim. Ayrıca sana da bakarım. Çocuğunu da okursa okuturum. Okumuş adam ederim.” demiş general.

Nine, çocuğunu satsa da çok üzülerek “Bana para gerekmez. Arabandaki eşyaları verirsen satarım.” demiş.

Arabadaki altın general için önemli olsa da “Bu oğlan büyük bir âlim olacak, gelecekte bana çok büyük faydaları olur.” diye düşünmüş ve altınları bırakıp oğlan çocuğunu alıp gitmiş.

General çocuğu alıp evine dönmüş. Onu güzelce giyindirmiş. Onunla birlikte yatmış. Hanımı ayrı bir yatakta uyumuş. Günlerden bir gün vakitli vakitsiz horozlar ötmeye başlamış. General çocuğa “Bu horozlar niçin vakitsiz ötüyor?” demiş.

Oğlan “Padişah rüya görmüş. Bu yüzden ötüyorlar.” demiş.

“Eee, ne görmüş bakayım o rüyasında?” diye general sormuş.

Oğlan “Padişah rüyasında bir sütun görmüş. Altın sütun üstünde altın bir tabak var. Tabağın içinde altın kaşıkla altın çatal var.” demiş.

Tamam. Padişahın bu rüyasından sonra general, oğlana “Onun rüyası şimdi ne çıkacak?” demiş.

“Altın sütunun kendisi padişah oluyor. Tabak ise hanımı oluyor. Kaşık ile çatal oğluyla kızı oluyor. Padişahın oğlunu benim evlendirmem gerek. Ama sen bana inanmadığın için ertesi gün ben senin başını kestireceğim.” demiş oğlan.

Böyle deyince general tekmeleyip çocuğu yataktan atmış. Biraz zaman geçince çocuğu alıp yatırmış. Sonra tekrar rüyayı sormuş. Çocuk yeniden aynı sözleri söyleyince bir kez daha tekmeleyip çocuğu yataktan atmış.

Sabah olunca general kalkmış. Kahvaltısını yaptıktan sonra işine gitmiş. Gitmeden önce de hanımına “Sen bunu hizmetçilerden birine öldürt. Yüreğini de pişirip benim önüme koy.” demiş.

Kadın bu çocuğa acımış. Hizmetçilerine “Ambarın altında köpek enikleri yatıyor. Köpeğin eniklerini öldürüp yüreklerini alıp gelin.” demiş.

Çocuğu da hazırlayıp evine göndermiş. Ona “Artık kimseye görünme.” demiş.

Hizmetçi köpek eniklerini öldürmüş. Yüreklerini çıkarıp generalin hanımına getirmiş. O, yağda bu köpek eniklerinin yüreklerini kızartmış. General dönünce hazırlayıp önüne koymuş. Padişahın gördüğü rüyayı düşüne düşüne general, köpek eniklerinin yüreğini yemiş.

Sonra padişah rüyasını yorumlatmak için gelmiş. Selam verip içeri girdikten sonra rüyasını anlatmaya başlayıp “Rüyamda altın bir sütun gördüm. Altın sütunun üstünde altın bir tabak, tabağın içinde de bir altın kaşıkla bir altın çatal vardı.” demiş.

General rüya tabirlerinin yer aldığı kitaplara bakmaya başlamış ama hiçbirisinden bir şey bulamamış. Daha önceden bildiği bilgileri de köpek eniğinin yüreğini yediği için unutmuş. General bir türlü rüyayı yorumlayamamış. Sonra general “Tamam sultanım, benim yeşil kaplı bir kitabım daha var. O kitaba bakalım. O kitapta var mıdır acaba?” demiş.

Padişah bulması için ona süre verip oradan ayrılmış. Padişah gidince general kitabını aramaya başlamış. O kitaptan da bir şey bulamamış. Sonra hanımına çok para vererek “Sen bir şekilde o bilgili ihtiyar kadını bulursun. Onu arayıp bul hele!” demiş.

Hanımı, eşinin verdiği iki bin akçeyi almış, gönderdiği çocuğun yanına gitmiş.

Kadın, çocuğu bulunca onun üstünü başını, rengini değiştirerek onu generalin yanına getirmiş de “İşte ben başka bir âlim çocuk buldum.” demiş.

General, çocuğa “Oğlum, biliyor musun?” demiş.

“Biliyorum.” demiş çocuk. Padişahın rüyasını yorumlayıp “Bu çok karmaşık bir rüyaymış. Sana söylersem unutursun. Senin zihnin körelmiş. Haydi gidelim. Yarı yola gelince ben sana söylerim.” demiş.

Bunlar çıkıp gitmişler. Yolu yarıladıklarında general “Söyle şimdi.” demiş.

“Haydi, biraz daha gidelim, unutursun.” demiş çocuk.

Şimdi bunlar padişahın yanına gelmişler. “Söyle şimdi.” diye general yine sormuş.

“Hayır, sen unutursun. Kapıyı açtıkları zaman ben sana söyleyeceğim.” demiş çocuk.

Padişahın kapısının dibine kadar gelmişler. General kapıyı açmış. “Söyle şimdi.” demiş.

“Yok, kapı açılınca söyleyeceğim. Yoksa sen unutursun.” demiş oğlan.

Padişahın evinde general, oğlanla kavga da edememiş. General kapının önüne gelip kapıyı açmak için padişahın izin istemiş. Padişah izin vermiş. General kapıyı açarken “Söyle şimdi.” demiş.

Oğlan “Haydi, ben de seninle gireyim.” demiş.

İkisi birlikte girmişler. General, padişaha “Ben rüyayı yorumlayamadım. Ama bu çocuğu alıp geldim. Rüyayı o yorumlayacak.” demiş.

Padişah “Yorumlayabilecek misin oğlum?” demiş.

“Yorumlarım. İkiniz de kendi elinizle beni öldürmeyeceğinize dair bir belge verirseniz yorumlarım.” demiş oğlan.

Padişah hiç düşünmeden “Haydi, birer belge yazalım. Bu nasıl kerametli bir rüya acaba?” demiş.

İkisi de birer belge yazıp mühürlemişler. Sonra padişah rüyasını anlatmaya başlamış: “İşte ben rüyamda altın bir sütun gördüm. Altın sütunun başında altın bir tabak, tabakların içinde de bir altın kaşıkla bir altın çatal gördüm.” demiş.

“Şimdi bana kendi elinizle yazdığınız mühürlü belgeyi veriniz. Ben yorumlayayım. Altın sütun sen oluyorsun. Altın sütunun başındaki tabak senin hanımın, tabağın içindeki kaşıkla çatal senin oğlun ile kızın oluyor. Senin oğlunu ben evlendireceğim. Oğlunu evlendirdiğim için sen kızını

bana vereceksin. Benim sözüme inanmadığı için ben generalin başını ertesi gün kestireceğim.” demiş oğlan.^{D1812.3.3.}

Tamam. Şimdi padişahın oğlu büyüyüp yirmi yaşına gelmiş. Oğlanı evlendirme vakti gelmiş.

“Oğlum evlenince bunu zindana koyarız.” demiş padişah.

Şimdi oğlanı öldürmek doğru olmazmış. Çünkü oğlanın elinde mühürlü kâğıt varmış.

“Gerçekten şu sümüklü oğlan benim oğlanı evlendirir de kızımı alır mı acaba?” demiş padişah.

Oğlanı zindana atmışlar. Gerekli şeylerin hepsini hazırlamışlar. Ona bakması, yedirip içirmesi, ne isterse yapması için bir hizmetçi görevlendirmişler.

Günlerden bir gün padişahın oğlu söylemiş: “Baba izin verirsen ben evlenmek istiyorum. Bana bir hayat arkadaşı gerek.” demiş.

Sonra padişah, padişahlıkta ne kadar kız varsa hepsinin resmini oğluna verip “Oğlum istediğini seç. Hangisini beğenirsen onu al.” demiş.

Padişahın oğlu resimlere bakıp seçmeye başlamış. Üç gün üç gece seçmiş, gönlü birisini beğenmiş. Babasına “Bu kız hangi memleketten?” diye bir resmi babasına göstermiş.

Babası “Hay oğlum! O kız, bir padişah. Onun yanına atla gitmek için üç yıl, dönmek için de üç yıl gerek. Başka bir şeyle de oraya gidilmiyor.” demiş.

“Babacığım ne pahasına olursa olsun, ben o kızı arayıp bulmayı kafama koydum.” demiş oğlu.

Oğlan, babasına yiyecek içecek gibi şeyleri koyduğu yirmi beş tane at arabası hazırlatmış. Sonra da babasına “Yirmi beş asker ver bana. Her bir araba için bir asker olsun.” demiş padişahın oğlu. Sonra bunlar yola çıkmışlar.

Bunlar gidince zindandaki rüya yorumlayan oğlan son üç yılın dolmasına iki ay kalınca, hizmetçisine “Beni iki ay önce çıkar. Ben geri döneceğim. Sana bir söz getirtmem.” demiş.

Hizmetçi kabul etmiş. Bu oğlan çıkıp gitmiş. Padişahın şehrinden çıkıp biraz yol gidince ormanda iki peri^{F200}. çocuğunun kavga ettiğini görmüş de “Siz niçin kavga ediyorsunuz?” diye onlara sormuş.

“Babamızın malını bölüyoruz.” demiş peri çocukları.

“Bölemediğiniz şey nedir ki?” diye sormuş oğlan.

“İşte şu sopa için kavga ediyoruz.” diye peri çocukları iki çeyrek uzunluğundaki bir sopayı göstermişler.

“Bu şey ne işe yarar ki?” diye sormuş oğlan onlara.

“İşte bu sopaya^{D1094}. bindiğin zaman nereye gitmek istiyorsan göz açıp kapayıncaya kadar orada oluyorsun.”^{D1520.27.1}. demiş peri çocukları.

“Öyleyse sopayı bana getirin. Benim yay ile okum var. Ben oku ormana atayım. Hanginiz oku önce bulursa sopa onun olur.” demiş oğlan.

Oğlan oku attıktan sonra ileriye doğru kaçıp gitmiş. Peri çocukları oku bulup gelseler de oğlan yokmuş, gitmişmiş.

“Tamam, sopa hiçbirimizin olmadı.” demiş peri çocukları.

Oğlan biraz daha yol aldıktan sonra bu sefer de başka iki perinin kavga ettiğini görmüş. “Niçin kavga ediyorsunuz?” diye onlara sormuş.

“Babamızın malını bölüyoruz.” demiş bunlar da.

“Eee, bölemediğiniz şey ne ki?” demiş oğlan.

“İşte babamızdan kalan bir börk var, onun için.” demiş periler.

Bu börk^{D1067.1}. görünmez yapıyormuş. Börkü bir kişi giydiği zaman hiç kimseye görünmüyormuş.^{D1361.15}.

“Börkünüzü getirin. Benim yay ile okum var. Oku atacağım. Hanginiz önce bulup getirirse börk onun olur.” demiş oğlan.

Oğlan oku atmış. Peri çocukları oku aramaya gitmişler. Bunlar ormana gidince rüya yorumlayan oğlan börkü giyip kaçmış.

Peri çocukları geri gelmişler. Oğlan yokmuş şimdi.

“Tamam, börk ikimizin de olmadı.” demiş bunlar.

Oğlan yoluna devam etmiş. Yolda başka peri çocuklarının da kavga ettiklerini görmüş.

“Niçin kavga ediyorsunuz? Bölemediğiniz şey nedir?” diye oğlan sormuş.

“Babamızın malını bölüyoruz. İşte şu kamçı için kavga ediyoruz.” demişler.

“Eee, bu ne işe yarıyor ki?” demiş oğlan.

“İşte, bu kamçıyı^{D1208.} yere vurduğün zaman ne istersen oluyor.”^{D1470.1.31.} demişler.

“Öyleyse kamçıyı bana getirin. Onu ben tutayım.” demiş oğlan.

Oğlan kamçıyı eline almış. Sonra börkü giyip sopaya binmiş. Göz açıp kapayınca kadar padişahın oğlunun yanına varmış.

Oğlan oraya vardığında padişahın oğlu bir su kıyısında bekliyormuş. Yiyecek bir şeyleri de kalmadığından orada öylece oturuyorlarmış.

Rüya yorumlayan oğlan bunların hâlini görüp “Hepiniz suya girip yıkanın. Yiyecek bir şeyler buluruz.” demiş.

Diğerleri yıkanmaya gidince oğlan kamçıyla yere vurmuş. Ne yiyecek gerekliyse hepsi bir masanın üstünde hazır bir şekilde ortaya çıkmış.^{D1050.1.} Diğerleri bunu görünce birbirlerine şaşkınlıklarını yüksek sesle dile getirmişler. Oğlana teşekkür ede ede karınlarını doyummuşlar.

Şimdi rüya yorumlayan oğlan, padişahın oğluna sormaya başlamış: “Nereye gidiyorsunuz? Siz ne iş yapıyorsunuz? Sen kimin oğlu oluyorsun?” demiş.

“Ben padişah oğluyum. Evlenmek için yollara düştüm. Bir türlü evlenmek istediğim kızı bulamadım.” demiş.

“Eğer sizin için çok önemliyse ben size yardım ederim.” demiş rüya yorumlayan oğlan.

“Ne olur bize yardım et.” diye padişahın oğlu yalvarmaya başlamış.

“Haydi bakalım benim arkamdan gelin. Arkanıza da dönüp bakmayın.” demiş rüya yorumlayan oğlan.

Rüya yorumlayan oğlan kamçısıyla vura vura bir köprü inşa etmiş.^{D1258.1.} Bunlar köprünün üstünden gittikçe köprünün arkası yok oluyormuş.^{D1258.} Böyle gide gide kız padişahın yaşadığı şehre gelmişler.

Rüya yorumlayan oğlan, padişahın oğluna “Git kalacak bir ev iste. Sen padişah oğlusun.” demiş.

Padişahın oğlu, kız padişahın yanına gitmiş. Hâl hatır sormuş.

“Sen ne iş yapıyorsun? Sen kim oluyorsun?” diye kız padişah sormuş.

“Ben bir padişahın oğluyum. Ne iş için geldiğimi sabah söyleyeceğim. Çok uzak yoldan geldik. Çok yorgunuz. Sen bize kalacak bir ev versen.” demiş.

“İşte bizim şurada bir misafirhane var. Orada kalın.” demiş kız padişah.

Padişahın oğlu vedalaşıp “Sabah saat sekizde gelirim.” deyip gitmiş.

Bunlar misafirhanede konaklamışlar. Sabah olunca padişahın oğlu bir güzel yıkanıp giyinmiş. Sonra kız padişahın yanına gitmiş. Kız padişah “Siz ne amaçla buralara geldiniz?” diye sormaya başlamış.

“Benim amacım çok büyük. Eğer sen de razı olursan biz ikimiz evlenelim. Bu amaçla buraya geldim.” demiş.

“Vav, benim için buralara gelen doksan dokuz kişi olmuştu. Sen yüzüncü kişi oldun. Şimdi sana üç tane iş vereceğim. Bunları başarırsan sana varırım. İşte ilk işin şu. Benim bir ayakkabım var. Yarın sabaha kadar buna benzer bir ayakkabıyı alıp gel.” demiş.

Kız padişah nasıl bir ayakkabıya sahip olduğunu padişahın oğluna ne göstermiş ne de söylemiş.

Tamam. Padişahın oğlu oradan ayrılıp misafirhaneye gelmiş. Rüya yorumlayan oğlan ona “Ne söyledi? Sana varacak mı?” diye sormuş.

“Bundan sonra artık o benim olmaz. Bana yapmam için üç iş verecek. Birincisini verdi bile. Kendi ayakkabısına benzer bir ayakkabıyı alıp gelmemi söyledi. Ama ben o ayakkabının nasıl bir şey olduğunu bile bilmiyorum.” demiş.

Rüya yorumlayan oğlan görünmez yapan borkünü^{D1067.1} giyip kız padişahın sarayına gitmiş. Borkü giydiğinden kimseye görünmüyormuş.^{D1361.15} Kız alışverişe gitmek için hazırlanıyormuş. Rüya yorumlayıcı oğlan da onun arkasından gitmiş.

Kız ayakkabı satan bir dükkâna girmiş. Yanındaki kişileri çıkarıp satıcıyla konuşmaya başlamış. Rüya yorumlayıcı oğlan da onun arkasından girmiş. “Sende şu numara ayakkabı var mı?” diye kız sormuş.

Satıcı “Var.” demiş, ayakkabıyı kâğıda sarıp vermiş.

Kız padişah, satıcıyla fiyatı konuşmaya başlamış. Onlar konuşurken rüya yorumlayıcı oğlan ayakkabıyı alıp koynuna saklamış. Biraz konuştuktan sonra kız padişah ben döneyim artık demiş ama ayakkabı yerinde yokmuş.

“Ayakkabı nerede? Hazırlamadınız mı hâlâ?” demiş kız padişah.

“Bana sanki hazırlayıp verdim gibi geliyor.” demiş satıcı.

“Vermiş olsaydın şurada olurdu. Yok vermedin.” demiş kız padişah.

“Öyleyse vermemişim.” diyerek satıcı aynı ona benzer başka bir ayakkabıyı vermiş.

Kız padişah, satıcıyla vedalaştıktan sonra ayakkabısını alıp gitmiş. Onun arkasından rüya yorumlayıcı oğlan da çıkıp gitmiş. İkisi birlikte dönmüşler.

Rüya yorumlayıcı oğlan padişahın oğlunun yanına gelerek “İşte sana ayakkabı! Yarın sabah götürüp verirsin. İlk önce ayakkabıyı o çıkarsın. Ondan sonra sen çıkar. Yoksa o başka bir ayakkabıyı çıkarabilir.” demiş.

Padişahın oğlu sabah kalkıp kız padişahın yanına gitmiş.

“Ya, delikanlı geldin mi? İşte benim ayakkabım bu.” demiş kız padişah. Ayakkabıyı çıkarıp masanın üstüne koymuş.

“Öyleyse benimki de onun aynısı.” diyerek delikanlı da ayakkabıyı çıkarıp masanın üstüne koymuş.

“Şimdi yapman için sana ikinci işi veriyorum. Benim bir elbisem var. Yarın sabah sekizde benim elbiseme benzer bir elbiseyi alıp gel.” demiş.

Padişahın oğlu oradan ayrılıp rüya yorumlayıcı oğlanın yanına gelip “Bu sefer de elbise alıp gelme işi verdi. Aynı benim elbisem gibi olsun dedi.” demiş.

Rüya yorumlayıcı oğlan kendini görünmez yapan börkü giyip gitmiş. Kız padişahın evine geldiğinde kız padişah alışverişe gitmek için hazırlanmış. Sonra rüya yorumlayıcı oğlan, kız padişah ile birlikte gitmiş.

Şimdi bunların ikisi birlikte bir dükkâna girmişler. Padişah kendi hizmetindeki kişileri dükkândan dışarı çıkarmış. Satıcıdan bir elbiselik basma kumaşı almış. Sonra satıcıyla konuşmaya dalmış. Bu sırada

rüya yorumlayıcı oğlan, kız padişahın aldığı elbiselik kumaşı saklamış. Konuşmasını bitirince kız bakmış ki aldığı elbiselik kumaş yokmuş.

“Kumaşı nereye koyduk ki? Konuşmaya daldık, kumaşı vermedin mi acaba?” demiş kız padişah.

Kız padişah yeniden bir elbiselik kumaş aldıktan sonra satıcıyla vedalaşıp gitmiş. Sonra terzilerin çalıştığı atölyeye gelmiş. Atölyede üç terzi çalışıyormuş.

“İşte size bir elbiselik kumaş getirdim. Benim ölçülerime göre diki.” diye kumaşı onlara vermiş de “Elbise için işte size dikiş parası.” demiş. Kız padişah ederinden çok fazlasını terzilere ödemiş. Ama orada görünmez borkünü giymiş olan rüya yorumlayıcı oğlan da varmış. Terziler çabucak elbiseyi dikmişler. Kâğıda sarıp masanın üstüne bıraktıktan sonra uyumuşlar. Bunlar uyuyunca görünmez borklü oğlan elbiseyi kendi aldığı kumaşla değiştirmiş.

Terzilerden birisi uyanmış. Onun aklına kız padişahın elbise diktirmek için getirdiği kumaş gelmiş. “Biz kumaşı diktik mi yoksa uyuyup mu kaldık. Kalkıp bir bakayım.” diye kumaşa bakmış. Dikilen elbisenin yerinde dikilmemiş kumaş varmış. Terzi bunun üzerine hemen arkadaşlarını uyanırmış da “Haydi kalkın. Biz elbiseyi dikmemişiz. Padişah bizden sekize kadar dikmemizi istemişti.” demiş.

Terziler ahlayıp vahlayarak “Biz elbiseyi diktik. Sen niçin bize sataşıyorsun?” demişler.

“Kalkıp bakın, işte kumaş burada.” demiş bu terzi.

Terziler kalkıp bakmışlar. Gerçekten de kumaş dikilmemişmiş. He men işe girişip kız padişahın ölçülerine göre elbiseyi dikmişler.

Rüya yorumlayıcı oğlan da oradan ayrılıp kaldıkları misafirhaneye dönüp “İşte elbiseyi alıp geldim. Şimdi gidip ver. İlk önce elbiseyi o çıkarın. Sonra sen çıkar.” demiş.

Padişahın oğlu, kız padişahın yanına gelmiş.

“Ya geldin mi? İşte benim elbise bu.” demiş kız padişah da elbiseyi çıkarıp masanın üstüne koymuş.

“Belki benimkisi de aynıdır.” demiş padişahın oğlu. O da elbiseyi çıkarıp masanın üstüne koymuş.

İkisinin de rengi aynıymış. Kız padişah elbiseleri birbirinden ayıramamış. Ondan sonra “İşte sana vereceğim son iş. Üç saç örgüsü altın saçım var benim. Yarın sabah saat sekize kadar benim bu saçlarıma benzer üç saç örgüsünü getirirsin.” demiş.

Padişahın oğlu oradan ayrılıp rüya yorumlayıcı oğlanın yanına gelip durumu anlatmış. “Bu sefer de altın saç alıp gelme işini verdi.” demiş.

Tamam. Bu kız padişah “Elbiseyi, ayakkabıyı dükkândan almıştım. Ama bu son istediğim dükkânlarda da yok.” diye düşünmüştü.

Rüya yorumlayıcı oğlan borkünü giyip kız padişahın yanına gitmiş. Tam o sırada kız padişah altın saç almaya gitmek için bir arabaya at koşumlatıyormuş. Rüya yorumlayıcı oğlan da arabanın arkasına binip kız padişahla birlikte gitmiş. Kız padişah yolda giderken sürücüsüyle konuşup “Bu istediğimi hiçbir yerde bulamaz.” demiş.

Bunlar bir su kıyısına gelmişler. Orada bir yeraltı barınağı varmış. Onun içinde bir ihtiyar yaşıyormuş. Kız padişah arabadan inince oraya girmiş. Onun arkasından rüya yorumlayıcı oğlan da girmiş.

“Merhaba dede!” diye kız padişah bağırması.

“Sen yeniden mi geldin, dünyanın en kötü kalplisi!” demiş ihtiyar adam.

“Yok dede, bu yüzücüsü olacak. Bir daha da gelmem. Haydi, altın saçından^{F555.1} üç örgü ver.” demiş.

Kız padişah üç örgü saçı tutmuş. Bir ucundan da rüya yorumlayıcı oğlan tutmuş.

“İşte, dede!” diye kız üç örgü saçı çekmiş. Oğlan da çekmiş.

İhtiyar adamın başı ağrılar içinde kalmış. Kız padişah hemen çıkıp gitmiş. İhtiyar adam orada öylece acılar içinde kalmış. Ondan sonra kız padişah arabaya binmiş. Oğlan da gelirken bindiği yere oturmuş. Padişah, sürücüsüyle konuşmaya başlamış. Ona “Artık başka kimse gelmez. Dede, başı çok acıdığı için çok öfkeleni.” demiş.

Dönünce rüya yorumlayıcı oğlan kaldıkları misafirhaneye gelip “İşte alıp geldim. Gidip altın saçları ver. Ama önce o çıkarsın. Önce yarısını koy. Sonra diğer yarısını da işte size bu kadarı yeter mi diye övünerek koy.” demiş.

Padişahın oğlu, kız padişahın yanına saat sekizde gelmiş.

“İşte benim üç örgü saçım.” demiş kız padişah.

“Senin üç örgü saçın varsa benim altı örgü saçım var. Sana ne kadar gerekiyorsa vereyim.” demiş padişahın oğlu.

Kız padişah şaşırıp kalmış da “Yarın sabah saat sekizde gel.” demiş.

Padişahın oğlu oradan ayrılıp misafirhaneye dönmüş. Bir güzel uyumuş.

Kız padişah “Bu oğlanın bunları yapması imkânsız, onun âlimleri var.” diye düşünmüş.

Kız padişah gece olunca onların kaldığı misafirhaneye girmiş. Rüya yorumlayıcı oğlanı damgalayıp öyle çıkmış. Rüya yorumlayıcı oğlan, kız padişah çıkıp gidince orada bulunan herkesi kendisinininki gibi damgalamış.

Padişah sabah olunca gelmiş. “Benim varacağım delikanlının falan yerinde damgası var.” demiş.

Rüya yorumlayıcı oğlan “Biz senin arkandan gelmedik. Senin arkandan kim geldiyse sen ona var.” demiş.

“Tamam öyleyse ama yirmi beş gün vakit gerek bana. Ben padişahlığımı başka bir padişaha bırakayım.” demiş.

Bunlar yirmi beş gün yiyip içip dinlenmişler. Yirmi beş gün geçmiş. Kız padişah yirmi beş arabaya erzak ev eşyaları yükleyip padişahın oğlunun memleketine doğru onlarla birlikte yola çıkmış.

Daha önceki su kıyısına gelmişler. Buradan nasıl çıkacaklarını bilemeyince şaşırıp kalmışlar. Burada gemiler, tekneler yokmuş. Tam bu sırada rüya yorumlayıcı oğlan “Sen bana seni evlendirdiğim için kız kardeşini vereceğine dair kendi elinle yazdığım bir belge verirsen ben sizi buradan çıkarırım.” demiş.

Padişahın oğlu bir kâğıda yazıp mührünü basmış. Rüya yorumlayan delikanlı kamçıyla vura vura suyun karşısına doğru bir köprü yapmış. Bütün herkes bu köprünün üstünden geçip gitmiş.

Rüya yorumlayıcı oğlan suyun karşı tarafına çıkar çıkmaz iki çeyrek uzunluğundaki sopasına binip göz açıp kapayıncaya kadar bir zaman içerisinde kaldığı zindana dönmüş. Padişahın oğlu döndüğünde rüya yorumlayıcı oğlan zindandaymış.

Padişahın oğlu dönmüş. Sonra padişah düğün hazırlığı yapıp bütün şehri düğüne çağırılmış. Düğün başlamış.

Padişah “Bu oğlan yalancı çıktı, onu koğuşa kapatın.” demiş.

Tamam. Onu koğuşa kapatmışlar. Oğlan kamçısıyla koğuşun zeminine vurmuş. Yiyecek içecek ne gerekiyorsa hepsi masanın üzerinde dizilmiş.^{D1030.1} Yiyeceklerden bütün koğuştakilere ikram etmiş. Bunlar padişahta olmayan müzikler çalıp koğuştaki bayram yapmışlar.

Muhafızlar padişaha gidip “Zindanda sizin yaptığınızdan daha güzel bir düğün var.” demişler.

Padişah “Gidin ne varsa hepsini alıp gelin. Sonra üstlerinden tekrar kilitleyin.” demiş.

Onlar rüya yorumlayıcı oğlanı görmemişler. Çünkü rüya yorumlayıcı oğlan borkünü giymişmiş. Muhafızlar koğuştaki ne varsa almışlar. Koğuştakileri tekrar kilitlemişler. Sabah olunca bunlar kalkmışlar. Zindandakiler ah vah edip bütün her şeylerinin gittiğine üzülmüş.

Rüya yorumlayıcı oğlan “Kaygılanmayın, şimdi hepsi yeniden olacak.” demiş.

Kamçısıyla zemine vurunca yeniden bütün her şey olmuş. Bunlar müzikler eşliğinde oynayıp bir güzel yiyip içip ziyafet çekmişler. Muhafızlar bunu görünce padişahın yanına gitmişler.

Padişah “Bu rüya yorumlayıcı oğlanın işidir.” diye düşünmüş de “Onu buraya alıp gelin. Gelmezse öldürün. O bize huzur vermeyecek.” demiş.

Oğlanı alıp padişahın yanına getirmişler. Padişah ona “Arkadaş, bu nasıl bir iştir?” diye sormuş.

“Nasıl bir iş olsun ki! Ben de senin kızını alacağım için düğün yapıyorum.” demiş oğlan.

Oğlan böyle deyince padişahın öfkesi kabarıp “Bunu alıp götürün. Bu yalancının başını kesin.” demiş.

Oğlan “Önce bu yazıyı oku! Ondan sonra kesersin. Halkın önünde oku.” demiş. Padişahın oğlunun verdiği mühürlü kâğıdı göstermiş.

Padişah okumuş “Ey oğlum sen kendin evlenmeyi başaramadın mı? O zindanda yatıyordu. Nasıl olur da senin yanına geldi.” demiş padişah.

Padişahın oğlu neler yaşadığını başından sonuna kadar anlatmış. “Evet, o evlendirdi. Eğer o gelmeseydi ben ölmüştüm.” demiş.

Bu oğlan şimdi padişaha “Artık kızımı verecek misin?” demiş.

Padişah “Sende mühürlü kâğıt olduğu için oğlumun sözünü ayakaltına almak bana yakışmaz. Kızımı sana veriyorum.” demiş.

Padişah, kızını oğlana vermiş. Yeniden düğün yapmışlar.

Rüya yorumlayıcı oğlan artık padişahın damadı olunca “Beni yalancı çıkardığı için, benim sözüme inanmadığı için generalin başını kesmek gerek.” demiş. Oğlan böyle söyledikten sonra oğlan generalin başını kendisi kesmiş. Padişahın damadı olmuş. Güzel bir düğün yapmışlar. Oğlan iyi bir hayat sürmeye başlamış.

Düğünde ben de bulundum. Elek gibi olmuş kovadan kepçeyle aldığı mı, sapıyla da alamadığımı içtim. Bugün vardım, dün döndüm. Bir kepçe çay içtim. Böylece benim masalım biter.

2.50.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 50

D1712.3. Interpreter of dreams / *Rüya yorumlayıcısı* TOM: 50

N531. Treasure discovered through dream / *Rüya yoluyla hazinenin keşfedilmesi* TOM: 50

D1812.3.3. Future revealed in dream / *Gelecekte olacakların rüyada görülmesi* TOM: 50

F200. Fairies (elves) / *Periler* TOM: 50

D1094. Magic cudgel (club) / *Sihirli sopa* TOM: 50

D1520.27.1. Magic transportation by club / *Sihirli sopa aracılığıyla seyahat* TOM: 50

D1067.1. Magic hat / *Sihirli şapka* TOM: 50

D1361.15. Magic cap renders invisible / *Sihirli şapkanın görünmezlik sağlaması* TOM: 50

D1208. Magic whip / *Sihirli kamçı* TOM: 50

D1470.1.31. Magic wishing-whip / *Sihirli dilek kamçısı* TOM: 50

D1050.1. Clothes produced by magic / *Sihir aracılığıyla elbise yapılması* TOM: 50

D1258.1. Bridge made by magic / *Sihir aracılığıyla köprü yapılması* TOM: 50

D1258. Magic bridge / *Sihirli köprü* TOM: 50

F555.1. Gold hair / *Altın saç* TOM: 50

D1030.1. Food supplied by magic / *Sihir aracılığıyla yemek ihtiyacının karşılanması* TOM: 50

2.51. KEDİ İLE FAKİR DELİKANLI

2.51.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda çok fakir bir adam varmış. Onun evi balıkla sıvanmış, derme çatma bir evmiş. Bu adamın bir oğlu varmış. Bu oğlan ocak başında kedisine oynayıp yatarmış. Oğlan, kedisine hizmet etmeyi, kendince konuşmayı öğretmiş.^{B216} Bu duruma halk çok şaşırarak “Nasıl bir şeydir ki bu?” demişler. Bu oğlan hiç insan arasına da çıkmazmış.

Oğlanın annesi babası çok yaşlıymış. Bunlar hastalanmışlar. Hasta olmalarının üzerinden az bir zaman sonra ölüp gitmişler. Bunların hiçbir şeyi olmadığı için çocuğun annesini babasını konu komşuları kendi aralarında bir şeyler toplayıp gömmüşler. Bu oğlan ağlaya ağlaya ocağın başında otururken kedisine “Kedi dostum, hâlimiz çok kötü! Biz ne yaparız? Dilenmeye çıksak bize yakışmaz. Haydi, başka memleketlere gidelim.” demiş.

Gecenin bir vaktine bu delikanlı köyünden çıkıp gitmiş. Delikanlının yanında bir kedisine bir de babasından kalan bir bıçağı varmış. Başka hiçbir şeyi de yokmuş. Bunlar epeyce bir yol gitmişler. Delikanlı, kedisini fare tutup karnını doyurması için göndermiş. Ama kendisi aç aç yürümeye devam etmiş.

“Kedi dostum, ben çok yoruldum. Biraz dinlenelim.” demiş delikanlı.

Bir ormanda dinlenmek için durmuşlar. Kedi ormanın içinde dolaşır fare tutup yemiş. Delikanlı da orman meyvelerinden yiyip doyar gibi olmuş. Sonra uyumak için yatmış ama aç olunca uyku tutmamış. Delikanlı

hep kaygılı bir şekilde yatıyormuş. Kedisi “Sen niçin uyumuyorsun?” demiş.^{B211.1.8.}

Delikanlının gözüne uyku girmemiş. O geceyi uyumadan geçirmiş. Tan atınca onun kulağına çok acıklı türkü sesleri gelmiş. Delikanlı kedisine “Çok dokunaklı sesler duyuyorum.” demiş.

“Haydi, oraya gidelim.” demiş kedisi.

Bunlar bir patika yol bulup o sesin geldiği yöne doğru gitmişler. Ormandan düzlük bir alana çıkmışlar. O düzlük alanda büyük bir köknar ağacı varmış. Bu ağacın başında büyük bir kuş yuvası varmış. Bu yuvadan insan çocuğu sesine benzer ağlamaklı sesler geliyormuş.

Delikanlı “Ben köknarın başına çıkıp ne var bir bakayım.” demiş. Köknarın başına çıkınca yuvada iki Simurg kuşu yavrusu^{B31.5-1.} ağlayarak yatmaktaymış. Delikanlıyı görmeleriyle birlikte bu yavrular dile gelerek^{B211.3.} “Delikanlı, sen niçin buraya geldin? Buraya bizi yemek için her gün bir yılan geliyor. Buradan git. Gitmezsen o yılan seni de yer.” demişler.

Delikanlı “Gücü yetiyorsa yer. Ben sizi kurtarmaya geldim.” demiş.

Delikanlı “Sizin anneniz nerede?” diye sormuş.

Yavrular “Bizim annemiz kuşların padişahıdır.^{B242.1-11.} O, Kafdağının^{F759-9.} arkasına kuşlar toplantısına^{B232.} gitti. Bizim düşmanımız, annemiz varken bizim yanımıza yaklaşmazdı. Annemiz yokken geliyor. İkimizi yedi, şimdi de bizi yemek istiyor.” demişler.

İşte bir fırtına çıkıp orman uğuldamaya başlamış. Kuş yavruları, delikanlıya “İşte bizim düşmanımız geliyor, saklan.” demişler.

Fırtınayla gelip bir ejderha^{B11.} köknara dolanmış. Tam yılan, başını yuvanın olduğu yere çıkaracağı sırada delikanlı, ejderha yılanın^{B11.2.1.1.} başına bıçağı saplamış.^{B11.11-9.} Yılan ne yapacağını bilemeyip aşağıya düşmüş.

Sonra Simurg kuşunun yavruları çok sevinip “Ey delikanlı sen gitme! Biz seni misafir edeceğiz.” demişler. Annelerinin bıraktığı yiyeceklerden delikanlıya ikramda bulunmuşlar. Ondan sonra “Annemiz dönünce sana ‘Nasıl bir mal vereyim?’ diye sorar. Sen hiçbir mal alma. Onun tılsımlı bir yüzüğü var. Sen ondan tılsımlı yüzüğü iste. O yüzüğü alırsan rahat bir hayat sürersin.” demişler.

O sırada bütün dünyayı uğuldatarak Simurg kuşu^{B31.5.} dönüyormuş. Kuş yavruları yanlılıkla anneleri kapıp yutar diye korktuklarından delikanlıyı

kanatlarının altına saklamışlar. Dönmesiyle birlikte Simurg kuşu “Öf, insan kokusu var burada.” demiş.

Yavruları ona “Anne insan kokusu var diye söyleme! Ağabeyleriniz nerede diye sor bakalım. Bizim iki ağabeyimizi sen gidince yılan yedi.” demişler.

Simurg kuşu ne yapacağını bilemeden kaygılanıp “Siz nasıl sağ kaldınız?” demiş yavrularına.

“Bizi kahraman bir delikanlı kurtardı. Bak aşağıya, yılan orada yatıyor.” demişler.

Simurg kuşu aşağıya bakınca ölü yılanı görmüş. Simurg kuşu sonra “Bu yılanı öldüren delikanlı nerede?” diye sormuş.

Sonra yavrular delikanlıyı kanatlarının altından çıkarmışlar.

Simurg kuşu “Ey delikanlı, yavrularımı kurtardığın için ben sana ne vereyim?” demiş.

“Bana hiçbir şey gerekmiyor. Sen bana tılsımlı yüzüğünü versen yeter.” demiş delikanlı.

Yavruları da “Ver anne ver!” diye bağıarak söylemişler.

Yavruları da böyle deyince Simurg kuşu tılsımlı yüzüğü^{D1076} delikanlıya verip “Bak delikanlı yüzüğe sahip çıkabilirsen bütün dev perilerinin, bütün cinlerin başı olursun. Yüzüğü başparmağına taktığın zaman bütün periler, cinler gelirler ve sana ‘Padişahım sultanım ne gerek?’ diye sorarlar. Sakın yüzüğü kaybetme. Kaybedersen senin sonun olur.” demiş.

Simurg kuşu yüzüğü ayak parmağına takmışmış. Yüzüğe bakınca cinler^{D1421.1.6}, periler^{D1421-7} oraya toplanıp “Ne gerek?” diye sormuşlar.^{F235.6}

Simurg kuşu onlara “Padişahımız artık bu delikanlıdır. Ona hizmet ediniz.” demiş.

Simurg kuşu delikanlıya yüzüğü vermiş. Delikanlıyı çok iyi misafir etmiş. Simurg kuşu, delikanlıya “İstersen git, istersen bizimle birlikte burada yaşa.” demiş.

“Yok, teşekkür ederim. Ben kendi yoluma gideyim.” demiş delikanlı.

Simurg kuşu delikanlıyı ağacın başından indirip kedisıyla birlikte onu yolcu etmiş.

Kedisi ile delikanlı ormandan çıkıp düzlük bir alana gelip oturmuşlar, burada dinlenmişler. Delikanlı, kedisiyle ne yapacaklarını konuşarak ona “Biz bu yüzükle ne yapalım?” demiş.

Delikanlı böyle söyledikten sonra yüzüğü başparmağına takmış. Cinlerin, perilerin hepsi “Padişahım sultanım size ne gerek?” diye gelip toplanmışlar.

Delikanlı onlara “Bu dünyada insan ayağının basmadığı bir ada var mı?” demiş.

Cinler “Var, Atlas Okyanusu’nda bir ada var. Çilek desen çilek, meyve desen meyve; hepsinden bolca var. Hiçbir insanın ayağı oraya basmış değil.” demişler.

“Kedimle birlikte beni oraya götürünüz.” demiş delikanlı. Cinler delikanlıyı uyuttuktan sonra onu bu adaya götürüp bırakmışlar.^{D2121.5.}

Orası öyle bir adaymış^{F749-} ki orada her türden çiçek, meyve, kuş, su varmış. Delikanlı buraya hayran kalmış. Orada tek başına yaşamaya başlamış. Delikanlı meyve yiyerek karnını doyururken “Dur bakalım, bir saray yaptırayım şuraya.” diye düşünmüş. Yüzüğünü takmış ve cinler, periler oraya gelip toplanmışlar. Delikanlı onlara “Bana inciden, mercandan iki katlı bir saray yapınız. Sarayda kırmızı atlastan yatak, yorgan olsun. Bu yorganın altında kedimle ben uyuyayım. Sarayın üst katında çiçekler olsun. Çiçekler arasında çeşit çeşit yiyecekler olsun. Yatağa oturunca yukarı kata uçarak çıkayım, yürüyerek çıkmayayım.” demiş.

“Tamam, sen uyu.” demiş periler, cinler. Delikanlı yatıp uyumuş. Periler, cinler denizin dibindeki bütün yakut, mercan taşlarını toplayıp saray^{F771.1.5.} yapmışlar.^{F271.2.0.1.} Sonra delikanlı saraya girmiş. Yatağa oturup ikinci kata çıkmış. İkinci katta çiçekler arasında nohuttan tut da dünyadaki her türlü yiyecekleri veren bitkiler varmış.

Delikanlı bunlara sahip olduktan sonra kedisiyle birlikte oturup ona “Kedi dostum, artık her şeyimiz var. Şimdi biz başka ne isteyelim.” demiş.

“Sen artık evlen.” demiş kedi.

Delikanlı yüzüğü takmış. Periler, cinler gelip toplanmışlar. Delikanlı onlara “Dünyada ne kadar güzel kız varsa köylü kızı olsun, padişah kızı olsun, general kızı olsun; hepsinin resimlerini toplayıp getirin. Sonra ben içlerinden birini seçip alacağım.” demiş.

Sonra periler, cinler güzel kızların resimlerini çalıp gelmek için dağılmışlar. Uzun bir zaman arasalar da güzel bir kız bulamamışlar.

Çiçek padişahı isminde bir padişah varmış. Onun kızı çok güzelmiş. Günlerden bir gün cinler bu Çiçek padişahının kızının resmini alıp gelmişler. Getirdikleri bütün resimleri^{F271-12.} delikanlının önüne sıralayıp koymuşlar da “Ey sahip, bak! Hangisi güzel, hangisini beğendin?” demişler.

Delikanlı bakmış, Çiçek padişahın kızından daha güzelini bulamayıp “İşte, şu kızı alıp bana getiriniz.” demiş.

Periler gece saat ikide kızı alıp gelip delikanlının atlas yorganının altına koymuşlar.^{K1336.}

Kız tan atınca uyanmış. Uyanınca gözüyle ne görsün, kendi sarayında değilmiş. “Ey Allah’ım ne oldu böyle?” demiş ve yerinden fırlayıp kalkmış da “Gerçek mi rüya mı bu?” demiş.

Kız pencerenin yanına gidip bakmış. Her tarafta su ile gökyüzü görünüyormuş. Yerden eser bile yokmuş. Kız “Of ben öldüm mü acaba?” diyerek yatağa oturduğu sırada yatak^{D1154.1.} kızı yukarı kata alıp çıkarmış.^{D1520.17.1.} Yukarı katta çiçekler arasında çeşit çeşit yiyecekler, içecekler... Babasında bile böyle şeyler yokmuş!

Kız “Ben nasıl bir dünyaya geldim acaba?” diye düşünmüş. Yeniden yatağa oturup aşağıya inmiş. Aşağıya inince yattığı yere gitmiş. Atlas yorganı kaldırıncaya yorganın altında bir delikanlının uyuduğunu görmüş.

Kız “Delikanlı, sen buraya nasıl geldin?” demiş.

Delikanlı ona “Seni buraya getiren benim. Sen artık buradan dışarı çıkamazsın. Buradaki zenginliği, çilekleri görsen hayran kalırsın.” demiş. Bunlar hazırlanıp adayı gezmek için dışarı çıkmışlar.

Biz şimdi kızın babasının yanına dönelim.

Çiçek padişahı uykudan kalkınca kızını görememiş. O, kızını o kadar çok seviyormuş ki kızının kaybolduğunu anlayınca bayılıp kalmış. O zamanlarda telefon, telgraf yokmuş. Kızını bulmaları için atlı askerler gönderip arattırmış. Onlar kızı bulamamışlar. Sonra padişah dünyada ne kadar âlim, büyücü varsa hepsini çağırılmış. Bazılarına rüya yorumlatmış,^{D1712.3.} bazılarına fal baktırmış,^{D1814.1.} bazılarına da büyü yaptırmış.^{D2070.} “Kızımı bulursanız mallarımın yarısını veririm.” demiş.

Herkes çok çalışmış ama hiçbiri ne rüyayla ne büyüyle kızı bulmayı başaramamış. Sonra bu kişiler padişaha “Biz beceremiyoruz. Bir yerde büyücü bir kadın var. Kızını bulsa bulsa o bulur.” demişler.

Padişah bu büyücü kadını aratıp buldurmuş. Onu getirtmiş. Büyücü kadın^{G200} bakmış bakmış ve kızın nerede olduğunu anlayıp “Padişahım sultanım kızınız ölmemiş. O bir denizdeki adada bir delikanlıyla beraber yaşıyor. Onu alıp geliriz.” demiş.

Padişah, büyücü kadına kızını alıp gelmesi için emir vermiş. Büyücü kadın katran fiçisi olup^{D252-3} yuvarlanarak adanın bulunduğu denize gitmiş. Adaya varınca ihtiyar bir kadın kılığına girmiş.^{D434-7} Kızın kocasının kır-lara gittiği bir sırada büyücü kadın saraya gelip girmiş. Kız, yaşlı kadını görünce onun yanına gelip “Ey nine, sen nasıl buralara gelebildin? Buraya nasıl ulaştın?” demiş.

İhtiyar kadın “Kızım burası bir denizin ortasında bir ada. Seni buraya bir delikanlı getirdi. O seni tılsımla ele geçirdi.” demiş.

Kız bu sözü duyunca hıçkırarak ağlamaya başlamış da “Nine gerçekten öyle mi?” demiş.

“Öyle kızım öyle. Baban seni alıp gelmem için beni gönderdi. Ben seni buradan alıp götüreceğim.” demiş.

“Nine o delikanlı beni tılsımla ele geçirmişse sen beni nasıl alıp gideceksin. Sen beni buradan götürebilir misin?” demiş kız.

İhtiyar kadın “İşte biz ona bir tuzak kuracağız. Sen fena hâlde ağlayıp ona karşı çık. O sana ‘Sen hiç böyle davranmazdın.’ der. O sana böyle dedikçe sen ona daha yakın davran. Onu kucaklayıp öp. Sonra ona ‘Burası denizin ortasında bir ada. Sen beni buraya nasıl alıp geldin, söyleyebilir misin?’ diye sor. Sonra o sana söylemezse ‘Sen beni tılsımla ele geçirmişsin. Seninle dört yıl ömür geçirdim. Sen hâlâ bana söylemiyorsun. Sen bir yerlere gittiğinde oralarda ölüp kalırsan ben ne yaparım. Tılsımı bana da öğret!’ diye söyle.” demiş.

O sırada kızın kocası geldiğinden “Nine, kocam döndü, saklan.” demiş kız. Nine, fare olup^{D117.1} yatağın altına girip saklanmış.

Delikanlı dönünce hanımı hüngür hüngür ağlamış, sarılıp öpmüş.

“Sen ömründe hiç böyle davranmazdın, niye böylesin?” demiş delikanlı.

Kız, ninenin öğrettiği gibi “Sen beni dört yıldır aldatıyorsun. Sen beni buraya tılsımla alıp gelmişsin. Söyle, sen beni buraya nasıl bir tılsımla alıp geldin?” demiş.

“Tılsımlı bir yüzüğüm var benim. Bunu başparmağıma taktığım zaman cinler, periler gelip ben ne istersem onu yapıyorlar.” demiş delikanlı.

Hanımı “Tılsımlı yüzüğünü bana ver. Ben onu saklayayım. Yoksa sen yüzüğü kaybedersin.” demiş.

Kocası “Sakın yüzüğü kaybetme. İyi bir yerde sakla. Yüzüğü kaybersek bizim hâlimiz kötü olur.” demiş. Delikanlı karısına inanıp yüzüğü vermiş.

Delikanlı uyuyunca gecenin bir vaktinde hanımı kalkıp nineyi uyandırmış.^{D315.2} Sonra nine ona “Hemen yüzüğü tak.” demiş.

Delikanlının hanımı yüzüğü başparmağına takmasıyla birlikte periler toplanmaya başlamış ve “Ne gerek padişahım sultanım?” demişler.

Delikanlının hanımı “Bu delikanlı ile kedisine büyü yapın. Onları ısırgan otlarının arasına bırakın. Beni ve nineyi babamın sarayının olduğu yere ulaştırın.” demiş.

Periler, cinler; kız ile nineyi uyuttuktan sonra onları Çiçek padişahının olduğu yere ulaştırmışlar.

Büyücü kadın, Çiçek padişahının yanına girerek “Kızımı sarayıyla birlikte alıp geldim. Haydi çıkıp gör.” demiş.

Padişah çıkıp bakınca sarayı görmüş, akli gitmiş. Kızı için çektiği kaygıyı bile unutmuş. Sonra kız uyandırmışlar. Kız, babasıyla kucaklaşıp hüngür hüngür ağlamış da “Baba, bir delikanlı beni bu sarayda alıyordu.” demiş.

“Ağlama kızım. Bu saray artık bizim padişahlığımızda duruyor. Sen öyle boş bir delikanlıya gitmemişsin.” demiş babası.

Sonra padişah, büyücü kadına bir çuval patates verip göndermiş. O yıllar açlık yıllarıymış. Büyücü kadın patatesleri alınca sevincinden ne yapacağını bilememiş.

Bunlar böyle sevinirler, biz delikanlının yanına dönelim.

Delikanlı kendisine yapılan büyüden ayılınca bakmış görmüş ki ısırgan otları arasında yuvarlanıp yatmaktaymış. Yüzük de yok, hiçbir şey de

yokmuş. “Ah kedi dostum! Hâlimiz duman, şimdi ne yapacağız?” demiş.

Delikanlı kedisi ile düşünüp taşınmış. Kedisi ona akıl verip “Tomruktan sal yapıp denize açılalım. Belki öbür dünyaya çıkarız. Biz ne yapıp edip kızı bulmak zorundayız.” demiş.

Bunlar bir sal yapmışlar. Sonra ölürsek ölürüz, dünyada bize rahat yok demişler, denize açılıp gitmişler.

Bunlar denizde iyice açıldıktan sonra bir kıyıya gelip çıkmışlar. Burası bozkır bir yer olduğundan köy de yokmuş. Delikanlı yemek yerine bitki köklerini, gövdelerini yemiş. Bunlar birçok yerden geçtikten sonra bir şehir görmüşler. Delikanlı şehri görür görmez kedisine “Biz bu peri şehrine girelim ama birbirimizi bırakmayalım.” demiş.

Kedi “Sen bırakmazsan ben ölsem bile seni bırakmam.” demiş.

Sonra bu şehre girmişler ve kıyıda köşede kalan bir evin olduğu yerde durmuşlar. Evde ihtiyar bir kadın oturuyormuş.

Delikanlı “Nine bizi eve alsana, sadece çay içip çıkacağız.” demiş.

“Gelin oğlum.” demiş ihtiyar kadın.

Delikanlı içeri girmiş. Kedi de fare tutmaya gitmiş. Nine semavere çay koymuş. Sonra delikanlıya “Nereden geliyorsun oğlum?” demiş.

Delikanlı “Nine bir iş bulup çalışmak için geldim. Burası nasıl bir şehir?” demiş.

“Oğlum burası Çiçek padişahın şehri.” demiş ihtiyar kadın.

Anlayacağınız delikanlı bilmeden yürüye yürüye gelmek istediği şehre gelmiş.

Delikanlı “Nine, sizde nasıl haberler var?” diye sormuş.

Nine “Oğlum bizde çok büyük bir sevinç var. Padişahın kızı dört yıldır kayıptı. Dört yıl sonra onu büyücü bir kadın bulup getirdi. Kızı denizdeki bir adaya bir delikanlı büyü yaparak alıp gitmiş. Şimdi padişah, kızını sarayıyla birlikte getirtti. Bizim padişah o kadar mutlu ki bu yüzden çok merhametli oldu. Yeme içme, ulaşım bedava oldu.” demiş.

Delikanlı “Nine öyleyse ben şehre gidip gezeyim. Kedi sende kalsın.” demiş.

Kedisine de sessizce “Ben padişahın sarayının etrafında dolanayım. Bir şey olursa benim kokumu takip ederek oraya gelersin.” demiş.

Bu delikanlı padişahın sarayının yanından geçerken padişah ile hanımı balkonda oturup etrafa bakıyorlarmış. Onlar üstü başı yırtık pırtık içinde bir delikanlının kaldırımdan geçip gittiğini görmüşler.

Padişahın hanımı “Bakar mısın, yakışıklı bir delikanlı geçiyor. Bizim aşçının yardımcısı öldü. Onu çağır bakayım. O, bu işi yapabilir mi acaba?” demiş.

Padişah, askerlerine delikanlıyı çağırmalarını söylemiş. Askerler delikanlıyı alıp saraya getirmişler.

Padişah ona “Delikanlı nereye gidiyorsun?” diye sormuş.

“Ben çalışmak için iş arıyordum ama bana iş veren birisi çıkmadı.” demiş delikanlı.

“Bizim aşçının yardımcısı öldü. Sen bizim yanımızda çalış. Sen bu işi yapmasını biliyor musun?” demiş padişah.

“Biraz biliyorum.” demiş delikanlı.

“Öyleyse iş senindir.” demiş padişah ile hanımı. Delikanlıya beyaz elbiseler verip onu hamama göndermişler.

Delikanlı hamamda yıkanıp gelince çok yakışıklı birisi olmuş. Padişahın, Heybulla isminde bir veziri varmış. O, delikanlıyı görünce çok sevmiş. Bu vezirin bir oğlu çocuk yaşta ölmüşmüş. Heybulla vezir, delikanlıyı kendi çocuğuna benzettiğinden kendi ne yiyorsa ona da yedirmeye başlamış. Onu her geçen gün daha çok sevmeye başlamış. Delikanlı aşçılık işini de çok iyi yapıyormuş. Hiçbir patatesi ziyan etmeden pişirip padişaha sunuyormuş.

“Sen bunu nerede öğrendin?” diye ona sormuşlar. Ustası da onu övüyormuş. Delikanlı sevilip sayılan birisi olmuş.

Günlerden bir gün Çiçek padişahı ne kadar padişah varsa hepsini çağırıp kızının bulup getirdiği sarayı kutlamak için bir eğlence düzenlemiş. Eğlenceye büyücü kadını da çağırılmış. Delikanlı bu büyücü kadının oturduğu masaya doğru yemek getirirken büyücü kadın onu görmüş. Büyücü kadın, delikanlıyı görmesiyle birlikte yıkılmış. Padişahlar “Ne oldu sana?” deyince, büyücü kadın “Başım ağrıyor.” diye başını tutup oturmuş. Onu bir yere yatırmışlar. Eğlence onsuz devam etmiş.

Eğlence bitince konuk padişahların hepsi gitmiş. Sonra padişah, büyücü kadına “Sen niçin böyle oldun?” diye sormuş.

Büyücü kadın “Delikanlı buraya kadar gelmiş. Şimdi hepimizin işini bitirecek.” demiş.

O sırada padişah, delikanlıyı yakalatmış. “Ben onu şimdi öldürteceğim.” demiş.

Heybulla vezir bu işi sezince delikanlının yanına gelip “Senin için mahkeme kurdular. Delikanlı seni öldürecekler.” demiş.

“Yapacak bir şey yok Heybulla ağabey.” demiş delikanlı.

“Sen korkma ben seni kurtaracağım.” demiş Heybulla vezir.

Bu sırada padişah vezirlerini toplayıp delikanlının mahkemesini yapıyormuş. Birisi “Onu vuralım!” demiş. Birisi “Başını keselim!” demiş.

Heybulla vezir “Onu dipsiz bir kuyunun içine atalım. İzin verirseniz ben onu kendim kuyunun içine atayım.” demiş.

Padişah, en güvendiği vezirlerden biri olduğu için Heybulla vezire inanıp “Sana güveniyorum. Onu nasıl istersen o şekilde öldür. Bu dünyada kalmasın.” demiş.

Heybulla ağabey yanına on asker alıp delikanlıyı kuyuya atmak için oradan ayrılmış. Gece saat on ikide delikanlıyı alıp gitmişler. Heybulla bütün askerlerine “Ben size çok para vereceğim. Hiç kimseye söylemeyeceksiniz. Bu bizim sırrımız olacak. Delikanlıyı urganla kuyunun dibine bırakacağız.” demiş.

Bunlar anlaştıktan sonra çok uzun bir urgan getirmişler. Delikanlıya su ve yiyecek vermişler. Heybulla vezir ağlayarak delikanlıyı kucaklamış. Sonra delikanlıyı kuyunun dibine bırakmışlar.

Heybulla vezir “Sen sakın ağlama. Ben devamlı gelip seni kontrol edeceğim.” demiş.

Böylece buraya bu görev için gelenler “Delikanlı çıkamayacağı dipsiz kuyunun içinde.” diye söyleyip padişahı bahşiş almışlar.

Epeyce günler geçtikten sonra delikanlının kedisi^{B422}. “Niçin benim sahibim dönmüyor?” diye huzursuzlanmaya başlamış. Nine, kediyi hiç çıkarmak istemese de kedi onun penceresini kırmış. Oradan kaçıp gitmiş.

Padişahın sarayının olduğu yere kadar koklaya koklaya gelmiş. Oradan koklaya koklaya giderek sahibinin bırakıldığı kuyuyu da arayıp bulmuş. Kuyunun içine ineyim derken aşağıya düşmüş. Düşünce gözüyle ne görsün, sahibi hayattaymış. Sonra bunlar kucaklaşıp hüngür hüngür ağlamışlar. Kuyunun dibinde delikanlıya fareler musallat olmuşmuş. Kedi, fareleri boğup boğup fırlatmış. O kadar çok fare öldürmüş ki bir zaman sonra fare padişahının veziri^{B241.2.5-1.} oraya gelmiş. Birçok farenin öldüğünü görünce vezir fare doğruca padişahlarının yanına giderek “Ey padişahım sultanım! Bizim padişahlığa bir delikanlı gelmiş. O, bizim pek çok askerimizi öldürdü.” demiş.

Fareler padişahı^{B241.2.5.} “Gidip edepli bir şekilde sor. Ne isteği varsa yaparız.” demiş.

Fare padişahının veziri gelmiş de “Ey delikanlı niçin bizim askerleri kırıp geçiriyorsun? Sen ne istiyorsun?” demiş.

“Çiçek padişahının kızında benim altın yüzüğüm var. Yüzüğü alıp bana getirin. Sonra ben buradan çıkar giderim.” demiş.^{M244.1.}

Farelerin padişahı bu sözleri duyunca bütün dünyadaki fareleri toplayıp “Hepiniz gidin! O padişahın deşilmedik yerini bırakmayın. Yüzüğü arayın. Bulup getirin!” demiş.

Bütün fareler Çiçek padişahın oraya gitmişler. Padişahın sarayını, sandıklarını delik deşik etmişler. Kimisi sandık kemirmiş, kimisi çeşitli eşyaları kemirmiş. Bir fare, kızın başucuna çıkıp “Kız, saçının ucuna yüzüğü muska gibi yapıp koymuş. Gelin, kızın saçını keselim.” demiş. Kızın saçını kesip yüzüğü aldıktan sonra kuyunun dibindeki delikanlının yanına gitmişler.

Delikanlı muska gibi şeyden yüzüğü alıp başparmağına takmış. Cinciler, periler toplanıp gelmişler de ona “Padişahım sultanım size ne gerek?” demişler.

İlk önce delikanlı kendisini kuyudan çıkartmış. Ondan sonra “Beni, kızı, kedimi ve sarayımı daha önce kaldığım denizdeki adaya ulaştırın.” demiş.

Periler onlara gözlerini yumduktan bir dakika sonra onları adaya ulaştırmışlar.^{D2121.2.}

Kız uykusundan uyanınca kendini daha önce kaldığı adada bulmuş. Nereye gideceğini bilemeyince delikanlıyı uyandırmış.

Delikanlı “Sana nasıl bir ceza vereyim?” demiş. Delikanlı her gün üç defa hanımını dövmeye karar vermiş. Bunların hayatları çekilmez hâle gelmiş. Delikanlı her gün hanımını dövüyormuş.

Bunlar böyle hayatlarına devam etsin, biz şimdi padişahın yanına gidelim.

Padişah sabah kalkınca bakmış ki ne kızı ne de saray varmış. Hemen vezirlerini toplayıp onlara “Biz o delikanlıyı öldürmemiş miydik?” demiş.

“Öldürdüm.” demiş Heybulla vezir.

Sonra büyücü kadını tekrar çağırmaya karar vermişler. Büyücü kadın gelince padişah ona “Daha önce buldun, tekrar bulacaksın. Eğer bulamazsan başını keserim.” demiş.

Büyücü kadın “Tamam.” demiş.

Büyücü kadın büyü yardımıyla yeniden kızı aramaya gitmiş. Adaya gelince büyücü kadın saraya girmiş. Delikanlı evde yokmuş. Delikanlının hanımı “Nine lütfen buralarda dolaşma. Her şey senin yüzünden kötüye gitti.” demiş.

“Yok kızım, ben seni kurtarmaya geldim.” demiş ihtiyar kadın.

“Yok nine, artık yüzüğü alamayız. O, yüzüğü ağızıyla dişleyip öyle yatıyor.” demiş.

“Çok kolay olmasa da alırız. Ben sana burun tütünü vereceğim. O uyuyunca sen tütünü koklat. O hapşırıp yüzüğü ağzından atar. Biz de böylece yüzüğü alırız.” demiş.

Kız, kocası dönünce ihtiyar kadını saklamış.

Kız ile delikanlı yatmışlar. Yüzüğü ağızıyla dişledikten sonra delikanlı uyumuş. Sonra hanımı burun tütünü koklatınca delikanlı hapşırıp yüzüğü ağzından atmış. Nine yüzüğü alıp parmağına takmış. Daha önceki gibi “Ne gerek?” diye cinler, periler toplanıp gelmişler.

İhtiyar kadın “Şu delikanlıya büyü yapın. Kedisiyle birlikte onu dışarı çıkarıp bırakın. Bizi de Çiçek padişahının sarayının yanına ulaştırın.” demiş. Periler, cinler bir dakika içinde büyücü kadın ile kızı Çiçek padişahının sarayının olduğu yere götürüp bırakmışlar. Padişah çok sevinmiş.

Bunlar burada kalsınlar, biz şimdi delikanlının yanına gidelim.

Delikanlı büyüünün etkisi geçince ayılmış. Kalkıp bakınca görmüş ki ne sarayı ne de hanımı varmış. “Ey, bittim ben. Onu denize atsaydım. Bu akılsızlığıma yanayım.” demiş delikanlı.

Kedi de çok üzülüp sahibine “Bu işe çok kahroldum. Bundan dolayı hastalandım. Ben yakında öleceğim. Ölürsem beni gömmeden gitme.” demiş. Çok geçmeden delikanlının kedisi ölmüş. Delikanlı kediyi güzelce gömmüş. Artık delikanlı tek başına kaldığından çok üzülmüş.

Delikanlı ölürsem ölürüm diyerek daha önce yaptığı gibi bir sal yapmış. Sonra salın üstüne oturup adadan ayrılmış. Akıntıda dalgalarla gide gide bir kıyıya çıkmış. Hiçbir yere uğramadan bir ormana gitmiş. Bu ormanda bir tür esrarengiz kıpkırmızı çilekler^{D981.10-1.1.} olgunlaşmış dallarında duruyormuş. Delikanlı bu çileklerden yemiş. Çileklerden yemesiyle birlikte delikanlının boynuzları,^{D1375.1.1.10-1.} kılları^{D1375.6-2. / D1375.4.2.} çıkmış. Delikanlı, hayvana dönüşmüş.^{D100.} “Ey, hayatımda bir gün yüzü göreceğim yokmuş. Neden bu çileği yedim, artık avcılar beni avlar.” demiş delikanlı.

Korkusundan bir öteye yürümüş, bir beriye yürümüş. Böyle yürüye yürüye ormandan çıkıp bir düzlük alana çıkmış. Bu düzlük yerde beyazımtırak bir çilek^{D981.10-1.2.} ağacında meyveler olgunlaşmaya başlamışmış. Delikanlı ne olursa olur diyerek bu çilekten de yemeğe başlamış. Bu çileği yiyince delikanlının boynuzu^{D1375.2.1-4.1.} ve kuyruğu^{D1375.4-3.1.1.} düşmüş. Eskisinden daha yakışıklı^{D1866-4.1.1.} birisi olmuş.^{D300.} “Bu nasıl bir alamet!” diye kendisi de bu işe çok şaşırılmış. Sonra durmuş da “Bu çilekler bana lazım olur!” diyerek bu çilekten beş altı çilek, diğer çileğin yanına gidip ondan da beş altı kırmızı çilek toplamış. Delikanlı bu çilekleri toplayıp yanına aldıktan sonra bir patika yol bulup oradan gitmiş.

Sonra delikanlı oradan çıkıp Çiçek padişahın olduğu yere gelmiş. Daha önceki gelişinde rastladığı ninenin evine girmiş. Nine “Oğlum uzun zamandır yoktun, nerelerde gezdin?” demiş.

“Şurada burada zenginlere hizmet ederek gezindim. Kedim de öldü. Nine sizin şehirde yeni haberler var mı?” diye sormuş delikanlı.

Nine “Bizim şehrin padişahının kızını kaçırmışlardı. Kızı yeniden bulup getirdiler.” demiş.

“Nine, bu haberleri sana kim söylüyor ki?” demiş delikanlı.

“Bizim fakir komşunun kızı padişahın kızının yanında çalışıyor. Bana o söylüyor.” demiş nine.

“O, akşam olunca evine dönüyor mu?” demiş delikanlı.

“Dönüyor.” demiş nine.

“Nine, o dönünce beni onun yanına götür.” demiş delikanlı.

Nine akşam olunca kızı, delikanlı ile görüşmesi için ikna etmiş. Delikanlı o kadar yakışıklıymış ki kız görür görmez delikanlıya âşık olmuş. Delikanlı “Sen padişahın kızını görebiliyor musun?” demiş.

Kız “Ben padişahın kızının işlerini yapıyorum.” demiş.

“Onu görüyorsan sana bir şey diyeceğim. Hiç kimseye söylemezsen sana söylerim.” demiş delikanlı.

“Benden söz çıkmaz. Söyle.” demiş kız.

Delikanlı “Benim söylediğimi yaparsan ben seni hanımım olarak alırım.” demiş.

Delikanlı böyle deyince kız mutluluktan uçmuş. Delikanlı “İşte sana üç çilek veriyorum. Bu çileği ne yap et padişahın kızına yedir. Ondan sonra olacakları kendi gözünle görürsün. Bunu hiç kimseye de söyleme.” demiş.

Kız “Tamam.” demiş.

Delikanlı “Bu işi yaparsan seni hanımım olarak alacağım.” diye yemin etmiş. Sonra çilekleri kıza vermiş.

Bu kız sabah olunca padişahın kızının yanına gitmiş. Çilekleri masanın üstüne koymuş. Padişahın kızı uykusundan kalkınca masanın olduğu yere gelmiş. Masanın üstünde kıpkırmızı üç tane çilek duruyormuş. Dünyada böyle çilek yokmuş. Çilekleri “Buraya kim koydu?” bile demeden alıp yemiş. Sonra kızın derisi, boynuzu, kuyruğu ve kılları çıkmış. Saraydaki kızlar “Abla, şeytan oldu! Abla şeytan oldu!” diye koşa koşa padişaha haber vermeye gitmişler. Padişah “Of, bizim işimiz çok kötü, biz bittik!” diye bütün vezirlerini toplayıp kızının yanına koşmuş.

Padişah ile vezirleri gelince görmüşler ki kız bir hayvan suretindeymiş. Üstelik konuşamıyormuş. Onlar “Ne oldu buna?” diye şaşırıp kalmışlar. Sonra doktorları çağırılmışlar. Doktorların kimisi kızın boynuzunu kesmiş ama boynuz her kesilişinden sonra tekrar çıkmış. Bunun üzerine

profesörler gelmiş. Onlar bu durumun nedenlerini araştırmışlar ama hiçbir şey bulamamışlar. Ondan sonra büyücüleri çağırmışlar onlar da bunun nedenini bilememişler. Daha önce kızı bulup gelen büyücü kadın da kızı eski hâline döndürmeyi başaramamış. Bundan dolayı padişah onun başını kestirmiş.^{G275.7.1.}

Nine pazara çıkmışmış. “Padişahın kızında kıl çıkmış, boynuz çıkmış.” diye delikanlıya yeni haberler getirmiş.

Delikanlı bu haberleri bilmiyormuş gibi davranıp ona “Nine padişahın yanına git. Ondan muştuluğunu al. Benim tanıdığım bir profesör var. O bütün hastalıkları biliyor dersin. Ben kızı iyileştirmek için oraya gideceğim.” demiş.

Nine hemen muştuluğunu almak için padişahın sarayına gitmiş. Saraydakilerin endişeyle oturduğu bir sırada nine oflaya puflaya içeriye girmiş de “Padişahım sultanım muştuluğumu almak için geldim. Benim tanıdığım bir profesör var. O, padişahın kızını iyileştiririm diyor.” demiş.

Ninenin böyle söylemesinden sonra padişah atları koşumlatmış. Delikanlının yanına gelip ona “Kızımı sen mi iyileştirmek istiyorsun?” demiş.

“Ben, padişahım sultanım.” demiş delikanlı.

Delikanlıyı alıp gitmişler. Saraya gelince padişah ile vezirleri delikanlıyla birlikte kızın hastalığına bakmak için kızın yanına gitmişler. Delikanlı, kıza iyice baktıktan sonra onun boynuzlarını sıvazlayıp “Padişahım sultanım kızı iyileştirmek mümkün. Bu kıza cin çarpmış. Sarayda hiç kimse kalmasin. Kız ile birlikte sadece ben kalayım.” demiş.

Sonra saraydaki bütün herkesi çıkarıp kız ile delikanlıyı kilitleyip bırakmışlar.

Delikanlı bu çirkin hayvan suretindeki kızı bağırta bağırta dövmüş. Sonra kıza bir çilek vermiş. Kız çileği yiyince boynuzları düşmüş. Dili de çözülüp “Lütfen bir tane daha ver.” demeye başlamış.

“Vereceğim ama haydi önce sen yüzüğü ver.” demiş delikanlı.

Kız “İşte sandık. Sandığın içinde bir kutu var. Yüzük o kutunun içinde, kendin al.” demiş.

Delikanlı gidip yüzüğü eline aldıktan sonra kıza bir çilek daha vermiş. Kız çileği yedikten sonra eski hâline dönmüş. Delikanlı, kıza orada “Ey uğursuz! Sen bana çok sıkıntı çektirdin!” demiş.

Sonra padişahın adamları kızın eski hâline dönüp dönmediğine bakmak için gelmişler.

Padişah, delikanlıya “Ne istersen onu vereyim.” demiş.

Delikanlı “Yok, padişahım sultanım. Bana hiçbir şey gerek değil.” demiş.

Biraz konuştuktan sonra delikanlı çıkıp gitmiş. Gitmeden önce de Heybulla vezire “Sen buradan çık. Ben bu sarayın altını üstünü getireceğim.” demiş.

Delikanlı böyle söyledikten sonra Heybulla ağabey bütün ailesini alıp saraydan çıkıp gitmiş.

Delikanlı yüzüğü takmış. Bütün periler, cinler toplanıp “Ne gerek padişahım sultanım?” diyerek yeniden çıkmışlar.

Delikanlı “Şu padişahın ailesini kimsenin bilmediğini bir denize alıp bırakınız.” demiş.

Periler, cinler padişahın ailesini alıp bir denize atmışlar. Delikanlı, Heybulla ağabeye kendisinin yaptırdığı sarayı vermiş de “Heybulla ağabey sen bu sarayda yaşarsın.” demiş.

Sonra tahtı alıp bütün halkı toplamışlar. Delikanlıya söz vermişler. Delikanlı “Ben sizin zalim padişahınızın altını üstüne getirip onu denize attım. Onun veziri Heybulla ağabey sağ kaldı. Onu padişahınız yapar mısınız yoksa başka birisini mi seçersiniz?” demiş.

O zaman kimileri “Heybulla ağabeyi padişahın yerine koyarız.” demişler.

Kimileri de “Padişahın yerine seni koyuyoruz.” demişler.

Delikanlı “Öyleyse ikiye ayrılınız.” demiş.

Halk ikiye ayrılmış. “Heybulla veziri padişah yaparız.” diyenler daha çok çıkmış. Bu sırada delikanlı yüzüğü takmış. Periler, cinler toplanmış. Delikanlı, Heybulla vezirin tarafını tutanların hepsini de denize attirmiş.^{F271-}

^{13.} Ondan sonra o “Kimse karşı gelmesin, biz herkesi yeneriz. Düşmanların hepsini denize atarız.” demiş.

Halk padişah olarak delikanlıyı seçmek istemiş. Ama delikanlı padişah olmamış. Başka adil birisini padişah yapmış. Eski padişahın kızına çilek veren kızı kendine hanımı olarak almış. Orada düğün yapmışlar.

Oradaki içecekler nasıl onu bilmiyorum. Düğüne varmak nasip olmadı. Düğün geçmişti.

2.51.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 51

B216. Knowledge of animal languages. Person understands them / *Hayvanların dilini bilme. Kişinin onların dilini anlaması* TOM: 51

B211.1.8. Speaking cat / *Konuşan kedi* TOM: 51

B31.5-1. Simorg's baby / *Simurg kuşunun yavrusu* (MEK) TOM: 51

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 51

B242.1-11. Simorg the king of birds / *Kuşların padişahı Simurg kuşu* (MEK) TOM: 51

F759-9. Extraordinary mountains and valleys - miscellaneous - Mount Kaf / *Olağanüstü dağlar ve vadiler - Çeşitli motifler - Kafdağı* (MEK) TOM: 51

B232. Parliament of birds / *Kuşlar meclisi* TOM: 51

B11. Dragon / *Ejderha* TOM: 51

B11.2.1.1. Dragon as modified serpent / *Ejderhanın değişikliğe uğramış bir yılan olması* TOM: 51

B11.11-9. Dragon decapitated / *Ejderhanın başının kesilmesi* (MEK) TOM: 51

B31.5. Simorg: giant bird / *Simurg: Devasa kuş* TOM: 51

D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* TOM: 51

D1421.1.6. Magic ring summons genie / *Sihirli yüzüğün cini çağırması* TOM: 51

D1421-7. Magic ring summons fairy / *Sihirli yüzüğün perileri çağırması* (MEK) TOM: 51

F235.6. Fairies visible through magic ring / *Sihirli yüzük yardımıyla perilerin görülebilmesi* TOM: 51

D2121.5. Magic journey: man carried by spirit or devil / *Sihirli yolculuk: Peri ya da cin (ifrit) tarafından insanın taşınması* TOM: 51

F749- Wild Island which has many sorts of flowers, fruits and birds / *İçinde her türden çiçek, meyve, kuş ve su olan insan ayağı basmamış ada* (MEK) TOM: 51

F771.1.5. Palace of jewels / *Mücevher sarayı* TOM: 51

F271.2.0.1. Fairies build great structures in one night / *Perilerin bir gecede çok büyük binalar inşa etmesi* TOM: 51

F271-12. Fairies collect all the pictures of girls on the world / *Perilerin dünyadaki bütün kızların resimlerini toplayıp gelmesi* (MEK) TOM: 51

K1336. Magic helper brings girl to hero's bed / *Sihirli yardımcının, kızı kahramanın yatağına getirmesi* TOM: 51

D1154.1. Magic bed / *Sihirli yatak* TOM: 51

D1520.17.1. Magic transportation on flying bedstead / *Karyola üstünde uçarak sihirli seyahat* TOM: 51

D1712.3. Interpreter of dreams / *Rüya yorumlayıcısı* TOM: 51

D1814.1. Advice from magician (fortune-teller, etc.) / *Büyücüden (falçı vb.) nasihat alma* TOM: 51

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* TOM: 51

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 51

D252-3. Transformation: man to barrel (cask) / *İnsanın fıçıya dönüşmesi* (MEK) TOM: 51

D434-7. Transformation: barrel (cask) to person / *Fıçının insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 51

D117.1. Transformation: man to mouse / *İnsanın fareye dönüşmesi* TOM: 51

D315.2. Transformation: mouse to person / *Farenin insana dönüşmesi* TOM: 51

B422. Helpful cat / *Yardımsaver kedi* TOM: 51

B241.2.5-1. Vice of King of mice / *Fareler padişahının veziri* (MEK) TOM: 51

B241.2.5. King of mice / *Farelerin padişahı* TOM: 51

M244.1. Bargain with king of mice / *Fareler padişahıyla pazarlık etme* TOM: 51

D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli seyahat* TOM: 51

D981.10-1.1. Magic red strawberry / *Sihirli kırmızı çilek* (MEK) TOM: 51

D1375.1.1.10-1. Magic red strawberry cause horns to grow on person / *Sihirli kırmızı çileğin insanda boynuz çıkmasına neden olması* (MEK) TOM: 51

D1375.6-2. Magic red strawberry causes feathers to grow on person / *Sihirli kırmızı çileğin insanda tüy çıkmasına neden olması* (MEK) TOM: 51

D1375.4.2. Magic fruit causes tail to grow / *Sihirli kırmızı çileğin insanda kuyruk çıkmasına neden olması* TOM: 51

D100. Transformation: man to animal / *İnsanın hayvana dönüşmesi* TOM: 51

D981.10-1.2. Magic whitish strawberry / *Sihirli beyazımsı çilek* (MEK) TOM: 51

D1375.2.1-4.1. Magic whitish strawberry removes horns from person / *Sihirli beyazımsı çileğin insandan boynuzları çıkarması* (MEK) TOM: 51

D1375.4-3.1.1. Magic whitish strawberry removes tail from person / *Sihirli beyazımsı çileğin insandan kuyruğu çıkarması* (MEK) TOM: 51

D1866-4.1.1. Beautification by eating magic whitish strawberry / *Sihirli beyazımsı çileğin yenilmesiyle güzelleşme* (MEK) TOM: 51

D300. Transformation: animal to person / *Hayvanın insana dönüşmesi* TOM: 51

G275.7.1. Witch beheaded / *Cadının başının kesilmesi* TOM: 51

F271-13. Fairies kill people for their master / *Perilerin biat ettikleri kişi için insan öldürmesi* (MEK) TOM: 51

2.52. GÖRÜNMEZ CEPKEN

2.52.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda fakir bir köylü delikanlı askere alınmış. O zaman bu delikanlı on yedi yaşındaymış. Üç yıl yaya olarak askere giden bu delikanlı yirmi beş yıl hizmet ettikten sonra tekrar yaya olarak dönüş yoluna çıkmış.

Dönerken gördüğü evlerin sahiplerinden yemek istemiş. Delikanlı bu şekilde karnını doyurarak geliyormuş.

Bir gün bu delikanlı bir ihtiyar adamın evine girmiş. Bu ihtiyar “Sen yayan terli terli gitme. Ben seni iki saatte gideceğin yere ulaştırırım. Ama sen bana bir yıl hizmet et.” demiş.

Bu delikanlı, ihtiyar adama inanıp onun yanında bir yıl çalışmak üzere işe başlamış. Bu ihtiyarın kara bir aygırı varmış. Delikanlı bu aygırın bakımını üstlenmiş. Ama delikanlı ahıra girmiyormuş. Bir düğmeye basınca saman gelip çıkıyormuş. Bir düğmeye basınca yulaf, arpa çıkıyormuş. Bir düğmeye basınca da su çıkıyormuş. Başka bir düğmeye basınca da hayvanın tezeleri temizleniyormuş.

Böyle bir yıl geçmiş. Bir yıl dolunca delikanlı “Dede, ben artık gideyim.” demiş. Dededen hesabı kesmesini istemiş.

Dede oradan atın yanına gidip ata “Seni iyi bakıp besledi mi?” diye sormuş.

“Yok, iyi bakmadı. O bir defa benim karnımı doyurmayı unuttu.” demiş at.^{B211.1.3.} Delikanlı bir gün uykudan kalkamayıp düğmeleri basmayı unutmamış.

“Oğlum sen ata iyi bakmamışsın. Bir yıl daha burada kalacaksın.” demiş ihtiyar.

Delikanlı kalıp bir yıl daha hizmet etmiş. Bu sefer delikanlı hiç geç uyanmayıp ata çok iyi bakmış. Bir yıl dolunca dede atın yanına gidip sormuş.

At “Bu sefer bana iyi baktı.” demiş.

Sonra ihtiyar “İşte oğlum sana eski bir cepken,^{D1053-1.} eski bir börk,^{D1067.1.} bir düdük,^{D1224.} bir kılıç,^{D1081.} ve eski bir keçe çizme.^{D1065.1.} Dündüğü çaldığın zaman bu at gelip karşına çıkar.^{D1441.1.2-1.} Börkle cepkeni giydiğin zaman görünmez adam olursun.^{D1361-45. - D1361.15.} Keçe çizmeleri giydiğin zaman bir atlamada yüz kilometre atlarsın. Bu kılıçla herhangi bir şeyi kırk kilometreden kesersin.”^{D1564-8.} demiş.

Ondan sonra delikanlı keçe çizmeyi denemek için almış. Bir atlamada yüz kilometre atlamış.^{D1520.10-2.} İki saat içerisinde padişaha gelmiş. Padişah onu bir yıl karantinaya koymuş. O bir yıl karantinada kalmış.

Bu padişahın kızı bir günde kırk çift bot eskitiyormuş. Bu kırk çift botun nerede eskitildiğini bilmek için bir nöbetçi koymuşlar. Bir yıl sonra bu delikanlı nöbetçilik yapmaya başlamış. Çıkmış da yatıp uyumuş.

Padişahın kızı “Giy, şimdi nöbetçi uyuyor.” demiş. Kırk çift botu alıp gitmiş.

Kız gidince delikanlı uyanmış. Uyanınca elbiselerini giyip kızın arkasından gitmiş. Delikanlı yüz kilometre beriye yüz kilometre öteye atlayıp kızı bulmuş. Bu kız bir ağaçtan altın elma^{F813.1.1.} koparıp almış. Delikanlı da “Bana gerek olur.” diye o da almış. Padişahın kızı bu elmayı^{D981.1.} denizin olduğu yere çıkınca denize atmış. Bu altın elma, gemi olmuş.^{D451.3-5.} Kız bu gemiye binip denize açılmış. Delikanlı da denize atlayıp onun arkasından gitmiş.

Sonra bu kız yanan bir ateşin olduğu yere çıkmış. Yirmi çift botunu giyip bu ateşten geçmiş. Delikanlı da ateşten atlayıp geçmiş. Kız ondan sonra da bir dağa gelmiş. Orada elmasını atmış, dağ delinmiş.^{D1552-13.} Kız bu delikten giden elmanın arkasından dağın içine doğru gitmiş. Delikanlı da elmasını atmış. O da açılan delikten dağın içine doğru gitmiş.

Dağın içindeki çukurda^{F771.3.5-2.} çok yakışıklı bir peri delikanlısı^{F200.} oturuyormuş. Kız, bu peri delikanlısına “Beni gözetlemesi için bir askeri bir yıl boyunca benim arkama taktılar. O asker beni gözetlerken uyuyup kaldı.” demiş.

Bunların konuşmalarını delikanlı dışarıdan dinlemiş. Sonra oradan ayrılmış.

Sabah olunca delikanlıyı padişah çağırıp “Ne yaptın, kızı tutabildin mi?” demiş.

“Tuttum.” demiş asker. Ne olduysa delikanlı hepsini padişaha anlatmış.

Padişah, kızını yanına getirtmiş. Asker, padişahın kızının önünde gördüğü şeyleri anlatmış. Padişahın kızı “Doğru söylemiyor. Eğer doğru söyleseydi kanıtlamak için bir şey alıp öyle dönerdi.” demiş.

Ertesi gün kız erkenden çıkıp gitmiş. “Eh, asker ne varsa her şeyi anlatıp söyledi. O bunları nereden biliyor ki?” demiş.

Peri delikanlısı “Onun bir büyücü kocakarısı vardır. Yoksa o bunları nereden bilsin ki.” demiş.

O gün delikanlı, perinin başına giymiş olduğu tacı alıp öyle dönmüş.

Sabahleyin padişah, delikanlıyı çağırıp “Gördün mü? Kanıt için bir şey alıp geldin mi?” demiş.

“İşte perinin başına giymiş olduğu tacı alıp döndüm.” demiş.

Padişah, kızını getirtmiş. Kızı “Doğru söylüyor. Doğru söylediği için ben bu delikanlıya varacağım.” demiş.

Padişah, kızını bu delikanlıya vermiş. Padişahın kızı ile delikanlı birlikte yaşamaya başlamışlar. Bir zaman sonra kız, peri delikanlısını özleyip hasretinden sararıp solmaya başlamış. Kız “Benim senden başka birisiyle olacak hâlim yok.” diye peri delikanlısına haber göndermiş. Peri delikanlısı, padişaha mektup yazarak “Sana iki saat süre, kızını vermezsen savaşım alacağım.” demiş.

Padişah, damadı olan delikanlı ile oturup konuşmuş. Delikanlı “Korkma baba! Ben o peri delikanlısını yenerim.” demiş. Delikanlı kılıcını kuşanıp, cepkenini giymiş. Sonra atına atlayıp yola çıkmış. Peri delikanlısının askerlerini kırk kilometreden kılıcıyla kırıp geçirmiş. Peri delikanlısı, padişahın damadı olan delikanlıya “Savaşmayı bırakalım.” diye haber göndermiş.

O arada peri delikanlısı, kız ile konuşabilmiş “Sen, onun benim askerlerimi nasıl yendiğini öğrenebilir misin?” demiş.

Kız tatlı sözlerle kocasına “Sen bana hiçbir şey söylemiyorsun. Sen nasıl oldu da benim arkamdan gelebildin? Sen bu peri askerlerini nasıl yenebildin?” diye sormuş.

Delikanlı, hanımına uzun bir zaman hiçbir şey söylememiş. Sonra şaşkına dönüp “Şu kılıç ve elbiselerim sayesinde yendim.” demiş.

Delikanlı savaştan sonra yorulup uykuya dalmış. Kız, delikanlının kılıcı ile bütün elbiselerini almış. Aldıklarının yerine başka şeyler koymuş. Sonra delikanlıdan aldığı kılıcı, düdüğü, cepkeni peri delikanlısına göndermiş.

Peri delikanlısı bir kez daha askerleriyle gelmiş. Padişaha iki saat süre vermiş. Delikanlı, kızın değiştirdiği eşyaları alıp savaşa gitmiş. Savaşa çıkınca düdüğünü çaldığında atı gelmemiş. Çizmesi ile yüz kilometre atlayamamış. Kılıcı ile kırk kilometreden kırıp geçirememiş. Sonra delikanlının

bu hâlini görmüşler. Onu kesip öldürmüşler. Peri delikanlısı padişahın kızını alıp gitmiş.

Delikanlıyı eğiten ihtiyar adam çok büyük bir âlimmiş. İhtiyar, delikanlıya ne olduğunu bilip onu aramaya çıkmış. Delikanlının kemiklerini yükleyip dönen ihtiyar, kemikleri kazanda kaynattıktan sonra onu yeniden hayata döndürmüş.^{E29-8.} Delikanlı dirilince dedeye “Dede, ben şimdi ne yapacağım?” demiş.

Dede “Şimdi oğlum sen oku.” demiş. Bu delikanlı okumuş. Kız olayım dese kız oluyormuş, at olayım dese at oluyormuş. Küçücük bir adam bile olabiliyormuş.

Dede ona “Artık oğlum sen evine dön. Benim öğrettiğim şeyleri kimseye söyleme. Eğer kendini sattırırsan mutlaka bir eşyan kalsın.” demiş.

Sonra delikanlı evine dönmüş. Delikanlının babası çok fakir olduğundan hiçbir şeyleri kalmamışmış. Delikanlı, babasına “Baba, sen beni at edip pazarda sat. Benim için on beş bin akçe verirler. Yalnız dizginimi sakın satma.” demiş.

Sabah olunca babası oğluna bir at arabasını koşumlamış. Delikanlı çok güzel bir ala aygır olmuş.^{D131.} Pazara varınca aygır halka bakarak kiş-nemeye başlamış. Bütün halk bu atı çok beğenmiş. Pazarlık yaparak bu atı on beş bin akçeye satın almışlar. Delikanlının babası dizgini satmayıp eve dönmüş. Sonra atı satın alan kişi aygırı avluya bağlamış. Kendi de çay içmek için içeriye girmiş. Delikanlı bu arada küçük bir oğlan çocuğuna dönüşüp^{D55.2.5.} bahçenin arkasından çıkıp gitmiş. Atın sahibi içeriden koşarak çıkarsa da at yokmuş. Adam, çocuğa “Buralarda bir ala at gördün mü?” demiş.

Oğlan “Yok görmedim.” demiş de uçarak^{D2135.0.3.} evine dönmüş.

Başka bir pazarda delikanlı daha hızlı koşan bir at olmuş. Babası onun için bu sefer otuz beş bin akçe istemiş de “Bu at bir saatte iki yüz kilometre gidiyor.” demiş.

Halk inanmayıp “Koşturup görelim.” demişler. Atı götürmüşler, bırakıp gelmişler. Bir saat içinde at ikiz yüz kilometrelik yerden dönüp gelmiş.^{F989.17.} Peri delikanlısı “Dizginiyle sat.” diye adamı bezdirmiş. Adam şaşkına dönünce dizginiyle birlikte satmış.

Peri delikanlısı bu atın ne olduğunu bilmeden almışmış. Evine dönünce büyücü kocakarıya^{G200}. “İşte nine, yetmiş bin akçeye ben nasıl bir at alıp geldim.” demiş.

“Alıp geldiğin bu at senin düşmanın.” demiş kocakarı.

Onlarda on beş yaşında hizmetçi bir kız varmış. Bu kız atın yanına çıkınca delikanlı ona “Şimdi beni öldürecekler. Benim azı dişim bir kenara sıçrar. Sen dişi alıp balçığa gömersen hemen bir elma ağacı yetişir.” demiş.

Atı öldürmüşler. Kız atın dişini alıp balçığa gömmüş. Bir saat içinde orada çok güzel bir elma ağacı yetişmiş.^{D457-21}. Üstelik elmaları da olgunlaşmışmış.

Peri delikanlısı, büyücü kocakarıya “Bak, ne kadar da güzel bir elma ağacı yetişti.” demiş.

Büyücü kocakarı “Evet, senin hasmın yetişmiş.” demiş.

O sırada on beş yaşındaki hizmetçi kız avludaymış. Elma ağacı kıza “Beni şimdi kesecekler. Beni kestiklerinde biraz büyükçe bir talaş kenara saçılır. Sen bunu mümkünse yıkadığınız göle götürüp at.” demiş.^{D1610.2-3}.

Sonra peri delikanlısı bu elma ağacını kesmiş. Elma ağacının talaşları etrafa saçılıp dağılmış. Kız o talaşları alıp göle atmış.

Ondan sonra peri delikanlısı cepken ile çizmeleri giyip padişahın kızıyla beraber yıkanmak için göle gitmiş. Bunlar elbiselerini çıkarıp göle girmişler. Diğer delikanlı ise çok güzel yeşil göğüslü bir ördek olup^{D441.3-4} gölde yüzmekteymiş. Peri delikanlısı bu ördeği kovalamaya başlayıp “Ben seni tutsam tutsam pencerenin dibinde ancak tutarım.” demiş.

Ördek onu gölün bir kıyısından diğer kıyısına kadar götürmüş. Sonra delikanlı çabucak peri delikanlısına kaptırdığı elbiselerini giyip eskisi gibi olmuş. Bunların ikisini oracıkta parçalayıp atmış. Dündüğünü çalınca atı yanına gelmiş. Delikanlı gencecik hizmetçi kızı alıp güzel günler yaşamaya başlamış.

2.52.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 52

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* TOM: 52

D1053-1. Magic coat / *Sihirli ceket* (MEK) TOM: 52

D1067.1. Magic hat / *Sihirli şapka* TOM: 52

D1224. Magic pipe (musical) / *Sihirli düdük (müzikle ilgili)* TOM: 52

D1081. Magic sword / *Sihirli kılıç* TOM: 52

D1065.1. Magic boots / *Sihirli çizme* TOM: 52

D1441.1.2-1. Magic pipe (whistle) calls horse to master / *Sihirli düdüğün atı sahibine çağırması* (MEK) TOM: 52

D1361-45. Magic coat renders invisible / *Sihirli ceketin görünmezlik sağlaması* (MEK) TOM: 52

D1361.15. Magic cap renders invisible / *Sihirli şapkanın görünmezlik sağlaması* TOM: 52

D1564-8. Magic word cuts anything from forty kilometers away / *Sihirli kılıcın herhangi bir şeyi kırk kilometreden kesebilmesi* (MEK) TOM: 52

D1520.10-2. Magic transportation by boots / *Çizme yardımıyla sihirli yolculuk* (MEK) TOM: 52

F813.1.1. Golden apple / *Altın elma* TOM: 52

D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* TOM: 52

D451.3-5. Transformation: apples to ship / *Elmanın gemiye dönüşmesi* (MEK) TOM: 52

D1552-13. Magic apple opens mountain while thrown / *Sihirli elmanın atılmasıyla dağın açılması* (MEK) TOM: 52

F771.3.5-2. Pit inside mountain / *Dağın içindeki delik* (MEK) TOM: 52

F200. Fairies (elves) / *Periler* TOM: 52

E29-8. Resuscitation by boiling victim's bone / *Kurbanın kemiklerini kaynatarak kurbanı diriltme* (MEK) TOM: 52

D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 52

D55.2.5. Transformation: adult to child / *Yetişkin bir insanın çocuğa dönüşmesi* TOM: 52

D2135.0.3. Magic ability to fly / *Sihirli uçma yeteneği* TOM: 52

F989.17. Marvelously swift horse / *Olağanüstü hızlı at* TOM: 52

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 52

D457-21. Transformation: tooth to apple tree / *Dişin elma ağacına dönüşmesi* (MEK) TOM: 52

D1610.2-3. Speaking apple tree / *Konuşan elma ağacı* (MEK) TOM: 52

D441.3-4. Transformation: wood shavings to duck / *Talaşın (ağaç kırpıntısı) ördeğe dönüşmesi* (MEK) TOM: 52

2.53. PADİŞAH OĞLU VE ONUN FAKİR KOMŞUSU

2.53.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda bir padişah varmış. Onun komşusu çok fakirmiş. Onların ikisinin de oğulları olmuş. Bu çocukların ikisi dost olmuşlar. Fakir kişinin oğlu çok güzel, çok akıllı olduğundan fakir de olsa onu sevmişler.

Bunlar büyüyüp boy atmışlar. Padişahın oğlu dostuna “Dostum, babamlar beni evlendirecek.” demiş.

Fakir oğlan “Sen evlenirsen artık benimle gezmezsin. Benim evlenmek için ne param ne de vaktim var.” demiş.

Padişahın oğlu “Sen de evlen. Ben sana ne gerekiyorsa veririm. Babalara söyle sana güzel bir kız bulsunlar.” demiş.

Padişahın oğlu, arkadaşını kendisi ile denk tutmaya çalışmış. Şimdi hiç padişahın oğluyla fakirin oğlu denk olur mu?

Tamam. Padişahın oğlu para verince fakir oğlanın ailesi de kız aramaya başlamış. Fakir delikanlı birini beğenip karar kılmış. Sonra padişahın oğlunun yanına gidip “Evlendim.” demiş.

Padişahın oğlu “Düğün akşamından sonra çıkıp gidelim.” demiş.

Bunlar düğün akşamından sonra çıkıp gitmişler de birkaç gün sonra dönmüşler. Döndükleri zaman padişahın oğlu, dostunu yemeğe çağırmış. Büyük bir eğlence meclisi hazırlatmış. Fakir delikanlı hanımı ile birlikte gelmiş. Vezirler de orada oturuyormuş. Bunlar yemişler, içmişler sonra dönmüşler. Delikanlı ve hanımı çıkıp gittikten sonra padişahın oğlu vezirlerine “Komşunun hanımı güzel mi, beğendiniz mi?” demiş.

Vezirler “Çok beğendik, çok güzelmiş.” demişler.

“Benim hanımı beğendiniz mi?” demiş.

“Seninki de iyi ama biraz endamsız.” demiş vezirler. Vezirler delikanlının gönlünün nereye gittiğini sezip onun için böyle söylemişler. Sonra da “Kendi hanımını beğenmediysen fakir delikanlının hanımını alıp sana verelim. Bu iş bizim elimizden gelir.” demiş vezirler.

“Başkasının hanımını başkasına nasıl alırsın?” demiş padişahın oğlu.

“Sen almayacaksın. Biz alıp sana vereceğiz.” demiş vezirler.

Padişahın oğlu çıkıp gitmiş. Sonra vezirler bir toplantı yapmışlar. Epeyce bir vakit düşünüp taşındıktan sonra içlerinden birisi “Ben bir hile düşündüm. Sadece hileyle kızı alırsınız.” demiş.

“Nasıl bir hile düşündün?” diye diğer vezirler sormuşlar.

Toplantıya katılan vezirler bu hileyi dinlemişler.

“Yapacağım hileyi şimdi söylemeyeceğim. Şimdi onu çağıracağım. O zaman duyarsınız.” demiş.

Fakir delikanlıyı çağırılmışlar. Bu delikanlı durumu bilmeden koşarak gelmiş. “Ne isteğiniz var?” demiş.

Vezir yerinden fırlayarak kalkmış da “Senden isteğimiz şu, benim söyleyeceklerimi iyi dinle. Bilmem nerede şöyle bir şey var. O şeyi bulamazsan hanımını alıp padişahın oğluna vereceğiz.” demişler.

Delikanlı düşüncelere dalıp oradan ayrılmış, evine gelmiş. Boynu bükük hep önüne doğru bakan delikanlıya hanımı “Sen hasta mısın? Hiç böyle olmazdın?” diye sormuş.

Delikanlı, hanımına sırrını açmış. “Biz galiba birlikte yaşayamayacağız.” demiş

“Niçin böyle söylüyorsun, ne oldu sana?” demiş hanımı. Hanımı durumu bilmiyormuş.

Delikanlı “Benden dünyada olmayan bir şeyi bulup gelmemi istediler.” demiş. Biraz ağladıktan sonra da “Bunu bulamazsam seni benden alacaklar.” demiş.

Hanımı “Olmaz, boynuma bıçak dayasalar da senden ayrılmam.” demiş.

Delikanlı, vezirlerin verdiği görevi yerine getirmek için yola çıkmaya karar verip “Ben sabah gidiyorum.” demiş hanımına.

Hanımı “Sen kaygılanma. Bu kaygı değil, hiç kaygılanma.” demiş.

Akşam olmuş. Yiyip içtikten sonra yatmışlar. Delikanlı çok kaygılanıyormuş. Hanımı ona “Kaygılanma sen, bir yolunu buluruz.” demiş.

Delikanlı sabah olunca kalkıp elini yüzünü yıkamış. Üstünü başını giyindikten sonra tüfeklerini almış. Sonra hanımıyla bakışmış.

Hanımı “Ne arayacağını bana da söyle hele!” demiş.

Delikanlı “Şurada bilmem nerede bir şey var. Onu alıp gel dediler. O şeyin nasıl bir şey olduğunu bilmiyorum.” demiş.

Hanımı “Öyleyse bulunur.” demiş.

Hanımı sandığından bir elma alıp eşine vermiş de “Şu elmayı fırlata fırlata arkasından git. Aradığın şeyi bulursun.” demiş.

Delikanlı elmayı^{D981.1.} fırlata fırlata bir kara ormana gelmiş. Elma düz bir patikadan koşturuyor, delikanlı da onun arkasından gidiyormuş.^{D1313.6.} Delikanlı pencereci küçük bir kulübenin olduğu yere gelmiş. Kulübenin içinde kör bir nine varmış. Delikanlı nineyle konuşmuş. Şöyle hâl hatır sorduktan sonra biraz oturmuş. Sonra delikanlı, nineye “Şöyle şöyle bir şey var. Nineciğim, sen o şeyi biliyor musun?” diye sormuş.

İhtiyar kadın “Oğlum ben bilmiyorum. Benim bir ablam var. Bilsen bilse o bilir. Şu patika yoldan git.” demiş.

Delikanlı bu sefer de başka bir küçücük kulübeye gelmiş. Burada da bir ihtiyar kadın oturuyormuş. İhtiyar kadının dişleri düşmüş, saçları da keten gibi ağarmışmış. Biraz konuştuktan sonra delikanlı, ihtiyar kadına “Nine şurada bilmem nerede bir şey var. O şeyi sen biliyor musun?” diye sormuş.

“Anladım oğlum ama ben nerede olduğunu bilmiyorum. Bir soruşturayım.” demiş ihtiyar kadın.

İhtiyar kadın boynuna bir düdük^{D1224.} asmış. Kulübesinden dışarıya çıkıp düdüğünü çalmış. Onun yanına türlü türlü yaban hayvanları gelmiş.^{D1441.1.2.}

İhtiyar kadın “Hepiniz geldiniz mi?” demiş.

Bir kurbağa^{B211.7.1.} “Bizim aksak kurbağa topalladığından daha gelemedi.” demiş.

Aksak kurbağa aksaya aksaya geldikten sonra ihtiyar kadın “Herkes geldi mi?” diye tekrar sormuş.

“Hepimiz geldik.” demişler.

İhtiyar kadın aksak kurbağaya “Düdüğün sesini işitince niçin geç kaldın? İnsanı bekletiyorsun.” demiş.

Bu kurbağa “Nine ben arkada kaldım. Ot biçerlerken benim ayağımı kestiler. Bundan dolayı yürüyemiyorum.” demiş.

İhtiyar kadın bağırarak “Hepiniz dinleyin. Size bir sorum var. Şurada bir yerde bir şey varmış. O şeyi biliyor musunuz? O şeyi hanginiz biliyor?” demiş.

Aksak kurbağa “Nine ben onu biliyorum.” demiş.^{B493.1.}

“Öyleyse bu delikanlıyı alıp oraya götür. O şeyi alıp ona ver.” demiş ihtiyar kadın.

Kurbağa, delikanlıya “Ben senin yürüyüşüne ayak uyduramam. Beni koynuna koy.” demiş.

Delikanlı, kurbağayı alıp koynuna koymuş. Bunlar yola çıkmışlar. Bunlar yolda giderlerken boz bir çadır görmüşler. Dört direkli küçücük bir çadır kurulmuşmuş.

Kurbağa “Delikanlı yavaşıca pencereden ne var ne yok diye bak. Orada insan olmaz.” demiş.

Delikanlı yavaşıca pencerenin olduğu yerden bakmış.

“Ya, ne gibi şeyler görüyorsun?” demiş kurbağa.

“Bir masa, bir havlu, bir leğen ve bir sepet görüyorum. Evin içinde kimse yok.” demiş delikanlı.

“Haydi o zaman içeri girelim. Kapı kilitli değil.” demiş kurbağa.

İçeri girmişler. Kurbağa “Sen divanın üzerinde yat. Hapşırıp öksürmeden yat. Ben yerdeki yarığa girip orada durayım.” demiş.

Delikanlı divana uzanmış. Kurbağa da yerdeki deliğe girdikten sonra “Çok dikkatli yat.” demiş.

Biraz zaman sonra dört kişi gelip eve girmiş. Ellerini, yüzlerini yıkadıktan sonra havluyla silmişler. Masaya bir örtü sermişler. Birisi emir vererek “Nine, yemek getir!” demiş.

Sepet^{D1171.11}. kendiliğinden hiç kimsenin yardımı olmadan masaya çıkmış. Kapağı da kendiliğinden açılmış. Sepetin içinden kendiliğinden çeşit çeşit yemekler, türlü türlü meyveler canın ne istiyorsa ondan çıkıyormuş. ^{D1472.1.23}. Eve gelen delikanlılar bu şekilde karınlarını doyurmuşlar.

“Topla nine, doyduk!” demiş emir veren kişi. Tabaklar, yemekler kendiliğinden bu sepete geri girmiş. Sonra sepet kendiliğinden pat diye yere inmiş. Şingırdaya şingırdaya kendi yerine gitmiş.

Delikanlılar ellerini yıkadıktan sonra çıkıp gitmişler. Biraz zaman sonra kurbağa bağırarak “Delikanlı haydi beni koynuna koy, sepeti de eline al. Çıkıp gidelim!” demiş. Delikanlı sepeti alıp kurbağayı koynuna koyduktan sonra çıkıp gitmiş.

Biraz gittikten sonra kurbağa “Sen beni bırak. Ben kendim bir şekilde dönerim.” demiş. Kurbağa kalmış. Delikanlı kendi yoluna devam etmiş.

Gide gide bu delikanlı bir su kıyısına gelmiş. Orada bir balıkçı dede balık tutuyormuş. Kazanı açıp balık pişirmiş. İhtiyar adam “Delikanlı, çok güzel balık pişirdim. Balıktan yiyip gidersin.” demiş.

Delikanlı, ihtiyarın sözünü dinlemiş. Balık yemek için oturmuş. Etine dolgun balıklardan yiyip karınlarını doyurmuşlar. Sonra delikanlı “Dede, sen bana güzel bir ziyafet çektin. Ben de sana bir ziyafet çekeyim.” demiş. Sonra örtüyü yazmış da “Dede ellerini yıka gel.” demiş.

Dede ellerini yıkayıp gelmiş. Sonra delikanlı sepete emir vererek “Nine, bize yemek ver!” demiş.

Sepet yuvarlanarak örtünün üzerine gelmiş. Sonra açılmış. İçinden çeşit çeşit yiyecekler çıkmış. İhtiyarın iki gözü dört olmuş. Bunlar yiyip içip karınlarını doyurmuşlar. Delikanlı sepete emir vererek “Nine, kalanları topla!” demiş.

Tabaklar kendiliğinden sepete girdikten sonra sepetin kapağı kapanmış. Sonra sepet yuvarlanarak kendi yerine gitmiş.

Dede “Teşekkürler oğlum, ilginç bir şey bu.” demiş.

Sonra dede gidip kayığından bir kalın sopa alıp gelmiş. O sopanın başında yay şeklinde bir başlık varmış. Dede “İşte, ben de sana bir hikmet göstereyim.” demiş.

Sopayı^{D1094} alıp yere sokmuş. Dede sopanın başlığını açınca içinden bir general çıkmış da “Ne gerek dede?” demiş.

“Asker ver!” demiş dede. Generalden asker istemiş. Sonra sopadan sayısız asker çıkmış da çıkmış.^{D1475-8} Bütün su kıyısı sopadan çıkan askerlerle dolmuş.

General bağırarak “Daha ne gerek, dede?” demiş.

Dede “Şiddetli bir savaş göster.” demiş. Toplar patlamış, silahlar çekilmiş. Burada çok büyük bir savaş olmuş.^{F1084}

Dede “Gördün mü delikanlı?” demiş.

Delikanlı bu işe çok şaşırılmış. Sonra dede “Şimdilik yeter, savaşı bırakıp yerinize girin!” demiş. Askerlerin hepsi yerlerine girmişler. Atlı general vedalaşmış en son olarak sopanın başından içeri girip gitmiş. Sonra dede sopanın başını kapatmış.

Ondan sonra ihtiyar “Oğlum, haydi değişelim. Ben ihtiyar bir adamım. Yemek çıkarana sepet çok iyi, bana gerek olur. Bu sopa da sana gerek olur.” demiş.

Delikanlı sopaya gıpta etmiş. Değişmek istemiş ama delikanlı hanımım gidecek diye de korkmuş. O sırada sepet dile gelerek^{D1619-4} “Sen beni deş. Ben senden ayrılmam. Bizim ikimiz de sana gerekecek.” demiş.

Delikanlı sepet ile sopayı deşmiş. Sopaya dayanıp yola çıkmış. Delikanlı hep arkasına “Acaba sepet gelir mi?” diye bakıyormuş. Sonra bir rüzgâr çıkmış. Sepet yuvarlanarak delikanlıya kadar gelmiş. Dede ağzını açıp kalmış.

Delikanlı kendi memleketine, evine dönüp gitmiş. Zavallı genç hanımı onu karşılayarak “Nasılsın, sağ salim dönebildin mi?” demiş.

“Çok şükür.” demiş delikanlı.

Bunlar hâl hatır sorduktan sonra oturup konuşmuşlar. Sonra delikanlı elini yüzünü yıkamış. Sepetini eline alıp vezirlerin yanına gitmiş.

O vezir “Alıp döndün mü?” demiş.

“Alıp döndüm.” demiş delikanlı.

“Nerede o şey?” demiş vezir.

Delikanlı “Aha işte!” diye sepeti göstermiş.

Vezir sepeti alıp tekmelemiş de “Bu bize niye gerekli olsun ki? Bunun gibi sepetler bizim çöplükte de var.” demiş.

Delikanlı “Tekmelemeden önce hikmetini gör.” demiş.

Bütün vezirler diğer vezire “Niçin böyle yapıyorsun? Biraz sabret hele!” demişler.

“Yıkayın ellerinizi!” demiş delikanlı, vezirlere.

Vezirler ellerini yıkayıp masanın yanına oturmuşlar. Delikanlı, sepete “Nine, bize yemek ver!” diye emir vermiş.

Sepet kendiliğinden tıp diye masanın üzerine çıkmış. Kapağı da kendiliğinden açılıp içerisinden canın ne istiyorsa her türlü yiyecekler çıkmaya başlamış. Vezirler birbirlerine bakıp deli gibi davranmışlar. Sepete hayran kalmışlar. Vezirler bunu gördükten sonra konuşmayı bırakıp kaş göz işaretleriyle anlaşmaya başlamışlar.

Sepeti tekmeleyen vezir “Ya tamam, hanımın senindir.” demiş.

Delikanlı burada “Ben şimdi bu sepeti size vermeyeceğim. Eğer sepeti tekmelemeseydiniz sepet sizindi.” demiş.

Hilekâr vezir öfkelenip “Biz seni öldürüp hanımını alacağız. Sepetin de bizde kalacak.” demiş.

Fakir delikanlı bir şey olup çıkmış. Burada delikanlı “Vermeyeceğim. Kızlara çıkıyorum. Orada benimle savaşıp beni yenerseniz istediklerinizi alırsınız. Hanımımı da alırsınız, beni de öldürürsünüz, sepetim de sizin olur.” demiş.

Vezirler birbirlerine bakıp kakhaha ata ata gülüşmüşler. Vezirlerden birisi delikanlıya “Sen gidip kızlara çık. Birazdan gelip seni öldürecekler.” demiş.

Delikanlı kızlara çıkıp dededen aldığı sopayı yere sokmuş. Sopenın başını açmış. Sopenın başından “Ne gerek delikanlı?” diye bir atlı general fırlayıp çıkmış.

Delikanlının “Asker ver!” demesiyle sopanın içinden askerler çıkmaya başlamış. Bütün kır askerlerle dolmuş.^{F873}

General bağırarak “Delikanlı daha ne gerek?” demiş.

Delikanlı “Sabret, düşmanlar geliyor. Onlar ile savaşmaya hazır olun.” demiş.

Tamam. O değil de, yolda bir bahadıra benzer bir şey görünmüş. Bu kişi askerleri görünce korkmuş. Oraya gelmeyip geri dönmüş. Vezirlerin kalem odasına girip onlara “Bir kişiyle bile uğraşmaya vaktim yok. Oraya yabancı padişahlıktan askerler gelmiş.” demiş.

Haber padişaha gitmiş. Vezirler dar pantolon giymiş. Sonra alarm verilmiş. Padişahın bütün ordusu toplanmış. Askerlerin hepsi savaşmak üzere yola çıkmış.

Delikanlı, generale emir vererek “Şiddetli bir savaş olsun.” demiş.

Sonra savaş başlamış. Bir yıl sürecek savaşta delikanlı bir gün içerisinde düşmanlarını kırıp geçirmiş. Vezirler de padişah da savaşta ağır bir yenilgiye uğramışlar.^{F873.0.1} Ondan sonra fakir delikanlının kendisi padişah olmuş. Delikanlı, padişahın oğlunu da vezir yapmış.

2.53.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 53

D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* TOM: 53

D1313.6. Magic apple indicates road. Rolls ahead / *Sihirli elmanın ileriye doğru yuvarlanarak yolu göstermesi* TOM: 53

D1224. Magic pipe (musical) / *Sihirli düdük (müzikle ilgili)* TOM: 53

D1441.1.2. Magic pipe calls animals together / *Sihirli düdüğün hayvanları bir araya çağırması* TOM: 53

B211.7.1. Speaking frog / *Konuşan kurbağa* TOM: 53

B493.1. Helpful frog / *Yardımsaver kurbağa* TOM: 53

D1171.11. Magic basket / *Sihirli sepet* TOM: 53

D1472.1.23. Magic basket supplies food / *Sihirli sepetin yemek ihtiyacını karşılaması* TOM: 53

D1094. Magic cudgel (club) / *Sihirli sopa* TOM: 53

D1475-8. Magic soldier-producing club / *Sihirli asker üreten sopa*
(MEK) TOM: 53

F1084. Furious battle / *Şiddetli savaş* TOM: 53

D1619-4. Speaking basket / *Konuşan sepet* (MEK) TOM: 53

F873. Extraordinary army / *Olağanüstü ordu* TOM: 53

F873.0.1. Battle rage. Makes army unconquerable / *Savaş gazabı. Orduyu yenilmez hâle getirmesi* TOM: 53

2.54. YÜZ KOYUNA SATIN ALINAN RÜYA

2.54.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir kişi varmış. Onun bir koyunu ve bir oğlu varmış. Bu kişi ölmüş. Oğlu bu bir koyunu kendisi güdüp yüz koyun yapmış.

Zengin bir kişi varmış. O kişi bir rüya görmüş. Rüyasında ay ile güneş iki yanında, göğsünde de bir yıldız varmış. Sabah olunca “Kime rastlarsam ona rüyamı söyleyeyim.” diye çıkıp gitmiş.

Köyde hiç kimseye rastlayamayınca kırlara doğru çıkıp gitmiş. Pek çok gün yürüdüktan sonra bir koyun çobanına rastlamış. Çobanın yanına varıp gördüğü rüyayı ona anlatmış.

Çoban “Rüyayı satar mısın?” demiş çoban.

Rüyayı gören zengin “Ne kadar vereceksin?” demiş.

Çoban “Yüz koyunum var. Bunları vereyim.” demiş.

Zengin adam yüz koyun karşılığında rüyasını satmış. Çoban koyunları bırakıp gitmiş. Yürüyecek hâli kalmadığı için bir ormanın yanına varıp yatmış.

Bir padişahın kızı vezirin oğluna varmak istemiş. Vezirin oğlu çobanın yattığı ormanın yanına gelip burada beklemeye başlamış. Padişahın kızı o gün gelmemiş. Ertesi gün gelmiş ama vezirin oğlunu bulamamış. Onun yerine çobanı bulmuş. “Allah bana bunu yazmış.” diye bu kız, çoban ile birlikte gitmiş.

Bunlar bir şehre varmışlar. Padişahın evinin karşısından boş bir ev almışlar. Bu kız gece vakti çıkıp ıslık çalınca^{G307-9}. cinler^{G307}. gelmişler. Cinler evi güzelce dayayıp döşemişler. Sabah horozlar ötünce de gitmişler. Komşuları olan padişahın akli bu evi görünce gitmiş. “Bu evde oturanlar kim acaba?” diye oraya muhafız göndermiş.

Muhafız “Bu evin sahipleri var mı yok mu?” diye sormuş.

“Senin ne işin var?” demiş bunlar.

Muhafız dönüp padişaha söylemiş.

Bunlar birkaç gün sonra padişahı misafirlige çağırılmışlar. Padişah misafirlige gitmiş. Bu kızın kırk kız hizmetçisi varmış. Padişah, çobanın hanımının hangisi olduğunu bilememiş. “Bu kişiyi öldürsek hanımı bize kalır.” diye vezirleriyle bu konuyu düşünüp taşınmış.

Bir veziri “İşte şu dağın arkasında bir ejderha yılanı var. Bu yılanı alıp gelmesi için onu gönderelim. O ejderha yılanı onu yer.” demiş.

Padişah bu delikanlıyı çağırıp “Ben sana bir iş vereceğim. Şu dağın arkasında bir ejderha yılanı var. Bu yılanı alıp bize getir.” demiş.

Bu delikanlı ağlaya ağlaya hanımının yanına dönmüş.

Hanımı “Bunun için ağlama.” demiş. Sonra bir yazı yazıp kocasına vermiş de “Bu yazı elinde olsun, öyle var.” demiş.

Delikanlı atına atlayıp yazı elinde yola çıkmış. Epeyce gün geçtikten sonra delikanlı yılanın olduğu yere varmış. Ejderha yılanı^{B11.2.1.1}. onu karşılayarak “Delikanlı sana ne gerek?” demiş.

“Bana sen gerek değilsin. Padişah seni çağırdı.” demiş.

Delikanlı atını döndürüp gitmiş. Yılan da onun arkasından geliyor-muş. Yılan, padişahın kapısının yanında durmuş. Delikanlı içeri girip “Padişahım, yılanı alıp geldim.” demiş.

Padişah, vezirlerini çağırmış. Bunlar dışarı çıkıp yılanı görmüşler. Korkarak delikanlıya “Yılanı alıp başka yere bırak.” demişler. Delikanlı da yılanı alıp oradan başka bir yere bırakmış.

Sonra padişah, vezirlerini toplayıp bir toplantı yapıp “Bu delikanlıyı nasıl öldüreceğiz?” demiş.

Bir vezir “Bir yerde bir cami var. Etrafını tahta çitlerle örmüşler. İçine girecek gibi değil. Kapısında iki tane ayı duruyor. Onların arkasında iki

aslan, onların arkasında da iki kurt duruyor. Bu altı koruyucunun arkasında yedinci olarak bir dev perisi var. Onları geçip içeri girmek imkânsız, öldürürler. O caminin başında bir kuş yumurtası var. O yumurtaya bir padişahın ismi yazılmış. Bu yumurtayı alıp getirsin.” demiş.

Vezir bu sözleri padişaha söyleyince, padişah delikanlıyı çağırılmış. Delikanlı gelince padişah ona “Falan yerde bir cami var. O caminin etrafında demirden çitler, etrafında da ikisi ayı, ikisi aslan, ikisi kurt olmak üzere altı tane koruyucusu var. Yedinci koruyucusu da bir dev perisi. O caminin başında, en tepesinde bir kuş yumurtası var. O yumurtaya bir padişahın ismi yazılmış. Sen işte o yumurtayı alıp bana getireceksin.” demiş.

Delikanlı “Tamam.” diyerek padişahın yanından çıkıp hanımının yanına ağlaya ağlaya dönmüş. Hanımı “Ağlama, Allah’ın izniyle alıp döneriz. Sen oraya altı tane oğlak alıp öyle git. İkisini aylara bırakırsın. Aylar yemeye başlayınca içeri girersin. Yemezlerse girmezsin. Oraya girince ağaç direğe atını bağlarsın. İki tarafta da birçok kapı vardır. Sol taraftan en arkadaki kapıdan girersin. O kapıdan girince yukarıdan salınmış bir urgan görürsün. O urgana tutunup yukarı çıkarsın.” demiş.

Delikanlı atına atlayıp, altı tane oğlağı yanına alıp, ağlayarak gitmiş. Kapının yanında duran iki ayıya iki oğlak bırakmış. Sonra ikisini aslanlara, diğer ikisini de kurtlara bıraktıktan sonra içeri girmiş. Atını direğe bağlayıp en arkadaki kapıdan girmiş. Karyolada çok güzel bir kız yatmaktaymış. Öylece kıza bakakalmış. O kıza, dev perisi büyü yapmışmış. Bu kızın başucuna bir yazı bırakılmışmış. Kız orada oturuyormuş.

“Delikanlı sen buraya nasıl girebildin? Ben sana varacağım. Beni burada bırakma.” demiş kız.

İkisi birlikte yukarı çıkıp kuşun yumurtasını almışlar. Yumurtayı alıp aşağı indikleri zaman bu kız caminin yanındaki bir sütuna tekmelemiş. O sütun at olmuş.^{D444-12} İkisi birlikte o ata binip oradan çıkıp gitmişler.

Dev perisi^{G0} arkalarından gelmiş. Bu delikanlı kılıcıyla onu parçalara ayırmış.

Bu kızın bir babası varmış. Kız, delikanlıya “Şurada bir yerde benim babam ile annem var. Onlara misafirlige gidelim.” demiş.

Delikanlı “Oraya gidersek sen orada kalmak istersin. Ben gelmeye-yim.” demiş.

Kız “Kalmam.” demiş. Bunlar kızın annesine babasına gidip orada misafir olmuşlar. Kız sözünde durmuş. Delikanlı onu alıp dönmüş.

Dönünce delikanlıyı karşılamaya çıkmışlar. Bu delikanlının hanımı, delikanlının getirdiği hanımı kabullenmiş.

Delikanlı “Bu ne hâl! Ben ikinci bir hanım ile döndüm. Sen onu kabulleniyorsun.” demiş.

Bunun ilk hanımı “Biz beraber okumuştuk.” demiş.

Ondan sonra delikanlı padişahın yanına gidip kuşun yumurtasını vermiş. Padişah vezirlerini çağırıp toplantı yapmış da “Bunu nasıl öldüreceğiz?” demiş.

Bir kör vezir “Bizim kırlarda bir yerde dipsiz bir kuyu^{F718-13} var. Kuyunun dibinde inci taşları var diye söylerler. Oraya inip inci taşlarını alıp getirsin.” demiş.

Padişah delikanlıyı çağırıp “Delikanlı ben sana bir iş daha vereceğim. O işi yapıp öyle dön.” demiş.

Delikanlı “Nasıl bir iş?” diye sormuş.

Padişah “Şurada bir yerde bir kuyu var. O kuyunun dibinden iki tane inci taşı alıp gel.” demiş.

“Tamam padişahım.” diyerek delikanlı oradan ayrılmış. Ağlaya ağlaya eve dönmüş de “Padişah şöyle şöyle bir kuyunun dibinden inci taşları alıp gelmem için bana emir verdi.” demiş.

Hanımı “Bunun için ağlama.” demiş.

Hanımı gece vakti çıkıp bir yüzükle ıslık çalmış. İki cin delikanlısı gelmişler de “Ne gerek hanımım?” demişler.

“Denizin dibinden iki tane inci taşı alıp gelin.” demiş kız.

Cinler iki tane inci taşı alıp gelmişler.^{G307-10.8} Delikanlının hanımına vermişler. Hanımı bunları eşine verip “Padişah sorarsa kuyunun dibinde başka bir dünya daha varmış, dersin.” demiş.

Delikanlı taşları alıp padişaha vermiş. Padişah “Nasıl aldın?” diye sormuş.

Delikanlı “İnip aldım. Orada başka bir dünya varmış. Senin annen ile baban oradalar. Onlar seni misafirlige çağırdılar.” demiş.

Padişah “Oraya nasıl gideceğim?” demiş

Delikanlı “Bir çuvala gir. Sonra seni kuyunun dibine indirsinler.” demiş.

Sonra padişahı bir çuvala koymuşlar. Onu kuyunun içine doğru salmışlar. Padişah çıkacak mı diye bir yıl beklemişler. Padişah çıkmamış. “Bu orada kalmaya alıştı, artık dönmez.” demişler. Delikanlıyı padişah yapmışlar.

Bu delikanlı padişah olunca hanımının bir çocuğu olmuş. İki hanımı iki yanında, oğlu da göğsüne çıkıp oturuyormuş. Delikanlı gülmüş. Hanımları ona sormuşlar. Delikanlı da onlara “Birisi bir rüya görmüş. Rüyasında bir yanında ay, bir yanında güneş varmış.^{H617} Bir yıldız da göğsünde duruyormuş. O kişi rüyasını bana anlattı. Ben onun rüyasını yüz koyuna satın aldım. Bunu düşünüp güldüm.” demiş.^{D1812.3.3.}

Bugün vardım, dün döndüm.

2.54.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 54

G307-9. Whistled to summon jinns / *Islık çalarak cinlerin çağırılması* (MEK) TOM: 54

G307. Jinn / Cin TOM: 54

B11.2.1.1. Dragon as modified serpent / *Ejderhanın değişikliğe uğramış bir yılan olması* (MEK) TOM: 54

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 54

D444-12. Transformation: column to horse / *Sütunun ata dönüşmesi* (MEK) TOM: 54

F718-13. Bottomless well / *Dipsiz kuyu* (MEK) TOM: 54

G307-10.8. Jinns fetch pearl from the bottom of the sea / *Cinlerin denizin dibinden inci taşı alıp gelmesi* (MEK) TOM: 54

H617. Symbolic interpretations of dreams / *Rüyaların sembolik (simgesel) yorumu* TOM: 54

D1812.3.3. Future revealed in dream / *Gelecekte olacakların rüyada görülmesi* TOM: 54

2.55. AYAKKABI

2.55.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir dede yaşıyormuş. Onun bir oğlu olmuş. Bunlar baba oğul, kötü de olsa bir evde yaşıyorlarmış. Ölmeden önce dede, oğluna “Çocuğum, benim sana bırakacak bir şeyim yok. Sadece bir ayakkabım var. Nereye gidersen git bu ayakkabıyı bırakma. Ayakkabı sana gerek olur.” demiş.

Çok bir zaman geçmeden dede ölmüş. Oğlu yalnız başına kalmış. Delikanlı, babası öldüğünde on beş, on altı yaşlarındaymış.

Delikanlı düşünüp taşınmış. Dünyayı gezmek için çıkıp gitmiş. Babasının sözünü aklına getirip “Babam nereye gidersen git, ayakkabıyı bırakma diye söylemişti.” demiş. Delikanlı ayakkabıyı çantasına koyup yola çıkmış. Delikanlının ayağına giyecek bir şeyi olmadığından yalınayak gitmiş.

Delikanlı yol aldıkça ayakları ağrımaya başlamış. Çantasındaki ayakkabı aklına gelince “Dur hele! Ayakkabıyı alıp giyeyim.” demiş. Ayakkabıyı giyince delikanlının ayağına bir rahatlık gelmiş. Ayakkabı^{D1065.2} kendi kendine müzik çalarak gidiyormuş.^{F1015-4} Delikanlının gönlü bir hoş olmuş.

Delikanlı şimdi böyle giderken birine rastlamış. Rastladığı kişi uzaktan onun bu güzel yürüyüşünü izliyormuş. Bu kişinin bu işe aklı şaşırıp “Dur hele! Bu bana ayakkabısını satmaz mı acaba?” demiş. Delikanlı türkü söyleye söyleye, oynaya oynaya gelmiş.

Bu kişinin elinde küçük bir torbanın içinde altın varmış. “Eğer bana ayakkabısını verirse bu altınları ona veririm.” diyerek bu kişi delikanlının yanına gelmiş. Bunlar yüz yüze gelmişler. Durup dinlenmişler. Bu kişi “Sen bu ayakkabını bana sat. Ben sana bunun için işte şu altınları vereceğim.” demiş.

“Al!” demiş delikanlı. Satmış ayakkabısını. Ayakkabıyı alan adam ayakkabıyı ayağına giymesıyla koşmaya başlamış. Ayakkabı hiç durmuyormuş.^{D1601.36} Adam güç bela bir söğüt ağacının yanına gelip durmuş.^{D1520.10} Ayakkabıyı çıkarıp eline almış da “Hay, bu şeytanlı bir ayakkabı olmalı. Ayakkabıyı alıp sahibine geri vereyim.” demiş.

Delikanlı, adamı yolda beklerken görmüş. Adam, delikanlının yanına gelip elindeki ayakkabıları atmış da “Al, senin ayakkabıların şeytanlıymış. Ayakkabılar senin olsun.” demiş. Sonra oradan koşarak uzaklaşmış.

Delikanlı, adamın arkasından bağırarak “Gel altınlarını al!” demiş. Adam arkasına bile bakmadan yoluna devam etmiş. Ne altınlarını ne de ayakkabıyı almış.

Delikanlı ayakkabısını giyip müzikle güle oynaya bir şehre gelmiş. Bu şehirde küçük bir eve girmiş. Evde yaşlı bir kadın varmış. Delikanlı ona “Nine, şehirde ne haberler var?” demiş.

“Hanın bir oğlu vardı. Oğlan öldü. O öleli on beş yıl oldu. Bütün şehir halkı kaygıyla yaşıyor. Şehir halkına gülmek yasaklandı. Hanın kendisi de ne konuşuyor ne gülüyor.” demiş nine.

Delikanlı “Niye böyle, hanı teselli etmek gerek. Ölen kişi geri dönmez. Hanın gönlünü neşelendirmek gerek. Ben oraya gideyim hele!” demiş.

“Bilmem ki oğlum, sen hanın sarayına onu teselli etmeye gidersen onun vezirleri seni şehirden kovar.” demiş nine.

Sonra delikanlı ayakkabısını giyip güle oynaya sokak boyunca hanın sarayına doğru gitmiş. Şehir halkı delikanlıyı böyle görünce çok şaşırıp “Bu nasıl bir insan? Böyle güle oynaya geliyor?” demişler.

Delikanlı, hanın sarayına vardığı zaman hanın veziri atına atlayıp kılıcı elinde delikanlıyı “Gülüp oynayarak niçin halkın huzurunu bozuyorsun?” diye kovalamaya başlamış. Vezir, delikanlıyı şehirden kovarak çıkarmış. Şehrin dışına çıkınca delikanlı oturup “Vezir beni şehirden kovalayıp çıkardı. Ben yeniden şehre gideyim. Benim hanın gönlünü yapmam gerek.” diye düşünmüş. Sonra yeniden hanın sarayına doğru gitmiş.

Delikanlı güle oynaya hanın sarayının kapısına gelip durmuş. Vezir onu görünce tekrar kovmuş. Şehrin dışına kadar giden delikanlı burada biraz oturduktan sonra “Vezir beni tekrar kovdu. Ben mutlaka hanın kendisini görmeliyim.” demiş. Sonra yeniden güle oynaya hanın kapısına gitmiş. Han tek başına bir merdivende oturuyormuş.

Han, askerlerine “Bu nasıl bir ses?” diye sormuş.

“Bir oğlan geldi. Şöyle böyle oyunlar gösterip oynuyor.” demişler.

Han, delikanlıyı saraya çağırılmış. Han kendi halkını da toplatmış. Bir meydan kurup halkına “Böyle yaşamak çekilmiyor. Artık halkın gönlünü eğlendirmek gerek.” demiş.

Delikanlıyı şehirden kovarı vezir meydana gelerek “Acaba bu oğlan müziğı kendi mi çalıyor? Yoksa ayağındaki şeytan ayakkabısı mı çalıyor. Onu şehirden kovmak gerek.” demiş.

Han “Öyleyse sen şu ayakkabıyı giyip bir oyna bakalım.” demiş.

Vezir ayakkabıyı alıp ayağına giyince dans etmeye başlamış. Dans etmek için bir ayağını kaldırırsa diğeri ayağını yerinden oynatamıyormuş.

“Ama sen ayakkabının kendi kendine dans ettiğini söylüyorsun. Niçin sen ayakkabıyı giyince dans edemiyorsun?” demiş padişah.

Böylece on beş yıl boyunca gülmeyen hanın gönlü açılmış. Han kendisini güldürdüğü için delikanlıyı kendi sarayına almış. Kızını ona vermiş. Han ölünce halk delikanlıyı padişahın yerine tahta çıkarmış. Vezir ise hanın ölmesini bekliyormuş. O ölünce onun yerine kendisi geçecekmiş. Padişahın kızını da alacakmış. Bundan dolayı delikanlıyı öldürmek istemiş. Delikanlı için kazdığı çukura vezirin kendisi düşmüş. Han, veziri yurdundan kovmuş.

2.55.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 55

D1065.2. Magic shoes / *Sihirli ayakkabı* TOM: 55

F1015-4. When worn, magic shoe goes by singing / *Sihirli ayakkabı giyildiğinde kendi kendine müzik çalarak gitmesi* (MEK) TOM: 55

D1601.36. Self-going shoes / *Kendi kendine giden ayakkabı* TOM: 55

D1520.10. Magic transportation by shoes / *Ayakkabı yardımıyla sihirli yolculuk* TOM: 55

2.56. ÜÇ TÜY (TELEK)

2.56.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda fakir birisi varmış. Onun bir oğlu varmış. Bu kişi tek oğlunu yabancı padişahlıklarda ticaret yapan bir zengine hizmetçi olarak vermiş.

Günlerden bir gün bu oğlanın efendisi gemiye birçok mal yükleyip büyük denizlere açılmış. Epey bir zaman sonra bunlar denizin ortasına varmışlar. Denizin ortasına gelince bu oğlan, efendisine “Amca, ben denizin dibine inip ne var ne yok bir bakayım. On dakika kadar beni beklersiniz. On dakika içinde çıkabilirsem birlikte gideriz. Çıkamazsam beni bekleme-
yin. Siz gidin.” demiş.

Ondan sonra delikanlı denizin dibine inmiş. İnce denizin altının apaydınlık olduğunu görmüş.^{F931-13} Çok vakit geçmeden delikanlı denizin altından çeşitli mücevherleri, yakutları^{N513} alarak su üstüne çıkmış. Biraz dinlendikten sonra delikanlı “Bir kez daha gidip bakayım.” diyerek yeniden su altına gitmiş.

Çok zaman geçmeden delikanlı yeniden denizin altından kıymetli taşlar çıkarıp efendisine vermiş. Efendisi açgözlülük yapıp delikanlıya üçüncü kez suyun altına inmesini emretmiş.

“Tamam öyleyse, bir kez daha denizin altına inip etrafa bakayım. Yalnız bu son olur.” demiş delikanlı.

Delikanlı üçüncü defa su altına inmiş. Bu sefer denizin altı kapkaranlık, gözle hiçbir şey görünmüyormuş. Delikanlının denizin dibine gitmesinin on dakika geçmiş, on beş dakika geçmiş ama delikanlı hâlâ suyun altından çıkıp gelememiş. Zengin adamın bekleyesi gelmediğinden gemiyi yola hazırlayıp oradan uzaklaşıp gitmiş. Bir yirmi dakika sonra delikanlı suyun üstüne çıkmış. Etrafına bakmış, gemi gitmişmiş. “Benim ecelim buradaymış.” diye delikanlı yeniden su altına inmiş. Suyun altında yürümeye başlamış. Yürürken eline bir şey gelip çarpmış. İyice bakınca bunun kapı koluna benzer bir şey olduğunu anlamış. Sonra kolu çekmesiyle birlikte kapı açılmış. Açılan kapıdan gürül gürül su akmaya başlamış. Bu su akımı ile birlikte delikanlı da içeri girmiş. Delikanlı içeri girer girmez kapı kapanmış. Delikanlı etrafa bakınca çok büyük bir odada olduğunu anlamış. Odanın bir köşesinde bir yatak varmış. Yatağın üstünde büyük bir dev^{G0}.

Uyumaktaymış. Delikanlı ses çıkarmadan dev perisinin yanına varmış. Delikanlı, dev perisinin yanına gelince dev çok sert bir şekilde hapşırıp uyanmış, gözünü açmış. Önüne bakınca delikanlıyı görmüş. Bunun üzerine dev perisi çok öfkelenerek “Sen nereden gelip çıktın?” demiş

“Senin hapşırmandan çıktım.” demiş delikanlı.

Dev perisi buna inanmış.^{K1755} Sonra da “Tamam öyleyse, sen bana hizmet edersin. İyi hizmet edersen sana iyi davranırım. Kötü hizmet edersen seni tutup yerim.” diye delikanlıyı korkutmuş. Ondan sonra da “Ben şimdi çıkıp gideceğim. Bir gün yokum. Ben dönünce aşım suyum hazır olsun.” demiş. Böyle dedikten sonra dev çıkıp gitmiş.

Dev gidince delikanlı ne kadar oda varsa hepsine girip bakmış. Bahçeye çıkmış. Avludaki yapıları görmüş. Devın döneceği sırada yemeği hazırlayıp koymuş. Dev döndükten sonra yemiş içmiş, sonra yatıp uyumuş. Dev uyuyunca delikanlı yeniden bahçeye çıkıp bahçenin ortasındaki saraya doğru gitmiş. Bahçenin ortasındaki büyük sarayın yanına gelince sarayın ikinci katından birisi mendilini sanki “Buraya doğru gel.” der gibi sallıyormuş. Delikanlı sarayın yanına doğru yürüyünce orada çok güzel bir kız görmüş.

“Ey delikanlı! Annen, baban seni özlüyor.” demiş kız.

“Benim annemi babamı sen nereden biliyorsun?” demiş delikanlı.

“Senin anneni babanı ben biliyorum. Sen falan şehirdeki fakir bir kişinin oğlusun. Sizin bir yanınızda falan isimli birisi, diğer yanınızda falan isimli birisi oturuyor.” diye kız her şeyi tam olarak söylemiş. Ondan sonra da “Delikanlı beni buradan kurtar. Beni buradan kurtarırsan biz ikimiz birlikte size döneriz.” demiş.

“Ben seni nasıl kurtaracağım ki?” demiş delikanlı.

“Devın kulağında anahtarlar var. O anahtarları alıp gel. Bizi kapattıkları kapıları açarsın. Sonra ben çıkınca seni buradan alıp giderim.” demiş.

Delikanlı hemen gidip dönmüş. Uyumakta olan devın kulağından anahtarları almış. Koşarak gelip sarayın kapılarını açmış. Sarayda on iki kız kapatılmışmış. Delikanlı kapıyı açar açmaz kızların hepsi koşarak delikanlıyı yıkıp geçmiş. Her biri ayrı ayrı yönlere dağılıp gitmişler.^{G550} Delikanlı şaşırıp kalmış. Anahtarları devın kulağına iliştip koymuş.

Bir vakit sonra dev uykusundan uyanmış. Binalarını denetlemeye çıkmış. Saraya geldiği vakit görmüş ki saraydaki kızların yerinde yellere esiyormuş. Dev çok düşünmeden “Delikanlı şuradaki falan odada benim kanatların var. Sen onları alıp gel.” demiş.

Delikanlı gidip devin kanatlarını bulmuş ancak kanatlar o kadar büyükmüş ki delikanlı kanatları kaldıramayıp geri dönmüş.

Ondan sonra devin kendisi gelip kanatları takmış ve “Şimdi ben onların arkasından gidiyorum.” deyip kızların arkasından gitmiş.^{D1626-2.}

Dev çok zaman geçmeden kızlara yetişmiş. Hepsini kovalayarak geri getirmiş. Sonra onları saraya kapatıp kilitlemiş.^{G422.}

Dev eve dönünce yemiş içmiş. Ondan sonra bir günlük bir yola çıkmış. Dev gidince delikanlı bahçeye çıkıp yeniden sarayın olduğu yere gitmiş. Oraya varınca daha önceki kız onu çağırarak “Ey delikanlı sen evine dönmek istemiyor musun?” demiş.

“Dönmeyi çok istiyorum ama dönemem.” demiş delikanlı.

“Ey delikanlı sen beni buradan kurtarıp kendine hanımın olarak alırsan ben seni buradan alıp giderim. Biz hepimiz padişah kızıyız. Hepimizi dev kaçırıp buraya getirdi.”^{G440-2.} demiş.

“Ben seni nasıl kurtaracağım ki? Hem daha önce seni kurtardığımda sen beni kapıdan çıkar çıkmaz yıkıp geçtin.” demiş delikanlı.

“Sen şimdi başka türlü yap. Dev dönünce sana bir şeyler söyler. Seninle konuşmak ister. Ne yaparsa yapсын, sen tek bir kelime bile söyleme. ‘Acıktın mı?’ diye sorar. Bir şey söyleme. ‘Bahçede gezmek istiyor musun?’ diye sorar. Bir şey söyleme. ‘Evine mi dönmek istiyorsun?’ diye sorar. Bir şey söyleme. Dev senin bir şey söylememenden çok korkar. Bir iki gün bir şey söylemezsen, sen ondan ne istersen dev korkusundan onu yapar.” demiş kız.

Delikanlı, kızın dediği şeyleri yaparak dev ile bir iki gün boyunca hiç konuşmamış. Dev bundan korkup “İstedğini söyle.” diye delikanlıya yalvarmaya başlamış. Delikanlı bunun üzerine “Ben saraydaki bir kız seviyorum. Onu bana verirsen ben onunla dönmek istiyorum.” demiş.

Dev korkusundan kızını vermeye razı olmuş.

Sonra delikanlı, kızın yanına gitmiş. Kız ona “Sen deve inanma. O beni bu şekilde göndermez. İlk önce seni iyice sınar. O, bizi sana on iki

at olarak gösterir. Bu on iki at arasından birisini seçip al der. Sen sakın acele etme. Biz hepimiz birbirimize benzeriz. Ben atların arasında hiçbir şey yemeden kişneyip dururum. Dev ‘Hangisini alacaksın?’ diye sorunca sen ‘İşte şu atı beğendim.’ dersin ve kişneyip duran atı seçip alırsın. O at ben olurum. Sonra o bizi on iki güvercin olarak gösterir. Bizim önümüze buğday serper. Ben buğday yemeden guruldayıp dururum. Sen benim kim olduğumu anlarsın. Bundan sonra ise dev hepimizi birbirinin aynısı on iki kız yapar. Ben kenardan üçüncüsü olurum. Dev sana ‘Hangisini alacaksın?’ diye sorduğunda Ben mendilimle burnumu silerim.” demiş.

Tamam. Delikanlı bunların hepsini aklına iyice yerleştirdikten sonra gitmiş.

Ertesi gün dev, delikanlıyı kızların yanına alıp götürmüş. Kızları saraydan çıkarıp her şeyi kızın anlattığı gibi yapmış. Önce kızları on iki at yapmış.^{D131}. Sonra onların önüne yulaf dökmüş. Bu kız yulafı yemeyip kişneyip durmuş.

Dev “Hangisini alacaksın?” demiş.

“İşte şunu alacağım.” demiş delikanlı. Kişneyip duran atı göstermiş.

Ondan sonra dev, kızları on iki güvercin yapmış.^{D154.1}. “Bunlardan hangisini alacaksın?” demiş.

“İşte şunu alacağım.” demiş delikanlı. Guruldayıp duran güvercini göstermiş.

Sonra dev bunları birbirinin tıpkısı on iki kız yaparak^{D40.2}. “Bunlardan hangisini alacaksın?” diye sormuş.

“Kenardan üçüncüsünü alacağım.” demiş delikanlı. Delikanlı istediği kızı seçip almış. Dev perisi geri kalan on bir kızı saraya kapattıktan sonra kendisi su altı dünyasına^{F725} gitmiş. Onun gidişiyle birlikte delikanlı ile kız kendi yollarına gitmişler.

Yola çıkmadan önce bu kız, delikanlıya üç kuş tüyü ile bir altın yüzük vererek “Eğer başına kötü bir şey gelirse işte bu üç kuş tüyünü birer birer kırarsın. Tüyler kırılınca sana yardımcılar gelir. Ama sakın bu yüzüğü parmağından çıkarma. Çıkarırsan işte o zaman beni de kaybedersin.” demiş.

Denizden çıkıp pek çok yer geçtikten sonra delikanlının ailesinin yaşadığı yere gelmişler. Delikanlının annesi ile babası çok sevinmiş. Pek çok

misafir çağırıp düğün yapmışlar. Düğün bitince delikanlı yüzüğü parmağından çıkarıp sandığa koyup kilitlemiş. Ama kız ona yüzüğü parmağından çıkarmamasını söylemişmiş.

Günlerden bir gün komşusu, delikanlıyı hanımıyla birlikte misafirliğe çağırmış. Delikanlı gitmiş ama hanımı “Gidesim gelmiyor.” diyerek evde kalmış. Ev sahibi, delikanlının hanımını da alıp gelmeleri için birisini yollamış. Delikanlının hanımı “Benim giyecek bir elbisem yok. Gelmemi istiyorsa sandığın anahtarını göndersin.” diyerek kendisini çağırmaya gelen kişiyi geri göndermiş. Delikanlıya “Hanımın şöyle şöyle söyledi.” diye haber vermişler. Delikanlı sandığın anahtarını hanımına göndermiş. Hanımı sandıktan altın yüzüğü^{D1076} alıp parmağına takmış. Ondan sonra kuş olup kendi yurduna doğru uçup gitmiş.^{D1520.12} Kız “Eğer bensiz yapamazsa buradan altı padişahlık yer geçtikten sonra bizim padişahlığa gelsin.” diye haber bırakıp gitmiş. Bu sözü gelip delikanlıya söylemişler. Delikanlı kendinden geçeri gibi olup kaygılanmış. Çok beklemeden hemen hanımını aramaya gitmiş.

Delikanlı ay gitmiş, yıl gitmiş. Pek çok padişahlığı geçip, denizleri aşırp hanımının yaşadığı padişahlığa gelmiş.

Delikanlı uzun bir süre padişahın sarayına girmeyi başaramamış. Sonra bir gün dilenciler gibi giyinip dilenmek için padişahın penceresinin dibine gelmiş.

Delikanlının geldiğini pencereden gören padişahın kızı hemen onu tanımış. Eşini saraya almalarını emretmiş. Delikanlı saraya girince padişahın kızı “Geldin mi delikanlı? Tamam, şunun arkasına dönüp bak hele! Bu sarayın başına.” demiş.

Delikanlı arkasına dönüp bakınca orada on bir adet baş asılı duruyormuş.

“Senin başını da şunların yanına koyarsam yeryüzünün padişahı ben olacağım.” demiş padişahın kızı.

Sonra bu kız, vezirlerini çağırılmış. Vezirlerin hepsi toplanmış. Vezirler toplanınca bu delikanlıyı alıp onların önüne çıkarmışlar. Padişahın kızı “Bu delikanlı beni devin elinden kurtarsa da ben onunla birlikte yaşamak istemiyorum.” demiş, kocasını hor görmüş.

Vezirler bu delikanlının başının kesilmesine ve sarayın başına on ikinci baş olarak asılmasına hüküm vermişler. Oradaki vezirlerden biri “Bu de-

likanlıyı sınamak gerek. Eğer gerçekten kahraman birisiyse tekrar kurtulur. Korkaksa asılır.” demiş.

Delikanlıya bakarak “İşte sana bir gün süre. Eğer bir gün içinde bizim seni bulamayacağımız bir yere kaçarsan kurtulursun. Eğer kaçamazsan senin başını keseriz.” demiş. Delikanlıya bir gün süre verip göndermişler.

Delikanlı bunların yanından çıkıp gidince bir kara ormanın yanına gelmiş. Ormanın içine girince daha önce kızın verdiği üç kuş tüyünden^{D1021} birini cebinden alıp ortasından kırmış. Kuş tüyünün kırılmasıyla birlikte onun karşısına bir aslan çıkmış.^{D1421.0-4} Aslan dile gelerek^{B211.2.2} “Delikanlı sana ne gerek? Niçin sen böyle mutsuzsun?” demiş.

“Nasıl mutsuz olmayayım. Bir saat sonra benim sürem dolacak. O zamana kadar vezirlerin beni bulamayacağı bir yerde saklanamazsam vezirler benim başımı kestirecek.” demiş.

Aslan, delikanlının karşısına gelip ağzını kocaman açmış da “Gir ağzıma.” demiş. Delikanlı, aslanın ağzına girmiş.^{F544.0-5} Delikanlıyı ağzına alınca aslan dağ taş arasında bir yerlere gitmiş.

Padişahın askerleriyle vezirleri delikanlıyı aramışlar ama hiçbir yerde bulamamışlar. Bunlar bu işe şaşırıp sihirli bir aynadan^{D1163} bakmışlar. Delikanlının aslanın ağzının içinde olduğunu öğrenmişler.^{D1323.1} “Eh delikanlı, başımı kestirecektik. Bizim elimizin ulaşamayacağı bir yere kaçmışsın.” demişler. Sonra aslan bu delikanlıyı şehrin kenarına getirip bırakmış.

Vezirler bir kez daha delikanlıyı padişahın sarayına çağırarak “Tamam, bu kez başardın. İşte sana bir gün daha süre. Bu bir gün içinde bizden tekrar kaçıp kurtulursan kurtulursun. Eğer kurtulamazsan başını keseceğiz. Bu bizim son sınamamız. Bu sefer de kurtulursan bir kez daha seni sınamayacağız.” demişler.

Delikanlı bir kez daha çıkıp gitmiş. Bu sefer büyük bir denizin yanına gelmiş. Denizin kıyısına inip kaygılı bir şekilde oturmaya başlamış. Otururken diğer kuş tüyleri aklına gelmiş. Kuş tüylerinden birini cebinden çıkarıp kırınca karşısına büyük bir kaplumbağa çıkmış^{D1421.0-5} da “Delikanlı niçin kaygılanıyorsun?” demiş.^{B211.6-2}

“Niçin kaygılanmayayım. Benim beş dakikalık vaktim kaldı. Beş dakika sonra beni bulurlarsa başımı kesecekler.” demiş.

“Gir ağzıma.” demiş kaplumbağa.

Kaplumbağa ağzını kocaman açarak delikanlının yanına gelmiş. Delikanlı, kaplumbağanın ağzına girip oturduktan sonra kaplumbağa ağzını kapatmış ve denizin içine doğru gitmiş. ^{F544.0-6.}

Padişahın vezirleri etraftaki her yerin altını üstünü getirip delikanlıyı aramışlar ama bulamamışlar. Büyücü bir ihtiyar kadını ^{G200.} çağırıp aynadan baktırmışlar. O da delikanlının nerede olduğunu söyleyememiş.

Bir ay geçtikten sonra delikanlı dönüp hanımının yanına gelmiş. Hanımı “Sen bana sızlanma, her şey vezirlerin elinde.” demiş. Padişahın kızı vezirleri çağırtmış. Vezirler toplanıp “Bu delikanlıyı tamamen ortadan kaldırmak gerek.” diye bir karara varmışlar.

“Delikanlı sen bir defa daha seni bizim bulamayacağımız bir yere kaçıp saklan. İşte sana bir gün süre. Bu artık sonuncusu olacak.” demişler.

Delikanlı öfkelenerek çıkıp gitmiş. Yürüye yürüye çok büyük bir dağın yanına gelmiş. Cebinden son kuş tüyünü de alıp kırmış. Kuş tüyünü kırınca onun karşısına çok büyük bir kuş konmuş. ^{D1421.0-6.} Kuş “Kaygılanma delikanlı, ben seni kurtaracağım.” diyerek ^{B211.3.} delikanlıya üstüne çıkıp oturmasını söylemiş. ^{B450.} Delikanlının kuşun üstüne çıkıp oturmasıyla kuş “Gözünü yum, demiş ve oradan uçup gitmiş. Kuş, delikanlıyı çok uzak yerlere alıp gitmiş. ^{B552.}

Şimdi padişahın sarayına gelelim. Vezirler, padişahın askerlerine çok sıkı bir görev vermişler. Delikanlıyı bulup getirecek olan kişiye çok hediyeler verileceğini söylemişler.

Gündüz aramışlar, gece aramışlar, haftalarca aramışlar ama delikanlıyı hiçbir yerde bulamamışlar. Bir ay olunca bu delikanlı yeniden padişahın şehrine dönüp sarayın olduğu yere gelmiş. Ama onun saraya yaklaşmasına izin vermemişler. Sonra delikanlı düşünce düşünce su kıyısına gitmiş. Hanımına öfkelenerek “Dur hele, ben senden öcümü alırım!” diye düşünmüş.

Delikanlı bir ırmağın kıyısına gelip oturmuş. O sırada oraya çok güzel bir kız su almaya gelmişmiş. Kız, delikanlının yanına gelerek “Burada ne yapıyorsun?” demiş.

Delikanlı bu kıza hâlini anlatıp “Ben padişahın kızından nasıl öç alırım diye onu düşünüyorum. Padişahın kızını da vezirlerini de bitireceğim. Ancak saraya giriş yolunu bulmam gerek.” demiş.

“Eh delikanlı padişahın kızına inanıp ömrünü boş yere harcamışsın. Ben onların sarayında hizmetçiyim. Eğer sen bana benimle evleneceğine söz verirsen ben sana yardım ederim.” demiş hizmetçi kız.

Tamam, birisi alırım birisi varırım diye bunlar kendi aralarında söz kesmişler. Ondan sonra kız delikanlıyı kaldırıp yere vurmuş. Delikanlı bir toplu iğneye dönüşmüş.^{D253-1} Kız toplu iğneyi alıp göğsüne takmış. Sonra kovalarıyla su alıp oradan ayrılmış. Padişahın avlusuna girince kovaları bırakıp kızın yanına gitmiş. Padişahın kızının yanına varınca göğsündeki iğneyi alıp döşemelerin üzerine atmış. Toplu iğne, delikanlıya dönüşmüş.^{D436-6} Sonra hizmetçi kız duvarda asılı duran kılıcı alıp delikanlının eline vermiş. Bu durumu gören padişahın kızı delikanlının karşısında diz çöküp “Ben seni çok seviyorum. Bundan sonra sana ihanet etmem.” diye kendince yalvarmaya başlamış.

“Yok, sen benim kan düşmanımsın. Ben kendime denk kişiyi buldum.” demiş delikanlı. Sonra kılıcı savurarak padişahın kızının başını kesmiş.

Ondan sonra hizmetçi kız duvarda asılı olan başka bir kılıcı da delikanlının sol eline vermiş. Delikanlı iki elinde iki kılıçla vezirlerin oturduğu odaya girmiş. Onların da başını kesip almış. Sonra padişahlığa kendisi geçip hizmetçi kızla evlenmiş. Sonrasında delikanlı rahat bir hayat sürmeye başlamış.

2.56.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 56

F931-13. Luminous undersea / *Aydınlık deniz altı* (MEK) TOM: 56

N513. Treasure hidden under the water / *Denizin altında saklı hazine* TOM: 56

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 56

K1755- Hero comes across with sleeping ogre and deceives him by saying that ogre comes out from hero's sneezing / *Uyuyan bir devle karşılaşan kahramanın devi onun kendi hapşırmasından çıktığı söyleyerek aldatması* (MEK) TOM: 56

G550. Rescue from ogre / *Devden kurtarma* TOM: 56

D1626-2. Artificial flying ogre / *Kanat takarak uçan dev* (MEK) TOM: 56

- G422. Ogre imprisons victim / *Devin kurbanı hapsetmesi* TOM: 56
- G440-2. Ogre abducts king’s daughter / *Devin padişahın kızını kaçırmaması* (MEK) TOM: 56
- D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 56
- D154.1. Transformation: man to dove / *İnsanın güvercine dönüşmesi* TOM: 56
- D40.2. Transformation to likeness of another woman / *Dönüşüm yoluyla başka bir kadına benzeme* TOM: 56
- F725. Submarine world / *Denizaltı dünyası* TOM: 56
- D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* TOM: 56
- D1520.12. Magic transportation by ring / *Yüzük yardımıyla sihirli yolculuk* TOM: 56
- D1021. Magic feather / *Sihirli kuş tüyü (telek)* TOM: 56
- D1421.0-4. Magic feather summons lion helper / *Sihirli teleğin yardımcı aslanı çağırması* (MEK) TOM: 56
- B211.2.2. Speaking lion / *Konuşan aslan* TOM: 56
- F544.0-5. Lion hides hero in its mouth / *Aslanın kahramanı ağzında saklaması* (MEK) TOM: 56
- D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 56
- D1323.1. Magic clairvoyant mirror / *Görülmeyen şeyleri görebilen sihirli ayna* TOM: 56
- D1421.0-5. Magic feather summons turtle helper / *Sihirli teleğin yardımcı kaplumbağayı çağırması* (MEK) TOM: 56
- B211.6-2. Speaking turtle (tortoise) / *Konuşan kaplumbağa* (MEK) TOM: 56
- F544.0-6. Turtle hides hero in its mouth / *Kaplumbağanın kahramanı ağzında saklaması* (MEK) TOM: 56
- G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 56
- D1421.0-6. Magic feather summons bird helper / *Sihirli teleğin yardımcı kuşu çağırması* (MEK) TOM: 56

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 56

B450. Helpful birds / *Yardımsaver kuşlar* TOM: 56

B552. Man carried by bird / *Kuş tarafından insanın taşınması* TOM: 56

D253-1. Transformation: man to pin / *İnsanın toplu iğneye dönüşmesi* (MEK) TOM: 56

D436-6. Transformation: pin to person / *Toplu iğnenin insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 56

2.57. PADİŞAH OĞLU İLE HİZMETÇİ OĞLU

2.57.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda yaşayan bir padişah varmış. Bu padişahın birçok kız çocuğu olmuş ama hiç erkek çocuğu olmuyormuş. Bundan dolayı bu padişah çok kaygılanmış.

Geçip giden dervişlere, dilencilere sadaka verdiğinde “Allah’tan benim için bir erkek çocuğu isteyiniz.” diyormuş.

Günün birinde bir derviş torbasından bir balık^{B175} çıkarıp padişaha vermiş de “İşte, bu balığı pişirip kendin ye.” demiş. Böyle dedikten sonra derviş, padişahın sarayından çıkıp kendi yoluna gitmiş.

Padişah balığı mutfak işlerine bakan hizmetçilerine verip onlara “Bakın, bu balığı hiç kimse yemesin.” demiş.

Hizmetçi balığı güzelce temizledikten sonra kavurmuş. Şöyle tadına tuzuna bakmadan kavrulmuş balığı padişaha vermeye korkmuş. Bundan dolayı balıktan küçücük bir parça alıp yemiş. Kalanını da padişaha vermiş. Bu hizmetçinin de erkek çocuğu olmuyormuş.

Bu balığı yemelerinden bir yıl sonra aynı günde aynı saatte padişahın hanımı ile hizmetçinin hanımı birer erkek çocuk doğurmuşlar.^{D1347.5-1} Bu iki çocuk birbirine o kadar çok benziyormuş ki kendi anneleri bile hangisinin kendi çocuğu olduğunu bilemiyormuş. Bu çocuklar çok iyi anlaştıklarından birbirlerinden hiç ayrılmıyorlarmış.

Bunlar on sekiz yaşına gelince padişahın oğlu bir gün rüyasında bir kız görüp ona âşık olmuş.^{T11.3} Rüyada bu kız, padişahın oğluna “Eğer beni seviyorsan yanıma gel. Beş denizi aşip beş padişahlığı geçtikten sonra beni bulursun.” demiş.

O günden sonra padişahın oğlu rüyasında gördüğü bu kızın hasretinden yemeyip içmeyip günden güne zayıflamaya başlamış. Bu kıza olan hasretini arkadaşından başka hiç kimseye de söylememiş. Hizmetçinin oğlundan da hiç kimseye söylememesini istemiş.

Padişah ise oğlum hasta diye nice doktorlar çağırrsa da bu hastalığın ne olduğunu doktorların hiçbirisi bilememiş. Sonra padişah küçük kızını çağırıp “Ağabeyin seni çok sever. Sen ondan hastalığının ne olduğunu sorup öğren, sonra bize söylersin.” demiş.

Padişahın küçük kızı ağabeyinin kaygısını, hasretini sorup öğrenmiş. Babasına ağabeyinin rüyasında gördüğü bir kıza âşık olduğunu, rüyasında gördüğü kızın da kendisini nasıl bulacağını rüyasında ağabeyine anlattığını söylemiş. Bu kıza olan hasretinden dolayı ağabeyinin kurduğunu söylemiş. Padişah, kızından bu sözleri duyunca hem sevinmiş hem de kaygılanmış. Padişah, oğlunun evlenme isteğinden mutlu olmuş. Ama bu kıızı bulmak için çok mal gideceğinden, çok acı çekileceğinden ve çok uğraşmaları gerekeceğinden dolayı da kaygılanmış. Böyle de olsa padişah bir gemi yaptırmış. Oğluna yüz asker verdikten sonra gemiye beş yıl yetecek erzak, araç, gereç yükletmiş. Yol için gerekenler hazır olunca padişahın oğlu ile hizmetçinin oğlu anneleri ve babaları ile vedalaşmışlar. Yüz askerle birlikte gemiye binip gitmişler.

Padişahlarla hizmetçiler ağlaşıp kalsınlar. Biz oğlanlarla birlikte gidelim.

Bunlar gün gitmişler, ay gitmişler, yıl gitmişler dönüp dolaşıp bir karış yer gitmişler. Denizde gittikleri sırada bir fırtına kopmuş. Gemi şuraya buraya, buraya şuraya vurup sürüklenmiş. Dayanamayıp paramparça olmuş. Gemideki birçok kişi batmış. Bazıları kurtulmuş. Padişahın oğlunu dalgalar sürükleyip sahile çıkarmış. O, sağ salim eve dönmüş.

Biz hizmetçinin oğluna gidelim.

Bu delikanlı gemi parçalanınca bir tahtaya yapışmış. Fırtına onu üç gün sürükledikten sonra bir sahile bırakmış. Delikanlı burada bir süre dinlendikten sonra gözlerini açmış. Gözlerini açınca kendini büyük bir ormanın yanındaki deniz kıyısında bulmuş. Sonra delikanlı denize batmayıp kurtulduğuna sevinmiş. Karnını doyurmak için bir şeyler bulmak amacıyla bu ormana doğru gitmiş. Ormanda delikanlıyı maymunlar tutmuş da “Ey insanoğlu! Biz insanı ömrümüz boyunca aramaktayız. Lütfen gel, bize

padişah ol. Yoksa aylar bize gün göstermeyecek. Bütün her şeyimizi talan ediyorlar.” demişler.^{B211.2.10.}

Böylece maymunlar bu delikanlıyı kendilerine padişah yapmışlar.^{R13.1.7-2.} Aylar, maymunların padişahlarının insanoğlu olduğunu öğrenince korkularından maymunlara dalaşmamaya başlamışlar.

Bu delikanlı maymunlardan kaçıp kurtulmak istemiş ama maymunlar bu işi sezdüğinden onu tutup geri getirmişler. Onun başına çok güçlü bir muhafız koymuşlar. Bundan sonra delikanlı maymunlardan kurtulmanın başka bir yolunu aramaya başlamış.

Bir gün delikanlı bal mayalamış. Bal çok güzel olmuş. Delikanlı bu balı içince türkü söyleyip dans ederek eğlenmiş. Maymunlar, delikanlının balı içerek nasıl keyiflendiğini görünce onlar da baldan içmişler. Dans edip gülmeye başlamışlar. Sonra maymunlar zil zurna sarhoş olunca her biri bir yere yıkılıp uyuyup kalmışlar. Delikanlı bu durumdan faydalanıp maymunların elinden kurtulmuş. Maymunların yerinden kurtulduktan sonra bu sefer de onu aylar yakalamış. Aylar da onu kendilerine padişah yapmışlar. Ayların komşuları da kurtların yeriymiş. Bu yüzden kurtlar, aylara hiç huzur vermiyormuş. Aylara bir insan padişah olunca^{R13.1.6-1.} kurtlar insandan korkup ayların yerine gelip talan etmeyi bırakmışlar.

Delikanlı ayların elinden birkaç kez kaçıp kurtulmak istemiş. Aylar bu işi sezip onun yanına çok güçlü bir muhafız koymuşlar. Ayların elinden bu şekilde kurtulamayacağını anlayan delikanlı onların bal ambarındaki bütün ballarını yere dökmüş. Aylar balın yerde akıp gittiğini görünce dünyadaki bütün her şeyi unutmuşlar. Bağırıp çağırarak balı yemeye başlamışlar. Bu sırada delikanlı ayların yerinden kaçıp gitmiş. Ayların yerinden çıkınca bu defa da onu kurtlar yakalayıp kendilerine padişah yapmışlar.^{R13.1.5-1.}

Delikanlı kurtlardan da kaçıp kurtulamayacağını anlayınca kurtların koyun ağılını açmış. Bütün koyunları kovalayıp kırlara çıkarmış. Kurtlar uluya uluya koyunların arkasından gitmişler. Delikanlı bu fırsattan yararlanarak kurtların yerinden de kaçıp kurtulmuş.

Böylece bir zaman sonra delikanlı güzel bir şehre gelmiş. Şehre girince delikanlı her köşede, her direkte kendi resminin yapıştirilmiş olduğunu görmüş. Delikanlı bu duruma çok şaşırılmış. Delikanlı benim resmin nasıl olup da buralara gelmiş diye şaşkın şaşkın dururken onu tutup padişahın sarayına getirmişler. Burada arkadaşı padişah oğlunun rüyasında görmüş

olduğu kız yaşıyormuş. Kız bir gece önce de bu hizmetçi oğlunu rüyasında görmüş, ona fena hâlde âşık olmuşmuş. Kızın kendisi çok iyi bir ressam olduğundan delikanlının resmini kendisi yapıp bütün sokaklara astırmışmış. “Kim, nerede bu delikanlıyı görürse benim yanına alıp gelsin.” demişmiş bu kız.

Kız, delikanlıyı pencereden görünce onu karşılamaya çıkıp “Hoş geldin, merhaba! Benim hayatıma mutluluğu, aşkı getirdin!” demiş.

Kız, delikanlıyı hamama götürüp banyo yaptırmış. Ona güzel elbiseler giydirmiş. Onu yedirmiş, içirmiş. Sonra delikanlı dinlenmek için yatmış. Delikanlı iyice dinlendikten sonra kıza başından geçen her şeyi ayrıntılarıyla anlatmış. Kız onun söylediklerini dinledikten sonra oturduğu yerden kalkıp delikanlıyı kucaklamış da “Bana korkak padişah oğlu gerek değil. Sen benim, ben senin olayım.” demiş de delikanlıyı bir güzel öpmüş.

“Hayır, hayır. Ben en yakın arkadaşına ihanet etmem. Ben seni alıp ona götüreceğim. Sizi birleştirmek istiyorum.” demiş delikanlı.

“Sen, yiğidim! Kurt ile koyunun dostluğunu duymadın mı? Duymadıysan da o senin arkadaşın değil. Gel ikimiz birlikte ömür sürelim.” demiş kız.

Kız bu delikanlıyı ne kadar ikna etmeye çalışsa da delikanlı, kızın teklifini kabul etmemiş. Sonra kız “Öyleyse senin yakın dostun olan padişahın oğlunu sınavıyıp görelim, haydi gidelim.” demiş.

Bu kız devler padişahıymış.^{G156} Kız bütün devlere “Bizi şöyle şöyle bir yere bırakın. Benim emrimden başka hiç kimsenin gözüne görünmeyin.” demiş.

Bunlar gözlerini yumup açınca delikanlı kendini doğduğu şehirde bulmuş.^{D2121.2} Sonra kız bir dev çağırıp onu kendisinin suretine sokmuş.^{D11.1. - D40.2} Kendi de bir sıçana dönüşüp^{D117.1} delikanlının kesesine girmiş.

Sonra delikanlı, kıza dönüşen dev elinden tutup onu padişahın sarayına getirmiş. Bu delikanlının annesi babası, oğulları öldü diye çok ağlıyorlarmış. Bu hasretten dolayı hizmetçiyle hanımı kör olmuşlar. Bunlar kör olunca artık işe yaramazlar diye genç padişah onlara ekme de vermemiş. Onlara etraftaki komşuları yemek veriyormuş. Oğulları dönünce annesi ile babası çok sevinmiş. Oğullarıyla beraber gelen kızın önüne bir parça ekme bile koyamayınca onlar çok utanmışlar.

Padişahın oğlu, hizmetçinin oğlunun sağ olarak döndüğünü, kendisiyle birlikte çok güzel bir kız alıp geldiğini duyunca arkadaşının yanına kızı görmeye gitmiş. Girince ne görsün, bu kız rüyasında gördüğü kızın kendisiymiş. Hizmetçinin oğlu, padişahın oğluyla selamlaşmak istemiş. Selamlaşacakları sırada padişahın oğlu “Padişahın sevdiği kızı alıp gelmeye senin ne hakkın var?” diye bağırmağa başlamış.

“Yok, ben kızı sana getirdim. Ben yakın dostuma hiçbir şekilde ihanet etmem.” demiş hizmetçinin oğlu.

Padişah oğlu kakhaha atarak “Ben sizin gibi dilenci çocukları biliyorum. Şu edepsizi zindana koyun. Yarın astıracağım!” demiş. Ondan sonra da kız kılığına giren deve “Haydi canım, ben senin hasretinden sararıp soldum. Haydi gözümün nuru.” demiş de kızı alıp gitmiş.

Hizmetçinin oğlunu zindana atmışlar. Zindanda sıçan tekrar kıza dönüşmüş^{D315.2}. de “Ya, delikanlı! Ben sana söylemedim mi? Padişah oğlu ile fakir oğlu dost olmaz. Yalnız sen hiç korkma. Sabah biz onu gülünç duruma düşüreceğiz.” demiş.

Kız böyle söyledikten sonra tekrar sıçana dönüşmüş. Oğlanın koynuna girip yatmış.

Padişahın oğlu mutluluğundan dünyasını unutup gece boyunca düğüne hazırlanmış. Sabah olunca davullar, borazanlar çalmaya başlamış. Padişahın darağacının yanına bütün halk toplanmış. Halk toplandıktan sonra hizmetçi oğlunu darağacının yanına getirmişler. Hazırlık bitince oğlanın koynundan sıçana dönüşen kız fırlayıp çıkmış. Yeniden kıza dönüşmüş. Sonra devlerine şehri kuşatmalarını emretmiş. Padişahın yanında oturan kız kılığına girmiş olan deve de “Sen padişahı darağacına getir!” demiş.

Bütün halkın bu tuhaf işe aklı şaşmış. Padişahı darağacına sürükleyerek getirmişler. Kız burada delikanlıya “Ya, delikanlı, sen yakın dostun olan padişahın kim olduğunu gördün mü? Sen beni bulup getirmek için ne kadar çok sıkıntılar çektin ama o sana ne yaptı?” demiş. “Gördüm.” demiş delikanlı. Sonra padişahı darağacında asmışlar. Halk bu işi doğru bulmuş. Hizmetçi oğlu ile bu kızı büyük bir düğünle evlendirmişler. Halk, hizmetçinin oğlunu kendilerine padişah yapmış. O vakitten beri bu şehirde halk sakın ve çok iyi bir hayat yaşamaya başlamış.

2.57.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 57

B175. Magic fish / *Sihirli balık* TOM: 57

D1347.5-1. Man without a kid gets a kid by eating a magic fish / *Çocuğu olmayan erkeğin bir sihirli balığı yemesi sayesinde çocuk sahibi olması* (MEK) TOM: 57

T11.3. Love through dream. Falling in love with a person seen in a dream / *Rüya sayesinde âşık olma. Rüyada görülen bir kişiye âşık olma* TOM: 57

B211.2.10. Speaking monkey / *Konuşan maymun* TOM: 57

R13.1.7-2. Monkeys abduct person and made his king / *Maymunların bir kişiyi kaçırıp onu padişahları yapmaları* (MEK) TOM: 57

R13.1.6-1. Bears abduct person and made his king *Ayıların bir kişiyi kaçırıp onu padişahları yapmaları* (MEK) TOM: 57

R13.1.5-1. Wolves abduct person and made his king / *Kurtların bir kişiyi kaçırıp onu padişahları yapmaları* (MEK) TOM: 57

G156. King of the giants / *Devlerin padişahı* TOM: 57

D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli seyahat* TOM: 57

D11.1. Transformation: ogress to man / *Devin insana dönüşmesi* TOM: 57

D40.2. Transformation to likeness of another woman / *Dönüşüm yoluyla başka bir kadına benzeme* TOM: 57

D117.1. Transformation: man to mouse / *İnsanın fareye dönüşmesi* TOM: 57

D315.2. Transformation: mouse to person / *Farenin insana dönüşmesi* TOM: 57

2.58. ALTIN SAÇ

2.58.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir ihtiyar karı kocanın bir oğulları varmış. Bu oğlan annesine “Niçin biz zengin değiliz?” demiş.

Annesi ona “Zenginlik aramadan bulunmuyor.” demiş.

Ondan sonra oğlan kürkünü giyip atını yükledikten sonra çıkıp gitmiş. Bu delikanlı hem yakışıklı hem de iyi kalpliymiş. Oğlan bir şehre gelmiş. Padişahın kapısının dibinde bir kız ile bir delikanlı konuşuyorlarmış. Oğlan onları dinlemeye başlamış.

Padişahın kızı “Falan saatte gelirsin, ben çıkarım.” demiş.

Delikanlı gelecek olmuş. Sonra kararlaştırdıkları vakit gelince bizim delikanlı gidip kapıyı vurmuş. Padişahın kızı çıkmış da “Geldin mi?” demiş.

“Geldim.” demiş delikanlı.

Şimdi bunlar, ben sana söyleyeyim, yola çıkmışlar. Giderken tan atmış ve kız delikanlıyı görmüş. O, padişah oğlu değilmiş. Kız, o an çok şaşır-mış. Sonra bunlar birbirlerini beğenmişler. Delikanlı, padişah oğlu olmasa da onun padişah oğlundan kalır bir yanı da yokmuş.

Padişahın kızı “Benim babam çok büyük bir padişaktır. Eğer öğrendi-yse bizi aramaya çıkar. Bizi yakalarlarsa öldürürler.” demiş, çok korkmuş.

Padişah kızı çok bilgili birisiymiş. Yere yatıp dinlemiş^{F641}. ve sonra “Bizi aramaya çıktılar.” demiş.

Bunlar ilk önce bir tarağı^{D1072.1}. fırlatmışlar. Her yer insanın giremeyeceği sazlık, gür bir orman olmuş.^{D941.1-1}. Padişah buradan çıkmayı başarmış. Sonra bunlar bir aynayı^{D1163}. fırlatmışlar. Etraf deniz olmuş.^{D2151.1.1-1}. Padişah buradan da çıkmış. Ondan sonra bunlar altın bir yüzü-ğü^{D1076}. fırlatmışlar. Altın yüzüğü fırlatınca taşlı, ormanlı büyük bir dağ ortaya çıkmış.^{D932.0.1-2}. Padişah orada kalmış, gelememiş.

Bunlar gide gide başka bir padişahlığa gelmişler. Bu kız şimdi, ben sana söyleyeyim, delikanlıya bir ev aramasını söyleyip “İş karşılığında ev alma, para karşılığında ev al.” demiş.

Delikanlı aramış aramış, ben sana söyleyeyim, bir ev bulamamış. Bi-risi ona “Sen padişaha çık.” demiş.

Delikanlı padişaha gidip ondan bir ev istemiş. Padişah “Biz para karşılığında ev vermiyoruz. Yapacağın bir iş karşılığında olursa ev veririz.” demiş.

Delikanlı hanımının yanına dönüp “Ben bir ev buldum. Yalnız padişah para kabul etmiyor. Yapacağım bir iş karşılığında verecek.” demiş.

Kız ona “Padişah sana yapamayacağın çok zor bir iş verir.” demiş.

Bunlar böylece padişahın verdiği eve girip oturmaya başlamışlar. Sonra padişah delikanlıya bir iş vermiş. Padişah çok zalim ve kötü birisi olduğundan delikanlıyı öldürmek istiyormuş. Gözü de delikanlının hanımındaymış.

Padişah, delikanlıya söyle bir iş verip “Bizim falan yerde bir gemimiz var. Orada çok mal var. Sen gidip o malı aktarıp gel. Oradaki mallardan da bir parça bir şey getir.” demiş.

Sonra delikanlı gidip padişahın bu sözlerini eşine anlatıp “Padişah bana şöyle şöyle bir iş verdi. Kolay bir iş diye söyledi.” demiş.

Hanımı “Seni ölüme gönderdiler. Orada bir dev var.” demiş. Sonra bu deve, padişah yazmış gibi bir yazı yazmış, eşine vermiş.

Delikanlı yazıyı alıp devin yanına gitmiş. Dev^{G0} yazıyı okurken delikanlı hançerle devin boynunu kesip^{G512.1.2} onu öldürmüş. Devi öldürdükten sonra delikanlı gemiye bakmış. Gemiden bir parça eşya alıp dönmüş. Delikanlı dönünce cemaatin yanına gelmiş. Padişah onu pencereden görünce “Bak sen şuna, devi öldürüp gelmiş!” diye büyük bir korkuya kapılmış. Padişah bu delikanlıyı yanına çağırıp “Vardın mı delikanlı, bir şey alıp geldin mi?” demiş.

“Alıp geldim.” demiş delikanlı.

Padişah vezirleri ile delikanlının alıp geldiği şeye evire çevire bakmışlar. Sonra onlar delikanlıya çok daha zor bir işi yapması için emir verip “Falan yerde altın saçlı bir kız var. Sen bu altın saçlı kızı alıp gel.” demişler.

Hanımı “Orası çok uzak bir yer. Alıp dönebilecek misin? Onlar seni ölüme gönderiyor.” demiş.

Delikanlının hanımı iki tane yazı yazıp eşine vermiş de “Bunun birisini falan yerdeki ihtiyar kadına ver. O sana altın saçlı kızı nasıl alıp geleceğini öğretir.” demiş.

Padişah'tan at, tüfek, hançer alan delikanlı yola çıkmış. Delikanlı ihtiyar kadını bulup onun yanına gelmiş. Eşinin yazdığı yazılardan birini ona vermiş. Yazıyı alınca ihtiyar kadın,^{N825.3.} delikanlıya “Sen altın saçlı kızı almaya gidiyormuşsun. Onu alıp dönebilecek misin? O çok uzak bir yerde, bir devin elinde. Sen oraya bu atınla ulaşamazsın. Bizim uyuz ata binip öyle git.” demiş.

Şimdi bu delikanlı ninenin uyuz atına binip hançeriyle tüfeğini alıp gitmiş. Birkaç gün sonra diğer yaşlı kadının yanına gelmiş. Bu yaşlı kadının yanına gelince diğer yazıyı ona vermiş. Yazıyı okuduktan sonra bu nine “Oğlum, sen çok uzak bir yola gideceksin. Altın saçlı kızı nasıl alıp döneceksin?” demiş. Sonra bu nine sözüne devam etmiş. “Ben sana anlatayım. Sen bizim hançeri kuşan, bizim tüfeği al, bizim ata bin. Bizim at da oraya ulaşamaz. Yolda durup onun karnını doyur. Oraya varınca hançeri sağ yanından sok, sol yanından kan aksın. Sonra devin çitlerinden sıçrayıp girer, kılları da çitlere değmez.” demiş.

Delikanlı çıkıp gitmiş. Uzun bir yol gittikten sonra kaç gündür bir şey yemeyen atın karnını doyurmak için durmuş. Delikanlı'nın kendisi de acıkmışmış. Delikanlıya doğru bir ayı gelmiş. Delikanlı, bu ayıyı vuracağı sırada ayı dile gelerek^{B211.2.3.} “Vurma, delikanlı. Aklını kullan, ben sana gerek olurum. Benim bir tutam kılımlı al.” demiş. Delikanlı, ayının bir tutam kılımlı alıp cebine koymuş.

Sonra delikanlıya doğru bir turna gelmiş. Delikanlı, onu vurmak için hazırlandığı sırada bu turna da dile gelerek^{B211.3-10.} “Delikanlı sen beni vurma. Ben sana lazım olurum. Benim bir tutam kılımlı al.” demiş. Delikanlı, turnanın bir tutam kılımlı almış.

Delikanlı yine uzun bir yol gittikten sonra büyük bir su kıyısına gelmiş. Su kıyısında gezerken büyük bir balık görüp onu avlamak istemiş. O an balık da dile gelerek^{B211.5.} “Delikanlı sen beni avlama, ben sana gerek olurum. Benim bir pulumu al. Sana gerek olduğumda bunu ışıltatırsın.” demiş. Delikanlı, balığın bir pulunu alıp cebine koymuş.

Sonra bir kır tavuğu delikanlıya doğru gelmiş. Tavuk da beni vurma diyeceği sırada delikanlı tavuğu vurmuş, karnını doyurmuş.

Sonra delikanlı atına atlayıp gitmiş. Devlin sarayına varınca hançeri atının sağ yanından sokmuş. Atın kıllarına da toynağına da bir şey olmamış. Ben sana anlatayım. Devlin çitlerinin üzerinden atlayıp girmiş. İçeriye

girince altın saçlı kız^{F555.1-2}. koşarak çıkmış. Oradaki herkes gelip delikanlıya “Sen nasıl bir delikanlısın? Nereden geldin? Ne yapıyorsun?” diye sormuş.

Delikanlı söylemeyince altın saçlı kızın kendisi “Sen beni almaya geldin.” demiş.

Bu kız delikanlının niçin geldiğini bilmiş. Bu kızın kıvrıla kıvrıla yürüdüğü sırada delikanlıyı iğne yapmışlar^{D253}. ve onu iğneliğe batırıp koymuşlar. Çünkü yürüyüşe çıkan devin dönüş vakti gelmişmiş.

Bir süre sonra dev dönmüş de “Öf, burada insan kokusu var!” demiş.

Oradaki kızlar “Biz hepimiz insanız. Elbette insan kokusu var.” demişler.

Sonra bir şekilde deve “Kaynın gelirse yemezsin değil mi?” diye üç kez yemin ettirmişler. İğne olan delikanlıyı yeniden insan yapmışlar.^{D436-5} Sonra dev, delikanlıya “Sen ne yaparsın? Nereden geldin?” diye sormuş.

Delikanlı “Şöyle şöyle işlerle uğraşıyorum. Buraya altın saçlı kızı almaya geldim.” demiş.

“Ben sana üç farklı iş vereceğim. Bu işleri yapabilirsen altın saçlı kızı alıp gidersin. Bizim üç at var. Bunları alıp git ama gece olunca dön.” demiş.

Bunlar at değil, buradaki kızlarmış.^{D131}

Delikanlı atları alıp gitmiş. Döneceği vakit gelince dev şurada bir orman yapmış.^{D941.1} Kızlar ormana gidip orada kaybolmuşlar. Delikanlı “Bu atları nasıl bulacağım, nereye gitti bunlar?” diye bu işe çok şaşırılmış. Sonra delikanlının aklına bir şey gelmiş. “Benim ayı dostum ne söylemişti hele?” demiş. Ayının tüyünü^{D1023.1}. yakmış oraya elli kadar ayı çıkıp geleerek^{D2074.1.1.3-1}. “Bize niçin ihtiyacın var?” demişler.

“Bana gereken şey şu. Üç atım ormana girdi. Bu atları ormandan çıkarıp bana getirin.” demiş.

Ayılar^{B435.4}. gidip atları bulmuşlar ve atları kovalaya kovalaya delikanlıya getirmişler. Delikanlı atları alıp dönmüş. Sonra atlar tekrar kızlara dönüşmüşler.^{D343-}

Bu durumu görünce dev, kızları azarlayarak “Niçin ona yakalandınız?” demiş.

Kızlar “Bizi kendisi yakalayamadı. Bizi ayılar yakalayıp ona verdi.” demişler.

Şimdi dev yapması için ikinci işi delikanlıya verip “Bizim üç sığır var. Bu üç sığırı alıp güt. Gece olunca dönersin.” demiş.

Dev, üç kızı üç sığıra dönüştürmüş.^{D133-6} Dönecekleri vakitte üç sığırın her biri bir tarafa koşturup gitmiş. Delikanlı sığırları alıp gelememiş. Şaşkın şaşkın ne yapacağını da bilememiş. Sonra aklına “Bana turna dostum ne demişti hele?” demiş. Turnanın tüyünü^{D1021-3} de yakınca turnalar sürü hâlinde gelmişler de^{D2074.1.3-1}. “Delikanlı neye ihtiyacın var?” demişler.

“İhtiyacım olan şey üç sığırı kovalayıp bana getirmeniz.” demiş. Turnalar^{B463.3} sığırları memelerinden, gözlerinden gagalaya gagalaya kovalayarak getirmişler. Delikanlı sığırları alıp dönmüş ve sığırları yerlerine kapatmış.

Dev, bu üç kızı yakalandıkları için çok azarlamış. Kızlar deve “O bizi yakalayamazdı. Bizi turnalar yakalattı.” demişler.

Sonra dev yapması için delikanlıya üçüncü işi verip “Benim üç kazım^{D161.2} var. Bunları alıp çık. Gece olunca kazları alıp dönersin.” demiş.

Delikanlı kazları alıp çıkmış. Döneceği vakit gelince bir deniz oluşmuş.^{D2151.1.1} Kazlar denize girmişler. Delikanlı bu işe şaşırıp ne yapacağını bilememiş. O sırada aklına “Benim balık dostum, ne söylemişti hele?” demiş. Balığın vermiş olduğu pulu^{D1025.2} ışılatmış.^{D2074.1.2-2} Onun yanına bir sürü balık toplanmış da “Delikanlı neye ihtiyacın var?” demişler.

“Benim ihtiyacım olan şey denize girip kaçan kazları çıkarıp bana getirmanız.” demiş.

Balıklar^{B470} üç kazı kovalayarak çıkarmışlar. Delikanlı kazları da alıp dönmüş.

Dev, kızları daha çok azarlayarak “Niçin yakalandınız?” demiş, en çok da altın saçlı kızı azarlamış. Ona “Bu senin işindir. Sen benim sihrimi biliyorsun.” demiş.

Dev, kızları ayrı, delikanlıyı ayrı kapatıp yürüyüşe çıkmış.

Altın saçlı kız bir şekilde devin kendisini kapattığı yerden kaçıp delikanlının yanına gelerek “Delikanlı, dönünce dev seni yiyecek.” demiş. Sonra kız, delikanlıya bir elma vermiş. Bu elmanın bir yarısı kırmızı bir

yarısı beyazmış.^{D981.1-2.} Kız konuşmaya devam ederek “Kırmızı tarafını kendin ye, beyaz tarafını da seni yemek üzere geldiği zaman devin ağzına at. O ‘Ham!’ diye elmayı kapıp yer ve on beş günlük bir uykuya yatar.” demiş.

Dev yürüyüşten dönmüş. Dönünce delikanlıyı yiyeyim diye onun yanına gelmiş. Delikanlı onun ağzına elmanın beyaz tarafını fırlatmış. Sonra dev on beş günlük bir uykuya dalmış.^{D1364.4.1.}

Altın saçlı kız yeniden delikanlının yanına gelerek “Haydi, çabuk gidelim. Gideceğimiz yer çok uzak. Dev uyanmadan hemen kaybolalım.” demiş. Bunlar ata binip oradan koşturup gitmişler.

Dev on beş gün değil de üç gün sonra uyanmış. Çünkü orada kalan diğer kızlar, altın saçlı kızı kıskandıklarından dev uyardırmışlar. Dev onları aramaya gitmiş. Altın saçlı kız, delikanlıya “Dev bizi aramaya çıktı. Eğer biz onun yerinden zamanında çıkamazsak o bizi tutup yer. Atları daha hızlı koştur!” demiş.

Delikanlı atları kamçulamış. Bunlar koşturmuşlar da koşturmuşlar. Atlar bir yerde çamura batmışlar. Şimdi devin atının döp döp sesleri duyuluyormuş. Delikanlının atları hâlden düşmüş. Delikanlı atın üstünden inip atları çekmiş, güç bela ninenin yanına gelmişler. Dev oraya giremiyor. Dev karşı taraftan bağırp çağırarak onlara küfretmiş. Delikanlı ile kız sevine sevine atlarıyla ileriye doğru dörtnala gitmişler.

Ninenin yanına gelince delikanlı onun atını, hançerini, tüfeğini bırakmış. Diğer ninenin verdiği ata kız ile birlikte binip oradan ayrılmış. Sonra, ben sana anlatayım, bunlar ilk ninenin yanına gelmişler. Ninenin atını bırakıp padişahın atına binmişler. Padişahın atına binince altın saçlı kız, delikanlıya “Bana doğruyu söyle! Sen beni kendine mi alıp dönüyorsun yoksa padişaha mı?” diye sormuş.

Delikanlı “Padişaha alıp dönüyorum.” demiş.

Altın saçlı kız “Ben padişahın olmayacağım. Beni kim hak ediyorsa ben onun olacağım.” demiş.

Şimdi bunlar beraber dönmüşler. Delikanlı, altın saçlı kızı alıp kendi boyunun yanına getirmiş. Altın saçlı kız ile kendi insanları aynı boydanmış. Altın saçlı kızı çocuk yaşta dev alıp gitmişmiş.^{G440-4.} Bunlar kucaklaşıp ağlamışlar. Çok sevinmişler.

Sonra delikanlıyı padişah çağırarak “Niçin kızı bana getirmedin?” demiş.

Delikanlı “Kız, beni kim alıp geldiyse ben onun olurum dedi.” diye cevap vermiş.

Padişah, altın saçlı kızdan vazgeçmek istemiyormuş. Bu yüzden delikanlıyı öldürmek istemiş. Delikanlıya her türlü zulmü yapmış ama sonunda delikanlı için kazdığı çukura kendisi düşmüş.

Padişah ölmüş. Şimdi, ben sana anlatayım, büyük bir toplantı olmuş. Padişah gerekmiş. Burada vezirler söylemişler. “Bu delikanlı birçok işin üstesinden geldi. Çok büyük kahramanlıklar gösterdi. O kadar iyi bir delikanlı ki onu padişah yapalım.” demişler.

O kadar çok zor işlerin üstesinden gelen delikanlı kendi gücü kuvveti sayesinde padişah olmuş.

2.58.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: TOM: 58

F641. Person of remarkable hearing / *Kişinin olağanüstü duyma yeteneği* TOM: 58

D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* TOM: 58

D941.1-1. Forest produced by magic comb / *Sihirli tarak yardımıyla orman yapma* (MEK) TOM: 58

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 58

D2151.1.1-1. Sea produced by magic mirror / *Sihirli ayna yardımıyla deniz yapma* (MEK) TOM: 58

D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* TOM: 58

D932.0.1-2. Mountain created by magic ring / *Sihirli yüzük yardımıyla dağ yapma* (MEK) TOM: 58

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 58

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* TOM: 58

N825.3. Old woman helper / *İhtiyar yardımcı kadın* TOM: 58

- B211.2.3. Speaking bear / *Konuşan ayı* TOM: 58
- B211.3-10. Speaking crane / *Konuşan Turna* (MEK) TOM: 58
- B211.5. Speaking fish / *Konuşan balık* TOM: 58
- F555.1-2. Princess (girl) with golden hair / *Altın saçlı prenses (kız)* (MEK) TOM: 58
- D253. Transformation: man to needle / *İnsanın iğneye dönüşmesi* TOM: 58
- D436-5. Transformation: needle to person / *İğnenin insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 58
- D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 58
- D941.1. Forest produced by magic / *Sihir yardımıyla orman yapılması* TOM: 58
- D1023.1. Magic hair of bear / *Ayının sihirli tüyü* TOM: 58
- D2074.1.1.3-1. Person summons bear by firing its hairs which collected before / *Daha önce alınan tüylerini yakarak ayıyı çağırma* (MEK) TOM: 58
- B435.4. Helpful bear / *Yardımsever ayı* TOM: 58
- D343- Transformation: horse to person / *Atın insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 58
- D133-6. Transformation: man to cattle / *İnsanın sığıra dönüşmesi* (MEK) TOM: 58
- D1021-3. Magic crane feather / *Sihirli turna tüyü (telek)* (MEK) TOM: 58
- D2074.1.3-1. Person summons crane by firing its feathers which collected before / *Daha önce alınan tüylerini yakarak turnayı çağırma* (MEK) TOM: 58
- B463.3. Helpful Crane / *Yardımsever turna* TOM: 58
- D161.2. Transformation: man to goose / *İnsanın kaza dönüşmesi* TOM: 58
- D2151.1.1. Sea produced by magic / *Sihir yardımıyla deniz oluşturulması* TOM: 58
- D1025.2. Magic fishskin / *Sihirli balık pulu* TOM: 58

D2074.1.2-2. Person summons fish by shining its scale which collected before / *Daha önce alınan pulunu ııldatarak balığı çağırma* (MEK) TOM: 58

B470. Helpful fish / *Yardımsaver balık* TOM: 58

D981.1-2. Magic apple has one side white the other side red / *Sihirli elmanın bir yarısının beyaz diğer yarısının kırmızı olması* (MEK) TOM: 58

D1364.4.1. Apple causes magic sleep / *Elmanın sihirli bir uykuya neden olması* TOM: 58

G440-4. Ogre abducts child / *Devin çocuk kaırması* (MEK) TOM: 58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BAŞKURT SİHİRLİ MASALLARI VE OLAĞANÜSTÜ MOTİF TESPİTLERİ

Bu bölümde 57 Başkurt sihirli masalı yer almaktadır. Masallar, Marat Minhacetdinov ve Ehnef Harisov'un 1976 yılında birlikte hazırladıkları ve Ufa'da "Başkortostan Kitap Neşriyatı" tarafından yayımlanan *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter İkinci (2) Kitap* isimli eserden Türkçeye aktarılmıştır. Olağanüstü motiflerin tespiti, masal metinleri içinde birinci bölümde yer alan "Bu Çalışmada Kullanılan Motif Tespit ve Yerleştirme Yöntemi" başlığı altında anlatıldığı gibi yapılmıştır. Masallarda tespit edilen motifler masal metni sonunda tespit sırasına göre verilmiştir. Ayrıca bu çalışmada tespit edilen bütün motifler, eserin sonunda *Motif-Index of Folk-Literature*'daki sıra düzeni gözetilerek "Motif Dizini" bölümünde topluca gösterilmiştir.

Başkurt masalları için bu eserin seçilmesinin gerekçesi en özgün olağanüstü motiflerin kullanıldığı masalların bu kitapta yer almasıdır. Kitapta 61 masal yer alsa da 4 masal içerisinde olağanüstü motif bulundurmadığı için bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu eserin hazırlayıcılarından Minhacetdinov, *Tılsımlı Kahramanlık Ekiyetleri* (1976: 6-16) başlıklı ön söz yazısında kitapta yer alan masallardan örneklemeler yaparak olağanüstü masallar hakkında bilgiler vermiş ve kendi görüşlerini belirtmiştir. Kitabın sonunda her masal için ayrı ayrı değerlendirme yazıları kaleme alınmıştır. Esere dâhil edilen hangi matbu ya da el yazma masalın ne zaman, nerede, kim tarafından derlenip yazıya geçirildiğinin bilgileri verilmiştir. İçerikler, şematik olarak gösterilmiş ve tipolojik analizler yapılmıştır. Masal tipleri Aarne-Thompson uluslararası indeksince belirlenmiş fakat Andreev'in Rusça indeksiyle uyuşmayanlar için ayrıca Andreev'in indeksine atıf yapılmıştır. Bunlara ek olarak kitapta, Bolte ve Polivka'nın 5 ciltlik uluslararası indeksine, Şoven'in hazırladığı Arapça yazmalardan oluşan 12 ciltlik bir indekse, Eberhard ve Boratov'un hazırladığı Türk indeksine de yer verilmiştir (Minhacetdinov ve Harisov, 1976: 319-372).

3.1. ALTINKUYRUK-GÜMÜŞYELE

3.1.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir dede ile bir nine yaşıyormuş. Onların ikisi kız biri erkek üç çocukları varmış. Onlar zor şartlarda hayatlarına devam ediyorlarmış.

Bir gün dede ile nine hastalanıp ölmüşler. Öksüz ve yetim kalan üç çocuk kendi başlarına yaşamaya başlamış. On iki yaşındaki Kızras köyle-
rindeki bir ağanın yanında işçi olarak çalışmaya başlamış.

Bu ağanın bir eşeği varmış. Ağa, Kızras'a bu eşeği yıkamasını ve yerde ağnatmadan getirmesini buyurmuş da "Eşeği ağnatmadan alıp gelebilirsen iki yüz akçe veririm." demiş.

Kızras, eşeği gemleyip yularını taktıktan sonra su boyuna gitmiş. Eşeği iyice yıkayıp temizlemiş. Dönecekleri sırada eşek birdenbire kaçmaya başlamış. "Şimdi bunun ağnayası gelir." diye Kızras, eşeğin kuyruğunun altına iki kez iğne batırmış. Eşek ağnamayı unutup hopluya zıplaya koştu-rarak gitmiş.

Ağa, eşeğin ağnamadan döndüğünü görünce Kızras'a söz verdiği iki yüz akçeyi vermiş. Sonra da onu kovmuş.

Kızras iki yüz akçeyi alıp ablalarına vermiş. Kendisi de yeniden iş ara-maya gitmiş. O gide gide bir ormana varmış. Güneş batınca karanlık çök-müş. Kızras ormanda tek başına yürümüş de yürümüş, nereye gideceğini bilemeyince bir ot yığının altına girmiş, ısınıp uyumuş. Yalnız tan atmadan önce üşüyüp uyanmış.

Ot yığınının altından çıkıp bakmış ki etrafını kurtlar çevirmişmiş. Oğ-lan korkmayıp cebinden kibrit çıkarmış da ot yığınının etrafındaki çalı çır-ıpyı ateşe vermiş. Kurtlar ateşten korkup kaçmışlar. Kızras da kendi yoluna gitmiş.

Epeyce gittikten sonra Kızras bir köye varmış. Orada ayda beş akçe-ye bir ağanın yılkısını gütmeye başlamış. Bu ağanın kırk baş yılkısı var-mış. Bunların otuz dördü kısrağ, altısı aygır. Ağa, otuz dört kısrağtan birini göstererek Kızras'a "İşte bu sakarlı¹⁶ Yıldız kısrağım her yıl kaçıp yavruluyor. Onun yavrulama vakti yaklaşıyor. Eğer onu elinden kaçırmayıp

¹⁶ Atın alınının ortasındaki beyazlığa verilen isim.

yavrutatarsan, yavrusunu da getirip bana gösterirsen sana çok minnettar kalırım. Yavruyu da sana veririm.” demiş.

Kızras yılıkıları alıp gütmeye gitmiş. Sakarlı Yıldız'ı birinci gün elinden kaçırmamış, ikinci gün elinden kaçırmamış, üçüncü gün de kaçırmamış ama kısrağın hâlâ yavrulamamış. Dördüncü günde üç gün boyunca göz bile kırpmayan Kızras uyuyup kalmış. Kızras'ın tatlı bir rüya görerek uyuduğu sırada Sakarlı Yıldız, Aral Denizi taraflarına doğru koşturarak gitmiş. Aygırlar, kısrağı göndermemeye çalışsalar da başaramamışlar.

Aygırların sesinden Kızras uyanmış. Sakarlı Yıldız'ın yokluğunu anlamış, en hızlı aygıra binip onu aramaya gitmiş. Gece ağarmadan da onu bulup geri getirmiş.

Kısrağın hâlâ yavrulamamış da yavrulamamış. Üç gün daha elinin altında tutuktan sonra dördüncü günde Kızras uyuyup kalmış. Bu anı bekleyen Sakarlı Yıldız yine kaybolmuş. Aygırlar Sakarlı Yıldız'ı özleyip kişnemeye başlamışlar ama Kızras uyanmamış da uyanmamış. Aygırlar onun kulağının dibine gelip kişneyince Kızras ancak uyanmış. Oğlan orada Sakarlı Yıldız'ın yokluğunu anlayıp yeniden en hızlı koşan aygırına binmiş, onu aramaya çıkmış. Gitmiş, gitmiş hiçbir şey görmemiş. Böyle at koştura koştura giderken yol boyunca serçe gibi bir şeyin uçup gittiğini görmüş. Delikanlı bu herhâlde benim kısrağın diye düşünüp atını daha da hızlı koşturmuş. Aral Denizi'nin kıyısına gelmeden önce Yıldız'a yaklaşabilmiş. Kızras tüm gücüyle kovalayıp kısrağı yetişeceği sırada kısrağın denize atlayıp batmış. Ne olursa olur diyerek Kızras da kısrağın arkasından denize atlamış.

Denizin içinde Sakarlı Yıldız yavrulmuş. Sonra yavru tayı arkasına alıp denizin kıyısına çıkmış. Bu akılları baştan alan yavru tay altın kuyruklu,^{B19-12.} gümüş yelesi^{B19-13.} bir aygır olmuş.

Kızras sevinip altın kuyruklu, gümüş yelesi tay ile köye ağanın yanına dönmüş. Köye girince bütün halk sokağına çıkmış. Bu acayip taya hayran kalıp şaşkın şaşkın bakakalmışlar.

Ağa mutluluğundan ne yapacağını bilememiş. Etraftaki köylerden altın kuyruklu, gümüş yelesi tayı görmeye gelmişler. Ağa göz değdirirler diye tayı hiç kimseye de göstermiyormuş.

Altınkuyruk-Gümüşyele üç yaşına gelince bakmaya doyulamayan güzel bir aygır olmuş. Kızras ona çok severek bakmış. Aygır da Kızras'a pek alışmış.

Bir gün ağanın hanımı hastalanmış. Ağa ünlü bir falcıyı çağırılmış. Falcı^{D1712}. hastalığa baktıktan sonra ağaya “Hanımının durumu ağır. Altın kuyruklu, gümüş yelesi aygırını kesip sol kaburgasından yedirirsen hanımın sağlığına kavuşacak.” demiş.^{D1814.1}

Buna ağa çok kaygılanmış. Hanımının tamamen konuşamaz hâle geldiğini görünce Altınkuyruk-Gümüşyele’yi kesip sol kaburgasından yedirmeye razı olmuş.

Bu sözleri dinlemekte olan Kızras, Altınkuyruk-Gümüşyele’nin yanına gelerek “Ey güzel aygırım, seni helak edecekler. Büyücü kocakarı, ağaya seni kesmesini, sol kaburgandan hanımına yedirmesini söyledi. Ağa da bunu kabul etti. Bugün cumadan çıktıktan sonra ağa seni kesmeye söz verdi.” demiş.

Altınkuyruk-Gümüşyele dile gelerek^{B211.1.3}. “Ben annemin sütünü emerek büyümedim. Beni bakıp büyüten sen oldun. Senin yaptığın iyiliklere karşılık benim sana bir iyiliğim dokunmadı. Sen beni kestirmeyebilirsin. Şöyle, benim bir kişnememle bütün köy sallanır. İki kişnememle küçük evler yıkılır. Üç kişnememle mollalar korkup camiden kaçıp giderler. Beni kesecekleri sırada sen efendinden ‘Ben onu bakıp büyüttüm. Bir defa bile binmedim. Bir kez binip geleyim.’ diye izin isteyip ricada bulun. Efendin sana izin verir. Sonra sen bana bindikten sonra birinci vuruşunda derimi, ikinci vuruşunda yelemi, üçüncü vuruşunda bütün tenimi acıt. Sonra ben nereye gideceğimi bilirim.” demiş.^{B569-4}

Erkekler camide toplanıp cuma namazını kılmaya başladıklarında Altınkuyruk-Gümüşyele’nin bir kişnemesiyle bütün köy sallanmış.^{B155.4-1}. İki kişnemesiyle küçük evler yıkılmış.^{B155.4-2}. Üç kişnemesiyle insanlar camiden söylene söylene çıkarak farklı yönlere kaçmışlar.^{B155.4-3}

Korkusundan benzi atan ağa, atına binip evine dönmüş. Çabucak bıçak bileyip aygır kesmek için dört beş kişi alıp gelmiş. Altınkuyruk-Gümüşyele’yi ahırın önüne çıkarmışlar. Bu sırada ağaya, Kızras “Ben bu aygır geceleri uyumadan bakıp büyüttüm ama bir defa bile binmedim. Ne olur buna bir defa binip geleyim, izin ver!” demiş.

Ağa izin vermiş. Kızras, Altınkuyruk-Gümüşyele’ye binip bir değnekle ata vurmuş. Aygır hoplayıp zıplamış. Ağa evden çıkıp gitmemesi için kapıları kapamış. Kızras’ın ikinci vuruşunda aygır çitleri kırmış. Üçün-

cü vuruşunda çitlerin üstünden sıçrayıp gözden kaybolmuş. Ağa ve aygırı kesmeye gelenler ağızlarını açıp kalmışlar.

Kızras, Altınkuyruk-Gümüşyele ile bir ormanın yanına varınca attan inmiş. O vakit aygır, ona “Sen benim kuyruğundan üç tutam kıl al da beni gönder. Gerektiğinde bu kıllarla ıslık çalarsın, ben gelip yetişirim.”^{B501-6} demiş. Kızras, aygırın kuyruğundan üç tutam altın kılını^{F555.1} alıp onu göndermiş.

Kızras dolaşa dolaşa yürürken bir şehre gelmiş. O, şehrin dışındaki küçükçe bir eve girmiş. Evde ihtiyar bir nineden başka kimse de yokmuş. Yolcu delikanlı bu nineye “Nine eşin nerede?” diye sormuş.

Nine ona “Padişahın kızlarına elma vermeye gitti. Birazdan döner.” diye cevap vermiş.

Bir zaman sonra dede dönmüş. Kızras ile selamlaşmış. Sonra ona kim olduğunu sormuş. Epey bir zaman oturup konuştuktan sonra Kızras “Dede sen ihtiyar bir adamsın, yoruluyorsundur. Padişahın kızlarına elma vermeye yarın ben gideyim.” demiş.

Dede kabul etmiş. Kızras ertesi gün sabah padişahın sarayına gitmiş. Biraz bekledikten sonra padişahın kızları bahçeye çıkmışlar. Kızras, kızların en büyüğüne çürük bir elma vermiş. Ortancasına yarısı çürük, yarısı sağlam olan bir elma vermiş. En küçüğüne kıpkırmızı, sağlam bir elma vermiş. Sonra ihtiyar adamın yanına dönmüş. Kızlar babalarının yanına varmışlar da “Sen bize çürük elma verilmesini mi buyurdun?” demişler.

Padişah öfkelenerek “Niye ben buyurayım, elma getiren ihtiyar bilerek böyle yapmıştır.” demiş. Sonra padişah hemen o ihtiyar dedeyi çağırılmış.

Dede korka korka padişahın yanına gelmiş. Padişah çok öfkelenip ona “Sen benim kızlarıma niye çürük elma verdin?” diye sormuş.

“Bugün kendi yerime bir oğlanı göndermiştim. Çürük elmaları o vermiş.” demiş dede.

Padişah hemen Kızras’ı çağırılmış. Kızras, padişahın sorusuna “Büyük kızının gençliği gitmiş. Bunun için ben ona çürük bir elma verdim. Ortanca kızının gençliğinin yarısı gitmiş. Bunun için ona yarısı çürük, yarısı taze olan bir elma verdim. Küçük kızın elma gibi olgunlaşmış çağında, bunun için ona kendisi gibi olgunlaşmış sağlam bir elma verdim.” diye cevap vermiş.

Padişah böylesine doğru sözlere diyecek bir şey bulamayınca ağzını yumup kalmış. Ertesi günün sabahında padişah bütün şehir halkına “Bugün kızlarımı verip düğün yapacağım. Hiç kimse kalmasin, herkes benim sarayımın önüne toplansın!” diye emir vermiş.

Sarayın önündeki meydana halk toplanmış. Padişahın üç kızını ortaya oturtmuşlar. Onların etrafına padişahın vezirleri oturmuş. İlk önce padişahın büyük kızı elindeki elmayı sevdiği kişiye fırlatmış. Elma bir askerin çizmesine düşmüş. Bunu izlemekte olan halk “Tam kıza göre bir delikanlı, çok harika!” diye bağırılmış.

Sonra ortanca kız elmasını fırlatmış. Elma bir subayın çizmesine düşmüş. Halk bir kez daha “Tam eş olacak bir delikanlı!” diye bağırılmış.

Küçük kızın fırlattığı elma ise Kızras’ın çizmesine düşmüş. Padişahın yakınları “Olmaz, olmaz!” diye bağırılmışlar.

Kız elmayı ikinci defa fırlatmış. Elma yeniden Kızras’ın çizmesine düşmüş. Vezirler bir kez daha “Olmaz, olmaz!” diye bağırılmışlar.

Kız elmayı üçüncü defa fırlatmış. Elma bu sefer de Kızras’ın tam avucuna düşmüş. Padişahın yakınları yine “Olmaz! Bu baldırı çıplak oğlana elma gibi kızı verip yazık etmeyelim.” diye seslerini yükseltmişler.

Padişah “Şansı yaver giderse elbette olur.” demiş. Ondan sonra gürültü patırtı kesilmiş.

Padişah, üç kızını üç delikanlıya verip büyük bir düğün yapmış. Düğünden sonra büyük kızı ile ortanca kızının eşlerini fildişinden yapılmış saraylara yerleştirmiş. Küçük kızı ile Kızras’ı ise hamama benzer bir eve yerleştirmiş. Padişah, küçük damadını bir türlü sevmemiş. Ona hep gözünün kenarıyla bakmış.

Günlerden bir gün padişah hastalanmış. Ona dünyada bulunan bütün kıymetli yiyeceklerden yedirmişler. Türlü türlü ilaçlarla iyileştirmeye çalışmışlar fakat padişah bir türlü iyileşmemiş. Sonra ne yapacaklarını bilemeyince padişahın hanımı bir falcı çağırtmış.

Falcı ona “Karanlık ormanın içinde yüz bir yıldır yaşayan bir baykuş var. Baykuşu yakalayıp kesin, sol kaburgasını padişaha yedin. Sonra padişah iyileşir.” demiş.

Padişah sevdiği iki damadına ormana gitmelerini buyurmuş. Damatlar silahlar kuşanıp iyi atlara binip gitmişler.

Küçük kız babasının yanına gelerek “Benim eşim de gitsin mi?” diye sormuş.

Padişah ona “Gidecekse gitsin haydi ama baykuşa gözlerini oydurup gelmesin. Onun elinden başka bir iş gelmez!” demiş.

Kızras’a uyuz bir at vermişler. O yanına bıçak alıp bu uyuz at ile karanlık ormana doğru gitmiş. Kızras şehirden çıkıp biraz gidince atını bir çalılığa bırakmış. Sonra cebindeki kılları çıkarıp ıslık çalmış,^{D1421.4-4} Altınkuyruk-Gümüşyele hemencecik oraya gelmiş. Kızras, Altınkuyruk-Gümüşyele’ye binip rüzgâr gibi karanlık ormana gidip diğer damatların önüne geçmiş.

Kızras kara ormandaki bütün kuşların padişahı,^{B242.1.8} yüz bir yıldır yaşayan baykuşu ses çıkartmadan yakalamış. Orada küçükçe bir ev varmış. Delikanlı atını bu evin önüne bağlayıp içeri girmiş. Baykuşun sol kaburgasını çıkarmış. Sağ tarafındaki kemiği askıya ilaştirmiş. Çok geçmeden padişahın sevdiği damatları bu evin yanına gelip durmuşlar. Bu arada Kızras kötü elbiselerini giyip orman bekçisi gibi dışarıya çıkmış. Diğerlerini alıp eve girmiş. Damatlar sol kaburgası ecele karşı ilaç olan yüz bir yıldır yaşayan baykuşu aradıklarını söylemişler.

Kızras “İşte o baykuşun sol kaburgası askıda duruyor.” diye göstermiş.

Diğer iki damat “Lütfen bunu bize ver. Ne istersen her şeye razıyız ağabey.” diye yalvarmışlar.

Kızras onlara “Hanginiz sırtınızdan bir kayışlık deri vermeye razı olursa baykuşun sol kaburgası onun olur.” demiş.

Diğerleri “Nasıl olacak şimdi bu?” diye durduklarında, Kızras “İşte şöyle olacak.” demiş de padişahın büyük damadının sırtından bir kayışlık deriyi bıçağıyla keserek almış. Sonra hemen yaralı yere baykuş yağı sürmüştü. Ondan sonra yüz bir yıldır yaşayan baykuşun sol kaburgasını bu damada baykuşun sağ kaburgası diye vermiş.

Damatlar sevinerek dönmüşler. Kızras da Altınkuyruk-Gümüşyele’ye binmiş. Yüz bir yaşındaki baykuşun sol kaburgasını çantasına koyup yavaş yavaş dönmüş. Şehre varacağı zaman çalılıklarda Altınkuyruk-Gümüşyele’yi göndermiş de uyuz atına binip padişahın sarayına dönmüş.

Kızras’ın döndüğü sırada diğer iki damat padişaha baykuşun sağ kaburgasını yedirmişlermiş. Padişahın hastalığı daha da ağırlaşmış. Bu sırada Kızras’ın hanımı padişaha baykuşun sol kaburgasını pişirip getirmiş.

Padişah yemeyerek “İşte sevgili damatlarımın alıp geldiğini yedim, hâlim düzelmedi. Senin baldırı çıplağın getirdiğini yersem kesin ölürüm. Yok gerekmez!” demiş.

Kızı çok yalvarıp yakarınca padişah, Kızras’ın alıp geldiği baykuşun sol kaburgasını yemiş. Yer yemez sağlığı düzelmiş ama tamamen sağlığına kavuşmamış.

Padişah ertesi gün falcının sözüyle sevdiği damatlarını yüz yedi yıldır yaşayan baykuşu yakalamalarını ve onun sol kaburgasını alıp gelmeleri için ormana göndermiş. Kızras da uyuz ata binip baykuşu yakalamak için ormana gitmiş.

Büyük damatlar gün boyu ormanda dolaşıp gerekli baykuşu bulamamışlar. Akşamüstü dönerlerken ormanın dışında küçükçe bir ev görmüşler. Bu evde Kızras orman bekçisi kılığında baykuşu temizlemekteymiş.

Padişahın damatları eve girmişler de “Ne yapıyorsun ağabey?” diye sormuşlar.

“İşte, yüz yedi yıl yaşayan baykuşu tutmuştum, bunu temizliyorum.” demiş Kızras.

“Bize de tam bu baykuş gerekliydi. Bize bu baykuşun sol kaburgasını verersen ne istersen veririz.” diye bu ikisi yalvarmaya başlamış.

Kızras onlara “Ben hiç bir şey istemiyorum. Yalnız birinizin arkasına yüzüğü kızdırıp bassam benim için yeterli, kaburga da sizin olur.” demiş.

Bu ikisinin kabul etmeme gibi bir durumları yokmuş. Kızras, padişahın ortanca kızının eşinin arkasına yüzüğü kızdırıp basmış. Baykuşun sağ kaburgasını onlara sol kaburga diye vermiş. Diğerleri sevine sevine dönmüşler.

Kızras döndüğünde ortanca damatlar sağ kaburgayı pişirip padişaha yedirmişlermiş. Öncekine göre padişahın hâli daha da kötüleşmiş.

Kızras’ın hanımı baykuşun sol kaburgasını pişirip babasının yanına gelmiş ama padişah yememiş. Kız ağlaya ağlaya yalvarınca padişah yemiş, oracıkta iyileşmiş.^{D1500.1.33-6.}

Kızras, padişahı iyileştirmesine rağmen padişah ona hâlâ iyi gözle bakmıyormuş. Her defasında azarlıyormuş, alay edip ona gülüyormuş.

Padişahın iyileşmesinin üzerinden birkaç gün geçince, Kızras, hanımına “Ben üç aylığına yola çıkıyorum. Yol için yiyecek hazırla.” demiş. Hanımı hemen fırını yakıp yiyecek hazırlamış. Ertesi gün eşi yola çıkmış.

Kızras şehirden çıkar çıkmaz cebinden üç kılı çıkarıp ıslık çalmış. Hemen oraya Altınkuyruk-Gümüşyele gelmiş. Kızras ona binip dünyayı gezmeye çıkmış.

Gitmesinin üzerinden üç ayın dolduğu günde, öğleye doğru Kızras, padişah elbiseleri giyip bir yabancı kılığında Altınkuyruk-Gümüşyele ile padişahın kapısının önüne gelip durmuş. Onun atını görünce tüm şehir halkı toplanmış. Padişah da kapısının önüne çıkmış.

Kızras, padişaha “Aç kapıyı! Ben sana bir iş için geldim.” demiş.

Padişah korkusundan kapısını açmamış, içeri girmiş.

Kızras “Açmazsan ben girmesini bilirim.” diyerek atını çitlerin üzerinden sıçratmış. Sonra padişahın yanına gelerek “Ben sana bir iş için geldim. Ben de senin gibi bir padişahım. Bir yıldan beri benim iki askerim kayıp. Bunlar sizde diye duydum.” demiş.

“Bende yabancı padişah askeri yok.” demiş padişah.

“Var!”

“Asker askere benzer. Damgası yoksa onları nereden bileceksin?”

“Damgaları da var. Birisinin arkasından bir kayış yapmaya yetecek kadar sırt derisi alınmış. Diğerinin arkasına demir yüzük kızdırılıp basılmış.” demiş Kızras.

“Sen yanlış gelmişsin. Öyle askerler bende yok.” demiş padişah.

“Öyleyse, şöyle bir şart koşalım. Eğer bu askerler sende bulunmazsa benim başımı kesersin. Bütün zenginliğimi alırsın. Eğer bu iki asker sende bulunursa senin başını keserim.” demiş Kızras.

Bu şartları kâğıda yazıp ikisi de parmak basmışlar. Padişah ne kadar askeri varsa toplamış. Sonra ikisi birlikte bakmaya başlamışlar. Damgalı askerler bulunmamış.

“Bir yerlerde başka kimselerin var mı?” diye Kızras sormuş.

“İki damadım var. Üçüncüsü bilmem nereye çıkıp gitmiş. Daha döndüğü de yok.” demiş padişah.

“Şu damatlarını getir!” demiş Kızras.

Padişahın iki damadını getirmişler. Birisine bakmışlar, arkasında bir demir yüzüğün basılı izi varmış.

Kızras “Birisi bulundu işte!” demiş.

Diğer damada bakmışlar, onun da sırtından bir kayışlık sırt derisi alınmışmış.

“İkincisi de bulundu. Anlaşma gereğince ben senin başını keseceğim.” demiş Kızras.

Bu sözleri duymasıyla padişahın rengi solup adım atamaz hâle gelmiş. Kızras padişahın iki damadını taş hapisaneye attırmış.

Padişahın başını kesmek için hazırlık yapılmış. Ahaliden birisi iki padişahın parmak bastığı anlaşmayı bağırarak halka okumuş. Bir kütükle ay balta getirmişler. Bayılan padişahın başını kütüğün üstüne koymuşlar. Cellada ay baltayı vermişler. Padişahın başının kesileceği vakit gelince onun küçük kızı kan gözyaşları dökerek “Babamı lütfen öldürme, benim hakkım için bağışla!” demiş de Kızras’ın ayağına kapanmış.

“Bağışlarım ama sen istediğin için bağışlarım.” demiş Kızras. Sonra takma sakalını, bıyığını çıkarıp fırlatmış. Bütün halk Kızras’ı tanıyıp şaşırıp kalmış.

Padişah kütükten başını kaldırıp kendine gelince “Ey damat damat, ben senin bu kadar iyi bir insan olduğunu düşünemedim. Bundan sonra seni yabancından saymam, sana kötü bir söz söylemem. Seni en yakınım ve sırdaşım olarak görürüm.” demiş.

Böyle dese de, padişah yine sözünde durmamış.

Ertesi gün Kızras, hanımını alıp padişahlıktan başka bir yere gitmiş. Bir ev yapıp orada hanımıyla hayvancılık yaparak yaşamaya başlamış.

Bir gün Kızras’ın hanımı, babasının yanına gitmişmiş. Padişah ona “Yoksul çocuğu yoksuldur. Kurt yavrusundan bir börk yapsan işe yaramaz diye doğru söylerler. Yaşadığı evden ev olsa ne olur! Bir baş sığır besliyor. İstese ben ona elli baş sığır verirdim.” demiş.

Kızras’ın hanımı dönüp bu sözleri eşine söyleyince “Yarın şehrin yarısını yemeğe çağıracağız. Buraya baban da gelir.” demiş.

Kızras ertesi gün olunca kırk koyun kestirip yemek hazırlatmış. Akşama doğru obanın ortasında, yeşil çimlerin üstünde çok büyük bir ziyafet sofrası kurulmuş. Padişahı da çağırmışlar. O, başköşede oturmuş.

Koyun eti yendikten sonra on kişi aynı tabaktan içsin diye çorba getirmişler. Padişah çorbadan içmemiş. Kendisine ayrı bir tabakla çorba getirilmesini beklemiş. Dokuz kişi çorba içerken padişah kaşığını bile oynamamış.

“Padişahım niye çorba içmiyorsun?” diye Kızras sormuş.

“Ben altın kaşıkla yemesini öğrenmiştim. Bu için oturuyorum.” demiş padişah.

“Önceden söyleseydin bunu.” demiş Kızras. Sonra hemen ambarın arkasına gitmiş de cebindeki üç kılı üç defa çekmiş. Önüne Altınkuyruk-Gümüşyele gelip durmuş.^{D1421.4-5.}

“Padişaha hemen altın kaşık gelsin.” demiş Kızras.

Altınkuyruk-Gümüşyele gözden kaybolmuş. Kızras’ın ziyafet sofrasına gelip oturmasıyla padişahın önüne altın kaşık^{D1177.} düşmüş.

Padişah şaşırmış. Altın kaşığı sol eliyle tutup bakmış da geri koymuş.

“Padişahım niye çorba içmiyorsun? Altın kaşığı mı yoksa çorbayı mı beğenmedin?” diye Kızras sormuş.

“Çok isterdim de gece sağ elimi yerinden çıkardım. Elim kaşık tutacak gibi değil. Sol elimle de yiyemiyorum.” demiş padişah. Böyle yaparak halkla aynı tabaktan yemek istemediğini belli etmemeye çalışmış.

“Bunu daha önceden söyleseydin.” demiş Kızras da hiç kimseye sezdirmeden elini cebine sokup üç kıldan birini üç defa çekmiş. Oracıkta altın kaşık kendi kendine hareket edip padişaha çorba içirmeye başlamış.^{D1601.34.} Yalnız padişah yediklerini ağızından çıkarıyormuş. Yine de altın kaşık tabaktaki çorbayı padişaha yutturmaya çalışmış. Tabaktaki çorba bitmeden altın kaşık işi bırakmamış. Bütün halk buna şaşırıp kalmış.

Padişahın çok içki içesi gelmiş. Bu sırada her on kişi için birer fıçı kırmızı getirmişler. Dokuz kişi aynı kâseden içmiş. Padişah iğrenip onuncu kişi olarak içmek istememiş. “Damadım bir isteğimi daha yapsa.” diye oturmaktaymış. Damadı da bu defa inadına oturmaktaymış.

Ziyafet sofrasının dağılacağı zaman Kızras halka “Hürmet edip benim yemeğime geldiğiniz için sizlere teşekkür ederim. Yalnız ben padişaha teşekkür etmiyorum. Niçin dersiniz, o sizinle aynı tabaktan yemedi. Aynı kâseden kırmızı içmeye öğrendi. Bu yüzden ben birisiyle aynı tabaktan yemeyi, aynı kâseden içmeyi öğreninceye kadar padişahı insan ayağı değmemiş zifiri karanlık ormana bırakıp gelmek gerek diye düşünüyorum. Buna karşı çıkan var mı?” demiş.

“Yok, yok!” diye bütün halk bağırmış.

Kızras cebinden üç kıl alıp üç defa çekmiş. Evin ortasına Altınkuyruk-Gümüşyele çıkıp gelmiş.

Kızras, ata “İşte bu padişahı üstünden düşürmeden zifiri karanlık ormana bırakıp gel.” demiş.

Halk, padişahın ah vah edişine bakmadan onu ata bindirmiş. Kızras’ın hay güzel atım demesiyle Altınkuyruk-Gümüşyele söylenen işi yerine getirmek üzere gözden kaybolmuş.

O padişah zifiri karanlık ormanda insana değer vermeyi öğrenmemiş. Bundan dolayı da Kızras onun yurduna dönmesine izin vermemiş. Padişah halktan ayrılınca onun sınırları bozulmuş. Sonra da açlıktan ölüp gitmiş.

3.1.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 1

B19.5-1. Horse with golden tail / *Altın kuyruklu at* (MEK) BOM: 1

B19.5-2. Horse with silver mane / *Gümüş yelesi at* (MEK) BOM: 1

D1712. Soothsayer (diviner, oracle, etc.) / *Falcı* BOM: 1

D1814.1. Advice from magician (fortune-teller, etc.) / *Büyücüden (falcı vb.) nasihat alma* BOM: 1

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 1

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) BOM: 1

B155.4-1. Horse makes a whole village quake by neighing once / *Atın bir kişnemesiyle bütün köyün sallanması* (MEK) BOM: 1

B155.4-2. Horse destroys small houses by neighing twice / *Atın iki kişnemesiyle küçük evlerin yıkılması* (MEK) BOM: 1

B155.4-3. When horse neighs thrice people run away in different directions / *Atın üç kişnemesiyle insanların farklı yönlere kaçmaya başlaması* (MEK) BOM: 1

B501-6. Horses give hero hair to whistle if he is in difficulty / *Atların, darda kaldıklarında ıslık çalması için kahramana kıl(lar)ını vermesi* (MEK) BOM: 1

F555.1. Gold hair / *Altın saç* BOM: 1

D1421.4-4. With magic hair whistled to summon horse / *Atı çağırmak için sihirli kılla ıslık çalınması* (MEK) BOM: 1

B242.1.8. Owl as king of birds / *Kuşların hükümdarı olarak baykuş* BOM: 1

B511.5-2. Eating owl flesh heals sick person / *Bilinmeyen bir hastalığı olan kişinin baykuşun sol kaburgasını yiyerek iyileşmesi* (MEK) BOM: 1

D1421.4-5. With magic hair pulled to summon horse / *Atı çağırmak için sihirli kıllın çekilmesi* (MEK) BOM: 1

D1177. Magic spoon / *Sihirli kaşık* BOM: 1

D1601.34. Self-serving spoon / *Kendi kendine yediren kaşık* BOM: 1

3.2. NEZNAY (BİLMİYORUM)

3.2.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir erkek ile bir kadın varmış. Onların sadece bir oğulları olmuş. Onların oğlunun doğduğu aynı günde kısırakları, köpekleri, hatta kedileri bile yavrulamış. Oğlan hep bu tayla, köpekle ve kediyle oynamış. Babası çoğu zaman yabancı diyarlarda ticaret yapıyormuş.

İşte bir gün babası ticaret yapmak için yabancı memleketlere çıkıp gidince annesi bir öğretmenle buluşmaya başlamış. Bunu oğlan öğrenmiş. Kadın da öğretmen de korkuya kapılmış. Ne yapsalar iyi, babası dönünce oğlan olanları söyleyecek ya!

Öğretmen düşünüp taşınmış da kadına oğlunu öldürmesi aklını vermiş. Kadın korkarak “Nasıl öldürmeli?” diye sormuş. Öğretmen, yemeğine ilaç

koyup yedirmesini söylemiş. Bunların söylediklerini oğlanın atı duymuş. At güçlü bir şekilde kişnemiş. Atının kişnemesini duyan oğlan medreseden koşarak atının yanına gelmiş. At, öğretmen ile kadının kötü düşüncelerini anlatıp^{B211.1.3.} oğlana yemeği yememesini söylemiş.^{B569-4.}

Öğle yemeği için kadın yemek pişirmiş. Oğlan yemeği yemiş gibi yapmış da yemeği dökmüş.

Ertesi gün öğretmen, kadına “Oğlun öldü mü?” diye sormuş.

“Yok.” demiş kadın.

Öğretmen “Öyleyse, ekme yapacağın hamura zehir koyup pişirdikten sonra yedir.” demiş.

Kadın ile adamın bu hilesini de oğlanın atı duymuş. Sonra oğlana her şeyi anlatmış. Oğlan ekmeği yememiş. Yine oğlanı öldüremeyince kadın ile öğretmen yeni bir plan yapmışlar.

“Kocan döndüğünde sen hastalanıp yat. Kocan ne gerek diye sorarsa öğretmeni çağırın dersin. Gerisini ben kendim hallederim.” demiş öğretmen.

Bir iki gün sonra kadının kocası dönmüş. Döndüğünde kapı kilitliymiş. Kapıyı çalmış, kimse çıkmamış. Bir şekilde eve girmiş. Evde hanımı ahlara, ohlara içinde hasta yatmaktaymış.

Kocasını girince, kadın “Çabucak öğretmene git. O iyileştirirse iyileştirir, ölüyorum.” demiş.

Adam koşarak gidip öğretmeni getirmiş. Öğretmen “Eğer hanımının yaşamasını istiyorsan oğlun ile atının sağ butlarını yedir.” demiş.

Adam şaşırıp kalmış. “Nasıl olur öğretmen, o benim biricik oğlum.” demiş.

O zaman hanımı “Sen beni sevmiyorsun. Sevsen, oğlun ile atı esirgemezdin. Ben yaşarsam bir değil, beş oğlumuz olur.” demiş.

Adam ağlaya ağlaya razı olup oğlu ile atını kesmeye hazırlanmış.

At ne konuşulduysa duyup oğlana her şeyi anlatmış. Oğlan korkmuş, ne yapacağını bilemeyip şaşırıp kalmış. O anda at, oğlana akıl vermiş: “Beni kesmek için alıp çıktıklarında sen ‘Baba, atıma bir kere binip gelebilir miyim?’ diye sorarsın. Baban izin verir. Kapının önünde iki defa dolan-

diktan sonra bana sertçe kamçıyla vur. Ondan sonrasını ben hallederim.” demiş.

Bu atı kesmek için alıp çıkmışlar. Oğlan gelip babasına “Bir defa binip gelebilir miyim?” diye sormuş. Kadın ile öğretmen “Kessene hadi!” diyerek işi hızlandırmaya çalışmışlar. Oğlan çok üsteleyince kapının önünde binmesine razı olmuşlar. Oğlan, atına binip kapının önünde bir kere dolaşmış, ikinci defa dolaşmaya başlayınca atı koşturmak için kamçısıyla çok sert vurmuş. At, oğlanı ahırdan almış da koşarak gitmiş. Onların arkasına köpek^{B421}. ile kedi^{B422}. de takılmış.

Bu gidişlerinin üzerinden ay gitmişler, yıl gitmişler; Kafdağı’ndan da yüksek bir dağa^{D932}. ulaşmışlar. Bu dağda durup dinlenmişler. Oğlan artık büyümüş, bir delikanlı olmuş.

Bir gün at, delikanlıya “Burada çok büyük bir taş var. Böyle bir taş^{D931}. Kafdağı’nın arkasında bile yok. Bu taşı kaldırabilirsen onun altında ateşte yanmayan, suda batmayan, kılıç işlemeyen bir savaş elbisesi var. Elbisenin yanında kılıç da var. Ne pahasına olursa olsun, bunları almak gerek.” demiş.

Sonra bu taşı aramaya gitmişler. Araya araya taşı bulmuşlar. Gelip bakmışlar, taş hiç kaldırılacak gibi değilmiş. O zaman at, delikanlıya “Sen taşı böyle kaldıramazsın. İlk önce benim sol kulağımdan girip sağ kulağımdan çık.” demiş. Delikanlı atın sol kulağından girip sağ kulağından çıkmasıyla tam bir pehlivana dönüşmüş.^{D1733.2} Delikanlı gelip taşı kaldırıncaya taşın altında gerçekten de savaş elbiseleriyle bir kılıç varmış.^{D1552.11}

Sonra atı, delikanlıya “Şimdilik bu elbiseler sana gerek değil, burada dursunlar. Gerek olduğunda gelip alırız. Bizim ayrılık vaktimiz geldi. Bana ihtiyacın olduğunda ben sana kendim gelirim. Yani sen ıslık çalıp beni çağırırsın. Şimdi sen uzaklara doğru yoluna devam et. Yolda hiç kimseyle konuşma. Bir top ile değnek yap. Değnekle topa vura vura git. Böyle gide gide çok güzel bir şehre varırsın. Orada çok güzel bir padişah sarayı var. Sarayda üç kız var. Onlar padişah kızıdır. Seni görmeleriyle ‘Bana da bana!’ diye senin için kendi aralarında kavga etmeye başladılar. Kavga ettikleri sırada arkandan gelip seni kovalamaya başladılar. Ama sen kızlardan en küçüğüne yakalan. En güzeli, en akıllısı odur. Küçük kıza yakalanınca onunla konuşma. ‘Neznay (bilmiyorum)!’ diye devamlı aynı sözü tekrarlayıp dur.” demiş.

Delikanlı iyice dinledikten sonra köpeği, kedisi ve atıyla vedalaşmış. Sonra bir değnekle bir top yapıp, değnekle topa vura vura yola çıkmış. Yolda kimseyle konuşmamış. Durmadan topunu yuvarlaya yuvarlaya gitmiş. Gide gide karşısında büyük bir şehir görünmüş. Şehrin ortasında pırıl pırıl parlayan padişahın sarayını varmış. Delikanlı hiçbir yola sapmadan padişahın sarayına gitmiş. Padişahın sarayının önüne gelmesiyle orada bir gürültü patırtı başlamış.

Padişahın kızları delikanlıyı görür görmez “Bu delikanlı benim, senin değil, benim!” diye kendi aralarında kavga etmeye başlamışlar.

Kızlardan birisi “Yok, biz kavga etmeyelim. Her kim topa vurduğu yerde delikanlıyı yakalayabilirse delikanlı onun olur.” demiş. Diğerleri bunu kabul etmişler. İlk önce delikanlının arkasından büyük kız koşmuş. Ne kadar koşup uğraşsa da delikanlıyı yakalayamamış. Sonra ortanca kız koşmuş, o da yakalayamamış. Delikanlı tak tuk diye topunu vurup koştura koştura gidiyormuş. Delikanlı çok iyi koşuyormuş, top da çok hızlı yuvarlanıyormuş.

En son küçük kız çıkmış. Kovalamaya başlayınca delikanlı kendini ona yakalatmış. Bunların yanına halk toplanmış. Hatta padişahın kendisi de gelmiş.

“Sen kimsin, nereden geldin?” diye sormaya başlamışlar. Delikanlı “Neznay!” sözünden başka bir söz de söylememiş. “Bunun ismi böyledir.” diyerek delikanlıyı Neznay diye çağırmaya başlamışlar.

Halk delikanlıya acıyıp “Ne kadar da yakışıklı ama dilsiz, zavallı.” demişler. Lakin Neznay hiçbir şeye şaşırılmamış. Sabahtan akşam karanlığına kadar topa vuruyormuş da vuruyormuş. Padişah, Neznay’ın tak tuk diye top oynamasından usanıp onu başka taraflara göndermek istemiş. Bunu sezen küçük kızı “Baba, ben Neznay’ı seviyorum, onu göndermeyeceğim.” demiş.

Padişah gülererek “O dilsizle ne yapacaksın?” demiş.

Böylece Neznay padişahın sarayında kalmış. Ona top oyması için büyük bir saray vermişler. O burada gece gündüz topa vurmuş. Başka bir şeyle de ilgilenmemiş. Ama küçük kız her gün gelip onun topa vurmasını izlemiş. Bu şekilde epey bir zaman geçmiş.

İşte bir gün padişah, büyük kızını büyük vezirine vermek istemiş. Düğünün olacağı gün havayı kara bulutlar kaplamış.^{D2147.2} Havadaki şeyler

patır kütür geldiğinde koşup bakmışlar, gökten bir kâğıt düşmüş.^{D1601.32-2.} Kâğıdı alıp okumuşlar, kâğıtta “Padişah, sen benim alacağım kızı büyük vezirine veriyormuşsun. Bunun için ben sana savaş açıyorum. Üç başlı Dev.”^{G361.1.2.} diye yazmaktaymış.

Mektubu okuyunca, herkes korkmuş. Padişah kaygılanıp “Şimdilik düğün diye bir şey olmayacak, asker toplayıp savaşa gitmek gerek.” demiş de büyük vezirini askerlerin başına geçirip yedi günlük yola çıkmışlar. Askerlerin arkasından padişah ile kızları da gitmiş. Gitmeden önce küçük kız, Neznay ile vedalaşmış, kendi hizmetçisine Neznay’ı iyi bakmasını buyurmuş.

Askerler gitmiş. Altı gün, altı gece geçmiş. Ama Neznay hiç orali olmayıp top oynamaya devam etmiş. Yedinci günün tan vaktinde Neznay güçlü bir at kişnesiyle dışarı çıkmış, atı gelmişmiş.

At “Askerin gitmesinin üzerinden altı gün altı gece geçmiş. Ama sen hâlâ umursamıyorsun. Güneş doğduğunda biz savaş alanında olmalıyız.” demiş.

Neznay kimseye bir şey söylemeyip atına binip gitmiş. Arkasından kedisiyle köpeği onu takip etmiş. Sonra Neznay o yüksek dağa varıp oradaki taşın altındaki savaş elbiseleriyle kılıcı almış. Savaş elbiselerini giyip kılıcı kuşandıktan sonra Neznay atına binmiş. O artık bizim tanıdığımız Neznay değilmiş.

Savaşın olduğu yere geldiklerinde devin askerleri hazırmış ama padişahın askerleri hâlâ ortalarda yokmuş. Neznay binlerce askerle savaşmaya başlamış. Kedisiyle köpeği ona yardım etmiş. Neznay kılıcını bir savurduğunda birçok askerın başı kesilmiş. Neznay, devin askerlerini öldürmüştü. Sonra devin kendisiyle savaşmak için kalmış.

“Eee, Neznay sen mi oluyorsun? Askerlerimi öldürdün ama beni öldüremeyeceksin! Güreşelim mi, dövüşelim mi?” demiş üç başlı dev.

Neznay “Güreş de dövüş de olur.” deyince önce kim vuracak diye kura çekmişler. İlk vuruşu dev yapacaktı. Dev, Neznay’ı kaldırıp vurmuş. Neznay ayak bileklerine kadar batmış. Neznay ayak bileklerine kadar batsa da hiçbir zarar görmemiş. Çünkü Neznay yerden güç alıyormuş.^{D1799-7.} Sonra kalkıp sıra onda olduğundan deve vurmuş. Dev beline kadar^{G510-8.} yere batmış. Neznay kılıcını alıp yere batan devin üç başını kesmiş.^{G512.1.2.}

O sırada bir şekilde kendisi de yaralanmışmış. Delikanlı çabucak padişahın askerlerinin yanına gidip yarasını sardırılmış.

Padişah o kadar çok sevinmiş ki “Bu nasıl bir bahadır? Onu yanıma çağırmalıyım.” demiş. Sonra delikanlıyı çağırtmış da “Haydi delikanlı, bize gidiyoruz. Küçük kızımı sana veriyorum.” demiş.

Orada kızı “Hayır, ben Neznay’dan başka birisine varmam.” demiş. Hatta ağlamaya başlamış.

Neznay “Ağlama güzel kız, ağlama. Ben size gelmiyorum. Benim kendi işlerim var.” demiş. Sonra yarasını sardıkları için teşekkür etmiş, atına binip çabucak gözden kaybolmuş. Padişahın sarayına varacağı sırada Neznay kendi atını göndermiş de dönüp yeniden top oynamaya başlamış. Padişahın askerleri dönmüş.

Dönmeleriyle birlikte küçük kız, Neznay’ın yanına koşmuş. Hizmetçilerine “Neznay nasıl durdu?” diye sormuş.

Hizmetçi “Nasıl dursun, sürekli top oynadı. Yalnız bir gün kayboldu.” demiş.

Böyle epeyce bir zaman hayat devam etmiş. Padişah, büyük kızını büyük vezirine verip düğün yapmış. Neznay durmadan top oynamış. Günlerden bir gün padişah, ortanca kızını ortanca vezirine vermek istemiş. Düğünün olacağı gün bir kez daha havayı ilkinden de daha büyük kara bulutlar kaplamış. Bunu gören halk “Bir şeyler olacak.” diye korkuya kapılmış. O sırada havadan bir kâğıt düşmüş. Kâğıtta “Padişah, sen benim alacağım kızını ortanca vezirine veriyormuşsun. Bunun için ben sana savaş açıyorum. Altı başlı dev.” diye yazmaktaymış.

Padişah yeniden asker toplayıp ortanca vezirini askerlerin başı yapmış. Herkes, hatta kızlar da savaşa gitmişler. Bu dokuz günlük bir yolmuş. Ama Neznay’ın hiçbir şeye aklı ermemiş. Daha da top oynamaya devam etmiş. Küçük kızın emri doğrultusunda hizmetçiler ona çok iyi bakmışlar. Bu şekilde yedi gün geçmiş. Sekizinci günde at güçlü bir şekilde kişneyip gelince Neznay dışarı çıkmış.

At gelmiş de “Niçin hâlâ top oynuyorsun? Bugün askerler gideli yedi gün oldu. Bizim yarın orada, savaş alanında olmamız gerek. Padişahın askerlerini de kızını da helak edecekler.” demiş.

Neznay kimseye bir şey söylemeden atına binip yola çıkmış. O dağa varıp giyinmiş, kılıcını kuşanıp savaş alanına gitmiş. Savaş alanında o

kadar çok asker varmış ki gözün gördüğü her yer karga sürüsü gibiymiş. Neznay bunu görünce biraz ürkse de atını hareketlendirip tek başına yeniden savaşmaya başlamış. Atı, kedisi ve köpeği ona yardım etmiş. Gün boyu savaştıktan sonra düşman askerlerinin hepsini öldürmüştü. Sonra altı başlı devin^{G361.1.3} kendisi savaş meydanına çıkmış. “Eee, Neznay dedikleri sen misin? Haydi, şimdi benimle dövüş!” diyerek dev, Neznay’ı kaldırıp yere vurmuş. Neznay dizlerine kadar yere batmış. Batınca yerden daha da güçlenerek çıkmış. Sonra atına hızlıca binip kılıç sallamış. Bir sallamasıyla devin dört başını kesmiş. Bunu gören dev o kadar öfkelenmiş ki nasıl olursa olsun, kalan iki başını korumanın çaresine bakmış. Bunlar uzun bir süre yenişemeyince birbirlerine sarılıp kalmışlar. Dev uygun bir anı bulup vurayım dediğinde Neznay onun kalan iki başını da kesmiş. Yalnız bu sırada dev, Neznay’ı yaralamayı başarmış. Delikanlı ilk savaşta olduğu gibi çabucak padişahın kızlarına gidip yarasını onlara sardırması.

Padişah yarası sarılırken Neznay’ı görerek “Eee, delikanlı! Şimdi seni bırakmam. Benim padişahlıkta kal.” diye yalvarmaya başlamış. Delikanlı razı olmamış.

Yalnız küçük kız “Benim Neznay’a nasıl da benziyor? Yoksa onun ağabeyi mi acaba?” diye baka kalmış.

Padişah “İstersen ortanca kızımı, istersen küçük kızımı al. Sana bırakıyorum.” deyince, küçük kız “Hayır, ben Neznay’dan başka birine varmam.” demiş. Bunu duyan Neznay, küçük kıza “Yok güzel kız, ben sizde kalmayacağım. Benim işim itilip kakılanlara yardım etmek.” demiş de çekip gitmiş.

Padişahın sarayına varacağı sırada Neznay atını göndermiş. Tek başına hiçbir şey olmamış gibi top oynayarak ahıra girmiş. Dokuz gün sonra askerler dönmüş.

Dönmeleriyle birlikte küçük kız, Neznay’ın yanına koşarak gelmiş. Hizmetçilerine “Nasıl durdu, neler yedi?” diye sormuş.

Hizmetçileri “İyi yedi, iyi durdu. Gece gündüz top oynadı, yalnız iki gün kayboldu.” diye cevap vermişler.

Padişah dönünce ortanca kızı ile ortanca vezirine çok zengin bir düğün yapmış. Ama Neznay hâlâ da top oynamaya devam etmiş.

Böyle hayat sakin bir şekilde devam ederken epey bir zaman geçmiş. Bir vakit sonra padişahın en sevdiği küçük kızını evlendirme vakti gelmiş.

Padişahın sarayından görüçülerin ardı arkası kesilmemiş. Kız hiçbirini kabul etmemiş. Padişah küçük kızını çağırarak “Kızım, sen doğduğunda benim bir sözüm vardı. Kızım kimi isterse ona vereceğim, demiştim.” diye söze başlamış padişah.

Kız sevinerek “Ben Neznay’dan başka birine varmayacağım.” diyerek inat etmiş.

Padişah buna razı olmayarak “Kızım, sen şunu da düşün. Eşin ben öldükten sonra padişah olacak. Ama o dilsiz ne yapabilir ki?” demiş. Kızı ağlamaya başlayınca razı olup Neznay ile küçük kızının düğününün hazırlıklarının yapılması emrini vermiş.

Bunu duyan büyük damat ile ortanca damat “Aha, padişah ölünce padişahlık bize kalacak. Dilsiz ne yapabilir ki?” deyip çok sevinmişler.

Düğünün olacağı ertesi gün havayı yeniden bir bulut kaplamış. Bu defa on iki başlı devin kâğıdı düşmüş. O dev de küçük kıızı kendisi almak istediğinden padişaha savaş açmış. Asker toplanınca kimi asker başı yapacaklarını bilememişler.

Padişah “Ya kızım, askerlerin başına kimi koyacağız, senin dilsizi mi?” deyince, kız “Hayır, ben kendim gideceğim.” demiş. Askerlerin başında kızın kendisi gitmiş. Neznay da top oynayıp kalmış.

Bu sefer ki on iki günlük bir yolmuş. Dokuz gün geçince delikanlı ıslık çalıp atını çağırılmış.^{B501-9} Köpeğini, kedisini yanına aldıktan sonra silahlarını bıraktığı yerden alıp savaş alanına gitmiş. Devın askerleri o kadar çokmuş ki karınca yuvası gibi kaynıyormuş. Neznay, devın askerleriyle savaşmaya başlamış. Delikanlı bir bakmış, düşman askeri uçsuz bucaksız bir kara bulut gibi onun üstüne saldırmış. Neznay kılıcını sağa sallamış, sola sallamış; bu şekilde devın askerlerinin hepsini öldürmüştü. Neznay’ın kendisi de hâlden düşüp yere yığılmış.

Biraz güç toplayınca at, Neznay’ı uyandırmış da “Ya delikanlı, çabucak deve karşı varalım. Kendi gelirse daha kötü olur. Sen onu çabucak öldüremezsin. Dört başı kalınca babasıyla vedalaşmak için sana yalvarıp gitmek ister. Onu gönder ama bizim ondan önce babasına varmamız gerek. O babasından güç alacak ama babasının ona vereceği gücü biz almayı başarırız iyi olur.” demiş.^{B569-4}

Dev onları görür görmez “Eee, Neznay dedikleri sen misin? Dövüşüp de görelim.” demiş.

Dövüşmeye başlamışlar. Bunlar bir gün dövüşmüşler, iki gün dövüşmüşler. Dövüşürlerken Neznay, devin sekiz başını kesmiş. Dört başı kalan dev, babasına gitmek için yalvarmaya başlamış. Delikanlı razı olmuş. Kendi de çabucak atına binip devin babasına gitmiş. Devin babası karanlık bir odada oturmaktaymış, Kendisi de körmüş.^{G121} Dev, Neznay’ı kendi oğlu diye düşündüğünden bir bardak kan alıp içirmiş. Kanı içmesiyle Neznay’ın gücü müthiş artmış.^{D1799-7}

Neznay, ihtiyar deve teşekkür edip kapıdan çıkıp gittiği sırada dört başı kalan deve rastlamış. Dev ne diyeceğini düşünürken delikanlı onun üç başını daha kesmiş. Artık kalan son başı keseyim dediğinde Neznay ağır bir şekilde yaralanmış. At, baygın hâlde yatan Neznay’ı askerlerin yanına alıp götürmüştü. Burada onun yarasını sarmışlar, onu kendine getirmişler. Sonra padişah, delikanlıyı göndermek istememiş. Kendi yanında kalması için yalvararak “Kalırsan işte şu küçük kızımı sana veririm.” demiş.

Küçük kız yine “Ben Neznay’dan başka birisine varmam.” diye ağlamış. Neznay kabul etmemiş, atına binip gitmiş.

Yolda at “Artık şimdi ben de seninle geliyorum.” demiş.

Döndükleri zaman Neznay atını bağladıktan sonra çok yorulup güçten düştüğünden uyumuş. Köpeği kapının dibinde, kedisi başucunda uyuyan sahiplerini koruyormuş. Askerler döndüğünde Neznay uyumaya devam etmiş. Döner dönmez küçük kız Neznay’ın top oynadığı saraya koşmuş. Neznay’ı orada bulamayınca odasına gitmiş. Vardığında kapının dibinde bir köpek yatıyormuş. Fakat kapıda “Her kim girerse girsin, başını ezerim!” diye yazmaktaymış. Sonra bu yazıyı herkes okumuş. Kızı içeri sokmaya korkmuşlar. Kız onlara bakmayıp içeri girmiş. Girip bakmış ki odada Neznay uyuyormuş. Neznay kılıcını alıp keseceği sırada kızı kucaklamış. Sonra odaya insanlar dolmuş. Atı ile elbiselerinden bu bahadırın Neznay olduğunu anlamışlar. Sevinişmişler. Sonra Neznay, padişahın küçük kızıyla evlenip onunla beraber yaşamaya başlamış.

Padişahın iki büyük veziri ne pahasına olursa olsun Neznay’ı yok etmeyi düşünmüşler. Orada birisi “Bilmem nerede yedi denizin karşı taraflarında yedi kat yerin altındaki ejderhanın elinde bir sofraya bezi varmış. Bu sofraya bezini serdiğin zaman canının istediği her şey var oluyormuş. Ancak onu almaya gidenlerin döndüğü yok. Kayınbabamızdan işte bu sofraya bezini alıp getirmesi için Neznay’ı göndermesini isteyelim. O dönemezse padişahın varisleri olarak biz kalırız.” demiş.

Bu şekilde bir karara varıp padişaha sofraya bezi hakkında bildiklerini anlatmışlar. Padişah kabul etmiş ama sadece Neznay'ın değil, üçünün birlikte yola çıkmasını buyurmuş. Sabah erkenden kalkarak iki büyük damat yola çıkmış. Neznay'a "Haydi!" deyince "Yok, siz gidin." deyip Neznay evde kalmış. Üç gün olmuş, dört gün olmuş, beşinci gün olduğunda padişah bir vezirini göndererek "Var, küçük damat gitti mi? Bakıp gel hele!" demiş.

Vezir bakıp gelerek "Hayır, gitmemiş." demiş.

"Tamam, yeni evli olduğundan daha gidesi gelmiyordur." demiş padişah.

Bir iki gün daha geçince padişah yeniden vezirini göndermiş. Vezir tekrar "Hayır" diye gelip söylemiş.

Padişah "Tamam, yeni evli olduğundan daha gidesi gelmiyordur." demiş.

Bu şekilde üç günden fazla zaman geçmiş. Bu defa padişahın kendisi gidip bakmak istemiş. Bunu at öğrenmiş de Neznay'ı çağırarak "Kayınbaban geliyor. Haydi şimdi gidelim." demiş. Sonra çabucak hazırlanıp gitmişler. Yanlarına kedi ile köpeği de almışlar.

Bunlar altı denizi sorunsuz bir şekilde geçmişler. Şimdi yedinci deniz kalmış. O zaman at "Yedinci denizden çıkmak çok daha zor olacak. O denizden çıkmak için su padişahının kızı Altınsaç'ı beklemeliyiz. Sonra sezdirmeden onun saçına yapışmalıyız. Eğer o bizim yapıştığımızı anlarsa bizi denize düşürüp bırakabilir." demiş.

Denizin yanına gelmişler. Bir dede balık tutarak oturmaktaymış. Neznay, dedeyle hâl hatır soruşmuş. Gündelik hayattan konuşmuşlar. Sonra Neznay, dedeye elbiselerini değiştirmeyi teklif etmiş. Dede kabul etmiş. Neznay büyük damatlar geldiğinde amcanın yerinde balık tutuyormuş. Bunlar Neznay'ı tanımamışlar. Sonra bunların ikisi Neznay'dan aradıkları sofraya bezini getirip vermesini istemişler de "Eğer getirip verirsen at başı kadar altın veririz." demişler.

Neznay "Getirip veririm ancak bana altın gerekmez. Biriniz bir parmağını, diğeriniz de sırtındaki deriden dilimleyip versin." demiş.

Bunlar düşünüp taşınmışlar da "Gömlek giysen görünmez, ben razıyım." demiş birisi.

Sonra diğeri de “Ele eldiven giysen parmağın yokluğu da anlaşılmaz, ben de razıyım.” demiş.

Neznay onlara kendisini burada beklemelerini söyleyip atının yanına gitmiş. Yolda kedisine rastlamış “Çabuk ol, şimdi Altınsaç gelecek.” demiş.

Altınsaç’ın suyun üstüne çıkacağı yere gelmişler de beklemeye başlamışlar. Bir zaman sonra suyun üstü apaydınlık^{D1162} olmuş. Sudan Altınsaç çıkmış.

At “Siz sıkıca bana tutunun. Ben, kız yüzmeye başlayınca onun saçına yapışırım.” demiş. Sonra kız suya girer girmez ona sezdirmeden yüzüp kızın saçını dişlemiştir. Altınsaç yüzerek gitmiş. Onun saçına at takılmış, atın da kuyruğuna diğeri tutunup yüzmüşler. Şimdi çıktık dediklerinde Altınsaç birilerinin saçına yapıştığını sezmiş. Saçını çekmeye başlamış.

At yalvarmaya başlayarak “Altınsaç, bizi kıyıya çıkar. Çıkardığın zaman konuşuruz.” demiş. Sonra kız onları kıyıya çıkarmış.

Çıkınca at, Altınsaç’a “Bir iyilik yapıyorsun, yaptığın iyiliğe devam et şimdi.” diyerek kendilerinin niçin geldiğini anlatmış.

Altınsaç “Ben bilmiyorum, ileride benim iki yüz yaşında bir ninem var. Bilirse o bilir.” demiş. Bunlar gide gide bu nineye varmışlar.

Nine onları “Eee, uzaktan gelen misafirler, haydi buyurun.” diyerek pek sıcak karşılamış. Doyuncaya kadar yemek yedirmiş. Neznay karnını doyurup dinlendikten sonra niçin geldiğini nineye anlatmış.

İyice dinledikten sonra nine “Ben o sofraya bezini bilmiyorum. Bilirse benim ablam bilir. O buradan çok uzakta yaşıyor.” demiş.

“Ne kadar uzak olursa olsun, biz o sofraya bezini bulmadan dönemeyiz.” demiş delikanlı. Köpeği ile kedisini arkasına alıp yeniden yola çıkmış. Gide gide o nineyi de bulmuşlar. Bu nine de yolcuları çok iyi karşılamış, bir güzel yedirip içirmiş. Lakin o da sofraya bezinin nerede olduğunu bilmiyormuş.

“Bilirse onu sadece benim kargam bilir.” diyerek kargasını çağırılmış. Karga sofraya bezinin nerede olduğunu bilmiş.

“Sofra bezini bulmak mümkün, ancak alması zor.” demiş karga.^{B211.3.9.} Yolcular üstelleyince karga sofraya bezini nasıl bulacaklarını onlara anlatmış.^{B451.4.}

“O sofraya bezi yedi kat yerin altında, yedi katlı evin yedinci katında, yedi sandığın içindedir. Onu bir ejderha koruyor. Sofra bezini alınca sakin ses çıkarmayın. Yoksa iyi olmaz. Bunun için kedi gibi dikkatli olmak gerek. Azıcık bir ses çıkarsanız bile ejderha sezip sizi yok eder. İşte size bir tarak, bir bileği taşı ve bir ayna. Ejderha anlayıp arkanızdan kovalarsa birer birer bunları atın.” demiş karga. Nine de yolu öğrettikten sonra onları geçirmiş.

Bunlar gün gitmişler, ay gitmişler; gide gide bir yerde bir delik görünür kalmışlar. Bu delik yedi kat yerin altına inilen delikmiş.^{F759.2} Buradan inmişler. İndiklerinde yedi katlı bir ev görmüşler. Kediye eve sokmuşlar. Kedi sessizce girmiş, sihirli sofraya bezini^{D1153.1} alıp çıkacağı sırada kuyruğu bir kıla değip ses çıkarmış. Ejderha^{B11} sesi duyup ne olduğunu anlayıncaya kadar bunlar yola çıkmışlar.

Ejderha çok öfkelenerek “İnsanoğlu nasıl olur da bir ejderhanın elinden hazine alıp gider!” diyerek kudurmuş.

Ejderha onların arkasından kovalamaya başlamış. Kovalayıp tutayım dediğinde delikanlı dönüp aynayı^{D1163} atmış. Aynayı atmasıyla orada çok büyük bir deniz oluşmuş.^{D2151.1.1-1} Ejderha denizin suyunu içerek kurutmaya başlamış. Denizi kurutup yeniden kovalamaya başladığında onlar epeyce bir yer gitmişlermiş. Ejderhanın yeniden geldiği sırada Neznay arkasına dönüp tarağı^{D1072.1} atmış. Tarağın düştüğü yerde içinden geçilmesi mümkün olmayan bir orman^{D941.1.1-1} oluşmuş. Ejderha ağaçları dişleriyle kopara kopara yol açıp çıktığında bunlar yine epeyce bir yer gitmişlermiş. Ejderha üçüncü defa yetişeceği Neznay arkasına dönüp bileği taşı^{D1209-9} atmış. Bileği taşı düştüğü yerde yeri deşerek tepesi görünmeyen bir dağ^{D932.0.1-1} oluşturmuş. Ejderha, dağı taşı kazarak orada kalmış.

Neznay, nineye teşekkür edip denize ulaşmış. Altınsaç onları denizin karşı tarafına çıkarmış. Neznay atını, köpeğini ve kedisini saklayıp diğer damatların yanına daha önceki balıkçı kılığıyla gitmiş. Damatlardan birisi parmağını kesip vermiş, diğeri arkasından bir dilim derisini kesip vermiş. Böylece onlar sofraya bezini alıp gitmişler. Onlar yola çıkınca arkalarından Neznay da atına binmiş, kedisi ile köpeğini alıp dönmüş. Neznay’ın dönüşünün üzerinden on gün geçince diğer damatlar da gelmişler. Neznay’ın evde olduğunu öğrendiklerinde gülmeye başlamışlar. Neznay’ın dönüşüne, üstelik bir şey alıp gelmeden dönmesine padişah da öfkelenmiş. Padişah ona ne ceza vereceğini büyük damatlarıyla birlikte düşünmeye başlamış.

Bir gün bunların hepsi toplanmışlar da Neznay’ı sorguya çekmişler. O zaman Neznay, padişaha “Niye senin ortanca damadın bu kadar sıcak bir evde eldiven giyerek oturuyor? Büyük damadın da niye kalın elbiseler giyiyor?” demiş ve onlardan giydikleri şeyleri çıkarmalarını istemiş. Padişah da onlara çıkarmalarını emretmiş. Çıkarınca ne görsünler; birinin parmağı yok, öbürünün de arkasından boydan boya derisi kesilip alınmışmış.

O zaman Neznay “Bunların birisinin parmağı, öbürünün sırt derisi nerede, biliyor musunuz?” demiş de “İşte kimdeymiş! İşte alın! Parmak ile derinizi yerine yapıştırın. Eee, bana da benim sofraya bezini verin!” demiş de olan biten her şeyi padişaha anlatmış.

Olanları duyunca padişah çok öfkelenmiş. Yalancılıklarından dolayı büyük damatlarının öldürülmesi emrini vermiş. Neznay ile hanımının isteğiyle ölümden kurtulmuşlar. Büyük damatlar, Neznay’a her vakit dürüst hizmet etmeye söz vermişler. Gerçekten de padişah öldükten sonra onun yerine Neznay padişah olunca ona çok dürüst hizmet etmişler. Kalan ömürlerinde ihtilale kadar dost olarak yaşamışlar. Eee, ihtilal bütün padişahlıkları bitirmiş.

3.2.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 2

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 2

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi* (MEK) BOM: 2

B421. Helpful dog / *Yardımsaver köpek* BOM: 2

B422. Helpful cat / *Yardımsaver kedi* BOM: 2

D932. Magic mountain / *Sihirli dağ* BOM: 2

D931. Magic rock (stone) / *Sihirli taş (kaya)* BOM: 2

D1733.2. Magic power by crawling through ear of magic horse / *Sihirli atın kulaklarının içinden sürünerek geçme yoluyla (kazanılan) sihirli güç* BOM: 2

D1552.11. Magic stone opens treasure mountain / *Sihirli taşın dağdaki değerli şeyi açması* BOM: 2

D2147.2. Cloud magically appears / *Bulutun sihirli bir şekilde ortaya çıkması* BOM: 2

D1601.32-2. Letter delivers from magic cloud / *Mektubun sihirli bulut tarafından teslim edilmesi* (MEK) BOM: 2

G361.1.2. Three-headed ogre / *Üç başlı dev* BOM: 2

D1799-7. Magic powers from earth / *Topraktan sihirli güç kazanma* (MEK) BOM: 2

G510-8. Defeating ogre by burying him up to waist / *Devin beline kadar yere batırılarak yenilmesi* (MEK) BOM: 2

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* BOM: 2

G361.1.3. Six-headed ogre / *Altı başlı dev* BOM: 2

B501-9. In case of difficulty hero summons his horse by whistling with hairs taken from the horse before / *Kahramanın başı darda kaldığında daha önce atından aldığı kıllarla ıslık çalarak atını çağırması* (MEK) BOM: 2

G121. Blind giant ogre / *Kör kocaman dev* BOM: 2

D1799-7. Magic power from drinking blood / *Kan içerek sihirli güç kazanma* (MEK) BOM: 2

D1162. Magic light / *Sihirli ışık (nur)* BOM: 2

B211.3.9. Speaking crow / *Konuşan karga* BOM: 2

B451.4. Helpful crow / *Yardımsaver karga* BOM: 2

F759.2. Hollow mountain / *Delik dağ* BOM: 2

B11. Dragon / *Ejderha* BOM: 2

D1153.1. Magic tablecloth / *Sihirli sofraya bezi* BOM: 2

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* BOM: 2

D2151.1.1-1. Sea produced by magic mirror / *Sihirli ayna aracılığıyla deniz yapma* (MEK) BOM: 2

D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* BOM: 2

D941.1-1. Forest produced by magic comb / *Sihirli tarak aracılığıyla orman yapma* (MEK) BOM: 2

D1209-9. Magic grindstone / *Sihirli bileği taşı* (MEK) BOM: 2

D932.0.1-1. Mountain created by magic grindstone / *Sihirli bileği taşı aracılığıyla dağ yapma* (MEK) BOM: 2

3.3. NEZNAYKA (BİLMİYORUM)

3.3.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda bir ihtiyar adam ile bir ihtiyar kadın varmış. Onların bir erkek çocukları dünyaya gelmiş. İsim koymak için bir molla çağırılmışlar.

Molla “Ya dede, nasıl bir isim koyalım?” demiş.

“Bilmiyorum ki şimdi, araya araya bir isim bulamadık.” demiş ihtiyar adam.

Sonra molla, bilerek alay edip “Bilmiyorum.” diye isim koymuş, sadakasını alıp gitmiş.

Oğlan büyüye dursun, ismi çok kötüymüş. Ne yapsalar iyi, yeniden isim koymak isteseler yine o mollayı çağırmak gerekmiş. Ama bu sefer tutmuşlar isim koymak için bir papazı çağırılmışlar.

Papaz “Ya arkadaşım, oğlana nasıl bir isim koysak?” demiş.

İhtiyar adam Rusça olarak “Neznay (bilmiyorum), şaşırıp kaldık.” demiş.

Sonra papaz, oğlana Neznayka diye isim vermiş. Böylece oğlanın ismi Bilmeyim’den (Başkurtça bilmiyorum demek) Rusça Neznayka (Rusça bilmiyorum demek) olarak değişmiş.

Neznayka çok iyi bir şekilde büyürken annesi vefat etmiş. İhtiyar adam ikinci defa evlenmiş. O zaman Neznayka “Baba, bana at al.” diye babasının yakasına yapışmış. Babası kabul etmiş. Pazara gitmişler. Onlar çok iyi bir ata rastlamışlar. Babası bu atı almak istemiş.

Neznayka “Almayalım.” demiş. Sonra kötü bir tayın yanına varmış da “Bunu alalım.” demiş.

Babası “Tamam, gönlünü kırmayayım.” diyerek tayı satın almış. Dönerlerken tay yorulmuş. Tayı kızağa koyup öyle dönmüşler. Babası yol boyunca oğlunu azarlamış.

Döndüklerinde Neznayka, tayı ahıra kapatmış. Tay günden güne düzelmiş. En sonunda güzel bir at olmuş.

Bir zaman sonra bu oğlanın üvey annesi hastalanmış da “Çok kötü hastalandım. Şu atı kesip bana yederseniz iyileşirdim.” demiş.

Oğlan atının yanına gidip bakınca at dile gelerek^{B211.1.3}. “Ya, üvey annen beni kestirip yemek istiyor, ne yapsak acaba?” demiş. Neznayka şaşır-mış, ağlayacak gibi olmuş.

At ona “Beni kesecekleri gün seni çıkarmamaya çalışacaklar. Sen mollaya sormadan çık, gelip benim boynuma yapış.” demiş.^{B569-4}

Sonra hasta kadını büyüyle (okuyup üfleyerek) tedavi etmek için mol-la gelmiş de “Canının istediği şeyi yediriniz, iyileşir.” demiş.

Hasta kadın “Ben şu atın etini yemek isterdim.” demiş.

Çare yok, atı kesecekler. Et olacağını sezince molla da gitmemiş. Kadını okuyup üflemiş, tedavi edip burada kalmış.

İhtiyar adam atı kesmeye gitmiş. Neznayka’yı molla çıkarmamış.

Sonra molla gözünü yumup okumaya başlayınca Neznayka koşarak çıkıp atın boynuna sarılmış. O sırada babası bıçağı atın boynuna dayayıp kesmeye hazırlanmışmış. Neznayka gelip atın boynuna sarılınca babası ke-sememiş. Sadece bıçağın ucu değmiş. Ama gene de kan çıkmış. Neznayka ata acıyıp ağlamış. Çıkan kanı yalamış. Oracıkta ona at gücü girmiş.^{D1775-1} Sonra göz açıp kapayıncaya kadar başka bir kılığa girip yakışıklı bahadır bir delikanlı olmuş.^{D565.3-1} Bir bakmış; üstünde işlemeli elbiseler, başında samur şapka, ayağında mahmuzlu çizme, belinde kılıç, elinde altın saplı kamçı varmış. Kendisi de şaşırmış. Kamçıyla kolayca atı vurup almış. At bağlarını koparıp fırlamış da zıplayıp hoptlamaya başlamış. Dönüp bakmış-lar, at da değişip güzelleşmiş.^{D566.4-1} Başında altın bir dizgin, sırtında gü-müş bir eyer varmış. At koşuşturup duruyormuş. Sonra delikanlı hoptlayıp ata binmiş de “Baba, hoşça kal!” demiş, çıkıp gitmiş.

Ay gitmiş, yıl gitmiş, bilmem ne kadar yer gitmiş, bir yol ayrımına gelmiş. Yol ayrımında bir çoban oturmaktaymış. Neznayka atından inip hâl hatır sormuş, çobanla birlikte yiyip içmiş. Atının yelesinden üç kıl, kuyruğundan üç kıl koparıp almış da onu çayıra otlamaya salmış. Sonra çobandan onun elbiselerini istemiş. Sonrasında çobanla vedalaşıp yol bo-yunca gitmiş.

Neznayka bir şehre gelip padişahın sarayının parmaklıklarının ardında yatmış. Sonra padişah çıkıp onu görünce “Burada ne yapıp yatıyorsun, eve gir.” demiş.

Delikanlı anlamamış gibi yapıp başını sallamış da “Neznayka!” de-miş. Başka da bir söz söylememiş.

Sonra padişahın büyük kızı gelip onunla konuşmaya çalışmış. Delikanlı yeniden “Neznayka!” demiş.

Padişahın ikinci kızı gelmiş. O da “Neznayka!”dan başka bir cevap alamamış. Sonrasında padişahın küçük kızı gelmiş. Delikanlı eski çepkenini açıp kıymetli elbiseleri göstermiş. Kızın gönlü bir hoş olmuş, delikanlıya gözü kaymış. Delikanlı da onu beğenmiş.

Padişahın öteki iki kızı evliymiş. Birisinin kocası Karağöş, diğersininki Karağöl ismindeki pehlivanlarmış.

Padişah en küçük kızını evlendirmek için elinin altındaki bütün halkı toplamış da “Topa vuracağım. Top kimin başına düşerse kızım ona varacak.” demiş.

Topa vurmuş, top yere düşmüş de yuvarlana yuvarlana gitmiş. İkinci defa vurmuş, aynısı olmuş.

“Bu nasıl olur böyle, buraya gelmeyen başka kimse var mı?” diye sormuş padişah.

“Şurada bir adam var, konuşmıyor. Sadece ‘Neznayka!’ diyor.” demişler.

Böylece Neznayka’yı da getirmişler. Topa vurmuşlar. Top Neznayka’nın başına düşmüş. Bu durum padişahın çok ağrına gitmiş. İkinci, üçüncü defa vurmuşlar, top tekrar Neznayka’nın başına düşmüş. Sonra ne mi olmuş? Padişah ne yapsın, eski püskü elbiseli Neznayka, padişahın kızıyla saraya girmiş. Onlara birlikte yaşamaları için kötü ve küçücük bir oda vermişler.

Bir gün bu padişahın topraklarına üç başlı dev perisinin geleceğini haber vermişler. Padişahın iki damadı, Karağöş ile Karağöl çok iyi hazırlanıp iyi atlarla dev perisine karşı savaşmaya gitmişler.

Neznayka da padişahın at isteyerek “Savaşa ben de gideyim.” demiş. Damatlar da, padişah da ona gülmüş.

“At senin neyine! İşte şu düveyle git!” diye ona bir düve göstermişler. Neznayka düveyle çıkıp gitmiş. Neznayka şehirden çıkar çıkmaz düveyi öldürüp kargalara bırakmış. Sonra elindeki üç parça kıldan birisini yakmış.^{D1421.4-3} He deyinceye kadar atı gelmiş. Neznayka eski elbiselerini orada bırakmış, atına binip uçup gitmiş.

Neznayka vardığında diğerleri üç başlı devin^{G361.1.2.} memelerine karşı koyamayıp bir bu yana bir o yana sallanıyormuş. Neznayka gelir gelmez devi kesmiş.^{G512.} Sonra geri dönüp gözden kaybolmuş. Diğerleri de “Öldürdük.” diye geri dönmüşler. Onların döndüğü yol üzerinde Neznayka eski elbiselerini giyip düvenin leşine toplanan kargaları kovuyormuş.

“Neden düveyi öldürdün?” diye Neznay’ı azarlayıp gitmişler.

Saraya döndüklerinde padişah, Karağoş ile Karağol’u saygıyla ağırlamış, Neznayka’yı azarlayıp horlamış.

Çok bir zaman geçmeden padişahın topraklarına altı başlı dev perisinin geleceğini haber vermişler. Karağoş ile Karağol çok kibirli bir şekilde savaşa hazırlanmışlar. Gün gelince iyi atlarla savaşılmaya gitmişler.

Neznayka da gitmek için izin istemiş. Padişah izin vermeyip “Daha yeni bir düvenin başını aldın, sana daha ne gerek?” demiş.

Neznayka yine de yalvara yakara isteyince padişah “Şu tekeye binip git.” demiş.

Neznayka tekeye binip gitmiş. Şehirden çıkar çıkmaz tekeyi kaldırıp çarpmış. Ölen tekeyi kargalara fırlatmış. Kıl parçalarından birisini yakıp atını çağırmış. Atının gelmesiyle eski elbiselerini bırakıp gümüş elbisele-riyle savaşa gitmiş.

Diğer iki pehlivan, altı başlı dev perisinin^{G361.1.3.} memelerinden kopup şaşkın şaşkın bakarlarken Neznayka devi kesip geri dönmüş. Diğerleri devi öldürdük diye dönüp gitmişler. Neznayka teke leşinin yanına toplanan kargaları kovuyormuş. Üstünde eski püskü elbiseleri varmış. Diğerleri bir kez daha ona gülüp geçmişler. Saraya döndüklerinde padişah iki damadını onurlandırıp onlara ikramlarda bulunmuş. Neznayka’yı ise azarlamış.

Üçüncüsünde bu defa padişahlığa on iki başlı dev perisi^{G361.1-7.} gelecek olmuş. İki bahadır yeniden hazırlanmışlar. Onlar “Keşke, şu bahadır tekrar gelse ne iyi olurdu.” diye kendi aralarında konuşmuşlar.

Neznayka bu defa, yalvara yakara kötü bir eşek alabilmiş. Padişah “Eşeği öldürme, bu defa ben de geliyorum.” demiş.

Daha önceki gibi diğerleri iyi atlarla, Neznayka ise zavallı bir eşekle gitmiş. Şehirden çıkar çıkmaz Neznayka eşeğini kaldırıp çarpmış, ölüsünü kargalara bırakmış. Bir kıl daha yakıp atını çağırmış. Sonra eski elbiseleri-

ni bırakmış, gümüş elbiselerini giyip diğerlerinin arkasından gitmiş.

Neznayka geldiğinde savaş başlamış. Damatlar savaşıyor. Bu defa savaş çok çetin geçiyormuş. Daha önceki bahadır gelince Karağuş ile Karağol’a da can gelmiş. Onlar da savaşmaya çalışmışlar. Neznayka, dev perisinin boynunu kestiği sırada kılıcı kemiğine saplanmış, Neznayka’nın bileği yaralanmış. Bileğinden kan akmaya başlamış. Bunu gören padişah mendiliyle onun yarasını bağlamış. Neznayka bu hâliyle savaşmaya devam etmiş. Sonra dev perisini kestikten sonra işini bitirmiş de gözden kaybolmuş. Diğerleri dönüp gitmiş. Bunlar geçerlerken Neznayka eşek leşinin yanında karga kovalıyormuş. Padişah onu it yerine koyup azarlamış.

Saraya dönünce bu sefer daha büyük bir şölen hazırlanmış. Neznayka’ya da kenarda bir yer vermişler. O sırada kan kaybından Neznayka’nın benzi sararmaya başlamış.

Padişah gelmiş de “Ne oldu sana?” diye sormuş. Sonra Neznayka’nın kaftanının eteğini açıp bakmış, gümüş elbiselerini görmüş. Kaftanı çözünce padişah kendi mendilini tanımış. İşte o zaman üç dev perisini Neznayka’nın öldürdüğünü anlamış. Neznayka’ya büyük saygı göstermişler.

Padişah “Bu damatlarım namussuz çıktı. Sen onlara kendin ne istersen onu yap!” demiş. Karağuş ile Karağol’u burun deliklerinden alınlarına kadar yüzüp bırakmışlar. Neznayka padişah olmuş. Padişahın kızıyla beraber ömür sürüp, adil şekilde hükmedip, hayatına devam etmiş.

3.3.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 3

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 3

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) BOM: 3

D1775-1. Magic results from licking / *Atın kanını yalayarak at gücü kazanma* (MEK) BOM: 3

D565.3-1. Transformation by licking / *Atın kanının yalanması yoluyla yakışıklı bir delikanlıya dönüşme* (MEK) BOM: 3

D566.4-1. Transformation by decapitation / *Atın boynunun kesilmesi sonucunda atın daha güzel bir ata dönüşmesi* (MEK) BOM: 3

D1421.4-3. Magic hair burned to summon horse / *Atı çağırmak için sihirli kılın yakılması* (MEK) BOM: 3

G361.1.2. Three-headed ogre / *Üç başlı dev* BOM: 3

G512. Ogre killed / *Devin öldürülmesi* BOM: 3

G361.1.3. Six-headed ogre / *Altı başlı dev* BOM: 3

G361.1-7. Twelve headed ogre / *On iki başlı dev* (MEK) BOM: 3

3.4. KOVULAN DELİKANLI

3.4.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda sakince yaşayan bir şehir halkının her gün bir kızı kaybolmaya başlamış. Şehir halkı toplanıp padişaha varmış da “Padişahımız, şehri taş surlarla çevirelim.” demiş.

Padişah kabul edince halk şehri taş surlarla çevirmiş. Surların içine de dışına da nöbetçiler koymuşlar. Böylece halk rahatlamış.

Günlerden bir gün gecenin ortasında bir nöbetçi asker “Kıvılcım gelip düştü, kıvılcım gelip düştü!” diye tehlike çanını çalmış. Nöbetçiler şehrin içini bir delik bile bırakmadan aramaya başlamışlar. Ararlarken bir köşede aksakallı bir ihtiyar bulmuşlar. İhtiyarı, padişaha sorgulatalım diye alıp gitmişler.

Padişah “Vezirlerimi toplayıncaya kadar bunu ak hamama kilitleyin!” diye emir vermiş.

Nöbetçiler ihtiyarı kilitleyip ortalık sakinleştikten sonra evlerine dağılmış.

Sabahleyin erkenden padişahın oğlu kalkmış da ok atıp oynuyormuş. Ok hamamın bacasına doğru gelip oradan içeri düşmüş. Okunu kaybedip ağlayan çocuğun sesini duyunca ihtiyar “Ağlama oğlum, kapıyı açıp beni çıkar. Sonra ben senin okunu veririm.” demiş.

Oğlan “Ben seni nasıl çıkarayım. Benim anahtarım yok ki.” demiş.

İhtiyar “Annenin kuşağında bu kilidin anahtarı var. Annene gidip başına baktırmak için onun önüne yat. Sezdirmeden anahtarı çözüp al, sonra beni çıkarırsın.” demiş.

Oğlan başım ağrıyor diyerek annesini rahatsız etmiş, başına baktırmak için onun önüne yatmış. Başına baktırdığı sırada ihtiyarın söylediği gibi anahtarı sezdirmeden çözüp almış da “Ben oynayıp geleceğim, hemen gelirim.” deyip koşarak çıkıp gitmiş. Gidip hamamı açmış, ihtiyarı çıkarmış. Sonra annesinin önüne yeniden yatıp anahtarı yerine koymaya çalışmış. Anahtarı bağlayıp koyunca yeniden oynamaya çıkmış.

Ertesi gün vezirler aksakallı ihtiyarı getirelim diye hamamı açıp bak-salar orada hiç kimse yokmuş. Bütün halk padişahın hanımına çıkışarak “Anahtar sendeydi, sen kaçırdın! Binde birimiz bile helak olursa bunun suçlusu sensin!” diye bu hanımı parçalamak üzere hazır kıta olmuşlar.

Aralarından birisi “Suya atmak gerek seni!” diye bağırmış.

Bunu duyan kadının çocuğu halka olan biten her şeyi dosdoğru anlatmış. Halk padişaha bakarak “Başka bir padişahlığa çıkıp gitsin oğlun!” diye bağırmış.

Ne yapsın padişah, halkın sözünü dinlemeyince de olmuyormuş. Padişah, oğluna at hazırlatmış. Yoldaş olmaları için iki asker verip oğlunu ağlaya ağlaya komşu padişahlıkta yaşaması için yolcu etmiş.

Bunlar üçü birlikte gitmişler de gitmişler. Gide gide komşu padişahlığa varmışlar. Bu padişahın üç kızı varmış. Padişah, kızlarını evlendirmek niyetindeymiş.

Bu iki asker dinlendikleri sırada oğlana sezdirmeden konuşarak “Niye biz böyle önde oturup at sürüyoruz. Güzel elbiseler çok, padişahın oğlunun elbiselerinden giyelim. Kendimiz de arkaya oturup atları ona sürdürelim.” demişler.

Bunlar böyle söylemişler de yolun ortasında atı durdurup oğlanın elbiselerini çıkarıp ona kötü elbiseler giydirmişler. Atı da ona sürdürüp kendileri de padişah oğullarının giyindiği gibi giyinip komşu padişahlığın sarayına varıp girmişler.

Onları padişah “Hangi taraftan geldiniz delikanlılar?” diye güler yüzle karşılamış.

Delikanlılar “Biz komşu padişahın oğullarıyız. Sizin düğününüzü kutlayalım diye geldik. Belki gönlünüz beğenirse damadınız da oluruz.” demişler.

Padişahın vezirleri delikanlıları alıp yerleştirmişler. Delikanlılar “Bizim at bakıcısını hayvan ahırına kapatın. Bir kişiyle bile konuşmayın!” diye emir vermişler.

Padişahın gönlü delikanlıları pek beğenmiş. İyi günler geçirirlerken bunların aklına bir fikir gelmiş. Delikanlılar “Biz kendimizi garantiye alalım, dur hele! Bu oğlanı ne yapıp edip yok etmek gerek. Yoksa o bir gün bizden öcünü alır.” diye kendi aralarında konuşmuşlar. Sonra da padişaha giderek “Padişahımız, bizim at sürücümüz var ya; o çok kötü, pis bir oğlan. Senin küçük kızına göz koymuş. Beceremeyeceği bir iş verip onu yok edelim!” diye akıl vermişler.

Padişah oğlanı çağirtmiş da “İşte sana elli baş koyun. Yarın bunları gütmeye götür. Döndüğünde yüz baş edip dönmezsen başını kesip alırım.” demiş.

Ne yapsın oğlan, ne olursa olsun öleceğiz diye ertesi gün elli baş koyunu alıp gitmiş. Koyunları bir göl kıyısında toplamış da dinlenmek için oturmuş. Böyle kaygıyla otururken geniş gövdeli, büyük yumruklara sahip atlı bir ihtiyar^{N825.2} gelerek “Niye ağlıyorsun oğlum? Bu gençliğinde nasıl bir derde düştün?” diye sormuş.

Oğlan bütün olanları başından sonuna kadar anlatmış. İhtiyar, oğlanı kaldırmış da atıyla onu hızlıca denizin dibindeki bir şehre^{F725.2} alıp indirmiş. Oğlan etrafa iyice bakınca bu şehirdeki bütün kızları tanımış. Bunlar babasının şehrinden kaybolan kızlarmış. İhtiyar, oğlanı şehir halkıyla iyice tanıştırmış.^{F725} Sonra “Gerektiğinde yakarsın.” diye birkaç tutam kılı^{D991} vermiş. İhtiyar daha sonra oğlanı sürünün yanına götürmüş. Sürüyü atıyla bir dolaşmış. İhtiyarın dolaşmasıyla elli baş koyun yüz baş olup çoğalmış.^{Q141-0.1}

Oğlan koyunlarını sürüp geri dönünce herkes şaşırıp kalmış. Ertesi gün padişah delikanlıyı çağirtarak “İşte sana elli baş öküz. Bunları akşama kadar yüz baş edip dönmezsen başını keserim.” demiş. Delikanlı öküzleri alıp gitmiş.

Delikanlı daha önce geldiği göl kıyısına gidip dertli dertli otururken o ihtiyar yeniden çıkıp gelerek “Ne oldu daha?” diye sormuş.

Delikanlı “İşte elli öküzü yüz öküz etmeyi buyurdular.” demiş.

Bunun üzerine ihtiyar bu sürünün arasından dolaşıp gelmiş. Elli baş öküz yüz baş öküz olmuş.^{Q141} Sonra delikanlıya bir boynuz vermiş de “Gerektiği vakit açarsın.” diyerek gözden kaybolmuş.

Delikanlı yüz baş öküzü alıp dönünce sadece padişahın küçük kızı değil, bütün halk onu beğenmeye başlamış. Padişah biraz da korkmaya başlamış. Padişah delikanlıyı çağırarak “İşte sana elli baş yılki. Bunları yüz baş edip dön. Eğer bunu yapmazsan başını keserim!” diye emir vermiş.

Delikanlı ağlaya ağlaya malları sürüp daha önceki göl kıyısına varıp oturmuş. Varıp oturmasıyla birlikte o ihtiyar yeniden çıkıp gelmiş de “Ne oldu oğlum?” demiş. Delikanlı bütün her şeyi ayrıntısıyla anlatmış.

İhtiyarın sürüyü bir dolaşmasıyla elli baş yılki yüz baş yılki olmuş.^{Q141-0.2} Sonra ihtiyar, delikanlıya bir mendil vererek “Zor bir duruma düşersen mendili çözersin.” deyip gitmiş.

Delikanlı yüz baş yılıyla dönmüş. Diğer askerler de padişah da ürküp kalmışlar. Ama padişahın küçük kızı bu delikanlının akıllılığına hayran kalıp onun boynuna atılmış.

“Yaklaşma, malımı azaltacaksın.” demiş delikanlı bağırarak. Malı içeri sokup hesaplamışlar, tam tamına yüz başmış.

Padişahın küçük kızı oracıkta “Baba ben bu delikanlıyı seviyorum. Başka birisini sevmeyeceğim. Beni bu delikanlıya ver.” diye yalvarmaya başlamış.

“Malların ahırında mı yaşamak istiyorsun!” diye padişah razı olmamış.

Padişahın küçük kızı babasının rızası olmamasına rağmen bu delikanlıyla hayat kurup ahırda yaşamaya başlamış. Ne yapıp edip ikisi düğün yapmışlar.

Günlerden bir gün padişahlıkta gürültü patırtı yükselmiş. Delikanlı, hanımına “Git hele, öğrenip gel! Nasıl bir sesmiş o?” diye göndermiş.

Hanımı öğrenince eşine “Komşu padişahın büyük oğlu, büyük ablamı ona vermediklerinden dolayı askerleriyle gelmiş.” diye haber etmiş.

Padişahın büyük damatları asker alıp savaşmaya gitmişler. Bir iki gün geçince delikanlı “Git hele, babandan at isteyip gel. Ormana gidip odun alıp geleyim.” diye hanımını babasına göndermiş.

Küçük kızı at istemeye gelince padişah “İşte şu uyuz atı alsın, bu tam ona göre.” diyerek kızını göndermiş.

Delikanlı, uyuz ata binip bacanaklarının gittiği yoldan gitmiş. Padişah onun arkasından gülerek bakıp “Sen terbiyesizlerden de terbiyesizsin.” diyerek penceresini kapatmış.

Delikanlı biraz gidip gözden kaybolunca kılını yakmış.^{D1421.4-3.} Bunun önüne bir tulpar at gelmiş. Eyerinin heybelerinden elbise alıp giydikten sonra delikanlı tulpara^{B41-3.} binip, bacanaklarını he deyince geçip gitmiş de savaş meydanına onlardan önce varmış. Savaşmak istediğini söyleyince düşman askerlerinin başı “Biz bir kişiyle savaşmayız.” demiş. Delikanlı bu yüzden bacanaklarını beklemek zorunda kalmış.

Günün birinde bacanakları sürünerek argın yorgun gelmişler. Düşman askerleri bunları yeniyormuş. Delikanlı bir kenardan savaşı izlemiş. Sonra boynuzun^{D1011.1.} kapağını açmış. O zaman bir yerlere de sığamayan asker birbirlerini ite ite çıkmaya başlamış.^{D1475.1.} Boynuzdan çıkan askerler göz açıp yumuncaya kadar düşmanı bozguna uğratmışlar. Sonra da dakikasında yok olmuşlar.^{D2095.}

Delikanlı boynuza askerlerini toplayıp önden dönmüş de “Hanım git hele, babandan yarım fiçi içecek iste. Ağaçlar çok ağır oldu, yoruludum.” demiş. Hanımı yarım fiçi içecek getirmiş. Delikanlı içtikten sonra derin bir uykuya dalmış.

Sabahleyin şehirde bir kez daha bilmem nasıl bir gürültü patırtı kopmuş. Delikanlı, hanımına “Var hele, ne olduğunu öğrenip gel.” demiş.

Hanımı öğrenip gelerek “Komşu padişahın ortanca oğlu, ortanca ablamı kendisine vermedikleri için dava güdüp savaşmak için gelmiş. Ona karşı hazırlanıyorlar.” demiş. Padişah askerlerini toplamış. Askerlerin başında kendisi savaşmak için çıkıp gitmiş.

Delikanlı, hanımını at istemeye göndermiş. Vezir, padişahın emri gereği kıza daha önceki uyuz attan da daha uyuz bir atı verip göndermiş.

“Oduunları yapıp dönerim.” diyerek delikanlı ormanın yolunu tutmuş. Şehirden çıkmasıyla kılı yakıp tulpar atı çağırılmış. Sonra giyinip kuşanıp padişahın askerlerinin yanından yel gibi geçip gitmiş.

Padişah “Kuş uçup gitti, herhâlde.” diye durup kalmış.

Delikanlı varıp dinlenmiş. Sonra savaş için hazırlandığı sırada düşman tarafından “Bu sefer bizim askerimiz iki kat daha fazla. Size gününüzü göstereceğiz hele! Askerleriniz gelsin!” demişler.

Bir iki gün geçince padişah düşe kalka, yorgun argın gelmiş. Padişahın gelmesiyle karşı taraf ateş açıp ateşli bir kasırğa gibi onların üstüne saldırmış. Padişahın askerleri geri çekilmekten başka bir şey de yapama-

miş. Kenardan bakarak oturan küçük damat, boynuzunu açıp askerlerini çıkarınca düşman askeri büsbütün kırılıp bitmiş.

Düşmanın asker başı “Savaşı durdurun, biz teslim oluyoruz!” dediği anda genç damadın elini bir ok sıyırmış. Padişah bu yardımsever kişiye yardım etmeye çalışıp mendiliyle onun yarasını bağlamış. Onu kendi padişahlığına misafirlige çağırılmış. Delikanlı bir kenara gidip boynuzunu askerlerini doldurmuş da kaybolmuş. Hemen dönüp uyuz atı yerine kilitlemiş de diğerleri dönmeden önce ahıra girip yatmış.

Bir gün padişah, askerleriyle gürültü patırtı yaparak dönmüş. Padişah kim olduğu bilinmeyen pehlivanı övüp onun sağlığına bayram düzenletmiş. Bunlar bayram ederlerken genç damat sessizce oturup ahırdan izliyormuş. Otururken hanımına “Git hele, bir fiçi bal alıp gel. Odunlar çok ağırdı, yoruldu. İçip tekrar uyuyayım.” demiş. Babasının keyfi yerinde olduğundan bir söz bile söylemeden kızına bir fiçi balı vermiş.

Ertesi gün kalktıklarında onların pencerelerini vezirler vuruyormuş. “Komşu padişahın küçük oğlu hanımını almaya geldi. Kendi işini kendin gör. Bizim padişahlığa düşman ayağı bastırma. Hemen savaşmaya git.” diye bağıryorlarmış.

Padişah “Boş ver, düşman gelsin. Kızım bir yoksulla yaşayacağına hiç olmazsa padişah hanımı olur.” demiş iki askerine.

“Giderse işte şu keçiye binip gitsin.” diye buna bir keçi vermişler. Delikanlı vakit geçirmeden padişahın verdiği keçiyle iki askeri alıp yola çıkmış.

Şehrin dışına çıkmasıyla delikanlı bu iki askere “İşte, bu keçiye kesip yiyeceğim. Ben bir güne dönüp gelirim.” demiş, yoluna devam etmiş. Diğerlerinden ayrılınca kılı yakıp tulpar atını çağırılmış. Sonra tulpar atıyla yel gibi gitmiş.

Savaş alanına vararak “Haydi, gücümüzü sınavalım! Ben hanımımı vermeyeceğim!” diye bakıp bağırınca diğer taraftan ses gelmemiş. Sonra delikanlı boynuzunu alıp askerlerini çıkarmış. Mendilini^{D1069.1} çözünce de kendi kendine yürüyen savaş arabaları^{D1601.4-6} çıkmış.^{D1489-1} Delikanlı bu arabalara askerlerini bindirmiş, düşmana saldırmış. Bunlar gün boyu savaştıktan sonra düşmanın tamamı yenilmiş. Delikanlı onların askerlerini yedekte bırakıp kendi askerlerini boynuzuna geri koymuş. Silahlarını mendi-

le dürdükten sonra dönüp gitmiş. Onu beklemekte olan askerlerin yanına gelince tulpar atını gönderip kendi elbiselerini giymiş. Bu iki asker doyun-caya kadar et yedikten sonra uyuyup yatmışlarımış.

Delikanlı askerleri uyandırmış, onları arkasına alıp saraya dönmüş de “Padişahım sultanım, senin padişahlığına bir düşman bile ayağını basamadı. Hepsi yenildi.” demiş.

Padişah “He, kendisi mi yenmiş, biliyor musunuz? Şu önceki pehlivan gelip yenmiştir.” diyerek onu kovmuş.

Delikanlı, hanımının yanına dönüp tatlı bir uykuya dalmış. Sabah olunca padişahın hanımı “Bunlar ne yapıyorlar acaba?” diye ahırın penceresinden bakınca damadının elindeki kanlı mendili eşinin mendiline benzetmiş. Koşup eşine söylemiş. Padişahın kendisi gelip pencereden bakmış. Mendilini tanıyıp işin esasını anlayınca genç damadı uyanıncaya kadar onun kaldığı ahırın kapısının önünden kendi sarayına kadar değerli halılar serdirmiş.

Sonra padişah, hanımına “Git, küçük damat ile kızımı çağırıp getir, misafir olsunlar.” demiş. Padişahın hanımı varınca küçük damatları “Giyinip gelmeye elbiselerimiz yok.” demiş.

Padişahın hanımı dönüp değerli elbiseler diktirip getirmiş. Ancak kızı ile damadı bunlardan giymemişler. Başka bir paketi açıp canları nasıl bir elbise giyinmek istediye öyle elbiseler giyip misafirlğe gitmişler.

Padişah birçok kişiyi misafirlğe çağırıp düğün yapmış. Düğün vaktinde bütün misafirlerin önünde küçük damat olan biten her şeyi iğnesinden ipliğine kadar anlatmış.

Padişah, damadının gücünü sezerek “Şimdi, sevgili damadım, bu iki herife ne istiyorsan öyle yap!” demiş.

Delikanlı “Eğer mümkünse ben büyük bacanakla güreşeyim.” diyerek padişahın izin almış. Büyük bacanağının güreşmeye isteği olmasa da delikanlı onunla güreşip onu havaya fırlatmış. Bacanağı yere düşerken on altı kiloluk bir halter taşıyla başını vurup onu tuz buz etmiş.

Halk şaşırıp izlerken delikanlı bu sefer de “Diğer bacanağımla da güreşeyim.” demiş. Padişahın izin alıp onu da havaya fırlatmış. Düşerken otuz iki kiloluk bir halter taşıyla vurup onu un gibi dağıtmış.

Delikanlı bu kiskanç kişilerden kurtulup padişahın zenginliğinin yarısını kendine almış, yarısını da halka dağıtıp keyif sürmeye başlamış. Bu kovulan delikanlı kendi sadık eşiyle birlikte tatlı bir hayat yaşamaya başlamış. Günlerden bir gün bunun yanına tılsımlı tulpar kılı^{D1023-6} ile tılsımlı boynuzu veren yardımsever ihtiyar gelmiş de “Rahat gün görün oğlum. Tulparın kılıyla boynuzun değerini bilip iyi sakla. İyiliğe karşı iyilik yap. Padişah beni ak hamama kapattırınca sen hamamın anahtarını alıp beni kurtardın. Ben de sana mümkün olduğunca yardım ettim. Artık senin sihirli kılımla boynuzun olduğundan benim yardımım olmadan da yaşarsın.” demiş. Sonra ihtiyar adam yok olup gitmiş.

3.4.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 4

N825.2. Old man helper / *Yardımcı ihtiyar adam* BOM: 4

F725.2. Submarine cities / *Denizaltı şehirleri* BOM: 4

F725. Submarine World / *Denizaltı dünyası* BOM: 4

D991. Magic hair / *Sihirli kıl* BOM: 4

Q141. Reward: man’s cows magically multiply / *Ödül olarak bir adamın ineklerinin sihirle çoğalması* BOM: 4

Q141-0.1. Reward: man’s sheeps magically multiply / *Ödül olarak bir adamın koyunlarının sihirle çoğalması* (MEK) BOM: 4

Q141-0.2. Reward: man’s horses magically multiply / *Ödül olarak bir adamın atlarının sihirle çoğalması* (MEK) BOM: 4

D1421.4-3. Magic hair burned to summon horse / *Atı çağırmak için sihirli kılın yakılması* (MEK) BOM: 4

B41-3. Tulpar. Winged, flying and talking horse believed to get out of the bottom of the sea / *Tulpar. Denizin dibinden çıktığına inanılan kanatlı, uçan ve konuşan mitolojik at* (MEK) BOM: 4

D1011.1. Magic animal horn / *Sihirli hayvan boynuzu* BOM: 4

D1475.1. Magic soldier-producing horn / *Sihirli asker üreten boynuz* BOM: 4

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* BOM: 4

D1069.1. Magic handkerchief / *Sihirli mendil* BOM: 4

D1489-1. Magic handkerchief provides weapons / *Sihirli mendilin silah sağlaması* (MEK) BOM: 4

D1601.4-6. Automatic combat car / *Otomatik savaş arabası* (MEK) BOM: 4

D1023-6. Magic hair of horse / *Atın sihirli kılı* (MEK) BOM: 4

3.5. ALTIN SAÇLI DELİKANLI

3.5.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda bir padişah varmış. Onun bir bataklığı varmış. Bu bataklığı herkes merak ediyormuş. Hayvan girse, insan girse oradan çıkamıyormuş.

Bir zaman padişah bataklığın etrafını askerlerine kuşattırmış. Askerler bataklığın içinde bir eve varmışlar. Eve girip bakmışlar, evde bir dede oturuyormuş. Bu dede tabipmiş. Dedeyi tutup bataklıktan çıkarmışlar, getirip padişaha teslim etmişler. Padişah onu bir hapisaneye atmış. Hapishanenin penceresine bütün halk; çoluk çocuk, ihtiyar, genç, herkes bu dedeyi görmeye geliyormuş.

Bu pencereye padişahın oğlu da gelmiş. Dedenin bir düdüğü^{D1225} varmış. Dede düdüğü çalınca padişahın oğlu gelmiş de “Dede, düdüğünü bana verir misin?” demiş.

“Kapı kilitli ya, ben sana düdüğü nasıl vereyim? Anahtar annenin cebinde, annenin cebinden al da kapıyı açıp beni çıkar.” demiş dede.

Oğlan anahtarı alıp gelmiş, kapıyı açmış. Dede çıkınca düdüğü oğlana verip kaçmış.

Dedenin kaçıp gittiğini duyunca padişah şaşırılmış. “Nasıl kaçabilmiş ki o? Bu kapıyı açmak için bir anahtar gerek. Sadece hanımımındaki anahtar açabilirdi.” diye padişah düşünmüş. Sonra padişahın hanımı “Benim cebimdeki anahtar kaybolmuş.” demiş. Bundan dolayı padişah, hanımını hapisaneye attırmış.

Oğlan bunu duyunca babasına gelip “Annemin günahı yok, cebinden anahtarı alıp ben çıkardım.” demiş.

Sonra padişahın hanımı kurtulmuş ama oğlunu tutup almışlar da bataklığa bırakmışlar. Karanlık çökünce oğlan ağlamaya başlamış. Burnunu çeke çeke ağlayarak otururken kaçan dedenin verdiği düdüğü aklına gelmiş. Cebinden çıkarıp düdüğü çaldığında sazlıktaki gölün üstünden birdenbire kaza benzer bir şey gelmiş. Oğlan bir ağacın başında oturmaktaymış.

Bu gelmiş de “İn çocuğum, ben seni alıp gideceğim.” demiş.

Ama oğlan daha da ağacın başına doğru çıkmış, korktuğundan ağaçtan inmemiş. Dede böyle olunca oğlanın yanına çıkmış. Onu ensesine oturtup ağaçtan indikten sonra da yaşadığı yere götürmüş. Dönünce oğlanın karnını doyurmuş da ona yirmi dört saat uyutan bir ilaç^{D1242.2} içirmiş. Yirmi dört saat uyuduktan^{D1364.7} sonra oğlan uyanmış. Dede onun çok üzgün bir şekilde oturduğunu görüp “Tasalanma oğlum, ben seni adam edeceğim.” demiş. Biraz yiyecek iki bardak ilaç^{D1242.2} getirmiş. Sonra “Yemekten önce bir bardak su iç. Bu bir bardak su seni bir yaş büyütür.” demiş. Oğlan yemeği yedikten sonra ikinci bardağı da içmiş. Bu güç veren ilaçmış. Sonra bir bardak daha ilaç verip oğlanı yirmi dört saatlik uykuya yatırmış. Dede, oğlan uykusundayken onu bir kuyuya alıp götürmüş. Onu kuyuya indirip çıkarmış.^{D591-1} Oğlan kuyudan altın saçlı^{F555.1} olarak çıkmış. Sonra geri getirip yemek yedirdikten sonra ilaç içirmiş. Dede, oğlana bir yıl boyunca bu şekilde bakmış. Delikanlı bir yıl içinde yirmi beş yaşındaki insan gibi büyüüp^{T615} yakışıklı ve kahraman birisi olmuş.

Bir gün bu dede, delikanlıya “Artık oğlum sen büyüdün, hangi hüneleri seviyorsun? Bak! Bahçıvanlık hüneri var, savaşçılık hüneri var. Hangi hüneri öğrenmek istersin?” diye sormuş. Delikanlı bahçıvanlık hünelerini^{F679-10} seçmiş.

“İşte ben seni bahçecilik yapan bir padişaha götürüyorum. Ona bahçede çalışacak birisi gerek.” demiş dede. Sonra dede, delikanlıyı alıp o şehre götürüp bırakmış, kendisi de dönüp gitmiş.

Delikanlı, padişahın iş istemeye varmış. “Nasıl bir hünere biliyor-sun?” demiş padişah.

“Ben bahçıvanlık hünelerini biliyorum.” demiş delikanlı.

“Tamam, benim bir bahçıvanım var. İki kişi olursunuz. Şu bahçenin sokağında bir ev var. Orada iki kişi yaşarsınız.” demiş padişah.

Sonra delikanlı bahçeye gitmiş. Padişahın üç kızı varmış. Bu kızlar her gün sırayla bahçıvanlara yemek getiriyormuş.

Bir gün padişahın küçük kızı yemek getirmiş. Bahçıvan delikanlılar hâlâ uyuyorlarmış. Uyuyan delikanlının altın saçını görünce kız şaşırıp kalmış.

Tamam, bu şekilde hayat devam etmiş. Kızlar yemek taşımış, delikanlılar elma taşımış. Altın saçlı delikanlının baktığı bahçedeki elma ağaçları sabahleyin çiçek açsa ertesi güne elmaları olgunlaşıyormuş.^{D2157.2.0-2} Bu işi görünce çok şaşırılmışlar. Onun bahçesi padişaha büyük faydalar getirmiş.

Bir gün padişah, kızlarını evlendireceğini haber etmiş. “En kuvvetli her kimse, yarışta öne çıkan kişiye kızımı vereceğim.” demiş. Delikanlının böyle bir yarışa bir hazırlığı yokmuş. Hemen ihtiyarı çağırılmış. Delikanlının düdüğünü çalmasıyla birlikte ihtiyar adam hemen gelmiş.^{D1470.1.23-1}

“Ne ihtiyacın var, ne gerek sana?” demiş ihtiyar adam.

“Şu gerek. Padişah, kızını güçlü bir delikanlıya verecek ama benim gücüm yok.” demiş delikanlı.

İhtiyar, delikanlıya güç veren sudan içirmiş.^{D1335.2.2} İki gün ona bakmış. Onu en güçlü pehlivan hâline getirdikten sonra dönüp gitmiş.

Üçüncü günde halk toplanmış, yarış başlamış. Padişah üç kızı için de damat seçecekmış. Padişah büyük kızına bir elma vermiş de “Elmayı at. Elmayı almaya kimin kuvveti yetiyorsa o senin eşin olur.” demiş.

Gelen delikanlılar elma için kavga etmişler. Elmayı altın saçlı delikanlı kapıp almış da “Bu elma bana gerekmiyor. Kimin kuvveti yetiyorsa o alsın.” demiş elmayı geri atmış. Elmayı başka bir delikanlı almış.

İkinci elmayı padişah ortanca kızına vermiş. Altın saçlı delikanlı o elmayı da “Bana gerekmiyor, kime gerekse o alsın.” demiş de elmayı geri atmış. Bu elmayı da başka bir delikanlı kapıp almış.

Şimdi padişah en küçük kızına elma vermiş. Kız bu elmayı atmış. Hepsi elmayı almak için saldırmış. İtekleyle tartaklaya altın saçlı delikanlı küçük kızın elmasını alıp cebine koymuş.

Padişah üç damadının düğününü üç gün üç gece boyunca birlikte yapmış. Düğün bittikten sonra günün birinde padişah bütün halkı toplayıp bir konuşma yapmış “Küçük kızımı akıllı birisiyle evlendirirsem halkın fikrini de alıp onu kendi yerime padişah yapmak gibi bir düşüncem vardı. Ey cemaat benim bu fikrime siz ne dersiniz? Küçük damadımı hoş karşılar mısınız?” demiş.

Halk padişahın bu fikrini gönülden kabul etmiş. Böylece delikanlı padişah olmuş. Sonra delikanlı, babasına mektup yazmış. “Baba eğer vak-tiniz olursa annemle birlikte bana misafirlige gelin. O bataklığa attığınız oğlunuz şimdi padişah oldu.” demiş.

Şimdi babasından mektup gelmiş. “Biz senin sözünle hareket etmeyiz. İlk önce sen bize gel.” diye yazmaktaymış.

Delikanlı yerine birisini bırakıp eşiyile birlikte babasına misafirlige gitmiş.

Babası “Artık oğlum ben de ihtiyarladım, benim yerime geç.” demiş.

Oğlu kabul etmeyerek “Hayır baba, benim kendi yerim çok iyi. Ben döneceğim. Siz bana misafirlige gelin. Benim hayatımı görürsünüz.” de-miş. Sonra güzel eşini yanına bindirip gitmiş. Onlar hâlen de zengin bir hayat yaşıyorlarmış.

3.5.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 5

D1224. Magic pipe (musical) / *Sihirli düdük (müzikle ilgili)* BOM: 5

D1242.2. Magic potion / *Sihirli iksir* BOM: 5

D1364.7. Sleeping potion: drink causes magic sleep / *Uyutan iksir: Bu iksir içildiğinde sihirli bir uykuya neden olması* BOM: 5

D591-1. Transformation by immersing in magic well / *Kuyuya daldırılıp çıkarılan kişinin altın saçlı olması* (MEK) BOM: 5

F555.1. Gold hair / *Altın saç* BOM: 5

T615. Supernatural growth / *Olağanüstü büyüme* BOM: 5

F679-10. Remarkable gardening / *Olağanüstü bahçivanlık* (MEK) BOM: 5

D2157.2.0-2. Apple grows in single day / *Elma ağacının bir günde büyümesi* (MEK) BOM: 5

D1470.1.23-1. Magic wishing-pipe summons old man helper / *Sihirli dilek düdüğünün ihtiyar yardımcı çağırması* (MEK) BOM: 5

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* BOM: 5

3.6. ALTIN ELMA

3.6.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eskiden bir padişah varmış. Bu padişahın bahçesinden her gün elmaları kayboluyormuş. Günlerden bir gün padişah, oğullarını çağırarak “Hırsız ortaya çıkarmak gerek, sırayla nöbet tutun.” demiş. İlk gece büyük oğlu gitmiş, hırsız ortaya çıkaramamış. Ertesi gece ortanca oğlu da hırsız ortaya çıkaramamış. Üçüncü gece küçük oğlu gitmiş. Bu oğlan gece boyunca gözlerini bile kırpmamadan nöbet tutmuş. Tan atmadan önce bir altın kuş^{B102.1} gelip bir elmayı koparıp gitmiş.

Oğlan dönünce “Baba, ben anladım. Altın elmayı altın bir kuş çalıyor. Ben o kuşu aramaya gideceğim.”^{H1331.1.3} demiş.

Babası karşı çıkmamış. Oğlan, atına binip gitmiş. Gide gide bir yol ayırımına^{N772} gelmiş. Orada “Sağa giden kişinin kendisi ölür, sola giden kişinin atı ölür.” diye yazmaktaymış.

Oğlan soldan gitmiş. Giderken atı aniden durmuş. O sırada bir kurt dile gelerek^{B211.2.4} “Direkteki yazıyı gördün mü?” demiş.

“Gördüm, ‘Sağa giden kişinin kendisi ölür, sola giden kişinin atı ölür.’ diye yazıyordu.” demiş delikanlı.

“Öyleyse atından in.” demiş kurt.

Delikanlının attan inmesiyle birlikte kurt, atı yemeye başlamış. Delikanlı yoluna yaya olarak devam etmiş. Epeyce bir yeri geçtikten sonra onun karşısına daha önceki kurt yeniden çıkarak “Nereye gidiyorsun?” demiş

“Altın elmayı^{F813.1.1} altın kuş çaldı. Onu aramaya gidiyorum.” demiş delikanlı.

“Haydi, ben götürüyüm.” demiş kurt.

Delikanlı kurda binmiş.^{B557.15} Bunlar gitmişler. Bir padişahlığa gelmişler. Kurt, padişahın oğluna “Çitlerden atlayıp altın saraya gir. Altın kuş Orada bir kafeste duruyor. Kafese dokunmadan altın kuşu alıp çık.” demiş.

Delikanlı saraya girip altın kuşu görmüş. Altın kuşun kafesi altındanmış. Delikanlı kafesi merak etmiş, kafese gözü düşmüş. Kafesin çanı çalınca muhafızlar uyanıp delikanlıyı yakalamışlar. Sonra onu padişaha götürmüşler.

Padişah ona “Altın kuyruklu, gümüş yelesi atı bulup gelersen kuşu kafesiyle birlikte sana geri veririm. Alıp gelemezsen başını keserim.” demiş.

Altın kuyruklu, gümüş yelesi at başka bir padişahlıktaymış. Delikanlı oraya gitmiş. Giderken daha önceki kurt yeniden gelmiş. Delikanlı kurda olan biten her şeyi anlatmış.

“Kaygılanma, haydi gidelim.” demiş kurt.

Padişahın sarayına gelmişler. Kurt “Dizginlerini çıkardıktan sonra ata binip dörtlüye git.” demiş.

Delikanlı saraya girmiş. Atın yuları o kadar güzelmış ki pırıltısı insanın gözünün yağını alıyormuş. Delikanlı heves edip atı yularıyla birlikte aldığı anda zil çalmaya başlamış. Muhafızlar delikanlıyı yakalayıp padişahın yanına getirmişler.

Padişah ona “Bir padişahlıkta bir kız var. O kız alıp gelersen altın kuyruklu^{B19.5-1} gümüş yelesi^{B19.5-2} atı yularıyla birlikte veririm. Alıp gelemezsen başını keserim.” demiş.

Delikanlı güzel kızını aramak için yola çıkmış. Delikanlı gitmiş gitmiş, bir yerde oturduğunda daha önceki kurt çıkıp gelmiş. Delikanlıyı üstüne bindirip kurt gitmiş. Bunlar çok bir zaman geçmeden gelmişler.

“Sen bekleyedur, kızını ben alıp geleyim. Her seferinde işi bozuyorsun.” demiş kurt da sonra gitmiş. Padişahın kızını bahçede geziyormuş. Kurt çok güzel bir ata dönüşüp^{D419.1.2-1} kızının etrafında oynamaya başlamış.

Kız “Bu ata binip koşturmak istiyorum.” demiş.

Kız ata biner binmez at yeniden kurda dönüşüp, kızını alıp kaçmış. Kız ile delikanlı birbirlerini süzüp âşık olmuşlar. Şimdi ne yapsalar iyi? Delikanlının, kızını padişaha vermesi gelmemiş. Kız ile delikanlı kaygılanmaya başlamışlar. “Dur hele, kurt ne diyecek?” diye delikanlı, kurt ile konuşmaya başlamış.

“Kaygılanma, yolda bir çaresini buluruz.” demiş kurt.

Padişahın yanına geldiklerinde kurt, kızını elbiselerini giymiş.^{D313.2} Delikanlı, kurdu padişaha verip altın kuyruklu gümüş yelesi atı almış. Sonra kızla birlikte yoluna devam etmiş. Altın kuşun olduğu padişahlığa geldikleri zaman kurt koşarak yetişmiş de “Ben ata dönüşeyim. Sen beni padişaha verirsin. Sonra senin atın da kadının da altın kuşun da olur.” demiş.

Delikanlı kurdun söylediklerini yapmış. Padişaha atı verip altın kuş kafesiyle birlikte alıp gitmiş.

Yol boyunca kurt onları takip edip yetişmiş de “Hoşça kal, atının hakkını sana ödedim.” demiş, kendi yoluna gitmiş.

Kız ile delikanlı birlikte giderlerken bir çayırdaki dinlenmek için durmuşlar. Bunlar çok yorulduklarından derin bir uykuya dalmışlar. O sırada delikanlının ağabeyleri kardeşlerini aramaya çıktıkları yerlerden dönüyorlarmış. Küçük kardeşlerini görünce kıskançlıkları tutmuş. Küçük kardeşlerinin boğazını kılıçla kesmişler. Sonra kızı, atı ve kuşu alıp gitmişler.

Bir iki gün geçince kurt, delikanlının cesedinin kokusunu alıp gelmiş. Orada bir kargayı tutarak “Çabucak hayat suyu ile ölüm suyu^{E82} alıp gel.” demiş.

Karga^{B451.4} iki çömlek alıp su almaya gitmiş, iki gün sonra dönmüş. Kurt, delikanlının cesedini önce ölüm suyuyla yıkamış, sonra hayat suyuyla yıkamış.^{E80.1} Ardından delikanlının başını boğazına yapıştırmış.^{E35-1}

Delikanlı “Oy, ne kadar da çok uyumuşum.” diyerek kendine gelmiş. Kurt^{B435.3} ona olan biteni anlatmış, sonra ona evine kadar eşlik etmiş.

Delikanlı dönünce babası ihtiyarlayıp hâlden düşmüşmüş. Kapıdan girmesiyle birlikte kız, delikanlıyı tanımış. Küçük oğlu babasına başından geçenleri en küçük ayrıntısına kadar anlatmış. Ağabeyleri diz çöküp yalvarmışlar, ondan af dilemişler.

Delikanlı, kızı hanımı olarak almış. Onlar hâlen de gırgır şamata yaşıyorlarmış.

3.6.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 6

B102.1. Golden bird / *Altın kuş* BOM: 6

H1331.1.3. Quest for golden bird / *Altın kuşu arama* BOM: 6

N772. Parting at crossroads to go on adventures / *Maceraya atılmak için bir yol ayrımında ayrılma* BOM: 6

B211.2.4. Speaking wolf / *Konuşan kurt* BOM: 6

F813.1.1. Golden apple / *Altın elma* BOM: 6

B557.15. Wolf carries man / *Kurdun insanı taşımaması* BOM: 6

B19.5-2. Horse with silver mane / *Gümüş yeveli at* (MEK) BOM: 6

B19.5-1. Horse with golden tail / *Altın kuyruklu at* (MEK) BOM: 6

D419.1.2-1. Transformation: wolf to horse / *Kurdun ata dönüşmesi* (MEK) BOM: 6

D313.2. Transformation: wolf to man / *Kurdun insana dönüşmesi* (MEK) BOM: 6

E82. Water of life and death. One water kills, the other restores to life. / *Hayat ve ölüm suyu. Sulardan birisinin öldürmesi, diğerinin tekrar hayata döndürmesi* BOM: 6

B451.4. Helpful crow / *Yardımsaver karga* BOM: 6

E80.1. Resuscitation by bathing / *Yıkama yoluyla dirilme* BOM: 6

E35-1. Resuscitation when decapitated head gets placed on proper point / *Kesilen başın yerine yerleştirilmesi yoluyla dirilme* (MEK) BOM: 6

B435.3. Helpful wolf / *Yardımsaver kurt* BOM: 6

3.7. ALTIN KUŞ

3.7.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda bir dede varmış. Onun üç oğlu varmış. En küçüğü kelmiş.

Bu dedenin bahçesine her sabah bir altın kuş^{B102.1.} geliyormuş. Altın kuş gagasıyla elmaları ısırıp ısırıp ötüyormuş, elmalara zarar verip öyle gidiyormuş. Dede bu altın kuşu bir türlü tutamıyormuş. Talih kuşudur diye de vurmaya, kovmaya korkuyormuş. Bir zaman sonra altın kuş gelmemeye başlamış. Dede fena hâlde endişelenmiş, aklı fikri şaşmış. Dede bu durumu oğullarına söylemiş. Oğulları, altın kuşun yuvasını aramaya^{H1331.1.3.} gitmek istemişler.

Dede bunu hoş karşılayarak “Çabucak yıldı atlarının arasına gidin, yularlarınızı şingirdatın. Hangi at başını kaldırırsa size bakarsa o ata binip yola çıkın.” demiş.

Dedenin oğlanları yıllık atlarının arasına gidip yularlarını şingirdatmışlar. Büyük oğlanla ortanca oğlana iyi atlar, Biktimir ismindeki en küçük oğlana ise bir kötü at bakmış. Biktimir “Olsun, bahtım buymuş.” diye düşünmüş.

Bunlar üç kardeş birlikte yola çıkmışlar. Çok geçmeden Biktimir’in atı yorulmuş, arkada kalmış. Biktimir atını durdurmuş. Sonra yürüyerek gitsem daha iyi olacak diye atını bir uçurumdan atmak istemiş. O zaman atı dile gelerek^{B211.1.3.} “Sen beni uçurumdan atma. Sağ kulağımdan girip sol kulağımdan çık.” demiş. Biktimir atın sağ kulağından girip sol kulağından çıkınca kötü at çok iyi bir ata dönüşmüş.^{D412.4-2.} Biktimir de hızlıca ağabeylerine yetişmiş.

Bunlar biraz gidince bakır bir ormana^{D941-3.} rastlamışlar. Ağaçlar^{F811.1.3.} da kuşlar^{B731.5.0.} da yaban hayvanları^{B102-0.3.} da, bütün her şey burada bakırdanmış. Üç kardeş bu ormanın girişinde dinlenmek için durmuşlar. Biktimir’in ağabeyleri uyumuş ama o uyumayıp atına bakmış. Atı bir şey yemiyormuş.

“Ey hayvanım! Niye yemiyorsun, çok mu yoruldun?” diye Biktimir atına sormuş. At “Bu bakır ormanda bir şey var. Bunu öldürmeden yiye-mem.” demiş.

Biktimir ormanın derinliklerine^{G236.} gidip etrafı kolaçan edince parıldayan bir ateş görmüş. Küçükçe de bir ev varmış. Pencereden içeri bakınca bir cadı^{G200.} oturmaktaymış. Onun üst dudağı tavanda alt dudağı tabandaymış.^{G219-11.} Cadının üç kızı varmış.^{G207-} Cadı onları azarlıyormuş. “Ormanın girişinde üç delikanlı var. Onlardan birisini bana getirin, yiyeyim.”^{G11.3.} demiş. Üç kız kapıdan çıkınca Biktimir onları öldürmüş. Cadı oturup beklemiş. Sonra “Kızlarım bu delikanlılara gönülleri kaptırmışlardır. Kendim gideyim hele!” diye çıkınca Biktimir, cadıyı da vurup öldürmüş.^{G278-2.}

Dinlenmek için durdukları yere dönünce at yemeye başlamış. Biktimir de uyumuş.

Sonra ağabeyleri kalkmışlar da “Niye hâlâ uyuyorsun?” demişler.

Biktimir hiçbir şey söylememiş. “Benim yaptığım işi yapsaydınız üç gün üç gece uyurdunuz.” diye kendi kendine söylenmiş.

Bunlar iki gün daha gidince gümüş bir ormana^{D941-2.} rastlamışlar. Burada ağaçlar^{F811.1.2.} da kuşlar^{B731.5.} da yaban hayvanları^{B102-0.2.} da, bütün her şey

gümüştlenmiş. Üç kardeş burada konaklayıp öyle gitmek istemişler. Biktimir’in ağabeyleri uyumuş. Biktimir ise atına bakmış, atıyla konuşmuş.

Atı, Biktimir’e “Sol kulağımdan girip sağ kulağımdan çık.” demiş.

Biktimir atın sol kulağından girip sağ kulağından çıkınca baştan aşağı silahlı bir kahramana dönüşmüş.^{D595-} Sonra bu gümüş ormanın içine doğru gitmiş.

Ormanın ortasında büyük bir kışla, o kışlada kırk delikanlı varmış. Biktimir onlara denk gelmiş. Sonra hiç tereddüt etmeden içeri girmiş. Onlar büyük bir ejderhaya köle olarak hizmet ediyorlarmış.

“Ne yapıyorsunuz burada?” diye Biktimir sormuş. Onlar “Bizim efendimiz yedi başlı ejderhadır. Sakın gözüne bakma, seni helak eder!” demişler.

Biktimir “Olmaz, benim onu görmem gerek!” demiş, ejderhayı aramaya gitmiş. Sonra sağlam demir kapılı bir eve sorgusuz sualsiz girerek “Merhaba, nasılsın?” demiş. Yedi başlı ejderha^{B11.2.3.1.} onun selamını almış, başlarını sallaya sallaya mindere koymuş. Ejderha çok kocamanmış.

Biktimir ona yaklaşmış. Sohbet etmeye başlamışlar.

“Dost olalım, ben bu yaşa geldim, senin gibi bir bahadır görmedim.” demiş ejderha.^{B11.4.5.}

Ejderha hileyle Biktimir’i öldürmek istemiş. Delikanlı da onun hilesini anlamış. Ejderha dolaptan iki çeşit içecek getirip içmesi için birini Biktimir’e vermiş, diğerini de kendisi almış. Sonra da “Dostluğumuzun şerefine birlikte içelim.” demiş ejderha.

Biktimir bunda bir hile olmalı diye bardakların yerini değiştirip ejderhanın içeceğini kendisi içmiş, kendisinininkini de ejderhaya içirmiş. Ejderha bu durumu çakmamış. Bu içeceklerden birisi güç verici,^{D1335.2.} diğeri güç alıcıymış.^{D1336.7.}

İçeceği bitirince ejderha “Şimdi ormana çıkalım, bahadırlar gibi gürleşelim.” demiş. Eğer ben seni yıkarsam başını işte şu kılıçla keseceğim. Eğer sen beni yıkarsan senin şartına razıyım, demiş.

Biktimir kabul etmiş. Çıkıp gürleşmişler. Pek çetin gürleş olmuş.^{B11.11.} Bir ejderha bir Biktimir birbirlerini kaldırıp kaldırıp savurmuşlar. En sonunda delikanlı, ejderhayı kaldırıp çarpmış. Sonra kılıcıyla ejderhanın yedi başını kesmiş.^{B11.11-9.}

Esir hizmetçiler buna sevinmişler. Biktimir onları özgür bırakmış.^{B11.11.5.} Biktimir ejderhanın değişik memleketlerden kaçırdığı kızları bu hizmetçi delikanlılara vermiş. Kendisi de ağabeylerinin yanına dönmüş. Biktimir uyuyunca ağabeyleri kalkmışlar da ona vurmaya başlamışlar. Delikanlı hiçbir şey söylememiş. “Benim yaptıklarımı siz yapmanız üç gün üç gece uyurdunuz.” demiş içinden.

Biraz daha gittikten sonra üç kardeş bir altın ormana^{D941-1} gelmişler. Burada ağaçlar^{F811.1.1.} da kuşlar^{B731.5.} da yaban hayvanları^{B102-0.1.} da, bütün her şey altındanmış. “İşte, altın kuş burada olmalı!” demişler. Sonra Biktimir’in ağabeyleri uyumuşlar. Biktimir ise altın kuşu aramaya çıkmış. Her yerde aramış ama aradıkları kuş yokmuş. Ağabeylerinin yanına eli boş dönüp uyumuş.

Onlar uyanınca altın ormana doğru giden çok geniş bir iz görmüşler. “Nasıl bir iz acaba bu?” diye o izden gitmişler. İz gittikçe gidiormuş.

Biktimir “Siz burada kalıp beni bekleyin. Ben gidiyorum. İşte size bir kuray. İşler yolundaysa süt damlar, helak olduysam kan damlar.” demiş. Sonra ağabeyleriyle vedalaşıp daha da ileriye gitmiş.

Biktimir izden gidince altın ormandan çıkıp uzaklaşmış. Çok büyük dağları, ırmakları aşmış. Sonra geniş bir bozkırda tek bir evle, tek bir kayın ağacının olduğunu görmüş. Gidip o eve girmiş. Evde bir nine varmış. Biktimir, ninenin hâlini hatırlamış. Nine, delikanlının karnını doyurup onu iyi bir şekilde misafir etmiş. Biktimir sabahleyin yola çıkmadan önce nineye bu izi sormuş.

“Ben bilmiyorum, biraz gidince bir ev ile iki kayın ağacına rastlarsın. Orada benim ablam yaşıyor. Ona sorarsın. Söylerse o söyler.” demiş nine.

Delikanlı gitmiş. Epeyce bir yer gittikten sonra o ev ile iki kayın ağacını görmüş. Burada yaşayan nineye izi sormuş.

“Ben bilmiyorum. Biraz gittikten sonra karşına bir ev ile üç kayın ağacı çıkar. Orada benim ablam yaşıyor. Bilirse o bilir.” demiş nine.

Biktimir üç kayın ağaçlı eve varmış. Burada yaşayan nineye “Sen çok şey yaşayıp görmüş bir insansın. Şöyle şöyle bir iz var. O izin sırrını biliyor musun?” diye sormuş.

“Ey oğlum, bu iz den gidip de sağ dönen biri yok. Sen de helak olursun. Bu iz büyük bir eve çıkıyor. Evin yapısı altından, çitleri gümüşten, sü-

tunları bakırdan, kapısı da demirdendir. Bu altı kulaçlık ala kısrağın izidir. O evde altın kız yaşıyor. Onu üç aslan ile dört kaplan koruyor. Altı kulaçlık ala kısrak, demir sütuna bağlıdır. Altın eve girmek mümkün değil. Sürgü üstüne sürgü, muhafız üstüne muhafız koyulmuş.” demiş nine.^{N825.3.}

“Ölürsem öleyim, muhakkak ben o altın eve gitmeliyim!” demiş Biktimir.

“Gidersen işte şu kayış ile kamçıyı al. Bu çizmeleri giy.” demiş nine.

Biktimir çizmeyi giyip kamçıyı kaldırmaya çalışmış ama gücü yetmemiş. Nine ona bir sarı su^{D1242.1-0.} içirmiş. Biktimir kamçıyı kımıldatabilmiş. Nine biraz daha o sarı sudan içirince delikanlı kamçıyı alıp sallamış.^{D1335.2-1.} Ona altmış aslanın gücü geçmiş.^{F610.5.1-1.}

“Elinde bu kamçıyla altın eve var. Sana saldıran aslanlara, kaplanlara vur. Onlar süt dökmüş kedi gibi olurlar. Sonra altın eve girersin. Karşı gelen olursa kamçıyla vurursun. Sonra altın kuş olarak uçan kızın uyuduğu odaya girersin. Kamçınla bir defa vur. O, kımıldar gibi olur. İkinci vuruşunda diğer tarafa yatar. Üçüncü vuruşunda uyanır. Ondan sonra vurmaya devam et. O yalvarır ama sen vurmaya devam et. Kanı akıncaya kadar vur. Dizine, beline, vur. ‘Ben seninim delikanlı.’ deyince işte o zaman durursun.” demiş nine.

Biktimir nineye bin defa teşekkür etmiş, vedalaşıp yola çıkmış. Altın eve girmeden önce atı dile gelerek “Üç parça kılımı al da beni gönder. Gerektiğinde bu kılırları yakarak beni çağırırısın.” demiş. Biktimir de böyle yapmış.^{B501-5.}

İşte Biktimir gökyüzüne doğru yükselen güzel bir eve varmış. Evin yapısı altından,^{F771.1.1.} çitleri gümüşten, sütunları bakırdan, kapısı demirdenmiş. Çitlerden sıçramak istemiş, boyu yetmemiş. Kapıyı tekmelemiş, kapı kımıldamamış. Sonra çitlerin altını kazarak içeri girmiş. Bunu gören aslanlar, kaplanlar üstüne saldırmışlar. Biktimir üstüne gelen birisini kamçıyla vurmuş. Bağlı duran altı kulaçlık ala kısrak^{B877.2-1.} kişnemiş. Biktimir kendi memleketindeymiş gibi yürümüş. Muhafızların yüreğini hoplatmış. Onlar korkularından şaşırıp kalmışlar.

Biktimir altın kızın uyuduğu odaya girmiş. Kamçıyla ilk vuruşunda kız kımıldamış. İkinci vuruşunda kız diğer tarafına dönüp yatmış. Üçüncü vuruşunda kız irkilip uyanmış. Biktimir ona vurmuş da vurmuş. Biktimir’in başlığına, topuğuna, beline kan sıçramış. En sonunda kız sıçrayıp “Yeter, ben seninim, delikanlı!” demiş. Kız yalvarınca delikanlı vurmayı bırakmış.

Kız çok güzelmiş. Onu pek çok padişah alamamışmış. Birisine de vermemişler. Biktimir işte bu kız ile birlikte altın evde mutlu bir hayat yaşamaya başlamış. Ava çıkıp çeşitli av hayvanları avlıyormuş. Hanımı evde yalnız kalıyormuş.

Günlerden bir gün Biktimir, hanımına:

“Sen evde yalnız canın sıkılıyordur. Haydi, birlikte ava çıkalım.” demiş.

Birlikte çıkıp bir hayli dolaşmışlar. Döndüklerken çalı çırpı toplayan bir nineye rastlamışlar. Ona hâl hatır sormuşlar.

Bu nine “Bana bakacak kimsem yok, ihtiyar çağımda çalı çırpı topluyorum.” diye ağlamış.

Biktimir ile hanımı bu ihtiyar nineye acıyıp onu kendi yanlarına almak istemişler. Nine mutlu olup kabul etmiş. Ama aslında bu zavallı bir ihtiyar nine değil, cadıymış.^{G200}

Sabah olunca Biktimir tekrar ava gitmiş. Hanımı ile cadı nine evde kalmış. Cadı tatlı dilli, güler yüzlü gibi görünerek, kızın gönlünü kazanıp ona sormuş.

“Çocuğum, kocanı seviyor musun?” diye sormuş.

“Çok seviyorum, o da beni seviyor.” demiş altın kız.

“Ay çocuğum, böyle hemen karar verme. Seni pek çok padişah alamadı ama o aldı. Niçin dersen, o bahadır. Onun iki kalbi var. Sen ona ikinci kalbin nerede diye sor. Seni seviyorsa söyler.” demiş cadı.

Biktimir avdan dönüp yatıp dinlendiğinde hanımı ona “Ancak iki kalbi olan bir kişi senin gibi bahadır olabilir. Senin ikinci kalbin nerede? Beni seviyorsan söylersin.” demiş.

Biktimir ne söyleyeceğini bilememiş. Hanımı yalvarmış, ona gücünmüş. Beni sevmiyorsun diye ağlamaya başlamış.

Sonra Biktimir “Kapının önündeki kızıl horoz. O, benim ikinci kalbim.” demiş.

Biktimir sabahleyin yeniden ava gitmiş. Cadı, altın saçlı^{F555.1} kızıdan öğrenip kızıl horozun boynunu kırmış. “Artık tek kalbiyle bir yerlere gidemez.” diye düşünmüş.

Biktimir avdan dönmüş. Yemeklerini yiyip içmişler. Sonra uyumak için hazırlanmışlar.

Cadı işaret ederek kızı çağırması da “Horozun canı kendi canıymış, kocan seni aldatmış. Tekrar sor, seni seviyorsa doğrusunu söyler.” demiş.

Yattıkları vakit hanımı yalvarıp yakarıp yine sormuş.

“Benim ikinci kalbim sana niye gerek?” demiş Biktimir.

“Beni seviyor musun, sevmiyor musun? Bunu bilmek için.” demiş hanımı.

“Sağ çizmemin tabanında ak mendile sarılı kırmızı saplı bir ustura^{E745-7} var. İkinci kalbim o.” demiş Biktimir.

Ertesi gün kalktıklarında cadı öğrenmiş. Çizmeyi gizlice alıp dışarı çıkmış. Sonra çizmenin içine taş doldurup çizmeyi suya atmış.

Biktimir’i uyandırmaya çalışmışlar, o uyanmamış. Hanımı ağlamış. Cadı da yalandan ağlamış.

Altın kız çok üzülmüş. Cadı onun gönlünü ferahlatmaya çalışmış.

“Haydi, ormanda yürüyelim. Biraz olsun kendine gelersin. Gönlünü avutup üzüntünü unut.” demiş.

Ormanda epeyce yürümüşler. Dönerlerken bir su kıyısına varmışlar. Cadı kendisinin gömüp gittiği yerden bir şişe içecek olarak “İşte şu suyu içersen yüreğin ferahlar, acın azalır.” demiş.

Kız, suyu içmesiyle birlikte uyuyakalmış. Cadı onu kayığa bindirip suyun karşı tarafına alıp gitmiş. Orada işte bir padişahın hizmetinde bulunan kişiler üç atlı zilli at arabasıyla bekliyorlarmış. Altın kız arabaya bindirmişler de alıp gitmişler.

Padişah onları mutlulukla karşılamış. Sözüne yerine getirdi diye cadıya büyük bir salıncak yaptırmış. İki hizmetçi her vakit ona bakacak ve onu sallayacakmış.

Ayrıldıkları yerde haftalar boyunca Biktimir’i bekleyen ağabeyleri bir bakmışlar, kuraydan kan akmaktaymış.^{E761.1.5-14} Onlar da sora sora o izden gitmişler, kardeşleri Biktimir’i bulmuşlar. Bakmışlar, kardeşleri ölmüşmüş. Bu işin nasıl olduğunu anlamışlar. O anda yakınlarda bir ses duyulmuş. Sesin geldiği tarafa varmışlar ki bir şeylere dolaşıp kurtulamayan Simurg^{B31.5} kuşunu görmüşler. O dile gelerek^{B211.3} “Kurtarın beni, ne işiniz varsa görürüm!” demiş.

Simurg kuşunu kurtarmışlar da ondan kaybolan çizmeyi bulup getirmesini istemişler. Simurg kuşu bunların ikisini arkasına bindirip çizmenin atıldığı nehir boyunca suyun üstünden suyun dibine bakarak biraz uçmuş. Sonra bir yere konmuş.

İrmağın bu koluna baktıklarında su çoğalmaktaymış. Çizme oraya batmışmış. Simurg kuşu “Girip bakın.” demiş.^{H1233.6.2.}

İrmağın bu koluna girip baktıklarında içine taş doldurulup atılan çizmenin çiftinin tekini bulmuşlar. Sonra çizmeyi^{D1065.1.} alıp dönmüşler de diğer tekinin yanına koymuşlar. Biktimir yerinden fırlayıp kalkmış da^{E64-23.} “Amma da çok uyumuşum!” demiş.

“Biz gelmeseydik sonsuza kadar uyuyacaktın, eşek herif!” diye ağabeyleri ona kızmışlar. Çizme macerasını anlatmışlar. Gerisini Biktimir anlamış. Sonra atının verdiği üç parça kılı yakıp atını çağırılmış. Atı gelince atına binip hanımını aramaya çıkmış.

Biktimir ırmağı aşıp pek çok yeri geçtikten sonra büyük bir şehre gelmiş. Şehrin dışında bir ev kiralamış. Sabahleyin dışarı çıkıp bakmış ki her evde kırmızı bayrak asılıymış.

“Bu ne hâl, ne bayramı var?” diye Biktimir evin sahibine sormuş.

“Padişah bayramı derler buna. Padişah, bilmem bir yerlerde savaşır altın kızı almış. Kızı, oğluyla evlendirip düğün yapacaktı, diyorlar.” demiş ev sahibi.

Biktimir padişahın sarayının önüne gelmiş. Çok insan varmış. Kız çatı katındaymış. Sararıp zayıflamış, insanın tanıyacağı bir hâlde değilmiş. Biktimir halkın arasında gezip söylenenleri dinlemiş. Kız, kırk gün boyunca düğün âdetlerinin yapılmasını istemiş. Bunlar yapılmazsa evlenmem, demiş.

Padişah türlü yollarla kızı sağlığına kavuşturmaya çalışıyormuş. En sonunda padişah ilan etmiş. “Her kim olursa olsun, kızı sağlığına kavuşturursa ona zenginliğimin yarısını vereceğim.” demiş.

Biktimir kiraladığı evin sahibini padişaha gönderip ondan “İyileştirecek hekim var.” diye söylemesini istemiş. Nine gidip söylemiş. Biktimir’i çift çanlı at arabasıyla gelip almışlar.

Delikanlı ekmek pişirmek için bir ölçek arpa unu istemiş, vermişler. Yaptığı arpa hamurunun içine Biktimir, kızın verdiği altın yüzüğü koyup

karıştırmış. Yüzükte yazılı olan kızın ismi hamura çıkmış. Biktimir “Gösterin kıza, beğenir mi acaba hamuru?” demiş. Kıza gidip göstermişler. Kız hamurda kendi ismini görünce “Geldi mi acaba!” diye mutlu olmuş. Hastalığından eser kalmayıp sağlığına kavuşmuş.

Biktimir’e padişahın zenginliğinin yarısını almak yetmemiş. Hanımını kendisiyle birlikte atına bindirip altın eve doğru dörtlüye gitmiş. Padişah ile oğlu ağızlarını açıp kalmışlar.

Biraz zaman geçince Biktimir hanımına “Benim memlekete gidelim.” demiş.

Kız, altın evi altın yumağa dönüştürmüş.^{D475.1.15-1.} Sonra bunlar dönmüşler. Biktimir’in ağabeyleri de dönmüşmüş. Ne var ki babası Biktimir için çok üzüldüğünden kör olmuşmuş.

Biktimir babasına “Baba, işte bahçeyi öte öte talan eden altın kuşu alıp döndüm. O artık altın kuş değil, senin altın gelinin!”^{D350.} demiş.

Babası “Sağ salim döndüğüne çok sevindim, oğlum. Altın hanımını gözlerimle görmek nasip olmadı.” demiş.

Bu sözleri duyunca Biktimir’in hanımı altın kuşa dönüşmüş.^{D150.} Kayınbabasının gözlerinin önüne gelip kanatlarını üç defa çırpmış. Sonra ihtiyarın gözleri açılıp eskisinden de iyi görmeye başlamış.^{B516-1.}

Ondan sonra altın kuş yeniden kıza dönüşüp altın yumağı yuvarlamış. Orada bir ev inşa edilmiş. Evin içi oda doluymuş. Odalarda her çeşit zenginlikten, canın ne istiyorsa varmış.

Biktimir ile altın kızcağızın kırk gün düğünleri olmuş. Eli ayağı tutan herkes düğüne gelmiş. Yemişler, içmişler ancak sarhoş olamamışlar. Neden derseniz, içtiğin içki bıyıktan akıp ağza ulaşmıyormuş.

3.7.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 7

B102.1. Golden bird / *Altın kuş* BOM: 7

H1331.1.3. Quest for golden bird / *Altın kuşu arama* BOM: 7

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 7

D412.4-2. When hero goes through horse's ears horse transforms into a better horse / *Sıradan atın (sağ kulağından girilip sol kulağından çıkılması yoluyla) daha iyi bir ata dönüşmesi* (MEK) BOM: 7

D941-3. Magic copper forest / *Sihirli bakır orman* (MEK) BOM: 7

F811.1.3. Copper tree / *Bakır ağaç* BOM: 7

B731.5.0. Copper birds / *Bakır kuşlar* BOM: 7

B102-0-3. Copper animals / *Bakır hayvanlar* (MEK) BOM: 7

G236. Witch lives in forest / *Cadının bir ormanda yaşaması* BOM: 7

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 7

G219-11. Witch has long lips / *Cadının uzun dudaklarının olması* (MEK) BOM: 7

G207- Witch has (three) daughters / *Cadının üç kızı olması* (MEK) BOM: 7

G11.3. Cannibal witch / *Yamyam cadı* BOM: 7

G278-2. Death of witch / *Cadının ölümü* (MEK) BOM: 7

D941-2. Magic silver forest / *Sihirli gümüş orman* (MEK) BOM: 7

F811.1.2. Silver tree / *Gümüş ağaç* BOM: 7

B731.5. Silver, gold, and diamond birds / *Gümüş, altın ve elmas kuşlar* (Bu motif burada sadece "gümüş" kuşlar için alınmıştır.) BOM: 7

B102-0.2. Silver animals / *Gümüş hayvanlar* (MEK) BOM: 7

D595- When ordinary person goes through horse's ears he transforms into an from head to foot an armed hero / *Sıradan kişinin (sağ kulağından girilip sol kulağından çıkılması yoluyla) baştan aşağıya silahlı bir kişiye dönüşmesi* (MEK) BOM: 7

B11.2.3.1. Seven-headed dragon / *Yedi başlı ejderha* BOM: 7

B11.4.5. Talking dragon / *Konuşan ejderha* BOM: 7

D1335.2. Magic strength-giving drink / *Sihirli güç veren içecek* BOM: 7

D1336.7. Magic drink gives weakness / *Sihirli içeceğin güçsüzlük vermesi* BOM: 7

- B11.11. Fight with dragon / *Ejderhayla dövüşme* BOM: 7
- B11.11-9. Dragon decapitated / *Ejderhanın başının kesilmesi* (MEK) BOM: 7
- B11.11.5. Dragon fight in order to free man / *Bir insanı özgürlüğüne kavuşturmak için ejderhayla dövüşme* BOM: 7
- D941-1. Magic golden forest / *Sihirli altın orman* (MEK) BOM: 7
- F811.1.1. Golden tree / *Altın ağaç* BOM: 7
- B731.5. Silver, gold, and diamond birds / *Gümüş, altın ve elmas kuşlar* (*Bu motif burada sadece “altın” kuşlar için alınmıştır.*) BOM: 7
- B102-0.1. Golden animals / *Altın hayvanlar* (MEK) BOM: 7
- N825.3. Old woman helper / *İhtiyar kadın yardımcı* BOM: 7
- D1242.1-0. Magic yellow water / *Sihirli sarı su* (MEK) BOM: 7
- D1335.2-1. Magic strength-giving yellow drink / *Sihirli güç verici sarı su* (MEK) BOM: 7
- F610.5.1-1. Man with strength of sixty lions / *Altmış aslan gücündeki insan* (MEK) BOM: 7
- B501-5. Horses give the hero hair to burn in case of difficulty / *Atların, darda kaldıklarında yakması için kahramana kıl(lar)ını vermesi* (MEK) BOM: 7
- F771.1.1. Golden castle (palace, house) / *Altın kale (saray, ev)* BOM: 7
- B877.2-1. Gigantic horse / *Devasa at* (MEK) BOM: 7
- F555.1. Gold hair / *Altın saç* BOM: 7
- E745-7. Soul as razor / *Bir ustura olarak can (ruh)* (MEK) BOM: 7
- E761.1.5-14. If kuray drips blood instead of milk, hero is dead / *Eğer kuraydan süt değil de kan damlıyorsa kahramanın ölmesi* (MEK) BOM: 7
- B31.5. Simorg: giant bird / *Simurg: Devasa kuş* BOM: 7
- B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* BOM: 7
- H1233.6.2. Bird helper (adviser) on quest / *Aramada yardımcı (kılavuz) olan kuş* BOM: 7

D1065.1. Magic boots / *Sihirli çizme* BOM: 7

E64-23. When one lost boot is found and put together with the other, hero gets resurrected / *Bulunan kayıp botun diğer çiftinin yanına koyulması yoluyla dirilme* (MEK) BOM: 7

D475.1.15-1. Transformation: palace to gold ball / *Sarayın altın yumağa dönüşmesi* (MEK) BOM: 7

D350. Transformation: bird to person / *Kuşun insana dönüşmesi* BOM: 7

D150. Transformation: man to bird / *İnsanın kuşa dönüşmesi* BOM: 7

B516-1. When magic bird flap three times a hero's sight gets restored / *Sihirli kuşun üç defa kanat çırpması yoluyla görme yetisinin eski hâline getirilmesi* (MEK) BOM: 7

3.8. KEL BAHADIR

3.8.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda yaşlı bir adam ile yaşlı bir nine varmış. Onlar pek tatlı bir ömür sürüyorlarmış. Çalışıp çabalayarak bir ev, bir çiftlik, az çok eşya, mal yapmışlar. İhtiyar adam da ihtiyar kadın da insanlara iyilik yapmaya çalışarak, kendileri de başkalarından bir kötülük görmeyerek sakin bir hayat yaşamak istiyormuş. Onlar ölüm nedir bilmeden sürekli sağ selamet yaşamak için hayal kuruyorlarmış. Hastalandıklarında birbirlerine bakıp, kendi bildiklerince tedavi edip çabucak ayağa kalkmaya çalışıyorlarmış.

Bu nine ile dedenin üç oğlu olmuş. Büyük oğlanın adı Altınbay, ortanca oğlanın adı Kümüşbay, küçük oğlanın adı da Akılbay imiş. Ama Akılbay'a babası ile annesi kendi ismiyle seslenmek yerine "Kel!" diye sesleniyormuş.

Günlerden bir gün nine çok ağır hastalanmış. Dede onu ne kadar iyileştirmeye çalışsa da onu iyileştirememiş. Nine ölmüş. İhtiyar adam ile yetim kalan oğulları çok üzülmüş. Ama gözyaşı dökerek ölen kişiyi diriltmek olur muymuş? Dede, hanımını diriltmenin bir çaresini bulmak isteyip oğullarını çağırmış. Büyük oğlu Altınbay ile ortanca oğlu Kümüşbay'a bakarak "Oğullarım! Sizin ikiniz akıllısınız. Nereye giderseniz gidin rezil

olmazsınız. Bir an önce ölen kişiyi dirilten hayat suyunu aramaya gidin. Dünyanın dört bir yanına gidip araştırın. Gerekirse dünyanın ucuna gidin. Ama aradığınız şeyi bulmadan dönmeyin!” demiş.

Babasının bu isteğini dinlemekte olan Kel “Ben de gideyim.” diye tutturunca ağabeyleri gülerken ona “Senin gibi bir ayak bağıni yanımıza alıp gidemeyiz. Ocağın başına otur da nohut çitle, kelini kaşı da bizi özleyip türkü söyle. Yalnız şuna dikkat et, nohut çitlerken dişini kırma!” demişler.

Babası da Kel’e gitmemeyi buyurmuş. “Böylesine ağır bir işi başaramazsın.” demiş.

Altınbay ile Kümüşbay’ın ikisi ata binip, ok takımları ile kılıçlarını kuşanıp yola çıkmışlar.

Kel, annesinin ölümüne hepsinden daha çok üzülmüşmüş. Niçin dersiniz, zavallıyı ağabeyleri aşağılayıp hakaret ettiğinde onu yalnız annesi koruyor, ona arka çıkıyormuş. Bundan dolayı Kel çok yalvarınca babası “Gönlün olsun, git haydi. Ama çok uzaklara gitme. Yoksa dönemezsin. Uzak memleketlerde itin kuşun tırnağında kalırsın.” demiş.

Kel’e babası yapağısını bile dökmeyen bir gök aygır vermiş. Giyilmeyen giysilerden giydirip, hurda bir silah vermiş. Ağabeylerinin ardından Kel böyle yola çıkmış. Ama Kel, ağabeylerinin hangi yoldan, hangi tarafa gittiğini bilemediğinden şaşırıp kalmış. Beklenmedik bir şekilde Kel’in bindiği gök aygır dile gelerek^{B211.1.3}. “Delikanlı, dizginleri boşalt. Nereye gideceğimizi ben biliyorum.” demiş.

Kel dizginleri boşaltmış. Gök aygır ucu bucağı görünmeyen bozkırda yel gibi gitmiş.

Kel, Altınbay ile Kümüşbay’dan üç gün üç gece sonra çıkmış olsa da gök aygır onu hızlıca ağabeylerinin yanına yetiştirmiş.^{B184.1.1} Altınbay ile Kümüşbay arkalarından koşturarak gelen kardeşlerini görünce “Bak hele, bizim Kel geliyor. Gülmekten yıkılıp ölürsün billahi.” diye katılarak gülmüşler.

Kel’e, ağabeyleri geri dönmesini buyurmuş ama Kel razı olmamış. Ondan sonra Altınbay ile Kümüşbay, ikisi iki taraftan sıkıştırıp Kel’e kamçıyla vurmaya başlamasınlar mı? Kel yine de atının başını geri çevirmemiş, ağabeylerinin arkasından daha da gitmiş.

Giderlerken önlerine üç ayrı yöne giden üç yol çıkmış. Yol ayrımına varınca Altınbay “Önümüzde üç yol var. Üçümüz bu üç yoldan üç ayrı yöne

gidelim.” demiş. Kümüşbay bunu onaylamış. Kel ise karşı çıkarak “Hayır, ayrılmayalım ağabeylerim. Birlikte daha iyi gideriz. Ayrıldım mı ayı yer, bölündün mü kurt yer. Hangi tarafa baksanız ot basmış uçsuz bucaksız alan. Uzun zamandır atlarımıza içecek su bulamadık. Evden aldığımız yiyecek içeceğimiz bitti. Av hayvanlarına, av kuşlarına da rastladığımız yok. Ayrılırsak açlıktan ölürüz. Atlarımız da güçten düşer. Ama birlikte olursak bir çaresini buluruz.” demiş.

Ağabeyleri onu dinlemişler de “Hilekâr Kel! Ömründe senin ava çıkmışlığın, kuş avlamışlığın yok. Sen bu şekilde bizim ensemize yapışmak mı istiyorsun? Kendi işini kendin gör. İşte gideceğin yol!” demişler.

Kel’e sol tarafa giden yoldan gitmesini söylemişler. Kümüşbay ortadaki yoldan, Altınbay da sağ taraftaki yoldan gitmiş. Kel gözden kaybolunca Altınbay ile Kümüşbay yeniden bir araya gelmiş. “Kel’in kafası çalışmaz, yapağı aygırı bilmem nerelere gidemez. Sonrasında babamın yanına dönüp gider.” diyerek gülüşe gülüşe ilerlemişler.

Ağabeylerinden ayrılınca Kel kendisinin tek doğru yoldaşı olan gök aygırıyla yol almış. Yemeden, içmeden epeyce gün geçmiş. Vuracak ne bir av hayvanına ne de bir kuşa rastlayabilmiş. Su da bulamamış. Böylesine yoksunluk çekerek giderken bir yerde Kel’in önüne yassı toynaklı bir boz at çıkmış. Bu kır atını görünce Kel önce çok sevinmiş. Yiyecek etim oldu diye okunu yayına yerleştirmiş. Bıçağını da yoklamaya başlamış. Bu sırada Kel’in aklına birdenbire şöyle bir düşünce gelmiş. “Tamam, ben bu tarpan cinsi atı vurmasına vururum da bir iki defa doyuncaya kadar yerim. Ama kalan eti koyacak yer bulamam. Et öylece zıyan olur. Kim bilir, belki o tarpan at gebe de olabilir. O zaman bir defada iki can sahibi yok olur. Benim ağabeylerimden ayrıldığım gibi bu tarpan at da belki kendi sürüsünden ayrılmıştır. Bundan dolayı benim yanına gelmiştir. Bu hayvanı öldürmeyeyim. Şuralarda bir kuşa rastlarım.” deyip okunu yerine geri koymuş.

Kel, yavaş da olsa daha da yol gitmiş. Gök aygırı da dik kafalılık yapmamış. Yalnız onun kulakları şimdi mum gibi dik durmuyormuş. Başı da yere eğilmişmiş. Zavallı at burnundan soluyormuş. Alt dudağı düşmüş sallanıyor, dişleri de tozlanmışmış.

İşte böyle endişeyle giderken daha önce karşısına çıkan yassı toynaklı boz tarpan at yine Kel’in önüne çıkmış. Kel “Herhâlde bu at beni aç olarak ölmekten kurtarmak için geziyor. Yoksa bir defa karşıma çıkan hayvan

ikinci defa karşıma çıkmazdı.” diye düşünmüş. Bu sefer yassı toynaklı boz tarpan atı vurmaya karar vermiş. Ama onun aklına daha önce düşündükleri tekrar gelmiş. “Bir iki defa doyayım diye bunun gibi bir hayvanı yok etmek, yiğitlik değil. Benden kalan eti kim yer?” demiş.

Kel, tarpan ata bir kez daha kıyamayıp yoluna devam etmiş. Giderken o kadar çok yorulmuş ki, hatta attan düşse yeniden binip oturacak gücü yokmuş. Başını öne eğen gök aygır da ayaklarını kaldıramamaya başlamış. İşte bu sırada yassı toynaklı boz tarpan at üçüncü defa gelmiş. Kel bu defa okunu tarpan ata nişan almış. İşte böyle bir kez daha atı vurma düşüncesinden caymış. Ama artık iyice güçten düşen gök aygır yerinden kımıldayıp gidememiş.

İşte bu sırada karşıda duran yassı toynaklı boz tarpan at birdenbire aksakallı bir ihtiyara dönüşmüş^{D343} de Kel’e bakarak “Delikanlı, ben senin uzun yoldan gelip yorulduğunu, açlıktan güçsüz kaldığımı çok iyi biliyorum. Seni üç defa sınadım. Üç defa yassı toynaklı boz tarpan olarak yolda karşıma çıktım. Yanına gelen hayvanı vurmaya zor iş değil ama sen vurmadın. Dayanıp sabrettin, iyiliğe karşılık iyilik görmek senin hakkın. Söyle, nasıl bir şeye muhtaçsın?” demiş ihtiyar adam.^{N825.2}

“Ey dede, kendin de görüyorsun. Bana da atıma da doyuncaya kadar yiyip içmek gerek. İlk ihtiyacım olan şey bu.” demiş Kel.

Aksakallı, altın akıllı ihtiyar, Kel’in yanına gelip atın sırtını sıvazlamış, gök aygır dizginlerinden tutulamayacak bir tulpara dönüşmüş.^{D412.4} 1. Sonra ihtiyar, Kel’e “Arkamdan takip et.” demiş de kendi yeniden boz tarpan ata dönüşüp^{D131} yayından çıkmış ok gibi bozkırda dörtnala gitmiş.^{B184.1.1.3} Kel’in gök aygır da ondan aşağı kalmamış. Giderlerken uzun çitlerle çevrili bir ev görünmüş. Boz tarpan at bu eve girmiş. Kapıdan geçince tarpan at yeniden aksakallı ihtiyara dönüşerek Kel’e “Buyur delikanlı, kıymetli konuğum olup dinlen.” demiş de Kel’i evine davet etmiş. Gök aygır da ahıra sokmuş. Delikanlıyı da onun atını da iyice yedirip içirmiş. Ondan sonra ihtiyar “Ya delikanlı, şimdi her şeyi anlat bakalım. Yolunun başı neresiydi, nasıl bir iş için bu taraflara geldin? Bu taraflara yabancı kişiler pek gelemiyor, gelenler de geri dönemiyor. Bunu da bil yalnız.” demiş.

Kel, kendisi hakkındaki her şeyi iğnesinden ipliğine kadar anlatmış. Annesinin ölümünü, onu yeniden diriltmek için hayat suyunu aramaya çıktığını^{H1321.1} söylemiş.

İhtiyar biraz düşündükten sonra “Delikanlı senin gök aygırın sıradan bir at değil. Tulpar^{B41-3}. soyundan, yalnız kanatları gelişmemiş. Ama sen bunun için kaygılanma, benim evden çıkınca onun kanatları gelişip büyür. Bu tulpar isteğine ulaşmada sana yardım eder. Bütün işi onun söylediği gibi yap.” demiş.

İşte, bu sözlerden sonra ihtiyar, Kel’i alıp at ahırına gitmiş. Oracıkta koynundan aldığı telek^{D1021}. ile aygırın sırtını sıvazlamış, hayvan aniden uçmaya çabalayan tulpara dönüşmüş. Tulpar, kulakları sağır edercesine kişnemiş. Heyecanlanarak durduğu yerde arka ayaklarının üzerinde şaha kalkmış. Sonra ihtiyar, tulparın başını sıvazlayıp ona bir şeyler fısıldayınca tulpar sakinleşmiş. En sonunda ihtiyar, Kel’e kırk kulaçlık demir zincirin yanında bir avuç kuru otlu bir parça et vermiş de “Delikanlı, bunlarını birisini bile kaybetme. Niçin gerekeceğini vakti gelince tulparın sana söyler.” demiş.

Kel; aksakallı, altın akıllı ihtiyara bin defa teşekkür etmiş. Onun verdiği şeyleri alıp yoluna devam etmiş. Atı dile gelerek Kel’e gözünü yummasını söylemiş. Kel gözünü yumunca kulağının dibinde vınlayan yelin esişini hissetmiş. Biraz sonra etraf sel olunca gözünü açıp bakmış ki altın^{F771.1.1} ile saf camdan^{F771.1.6}. yapılmış, bahçesinde türlü türlü değerli kuşların öttüğü sihirli bir sarayın^{D1132}. önüne geldiğini görmüş. Ama bu sarayın içine girmek imkânsız gibi bir şeymiş. Saray çok uzun çitlerle çevrilmişmiş. Kapısı bile yokmuş. İşte o zaman tulpar dile gelerek şaşırmış hâldeki Kel’e “Elindeki kamçınla sağ kaburgama vur, sol kaburgamdan kan fişkırısın.” demiş.

Kel, atının söylediğini yapmış. Tulpar on iki kulaç büyüklüğündeki taş çitleri göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir zamanda sıçrayıp geçmiş de sarayın kapısının önüne inmiş. Ama kapının önünde sarayı korumakla görevli olan çok büyük boynuzlu bir öküzle kudurmuş köpekler varmış. Bu kapıdan hiç kimse geçemezmiş. Girmek isteyen kişiyi öküz süserek öldürüyormuş. Öküzden kurtulanları da kudurmuş köpekler parçalıyormuş. Bunları görünce Kel ne yapacağını bilemeden kaldığında tulpar yeniden dile gelerek “Beni sarayın yanındaki bahçeye sok, orada yüz yıllık bir elma ağacı var. Oraya beni kırk kulaçlık zincirle bağlayıp koy. Eline aksakallı dedenin verdiği et parçasıyla bir avuç kuru otu al. Kuru otu öküze verirsin, eti de köpeklere atarsın. Sonra kendin saraya girersin. Girince ne yapman gerektiğini kendin görürsün. Hayat suyu işte bu sarayda korunuyor.” demiş.^{B569-4}.

Delikanlı, tulpar atın söylediği gibi sarayın kapısına yönelmiş. Sarayı korumakla görevli olan öküz^{B15.3.0-3}. devasa boynuzlarını sallayıp böğürme-

ye başlamış. O böğürdüğünde yer titremiş, bahçedeki kuşlar ötmeyi bırakmış. Uzun bacaklı, geniş burunlu kudurmuş köpekler^{B16.1.2.} dişlerini sırtıp Kel'e saldırmış. Delikanlı duruşunu bozmayarak öküze bir avuç kuru otu, köpeklere de et parçasını atmış. Öküzün kuru otla köpeklerin de etle aldandığı sırada Kel saraya girmiş.

Sarayda sayısız oda varmış. Her oda kendine hasmış. İlk odanın tabanına kilim döşenmiş, duvarlarına yeşil kadife asılmış. İkinci oda başka renkteki kilimlerle donatılmış. Üçüncü oda tabanından tavanına kadar aynayla kaplanmış. Delikanlı önce iki odayı geçtikten sonra aynalı odaya girince nereye gideceğini bilemeyip şaşırıp kalmış. Hangi tarafa bakarsa baksın orada hep kendisini görmüş. Şaşkın şaşkın beklerken bir çaresini bulmuş. Karşıda azıcık açılmış olan kapının yarığından yan odanın aydınlığı düşmekteymiş. Kel dikkatlice bu odaya girmiş.

Saraya girince gözüyle ne görsün, çok geniş bir oda; tabanı da, duvarları da, tavanı da gözün yağını alan değerli camlarla işlenmiş. Odanın tam ortasında hareketsiz duran bir göl^{F713.} varmış. Gölde de altın balıklar^{B102.4.} oynuyormuş. Gölün etrafında bilmem nasıl ağaçlar, güzel güzel çiçekler açmış, kızarıp olgunlaşan meyvelerin arasında bülbüller, türlü türlü değerli kuşlar ötüyormuş. İşte bu öten kuşlardan bazıları Kel'in omzuna gelip konuyormuş.

Kel ayakucuna basa basa gölün yanına varmış. Suyun tadına bakmış. Su pek tatlıymış. Suyu tadıp baktığında bütün kuşlar ötmeyi, altın balıklar oynamayı bırakmış.^{B170.} Gölün etrafındaki ağaçlar^{D950.} meyveli dallarıyla delikanlının önüne eğilmiş. Sonra Kel gölün karşı tarafına yönelmiş. Orada geniş yapraklı uzun ağaçlar varmış. Çok büyük bir ağacın gölgesinin altında altın ayaklı sağlam bir karyola duruyormuş. Karyolada ak atlas kılıflı pamuk minderlerin üstünde genç bir kız uyumaktaymış. Bu kızın güzelliğini dille anlatmak, telekle yazıya dökmek mümkün değilmiş. Gündüz güneş kıskanır, gece ay utanırmış. İşte o böylesine güzel bir kızmış.^{F575.1.} Güzel kuşlar kızın başının üstüne gelip, kanatlarını çırparak kızı serinletiyormuş. Lakin kız saraya yabancı bir kişinin geldiğini anlamamış, gamsız bir şekilde uyumuş da uyumuş. (Şimdi onun böyle uyuduğu vaktiymiş.) Daha önceki aksakallı ihtiyar, Kel'i kızın uyuduğu zamana denk getirip göndermişmiş. Yoksa kız uyanırken saraya girmek hiçbir şekilde mümkün değilmiş.

Ölüleri diriltten, ihtiyarları yaşatmaya devam eden hayat suyunun sahibi işte bu kızmış. Kızın kendisi ihtiyarlamanın nasıl bir şey olduğunu

bilmiyormuş. Hep genç olarak kalmış. Her haftanın dört günü yel arabasına^{D1118-2}. binerek dünyayı geziyormuş. Bu arabayla kız göz açıp kapayıncaya kadar bir yerden başka bir yere, bir ülkeden başka bir ülkeye uçuyormuş. Bu şekilde o kendisine denk bir delikanlı arıyormuş ama hiç bulamamışmış. Dört gün ülke gezince üç gün dinleniyormuş. Bizim Kel bu güzel kızın yanına vardığında kızın uyanmasına yedi kerecik nefes alıp verme vakti kalmışmış.

İşte böylesine güzel bir kızı görünce Kel ne yapacağını bilemeden donup kalmış. Bu arada kuşlar daha çok ötmeye, cıvıdamaya başlamış. Rüzgâr esmese de ağaç yaprakları hışırdamış. Tam o sırada kız yavaşça gözünü açmış. Acele etmeden başını kaldırmış. O, hareket edince oda daha da aydınlık olmuş. Sarayın içindeki gölün üstünde nurlar^{D1162}. gezinmiş.

Kız, karyolaya yakın bir yerde duran delikanlıyı görür görmez üzerinden kayıp giden ipekliyi iki eliyle tutarak göğsünü örtmüş. Bir vakte kadar kız da delikanlı da birbirlerine seslenmemişler, şaşırıp bakakalmışlar. Beklemediği bir şekilde kendi odasında yabancı bir kişiyi gören kız şaşırarak biraz sonra delikanlıya “Delikanlı sen kimsin, nereden geldin, benim sarayıma nasıl girdin?” diye sormuş.

“Ben Akılbay, babam ile annem dâhil herkes bana Kel diye sesleniyor. Çok uzak memleketten geldim.” demiş Kel.

“Sana buradan ne gerek?” diye kız sormuş

Böylesine güzel kızı görünce Kel ilk başta niçin geldiğini unutmuş. En sonunda “Ey güzel kız! Senin gibi akli baştan alan bir güzelliği bırak gerçek hayatta rüyamda bile görmüşlüğüm yok. Kimin kızsın?” diye sormuş.

Değişik ülkeler gezen, sayısız kişi gören bu güzel kız kendisiyle birdenbire bu şekilde konuşmaya başlayan bir delikanlıyla daha önce hiç karşılaşmamışmış. O, yanında duran delikanlıya gözlerini dikerek “Bu güne kadar beni pek çok delikanlı arayıp bulamadı. Sarayıma girmek isteyenler çok olsa da hiç kimse girmeyi başaramadı. Bu delikanlı gelip beni bulmuş. Sarayıma girmeyi başarmış. Herhâlde o çok akıllı, çok bahadır olmalı. Benim aradığım delikanlı budur.” diye düşünmüş. Sonra kız, Kel’in gözlerine bakarak gülümsemiş. Gülümsediğinde saçılan göz nurları delikanlının gözlerini kamaştırmış, yüreğini ferahlatmış. Kız bir şey bile demeden ellerini delikanlıya uzatmış. Bu sırada bütün kuşlar ötmeyi bırakıp pırpır uçarak gölün karşı tarafına göçmüş. Orada onlar ağaçların, çiçeklerin, güllerin arasına saklanmışlar. Bütün saray bir sessizlik içinde kalmış.

Delikanlının saray içinde ne kadar vakit geçirdiğini kimse bilmemiş. Bu konu hakkında delikanlıyla kızın kendisi de bir şey söylemezmiş. Ama elma ağacına zincirle bağlanıp bırakılan tulpar çok uzun zaman delikanlıyı endişe içinde beklemiş.

Kel bahadır sarayda geçirdiği vakti hayal mi yoksa gerçek mi diye düşünürken aniden bir at kişnesmesi duymuş. İşte o an, bu saraya hangi iş için geldiği aklına gelmiş. Üzülmeye başlamış. “Şimdi ne yapmalıyım? Saraydan çıkıp gitsem güzel kızdan ayrılırım. Böylesine bir mutluluktan, ancak cennette olabilecek böylesine rahat bir hayattan mahrum kalırım. Sarayda kalıp hayat suyunu alıp dönmezsem de ölen annem yeniden dirilmeyecek.” diye düşünmüş.

Kel’in keyifsizliğini gören kız “Delikanlı, yüzünde bir keyifsizlik var. Neye hasret duydun?” diye sormuş.

Kel, annesinin ölümünü, onu yeniden diriltmek istediğini, bunun için hayat suyunu aramaya çıktığını tek tek anlatmış. Güzel kız, Kel’in söylediklerini dinleyince delikanlıyı daha da çok sevmeye başlamış. Neden dersenez, bugüne kadar boş yere duran bu hayat suyunu aramaya gelip de bulan, ecele karşı şifa olarak alıp da götürün çıkmamışmış.

O zaman kız “Ey bahadırım, canım! Ben senden ayrı duramam. Saraydan gidersen kurumuş göl gibi sararırım. Uzun bir zaman kendime denk bir delikanlı arayarak ömrümü geçirdim. Şimdi dileğime tam eriştim dediğimde beni bırakıp gidiyorsun. Beni kaygı, hasret ateşine atıyorsun. Gitme benim yanımdan, gitme bahadırım, benim sarayımdan. Birlikte ömür süreriz. Sarayımın, işte şu gölün sahibi sen olursun.” diyerek yalvarmış.

Bunu dinleyen Kel “Yok canım güzelim, kalamam. Babama verdiğim sözümünden dönemem. Ölen annemi diriltmeden seninle birlikte olamam. Ben kendi memleketime dönüp, annemi diriltip yine senin yanına gelirim. İşte ondan sonra bir ömür boyu birlikte oluruz.” demiş de saraydan gitmeye hazırlanmış.

Kıymetli sarayın kıymetli kızı “Ben seni beklerim. Yalnız kendine dikkat et. Yola çıkmadan önce karnını doyur.” demiş de Kel’in önüne süslü bir tabağın içinde kaymak ile iyice kabarıp pişmiş bir çörek koymuş. Bir bardak şerbetli su da vermiş. Kel çöreği kaymakla yiyip, suyunu da içmeye başlayınca şaşırıp kalmış. Ne kadar yese de içse de ne çörek eksilmiş^{D1652.1.2.} ne de şerbetli su eksilmiş.^{D1652.2-1.} Yalnız kaymağı bitmiş.

Yiyip içip doyunca Kel yola çıkacak olmuş. Kız ona, bu sana diyerek bir çörekle küçükçe bir şişede şerbetli su vermiş. Sonra bu da anneni diriltmek için deyip bir şişe hayat suyu vermiş.

Kel, tulparın zincirlerini çözüp ona binmiş de, atının söylediği gibi üç defa sol kaburgasına vurmuş, sağ kaburgasından kan fişkırtmış. Sonra delikanlı gözünü yummuş.^{D2121.2} Kel bahadırın yüzüne sıcak yel çarpıp kulağının dibinde uğuldamış. Gözünü açtığında o kendini daha önceki aksakallı, altın akıllı ihtiyarın evinde bulmuş. İhtiyar ona her şeyi ayrıntısıyla sormuş. Kel, kelimesi kelimesine her şeyi anlatmış.

Sonra ihtiyar “Delikanlı, o zaman sen pek yürekli bahadırların erişemediği mutluluğa erişmişsin. Sen gerçekten de benim aradığım yürekli delikanlısın. Bu bahadırlığın için ben sana evimdeki kırk taş ambarın otuz dokuzunu açıp göstereyim. Bu ambarlardan canın ne istiyorsa seçip al.” demiş.

İhtiyar arka arkaya otuz dokuz ambarı açıp göstermiş. O ambarlar altın, gümüş, mücevher, yakut, daha bilmem nasıl kıymetli taşlarla, türlü türlü cihazlarla doluymuş. Ama Kel bahadır hiç bir şey almamış. O sadece kırkinci ambardaki şeyin ne olduğunu bilmek isityormuş. Ama ihtiyar kırkinci ambarı açmaya razı olmamış. Delikanlı çok üsteleyince ihtiyar kırkinci ambarı açmaya razı olmuş, lakin şöyle bir şart koyup “Ben kırkinci ambarı açıyorum ama sen de bana birkaç damla hayat suyundan ver. Hayat suyunun bende de olması hayırlı.” demiş.

Kel bahadır “Dede, sen kimi diriltmek istiyorsun ki?” diye sormuş.

“Onu bilmesen de olur.” demiş ihtiyar.

Kel bahadır hayat suyunu koyduğu şişeden birkaç damlayı aksakallı ihtiyara vermiş. Sonra kırkinci ambarı açmışlar. Onları öyle görünce Kel bahadır ne söyleyeceğini bilemeyip şaşırıp kalmış. Orada ayakları elleri bağlanmış bir hâlde Altınbay ile Kümüşbay oturmaktaymış.

Eee, bu durum böyle ortaya çıkmış. Altınbay ile Kümüşbay, Kel gibi yolda sıkıntı çekip acıkmışlarmış. Onlar da bu yassı toynaklı boz tarpana rastlamış. Altınbay ile Kümüşbay bu hayvanı görmeleriyle birlikte hayvanı vurmuşlar. Yalnız yanına varmaya çalıştıklarında vurulan tarpan birdenbire yok olmuşmuş.^{D2095} İki kardeş şaşırıp kalmışlar. Sonra yollarına devam etmişler. Biraz gidince yeniden yalnız gezen tarpana rastlamışlar. Altınbay

ile Kümüşbay bir kez daha bu atı vurmuşlar. Ama vurdukları atın yanına varmaya çalıştıklarında at yeniden kaybolmuş. Şaşırان iki yolcu yollarına devam etmişler. Şuracıkta tarpan üçüncü defa karşılarına çıkmış. Bu defa hayvanı ikisi birlikte vurmuşlar. Yalnız bıçak çalalım dediklerinde boz at sıçramış, aksakallı ihtiyara dönüşmüş. İhtiyar bir pehlivan gibi Altınbay ile Kümüşbay’ın ayaklarını ellerini bağlayıp onları işte bu kırkıncı ambarına getirip kapatmışmış.

Kel bahadır, ağabeylerini görünce onlara çok acımış. İhtiyardan onları özgür bırakmasını istemiş. Ama ihtiyar ilk başta buna razı olmamış. Kel bahadır sürekli yalvarıp yakararak “Bana hiçbir şey gerekmiyor, yalnız ağabeylerimi kurtarayım. Biz üçümüz birlikte hayat suyunu aramaya çıkmıştık. Şimdi ben hayat suyunu buldum. Biz üçümüz birlikte döneriz. Annemizi diriltip babamızı sevindiririz.” demiş.

Bu sözleri duymalarıyla Altınbay ile Kümüşbay, Kel’in ayağının altına kapanarak “Kurtar şimdi kardeşim bizi, lütfen kurtar buradan! Yaptığın iyiliği ömrümüz boyunca unutmayız. Herkese bu iyiliğini anlatırız. Babamız sana teşekkür eder. Eğer bizi kurtarabilirsen senin kulun olarak yaşamaya razıyız.” diye yalvarmışlar.

Kel çok üsteleyince aksakallı ihtiyar bu ikisinin ayaklarını ellerini çözmüş, onları özgür bırakmış. Sonra Kel’in kendisine “Sen yine de bu ağabeylerine dikkat et!” demiş.

Üç kardeş böylece kendi memleketlerine, babalarının yanına dönüp gitmişler. Doğdukları topraklara çabucak ayak basmak için acele etmişler. En çok da Kel acele etmiş. Kendisinin harika tulpar atıyla o daha hızlı dönermiş de ağabeylerini bırakıp gidesi gelmemiş. Altınbay ile Kümüşbay’ın atı yorulmaya başlayınca o da durmuş. Yapağısını dökemeyen gök aygırın bu kadar çevik bir ata dönüştüğünü gören Altınbay ile Kümüşbay çok kıskanıp “Kel’in atı yorulmak bilmiyor, bizim atlar ona ayak uyduramıyor. Kel dizginlerini boşatmasa aygırı uçup gidecek. Böyle gidersek Kel bizi bırakıp gider. Bizden çok daha önce eve döner. Hayat suyuyla annemizi diriltir. Eee, biz de kütük gibi kalırız.” diye düşünmüşler. Nasıl olursa olsun Kel’in aygırına bir itlik yapmaya karar vermişler.

Dönüş yolunun yarısını geçince güneş batıp karanlık çökmeye başlayınca delikanlılar konaklamak için durmuşlar. Atlarını otlamaya bırakıp yatmışlar. Altınbay ile Kümüşbay yatınca horlayarak uyumaya başlamışlar.

Kel bahadır ise aya, yıldızlara bakarak sarayda kalan güzel kızı düşünerek yatıyormuş. Yalnız tan vaktine doğru tatlı bir uykuya dalmış. Altınbay ile Kümüşbay tan attığında kalkıp Kel'in aygırının toynağına dört çivi çakmışlar. Sonra kendileri yeniden uyumuşlar.

Kel uykusundan kalkmış. Hareket edecekleri vakit Altınbay ile Kümüşbay'ı uyandırmış. İki ağabeyi atlarını eyerlemeye gitmişler. Ama Kel'in gök aygırı ayakta duramıyormuş. Kel bahadır "Atım hastalanmış, şimdi ne yapacağım?" diye şaşırıp kalmış. Sonra ayakları aksayan aygırını yedekeyip ağabeylerinin arkasından yaya olarak gitmiş.

Gün ortasında ağabeyleri durup "Kel, aygırın güçten düştü. Bizim atlara ayak uyduramıyor. Yayan yürümekle atlılara yoldaş olunmaz. Hayat suyunu bize ver de işi uzatmadan biz çabucak dönüp annemizi diriltiriz. Sen aygırın ayağa kalkınca dönersin." demişler.

Kel buna razı olmayıp "Nasıl olursa olsun birlikte dönelim. Annemizi birlikte diriltiriz. Yayan da gitsem sizden geri kalmamaya çalışırım." demiş.

Kel bahadır işte böyle aygırını yedeğine alıp ağabeylerini izleye izleye arkadan gitmiş. Yine gece olunca üç kardeş atlarını otlamaya bırakıp yatmışlar. Gün boyu yayan gelen Kel bahadır yatar yatmaz derin bir uykuya dalmış. Altınbay ile Kümüşbay onun uyuduğu sırada bir plan yapıp Kel'i öldürmek istemişler. "Hayat suyunu Kel kendi eliyle alıp dönerse bizim elimiz boş kalır. O, suyu ben buldum der. Aksakallı ihtiyarın zindanında yattığımızı da herkese söyler. O zaman utançtan yerin dibine girmiş kadar oluruz." diye düşünmüşler.

Ağabeylerinden kötülük beklemeyen Kel, gamsız bir şekilde uyuyormuş. Bu arada Altınbay ile Kümüşbay kardeşlerini dizginle boğup öldürdükten sonra onun cebindeki su şişesini alıp gitmişler.

Zavallı gök aygır, öldürülüp bırakılan sahibinin etrafında dönerek yürümüş de yürümüş. Sakat ayaklarını güç bela sürükleyip aksakallı, altın akıllı ihtiyarın evine gitmiş.^{B540-3} İhtiyar karşısında atı görünce Kel'e ne olduğunu anlamış.

Sonra bahadırlarını çağırıp "Benim uzaklardan gelen dostum Kel bahadırı yolda iki ağabeyi öldürmüş. Şu iki kötüyü gidip yakalayın, diri olarak buraya getirin. Kel'in cesedini de dikkatli bir şekilde alıp getirin." diye buyurmuş.

Atlı bahadırlar dötrnala giderek bu ikisini yakalamaya gitmişler. Epeyce gün geçince hepsi yorgun argın geri dönmüşler. Kel’in ağabeylerine yetişememişler, Kel bahadırı da bulamamışlar.

Aksakallı, altın akıllı ihtiyar “Delikanlıyı öldürünce gömüp gitmişlerdir. Yer üstünde yatsaydı bulunurdu.” diye düşüncelere dalmış.

Sonra iyi iz takip eden bir kurdunu çağırılmış. Kurda ölüsünü bulsa ölüsünü, dirisini bulsa dirisini bulup getirmesini buyurmuş. İyi koku alan kurt buradan uzakta bir yerlerde baştan savma bir şekilde gömülmüş olan Kel bahadırı bulmuş.^{B546-1} Onu sırtında taşıyıp ihtiyara getirmiş.

Aksakallı, altın akıllı dede daha önce Kel’den aldığı hayat suyunu^{E80} cesedin ağzına koymuş. Çok geçmeden Kel bahadır yattığı yerden kalkıp “Ay çok uyumuşum galiba.” demiş.

Sonra ihtiyar “Ne uyuması be, eşek herif! Ağabeylerin seni öldürüp, gömüp gittiler. Olanlar olmuş, zavallı tulpar atın benim eve geldi. Sonra seni kurda buldurdum. Senin verdiği suyu sana içirip seni dirilttim.” demiş.

“Eee, tulparım nerede? O hastalanmıştı, şimdi ne hâlde?” diye Kel sormuş.

“Yok delikanlı, tulparın hasta falan değil. Onun dört toynağına dört çivi çakmışlar. Çivileri çıkarıp atını tedavi ettim. Atın artık ayağının üstüne basabiliyor.” diye cevap vermiş dede.

Sonra aksakallı, altın akıllı dede, Kel bahadıra bir kuş teleği vermiş de “Bu sana lazım olacak. Şaşırıp afalladığında ne istediğini bu telekle yeri sıvazlayarak söylersen, sana ne gerekliyse istediğin şey o anda önüne gelir. Sen bunu çok iyi sakla.” demiş.

Kel bahadır uzak yerlerden kendi memleketine döndüğünde yiyip içmemiş. Acıksa hiç azalmayan çöreğinden yemiş, susasa hiç bitmeyen şerbetli suyundan içmiş. (Tamam, ağabeyleri hayat suyunu almışlarmış ama koynunda sakladığı bu şeylerin varlığını anlamamışlarmış.) Kel uyuyacağı zaman tulpar atını kira otlamaya göndermiş de teleğiyle yeri sıvazlamış. Pamuk yastıklı yumuşak döşeği yayılmış,^{D1473-3} dinleneceği yer hazırlanmış.

Altınbay ile Kümüşbay, Kel bahadırı öldürünce hızlıca kendi evlerine dönmüşler de babalarına övüne övüne “Biz çok cefalar görüp ölen kişiyi diriltten suyu bulduk. Şimdi annemizi dirilteceğiz.” demişler.

“Hay, oğullarım, siz delikanlı aslanlarımsınız! Ama Akılbay nerede, onun başına bir şey gelmesin?” diye babaları sormuş.

Oğulları “O evden çıkıp, biraz gidince bizden geride kaldı. Onun yapığı aygırı bizim atlara ayak uyduramadı. Biz onu bir zaman sonra eve döner diye düşünmüştük.” demişler.

Babası hüzünlenererek “Hay, zavallı, zavallı. Gitme dedim ben ona. Sen bu işin üstesinden gelemezsin, ağabeylerine yük olursun dedim. Sözümü dinlemedi, tek başına gitti yavrucuğum.” diye içini çekmiş.

Oğullarının alıp geldiği hayat suyunu babaları, hanımının ağzına koymuş. Bu suyun birkaç damlası da hanımını diriltmeye yetmiş ama ihtiyar adam onu bunu düşünmeden bitinceye kadar suyu hanımının ağzına dökmüş. Hayat suyunu içtikten az bir zaman sonra ihtiyar kadın gözünü açıp kalkmış da “Ay, çok uzun uyumuşum, niye uyandırmadınız?” demiş

İhtiyar kadına işin nasıl olduğunu anlatmışlar. O hayret edip oğullarına “İşiniz rast gitsin oğullarım, ömür boyu size hayır duası okurum.” diyerek teşekkür etmiş. Küçük oğlunun kaybolmasına annesi çok dertlenmiş. “Beni dirilteyim diye yavrucuğum harap olmuş.” diye ağlamış.

Altınbay ile Kümüşbay’ın ecel ilacını bulup gelerek ölen annelerini diriltme haberi hemen bütün ülkeye yayılmış. Bu haber padişaha da gitmiş. Padişah, komşu ülkeye savaş açmaya, o ülkenin topraklarını almaya hazırlanıyormuş. Geçmiş savaşlarda komşu padişahlığı yenemeyip çok askeri kırılma da de padişah yeniden savaşma fikrinden vazgeçmemişmiş. Ölen kişiyi diriltten suyun bulunduğunu duyunca padişah “İşte, şimdi güç bende, benim askerlerimden kırılanları hayat suyuyla diriltirim.” diye düşünmüş. Padişah hemen Altınbay ile Kümüşbay’ı çağırarak “Ülkemde sizin gibi bahadır delikanlıların bulunmasından çok mutluyum. Hayat suyunu bulmak kolay olmamıştır. Ama siz suyu elinize geçirmeden kalmayın. Delikanlıların şahısısınız. Bundan dolayı sizin ikinize ben general rütbesi veriyorum. Sizin emrinizde askerler olacak. Ancak sizin önünüze şöyle bir şart koyuyorum. Ölüleri diriltten suyun çeşmesinin nerede olduğunu kimseye söylemeyeceksiniz. Söylerseniz başınızı keserim! Şimdi evinize dönün. Hazineinden para alın, hoşça vakit geçirin. Zamanı gelince sizi çağırtacağım.” demiş.

Altınbay ile Kümüşbay hazineden ne kadar gerekiyorsa o kadar para almışlar. General elbiseleri giyip burunları bir karış havada eve dönmüşler.

Bunlar evlenmeye karar vermişler. En güzel iki kızı seçip düğün gününü kararlaştırmışlar. At ulaşan yere at koşturup, mektup ulaşan yere mektup gönderip civar yerlerden konuk çağırmışlar. Kuraycılar, türkücüler, dansçılar, ozanlar getirtmişler.

Belirledikleri düğün günü gelmiş. Düğünün en eğlenceli anında Kel bahadır dönüp gelmiş. Bu kadar çok halkı görünce burada nasıl bir bayram var acaba diye şaşırıp kalmış. Şaşkın şaşkın gezinirken annesini görüp “Anneciğim dirilmişsin.” diyerek sevinmiş. Mutluluğundan ne yapacağını bilememiş.

Annesi de “Çocuğum, yavrucuğum! Seni görmek de nasipmiş.” diye ağlamaya başlamış.

Kel “Anne, burada nasıl bir bayram var? Niye bu kadar çok konuk toplandı?” diye sormuş.

Annesi “Ağabeylerin ölüyü dirilten suyu alıp döndüler. Bana can verdiler. Ağabeylerinin ünü bütün ülkeye yayıldı. Padişah onları general yaptı. Altınbay ile Kümüşbay’ın ikisi de evleniyor. İşte onların düğünü için konuklar toplandı. Oğlum, tam vaktinde döndün. Ağabeylerinin böylesine bir rütbeye erişmeleri, bütün memlekete şanlarının yayılması bizim hepimiz için büyük mutluluk. Ağabeylerin çok itibarlı kişiler olduğu için artık seni kel diye aşağılamazlar.” demiş.

Kel bahadır ne kadar sabırlı bir kişi olsa da ağabeylerinin bu kadar kötü ve yalancı olmalarına dayanamamış. Oradan bir toplanan halka, bir türkücülere bakarak “Durun! Kötü kişileri övdüğünüzü biliyor musunuz?” diye bağırılmış.

Toplanan halk ilk önce ne oldu acaba diye şaşırıp kalmış. Kel sonra konuşmasına devam ederek “Ölen kişiyi dirilten suyu ben buldum. Yaptıkları Kötü bir işten dolayı ayakları kolları bağlanıp zindana atılan ağabeylerimi ben kurtardım. Bana teşekkür etmek yerine atımın toynaklarına çivi çaktılar. Beni uçsuz bucaksız bozkırda yaya bıraktılar. Bunlar neyse de uyuduğum yerde beni boğazladılar. Sonra kesemden hayat suyunu alıp gittiler...” demiş.

Burada Altınbay şaşkınlığını sezdirmemeye çalışıp kibirli bir şekilde konuşmaya başlayarak “Değerli konuklar! Bizim kardeşimizin, siz biliyorsunuz, akli kıt. O, önceden kafasında kurgulayıp ağzına ne gelirse onu söy-

luyor. Onun söyledikleri kafanıza takılmasın. Sizler türkü söyleyip dans etmeye devam edin.” demiş.

Ondan sonra ağabeyinin sözüne Kümüşbay destek çıkararak “Hilekâr Kel, bizim düğünün huzurunu bozmaya çalışıyor. O çok kıskanç, o kadar kıskanç ki bizim yüzümüzü kara çıkarmak istiyor. Onun söylediğine kim inanır! Beni iki ağabeyim boğup öldürdü diyor ama görüyorsunuz işte kendisi sizin aranızda oturuyor.” demiş.

Altınbay ile Kümüşbay, Kel’e gülmek için yaltakçı bir ozana hemen mani söyletmişler. Kendileri de

“Bizim yer tam takır,

Kel’in başı pas parlak,

Kel’in börkü kürksüz,

Aptallığı sonsuz.” diye mani söyleyip dans etmişler.

Altınbay ile Kümüşbay dans etmeyi bırakınca Kel bahadır onlara “Sivrisinekler, işte bunun gibi haşeratlar insanların kanını içiyorlar da kaçıyorlar. Siz böylesine haşeratlardan daha kötüsünüz. Siz insan öldürüp halkı aldatıyorsunuz. Ondan sonra da düğün yapıyorsunuz!” demiş.

Ama Kel kim, generaller kim! Düğün kaldığı yerden devam etmiş. Kel’i de zindana atmışlar.

Ozanlar ise Altınbay ile Kümüşbay’ın önünde yeniden yaltakçılığa, Kel’i gülünç duruma düşüren maniler söylemeye başlamışlar:

“Irmak suyu tatlı,

Kel’in başı takkeli,

Ağabeylerini utandırdı da,

Kel zindana atıldı.”

Yedi gün yedi gece olunca Altınbay ile Kümüşbay, Kel açlıktan ölmüştür diye zindana gidip bakmışlar. Kel bahadira hiçbir şey de olmamış. Sağ selamet oturmaktaymış. Bu hâli görünce yeniden zindanı kilitlemişler. Yedi gün yedi gece daha geçmiş. Artık Kel açlıktan ölmüştür diye zindanı tekrar açıp bakmışlar ki ona yine bir şey olmamışmış. Yarım ay boyunca yemeyip içmeyi, zindanda oturarak ölmeyince Kel bahadira başka türlü bir ceza vermeyi düşünmüşler. Büyük bir meydanın ortasına bir taş türbe

yaptırmışlar. Türbenin ortasında bir kişinin sığabileceği kadar yer bırakıp Kel'i buraya kapatmışlar.

Yıllar geçmiş, Kel bahadırı unutmuşlar. Ancak meydandan ne zaman bir kişi geçse o zaman onu aklına getirmiş.

Bir vakit Altınbay ile Kümüşbay askerlerini toplayıp meydanda büyük bir geçit töreni yapmak istemiş. Ama geçit töreni yapmak için meydandaki taş türbe engel çıkarmaktaymış. Çabucak taş türbenin yıkılıp meydanın hazırlanması emrini vermişler. Emir hemen yerine getirilmiş. Türbenin taşları yıkılacağı zaman askerler gözleriyle ne görsün, Kel yumuşak minderlerin üstünde sağ salim gülerек oturmaktaymış. Bu ne hâl dersiniz, Kel bahadır yedi yıl boyunca koynundaki hiç eksilmeyen çöreğinden yemiş, hiçbir zaman da bitmeyen şerbetli suyundan içmiş. Oturduğu yere de sert olmaması için sihirli teleğiyle sıvazlayıp yumuşak yatak hazırlamış.

Kel'in hâlâ sağ salim olduğunu duyunca ağabeyleri ne yapacaklarını bilemeyip şaşırıp kalmışlar. Uzun bir tartışmadan sonra en güvenilir iki askerlerini çağırmışlar. Onlara Kel'i çok uzaklara dağ taş arasına götürüp dört parçaya ayırıp dört bir tarafa gömmeleri emrini vermişler. Ama askerler Kel'i öldürmemişler. Bitmek tükenmek bilmeyen çöreğiyle şerbetli suyunu almışlar da onu istediği yere gitmesi için göndermişler.

Hiçbir şeyi olmadan kalan Kel bahadır, ölümden kurtulunca epeyce bir vakit dağ taş arasında dolanmış. Hayat suyunun sahibi güzel kızın yanına gitmeyi de düşünmüş. Atı da yiyecek bir şeyi de olmayınca bu fikrinden vazgeçmiş. En sonunda bir komşu memlekete varmış. Orada padişahın yıllık çobanı olarak işe başlamış. Sürüdeki yaşlanan, güçten düşen bütün atları gençleştirmiş.^{D1338.12} Elindeki sihirli teleğiyle atın sırtını sıvazlayınca hayvan oracıkta iyileşip^{D1500.1.33-6} semizleşiyormuş. Şaşırıp kalan saray hizmetlileri bu durumu padişaha yetiştirmişler. Padişah, Kel'i kendisinin hayvan bakıcısı olarak yanına almış. Onunla birlikte ava çıkar da olmuş. Bir vakit avlanırlarken padişah ile Kel çok güzel bir gölün olduğu yere gelmişler. Gölden iki kuğu havalanıp yükseklere uçup gitmiş. Padişah, Kel'in avcılığını sınamak isteyip “İşte şu kuğuların birisini vurup düşürebilir misin?” demiş.

Kel, padişaha “Vurup düşürebilirim ama ben kuğu vurmam. Niçin dersin? Birisini vurursan diğeri dul kalır. Ömür boyu yalnız kalıp çile çeker. Benim avcılığımı çok sınamak istiyorsan öyleyse buyur. Hangi kuğunun, hangi kanadından istediğin bir teleğini vurup düşüreyim?” demiş.

Bu sırada kuğular çok uzaklaşmışlar, belli belirsiz görünüyorlarmış. O zaman padişah “Önden gidenin sağ kanadındaki orta teleğini vurup düşür.” demiş.

Kel bahadır hiç beklemeden bakır başaklı okunu nişanlayıp atmış. Bir zaman sonra padişahın önüne bir telek gelip düşmüş. Padişah, Kel’in avcılığına hayran kalıp ne söyleyeceğini bilememiş. Teleği alıp cebine koymuş.

Avdan dönerlerken bunların üstüne yaman bir kaplan gelmiş. Atlar sıçrayıp zıplamaya başlamışlar. Padişah korkusundan atından düşmüş. O sırada kaplan, padişaha saldırmış. Kaplanın, padişahın boğazına yapışacağı sırada Kel bahadır birdenbire kınından kılıcını çıkarmış. Bir savuruşta yırtıcı hayvanın başını kesmiş. Padişah ise baygın yatmaktaymış. Bu arada Kel bahadır, kaplanın derisini soymuş, padişahın yarasına sarmış.

Padişah kendine gelince “Delikanlı, sen beni ölümden kurtardın. Ben bunu hiçbir vakit unutmam. Ne istersen onu yaparım.” demiş.

Bu beladan kurtulunca avcılar çabucak eve dönmek için acele etmişler. Ama bunların başına başka bir bela gelmiş. Padişahın atı iyice güçten düşüp ayaklarını kaldıramamaya başlamış. O zaman Kel bahadır “Padişahım atları değişelim. Yorulan atını bana ver.” demiş. Atları değişmişler. Kel bahadır tılsımlı teleğiyle padişahın atını sırtından sıvazlayınca yorgun hayvan oracıkta ağızlığını dişleyip dönecekleri tarafa doğru koşmaya başlamış.^{D1500.1.33-7} Padişah buna çok şaşırılmış. Padişah “Bu gerçekten de pek hikmetli bir delikanlıymış.” diye hayran kalmış.

Avdan döndükleri ikinci günde padişah bütün vezirlerini toplamış. Avda gördüklerini, Kel’in akılları alan avcılığını, onun bahadırlığını kelimesi kelimesine anlatmış. Kuğunun kanadından düşürdüğü teleği de kaplanın derisini de göstermiş. Sonra “Yanımda şu delikanlı olmasaydı kaplan beni parçalayıp bırakırdı. Ben bugün bu tahtta oturamazdım. Bugünden sonra bu delikanlıyı baş vezirim yapıyorum. Küçük kızımı da ona veriyorum.” demiş.

Kel bahadırı ne vezir olması ne de padişahın kızını alması hiç ilgilen-dirmemiş. O, hayat suyunun korunduğu saraydaki güzel kızı özlediğinden yalnız onu düşünüyormuş.

Kel bahadırın hayat suyunu alıp saraydan gitmesinin üzerinden sekiz yıl geçmiş. Ondan hamile kalan güzel kız gece gündüz umutla Kel’i bek-

lemiş. Onun gidişinden dokuz ay sonra çok güzel bir kız çocuğu dünyaya getirmiş. Annesi ona Gevher (Elmas) ismini koymuş.

Çocuk büyüdükçe “Anne, benim babam nerede, niye eve dönmüyor?” diye sormaya başlamış.

Annesi “Baban çok uzak yollara gitti, yakında döner.” diye kızını avutmuş. Annesi kızına bakıp çok hüzünlenmiş, Kel’i de çok özlemiş. Onu bekleye bekleye şaşkınlanmış. Sonra Kel’e şöyle bir mektup yazmış: “Bundan sekiz yıl önce benim sarayıma bir delikanlı gelip ölen kişiyi diriltten hayat suyundan alıp gitmişti. İşte bu mektubu alır almaz bu delikanlı hiç gecikmeden benim sarayıma gelsin. Gelen delikanlıya iyilikten başka bir şey olmayacak. Ama o delikanlı benim sarayıma gelmeyi kabul etmezse onun ülkesini, evini dünyayı yakıp kavuran ateşlere salacağım.”

Kız mektubu saraydaki kuşlardan^{B291.1} birinin ağzına yerleştirmiş. Kuş uzaklara uçup gitmiş. İşte kuş, Altınbay ile Kümüşbay’ın yaşadığı sarayın penceresinden girerek mektubu masanın etrafında oturan kişilerin önüne bırakmış. Sonra kuş pencerenin dibindeki çiçeklere gidip konmuş. Mektubu ilk önce Altınbay, onun ardından Kümüşbay okumuş. Sonra mektubu ceplerine koymuşlar.

Toplantıdaki generaller “Mektupta ne yazılmış, niye çok şaşırdınız? Yoksa bir padişah bize savaş mı açıyor?” diye sorular yöneltmişler.

Altınbay ile Kümüşbay mektubu okuyup, mektubu göstermeden yapamamışlar. Uzun bir tartışmadan sonra “Ya Altınbay, ya Kümüşbay çabucak yola çıkmalı.” diye bir karara varmışlar.

O zaman Altınbay “Kümüşbay kardeşim, sen daha gençsin, sen git!” demiş.

“Sen daha büyüksün, tecrübelisin de, sen git!” diye cevap vermiş Kümüşbay. Generaller de “Altınbay gitse daha iyi olur.” demişler.

Ne yapsın Altınbay, istemese de yola çıkmış. Ama kendisi de nereye gideceğini bilememiş. O vakit mektubu getiren kuş gelip Altınbay’ın önünden uçarak gitmeye başlamış. Altınbay önce bunu dikkate almasa da daha sonra bu kuşun kendisine yol gösterdiğini anlamış. Kuşun ardından kalmayıp gitmiş de gitmiş. Uzun bir yol gittikten sonra çağırılan yere ulaşmış. Saraya gelip girmiş.

Altınbay’ı görünce küçük Gevher sevincinden “Anne, anneciğim! Babam döndü, babam!” diyerek bağırmış.

Kapının dibinde mum gibi dimdik duran generali gözleriyle süzerek “Yok kızım, bu senin baban değil.” demiş kız. Sonra generale “Sen kim oluyorsun, nasıl bir iş için buraya geldin?” diye sormuş.

“Ben gönderdiğin mektupla alakalı olarak geldim.” diye Altınbay cevap vermiş.

“Kardeşlerin var mı?”

“Var.”

“Kaç tane?”

“İki.”

“Eee, niye benden hayat suyunu alıp giden kardeşin gelmedi?”

“O çok kötü hastalandı, onun için beni gönderdi.”

Sarayın sahibi, içerdeki odaya girip küçükçe bir şişeye hayat suyu doldurup gelmiş de “Hasta kardeşine işte bu ilacı içirin, anında iyileşir. Kendisi hiç gecikmeden benim yanıma gelsin! Eğer benim isteğimi yapmazsanız bu aydınlık dünyada gezerim diye düşünmeyiniz!” demiş.

Şaşırıp kalan Altınbay “Her şey senin istediğin gibi olur.” demiş. Ama kendisi ne yapacağını bilemeden dönüp gitmiş. Dönünce “Niye ben çok düşünüyorum? Bu belayı Kümüşbay’ın üstüne yıkmak gerek. Hayat suyu sarayına onu göndermeli ki o nasıl istiyorsa öyle cevap versin haydi!” diye düşünmüş.

Kardeşi Kümüşbay’a “Kardeşim, hayat suyunun bulunduğu sarayın sahibi seni çağırırdı. Hemen bugün yola çık!” demiş.

Kümüşbay hiç gitmek istemese de “İnat edersem bana korkak diye bakarlar.” demiş de aynı gün yola çıkmış. Sihirli saraya varınca onu ilk önce Gevher görmüş. Gevher yine babasının döndüğünü söylemek için annesini çağırmaya gitmiş.

Annesi “Yok kızım, bu da baban değil.” demiş. Sonra Kümüşbay’a bakarak “Hayat suyunu alıp giden delikanlının kendisi niye gelmedi? Ben onu çağırılmıştım.” demiş.

“O, şu zamanda öldü.” diye Kümüşbay pat diye söylemiş.

O zaman hayat suyunun sahibi çok fena öfkelenerek “Aydınlık dünyada yaşayayım diyorsanız buraya ölen kardeşinizin kemiklerini toplayıp getirin!” demiş.

Kümüşbay başını eğip derin düşüncelere dalmış. Sonra dönüp gitmiş. Dönünce saray sahibinin fermanını Altınbay’a söylemiş. İki kardeş, Kel’i dört parçaya ayırıp dört kabre gömmelerini buyurdıkları askerlerini çağırarak “Çabucak Kel’in kemiklerini kazıp buraya getirin!” diye emir vermişler.

Askerler “Nasıl bir ceza vereceksiniz sevgili kardeşinize? Yalnız biz Kel’i öldürmedik. O sağ olmalı.” demişler.

Bu haberi duyunca Altınbay ile Kümüşbay büsbütün yıkılmışlar. Ne yapacaklarını bilemeden gezinmişler. Sonra “Kel’i bulup getiren kişiye kendisi kadar altın vereceğiz.” diye her yere haber salmışlar. Arayıcılar göndermişler. Bu haber Kel’in baş vezir olduğu padişahlığa da ulaşmış. Padişah, Kel’i ağabeylerine verip onun kendisi kadar altını almaya pek meraklanmış. Ama bu girişimi boşa çıkmış. Niçin derseniz, haberin geldiği gün Kel, padişahın sarayını bırakıp sevdiğini aramak için çıkıp gitmişmiş.

Kel hayat suyu sarayına gelip girince küçük Gevher ona “Sen de mi benim babam değilsin?” diye sormuş.

Kel ne söyleyeceğini bilemeden dururken çocuğun annesi gelerek “İşte, bu tam senin baban oluyor kızım.” diyerek Kel’in kucağına atlamış. Çocuk da “Babam!” diye bağırarak Kel bahadırın boynuna sarılmış. Onlar mutluluklarından bir zaman konuşmadan durmuşlar. Kel bahadır, eşine de kızına da sımsıkı sarılmış. Bu gerçek mi rüya mı diye düşünmüş. Biraz sakinleşince hanımı, Kel’i bundan sekiz yıl önce karşılaştıkları bahçedeki büyük odaya alıp gitmiş. Eşine her şeyi sormuş. Kel bahadır başından geçenleri döküp saçmadan bir bir anlatmış.

Bunların kavuşmasının üzerinden üç gün geçince Altınbay ile Kümüşbay saraya gelmiş. Onlar hayat suyunun sahibi olan güzel kadının önünde başlarını eğerek “Kel’in ne ölüsünü ne de dirisini bulabildik. Bütün suç bizim ikimizde. Nasıl bir ceza verirsen ver, biz razıyız. Biz buraya cezamızı çekmeye geldik.” demişler.

Sarayın sahibi bu sözleri dinlemiş de “Cezanızın hükmünü vermeyeceğim. Size cezayı benim eşim verecek.” diyerek karşı odadan Kel’i yanlarına çağırması. Ağabeyleri ömür boyu eziyet ettikleri kardeşlerini görünce korkularından bayılmışlar. Onları kendine getirmek için gölden hayat suyu aldıkları boş şişeyi koklatmışlar.

Sonra Kel “Ben size burada hüküm vermeyeceğim. Hükümü bizim memlekette vereceğim.” demiş.

Bu sırada sarayın kapısının önüne acayip büyük boynuzlu öküzün yanına yel arabası gelip durmuş. Yel arabasının bir vagonuna hanımı ve çocuğuyla birlikte Kel’in kendisi, diğer vagonuna Altınbay ile Kümüşbay binmiş. Sonra yerin üstünde toz toprak kaldırarak gitmişler. Kel bahadır döndüğünde babası ölmüşmüş. Ecelin dokunamadığı annesi ise iyiymiş.

Bütün halkı meydana toplamışlar. Kel bahadır halkın önüne çıkarak “Ben Akılbay, siz bana Kel diyorsunuz. İşte bu güzel, benim hanımım, hayat suyu padişahının kızı. İşte bu çocuk, bizim kızımız Gevher. Eee, işte bu iki pislik de benim ağabeylerim Altınbay ile Kümüşbay. Şimdi bu iki pislik size güzel şeyler söylemeyecek. Haydi, söyleyecek ne sözünüz varsa söyleyin.” demiş.

Sonra Altınbay ile Kümüşbay, Kel bahadıra yaptıkları kötülükleri, zalimlikleri birer birer anlatmışlar. “Biz bunları Kel’in akıllılığını, bahadırılığını kıskanıp, annemizin önünde, halkın karşısında iyi adla anılıp halka iyi görünmek için yaptık. Yaptığımız suçları kabul ediyoruz. Nasıl bir ceza vermek isterse biz o cezaya hazırız.” demişler.

Sonra Kel “Bunlara nasıl bir ceza vermeli?” demiş.

Halk “Dizginle boğup öldürmeli!”

“Diri diri taş türbenin içine oturtmalı!”

“Dört parçaya bölüp gömmeli!”

“Akılbay nasıl bir hüküm verirse buna razı olunmalı!” diye bağırmişlar.

Akılbay şöyle bir hüküm vermiş: “Cemaat, Altınbay ile Kümüşbay beni bir şekilde öldürmeyi beceremeyince kendilerinin güçsüzlüklerini gösterdiler. Ama şimdi ben onları öldürürsem işte o zaman ben kendi güçsüzlüğümü göstermiş olurum. Bu iki kötü, benim için korkunç değil. Artık sizin için de onların bir korkunçluğu yok. Böyle olunca biz onları öldürmeyelim. Ama bugünden sonra ikisini de kendi aramızdan kovalım.” demiş.

Halk bu hükme razı olmuş.

Altınbay ile Kümüşbay başta “Ölümden kurtulduk.” diye çok sevin-seler de halktan ayrılıp sadece ikisi birlikte kalınca ne yapacaklarını bile-

meyip, şaşırıp kalmışlar. Askersiz kalan generaller bozkıra gidip kaybolmuşlar.

O sırada meydanın ortasına yel arabası gelip durmuş. Kel bahadır ölmek bilmeyen annesiyle ve halk ile vedalaşıp bir yanına güzel hanımını diğer yanına güzel kızını bindirip gitmiş. Nereye gittiği belli değilmiş. Ama şurası malummuş. Akıllı Kel nerede ihtiyaç duyulursa tam oraya yel gibi yetişip gelirmiş.^{D2122}

3.8.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 8

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 8

B184.1.1. Horse (mule) with magic speed / *Sihirli bir hızla sahip olan at (katur)* BOM: 8

D343- Transformation: horse to person / *Atın insana dönüşmesi* (MEK) BOM: 8

N825.2. Old man helper / *Yardımcı ihtiyar adam* BOM: 8

D412.4-1. Transformation: ordinary horse to Legendary / *Sıradan atın efsanevi at Tulpara dönüşmesi* (MEK) BOM: 8

D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* BOM: 8

F989.17. Marvelously swift horse / *Olağanüstü hızlı at* BOM: 8

H1321.1. Quest for Water of Life (water which will resuscitate) / *Ölen kişiyi yeniden diriltmek için hayat suyunu aramaya çıkma* BOM: 8

B41-3. Tulpar. Winged, flying and talking horse believed to get out of the bottom of the sea / *Tulpar. Denizin dibinden çıktığına inanılan kanatlı, uçan ve konuşan mitolojik at* (MEK) BOM: 8

D1021. Magic feather / *Sihirli kuş tüyü (telek)* BOM: 8

F771.1.1. Golden castle (palace, house) / *Altın kale (saray, ev)* BOM: 8

F771.1.6. Crystal castle (palace, house) / *Cam kale (saray, ev)* BOM: 8

D1132. Magic palace / *Sihirli saray* BOM: 8

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi* (MEK) BOM: 8

B15.3.0-3. Ox with giant horn / *Devasa boynuzlu öküz* (MEK) BOM: 8

B16.1.2. Devastating dog (hound) / *Öldürücü (yok edici) köpek (tazı)*
BOM: 8

F713. Extraordinary pond (lake) / *Olağanüstü göl (gölet, gölcük)*
BOM: 8

B102.4. Golden fish 7 / *Altın balık* BOM: 8

B170. Magic birds, fish, reptiles, etc. / *Sihirli kuşlar, balıklar, sürüngenler vb.* BOM: 8

D950. Magic tree / *Sihirli ağaç* BOM: 8

F575.1. Remarkably beautiful woman / *Dikkat çekici güzel kadın*
BOM: 8

D1118-2. Magic wind car / *Sihirli rüzgâr arabası* (MEK) BOM: 8

D1162. Magic light / *Sihirli ışık (nur)* BOM: 8

D1652.1.2. Cake magically increases / *Çöreğin sihirli bir şekilde çoğalması* BOM: 8

D1652.2-1. Inexhaustible magic water syrup / *Bitmek tükenmek bilmeyen sihirli su şerbeti* (MEK) BOM: 8

D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli seyahat* BOM: 8

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* BOM: 8

B540-3. Helpful horse rescues his owner / *Yardımsaver atın sahibini kurtarması* (MEK) BOM: 8

B546-1 Wolf searches for dead man / *Kurdun ölü adamı araması* (MEK) BOM: 8

E80. Water of life. Resuscitation by water / *Hayat suyu. Su yoluyla dirilme* BOM: 8

D1473-3. Magic feather furnishes clothes (bedclothes) / *Sihirli kuş tüyünün (telek) yatak takımları sunması* (MEK) BOM: 8

D1338.12. Rejuvenation by magic feather / *Sihirli kuş tüyü (telek) aracılığıyla gençleştirme* BOM: 8

D1500.1.33-6. Magic feather cures disease / *Sihirli kuş tüyünün (telek) hastalıkları tedavi etmesi* (MEK) BOM: 8

D1500.1.33-7. Magic feather gives strength / *Sihirli kuş tüyünün (telek) güç vermesi* (MEK) BOM: 8

B291.1. Bird as messenger / *Bir haberci olarak kuş* BOM: 8

D2122. Journey with magic speed / *Sihirli bir hızla seyahat* BOM: 8

3.9. MUTLULUK GÖLÜ

3.9.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir dede ile bir nine varmış. Onların üç oğlu olmuş. Büyüğü Ölgörbay, ortancası Kınğırbay, küçüğü Yılğırbay imiş. Bunlar fakir olsalar da kendi hâllerince güzel ve sakin bir hayat sürüyorlarmış.

Bir gün babaları “Şimdi siz delikanlı oldunuz. Kendi işinizi yapmanızın, kendi mutluluğunuzu bulmanızın vakti geldi sayılır.” demiş. Sonra dedenin üç oğlu üç ata binip mutluluklarını aramak için çıkıp gitmiş.

Ölgörbay sol tarafa gitmiş. Az gitmiş uz gitmiş, dönüp bakmış ki arpa boyu bir yer gitmiş. Gide gide bir aç kurda rastlamış.

Hâlsizliğinden aç kurt dile gelerek^{B211.2.4.} “Ben uzun zamandır hasta yatıyorum. Kendim de yavrularım da aç. Yardım etsene, delikanlı.” demiş.

Ölgörbay “Seninle benim işim olmaz. Kendi yavrunu kendin doyuramayınca kurtluğun batsın!” demiş de kendi yoluna devam etmiş.

Kınğırbay sağ tarafa gitmişmiş. O, bir ayağa rastlamış. Aç olan ayı^{B211.2.3.} ondan yardım istemiş. Kınğırbay selam bile vermeden atıyla dörtlüğe gitmiş.

Yılğırbay dümdüz gitmişmiş. O, aç bir tilkiye rastlamış. Yılğırbay tilkinin hâlini görünce durmuş. Tilkinin ne söyleyeceğini beklemeden okunu almış da başının üstünde uçan bir kartalı vurmuş. Kartal pır pır ederek yere düşmüş. Yılğırbay kartalın yanına varınca kartal dile gelerek^{B211.3-10.} “Bahadır delikanlı, uzun süredir ölemiyordum, aptal aptal geziyordum. Beni vurarak iyi ettin. Şimdi ben rahat rahat öleceğim. Benim bir teleğimi yolup al. Aldığın bu teleği gözün gibi sakla. G gerektiğinde teleği havaya kaldırıp sana gerekli olan şeyi iste.” demiş.^{B455.3.}

Yılğırbay, vurduğu kartalı tilkiye vermiş. Sonra kartalın bir teleğini alıp daha da uzaklara gitmiş. Yılğırbay gitmiş de gitmiş.

Ölgörbay kendi yoluna devam etmiş. Gide gide kör bir ihtiyar adama rastlamış. O, Ölgörbay'a "Oğlum biraz ileride üç yol var. Beni ortadaki yola bıraksana. Sonra ben kendim giderim." diye rica etmiş.

Ölgörbay "Dede, benim yolum çok uzun, vaktim yok. Kendi işini kendin gör." demiş. Sonra ileriye hızlıca gitmek için atına vurmuş. Ama atı bir adım öne gidiyor, on adım arkaya çekiliyormuş.^{D2072.0.2.1} Ölgörbay şaşırılmış. Atına öfkelenmiş de "Dede, bu ne hâl?" diye sormuş.

Dede^{D1711} ona "Oğlum senin yardıma ihtiyacın yok. Haydi, kendi yoluna devam et." demiş de onu göndermiş.^{D730}

Bu sırada Kınğırbay da eziyet çekerek giderken bir kara ormana girmiş. Burada bir nineye rastlamış. Nine "Oğlum ile gelinim beni bu ormana bırakıp gitti. Perişan oldum." diye ağlamış.

Kınğırbay "Nine benim yolum çok uzun, vaktim yok. Kendi işini kendin gör." demiş de durmadan yoluna devam etmek istemiş. Atına bir vurmuş, atı on adım yerin dibine girmiş. At oradan çıkamamış.

Şaşırıp kalan Kınğırbay "Nine, sen tılsımlı gücünle beni mağdur etme. Beni bırakıp gönder." demiş. Delikanlı çok yalvarınca nine yaptığı tılsımı bozmuş. Delikanlı mutluluğunu aramak için daha uzaklara gitmiş.

Yılğırbay da kendi yoluna devam etmiş. Yolda güzel şeyler düşünerek giderken kara ormandan bir ses duymuş. Bu sese bakmaya gitmiş. Varınca görmüş ki bir kavağın dibinde bir erkek çocuk oturmaktaymış. Çocuğun çevresinde on iki başlı bir dev^{G361.1-7} dolanıyormuş. Yılğırbay bütün gücüyle çelik kılıcını savura savura devle dövüşmeye başlamış. Dev, ateş saçmış.^{G125-1} Yılğırbay zorlanmış, gücü de tükenmeye başlamış. O sırada aklına kartalın teleği^{D1021.1-1} gelmiş. Koynundan teleği çıkarıp yukarıya bakarak "Bana güç ver!" diye bağırmasıyla birlikte gücü artmaya başlamış. Kısa sürede çok güçlenmiş.^{D1400.1.19-1} Sonra devin on iki başını kılıçla kesip^{G512.1.2} üst üste yığıp da çocuğu kurtarıp^{G550} yanında alıp gitmiş.

Bu şekilde üç kardeş argın yorgun, acılar çekerek mutluluklarını aramışlar. Yolda onlar çeşitli olaylarla karşılaşmışlar. Zorluklar atlatıp daha da uzaklara gitmişler.

İşte Ölgörbay bir eve rastlamış. Evde bir nine oturuyormuş. Ninenin yiyecek bir şeyi olmadığından zayıflayıp güçten düşmüşmüş.

Ölgörbay “Nine ben mutluluğumu arıyorum. Acıktım, karnımı doyurur musun?” demiş. Sonra uykuya dalmış. Uyurken bir rüya görmüş. Güya, küçük kardeşi Yılğırbay çok şanslı, yardımsever ve şefkatliymiş. Bu yüzden herkes onu çok seviyormuş. Uyandığında masada bir sürü yiyecek varmış, hatta yol için de bir çıkın hazırlanmışmış. Ölgörbay yiyip içmiş, nineye çok teşekkür edip kendi yoluna gitmiş.

Kıngırbay da kara ormanda böyle bir eve rastlamış. Orada yarı aç yarı tok bir nine yaşamaktaymış. Kıngırbay da burada ağabeyi gibi bir rüya görmüş. Karnını doyurup güç topladıktan sonra o da yoluna devam etmiş.

Yılğırbay yanına aldığı çocukla birlikte giderken o da böyle bir eve rastlamış. Evde dişleri düşmüş, insan kılığında çıkmış zayıf bir nine oturmaktaymış. Eve girince Yılğırbay hâl hatır sormuş da “Nine, şu çocuğun karnını doyurmak için yiyecek bir şeyin var mı?” demiş.

Nine “Yok çocuğum, ben de aç oturuyorum. İki üç gün önce Ölgörbay ile Kıngırbay isminde iki yolcu bütün yiyeceğimi yiyip gittiler.” demiş.

Sonra kartalın teleği Yılğırbay’ın aklına gelmiş de dışarı çıkıp gökyüzüne bakarak “Yiyecek olsaydı!” diye bağırılmış. Sonra dediği olmuş. Ninenin evinde ne yiyecek istersen o yiyecek önüne gelmiş.

Nine, delikanlının karnını doyurmuş. Sonra ona çeşit çeşit yolluk hazırlamış. Ardından delikanlıya teşekkür edip onu yolcu etmiş.

Bir zaman sonra Yılğırbay yanındaki çocuğu annesine babasına getirip teslim etmiş. Aile tek çocuklarına kavuştuğundan sonsuz mutluluk yaşamış. Yılğırbay’a ne kadar hediye verseler de az gibi olmuş.

Sonra çocuğun babası “İşte burada bizim taraflarda gümüş sulu bir göl^{F713-1}. var. O, zezem sulu^{V134-1}. mutluluk gölü. Gölü on iki başlı dev üç yüz doksan dokuz yıldan beri insanlara bir damla su vermeden koruyor. ^{G132-} Ormana meyve toplamaya giden çocukların arasından benim oğlumu işte bu dev kaçırdı. ^{G420}. Ama sen, bahadır delikanlı bu devin başını aldın. İşte sana bir şişe. Mutlu olayım dersen mutluluk gölünden bu şişeyi doldur. Bizi mutlu ettiğin için ben sana bundan daha büyük bir hediye veremiyorum.” demiş.

Yılğırbay şişeyi almış da bu göle doğru gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş, iğne boyu kadar yer gitmiş. Gide gide yayılarak yatmakta olan mutluluk gölüne ulaşmış. Atından inmesiyle birlikte Yılğırbay’ın iki ağabeyi de gelmiş. Üç kardeş karşılaşmış. Başlarından geçenleri anlatmışlar.

Büyük ağabeyi Ölgörbay “Ben o mutluluk denilen şeye rastlayamadım. Her daim mutsuzluk, aç kurt mu desen, yarı tok yarı aç insanoğlu mu desen, hep böyle şeylerle karşılaştım.” demiş.

Ortanca ağabeyi Kınğırbay “Dünya fakirlerle dilencilerle dolmuş. O kadar çok yer gezdim ama mutluluk denilen şeyi görmedim.” demiş.

En son Yılğırbay “İnsanlara şefkat eli uzatmamışsınız, yorgun gezen canlılara yardım etmemişsiniz. Mutluluğa rastlamışsınız da siz ondan kaçıp durmuşsunuz. Ağabeylerim ben kendi mutluluğuma eriştim. Şu göl, mutluluk gölüdür. Her kim onun suyundan içerse mutlu olurmuş. Ben bu gölden bir şişe mutluluk suyu alıp babamla annemin yanına döneceğim.” demiş.

Ölgörbay ile Kınğırbay mutluluk gölünü görünce akılları gitmiş. Sonra onlar “Mutluluk suyundan bir şişe doldurup alsak olmaz mı ki! Önce ortasına gidip doyasıya içelim. Sonra dalıp dalıp yüzelim. Ardından da mutluluk suyundan bir tulum doldurup öyle dönelim.” demişler de zıplayarak göle girmişler. Şişinceye kadar sudan içmişler, güçleri kalmayınca kadar yüzmüşler. Gölün en derin yerlerine dalıp dalıp çıkmışlar. Bir daha daleceklermiş ki güçleri kalmadığından bayılmışlar. Battıkları yerden çıkamayıp orada ölmüşler.

Beklemiş beklemiş, ağabeyleri çıkmayınca Yılğırbay ne yapsın, bir şişe mutluluk suyu doldurmuş. Suyu kendi içmek için değil de annesi ile babasına içirip onları mutlu etmek için almış. Sonra hızlıca doğduğu yere dönüp gitmiş.

3.9.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 9

B211.2.4. Speaking wolf / *Konuşan kurt* BOM: 9

B211.2.3. Speaking bear / *Konuşan ayı* BOM: 9

B211.3-11. Speaking eagle / *Konuşan kartal* (MEK) BOM: 9

B.455.3. Helpful eagle / *Yardımsaver kartal* BOM: 9

D1711. Magician / *Sihirbaz (Büyücü)* BOM: 9

D2072.0.2.1. Horse enchanted so that he stands still / *Atın hareketsiz kalması için büyülenmesi* BOM: 9

D730. Disenchantment by submission / *Boyun eğme yoluyla büyüünün çözümlmesi* BOM: 9

G361.1-7. Twelve headed ogre / *On iki başlı dev* (MEK) BOM: 9

G125-1 Ogre has fire power / *Devin ateş gücüne sahip olması* (MEK) BOM: 9

D1021.1-1. Magic eagle’s power in one feather / *Sihirli kartalın gücünün bir tüyde olması* (MEK) BOM: 9

D1400.1.19-1. Magic eagle feather gives power over enemy / *Sihirli kartalın tüyünün düşmanın üstesinden gelmek için güç vermesi* (MEK) BOM: 9

G512.1. Ogre killed with knife (sword) / *Kılıçla devin öldürülmesi* BOM: 9

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* BOM: 9

G550. Rescue from ogre / *Devden kurtarma* BOM: 9

F713-1. Extraordinary silver pond (lake) / *Olağanüstü gümüş göl* (MEK) BOM: 9

G132- Ogre controls water-supply / *Su dağıtımının dev tarafından kontrol edilmesi* (MEK) BOM: 9

G420. Capture by ogre / *Dev tarafından kaçırılma* BOM: 9

V134-1. Sacred wells / *Kutsal kuyu (Zemzem)* (MEK) BOM: 9

3.10. ALTINSAÇ

3.10.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda, bundan çok uzun yıllar önce tam kara ormanın ortasında yaşayan bir avcı varmış. Onun Üteğol isminde bir oğlu olmuş. Oğlan iki yaşına gelince annesi ölmüş. Üteğol’u babası büyütmüş. Onlar birlikte şöyle böyle on beş yıl daha yaşamışlar. Üteğol delikanlı olmuş. O küçük yaşlarından beri babasıyla ava gittiğinden usta bir avcı olarak yetişmiş.

Bir gün Üteğol ile babası ava gitmişler. Aniden ağaçların arasından çok büyük bir ayı çıkmış. Ayı yaşlı avcının üstüne saldırmış. Delikanlı yetişememiş, onun üstüne de başka bir ayı çıkmış. Üteğol kendisine saldıran

ayıyı öldürmüş. Diğer ayı babasını fena hâlde yaralamışmış. Babası bu yaralanmadan kurtulamayıp ölmüş. Yetim kalan Üteğol bu kederli yeri bırakıp komşu köye iş aramaya gitmiş. Üteğol çok kötü bir ağanın yanında ırgat olmuş. Ağanın verdiği işleri yapmaktan yorgun düşmüş.

Bir gün ağa bir büyücüden,^{G200} güya altın balık etini yersen, ne kadar canlı varsa onların konuşmalarını anlamanın mümkün olduğu haberini duymuş. Ağa, Üteğol'a ırmağa gidip altın balığı tutup gelmesini buyurarak "Alıp gelmezsen başını keserim." demiş.

Uzun bir aramadan sonra Üteğol'un ağına altın balık^{B102.4} düşmüş. Üteğol balığı alıp ağasına gösterince ağa çok sevinmiş. Hemen pişirmesini buyurarak "Yalnız dikkat et! Bir lokmasını bile yeme yoksa öldürürüm!" demiş.

Üteğol balığı pişirmiş. Sonra tuzu fazla mı oldu diye balığın kuyruğunu kesip tadına bakmış. Balığın tadı çok lezzetliymiş. O kadar lezzetliymiş ki kendini tutamayıp yemeğe başlamış. O sırada onun yakınına bir sinek vızıldayarak gelip "Bana da yedir, ben çok uzaktan geldim. Seni uzaktan gördüm." demiş.^{B217.1-3}

Delikanlı, sineği de doyurmuş. Sinek çok teşekkür etmiş. Sonra gerektiği vakit yardım edeceğine söz vermiş, vızıldayarak uçup gitmiş.

Üteğol balığı yiyip bitirmiş. Sıradan bir balığı pişirip ağaya yedirmiş. Yedikten sonra ağa türlü türlü kuşun kurdun konuşmalarını dinleme keyfini düşünüp at koşumlatıp ormana gitmiş. Fakat kuşların konuşmalarını hiç anlamamış. Üteğol'dan oç almaya karar vermiş. Kısa bir süre sonra ağanın hanımı ölmüş. Ağa ne zamandır çok uzaklarda bir yerde yaşayan bir padişahın Altınsaç isminde, fidan boylu, çok güzel bir kızının olduğunu işitiyormuş. "Ne pahasına olursa olsun, Altınsaç'ı getir." demiş ağa.

Delikanlı kaygı içinde yola çıkmış. Yolda giderken bir ağacın dibinde karınca yuvasının yandığını görmüş. Zavallı karıncalar nereye gideceklerini bilemeyip etrafta koşuşturuyorlarmış. Üteğol onlara acıyıp yangını söndürmüştü. Karıncalar teşekkür edip gerektiği vakitte yardım etmeye söz vermişler.

Üteğol daha da gitmiş. Giderken bir ağacın dibinde yuvalarından düşen iki saksagan yavrusu görmüş. Onlar cıvıldaşarak yardım istiyorlarmış. Üteğol onları yuvalarına geri koymuş. Onlar da teşekkür etmiş, gerektiği vakitte yardım etmeye söz vermişler.

Üteğol daha da gitmiş. Giderken bir ırmağın kıyısında iki balıkçının kan ter içinde kavga ettiklerini görmüş. Onların yanına gelince kavganın sebebini anlamış. Onlar altın balık için dövüşüyorlarmış. Üteğol pek çok para verip altın balığı satın almış, onu suya bırakmış. Altın balık teşekkür edip gerektiği vakitte yardım etmeye söz vermiş, yüzerek gitmiş.

Pek çok sıkıntı gördükten sonra Üteğol o padişaha ulaşmış. Padişah, onun sözünü dinledikten sonra delikanlıya üç şart koymuş. “Bunları yapabilirsen kızı alıp gidersin. Birinci şartım şu: Altınsaç, arkadaşlarıyla eğlenip gezerken kolyesinin bağı koptu. Kolyenin pek kıymetli mercanları düşüp kayboldu. Mercanlar o kadar küçük ki aradık taradık ama bulamadık. Sen mercanları bul.” demiş padişah.

Üteğol çok kaygılanıp yol için hazırlanmış. Bir çare bulamadan gezinirken ona daha önceki karıncalar yardım etmeye gelmiş.^{B481.1.} Onlar otların dibindeki bütün mercanları bulup vermişler. Delikanlı mercanları alıp padişaha teslim etmiş. Padişah çok şaşırılmış.

Sonra padişah ikinci şartını koymuş. “İkinci şartım şu: Altınsaç arkadaşlarıyla ırmakta sandal gezintisi yaparken yüzüğünü düşürmüştü. Biz aradık taradık ama bulamadık. Sen yüzüğü bul.” demiş padişah.

Üteğol ırmağın yanına varmış. Çok kaygılı bir şekilde otururken daha önceki altın balık^{B102.4.} yardıma gelmiş.^{B470.} O, altın yüzüğü bulmuş, getirip Üteğol’a vermiş. Padişah buna da çok şaşırılmış.

Sonra padişah üçüncü şartını koymuş. “Üçüncü şartım şu: Can alıp can veren şifalı suyu bulup getir.” demiş padişah.

Üteğol çok kaygılanmış. Ne yaparsam şimdi diye şaşkın şaşkın gitmiş. Böyle düşünerek kara ormanın içine gelmiş. Bir ağacın dibinde düşünüp otururken daha önceki saksığan yavruları yardıma gelmişler.^{B451.6.} Onlar yedi ırmakla yedi dağı aşır Üteğol’a şifalı suyu^{D1242.1.} alıp getirmişler. Fakat padişah bu suya inanmamış. Sınayıp görmek istemiş. Bir ihtiyar hizmetçisini getirtip can alan suyu onun üzerine serpmiş. Suyu serpmesiyle ihtiyar hizmetçi ölmüş. Sonra diriltlen suyu serpmiş, ihtiyar hizmetçi dirilmiş.

Şimdi de padişah, Üteğol’un önüne son bir sınav koymuş. “İşte senin önünde aynı elbiselerden giymiş birbirine benzeyen on iki kız var. Onların arasından Altınsaç’ı bul.” demiş. Üteğol daha da şaşırıp kalmış.

O sırada onun kulağına daha önceki sinek gelip konmuş da “Ben yardım ederim.” diye vızıldayarak söylemiş de çabucak uçup gitmiş.

Sinek, kızların şalının altına bir bir girip Altınsaç'ı bulmuş. Sonra gelip Üteğol'un kulağına konarak "Haydi gidelim, kızın yanına vardığımızda ben sana masaya vurmanı söylerim." demiş.

Üteğol sineğin yardımıyla^{B483}. Altınsaç'ı bulmuş. Sonra padişah ile vedalaşıp, kızı alıp gitmiş. Pek çok cefalar görüp, pek çok azaplar çektikten sonra kızı ağaya getirmiş. Ağa, Üteğol'un geç kalmasına öfkelenip onun başını kestirip ahıra atmış.

Altınsaç yolda Üteğol'u sevmiş. Üteğol ile vedalaşmak için ağadan izin istemiş. Ağa gönülsüzce razı olmuş.

Altınsaç ahıra girince can veren suyu serpmiş. Üteğol eskisinden de yakışıklı,^{D1337.1.2.} dinç^{D1335.2.2.} bir delikanlı olmuş. Onlar el ele ahırdan çıkınca ağanın içi gitmiş. O da Üteğol gibi ölüp yeniden dirilip daha da çok yaşamak istemiş. Hemen kendi başının kesilmesini emretmiş. Ağanın başını kesmişler. Kesmişler ama sonra onu diriltmemişler. Ağayı alıp gömmüşler. Üteğol onun yerine ağa olmuş. Altınsaç ile birlikte hayatlarına devam etmişler.

Bununla masalımı bitirip cadıya bir kaşık tuzla bir kaşık ekme alıp verdim. (Böyle diyerek bitirirler bizim taraflarda masalı.)

3.10.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 10

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 10

B102.4. Golden fish / *Altın balık* BOM: 10

B217.1-3. Animal languages learned from eating fish / *Yenilen bir balık sayesinde hayvan dilini öğrenme* (MEK) BOM: 10

B481.1. Helpful ant / *Yardımsaver karınca* BOM: 10

B470. Helpful fish / *Yardımsaver balık* BOM: 10

D1242.1. Magic water / *Sihirli su* BOM: 10

B451.6. Helpful magpie / *Yardımsaver saksagan* BOM: 10

B483. Helpful insects diptera / *Yardımsaver sinek* BOM: 10

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* BOM: 10

D1337.1.2. Water gives magic beauty / *Suyun sihirli bir güzellik vermesi* BOM: 10

3.11. PADİŞAH OĞLU

3.11.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir memlekette bir padişah yaşıyormuş. Onun üç kızı ile bir kel oğlu varmış. O zamanlarda başka bir memlekette de bir kız padişah yaşıyormuş. Padişah, oğluna bu kız padişahı almak istiyormuş. Ancak bu isteğini gerçekleştirilmeden vefat etmiş.

Padişah ölünce onun üç kızı evlenip gitmiş. Kel, ablalarını kimin aldığı da bilmeden öylece kalakalmış. Kel, babası ölünce kız padişahı kendine alma konusundaki fikrinden vazgeçmemiş. Sarkık memeli, tavşan kulaklı, uzun tüylü, uzun kuyruklu, saatte seksen kilometre yol alan atına binip kız padişahın yanına gitmiş. Uzun bir yolculuktan sonra uzakta bir şehir görmüş. Şehre varınca şehrin dışındaki büyükçe bir evin yanına gelip durmuş. Bir kız evin penceresini açmış, etrafa bakarak oturmaktaymış. Kel onun yanına gelip “Ey, güzel kız, bana içmek için su ver hele!” demiş.

Kız su vermiş. Delikanlıya kim olduğunu, nereye gittiğini sormuş. Kel kendisinin padişah oğlu olduğunu, babası ölünce ablalarının kocaya çıktığını, kendisinin de kız padişahın yanına gittiğini söylemiş. Sonra konuştuğu bu kızın büyük ablası olduğunu anlamış. Abla kardeş kucaklaşıp ağlamışlar. Kız, Kel’i evine almış. Atını ahıra sokmuş. Yedirip içirmiş. Kel, eniştesinin nerede çalıştığını, işten kaçta döneceğini sormuş. Ablası eşinin güneş doğunca işe gittiğini, güneş batınca işten döndüğünü söylemiş.

Güneş batmış. Eniştesinin işten döneceği vakit gelince ablası kardeşi Kel’i saklamış. Büyük ablasının eşi işten dönmüş de “Üf, Üf, insan kokusu var, nerede o? Çıkar, yiyeyim!” demiş.

O zaman hanımı “Eğer o insan benim kardeşim olsaydı ne yapardın?” diye sormuş.

“Ben senin kardeşini yemezdim, misafir ederdim.” demiş eşi.

Ablası, Kel’i sakladığı yerden çıkarmış. Kel’i çok iyi yedirip içirmişler. Sabahleyin Kel yola çıkacakken ablası ona bir sofraya bezi vermiş de “Eğer yemeğin biterse bu sofraya bezini önüne ser, istediğin her şey önünde olur.” demiş.

Kel, ablası ile eniştesine bir kuray vermiş de “Her sabah bu kurayı üfleyip bakarsınız. Eğer ben sağsam süt damlar. Ölmüşsem kan damlar.” demiş. Kel, ablası ve eniştesiyle vedalaşmış, atına binip yola çıkmış.

Kel ay gitmiş, yıl gitmiş, gide gide bir şehre gelmiş. Şehre varınca, şehrin dışındaki büyükçe bir evin yanında durmuş. Pencereden dışarıya bakmakta olan bir kızıdan su isteyip içmiş. Sonra kıza başından geçenleri, kız padişahın yanına gittiğini anlatmış. Bu kız da Kel'in ortanca ablası çıkmış. Ablası, Kel'in atını ahıra sokmuş. Kardeşini çok iyi misafir etmiş. Kel, eniştesinin ay ile işe çıktığını; ay doğunca işe gittiğini, ay batınca işten döndüğünü öğrenmiş. Ay batmış. Ortanca ablası eşinin işten dönüş vakti geldiğinden Kel'i saklamış.

Eşi işten dönünce de “Üf, üf, insan kokusu var. Nerede o? Çıkar hemen yiyeyim!” demiş.

Ortanca ablası “Eğer o benim kardeşim olsaydı ne yapardın?” diye sormuş. Eşi misafir edeceğini söyleyince Kel'i sakladığı yerden çıkarmış. Kel'i misafir etmişler. Sabahleyin Kel yola çıkmak için hazırlanmaya başlayınca ablası Kel'e bir ayna vermiş de “İşte sana bir ayna. Yanına alırsan her yer ayna gibi parlar, aydınlık olur.” demiş.

Kel de “Eğer ben ölürsem benim oturduğum yerdeki duvara kan yağar. Sağsam öylece durur. Her gün bakın.” demiş de vedalaşarak yola çıkmış.

Kel ay gitmiş, yıl gitmiş, uzun bir yolculuktan sonra bir şehre gelmiş. Şehrin dışındaki bir evin yanında durduğunda pencereden bakmakta olan bir kızıdan su isteyip içmiş. Konuştuklarında Kel, bu kızın küçük ablası olduğunu anlamış. Onlar birbirlerini bulduklarına sevinip ağlamışlar, beraber eve girmişler. Ablası kardeşinin karnını güzelce doymuş. Ablası, eşinin rüzgâra göre çalıştığını; rüzgâr çıkınca işe gittiğini, rüzgâr dinince işten döndüğünü söylemiş.

İşte bir vakit sonra rüzgâr dinmiş. Ablası, Kel'i saklamış. Eşi dönünce “Üf, üf! İnsan kokusu var. Nerede o? Çıkar hemen yiyeyim!” demiş.

“Eğer o insan benim kardeşim olsa ne yapardın?” diye ablası eşine sormuş.

“Misafir ederdim.” deyince ablası Kel'i çıkarmış. Misafiri çok iyi ağırlamışlar. Ertesi sabah Kel yol için toplanırken o sırada küçük ablası ona bir çiçek vermiş de “İşte bu çiçeği çıkarıp koyduğunda müzik sesi çıkar.” demiş.

Kel de “Her gece çıkıp yıldızları sayın. Eğer ben sağsam yıldızların sayısı çift olur. Ölmüşsem tek olur. Ondan sonra beni aramaya çıkarsınız.” demiş de vedalaşıp yola çıkmış.

Kel gitmiş gitmiş, uzun bir yolculuktan sonra kız padişahın memleketine varmış. Şehrin dışındaki bir eve girmiş. Evde bir ihtiyar adam ile bir ihtiyar kadın yaşıyormuş. Kel onlara bu şehre niçin geldiğini anlatmış. İhtiyar adamı da dünürü olarak kız padişaha göndermiş. İhtiyar adam, kız padişahın yanına gelip olan biten her şeyi anlatmış. Kız padişah, Kel’in kendisine gelmesini emredip ihtiyarı göndermiş.

Ertesi sabah Kel, atına binip kız padişahın yanına gitmiş. Varınca kız padişah alay ederek Kel’i karşılamış. Kel’e gülmüş de gülmüş. Sonra onun atını bir ahıra kilitletmiş, Kel’i hapishaneye attırmış. Kel hapishaneye girince gözü hiçbir şey görmemiş, orası çok karanlıkmiş. Oradan buradan inleme sesleri duyuluyormuş. Cebinden aynasını^{D1163} çıkarınca hapishanenin içi apaydınlık^{D1478-3} olmuş. Her yer ayna gibi parlıyormuş. Kel, hapishanede birçok kişinin açlıktan öldüğünü, çoğunun ölmek üzere hâlsiz yattığını görmüş. Aynanın yanına çiçeği^{D975} koymuş. Çeşitli müzikler^{D1275.1-1} çalmaya başlamış. Müzik sesiyle bütün ölümler dirilmişler.^{E55} Kel, sofraya bezini^{D1153.1} serince dağ gibi yiyecekler^{D1472.1.8} ortaya çıkmış. Hepsi birlikte oturup, yiyip içip sohbet etmişler. Hapishanedekiler aynı Kel gibi kız padişahla evlenmek isteğiyle gelen delikanlılarmış. Kız padişah onları da hapishaneye attırmışmış.

Hapishane içindeki seslere gardiyanlar şaşırılmışlar da açıp içeriye bakmışlar. Bakmışlar ki hapishanenin içi apaydınlıkmiş. İçeridekilerin hepsi sapsağlam yiyip içiyormuş, gülüp oynuyormuş. Müzik de çalıyormuş. Bu ne hâl diye gardiyanlar fena hâlde şaşırılmışlar da koşarak kız padişahın yanına gidip bu durumu anlatmışlar. Kız padişah, Kel’i hemen yanına alıp getirmeleri emrini vermiş.

Kel gitmeyip “Kız padişah kendi gelsin, ben halktan ayrılmam.” demiş.

Kız padişahın kendisi hapishaneye gelmiş, olanları görünce şaşıp kalmış. Kel’i yanında alıp gitmek istemiş. Fakat kel gelmek için kız padişaha bir şart koyup “Eğer hapishanedeki bütün herkesi özgür bırakırsan ben seninle gelirim.” demiş. Ne yapsa iyi, kız padişah istese de istemese de bütün herkesi özgür bırakmış.

Kel, kız padişahla gitmiş. Varınca masanın üstüne aynayı koymuş. Oracıkta oda aydınlanmış. Çiçeği çıkarıp koyunca müzik çalmaya başlamış. Sofra bezini serince canının istediği hangi yemekler varsa hepsi de varmış.

Kel, kız padişahla evlenip onunla birlikte yaşamaya başlamış. Bir gün Kel evin etrafında gezerken kız padişahın on iki ambarını görmüş. Bu ambarların hepsi de kilitliymiş. Kel ambarların içinde ne olduğunu anlamaya çalışmış. Eve girip kız padişahın ambarların anahtarlarını istemiş. Kız padişah, Kel'e kilitli on bir ambarı açabileceğini ama on ikinci ambarın kilidini açmaması gerektiği söylemiş de "Eğer o ambarı açarsan sen de ben de helak oluruz. Sakın açma." demiş. Kel, on ikinci ambarı açmayacağına dair söz verip anahtarları almış. On bir ambarı açıp bakmış. Bu ambarlar altınla gümüşle doluymuş. Kel on ikinci ambarı da açıp bakmak istemiş. Onun içinde ne olduğunu anlamaya çalışmış da "Ne olacaksa olsun, açayım hele!" demiş, ambarı açmış. Açınca orada bir dev perisi^{G0}. kafesin içinde oturmaktaymış. Kapı açılınca önünde Kel'i gören dev perisi derin bir ah çekerek Kel'den su istemiş, ona yalvarmaya başlamış. Kel, üç defa su alıp gelerek dev perisine içirmiş. Dev perisi zincirleri kırarak dosdoğru eve girmiş. Evden kız padişahı alıp ormana doğru koşturmuş.^{G420} Kel eve girince eşi yokmuş. Ne yapsa iyi, kel okuyla sadağını alıp ava gitmiş. Yolda açıklıktan ölmek üzere olan bir köpeğe rastlamış. Onu da yanına alıp gitmiş. Biraz daha gidince bir ördeğe rastlamış. Onu da yanına almış. Az bir zaman sonra orman içinde bir göl görünmüş. Kel burada durup, oltayı atıp biraz dinleneyim demiş. Oltayı atınca bir acayip güzel balık oltaya takılmış. Balık insan gibi dile gelmiş de^{B211.5}. "Sen beni bırak! Ben sana bir zaman gerek olurum." demiş.

Kel, balığı bıraktıktan sonra evine dönmüş. Döndüğünde eşi hâlâ yokmuş. Bir iki gün geçince Kel, dev perisinin elinden eşini almak için yola çıkmış. Bir hafta sonra dev perisinin evine ulaşmış. Dev perisi evde değilmiş. Bundan faydalanan Kel, eşini alıp kaçmış. Kendi evlerine varacakları sırada dev perisi onların arkasından gelip, kız padişahı çekip almış da Kel'e "İkinci defa gelme, iyi olmaz." demiş.

Dev perisinin bu sözüne bakmadan Kel yeniden eşinin ardından gitmiş. Vardığında dev perisi evde yokmuş. Kel, eşini yine alıp kaçmış. Evlerine varacakları sırada dev perisi onları kovalayıp yakalamış. Yakalayınca Kel'i öldürmüş. Sonra kız padişahı alıp gitmiş.

Kel'in ablalarıyla eniştereli, Kel'in söylediği şekilde kurayı^{D1223-2}. üflemişler. Her seferinde kan damlamış.^{E761.1.5-14} Yıldızları saymışlar, her defasında tek çıkmış.^{E761.7-16} Ayrıca Kel'in söylediği duvara da kan yağmış.^{E761.1.5-15} Onlar şaşırıp toplanmışlar. İnsan diriltlen su^{E80} ile Kel'i yıkamışlar.^{E80.1}

Kel dirilip ablalarını görünce “Ooo! Çok uzun uyumuşum.” demiş.

Ona ablaları “Evet evet, çok uzun uyudun. Eğer biz gelmeseydik ebedi uyuyacaktın. Biz gelip seni uykudan uyandırdık. Sen nasıl bu hâle düştün?” demişler.

Kel başından geçenleri anlatmış. Sonra ablaları Kel’e dev perisinden kızı nasıl alıp geleceğinin yolunu öğretmişler de “Ormanda yol ayırımında dallı budaklı büyük bir meşe var. Bu meşenin başında bir sandık var. Bu sandığı alıp parçala. Onun içinden çıkan tavşan koşmaya başlar. Köpeğin tavşanı yakalasın. Köpek yakalayınca tavşan, ördek olup havalanıp uçar. Onun arkasından ördeğini uçur. Senin ördeğin o ördeği yakalayacağı sırada bu ördek yumurtaya dönüşüp suya düşer. Bu suyun içinden yumurtayı alıp kır. Onun içindeki iğne kırılınca dev perisi ölür. Onun canı bu iğnenin içindedir.” demişler, dönüp gitmişler.

Kel, ablalarının öğrettikleri yapmış. Köpeği ile ördeğini almış da yol ayırımındaki dallı budaklı meşeyi arayıp bulmuş. Meşenin başına çıkıp sandığı indirmiş. Sandığı kırıp parçalayınca onun içinden bir tavşan çıkıp kaçmış. Köpek,^{F601.7-1.} tavşanın arkasından koşmuş. Köpek tuttu tutacakken tavşan, ördeğe dönüşüp^{D411.3-2.} havaya uçmuş. Onun arkasından delikanlı, ördeğini havalandırmış. Ördeği o ördeğe yetişeceği sırada ördek yumurtaya dönüşüp^{D423-5.} suya düşmüş. Kel, yumurtayı nasıl alırım diye üzgün bir şekilde suyun kıyısına gelince daha önceki altın balık yüzüp gelmiş. Kel derdini anlatınca altın balık^{B102.4.} suyun dibine doğru yüzüp gitmiş. Bütün balıklardan^{B470.} yumurtayı aramalarını istemiş. Yumurta bulununca altın balık yumurtayı getirip Kel’e vermiş. Kel yumurtayı^{E711.1.} kırmış. Onun içindeki iğneyi^{E745.2.} de alıp kırmış. Sonra dev perisinin evine gitmiş. Vardığında dev perisi evdeymiş. Kel’i görünce dev perisi “Artık ben yaşlandıım...” demiş de ölüp gitmiş.^{G512.}

Kel, eşi kız padişahı alıp dönmüş.^{G550.} Bütün kardeşlerini düğüne çağırmış. Kız padişah ile Kel dilsizleri dilli, kör olanları gözleri görür yapmışlar. Halk arasında çok büyük itibar kazanmışlar. Onlar hâlen de birlikte yaşıyorlarmış.

3.11.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 11

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* BOM: 11

D1478-3. Magic mirror illuminates dark place *Sihirli aynanın karanlık yeri aydınlatması* (MEK) BOM: 11

D975. Magic flower / *Sihirli çiçek* BOM: 11

D1275.1-1 Magic music produced by flowers / *Çiçekler tarafından sihirli müziğin yapılması* (MEK) BOM: 11

E55. Resuscitation by music / *Müzik yoluyla dirilme* BOM: 11

D1153.1. Magic tablecloth / *Sihirli sofr a bezi* BOM: 11

D1472.1.8. Magic table-cloth supplies food and drink / *Sihirli sofr a bezinin yemek ve içecek sağlaması* BOM: 11

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 11

G420. Capture by ogre / *Dev tarafından kaçırılma* BOM: 11

B211.5. Speaking fish / *Konuşan balık* BOM: 11

D1223-1. Magic kuray / *Sihirli kuray* (MEK) BOM: 11

E761.1.5-14. Life token: blood drops from kuray / *Eğer kuraydan süt de ğil de kan damlıyorsa kahramanın ölmesi* (MEK) BOM: 11

E761.7-15. Life token: Counting stars / *Eğer sayılan yıldızların sayısı tek çıkarsa kahramanın ölmesi* (MEK) BOM: 11

E761.1.5-15. Life token: blood rains on the wall / *Eğer duvara kan yağmışsa kahramanın ölmesi* (MEK) BOM: 11

E80. Water of life. Resuscitation by water / *Hayat suyu. Su yoluyla dirilme* BOM: 11

E80.1. Resuscitation by bathing / *Yıkama yoluyla dirilme* BOM: 11

F601.7-1. Dog as an extraordinary companion / *Olağanüstü bir refakatçi olarak bir köpek* (MEK) BOM: 11

D411.3-2. Transformation: hare to duck / *Tavşanın örde ğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 11

D423-5. Transformation: duck to egg / *Ördeğin yumurtaya dönüşmesi*
(MEK) BOM: 11

B102.4. Golden fish / *Altın balık* BOM: 11

B470. Helpful fish / *Yardımsever balık* BOM: 11

E711.1. Soul in egg / *Ruhun (canın) bir yumurtanın içinde olması*
BOM: 11

E745.2. Soul as needle / *Ruhun bir iğne olması* BOM: 11

G512. Ogre killed / *Devin öldürülmesi* BOM: 11

G550. Rescue from ogre / *Devden kurtarma* BOM: 11

3.12. BAYKUŞ

3.12.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda Abdurrahman isminde bir ihtiyar yaşamış. Onun Abdullah isminde bir oğlu olmuş. İhtiyar adam ticaretle uğraşyormuş. Çocuğu küçük olduğundan bir hafta ticaret yapmıyormuş. Oğlu büyüyünce, ihtiyar adam “Evladım, bir arkadaş bulup ticaret hayatına atıl. Pazara git, kendine bir arkadaş edin. Sonra ticarete başlarsın.” demiş.

Abdullah pazara gitmiş. Yolda giderken bir kişinin yattığını görmüş. Yakınına varıp bakmış. Çok yakışıklı bir delikanlı ölü olarak yatmaktaymış. Ölünün ceplerine bakmış, bir altın ustura varmış.

Delikanlı pazara gelmiş de “Cemaat haydi, bir delikanlı ölmüş. Onu iyi bir şekilde gömelim. Hakkınızı öderim.” demiş.

Abdullah kefenlik satın almış. Sonra bulduğu cemaatle birlikte ölünün yanına gitmiş. İyi bir kabir kazdırdıktan sonra da hayrını dağıtıp ölüyü gömdürmüş. Gömme işi bitince doğruca evine dönmüş. Niçin dersenez, Abdullah parasını epeyce harcamış.

“Arkadaş buldun mu, çocuğum?” demiş babası.

“Hayır baba, bulamadım.” demiş delikanlı.

“Tamam, o zaman falan pazara var.” demiş babası. Sonra mal yükleyip oğlunu başka tarafa göndermiş de “Ne bulursan arkadaşınla ortak ol. Falan yerde atınızı durdurup dinlenirsiniz. Atınız dinlenirse giderseniz,

dinlenmezse gitmezsiniz. Falan yerde Taşayak isminde bir yer var. Orada durmayın.” demiş babası.

Delikanlı gitmiş, giderken bir kişiye rastlamış. O kişi ona “Nereye gidiyorsun?” diye sormuş.

“Birlikte ticaret yapmak için arkadaş aramaya gidiyorum. Benim arkadaşım olur musun?” demiş Abdullah.

“Ne kadar vereceksin?”

“Kazancımın yarısını. İsmi ne senin?” demiş Abdullah.

“Baykuş.” demiş bu kişi.

İkisi iki ata binip gitmişler. Bir zaman sonra atlarını dinlendirmek için durdurmışlar.

“Taşayak önünde dinlenmeyelim. Babam öyle söyledi.” demiş Abdullah.

“Taşayak’a yaklaştık.” demiş Baykuş.

“O zaman Taşayak’ı geçtikten sonra dururuz.” demiş delikanlı.

Taşayak’a vardıklarında Baykuş “Burada duralım.” demiş. Abdullah çok korkmuş.

Diğer delikanlı “Korkma.” demiş.

“Bu benim aklımdan ne geçirdiğimi biliyor. Şimdi ne yapsam acaba?” diye Abdullah düşünmüş de “Babam burada kesinlikle konaklamamamı tembihledi.” demiş.

“Konaklayalım.” demiş üstelleyerek Baykuş.

Sonra bu ikisi atların gemlerini çıkarmışlar. Atları köstekleyip bırakmışlar. Ondand sonra da et pişirmek için ateş yakmışlar.

Baykuş “Sen uyu Abdullah, yemeği ben hazırlarım. Atlara da bakırım.” demiş.

Düşünüp yatarken Abdullah uyuyakalmış. O sırada yeraltından bir cadı^{G200} nine çıkıp bunların atlarına birer avuç zehirli ilaç vermiş. Baykuş atları başka bir yere geçirmiş. Sonra sessizce nineyi takip etmiş. Nine yeraltına^{G237-} inmiş, bir evin kapısını açıp girmiş. Ninenin bir oğlu varmış.

Nine, oğluna “Ben şurada insan öldürdüm.^{G262} Onların atlarını zehirledim. Haydi gidip mallarını alalım.” demiş.

Baykuş dinlemekteymiş. Ninenin kilerinde sağlam bir sopa asılıymış. Baykuş, bunlar çıkarken sopayı hazır etmiş de önce ninenin oğlunu sonra cadı nineyi sopayla vura vura öldürmüştü.^{G278-2} Sonra ocağın yanına gelip yeniden yemek pişirmeye başlamış. Yemek pişince Abdullah’ı uyandırmış. Yemek yemişler. Sonra tan atmak üzereyken yeniden yola çıkmışlar. Uzun bir yolculuktan sonra bunlar varacakları yere gelmişler. Mallarını çok iyi fiyata satmışlar. Ucuz fiyattan da mal almışlar.

O sırada bunlar “Padişahın kızı eşini seçecek.” diye bir haber duymuşlar.

Abdullah “Haydi biz de gidelim.” diye Baykuş’a söylemiş.

Bunlar da halkın toplandığı yere varmışlar. Ancak kapının ağzına oturabilmişler. Bir zaman sonra padişahın kızı askerlerle birlikte gelmiş. Kız, Abdullah’ı görür görmez âşık olmuş. Sonra meydanı üç defa dolaşmış, eş olarak Abdullah’ı seçmiş.

Padişah “Ne hüneri var bu Abdullah’ın? Kızın yüzüğünü bulsun!” demiş.

Kız sezdirmeden yüzüğünü^{D1076} babasının sakalına saklamış. Baykuş, Abdullah’ın suretine^{D40} girip yüzüğü aramaya başlamış. İlk önce halkın içinde aramış, yüzüğü bulamamış. Sonra gelip padişahın üstünü aramış. Yüzük onun sakalından çıkmış. Şimdi de yüzüğü delikanlının saklayıp kızın bulması gerekmiş. Kız yeraltına inmiş, yer üstüne çıkmış ama yüzüğü bulamamış. Kız uzun bir zaman aramış. Yüzük padişahın kaşında neredeyse toz^{D454.8.2-2} gibi durmaktaymış. Kız araya araya sonunda yüzüğü bulmuş.

Sonra kız yüzüğü yeniden saklamış. Delikanlı da aramaya başlamış. Bir gökyüzüne çıkmış, bir yere inmiş. Yüzük padişahın alnında ter^{D454.8.2-3} olarak durmaktaymış. Delikanlı yüzüğü bulduktan sonra saklamış. Yüzük padişahın sağ ayağının taban keçesinin altındaymış. Kız aramış aramış, yüzüğü bir parçacık toprak^{D454.8.2-4} olarak bulmuş.

Kız yüzüğü tekrar saklamış. Kızın yüzüğü delikanlının elbisesinde böcek^{D454.8.2-5} olarak geziyormuş. Delikanlı yüzüğü yine bulmuş.

Sonra yüzüğü bir kez daha delikanlı saklamış. Yüzük padişahın kulağına konan bir sinek^{D454.8.2-6} gibi duruyormuş. Kız uzunca bir aramadan sonra yüzüğü zar zor bulabilmiş.

Düğün yapıp meclis kurmuşlar. Abdullah kızı alıp Baykuş ile yola çıkmış. Daha önce geçtikleri Taşayak'a gelmişler. Burada durmuşlar. Sonra Baykuş, Abdullah'ı cadı ninenin evine götürmüş. Orada iki padişah kızı bulmuşlar. Cadı bu kızları, oğlu için kaçırmışmış. ^{G261}. Bunlar ninenin altınlarını ^{G299-3}. almışlar. ^{G279.2.1}. Sonra kızları da alıp yer üstüne çıkmışlar. ^{R111.1.8}.

Atları bıraktıkları yere geldiklerinde Baykuş “Ya Abdullah, kızların hangisini alacaksın?” demiş.

“İlk padişahın kızını alacağım.” demiş Abdullah.

“Hayır, şu iki kızın birini sen birini ben alacağım ama ilk kızı ortadan kesip bölüşeceğiz.” demiş Baykuş karşı çıkararak.

Abdullah şaşırılmış, kıza pek acımış da “Onu ortadan keseceğimize benim olsun, diğer ikisi de senin olsun.” demiş.

“Kazanç ortak olacak diye anlaşmıştık.” demiş Baykuş.

“Yük atındaki iki kızı sen al, bu benim olsun.” diye Abdullah üstelemiş ama Baykuş razı olmamış. Baykuş, kızı dikine ortadan kılıçla keseyim dediğinde kız kusmuş. İkinci denemesinde de kız yeniden kusmuş. Üçüncü denemesinde ise kız içindeki bütün kötü şeyleri, yılanları kusup çıkarmış.

“Bak Abdullah, şimdi üç kız da senin. Ben onu almayı düşünmedim. Temizleyip vereyim diye düşündüm. Sevmezsen şu iki kızı komşu delikanlılara verirsin.” demiş Baykuş.

Baykuş hiçbir şey almak istemeyince “Kendine düşen payı kendin al.” demiş Abdullah.

O zaman Baykuş “Sen beni bir vakit çok iyi bir şekilde hayır dağıtıp gömmedin mi? İşte gömdüğün ^{E341.1.1}. o delikanlı benim. Ben sana yaptığın iyiliğin karşılığını verdim. Zengin ve rahat bir hayat yaşa.” demiş Baykuş. Sonra Abdullah'ı göndermiş.

Delikanlı evine dönmüş. Babası zenginliğin çokluğuna şaşırarak “Tek başına mı kazandın?” demiş.

“Hayır baba, işte bir vakit bir delikanlıyı gömüp dönünce ‘Hayırlısı olsun.’ demiştin ya, o delikanlı yardım etti. Taşayak'taki kötülerini de öldürdük.” demiş.

Abdullah iki kızı, iki komşu delikanlıya verdi. Kendi de ilk padişahın kızını aldı. Abdullah çok zenginleşti. O hâlen de yaşıyor. Masalın ondan sonrasını ben daha anlatacağım.

3.12.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 12

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 12

G237- Witch lives in underground / *Cadının yeraltında yaşaması* (MEK) BOM: 12

G262. Murderous witch / *Öldürücü cadı* BOM: 12

G278-2. Killing the witch by beating with club / *Sopayla döverek cadıyı öldürme* (MEK) BOM: 12

D40. Transformation to likeness of another person / *Benzer bir kişiye dönüşme* BOM: 12

D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* BOM: 12

D454.8.2-2. Transformation: ring to dust / *Yüzüğün toza dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-3. Transformation: ring to sweat / *Yüzüğün tere dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-4. Transformation: ring to clod / *Yüzüğün keseğe (toprak parçası) dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-5. Transformation: ring to beetle / *Yüzüğün böceğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-6. Transformation: ring to housefly / *Yüzüğün karasineğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

G261. Witch steals children *Cadının çocuk çalması* BOM: 12

G299-3. Witch possess treasure (gold, jewels, etc.) / *Cadının bir servete sahip olması (altın, mücevher, vb.)* (MEK) BOM: 12

G279.2.1. Gold stolen from witch / *Cadıdan altın çalma* BOM: 12

R111.1.8. Rescue of maidens from witches / *Genç kızın cadıdan kurtarılması* BOM: 12

E340. Return from dead to repay obligations / *Minnet borcunu ödemek için ölümden dönüş* BOM: 12

E341.1.1. Dead grateful for having been spared indignity to corpse / *Cesedine saygısızlık edilmesine izin verilmediği için minnettar olan ölü* BOM: 12

3.13. DİRİ CESET

3.13.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda zengin bir adam varmış. O, ömrü boyunca yabancı memleketlerden eşya getirip ticaret yapmış, geçimini böyle sağlamış. Bu adam ihtiyarlayınca gözü görmez olmuş. Kör olunca bütün ticaret işleri oğluna kalmış.

Bir gün genç tüccar mallarını yükleyip komşu köye pazara gitmiş. Köyden çıkıp mezarlığın yanından geçtiği sırada bir bağırma sesi duymuş. Genç tüccar hiç düşünmeden mezarlığa girmiş. Girince gözüyle ne görsün, iki kişi bir cesedi kazıp çıkarmış da onu tekmeleyip duruyormuş.

Delikanlı onlara “Niye tekmeliyorsunuz onu?” diye sormuş.

Diğerleri “O bizden yirmi akçe aldıydı. Borcunu ödemedi öldü.” demişler.

Delikanlı onlara yirmi beş akçe verince bunlar cesedi tekmelemeyi bırakmışlar. Kendi yollarına gitmişler.

Delikanlı da kendi yoluna gitmiş. Pazara varıp girince garip bir olay olmuş. Kısa sürede halk bu delikanlının mallarını satın alıp bitirmiş. Delikanlı çok para kazanmış. Eve dönünce delikanlının babası mutlu olmuş. O, ömrü boyunca ticaret hayatında mallarını bu kadar hızlı bir şekilde satmamışmış.

Tüccarın babasının getirmiş olduğu mallar bitmiş. Şimdi genç tüccarın mal alması için yabancı memlekete gitmesi gerekmiş. O zaman kör baba, oğluna “Seyahate çıkmak için kendine bir arkadaş bul.” demiş.

Delikanlı pazara gitmiş. Güçlü bir delikanlıya rastlamış, ona durumu anlatmış. Delikanlı gitmeye razı olunca genç tüccar onu alıp babasına getirmiş. Babası oğlunun bulup getirdiği delikanlıdan bir yumurta pişirmesini istemiş. Yumurta pişince önce yumurtayı bir kör gibi iple ortadan bölmeyi, sonra da teraziye koymasını istemiş. Terazinin bir yanı ağır basmış.

Babası “Aynı seviyede mi?” diye sormuş.

Delikanlı “Aynı seviyede değil.” demiş.

Sonra ihtiyar “Oğlum siz birbirinize ihanet edersiniz. Sizin ikinizin birlikte gitmesi iyi değil. Hadi oğlum git, başka bir kişi bul.” demiş.

Delikanlı ister istemez çıkıp gitmiş. Pazarın dışında üzgün bir şekilde durmakta olan bir delikanlının yanına gelmiş. Üzgün delikanlı yakışıklı sayılmış. Tüccar bu delikanlıyı kendisine yoldaş olması için çağırmış. Delikanlı kabul etmiş. İki birlikte eve dönmüşler. Babası yine bir yumurta pişirtmiş. Yumurtayı ipe ortadan böldürmüş. Ölçüp bakmışlar. Bu defa yumurta o kadar eşit bölünmüş ki terazinin iki yanı da aynı seviyedeymiş.

Sonra babası “Bu delikanlı sana gerçek bir yoldaş olacak. Onunla yola çıkman çok iyi. Birbirinize ihanet etmezsiniz.” demiş.

Delikanlılar yola çıkmak için toplanıp hazırlanmaya başlamışlar. Toplanma işi bitince genç tüccarın babası onları çağırmış, yolda nelerle karşılaşacaklarını anlatarak “Bir hafta olunca siz bir çeşmeye rastlarsınız. Oradaki otlar atları doyurmak için elverişli, dinlenmek için de çok rahat bir yerdir lakin siz orada durmayın. Biraz daha gidince bir göl kıyısına varırsınız. Buranın da otu güzel, insan ayağı basmamıştır. Çok rahat bir yerdir. Fakat durmayın. Biraz daha gidince bir deniz kıyısına varırsınız. Buradaki otlar daha büyük ve daha iyidir. Dikkat edin, burada da durmayın. Eğer durursanız helak olursunuz. Yolda birbirinize ihanet etmeyin.” demiş.

Delikanlılar yola çıkmışlar. Bir hafta olunca bir çeşmenin yanına varmışlar. Gece olmuş. Oradaki otlar o kadar iyiymiş ki üstelik otlara insan ayağı bile basmamış.

Hizmetçi delikanlı “Bu yerde duralım. Böyle elverişli bir yere rastlayamayız.” demiş.

Tüccar biraz baktıktan sonra babasının söylediği sözleri aklına getirmiş de “Burası babamın söylediği yer, burada durmalıyım.” demiş.

“Babanın söyledikleri boş, bir şey olmaz, haydi duralım.” demiş hizmetçi delikanlı da genç tüccarı burada konaklamak için razı etmeye çalışmış. Uyumak için yattıklarında hizmetçi delikanlı gözcülük yapmak için kalmış. Diğer uyumuş.

Bir zaman sonra çeşmenin yanına bir ihtiyar kadın^{G200} gelmiş. Elinde eşyaları varmış. O, hizmetçi delikanlının yanına gelip ona elindeki eşyaları uzatarak “Ey evladım, acıkmışsındır. Size nefis yemekler yedireyim hele! Yolunuza rahat ve sağlam bir şekilde devam edersiniz.” demiş. Hizmetçi delikanlı teşekkür edip yemeği almış. İhtiyar kadın gidince yemeği çeşmeye dökmüş. Dökmesiyle birlikte çeşmenin bir damla suyu bile kalmamış,

kuruyup gitmiş. Delikanlı ses çıkarmadan ihtiyar kadının arkasından gitmiş. Biraz gidince kaya içinde^{G238} küçük bir ateş görmüş. Delikanlı oraya gelip kapının önünde durmuş. Biraz durunca ihtiyar kadının sesi duyulmuş. O, en küçük oğluna “Git oğlum, onlar yemeği yiyip ölmüşlerdir.^{G262} Mallarını, eşyalarını toplayıp getir.” demiş. İhtiyar kadının küçük oğlu kapıdan çıkar çıkmaz hizmetçi delikanlı kılıcıyla onun başını kesip onu öldürmüştü.

İhtiyar kadın ortanca oğlunu göndermiş. Hizmetçi delikanlı, ihtiyar kadının ortanca oğlunu da öldürmüştü. İhtiyar kadın büyük oğlunu göndermiş. Hizmetçi delikanlı onu da öldürmüştü. En sonunda ihtiyar kadın dayanamayıp kendi gitmiş. İhtiyar kadının kapıdan çıkmasıyla delikanlı onun da başını kesmiş.^{G275.7.1}

Hepsini öldürüp bitirince hizmetçi delikanlı evin içine girmiş. Bir kapıyı açıp bakınca görmüş ki odanın içi bakır paralarla doluymuş. Yanındaki ikinci odayı açıp baktığında odanın içi gümüş paralarla doluymuş. Üçüncü kapıyı açıp baktığında oda altın paralarla doluymuş.^{G299-3} Onun yanındaki bir odayı da açıp baktığında orada çok güzel bir kız oturmaktaymış.^{G204}

Kız, delikanlının girmesiyle “Ey şansız delikanlı, sen buraya nasıl düştün? Benim üç ağabeyim var. Onlar şimdi seni helak ederler. Çabucak çıkıp git.” demiş.

Delikanlı işin nasıl olduğunu, her şeyi anlatmış.

Kız “Öyleyse ben seninle gideyim. Sen benim, ben senin olayım.” demiş.^{R111.1.8}

Delikanlı “Benim şimdi vaktim yok. Ben seni üç yıl, üç ay, üç gün sonra gelip alırım. Sen bütün malı, parayı yükleyip şu vakitte yola çıkar-sın.” demiş. Kız razı olmuş.

Hizmetçi delikanlı geri geldiğinde tüccar uykusundan hâlâ uyanmamıştı. Hizmetçi delikanlı çay kaynattıktan sonra tüccar delikanlıyı uyan-dır-mış.

Delikanlı uyanınca “Bir şey oldu mu?” diye sormuş.

“Hiçbir şey olmadı.” demiş hizmetçi delikanlı.

Bunlar çay içtikten sonra yola çıkmışlar. Gün boyunca gidince bir göl kıyısına varmışlar. Delikanlı, babasının sözlerini aklına getirip burada durmak istememiş. Hizmetçi delikanlı konaklayıp gitmek için tüccar delikan-

lıyı yine razı etmeye çalışmış. Biraz öğütlerde bulunduktan sonra tüccar delikanlı razı olmuş ama “Bu defa ben gözcülük yapayım, sen uyu.” demiş.

Hizmetçi delikanlı kabul etmemiş. Gözcülük için yine o kalmış. Tüccar delikanlı uyuyunca hizmetçinin kulağına bir ağlama sesi gelmiş. Delikanlı oraya gitmiş. Varınca göl kıyısında çok güzel bir kız oturmaktaymış.

Delikanlı “Niye ağlıyorsun?” diye sormuş.

“İşte şu gölün dibinde^{F531.6.2.2.2.} on iki başlı bir dev yaşıyor. O, padişaha her gün bir kişiyi yemek için kendisine göndermesini emretti. Eğer padişah baş eğmezse dev bütün padişahlığı kırıp bitirecek. Ben bu padişahın kızıyım. Bugün sıra bana geldi. Çabucak git yoksa seni de yer.” demiş. Delikanlı, kıza kaçmasını söylemiş. Kendisi de dev ile dövüşmeye gitmiş.

Bir süre sonra gölün üstüne birbiri arkasına on iki başlı dev^{G361.1-7.} çıkıp gelmiş. Delikanlı, devin çıkan kafasını kesip atmış.^{G512.1.2.} Sonra devin gövdesini doğrayıp odun istifi gibi yığmış. Kız gelip delikanlıyı kucaklamış, ağlamış.^{R111.1.1.}

Delikanlı “Şimdi sen babanın yanına dön. Dönerken bir generale rastlarsın, sen ona olan biten her şeyi anlat.” demiş. Kız mutlu bir şekilde evine dönmüş.

Kız gidince delikanlı bir kayayı kaldırmış. Devın başlarını bu kayanın altına koymuş.

Kız dönerken gerçekten de bir generale rastlamış. Kız ona olanları anlatmış. General, kıızı tehdit ederek “Eğer de babana devı benim öldürdüğümü söylemezsen seni öldürürüm.” demiş. Kız istemese de babasına böyle söylemeye mecbur kalmış.

Padişah o kadar çok sevinmiş ki hemen kızını generale vermiş. Düğüne padişahlıktaki bütün herkesi çağrılarını emretmiş. Kız sarayın çatısına çıkınca uzaklarda bir yerde, atların yanında bir delikanlı görmüş. Babasından düğüne onu da davet etmesini istemiş. Padişah o delikanlıyı da düğüne getirmeleri için at göndermiş. Bu hizmetçi delikanlıymış. O, arkadaşları tüccar delikanlıya uyku ilacı koklatmış da düğüne gidiyormuş. Kız onu görmesiyle çatıdan inmiş. Delikanlıyı babasının yanına alıp getirmiş. Kendini kurtaran kişinin bu delikanlı olduğunu söylemiş. Ama general “Ben kurtardım.” demiş. Halk araştırmak için devli gölün yanına gitmiş.

Sonra general “İşte şuraya odun gibi istifleyip koydum.” demiş.

Halk “Ama devin başları nerede?” diye sormuş. General şaşırıp kalmış. Delikanlı o sırada kayanın altından on iki dev başını alıp çıkarmış. Generali yalan söylediği için bir atın kuyruğuna bağlamışlar, onu sürükleyerek götürmüşler. Halk saraya dönünce düğün yapılmış.

Delikanlı, padişaha üç yıl geçince kızını gelip alacağını, şu vakitte yola çıkması için hazırlamasını söyleyip atların yanına gitmiş. O geldiği zaman ikinci tanın atacağı vakit gelmiş. Çay kaynattıktan sonra tüccar delikanlıyı uyandırmış.

Uyanınca tüccar delikanlı “Bir şey oldu mu?” diye sormuş.

“Hiçbir şey olmadı, baban yanılmış işte.” demiş hizmetçi delikanlı.

Sabahleyin yollarına daha da devam etmişler. Bir ay daha geçince bir denizin yanına gelmişler. Hava büsbütün kararmış. Bu yer daha güzelmış.

Hizmetçi “Burası konaklamak için ne kadar da elverişli bir yer. Haydi, şurada konaklayalım.” demiş.

Tüccar, babasının sözlerini aklına getirip “Hayır, hiç olmazsa babamın bir sözünü tutalım.” demiş. Fakat hizmetçi delikanlı ısrar etmiş. Öğüt verip razı etmiş.

“Yalnız bu defa nöbette ben durayım. Babam birbirinize ihanet etmeyin demişti. Sen iki defa nöbet tuttun ama benim nöbet tutmuşluğum yok.” demiş.

Tüccar delikanlı yakında uykusunun gelmeyeceğini anlayıp hizmetçi uyuyor diye at arabasının içine girmiş. Biraz oturduktan sonra çay kaynatmak için denize su almaya inmiş. Deniz kıyısına gelince, gözüyle ne görsün, kıyıda bir taşın üstünde bir kız oturmaktaymış. Delikanlı oracıkta kıza âşık olmuş. Fakat kız çok durmadan denize atlamış.

Delikanlı “Ölürsem, ölürüm. Ben onsuz yaşayamam.” diye onun arkasından suya atlayayım dediğinde arkasından biri tutup çekmiş. Bu hizmetçi delikanlıymış. O, tüccar delikanlıyı uyumadan gözetlemekteymiş.

“Dur, sen buradan böyle atlarsan ölürsün.” demiş.

Sonra ikisi iki ördeğe dönüşmüşler^{D161.3.} de suyun dibine^{F725.} doğru gitmişler. Kız bir kapıdan geçse delikanlılar da onun ardından gitmişler. Gide gide onlar bir köye^{F725.5.1.} ulaşmışlar. Küçükçe bir balçık evin^{F725.3.3.} yanına gelip durmuşlar. Evin içinde bir ihtiyar kadın^{F725.5.} ağlıyormuş.

“Ey, iki çocuğumdan birisi de yer üstünden dönmedi. Artık gözlerim de görmemeye başladı. Ölmeden, en azından, seslerini duysam çok mutlu olurum.” demiş.

O zaman bu iki delikanlı onun oğullarıymış gibi davranıp eve girmişler.

“Anne, biz döndük.” demişler. İhtiyar kadın mutluluğundan daha da ağlamaya başlamış. Böylece bunlar üçü birlikte yaşamaya başlamışlar.

Delikanlı, altın saçlı kızı düşündüğünden sararmaya başlamış. Bir gün hizmetçi delikanlı, ihtiyar kadına “Anne, ağabeyimi evlendirmek gerek.” demiş.

İhtiyar kadın mutlu olup kabul etmiş. Hizmetçi oğlan, altın saçlı kızı söyleyince ihtiyar kadın karşı çıkmış. Oğlanları çok üsteleyince görücü olup gitmeye razı olmuş.

İhtiyar kadın, padişahın sarayının yanına vardığında padişahın altın saçlı kızı^{F232.4.2.} çatıdaymış. Kız, ihtiyar kadını uzaktan görmüş de “Nine bana görücü mü geldin? Ben oğullarına bir şart koyacağım. Eğer bunu yapabilirlerse varırım. Onlar herhangi bir yere kaçsın. Eğer ben onları bulamazsam gelinin olurum.” demiş.

İhtiyar kadın dönünce ne iş yapmaları gerektiğini söylemiş. Bu iki delikanlı biraz düşündükten sonra yerin yedi kat altına saklanmışlar.^{A651.3.1.} Teyze de saraya gitmiş. Kız çatıdan bağırarak nineyi karşılamış.

“Nine, boşuna gelme. Oğulların yedi kat yerin altında.” demiş.

İhtiyar kadın üzülüp gitmiş. İkincisinde delikanlılar yedi kat göğün arkasına saklanmışlar.^{A651.3.1.} Bu defa da padişahın kızı, ihtiyar kadını yarı yoldan geri göndermiş. Delikanlılar, ihtiyar kadından yeniden gitmesini istemişler. Bu defa çok güzel bir şal^{D269-1.} ile bir elbise^{D269-2.} giyerek gitmesini istemişler. İhtiyar kadın giyinip gitmiş. Sokak boyunca giderken bütün köy halkı ihtiyar kadının elbisesine hayran kalıp bakakalmışlar. Padişahın kızı da çatıdan ihtiyar kadının yanına inmiş. Onu saraya almış. İhtiyar kadının elbisesinden gözünü alamayıp “Ben giyeyim hele!” diye elbiseyi istemiş. Giyince, diğer iki delikanlı kızın iki omuzundan fırlayıp çıkmış. Kız, o zaman yenildiğini anlayıp tüccar delikanlıya gelin olmuş. Çok büyük bir düğün yapıp bu sarayda yaşamaya başlamışlar.

Burada üç yıl yaşadıkten sonra delikanlı dönmek istemiş. Bu konuyu hanımına söyleyince hanımı da razı olmuş. Pek çok malı mülkü yükleyip

üçü birlikte dönüp gitmişler. Bir hafta sonra gölün yanına gelmişler. Hizmetçi delikanlı, tüccara beklemesini söylemiş. Kendisi de gölün kıyısına inmiş. Varınca tam söylediği vakitte mallar yüklenmiş, kız da onu beklemekteymiş. Bütün malı mülküyle bu kızı da yanlarına alıp yollarına devam etmişler. Sonra çeşmenin olduğu yere gelmişler. Hizmetçi delikanlı çeşmenin yanına gitmiş. Varınca kız bütün malını mülkünü yükleyip beklemekteymiş. Bunlar o kızı da alıp zenginleşip dönmüşler.

Dönünce, tüccar ile hizmetçi malı mülkü bölmeye karar vermişler. O anda hizmetçi delikanlı “Üç yıldan fazla beraber yürüdük ama hiçbir vakit ikimiz birlikte oturup güzelce konuşamadık. Haydi, rahat rahat konuşarak yürüyelim.” demiş. Delikanlı kabul etmiş. İkisi yavaş yavaş konuşarak bozkır boyunca gitmişler.

Hizmetçi delikanlı “Hatırladın mı? Kabirlikte sen bir cesedi para verip tekmeden kurtarmıştın. İşte o ceset bendim.^{E341.1.1} Ben iki yıl iki ay iki hafta için izin alıp çıkmıştım. Artık benim vaktim doldu. Yalnız on dakikam kaldı. Bu malların mülklerin hepsi sana kalır. Artık benim ölme vaktim geldi.” demiş. Tüccar delikanlı onu saygıyla gömmüş. Kendisi üç kızla kalmış. Onlar hâlen de mutlu bir şekilde hep birlikte yaşıyorlarmış.

3.13.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 13

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 13

G238- Witch lives in the rock / *Cadının bir kayanın içinde yaşaması (MEK)* BOM: 13

G262. Murderous witch / *Öldürücü cadı* BOM: 13

G275.7.1. Witch beheaded / *Cadının başının kesilmesi* BOM: 13

G299-3. Witch possess treasure (gold, jewels, etc.) / *Cadının bir servete sahip olması (altın, mücevher, vb.) (MEK)* BOM: 13

G204. Girl in service of witch / *Cadının hizmetindeki kız* BOM: 13

R111.1.8. Rescue of maidens from witches / *Genç kızın cadıdan kurtarılması* BOM: 13

F531.6.2.2.2. Giant lives under lake / *Devin gölün altında yaşaması* BOM: 13

G361.1-7. Twelve headed ogre / *On iki başlı dev* (MEK) BOM: 13

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* BOM: 13

R111.1.1. Rescue of princess from ogre / *Prensesin devden kurtarılması*
BOM: 13

D161.3. Transformation: man to duck / *İnsanın ördeğe dönüşmesi*
BOM: 13

F725. Submarine world / *Su altı dünyası* BOM: 13

F725.5.1. Visit to people of village under lake / *Gölün altındaki insanları ziyaret etme* BOM: 13

F725.3.3. Undersea house / *Su altı evi* BOM: 13

F725.5. People live under sea / *İnsanların denizin altında yaşamaları*
BOM: 13

F232.4.2. Fairy princess with golden hair / *Altın saçlı peri prensesi*
BOM: 13

A651.3.1. Seven worlds above and below / *Yukarıdaki ve aşağıdaki yedi dünya* BOM: 13

D269-1. Transformation: man to shawl (scarf) / *İnsanın şala dönüşmesi*
(MEK) BOM: 13

D269-2. Transformation: man to dress / *İnsanın elbiseye dönüşmesi*
(MEK) BOM: 13

E340. Return from dead to repay obligations / *Minnet borcunu ödemek için ölümden dönüş* BOM: 13

E341.1.1. Dead grateful for having been spared indignity to corpse / *Cesedine saygısızlık edilmesine izin verilmediği için minnettar olan ölü*
BOM: 13

3.14. BEDİGÜLYAMAL İLE SEYFİLMÜLÜK

3.14.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir padişah varmış. Onun pek çok odası varmış. Kendisi kırlara gidince padişah anahtarları küçük oğluna verirmiş. Ama odalardan birinin anahtarını vermezmiş.

Oğlan büyüyüp delikanlı olmuş. Günlerden bir gün babası gitmeden önce hüznünlü bir şekilde oğluna bakmış da “Niçin hüznülüsün oğlum?” demiş.

“Bütün odaların anahtarını veriyorsun ama biri her vakit kilitli. O odanın anahtarını vermiyorsun.” demiş delikanlı.

Babası anahtarı çıkarıp vermiş de “Al ama o odaya girme.” demiş.

Babası gidince Seyfilmülük o odaya girmiş, oradaki büyük sandığı açmış. Açmasıyla birlikte resmini gördüğü kıza oracıkta âşık olmuş.^{T11.2} Babası dönünce bu durumu sezmiş de “Ah oğlum, o odaya girmişsin.” demiş.

Seyfilmülük yemeden içmeden kesilmiş. Onun uyku düzeni bozulmuş. Eriyip bitmeye başlamış. Sonra Seyfilmülük “Baba, bu resmi bana ver. Ben onu arayacağım.” demiş.^{H1381.3.1.2.1.}

Padişah ona on iki asker ile Seyit isminde güvenilir birisini verip yolcu etmiş. Bunlar gide gide bir denize ulaşmışlar. Orada bir gemi yaptırıp denize açılmışlar. Denizde dolaşırken çok acıkmışlar, bir adaya çıkmışlar. Orada rastladıkları bir fil yavrusunu yakalamışlar. Yavruyu ateşte pişirip yedikten sonra dinlenmek için yatmışlar. Bazıları fil yavrusunun etinden yememişmiş. Seyfilmülük de etten bir lokma alıp yemeye tenezzül etmemişmiş.

Bunlar dinlenirlerken bir fil gelip çıkmış. Oradakilerin ağızlarını koklamış. Kim yemişe onları öldürmüştü.^{Q416.3-2} Sabah kalktıklarında sekiz askerin ölmüş olduğunu görmüşler. Bunlar altı kişi kaçmışlar. Adada dolaşırken bunlar köpek başlı,^{B25.1} sığır ayaklı^{B29-10} yaratıkların yanına çıkmışlar. Oradakiler bunları yakalayıp padişahlara götürmüşler. Padişahları bunların bir eve kapatılmalarını emretmiş.

Seyfilmülük’e babası, Süleyman peygamberin yüzüğünü verip “Sakla, faydasını görürsün.” demişmiş.

Bir vakit bunların karınlarını doyurmaya başlamışlar. “Yeme, kendini koru.” demiş Seyfilmülük arkadaşına.

Aradan üç ay geçmiş. Bir gün bunların alınlarına vurup bakmışlar. İyice semirenlerini tutup yemişler.

O arada padişahın bir kızı Seyfilmülük’e âşık olmuş. “Sen beni alırsan ben seni kurtarırım.” demiş. “Öleceğime alayım, bir yolu bulunur hele!” diye Seyfilmülük düşünmüş de “Arkadaşımı da kurtarırsan alırım.” demiş.

Kız ikisini de kurtarıp Seyfilmülük’ün hanımı olmuş. Seyfilmülük sürekli ağlıyormuş. Gönlündeki kızı yani fotoğraftaki kızı özlemişmiş. Seyit’in de nerede olduğunu bilmiyormuş.

Bir yıl geçmiş. Bir ara şehre çıktıklarında halkın toplanıp birisine güldüğünü görmüşler. Seyfilmülük dikkatlice bakınca Seyit’e vurup ona güldüklerini görmüş. Seyfilmülük padişaha söyleyip Seyit’i kurtarmış.

Bir zaman sonra Seyfilmülük akıllı bir ninenin varlığını duymuş. Ona akıl danışmaya gidip bütün sırrını anlatmış.

Nine ona “Artık güz çıkıyor. Geceleyin onlar buz ülkesinde bayram için toplanırlar. Orada kırk direk var. Direkleri suya yuvarlayıp yok et. Sonra da buzdan buza atlayıp kaçarsın.” demiş.

Seyfilmülük bayram gününün gelmesini beklemiş. Bayram günü gelince geceleyin bütün direkleri suya indirmiş. Sonra buzdan buza atlayıp kaçıp gitmiş. Onu kovalasalar da direkler olmayınca buza düşmekten korkup kıyıda kalmışlar.

Seyfilmülük gide gide bir adaya çıkmış. Bu ada bir dev^{G0}. tarafından çiçeklerle efsunlanmış. ^{D2070}. Her kim bir çiçeğe ^{D1402.1-1}. dokunursa oracıkta ölüyormuş. Seyfilmülük dikkatlice gidip hiçbir çiçeğe dokunmamış. Sonra bahçede yürürken bir ev görmüş. Gelip eve girince görmüş ki oradaki süslü karyolada aklara bürünmüş birisi yatıyormuş. Delikanlı onu açmış. O, Melike isminde güzel bir kızmış. Delikanlı kızı uyandırmaya çalışmış ama uyandıramamış. Delikanlının gözü kızın başucundaki dörtkenarlı süslü tahtaya ^{D1456-1}. ilişmiş. O tahtayı alınca kız uyanmış da “Ey delikanlı, sen hangi mahlûkattansın?” diye sormuş.

“İnsanım.” demiş Seyfilmülük.

“Ben de.” demiş Melike.

Onlar konuşmuşlar. Seyfilmülük ne aradığını söylemiş.

“Ben o kızı biliyorum.” demiş Melike.

O sırada dev gelmiş. Delikanlı saklanmış, kız da yerine yatmış.

Dev, kızı uyandırıp bir iki gün evde durmuş, daha sonra çıkıp gitmiş.

Seyfilmülük “Sor bakalım, devin canı neredeymiş?” demiş kıza.

Dev yeniden dönmüş. Kız nazlanarak “İnsanın canı kendisinde, devlerin canı nerede oluyor?” diye sormuş.

“Eee, sen beni öldürmek mi istiyorsun?” demiş dev.

“Yok be! Dev gibi devi nasıl öldürebilirsin ki?” demiş Melike.

“Benim canım denizin dibindeki dört güvercinli kafeste. Süleyman’ın yüzüğüne^{F825-1} sahip olan kişi beni öldürebilir.” demiş dev de çıkıp gitmiş.

Seyfilmülük, kızı alıp denizin kıyısına gitmiş. Sonra yüzüğü denize bırakarak “Devin canını çıkar.” demiş.

Yüzük, kafesi alıp çıkarmış. Delikanlının güvercinleri^{E715.1-8} öldürmesiyle birlikte dev yıkılmış. Kız ile delikanlı bir sala oturup denizde gitmişler.

Bir vakit bir su iyesi^{F420} çıkıp gelmiş. Bu sırada Seyfilmülük, başı Melike’nin topuğunda uyuyormuş. Seyfilmülük uyanır uyanmaz baltayla su iyesinin başını kesmiş.

“Ey Melike, helak oldu, yazık! Niye uyandırmadın?” demiş.

Onlar sal üzerinde giderek Melike’nin babasına ulaşmışlar.

“Her kim olursa olsun Melike’yi bulursa ona kızımı vereceğim.” diye kızın babası her tarafa haber göndermiş.

İlk rastladıkları kişi, kıza “Sen kimsin?” diye sormuş.

“Melike.” deyince bu kişi kızı tutmuş da padişahın sarayına gitmiş. Babası, kızını sağ salim görünce çok mutlu olmuş da “Düğün yapacağız, düğün!” demiş.

“Baba bu iş biraz karışık, sabret.” demiş Melike. Sonra olan biten her şeyi bir bir anlatmış.

Bir vakit Bedigülyamal ismindeki çok güzel cin kızı,^{G307-13} Melike’nin bulunduğunu duyup onu görmeye gelmiş. Sonra cin kızı Seyfilmülük’ü görmüş. Melike sırrı açarak “O delikanlı seni aramak için gelmiş, sen ona var.” demiş.

“O insan mahlûkatından, ben ona nasıl varayım?” demiş cin kızı Bedigülyamal. Günler geçmiş, aylar geçmiş. Sonunda Bedigülyamal da delikanlıya âşık olmuş.

Bu arada devler, dev padişahını öldüren kişiyi aramak için cinlerin^{G307} arasına gelmişler. Tesadüfen Seyfilmülük’ü yakalamışlar da sürükleyerek onu alıp gitmişler. Sonra onu bir sandığa koyup suyun dibine atmışlar.

Melike de, cinler de delikanlıyı aramışlar.

Seyfilmülük’ü gören bir cin “Onu devler alıp gitti.” demiş.

Bunlar ne yapalım diye düşünüp savaş açmaya karar vermişler.

Savaş başlamış. Savaş sırasında cinler, devin bir başını kesmişler de ona “Delikanlıyı vermezsen iğne ile derini yüzeriz.” demişler.

“Beni bırakın, onu bulup vereceğim.” demiş dev.

Sonra Dev, sandığı çıkarmış. Çok zayıflayan Seyfilmülük’ü cinler alıp dönmüşler, ona iyi bakmışlar. Sonra Bedigülyamal ile Seyfilmülük’e görkemli bir düğün yapmışlar.

Seyfilmülük çok bir zaman geçmeden bir arkadaşını yollayıp Seyit’i getirtmiş. Ona da Melike’yi vermişler.

Biraz kaldıktan sonra Seyfilmülük eve dönme konusunda söz açmış.

“Ben oraya alışamam ki.” demiş Bedigülyamal.

“Hayır, alışırın.” demiş Seyfilmülük.

Önden haber edip onlar dönmüşler.

Delikanlının babası oğlunun gelin alıp dönmesine çok sevinmiş.

3.14.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 14

T11.2. Love through sight of Picture / *Resmini görme yoluyla âşık olma* BOM: 14

H1381.3.1.2.1. Quest for unknown woman whose picture has aroused man’s love / *Bilmediği bir kadının resmine âşık olan adamın resimdeki meçhul kadını araştırması* BOM: 14

Q416.3-2. Punishment: killing by elephants / *Ceza: Fil tarafından öldürülme* (MEK) BOM: 14

B25.1. Man with dog’s head / *Köpek başlı insan* BOM: 14

B29-10. Man with cow’s foot / *İnek ayaklı insan* (MEK) BOM: 14

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 14

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* BOM: 14

D2178.9. Flower produced by magic / *Sihir yoluyla çiçek yetiştirme*
BOM: 14

D1402.1-1. Magic flower kills / *Sihirli çiçeğin öldürmesi* (MEK)
BOM: 14

D1456-1. Magic wooden ornament wakes up sleeping person /
Süslemeli tahtanın kişiyi uyandırması (MEK) BOM: 14

F825-1. Extraordinary ring / *Olağanüstü yüzük (Süleyman'ın yüzüğü)*
(MEK) BOM: 14

E715.1-8. Separable soul in dove / *Ayrılabilir canın (ruhun) güvercinde saklanıyor olması* (MEK) BOM: 14

F420. Water-spirits / *Su iyesi* BOM: 14

G307-13. Female jinn / *Dişi (kadın) cin* (MEK) BOM: 14

G307. Jinn / *Cin* BOM: 14

3.15. YILAN KIZ İLE VENÜŞKE

3.15.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda bir şehirde bir ağa yaşıyormuş. Onun on sekiz yaşında bir oğlu varmış. Bir vakit komşusu uğramış da “Tınazına su basmış, yanıp da yat!” demiş.

Babası, oğluna tınaza gidip bakmasını söylemiş. “Tamam, sabah gidip dağıtırım.” demiş oğlu.

Ertesi gün delikanlı yaba almış da kuru otlara bakmaya gitmiş. Bir yabayla savurup dağıtırken “Venüşke, koru beni.” diye bir ses duymuş.

Etrafa bakmış, kimse de yokmuş. Sonra yabayı aldığı gibi hepsini yapıp bırakmış. Şimdi işim bitti dediğinde bir yılan çıkmış da onun boynuna dolanmış. Delikanlı eliyle yılandan kurtulmaya çalışmış. Ne kadar yılanı tutup atmaya çalışsa da gücü yetmiyormuş. Sonra Venüşke boynunu mendille bağlamış. Eve dönüp yatmış. Annesi onu yemeğe çağırarak “Venüşke kalk, yemeği koydum!” demiş.

Bu çıkmamış. “Anne, gel hele!” demiş.

Annesi gelince Venüşke yılanı göstermiş. Apak yılan kapkara gözle-riyle bakıyormuş. Hemen doktor çağırılmışlar. İki doktor gelmiş. Ellerinden geldiğince bakmışlar. Yılanı alıp atmak için bir şey de bulamamışlar. Sonra çeşitli ilaçlar vermişler. İlaçlar da fayda etmemiş. Şaşırıp kalan doktorlar dönüp gitmişler.

Delikanlı dışarı çıktığında yılan dile gelerek^{B211.6.1}. “Venüşke, beni kendi memleketime götür. Sonra benden kurtulursun. İyi bir at seçip al.” demiş.

“Bizim kendi atımız var.” demiş Venüşke.

“Yok, şehirdeki en iyi atı seçip al.” demiş yılan.

Venüşke gidip babasına söylemiş. Babası iyi bir at satın almış.

Yılan “Yol soğuk olur, iyi giyin.” demiş.

İki kat şalvar, çizme, atkı, kürk, gocuk, eldiven, hepsini de hazırlamışlar, yola çıkmışlar. Bu yılan sürekli onun boynundaymış! Birkaç gün gidince hava soğuk olmaya başlamış.

Venüşke, kürkünü, eldivenleri giymiş. Yol aldıkça çizmelerini, gocuğunu da giymiş.

Yılan “Venüşke, çok üşüsen bile^{H1512}. ısınmak için seni çağırdıkları yerlere varma. Helak olursun. Ben de helak olurum.” demiş.

Venüşke giderken yolda tek sıra hâlinde evlere rastlamış. Güzel güzel kızlar koşarak çıkmışlar da onu çağırarak “Venüşke, üşümüşsün. İçeri gir, ısınıp gidersin.” demişler.

Venüşke, yılanı bakmamış. Soğuktan ölecek gibi üşüyüp titremekteymiş.

“Böyle de olsa öleceğim, öyle de olsa öleceğim.” diyerek atından inince, yılan “Sen de öleceksin, ben de. Bin atına geri!” demiş.

O, daha da gitmiş. Dişleri tıkırdayarak giderken bir zaman sonra ısınmaya başlamış.

“Soğuğu geçtik, artık sıcak yerlerdeyiz. İleride su satıcısı olur, sakın durma.” demiş yılan.

Bunlar gitmişler, gitmişler; sıcaklık dayanılabilecek gibi değilmiş.^{H1511}. Ağzı kuruyup gitmiş. Tükürük de yutamıyormuş. Ağaç aralarından güzel

kızlar çıkmışlar da onu bir kez daha çağırarak “Venüşke, gölgeye otur, dinlenip öyle gidersin.” demişler.

Delikanlı buna da dayanmış, geçip gitmişler. Bir çayıra çıkmışlar. Vardıklarında gökyüzüne ulaşan gümüşe benzer büyük bir ev^{F772.1-3}. görmüşler.

“Venüşke, atınla buradan dötrnala git.” demiş yılan.

Delikanlı burada atını çevirmiş. Tüh, hatırlayıp bakmış; boynundaki yılan yokmuş. Sonra durmuş. Ne yapsam diye böyle dururken evden iki kız çıkmış. Kızlar gelmişler de Venüşke’yi alıp içeri girmişler. Onu güzelce yıkamışlar. Üçüncü günde yılan kızın^{D391}. kendisi gelerek “Ya, nasıl, Venüşke?” demiş.

“İyi.” demiş Venüşke

“Yemek yedirdiler mi?” diye sormuş yılan kız.

“Yedirdiler.” demiş Venüşke. Bunlar böyle konuşmuşlar.

Yılan kız diğer iki kıza Venüşke’yi bahçede gezdirmelerini buyurmuş. İyi atlara binip gitmişler. Bahçede, size söyleyeyim, olmayan bir şey yokmuş. Dünyadaki bütün meyvelerden varmış!^{F818-3}

Yılan kız gökyüzünde yıldızlar padişahıymış.^{A769-6} Venüşke gezmekten dönünce gelerek “Venüşke, benim üç ağabeyim var. Onları misafirlige çağırayım.” demiş. Delikanlıdan izin istemiş, yılan kız çok edepli davranıyormuş. Sonra güvercine dönüşüp^{D154.1}. uçup gitmiş. Çok geçmeden üç ağabeyiyle birlikte dönmüş.

Yemeğe oturduklarında kız “Ağabeylerim, işte bu delikanlı beni beladan kurtardı. Beni dev perileri^{G0}. alıp gittiğinde gökyüzünde onlarla savaşırken sakatlanıp düştüm. Şansıma tınaza düştüm. Beni işte Venüşke alıp çıkardı.” demiş.

Ağabeyleri “İyi yapmışsın.” diyerek delikanlıyı övmüşler.

Sonra yılan kız, Venüşke’yi yine yıkanmaya göndermiş. Pek terbiyeliymiş, temizliği de seviyormuş. Delikanlı yıkanıp çıkınca “Venüşke, bu gömlek senin için. Bunu sen hiçbir zaman çıkarma.” demiş.

Venüşke bu boz gömleği^{D1056}. giymiş. Artık Venüşke dönmek istiyormuş. Çıkıp atının yanına gelmiş. Ata bineyim diye elini atın arkasına koyunca atın beli kırılmış, at yere yığılmış.

Bunu yılan gören kız “Venüşke atına binme, o artık seni kaldıramaz. Yayan git. Bir gün sonra büyük ağabeyimin yaşadığı yere ulaşırsın. O sana kendi atını verir.” demiş.

Venüşke atını yanına alıp gitmiş. Eşinin ağabeyinin yanına varmış. Venüşke’yi çok iyi misafir etmişler. Gideceği zaman eşinin ağabeyi “Venüşke, kız kardeşim sana hediye verdi mi?” diye sormuş

“Verdi, bir gömlek verdi.” demiş.

Sonra o ahırına girmiş de “Al, Venüşke, bu benim sana hediyem.” demiş. Sonra delikanlıya pırl pırl parlayan bir kara aygırı çıkarıp vermiş.

Tamam, bu çok iyi olmuş. Kara aygıra binerek Venüşke yeniden yola çıkmış. Gitmiş de gitmiş. Ne kadar gittiğini de bilen yokmuş. At iyi olunca akşama doğru eşinin ortanca ağabeyine varmış. O da Venüşke’yi karşılayıp misafir etmiş de ona “Venüşke, sana benim hediyem şu olur.” demiş. Sonra kara aygırın arkasına on iki kilo ağırlığında bir eğer getirip koymuş.

Şimdi Venüşke, yılan kızın küçük ağabeyine gelmiş. Misafir olmuş. Küçük ağabeyi ona yedi kilo ağırlığında kılıç, dört kilo ağırlığında kamçı vermiş. Şimdi size söyleyeyim, Venüşke belinde kılıcı, elinde kamçısı, bindiği kara aygırıyla artık tam bir bahadır olmuş.

Sonra işte o böyle giyinip kuşanıp bir şehre varmış. En uçtaki küçükçe bir evi kiralamak istemiş. Bir nine ona kiralık ev vermiş.

Venüşke yıkanayım dese su yokmuş. “Vah, nine susuz ne yapıyor böyle?” demiş Venüşke.

At bağlanan direği iki ucunda su taşınan bir sopaya dönüştürüp iki büyük fıçıyla suya gitmiş. Suyu alıp dönerken halk ondan su istemiş, onun suyunu bitirmiş. Kendisine azıcık kalmış. Halk suya gitmeye korkuyormuş. Suyu ejderha^{B11} vermiyormuş ama Venüşke su alırken^{B11.7.1} ejderha ona dokunmamış.

Bir gün Venüşke böyle erken kalktığında şehrin kara bayraklarla doluğunu görmüş. “Nine, bu ne alamet?” diye sormuş.

“Şehirde on sekiz yaşında ne kadar kız varsa ejderha yiyip bitirdi. Bugün padişahın kızını oraya bırakacaklar.” demiş nine.

Venüşke kılıcını almış da atına binip oraya gitmiş. Vardığında padişahın kızı orada oturuyormuş. “Ey delikanlı, git çabucak. Helak olacaksın!” demiş kız, delikanlıya.

“Ben seni ejderhaya yedirmeyeceğim, kurtaracağım.” demiş delikanlı.

Konuşup oturmuşlar. İşte bir vakit deniz yarılmış da ejderha çıkıp gelmiş.^{B11.3.1.} “Aha, padişah bugün nasıl da cömertmiş. Bir değil, üç can göndermiş.” demiş^{B11.4.5.} de yutmak istemiş.

Venüşke fırlayıp kalkmış da “Atın eyeriyle bu kılıç boğazına girsin!” demiş.

“Yoksa sen benimle dövüşmek mi istiyorsun?” demiş ejderha.

“Dövüş de olur, savaş da.” demiş Venüşke.

Ejderha geriye çekilip denize bakarak üflemiş. Üç kilometre uzunluğunda parlak bir köprü^{D1258.1.} yapılmış. Ejderha bu köprünün diğer başına varmış da buradan uçarak^{B11.4.1.} gelip Venüşke’ye saldırmış. Venüşke kırmıldamamış bile.^{B11.11.} Sonra Venüşke üfleyince üç kilometre uzunluğunda suda köprü meydana gelmiş. Venüşke atına binmiş de rüzgâr gibi bu köprüden gelmiş. Rüzgâr gibi gelmiş de kılıcını savurmasıyla ejderhanın bir başını kesmiş.^{B11.11-9.} O zaman ejderha yalvarmaya başlayarak “Venüşke, sen bana dokunma. Ben artık kurbağa yiyerek bile yaşarım.” demiş.

Venüşke, ejderhanın kopan başını büyük bir taşın altına kıştırıp koymuş. Sonra ejderhanın gövdesini kamçıyla vura vura getirip ninenin ambarrına kilitlemiş.^{B11.12-8.} Kendisini ejderhadan kurtaran Venüşke’ye padişahın kızı^{R111.1.3.} yüzüğünü vermiş.

Bu olan bitenleri padişahın bir askeri görmekteymiş. Venüşke gidince asker, kızın yanına gelerek “Ejderhayı benim öldürdüğümü söylemezsen kılıçla seni keserim.” demiş. Ya işte böyle, dünyada hazırta konan böyle kimseler de varmış! Eee, kız ne yapsın şimdi, razı olmuş.

Ejderha ile Venüşke’nin savaşını padişahın kendisi de vezirleri de uzaktan dürbünle izliyorlarmış. Savaş bitince padişah, vezirlerini oraya göndermiş. Vezirler gelmişler ki bir asker orada duruyormuş.

“Kim öldürdü ejderhayı?” diye sormuşlar.

“Ben öldürdüm.” demiş asker gözünü bile kırpmadan.

Tamam, bunu alıp dönmüşler. Düğün hazırmış! Şehirdeki bütün halkı çağırılmışlar. Nine ile Venüşke de gelmiş. İçki içmişler. Herkese rakıyı kız dağıtmış. Kız rakı dağıtırken Venüşke’nin parmağında kendi yüzüğünü görmüş. Görünce bağırarak “İşte beni bu kişi kurtardı!” demiş.

Asker öfkelenmiş, itiraz etmiş.

Venüşke sakince gelmiş de “Haydi öyleyse oraya gidelim.” demiş.

Oraya gitmişler. Venüşke, askere taşın altında yatan ejderhanın başını alıp gelmesini buyurmuş. Nerede, asker taşı bile kıvıldatamamış. Ama Venüşke bir eliyle taşı kaldırıp diğer eliyle başı alıp çıkarmış.

“İşte bu ejderhanın başı, anladın mı!” demiş.

Sonra padişah “Delikanlı, bu askere cezayı sen ver, böyle aldatmamalıydı.” demiş.

Padişah emredince Venüşke kılıcın dipçiğiyle vurmuş. Bu askerin başı paramparça olmuş. Sonra dönüp düğüne devam etmişler. Padişah, Venüşke’ye kızını verip onu askerlerinin başı yapmış da “Venüşke, sen askerî işleri bilmiyorsun. Gidip üç ay okuyup dön.” demiş. Venüşke silah deposunu hanımına teslim etmiş. On bir depoyu teslim etmiş, on ikincisini açmamasını buyurmuş. On iki anahtar vermiş. İki ay geçip gitmiş. Hanımı dayanamamış, açılması yasak olan depoyu açıp bakmak istemiş. Vay, açıp baksa orada bir subay oturmaktaymış.

“Ne yapıyorsun burada?” demiş kız.

“Senin için gelmiştim. Baban hapsetti.” demiş subay.

Kız şaşırmış. Venüşke buraya o ejderhayı getirip kilitlemişmiş. Bu ejderha şimdi bir yaratığa dönüşüp subay kılığındaymiş.^{D399.1} O, kızın hoşuna gitmiş. Venüşke’nin dönmesine daha bir ay varmış. Bunlar birbirlerine alışmışlar; ikisi birlikte yaşamaya, yatıp kalkmaya başlamışlar.^{B605}

Bir gün subay “Venüşke’yi öldürmeliyiz.” demiş.

“Nasıl?” demiş kız.

“Onun üstünde bir gömlek var. Bu gömleği almalıyız.” demiş subay.

Tamam, bunlar böyle konuşup anlaşmışlar. Venüşke dönmüş. Sonra, hanımı onu yıkanmaya göndermiş.

“Ay, bu gömleğin nasıl da kirlenip kokuşmuş. Yıkayıvereyim.” demiş kız.

Hanımı söyleyince Venüşke gömleği çıkarıp vermiş. Bu olanları evin işlerine bakan Nina görmüşmüş. “Eh Venüşke, hanımın sana ihanet etti ya.” demiş.

“Ya, öyle mi?” demiş Venüşke.

“Ya, öyle!” demiş Nina.

Venüşke kalkıp buradan kaçmış. Yılan kızın küçük ağabeyine gelmiş. Onunla birlikte ortanca ağabeyine; üçü birlikte büyük ağabeyine gelmişler. Sonra hepsi toplanıp yılan kıza gitmişler. Yılan kıza Venüşke'nin hâlini, nasıl bir belaya düştüğünü anlatmışlar.

“Ey Venüşke, Venüşke! Söyledim ben sana gömleğini hiçbir zaman çıkarma diye!” demiş yılan kız.

Büyük ağabey akıllıymış. “Venüşke'ye yardım etmeliyiz.” demiş.

Yılan kız, Venüşke'ye bir tarak vererek “Bu tarakla üç defa başını tararsan, neye dönüşmek istersen o olursun.” demiş.

Şimdi Venüşke o şehre tekrar gitmiş. Nineye gelip derdini anlatmış. “Nine, padişahın damadı ne almak istiyor acaba, bunu öğren gel hele!” demiş.

Nine öğrenip gelmiş. Padişahın damadına kara bir aygır gerekmiş.

Venüşke nineye “Nine, ben kara bir aygıra dönüşeyim. Sen beni padişahın damadına götürüp sat. Yalnız dizgini verme.” demiş.

Venüşke başını üç defa tarakla^{D1072.1} taramış. Pırıl pırıl parlayan kara bir aygıra^{D131} dönüşmüş. Nine bunu yanına alıp gitmiş. O canavar subay pencereden görmüş de “Nine, aygırı nereye alıp gidiyorsun?” diye sormuş.

“Satmaya.” demiş nine.

“Sat bana, ne kadar istiyorsun?”

“Üç bin.”

Üç bini vermiş. Ömründe bu kadar para görmeyen nine dizgini aklından çıkardığından dönüp gitmiş.

Sonra subay, hanımına “Haydi, sana aygırı göstereyim.” demiş.

Çıkmışlar, çıksalar, kadın “Bu Venüşke ki!” demiş.

“Nereden biliyorsun?”

“Dizgininden.”

Tamam, bunlar eve girmişler. İkisi yeniden konuşarak “Biz bunu keselim.” demişler.

Bunların konuşmasını Nina dinliyormuş. Gelip Venüşke’ye söylemiş.

Venüşke “Beni kesecekleri sırada nohut büyüklüğünde kan sıçrar. Bunu pencerenin dibine göm.” demiş.

Kara aygırı alıp çıkarmışlar. Kesip parçaladıkları sırada nohut büyüklüğünde kan sıçramış. Nina, kimse görmeden ayağıyla sıçrayan kana basmış. Venüşke’nin öğrettiği gibi pencerenin dibine varıp kanı toprağa gömmüş.

Sabahleyin kalktıklarında bir elma ağacı^{D457.1-4} büyümüşmüş.

Bu kadın anlamış, eşine “Elma ağacı değil, Venüşke bu. Kazmacı çağırıp dibinden kökletip atmalıyız.” demiş.

Nina yine dinlemekteymiş. Dinledikten sonra çıkıp Venüşke’ye söylemiş.

Venüşke “Onların ağacı kestikleri sırada bir kıymık uçup gider. Sen bu kıymığı alıp göle at.” demiş.

Kazmacılar gelip ağacı kesmeye başlamışlar. Gerçekten de bir kıymık uçup gitmiş. Nina bunu almış da göle gidip atmış. Kıymık, ördeğe dönüşmüş.^{D441.10-1} Bunlar ağacı kökleriyle birlikte yakıp külünü gökyüzüne savurmuşlar.

Subay göle girmeye gitmiş. Vardığında gölde bir ördek yüzüyormuş. Subay soyunup ördeği yakalamaya çalışmış. Venüşke gölün kıyısına çıkıp çabucak gömleği giymiş de (bu yılan kızın vermiş olduğu gömlekmış) oracıkta insana dönüşmüş.

Sonra bu konuyu padişaha söylemişler. Kızının bu subayla ne karıştırdığını padişahın kendisi de bilmiyormuş.

Padişah “Damat, sen bu adiyeye cezasını kendin ver.” demiş.

Venüşke çok düşünmeden ikisini de kesmiş.

Nina’yı hanımı olarak almış. Onlar hâlen de pek tatlı yaşıyorlarmış. Dün vardım, bugün döndüm.

3.15.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 15

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* BOM: 15

H1512. Cold test (Attempt to freeze hero to death) / *Soğukluk sınaması (Kahramanı donarak öldürme girişimi)* BOM: 15

H1511. Heat test / *Sıcaklık sınaması* BOM: 15

F772.1-3. Tower reaches sky / *Kulenin gökyüzüne ulaşması (MEK)* BOM: 15

D391. Transformation: serpent (snake) to person / *Yılanın insana dönüşmesi* BOM: 15

F818-3. Unusual garden including all of the fruits in the World / *Olağanüstü bahçede dünyadaki bütün meyvelerden bulunması (MEK)* BOM: 15

A769-6. Snake girl as a king of stars (Stars supervised by snake girl) / *Yılan kızın yıldızların padişahı olması (Yıldızların yılan kız tarafından yönetilmesi) (MEK)* BOM: 15

D154.1. Transformation: man to dove / *İnsanın güvercine dönüşmesi* BOM: 15

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 15

D1056. Magic shirt / *Sihirli gömlek* BOM: 15

B11. Dragon / *Ejderha* BOM: 15

B11.7.1. Dragon controls water-supply / *Su dağıtımının bir ejderha tarafından kontrol edilmesi* BOM: 15

B11.3.1. Dragon's home in bottom of sea / *Ejderhanın evinin denizin dibinde olması* BOM: 15

B11.4.5. Talking dragon / *Konuşan ejderha* BOM: 15

D1258.1. Bridge made by magic / *Sihir yoluyla köprüünün ortaya çıkması* BOM: 15

B11.4.1. Flying dragon / *Uçan ejderha* BOM: 15

B11.11. Fight with dragon / *Ejderhayla kavga etme* BOM: 15

B11.11-9. Dragon decapitated / *Ejderhanın başının kesilmesi* (MEK)
BOM: 15

B11.12-9. Dragon’s headless body is imprisoned in storehouse /
Ejderhanın başsız bedeninin bir ambara hapsedilmesi (MEK) BOM: 15

R111.1.3. Rescue of princess (maiden) from dragon / *Ejderhadan
prensesi kurtarma* BOM: 15

D399.1. Transformation: water-dragon to person / *Su ejderhasının
insana dönüşmesi* BOM: 15

B605. Marriage to dragon / *Ejderha ile evlenme* BOM: 15

D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* BOM: 15

D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* BOM: 15

D457.1-4. Transformation: drops of blood to apple tree / *Kan
damlasının elma ağacına dönüşmesi* (MEK) BOM: 15

D441.10-1. Transformation: chips of wood to duck / *Kıymığın ördeğe
dönüşmesi* (MEK) BOM: 15

3.16. DANDAN BAHADIR

3.16.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda etrafta şan kazanmış Abdullah isminde bir padişah varmış. Bu padişahın Dandan isminde bir oğlu olmuş. Bu oğlan bir aylık büyümesini bir günde, bir yıllık büyümesini^{T615} bir ayda tamamlayıp çok güçlü, yetenekli ve yakışıklı bir delikanlı olmuş.

Bu padişahlıkta bir tüccar varmış. O her yıl on, on bir ay boyunca yabancı ülkelerde alış veriş işiyle meşgul oluyormuş. Döneceği zaman her seferinde hediyelerle dönüyormuş.

Bir vakit yine böyle yabancı ülkelerden dönüp gelen tüccar Abdullah, padişahın yanına varmış. Her zamanki gibi padişaha bir hediyesi varmış. Padişah ile Dandan’a yabancı ülkelerdeki yenilikleri anlattıktan sonra “Oğlunu çıkar, ben sana bir şey göstermek istiyorum.” demiş.

Tüccar, Dandan çıktıktan sonra padişaha hediyesini vermiş. Bu küçükçe bir sandıkmış. Sandığı açmasıyla birlikte padişah çok güzel bir kı-

zın resmini görmüş. Kendisinin ihtiyar olmasına bakmaksızın kendinden geçmiş.

Tüccar dönüp gitmiş. Padişah, bu sandığı bir kez daha açıp bakmaya yemin etmiş. Çeşitli hediyelerle dolan ambarına kilitleyip koymuş. Dandan, babasının hediye göstermemesine çok şaşırıp düşüncelere dalmış. Düşünüp taşındıktan sonra babasına bir şey söylemeden hediyelerin koyulduğu ambara inmiş. Orada o küçük sandığı bulup açmış. Resimdeki güzel kızı görür görmez âşık olmuş.^{T11.2.} O günden sonra delikanlı yemeden içmeden kesilmiş, günden güne zayıflamaya başlamış.

Padişah buna çok şaşırarak “Oğlum, sen nasıl bir derde düştün, niçin kaygılanıyorsun?” diye sormuş. Dandan hiçbir şey söylememiş. Dandan küçük sandığı kendi odasına koymuş. Sandıktaki resme bakıp bakıp gönlünün derinliklerinde huzur bulmuş.

Padişahın çok akıllı bir danışmanı varmış. Günlerden bir gün Dandan bu danışmana gitmiş de hiç kimseye söylememesini şart koşup kendi hâlini anlatmış. Danışmandan yardım istemiş. Danışman, Dandan’a bu sandığı getiren tüccarı bulmasını söylemiş. Dandan, tüccarı aramak için çıkıp gitmiş. Arayıp bulunca onun evine varmış. “O tüccar daha çok olmadı, boğazına balık kılıcı takıldı, ölüp gitti.” demişler.

Dandan başı önde kaygılı bir şekilde danışmanın yanına gelmiş. Danışman, Dandan’ı teselli etmiş. Çok gecikmeden yola çıkması gerektiğini söylemiş. Nil nehrinin karşı tarafına çıkabilmesi için büyük bir gemi yaptırtmasını, yol için altın ve erzak almasını ve bu konuyu kimseye anlatmamasını söylemiş.

Dandan, babasına söylemeden çok iyi bir yelkenli gemi yaptırmış. Silah da almış. Sonra danışman ile birlikte resimde gördüğü kızı bulmak için^{H1381.3.1.2.1.} yola çıkmışlar. Denizde bir hafta gittikten sonra bir kıyıya çıkıp dinlenmişler. Su aldıktan sonra yollarına daha da devam etmişler. Bunlar gide gide denizde bir ada görmüşler. Dandan, danışmana bu adaya uğrayıp gitmeyi teklif etmiş. Onlar böyle de yapmışlar. Kıyıya vardıklarında karşılarında çok güzel bahçeli, büyük bir ev görmüşler. Dandan hiç düşünmeden sandığını alıp bu eve yönelmiş. Dandan eve girince ev sahibinden yiyecek içecek istemiş. Sonra kendisinin nereye, niçin gittiğini anlatmış. O zaman ev sahibi duvardaki asılı perdeleri açmış, oraya resmedilen kızın suretini gösterip “Ben işte otuz yıl bu surete bakıp gönlümü avuttum. Sen genç ömrünü boş yere ziyan etme, kızı arayıp bul.” demiş.

Dandan vedalaşıp gitmiş. Danışmana her şeyi anlatmış. Bunlar daha da gitmişler. Bir hafta yol gittikten sonra bir kıyıya yanaşıp durmuşlar. Orada bir ihtiyar balıkçı oturuyormuş. Birbirlerine nereli ve kim olduklarını sormuşlar. İhtiyar adam şuradaki kasabada yaşadığını, ömrü boyunca balık tuttuğunu söylemiş. “Niçin böyle?” diye sorduklarında anlatıvermiş: “Ben bir balık tutsam bir hafta yaşarım. Bizim padişahın çok güzel bir kızı var. Bu kız ile evlenmek için on dokuz padişahlıktan on dokuz delikanlı askerleriyle birlikte gelip bu şehirde yatıp kalkmaya başladı. İşte bu balıkları satıp geçiniyorum. Bu kız haftada bir defa çıkıp delikanlılara görünüyor.” demiş.

Bu sırada delikanlı resmi göstermiş. Dede bu resme bakınca “Bu resim, kız hummalı bir şekilde hastayken resmedilmiş. Şimdi onu görsen aklın gider.” demiş.

Delikanlı, kızın bu şehirde yaşadığını öğrenince balıkçıya çok para vermeye söz verip iyi bir kiralık ev bakmasını söylemiş. Balıkçı onun istediklerini yapmış.

Dandan böyle bir iki gün kızı nasıl görebilirim diye düşünüp şehirde gezinmiş. Üçüncü gün de şehirde gezerken “Her kim Nerkes ismindeki kızı görmek isterse padişahın sarayındaki güzel bahçeye varsın. Ancak âşık olup ömrünüzü boş yere geçirmeyiniz.” sözlerini duymuş.

Dandan dönüp danışmana söylemiş. Sonra Nerkes’i görmek için bahçeye gitmiş. Dandan bahçeye girdiğinde diğer padişah oğlanları çoktan kendi yerlerini almışlarmış. Hepsi de sabırsızlanıp kızın görünmesini bekliyormuş. İşte bir vakit kara bulutun altından çıkan güneş gibi Nerkes bahçeye çıkmış. Delikanlılar kızı görmeleriyle birlikte kendilerinden geçmişler, yıkılıp kalmışlar. Nerkes, onların yanına gelmiş. Onlara kendilerine gelmesi için ilaç koklatmış. Bir taraftan da delikanlılara bakmış.

Kız, Dandan’ı beğenmiş de “İşte bu delikanlıya varırdım.” demiş.

Delikanlılar gönülsüzce dönüp gitmişler. Dandan da dönüp gitmiş. Olan biteni danışmana anlatmış. Danışman ona pazara gitmesini, oradan tırnaklı bir çizmeyle bir eldiven satın almasını söylemiş. Dandan bunların hepsini yerine getirmiş. Dandan, akşam olup karanlık çökünce padişahın sarayına gitmiş. Parmaklıklara varınca hiç düşünmeden parmaklıklardan tırmanmış. Tırmanıp çıktığı yerden sarayın içindeki her şey görünüyor-muş. Sarayın yerleşkesinin ortasında büyük bir kazanda fokur fokur lapa

kaynıyormuş. Kazanın etrafında kırk kız yürüyormuş. Nerkes de balkonda oturuyormuş.

Dandan gözetlediği yerden kızların biraz uzaklaştıklarını görünce parmaklıklardan atlayıp saraya girmiş. Sonra kazana doğru gidip kazanın içine uyku ilacı damlatmış. Ondan sonra bir ağacın başına çıkıp oturmuş. Biraz zaman geçince kızlar lapa yemeğe oturmuşlar. Nerkes kendi gördüğüne kendisi inanmamış. Lapa yiyen kızların hepsi derin bir uykuya dalmışmış. O hemen bir şeylerin döndüğünü sezmiş. Eline kılıç alıp çabucak inmiş de kendi yerine yatmış.

Biraz sonra onun yanına Dandan gelmiş. Nerkes, Dandan'ı görmesiyle birlikte mutluluğunu gizleyememiş.

Onlar tan vaktine kadar oturmuşlar. Tan belirince Dandan gitmiş. Sabahleyin Nerkes uyandıktan sonra bahçedeki göle gidip yıkanmaya başlamış. Bu sırada bilmem bir yerlerden bir kara bulut^{D901} çıkıp gelmiş. Nerkes doğruluncaya kadar bu kara bulut elleriyle kızı havaya kaldırmış. Sonra uçarak^{D1520.2} kızı alıp gitmiş. Korkularından benizleri atan kızlar padişaha koşmuşlar. Padişah buna hiç tasalanmamış. Niçin diye sorarsanız o, Nerkes'i kime vereceğini bilemediğinden şaşırıp kalmışmış. "Allah verdi, Allah aldı." diyebilmiş. Padişah, kızının nerede olduğunu bilmek için şehrin dışında yaşayan falcısını^{D1712} sarayına çağırtmış.

Padişah olan biteni anlattıktan sonra falcısı ona kızının Kafdağı'nın ardındaki Kehkehe denilen dev padişahının elinde olduğunu söylemiş. Falcısı, padişaha güvercin vermiş de "Bu güvercin hangi delikanlıya konarsa o kişi kızını arayıp bulsun." diye nasihat etmiş.^{D1814.1}

Padişah hemen bu haberi ilan ettirmiş. Güvercini uçurup göndermesiyle birlikte güvercin Dandan'ın omzuna gelip konmuş, ötmeye başlamış. Diğer delikanlılar buna razı olmamışlar. Onlar Dandan'ı askere sahip olmamasından dolayı aşağılayıp güvercinin yeniden uçurulmasını talep etmişler. Padişah ikinci, üçüncü defa uçursa da güvercin^{B599-4} yeniden Dandan'ın omzuna konmuş. Bunu gören diğer padişah çocuklarının ümitleri tamamen kırılmış. Böylece onlar dönüp gitmişler.

Dandan, danışmanı ile fikir alışverişi yapmış. Danışmanı ona "Sen yatacağına kalksana!" demiş.

Onlar gerekli eşyaları alıp yola çıkmışlar. Az gitmişler, uz gitmişler giderlerken bunlar yorulmuşlar. Bir yar kıyısında durup dinlenmeye karar vermişler. Yar kıyısında bir kavak ağacı yetişmişmiş. Bakmışlar ki "Her

kim olursa olsun, bu ağacın^{D950} yaprağını alıp yaralı yerini ovarsa yarası iyileşir. Budağından yapılmış bir ok atılsa bütün sihir kaybolur.” diye yazmaktaymış. Dandan bir torba yaprak koparıp almış. Ok yapmak için de çokça budak kırıp almış.

Dandan ile danışmanı yollarına daha da devam etmişler. Gitmişler gitmişler, giderlerken yiyecekleri bitmiş. Yeniden bir yar kıyısında durmuşlar. Dandan ava çıkmış. Ormanda dolaşırken büyük, kara bir şey görüp kalamış. Bu şeyin daha da yakınına gelmiş. Bu devasa simurg^{B31.5} kuşuymuş. Kuş birdenbire başını Dandan’a çevirip dile gelerek^{B211.3} “Lütfen beni hemen kurtar. Sana ömür boyu kul olurum.” demiş.

Bu kuş ejderha ateşiyle yanmışmış. Dandan hemen yapraklarla^{D1500.1.4.2} yanan yeri ovalamaya başlayınca gözüyle ne görsün, ovaladığı yerlerde tüyler uzamaya başlamış. Böylece Dandan, kuşu ölümden kurtarmış.

Kuş önlerindeki yolun çok uzun olduğunu söyleyerek “Böyle gider-seniz ömrünüzün sonuna kadar da olsa bu yolun sonuna varamazsınız. Haydi, ben sizi üstüme bindirip götüreyim.” demiş. Kuş uçmadan önce Dandan’a kırk çift kır keçisi hazırlamasını söylemiş. Yoksa büyük denizi geçemeyeceklerini anlatmış. Onlar on gün boyunca denizin üstünden uçmuşlar.^{B551.2-2}

Kıyıya varıp dinlendikten sonra kuş, delikanlıya “Benim falan dağın başında yavrularım kaldı. Onları görüp öyle gidelim.” demiş.

Delikanlı buna razı olmuş. Gitmişler, kuşun yavruları sağmış. Kuş yavrularına yiyecek getirmek üzere çıkıp gitmiş. Çok geçmeden ılık çalarak yuvasına dönmüş. Bu kuşun yavrularını kıvrılıp süzülürken kuyruğu görünmeyen dağ gibi bir yılan^{B875.1} gelip yiyormuş. İşte bu yılan ateşler saçarak gelmekteymiş. Dandan çabucak çelik kılıcını eline alıp ağacın başına çıkıp oturmuş. Yılan yanından geçip giderken, Dandan kılıcıyla yılanı ortasından kesmiş. Yılanın kanı derya olup akmış. Kuş, Dandan’a çok teşekkür etmiş. Sonra onu alıp yükselerek oradan uçup gitmiş. Danışman, kuşun yavrularının yanında kalmış.

Bunlar uçmuşlar uçmuşlar, uçarken, kuş “Önümüze sihirli ateş, sihirli uzun dağlar çıkacak. Yanına aldığın oklar^{D1092} hazır olsun.” demiş.

Giderlerken Dandan önlerine çıkan ateş şeridini görmüş. Bu ateş^{D1271} bir kişi yaklaşmaya başlayınca havada tutuşuyormuş.

Burada kuş dile gelerek “Eğer bu ateşin üstünde uçmakta olan serçeyi vurursan ateş yok olur.” demiş.

Dandan oku atınca serçe döne döne düşmüş, ateş de yok olmuş.^{D771-13.}

Daha da gitmişler. Giderlerken kayaların gökyüzüne ulaştığı uzun bir dağ görmüşler. Dağın başında, kuşun söylediği gibi bir kişi duruyormuş. Dandan kavaktan yapılmış okunu bu kişiye atmış. O kişi vurulunca kişi de dağ^{D932.} da yok olmuş. Ucu başı görünmeyen bir düzlük meydana gelmiş.

Dandan daha da gitmiş. Giderken yine bir dağ görünmüş. Burada üç erkek kardeş yaşıyormuş. Onlardan birisi Nerkes’i kaçıran Kehkehe imiş.

Burada kuş, Dandan’a “Nerkes işte bu dağda.” demiş.

Bu dağda üç kapı^{D1552.0.1.} varmış. Dandan gelip bir kapıyı açınca büyük bir devin^{G0.} Nerkes’in önünde uyumakta olduğunu görmüş.

Nerkes, Dandan’ı görünce “Uyanmadan devi öldür.” demiş.

“Uyumakta olan düşmanı öldürmek yiğitlik değil.” demiş Dandan. Sonra kılıcını devin tabanına batırıp devi uyandırmış. Dev uyanınca Dandan onun başını kesmiş.^{G512.1.2.}

Dandan, Nerkes’i alıp dışarıya çıkmış. Nerkes ona başka devlerle başka tutsak kızların olduğunu söylemiş. Dandan, Nerkes’i dışarıya bırakıp başka bir kapıdan tekrar içeriye girmiş. Girince bir devin Melikebanu ismindeki kızın topuğuna başını koyup uyuduğunu görmüş. Dandan, Melikebanu’nun yalvarmasına bakmadan devi uykusunda öldürmeye razı olmamış. Devi kılıcıyla dürtüp uyandırmış, ondan sonra öldürmüş. Melikebanu ile Dandan bu devin ölümüne sevinip dışarı çıkmışlar. Nerkes bıraktığı yerde yokmuş. Devlerin en küçükleri Nerkes’i kendi evine alıp götürmüş. Kapıyı da büyük bir taş ile kapatmışmış. Dandan buna çok öfkelenmiş. Taşı yerinden alıp kapıyı açmış. O zaman dev dışarı çıkıp Dandan’ı suya atmayı düşünmüş. Tam bu sırada Melikebanu kılıçla devi kesip öldürmüş.

Bu arada bir yerden devin annesi bir nine suretinde^{D11.1.} gelmiş. Kuş bunu görüp Dandan’a “Şimdi okunu nineye at!” diye bağırmış.

Dandan’ın vurmalarıyla nine acıyla bağırmış. Onun bağırmalarıyla her yer dev ve perilerle dolmuş. Bu dev ve perilerin kuyrukları havayla dolu keseciklerdenmiş.^{G369-8.} Bundan dolayı onlar çok iyi uçuyorlarmış. Dandan okuyla birer birer bu devlerin hava keseciklerini vurup delmiş. Melikebanu düşen her devin başını kesmiş. Onlar son devi de yok edince kuş onların

yanına gelmiş. Hepsi Simurgun üstüne binip yola çıkmışlar. Bir zaman sonra danışmanın yanına gelmişler.

Dördüncü gün Melikebanu, Dandan’a “Sen beni büyük bir beladan kurtardın. Şimdi bir isteğimi de gerçekleştirsen seninle sonsuza kadar birlikte olurum. Ben on iki yıldır görmediğim babamın yanına gitmek istiyorum.” demiş. Böyle söyledikten sonra da Melikebanu dört tutam saçını alıp yakmış.^{D2074.2.2-1.} Bunların yanına dört güvercin, dört ucundan tutarak, bir halıyı^{D1155.} getirip yaymışlar. Dandan, danışman, Melikebanu ile Nerkes, Simurg kuşuna çok çok teşekkür etmişler. Sonra bu halıyla uçup gitmişler.^{D1520.19.} Gözlerini açtıklarında halı onları büyük bir şehrin dışına getirip indirmiş. Şimdi bunlar nasıl padişahın yanına gidebiliriz diye kafa yormaya başlamışlar. Sonra Dandan’ı padişaha falcı olarak gönderip kızının bugün geleceğini söyletmişler. Padişah ilk başta inanmamış. Sonra da falcının bu sözleri gerçek olup çıkarsa diye kızını karşılamak için hazırlanmaya başlamış.

Çok geçmeden kız, arkadaşlarıyla halının üstünde padişahlık mahalline gelip inmiş. Padişah ilk başta gözlerine inanmamış. Sonra büyük bir meclis kurdurup Dandan’a kızını vermiş. Dandan burada çok durmamış. Nerkes de kendi memleketine gitmek için acele etmiş. Nerkes’in babası ile annesi “Kızımızı hepten kaybettik.” diye dertli dertli oturuyorlarmış. Tam da o sırada Nerkes, Dandan ve arkadaşlarıyla birlikte gelmiş. Nerkes’i ikinci hanımı olarak Dandan’a vermişler. Burada da bir hafta kadar düğün bayram yapmışlar.

En sonunda Dandan kendi babasının yanına dönmüş. Oğlunun sağ salim olduğunu, üstelik iki gelin alıp döndüğünü görünce babası çok sevinmiş.

Danışman, Dandan’a “Dandan, senin yiğitliğini gördüm. Şimdi benim kızımı da üçüncü hanımın olarak al.” demiş. Dandan, danışmanın kızını da almış. Büyük bir düğün yapmışlar. Üç padişahlığa sahip olan Dandan bu güne kadar yaşamış.

3.16.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 16

T615. Supernatural growth / *Olağanüstü büyüme* BOM: 16

T11.2. Love through sight of Picture / *Resmi görme yoluyla âşık olma*
BOM: 16

H1381.3.1.2.1. Quest for unknown woman whose picture has aroused man's love / *Bilmediği bir kadının resmine âşık olan adamın resimdeki meçhul kadını araştırması* BOM: 16

D901. Magic cloud / *Sihirli bulut* BOM: 16

D1520.2. Magic transportation by cloud / *Bulut aracılığıyla sihirli yolculuk* BOM: 16

D1712. Soothsayer (diviner, oracle, etc.) / *Falcı* BOM: 16

D1814.1. Advice from magician (fortune-teller, etc.) / *Büyücüden (fal-cı vb.) nasihat alma* BOM: 16

B599-4. Pigeon chooses the hero who rescues the imprisoned girl / *Gü-vecinin tutsak olan kızı kurtaracak kahramanı seçmesi* (MEK) BOM: 16

D950. Magic tree / *Sihirli ağaç* BOM: 16

B31.5. Simorg: giant bird / *Simurg: Devasa kuş* BOM: 16

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* BOM: 16

D1500.1.4.2. Magic healing leaves / *Sihirli şifalı yapraklar* BOM: 16

B551.2-2. Simorg carries man across water / *Simurg kuşunun kişiyi suyun karşı tarafına taşıması* (MEK) BOM: 16

B875.1. Giant serpent / *Devasa yılan* BOM: 16

D1092. Magic arrow / *Sihirli ok* BOM: 16

D1271. Magic fire / *Sihirli ateş* BOM: 16

D771-13. Disenchantment by arrow / *Ok yoluyla büyüünün çözülmesi* (MEK) BOM: 16

D932. Magic mountain / *Sihirli dağ* BOM: 16

D1552.0.1. Door opens in mountain / *Kapının dağın içine açılması* BOM: 16

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 16

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* BOM: 16

D11.1. Transformation: ogress to man / *Devin insana dönüşmesi* BOM: 16

G369-8. Ogre has tail with swim bladder / *Devlerin kuyruklarında hava keseciklerine sahip olması* (MEK) BOM: 16

D2074.2.2-1. Dove summons by burning hair / *Kıl yakma yoluyla güvercinin çağırılması* (MEK) BOM: 16

D1155. Magic carpet / *Sihirli Halı* BOM: 16

D1520.19. Magic transportation by carpet / *Halı aracılığıyla sihirli seyahat* BOM: 16

3.17. DÜZENBAZ AHMET

3.17.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda Ahmet adında ünlü bir düzenbaz varmış. O, memleketin şehirlerinde geziyor, sürekli çalıp çıparak yaşıyormuş. Bir gün düzenbaz Ahmet, Kazan’a gelmiş. Ancak burada ona bir iş çıkmamış.

Ona “Sen İran’a git!” demişler. Sonra o, pılını pırtısını toplayıp İran’a, Bağdat şehrine gitmiş. Bağdat şehrine varınca kendine bir arkadaş bulmuş. O da ihtiyar bir düzenbazmış. Onunla birlikte çalışmaya başlamışlar.

Hangi yıl olmuş, onu kim bilsin şimdi, ancak aylardan ağustosmuş. Düzenbaz Ahmet gömleğini, pantolonunu giymiş; bahçede yatıyormuş. Tam da o sıralarda alışveriş yapmak için bu şehirden olsun, başka şehirlerden olsun, ne kadar zengin varsa hepsi de buraya geliyormuş. Bir zengin atından inip yaya kaldırımından yürürken düzenbaz Ahmet’i görmüş. Sonra “Bu zavallı üşümüş yatıyor.” diye on kuruş gümüş sadaka vermiş.

Düzenbaz Ahmet kalkıp sadakayı almış. Bir yandan da gözleriyle zenginün cüzdanında ne kadar var diye bakıyormuş.

Zengin adam gitmiş. Düzenbaz Ahmet de görünmeden onun arkasından gitmiş. Bunlar böyle ana caddeyi geçip gitmişler, zenginün kiraladığı eve yaklaşmışlar. Düzenbaz Ahmet hâlâ bir iş çıkaramamış. Sonra biraz daha gitmişler, karanlık çökmüş. Düzenbaz Ahmet işte o zaman bir şekilde adamın cüzdanını almış. Aldıktan sonra dönüp yerine yatmış.

Zengin adam evine gelmiş. Eve girince cüzdanını çıkarayım dese cüzdanı yokmuş. “Tüh, tüh, az evvel on kuruş sadaka verdiğim, orada düşüp kaldı herhâlde.” demiş bu.

Zengin adam geri dönmüş de Ahmet'e yapışıp "Sen aldın benim paramı!" demiş.

Ama düzenbaz Ahmet onarlı altın hâlinde olan paraların hepsini ayağının altına sıkıştırıp koymuşmuş. "Hayır, nereden alayım ben senin paramı. İşten senin verdiğin on kuruş!" demiş düzenbaz Ahmet. Sonra avucunu açıp on kuruşu göstermiş. Zengin bakmış da şaşkın şaşkın dönüp gitmiş.

Sonra Ahmet, ihtiyar düzenbaz ile birlikte yeraltından yol yapıp kendilerine bir mesken yapmışlar. Artık bunların altını çokmuş.

Bunlar bir gün beraber çıkmışlar, padişahın sarayının yanına gelmişler. Sarayın etrafındaki çitlerin arasında uzun bir direk varmış. Ahmet "Ben çıkıncaya kadar buradan gitme." demiş ihtiyara. Sonra onu nöbetçilik yapması için bırakmış. Kendisi de bu uzun direğe tırmanmış. Tırmandığı direğin ucu balkona ulaşıyormuş. Bu şekilde Ahmet balkona inmiş. Balkondan da İran padişahının sarayına girmiş. Sarayda geniş baltalı nöbetçiler varmış. "İşte bunlar uyuyup kalsalar ben buradaki altınları alırım." diye düzenbaz Ahmet düşünmüş.

Ahmet nöbetçiler uyuyunca anahtarların korunduğu yere gelmiş. Anahtar koruyucusunu uyandırmadan dikkatlice anahtarları alıp bir kilidi açmış. Açınca burada para çıkmamış. Padişahın kızının en kıymetli süs eşyaları çıkmış. Burada asılı duran incilerden birkaç tanesini almış. Başka bir şeye dokunmamış. Sonra "Dur, saraya girmişken padişahın kızını öpüp çıkayım." demiş de gidip kızın odasını aramaya başlamış.

Ahmet böyle odadan odaya gezerken padişahın kızının yattığı odaya girmiş. Padişahın kızının yüzünü açmasıyla ayağını da görmüş. Kızın ayağında çok güzel bir ayakkabı varmış. İlk önce bunu almak istemiş. Birisini çözüp almış. Bu sırada padişahın kızı uyanıp yorganı üzerinden atmış. Kız yorganı atınca düzenbaz Ahmet yorganın altında örtülü kalmış. Padişahın kızının bağırmasıyla onun yanına gelmişler. Hiç kimse de yokmuş, şaşır-mışlar. Sonra kendi bilirkişilerini getirmişler. Onlar da aramışlar, bir şey bulamamışlar. Sonra "Burada hiç kimse yok. Sen sayıklayıp uyanmışsındır." demişler.

Bu padişahın kızının yanında Moğol padişahlığından getirilen bir hizmetçi kız varmış. Şimdi o kız müzik çalıyormuş. Müziğin sesiyle padişahın kızı uyumuş. Moğol kız, padişahın kızıyla ilgilenip ona yorganı örtmeye çalıştığında Ahmet elinde hançerle gelip "Ses çıkarma, git uyu!" demiş.

Moğol kızı kendi odasına gitmiş. Sonra Ahmet, padişahın kızına tekrar yaklaşmak istemiş. Kız o zaman bir kez daha “Hırsız var!” diye bağırmış. Hemen muhafızlar Ahmet’i yakalamaya çalışmışlar. Ahmet odadan odaya geçip balkona çıkmış. Oradan da bir kavak ağacından aşağıya inip sokağa çıkmış. Ondan sonra arkadaşlarıyla kaldıkları yere gidip yatmışlar.

Bu olaydan sonra padişahın içine bir korku düşmüş. Ertesi gün padişah ilan yazdırıp sarayın kapısına astırmış. İlanda şöyle yazıyormuş: “Padişahın varisleri, geliniz. Padişahın kızı kendi istediği kişiyle evlenecek. Kavga, dövüş olmayacak.” İlanı Düzenbaz Ahmet de okumuş.

Çok bir zaman geçmeden yabancı padişahların oğulları gelmeye başlamışlar. Düzenbaz Ahmet “Falan yerde iki at var. Bunları alıp gelelim de biz de varalım.” demiş.

On beş gün sonra bu atları alıp gelmişler de bir gün sonrasında onlar da oraya gitmişler. Buraya Yunan, Moğol, Japon padişahlarının oğulları gelmiş. Onlar sarayda ön taraflara oturmuşlar. Düzenbaz Ahmet, ihtiyar üçkâğıtçıyı kendisinin danışmanı yapmış, ikisi iki ata binip buraya gelmişler. Gelince “Biz adalardaki vahşi padişahlığın oğluyuz.” demişler. Böyle deyince onları da içeri almışlar.

Ondan sonra her birisi padişahın kızını kendine almak isteyince buradaki şölen kızışıp tartışma çıkmış. Padişahın kızı çıkıp konuşmaya başlayarak “Beni seven kişiye varacağım. Yalnız kavga çıktığı için değil.” demiş. Böyle söyledikten sonra yüzüğünü çıkarıp düzenbaz Ahmet’in parmağına takmış. Ahmet, düzenbaz olsa da pek yakışıklıymış. Sonra bunlar düğün yaptıktan sonra birlikte yaşamaya başlamışlar. Birkaç gün geçince Moğol kızı onu tanımış. Padişaha gidip “Bu adalardaki vahşi padişahlıktan gelen birisi olamaz, şu zamanda gelen hırsızın kendisi.” demiş. Bunun üzerine padişah, delikanlıyı yakalatmış.

Sonra Moğol padişahının oğlu bağırarak “Bunun gibi düzenbazları öldürmek gerek!” demiş. Japon padişahının oğlu da bağırmış. Yunan padişahının da bağırmış. Bunlar padişahla bir olup dördü birlikte kafa kafaya vermişler. Oturup, şöyle bir karar almışlar: “Önce yüz sopa vuralım, sonrasında yırtıcı hayvanlara bırakalım.” demişler.

Padişahın kızı bunu duyunca iki askerine sıkıca tembihleyerek “Siz yüz sopa vurduk dersiniz de yeraltı yolundan çıkarıp onu gönderirsiniz. Ben de bunun için size şu kadar altın veririm.” demiş.

Askerler “Yüz defa sopa vurduktan sonra yırtıcı hayvanlara bırakırız.” demişler, Ahmet’i alıp gitmişler. Sonra onu gizli yoldan çıkarıp göndermişler.

Ahmet kaldıkları yere gelince üçkâğıtçı ihtiyar yatmaktaymış. O, gü-rültü patırtı başlayınca oradan sıvışmışmış. “Ölmedin mi, sen nasıl kaçıp kurtuldun?” diye ihtiyar şaşırmış.

Düzenbaz Ahmet ilk önce parmağındaki padişahın kızının yüzüğünü, sonra arkasındaki kamçı izlerini açıp gösterip olan biten ne varsa anlatı-vermiş.

Şimdi padişahın sarayına gelirse burada kavga çok ateşliymiş! Moğol padişahının oğlu “Kızı ben alacağım!” demiş. Japon padişahının oğlu “Hayır, ben alacağım!” demiş. Yunan padişahının oğlu “Ben alacağım!” demiş.

Kız onlara “Altı ay doğup altı ay geçince söylerim, buraya gelirsiniz. O zaman kim kıymetli hediye getirirse ona varırım.” demiş.

Padişahın kızı askerlerine yazı yazıp vermiş de Ahmet’in yanına varmalarını emretmiş. Kız bunlardan birisine bile varmak istemiyormuş. Ahmet’e varmak istiyormuş.

Yazıyı alınca Ahmet onun öğrettiği büyücüye gitmiş. Gelmiş de bana öğret, demiş. Padişahın kızının yüzüğünü, gönderdiği yazıyı göstermiş. Ondan sonra büyücü onu bir odaya almış. Odanın duvarları tümüyle aynadanmış. “Bunlara bak hele!” demiş büyücü^{G200}. ihtiyar kadın.

Düzenbaz Ahmet bakmış, aynaların^{D1323.1}. içinde bir Akbuzat koşturuyormuş.

İhtiyar kadın ona bir hançer vermiş. “Bunu elinden düşürme!” demiş.

Ahmet hançeri almış da ninenin öğrettiği gibi bu Akbuzat’ı aramaya gitmiş. Haydi, o gidedursun, biz diğerlerine dönelim.

Padişah oğlanlarının her birisi kendi ülkelerine dönmüşler. Dönünce kıymetli hediyeler aramaya başlamışlar.

Bu Moğol padişahının oğlu yanına yüz askerle erzak alıp kıymetli hediye aramaya gitmiş. Bunlar üç ay boyunca gittikleri yerlerde aramışlar. Moğol padişahının oğlunun askerleri açlıktan ölüp bitmiş. Artık o tek başına kalmış. Tek başına gezmiş de gezmiş, gezerken bir su boyuna gelmiş.

Burada bir elma ağacı yetişmişmiş. Elma ağacında sadece iki elma varmış. “Elmanın birini yersen öldürür, diğerini yersen diriltir.” diye de oraya bir yazı koyulmuşmuş. Moğol padişahının oğlu “Aha! O zaman en kıymetli hediye bu olur. Eğer bana varmazsa bunu yedirip öldürürüm. Sonra diğerini yedirip diriltirim.” diye düşünmüş. Sonra elmaların ikisini de koparıp iki ayrı torbaya koymuş, dönüp gitmiş.

Şimdi Yunan padişahının oğluna gelelim. O da kıymetli hediye aramaya çıkmışmış. Gezerken o, bir dağdan diğer dağa uzanan bir kement^{F843}. görmüş. Kementte bir kristal asılıymış. Güneşin aydınlığında parlıyormuş. O, biraz uğraştıktan sonra kristali düşürmüş. Eline alıp kristale bakınca^{D1821.3.7.3}. kristalde^{D1168} kendi şehri de, Bağdat şehri de yakından görünmekteymiş. “Vay, bu böyle olunca kıymetli bir hediye olur. Bunun sayesinde dilediğin yeri görebilirsin.” diyerek Yunan padişahının oğlu da dönüp gitmiş.

Şimdi de Japon padişahının oğluna gelelim. O da kıymetli hediye aramaya gitmiş. Denizdeki adaları, ormanları, hiçbir yeri bırakmadan hediye aramış. Sonunda o, çok güzel bir halıya rastlamış. Bu halıya^{D1155}. basmasıyla birlikte halı onu kaldırmış, kendi kendine uçarak gitmiş.^{D1520.19}. “İşte, bu çok kıymetli bir halı! Ben bununla Bağdat padişahının kızını alırım.” diye Japon padişahının oğlu mutlu olmuş.

Tamam, bunların her biri kendilerince mutlu olup kızın yanına gitmeye hazırlanadursunlar, biz şimdi düzenbaz Ahmet’in yanına gidelim.

Düzenbaz Ahmet, büyücü ihtiyar kadına çok teşekkür edip elinde hançerle Akbuzat’ı aramaya çıkıp gitmişti ya! O, az gitmiş uz gitmiş; dağları, ormanları geçmiş. İki dağın arasından gittiği sırada bir eve varıp girmiş. Orada bir ihtiyar kadın oturuyormuş. İhtiyar kadının ismi Zahira.

Zahira nine ona “İşte, bir kapı var. Hançerle vurursan kilidini açarsın. Ama hançerini elinden bırakma. Sonra kapı kendi açılır. Senin önüne bir timsah çıkar. Timsahı öldürdükten sonra ejderha çıkar. Onu öldürünce sihirli bir ağaç ortaya çıkar. O ağaç, insanı kendisine çekip alıyor da boğarak öldürüyor. Sen korkma sürekli ilerle. Yalnız hançerini sakın elinden bırakma. Hançerini sallaya sallaya git.” demiş.

Sonra Ahmet bu kapının karşısına gidip hançerini savurmaya başlayınca kilit çat diye açılıp düşmüş. Kilit kopup düşünce kapı gıcırdayarak açılmış. Onun önüne bir timsah çıkmış. Ahmet, ihtiyar kadının söylediği

gibi hançerini^{D1083.1} hiç elinden bırakmadan savurmaya başlamış. Ahmet'in her savuruşunda timsahın dişleri dökülüyormuş. Timsahın dişleri dökülüp bitince Ahmet daha da ilerleyip ejderhanın yanına ulaşmış. Ejderha^{B11} kükreyip öfkeyle ağzından ateşler saçmış. Ahmet korkmamış. Elinden hançerini de bırakmayıp savura savura ilerlemiş. Ejderha güçten düşünce yumak gibi yuvarlana yuvarlana bir yerlere gitmiş.

Sonra Ahmet daha da ilerleyip insanı kendisine çekip aldıktan sonra boğarak öldüren sihirli ağacın^{D950} yanına gelmiş. Varınca bütün gücünü toplayıp hançerini savurmaya başlamış. Her savuruşunda ağacın iki üç budağını koparmış. Bu şekilde ağacın budaklarını kırıp bitirmiş. Ağacın kuru kısmı kalmış. Sonra düzenbaz Ahmet biraz daha gidince bütün etrafı kaplayan bir ışık,^{D1162} bir ateş^{D1271} ortaya çıkmış. Zahira nine çok zor bir duruma düşerse diye çalması için Ahmet'e bir kaval vermişmiş. Ahmet hançerini savurmuş da savurmuş, ateş azalmamış. Sonra bu kavalı^{D1224} çalmasıyla onun karşısına Zahira nine gelip çıkmış. "İşte şuradan bir nur görünür. Buna bakarak bir ay gidersin. Bu nur sana Akbuzat'ı verir." demiş Zahira nine.

Sonra Ahmet bir ay boyunca bu nura bakarak gitmiş. Bir ay olunca nura ulaşmış. Varınca görmüş ki nur diye parlayan şey apak yüzlü, apak saçlı, oturmakta olan bir ihtiyar adammış.^{N825.2}

"Oğlum buraya sen nasıl geldin, orada canavarlar çok muydu ki?" demiş ihtiyar adam.

"Çok zor olsa da geldim, dede. Bana Akbuzat gerek." demiş Ahmet.

"He, öyle mi, haydi o zaman gidelim." demiş ihtiyar adam. Sonra onu bir kayığa bindirip denize doğru açılıp gitmiş. Bayağı bir zaman gittikten sonra "İşte burada denize gir. Denizin dibinde bir taş var. Onun altında bir anahtar olur. Anahtarı alıp çık." demiş dede.

Ahmet denizin dibine dalmış. Dede denizin üstünde kalmış. Ahmet o taşın altındaki anahtarı^{F886} alıp çıkmış. Dede, Ahmet'i çekip kayığa almış. Bunlar gidip kuru bir yere çıkmışlar. Birçok yeri geçtikten sonra bir dağa çıkmışlar. Dağın böğründe bir kapı^{D1552.0.1} görünmüş. Dede "Git de şu kapıyı anahtarla aç. Akbuzat oradadır." demiş.

Ahmet gitmiş. Anahtarla kapıyı gıcırdatıp açmış. Açınca Akbuzat kalkmış. Eyerlenmiş takımları da varmış. Ahmet, Akbuzat'a binmiş de ça-

bucak dedenin yanına gitmiş. Dede “Bu ata^{B41.5}. binince şimdi sen iki aylık yolu uçarak iki saatte alırsın.” demiş.

Apak yüzlü, apak saçlı ihtiyar adam burada kalmış. Ahmet, Akbuzat’a binip gitmiş. Dönerken Zahira nineye uğramış.

“Atından in de, eyerinin altında bir kutu var. Onu al.” demiş Zahira nine.

Ahmet inip bu kutuyu alınca Akbuzat uçarak gitmiş. Oracıkta gözden kaybolmuş.

“Bu at olmadan ne yapacaksın şimdi?” demiş Zahira nine.

Çok zaman geçmeden buraya Akbuzat gelip inmiş. Sırtındaki eyerde silahlar varmış.

“İşte buna bin.” demiş nine.

Ahmet ata binince, Zahira nine ona on beş tane nohut vererek “Bağdat şehrine vardığın zaman bu nohutları^{D983-6}. serpersin. Sağ yanına serpersen süvarilerin olur, sol yanına serpersen ordun olur.”^{D1475-10}. demiş.

Ahmet burada kaladursun, şimdi yeniden diğerlerinin yanına gidelim. Moğol padişahının oğlu, Japon padişahının oğlu, Yunan padişahının oğlu, üçü üç taraftan gelmişler. Onların yolu bir su boyunda kesişince birlikte gitmişler.

Moğol padişahının oğlu öldüren elmayı bir paketin içine koymuş. Paketi İran padişahının kızına hizmet eden Moğol kızına postayla göndererek “Ben gelmeden önce elmayı yedir.” demiş.

Şimdi bunların üçü bir araya gelince Yunan padişahının oğlu “Haydi, benim kristalden bakalım.” demiş. Bakmışlar ki öldüren elmayı yiyen padişahın kızı ölmüşmüş.^{S111.4}. Bağdat şehrinde kara bayrak asılıymış.

Japon padişahının oğlu “Benim halı uçuyor. Halıya üçümüz birlikte oturalım. Çabucak varırız.” demiş.

Moğol padişahının oğlu “Bende diriltlen elma var. Bunu yedirirsek kızı diriltiriz.” demiş.

Sonra halıya üçü birlikte oturmuşlar, uçup gitmişler. Bağdat şehrine varınca halıdan inmişler. Padişah onları çok kaygılı bir şekilde karşılamış.

Moğol padişahının oğlu gidip diriltlen elmayı^{E106}. kızı koklatınca kız hoplayıp kalkmış.

Bunların üçü arasında yine bir kavga başlamış.

Japon padişahının oğlu “Benim halı olmasaydı gelip yetişemezdik.” demiş.

Yunan padişahının oğlu “Benim kristal olmasaydı göremezdik.” demiş.

Moğol padişahının oğlu “Benim elma olmasaydı kız dirilemezdi.” demiş.

Moğol padişahının iki yüz askeri varmış. “Ben savaş çıkırsa da kızı alacağım.” demiş.

Böyle bunların üçü arasında anlaşmazlık çıkınca, kız “Getirdiğiniz hediyeleri inceleyip bakalım, verin.” demiş.

Bu arada düzenbaz Ahmet de Bağdat şehrine gelmiş. Ordusu öteki taraftan da beriki taraftan da şehri istila ederek gelmekteymiş. Ahmet gelip kaleyi kuşatmış. Moğol padişahının ordusunu yok etmiş. Diğerlerini esir almış. Kız koşup karşılaşmış da “Ben buna, buna varacağım.” demiş. Öbürlerinin kıymetli hediyeleri de kızın elinde kalmış.

“Tıpış tıpış dönecek misiniz? Yoksa hapiste yatmaya razı olacak mısınız?” demiş Ahmet bunlara. Diğerleri dönüp gitmiş. Böylece düzenbaz Ahmet, padişahın kızını alıp padişah olmuş.

3.17.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 17

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 17

D1323.1. Magic clairvoyant mirror / *Görülmeleyen şeyleri görebilen sihirli ayna* BOM: 17

F843. Extraordinary rope / *Olağanüstü kement* BOM: 17

D1821.3.7.3. Crystal-gazing / *Kristale bakma* BOM: 17

D1168- Magic crystal / *Sihirli kristal* (MEK) BOM: 17

D1155. Magic carpet / *Sihirli halı* BOM: 17

D1520.19. Magic transportation by carpet / *Sihirli halı aracılığıyla seyahat* BOM: 17

D1083.1. Magic dagger gives strength / *Sihirli hançerin güç vermesi* BOM: 17

- B11. Dragon / *Ejderha* BOM: 17
- D950. Magic tree / *Sihirli ağaç* BOM: 17
- D1162. Magic light / *Sihirli ışık* BOM: 17
- D1271. Magic fire / *Sihirli ateş* BOM: 17
- D1224. Magic pipe (musical) / *Sihirli kaval* BOM: 17
- N825.2. Old man helper / *Yardımcı ihtiyar adam* BOM: 17
- F886. Extraordinary key / *Olağanüstü anahtar* BOM: 17
- D1552.0.1. Door opens in mountain / *Kapının dağın içine açılması* BOM: 17
- B41-5. Akbuzat. Flying horse / *Akbuzat. Uçan at* (MEK) BOM: 17
- D983-6. Magic garbanzo / *Sihirli nohut* (MEK) BOM: 17
- D1475-10. Magic garbanzo produces soldiers / *Sihirli nohudun asker üretmesi* (MEK) BOM: 17
- S111.4. Murder with poisoned apple / *Zehirli elma ile öldürme* BOM: 17
- E106. Resuscitation by magic apple / *Sihirli elma yoluyla dirilme* BOM: 17

3.18. KİYİZBAY İLE PADİŞAH KIZLARI

3.18.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir kişinin üç oğlu varmış. En büyüğü Yılkıbay, ortancası Kiyıkıbay, en küçüğü Kiyizbay. Bir gün babaları oğullarını çağırarak da “Falan sazlıkta at başı kadar taş tuzu var. İşte bu tuzu yalayıp gezen üç at var. Her gün tan atmadan önce sırayla geliyorlar. Hanginiz bu atları tutup evcilleştirebilirse ona mutluluk gelir. Hanginiz tutamazsa onun bütün mutluluğu işte bu atların yaladığı tuz gibi eriyip biter.” demiş.

İlk gün sazlığa büyük oğlu Yılkıbay gitmiş. O, bütün gece tuzu gözetlemiş ama tan atmadan önce uykusuna yenilip uyuya kalmış. O uyuyunca bir sarı at gelmiş. Tuzu yalamış da yalamış, sonra gitmiş. Yılkıbay sarı atın geldiğini ne görmüş ne de anlayabilmiş. Dönüp gitmiş.

Dönünce babası ona “Ya, Yılkıbay, ne gördün?” diye sormuş.

Yılıkbay “Hiçbir şey görmedim ama sabah kalktığımda tuz taşı bayağı küçülmüştü.” demiş.

İkinci gün sazlığa ortanca oğlu Kiyikbay gitmiş. O da tuzu gece boyu korumuş. Ancak tan atmadan önce uykusuyla baş edemeyip uyuyup kalmış. Bir tay gelip tuzu doyuncaya kadar yalayıp gitmiş. Kiyikbay, tayın geldiğini ne görmüş ne de anlayabilmiş. Dönüp gitmiş.

Dönünce babası ona “Ya Kiyikbay oğlum, ne gördün?” diye sormuş.

Kiyikbay “Hiçbir şey de görmedim. Ama sabah kalktığımda tuz taşı epeyce küçülmüştü.” demiş.

Üçüncü gün sazlığa en küçük oğlu Kiyizbay gitmiş. O, tuzun yanında pusuya yatıp atın gelmesini göz kırpmadan beklemiş. Uyku pek ağır basınca ağzına tuz parçası koyup emmiş. Bir ara tan atmadan önce bir kırat gelip tuzun tadına bakıp yalamaya başlamış. Kiyizbay, kene gibi ata yapışmış.

Bu sırada kırat dile gelip^{B211.1.3}. “Delikanlı, sen sağ tarafa yatan yelemden üç kıl al da beni gönder. Çok lazım olduğumda işte bu üç kılımı ölçüp bakarsın. Sonra hangisi kısaysa onu halka yaparsın. Sonra üfleyip ıslık çalarsın. Ben senin yanına hemen gelirim.” demiş. Kiyizbay, kıratın sağ tarafına düşen yelesinden üç kılımı çekip almış. At oracıkta kaybolmuş.^{D2095}.

Sabahleyin Kiyizbay eve dönünce babası ona “Ya Kiyizbay oğlum, ne gördün?” diye sormuş.

Kiyizbay “Tan atmadan önce bir kırat gelip tuzu yalamaya başladı. İşte üç kılımı yolup aldım.” demiş.

Ağabeyleri ona “At sana kuyruğunu tutturmuş olmasın acaba!” diye katılıp gülmüşler.

Babaları onlara “Ağzınızı açıp gülmeyin. Elbette atın kılı varsa atın kendi de gelir!” demiş, küçük oğluna arka çıkmış.

Yılıkbay ile Kiyikbay ikinci defa gittiklerinde de tuz taşının yanında uykuya kalmışlar. Bir şey bile göremeden dönmüşler.

Babalarının sorusuna “Her nasıl olduysa sabah kalkığımızda tuz taşı epeyce küçülmüştü.” demekten başka bir cevap verememişler.

Sazlığa ikinci defa vardığında Kiyizbay sarı atı, üçüncü varışında kula atı tutmuş. Sarı at dile gelip “Delikanlı, sol yanıma düşen yelemden üç kıl

al da beni gönder. Sana çok lazım olduğumda işte bu üç kıldan en uzununu dişleyip koparırısın. Ben senin yanına hemen gelirim.” demiş.

Kula at da yelesinden üç kıl almasını, gerektiği zamanda birisini yakmasını söylemiş. Sarı at da, kula at da üçer adet kıllarının alınmasıyla yok olmuşlar.

Günlerden bir gün Kiyizbay açık alanda koyun güderken yol boyunca insanların toplu bir şekilde aralıksız ilerlediğini görmüş.

Kiyizbay onlara “Böyle toplanmış nereye gidiyorsunuz?” diye sormuş.

“Padişah en büyük kızını evlendirecekmış. Bütün halkı çağırtmış. Oraya gidiyoruz.” demişler.

Kiyizbay da oraya gitmek istemiş. Koyunlarını koruyup bakması için Akbay’a bırakmış. Sonra cebinden kıratın üç kılını çıkarıp, en kısasını halka gibi yapıp ıslık çalmış.^{B501-6.} Önüne kırat tulpar^{B41-3.} gelip durmuş. Kiyizbay ata bineyim dediğinde tulpar at onu ayağından dişleyip çekmiş. Sonra dile gelip “Sağ altımdan girip sol altımdan çık.” demiş.

Kiyizbay atın karnının altından, sağ taraftan girip sol tarafa geçip çıkınca gözüyle ne görsün, kendisi birisi tarafından tanınacak gibi değilmiş.^{D52.} Üstünde iyi asker kıyafetleri, başında su samurundan yapılmış börk, ayaklarında parlak çizmeler varmış.^{D1050.1.} Belinde gümüş saplı bir kılıç varmış.

Kiyizbay, kırat tulpara binip şehre, padişah sarayının önündeki meydana doğru gitmiş. Yolda ağabeylerini geçip gitmiş. Onların yanından atını koşturup geçerken “Merhaba Yılkıbay ile Kiyikbay!” diye bağırmış.

Ağabeyleri “Bak hele, bizi tanıyan da varmış!” diye şaşırıp kalmışlar.

Kiyizbay geldiğinde meydanda pek çok kişi toplanmışmış. İnsanlar etraftan gürültü patırtıyla gelmekteymiş. Padişah çatıya çıkmış da halka bakarak “Ben kızımı üç şartımı yerine getiren kişiye vereceğim. Birinci şartım, benim damadım olacak kişi yirmi beş kilometre uzaklıktaki bir yerden birinci olarak koşup gelecek. Sonra işte buradan sıçrayıp kızımın parmağından altın yüzüğünü alacak. Ondan sonra yere atlayıp inecek. Yine üç kilometre arayla koşuyu birinci tamamlaması gerek. İkinci şartı bunu geçtikten sonraki gün, üçüncüsünü de onun ertesinde belirleyeceğim.” demiş.

Yüzlerce kişi birinci gelmek için koşmaya gitmiş. Bir ormanı geçtikleri zaman Kiyizbay onlardan ayrılmış da kıldan halka yapıp ıslık çalmış, kıratı çağırılmış.

Kırat gelince ona “Ne yapmak gerek?” diye akıl danışmış.

Kırat “Sendeki iki kılımdan^{D1835-7} uzununu içine bağla, nefesin bitmez. Kısa olanını ayağına bağla, çok iyi koşarsın.” demiş de yok olmuş.

Kiyizbay kılın uzununu içine, kisasını ayağına bağlayıp koşmaya başlamış. He deyince diğerlerinin arkasından yetişmiş. Padişahın sarayından tam yirmi beş kilometre arayı geçince koşucular dönüp geri koşmuşlar. Kiyizbay başta yarı yolu geçinceye kadar arkada kalmış. Sonra hepsini uçan kuş gibi geçip meydana birinci olarak gelmiş. İki dayak uzunluğundaki balkona sıçrayıp padişahın kızının parmağından altın yüzüğünü çıkarıp almış. Kıza sorup onu öpmüş de zıplayıp inmiş. Sonra yine koşarak gitmiş.

İkinci, üçüncü olarak gelen koşucular meydana ayak bastığında Kiyizbay kendi ovasına dönüp koyunlarını gütmeye başlamış.

Koşuda birinci gelenin kim olduğunu padişah da kızı da başka birisi de bilememiş.

İkinci gün de Kiyizbay koyunlarını güdüp kalmış. Ağabeyleri şehre, padişahın sarayının önündeki meydana gitmişler. Giden kişi kalmayıp yolu toz basınca Kiyizbay koyunlarını kendileri için koruyup güden Akbayın’a bırakmış. Sonra cebinden sarı atın üç kılını çıkarıp en uzununu dişleyip koparmış.^{B501-7} Önüne sarı tulpar gelmiş. Kiyizbay bineyim dediğinde sarı tulpar onu ayağından dişleyip, çekip düşürmüştü. Sonra dile gelerek “Benim altıma sol taraftan girip sağ taraftan çık.” demiş.

Kiyizbay atın karnının sol altından girip sağ altından çıkınca gözüyle ne görsün, kendisi tanınacak gibi değilmiş. Üstünde başında çok değerli elbiseler olan bir delikanlıya dönüşmüştü.

Kiyizbay sarı tulpara binip şehre, padişahın sarayının önündeki meydana gitmiş. Kiyizbay yolda ağabeylerini bir kez daha geçip gitmiş. Onların yanından hızlıca geçerken “Merhaba Yılıkıbay ile Kiyikbay!” diye bağırır.

Ağabeyleri “Bak hele, bizi tanıyan kişiler de varmış!” diyerek ağızlarını açıp kalmışlar.

Kiyizbay geldiğinde meydana pek çok halk toplanmıştı. Etrafta gürültü patırtı kopmaktaydı. Padişah çatıya çıkmış da halka bakarak “Benim damadım olmak isteyen kişi güreşte herkesi yenmeli. İkinci şartım bu.” demiş.

Güreş başlamış. Kiyizbay meydanın kenarına çıkmış, kıl yakıp sarı tulparını çağırmış da “Ne yapıyoruz?” demiş.

“Bin bana.” demiş tulpar.

Sarı at, Kiyizbay’ı bir göl boyuna alıp götürmüş de “İşte bu gölün suyuna üç defa girip çık. Sonra senden daha güçlü bir kişi olmaz!” demiş.

Kiyizbay göle^{D921}. üç defa girip çıkmış. Sonra sarı tulparına binip meydana geri gelmiş. Burada şimdi güreşecek kişi nerdeyse kalmamışmış. Meydanın ortasında bütün bahadırları da yenen bir pehlivan güreşçi durmaktaymış.

Padişahın yaşlı veziri “Bu pehlivan ile güreşmek isteyen başka kişi yok mu?” demiş.

“Var!” demiş Kiyizbay, bu pehlivanın yanına gelerek.

Pehlivan, Kiyizbay’ı görünce “Bu çocuk aklını kaçırmış olmalı.” diye kahkaha atarak gülmeye başlamış. Sonra da “Tamam, elliye bir kişi kalmıştı, seni yenip tamamlarım. Ancak ömrün boyunca sakat olarak kalırsan bana dargınlığın olmasın!” demiş.

Sonra bunlar güreşmeye başlamışlar. Bir ara Kiyizbay, pehlivanı kaldırıp havaya savurmuş. Düşen pehlivanın kemikleri kırılmış. Sonra Kiyizbay pehlivanın sırtını yere sermiş. Pehlivan epeyce vakit baygın yatmış.

Halk “Gözün görmediği, kulağın işitmediği nasıl bir bahadır mış bu!”^{D921-5}. diye ona hayran kalmışlar. Kiyizbay’a böylesine güçlü bir bahadırı yendiği için, padişahın kızının isminin yazılı olduğu mendili getirip vermişler. Kiyizbay mendili almış, sarı tulparına binip yok olmuş. Kendi ovasına dönüp koyunlarını gütmeye başlamış. Yine güreşçi bahadırın kim olduğunu padişah da kızı da başka birisi de öğrenememiş.

Kiyizbay, padişahın sarayı önündeki meydana üçüncü gün de varmak istemiş. Cebinden kula atın kıllarını çıkarmış. Kıllardan birisini yakınca^{B501-5}. kula tulpar gelmiş. Bineyim dediğinde tulpar, Kiyizbay’ı ayağından dişleyip düşürmüş de dile gelerek “Ön ayaklarımın arasından girip arka ayaklarımın arasından çık.” demiş.

Kiyizbay böyle yapınca kendisini tanıyamamış. Üstünde başında kıymetli elbiseler varmış. Yakışıklı bir delikanlı olmuş! Kiyizbay, kula tulparına binip şehre, padişahın sarayı önündeki meydana doğru gitmiş.

Yolda ağabeylerine yine “Merhaba Yılkıbay ile Kiyıkbay!” diye bağırarak geçmiş.

Ağabeyleri “Bak hele! Bizi bilen kişiler de varmış?” diye şaşırıp kalmışlar.

Kiyızbay geldiğinde meydana pek çok kişi gelmişmiş. Bütün etraftan gürültü patırtı gelmekteymiş. Padişah, çatı katına çıkmış da halka bakarak “Şimdi üçüncü şartımı söylemeyeceğim. Koşuda birinci gelerek kızımın altın yüzüğünü alan kişinin, güreşte galip çıkarak kızımın isminin yazıldığı mendili alan bahadırın gelip daha bana görüldüğü yok. O sizin aranızda saklanıyor. Hepiniz iki elinizi de kaldırın!” demiş.

Bütün herkes iki elini kaldırmış. Kiyızbay parmağındaki yüzüğü göstermemek için sadece bir elini kaldırmış.

Bunu gören padişah ona “Sen, delikanlı! Niye bir elini kaldırıyorsun!” demiş.

“Benim bir elim yerinden çıktığından kalkmıyor.” demiş Kiyızbay.

“Bu eli yerinden çıkan kişiyi tutup getiriniz buraya!” diye padişah emir vermiş.

Kiyızbay’ı tutup getirmişler. Baksalar parmağında padişahın kızının altın yüzüğü, cebinde padişahın kızının isminin yazılı olduğu mendil varmış. Padişahın ortanca kızı, Kiyızbay’ı görmesiyle âşık olmuş.

Padişah, Kiyızbay’a “Koşuda da güreşte de kazanan sen misin?” diye sormuş.

“Yok, ben değilim. O kişi benim ağabeyim Yılkıbay oluyor.” demiş Kiyızbay. Padişah halkın arasından Yılkıbay’ı buldurup getirtmiş.

Kiyızbay başkalarına sezdirmeden ağabeyinin arkasından dürtmüş, ayağına basmış. Sonra ona “İşte bu senin yüzüğün, bu da mendilin. Bunlar da elbiselerin! Ben bunları ağabeyimden istemiştım, suç bende.” demiş. Yüzük, mendil ve üstündeki güzel elbiseleri çıkarıp vermiş.

Sonra padişah Yılkıbay’a “Kazanan gerçekten de sen misin?” demiş.

“Gerçekten de benim.” demiş Yılkıbay.

“Eğer sensen kızımı sana veriyorum. Tamam, düğünü yapıyoruz. Üçüncü şartı koymuyorum.” demiş padişah. Sonra da Kiyızbay’ı işaret ederek “Bu sefili hemen zindana atın!” demiş.

Böylece Yılıkbay hiç aklında yokken padişahın damadı olmuş. Kiyizbay’ı taş zindana atmışlar.

Padişahın büyük kızı Yılıkbay’a gelin verildiği günden sonra ortanca kız zayıflayıp kurumaya başlamış, Hasta olmuş. Padişah, ortanca kızını falcıya göstermiş. Falcı da^{D1712}. “Kızının hâli müşkül, iyileştirmek için şöyle bir çare var. Bahçenizde dallanıp budaklanan elma ağacından her sabah kızın beğendiği bir elmayı koparıp alsın. Ama beğendiği elmaya akşamdan işaret koyması gerek.” demiş.

Padişahın ortanca kızı her akşam bahçeye çıkıp hoşuna giden bir elmayı işaretlemiş. Lakin o elmayı sabah erkenden bir kuş çalıp gidiyormuş. Kız seçtiği elmalardan birisini bile yiyememiş. Bunun üzerine padişah yine falcıyı çağırtmış.

Falcı “O kuşu vurup öldürmek gerek. Kuşu yedi gün içinde öldürüp kızına kendi seçtiği elmayı yediremezsen kızın kuruyup ölecek!” demiş.

Padişah at giden yere at gönderip, mektup giden yere mektup gönderip bahadır avcılarını çağırtmış. “Her kim bu kuşu vurursa ona ortanca kızımı vereceğim.” demiş. Ancak hiçbir okçu kuşu vuramamış.

Sonra padişah, bütün vezirlerini çağırarak “Benim padişahlığımda gelmeyen bir bahadır var mı acaba?” demiş.

“Zindanda yatan işte şu sefil oğlanın dışında başka bir bahadır kalmadı.” demiş vezirler.

Padişah vezirlerini zindana göndermiş. Kiyizbay onlara “Ben okçu değilim. Benim Kiyikbay ağabeyim var. İşte o okçu. Ancak ben bakmazsam o, nişan aldığı şeyi vuramıyor.” demiş.

Sonra padişahın vezirleri safkan atlara binerek Kiyikbay’ı almaya gitmişler. “Ben okçu değilim. Okçu olan benim suçlu kardeşimdir, bırakın beni!” diye yalvarmış. Vezirler onun ahına vahına bakmamışlar. Onu padişahın sarayına rüzgâr gibi alıp getirmişler.

Gelince vezirler Kiyizbay’ın yanına giderek “Haydi, Kiyikbay geldi. Atışını izleyeceksin!” demişler.

Kiyizbay “Ben çıkmıyorum, kendisi buraya gelsin. Zindanın penceresinden atar.” demiş.

Sonra Kiyikbay’ın eline ok vermişler. Onu Kiyizbay’ın yanına sokmuşlar. Kiyikbay kardeşini görünce ağlayıvermiş.

Kiyizbay “Ağlama ağabey, şimdi ben elmayı koparan hırsız kuşu vuraçağım. Ben vurdum dersin.” demiş. Kiyizbay oku atmış. Elmadaki kuş lap diye düşmüş.

Mutluluğu içine sağımayan padişah “Okçu delikanlıyı buraya getiriniz!” diye bağırılmış.

Kiyikbay getirilince padişah ona “Sözüm gereği ortanca kızımı sana veriyorum. Gül gibi geçinip uzun bir ömür sürün.” demiş.

Padişahın ortanca kızı her sabah, akşamdan seçip işletlediği elmasını yemiş. Yedinci gün dolduğunda o, büsbütün sağlığına kavuşmuş. Hastalığından arınıp daha da güzelleşmiş.

Günlerden bir gün Kiyikbay, Yılkıbay’a “Kardeşimiz Kiyizbay seni de beni de padişahın damadı yaptı. Onu zindandan kurtaralım.” demiş.

“Ben de ne zamandır bunu düşünüyordum.” demiş Yılkıbay.

Ancak onlar Kiyizbay’ı zindandan kurtarmaya çok geç kalmışlarmış. Padişah onu geçip giden üç tüccara vermişmiş. Tüccarlar Kiyizbay’ı demir sandığa koyup gitmişlermiş.

Yılkıbay ile Kiyikbay bu tüccarların arkasından gitmişler. Üç gün olunca altı arabalı bu üç tüccarı büyük bir ırmağın boyunda çay içip oturdukları sırada yakalamışlar.

“Siz kimsiniz?” diye Yılkıbay ile Kiyikbay sormuş.

“Tüccarız.”

“Siz kim oluyorsunuz ki?”

“Biz eşkıyayız!” demiş Yılkıbay ile Kiyikbay.

Bu sözü duyunca tüccarlar hepten şaşır kalmışlar.

Sonra birisi “Siz de ırmaktan karşıya geçeceksiniz değil mi? Ejderhaya verecek kişiniz var mı ki? Ejderhaya birisini yedirmeden karşı tarafa da bu tarafa da geçemeyeceğinizi bilmiyor musunuz?” demiş.

Yılkıbay ile Kiyikbay “Sizden hanginiz ejderhaya yem olmayı düşünüyor?” demişler.

“Biz birbirimizi ejderhaya^{B11} vermeyiz. Biz ona gereken yemi yanımızda alıp gidiyoruz. Yem, işte bu sandıkta. Ejderha bunun için yalnız bizi

değil, sizi de bir söz söylemeden geçirir. Niçin dersenez, sandıktaki yem ona yeter.” demişler.

Yılıkbay ile Kiyikbay demir sandığı açtırmışlar. Sandığın içinden uyumaktan gözleri şişen Kiyizbay çıkmış. Üç kardeş sevinip kucaklaşmışlar. Üç tüccar şaşkınlıklarından ne yapacaklarını bilememişler. Korkup kalmışlar.

Biraz sonra Kiyizbay tüccarlara “Ya, doyuncaya kadar yediniz mi?” demiş.

“Yedik.” demiş tüccarlar.

“Doyarak çok iyi etmişsiniz. Ejderha tok kişileri bir başka seviyor!” demiş. Sonra da tüccarları birer birer bir uçurumun altında yatan ejderhaya atmış.^{B11.10} Sadece atlara bakıp tüccarlara yemek yapan hizmetçiyi sağ bırakmış.

Kiyizbay bu hizmetçiye “İşte bu altı arabadan birisini kendine al. Birisini benim falan köyde yaşayan babama ulaştır. Kalan dördündeki serveti yol boyunca rastladığın kişilere paylaştırarak git. Benim dediğim gibi yapmazsan başının kesilmesini bekleyedur!” demiş.

Hizmetçi, ağlaya ağlaya Kiyizbay’a teşekkür etmiş. Tam buyurduğun gibi yaparım diye yemin etmiş. Sonra altı atlı arabayı alıp gitmiş.

Yalnız kalınca Yılıkbay, Kiyizbay’a “Senin sayende ben de Kiyikbay da padişahın kızlarını aldık. Bunun için sana çok teşekkür ederiz. Senin de başını bağlamanın vakti geldi artık. Bir yolunu bulup padişahın küçük kızını alsaydın.” demiş.

Kiyikbay “Verdiğin aklı geri kakmayayım. Düşünüp bakarım. Siz şimdi hanımlarınızın yanına dönün. Ben üç dört gün dünyayı dolaştıktan sonra sizin yanınıza gelirim.” demiş. Sonra cebindeki iki kıldan birini yakmış. Hemen kula tulpar gelip çıkmış. Kiyizbay, tulparın ön ayaklarından girip arka ayaklarından çıkmış. Ağabeyleri, kardeşlerini tanıyamamışlar. O, çok şık elbiseler giyen bir delikanlıya dönüşmüş.

Sonra kula tulpara binmiş de ağabeylerine “Gördünüz değil mi, bu at sazlıktaki tuz taşını yalayan üç attan biri!” demiş de tulparıyla gözden kaybolmuş. Ağabeyleri ağızları açık kalakalmışlar.

Dördüncü günde Kiyizbay padişahın sarayının önüne gelmiş. Onu ağabeylerinden başkası tanımıyormuş. Daha güçlü, daha yakışıklıymış. Padişah onun giydiği elbiseleri rüyasında bile görmemişmiş. Kiyizbay meyve bahçesine girmiş. Orada kendisi gibi çok güzel, derli toplu giyinmiş iki delikanlı oturuyormuş.

Kiyizbay onlara “Burada niçin oturuyorsunuz?” diye sormuş.

“Padişahın küçük kızının çıkmasını bekliyoruz.”

“Sen kimi bekliyorsun?”

“Ben de padişahın küçük kızını bekliyorum. Biz işte bu yerde, bu vakitte görüşecektik.” demiş Kiyizbay.

Padişah ile kızı bahçede yürüyüşe çıkmış. Delikanlıların yanına gelince padişah, kızına “Bu üç delikanlıdan hangisini seviyorsun?” diye sormuş. Kız birbirinden yakışıklı delikanlılara bakmış da “Üçünü de seviyorum!” demiş.

“Öyle olmaz kızım. Yalnız birini sevmen gerek. Tamam kızım, sen yürüvedur. Benim bu delikanlılarla konuşacak sözüm var.” demiş padişah.

Padişah, kızını gönderdikten sonra üç delikanlıya şöyle kaygılı bir haber vermiş: “Benim küçük kızım çok hasta, hâli günden güne kötüleşiyor. İyileşmesi için akşamları buraya gelip işte bu elma ağacından beğendiği bir elmayı belirleyip sabah olunca da koparıp yemesi gerek. O, her akşam yiyeceği elmayı beğenip seçiyor. Sabah kalkıp geldiğinde bir kuş elmayı çalıp gidiyor. Ortanca kızımı ölümden, bunun gibi kötü bir kuşu vurup kurtardık. Bu kuştan öyle kurtulmak kolay değil. Çünkü o göze görünmeyen bir kuş. İşte bu elma ağacından her gün bir elma eksiliyor. Şimdiye kadar elmaların üçte biri işte böyle ziyan olup gitti. Bu gidişle elma ağacındaki elmalar hırsız kuşun çalıp gitmesiyle üç gün sonra bitecek. Benim kızım da ölmek zorunda kalacak. Hanginiz kızımı ölümden alıkoymanın çaresini bulursa onu damadım yapacağım.” demiş padişah.

Üç delikanlı padişahın bu haberini dikkatle dinlemişler de “Biz, ya bu kuşun yuvasını yok etmeliyiz ya da ecele karşı bir ilaç bulmalıyız!” demişler. Sonra kırk günlük erzak alıp ceplerine yüzer akçe koymuşlar. Ayaklarının götürdüğü yöne doğru çıkıp gitmişler.

Bunlar az gitmişler, uz gitmişler; gide gide üç yol ayrımındaki bir eğri karaağacın altına gelmişler.

Sonra bunlar “Hangimiz önce gelirse bu kişi işte tam bu karaağacın altında diğerlerini beklesin.” diye söz birliği edip üçü üç ayrı yoldan gitmişler.

Kiyizbay gide gide bir kara ormana girmiş. Baksa yumruk kadar bir evin saman gibi bacasından kıl gibi bir duman çıkıyormuş. Kiyizbay bu eve girmiş. Evde bir nine kovadaki suyu elekten geçirip kazana koyuyormuş. Kazandan geri alıp, tekrar elekten geçirip kovaya koyuyormuş.

Nine, Kiyizbay’ı görüp “Ne işin var, oğlum?” demiş.

Kiyizbay neyi arayıp gezdiğini bir bir anlatmış.

Nine onu dinlemiş de “Falan mağaraya girdiğinde mağaranın sol tarafında bir yuva var. O yuvada birisi erkek, birisi dişi iki kuş var. Erkek olanın sağ gözü, dişi olanın sol gözü ateş gibi parlar. Sen sağ gözü parlayanı al. Padişahın elmasını bu kuş çalıyor. Yalnız sol gözü parlayan kuşa dokunma.” demiş.

Kiyizbay, ninenin söylediği mağaraya girmiş. Sağ gözü ateş gibi parlayan kuşu^{B172}. yuvasından almış. Yalnız delikanlı bununla yetinmeyip “Durum uygunken dişi kuşu da alayım, nesillerini kurutayım.” demiş. Sol gözü ateş gibi parlayan kuşu da almak istemiş. O kuşa elinin değmesiyle bir zil şingirdamaya başlamış.

Hemencecik bir ihtiyar adam gelerek “Başın sağken kuşları yuvalarına koy!” diye bağırmış. Kiyizbay kuşu yuvasına koymuş.

Sonra ihtiyara “Dedeciğim, yüz akçe vereyim. Lütfen bana bana sağ gözü ateş gibi parlayan kuşunu ver.” diye rica etmiş.

İhtiyar adam “Falan mağarada bir gök tulpar var. İşte onu getirip bana verirsen sağ gözü ateş gibi parlayan kuşumu yüz akçeye alırsın. Tulparın yanında altın yuları da var, onu alma.” demiş.

Kiyizbay falan mağarada bağlanmış gök tulparın dizginlerini çözmüş de “Atı almışken yularını bırakmayayım.” demiş. Sonra altın yuları eline almış. O zaman yuların zili şingirdamaya başlamış.

Bunu duyan bir nine “Başın sağken atı bırak!” diye bağırmış.

Kiyizbay attan elini çekmiş de nineye “Nineciğim, lütfen bana gök tulparını ver.” diye rica etmiş.

Nine ona “Falan yerde, falan ağacın başında, kat kat sandıkların içinde bir ördek, ördeğin içinde yumurta, yumurtanın içinde bir iğne var. İşte bu iğneyi alıp getirirsen gök tulparı yularıyla birlikte veririm.” demiş.

Kiyizbay falan ağacın başına sandığı aramak için çıkınca sandığın üstünde bir ejderha yatmasın mıymış?^{B11.12-12} Ejderha insan kokusunu alıp uyanmış da Kiyizbay’ı yemek istemiş. Kiyizbay hızlıca kılıcını çekip ejderhayı kesmiş.^{B11.11-12} Sonra sandığı açıp tüyleri yolunmuş olan ördeği almış. Ördeği sıkıştırıp yumurtasını düşürünce yumurta kırılmış. İçinden iğneyi alıp tüysüz ördeği uçurup göndermiş.

Kiyizbay iğneyi alıp nineye vermiş. Nineden aldığı gök tulparı altın yularıyla birlikte dedeye vermiş.

Dede, Kiyizbay’a “Gök tulpar için ben sana sağ gözü ateş gibi parlayan kuşumla sol gözü ateş gibi parlayan kuşumu veremem. Neden dersen dün akşam bir yerden tüyleri yolunmuş bir ördek geldi de kuşlarımın ikisini de öldürüp gitti. İnanmazsan bak.” demiş.

Kiyizbay bakınca ayaklarının altında iki ölü kuşun yattığını görmüş. Sağ gözü ateş gibi parlayan kuşla sol gözü ateş gibi parlayan kuşun ölmelelerine Kiyizbay üzülmeği bırak, daha sevinmiş. “Bundan sonra padişahın bahçesindeki elmaları çalamazlar. Padişahın küçük kızı istediği elmayı seçip yer. Artık onun için bir ölüm korkusu kalmadı. Şimdi dönsem olur.” diye düşünmüş.

Sonra cebindeki yüz akçeyi çıkarmış da “İşte dede, kuşlarımı ölü olarak görmemin sevincinden sana yüz akçe veriyorum!” demiş, ihtiyara yüz akçe vermiş.

İhtiyar yüz akçeyi koynuna sokmuş da “Kuşlar için artık ben de üzülüyorum. Onlar zaten taşıyacakları kadar elmayı taşıdılar. Fakat ben senin altın yularlı tulparınla yüz akçeni yok yere almam. Bunlara karşılık hediye vermem gerek. Haydi, benim arkamdan gel.” demiş.

Mağaranın içine biraz gidince, ihtiyar adam bir kapıyı açıvermiş. Kapının açılmasıyla Kiyizbay sayısı belli olmayan yığılmış elmaları görmüş.

İhtiyar adam, Kiyizbay’a “Delikanlı, beğendiğin elmayı seçip al.” demiş.

Kiyizbay beğendiği kıpkırmızı bir elmayı seçip almış. Sonra bunlar başka bir kapıya gelmişler. Kapıyı açıp içeri girmesiyle Kiyizbay bir altın fiçi, onun yanında bir gümüş fiçi, gümüş fiçinin yanında bir bakır fiçi,

onun yanında da bir ağaç fiçı görmüş. Dede, Kiyizbay’ın elindeki elmayı ağaç fiçuya sokmuş. Sonra bakır fiçuya koymuş, sonra gümüş fiçuya sokmuş, en sonunda da Kiyizbay’a verip altın fiçuya koydurmuş. Kendisi fiçuyu tahtayla kapatmış da bu tahtanın üstüne Kiyizbay’ı oturup iki eliyle ona şapkasını tutmasını söylemiş. Sonra dede, Kiyizbay’ın altındaki altın fiçuyu üç defa şaklatmış. Oraya konulan elma, ağaç fiçudan fırlayıp Kiyizbay’ın şapkasına düşmüş.

“İşte bu benim hediyem. Bu elmayı^{D981.1} ölmüş kişiyi yedirirsen onu diriltirsin!” demiş dede.

Kiyizbay teşekkür edip mağaradan çıkmış. Çıkmasıyla kula tulpardan aldığı üçüncü kılı yakmış. Kula tulpar gelmiş. Kiyizbay binip gitmiş. Dönüş vakti gelince birbirlerini beklemek üzere söz verdikleri eğri karaağacın önünde Kiyizbay durmuş. Diğerlerini beklemek için atından inmiş.

Kiyizbay eğri karaağacın dibinde yemek yedikten sonra biraz kestirirken delikanlılardan birisi gelmiş. Buluşunca bunlar çok mutlu olmuşlar.

Kiyizbay bu delikanlıya “Padişahın kızını ölümden alıkoymak için ne buldun?” diye sormuş.

“İşte yüz akçeye aldığım bu aynadan başka bir şey de bulamadım.” demiş bu delikanlı. Sonra cebinden bir ayna çıkarıp göstermiş.

Kiyizbay aynaya bakmasıyla hepten solup gitmiş, yüreğini korku sarmış. Niçin dersenez, aynada^{D1163} çok kötü bir şey görülüyormuş. Padişahın sarayının yanındaki meyve bahçesinde bir tek elması bile kalmayan elma ağacının dibine konulan şiltenin üstünde padişahın küçük kızı yatıyormuş. Ölüm döşeğindeki kızın başucunda babası, iki ablası, Yılıkıbay ile Kiyikbay başlarını eğip hüznü bir şekilde bekliyorlarmış.^{D1323.1.1}

“Kız ölüyor!” diye Kiyizbay bağırmış.

“Ölüyor o!” demiş delikanlı.

Kiyizbay cebinden elmasını çıkarıp “İşte bu elma, ecel ilacı. Bu elmayı kıza yedirmek gerek!” demiş.

“Bunu yedirebilmemiz için kızın yanına çok hızlı bir şekilde dönmemiz gerek.” demiş aynalı delikanlı.

Kiyizbay ceplerini yoklamış, ters çıkarıp bakmış. Üç tulpardan bir kılı bile kalmamışmış. Tulparlarını gönderdiğinde onlardan üçer adet kıl almayı unutmamışmış.

“İşte şimdi lazım o tulparlar, aptal başım!” diye Kiyizbay başına vurmuş.

Kiyizbay aynaya bakıp, elmaları çalınıp biten elma ağacına yeniden bakınca mağaradaki ihtiyarın “Kuşlar için artık ben de üzülüyorum. Onlar taşıyacağı elmayı taşıdılar artık.” diye söylediği sözlerin manasını anlamış.^{B172-12.}

Kiyizbay ile yoldaşı kızın yanına nasıl gideceklerini düşünüp başlarına vurarak oturduklarında, çıkmayan candan ümit kesilmez dedikleri gibi, onların yanına diğer delikanlı çıkıp gelmiş.

Delikanlı hâl hatır bile soramadan Kiyizbay ona “Ya, padişahın kızını ölümden alıkoymak için ne buldun?” diye sormuş.

“Yüz akçe verip şu uçan halıyı satın aldım. Ondan başka bir şey bulamadım.” demiş delikanlı da elindeki halıyı yere sermiş.

Kiyizbay ile aynası olan delikanlı “İşte tam da bu lazımdı!” demişler. Sonra üçü birlikte halıya^{D1155.} oturmuşlar, uçup gitmişler.^{D1520.19.}

Bunlar halılarıyla doğruca padişahın elma bahçesine dönmüşler. Kızın başucunda “İşte ölüyor, işte ölüyor!” diye bekliyormuş. Kiyizbay hiçbir şeye bakmadan elmasını kesmiş de kıza yedirmiş. Biraz sonra kıza can gelmiş,^{E106.} kız gözünü açmış. Az bir zaman sonra da kalkıp oturmuş, konuşmaya başlamış. Sonra ayağının üstüne basıp yürümeye, gülmeye, şakalaşmaya başlamış. İki gün içinde kız büsbütün sağlığına kavuşmuş, gücü kuvveti yerine gelmiş.

Padişah delikanlıları çağırtmış da “Kızımı şimdi hanginize vermeliyim ki?” demiş.

“Kim elma yedirip diriltiyse elbette ona.” demiş Kiyizbay.

“Benim uçan halım olmasaydı dönemezdik. Kız çoktan ölmüş olurdu. Sen de elinde elmanla kalırdın!” demiş halılı delikanlı karşı çıkarak.

“Benim aynaya bakıp hâlini bilmeseydik böyle hızlı bir şekilde dönmezdik. Kendimiz sağ dönerdik ama kız ölmüş olurdu.” demiş aynalı delikanlı.

Padişah bunları dinlemiş de “Üçünüz de doğru söylediniz. Yalnız ben kızımı üçünüze birden veremem. Hanginize vereceğimi kendim bilemiyorum. Ben bu işi hüküm vericilere bırakıyorum. Onlar nasıl bir hüküm verirlerse ben ona razıyım.” demiş.

Hüküm vericiler yedi gün yedi gece düşünüp taşınmışlar. Sonra şöyle bir hüküm vermişler de “Kızı ölümden kurtarmada üç delikanlının da katkısı var. Ancak elmayı getiren delikanlının katkısı daha büyüktür. Niçin dersenez, padişahın kızı aynaya bakılarak değil, halıyla uçup gelinerek değil, elma yedirilince dirildi. Birinci delikanlı yüz akçeye aldığı aynasını yüz akçeye satabilir. Ayna hasta kızı göstermekten başka bir şey yapmadı. Böylece aynanın sahibi zarar etmez. İkinci delikanlı da yüz akçeye satın aldığı uçan halısını değerinden satabilir. Niçin dersenez? Tamam, delikanlılar buraya uçarak yetiştiler ama halının bir yeri bile kırışmamış. Halının sahibi hiçbir şekilde zarar etmez. Kiyizbay adındaki üçüncü delikanlının yüz akçeye satın aldığı elma şimdi hiçbir şekilde ortada yok. Elmayı padişahın hasta kızı yedi. Demek ki kız elmanın hakkını delikanlıya ödemeli. Delikanlının elma yerine yüz akçe değil, kızın kendisini isteme hakkı var. Niçin dersenez, delikanlılar uzun yola çıkmadan önce padişah hazretlerinin ‘Hanginiz kızımı ölümden alkoyma çaresini bulursa onu damadım yapacağım.’ diye sözü var. İşte böyle olunca padişahın küçük kızı, Kiyizbay’ın olmalı.” demişler.

Böylesine adil bir hükümden sonra at ulaşan yere at, mektup ulaşan yere mektup göndermişler. Pek çok halkı çağırmışlar. Kiyizbay ile padişahın küçük kızına çok büyük bir düğün yapmışlar. En öne, padişah ile aynı hizada Kiyizbay’ın babası oturmuş. O, bir büyük oğluna, bir ortanca oğluna, bir küçük oğluna bakmış. İçinden “İşte bu küçük oğlum akıllı çıktı! Böyle olursa bir iki yıl sonra padişah da olur hele!” demiş. Küçük oğluyla gurur duyarak oturmuş.

3.18.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 18

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 18

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* BOM: 18

B501-10. In case of difficulty hero measures hairs before taken from his horse chooses the shortest one and whistles it to summon his horse / *Kahramanın başı darda kaldığında atının (kendisini çağırmak üzere) verdiği kolları ölçüp en küçüğünü halka yaparak ıslık çalması* (MEK) BOM: 18

B41-3. Tulpar. Winged, flying and talking horse believed to get out of the bottom of the sea / *Tulpar. Denizin dibinden çıktığına inanılan kanatlı, uçan ve konuşan mitolojik at* (MEK) BOM: 18

D52. Magic change to different appearance / *Sihirli değişim ile farklı görünme* BOM: 18

D1050.1. Clothes produced by magic / *Sihir yoluyla elbise elde edilmesi* BOM: 18

D1835-7. Magic strength obtained from horse hair / *Atın kılından sihirli güç elde etme* (MEK) BOM: 18

B501-7. In case of difficulty hero measures hairs beforehand taken from his horse chooses the shortest one and whistles it to summon his horse / *Kahramanın başı darda kaldığında atının (kendisini çağırarak üzere) verdiği kolları ölçüp, en küçüğünü halka yaparak ıslık çalması* (MEK) BOM: 18

D921. Magic lake (pond) / *Sihirli göl (gölcük)* BOM: 18

D921-5 Diving Magic lake make strong / *Sihirli göle girip çıkarak güç kazanma* (MEK) BOM: 18

B501-5. Horses give the hero hair to burn in case of difficulty / *Kahramanın başı darda kaldığında atının (kendisini çağırarak üzere) verdiği kolları yakması* (MEK) BOM: 18

D1712. Soothsayer (diviner, oracle, etc.) / *Falcı* BOM: 18

B11. Dragon / *Ejderha* BOM: 18

B11.10. Sacrifice of human being to dragon / *İnsanın ejderhaya kurban (feda) edilmesi* BOM: 18

B172. Magic bird / *Sihirli kuş* BOM: 18

B11.12-12. Dragon guards chest / *Sandığın bir ejderha tarafından korunması* (MEK) BOM: 18

B11.11-12. Dragon killed with knife (sword) / *Ejderhanın kılıçla öldürülmesi* (MEK) BOM: 18

D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* BOM: 18

D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* BOM: 18

D1323.1.1. Magic mirror reflects the face of whoever dies / *Sihirli aynanın her kim ölüyorsa onun yüzünü göstermesi* BOM: 18

B172-12. Magic bird steals apples / *Sihirli kuşun elma çalması* (MEK) BOM: 18

D1155. Magic carpet / *Sihirli halı* BOM: 18

D1520.19. Magic transportation by carpet / *Halı sayesinde sihirli seyahat* BOM: 18

E106. Resuscitation by magic apple / *Sihirli elma sayesinde dirilme* BOM: 18

3.19. KİNYEBULAT

3.19.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda, dağdaki ormanların arasında, küçük bir tarlada yaşayan bir dede ile nine varmış. Onlar uzun yıllar iyi ve güzel bir hayat yaşamışlar. İhtiyarlayınca, dünya işleri ağırlaşınca dede de nine de hastalanmış. Çok bir zaman geçmeden arka arkaya ölmüşler. Onların üç oğlu varmış. Dede ile nine sağken büyük oğlan ile ortanca oğlanı baş göz etmişlermiş. Ama en küçük oğulları Kinyebulat’ı evlendirememişler. Atadan kalan örf adet gereği ölmeden önce nine ile dede büyük oğullarına evi, ortanca oğullarına hamamı bırakmışlar. Kalan mallarını da üçü arasında paylaşmışlar.

Kalacak yeri olmayınca Kinyebulat iki arada gelip gitmeye mecbur kalmış. Yengeleri Kinyebulat’ı sevmiyor, ona gün yüzü göstermiyor, ağabeylerine karşı da kötü göstermeye çalışıyormuş. Ağabeyleri evde olmadığına da onu evden kovuyorlarmış. Her gün dışarıda açlık ve yoksulluk içinde yaşadığından Kinyebulat zayıflamış. Bir zaman sonra da kel olmuş. Ağabeyleri babalarından kalan yere her yıl darıyla nohut ekiyormuş. Bu yerin bir ucunda başı fındıklı küçük meşe ağaçlarıyla kaplanmış bir dağ, diğer ucunda kiraz ve söğüt ağaçlarıyla kaplanmış büyükçe bir vadi varmış. Bu güzel tabiat manzarası bülbüllerle, guguk kuşlarıyla daha bir güzel oluyormuş. Yengeleri kovduğu zaman Kinyebulat bu vadiye geliyormuş. Bülbüllerin hüzünlü seslerini dinleyip hüzünleniyor, şen şakrak seslerini dinleyip keyifleniyormuş. Sonra da türkü söyleye söyleye tarladan yaban otu temizliyormuş.

Günlerden bir gün Kinyebulat’ın ağabeyleri “Tarlaları temizlemenin vakti geldi.” diye konuşmuşlar. Ocağın başında burçak yiyen Kinyebulat bunu duymuş da “Oraya gitmeyin, ben yaban otlarını temizledim.” demiş.

Ağabeyleri ona inansa da gidip bakmak istemişler. Sabah kalkıp atları hazırlamaya başlamışlar. Yengeleri, Kinyebulat’ı kötü göstermek için, ko-

calarını tarlaların olduğu yere göndermemek için bir sinsilik düşünmüşler de “Tarlalara biz bakıp geliriz. Siz de oduna gidin.” demişler.

Kocaları onu bunu düşünemediklerinden razı olup oduna gitmişler. Hanımlar da sevinerek tarlalara gitmişler. Gelince gözleriyle ne görsünler, tarlalarda tek bir yaban otu bile yokmuş. Ekinler de büyümüşlermiş.

Akşam herkes eve dönünce yengeleri “Kinyebulat’u ağzınızdan düşünmüyorsunuz. Ona boş yere ekmek yediriyoruz. O bizi aldatmış. İşte siz de bizimle gelseymişsiniz. Tarlaları o kadar çok yaban otu basmış ki tarlaların yerini bile bulamazsınız. İnanmıyorsanız bizim topladığımız yaban otlarına gidip bakın.” demişler. Öfkelenen ağabeyleri, Kinyebulat’ı ocağın başından sürükleyerek almışlar, döverek onu kovmuşlar. Sonra en büyük ağabey “Hanımların sözüne bakıp onu yok yere mi incittik.” diye düşüncelere dalmış.

Onlar gidip tarlaya bakmaya karar vermişler. Bunu anlayan Kinyebulat yengelerinden öğ almak istemiş. Ağabeyleri gelinceye kadar tarlaya saçılmış olan bütün yaban otlarını toplayıp bir kenara yığmış. Ağabeyleri tarlaya geldiğinde gözleriyle ne görsün, yaban otları toplanıp yığılmışmış, tarlada yaban otlarından eser yokmuş. Ekinler gür bir şekilde büyümüşlermiş. Öfkelenen ağabeyleri eve dönüp hanımlarını kamçıyla bir güzel dövmüşler.

Kocalarının öfkesi biraz azalınca hanımları “Gözünüz çıksın, yığın yığın yaban otlarını nasıl göremediniz? Göremediyseniz biz gösteririz. Yarın tarlalara birlikte gideriz.” demişler. Kinyebulat bu sözleri dışarıda pence-renden duymuş da ağabeylerinden öğ almak için bir kenara topladığı yaban otlarını alıp tarlaya saçmış.

Sabahleyin ağabeyleri ile yengeleri tarlaya gitmeye hazırlandığında Kinyebulat “Beni de alıp gidin. Kavga edişinize bakarım.” demiş. Ağabeyleri ona öfkelenirse de onu da yanlarında götürmüşler. Gelince görmüşler ki tarlada gerçekten de oraya buraya yaban otları saçılmışmış. Ağabeyleri şaşırıp kalmışlar. Hanımları, kocalarını azarlamışlar.

Eve dönünce öfkelenen ağabeyleri Kinyebulat’a “Sen bizim kavga edeceğimizi nereden bildin?” diye sormuşlar.

“Ben gece rüyamda görmüştüm.” demiş Kinyebulat.

Ağabeyleri “Sen yalnız kel değil, aptalsın da.” demişler. O günden sonra yakın çevrelerde Kinyebulat’ı “Aptal kel!” diye çağırmaya başlamışlar.

Kinyebulat büyüüp delikanlı olmuş. Kendine hanım almak için bir kız bakmaya başlamış. Lakin kızlar ben aptal kele varmam diye başlarını çeviriyormuş. Kinyebulat ne yapacağını bilemeyince çok kederlenmiş. Dayanamayıp gitmiş, babasının kabrinin üstüne yatmış. Hıçkırığa hıçkırığa ağlamış. Bunu görenler Kinyebulat’ı gerçekten de aptal olarak görmeye başlayarak “Aptal olmasa bütün gece kabirde oturur mu?” demişler.

Kinyebulat kabrin üstünde her gün böyle ağlıyormuş. “Baba, niçin ben evlenmeden önce öldün? Artık ben ömrüm boyunca evlenemeyeceğim. Ben ki senin en sevdiğin, en akıllı, en çalışkan, en güzel oğlundum. Benim artık gidecek bir yerim de yok. Ben kel de oldum, aptal da oldum. Yengelerim yüzünden ağabeylerim de başkaları da benden bezdiler.” diye hüngür hüngür ağlamış.

Günlerden bir gün Kinyebulat ölmüş babasının kabri üstünde uyuyakalıp bir rüya görmüş. Rüyasında^{E720.1} babasıyla konuşmuş. Babası ertesi gün gece vakti yanına büyük oğlunun gelmesini buyurmuş. Uyanır uyanmaz Kinyebulat sevinerek bunu söylemek için büyük ağabeyine koşmuş. Varır varmaz büyük ağabeyine “Seni bu gece gelsin diye babam kabrine çağırıldı.” demiş.

Ağabeyi “Ey aptal, aptal kel. Aptal olmasan böyle söylemezdin. Ölü adam seninle nasıl konuşsun. Tamam, benim için sen git öyleyse. Bunun için sana işte bu eski elbisemi vereceğim.” demiş. Kinyebulat ağabeyinin sözünü tutup ertesi gün babasının kabrine varıp oturmuş.

Bir vakit sonra kabirden “Kim var orada? Büyük oğlum sen misin?” diye bir ses duyulmuş.

“Değil, en küçük oğlum.” demiş Kinyebulat. Ondan sonra babası kabirden çıkıp Kinyebulat’ın yanına oturmuş.^{E327} Biraz söyleştikten sonra “İşte oğlum, benim söylediklerimi de dinledin. Ağabeyinin söylediklerini de geri çevirmedi. Bunun için sana şu kara kılı^{D991} veriyorum. Gerektiğinde kırlara çıkarsın. Kılı parmağına dola, bir ucundan çekip çal. O zaman senin üstüne çıkacakmış gibi bir kara at gelir. Sakın korkma. Giyinin silahlanmış bir şekilde atın üstünde olursun. Senden daha yakışıklı, daha güçlü bir kişi olmaz. Eğer attan ineyim dersen sağ kulağına vur. Eve döneyim dersen sol kulağına vur. Bu kılı hiç kimseye de gösterme, benimle konuştuğunu da kimseye söyleme. Yarın gece küçük ağabeyin gelsin.” demiş de yok olmuş.

Kinyebulat dönünce babasının küçük ağabeyini çağırıldığını söylemiş. Bu ağabeyi de “Sen aptalsın aptal. Benim yerime de sen git. Kelini örtmen için takke veririm.” demiş.

Kinyebulat razı olmayıp da ne yapsın, babasının kabrine tekrar gidip oturmuş. Birdenbire “Kim var orada? Ortanca oğlum sen misin?” diye bir ses duyulmuş.

Kinyebulat “Yok, küçük oğlun.” diye cevap vermiş.

“Öyle ya, gerçekten de temiz gönüllü, doğru sözlü, söz dinleyen oğlum senmişsin.” demiş babası. Sonra Kinyebulat ile biraz konuşmuş. Babası ona kızıl renkli bir kıl vererek “Bu kıl ile şöyle şöyle yaparsın. Yarın kendin gel.” demiş de Kinyebulat’ı göndermiş.

Dönünce ağabeyleri, Kinyebulat’a gülmüşler. Üçüncü gün Kinyebulat geceyi sabırsızlıkla beklemiş. Gece olunca babasının kabrine gitmiş. “Kim var orada? Küçük oğlum sen misin?” diyen sese “Evet, benim baba, küçük oğlun.” diye cevap vermiş.

Babası Kinyebulat’a “Çok bir zaman geçmeden falan padişahlıkta bir düğün olacak. Bu düğün üç yarıştan ve üç ziyafetten sonra olacak. İşte bu düğüne bütün padişahlıklar, bütün halklar hazırlanıyor. Düğün padişahın küçük kızı için olacak. O kızın sevdiği bir delikanlı yok. Her kim olursa olsun, padişahın sarayının ikinci katında oturan kızın parmağından yüzüğünü alırsa o kişi padişahın damadı olacak. Zengin mi, fakir mi, kör mü, kel mi; o kişi bahadır kişi olacak ve padişahın kızına denk olacak. İşte bu yarış kazanıp kızla evlenen kişi hiç şüphesiz padişah olacak. Fakirlere yardım etmeli, bütün halka erkek kadın adil olmalı. İşte sana bir ak kıl. Bununla da diğer kıllarla yapacağın gibi yaparsın. Bu at diğerlerinden daha çevik, daha güçlü, daha görkemli.” demiş de yok olmuş.

Kinyebulat eve dönüp ocağın başında nohut yemeğe başlamış.

Günlerden bir gün Kinyebulat, ağabeylerinin oturup konuştuğu sırada onlardan padişahın küçük kızına düğün yapılacağını duymuş. Düğüne ağabeyleri de gitmeyi düşünüyormuş. Az mı çok mu bir vakit geçtikten sonra düğün toplantısı hakkında padişahın ilanı olmuş. Ağabeyleri düğüne gitmek için hazırlanmışlar.

Kinyebulat da ağabeylerine “Beni de götürün. Padişahın kızı belki beni sever. Padişahın damadı olursam sizleri de vezir yaparım.” demiş. Ağabeyleri ayaklarını yere vura vura gülmüşler.

Günlerden bir gün ağabeyleri yola çıkmış. Yengeleri evde kalmış. Kinyebulat, yengelerinden bir iki gün gezip gelmek için izin istemiş. Öz-

gür kalacaklarına sevinen yengeleri izin vermiş. Kinyebulat evden çıkıp gitmiş. Kırlara varınca gömleğinin göğüs cebinden kara kılı alıp parmağına dolamış. Sonra kılın ucundan çekip ıslık çalmış, at gelmiş.^{D1421.1.9-1.} Kinyebulat da güzel giyimli,^{D1473-4.} kılıç kuşanmış,^{D1489-} kıvrırcık saçlı^{D52-3.} bir delikanlı olup atın üstüne binmiş. Kinyebulat üç gün boyunca gittikten sonra ağabeylerini şuracıkta, sazlıkta bata çıka giderlerken yakalamış. Sonra ikisine de sağlı sollu üçer defa kamçıyla vurduktan sonra gözden kaybolmuş.

Kinyebulat, padişahın sarayına geldiğinde sarayın çevresinde yarışmayı bekleyen halkın ucu bucu görünmüyormuş. Kinyebulat saraya gelmeyip yakın bir yerde atını oynatıp gezmiş. Bir vakit padişahın ilanı ile yarış başlamış. Bir kişi bile kızın yüzüğüne yaklaşmamış. Çok bir zaman geçmeden yarışmacılar bitmiş. Kız kendine eş seçmek için gönülsüzce çıkıp etrafına baktığında kırdaki kara at oynatan delikanlıyı görmüş. Mendilini sallayarak onu çağırması. Bunu bekleyen Kinyebulat koşturarak gelip atını sıçratmış. Az bir mesafeye yüzüğe deşememiş. Sonra kırlara doğru atını koşturup gitmiş. Bir kişiye iki defa sıçrama hakkın verilmesi de padişahın kızı yeniden sıçramasını söyleyeceği sırada delikanlı gözden kaybolmuş.

Ağabeyleri dönünce Kinyebulat bilmezliğe vurarak “Ya siz padişahın kızını gördünüz mü? Yoksa sizi yolda kamçılıdılar mı?” diye sormuş. Ağabeyleri birbirlerine bakmışlar da Kinyebulat’a çok fena öfkelenmişler.

Ertesi gün ağabeyleri yeniden oraya gitmişler. Kinyebulat da yengelerinden izin isteyip gitmiş. Kırlara çıkınca kızıl kılı alıp parmağına dolayıp çekmiş, ıslık çalmış. At gelmiş. Atın üstüne atlayıp oturacağı sırada Kinyebulat akılları baştan alan bir delikanlı olmuş.^{D52.2.} Sonra ata binip üç gün öncesinden giden ağabeylerini yakalamış. Kılıcıyla ormanı ağabeylerinin yoluna yıkmış da ileriye doğru at koşturup gitmiş. Ağabeyleri yolu bulamayınca canlarını sıkmışlar. Yarış bitmeden önce argın yorgun gelebilmişler.

Bütün erkekler at sıçratıp yüzüğü alamayınca kız kırdaki kızıl atını oynatıp gezen delikanlıyı görmüş. Mendil sallayıp onu çağırması. Bu anı bekleyen Kinyebulat kızıl atıyla koşturarak gelip sıçramış. Eliyle yüzüğe deşebilmiş ama yüzüğü çıkarıp almayı başaramamış. Sonra buradan atıyla dörtlüye gitmiş. Kız, delikanlıyı yeniden çağırırım dese de delikanlı gözden kaybolup gitmiş.

Eve dönünce Kinyebulat ocağın başında nohut yemeğe başlamış. Ağabeyleri dönünce Kinyebulat hiçbir şey olmamış gibi “Padişah kızını verdi

mi ki? Yoksa oraya varamayıp ormanda başınıza bir şey mi geldi?” demiş. Buna öfkelenen ağabeyleri, Kinyebulat’ı tekme tokat dövmüşler.

Çok bir zaman geçmeden padişah üçüncü defa halkı düğüne çağırmış. Kinyebulat’ın ağabeyleri ümitleri kırıldığından bu defa gitmemeye karar vermişler. Fakat Kinyebulat bir hileyle evden çıkıp gitmiş. Kırlara varınca ak kılı alıp parmağına dolamış, çekip ıslık çalmış. Bir kasırğa çıkmış. Koşarak gelen ak atın üstüne bineyim dediğinde bizim Kinyebulat’tan eser kalmamış. Rüyalarda bile görülmeyecek bir delikanlı olup atın üstüne binmiş.

Kinyebulat yine yarışı bir kenardan izleyip atının üstünde gezmiş. Hiçbir kimse yüzüğü alamayınca, padişahın kızı kalkıp gideyim dediğinde, bir tarafta ak atını oynatıp gezen Kinyebulat’ı görmüş. Mendilini sallayıp onu çağırmış. Yine bu anı bekleyen Kinyebulat ak atının dizginlerini bırakıp bir kasırğa çıkarmışçasına koşturarak gelmiş. Atın çıkardığı rüzgârdan meydandaki bütün halk elini ayağını toplayıp gözlerini yummuşlar. Kinyebulat, kızın olduğu yere varıp, atını sıçratınca, at ikinci kata ulaşır kızın önünde durmuş. Kinyebulat bu sırada çabucak yüzüğü çıkarıp kızı öpmüş. Sonra dötrnala gitmiş. Kız kendine gelememiş. Kinyebulat gözden kaybolmuş.

Kinyebulat, atını gönderip eve dönmüş de ocağın başında nohut yemeğe başlamış. Sonra padişah, yüzüğü bulmak için dünyadaki bütün erkekleri ziyafete çağırmış. Ziyafet sırasında yüzüğü bulmayı düşünmüş. Falanca bir vakitte bütün erkekleri ziyafete çağırmış. Padişah buyruğu olunca belirtilen vakitte bütün erkekler ziyafete gitmişler. Kinyebulat’ın ağabeyleri de gitmiş. Ocak başında burçak yiyerek kalan Kinyebulat yüzüklü parmağını kalın bir çaput parçasıyla sarmış. Ziyafette yüzük bulunamayınca padişah ikinci defa ziyafete körü de, topalı da, çolağı da, keli de her erkeği çağırmış. Ağabeyleri yine Kinyebulat’ı kendileriyle birlikte götürmemişler. Bu ziyafette yüzük bulunamayınca padişah üçüncü defa ziyafet düzenlemeye karar vermiş. Bütün erkeklere yeniden ziyafete gelmeyi buyurmuş. Bu defa da gelmeyenleri korkunç bir şekilde cezalandıracağını söylemiş. Bu duruma şaşırın ağabeyleri bu sefer Kinyebulat’ı götürmeye karar vermişler. Onu iyice temizleyip giyindiririz ,öyle alıp gideriz deseler de Kinyebulat “Ben gelmiyorum, benim gibi keli, aptalı onlar ne yapsınlar?” demiş. Padişahın cezasından korkan ağabeyleri, Kinyebulat’ın ah vah demesine bakmadan onu ziyafete götürmüşler. Ziyafete bütün erkekler katılmış, ziyafet başlamış. Kâsesini herkesin iki eliyle alması gerekiyormuş. Bir vakit sonra sıra

Kinyebulat ile ağabeylerine gelmiş. Ağabeyleri kâselerini iki eliyle almışlar ama Kinyebulat bir elini uzatmış. Padişahın kızı ona iki eliyle almasını buyurmuş. Kinyebulat iki eliyle almaya mecbur kalınca çaputla bağlanan eli padişahın kızı görmüş ve çaputun çözülmesini buyurmuş. Kinyebulat tartışmış. Kız kendi gelip Kinyebulat’ın elinden çaputu çözmüş. Çözünce ne görsünler, Kinyebulat’ın parmağında kızın yüzüğü çıkmayacak bir şekilde takılı duruyormuş.

Kız, kismetimi buldum diyerek, Kinyebulat’ın elini tutup onu padişahın sarayına götürmüş. Kinyebulat’ı gören padişah, kızına öfkelenirse de kızının sözünü bozmaması için bir zorluk çıkarmamış. Baştan savma da olsa düğününü de yapmış. Düğünden sonra kızı ile Kinyebulat’ı sarayından kovmuş. Onları kendi kara hamamına yerleştirmiş.

Bir vakit padişaha karşı düşman gelmiş. Padişah büyük damatlarını savaşa hazırlamış. Asker toplayıp savaşımaya göndermiş. Kinyebulat’a kendisi gitmeye utanıp kızı aracılığıyla onun da savaşa gitmesini buyurmuş. Sabahleyin Kinyebulat, karısıyla vedalaşmış. Uyuz bir ata binip gitmiş. Kırlara varınca uyuz atını öldürmüş. Sonra göğüs cebinden kara kılı alıp kara atını çağırılmış. Ona binip savaş meydanına gitmiş. Savaşta padişahın damatlarının yenildiğini gören, Kinyebulat “Eğer her biriniz küçük parmağınızdan birer parça kesip verirseniz düşmanı şuracıkta kesip bitiririm.” demiş. Damatlardan parmak alan Kinyebulat düşmanı kesmeye başlamış. O, bir savurduğunda onlarcasını yığıyormuş. Düşmanın pek azı kaçıp kurtulmuş. Sonra Kinyebulat öldürüp bıraktığı atın yanına gelmiş. Orada kargaları, saksığanları vurmaya başlamış. Padişahın damatları dönerlerken yolları üzerinde ona rastlamışlar da “Ya bacanak, kiminle savaşıyorsun da yeniliyorsun?” deyip gülmüşler.

Kinyebulat onlara “Ben düşmanı vurmam. Küçük parmaklarını kesip alırım.” deyince damatlar birbirlerine bakıp kalmışlar. Dönünce padişaha yendik diye övünmüşler. Kinyebulat’ın kargalarla, saksığanlarla vuruşunu gülererek anlatmışlar.

Padişahın küçük kızı bundan çok utanarak “Bu yoksa gerçekten de aptal mı?” diye Kinyebulat’ı sınamak istemiş.

İkinci kez düşman padişaha saldırmak için gelmiş. Padişah, damatlarını yeniden savaşa göndermiş. Kinyebulat da savaşımaya diye çıkıp gitmiş. Kırlara varınca kızıl atın kılını alıp atını çağırılmış. Sonra atına binerek savaş

meydanına gitmiş. Hanımı, Kinyebulat gidince ardından onu takip etmiş. Saksâğanla kargaların yanına varmış. Eşi orada yokmuş.

Kinyebulat savaş meydanına geldiğinde meydan ölülerle, hava kan kokusuyla dolmuşmuş. Padişahın damatları yeniliyormuş. Padişahın damatlarının yanına gelen Kinyebulat “Eğer sırtınızdan parmak kadar derinizi kesip verirsiniz düşmanlarınızın hepsini kırıp geçiririm.” demiş. Damatlar razı olup sırt derilerinden kesip vermişler. Kinyebulat kılıcını bir savurmasıyla yüzlerce düşmanı yok etmiş. Düşmanları yenip yok ettikten sonra karga ve saksâğanların yanına gelmiş. Onlarla vuruşuyormuş gibi yapmış. Bir kenarda oturmakta olan hanımı, Kinyebulat’ı görünce saklanmış.

Padişahın damatları Kinyebulat’a “Ya, savaş mı var?” demelerine Kinyebulat “Evet, ben düşmanları eğitiyorum, onları öldürmeyip sırt derilerinden kesip alıyorum.” demiş. Kinyebulat’ın böyle bir cevap vermesinden hanımı bir şeylerin döndüğünü sezmiş. Ama bu konu hakkında kimseye bir şey söylememiş. Damatlar bu cevaba şaşırılmışlar. Öfkelenmeler de öfkelenmeler de bir şey anlamamışlar. Döndükleri zaman her zamanki gibi övünmüşler. Kinyebulat’ı anlatıp gülmüşler. Padişah da artık büyük damatlarını övmeyi bitiremiyor.

Günlerden bir gün padişaha saldırmak için düşman yeniden gelmiş. Büyük damatlarla birlikte Kinyebulat da savaşa gitmiş. Bu defa padişahın emriyle her damat kendi hanımını alıp gitmek zorundaymış. Kinyebulat da hanımını almış. Karga ve saksâğanların yanına gelince Kinyebulat, hanımını bacanaklarıyla birlikte göndermiş. Kendisi burada kalmış. Hanımı daha da çok şüphelenmiş ama hiçbir şey sezdirmeyip enişleriyle birlikte gitmiş.

Bir vakit sonra şiddetli bir savaş başlamış. Ölülerin ucu bucağı görünmüyormuş. Kan ırmağı akmış. Kinyebulat padişahın damatlarının yenileceği sırada ak atına binerek çıkıp gelmiş de onlara “İşte siz yeniliyorsunuz. Böyle savaşsanız yenileceksiniz. Eğer belinizdeki kayışı verirsiniz ben düşmanı tek başıma yenerim.” demiş. Bu kayışlar, padişahın kızlarının eşlerine verdiği dünyada eşi benzeri olmayan hediyelermiş. Korkularından rengi solan padişahın kızları eşlerine vermelerini söylemişler. Kinyebulat’ın eşi ak atı görünce şaşırıp kalmış. Şüphelense de bir şey söylememiş. Damatlar kayışlarını çıkarıp verince Kinyebulat düşmanı kırıp geçirmiş. Kılıcıyla bir vuruşta binlerce düşmanı yok etmiş. Lakin kazara onun da eli yaralanmış. Bunu gören hanımı bağlamayı en çok sevdiği başörtüsüyle onun yarasını bağlamış. Kinyebulat düşmanı yenilgiye uğ-

ratınca yeniden yok olup gitmiş. Padişahın diğer damatları ile hanımları savaştan döndüğü sırada Kinyebulat hâlâ karga ve saksığan vuruyormuş.

“Ya, savaş oldu mu?” diye diğerleri sormuşlar.

“Savaş oldu ancak ben kargaların bellerinden kayışlarını alıyorum. Saksığandan takmayı en çok sevdiğim başörtüsünü alıyorum.” demiş Kinyebulat.

Kinyebulat’ın hanımı şimdi kocasının niçin böyle cevap verdiğini anlamış. Kendisi bu olanlara inanmamış ama kimseye bir şey söylememiş.

Bu duruma damatların hiçbirisi şaşırmamış. Onlar gülerek “Usta savaşımız birçok kargayı yendi. Şimdi dönelim.” diye gelip Kinyebulat’ın elinden tuttuklarında onun elinin yaralı olduğunu görmüşler. Bu arada o yarasını başka bir bez parçasıyla bağlamışmış. Önceden olacakları tahmin ettiğinden hazırlanmışmış. Kinyebulat’ın hanımı artık aşağı yukarı bu sırrı anlamış. Damatlar hanımları ile birlikte eve dönünce padişah hepsini çağırarak “İşte benim büyük damatlarım damatlığını gösterdi. Düşmanı yenip kendilerine şan, bana da huzur kazandırdılar. Lakin küçük damadım benim yüzümü kara çıkarttı. Onu öldürmek gerek.” demiş

Damatlar padişahın sözünü onaylamışlar. Kinyebulat da hanımı da ayağa kalkıp konuşmaya çalıştığında padişah, kızına oturmasını; Kinyebulat’a da konuşmasını buyurmuş.

“Padişahım ben sana birkaç soru soracağım. Bu sorulara zorlanmadan cevap ver hele! Birinci sorum şu olur. Acaba senin damatlarının sol elinin serçe parmakları yok mu? İkinci sorum, acaba senin damatlarının sırtlarında parmak boyunda derileri mi alınmış? Üçüncü sorum, kızlarının eşlerine hediye ettiği kayışlar nerede acaba? Damatların hepsini bulup versin. Kim savaşta yendiyse onları o kişi bulur. Son sorum, acaba küçük kızımın en sevdiği başörtüsü nerede?” demiş de yerine oturmuş Kinyebulat.

Büyük damatlar her sorudan sonra ürperip dayanamamışlar. Padişahın sorusuna onlar ya koptu, ya ok alıp götürdü, ya kılıç sıyırdı demekten başka bir cevap verememişler.

Padişah, küçük kızımın yanına gelerek “Ya, en sevdiğim kızım, senin başörtün nerede?” diye sormuş.

“Ben baş örtümü son savaşta savaşı kazanan bahadırın yaralanan eline bağlamıştım. O bizi ölümden kurtardı.” demiş.

Bunu duyan Kinyebulat “İşte böyle padişah, senin büyük damatların savaşı kazananlar değil, onlar yalancı. Eğer kazananın kim olduğunu bilmek isterseniz işte o benim. Onlar kazanan olmak için kendi parmaklarını, sırtlarından derilerini, hediye olarak verilen kayışlarını da esirgemediler. İşte bu parmakları, sırt derilerini yerine geri koysak bir işe yaramazlar. Bu hediyeler de geri verilmez. Ebediyen bunlar yok olsun.” diyerek alev alev yanan ateşin içine atmış.

“Ama bu başörtüsünü benim hanımım canı gönülden bağladı. Yara oracıkta hemen hemen iyileşti. Küçük kızın ile damadın dürüst olduklarından hiçbir zaman birisini aldatmazlar. Kendi ülkeleri için canları pahasına hizmet ederler.” demiş.

İşte bundan sonra padişahlık Kinyebulat’a geçmiş. Büyük damatlara ne yapılacağı meselesi de ona bırakılmış.

Padişah olunca Kinyebulat “Her kim dürüst bir şekilde çalışıp kazandığını yerse o kişi benim ülkemde yaşar. Her kim insanların gönlünü kırıp başkasının emeğinden faydalanırsa o kişi benim ülkemde yaşayamaz.” diye halka seslenmiş.

Hâlen de bu padişahlıkta adalet ve eşitlik varmış. Bütün halk özgürce, bolluk ve huzur içinde yaşıyormuş.

3.19.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 19

E720.1. Souls of human beings seen in dream / *Rüyada görülen insanların ruhları* BOM: 19

E327. Dead father’s friendly return / *Ölü babanın dostça dönüşü* BOM: 19

D991. Magic hair / *Sihirli kıl* BOM: 19

D1421.1.9-1. Magic hair summons horse / *Sihirli kılın bir atı çağırması* (MEK) BOM: 19

D1473-4. Magic hair furnishes clothes / *Sihirli kılın elbise sunması* (MEK) BOM: 19

D1489- Magic hair provides sword / *Sihirli kılın kılıç temin etmesi* (MEK) BOM: 19

D52-3. Bald man becomes curly-haired / *Kel adamın kıvrıkcık saçlı olması* (MEK) BOM: 19

D52.2. Ugly man becomes handsome / *Çirkin adamın yakışıklı olması* BOM: 19

3.20. AKKUŞ SÜTÜ

3.20.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir avcı ormana avlanmaya gitmiş. Bir cadı^{G200} ateşle onun etrafını sarıp onu korkutarak “Senin bir oğlun var. O oğlunu yatırıp kes. Ciğerlerinden kan çıkıncaya kadar oğlunun üstüne çıkıp çiğne. Böyle yapmazsan senin avın hiçbir zaman rast gitmesin.” demiş.^{M411.12.}

Avcı bu yaşadığı olaydan sonra düşüncelere dalmış. O sırada avcının safkan atı yerinde debelenip arka ayağı ile kapıyı tepmiş.

Avcının oğlu “Hey, güzel at, sen niçin böylesin?” diye sormuş.

Safkan at dile gelerek “Baban avdan dönünce seni kesmeyi düşünüyor. Baban dönünce hemen ondan, bana binerek şu gölün etrafından dolanıp gelmek için izin iste. O izin verince kaçarız.” demiş.^{B211.1.3. / B401.}

Avcı dönmüş. Delikanlı safkan atın söylediği gibi babasından izin almış. Safkan at önüne güneşi, arkasına dumanı katıp gitmiş.

Uzun bir zaman delikanlı dünyayı gezmiş. Gezerken bir padişahın, üç kızı için damat seçeceğini duymuş. Padişahın yaylaladığı yere gelen delikanlı safkan atından üç kıl koparıp atını göndermiş.^{B501-5.} Sonra yürüyerek gitmiş. Bakmış, bir ağacın altında insanın ödünü koparan bir öküz bağıymış. Bu öküze arkasından kamışla vurmuş. Öküzün derisi sıyrılıp düşmüş.^{D1025.5.} Delikanlı öküzün derisini giyip kalabalığın olduğu yere gelmiş. Burada büyük bir alanda halk toplanmış, olan biteni izlemek için bekliyormuş.

Bir zaman sonra padişahın veziri çıkıp toplantının sebebini halka anlatmış. Padişahın en büyük kızı elindeki atmacasını okşayıp salmış. Atmaca bir hanın omzuna konmuş.

Halk “Çok güzel, çok güzel!” diye bağırılmış.

Padişahın ortanca kızı elindeki kartalını okşayıp salmış. Kartal zengin bir delikanlının omzuna konmuş.

Halk bir kez daha “Çok iyi, çok iyi!” diye bağırmış.

Padişahın üçüncü ve en küçük kızı da lâçinini okşayıp salmış. Lâçin kenarda bir yeri eşelemekte olan öküzün boynuzuna konmuş.

Halk da, padişahın yakınları da “Doğru değil, doğru değil!” diye bağırmışlar. Kız üç defa lâçinini okşayıp salmış. Lâçin öküzün boynuzlarından başka bir yere konmamış.

Sonra padişah “Tamam, kaderi böyleymiş.” demiş, razı olup küçük kızını öküze vermiş. Öküz damadı ile küçük kızına hayvanların kaldığı ahırdan yer vermiş.

Bir zaman sonra padişah çok kötü bir hastalığa yakalanmış. Tabip bulup getirmişler.

Tabip “Padişahım, sen akkuş sütünden içersen iyileşirsin.” demiş.

Padişahın iki büyük damadı akkuş sütünü bulup gelmek için yol hazırlıklarına hemen başlamışlar. Gerekli şeyler hazırlandıktan sonra onları uğurlamışlar. Öküz delikanlı da hanımıyla vedalaşıp yola çıkmış. Biraz yol gidince safkan atından aldığı kılları^{D1023-6} yakıp atını çağırmiş.^{D1421.4-3} Atı gelince ona binip gitmiş. Giderken ormanda bir kurt yuvası bulmuş. Kurt yavruları ağlayıp sızlayarak yatıyorlarmış. Yavruların yumuşak ayaklarına diken batmışmış. Delikanlı kurt yavrularının ayaklarını dikenlerden temizlemiş. Kurt yavruları “Ağabey sen gitme, annemle babam dönünceye kadar bekle!” demişler.^{B211.2.4}

Delikanlı onların sözünü kırmamış. O sırada yavruların annesi ile babası dönmüş. Evlerinde duran insanı görüp saldıracakları sırada yavruları “Babacığım, anneciğim, dokunmayın. Bizi bu insan kurtardı. Ayaklarımızdaki dikenleri almasıydı biz ölmüştük.” demişler.

Sonra kurtlar delikanlıya iki kap ilaç vermişler.^{B435.3} Birisinde zehir, diğerinde akkuş sütü varmış. Delikanlı dönerken büyük damatların hâlden düşmüş bir vaziyette akkuş sütünü aradıklarını görmüş.

“Delikanlı, lütfen bize ver.” demiş bunlar. Delikanlı onlara içinde zehir olan kabı vermiş.

Büyük damatlar dönüp akkuş sütü diye padişaha zehri içirmişler. Padişahın durumu daha da kötüleşmeye başlamış.

Sonra öküz delikanlının hanımı gelerek “Baba, işte küçük damadının getirdiği ilaçtan da iç.” demiş.

Padişah “Ne söylüyorsun sen! İşte Hanbatır ile Baybatır damatlarımın bulup geldiği ilaç şifa olmadı, hayvanın bulup getirdiği şey nasıl olsun!” demiş.

Padişah öyle konuşsa da durumu çok kötüleşince akkuşun sütünden içmiş. Durumu hemen düzelmiş, ayağa kalkmış.^{D500.33.1-3} O günden sonra küçük damadına karşı tutumu büsbütün değişmiş.

3.20.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 20

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 20

M411.12. Curse by witch / *Cadının laneti* BOM: 20

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 20

B401. Helpful horse / *Yardımsever at* BOM: 20

B501-5. Horses give the hero hair to burn in case of difficulty / *Atların, darda kaldıklarında yakması için kahramana kıl(lar)ını vermesi* (MEK) BOM: 20

D1025.5. Magic cowhide / *Sihirli sığır derisi* BOM: 20

D1023-6. Magic hair of horse / *Atın sihirli kılı* (MEK) BOM: 20

D1421.4-3. Magic hair burned to summon horse / *Atı çağırmak için sihirli kılın yakılması* (MEK) BOM: 20

B211.2.4. Speaking wolf / *Konuşan kurt* BOM: 20

B435.3. Helpful wolf / *Yardımsever kurt* BOM: 20

D1500.1.33.1-3. Magic healing milk of hawk / *Akkuşun (Atmaca) sihirli şifalı sütü* (MEK) BOM: 20

3.21. BAHADIR OĞLAN

3.21.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda yaşayan bir nine ile bir dede varmış. Onların oğulları da kızları da olmamış. Onlar fakir bir hayat yaşıyorlarmış.

Bir gün onlara yeşil kaftan giymiş, başına ak sarık sarmış, yeşil bastona dayanmış bir misafir ihtiyar adam gelmiş. Nine ile dede ona ellerinden

geldiği kadar ikramlarda bulunmuşlar. Sonra ona dertlerini açıp “İhtiyar çağımızda bize bakacak kimsemiz de yok.” diye ağlamışlar.

Misafir, uyuyacakları sırada nineye bir elma vermiş. Elmayı bölüp yemelerini tembihleyip “Oğlunuz olursa bana misafirlğe gönderirsiniz.” demiş.

Çok bir zaman geçmeden ninenin bir erkek çocuğu olmuş. Oğlan on beş yaşına gelmiş. Bir gün daha önceki ihtiyar misafir çıkıp gelmiş. Çocuğu kendisinde misafir etmek için götürmüş.

Yiyip içmişler, akşam olunca yatmışlar. Yatarken delikanlı acı çeken bir ses duymuş. Kalkıp bakmış, gövdesinden kesilmiş bir baş yatmaktaymış.^{E783.}

“Ey baş, sen ne yapıyorsun burada?” diye oğlan sormuş.

Baş, inleye inleye durumunu anlatmış.^{E783.5.} “Bu ihtiyar büyücü, insan yiyor. Beni de senin gibi alıp gelmişti. Ben kaçtım. Kovalayıp beni tuttu da bu şekilde büyü yapıp gitti. İşte şimdi ne ölebiliyorum ne de bir şey yapabiliyorum. Sadece yatıyorum. O seni de yiyecek. Çay koydurup ekmek almaya gönderir. Kaynayan kazanı var. Kazan yüksekte duruyor. Kazanın üstünde raf, rafta ekmek, sen ekmeğe uzanınca o dürtüp seni kazana düşürür. Sen ‘Ben almayayım.’ diye inat et. Sonra o kendisi uzanır. O sırada onu dürtüp kazana düşür.” demiş.^{E783-9.}

Delikanlı, başa teşekkür etmiş. Sonra sezdirmeden yeniden ihtiyarın yanına gidip yatmış. Yatan ihtiyar uyanmış da “Of, çok fazla uyumuşum. Oğlum çay içelim hadi.” demiş. İhtiyar çay kaynatmak için çıkmış, çay yapmaya başlamış. Oğlana “Raftaki ekmeği alıp verir misin?” demiş. Büyük kazan fokurdarak kaynamaktaymış. Üstünde ekmek varmış.

“Dede, ben almayayım.” demiş oğlan.

“Bunun nesi var, işte şöyle uzanıp alacaksın.” diyerek dede rafa uzanmış. Oğlan onu dürtüp kazana düşürmüş. İhtiyar orada pişerek ölmüş.

Bu büyücü ihtiyar adamın kocaman bir hanımı^{F531.0.4.} varmış. Onun boynunda kocaman kocaman anahtarlar takılıymış. Oğlan bu anahtarları alayım derken kadın ona saldırmış. Delikanlı onunla uzun bir süre boğuşmuş. Sonra kadını boğup öldürmüş, anahtarları almış. Birinci ambarı açıp bakmış ki ambar insan doluymuş. Her birinin alınına iğne saplanmışmış. Kişinin semiz olup olmadığını anlamak için ihtiyar adam böyle yapmışmış. Semizse iğne alına batıyor, zayıfsa kemiğine çarpıp bükülüyormuş. İhtiyar adam semizlerini seçip her gün insan yiyormuş.^{G10.}

Ambarın eşiği açılınca oradaki kişiler korkarak köşelere kaçışmışlar.

Delikanlı “Korkmayın, ben sizi yemeyeceğim, kurtarmaya geldim.” demiş.

Oradakiler dışarı çıkınca “Bu yardımın için sana neler verelim?” demişler.

“Bana hiçbir şey gerekmiyor. Baht yolunu gösterin,^{H1281} yeter.” demiş.

Oradakiler kible tarafına giden yolu göstermiş. Delikanlı bu yoldan gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş, ay geçmiş, yıl geçmiş, giderken yorulup bitmiş. Biraz güç toplayayım diye bir ağacın dibine yatınca üç gün üç gece uyanmadan yatmış. Uyandığında onun karşısında bir aslan durmaktaymış. Kükreye kükreye ağlayan aslan ön ayağını delikanlıya uzatmış. Delikanlı, aslanın ayağına bakmış. Aslanın tabanında büyük bir kıymık varmış. Delikanlı kıymığı çekip almış. Sonra yarayı otlarıyla tedavi edip sarmış. Ondan sonra aslan dile gelerek “Bu iyiliğin için sana neler vereyim, yiğidim?” demiş.^{B211.2.2}

“Bana baht alınan yere varmamda yardım et.” demiş delikanlı.

Aslan, delikanlıyı alıp evine dönmüş. Onu çok güzel ağırlamış. Uyu-yacağı vakit delikanlıyı sırtına bindirmiş. Giderlerken gözünü yummasını tembihlemiş.

Delikanlı, aslanın sırtına iyice oturmuş. Sonra aslanın yelesine tutunup gözünü yummuş. Aslan bir sıçrayışla havaya yükselmiş. Bunlar uçmuşlar uçmuşlar, uçup giderlerken aslan^{B49-4} bir yere gelip inmiş.^{B557.5} Delikanlı gözünü açsa bir kapının dibinde durmuşlarmış. Aslan bir tutam kılını vererek^{B501-6} “Bana ihtiyacın olursa şunları yakarsın.” demiş.

Delikanlı kapıyı açıp girince cennetin^{A661} güzelliğine aklı gidip bayılmış. Apaydınlık, sıcak, kuşlar cıvıldaşıyor, bahçeler dolusu elma, hurma, süt ırmakları akıp duruyormuş. Güvercin sütü de varmış. Huri kızları^{F499.2} suya giriyormuş. Orada yapılan saraylar altından, gümüşten, elmadan, mücevherden, yakuttan, zümrüt taşlarındanmış.

Huri kızları delikanlıyı görünce “Cin, peri gelmiş.” diyerek şamatayla gelip onu kovalamaya başlamışlar.

Kaçarken delikanlı başka bir kapıya varıp vurmuş. Kapı pat diye açılmış. Delikanlı bakmış ki cehennemdeymiş.^{A671} Azrail, delikanlıyı cehen-

nemin sınırında sıkıştırmış da ateş topuzuyla ateş çukuruna^{A671.0.2.1.} itip düşürmüş. Çukurdan çekip almış da buzlu suya atmış.^{E755.2.5.} Sonra arka tarafa tekmeleyip kapıdan kovmuş.

Delikanlı başka bir kapıya vurmuş. Kapı açılır açılmaz kazara bir süt gölüne^{F713.4.} düşmüş. Gölden çıkınca gözün bakmaya doyamayacağı bir delikanlıya^{F575.2.} dönüşmüşmüş. Huri kızları yakışıklı delikanlıyı görüp ona sarılmışlar. Onun gönlünü açmışlar, oynamışlar, gülmüşler. Delikanlı bütün kaygılarını unutup rahat bir yaşam sürmeye başlamış.

Bir gün geçmiş, iki gün geçmiş, bir yıl dolmuş. Delikanlı doğduğu memleketini özlemeye başlamış.

“Niye kaygılanıyorsun, hoşuna gitmeyen ne?” diye huri kızları sormuşlar.

“Altın, gümüş yağın yerden doğup büyüdüğü yer daha ağır basıyor.” demiş delikanlı da huri kızlarıyla vedalaşmış, cennetten çıkıp gitmiş.

Daha önce aslandan aldığı kılı^{D1023.3.} yakmasıyla aslan koşturarak gelmiş. Bunlar karanlık, gür bir ormana girmişler. Delikanlı aslana çok teşekkür edip onu göndermiş. Cennette delikanlı bir yıl boyunca uyumamışmış. Kalın bir ağacın dibinde yatıp uyumuş. İki gün iki gece uyanmadan yatmış. Üçüncü gecede bir ses duyup uyanmış. Sonra sesi dinlemeye başlamış. Yanında cinler padişahı^{G307-0.1.} varmış. Padişah çift gözlü, çift boynuzlu^{G307-11.} çok çirkin bir cinmiş. Padişah bir yıl önce cinlerini değişik padişahlıklara göndermişmiş. Şimdi cinler^{G307.} bir yıl boyunca ne yaptıkları hakkında bilgi veriyorlarmış.

Bir cin kalkmış da “Ben falan padişahın falan isimli kızını hasta ettim.^{G307-8.} Onu benden başka hiç kimse iyileştiremez. Falan yılda yapılan bir köprü var. Onun dibinde bir kaplumbağa yaşıyor. Bu kaplumbağanın yaşadığı yerdeki sudan yüzüne serpersen o zaman kız iyileşir. O suya hiçbir kimse ulaşamaz. Suyu, köprünün sütunlarına dolanmış bir yılan koruyor.^{N582.} Yalnız yılan uyuduğunda oraya varılabilir.” demiş.

Güneş çıkınca cinler yok olmuşlar. Delikanlı falan padişahlığı arama-ya gitmiş. Bir şehre gelmiş. Sokak insan doluymuş. Ne kadar insan varsa hepsinin boynu bükükmüş. Delikanlı şehrin girişindeki küçük bir eve girmiş. Bir nine ağlayarak oturmaktaymış.

“Nine, niçin ağlıyorsun?” demiş delikanlı.

“Ey evladım, nasıl ağlamayayım şimdi, o kadar dert var ki. Padişahın çok güzel bir kızı vardı. Hastalandı. Kızı iyileştireceğiz diye senin gibi nice yakışıklı delikanlılar çare bulamadı.” demiş nine. Sonra daha da çok hıçkırarak ağlamaya başlamış.

Gece olunca delikanlı gidip köprüyü bulmuş. Yılanı sezdirmeden sütunları yıkmış. Sütunun altından fokurdayarak şu fişkirmiş. Delikanlı bir şeye su doldurup gitmiş. Yılan da geberdiği için uykusundan uyanamamış.

Dönünce delikanlı padişahın sarayına gidip “Padişahın kızını iyileştirmeye geldim.” demiş.

“Ey delikanlı, sağken kaçıp kurtul. Buraya senin gibi birisi gelmedi. Başınla derdin yoksa çabucak tabanlarını yağla!” demiş padişahın uşağı.

Delikanlı “Şansımı görmek istiyorum.” deyip sarayın içine girmiş. Onu padişahın kızının yanına alıp getirmişler. Orada tek başına bırakıp gitmişler. Yanağına su serpilince kız sıçrayıp kalkmış.^{D1500.1.18.} “Ay, ne kadar da çok uyumuşum.” demiş. Gözünü açtığı anda önünde yırtık pırtık elbiseli ama çok yakışıklı bir delikanlının durduğunu görmüş. Kız oracıkta delikanlıya âşık olmuş. Kızın güzelliğine delikanlının akli şaşmış. Padişah, kızı iyileştirdiği için karşı çıkmayıp düğün için hazırlıkların yapılması emrini vermiş.

Delikanlıyı bir güzel giyindirmişler. Sonra ikisini bir masanın yanına oturtmuşlar. Delikanlı ile kız birbirlerine o kadar yakışmışlar ki çok harika bir çift olmuşlar. Düğün on iki gün on iki gece sürmüş. Padişah damadına padişahlığının yarısını vermiş. Delikanlı ile kız, çocuk büyütüp hâlâ da yaşıyorlarmış.

3.21.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 21

E783. Vital head / *Canlı baş (Kesik baş)* BOM: 21

E783.5. Vital head speaks / *Kesik başın konuşması* BOM: 21

E783-9. Helpful vital head / *Yardımsaver kesik baş (MEK)* BOM: 21

F531.0.4. Giant woman / *Devasa kadın* BOM: 21

G10. Cannibalism / *Yamyamlık* BOM: 21

H1281. Quest to Fortune to seek fortune / *Serveti bulmak için çıkılan talih yolculuğu* BOM: 21

B211.2.2. Speaking lion / *Konuşan aslan* BOM: 21

B49-4. Flying lion / *Uçan aslan* (MEK) BOM: 21

B557.5. Person carried by lion / *İnsanın bir aslan tarafından taşınması* BOM: 21

B501-8. lions give hero feather to burn if he is in / *Aslanın, darda kaldıklarında yakması için kahramana kıl(lar)ını vermesi* (MEK) BOM: 21

A661. Heaven. A blissful upper world / *Cennet. Çok mutlu bir hayatın olduğu yukarı dünya* BOM: 21

F499.2. Nymphs of paradise (Houris) / *Cennetin güzel su perileri (Huri kızları)* BOM: 21

A671. Hell. Lower world of torment / *Cehennem. Azap çekilen aşağı dünya* BOM: 21

A671.0.2.1. Fire in hell / *Cehennem ateşi* BOM: 21

E755.2.5. Icy hell - E481.7. Icy inferno / *Buz cehennemi* BOM: 21

F713.4. Pond of milk / *Süt gölü* BOM: 21

F575.2. Handsome man / *Yakışıklı adam* BOM: 21

D1023.3. Magic hair of lion's tail / *Aslanın kuyruğunun sihirli kılı* BOM: 21

G307-0.1. King of Jinn / *Cinler padişahı* (MEK) BOM: 21

G307. Jinn / *Cin* BOM: 21

G307-11. Ugly Jinn with double horns / *Çift boynuzlu çirkin cin* (MEK) BOM: 21

G307-8. Jinn makes ill to person / *Cinin bir insanı hasta etmesi* (MEK) BOM: 21

N582. Serpent guards treasure / *Yılanın değerli bir şeyi koruması* BOM: 21

D1500.1.18. Magic healing water / *Sihirli şifalı su* BOM: 21

3.22. KÜÇÜK OĞUL

3.22.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda yaşayan bir padişah varmış. O padişahın üç hanımı varmış. Birisi çok gençmiş. Ama padişahın, hanımlarının hiçbirisinden çocuğu yokmuş.

Günlerden bir gün padişaha bir elma satıcısı ihtiyar adam gelmiş de “Hanımlarının anne olması için üç elma veriyorum. Elmaları^{D981.1} yesinler, üçünün de oğlu olacak. Yalnız şöyle bir şartım var. Küçük oğlun doğunca alıp gideceğim. Buna razı ol.” demiş.

Ne yapsın padişah, razı olmuş. Sonra elmaları hanımlarına yedirmiş. Vakit geçmekteymiş. İşte bir zaman sonra üç hanımından da oğlu olmuş.^{D1347.1} En genç hanımının oğlu çok daha iyi büyümüş. Gün içinde bir yılda büyüyeceği kadar büyüyormuş.^{T615} On gün geçince elma satıcısı ihtiyar adam çıkıp gelmiş de “Sözünü yerine getir!” demiş.

Padişah inat etmemiş. Genç hanım, oğluna acıyıp kendinden geçip ağlamış. Yattığı yerden her şeyi görmekteymiş. İhtiyar adam böylece küçük oğlanı alıp gitmiş.

Bunlar az gitmişler, uz gitmişler, bir ormanın arasına gelince bu dede “Oğlum, işte şuradaki çayırda bir kazan var. Sen onun altına ateş yak. Ben hemen odun toplayıp geleceğim.” demiş.

Delikanlı çayıra varınca orada büyük bir kazan varmış. Kazanın içi yağ doluymuş. Kazanın çevresinde pek çok insan kemiği varmış.^{G10} Delikanlı gidip bir kafatasını tutup bakmış. Bu sırada kafatası dile gelerek “Ey delikanlı helak olacaksın. Buraya niye geldin şimdi?” demiş.

Delikanlı anlatmış. Sonra kafatası^{N819.3.1} “O şimdi kazanın altına ateş yakıp kazanı kaynatır. Senden bu kazanın etrafında dönmeni ister. Sen ‘Dede, ben bilmiyorum ki! Sen kendin dönüp göster.’ dersin. Sonra onu kazana itip düşür. Bu sırada boynunda bir sürü anahtar olan bir kedi gelir. Anahtarları alıp şu dağdaki mağarada bulunan ambarları açarsın. Üçüncü ambarda bir yeşil sandık var. O sandığı aç, içindeki kuşu kanımı akıtmadan boğarak öldür. İhtiyarın canı bu kuştadır. Sonra ambardaki elbiseleri giy. Ondan sonra ata binip istediğin yere gidersin.” demiş.

İhtiyar adam odun alıp gelmiş. Kazanın altına koymuş. Delikanlı ateşi yelleyip alevlendirmiş. İhtiyar adam kazanın suyu kaynamaya başlayınca delikanlıya kazanın etrafında dönmesini söylemiş.

Delikanlı “Ben dönmesini bilmiyorum, önce sen bana öğret.” demiş.

“Ey bu da bilinmez mi?” demiş insan yiyen ihtiyar adam. Sonra kazanın etrafında dönmeye başlamış. Delikanlı, ihtiyarın arkasından bakıyormuş gibi yapıp onu kaldırıp kazana koymuş.

Az sonra boynu anahtar dolu bir kedi gelmiş. Delikanlı anahtarı çözüp alınca kediyi kazana atmış. Sonra mağaraya gidip iki ambarı açmış. Ambarlardan birbirinden güzel kızlar, yakışıklı delikanlılar çıkmış. Onlar delikanlıya korkarak bakıp, birbirlerini ittirerek “Bu tombul, ben bir deri bir kemik, bu etine dolgun, ben zayıf, beni alma, onu al.” diye söylenmişler. Delikanlı onları kurtardığını söyleyince hepsi de ona teşekkür edip istedikleri tarafa doğru gitmişler. Sonra delikanlı kafatasının söylediği üçüncü ambarda duran sandığın içindeki kuşu almış. İhtiyarın canının bulunduğu kuşu^{E715.1} kanını akıtmadan boğarak öldürmüştü. O zaman kazandaki ihtiyar adam ile kedi can vermiş.

Delikanlı son ambardan elbiseleri alıp giyince daha da yakışıklı olmuş. Sonra kılıç kuşanmış, ok sadak takımlarını takmış. Ata binip dörtnala oradan çıkıp gitmiş.

Delikanlı az gitmiş uz gitmiş, bir arpa boyu yer gitmiş. Giderken bir padişahın yıllık çobanına rastlamış.

Çobanla konuşa konuşa gitmişler. Delikanlı, elbiselerini çobana vermiş. Kendisi onun yırtık pırtık elbiselerini giymiş. Padişahın şehrine yaya olarak gitmiş. Şehre varınca bir yemekhanede işe girmiş. Biraz çalıştıktan sonra bir aşçı gelmiş de “Üfff şuna bak! Ne kadar da pis geziyorsun, yıkanıp gel.” demiş.

Delikanlı bir gölcüğe yıkanmaya gitmiş. Orada gölcüğün ortasında bir kız yüzüyormuş. Delikanlı elbiselerini çıkarıp ona doğru yüzmüş. Kızın yanına varınca görmüş ki kız çok güzelmiş. Bir görüşte kıza âşık olmuş. Delikanlıyı gören güzel kız da delikanlıya âşık olmuş. Bu kız, padişahın kızıymış. Onlar gölcükten çıkıp konuşmuşlar. Birbirlerine yâr olmaya söz vermişler.

Ertesi gün olunca padişah, kızlarına eş seçmeye başlamış. Üç kızını ortaya almış da onların eline birer elma vermiş. Kızlar civar yerlerden gelen kişilere bakarak kendi elmasını atacakmış. Önce iki büyük kız elmalarını atmış. Onların attığı elmalar iki zengin kişinin eline düşmüş. Ama küçük kız elmasını atmamak için inat ediyormuş.

O sırada padişah “Padişahlıkta başka kimse kaldı mı?” diye bağırmış. Ona yemekhanede çalışan fakir bir hizmetçinin olduğunu söylemişler. Padişah onu da getirmelerini buyurmuş.

Delikanlıyı alıp gelmişler. Küçük kız elmasını onun eline atmış. Padişah buna çok öfkelenmiş. İki zengin damada iki büyük ve güzel ev vermiş ama küçük damadı ile kızına at ahırının yanındaki koşum takımlarının bulunduğu depoyu uygun görmüş.

Hayat böyle geçerken damatların her biri ava çıkmaya başlamış. Ama zengin damatlar avcılıkta çok iyi değıllermiş. Genç damadın her gün türlü türlü kuş kurt avlayıp dönmesini bu iki damat çok kıskanmış. Bir gün zengin damatların ikisi ava çıkmışlar. Onlar avlanırlarken kolayca kuş avlayan bir ihtiyar adam görmüşler de ona “Dede, sen bize sat bu avını, yüz akçe veririz.” demişler.

İhtiyar adam “Bana elli akçe yeter. Kabul ederseniz kalan elli akçe için uyluk sokumunuza damga basarım.” demiş.

“Kabul ediyoruz.” demiş damatlar.

İhtiyar bunların ikisinin de uyluğuna damga basıp elli akçe paralarını almış. Küçük damat yaptığı şeyi kanıtlamak için ihtiyar gibi giyinmişmiş. Artık o zengin damatlarla alay etmek istiyormuş.

Diğer iki damat dönüp et pişirmişler. Sonra padişahın büyük kızları “Niye böyle oturuyoruz. Haydi, babamın yanına gidip hep birlikte yiye lim.” demişler. Padişahın yanına yaptıkları yemekleri alıp gitmişler. Hep birlikte yemeğe oturmuşlar. O sırada küçük damat, çobana bıraktığı atına binip gelerek başka bir padişah gibi onların kapısına gelmiş. Padişah misafiri karşılayıp eve davet etmiş.

“Yok, inip durmayayım. Bir iş için geldim. Benim padişahlığımdan iki askerim kaçıp gitti. Onlar sendeymiş diye duydum. Damgaları var. İkisinin de uyluğu damgalı.” demiş küçük damat.

Sonra padişahlıktaki herkesin uyluk sokumlarına bakmışlar. Askerler bulunamamış.

“Daha başka kimse var mı?” demiş küçük damat, padişaha.

“Evde iki damadım daha var.”

“Getir hele, acaba onlar mı?”

Küçük damat birisinin pantolonunu indirip uyluğuna bakınca bağırarak “Birisi bulundu!” demiş.

Diğerine de baktıklarında onda da damga basılmış.

Bunun üzerine küçük damat askerlerini alıp dönmek istemiş. Padişah mahcup olmuş. Misafiri ısrarla evine davet etmiş. Misafir içeri girince üstündeki elbisesini çıkarmış. Bakmışlar ki bu küçük damatmış. Padişah şaşırıp afallamış. Küçük damat her şeyi başından sonuna kadar padişaha anlatmış. Sonra padişah küçük kızına güzel bir düğün yapmış. Diğer iki damadını da taş zindana attirmiş. Küçük damadı kendisine baş vezir yapmış. Böylece küçük damat iyi bir hayat yaşamaya başlayıp çoluk çocuğa karışmış.

3.22.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 22

D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* BOM: 22

D1347.1. Magic apple produces fecundity / *Sihirli elmanın doğurganlık sağlaması* BOM: 22

T615. Supernatural growth / *Olağanüstü büyüme* BOM: 22

G10. Cannibalism / *Yamyamlık* BOM: 22

N819.3.1. Helpful speaking skull / *Yardımsaver konuşan kafatası* BOM: 22

E715.1. Separable soul in bird / *Ayrılabilir canın (ruh) bir kuşta olması* BOM: 22

3.23. TİMİRBULAT

3.23.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir dede ile bir nine varmış. Onların hâli vakti yerindeymiş ama onların bir tane bile çocukları olmadığından içlerinde bir burukluk varmış.

Onlar çocuk sahibi olabilmek için her şeyi yapmışlar ama yine de çocukları olmamış. En son olarak bir büyücüye gitmişler. Büyücü^{G200}.

onlara bir yumurta vermiş de “İşte bu yumurtayı yıl boyunca elinizden düşürmeyin. Biraz biriniz biraz diğeriniz avucunuzda tutun.” demiş.

Bir yıl geçmiş. Dede ile nine avuçlarında tuttıkları bu yumurtayı alıp büyücüye gitmişler. Büyücü bu yumurtayı kırmış. Dede ile nine yumurtayı yemiş. Bundan dokuz ay sonra onların bir erkek çocukları olmuş.^{T511.7.2} Ona Timirbulat ismini vermişler. İhtiyar çift bundan dolayı çok mutlu olmuşlar.

Timirbulat bir günlük büyümesini bir saatte tamamlıyormuş.^{T615} Timirbulat on altı yaşını doldurunca dünyayı gezmek için çıkıp gitmiş. Annesi babası karşı çıkmamış.

Timirbulat gitmiş gitmiş, gide gide büyük bir ormana gelmiş. Ormanda büyük bir taş çarpmış. Timirbulat bunun öyle sıradan bir taş olmadığını, onun altında bir şeylerin olabileceğini düşünmüş. Taşı kaldırmak istemiş, taş çok ağırmış. Güçlkle taşı oynatıp azıcık kenara çekebilmiş. Bakınca taşın altında büyükçe bir deliğin olduğunu görmüş.

Timirbulat çok düşünmeden bu delikten aşağıya doğru bayağı inmiş.^{F721.1} İnince bakmış ki karşısında bir kapı varmış. Kapıyı açınca orası aynı yer üstü gibi apaydınlıkmış. Burası büyük bir şehirmiş.^{F764} Ama şehirde hiç kimse yokmuş. Şehri gezerken Timirbulat bir eve^{F771.3.5} girmiş. İlk zamanlarda kimsenin olmadığı bu şehre bir ay sonra bir ihtiyar gelerek “Sen buraya nereden gelip çıktın?” diye sormuş.

Timirbulat her şeyi baştan sona anlatmış. İhtiyar başını sallamış.

Sonra “Eee, senin gücün var mı ki?” demiş.

“Var.” demiş Timirbulat.

Sonra ihtiyar cebinden mendilini çıkarıp döşemelerin üzerine bırakarak “Alıp bana ver bakalım şu mendili.” demiş.

Timirbulat ne kadar uğraşsa da mendili döşemeden alıp kaldıramamış. Sonra ihtiyar adam cebinden bir su matarası çıkarmış. Onun içinde bir çeşit su^{D1242.1} varmış. İhtiyar adam, Timirbulat’a bu sudan içmesini söylemiş. Timirbulat sudan içmiş. İçmesiyle birlikte içtiği su hemen etkisini göstermiş. Timirbulat güçlü bir pehlivan^{D1335.2.2} olmuş.

“Hadi, şimdi kaldır bakalım şu mendili.” demiş ihtiyar.

Timirbulat mendili oracıkta döşemeden alıp kaldırmış.

İhtiyar ona “Cebine koy, zor bir duruma düşersen silkeleye silkeleye kullanırsın.” demiş de yok olmuş.^{D2095.}

Timirbulat bu yeraltı şehrinde bir yıl kalmış. Bir zaman sonra o çok korkunç bir ses duymuş. Pencereden bakmış ki iki başlı yılan^{B15.1.2.1.1.} sürüsünün kendisine saldırmak üzere geldiğini görmüş. Timirbulat bundan ürkmüş. O an ihtiyar adam aklına gelmiş. Onun verdiği mendili^{D1069.1.} silkeleymiş. O dakikada onun karşısına ihtiyar adamın^{N845.} kendisi çıkmış. İhtiyar adam, Timirbulat’a bir kılıç vermiş. Ona yılanların karşısına çıkmasını buyurmuş. Timirbulat yılanların karşısına çıkınca yılanlar onun etrafını sarmış. O vakit Timirbulat yılanları sağlı sollu kesip doğramaya başlamış. Kısa bir sürede yılan sürüsünü bozguna uğratmış. Yalnız bir yılan kaçıp kurtulmuş. O yılan burada olanları dönüp padişahlarına anlatmış. Yılan padişahı^{B244.1.} olanları duyunca öfkesinden kudurup “Bir şeyler yapmak gerek.”^{B211.6.1.} diye kendi yakınlarını toplantıya çağırılmış. Aralarında yeryüzünde üç yüz yıldan fazla yaşayan bir yılan varmış. O, insanların zayıf yerlerini biliyormuş. İşte bu yılan,^{B123.1.} Timirbulat’ı alıp gelme işini üstlenmiş. Ama onun Timirbulat’ı yakalayıp buraya getirebileceğine inanmamışlar.

Bir gün Timirbulat şehirde gezerken çok güzel bir kız görmüş. Hemen bu kızın yanına gitmiş. Ona kim olduğunu, buraya nereden geldiğini sormuş. Kız “Beni buraya rüzgâr bıraktı.” demiş. Timirbulat kıza âşık olmuş. Çok düşünüp beklemeden onu hanımı olarak almış. Onlar birlikte yaşamaya başlamışlar.

Bu güzel kadın biraz zaman geçtikten sonra eşine “Yeraltı dünyasını^{F711.} gezip gelelim.” demiş. Timirbulat kabul etmiş. Bunlar gitmişler gitmişler, gide gide bir şehre varmışlar. Hanımı önden, Timirbulat arkadan gitmiş. Bilmem nasıl bir saraya gelmişler. Bu sarayın içine girmeleriyle birlikte güzel kadın korkunç bir yılanla dönüşmüş.^{D191.} Timirbulat’ın etrafına sayısız yılan sarmış. Onun karşısına yılan padişahı çıkmış.

Yılanlar kendi aralarında “Bunu diri diri gömmek gerek.” diye konuşmaya başlamışlar.

Böyle korkunç bir ölüm karşısında Timirbulat hızlıca mendilini silkeleyince karşısına yine daha önceki ihtiyar çıkmış. İhtiyarı görmeleriyle yılanların mutluluğu iki kat artarak “Bir kişi yerine iki kişi yiyeceğimiz varmış.” diye sevinmişler. İhtiyar çabucak sihirli çubuğunu^{D1254.1.} alıp bütün yılanların etrafını ateşten bir deniz^{F710.1.} ile çevrelemiş. O vakit yılanlar yalvarıp yakarak ateşten kurtulmayı istemişler.

İhtiyar, onlara “Padişahınız, Timirbulat’a küçük kızını verirse ateşten sizi kurtarırım.” demiş. Ne yapsınlar ki yılan padişahı kabul edip kızını Timirbulat’a vermiş. Delikanlının bir yıldan beri kaldığı şehri de ona hediye etmişler.

3.23.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 23

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 23

T511.7.2. Pregnancy from eating an egg / *Bir yumurta yeme yoluyla hamile kalma* BOM: 23

T615. Supernatural growth / *Olağanüstü büyüme* BOM: 23

F721.1. Underground passages / *Yeraltı geçitleri* BOM: 23

F764. Underground city / *Yeraltı şehri* BOM: 23

F771.3.5. Underground house / *Yeraltı evi* BOM: 23

D1242.1. Magic water / *Sihirli su* BOM: 23

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* BOM: 23

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* BOM: 23

B15.1.2.1.1. Two-headed serpent / *İki başlı yılan* BOM: 23

D1069.1. Magic handkerchief / *Sihirli mendil* BOM: 23

N845. Magician as helper / *Bir yardımcı olarak sihirbaz* BOM: 23

B244.1. King of serpents (snakes) / *Yılanların kralı* BOM: 23

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* BOM: 23

B123.1. Wise serpent / *Bilge yılan* BOM: 23

F721. Subterranean World / *Yeraltı dünyası* BOM: 23

D191. Transformation: man to serpent (snake) / *İnsanın yılanı dönüşmesi* BOM: 23

D1254.1. Magic wand / *Sihirli değnek (çubuk, asa)* BOM: 23

F710.1. Water resembling fire / *Ateşe benzeyen deniz* BOM: 23

3.24. EBYELİL

3.24.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir köyde bir dede ile bir nine yaşıyormuş. Onların Ebyelil'den başka çocukları yokmuş. Bunlar bin bir güçlkle sefil bir hayat sürüyorlarmış. Onların ne malları ne de mülkleri varmış. Günlerden bir gün nine ile dede ölmüş. Küçük Ebyelil öksüz kalmış. Babasından ona bir kucak ıhlamur kabuğundan başka bir şey de kalmamış.

Bir gün Ebyelil işte bu kabukları alıp büyük bir gölün kıyısına gitmiş. Kabukları suya batırmış. Sonra şişen kabukları soyarak onlardan uzun bir urgan örme işine başlamış. O sırada gölden^{F713} bir su iyesi^{F421} çıkmış da ona “Delikanlı sen ne yapıyorsun?” diye sormuş.

Ebyelil gayet sakin bir şekilde “Şu urganı yapmayı bitirdiğim zaman gölü gökyüzüne asacağım.” demiş.

Bunu duyunca göl iyesinin içine büyük bir korku düşmüş. O yalvarıp yakarak “Bırak delikanlı! Göle dokunma şimdi, canın ne isterse onu sana veririm.” demiş.

“Bu biçimsiz mahlûktan acaba ne istemeli ki?” diye Ebyelil düşüncelere dalmış. Uzun zamandan beri bineceği iyi bir atı olmasını isteyen Ebyelil göl iyesinden çok iyi bir at istemeye karar vermiş.

“Sen en iyi atı seçip bana verirsen işte o zaman gölü yerinde bırakırım.” demiş.

“Olmaz delikanlı, ben sana at veremem. Atım gitti mi benim şanımda biter.” demiş göl iyesi.

“Arzun böyleyse ben sana üstelemeyeyim ama ben gölü de burada bırakamam.” demiş Ebyelil de urgan örmeye devam etmiş.

Göl iyesi düşünüp kalmış. Biraz düşündükten sonra Ebyelil'e bakıp “Eğer sen büyük gölü yerinden kaldırıp götüreceksin kadar güçlü bir pehlivansan benimle koşu yarışı yap. Gölün etrafında koşalım. Yarışı kazanırsan at senin olur.” demiş.

“Olur, benim beşikte yatan küçük bir erkek kardeşim var. Koşuda onu geçebilirsen ondan sonra ikimiz yarışırız. Onu geçemezsen ben seninle yarışmam.” demiş Ebyelil. Bu şartı öne sürerek yarışmayı kabul etmiş.

“O erkek kardeşin nerede ki?” diye göl iyesi sormuş.

“İşte orada çalılıarın dibinde yatıyor. Şimdi oraya git de kuyruğunla^{F421-1}. çalılara vur. O hemen koşmaya başlar.” diye cevap vermiş Ebyelil.

Göl iyesi çalılıklara varıp Ebyelil’in söylediği gibi yapmış. Oradaki çalının dibinden bir tavşan çıkıp koşmaya başlamış. Göl iyesi korkak tavşanın arkasından gitmiş ama tavşana yetişememiş.

Su iyesi sonra Ebyelil’in yanına geri gelip “Ya delikanlı, böyle olunca üç defa yarışalım. Şimdi de güreşelim.” demiş.

Ebyelil kabul etmiş de ona “Benim seksen yaşında bir dedem var. Eğer sen onu güreşte yıkabilirsen göl senin olur. Dedem, işte şu söğütlerin arasında yatıyor. Oraya git de sopayla ona sertçe vur. Sonra o seninle güreşmeye başlar.” demiş.

Göl iyesi gidip söğütlük yerde uyumakta olan ayıya sopayla vurmuş. Ayı durduğu yerden ön ayaklarıyla göl iyesini yakalamış, oracıkta onu yere yıkmış.

Sonra göl iyesi ayıdan kurtulup delikanlının yanına dönmüş de ona “Deden gerçekten çok güçlüymüş! O zaman ben seninle güreşmeyeyim. Benim altmış kulaç boyunda ala kırsığım var. Haydi, onu kucaklayıp, gölün etrafından birer defa dolaşıp gelelim.” demiş.

“İlk önce sen dolaş, ben buradan bakarım.” demiş Ebyelil.

Göl iyesi altmış kulaç boyundaki ala kırsığımı^{B877.2-1} kaldırıp, gölün etrafını dolaşıp gelmiş. Sonra Ebyelil’e bakıp “Ya delikanlı, şimdi de sen dolaşıp gel.” demiş.

Ebyelil urgan yapmayı bırakıp altmış kulaç boyundaki ala kırsığın yanına gelmiş. Sonra göl iyesine bakıp “Bana göre sen o kadar da güçlü değilsin. Sen atı omzuna koyup götürdün. Ama ben atı ayaklarımın arasına kıştırıp götürebilirim!” demiş.

Ondan sonra Ebyelil hızlıca ata binmiş, gölün etrafında dörtnala gitmiş.

Böyle olunca göl iyesi verdiği sözü tutmuş. Kendi yılki sürüsünden en iyi atı seçip Ebyelil’e vermiş. At altınla bile değiştirilemeyecek kadar iyiymiş. Bu at sert toynaklı, sert keçi yeleli, kartal yürekli, balıksırtlı, yumru kulaklı, bakır gözlü, dar yanaklı, gamzeli, güzeller güzeli çevik ve hızlı bir aygırmış.^{B71}

Ebyelil hiç ummadığı bir anda mutlu olup çok sevinmiş. Çevik ve hızlı aygırına binip dörtlü evine gitmiş. O günden sonra Ebyelil iyi atlar yetiştirmiş. Onun çocukları da zeki ve cesur olmalarıyla etrafa nam salmış.

3.24.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 24

F713. Extraordinary pond (lake) / *Olağanüstü göl* BOM: 24

F421. Lake-spirit / *Göl iyesi (ruhu)* BOM: 24

F421-1. Lake-spirit with tail / *Kuyruklu göl iyesi* (MEK) BOM: 24

B877.2-1. Gigantic horse / *Devasa at* (MEK) BOM: 24

B71. Sea horse / *Deniz atı* BOM: 24

3.25. YOLCU

3.25.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir zengin varmış. O, oğluna dünyanın her yerinden kız arıyormuş. Fakir bir köylünün kızını bulmuş. Kız çok güzelmiş. Ama fakir adam kızını vermeyip “Onlar zengin olduğu için benim kızıma değer vermezler.” demiş.

Zengin adam her gün görücü gönderip para mülk vereceğini vaat ediyormuş. Sonunda adam razı olmuş. Bir ay sonra düğün yapmak için sözleşmişler.

Zengin adam tanıdığı bildiği zengin eşini dostunu düğüne davet etmek için haber yollamış. Bunlar çok güzel bir şekilde düğüne hazırlanmışlar. Düğüne gitmek için arabalarını atlara koşumlamışlar. Arkalarında bir toz bulutu bırakarak yola çıkmışlar. Yolda en önde giden araba bir yolcuya rastlamış. Bu arabada damat gidiyormuş.

Yolcu “Oğlum beni arabaya al hele, hiç hâlim kalmadı.” demiş.

Delikanlı, buna gücenip “Git buradan, yolu pislettiğin yeter. Çekilip yol ver. Bizim geldiğimizi görmüyor musun?” demiş.

Dede kenara çekilip tılsım ile bütün atları durdurmuş.^{D1442.6-3} Zengin adamlar atları bırakması için ihtiyarı razı etmeye çalışmışlar. Dede atları

göndermiş. Yola uzak olmayan bir yerde köpekler leş yemekteymiş. Atları görünce köpekler havlamaya başlamış. Gidip arabaların tekerleklerini dişlemişler. Ama köpeklerin dişleri arabaların tekerleklerine yapışıp kalmış. Bu şekilde her arabada beş altı köpek ulumaya başlamış.

Köye gelmişler. Konukları karşılamaya çıkanlar bu çok garip olayı görmüşler. Konuklar sokak boyunca uluyan köpeklerle birlikte gelmişler. Varınca arabaları hemen bir yere çekmişler. Yolcu ihtiyarı da alıp misafir etmişler. Delikanlı, ihtiyarın oturduğu odaya girmiş de “Bizi şimdi maskara etme.” demiş. Ona çeşitli mal mülk gibi zenginlikler vaat etmiş. O an ihtiyar adam, damadı bülbüle dönüştürmüştü.^{D151.3} Odada büyük bir çiçek varmış. Bülbül bu çiçeğe konup orada ötmeye başlamış.

O sırada ev sahibi aceleyle girerek “Damat gerek, nikâh kıyılacak.” demiş.

İhtiyar adam “O kızın yanında, bülbülü de oraya götür. O, sıcağın yoruldu.” demiş.

Bülbülü süsleyip saraya götürmüşler. Ne var ki orada kız, fakir bir delikanlıyla birlikteymiş. Kız, fakir delikanlıyı çok seviyormuş. Delikanlı da kızı seviyormuş.

İhtiyar adam “Bülbülü bana verin, gidiyorum.” demiş. Bülbülü alıp dışarı çıkarınca bülbülü delikanlıya^{D366} dönüştürmüştü de “Ya, yolda beni arabaya alsaydın işte bu cezayı almazdın.” demiş.

Damadın iki gözünden yaşlar akmış. İhtiyar adamdan af dilenmiş. Kızın babası, ihtiyar yolcuyu misafir etmek için eve almış. Damat dışarıda kalmış.

Delikanlının bir yengesini kızı görmesi için göndermişler. Yenge, kızı uyandırıp alıp gideyim diye onu çekince eli yapışıp kalmış. Diğer yengeyi göndermişler.

“Ne yapıyorsun?” diye o da gidip kızı çekmiş. Onun da eli yapışıp kalmış. Kayınvalide de gelmiş. Onun da eli yapışmış. İhtiyar yolcu hiç yerinden kalkmamış, ne kadar söyleseler de ikna olmamış. Zengin adam karşı köydeki hocaya gizlice birisini göndermişmiş. Hoca gelip değneğini sallaya sallaya fısıldamaya başlamış. Değneğiyle kayınvalideye dokunmuş. Sopa kayınvalideye yapışıp kalmış. Sonra hoca sopayı kayınvalidenin üzerinden almaya çalışmış ama alamamış.

İhtiyar yolcu pencerenin yanında oturup dışarıya bakıyormuş. Sonra o, değneği^{D1254.1.} alıp bir kere sallamış. Eli yapışan herkesin elini kurtarmış. D771.4.

“Siz iyilik nedir bilmiyorsunuz, fakirlerin nasibini de yiyorsunuz.” diye vuruyormuş. Ama zengin delikanlı kımıldamadan bakıyormuş.

İhtiyar yolcu ona “Ya oğlum, gördün mü?” demiş.

Delikanlı “Gördüm dede, bundan sonra her zaman iyilik yapacağım.” diyerek söz vermiş.

3.25.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 25

D1442.6-3. Magic spell stops horses / *Sihir ile atların durdurulması* (MEK) BOM: 25

D151.3. Transformation: man to nightingale / *İnsanın bülbüle dönüşmesi* BOM: 25

D366- Transformation: nightingale to person / *Bülbülün insana dönüşmesi* (MEK) BOM: 25

D1254.1. Magic wand / *Sihirli değnek (çubuk, asa)* BOM: 25

D771.4. Disenchantment by using wand / *Sihirli değnek ile büyüünün çözümlenmesi* BOM: 25

3.26. HİLEKÂR

3.26.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eskiden tilkiden de hilekâr birisi varmış. Köy halkı o kişiye hilekâr diye lakap takmış.

Hilekârın iki hanımı ile iki ineği varmış. Bir gün hanımları odun yok deyince hilekâr odun aramaya gitmiş. Susadığında içmek için ayranını, kıldan yapılmış uzun urganını almış ama baltasını hilekârlığı yüzünden almamış. Sözüm ona unutmmuş.

Orman boyunca gidince dev çocuklarının^{G0.} oynadıklarını görmüş. Hilekâr çabucak ayran koyduğu kabını bir yere, urganını başka bir yere

gömüp onların yanına gitmiş. Onlara bakmış, dev çocukları taş atıp oynuyorlarmış. Hilekâr adam kibirli bir şekilde “Ey kardeşler bu ne biçim bir oyun?” diye seslenmiş.

Dev çocukları şaşırıp kalmışlar da “Ne diye oyun olmasın. Çok eğlenceli bir oyun!” demişler.

“Kardeşler haydi, ben size yeni bir oyun öğreteyim.” demiş hilekâr. Dev çocukları oynamayı kabul etmiş.

Hilekâr gelmiş, gömdüğü ayran kabını tepip çıkarmış. Apak ayran yere serpilmiş. “Gördünüz mü kardeşler yerin beynini parçaladım.” demiş hilekâr. Dev çocukları “Bu çok güçlü birisi olmalı.” diye düşünmüşler.

Dev çocukları ayranın tadına bakmışlar da “Yerin beyni çok ekşiymiş.” demişler. Sonra onlar tepmişler ama yerin beyni hiç çıkmamış.

Hilekâr bakmış da “O zaman kardeşler ben size başka bir oyun öğreteyim.” demiş. Ondan sonra gömdüğü urganını tepip çıkarmış da “İşte kardeşler yerin bağırsağını çıkardım.” demiş. Dev çocukları şaşırıp kalmışlar. Tutup bakmışlar “Yerin bağırsağı parçalanmış.” diye düşünmüşler.

Dev çocukları yeri tepmişler ama yerin ne beyni ne de bağırsağı çıkmış. Bunlar daha da “Bu adam çok güçlü olmalı.” diye düşünmüşler.^{G501}. Hilekârı babalarına göstermek için misafirlige çağırılmışlar. Hilekâr kendi hilekârlığına güvenip onlarla birlikte gitmiş. Devin yanına gelmişler. Çocuklar olan biten her şeyi babalarına anlatmışlar.

Dev, hilekârı öldürmek istemiş. Gece olunca yatmışlar. Hilekâr, başının üstünde büyük bir taşın durduğunu görmüş. Oradan ocağın ardına geçip yatmış. Gecenin ortasında bu taş düşmüş. Dev hilekârı bu şekilde öldürmek istemişmiş. Hilekâr ocağın yanından çıkıp bu taşı güçlkle yuvarlayarak yerine koymuş.

Sabah olunca dev gelip bakmış. Taş ayakucundaymış. Adam da sağmış.

Hilekâr, deve “Gece başıma çırpı gibi bir şey düştü.” demiş.

Dev “Bu çok güçlü bir adam olmalı.” diye düşünmüş. Ondan kurtulmak istemiş.

“Tamam, sen buradan git. Sana bir torba altın veririm. Yalnız sen sakın bize dokunma.” demiş dev.

Hilekâr bir torba altını götürmeye gücünün yetmeyeceğini görüp kibirli bir şekilde “Ben şimdi bunu götüremem, çocuklar alıp getirsinler. Bize misafir olsunlar. Ben de erkenden dönüp yiyecek içecek hazırlayım.” demiş.

Dev buna razı olmuş. Hilekâr gitmiş. Evine gelince hanımlarına “Şimdi bir çuval altın gelecek. Ben size yemek getirin dediğimde siz ne pişirelim diye sorun.” demiş.

Devin çocukları bir torba altını getirmişler. Altınların ağırlığından döşemeler bile yıpranmış.

Sonra hilekâr, hanımlarına yemek pişirmelerini söylemiş. Hanımları da “Ne pişirelim ki?” diye sormuşlar.

Hilekâr kibirli bir şekilde “Bu delikanlılardan birini pişirin.” demiş. Devin çocukları korkup bütün güçleriyle kaçmışlar.^{G572-1.}

3.26.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 26

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 26

G501. Stupid ogre / *Aptal dev* BOM: 26

G572-1. To overawe the ogre by the trick of cooking / *Devi, kesip pişirme hilesiyle korkutma* (MEK) BOM: 26

3.27. ÇİZMECİ

3.27.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir çizmeci yaşıyormuş. Onun hanımı da varmış. Çizmeci çalışarak kazandığı iki üç kuruşa ekmek, tuz satın alıyormuş. Onlar bu şekilde hayatlarını geçindiriyorlarmış. Çok fakirlermiş. Çizmecinin bir yerlerde zengin bir ağabeyi varmış ama ondan bir fayda yokmuş.

Bir gün zengin birisi çizmecinin hanımına üç kuruş para vermeye çalışmış.

“Hayır, ben ne diye senin paranı yok yere alayım.” demiş kadın, parayı almamış.

Sonra bu kişi söylenmeye başlayıp “Ey sefil, kuru ekmekle nasıl yaşıyorsun. Niçin bal, yağ aldırılmıyorsun?” demiş, kadına öfkelenmiş. Böyle kadını rahatsız etmiş.

“Ne yapalım, onun parası ekmekle tuza ancak yetiyor.” demiş kadın.

“Eee, sen ona buldur. Yağ, bal bulup getirmezse o ne biçim bir erkek.” diye kadını kışkırtmış bu kişi.

İşte o sırada çizmeci birine diktiği çizmelerden kazandığı parayla ekmek alıp gelmiş. Hanımı onu ağlayarak karşılayıp “Nasıl yaparsan yap, bana yağla bal getir.” demiş.

Kocasını anlatmaya çalışmış ama kadın daha da çok ağlamaya başlamış. Şaşkınlıktan kocasını bütün iş takımlarını alıp bir dükkâna gitmiş.

Dükkân sahibine “Bana bal, yağ tartıp ver.” demiş, iş takımlarını uzatmış.

“Ne ile hayatını kazacaksın?” diye dükkân sahibi almamış. Çizmeci durumunu anlatmış.

“İş takımların sende kalsın.” demiş dükkân sahibi. Sonra yarım litre balla yarım litre Kazak yağı tartıp ikisini karıştırmış da “Balı da, yağı da olur. Ömründe yağ ile bal görmeyen insana yağlı bal dersin.” demiş de çizmeciye göndermiş.

Çizmeci ballı yağı hanımına getirip vermiş.

“Sen beni aldatıyorsun, nereden aldıysan oraya bırak bu şeyleri.” diye kadın, kocasını göndermiş.

Çizmeci dükkâna giderek “Şimdi bunları al da Kazak yağıyla bal tartıp ver.” demiş. Dükkân sahibi tartıp vermiş.

Çizmeci evine dönüp bal ile yağı hanımına vermiş. Sonra kafasının estiği yere doğru çıkıp gitmiş.

Az gitmiş uz gitmiş, hızlıca gidip bir pınarın başında dinlenmek için durmuş. Burada uyuyup kalmış. İşte o sırada susamış ve yorulmuş bir kervan gelmekteymiş. Kervancılar pınarın yakınlığını görüp durmuşlar. Baş tüccar pınarın yanındaki çizmeciye görmüş. Ona “Ne yapıyorsun, delikanlı?” diye sormuş. Çizmeci ne olduğunu anlatmış. Tüccar ağlamaya başlayıp arkadaşlarını çağırmış.

“Ne oldu, ne oldu?” diye arkadaşları endişelenmiş. Çizmeciye baka kalmışlar.

Tüccar anlatmış: “İşte şöyle şöyle, benim erkek kardeşim kaybolmuştu. Şimdi kardeşimi buldum. Sevincimden ağlıyorum.” demiş. Bu tüccar, çizmecinin ağabeyi çıkmış.

Tüccar, kardeşini giyindirip kuşandırıp kendisiyle birlikte alıp gitmiş. “Şölene hazırlanın, kardeşimi buldum.” diye kervan başkanı, hanımına önden haber etmiş.

Hanımı şaşırarak “Nice yıl birlikte yaşadık, kardeşi hakkında bana bir şey söylemedi.” demiş.

Dönünce şölen yapmışlar. Şölen sırasında üç dilenci gelmiş. Tüccarlar dilencilere birer altın, gümüş para vermişler ama bu çizmeci bir kese altını çıkarıp vermiş. Tüccarın içi gitse de ses çıkarmamış.

Misafirler gidince kardeşine “Sen kardeşim, çok zengin gönüllü olma, onlar gibi dilenci çoktur.” demiş.

Misafirler şaşkın bir hâlde dönmüşler. İşte ne kadar da cömert diye çizmecinin arkasından konuşmuşlar. Bu haber padişaha ulaşmış. Padişah bu delikanlıyı çağırtmış.

Ağabeyi, gitmeden önce kardeşine “Kardeşim sırrımızı belli etmeye-
lim. Orada da dilenciler olur. Haydi, şan yayılsın. Altını esirgemedi ver.”
demiş. Delikanlı öyle yapmış. Padişah, delikanlıyı çok beğenmiş; kızını
ona vermiş.

Çizmeci, padişahın sarayında yaşamaya başlamış. Aylar geçmiş, yıllar
geçmiş. Delikanlı kayınpederiyle kayınvalidesine hediye vermemişmiş.

Kız “Sen niçin hâlâ babama hediye vermiyorsun?” diye sormuş.

“Benim zenginliğimi gelip almıyor. Atlar göndermesi gerek.” demiş
çizmeci.

Kız, babasına söylemiş. Padişah atlar göndermiş. Aylar geçmiş, yıllar
geçmiş, atlar da yokmuş, zenginlik de yokmuş.

“Hediyeler hâlâ niçin yok?” diye kız sormuş.

“Doğrusunu söyleyeyim şimdi. Benim kuru başımdan başka bir şeyim
de yok. Nasıl yapmalı da atları geri göndermeli.” demiş çizmeci.

Kız bir şekilde babasına anlatmış. Kocasına öteberi şeylerini verip “Sat da hediye al.” demiş.

Delikanlı çıkıp gitmiş. Gide gide saban süren bir dedeye rastlamış. Dede yorulunca delikanlı sürmeye başlamış. Sürdüğü yerdeki bir deliğe pulluk takılmış. Bakınca orada bir ibrik varmış. Dede görmeden delikanlı deliği çimenle bastırıp saban sürmeye devam etmiş. Akşam olup dede gidince delikanlı ibriği alıp açmış. İbrikte yüzükten başka bir şey de yokmuş. Yüzüğü^{D1076} alıp takınca dağ gibi bir kişi^{G307} önüne gelip çıkarak^{D1421.1.6} “Ne emrediyorsun.” demiş.

Delikanlı bakakalmış da “Buraya kırk at yükü altın getir.” demiş. Söyler söylemez kırk yük altın dileği gerçekleşmiş.^{D1456.2-2} Delikanlı atları alıp gitmiş. Dönünce olan biteni kıza anlatmış.

Padişahın kıskanç bir veziri varmış. Çizmecinin hanımına göz koymuşmuş. Vezir artık anlamaya başlamış. Gezinirken işin nasıl olduğunu çözmüş. Bir ilaç içirip çizmeciyi öldürmüştü. Onun yüzüğünü alıp takmış. Yüzüğü takınca önüne daha önceki dağ gibi kişi gelip “Ne emrediyorsun? Ben hazırım.” demiş.

Vezir “İşte şu ölüyü gözün görmediği, kulağın işitmediği bir yere bırak.” demiş. Çizmecinin ölü bedeni o anda yok olmuş.^{D2095}

Şimdi vezir yavaşça çizmecinin hanımının yanına gelmiş. Konuşup şakalaşmak istemiş.

Kadın “Git hele git! Başım ağrıyor. Seninle konuşup şakalaşmaya hâlim yok!” demiş.

“Senin hâlini nasıl iyi edeyim.” demiş vezir.

“Kocam zavallının senin elindeki gibi bir yüzüğü vardı. Yüzüğü tak-sam hâlim birazcık düzelirdi.” demiş kadın.

Vezir “Al, tak.” diye yüzüğü vermiş. Kadının yüzüğü takmasıyla önüne daha önceki dağ gibi kişi çıkıp gelmiş de “Ne emrediyorsun? Ben hazırım.” demiş.

“İşte, şu pisliği gözün görmediği, kulağın işitmediği bir yere götürüp bırak. Benim de kocamı alıp getir!” diye kadın buyurmuş. Dağ gibi kişi, kadının söylediğini hemen yapmış. Çizmeciyi diriltip^{E0} dönmüş. Çizmeci, padişahın kızıyla hâlen de rahat bir hayat yaşıyor.

3.27.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 27

D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* BOM: 27

D1421.1.6. Magic ring summons genie / *Sihirli yüzüğün cini çağırması* BOM: 27

G307. Jinn / *Cin* BOM: 27

D1456.2-2. Magic ring provides gold / *Sihirli yüzüğün altın sağlaması* (MEK) BOM: 27

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* BOM: 27

E0. Resuscitation / *Dirilme* BOM: 27

3.28. İKİ KARDEŞ

3.28.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda iki kardeş birlikte ekin ekiyorlarmış. Bir parça yeri birlikte sürüp birlikte tohum atmışlar. Biraz tohumları ile bir parça yerleri olsa da küçük kardeşin attığı tohumlar ekin olmuyormuş. Bu işe küçük kardeş çok şaşırınca ağabeyinin attığı tohumların ekin olduğu yeri gözlemeye başlamış. Bir gün gözlemiş, iki gün gözlemiş, üçüncü günde bir bostan korkuluğu görmüş. Dikkatlice bakınca bu bostan korkuluğu, ağabeyinin attığı tohumların yerlerini tek tek değiştiriyormuş. Delikanlı gidip bostan korkuluğunu tutmuş.

Bostan korkuluğu, genç bir delikanlıya^{D435.1-6}. Dönüşüp “Senin bahtın falan yerde, altın yumurtlayan ördekte.” demiş. Sonra delikanlıya ördeği nasıl tutulacağını öğretmiş.

Küçük kardeş gidip ördeği tutmuş. Kısa sürede zengin olmuş. Neden dersiniz, o ördek günde bir defa altın yumurtluyormuş. Zengin olunca bu delikanlı evlenmiş, iki de oğlu olmuş. Artık tezgâhtar çalıştırmaya başlamış.

Bu tezgâhtar oğlan zenginleşen patronunun sırrını düşünüp araştırmaya başlamış. Patronunun hanımıyla tanışmış. Ona “Ben padişah, sen de padişah hanımı olursun.” demiş.

Kadın razı olup sırrı vermiş. Yalnız zenginleşmek için ördeğin yüreğini yemek gerekmiş. Ördeğin yüreğini yiyen kişinin kendisi altın yumurtlamaya başlıyormuş. Zenginin hanımı aşçı ihtiyara ördeği temizleyip pişirmesini söylemiş. Ördeği temizleyip kazana koymuşlar. Aşçı dışarı çıkınca sokaktan zenginin iki oğlu gelmiş. Kazanı açıp baktıkları zaman lezzetli bir ördeğin pişmekte olduğunu görmüşler. Çocuklar kaşığı daldırmışlar, ördeğin yüreğini çıkarmışlar. Sonra yüreği paylaşarak yemişler. Aşçı, çocuklar çıkınca yemeği karıştırıp bakmış. Ördeğin yüreği yokmuş. Hemen bir ördek temizlemiş. Temizlediği ördeğin yüreğini tezgâhtara yedirmiş.

Tezgâhtar ne kadar beklerse beklesin altın yumurta yok da yokmuş. O şaşırıp kalmış. Ama ördeğin yüreğini^{B113.1-1} yiyen çocuklar nerede uyusalar, orada altın bir yumurta oluyormuş.^{D2102} Bu durumu tezgâhtar anlayınca ihtiyar aşçıyı çağırtmış. Aşçı her şeyi anlatmış. Tezgâhtar nasıl olursa olsun, bu çocukların yüreğini yemeği kafasına koymuş. İhtiyar aşçı, çocuklara bütün her şeyi anlatıp onları göndermiş. Tezgâhtarın da önüne büyük bir yürek eti pişirip koymuş.

İki kardeş çıkıp gitmişler. Gide gide ikiye ayrılan bir yol ayrımına gelmişler. Ağabeyi sağdan, küçük kardeş de soldan gitmiş. Yol ayrımına bir bıçak saplamışlar. Birbirlerinin sağlığını o bıçağa bakarak anlayacaklarmış. Birisi ölse bıçak^{D1083} küflenmeye başlayacakmış.

Uzun bir yol gidince büyük kardeşe bir tavşan rast gelip “Beni yanına alır mısın?” demiş tavşan.^{B211.2.6} Delikanlı onu yanına almış. İkisi birlikte gitmişler. Gitmişler gitmişler, gide gide bir tilkiye rastlamışlar.

“Beni de yanınıza alır mısınız?” demiş tilki.^{B211.2.5}

“Haydi!” demişler, birlikte gitmişler. Gide gide bir kurda rastlamışlar. “Beni de yanınıza alın.” deyince kurdu^{B211.2.4} da yanlarına almışlar. Sonra ayıya^{B211.2.3} rastlamışlar. Onu da yanlarına almışlar. Sonra aslana^{B211.2.2} rastlamışlar, onu da almışlar. Kaç tane oldular şimdi, altı mı? Evet, altısı birlikte gitmişler.

Delikanlı, bu yaban hayvanları ardında, büyük bir şehre girmiş. Bir ihtiyar kadından ev kiralamış. Sonra şehri gezmek için çıkıp gitmiş. Şehrin ortasında büyük bir evin yanına bir kalabalık toplanmışmış. Ortaya büyük bir halı serilmiş ama halı kıpkırmızı kana boyanmışmış. Delikanlı dönmüş, gördüğü her şeyi ihtiyar kadına söylemiş.

“Dev, padişahımızın kızını almak için her gün böyle pek çok bahadırımızın canını alıyor. Bugün savaşın son günüydü. Bahadırlarımızın hepsi öldü. Bugün dev, padişahımızın kızını alıp gidecek.” demiş ihtiyar kadın.

Delikanlı oturup düşünmüş. Sonra yaban hayvanlarını alıp gitmiş. Hemen yanına tavşanı, iki tarafına aslan ile kurdu, en kenarlara da tilki ile ayıyı yerleştirmiş. Onları uyumamaları için tembihlemiş. Bir vakit sonra fırtına kopmuş. Gök gürleyerek, yer depreşerek dev^{G0} gelmiş. Dev hiçbir şeyi umursamadan meydana girmiş. Yaban hayvanları, devi değişik yerlerinden parçalamışlar. Delikanlı, padişahın kızının yanına varıp devi öldürdüğünü söylemiş.^{G500} Padişahın kızı çok mutlu olup delikanlıya bir yüzük hediye etmiş.

Tan atmaya başlayınca yaban hayvanlarını uyku basmış. Yalnız tavşan uyumamaya çalışmış. En sonunda o da dayanamayıp uyumuş.

“Kızımı dev alıp gitmiş midir?” diye padişah bir bahadırını kızının olduğu yere bakıp gelmesi için göndermiş. Bahadır gelince yaban hayvanları uyumaktaymış. Padişahın kızı sağlamış. Bir yerde de delikanlı uyumaktaymış. Bahadır, bu delikanlıyı öldürmüş.

Kızı da korkutarak “Devi işte bu bahadır öldürdü diyeceksin!” demiş, kızın gözünü korkutmuş. Sonra kızı alıp padişahın yanına dönmüş. Tavşan uyanınca ne iş döndüğünü anlamış. Diğer yaban hayvanlarını uyandırıp durumu anlatmış. Uyusa da çaktırmadan her şeyi görmüşmüş hilekâr. Yaban hayvanları yalayararak delikanlıyı diriltmişler.^{E122-0.1} Delikanlı kiraladığı eve dönmüş.

Padişah, kızını bu bahadıra vermiş. Düğün hazırlıkları yapılmış. Pek çok halk toplanmış. Delikanlı da gelmiş. Kız, delikanlıyı görüp tanımış da “Beni şu yiğit kurtardı.” demiş. Sonra başından sonuna kadar her şeyi halka anlatmış. Yaban hayvanları padişahın bahadırını paramparça etmişler. Padişah, kızını bu delikanlıya vermiş. Onu kendi sarayına almış.

Böyle mutlu bir hayat yaşarlarken padişah, damadını ava gitmek için çağırılmış. Kara ormana ava gitmişler. Delikanlı, yaban hayvanlarını da yanına almış. Gür ormana girince bir cadıya^{G200} rastlamışlar. Cadı bir yaban hayvanı suretindeymiş.^{G211} Sonra onları ormanın daha da içine doğru alıp götürmüş. O, devin cadısıymış. Bu ormanın içinde peşinden gittikleri yaban hayvanı cadıya dönüşmüş.^{D300} Delikanlıdan bir çubuk istemiş. Bu çubuk^{D956} ile önce yaban hayvanlarını sonra delikanlıyı vurup öldürmüş.

Delikanlının yol ayrımında sözleşip ayrıldığı bir biraderi vardı ya, o biraderi yol ayrımına gelip bıçağa bakmış. Bıçak küflenmişmiş. Bu delikanlı yaban hayvanlarını yanına alıp ağabeyini aramaya çıkmış. Gide gide o da aynı şehre gelmiş. O, tıpa tıpa ağabeyine benziyormuş. Onu “Damat döndü, damat döndü!” diye karşılamışlar.

Biraz zaman geçince padişah, delikanlıyı alıp ava çıkmış. Daha önceki cadı ağaç başına çıkıp oturmuş da çubuk istemiş. Delikanlı, nasıl bir iş döndüğünü anlayıp cadıyı vurup indirmiş. Yaban hayvanları cadıyı parparça edip bırakmışlar.^{G278} Yaban hayvanları, yalayararak yeniden önce ağabeyinin yaban hayvanlarını, sonra da kendisini diriltmişler. Bundan sonra bu iki kardeş çok güzel bir hayat yaşamaya başlamışlar. Kendileri de insanlara karşı çok yardımseverlermiş.

3.28.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 28

D435.1-6. Transformation: scarecrow (Jackstraw) to man / *Bostan korkuluğunun insana dönüşmesi* (MEK) BOM: 28

B113.1-1. Treasure-producing duck-heart / *Hazine üreten ördek kalbi* (MEK) BOM: 28

D2102. Gold magically produced / *Altının sihirli bir şekilde üretilmesi* BOM: 28

D1083. Magic knife / *Sihirli bıçak* BOM: 28

B211.2.6. Speaking hare (rabbit) / *Konuşan tavşan* BOM: 28

B211.2.5. Speaking fox / *Konuşan tilki* BOM: 28

B211.2.4. Speaking wolf / *Konuşan kurt* BOM: 28

B211.2.3. Speaking bear / *Konuşan ayı* BOM: 28

B211.2.2. Speaking lion / *Konuşan aslan* BOM: 28

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 28

G500. Ogre defeated / *Devin üstesinden gelme* BOM: 28

G550. Rescue from ogre / *Devden kurtarma* BOM: 28

E122-0.1. Resuscitation by animals licking / *Hayvanların yalaması yoluyla dirilme* (MEK) BOM: 28

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 28

G211. Witch in animal form / *Hayvan bedeninde olan cadı* BOM: 28

D300. Transformation: animal to person / *Hayvanın insana dönüşmesi*
BOM: 28

D956. Magic stick of wood / *Sihirli ağaç çubuk* BOM: 28

G278. Death of witch / *Cadının ölümü* BOM: 28

3.29. HUMA KUŞU

3.29.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir dede ile bir nine yaşıyormuş. Onların iki oğulları varmış. İkisi de dedenin ölen hanımındanmış. Onlar kıt kanaat geçiniyorlarmış. Dede ormandan odun kesip satıyormuş. Bu şekilde karınlarını doyuruyorlarmış.

Bir gün dede ormana gittiğinde bir kuş yuvasına rastlamış. Yuvada kuşun yumurtaları varmış. Dede yuvaya kapan kurmuş. Odununu yaptıktan sonra dönmüş. Ertesi gün kuş kapana tutulmuş. Dede kuşu da yumurtaları da alıp dönmüş. Bu kuş huma kuşuymuş.^{B39-2.}

Biraz zaman sonra kuşun yavruları çıkmış. Dede ağaç kesme işini bırakıp kuş yavrusu satmaya başlamış. Çok geçmeden durumu düzelmiş, çocuklarını okutmuş.

Bir gün dede aniden hastalanıp vefat etmiş. Dede ölünce hanımı komşuları olan papaza âşık olmuş.

“Huma kuşunu temizleyip başını, yüreğini bana yedirirsen ben seni alırım.” demiş papaz. Nine çok düşünmeden huma kuşunu kesmiş. Başını, yüreğini pişirmeye başlamış. Yemek pişmek üzereyken papazı çağırmaya gitmiş. O sırada çocuklar dönmüşler. Kazanda pişen yemeği görüp kuşun başıyla yüreğini yemişler. Büyük oğlan yüreği, küçük oğlan başı yemiş.

Nine, papazı çağırıp pişen yemeği koyunca huma kuşunun başıyla yüreğinin eti yokmuş. Nine, oğullarını çağırmış. Büyük oğlu yüreği, küçük oğlu başı yediğini söylemiş. Bu yaptıkları için nine, üvey oğullarını alıp bir dağa bırakıp gelmiş. İki kardeş uzun bir süre ormanlarda, dağların arasında gezinmişler. Sonra bir yola çıkmışlar, o yoldan gitmişler. Daha çok

gitmemişler ki, yol ikiye ayrılmış. Yolun biri sağa, biri sola gidiyormuş. İki kardeş yol ayrımında oturup dinlenmişler. Sonra ikisi ayrı yollardan gitmişler.

Ağabey olan sağdaki yoldan gitmiş, büyük bir şehre gelmiş. Şehrin kenarındaki bir eve girmiş. Evde bir nine ile bir dede yaşıyormuş. Onlar delikanlıya nereden geldiğini, ne iş yaptığını sormuşlar. Sorup soruşturma işi bitince “Bizim oğlumuz ol.” demişler. Delikanlı razı olmuş.

Tam o anda bu şehirden bir uğultu gelmiş. Meydan halk doluymuş. Meydanda padişah seçmek için toplanmışlar. Huma kuşunu uçurup göndermişler. Delikanlı da meydana gitmek için dededen izin almış.

Delikanlı meydana varmış, huma kuşu onun omzuna konmuş.

“Yanlış kondu.” diyerek kuşu kovalamışlar. Huma ikinci kez bu genç delikanlının omzuna konmuş. Tekrar kovalamışlar. Üçüncü kez de huma onun omzuna gelip konunca meydandaki halk şaşır kalmış. Ne yapınlar, yeni bıyığı çıkmış delikanlıyı padişah seçmişler.^{H171.2-1.}

Sol yolu seçen küçük kardeş gide gide apaçık bir alana çıkmış. Bu alanın ortasında üç kişi babalarından miras kalan demir sopa, pabuç ve börk için çok fena kavga ediyormuş. Kan revan içinde hâlsiz kalmışlar. O, bunların yanına gelerek “Niye dövüşüyorsunuz?” diye sormuş.

“İşte şu demir sopa, pabuç ve börkü paylaşamıyoruz. Börkü giyen kişi görünmez oluyor. Pabucu giyip onun başını demir sopa ile dürtünce uçup gidiyorsun. Eşyaların böyle kerametleri var.” demişler.

Oğlan bir hile düşünmüş. “Eşyaları burada bırakın. Siz bu açık alanın başından koşun. Kim birinci gelirse bu eşyalar onun olur.” demiş.

Üç kardeş alanın başına gitmişler. Delikanlı börkü^{D1067.1.} giyip görünmez olmuş.^{D1361.15.} Sonra pabucu^{D1065.2.} giyip, demir sopa^{D1094.} ile ayakkabının başını dürtünce uçup gitmiş.^{D1520.10.}

Delikanlı dosdoğru bir kız padişahın sarayına varıp inmiş. Sonra saraya girmiş. Kız padişah uyumaktaymış. Delikanlı onu uyandırmış ama kendisi görünmüyormuş. Kız zamansız uyandığı için sinirlenip uyumak için yeniden yatmış. Delikanlı onu tekrar uyandırmış. Sonra börkünü çıkarmış. Kız önünde çok yakışıklı, gencecik bir delikanlının durmakta olduğunu görmüş. Onlar birbirlerini beğenmişler. Biraz zaman geçtikten sonra evlenmişler.

Günlerden bir gün kadın padişah “Denizin ortasındaki adaya gidip suya giresim var.” demiş.

“Tamam, gideriz.” demiş eşi.

Bunlar gitmişler. Denizin ortasındaki adaya inmişler. Delikanlının bu ana kadar denize girmişliği olmayınca hanımına “Önce suya sen gir.” demiş.

Hanımı kabul etmemiş. “Sen erkeksin, önce sen gir.” demiş.

Delikanlı yüzüp gitmiş. Biraz yüzdükten sonra arkasına dönüp bakmış. Kıyıda da suyun üstünde de hiç kimse yokmuş. Delikanlı kıyıya çıkıp bakınca kıyıda ne hanımı ne demir sopası ne de börküyle pabuçları varmış. Ne yapsın delikanlı, tek başına adada yaşamaya başlamış. Bir ay olmuş, iki ay olmuş, üçüncü ay başlamış. Yiyecek bitmiş. Böyle ölümü beklediği sırada adadaki bir kavağa üç güvercin gelip konmuş. Üçü de dile gelmiş.^{B211.3.5.}

Birincisi “Benim konduğum dalı sallarsan tulpar at ortaya çıkar.” demiş.

İkincisi “Benim konduğum dalı sallarsan denizi geçmek için demir köprü meydana gelir.” demiş.

Üçüncü güvercin “Benim konduğum dal ile birisine üç defa vurursan o kişi eşeğe dönüşür.” demiş.

Delikanlı kavağın başına çıkıp birinci güvercinin konduğu dalı^{D954.} salılamış. Sallamasıysa birlikte denizin dibinden bir kasırga yükselip tulpar at^{B41-3.} çıkmış. Delikanlı, ikinci güvercinin konduğu dalı sallayınca denizi aşmak için bir demir köprü meydana gelmiş.^{D1258.1.} Delikanlı üçüncü güvercinin konduğu dalı kırıp almış. Sonra tulpar ata binip, demir köprüden geçerek hanımının yaşadığı saraya doğru at koşturmuş. Delikanlı kendisini göz açıp yumuncaya kadar hanımının odasında olmuş.^{D2120.} Delikanlı, kadın padişah daha kendine gelemeden ağaç dalıyla üç defa hanımına vurmuş. Kadın padişah eşeğe^{D132.1.} dönüşmüş.

Delikanlı eşeğe binip kafasının estiği yöne doğru gitmiş. Eşeğiyle ormandan çıkardığı odunları satmış, para kazanmış. Eşeğini yük sarmaları ya da binek olarak kullanmaları için başka kimselere de vermiş. Sonra eşeğine binip yabancı padişahlığa gitmiş.

Eşek çok zayıflayıp hasta numarası yapmış. Günlerden bir gün eşek, padişahın sarayının eşiğine başını koyup yatmış.

Bu durumu gören padişah “Eşeğin sahibini bulup buraya getirin.” diye emir vermiş.

Delikanlıyı padişahın yanına alıp gelmişler. Delikanlı gözüyle ne görsün, bu ülkenin padişahı onun ağabeyiymiş. Onlar çok mutlu olmuşlar. Sonra delikanlı ağaç dalıyla eşeğine üç defa vurmuş. Eşek eskisi gibi güzel bir kıza^{D332.1} dönüşmüş. Yeniden düğün yapmışlar. Sonra iki kardeş çoluk çocuğa karışıp rahat bir hayat yaşamışlar.

3.29.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 29

B39-2. Huma Bird / *Huma kuşu* (MEK) BOM: 29

H171.2-1. Released Huma chooses the new ruler by landing on somebody’s shoulder / *Uçurulan Huma kuşunun birisinin omzuna konarak yeni hükümdarı seçmesi* (MEK) BOM: 29

D1067.1. Magic hat / *Sihirli şapka* BOM: 29

D1361.15. Magic cap renders invisible / *Sihirli şapkanın görünmezlik sağlaması* BOM: 29

D1065.2. Magic shoes / *Sihirli ayakkabı* BOM: 29

D1520.10. Magic transportation by shoes / *Ayakkabı aracılığıyla sihirli seyahat* BOM: 29

D1094. Magic cudgel (club) / *Sihirli sopa* BOM: 29

B211.3.5. Speaking döve / *Konuşan güvercin* BOM: 29

D954. Magic bough / *Sihirli ağaç dalı* BOM: 29

B41-3. Tulpar. Winged, flying and talking horse believed to get out of the bottom of the sea / *Tulpar. Denizin dibinden çıktığına inanılan kanatlı, uçan ve konuşan mitolojik at* (MEK) BOM: 29

D1258.1. Bridge made by magic / *Sihir yoluyla köprü yapma* BOM: 29

D2120. Magic transportation / *Sihirli seyahat* BOM: 29

D132.1. Transformation: man to ass / *İnsanın eşeğe dönüşmesi* BOM: 29

D332.1. Transformation: ass (donkey) to person / *Eşeğin insana dönüşmesi* BOM: 29

3.30. ONBAŞI

3.30.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda üç asker birlikte hizmet yapıyormuş. Onlardan birisi onbaşıymış. Bunlar bir zaman sonra askerlikten ayrılmak istemişler. “Her neresi olursa olsun gidelim.” diyerek çıkıp gitmişler.

Bir köyde bir dede ile bir nine yaşıyormuş. Onların üç kızı varmış. Bu üç asker işte bu dedenin yanına gelmişler. Dede onları misafir etmiş. Sonra dördü birlikte iskambil oynamaya başlamışlar. Onbaşı, ihtiyarın bütün parasını ütmüş. Ertesi gün bunlar yeniden kâğıt oynamaya oturmuşlar. Parası olmayınca dede kendi yerine büyük kızını oturtmuş. Dedenin büyük kızı onbaşıdan babasının parasını ütüp geri almış. Paraları kalmayınca askerler buradan gidecek olmuşlar.

Dedenin büyük kızı onbaşıya bir palto hediye etmiş. Ortanca kızı bir askere para kesesi, küçüğü de diğer askere bir sopa vermiş.

Bunlar üçü birlikte gitmişler. Yolda giderlerken para kesesini^{D1193}. silkeleyip baktıkları zaman ondan para dökülmüş.^{D1451.2} Sopa^{D1094}. ile vurduklarında ise pek çok asker çıkmış.^{D1475-8} Paltoyu^{D1053-1}. giydiklerinde ise göze görünmez olmuşlar.^{D1361-45}.

Gide gide bunlar büyük bir şehre varmışlar. Şehirde bir ev tutmuşlar. Bir asker ekmek almaya gitmiş. Diğerleri onu beklemiş beklemiş, o dönmemiş. İkinci asker onu aramaya gitmiş, o da dönmemiş. Onbaşı onları beklemiş beklemiş, bu iki asker hâlâ dönmemiş. Onbaşı paltoyu dürmüş, para kesesini torbasına koymuş, sopayı eline almış. Sonra arkadaşlarını aramaya çıkmış. Ne kadar çok arasa da onları bulamamış.

Yürürken onbaşı bir kıza rastlamış. İki birlikte kâğıt oynamaya başlamışlar. Onbaşı, kızın bütün parasını ütmüş. Sonra kız para almaya gitmiş. Kız parayla dönünce yeniden oynamışlar. Bu defa kız, onbaşının bütün parasını ütmüş. Parası bitince onbaşı para kesesini silkelemiş, para dökülmüş. Onbaşı oynamaya devam etmiş. Yeniden kızın parasını ütmüş.

O sırada kız “Para keseni ver hele, ben de bunun gibi para kesesi dileyim. Yarına geri veririm.” demiş.

Onbaşı para kesesini vermiş. Kız dönüp gitmiş. Böyle bir para kesesi dikmiş de onbaşınınkini kendine almış, kendi diktiğini de onbaşıya vermiş. Bunlar yeniden kâğıt oynamışlar. Onbaşı ütülüp parasız kalmış. Sonra bugünkü yeter demiş. Para kesesini alıp gitmiş.

Onbaşıya para lazım olmuş. Para kesesini silkelemiş silkelemiş, bakmış ki paralar saçılıp dökülmüyormuş. Sonra “O kız bana başka bir kese vermiş, bu benimki değil.” diye düşünmüş.

Onbaşı kızı bulunca, kız ona “Hayır, benim para kesem bende. Seninkini sana verdim, işte bak!” demiş.

Kız, onbaşı çekip alır diye başka bir el çantası dikip gelmişmiş.

Bunlar yeniden kart oynamaya başlamışlar. Onbaşı, kızın bütün parasını ütmüş.

Kız “Bana paltonu ver, ben de bunun gibi bir palto dikeyim. Yarına getirip veririm.” demiş.

Onbaşı paltosunu vermiş. Kız, onbaşının paltosunu kendine almış, diktiğini de ertesi gün onbaşıya getirip vermiş.

“İşte senin palton. Ben sana kocaya varacağım.” demiş kız.

“Tamam, ben seni hanımım olarak alıyorum. Haydi, gezmeye gidelim.” demiş onbaşı.

Gezerlerken kız “Elindeki nasıl bir sopa? Onunla her ne yaparsan oluyor mu? Tutup bakayım hele!” demiş.

Onbaşı “Hayır, bununla hiçbir şey de olmuyor. Senin tutup bakmana gerek yok.” diye cevap vermiş.

Kız gücenip “Ben sana kocaya vardım ama sen sopanı bana göstermeye kıyamıyorsun!” demiş.

“Ya, tutup bak öyleyse.” demiş onbaşı.

Kız sopayı alıp bir sallamış, karşısına binlerce asker çıkmış. “Ne buyuruyorsun?” diye askerler sormuşlar.

Kız bu askerlere “Benim yanımdaki bu askeri bir yerlere götürüp bırakın, gözüme görünmesin!” demiş. Sonra dönüp gitmiş.

Onbaşıyı bir yerlere götürüp bırakmışlar. Üstü başı yırtık pırtık, yalınayak, dımdızlak kalmış. Onbaşı böyle gide gide bir elma bahçesine gelmiş. Bu bahçeye girip bir elma^{D981.1.} koparıp yemiş.^{D551.1.1.} Tekeye^{D134.1.} dönüşüvermiş. Sonra yeniden bir elma yemiş, tekrar eski hâline^{D334.} dönmüş.

Onbaşı bu bahçeden iki sepet elma toplamış. Bir sepete bir türlü elma, ikinci sepete başka türlü elma koymuş. Sonra sepetleri alıp o kızın yaşadığı şehre gitmiş.

Onbaşı kızın kapısının dibine gelince durmuş.

Aşçı kadın ona “Ne satıyorsun?” diye sormuş.

“Elma satıyorum, çok meşhur elmalar. Bir tane yedin mi güzeller güzeli oluyorsun.” demiş onbaşı.

Aşçı kadın bir elma satın alıp yemiş. Bir bakmış ki güzeller güzeli oluvermiş.^{D1337.1.10.}

Sonra aşçı kadın, kıza “Ben bir elma satın alıp yedim. Bak hele, ne kadar da güzel oldum! Sana da gerekiyor mu?” demiş.

“Gerek, gerek!” demiş kız.

Kız dışarı çıkıp onbaşıdan bir elma satın almış. Kız çabucak elmayı yiyip bitirince keçi tekesine dönüşüvermiş.^{D134.2.}

Günlerden bir gün, bu kız keçi tekesi olarak hayatına devam ederken, onbaşı bu taraflara gelerek kızın evinin bulunduğu yerde bir ev kiralamış.

Ev sahibi ona “Daha çok olmadı, bizim şehre bir elma satıcısı geldi. Komşumuzdaki kız ondan bir elma satın alıp yiyince keçiye dönüşü verdi.” demiş.

Onbaşı ona “Ben onu eski hâline döndürürüm. Şöyle şöyle ilaçlarım var benim.” demiş.

Ev sahibi hemen bu haberi kızın babasına gidip söylemiş. Onbaşıyı çağırılmışlar. Onbaşı ne istediye onu yapmışlar.

“Şimdi hamamı iyice yakınız. Hamamın etrafında çalgı çalsın!” demiş onbaşı.

Hamamı yakmışlar. Hamamın dört yanından çalgı çalmaya başlamış. Onbaşı, keçiyi hamama getirmelerini buyurmuş. Keçiyi getirmişler. Sonra onbaşı keçiyi meleterek sopalamaya başlamış. Keçi zıplamış, hoplamış. Onbaşı defalarca keçiye vurmuş.

Onbaşı, kızın babasına “Bu kızın paltosu, para kesesi, sopası var. Bunları bana getir. Yoksa iyileşmeyecek.” demiş.

Bu şeyleri alıp hemen hamama getirmişler. Onbaşı keçiye bir elma yedirince keçi önceki hâline dönmüş.^{D334} Kız daha da güzelleşmiş.

Bunlar hamamdan çıkmışlar. İhtiyar, onbaşıyı çok iyi misafir etmiş. Sonra onbaşıya “Sen kızımı hanımın olarak al. Benim başka kimsem de yok. Ben ihtiyarım, çok yaşamam.” demiş.

“Tamam, ben senin kızını alacağım.” demiş onbaşı.

Delikanlı almış, kız varmış. Sonra çok görkemli bir düğün yapmışlar.

3.30.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 30

D1193. Magic bag (sack) / *Sihirli torba (kese)* BOM: 30

D1451.2. Inexhaustible bag (sack) furnishes money / *Torbanın bitip tükenmek bilmeyen para sağlaması* BOM: 30

D1094. Magic cudgel (club) / *Sihirli sopa* BOM: 30

D1475-8. Magic soldier-producing sopa / *Sihirli asker üreten sopa* (MEK) BOM: 30

D1053-1. Magic coat / *Sihirli ceket* (MEK) BOM: 30

D1361-45. Magic coat renders invisible / *Sihirli ceketin görünmezlik sağlaması* (MEK) BOM: 30

D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* BOM: 30

D551.1.1. Transformation by eating apple / *Elma yeme yoluyla dönüşüm* BOM: 30

D134.1. Transformation: man to he-goat / *İnsanın erkek keçiye (teke) dönüşmesi* BOM: 30

D334. Transformation: goat to person / *Keçinin insana dönüşmesi* BOM: 30

D1337.1.10. Magic apple makes beautiful / *Sihirli elmanın güzel yapması* BOM: 30

D134.2. Transformation: man to she-goat / *İnsanın dişi keçiye dönüşmesi* BOM: 30

3.31. YARIM KURUŞ

3.31.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda askerlik için yirmi beş yıl hizmet ederlermiş. O zamanlarda üç ağanın üç oğluna celp kâğıdı gelmiş. Ağaların şimdi oğullarını gönderesi gelmemiş. Başka kişiler bulmuşlar. Biraz para ödeyip köyden üç fakirin oğlunu kendi oğullarının yerine göndermişler. Yol için para da vermişler. Bunlar gitmişler. Gitmişler gitmişler, ay mı yoksa yıl boyunca mı gitmişler, bunlar bölüklerine katılmışlar. Varınca onları yerlerine yerleştirmişler. Bunları ilk gün alıp çıkarmışlar da ikinci gün mutfakta çalışmaya göndermişler. Orada patates soymuşlar, yerleri yıkamışlar, odun kesmişler, yemek pişirenlere yardım etmişler. Daha sonra onlara hep aynı işi yaptırmışlar. Bunların üçü de pek gücenmiş. “Bizi köyde it yerine koyuyorlardı, öyle yaşıyorduk. Burada da biz böyle şeylerden kurtulamadık.” demişler. Bir gün kendi aralarında konuşmuşlar da “Biz buradan kaçıp gidelim.” diyerek kendilerine peksimet ve diğer yiyeceklerden hazırlamışlar. Gerekli eşyaları hazırlayınca ormana girip gitmişler.

Gitmişler. Nereye gittiklerini kendileri de bilmiyorlarmış. Orman aşırı gürmüş. Gün gitmişler, ay gitmişler; bunların yiyecekleri bitmiş. Üstlerindeki elbiseleri eskimiş. Şimdi ne yapsınlar, bunlar ne açık bir alan, ne de bir yol bulabilmişler. Ormanın içinde yürümüşler de yürümüşler.

Sonra bir gün açık bir alana çıkmışlar. Açık alana çıktıkları yerde çok büyük bir ev varmış. Güneşin aydınlığında parlıyormuş. Sonra bunlar kendi aralarında konuşmuşlar.

“Ne yapacağız, gidelim mi oraya?”

“Gitsek bir şeyler olur mu acaba?”

Birisi “Ne olursa olur, ölürsek beraber ölürüz yiğitler. Haydi gidelim.” demiş. Bunlar acıktıklarından hâlden de düşmüşlermiş.

Tamam, bunlar oraya gitmeye karar vermişler. Oraya varınca ev çitlerle çevriliymiş. Kapı kilitli, açılacak gibi değilmiş. Evin etrafında dönüp baksalar bir şey yokmuş. Ne yapsalar iyi?

“Haydi, işte buradan atlayıp da girelim...” demişler.

Duvarдан atlamışlar, kapıya gelmişler. Kapıyı bir şekilde açmışlar. Sonra salona girmişler. Salon çok heybetli, çok güzelmiş. Evin içinde yi-

yecek aramaya başlamışlar. Mutfağa girince yemek kokusu almışlar. Evde hiç kimse de yokmuş. Ocağa iki tencere yemek varmış. Bunlar birisini alıp yemişler, karınlarını doyurmuşlar. Şimdi ne yapsalar iyi? Çıkıp gitmeli mi yoksa burada bir yerde saklanmalı mı... O sırada dışarıdan bir ısıklık sesi duyulmuş. Bunlar pat küt yatağın altına girip saklanmışlar. Sonra yattıkları yerden bakmışlar. Pencere gıcırdayarak açılınca üç güvercin uçarak içeri girmiş. Güvercin donlarını (elbiselerini) çıkarıp atmışlar. Bunlar üç kızmış!^{D354.1} Yemek yiyelim diye ocağa gelip bakarak “Nerede bizim tencerenin biri? Bizim tenceremiz iki değil miydi ki?” diyerek şaşırılmışlar.

Bunlar bütün odalara bakmaya başlamışlar. Baksalar diğerleri yatağın altında yatıyormuş. “Kim bunlar, nereden geldiniz?” demişler.

Çıkmışlar. Şimdi delikanlılarda insan tipi yokmuş, saç sakal basmış, üstlerindeki elbiseler yırtılıp gitmişmiş. Vücutları çizik içindeymiş.

Kızlar “Nereden geldiniz?” diye sormuşlar.

“İşte şimdi şöyle böyle geldik...” demiş onlar.

Tamam, bunlar konuşup anlaşmışlar. Kızların hamamı varmış. Hamamı yakmışlar. Yıkayıp, temizlenmişler. İşte güzelce giyindikten sonra şimdi delikanlı olmuşlar.

“Haydi, burada birlikte yaşayalım. Yalnız şuna dikkat edin, uslu bir şekilde duracaksınız.” demiş kızlar.

Delikanlılar kabul etmiş. Üstleri başları temiz, yemekler iyi, elbiseleri güzelmiş. Kızlar da pek güzelmiş. Böylece birlikte yaşamaya başlamışlar.

Günlerden bir gün delikanlılardan birisi işi aksatmış. Sabahleyin onun elbiselerinin hepsini almışlar da istediği şeyi giydirip kovmuşlar. Onun arkasından da diğer ikisini kovmuşlar.

“Gidin, bizim değerimizi bilmediniz, haydi kendi yolunuza!” demişler.

Bunlar çıkıp gitmişler. Kızlar pencereden bakıp onlara acımışlar.

“Durun, gelin hele!” diye çağırmışlar. Kızların birisi önden gelen delikanlıya “İşte sana yarım kuruş para veriyorum.” demiş, parayı vermiş. İkincisi, ikinci delikanlıya gömlek; üçüncüsü, üçüncü delikanlıya boş bir şişe vermiş. “Bunlar işte size, şimdi artık marş marş!” diyerek onları kovmuşlar.

Bunlar boş şişeyi, gömleği ve yarım kuruş parayı alıp gitmişler. Bunlar gitmişler, gitmişler bir şehre varmışlar. Şehirde gezmişler. Yarım kuruşu olan delikanlı arkadaşlarını işe yerleştirmiş. Birisini berbere, diğerini de ekmek fırınına yerleştirmiş. Kendisi daha bir yere girmemiş, geziyormuş.

Böyle gezerken bir dükkâna girmiş. Girdiğinde dükkân sahibi olan Yahudi kadın ile bir erkek iskambil kâğıdı oynuyormuş.

Bu bakıp “Oyuna beni alır mısınız?” demiş

Dükkânın sahibi kadın “Senin ne gibi şeylerin var? Paran var mı?” diye sormuş.

“Var.” demiş. Parayı alıp gitmeden önce güvercin kız “Sen bu yarım kuruş^{D1288} ile hiçbir yerde kaybolmazsın.” diye söylemişmiş.

Parası olsa da onu oyuna almayarak “Senin paran olsa da elbisen uygun değil.” demişler.

Bu hâlâ gitmemiş. Biraz üsteleyince ona da kart vermişler. Kart alınca bu oynamaya başlamış. Banka soymuş gibi olmuş. Bu oyundan başlayıp onları ütmüş de ütmüş. Oradaki erkeğin bütün parasını ütmüş. Oynamaya devam edince Yahudi kadının bütün dükkânını almış. Bütün mallarını ütmüş de “İşte sen bana şöyle demiştin, sen bana başta düşünmeden kötü söz söylemiştin. Senin malların bana gerekmiyor.” demiş de dükkânı geri vermiş. Yarım kuruşunu alıp çıkmak istemiş.

Kadın “Ey, eğer bir ihtiyacın olursa gel. Ben böyle bir merhameti unutmam, gel.” demiş.

Sonra o çıkıp gitmiş. Bu şimdi parasının gücünü anlamış. Şehirde gezerken bir ilan görmüş. Bu şehrin padişahının kızı çok iyi iskambil oynuyormuş.

Hiç kimse onu ütemiyormuş. İlanda “İsteyenler benimle iskambil oynamaya gelsinler.” diye yazmaktaymış.

Tamam, ertesi gün o, padişahın kızının yanına giderek “Ben şöyle söyle bir ilan gördüm. İskambil oynamaya çağırılmışsın. İşten ben bunun için geldim. Haydi oynayalım.” demiş.

İskambil oynamaya başlamışlar. Daha önce kazandığı gibi bu kızın parasını da süpürmüş. Kızın parası bitmiş. Babasının kasada parası varmış ama anahtarı yokmuş. Babası başka bir padişahlığa misafirliğe gittiğinden

anahtarını yanında götürmüştü. O, babasına “İşte şöyle şöyle baba, falanca kasanın anahtarını gönder.” diye telgraf göndermiş. Padişah anlamış, o para kasanın anahtarıymış! Hemen kendisi dönmüş. Döndüğünde delikanlı çıkıp gitmiş.

Kızı anlatmış. “İşte böyle, şöyle. Bir hizmetçiyle oynamıştım. Paramı süpürüp aldı. Sonra parayı geri kazanabilir miyim diye para kasanın anahtarını sormak için sana telgraf çektim.” demiş.

“Tamam. O yeniden gelecek mi?” diye sormuş padişah.

“O yarın gelmek için söz verdi.” demiş kızı.

Tamam, söz verilen gün gelmiş. Delikanlı gelip kızın yanına girmiş. Bu sırada padişah bir büyücü nine^{G200} çağırılmış. Nine onu görmesiyle padişaha “Bunun yarım kuruş parası var. O parayı hiç kimse iskambil oynayarak alamaz. Kendisi bu para ile ütüyor.” demiş.

Delikanlının üstünü aramışlar. Yarım kuruş parasını almışlar. Sonra onu kovup göndermişler. Delikanlı eli boş çıkıp gitmiş.

Şimdi ne yapsa iyi, onun hiçbir şeyi de kalmamış. Sonra delikanlı düşünüp taşınmış da “Dur hele! Benim arkadaşlarımın birisinde gömlek, birisinde boş şişe var! Bunlarda birer hikmet var mıdır acaba?” diyerek arkadaşlarının yanına gitmiş. İlk önce berberde çalışana varmış.

“Arkadaşım senin o gömleğin nerede?”

“İşte, ocağın ardında kirli duruyor.” demiş arkadaşı.

“Ver hele şunu!”

“Ne yapacaksın onu?”

“Şimdilik benim giyecek gömleğim yok.” demiş.

Arkadaşı verince delikanlı gömleği alıp gitmiş, şehrin dışına çıkmış. Bu gömleği giyip bakmış, fırlatıp bakmış; hiçbir şey olmamış. Sonra sol yakasını döndürüp giyince bakmış ki insan gözüne görünmez olmuş.^{D1361.37} “İşte harika bir gömlek^{D1056} bu!” diyerek gömleği giyip gitmiş. Padişahın evine girip hiç kimseye görünmeden bir sandıktan yarım kuruşluk parasını arayıp bulmuş.

Sonra birkaç gün geçince başka türlü giyinip sakal bıyık bırakmış. Yeniden iskambil oynamak için gitmiş. Padişahın kızıyla oynamaya başla-

miş. Oynamışlar oynamışlar, kız yeniden ütölmüş. Sonra padişaha bildirmişler. Daha önceki büyücü nineyi çağırılmışlar.

“Bu daha önceki delikanlının tam kendisi. Kendi parasını geri almış. Onun bir gömleği var. Giyince insan gözü onu görmüyor. O, bu gömleği giyip parasını bulmuş.” demiş.

Büyücü nine delikanlının bu sırrını açığa çıkarınca delikanlının gömleğini de, parasını da almışlar. Onu bir kez daha kovup göndermişler.

Artık onun gömleği de parası da yokmuş. Ne yapsa iyi şimdi? Sonra o, fırında çalışan diğer arkadaşına gitmiş.

“Arkadaşım, senin şişen hâlâ duruyor mu? Bir yere atmadın değil mi?”

“Yok.”

“Nerede o?”

“İşte şurada duruyor. O boş şişeyi ne yapacaksın?”

“İşte bana lazım.” demiş.

Şişeyi almış da şehrin dışına çıkmış. Gelince şişeyi^{D1171.8} değişik şekillerde hareket ettirmiş. Üfleyip bakmış, fırlatıp bakmış. Her ne kadar oflusa da puflusa da bir şey olmamış. Sonra bir peliti kırıp şişenin içine sokunca şişeden sayısız asker çıkmış.^{D1475-12}

Komutanları öne çıkıp ona selam vermiş de “Ne iş emrediyorsun?” diye sormuş.

“Yok, şimdilik bir şey emretmiyorum.” demiş, kendi de şaşırıp kalmış.

Tamam, oldu. İşte bu da iyiymiş. Dönünce o bir bildiri yazmış. “Falanca günde, falan saatte sana karşı savaş açıyorum. Falanca yere askerlerle gel.” diyerek yazmış da ilanı padişahın kapısına asmış. Daha birkaç yere de yapıştırmış.

Vezirler gelip padişaha söylemişler. Padişah her yerden asker toplamaya başlamış. Kalabalık bir ordu toplanmış. Şehirde gürültü kopmuş!

Padişahın askerleri günü ve saati gelince söylenen yere çıkmış. Bakmışlar hiç kimse yokmuş. Askerler düşmanı beklemeye başlamışlar. Durmuşlar durmuşlar, akşama kadar beklemişler. Bir kimse de gelmemiş. Sonra dönüp gitmişler. Döndükleri zaman padişaha bilgi vermişler:

“Ey padişahım sultanım, biz döndük!”

“Nasıl, yendiniz mi?”

“Hayır.”

“Niye, öyleyse yenildiniz mi?”

“Hayır. Düşman askerleri gelmedi.”

“Bir kişi bile görmediniz mi?”

“Gördük. Bir kişi şurada otların arasında uyuyup yatıyordu. Yanında boş bir şişe vardı.”

Büyücü nine “Aha, bu işte o!” demiş.

“Gidin geri, tutup getiriniz şu sarhoşu!” demiş padişah.

Oraya tekrar geldiklerinde delikanlı hâlâ burada yatıp uyuyormuş. Tekmeleyip uyandırmışlar da tutup padişahın yanına getirmişler. Ama padişahın yanında onu tutmayıp, kovup göndermişler. Şimdi bunun gömleği de yok, parası da yok, şişesi de yokmuş. Hepsinden de olmuş.

Başını öne eğip giderken daha önceki düzlüğe çıkmış. Ağaçların arasına girmiş. Sonra delikanlı şaşırmış. Üstüne giyeceği elbisesi, yiyecek bir şeyi de yokmuş. Gelip bir yere çöküp oturmuş. Düşünüp otururken çevresinde yabanmersinine benzeyen bir meyve görmüş. “Bu nasıl bir meyve acaba? Dur ağzıma alıp bakayım.” diyerek kara meyveyi^{D981.10.2.} çiğnemiş. Ağaç gibi yere kök salmaya başlamış. Şimdi ne yapmak gerek? Artık o, bir yere de gidemiyormuş. “Bittim, tamam, sonum böyleymiş.” demiş. Sonra yakındaki bir meyve ağacında kırmızı renkli meyveler^{D981.10.1.} varmış. “Dur, şunun meyvesinden yiyip böyle oldum. Şimdi bunun meyvesinden yiyip bakayım. Belalı başım, belalı başım.” demiş de uzanarak bu meyveden alıp yemiş. Alıp yemesiyle kökler yok olmuş. Senin, benim gibi olmuş.

“Vah, böyle olması çok tuhaf değil mi ne?” Bunlar demek böyle yapıyor demiş de iki ağaçtan da meyve koparıp almış. Bayağı meyve topladıktan sonra şehre geri dönmüş. Şehre gelince sokak boyunca bağıra bağıra “Şöyle şöyle hastalıkların bende ilacı var!” diye yürümüş.

Padişahın evinin önünden geçtiği sırada durup daha da güçlü bağıarak “İlaç satıyorum, pek şifalı meyve satıyorum, sakatları iyileştiriyor, çirkinleri güzelleştiriyor, güzelleri daha da güzel yapıyor...” demiş.

Padişahın kızı, kız arkadaşlarını göndermiş.

“Varın hele, söyleyin buraya da getirsin!”

Kızlar koşarak çıkmışlar, delikanlıyı getirmişler.

“Nerede, nasıl bir şey senin bu ilaç dediğin meyve?”

“İşte şöyle böyle, bu meyveyi yersen bir yanağın aya, bir yanağın güneşe benziyor.” demiş delikanlı.

“Ne kadar para istiyorsun?”

Bu bayağı istemiş. Anlaşmışlar. Kara meyveyi vermiş de “Yalnız sen bunu bir saatten önce yeme. İşte ben gidince, saatine bakadur, bir saat geçsin, o zaman ye.” demiş.

Bu arada onun bir şekilde uzaklara kaçıp gitmesi gerekmiş.

Tamam, padişahın kızı bu meyveyi almış. Şimdi saatinden gözünü almadan bakarak “Zaman gelmek üzere, bir yüzüm aya, bir yüzün güneşe benzeyecek.” demiş. Bir saat dolunca kara meyveyi çiğneyip yutmuş. Bunun ayakları çatallaşıp kök salmaya başlamış. “İşte sana! Bir yüzü ay, bir yüzü güneş! Gitti oy, gitti vah!” diye sesler çıkarıp bağırmış. Padişah ve vezirler gelmişler. Hiç çare yok, haydi doktorlar!

Doktorlar gelmiş. Doktorlar “Yok, bizim elimizden bir şey gelmiyor.” demişler. Şimdi padişahın kızı söğüt gibi kök salarak oturuyormuş.

Birkaç gün geçmiş. Şimdi delikanlı başka türlü giyinip kuşanmış da kırmızı meyveyi alıp yeniden sokak boyunca bağıra bağıra gelmiş: “İşte, bunu yiyen kişi şu kadar sağlıklı, bir yüzü ay, bir yüzü güneş gibi olur. Bu meyve bütün hastalıklara iyi geliyor. Ne kadar hastalık var, hepsini de yok ediyor.” diye delikanlı meyveyi övmüş.

Padişahın adamları bunun manilerini duymuşlar da koşarak gitmişler. Onu alıp padişahın sarayına getirmişler. Delikanlı başını sallayarak selam verip “Ay, bu şekilde bir hastalık duymadım. Böylesini de hiç görmüşlüğüm yok. Bilmiyorum bunu, iyileştirebilir miyim acaba?” demiş.

“İyileştirirsin. Ya, ne kadar istiyorsun?” diye padişah sormuş. Acele ediyormuş, korkuyormuş. Korkmasın mı, çağırmadığı doktor da başka türlü tabipler de kalmamış. Hatta kendi büyücüsü bile kıza bir çare bulamamış.

“Bunun için şu kadar isterim. Verecek misin?” diye hastalığı iyileştirmek için istediği ücreti söylemiş delikanlı.

“Tamam tamam, vereceğim. Biricik kızımı hemen iyileştir.” demiş padişah

“Tamam, çalışırız. Ancak buradan hepiniz çıkın. Ben söyleyinceye kadar buraya bir kişiyi bile sokmayın. Dışarıdan kapıyı kilitleyin. Yakınlarda da kimse bulunmasın.” demiş delikanlı.

Gelmeden Önce delikanlı bir çizmeyle çok kaliteli bir kamçı satın almışmış. Sonra kızla baş başa kalınca çizmesinin içinden kamçıyı çekip almış. Kıza vurmaya başlamış. Kızın her yerini yaralamış!

“Nerede benim gömlek? Nerede benim yarım kuruluş para? Nerede benim şişe? Söyle şunu, ver. Sonra seni iyileştiririm.” demiş.

Zavallı kız “İşte şu sandıkta gömlek, işte şu kasada para, şişe de işte şunda.” diye hemen söylemiş.

Delikanlı parasını da şişesini de gömleğini de almış. Sonra kırmızı meyveyi kızın ağzına sokmuş. “İyice çiğneyip yut bunu.” demiş. Kız çiğneyip yutunca eski hâline geri dönmüş.

Sonra delikanlı, padişaha bağırarak “Açın kapıyı! Girin!” demiş.

Girdiklerinde kız eskisi gibi sapasağlam atlayıp yürüyormuş. Delikanlının kamçıyla yaralaması hakkında bir kelime bile söylememiş. Delikanlı çokça para alıp gitmiş.

Padişahın kızı çok güzel, delikanlı da çirkin değilmiş. Delikanlının padişahın kızını bırakıp gidesi gelmemiş. Birkaç gün geçince geri gelmiş. Gelmiş de “Hadi iskambil oynayalım.” demiş. Kız kabul etmiş. Oynamaya başlamışlar.

Onlar oynarlarken padişaha haber vermişler de “İşte şöyle birisi gelmiş. Kızın ile iskambil oynuyor.” demişler.

Padişah, büyücü nineyi alıp gelmiş. Delikanlı elbiselerini değiştirip gelmişmiş. Büyücü nine gelince ürkererek oturmuş. Sonra büyücü “Bu o delikanlı, tam kendisi! Bu delikanlı o!” demiş.

Muhafızlar gelip delikanlıyı aramışlar. Onun parasını, gömleğini, şişesini; bütün her şeyini almışlar. Sonra balkondan sokağa atmışlar.

Bunun dayanacak gücü kalmamış. Ne yapsa iyi şimdi? Düşüne düşünce şehrin ortasında yürürken “Dur hele, şu Yahudi kadın bana bir işin düşerse gel demişti. Ona gideyim.” demiş delikanlı. Sonra Yahudi kadına gitmiş. Varıp içeri girmiş. Kadın dükkânında oturmaktaymış.

Delikanlı “Ben çok zor bir duruma düştüm.” demiş.

“Nasıl bir durum?”

Delikanlı her şeyi anlatmış da “Sen bana, bir işin düşerse gel demiştin. İşte ben geldim, yardım et.” demiş.

“Ben sana yardım edeceğim. Çok uzakta bir deniz var. O denizin ortasında bir ada var. Bu adada bir ağaç var. Bu ağacın başında Simurg kuşunun^{B31.5.} yuvası var. Bu yuvada altın kaplı çalı çırpı var. İşte bu çalı çırpıyı alabilirsen sana en büyük yardımım dokunur. Al, sana bir kılıç veriyorum.” demiş.

Sonra delikanlı düşünce düşünce gitmiş. Gidip denizin kıyısına varmış. Çok uzaklarda avuç içi kadar bir ada görünmekteymiş. Ama oradaki ağaç görünmüyormuş. Böyle olsa da delikanlı denize girip gitmiş.

Bu gide gide bir gün mü gitmiş, birkaç gün mü gitmiş, adaya ulaşmış. Ağacın yanına varmış. Ağacın yakınında bir yerde mağara varmış. Mağaradan onun karşısına çok korkunç bir yılan çıkmış. Yılan dosdoğru ona gelmiş. Yılan gelince delikanlı kılıçla yılanın kafasını kesmiş. Tamam, yılanın işini bitirdim, gideyim dediğinde yılan kuyruğuyla delikanlıyı yakalayıp ağaca vurmuş. “Eee, demek öyle?” diyerek delikanlı gelmiş de yılanı doğramış. Sonra yavaş yavaş uzun ağacın başına çıkmış.

Çıkınca iki Simurg yavrusu “Ay, ağabey, nereden geldin? İşte biz dört kişiydik. Dün birimizi yedi. Evvelki gün de birimizi yedi. Annemiz bize yemek getireceğim diye uçup gitmişti. O gidince bizi yemeğe başladı. İşte şimdi biz iki kişi kaldık, dört kişiydik.” diye maniler düzmüş Simurg kuşları.

Sonra “Ne diye, hangi iş için buraya geldin?” diye sormuşlar.

“İşte sizin yuvarınızda altın kaplı çalı çırpı varmış. Bunun için geldim.” demiş delikanlı.

“Al ağabey al. Bize yaptığın yardım için veriyoruz.” demiş Simurg kuşunun yavruları. Delikanlının kestiği bu yılan, yavruları yemek için gelmekteymiş.

O arada yavruların annesi uçup geliyormuş.

“Ay ağabey, annemiz dönüyor.” demişler de delikanlıyı çabucak kendi kanatlarının altına saklamışlar.

Simurg kuşu gelince “Öf, insan kokusu geliyor.” demiş.

“Git anne, kendin insan yiyorsun da geçiriyorsun.” demiş birisi.

“İşte ejderhaya bak hele! Görüyor musun, dolanıp yatmakta olan ejderhayı?” demiş diğeri.

“Onu böyle kim doğradı?” demiş Simurg kuşu.

“İşte şöyle şöyle bir yerden gelen delikanlı. Onu yemezsen sana gösteririz.” demiş bunlar.

“Böyle yardım ettiyse ben ona niye dokunayım. O olmasa ikiniz de yok olurduz. Çıkarın, benim ona yardım etmem gerek.” demiş Simurg kuşu.

Sonra göstermişler. Simurg kuşu da ona doğru hareket etmiş, hareket etse de yavruları, delikanlının hayatını kanatları ile kapatıp koruyorlarmış. Simurg kuşu da razı olup altın kaplı çalı çırpılardan delikanlıya vermiş. Delikanlı dönüp gitmiş.

Delikanlı çalı çırpıyı alınca onları beline bağlamış, yüzerek karşı kıyıya çıkmış. Kıyıda biraz dinlenip oturmuş. “Bu nasıl çalı çırpı^{D957}. acaba? Dur, kırıp bakayım hele!” demiş de kırmış.

Kırınca, yanına üç bahadır subay^{D1475-9}. Gelerek “Sultanım, ne emrediyorsun!” diye selam vermişler.

“Yok yok, şimdilik bir şey gerek değil.” demiş, delikanlının kendisi de bu duruma şaşırıp kalmış.

Tamam, artık bu da olmuş. Oraya uzak olmayan bir deniz kıyısında bir arı bahçesi varmış. Delikanlı bu bahçeye gitmiş. Bahçeye vardığında kötü bir evde bir nine ile bir dede yaşıyormuş. Çoluk çocukları da yokmuş. İkiisi birlikte arıcılık yapıyorlarmış.

“Nereden geldin oğlum, ne iş yapıyorsun?” diye ihtiyar çift sormuş.

“Ülkeyi geziyorum... Çok acıktım anne, biraz karnımı doyurabilir misiniz acaba?”

“Doyururuz oğlum, doyururuz.”

Yedirip içirmişler.

“Ben sizde bir iki gün kalıp dinlensem olur mu?” demiş delikanlı.

“Dinlenirdin de oğlum, bizim seni yatıracak yerimiz yok ki. Evimiz de çok kötü, evin içinde yorgan falan da yok.”

“Kaygılanmayın anne, hepsi de olur.”

Gece olunca delikanlı bu çalı çırpılarını kırınca bahadırlar gelmeye başlamış.

“Haydi, gece çıkıncaya kadar ev yapınız. Evde bütün araç gereçler olsun. Nineyle dede iyi bir evde karyolada yatsın.”

Bunlar gece çıkıncaya kadar çalışmışlar. Nine ile dede uyanınca şaşırıp “Bu nasıl oldu ki? Yoksa cennet dedikleri bu mu acaba?” demişler.

“Yok dede, cennet değil bu.” demiş delikanlı.

Şimdi bunların hayatları daha iyi olmuş. İhtiyar karı koca “Ey oğlum da oğlum.” diye dillerinden delikanlıyı düşürmemişler.

Delikanlı dinlenmiş. Kendisi sürekli padişahın kızını, onu nasıl eline düşüreceğini, düşünüyormuş.

Günlerden bir gün delikanlı gecenin ortasında çıkmış da çırpı kırmış. Bahadırlar gökten düşmüşler gibi gelmişler de emir beklemişler!

“İşte şöyle şöyle bir yerde bir padişahın şöyle bir kızı var. Onu buraya alıp getirin!”

Kızı yatağıyla kaldırıp getirmişler.^{D1520.17.1} Delikanlıyla uyuyan kızı tan vakti belli belirsizken geri götürmüşler, yerine bırakmışlar.

Böyle günler geçerken bu kız hamile olmuş. Şaşırılmışlar, bir şey de bulamayınca ne yapsın bunlar?

Kızın birlikte gezdiği kız arkadaşları “Sen ne yaptın öyle? Baban sormamızı emretti.” demişler.

Kız söylemeye mecbur kalarak “İşte şöyle şöyle, saat on iki olunca beni yatağımla kaldırıp götürüyorlar. Kendim de nereye gittiğimi bilmiyorum.” demiş.

Sonra padişah dört muhafız koymuş. Muhafızlar dört kişi beklemişler. Silahları varmış. Bir vakit çatı açılmış, kızın yattığı yatak kendi kendine yükselmeye başlamış. Yatak yükselince dört muhafız yatağın dört köşesinden yapışmışlar. Bunlar da yatakla birlikte yükselip gitmişler. Bunlara bir korku basmış.

Tan atmaya başlayınca çatı yeniden açılmış da kız ile dört muhafız yerlerine geri gelmişler. Sabah olunca muhafızlar padişaha giderek “İşte şöyle şöyle, bir şey de yapamadık. Dördümüz yatağın dört köşesinden yapıştık, yatak bizi de alıp gitti. Güç bela gidip geldik.” demişler.

Padişah “Yatağın altına bir çuval darı bağlayınız. Çuvalı birkaç yerinden deliniz.” diye emir vermiş.

Ertesi gece diğerleri kızı alıp gelmişler de delikanlıya “Kızı alıp gelmesine alıp geldik. Yatağın altında bir çuval varmış. Ondan darı dökülmüş.” demişler.

“Öyleyse, siz şimdi şöyle yapın. Padişahın ambarını gidip kırın. Oradan darı alın da bütün şehre, bütün yollara padişahın darısından serpin.”

Padişahın halkı sabahleyin kalktığında şehirdeki bütün sokaklar, bütün yollar darıyla dolmuş! Bu defa da padişah buna akıl fikir erdirememiş. Ne yapsa iyi şimdi? Padişahın bir akordeonu^{D1239-1} varmış. Çok güçlü, otuz kırk kilometreden sesi duyuluyormuş. Şimdi bu akordeonu takıp göndermişler.

Delikanlı onları överek “Kızı da getirdiniz, harika bir akordeonu da getirdiniz, aferin!” demiş.

Niçin böyle övünüyor dersenez, bu delikanlının kendisi de çok iyi bir akordeoncuymuş. Sabahleyin kalkıp karnını doyurunca, gün çok güzelmiş, pencereyi açmış da toprağa oturup akordeon çalmaya başlamış. Ses bütün şehirden duyuluyormuş. O zaman padişah, askerlerini toplayıp göndermiş. Padişahın askerleri gelmişler de delikanlıyı tutup padişaha getirmişler. Padişahın öfkesi yüzünden okunuyormuş.

“Bunu ne yapmalı? Asmalı mı yoksa vurup öldürmeli mi? Vurup öldürsen acı çekmez, assan çabucak ölür. En iyisi bunu kesip biçmeli.” demiş padişah. Sonra vezirleriyle toplantı yapmış.

Bir veziri “Yirmi otuz metre uzunluğunda çelikten bir boru yaptıralım. Borunun baş tarafı geniş olsun. Tepeden dibine doğru inceliyor gitsin. Her

bir metrede boru delikli olsun. Onu bu borudan atalım. O yuvarlanarak düşer de sıkışıp ölür. Biz de deliklerden onun hangi genişlikte öldüğüne bakarız.” demiş.

Padişah bu fikri beğenmiş. Çabucak boru yaptırılmış. Delikanlıyı alıp borunun içine atmışlar. Delikanlı yuvarlana yuvarlana gitmiş. Borunun içi düz, ayna gibiymiş. Yuvarlanırken o sıkışmış. O gün dedenin hanımı gelmiş. Oğlum ne yapıyorlar acaba, göreyim diye gelmişmiş. Nineyi içeri sokmamışlar. Yalvarıp yakarıp göreyim diye padişahıtan izin almış. Bu şekilde içeri girmiş. Girince borunun yanına gelip delikten bakmış.

“Ey annem, ölüyorum. Benim yatağın altındaki çırpıyı çabucak getir.” demiş. Nine ah vah ederek dönmüş. Yemek yiyecek sıra değilmiş. Hatta eşinin sorusuna da bir cevap vermemiş. Çırpıyı alıp hemen dönmüş. Gelince onu yeniden içeri almamışlar.

“Artık oğlumun bugünden başka bir ömrü yok. Lütfen içeri alın.” deyince onu almışlar.

Nine boruya vardığında delikanlının gücü bitmek üzereymiş. Zavalı ölmek üzereymiş. Nine çabucak borunun deliklerinin birinden çırpıyı uzatmış. Delikanlı çırpıyı almış, bir şekilde çırpıyı kırmış. Kırmayıyla boru yarılmış. Delikanlının kendisi de çıkmış. Delikanlı hâlsiz olduğundan yatmaktaymış. Sonra biraz güç toplayınca daha da çırpı kırmış. Bahadırlar şeytan gibi gelip delikanlının önünde durmuşlar.

“Haydi, şimdi vezirleri, padişahı, büyücü kadını, hepsini toplayıp buraya getirin. Getirin de büyücü kadını elli metre yüksekliğindeki bir direğe saçından asın.” demiş.

Bunlar delikanlının emirlerini çabucak yapmışlar. Büyücü kadını saçından tutup asmışlar. Sonra bu delikanlı büyük bir kazan yaptırmış. İçine su doldurup altına da ateş yakmalarını emretmiş. Su kaynayınca vezirleri birer birer kazana attırmış. Padişahı öylece sağ bırakmış. Sonra padişah, kızını ve bütün padişahlığını delikanlıya vermiş...

3.31.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 31

D354.1. Transformation: dove to person / *Güvercinin insana dönüşmesi* BOM: 31

D1288. Magic coin / *Sihirli para* BOM: 31

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 31

D1056. Magic shirt / *Sihirli gömlek* BOM: 31

D1361.37. Magic shirt renders invisible / *Sihirli gömleğin görünmezlik sağlaması* BOM: 31

D1171.8. Magic bottle / *Sihirli şişe* BOM: 31

D1475-12. Magic soldier-producing bottle / *Sihirli asker üreten şişe* (MEK) BOM: 31

D981.10.1. Magic cranberry / *Sihirli kıvılcık* BOM: 31

D981.10-2. Magic bilberry / *Sihirli yabanmersini (keçiyemişi)* (MEK) BOM: 31

B31.5. Simorg: giant bird / *Simurg: Devasa kuş* BOM: 31

D957. Magic faggot / *Sihirli çalı çırpı* BOM: 31

D1475-9. Magic faggot produces soldiers / *Sihirli asker üreten çalı çırpı* (MEK) BOM: 31

D1520.17.1. Magic transportation on flying bedstead / *Karyola üstünde uçarak sihirli seyahat* BOM: 31

D1239-1. Magic accordion / *Sihirli akordeon* (MEK) BOM: 31

3.32. TURIYEN İLE ĞELİYEN

3.32.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir padişah yaşıyormuş. Onun Turiyen ile Ğeliyen isminde oğulları varmış.

Bir gün padişah kendi padişahlığında geziye çıkmış. Hanımı çok hasta olarak kalmış. Padişahın hanımı hasta olarak kalsa da güzel günlerde

yatmayıp bahçeye çıkıyormuş. O, biraz hava alıp gezmiş. Sonra bir ağacın dibine gelip oturmuş. Bu sırada onun gözüne ağacın başındaki serçe yuvası ilişmiş. Yuvada iki serçe yavrusu ötüyor da ötüyormuş. Dikkatlice bakmış, ağacın dibinde anne serçe kuşu yatmaktaymış. Kadının şaşırıp baka kaldığı sırada baba serçe, başka bir anne serçeyi arkasına takıp dönmüş. Onu yuvada bırakıp kendisi yem aramaya gitmiş. Onun gidişiyle bu anne serçe, yuvadaki iki serçe yavrusunu gagalaya gagalaya ağacın dibine atıp helak etmiş. Bunu görünce kadının hastalığı daha da ağırlaşmış. “Ben ölüp gitsem benim çocuklarımın da kaderi böyle olur.” diye kaygılanmaya başlamış. Bu şekilde o bahçede ne kadar çok oturduğunu da unutmamış.

Padişah seferden dönünce eve gelmiş. Hizmetçilerine “Nerede benim hanımım?” diye sormuş.

“Bahçeye çıkmıştı.” demişler. Sonra padişah, hanımını alıp getirmele-ri için hizmetçilerini göndermiş.

Hizmetçileri varıp padişahın çağırdığını söyleyince “Padişahın kendisi gelsin.” demiş hanımı. Dönmeyip orada oturup kalmış.

Padişah, hanımının yanına gelmiş. Niye dönmediğini sormuş. O zaman kadın, gözünün önünde olup biten anne serçenin yavrularının bahtsızlığını başından sonuna kadar anlatmış.

Padişah dikkatle dinlemiş de “Öyle bir şey olsa ben başka bir kadını eşliğime ayak bastırmam.” diye söz vermiş.

Bunlar eve dönmüşler. Epeyce bir vakit yaşadktan sonra padişahın hanımının hastalığı nüksedip dünyadan göç etmiş. Padişah sözünde durup uzun bir zaman yalnız yaşamış. Ama etrafındaki dostları mı desem, vezirleri mi desem; hepsi de “Bir padişaha böyle kadınsız yaşamak yakışmaz da yaramaz da.” demişler. Ona evlenmesi için öğütlerde bulunmuşlar. Öğüde bakarak padişah, kadın aramaya mecbur kalmış. Ülkeye haber salmışlar. Birlikte düşünüp taşınıp padişaha genç bir hanım almışlar. Hanım, biraz zaman geçtikten sonra bir erkek çocuk doğurmuş. Onun ismini Arslan koymuşlar. Arslan çok güzel bir çocuk olmuş. Büyüyüp üç dört yaşına gelmiş. Üvey annesi, Turıyen ile Çelleyen’e de incitmeden bakmış.

Bu padişahın sarayına komşu olan bir nine varmış. Bu nine gide gele padişahın hanımıyla dostluk kurmuş. Böyle bir vakit sohbet ederek oturduklarında söz sözü açıp padişahın hanımı, nineye “Nine, benim Arslan’ım padişah ihtiyarlayınca padişah olur değil mi?” diye sormuş.

Nine “Hey, niçin öyle olsun. Turiyen ile Ğelleyen’i nereye koyuyorsun? İlk önce onların padişah olması gerek. Sonra senin oğluna sıra gelir.” demiş. Bu sırada kadın şaşkınlığını nineye belli etmiş.

Nine bunu görünce ona bir akıl öğretmiş: “Sen kaygılanma. Çok ağır hasta ol. Hastalığını tabiplere, padişahın iki oğluna çalışıp bakmaktan diye anlat. Bunu anlatacağın zaman beni de çağır.” demiş.

Padişahın hanımı tam ninenin öğrettiği gibi çok ağır hasta olup yatmış. Padişahlıktaki en usta, en iyi fal bakan^{D1712} tabipleri toplamışlar. Kadının isteği ile nineyi de çağırılmışlar. Onlar şimdi hastaya özenle bakmışlar. Sürekli ona ilaç vermişler. Lakin ilaçların bir şifası dokunmamış. Bunun üzerine tabipler, nine, kadının kendisi; hepsi birlikte bir toplantı yapmışlar. Kadın sırrını açmış. Diğerlerine zenginlik vadetmiş.

Nine “Padişahın hanımı, Turiyen ile Ğelleyen’e bakmaktan, onların tatasından işte bu duruma düştü. Hâl böyle olunca hastalığa yakalanmış birisi gibi onun tedavisine devam etmek gerek.” demiş.

Padişahın hanımı bir şeyler verecek olunca tabipler de anlaşımlar. Sonra gitmişler, bu fikri padişaha söylemişler. Padişah bunu duymasıyla karşı çıkmış. Padişahın ahına vahına aldırmadan planlarına devam ederek “Bir sevdiğin hanımından oldun. Bu da ölürse ne yaparsın?” demişler.

Ey, o satılmış vezirler, satılmış devlet adamları, satılmış tabipler kendileri bir şey yapmadan durabilirler mi! Padişah artık karışmamaya başlamış. Sonra da artık ses çıkarmaz olup “Bilmiyorum.” demiş.

Şimdi Turiyen ile Ğelleyen’e gelirse onlar şöyle durumlar yaşıyor-muş. Turiyen, kendilerinin hakkında fesatlıklar düşünüldüğünü sezmış. Kardeşiyle büyükannesinde yaşamaya başlamışlar.

Padişahın kanun adamları bir kâğıt alıp Turiyen’in büyükannesine gelmişler. Durumu anlatmışlar. Nine ağlamaya başlamış.

O zaman Turiyen “Ben bu durumu biliyorum. Bunun önceden planlandığının farkındayım. Aranızda memleketi tanıyan ulu aksakallar var. Onlar bu işi bedava yapmazlar. Hâl böyle olunca ben boğazlanmaya razıyım. Yalnız kardeşim Ğelleyen’i bırakın. O kendisinin niye öldürüleceğini bile düşünemez. Daha on yaşında bir çocuk.” demiş.

Bunları duyan bir aksakal “Arkadaşlar, gerçekten böyle düşünüldüğünde bu canlara kıymanın bir faydası yok. Haydi, sokaktaki bir köpeği

kesip kanını akıtalım. Onun kanını alıp gidelim. Sonrasına bakarız. Oğlanlara gelirse ne istiyorlarsa yapsınlar. Çıkıp gitsinler, kimsenin gözüne görünmesinler.” demiş.

Ondan sonra oğlanlar bu ihtiyara teşekkür edip büyükanneleri ile ağlaya ağlaya vedalaşıp gitmişler. Diğerleri de bir köpeği kesip köpeğin kanını götürüp vermişler. Bu kan ile yıkanan kötü kadın da güya iyileşmiş. Artık sakın bir hayat başlamış. Padişah, öldürülen oğlanlarının üzüntüsünü unutmuş. Bir zaman sonra Arslan birdenbire hastalanıp ölmüş. Artık padişahın ailesinde bir erkek çocuk kalmamış. Padişah düşünmeye başlamış. Hanımı da kaygıya düşmüş. Yaptığı kötü iş yüreğini tırmalamış. Bir zaman sonra kadın da ölmüş. Bu dertten padişah hastalanmış. Padişahlık vazifesini yapamamaya başlamış. Sonra ona şehrin dışındaki bir ormanın içinde bir ev vermişler. Ona orada yaşaması şartını koşmuşlar.

Haydi, o orada yatadursun; biz oğlanların ne yaptığına gelelim. Çıkıp gittikten sonra bunlar gitmişler de gitmişler. Birçok yerlerden geçmişler. Turıyen, Ğelıyen’i arkasında taşımış. Çok zorluklar görmüşler. Böyle gide gide bir ormana varmışlar. Turıyen ateş yakıp kardeşini korumuş, uyuyan kardeşine gözcülük yapmış. Tan vaktine doğru kendisi de uyuyup kalmış. Onlar uyandığında öğle vakti olmak üzereymiş. Kalan yiyeceklerini yiyip yollarına devam etmişler. Bir çöle çıkmışlar. Çok güçlükler çekmişler. Yeniden bir ormana çıkmışlar. Turıyen, Ğelıyen’i uyutmuş. Kendisi yiyecek aramak için ormanın içine gitmiş. Ormanda türlü türlü yırtıcı hayvanlara rastlamış. Onlardan korkup bir ağacın başına çıkmış. Burada tan vaktine kadar uyumuş. Sabah olunca inip kardeşini aramış. Kardeşini ararken çimenlik bir yerde önüne bir fil çıkmış. Turıyen kaçmak istedikçe fil ondan geri kalmayıp sürekli onun önüne çıkmış. Sonra fil, durduğu yerden Turıyen’i hortumuyla alıp arkasındaki sandığa kilitleyip koymuş. Bu şekilde fil epeyce bir yol gidip bir şehre girmiş. Şehir halkı filin yoluna kilimleri sererek fili padişahın sarayına kadar geçirmiş.

Turıyen ne olduğunu anlamayınca bir aksakal ona “Oğlum, bizim padişahlığın geleneklerine göre padişah ölünce padişah olacak kişiyi işte bu fil arkasına alıp halka getiriyor. Bu kişiyi biz padişah yapıyoruz.”^{H171.1-2} demiş.

Böylece Turıyen padişah olmuş. Turıyen ertesi gün şehir halkını Ğelıyen’i aramaları için kendisinin geldiği ormana göndermiş. Ormanda, Ğelıyen’i bulamamışlar. Onu yırtıcı hayvanlar yemiştir diye kaygılanmışlar. Turıyen padişahlık yaparak yaşamaya başlamış.

Şimdi Ğelleyen'e gelirse, o uykusundan uyanmış. Vah, abisi yokmuş. Ğelleyen ağabeyini etrafta aramış ama bulamamış. Sonra yırtıcı hayvanlar yemiştir diye düşünmüş de ayağının alıp götürdüğü yere gitmiş. Uzun bir zaman gidince bir ormana ulaşmış. Karşısında küçükçe bir ev görmüş. Eve girmiş, evde bir dede yaşıyormuş. Onun hâlini hatırını sormuş. Konuşup birlikte yaşamaya başlamışlar. Sohbet ederlerken Ğelleyen'in sözlerinden dede, oğlunu tanımış. Bu padişahın kendisiymiş. Bir oğlunu bulsa da ihtiyar, yaşadığı acıyı yine de unutamamış. Oğlu Turıyen'i özlemiş. Yaptığı hatalardan pişman olmuş. Böyle düşünme düşünme hastalanmış. En sonunda da ölmüş. Ğelleyen babasını gömmüş. Bu ormanın olduğu yere kırk gün boyunca aralıksız yağmur yağmış. Hava açıldıktan sonra Ğelleyen yoluna devam etmiş. Gide gide bir şehrin kapısına gelmiş. Şehrin kapısına varınca onu içeri almamışlar. Nöbetçi, zindancı başına haber vermiş. Eee, zindancı başı da Ğelleyen'i zindana atmış.

Bu şehirde Fetih isminde bir tüccar yaşıyormuş. O gemiyle ticaret yapıyormuş. Onun gemisi gidememeye başlayınca bir kişiyi denize atarlarmış. Çünkü gemiyi büyük balıklar tutup göndermiyormuş. Yola çıkayım dediğinde Fetih Ağa'nın gemisi hareket etmemiş. Sonra o zindancı başına birisini göndermiş.

Zindancı başı "İşte, yeni bir oğlan aldık; onu al." demiş. Ğelleyen'i alıp gitmişler. Ona anlatmışlar.

Ğelleyen "Bekleyin, bana üç gün verin." demiş. Sonra o, bir büyük kayık alıp yükü biraz boşaltmış. Gemi hareket edip oturduğu yerden çıkmış. Fetih Ağa, Ğelleyen'in zekâsını görüp onu kendi yanına almış. Denizde bunlar gitmişler. Gide gide bir padişahlığa ulaşmışlar. Kendi işleriyle uğraştıkları sırada bir ilan görmüşler. Padişah, kızını evlendirecekmış. Bu padişahlıktaki bir âdete göre padişahın kızı on sekiz yirmi yaşlarına geldiğinde padişah bütün etraf yerlere haber salıp delikanlıları çağırıyormuş. İlanda şöyle yazmışlarmış: "Kızımızın evlenme vakti geldi. Âşık delikanlılar gelin. Padişahın kızı kimi severse o kişiye kızı verip düğün yapacağız."

İşte bu ilan için buraya padişah çocukları, zengin çocukları, memleketteki birçok delikanlı, pek çok halk toplanmış. Fetih Ağa da oraya gitmiş.

Bundan bir iki gün önce padişahın kızı rüya görmüşmüş. Rüyasının ne çıkacağını öğrenmek için rüya yorumlayıcısına gidip rüyasını anlatarak "Ben işte böyle bir rüya gördüm. Ne çıkacak, acaba?" demiş.

Rüya yorumlayıcısı^{D172.3} şöyle yorumlamış: “Sen evlenmek için hazırlanıyorsun. Senin için bizim şehre şöyle akıllı, şöyle bahadır, şöyle zeki birisi gelmiş. Lakin onun durumu bugünlerde çok iyi değil. Böyle de olsa sizin kendinize delikanlı seçeceğiniz şölene o da gelecek. Sen ona önden göz kırp. Onun seçime katılmasını sağla. Onun eli yüzü şöyle olur, elbise-leri şöyle olur. En arkada tek başına oturur.” demiş.

Tamam, kız, rüya yorumlayıcısından dönüp düşünmeye başlamış. Sonra belirlenen gün gelince bütün halk padişahın sarayının önündeki meydana toplanmış. Burada delikanlılar tek sıra hâlinde dizilip oturmuşlar. En önde padişah çocukları, sonra zengin çocukları, sonra diğer delikanlılar. Yüzlerce delikanlı altından, gümüşten giyinip gelmişler. Her birisi bir şekilde kendini padişahın kızına beğendirmek istiyormuş. Patronunun arkasına takılıp Geliyen de gelmiş. Fetih Ağa biraz öne geçmiş. Niçin dersen, o tüccar tayfasındanmış. Üstü başı daha uygunmuş. Eee, Geliyen de diğerlerinin arkasında bir ağacın dibinde oturup kalmış.

Bunlar bekleyip oturmuşlar. Böyle otururlarken işte bir zaman padişahın saati çalmış. Balkona padişahın yakınları, devlet adamları çıkmış. Sonra sarayın altınla kaplanmış kapısından padişahın kızı çıkmış. Kız, insanın gözünün akını alacakmış gibi giyinip kuşanmış. Elinde çiçek varmış. Töre gereği kız elindeki çiçeği hangi delikanlıya verirse o delikanlıyla onun düğünü yapılacaktı.

Kız yavaş yavaş gelip önde oturan padişah çocuklarını geçip gitmiş, birisine bile çiçeği vermemiş. Sonra zengin çocuklarını geçmiş. Onlar da boş kalmış. Başka delikanlılara gelmiş. Burada da gönlünün beğendiğini bulamamış. Hepsini geçip giden kız istediğini bulamamış. Delikanlılar söylenmeye başlamışlar. Balkondakiler “Vah, vah!” diyerek şaşırıp kalmışlar...

Kız bakmış, bakmış da en arkada bir ağacın dibinde mutsuz bir şekilde oturan delikanlıyı görmüş. Daha dikkatli bakınca o delikanlı rüya yorumlayıcının söylediği delikanlıymış.^{D1812.3.3} Padişahın kızı gelip çiçeğini ona vermiş. Geliyen şaşırda da çiçeği ne yapacağım böyle diye almamazlık da yapmamış. Kız şimdi delikanlının yanındaymış.

“Burada o kadar padişah çocukları, o kadar zengin çocukları, o kadar mükemmel delikanlılar durup dururken sen bir sefili, en kötü delikanlıyı seçtin. Niçin çiçeğini ona verdin?” diye padişah, kızına öfkelenmiş.

Kızı “Baba, ben kendi isteğimle seçtim. Kimi seçtiysem benim ona rızam var. Sen kızıp öfkelenme baba.” demiş.

Padişah öfkelenip de ne yapsın, kendi töresi gereği delikanlı seçilmiş, iş bitmiş! Artık düğünün yapılması gerekmiş.

Padişahın kızı, Ğeliyen’i götürüp bir odaya sokmuş. Arkadaşlarına da ona iyi bakıp giyindirmelerini buyurmuş. Ğeliyen giyinince muhteşem bir delikanlı olmuş. O kadar heybetli, o kadar yakışıklı olmuş ki siz anlatın! Ğeliyen de padişah çocuğu olduğundan akıl sahibiymiş.

Sonra bunlar pek görkemli bir düğün yapmışlar. Düğünden sonra da padişah yatışmamış, daha da öfkelenmiş. Damadının, kızı ile beraber olmasını istememiş. Bu durum hoşuna gitmiyormuş. “Lanet damadım alt tabakadan.” diyormuş.

Padişah homurdansa da evlat evlattır diyerek onları efendilikle uğurlamış. Fetih Ağa bütün mallarını yükleyip dönüş yoluna çıkmış.

Bunlar gitmişler. Havalar sıcakmış. Ğeliyen ile padişahın kızı geminin güzel rihtiminde oturup konuşuyorlarmış. İki genç yürek birbirlerine sırlarını açıyormuş. Padişahın kızı sandığı açıp “İşte bu benim padişah kızı olduğumu gösteren kalpağım.” diyerek kalpağını başına takıp göstermiş. Ğeliyen kalpağı görünce şaşırılmış. Öylesine kıymetli altın, gümüş ve pırlanta taşlarla işlenmiş ki, gecenin karanlığında bile çok ışık saçan taşların süsü, akli baştan alıyormuş! Bunu Fetih Ağa da görmüş.

Şimdi Fetih Ağa nasıl olursa olsun, Ğeliyen’den kızı ayırmayı düşünmüş. Düşünüp otururken “Eğer ben onların yanından geçip giderken şu kalpağı vurup düşürsem Ğeliyen onu almak için denize atlar. O zaman helak olur. Padişahın kızı da bana kalır.” diye bir hilekârlık düşünmüş. Sonra bunu yapmış. Onların yanından atlayıp geçerken birdenbire kalpağa vurmuş, kalpak denize düşmüş.

Padişahın kızı “Oy!” diye bağırarak “Oy kalpağım uçtu! Kalpak olmazsa benim padişah kızı olduğumu kim bilecek?” demiş.

O an Ğeliyen hiç düşünmeden bir kayığı almış. Kayığı denize indirip kalpağın arkasından gitmiş. Ğeliyen’in kayığa oturmasıyla Fetih Ağa, tayfalara “Öbür tarafa, öbür tarafa hareket ettiriniz!” demiş. Gemiyi sürekli uzaklaştırıp, Ğeliyen’i bırakıp gitmeye çalışmış.

Böylece bunlar gemiyi uzaklaştırmışlar. Ğeliyen kayıkta kalakalmış. Fetih Ağa dönünce padişahın kızını kendi evine yerleştirmiş. Bir hafta, on

gün geçince kızın yanına girmiş de “İşte, senin Ğeliyen’in denizde kaldı. O şimdi helak olmuştur. Sen benimle evlen.” demiş.

Kız hiç razı olmamış. Bu şekilde Fetih Ağa çok sıkıştıınca en sonunda “Eğer üç yıla dönüp gelmezse ben seninle evlenirim.” demiş. Başka çaresi bulunmayınca ne yapsın Fetih Ağa, kabul etmiş.

Ğeliyen kayıkla kalpağın arkasından gitmiş de gitmiş. Gitmiş, gitmiş, gitmiş, kalpağa uzanıp alayım dediğinde havadan bir kuş gelmiş de tırnakları ile kalpağı alıp gitmiş. İşte şuna bak ya! Şimdi bu şaşırıp kalmış. Ne yapacağını bilemeyip uçan kuşun arkasından bakakalmış!

Ğeliyen kayığını sahile çıkarmış. Bakmış, kalpak sahil kenarındaki ağacın başında duruyormuş. Ağacın başına çıkıp kalpağı almış. O sırada yüksekte etrafa bakmış. Çok uzaktaki ormanın içinde bir ev varmış. Onun karşı tarafında bir şehir görülüyormuş. Delikanlı dikkatli bir şekilde inmiş de o eve doğru gitmiş.

Eve varınca bir dede çıkmış. Onun arkasında bir nine varmış. Zavallı Ğeliyen çok hâlsiz düşüp yorulmuşmuş.

“Ey, kıymetli nine ve dede! Bir parçacık bana yiyecek verir misiniz? Çok acıktım.” demiş.

Dede ile nine onu eve almışlar, onun karnını doyurmuşlar. Ona sevgi saygı göstermişler. Bu ihtiyarlar çok iyi çıkmış. Ğeliyen burada üç gün mü bir hafta mı dinlenmiş, kendini toparlamış.

Sonra bir gün dede “Oğlum, sen nereden geldin, nasıl bir kulsun? Ne diye bu kadar zayıfladın?” diye sormuş.

Ğeliyen “Ben, şöyle böyle gezen bir çocuğum. Babam da yok, annem de yok. Nerede karnımı doyurursam oralıyım.” demiş.

“Öyleyse oğlum, sen bizde kal. Bizim oğlumuz olursun.” demiş dede.

Ğeliyen razı olmuş. Nine ile dedeye oğul olup yaşamaya başlamış. Ğeliyen çok yardımsevermiş. Çalışıp çabalamış. Odun kesmiş, su getirmiş, her işi yapmış.

Bir vakit çay içmeye mi yemek yemeye mi oturmuşlarmış, dışarıdan “Dede, nöbete git!” diye bağırılmışlar.

“Şimdi geliyorum. Hay, ahak kuşu. Nereden gelip çıktı bu!” demiş dede.

“Dede, ne nöbeti tutacaksınız?”

“Bir kız için nöbet tutacağız... Bir ahak kuşu, bir yerden gelip çıktı. Ağa ona nöbetçi dikeyor.”

“Hı...” demiş de Ğelleyen durup kalmış. Dede gitmiş.

Dede dönünce, Ğelleyen ona “Dede, nasıl bir kız ki o?” diye sormuş.

“Kim bilsin şimdi onu. Ağa bir yerden alıp getirmiş. Alıp getirirken kız razı değilmiş. Üç yıl bekleme şartı koşmuş. İşte üç yıldan beri ona nöbet tutuyoruz. Gece oldu mu, dört kişi nöbet tutuyoruz. Gündüz de yanında kızlar duruyor.” diye dede her şeyi anlatmış.

Ğelleyen düşünüp “Tüh, ağa dedikleri beni bırakıp giden tüccar olmasın mı acaba? Öyleyse dedenin ‘ahak kuşu’ dediği muhtemelen benim hanımdır... Dur bakalım, bunun bir çaresini bulmak gerek.” demiş.

Dedeye nöbet sırası yeniden geldiğinde, Ğelleyen “Dede nöbete ben gideyim. Senin yerine, kabul eder misin?” demiş.

“Git çocuğum git. Sen gençsin, artık bizim oğlumuzsun.” demiş dede. Ona güvenip göndermiş.

Ğelleyen, Fetih Ağa’nın evine gelmiş. Pencereden bakmış. Hanımını görememiş. Pencereler iyice örtülmüşmüş. Sonra nöbetçiler ile konuşup “Niye nöbet tutuyoruz ki biz? Kimi koruyoruz?” demiş.

Onlar da şöyle söylemişler: “İşte burada bir kız saklanıyor. Üç yıl içinde kocası gelmezse Fetih Ağa’ya varmaya razı olmuş.”

Artık dedenin yerine nöbete hep Ğelleyen gelmeye başlamış. Dede artık rahatmış. Oğlu olunca güvenip onu göndermiş. Ğelleyen böyle nöbete gelip giderek uygun bir zamanda kızı yakalamış. Kaybolan kalpağı giyip göstermiş. Kalpağı giyip gösterince kız onu tanımış. Kocası olduğuna inanmış. Uygun zamanlarda görüşmeye başlamışlar. Böyle görüştikleri bir günde Ğelleyen, ona “Sen aniden hasta ol. Eee, ben de kendimi bu şehre uzaktan gelen usta bir tabip olarak tanıtırım.” demiş. Hanımı razı olmuş, razı olmasın da nereye gidecek.

Konuştukları gibi kız çok ağır hasta olmuş. Fetih Ağa’ya bir kaygı düşmüş. “Ölüp gidecek.” diye söylenmeye başlamış. Şehirdeki en bilgili tabipleri çağırıp muayene ettirmişler, hiçbirinin yardımını dokunmamış. Sonra Fetih Ağa şehre uzak bir memleketten gelip bir uğrayıp gidecek olan

bir tabibin haberini duymuş. Sonra Ğelienen'i, Fetih Ağa'nın adamları gidip getirmişler. Ğelienen, kızı tedavi etmiş. Kız ayağa kalkmış. Ğelienen'in ünü bütün şehre yayılmış. "Gitme, şehrimizde misafir olup biraz bizde kal." diye ona ricada bulunmuşlar. Ğelienen razı olup burada kalmış. Artık kızı eline geçirmesi gerekmiş.

Ğelienen'in ağabeyi Turiyen bu şehirde padişahmış. Böyle bir gün padişahın hanımı hastalanmış diye bir haber yayılmış.

Ğelienen'i halk bildiğinden, hemen "Padişahım, şehrimizde usta bir tabip var. Onu çağırarak gerek." demişler.

Ğelienen'i, Turiyen'in yanına çağırılmışlar. Bunlar birbirini tanıyınca kucaklaşmışlar. İşte mutluluk bu, sevinçten yengesi de iyileşmiş.

Uzun bir zaman misafir olduktan sonra Ğelienen, kızı alıp kendi padişahlığına dönmüş. İşte böylece kendi padişahlıklarında Ğelienen, komşu padişahlıkta Turiyen padişah olup yaşamışlar.

3.32.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 32

D1712. Soothsayer (diviner, oracle, etc.) / *Falcı* BOM: 32

H171.1-2. New ruler selected and fetched by elephant / *Yeni hükümdarı filin seçmesi ve alıp getirmesi* (MEK) BOM: 32

D1712.3. Interpreter of dreams / *Rüya yorumlayıcısı* BOM: 32

D1812.3.3. Future revealed in dream / *Gelecekte olacakların rüyada görülmesi* BOM: 32

3.33. BELA

3.33.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanlarda bir avcı yaşıyormuş. O çok usta bir avcıymış. Onun avlamadığı yaban hayvanı, vurmadığı kuş, tutmadığı balık kalmamış. Bütün etrafa nam salmış.

O, günlerden bir gün, her zaman yaptığı gibi, sabah tan vaktiyle kalkıp ava gitmiş. Av pek verimli olmuş. Ayı vurmuş, kurt öldürmüş, tilki vurmuş,

sincap tutmuş, tavşan yakalamış; her şeyden avlamış. Yaban hayvanlarının bir kısmını omzuna koymuş. Bir kısmını koltuğunun altına kıstırmış. Bir kısmını kucaklamış. Bir kısmını da sürükleyerek dönmekteymiş. Böyle biraz gitmiş. Yolda tilki desen tilki değil, kurt desen kurt değil, köpeğe benzeyen bir yaban hayvanı yatmaktaymış. Gelip bakmış. Hayvan kırırdamadan sessizce yatıyormuş. Sonra hayvanı karnının üstüne döndürmüş, hayvan ölmüşmüş. “Bu ne hikmettir? O kadar gezmişliğim var, böyle bir hayvan görmedim.” diye avcı düşüncelere dalmış.

Hayvanı döndürüp döndürüp bakınca boynundaki bir düğmeye gözü düşmüş. Dikkatlice bakınca hayvanın boynunda bir tasma takılıymış. Bu tasmanın iki ucunu birleştiren küçükçe bir düğmesi varmış. Avcı aha demiş de “Bu ölü bir köpek, herhâlde zengin birisinin köpeği, boynundaki düğme çok güzel.” diye düşünmüş.

Gerçekten de köpeğin boynundaki düğme çok güzel görünüyor-muş. Düğme ne kemikten, ne camdan, ne de gümüşten yapılmışmış. Gündüz parlamıyor, gece ateş gibi parlıyormuş. Avcı merak edip düğmeyi almış. Her baktığında düğme daha da güzelleşiyormuş.

Sonra avcı çorabından bıçak çıkarıp düğmeyi almak istemiş. Bıçağıyla düğmeyi çıkarmaya çalışmış, tasmayı kesememiş. Daha da uğraşmış, tasma kopmamış. Her koparmaya çalıştığında tasma esnemiş ama çıkmamış. Avcı şaşırmış. Sonra tasmayı şu ölü hayvanın boynundan söküp almış. Almış da kendi boynuna takmış. Ondan sonra bu hayvanı sürükleye sürükleye dönüş yoluna çıkmış.

Avcı gitmiş gitmiş, dönüp bakmış ki iğne boyu bir yer gitmiş. Gelirken yükü ağırlaşmaya başlamış. Sonra dinlenmek için durmuş. Yükünü boşaltıp biraz güç toplayayım dese, gözü ile ne görsün, avladığı hayvanların hiçbirisi de yokmuş. Tomruğa dönüşmüşlermiş.^{B421-1} Bir tek köpek kendi şeklinde durmaktaymış.

Avcı şaşırıp kalmış. Öfkesinden tomrukları kaldırıp birer birer kenara bırakmış. Kalın bir meşe tomruğunu kaldırayım dese tomruk elinden kayıp ayağına düşmüş. Avcı ayağını sakatlamış.

Artık ne yapsın, kalkıp yeniden ava giderdi ama ayağı ağrıyormuş. Öfkesinden köpeği tekmelemeye başlamış. Tekmelerken bu köpek birdenbire sıçrayıp havlamaya başlamış. Avcı korkmuş. Çorabından bıçağını alıp köpeğin ensesine saplamış. Bıçak kırılıp düşmüş de yok olmuş. Köpek hâlâ

havlıyormuş. Avcıya saldırmış. Avcı hemen ok torbasından yayını almış. Okunu köpeğe nişanlamış. Oku atayım dediğinde bu sefer de oku kırılmış. Başka bir ok alıp nişan aldığı anda yayının kirişi kopmuş. Belindeki bel bağını çözüp hızlıca kiriş yaptıktan sonra yayını yeniden çekmek için ok torbasından üçüncü oku alıp köpeğe^{D2097-1} atayım dediğinde bu sefer de yayı ortasından kırılmış.

Bu sırada köpek havlamayı kesmiş. Yaltaklanıp, kuyruğunu sallaya sallaya avcının yanına gelmiş. Avcı korkup bağırılmış. Sonra bu köpek dile gelerek “Bağırma ağabey, bağırman fayda etmez. Artık sen yenildin.” demiş.

Avcı fena hâlde şaşırıp “Sen kimsin ki?” diye sormuş.

Köpek “Ben mi? Ben, belayım.” demiş

Avcı “Nereden gelip benim başıma düştün hele?” demiş.

“Ben senin ayağının altındaydım. Merakından benim boynumdaki bela tasma^{D1068} aldın, kendi boynuna taktın.” demiş.^{B211.1.7}

Sonra avcı, tasmaya aldanmasına pişman olmuş. Boynundaki güzel düğmeli tasmayı hemen çıkarıp bırakmak istemiş ama tasma çıkmamış. Avcı çekmiş, tasma esnemiş; avcı çekmiş, tasma esnemiş ama tasma çıkmamış

Sonra bu köpek suretindeki bela yeniden dile gelerek “Yok artık ağabey, benden öyle kolayca kurtulamazsın. Ben seni ancak şu zaman bırakırım. Ne zaman birisi gelip senin boynundaki düğmeye gözü düşerse, sonra o, bu düğmeyi senden isteyip kendi eliyle boynuna takarsa işte o zaman ben senden gidip diğer adamın başına bela olurum.” demiş.

Zavallı avcı böyle bir bela bulduğu için üzülmüş. Aç gözlülük edip bu düğmeyi aldığına pişman olmuş. Sonra topallaya topallaya gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş; bir emekleyerek, bir sürünerek gitmiş. Onun ardından koklayarak, kuyruğunu sallayarak bu köpek suretindeki bela da gelmiş. Sonra bunlar köye gelmişler. Vardıklarında avcının bütün evi, eşyaları yanmış. Hiçbir şeyi de kalmayıp, her şey kül olup gitmişmiş.

Avcı başını yerlere vurarak ağlamış. Elini sallayarak kafasının estiği yere doğru çıkıp gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş; onun arkasından dilini çıkaran bu köpek suretindeki bela da kalmamış. Yolda giderken bu avcı iyice acıkıp büsbütün hâlden düşmüş, bayılmış.

Avcı baygın olarak uzun bir zaman yatmış. Sonra ölecekmiş gibi olunca köpek suretindeki bu bela da yatmış. Bunlar yatarken gün kararmaya başlamış. Bir zaman sonra bunların yanına iki atın çektiği bir at arabasına binen bir sürücü gelmiş.

“Bu ne hikmettir acaba?” diye sürücü atları durdurmuş. Yük üstünden inip avcının yanına gelmiş. Yerde ölmek üzere olan bir adam yatmaktaymış. “Kimsin sen?” diye sürücü sormuş.

Avcı “Ben filanca avcı oluyorum. Belaya bulaşıp aç kaldım. Lütfen bana bir lokma bile olsa ekmek verip öyle git.” demiş.

Bu sürücü bütün etrafta tanınan bir tüccarmış. O, çeşit çeşit eşya yüklemiş de pazara gitmekteymiş. Sürücü, avcının ekmek istediğini duyunca öfkelenip “Ben birisine boş yere bir şey vermem. Paran var mı ki?” diye sormuş.

Avcı güç bela ancak başını kaldırıp “Param yok, zengin ağabey.” demiş.

Zengin tüccarın gözü avcının boynundaki düğmeye ilişmiş. Düğmeyi tutup döndüre döndüre bakmış. Düğme pek hoşuna gidince bir şekilde avcıyı aldatıp düğmeyi almak istemiş.

“Bu düğmeyi bana sat, karnını doyur. Ama bunun değeri çok olmaz kardeşim. Bir parça ekmek eder.” demiş zengin tüccar.

Avcı hemen razı olup “Ne kadar ederse al haydi!” demiş.

Sonra bu zengin tüccar hiç acele etmeden kesesinden ekmek çıkarmış. Avcıya bölüp vermiş. Tasmayı avcının boynundan alıp kendi boynuna takmış. Sonra çabucak arabadaki yüklerin üstüne çıkmış, oturup gitmiş. Ondan sonra at zıplamaya başlamış. Köpek kuyruğunu sallaya sallaya tekerleğin izini koklayıp gitmiş.

Avcı ekmeği yiyip biraz hâli yerine gelince gitmiş. Dönerken yolda bir balta bulup “Bu çok iyi oldu, yeni bir ev yapmak için kalın bir ağaç keserim.” diye düşünmüş. Baltayı beline kısıtırıp iyi bir ata binip ormana gitmiş. Ormandan birçok ağaç kesmiş. Ağaçları kırıp gitmiş. Gide gide daha önce ava gittiği yola çıkmış. Orada daha önce bıraktığı tomruklar durmaktaymış. Avcı tomrukları yarıp odun etmeyi düşünmüş. Baltasını genişçe sallayıp meşe tomruğuna vurmuş. Baltanın kesmesiyle tomruk yok olmuş. Avcı bakmış, bu tomruk daha önce öldürdüğü ayıya dönüşmüş.^{D441.3.2} Sonra avcı

diğer tomrukları da birer birer kesmiş. Böylece diğer yaban hayvanlarını da eski hâline dönüştürmüş.^{D341.3-3} Bunların bir kısmını sürükleyerek, bir kısmını da sırtına alarak yeniden köye doğru yola çıkmış.

Avcı şimdi avladığı avlarla köye dönüyormuş. Köye girince gözüyle ne görsün, ormanda kesip bıraktığı tomrukların hepsi de gelmiş, istiflenmişmiş.^{D2120} Tomruklar onu bekliyormuş. Avcı ev yapmaya başlamış. Tomrukları alıp dizmiş, alıp dizmiş; he deyinceye kadar evi yapıp bitirmiş. Burada yeniden rahat bir şekilde yaşamaya başlamış.

Tamam, bu avcı böylece yeni evinde yaşaya dursun, biz yola çıkan zengin tüccara dönelim. Avcıdan ayrılıp yüklerin üstüne oturup giden tüccar “Çok iyi ettim, aldatıp aldım.” diye içinden konuşarak orman yolundan gidiyormuş. Bir vakit sonra tüccarın arabası yol kenarındaki bir ağaca takılmış. Arabanın dingili kırılmış. Zengin tüccar yükün üstünden atlayıp inmiş de bir o tarafa vurup, bir bu tarafa vurup bir çare aramış. Ne yapsın şimdi tüccar, yapayım dese baltası da yokmuş. Karanlık da çökmek üzereymiş. Ormandan çıkmasına da epeyce yol varmış. Sonra dingil gibi bir şey bulup tekerleğe geçirmiş de arabayı sürükleyerek götürmüş. Böyle biraz yol gitmiş. Giderken dingil kırılıp yine çıkmış. Tüccar ne yapsın. Şaşkın şaşkın bekleyerek “Sabah olsun hele!” diye düşünmüş. Atlar bir şeyler yesin diye koşum takımlarını çıkarmış. Sonra atları bağlayıp, at arabasının üstündeki yükün üstüne çıkıp uyumuş. Bu sırada kurt sürüsü çıkıp gelmiş. Kurtlar tüccarın iki atını yiyip gitmişler. Tüccar kurtlardan kurtulup, yük arabasının üstünde nefes nefese korkarak yatarken birkaç kişinin konuşma seslerini işitmiş. Sevinerek “Şimdi beladan kurtuldum.” diye düşünmüş. Bu kişiler yaklaşıncı tüccar kalkmış. Çabucak gelsinler diye onlara seslenmiş. Diğerleri gelip durmuşlar da tüccarın hâlini hatırını sormuşlar. Zengin tüccar kendisinin kim olduğunu, nereye gittiğini, nasıl bir belaya rastladığını, burada nasıl kaldığını tane tane anlatmış. Sonra o kişiler yavaşça gelip tüccara vurmuşlar. Onu yükün üstünden indirip bayılıncaya kadar da dövmüşler. Ondan sonra tüccarın arabada ne kadar malı varsa yükleyip gitmişler. Bunlar kaçak haydutlarmış. Sabahleyin zengin tüccar kendine gelmiş. Başını kaldırıp bakınca yanında hiç kimseler yokmuş. Hiçbir malı da kalmamışmış. Tüccar güçlkle kalkınca ne görsün, yolda gördüğü avcının yanında yatan köpek onun yanında yatmaktaymış. Tüccar öfkelenip bu iti tekmelemiş. Köpek inleyerek havlamaya başlamış. Avcı köpeği kovmuş, köpek gitmiyormuş. Havlamış da havlamış.

Tüccar köpeği boğup öldüreyim deyince köpek dile gelerek “Yok artık ağabey, benden öyle kolayca kurtulamazsın.” demiş.

Tüccar şaşırıp kalmış. Korkusundan az daha dilini yutacaktı. Ona “Sen kimsin ki?” diye sormuş.

Köpek “Benim ismim bela olur.” demiş.

“Nereden gelip benim başıma düştün?” demiş tüccar.

Köpek “Sen beni kendi ayağının altında buldun.” demiş.

Tüccar “Lütfen, senden kurtulmanın yolunu öğret.” diye yalvarmış.

Köpek daha önce avcıya anlattığı gibi bu belanın ondan nasıl gideceğini söylemiş. Sonra tüccar orada başını bir ağaca vurarak bir süre ağlamış da başını çevirdiği yere yönelip gitmiş.

Tüccar az gitmiş, uz gitmiş, ormanları dağları geçmiş. Onun ardından köpek suretindeki bela kuyruğunu sallayarak koklaya koklaya gelmiş. Yolda giderken tüccar acıkmış. Yorulup gücü bitince de hiç gidemez hâle gelmiş. Sonra tüccar bir ağacın dibinde yıkılmış.

Bu sırada bir padişah vezirleriyle ava çıkmıştı. Onlar tam da bu yoldan gidiyorlarmış. Padişahın ulaklarından birisi ne var ne yok diye önden gidiyormuş. Ulak, bu tüccarın yattığı ağacın dibine gelmiş. Ağacın dibindeki adam perişan hâldeymiş. Ulak hemen bu haberi gidip padişaha söylemiş. Padişah şık at arabasıyla gelip atları durdurmuş. Perişan hâlde yatan bu adamın arabaya getirilmesini emretmiş. Ulaklardan birisi adamı başından tutmuş, birisi de ayağından tutmuş. Onu kaldırıp padişahın huzuruna getirmişler.

Padişah ona “Sen nasıl bir insansın?” diye sormuş.

“Padişahım, ben sefil bir adam değilim. Memleketin her yerinde tanınan falan tüccarım.” demiş.

“Saçmalama, sen nasıl bir tüccarsın? Her tarafın sefil!” demiş padişah.

“Yok padişahım, ben falan zengin tüccarım.” diye hâlâ bu kendini savunuyormuş.

Padişah öfkelenip vezirlerini çağırmış. İki vezir gelip padişaha bağırdığı için tüccarı dövmeye başlamış. Dövdükleri sırada bu tüccarın yakası açılmış, boynundaki düğme görünmüş.

Padişah şaşırıp “Bu nasıl bir düğme?” diye sormuş.

Tüccar “Şans düğmesi o padişahım.” demiş.

“Hay baldırı çıplak, şansın olsa sen böyle sefil gezer miydin? Niye yalan söylüyorsun?” demiş.

Padişah önünde yalan söylediği için vezirler bunu daha da hırpalamışlar. Sonra padişah, bunun düğmesine tutup bakmış.

“Senin gibi baldırı çıplakta yazık bu, çıkarıp bana ver.” demiş padişah.

“Buyurun padişahım, sizin için bırakın düğmeyi canımı bile vermeye razıyım. Bak, vezirlerin ellerimi kırdılar. Hiçbir şey tutamıyorum. Çıkarıp al.” demiş.

Tüccar böyle söylemiş de padişahın önüne çömelip başını eğmiş. Padişah bu tasmayı çıkarıp almış, kendi boynuna takmış. Sonra tüccar kendi yoluna, padişah da kendi yoluna gitmiş.

Ondan sonra padişah, vezirleriyle biraz av peşinde koşuktan sonra sarayına dönmüş. Az gitmiş, uz gitmiş, padişahın arkasından kuyruğunu sallayarak, koklaya koklaya bu bela da gitmiş. Padişah sarayına dönünce komşu padişahın kendisine savaş açtığı haberini almış. Padişah çabucak askerlerini toplayıp düşmana karşı gitmiş. Ama diğer taraf çok güçlüymüş. Bunun askerlerinin tamamını kırıp geçirmişler, yurdunu talan edip saraylarını yakmışlar. Padişahın elini ayağını bağlamışlar. Onu kendi ülkelerine götürüp bir hapishaneye kapatmışlar. Şimdi padişah hapishanede yatıyormuş. Onun yanında bu bela köpek de yatıyormuş.

Padişahın hâli pek müşkülmüş. Bir parça ekmekle bir tahta kaşık su veriyorlarmış. Padişah düz bir zeminde başını taş kapıya yaslayıp uyumuş. Şimdi padişah ne yapsın? Ağlayıp bakmış, çıkarmamışlar. Dışarıda muhafız, içeride silahlı bir asker varmış.

Padişah acıkmış, hâlden düşmüş. Katlaşmış ekmek parçasını da beklemeye dayanamayıp inleye inleye yatmış. Gece vakti olunca kapının dibinde duran asker kapıyı açıp ona ekmek parçası atmış. Bu uzanıp ekmeği alayım dese köpek gelip, ekmeği kapıp yutmuş. Padişah ekmeksiz kalınca çok öfkelenip köpeği tekmelemeye başlamış. Köpek havlayıp ona yapışmış. Bu tekmelemiş, köpek havlamış; bu tekmelemiş, köpek havlamış. Havladığı yerden bu köpek konuşmaya başlayarak “Tekmeleyip kurtulamazsın. Artık sen benim elimdesin.” demiş.

Padişah şaşırıp kalmış “Sen kimsin ki?” diye sormuş.

Köpek “Ben senin başına gelen bela oluyorum.” demiş.

“Sen nereden gelip düştün?” demiş padişah.

“Ben bir yerden gelip düşmedim. Sen kendi ayağının altından kaldırıp aldın.” demiş köpek.

İşin nasıl olduğunu anlayınca padişah pişman olup hüngür hüngür ağlamış. Sonra “Senden nasıl kurtulabilirim ki?” demiş.

Köpek “Eğer birisi gelip boynundaki düğmeyi kendisi çıkarıp alırsa ben o adamın başına bela olurum. Ama senin böyle birisini bulman artık çok zor.” demiş.

Padişah, nasıl olursa olsun, bundan kurtulmanın yolunu gece gündüz düşünmüş. Bir gün nöbet tutan askere “Ey asker, sadece bir işim var, dinle!” demiş.

“Nasıl bir iş?” demiş asker.

“Lütfen bu düğmeyi satar mısın, parasına biraz yiyecek aldırırdım.” demiş.

Asker ona acımış da razı olarak “Çıkarıp ver.” demiş.

Padişah “Benim ellerim tutmuyor, gücüm kalmadı. Lütfen kendin çıkarıp al.” demiş.

Asker gelip onun boynundaki düğmeyi çat diye koparıp almış, cebine koymuş. Koparıp almasıyla köpeğin havlaması bir olmuş. Havlayarak gelip askere saldırmış. Asker ona buna bakmadan silahını çekip köpeği vurmuş. Vurmasıyla köpek, kuzguna^{D412.5-8} dönüşmüş. “Aha sen böyle mi?” diye asker kuzgunu da vurmuş. Vurmasıyla kuzgun, çekirgeye^{D413-3} dönüşmüş. Asker, çekirgeyi şapkasıyla vurup düşürmüş. Düşmesiyle, çekirge at sineğine^{D415-2} dönüşüp vızıldayarak uçmaya başlamış. Sonra asker sineği tutup almış, belindeki içki matarasına koyup mataranın ağzını kapatmış.

O günden sonra bela yok olmuş. Memlekete huzurlu günler gelmiş. Halk kaygısız yaşamaya başlamış. Hapishanenin kapıları açılmış. Padişah birçok zorluklardan sonra kendi sarayına dönmüş. Adil bir hükümdarlık yaparak uzun yıllar padişahlık yapmış.

Asker ne olduğunu unutup muhafızlık hizmetine devam etmiş. Bir zaman sonra onun içki içesi gelmiş. Mataraya at sineği suretindeki belayı hapsettiğini unutan asker matarayı açmış. Açmasıyla bela fırlayıp çıkmış, yeniden köpeğe^{D419-2}. dönüşmüş.

Asker epeyce uğraşa da belayı savuşturamamış. Bela yirmi beş yıl boyunca askerin hizmeti bitene kadar onun arkasından gitmiş, ona eziyet etmiş.

Masal bitti, ben kaldım, atımı size getirip koşum takımlarını çıkardım.

3.33.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 33

D421-1. Transformation: mammal (wild) to log / *Memeli hayvanların (vahşi) tomruğa dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D2097-1 Magic trouble-making dog / *Sihirli bela getiren köpek* (MEK) BOM: 33

B211.1.7. Speaking dog / *Konuşan köpek* BOM: 33

D1068. Magic collar / *Sihirli tasma* BOM: 33

D441.3.2. Transformation: log to bear / *Tomruğun ayıya dönüşmesi* BOM: 33

D441.3-3. Transformation: logs to animals / *Tomrukların hayvanlara dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D2120. Magic transportation / *Sihirli taşıma* BOM: 33

D412.5-8. Transformation: dog to raven / *Köpeğin kuzguna dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D413-3. Transformation: raven to grasshopper / *Kuzgunun çekirgeye dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D415-2. Transformation: grasshopper to horsefly / *Çekirgenin at sineğine dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D419-2. Transformation: horsefly to dog / *At sineğinin köpeğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

3.34. RÜYA YORUMLAYICILARI

3.34.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir ihtiyar adam bozkırda giderken bir adam başı bulmuş. Başı alıp bakınca alnında bir yazı olduğunu görmüş. Onda “Bu baş sayesinde bir kişi doğacak, kırk bir kişi ölecek.”^{D1311.8.} diye yazıyormuş. “Ne kadar kötü bir baş bu böyle, gerçekten insanlara zararı dokunmasın. Yok edeyim.” diye ihtiyar, başı alıp evine dönmüş. Başı yakıp külünü toplamış. Sonra külü eski bir çaputun içine dürüp sandığın dibine koymuş.

Bu ihtiyarın Gülferah isminde bir kızı varmış. O, babasının olmadığı zamanlarda sandığı aktarıp bakıyormuş. Günlerden bir gün yine sandığı aktarmaya başlamış. Sandığın en dibindeki çaputu çıkarmış. Bunun içinde ne var ki diye çaputu açmış. Gülferah çaputtaki şeyin ne olduğunu bilemeyince külün tadına bakmış. Sonra külü sandığın dibine geri koymuş.

Aylar geçmiş. Bir gün babası Gülferah’ın hamile olduğunu görmüş. Şaşırarak “Kızım, benim seni kocaya vermişliğim yok. Bu nasıl bir iş böyle?” diye sormuş. Gülferah sandığın dibindeki külü alıp tadına baktığını, bundan şüphelendiğini söylemiş. Gülferah’ın bir oğlu olmuş.^{T539-5.} Oğlan, on yaşına bastığında usta bir rüya yorumlayıcısı olmuş. Hatta kişinin nasıl bir rüya gördüğünü de söylüyormuş.

O ülkenin padişahının kırk rüya yorumlayıcısı varmış. Onların hepsi padişahın sarayında yaşıyormuş.

Bir gün bir nine rüya görmüş. Güya onun evinin dört köşesinde dört yılan yatmaktaymış. Onlar sinsice tıslıyorlarmış. Ertesi gün nine bir kaz pişirmiş. Kazı alıp padişahın rüya yorumlayıcılarının yanına gitmek üzere yola çıkmış. Oğlan, onun nasıl bir rüya gördüğünü nine daha söylemeden bilmiş.^{D1712.3.} İhtiyar kadının karşısına çıkmış da “Nine, sen rüyada evinin dört köşesinde dört yılan gördün. Bu kötü değil, iyi bir şey. Evinin dört köşesine altın gömülmüş. Haydi, kazıp görelim. Yarısı senin, yarısı benim olur.” demiş.^{D1810.8.2.}

Nine, oğlana inanmayıp kendi yoluna gitmiş. Oğlan, ninenin inanmadığını görünce hemen bir kâğıda yazmış. Kâğıdı sezdirmeden pişmiş kazın içine koymuş. İhtiyar kadın gidip rüyasını kırk rüya yorumlayıcıya yorumlatmış. Onlar rüyayı kötüye yorumlamışlar. İhtiyar kadına evini bırakıp gitmesi tavsiyesinde bulunmuşlar. İhtiyar kadın çıkıp gidince kazı

yemeye başlamışlar. Yedikleri sırada kazın içinden kâğıdı almışlar. Kâğıtta “Siz ihtiyar kadının rüyasını kötüye yordunuz. Onun evinin dört bir yanına altın gömülmüş.” diye yazmaktaymış. Rüya yorumlayıcıları bunu araştırmaya karar vermişler. İhtiyar kadının evini yıkıp evin köşelerini kazınca altınları bulup almışlar.^{N531} Artık sıra oğlandan kurtulmaya gelmiş. “Seni padişah çağırıyor.” diye oğlanı aldatıp götürmüşler. Kırk altın karşılığında oğlanı öldürmesi için bir adam tutmuşlar. Bu kişi oğlanı alıp gitmiş. Oğlanı öldürmeye hazırlandığı sırada oğlan kahkahayı basmış.

“Niçin gülüyorsun?” diye bu kişi, oğlana sormuş.

“Sen bugün kırk altına beni öldürüyorsun. Yarın yüz altından olacaksın.” demiş oğlan.

Bu kişi düşünüp taşınmış, oğlanı öldürmeyip beklemeye başlamış. O gece padişah bir rüya görmüş. Güya, o bir ırmağın ortasındaki köprüde duruyormuş. O sırada onu kırk bir yılan parçalayıp yutmaya hazırlanıyormuş ama bir güvercin gelip onu kurtarmış. O anda padişah uyanmış. Sonra o, rüyasını unutmamak için rüya yorumlayıcılarını çağırtmış. Onlara şart koşarak “Eğer üç gün içinde benim gördüğüm rüyayı bilip yorumlayamazsanız sizi öldürtürüm.” demiş.

Rüya yorumlayıcıları padişahın nasıl bir rüya gördüğünü bilemeyince akıllarına oğlan gelmiş. “Belki öldürmemiştir.” diyerek oğlanı öldürmesi için tuttıkları kişinin yanına gitmişler. Bu kişi yüz altın karşılığında oğlanı rüya yorumlayıcılarına satmış.^{D1812.3.3} Rüya yorumlayıcıları oğlanı alıp padişaha götürmüşler.

Oğlan, padişahın nasıl bir rüya gördüğünü yorumlayarak “Padişahım, rüyanda gördüğün kırk bir yılanın kırkı senin rüya yorumlayıcıların, birisi de vezirindir. Onlar seni öldürüp padişahlığı kendilerine almak niyetindedir. Seni kurtaran o güvercin de benim.” demiş.

Padişah oracıkta kırk rüya yorumlayıcısını da vezirini de idam ettirmiş. Onların yerine oğlanı koymuş.

Böylece adamın başında yazılan sözler doğru çıkmış. Bu baş sayesinde bir rüya yorumlayıcı oğlan doğmuş. Kırk bir kişi yani kırk rüya yorumlayıcı ile bir vezir ölmüş.^{M391.2}

3.34.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 34

D1311.8. Divination by head (skull) / *Baş tarafından kehanet (Kuru-kafa, kafatası)* BOM: 34

T539-5. Impregnation from licking ash / *Külü yalama yoluyla hamile kalma (MEK)* BOM: 34

D1712.3. Interpreter of dreams / *Rüya yorumlayıcısı* BOM: 34

D1810.8.2. Information received through dream / *Rüya yoluyla bilginin elde edilmesi* BOM: 34

N531. Treasure discovered through dream / *Rüya yoluyla hazinenin keşfedilmesi* BOM: 34

D1812.3.3. Future revealed in dream / *Gelecekte olacakların rüyada görülmesi* BOM: 34

M391.2. Wandering skull fulfills prophecy / *Başıboş gezen kafatasının kehanetinin gerçekleşmesi* BOM: 34

3.35. KELİN RÜYASI

3.35.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda keçinin kumandan, saksağanın çavuş, perinin kılavuz olduğu zamanlarda bir dede ile bir nine varmış. Onların üç oğlu varmış. En küçüğü kelmiş. Dedenin mesleği ayakkabı dikmekmiş. Çocuklarını büyütünce dede iki oğluna iki çarık dikip vermiş. İkisine iki ev yaptırıp yerleştirmiş. Kendi yanında en küçük oğlunu alıkoymuş.

Günlerden bir gün çay içip oturduklarında nine “İşte, bilmem nerede, denizin karşı tarafında bir yer varmış. Bu yerde yıkanıp, yedi yol ayrımındaki ayak basmamış çayırdaki yatıp uyuyan kişi bahtını rüyasında görüyormuş. Biz de öyle yapalım.” demiş.

Sonra dede “Bizim kendi bahtımızı bilmemize artık gerek yok. Çocuklarımızın bilmesine gerek var.” demiş. Sonra da çocuklarına “Çocuklar, siz bugün Yomoğuş Dağı’na gidip Bike (Sultan) Çeşmesi’nin suyu ile yedi defa yıkanıp paklanın. Oradaki yedi yol ayrımına çıkın, orada yatıp uyun. Sabah çayına buraya dönersiniz.” demiş.

Dedenin oğulları bu işin sırrını bilmeseler de razı olmuşlar. Hemen Yomoğuş Dağı'nın olduğu yere gidip yedişer kez yıkanmışlar. Sonra yedi yol ayrımına gelip ayak basmamış çayırdaki yatıp çok tatlı uyumuşlar. Sabah olunca hepsi yüzlerini yeniden yıkayıp babalarının evine dönmüşler.

Dede, en büyük oğluna “Ya oğlum, uyuduğun yerde nasıl bir rüya gördün?” diye sormuş.

Dedenin büyük oğlu gördüğü rüyayı anlatmak için hazırlanıp oturmuş. Babasının bu sorusunu büyük bir istekle cevaplamak için boğazını temizleyip söze başlamış.

“Ey baba, ben rüyamda çok ilginç bir şey gördüm. Güya, komşudaki beyefendinin buğdayını ölçüyoruz. Ölçüyoruz da ölçüyoruz. Ben sana söyleyeyim, hiç bitmiyor. Bir vakit baktım, kendi evimdeki geniş geniş ambarları doldurmuşum. Oradaki buğdayları kendi buğdaylarımmış gibi koymuşum. Buğdaylar benim olunca yeniden ölçmeye başladım. Ölçüyorum da ölçüyorum, buğdaylar hiç bitmiyor. O sırada uyanıverdim.” demiş.

Dede buna çok memnun olup “Oğlum, sen beyler gibi çok zengin olacaksın. Malının hesabını kitabını bilemeyeceksin.” demiş. Sonra ortanca oğluna “Ya oğlum, sen nasıl rüyalar gördün?” diye sormuş.

Ortanca oğlu daha da kibirlenerek “Baba rüyamda ben sürekli altın ölçüyordum. Ölçüyorum da ölçüyorum, ölçüyorum da ölçüyorum; hepsini ölçüp bitiremiyorum. Sonra komşu köydeki insanları getirip ölçmeye yardım ettirdim. Öyle de bitiremedik.” demiş.

Babası ona “Çocuğum, altınlarının hesabını başkaları da çıkaramaz. Sen çok zengin olacaksın.” demiş.

Ondan sonra dede üçüncü yani kel oğluna bakarak “Ya oğlum, sen nasıl bir rüya gördün?” diye sormuş.

Üçüncü oğlu “Baba, ben buğday da ölçmedim, altın da ölçmedim. Bir rüya gördüm ama size anlatılacak gibi değil, güleceksiniz diye korkuyorum. Bu yüzden söyleyemem.” demiş.

Babası ile iki ağabeyi ne kadar söyletmeye çalışsalar da kel kendi rüyasını söylememiş. Azarlamışlar, dövmüşler; yine de söyletememişler. En sonunda babası, keli kovmuş.

Babasının evinden kovulunca oğlan kafasının estiği yere bakıp atın koşturamayacağı, gözün alıp gidemeyeceği yerlerden gitmiş de gitmiş.

Gide gide bilmem nasıl sulardan çıkarak, bilmem nasıl ormanlardan geçerek üç ay, üç gün, üç saat gitmiş, bir şehre varmış. Bu şehir ihtiyar bir padişahın baş şehriymiş.

Kelin tam bir hüneri olmasa da ıslık çalmada çok ustaymış. O, ıslık çaldığında bütün kuşlar onun yanına toplanırmış. Kel bu şehre gelince ıslık^{D1225} çalmaya başlamış. Şehirdeki kuşların hepsi onun yanına gelip toplanmışlar. Padişahın vezirlerinin evlerindeki mısır (yakalı, halkalı) güvercinleri, bülbülleri, bütün ne kadar kuş varsa hepsi gitmişler. Bu duruma padişahın vezirleri çok şaşırılmışlar, kuşları aramaya çıkmışlar. Görmüşler ki kelin etrafında şehirdeki bütün kuşlar toplanmış, cıvıldaşıp ötüyormuş. Delikanlı onları büyük bir keyifle dinliyormuş.

Sonra vezirler, keli tutup padişaha getirmişler. Padişaha “İşte bu tuhaf oğlanı alıp geldik. Şehrimizin bütün kuşları, ne kadar bülbülümüz varsa işte bu delikanlının yanında toplanmışlar. Büyük bir şamatayla ona uymuşlar.” demişler.

İhtiyar padişahın yanına misafir olarak gelen genç bir padişah da varmış. Onların ikisi bu işe çok şaşırılmışlar. Kelden nasıl ıslık çaldığını göstermesini istemişler.

Kel dışarı çıkıp bir ıslık çalmış. Padişahın sarayının pencereleri sallanmış. Çok bir zaman geçmeden şehirdeki bütün kuşlar onun yanına toplanmış. Başka bir şekilde ıslık çalınca kuşlar dağılıp gitmiş. Sonra padişahlar, keli saraya alıp ona nereli olduğunu, kimin çocuğu olduğunu, buraya ne iş için geldiğini sormuşlar. Kel kendisinin çok uzak bir yerden geldiğini, gördüğü rüyayı söylemediğinden babasının kendisini evden kovduğunu anlatmış. Sonra padişahlar rüyasını söylemesi için onu sıkıştırmışlar. Ama kel rüyasını söylememiş. Padişahlar, keli korkutmuşlar, dövmüşler. Kel ağzını açıp bir söz bile söylememiş. Padişah fena hâlde öfkelenip keli hapishaneye attirmiş.

Misafir padişah kendi ülkesine dönmüş. Dönünce bu olayı kardeşlerinden birine anlatmış. Kardeşi bu durumu kendisi görmek istemiş. Padişahın kuş dilini^{B215.1} bilen bu delikanlıyı buraya alıp gelmesini rica etmiş. Padişahın da kele gördüğü rüyasını anlattırmak istediğinden onu getirmeye karar vermiş. Sonra padişah, ihtiyar padişaha bir rica mektubu yazmış. Yirmi elçiyle kırk muhafız göndermiş. Keli, kendi padişahlığına getirtmiş.

Gelir gelmez kele ıslık çaldırılmışlar. Kelin birinci ıslık çalışında şehirdeki kuşlar, ikinci ıslık çalışında bütün padişahlıktaki kuşlar gelip top-

lanmış. Üçüncü defa ıslık çalışında ise kuşların hepsi uçup gitmiş. Sonra padişah, keli sarayına almış. Onun karnını iyice doyurduktan sonra ondan gördüğü rüyayı anlatmasını istemiş. Ama kel rüyasını ona da söylememiş.

“İyilik ile söylemezsen seni cezalandırıp öldüreceğim!” demiş padişah.

“Öldürürsen öldür, söylemem dediysem söylemem!” demiş kel.

Sonra padişah, vezirlerini toplamış da “Hemen bütün şehir halkını meydana toplayın. Kırk okçu getirin. Ok atarak bu baş eğmez kölenin kalbini elek gibi delik deşik edin. Gövdesini de köpeklere atarsınız!” diye emir vermiş.

Hemen padişahın sarayı önündeki meydana bütün halk toplanmış. Meydanın ortasına keli, onun karşısına kırk okçuyu dikmişler. Okçular oklarını onun kalbine nişan alıp yaylarının kirişini çekmeye hazırlanmışlar. Kelin akli başından gidip ıslık çalmış. Şehirdeki bütün kuşlar^{B450} uçarak yardıma gelip atılan okları oracıkta gagalarıyla tutmuşlar. Toplanan halk da padişahın kendisi de bu duruma ağızları açık hâlde şaşır kalmışlar.

Bu olaydan sonra padişah “Bu insanın içine cin girmiş. Onu öldüreyim dersem başıma bilmem nasıl bir bela alırım. En iyisi onunla iyi geçinmek gerek.” diye düşünmüş. Sonra vezirlerine “Bu delikanlıyı benim saraydaki odalardan birine yerleştirin. Güzelce giyindiririn. İstedığı şeyleri yedirip içirin. Onu koruyun, kaçıp gitmesin. Ben dönünce ne yapacağımı bilirim.” demiş de âşık olduğu komşu padişahın kızının yanına gitmiş.

Bu genç padişah komşu padişahın kızına bilmem kaç defa görücü gönderip istetse de kız razı olmuyormuş. Bu yüzden bu defa genç padişah kendisi gitmiş.

Padişah uzak yola gidince kardeşi, keli ölümden kurtarmış. Kız ona âşık olmuş. Kız ile kel düşünüp beklememişler, karı koca olup birlikte yaşamaya başlamışlar.

Günlerden bir gün böyle güzel güzel yatarlarken açık pencereden küçük bir kuş girmiş. Kuş, hem kelin hem de hanımının kulağının ucuna konup huzursuz sesler çıkarmış; cıvıldaarak hızlı hızlı ötmüş. Kel onu dinlemiş de “Ağabeyinin durumu iyi değil, başı birisiyle belaya bulaşmış. Bu kuş işte bunu haber vermeye gelmiş.” demiş.

“Öyleyse ne yapmalıyız?” diye hanımı sormuş.

“Benim hemen onun arkasından gitmem gerek.” demiş kel.

Aynı gün kel, üç yoldaş almış. Omzuna tüfeğini asıp sefere çıkmış. Bunlar gitmişler de gitmişler, gide gide bir ormana varmışlar. Bu ormanda konaklamak istemişler. Kelin yoldaşları yatınca uyumuşlar. Kel uyumamış, sadece yatmış. Sonra kel yakınlarda bir yerde bir bağırma sesi duymuş. Fırlayıp kalkmış da tüfeğini alıp o sese doğru gitmiş. Varınca görmüş ki bir ağacın dibinde iki şeytan çocuğu dövüşmekteymiş.

Kel onlara “Neyi bölüşemediniz?” diye sormuş.

Şeytan çocuklarından biri^{G303}. “Babamız öldü de ondan giyen kişiyi kendi kendine yürüten bir çizme,^{D1065.1} giyen kişiyi görünmez yapan bir takke,^{D1067.1} üstüne oturunca kişiyi uçurup götüren bir keçe^{D1155-1} kaldı. İşte bunları bölüşemiyoruz. Üç şey kaldı, ama biz iki kişiyiz. İşte bunları eşit bölüşemediğimizden dövüşüyoruz.” demiş.

Şeytan çocuklarından diğeri “Senin gelmem çok iyi oldu. İşte şu üç şeyden birisini sana verelim. Biz de eşit paylaşırız, gürültü patırtı biter.” demiş.

Kel onlara “Yok yere gürültü patırtı yapmışsınız. Ben sizden bir şey almadan da bunları size eşit bölüştürürüm.” demiş.

Şeytan çocukları “Lütfen paylaşır!” demişler.

“Ben tüfeğime kırk tane darı tanesi koyayım. Darıları ormanın içine atayım. Bu darılardan hanginiz daha çok toplayıp getirirse ona iki eşya, az toplayıp getirene bir eşya olur.” demiş.

Şeytan çocukları “Tamam, tamam.” diyerek razı olmuşlar.

Kel, şeytan çocuklarının gözü önünde kırk darı tanesini sayıp tüfeğine koymuş. Sonra tüfeğe koyduğu darıları atmış. Şeytan çocukları tüfeğin atıldığı tarafa doğru koşup gitmişler. Onlar gidince kel üç eşyayı da alıp arkadaşlarının yanına dönmüş. Takke ile çizmeyi el çantasına koyduktan sonra arkadaşlarını uyandırmış. Sonra uçan keçeye (halıya) dört kişi oturmuşlar, uçup gitmişler.^{D1520.19-1}

Şeytan çocukları darı tanelerini arayıp kalmışlar. Onlar hâlâ da arıyorlarmış.

Delikanlılar aynı gün o padişahlığa gelmişler. Padişahın baş şehrine gelince bunlar bir evde ayakkabı dikmeye başlamışlar. Çok kısa zamanda bütün şehirde ünlü bir ayakkabıcı olarak tanınmışlar.

Şehre gelip çizmecilik işine başlamalarının daha birinci gününde bu delikanlılara ilk kişi olarak padişahın kızı gelmiş. O, çizmecilere yarın geceye kadar dünyada eşi benzeri olmayan, dikiş izsiz bir çift ayakkabı yapmalarını buyurmuş. Çizmeciler bu ayakkabının sağ ayakta mı sol ayakta mı olacağını sormayı unutmuşlar. “Tamam, hangi ayağına gerekiyorsa onu alır.” diye bir çift ayakkabı dikmeye başlamışlar.

Ertesi sabaha ayakkabılar dikilip bitince kendi padişahımı aramaya gideyim diye kel sokağa çıkmış ki kapının önünde başını sallayarak genç padişahın kendisi oturuyor olmasın mı? O da bu evde kalıyormuş. Kel, kendisinin kim olduğunu belli etmeden “Delikanlı, ne diye böyle çok üzgün oturuyorsun, başında bir bela mı var?” diye sormuş.

“Belanın da belası! Bu şehirde benim ne yardım alacağım ne de dayanacağım biri var. Yarın gece padişahın kızı iğne ile benim derimi yüzüp beni öldürecek.” demiş genç padişah da ağlayıvermiş.

“Nasıl bir kötülük yaptın?” demiş kel.

Sonra genç padişah bütün kaygısını anlatıvermiş.

“Ben buraya uzaklardan, başka bir padişahlıktan padişahın kızını istemeye gelmişim. O bana üç şart koydu. Birinci şartı şu, dünyada eşi benzeri olmayan bir çift eşyanın teki padişahın kızındaymış. Bu gece bu eşyanın diğer tekini bulup getirmek zorundayım. Getirmezsem iğne ile derimi yüzüp beni öldürecek. İşte böyle, üçüncü gün geldi, Gitti baş, kaldı boyun eğri diye ne yapacağımı bilemeyip kaygılanıyorum.” demiş genç padişah.

“Bulursun, kaygılanma! Tam adamını buldun. Haydi, sana yardım edeyim.” demiş kel, ayakkabının tekini ona vermiş de “Padişahın kızına bunu alıp varırsın.” demiş.

Genç padişah ne söyleyeceğini bilemeyip şaşırmış.

Bu arada padişahın kızı istediği ayakkabının tekini aldirtmiş.

Gece vakti genç padişah ayakkabının tekini torbasına koyup padişahın kızının yanına gitmiş. Kel de şeytan takkesini giyip görünmeden^{D1361.15.} onun ardından gitmiş. Padişahın kızının yanına girince kel ayakaltında olmayacağı bir yere geçip diğer ikisini dinlemeye başlamış.

Padişahın kızı “Ya, delikanlı, benim istediğim şeyi alıp geldin mi, göster hele?” demiş çok kibirlenerek. Sonra sol ayağındaki ayakkabıyı çıkarıp masaya koymuş.

Genç padişah “Bizim oradaki dilenciler bu ayakkabıdan giyiyor! Mmm, ayakkabının diğer tekini alıp geldim. Çift yapıp giyersin.” demiş. Sonra ayakkabıyı çıkarıp diğerinin yanına koymuş.

Kız padişah ayakkabılara bakmış, onun rengi değişmiş. Sonra genç padişaha “Tamam, bir şartımı yerine getirdin. İkinci şartımı da yerine getir. Sabaha dek benim istediğim şeyi bilip bana getir. Bilmezsen canından olacağını düşünüp öyle gel.” demiş. Çay bile ikram etmeden genç padişahı göndermiş.

Kel çıkmayıp kalmış. Padişahın kızı atsız yürüyen çok güzel bir araba^{D1601-38} hazırlatmış. Yanına altınlar alıp şehrin en dışında kalan bir falcı kocakarıya gitmiş. Şeytan takkeli kel de kendi kendine yürüten şeytan çizmesini giyip kızın arkasından gitmiş.

Kız, falcı kocakarıya “Nine, içinden çıkılmaz bir belaya çarptım, nasıl kurtulurum?” demiş. Genç padişah ile arasındaki durumu anlatmış.

Falcı kocakarı akıl vermiş.^{D1814.1} “Şöyle atlatırsın. İşte bende bir ipek mendil var. Sana bunun yarısını vereceğim. Bu mendilin hiçbir yerde eşi yok. Bu mendilin diğer yarısını bulması için delikanlının başını ağrıtır.” demiş. Sonra toplayıp koyduğu eski püskü eşyaların arasından bir mendil almış, yarısını yırtıp kıza vermiş. Diğer yarısını da sandığına koymuş.

Padişahın kızı bu işi çok beğenmiş, nineye çok altın verip gitmiş. Kel, görünmeden ninenin saklayıp koyduğu mendilin yarısını almış. Sonra kendi padişahının yanına dönmüş.

Padişah üzüntüsünden yemiyormuş, içmiyormuş; ağlaya ağlaya oturuyormuş. Padişah, keli görünce sevinerek “Haydi, baş köşeye geç!” diyerek hürmet etmiş. Sonra ona “Bugün benim işim bitti. Padişahın kızı ‘Bana gereken şeyi kendin bilip kendin alıp gel.’ dedi. Lütfen bana yardım et!” diye yalvarmaya başlamış.

“Boş yere kaygılanma! İşte sana yarım mendil. Vardığında padişahın kızı sendeki yarım mendili çıkarmanı ister. O zaman sen işte bunu çıkarıp verirsin.” demiş.

Padişah buna çok sevinmiş. Sabahleyin padişahın kızının evine gitmiş. Kel de takkesini giyip onun arkasından gitmiş.

Varınca padişahın kızı “Ya, benim istediğim şeyi kendin bilip alıp geldin mi?” demiş.

Padişah hiçbir sır vermeden sadece “Alıp geldim.” demiş, mendilin yarısını çıkarıp koymuş. Sonra “Bunu bizde dilenci kocakarılar bağlar. Eğer beğenirsen ikisini birleştirip başına bağla.” demiş.

Kız mendilleri karşılaştırıp bakmış. Bu işe akli şaşıp kendinden geçer gibi olmuş. Sonra o “Delikanlı, şartlarımdan ikisini yerine getirdin. Şimdi üçüncüsü kaldı. Yarın ya senin başın gidecek ya da ben senin hanımın olacağım. Üçüncü şartım şudur. Sabaha dek bendeki eşyaların eşlerini getir.” demiş. Çay bile ikram etmeden onu göndermiş.

Padişahın kızı çabucak bir günlük yolu bir saatte alan bir kayığa^{D1121} oturup dünyanın kenarındaki adada yaşayan altın saçlı bir büyücü nineye^{G200} gitmiş. Kız kayığı ile hareket edip gittikçe kel de şeytan takkesini giyip, uçan keçesine oturup onun arkasından gitmiş.

Bunlar büyücü kocakarının evine birlikte varmışlar. Kel girince uygun bir yere pusup oturmuş. Padişahın kızı, kocakarı ile selamlaştıktan sonra “Ey nineciğim! Benim başımda bir bela var.” diye ağlaya ağlaya anlatmaya başlamış. “Yer ortasındaki padişahlıktan bir delikanlı beni istemeye geldi. Ben ona babam ile konuşup üç şart koymuştum. Şartların ikisini yerine getirdi. Sadece bir şart kaldı. Yarına onu da yaparsa beni kendine alıp gidecek. Üçüncü şartım için bana iki üç adet altın saçından ver. Ben onları saçıma takarım da altın saçlı olurum. Delikanlıdan böyle saç bulup getirmesini isterim.” demiş.

Nine kabul edip başından üç dört adet saç yolmasını söylemiş. Kız, ninenin saçından birkaç tane yolmuş. Kızın yolduğu sırada kel de on, on beş kadar saçı bir defa da çekip almış. Nine ağrıya dayanamayınca fena hâlde bağırılmış.

Sonra padişahın kızı kayığı ile, kel de keçesi ile dönüp gitmişler.

Kel geldiğinde padişah kendini yerden yere atarak ağlıyormuş. “Ya kardeşim, hoşça kal, yarın benim son günüm. Sen beni ölümden iki defa kurtardın ama ben sana bir iyilik yapamadım. Elveda.” demiş genç padişah da daha çok ağlamaya başlamış.

Bu hâli görünce kel “Boş yere ağlama, sil gözyaşını. Padişahın kızı senin olacak. İşte sana onun istediği şey!” diyerek cebinden birkaç adet altın saç çıkarıp vermiş. Sonra da “Sabaha padişahın kızına verdiğin zaman bizde bunu taban keçesi yapıyorlar demeyi de unutma!” demiş.

Genç padişah sabahleyin altın saçları alıp padişahın kızının yanına gitmiş. Delikanlı odaya girince kız “Ya, benim istediğim şeyi alıp geldin mi?” diye sormuş.

Genç padişah “Alıp geldim.” deyince kızın rengi değişip sararmış.

Sonra o “Alıp geldiysen nerede, göster! İşte bunun gibi altın saçların var mı?” diye üç dört adet altın saç çıkarmış.

Genç padişah “Sıradan şeylere şaşırıyorsun! Bizde bunları taban keçesi yapıyorlar. Gerekliyse yükle getiririm. Mmm, bir taban keçeliği vereyim. Diğer ayakkabına koyup yürürsün.” demiş de cebindeki altın saçları çıkarıp koymuş.

Ondan sonra kız artık yenildiğini anlayıp genç padişahın hanımı olmaya razı olmuş.

Bunlar on gün on gece düğün yapıp genç padişahın şehrine dönmüşler. Kel, arkadaşlarını keçesine oturtmuş. Bunlar uçarak gelip yarım günde şehre dönmüşler. Dönünce kel, hanımına olanları başından sonuna kadar anlatmış. Ona ağabeyinin komşu padişahın kızını kendisine hanım olarak aldığını ve yola çıktığını haber vermiş.

Epeyce günler geçtikten sonra diğerleri dönebilmiş. Padişah kardeşi ile görüşüp başından geçenleri, gördüğü olayları birer birer anlatmış da “Bu kuş dilini bilen delikanlı her işin üstesinden gelen bir delikanlı, çok büyük işler yaptı. O olmasa kızı alıp dönemezdim, başım da kesilmiş olurdu.” demiş.

Kardeşi “Senin için çok büyük işler yapan delikanlı bizdeki delikanlının kendisi olsa ne derdin?” diye sormuş.

Padişah “Padişahlığının yarısını ona vermeye razı olurum.” demiş.

“Öyleyse ağabey, şimdi sözünde dur. Kızı almanda sana yardım eden delikanlı buradaki delikanlı. O delikanlı şimdi benim eşim oluyor. Sen nasıl düğün yapıp mutlu olduysan bizde mutlu olalım. O, senin arkandan bir ay sonra gitti. Bir ay önce döndü. Onun uçan keçesi, insan gözüne görünmeden yürüten takkesi, en hızlı atlara da geçilmeyen çizmesi var. O, işte bunlar sayesinde senin mutlu olmanı sağladı.” demiş kardeşi.

Bu öğrenince padişah hemen keli çağırtmış. Ona padişahlığının yarısıyla kardeşini vermiş. Üstelik onu veziri yapmış.

Kel, baş vezir olunca rütbece küçük veziri çağırılmış da “Şimdi şu keçeeye otur da babam ile annemi, iki ağabeyimi alıp gel!” diye buyurmuş.

Bu vezir yola çıkmış. Kel, hanımına kazanları çıkarttırmış. Kendisi de yemek hazırlamaya başlamış. Bir kazan patates pişmek üzere olduğunda küçük rütbeli vezir, kelin babası ile annesini, iki ağabeyini uçarak alıp gelmiş.

Kel, padişahın sarayında büyük bir ziyafet şöleni toplayıp en başköşeye babası ile annesini, onların yanına da ağabeylerini oturtmuş. Masanın üstüne kara ekmek doğratmış. Sonra en ortaya bir kazan patatesi getirip koymuş. Misafirlerin önüne kabuğuyla pişmiş çarık kalıbı gibi patates koymuş.

Babası ile ağabeylerine bakıp “Siz beni yedi yol ayrımında gördüğüm rüyayı söylemediğim için evden kovmuştunuz. Ben o rüyamı ne hanımına ne padişahın kendisine ne de başka padişahlara anlattım. Hayatıma devam ettim. İşte şimdi bu rüyayı anlatmanın zamanı geldi.” demiş. Sonra bir dilim ekmekle kalıp kadar bir patatesi yemiş. Sonra anlatmaya devam ederek “Şöyle, bundan uzun zaman önce Yomoğuş Dağı’na varıp Sultan Çeşmesi’nin suyu ile yedi defa yıkanıp paklandım. Oradaki yedi yol ayrımında ayak basmamış yeşil çayırın üstünde uyuyunca rüyamda padişah sarayı içinde şölen düzenleyip hepinizi toplamıştım. Hanımım padişah kızıyla birlikte karşı karşıya oturduk, Göz göze bakiştık. Sonra şu kara ekmek gibi ekmekle doyuncaya kadar patates yediğimizi görmüştüm. İşte rüyam bugün gerçekleşti.” demiş.

Sonra kelin babası “Kovduğum için beni affet oğlum. Sana şu da malum olsun. Sen vezir olarak kalmazsın, padişah da olursun. Niçin dersen, kara ekmek ile patatesin kıymetini bilen kişi mahcup olmaz.” demiş.

Kelin annesi, babası, ağabeyleri başka misafirler de kara ekmekle bir kazan patatesi yiyip bitirmişler. Yedi kat ter çıkana kadar ailecek çay içmişler, sonra dağılmışlar.

Çok bir zaman geçmeden kelin babasının söylediği sözler doğru çıkmış. Genç padişah kara ekmekle patatesi yemekten saymadığı için çok fazla padişah olarak kalamamış. Kel, padişah olmuş. Eee, diğeri de onun baş veziri olarak kalmış.

3.35.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 35

D1225. Magic whistle / *Sihirli ıslık* BOM: 35

B215.1. Bird language / *Kuş dili* BOM: 35

B450. Helpful birds / *Yardıms sever kuşlar* BOM: 35

G303. Devil / *Şeytan* BOM: 35

D1065.1. Magic boots / *Sihirli çizme* BOM: 35

D1067.1. Magic hat / *Sihirli şapka* BOM: 35

D1155-1. Magic felt (mat) / *Sihirli keçe* (MEK) BOM: 35

D1520.19-1. Magic transportation by felt (mat) / *Keçe (halı) aracılığıyla sihirli ulaşım* (MEK) BOM: 35

D1361.15. Magic cap renders invisible / *Sihirli şapkanın görünmezlik sağlaması* BOM: 35

D1601-38. Self-going car / *Kendi kendine giden araba* (MEK) BOM: 35

D1814.1. Advice from magician (fortune-teller, etc.) / *Büyücüden (falçı vb.) nasihat alma* BOM: 35

D1121. Magic boat / *Sihirli kayık* BOM: 35

G200. Witch / *Cadı* BOM: 35

3.36. UÇAN KEÇE

3.36.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir delikanlı ava çıkmış. Bakmış ki iki çocuk kırdan kavgayı ediyormuş. Çocukların yanına varmış da “Ne diye kavgayı ediyorsunuz?” diye sormuş.

“İşte babamızdan kalan bir uçan keçe,^{D1155-1.} bir sopa,^{D1094.} bir çizme^{D1065.1.} var. Bunlar için kavgayı ediyoruz. Üç tane olduğu için paylaşamıyoruz.” demiş çocuklar.

“Bunun için kavgayı etmeyin. Ben eşit şekilde paylaşacağım.” demiş delikanlı.

Bu çocuklar şeytan^{G303} evladiymiş. Delikanlı tüfeğini hazırlayıp doldurmuş. Sonra “İşte ben kırk tane darı tanesi atacağım. Bunları bulup getirin. Hanginiz daha çok bulursa eşyaların ikisi onun olur.” demiş.

Delikanlı darıları atmış. Şeytan çocukları darıları aramak için gitmişler. Delikanlı uçan keçenin üstüne oturmuş, uçup^{D1531-13} gitmiş. Sonra gide gide bir şehre gelmiş. Bir demircinin yanına girip orada yaşamaya başlamış. Demircinin Grizata isminde bir kızı varmış. Delikanlı, kız ile yakınlaşmış. Kızın ailesi durumu sezip kızlarını bir dağın çukuruna kapatmışlar. Delikanlı, kızı aramaya başlamış. Demircinin hanımına “Anne, tüfeği ver hele! Ava çıkıp geleyim.” demiş.

“İşte istediğini seçip al!” demiş demircinin hanımı.

Delikanlı tüfeklere bakmış. Grizata’nın isminin yazılı olduğu tüfeği görmüş. Bu tüfeği alıp ava gitmiş. Çok dolaşmadan bir tavşan, bir keklik vurmuş. Sonra eve dönüp “Anne bunları vurdum, pişir!” demiş.

“Olmaz, bunu Grizata’ya götürmek gerek.” demiş demircinin hanımı.

“Öyleyse ben de geleceğim.” demiş delikanlı.

“Olmaz, sen oraya gidemezsin.” demiş kızın annesi.

Delikanlı çok üsteleyince bunlar gitmişler. Bir büyük denizin kıyısına gelmişler. Denizi geçmek için delikanlı şeytanlardan aldığı eğri sopayı bırakmış. Orada bir köprü meydana gelmiş.^{D1258.1}

“Vay, vay, burada bir köprü olmuş!” diye nine şaşırmış.

Bunlar köprüye gidip mağaraya gelmişler. Annesi yemeği Grizata’ya verdikten sonra dönmek için hazırlanmış. Gelip bakmış ki köprü de yokmuş, delikanlı da yokmuş.

“Vay, vay, köprü nerede? Delikanlı nerede?” demiş kadın.

Delikanlı çizmelerini giydiğinden görünmüyormuş.^{D1361.38} Böylece kadından kaçıp Grizata’nın yanına gelmiş. Kızdan kendisiyle gelmesini istemiş.

Kızcağız “Olmaz, köye dönmem. Babam azarlar.” deyip başını eğmiş.

“Benim uçan keçem var. Keçeye oturup gideriz.” demiş delikanlı

Delikanlı böyle söyleyince Grizata da gelmiş. Sonra bunlar keçeye oturup delikanlının köyüne doğru uçup gitmişler. Onlar hâlen de orada yaşıyorlarmış.

3.36.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 36

D1155-1. Magic felt (mat) / *Sihirli keçe* (MEK) BOM: 36

D1094. Magic cudgel (club) / *Sihirli sopa* BOM: 36

D1065.1. Magic boots / *Sihirli çizme* BOM: 36

G303. Devil / *Şeytan* BOM: 36

D1531-13. Magic felt gives power of flying / *Sihirli keçenin uçurması* (MEK) BOM: 36

D1258.1. Bridge made by magic / *Sihir yoluyla köprüünün inşa edilmesi* BOM: 36

D1361.38. Magic boots render invisible / *Sihirli çizmelerin görünmez yapması* BOM: 36

3.37. ABDURRAHMAN

3.37.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel zamanda bir köyde bir nine ile bir dede yaşıyormuş. Onlar fakirmiş. Bunların çocukları doğunca hemen ölüyormuş. En son bir oğulları olmuş. Bu oğulları yedi sekiz yaşına gelince birbiri ardına dede ile nine vefat etmiş. Oğlan yetim kalmış.

Oğlan yetim kalınca komşularından yemek isteyerek karnını doyurmuş. Böylece on yaşına gelmiş. Oğlan iki yıl köyün koyununu, keçisini gütmüş. Çalışıp karnını doyurmuş. O vakitlerde bir ihtiyar “Oğlum sen bu köyde durma, yabancı ellere çıkıp git. Bir zengininin yanında işe girersen karnın da doyar, üstün başın da iyi olur.” diye akıl vermiş. Oğlan, ihtiyarın sözünü dinleyip yabancı ellere çıkıp gitmiş.

Oğlan dilenerek karnını doyurup yoluna devam etmiş. Bilmem kaç köyü, kaç şehri geçmiş. Birçok yer gitmiş. Sonra bir vakit bir Rus köyünden geçerken bir çekiç bulmuş. Bir Rus oğlanı gelmiş de çekiç benim diye çekice yapışmış. Aralarında çekice sahip olma mücadelesi başlamış. Bunlar çekmişler çekmişler, çekici birbirlerinin elinden çekip alamamışlar. Sonra yetim oğlan daha kuvvetli çekince çekiç birdenbire onun göğsüne gelmiş. Oğlan havaya doğru yükselmeye başlamış. Yükselse yükse-

le gözden kaybolup gitmiş. Böyle havada uçup giderken^{D1531-12.} onun sırtı kaşınmış. Kaşıyayım dese eli uzanmamış. Elindeki çekiçle kaşımaya başlayınca vah, oğlan düşmeye başlamış. Yavaşça bir taş yolun kenarına inmiş. Sonra “Bu çok kerametli bir çekiç^{D1209.4.} olmalı! Bunu ben bir zengine götüreyim, herhâlde satın alır. Benim de param olur. Bu kerametin kendisi yenmez şimdi.” diye düşünmüş. Dünya tecrübesi olmayan yetim oğlanın tek kaygısı ilk önce karnını doyurmakmış.

Onun düştüğü yerden çok büyük bir şehir görünüyormuş. Şehrin bacaları da cami minareleri de uzunmuş. Bacalardan kara dumanlar tütüyormuş. Oğlan kalkıp ana yola çıkmış, şehre doğru gitmiş. Şehre varınca birkaç sokağı geçip şehirdeki en büyük evin önünde durmuş. Bu evin gerçekten de zengin birisinin evi olduğunu anlayınca sahibini sormuş, içeri girmiş. Bir iş isteyecektir diye hizmetçiler bir şey yapmamışlar. Oğlan, evin sahibinin odasına girmiş.

Girince “Sultanım, benim bir çekicim var. Göğsüne vurduğun zaman uçuyorsun. Arkana vurunca aşağıya iniyorsun. Siz bunu alır mısınız acaba?” diye sormuş.

Ağa ona bakmış da “Yalan söylese ne olacak, bu yoksul bir oğlan.” demiş, gümüş para verip çekici almış. Parasını alınca oğlan sevincinden koşarak çıkıp gitmiş. Sonra zengin adam kapının önüne çıkmış, çekiçle göğsüne vurmuş. Vurmasıyla zengin adam yükselmeye başlamış. Çekiçle arkasına vurunca yeniden kapının önüne inmiş. Sonra evine girmiş de “Eh, o yoksul oğlana ben hak ettiği parayı verip cebine koymadım.” demiş. İki hizmetçisini oğlanı aramaya göndermiş. Daha çok yol almayan oğlanı hizmetçiler bulup getirmişler. Oğlan paramı geri alacak diye korkarak girmiş. Oğlan girince zengin adam bir tezgâhtar çağırıp emir vermiş de “Bu oğlanı başında şapkasından, ayağında çizmesine kadar giydirin getirin.” demiş.

Oğlanı baştan aşağı giyindirip zengin adamın yanına dönmüşler. Zengin adam bir keseden bir avuç altın çıkarmış da “Bak oğlum, bu keseyi^{D1193.} kaybetme, çaldırma! Bu para senin çocuklarının çocuklarına da yeter.” demiş.^{D1451.2.} Oğlan teşekkür edip sevinerek gitmiş. Sonra zengin adam yatak odasındaki demir sandığa çekici saklamış.

Bu zengin adamın on sekiz yaşında Abdurrahman isminde bir oğlu varmış. Abdurrahman çok zeki bir delikanlıymış. Çekici babası bir sır olarak saklasa da oğlu bunu anlamış, bir şekilde onu eline geçirmeyi

kafasına koymuş. Sandığın anahtarını annesinin saçının örgüsündeymiş. Delikanlı çalmak için uygun bir zamanı denk getirememiş. Uzun bir zaman bekledikten sonra bir vakit gece ortasında kalkmış. Babası ile annesinin yatak odasının kapısının açık kaldığını görmüş. O an Abdurrahman odaya sürünerek girmiş. Annesi ayrı bir karyolada yatıyormuş. Annesinin saç örgüsünü kesip anahtarını almış. Alınca usulca gidip sandığı açmış. Karıştırdıkten çekici bulmuş. Sonra delikanlı hep yaptığı gibi kedi gibi atlayarak dışarıya çıkmış.

Gece karanlık, hizmetçiler çoktan uyumuşmuş. Abdurrahman çekiçle göğsüne vurunca yerden yükselmeye başlamış. Abdurrahman yükselmiş de yükselmiş. Artık yerde görünmüyormuş. Başının üstünde yıldızlar parlıyormuş. Sonra “Bu kadar yeter.” demiş, çekiçle arkasına vurmuş. Vurmasıyla birlikte yere doğru inmeye başlamış. Delikanlı yere inmiş de inmiş, bir ağaçlık yerde durmuş. Karanlık olunca nereye indiğini de bilememiş. “Aydınlık olsun, bilirim.” deyip oracıkta yatıp uyumuş.

Bir vakit sonra tan atmış. Üstünde kaftan olan bir ihtiyar adam Abdurrahman’ın ayağına vurmuş, onu uyandırmış.

“Kalk, edepsiz! Niye burada yatıyorsun?” demiş.

Abdurrahman gözünü açmış da “Dede, niye bu kadar çok öfkelen-din?” demiş.

“İşte şu yazıyı görmedin mi, aptal?” demiş ihtiyar adam.

Abdurrahman kalkıp yazıyı okuyunca yazıda bahçeye padişahın izinsiz giren kişinin başı kesilecek diye yazıyormuş. Abdurrahman yabancı bir ülkenin padişahlığının bahçesine inmişmiş. Sonra dönüp gelmiş de bu ihtiyar adama “Dede, bu nasıl bir bahçe ki?” diye sormuş.

“Bu padişahın bahçesi. Bahçenin ortasında çok büyük bir ev var. Çok kalın yapılmış kuleleri gökyüzünü aşiyor.”^{F772.1.2} demiş dede.

“Eee, o nasıl bir ev ki?” demiş Abdurrahman.

“Padişah bunu kendi kızı için yaptırdı. Bunun en üst katında padişahın kızı etrafa bakarak manzarayı izliyor, gönlünü açıyor.” demiş dede.

“Dede, sen kimsin?” diye Abdurrahman sormuş

“Ben bu bahçeye bakıyorum, temizliyorum, süpürüyorum.” demiş ihtiyar adam.

“Dede, bu bahçe çok büyük. Tek başına bakmak sana zor geliyordur. Yardımcın olarak beni almaz mısın?” diye delikanlı sormuş.

İhtiyar adam “Doğru, iş zor. Alsam mı almasam mı acaba?” diye ihtiyar tereddüt etmiş.

“Al dede al! Ben sana çok iyi yardımcı olurum.” demiş delikanlı.

Abdurrahman böylesine içten söyleyince ihtiyar onu arkasına alıp gitmiş. Bahçenin içinde başka bir ev daha varmış. Burada Abdurrahman’a bembeyaz bir kaftan giydirmiş, yemek yedirmiş. Karnını doyurunca ona iş buyurmuş. Bunlar ikisi birlikte bahçeyi süpürmüşler, dökülen yaprakları temizlemişler, çiçekleri sulamışlar.

Akşam olmuş. Akşam olunca delikanlının gönlü dayanamamış. Kulenin tepesinde yaşayan padişahın kızını göresi gelmiş. Gece yarısı dede uykusunda horlamaya başlayınca Abdurrahman ses çıkarmadan bahçeye çıkmış. Çıkınca çekiçle göğsüne vurmuş. Biliyorsunuz artık, çekiçle göğsüne vurunca yükselip gidiyormuş. Ağaçların arasından yükselip o büyük evin olduğu yere yönelmiş. Kulenin etrafında uçarken üst katın teras gibi dışarı çıkılan bir yeri varmış. Delikanlı orayı görmüş. Biraz daha çabalararak daha da yükselmiş de yavaşça terasa inmiş. Dikkatlice kapıyı açmış, büyük salona girmiş. Sağ taraftaki oda kızın yatak odasıymış. Padişahın kızı, gümüş karyolada hiçbir şeyin farkında olmadan uyumaktaymış. Şimdi, Allah var, güzelliğine söz yokmuş. Yattığı yerden nur parlıyormuş! Gençken onu ben de görmüştüm. Gördüğüm o eşsiz güzelliği şimdi anlatmam mümkün değil.

Delikanlı tan vaktine kadar beklemiş. Sonra büsbütün kendini kaybetmeden sessizce gelmiş de kızın sağ elindeki altın yüzüğünü çıkarıp almış. Sonra geldiği gibi sessizce çıkıp gitmiş. Terasa çıkınca çekiçle göğsüne vurmuş, yukarı yükselmiş. Yükselince arkasına koymuş, yere inip dedenin yanına dönüp yatmış.

Padişahın kızı sabah kalkınca elini yüzünü yıkarken altın yüzüğünün olmadığını görmüş. Nerede olduğunu bilemeyince şaşırılmış.

Delikanlı sabahleyin ihtiyarla birlikte yemeğini yiyip işe çıkmış. Kendisi bahçeyi süpürse de aklı kızdaymış. Ne zaman gece olur acaba diye beklemeye başlamış. Gece olunca dün geceki gibi gece ortasında uçarak kızın yanına varmış. Hayran hayran baktıktan sonra kızın sol elindeki gü-

müş yüzüğünü alıp gitmiş. Kız sabah yüzünü yıkarken gümüş yüzüğünün olmadığını görünce çok şaşırılmış. “Nasıl bir hikmet bu?” diye düşünmüş.

Üçüncü gece delikanlı yeniden gelmiş. Görüp bakmaya doyamayınca ne olursa olur diyerek kızı uyandırmak istemiş. Böyle düşünmüş de dikkatlice varıp kızın bileğinden tutmuş.

Kız ürkerek gözünü açmış. Gözünü açınca önünde duran delikanlıyı görmüş. Delikanlı sakince “Güzel korkma, ben geldim.” demiş. Kız öfkelenmemiş. Kız, delikanlıya bakakalmış da “Dün gece ve evvelki gece gelip benim yüzüklerimi sen mi aldın?” diye sormuş.

“Ben aldım.” demiş delikanlı.

“Sen insan mısın yoksa cin peri misin?” demiş kız.

“Ben Allah’ın yardımcısıyım!” demiş bu. Kızın yattığı yer yüksek, aşağıda muhafız duruyormuş. İnsanın gireceği gibi değilmiş. Delikanlı böyle gülerек cevap vermiş. Ne yapsın yani, sihirli çekici mi çıkarırsın!

Padişahın kızı on sekiz yaşında olsa da şimdiye kadar bir delikanlıyı gördüğü bile yokmuş. Babası İnsanlar bakmasın, delikanlıları onu kendileri için seçmesin diye kıza başka bir ev yaptırmış, önüne de muhafızlar koymuşmuş.

Abdurrahman da çirkin delikanlılardan değil, her şeyi tam, çok güzel, çok yakışıklı bir delikanlıymış. Bundan dolayı padişahın kızı bir görüşte ona âşık olmuş. Onlar konuşup geceyi birlikte geçirmişler. Tan atmadan önce delikanlı “Tamam, ben döneyim şimdi.” demiş, dönüp gitmiş. Kız yarın da gelmesi için onu çağırılmış. Zaten delikanlıya da bu gerekmiş. Dördüncü gece delikanlı tekrar gelmiş. Uzun günü çile çekerek geçiren kız uyumadan onu beklemiş.

Delikanlı gelince kız sıçrayıp kalkmış, onu karşılamış. Birlikte oturup konuşmuşlar. Artık bunların elleri ellerinden, gözleri gözlerinden ayrılmıyormuş! Konuşurlarken sabredemeyip sarılıp kucaklaşmışlar, öpüşmeye başlamışlar. Böylece konuşacak sözlerini bitirememişler, sevişip öpüşmeye doyamamışlar. Tan vakti yakınlaşınca delikanlı gitmiş. Kız kalmış. Delikanlının beşinci gelişinde artık bunlar iyice kaynaşmışlar. Ondan sonra her gece vakti delikanlı, kızın yanına gitmiş. Tan atmadan dedenin yanına dönmüş. Böyle bir yıl geçip gitmiş.

İşte bir zaman, kızın kadın öğretmeni kızıdaki değişikliği fark edince telaşlanmaya başlamış. Her gün kızın gündüz vaktinde yemeyip içmediğini, karyolasından kalkmadığını görünce “Hay, bunda bir hikmet var.” diye düşünmüş. Ama ne olduğunu anlayamamış. Epey bir zaman geçince kızın karnının şiştiğini gören kadın daha da çok şaşırılmış. Kız hamileymiş. Kadın öğretmen “Padişaha söylesem mi yoksa söylemesem mi acaba?” diye düşünüp taşınmış. Sonra “Söylemezsem iyi olmaz.” deyip padişaha gitmiş.

Padişahın yanına varınca padişah, hanımı ile çay içiyormuş. Hâl hatır sorduktan sonra kadın “Sultanım ben bir işe çok şaşırıp kaldım. Onu size söyleyemeden yapamayacağım.” demiş.

“Söyle ne oldu bu böyle?” demiş padişah.

“Kızınızın endamında bir şeyler var gibi.” demiş kadın korkarak.

Padişah ile hanımı çok şaşırılmışlar. Kadına sormuşlar da sormuşlar. Sonra padişah ona “Tamam, git. Sen bunu sır olarak sakla, hiç kimse bilmesin.” demiş.

Kadın çıkıp gidince padişah en büyük vezirini çağırtmış. Onunla konuşup fikir alışverişi yaptıktan sonra bahçedeki muhafızları artırmış. Hatta kızın yatak odasının çevresine de bir muhafız koymuşlar.

Abdurrahman bunu bilmiyormuş. Her zamanki gibi çekiciyle göğsüne vurmuş, uçup çatı katına inmiş. İnince kapıyı açayım dediğinde asker onu tutmuş. Delikanlı işin fenalığını sezip askeri açık bir yere sürüklemiş. Abdurrahman da güçlü, asker de pehlivanmış. Böyle birbirlerini tartaklarken terasa çıkmışlar. Delikanlı sihirli çekiçle göğsüne vurunca kendisiyle birlikte askeri de havaya kaldırıp gitmiş. Böyle sürüklenerek uçup giderlerken Abdurrahman’ın ceketinin eteği yırtılmış, asker düşmüş.

Abdurrahman sabah tan atınca bahçeye bakan ihtiyar ile işe çıkmış. Fakat düşen asker yırtılan ceketin eteğini alıp padişaha götürmüş. Gece olanları anlatmış. O zaman padişah, kızını çağırtmış. Veziriyle birlikte onu sorgulamışlar.

“Kim geliyor senin yanına? Doğruyu söyle.” demiş padişahın veziri.

“Bir delikanlı geliyor. Ben ona âşık oldum. O, Allah’ın yardımcısı.” diye kız cevap vermiş.

Sonra kızı çatı katına göndermişler. Padişah ile veziri şehre habercileri çıkarmışlar. “Yarın meydana gidiniz, bir kişi bile kalmasın!” diye bunlar bağırarak gezmişler.

Sabah güneş çıkınca saat sekizde genci de, yaşlısı da, çoluk çocuğu da; halkın hepsi sokaklardan meydana akmış. Meydan tepe bir yerdeymiş. Oradan her yer görünüyormuş.

Vezir doğrulup “Herkes geldi mi?” diye sormuş.

“Geldiler, geldiler!” diye bağırılmışlar.

Bahçe bakıcısı dede “Şehir halkının hepsi geldi, benim bir yardımcım var. O bahçede kaldı.” demiş.

“Onu da alıp geliniz.” demiş vezir. Abdurrahman’ı alıp getirmişler. Onun ceketinin eteği yokmuş. Kopan etek parçasını onun elbisesine koymuşlar, parça onunkiymiş. Bu arada padişahın kızını da alıp getirmişler. Alıp gelmişler de Abdurrahman’ın yanına koymuşlar. Bunların ikisi yan yana durmuşlar. İkisi de o kadar güzelmış ki, hatta baktığında gözler kamaşuyormuş!

Öfkesi yüzünden okunan padişah onlara daha fazla bakmayıp “Yarın saat sekizde yeniden meydana toplanılacak! İşte bu ikisi halkın önünde asılıp öldürülecek!” diye emir vermiş.

İki asker, delikanlı ile kızı alıp gitmiş. Onları iki ayrı odaya koymuşlar. Ortadaki duvarda da küçükçe bir bağlantı varmış. Kız buradan uzanıp bakmış da Abdurrahman’a “Ey delikanlı! Sen bir kulun sevgili çocuğusun, benim için helak olacaksın.” demiş.

“Hayır, ben helak olmayacağım. Benim için padişahın öz kızı, sen helak olacaksın.” demiş Abdurrahman.

“Ne yapabiliriz ki kaderimiz böyleymiş.” demiş kız ağlayarak.

“Ağlama canım, beni dinle. Yarın meydana halk toplanınca ikimizi ayrı yerlere koyarlar. Bu sırada sen babandan ‘Baba, sen bizi beraber öldürt. Ölmeden önce bir iki kelime konuşmamıza izin ver.’ diye istekte bulun. O, öz çocuğunun isteğini geri çevirmez. O izin verince sen gelirsin ve benim boynuma yapışırın. Böyle yaparsan biz ikimiz kurtuluruz.” demiş.

İki karanlık odada iki genç yürek birbirlerini böyle teselli etmişler. Gece bitmiş, tan atmış. Padişahın fermanı gereği söylenen vakitte halk

yeniden meydanda toplanmış. Delikanlı ile kızı da buraya alıp gelmişler. Darağacının altında ikisini iki ayrı yere koymuşlar. Bunlara acıyan halk meydanda ağlıyormuş. Lakin ne yapsınlar, hiç kimse padişahın emrine karşı çıkamıyormuş.

Bu sırada padişahın kızı babasının yanına gelmiş de “Baba! Bizi beraber öldürt. Ölmeden önce hiç olmazsa bir iki söz konuşmamıza izin ver.” diye yalvarmaya başlamış.

Padişah nasıl olduysa merhamete gelip izin vermiş. Sonra padişahın kızı gelmiş, delikanlının boynundan yapışmış. Delikanlı cebinden sihirli çekici çıkarıp göğsüne vurmuş. Bunlar birbirlerini sıkıca kucaklamışlar. Uçarak bulutları aşip gitmişler. Bunu gören meydandaki halk homurdanmaya başlamış.

Onlardan kimileri “Bu yoksa gerçekten de Allah’ın yardımcısı mı acaba?” demiş.

Kimileri de “Yoksa melek mi acaba?” demiş.

Kucaklaşarak göğü aşan delikanlı ile kız uçmuşlar da uçmuşlar. Artık yer de görünmüyormuş. Gün kararmaya başlayınca kız, delikanlıya “Abdurrahman artık yere inelim.” demiş. Abdurrahman çekiçle arkasına vurunca bunlar yavaş yavaş büyükçe bir köyün üç dört kilometre yakınına inmişler.

Güneşin batacağı sırada bunlar köye varmışlar. Kız “Abdurrahman, doğum vaktim yaklaşıyor. Çabucak en baştaki eve girelim.” demiş.

Delikanlı en baştaki eve varınca izin isteyip içeri girmiş. Burada ihtiyar bir çift oturuyormuş. Abdurrahman hâl hatır sorduktan sonra “Nine, dede biz yolcu kişileriz. Dışarıda ailem var. Bir on gün kadar burada kalmamız için bize yer verebilir misiniz?” demiş.

Nine “Nerede senin ailen?” diye sormuş da koşarak çıkmış. Kıza “Haydi çocuğum haydi, eve.” demiş. Sonra ihtiyar kadın çabucak keçe yorganlarını kapının önüne sermiş. İhtiyar adam ile delikanlıyı kovmuş. Onlara “Gidin, dışarı çıkın.” demiş.

Bunlar çıkınca kız, bir erkek çocuğu dünyaya getirmiş. Nine, çocuğun ebesi olmuş. Hem bebeğe hem anneye baktıktan sonra onları uyutmuş. Sabah olunca nine çıkmış, delikanlıyı uyandırmış. Ona “Oğlum kalk, müjde, oğlun oldu.” demiş.

“Nine, müjdeliğin bir havluyla bir gömlek.” demiş Abdurrahman. Müjdelik için ne vereceğini söylemiş.

Sonra bunlar eve girip çay içmişler. Kız çarşafının içinde yatıyormuş. Abdurrahman “Dede, bu taraflarda ne gibi haberler var?” diye sormuş.

İhtiyar “Oğlum, bizde şöyle haberler var. Padişahımız pek heybetli bir kişiydi, ölüp gitti. Padişahın bir oğlu kaybolmuştu. O kaybolan oğlan dönüp gelse padişahımız olur diyorlar. Yalnız padişahın oğlundan hiçbir haber yokmuş. Bunun için halk ‘Acaba şimdi kim padişah olacak?’ diye korkuyla bekliyor.” demiş.

Sonra Abdurrahman çıkıp gitmiş de çocuğuna gömlek, pantolon, yorgan almış. Nineye de müjde verdiği için bir gömlekle bir havlu almış. Parası çok olunca şeker de et de somun ekmeği de almış. Hepsini yükleyip dönmüş. Nineye gömlekle havlusunu vermiş. Nine çok sevinmiş. Tatlı tatlı yiyecekleri görünce dedenin gönlü bir hoş olmuş. Böyle beş altı gece uyuyunca kız biraz kendine gelip ayağının üstüne basmaya başlamış.

Bir gece Abdurrahman hanımını dışarı alıp çıkmış da ona “İşte, ben de senin gibi padişah çocuğuyum! Babam, ben çıkıp gidince padişah olmuş, şimdi ölmüş. Dönüp tahta oturmak gerek...” demiş.

Bunlar konuşmuşlar, akıl yürütmüşler. Kız “Öyleyse bir haftamız bile yok.” demiş.

Abdurrahman “Biz çocuğu götürmeyelim. Nine kabul ederse ona bırakıp gidelim.” demiş.

Abdurrahman her gün etini, soğanını, başka ihtiyaçları getirmiş. Bunların hiçbir şeye ihtiyaçları yokmuş. Böyle bir hafta on gün geçince sabahleyin çay içtikleri sırada Abdurrahman söze başlayıp “Nine, biz yolcu kişileriz. Böyle olunca bizim yeni doğmuş bebeği yürüyerek götürmemiz çok sakıncalı. Siz razı olursanız biz onu size bırakalım.” demiş.

Nine “Bırakın, bırakın! Ben ona sizden daha iyi bakarım.” demiş.

Bir gün şöyle akşama doğru onlar gitmek için toplanmışlar. Abdurrahman masaya bir avuç altın bırakarak “Nine, bunlar çocuğa bakmak ve okutmak için. Çocuğa bakıp onu okutun.” demiş. Bir avuç daha altın koyarak “Bunlar da çocuğa bakacağınız için size.” demiş.

Vedalaştıktan sonra bunlar yaya olarak yola çıkmışlar. Şimdi güneş de batmak üzereymiş. Köyden aşağı yukarı iki kilometre kadar gidince

hanımı delikanlının boynuna sıkıca sarılmış. Delikanlı çekiciyle göğsüne vurmuş. Sonra bunlar uçup gitmişler. Daha önceki gibi bulutları aşır pek çok yeri geçince bunlar Abdurrahman'ın babasının evinin önüne inmişler. Annesi koşarak dışarı çıkmış, oğlunu tanımış. Bunlar ağlamışlar, sonra eve girmişler. Türlü haberlerle geceyi geçirmişler.

Sabahleyin vezirler toplanmış. Abdurrahman hepsiyle görüşüp tanışmış, onlara geri döndüğünü söylemiş. Vezirler padişahın kayıp oğlunun döndüğünü halka haber vermişler. Sonra büyük bir meclis toplayıp Abdurrahman'ı padişah seçip tahta oturtmuşlar.

Tamam, burası bekleyedursun. Şimdi ninede kalan bebeğe dönelim. Abdurrahman mollaları toplayıp oğluna Mansur ismini koyup gitmişmiş. Oğlanı nine ile dede iyi bir şekilde yetiştirmiş, yedi sekiz yaşlarına gelince okula vermişler. Oğlan okumada çok zekiymiş. Her şeyi öğrenmeye çalışıyormuş. Artık o, on iki on üç yaşına gelmiş. Dede ile nineye anne baba diyormuş.

Bir vakit Mansur'a yaramaz bir çocuk tutmuş da "Sen serserisin ki!" demiş. Mansur buna gücenip dönmüş de bu sözü babasına söylemiş.

İhtiyar "Sen ne diye serseri olasın, serseri falan değilsin sen." demiş. Nine ile dede Mansur'u birlikte teselli etmişler.

Ertesi gün o yılşık çocuk yeniden aynı şeyleri söylemiş. Mansur dönüp bu olayı dede ile nineye söylemiş. Kendi de bu işte bir iş var diye bir şeyler sezmeye başlamış. Şimdi hâl böyle olunca dede ile nine de düşüncelere dalmışlar. "Bu nasıl olsa bir zaman sonra öğrenecek, bizim söylememiz daha hayırlı olur." demişler, Mansur'a bu sırrı söylemeye karar vermişler.

Bir gün yemeğe oturduklarında "Oğlum, biz sana doğrusunu söyleyelim. Evet oğlum, biz senin baban ile annen değiliz. Senin baban ile annen burada misafir olmuşlardı. Sen bizim evde dünyaya geldin. Annen sana bir hafta on gün kadar sütünü emdirdi. Sonra onlar bizim yola çıkmamız gerek diyerek seni bize bırakıp gittiler. Biz kabul edip aldık." demiş dede ile nine.

"O zaman siz benim babam ile annem olmuyorsunuz ki." demiş Mansur.

"Öyle." demiş dede ile nine.

"Öyleyse siz bana izin verin. Ben babam ile annemi arayıp bulayım." demiş delikanlı, onlardan izin istemiş.

Dede ile nine “Sen daha çok gençsin.” diyerek Mansur’u vazgeçirmeye çalışsalar da Mansur diretince razı olmuşlar.

Dede ile ninenin rızasını alınca delikanlının yola çıkacağı gün gelmiş. Abdurrahman’ın bırakıp gittiği para daha bitmemişmiş. Paranın kalanını nine getirip masanın üstüne koymuş da “Oğlum bu babanın bırakıp gittiği para, az da olsa al.” demiş. Mansur önce almamak için tartışsa da dede ile nine çok zorlayınca parayı alıp cebine koymuş, teşekkür edip evden çıkmış.

Mansur pek güzelmiş, hatta babası ve annesinden de daha güzelmiş. Şimdi on altı on yedi yaşlarında bir delikanlıymış. Mansur bildikleriyle bir öğretmen derecesindeymiş. Ona hayran olmayan kişi yokmuş. Genç gelinler, kızlar, iç çekip duruyorlarmış. Bundan dolayı mı yoksa başka bir sebepten mi işte Mansur köyden gitmek için hazırlanınca bütün ihtiyarı, genci onu geçirmek için yola çıkmışlar. Köyden iki kilometre çıkıncaya kadar dedeler, nineler, kız, erkek akranları onu yolcu edip ağlamışlar.

Mansur at ile değil yürüyerek gitmiş. Yükü falan da yokmuş. Gide gide köyleri, şehirleri geçmiş. Delikanlının güzelliğine köy halkı olsun, şehir halkı olsun; her yerde hayran kalıp onu yolcu ediyorlarmış. Bu şekilde giderken Mansur büyük bir şehre varmış. Şehre girince kızlar onun yakışıklılığından gözlerini alamamışlar, onun arkasından gitmişler. Delikanlı etrafına bakmış da ne yapacağını bilemeyip utandığından bir mağazaya girmiş. Mağazada alış veriş yapanlar bakakalmış, mağaza sahibi durup kalmış. Mansur mağazaya girince onun arkasından halk da girmiş. İş olsa da olmasa da diğeri öbürüne soruyormuş. Onu bunu alıyorlarmış ama gözleri sürekli delikanlıdaymış. Bu durumu gören mağaza sahibi “Hay, bu delikanlı bende satıcı olarak çalışsa kötü giden işlerim düzelirdi!” diye düşünmüş.

Ona buna baktıktan sonra delikanlı çıkıp gitmiş. Ardından başkaları da çıkmış. Mağazanın içinde hiç kimse kalmayınca mağaza sahibi koşmuş. Mansur’a seslenip “Delikanlı, haydi bize gidelim. Yemek yeriz!” demiş.

Mansur yolda acıktığı için hayır dememiş. Mağaza sahibinin evi bu mağazanın arkasındaymış. Bunlar eve girmişler. Kızlar ah çekmişler, delikanlılar kıskanmışlar. Mağazanın karşısında durup kalmışlar.

Ev çok büyükmüş, dışı da güzelmiş, içinde de çok eşya varmış. Salona girince tabandan tavana kadar büyük bir ayna varmış. Duvarların boyu kadar olmasa da acayip büyük perdeler, odanın ortasında masa, sandalye-

ler, daha birçok şey varmış. Hepsi de parlayıp duruyormuş. Bunlar girince masaya sofraya bezi sermişler, yemek getirmişler.

Bunlar yemeğe oturunca Mağaza sahibi “Delikanlı, sen bende satıcı olarak çalışır mısın?” demiş.

“Neden olmasın?” demiş Mansur.

“Çalışmak için ne kadar istersin?” diye sormuş mağaza sahibi.

“Yüzde hesabı ile ödersin.” demiş delikanlı.

Bunlar böyle anlaşmışlar. Mağaza sahibi üç gün dinlenmesi için ona izin vermiş. Hamama girip temizlenmesini ve şehir halkıyla tanışmasını istemiş. Üç gün geçince onu mağazada satıcı olarak işe başlatmış. Delikanlı satış işine hemen başlamış. İşi olan olmayan sürekli mağazaya gelip gerekli gereksiz onu bunu almaya başlamışlar. Önceki satıcı mal taşıyıp güçlkle satılacak malları yetiştirmiş. Mağaza sahibinin bundan başka dört mağazası daha varmış. Bu mağazaların gelirini şimdi bu mağaza tek başına kazandırıyor.

Bir gün mağazaya güzelce bir kız gelmiş. Giyiniş kuşanmış bu, yanağına boya sürmüş. Tırnaklarını boyamış. Kendi de gülüp duruyormuş. Bunun gözleri oynuyormuş. Mansur’dan on akçelik kırmızı ruj istemiş.

Kız cüzdanına bakmış da “Eh delikanlı, paramı unutmuşum. Ürünü sen bana ver, parasını sonra getiririm.” demiş.

Delikanlı aldanmayıp “Aldığımı şuraya ayırıp koy, parayı getirince alırsın.” demiş.

Kız “Yoksa sen beni yalancı diye mi düşünüyorsun, ben vezirin kızıyım. Bir saate parayı yetiştiririm, ver şimdi!” demiş.

Delikanlı ne yapsın “Aha, vezirin kızı mı acaba?” diye düşünmüş de aldığı ürünü kıza vermiş. Bir iki saat geçmiş, kız daha gelmemiş. Mansur öğle yemeğini yiyormuş. Yedikten sonra yeniden satış işine başlamış. Kız daha da yokmuş, gelmemiş! Mansur akşam olunca mağazayı kapatmış, vezirin kızını aramaya gitmiş.

Vezirin evine geldiğinde kız hiçbir şey olmamış gibi evde oturuyormuş.

Delikanlı “Sen sözünde durmayan biriyimisin, genç hanım! Şimdiye kadar kaç saat geçti ama parayı getirmedin. Niye böyle yalan söylüyorsun?” demiş.

“Orada benim param vardı. Bilerek sana vermedim. Benim yanıma gelsin, dedim.” demiş. Sonra küçükçe bir çantadan onluğu çıkarıp Mansur’a vermiş. Kendisi yılan gibi kıvrıla kıvrıla kahkaha atmış. En sonunda delikanlının önüne gelip durmuş da “Delikanlı, bana asker çocuklarından da memur çocuklarından da çok görücü geliyor. Hiçbirini beğenmedim ama sana bir görüşte âşık oldum. Biz tanışalım. Sen nasıl düşünüyorsun?” diye kız en sonunda sormuş.

Mansur “Sen vezir kızı, ben alt tarafı bir satıcıyım. Böyle olunca biz nasıl tanışıp da birlikte olabiliriz? Bu mümkün değil.” demiş.

Kız “Ben bunu düşünmem. Eğer sen razı olursan işte bu evin temelinden senin kaldığın evin temeline kadar tünel açtırırım.” demiş.

“Öyleyse olsun bakalım, haydi açtır.” demiş delikanlı da dönüp gitmiş.

Çok bir zaman geçmeden vezirin kızı yeraltından bir yol açtırmış. Mansur’un odası ayırmış. Orada yiyip, orada uyuyormuş. Yol açma işi bitince gece kızın yanına gelmesi için delikanlıya haber gelmiş.

Gözü bağlanan delikanlı evin kapısını içeriden kilitlemiş de fener alıp zemindeki yola inmiş. Fenerini yakıp bu yoldan gitmiş. Gide gide vezirin evinin zeminine varmış. Vardığında kız bodrumu açıp beklemekteymiş. Delikanlıyı görmesiyle elinden çekip yukarı çıkarmış. Salonu geçip ikisi bir odaya girmişler. Burada her türlü yiyecekte hazırlanmışmış. İçecek de varmış.

Mansur’a âşık olan vezirin büyük kızımıymış. Onun iki kız kardeşi de varmış. Bunlar yiyip içip dördü birlikte oturmuşlar. Mansur okumuş bir delikanlı olduğundan konuşkanmış. Güzel sözler söyleyip tuhaf şeyler anlatıp kızları güldürmüştü.

Böyle bir zaman oturduktan sonra delikanlı dönmek için hazırlanmış. O zaman vezirin ortanca kızı “Eniştem, bana bir erkek arkadaş getir hele!” demiş.

“Tamam, getiririm.” demiş Mansur.

Mansur ertesi gün mağazadan öğle yemeği için eve gelmiş, yemeğini yemekteymiş. O sırada sokaktan Abdurrahman padişah geçiyormuş. Delikanlının iki penceresi sokağa bakıyormuş, pencereler açıkmiş. Abdurrahman, delikanlıyı görmüş. “Ne yakışıklı bir delikanlı? Dur, onu görüp çıkayım.” demiş. Mansur’un yanına gelmiş, hâl hatır sormuş. Mansur onu

yemeğe buyur etmiş. Yalnız onun padişah olduğunu bilmiyormuş. Konuşmaya dalmışlar.

Mansur “Haydi delikanlı, gece ben seni bir yere götüreyim, gelir misin?” demiş.

Abdurrahman düşünmüş de “Uzak değilse gelebilirim.” demiş.

“Yok, yakın yakın.” demiş Mansur. Padişah kabul edince “O zaman sen akşam benim yanıma gel, birlikte gideriz.” demiş Mansur. Sonra padişahı yolcu etmiş.

Akşam olup karanlık çökünce padişah gelmiş. Mansur fenerini yakıp bodrum katını açmış. Padişah “Bu beni nereye götüreceksin?” diye beklerken, Mansur feneri tutup önden inmiş de “Haydi in!” diyerek Abdurrahman’ı çağırmış. Böyle deyince padişah da inmiş.

Şimdi bunlar yeraltındaki yoldan gitmişler. Mansur önden, padişah da onun arkasından gitmiş. Vezirin evine varınca kızlar onları beklemekteymiş. Çabucak onları çekip çıkarmışlar. Salonu geçip yemek odasına girmişler. Masanın üstü türlü türlü yiyecek ve içeceklerle doluymuş. Kızlar gürültü ederek gelip döne döne yürüyorlarmış. Bunlar oturup yemeye içmeye başlamışlar. Büyük kız ile ortanca kız kendi delikanlılarına ikramlarda bulunmuş. İkrâm edilince padişah da yemiş. Mansur da dün geceki gibi değişik değişik şeyler anlatıp kızları güldürmüştü. Padişah da gülmüştü. Kendisinin delikanlılık çağlarını aklına getirip of çekmiş. Lakin bir şey sezdirmemiş. Ne olacak acaba diye daha da oturmuş.

Böyle yiyip içip, gülp oynadıktan sonra delikanlılar bodruma inip gitmişler. O sırada vezirin küçük kızı “Eniştelere, bana bir arkadaş getirin hele!” demiş.

Mansur “Tamam, getiririz.” demiş.

Dönünce Mansur, padişaha “Delikanlı, diğer kıza arkadaş getirebilir misin acaba? Sen bulursan ben başkasını bulmayayım.” demiş.

“Tamam, getiririm.” demiş padişah.

Padişah dönmüş. Sabah olunca vezirine “Sakalını bıyığını kes, üstüne başına yeni elbiseler giy. Bu akşam seni bir yere götüreceğim. Yalnız sen öfkelenmeyeceksin. Eğer öfkelenirsen başını kestiririm.” demiş.

Vezir “Senin götürdüğün yerde ben niye öfkeleneyim. Yok, öfkelenip işi bozmam sultanım. İstedığın yere götür haydi.” demiş.

Akşam olunca padişah veziri ile Mansur’un evine gelmiş. Mansur sözü uzatmayıp fenerini almış, bodrum katına inmiş, onlara da inmelerini söylemiş. Mansur fener ile aydınlatıp en önden, onun arkasından padişah, en arkadan vezir gelmiş. Vezir “Vah vah, böyle nereye gidiyoruz, bu ne iştir acaba?” diye düşünerek gidiyormuş. Lakin padişahтан korktuğundan bir söz söyleyememiş. Bunlar varacakları yere ulaşmışlar. Kızlar bodrumu açıp onları beklemekteymiş. Onların takkeleri görününce ellerini uzatıp her birisi kendisininkini çekip çıkarmış. Önce Mansur ile büyük kız, onların ardından padişah ile ortanca kız, en son olarak vezir ile küçük kız el ele tutuşarak yemek odasına geçmişler.

Bunlar şimdi altı kişi olmuşlar. Yiyecek çok, türlü türlü içecekler de varmış. Her birinin önünde gümüş kaşıklar, şingirdayıp duran kadehler varmış. Kızlar döne döne yürüyor, birbirlerine bakarak gülüyorlarmış. Cilve yapıyorlarmış şimdi, her birinin delikanlısı olduğundan seviniyorlarmış!

Vezir kendi evine, kızlarının yanına gelip girince hayretler içinde kalmış. Padişahтан korktuğundan sessizliğini korumuş. Kızlar babalarını tanımamışlar. Vezir, sakalını bıyığını kesince gececek bir delikanlı olmuş!

Bunlar yemeye içmeye başlamışlar. Mansur bir şeyler anlatıp güldürmüş ama vezirin içinde öfke kaynıyormuş. Ama ne yapsın, bir ses bile çıkaramıyormuş. Böyle oturlarken büyük kız, Mansur’u kendi odasına alıp gitmiş.

Ortanca kız da padişaha “Haydi, benim odaya geçelim.” demiş.

“Yok, bugün sabredelim.” demiş Abdurrahman.

Küçük kız da babasına sokuluyormuş. Vezir kalkıp her gitmeye çalıştığında padişah parmağı ile tehditkâr bir şekilde işaret edip onu yerine oturtturuyormuş.

Bu şekilde Mansur’un çıkmasını beklemek onlara çok mu dokunmuştur, orasını Allah biliyormuş. Mansur, vezirin büyük kızı ile el ele yeniden yemek odasına girince bunlar gitmek için davranmışlar. Kızlar “Yarın da geliniz.” diyerek kalmışlar.

Gece boyunca öfkesi kabaran vezir uyuyamayıp sabahleyin erkenden padişahın yanına gelip “Padişahım sultanım! Siz gece beni nereye götürdünüz, ne gösterdiniz?” demiş

“Belki sen kendin anlatırsın. Niçin senin kızların erkek toplayıp edeplerini bozuyorlar, yasalara uymayan işler yapıyorlar?” demiş padişah, ve-

zirinin gözlerinin içine baka baka. Padişah böyle deyince vezir cesaretini kaybetmiş.

“Ey padişahım sultanım, benim zihnim daraldı. Bu işin çaresini kendin bul.” demiş.

Padişah “Çaresi şu, senin üç kızını delikanlı ile birlikte darağacında asmak gerek!” demiş.

Vezir ne yapsın, padişahın bu emrini onaylamış. Şimdi atlılarla şehirde haber salmışlar. Padişahın atlı habercileri “Meydana gidiniz, meydana! Hiç kimseler kalmasın!” diyerek her sokakta bağırarak dolaşıyormuş.

Halk, bir bu sokaktan bir diğer sokaktan gelerek meydana akmış. Mansur bir şey anlamayıp satış işine devam etmiş. Bir vakit iki asker gelmiş, Mansur’u alıp meydana gitmiş.

Mansur’u iki yanından iki asker tutup getiriyormuş. Şimdi bunlar padişahın sarayının yanından geçecekmış. Padişah vezirleri ve generalleriyle sokak kapısının önünde konuşuyormuş. Padişahın hanımı pencereyi açınca Mansur’u görmüş. “Ay, yakışıklı delikanlıyı asıp öldürecekler şimdi. Görünüşü nasıl da padişaha benziyor.” demiş, koşarak sokağa çıkmış. Koşup onları durdurmuş.

Mansur’un önüne geçip “Nasıl bir günah işledin, yazık olacak sana yakışıklı delikanlı! Baban, annen var mı? Hangi taraflardansın sen?” diye sormuş. Delikanlı o zaman anlamış ölüm cezasına çarptırıldığını ama padişahın hanımına bir söz bile söylememiş. Başını çevirip öylece bakıyormuş. Padişahın hanımı yeniden önünde durup tekrar sormuş.

Sonra Mansur başını kaldırmış da kadının gözüne bakarak “Abla, ölsem benim kaygılanacak kimsem yok. Babam ile annem bir köyde misafir olmuşlar. O köyde ben dünyaya gelmişim. Beni bir dede ile nineye bırakıp gitmişler. Herhâlde ondan sonra beni hepten unutmuşlar. Belki de ölmüşlerdir. Beni gelip almamışlar...” demiş.

Mansur böyle söyleyince padişahın hanımı feryat ederek ağlamaya başlamış. Delikanlı şaşırıp kalmış. “Abla, ne oldu size, niye ağlıyorsunuz?” diye sormuş.

Padişahın hanımı konuşmamış. Mansur’u yanına almış da padişahın yanına dönmüş. Kendisi hâlâ ağlıyormuş. Bembeyaz mendiliyle gözyaşlarını silmiş. Bunu gören padişah şaşırıp kalmış, onlara doğru gitmiş.

Diğerleri de gelir gelmez padişahın hanımı “Sorup soruşturmadan kendi çocuğumuzu az daha öldürecektin! İlk önce araştırmak gerek.” demiş.

Padişah “Sen hangi vilayettensin?” diye sormaya başlamış.

“Ben falan vilayetin, falan ilinin, falan köyündenim. Babam ile annem misafir olmuşlar. Ben dünyaya gelince o köydeki bir dede ile nineye beni bakmaları için bir avuç altın bırakıp gitmişler...”

Mansur böyle söyleyince padişah onun sözünü kesmiş de “Haydi, hükûmet binasına girelim, gerisini orada anlatırsın.” demiş. Mansur’u alıp içeri girmiş. Delikanlı iğnesinden ipliğine kadar her şeyi anlatınca padişah, onun öz oğlu olduğuna inanmış. Delikanlıya git işine deyip göndermiş de vezirlerini tekrardan mahkeme meclisine toplamış.

O vezir, padişaktan öç almaya bakıyormuş ama diğerleri padişaha karşı bir söz söyleyememişler. Buraya padişahın hanımı girip çıkıyormuş. “Çocuğumu öldürtmem.” demiş. Padişahın kendisi de kendi gençlik çağlarını düşünüp oğluna acımış. Sonra padişahın hanımı “Çocuklar yapmış bir gençlik, nikâh kıydıralım.” deyince bu söze katılmışlar. Mansur ile vezirin büyük kızına nikâh kıyılması konusunda anlaşmışlar.

Sonra nikâh kıydırıp otuz gün düğün yapıp, kırk gün oynamışlar. Mansur, vezirin damadı olmuş. Hiç akıllarında yokken kavuşan iki sevgili hâlâ da orada yaşıyor diye bir dede bana söylemişti. Gerçek midir, boş mudur? Kendim varıp görmedim, düğünlerinde bulunmadım.

3.37.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 37

D1531-12. Magic hammer gives power of flying / *Sihirli çekicinin uçma gücü vermesi* (MEK) BOM: 37

D1209.4. Magic hammer / *Sihirli çekiç* BOM: 37

D1193. Magic bag (sack) / *Sihirli torba (kese)* BOM: 37

D1451.2. Inexhaustible bag (sack) furnishes money / *Torbanın bitip tükenmek bilmeyen para sağlaması* BOM: 37

F772.1.2. Tower reaches moon / *Kulenin aya ulaşması* BOM: 37

3.38. HALAMBAY

3.38.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda bir nine ile bir dede yaşıyormuş. Dede çok korkakmış. Gece dışarıya çıktığında nineyi yanına alıp öyle çıkarmış. Dede bir gece nineyi yanına alıp dışarı çıktığında bir sıçanın üstüne basmış. Sıçan gebeymiş. Dede basınca farenin içinden on iki yavrusu çıkmış.

Dede vurmuş da “Kadın bir mucize var. Çabucak mumu yak.” diye bağırılmış. Nine mumu yakmış. Bakmışlar ki bir sıçan ölü hâlde yatmaktadır.

“Ey ihtiyar, bu sıçan gebeymiş. On iki yavrusu çıkmış.” demiş ihtiyar adamın eşi.

“Ey kadın, ben yok yere korkmuşum. Kendim korkak olsam da bir başışımla on iki hayvan öldürürüm. O zaman ben ne diye korkuyorum?” demiş ihtiyar adam.

Bu ihtiyarın ismi Halambay imiş.

“Ben kahramanlığımı yazayım hele!” demiş Halambay. Halk görsün diye bir kâğıda da “Bir ayak basışıyla Halambay bahadır on iki hayvan öldürdü!” yazmış.

Bir gün Halambay kırlara çıkmış. Giderken ona üç dev^{G0} rastlamış. Devleri görünce Halambay yaptığı bahadırılığı yazan kâğıdı başucuna koymuş. Sonra uyumuş numarası yapıp yatmış.

Devler onun yanına gelip durmuşlar. Halambay’ın yazdığı yazıyı görünce kendi aralarında “Bu olağanüstü bir kahramanmış! Bize arkadaş olur mu acaba?” diye konuşmaya başlamışlar. Halambay uyumuş numarası yapıyormuş.

“Halambay bahadır, Halambay bahadır!” diye devler bağırılmışlar. Üçüncü kez bağırıldıklarında bu uyanmış da “Öff, çok uyumuşum ya.” demiş.

“Haydi dede, bizimle gel.” demiş devler.

Dede hiçbir şey demeden kalkıp devlerin arkasından gitmiş. Epeyce gittikten sonra devler bir yerde durmuşlar. Altmış deve derisinden dikilen tulumu dedeye verip onu su almaya göndermişler. Dede tulumu güçlkle alıp gitmiş. Bir göle varıp tulumu doldurmuş ama o nasıl götürsün bunu? O

kim, bu tulumu yerinden oynatmak kim! Dede bu işin içinden çıkmak için bir hile düşünmeye başlamış. Onun belinde baltası varmış. Baltasını alıp gölün etrafını baltalamaya başlamış.

Beklemekten sıkılan devler gölün olduğu yere gelmişler de “Ya Halambay bahadır, sen niçin bu kadar geç kaldın?” demişler.

“Bu su yetmez. Göldeki suyu tamamıyla alıp geleyim diye düşünüyorum.” demiş dede.

“Yok yok, bu su yeter.” demiş devler de tulumu sürükleyerek alıp gitmişler.^{G501} Dönüp bakmışlar ki suyu kaynatmak için odun yokmuş.

“Git odun getir!” diye altmış kulaçlık urgan verip dedeyi ormana odun almaya göndermişler.

Dede odunu kesmiş. Altmış kulaçlık urganla odunları bağlamış. Yalnız sürükleyip götürmeye gücü yetmemiş. Yeniden baltasını alıp ormanı baltalamaya başlamış.

Devler dayanamayıp oraya gelmişler de “Halambay bahadır, sen ne yapıyorsun?” demişler.

“Bu odunlar yetmez ki! Ormanın hepsini alıp geleyim diye düşünüyorum.” demiş dede.

“Yok bu yeter.” demiş devler de odunları sürükleyerek alıp gitmişler. Dönünce yemek pişirip karınlarını doyurmuşlar.

Biraz sonra yola çıkmışlar. Giderlerken dede “Haydi dostlar köye yaklaşık. Bizde misafir olun.” demiş.

Devler kabul etmişler. Devleri arkasına alıp dede evine gelmiş de “Hanım, ben misafir alıp geldim. Yemek pişir.” demiş.

“Ne ile yemek pişireyim, et yok ki!” demiş hanımı.

“Ne pişireceğim de ne demek oluyor? Baba devin başı var. Anne devin döşü var. Onlar yetmezse bak üç dev alıp geldim. Onları kesip koy.” demiş dede.^{G572-1}

Bu devler korkularından dedenin evinin iki köşesini yıkarak kaçıp gitmişler.

“Ey kadın ben kendim korkak olsam da ismim bahadırların safında yer alıyor. Bu hileyi bilmesem devler çoktan beni yemişlerdi.” demiş dede hanımına.

3.38.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 38

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 38

G501. Stupid ogre / *Aptal dev* BOM: 38

G572-1. To overawe the ogre by the trick of cooking / *Devi, kesip pişirme hilesiyle korkutma* (MEK) BOM: 38

3.39. KİLTEY MERGEN

3.39.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda yaşayan Kiltyey Mergen adında bir avcı varmış. Onun bir çelik kılıcıyla akbaş cinsi bir köpeği varmış. Babası ile annesi uzun zaman önce vefat etmişmiş. Kiltyey Mergen'in kardeşi onun elinde büyümüş.

Kiltyey Mergen bir gün ava çıkmış. Gitmeden önce "Hılıv, kediye vurma. Kediye bir şey olabilir." diye kardeşini uyarılmış.

Kardeşi, ağabeyine yemek hazırlamak istemiş. O sırada bir şeylere kızıp kediye vurmuş. Kedi huysuzlanıp ocağın yanında duran ibriği devirmiş. Su dolu ibrik dökülünce ocaktaki ateşi söndürmüştü. Kız yemek hazırlayayım dese ateşi sönmüşmüş, çok tasalanmış. Şu etrafta duman tüten bir yer var mı diye evin başına çıkıp bakmış. Uzak bir yerde duman gibi bir şey görmüş. Kız bir ocak küreği alıp duman tüten tarafa doğru gitmiş. Duman tüten yere varınca küçük bir ev bulmuş. Evin bacasından duman çıkıyormuş. Kız eve girmiş. Minderde beyaz saçlı ihtiyar bir nine oturmuş. Kız korksa da nineye hâl hatır sormuş.

"Ey çocuğum, nereden geldin? Hangi ihtiyacın seni buraya getirdi?" diye nine sormuş.

"Nineciğim, ateş aramak için gelmiştim. Ateş verebilir misin acaba?"

"Tabi çocuğum. Ben sana ateş veririm. Sen dönerken yolda şu külü döke döke git, şu ateş çubuklarını da yere sapla. Ben sana yarın başıma baktırmaya gelirim." demiş nine de kıza ateş, bir kova kül ile ateş çubukları vermiş. Kız yol boyunca külü dökerek, ateş çubuklarını yere saplayarak gitmiş. Dönünce ağabeyine yemek hazırlamaya başlamış. Ağabeyi avdan dönmüş. Kız, nine hakkında ağabeyine hiçbir şey söylememiş.

Ağabeyi sabah kalkıp tekrar ava gitmiş. Onun gitmesinin üzerinden biraz zaman geçince nine türkü söyleye söyleye gelmiş.

“Kiltey Mergen evde mi?

Çelik kılıcı kınında mı?

Akbaş köpeği bağlı mı?” diye mani düzmüş.

Kız da nineyi karşılamış.

“Kiltey Mergen evde yok,

Çelik kılıcı kınında yok,

Akbaş köpeği yerinde yok.” diye mani düzmüş.

Sonra “Nineciğim gelmiş. Lütfen buyurun, başköşeye geçin. Semaver koyayım.” demiş, nineyi eve almış.

Sonra nine “Tamam çocuğum. Semaver koyup zahmet etme, vaktim de yok. Başıma baktırıp döneceğim.” demiş de başını kızın topuğuna koymuş. Kıza başını baktırmış. Nine kıza başını baktırayım diye sezdirmeden kızın iliklerindeki yağı emmiş.^{G262.1-4} Emmiş emmiş, Kiltey Mergen avdan dönmeyen önce çıkıp gitmiş. Kız böyle her gün ninenin başına bakmış. Nine de onun iliklerindeki yağı emmiş. Kız günden güne zayıflayıp sararmaya başlamış.

Günlerden bir gün ağabeyi “Hılıv, ne yaptın da yüzün böyle hüznü? Sen çok zayıfladın.” diye sormuş.

Kız “Öyle, ben de bilmiyorum. Şaşıp kaldım şimdi. Bir gün kedime vurdum. Kedi ocağın önünde duran ibriği döküp ocağın ateşini söndürdü. Sonra ben bir yerlerde duman tütüyor mu diye evin başına çıkıp baktım. Duman gibi bir şey çıkan yere vardığımda orada bir nine oturuyordu. O bana ateş verdi. Ondan sonra her gün başına baktırmaya gelip beni güçten düşürdü. Artık dayanamayacağım. Doyuncaya kadar da yiyorum.” diye ağabeyine yakınmış.

“Demek öyle, ben o nineye gereğini yapayım. Yarın ava gitmeyeyim, saklanıp yatayım. Sen benim evde olmadığımı dair mani düzersin.” demiş Kiltey Mergen.

Ertesi gün Kiltey Mergen bacanın arkasına saklanmış. Onun ava gideceği vaktin üzerinden az bir zaman geçince bu nine,

“Kiltey Mergen Evde mi?

Çelik kılıcı kınında mı?

Akbaş köpeği bağlı mı?” diye mani düzerek geliyormuş.

Kız ona,

“Kiltey Mergen evde yok,

Çelik kılıcı kınında yok,

Akbaş köpeği yerinde yok.” diye mani düzüp cevap vermiş.

Sonra bu nine eve girerken Kiltey Mergen saklandığı yerden ok gibi çıkmış da “Sen misin cadı,^{G200} benim kardeşimi bir kuru kemik bırakan? Şimdi sana haddini bildireceğim!” demiş, kılıcıyla cadının başını kesmiş.^{G275.7.1} Kesilen baş birdenbire üç başlı ejderhaya^{B11.2.3.2} dönüşmüş.^{D199.2} İşte bu cadı nineymiş. Delikanlı ile ejderha dövüşmeye başlamış. Bunlar dövüşmüşler de dövüşmüşler. Kiltey Mergen ejderhanın iki başını kesmiş.^{B11.11-9} Sonra üçüncü başını kesmek için çok sert bir şekilde kılıcını savurmuş. Kılıç ejderhanın kemiğine çarpıp Kiltey Mergen’in başına gelmiş. Bunların ikisi yuvarlana yuvarlana gitmişler, böyle dövüşmüşler.^{B11.11}

Kardeşi koşarak gelmiş de sağ olan ejderhanın başını kesmiş. Ejderhayı çok büyük bir ocakta yakmış. Sonra ağabeyinin ölü bedenini yakınlardaki bir ağacın kovuğuna koyup kapatmış. Ondan sonra kız, Kiltey Mergen’in elbiselerini giymiş. Ağabeyinin çelik kılıcını kuşanıp ok takımlarını almış da gök aygıra binip Kiltey Mergen’i diriltecek bir ümit aramaya çıkmış. Akbaş’ı da Kiltey Mergen’i koruması için evde bırakmış.

Kiltey Mergen’in kardeşi gitmiş gitmiş, gide gide bir şehre varmış. Burada bir padişah meydan kurdurmuşmuş. Padişahın şartı atılan ok yüzüğü için denemekmiş. Eğer ok atan kişinin oku yüzükten geçmezse padişah onun başını kestiriyormuş. Eğer oku yüzükten geçiren birisi çıkarsa padişah, kızı ile gümüş sopasını o kişiye verecekmış. Padişahın kızı çok güzelmış. Gümüş sopası da tılsımlı olup ölen kişilere can veriyormuş.

Kız ile gümüş sopayı almak için pek çok kişi şanslarını denemişler. Ancak yüzükten ok geçiren bir kişi çıkmamış. Pek çok kişinin başı gitmiş. Kiltey Mergen’in kız kardeşi meydanın ortasına çıkıp “Ben de şansımı denemek istiyorum, ne olursa olur.” demiş, sıraya geçmiş. Sıra kendisine gelince ok takımlarını alıp okunu atmış. Ok vınlayıp yüzüğü tam ortasından geçmiş, ağaca saplanmış. Halk coşup alkışlamış.

Padişah sözünde durmuş. Üstüne biraz da mal mülk verip kızını, tılsımlı gümüş sopasını vermiş. Çok büyük bir düğün yapmışlar. Üç gün geçince Kiltey Mergen’in kardeşi “Padişahın kızını dönerken alıp gideceğim. Şimdi varacağım bir yer var.” demiş, daha da gitmiş.

Bu gitmiş, gitmiş; gide gide başka bir padişahlığa gelmiş. Burada da padişahın habercileri “Padişah meydan kurduruyor. Her kim olursa olsun, yüzüğün içinden oku geçiren kimseye padişah, hem kızını hem de bakır sopasını verecek. Eğer geçiremezse başını kestirecek!” diye bağıryorlarmış. Bu padişahın kızı da çok güzelmiş. Bakır sopası da sıradan bir sopa değil, tılsımlıymış. Hasta yürekleri iyileştiriyormuş.

Kiltey Mergen’in kardeşi burada da şansını denemek istemiş. Yüzüğe nişan almış, oku atmış. Ok vın diye uçarak yüzüğün tam içinden geçmiş, padişahın sarayına saplanmış. Halk coşup bağırmaya başlamış. Padişah sözünde durmuş. Kızını ve bakır sopasını yarışı kazanan kişiye vermiş. Üç gün üç gece düğün yapmışlar. Dördüncü günde Kiltey Mergen’in kardeşi “Kızı dönerken alıp giderim, şimdi varacağım bir yer var.” demiş, yola çıkmış.

Gide gide başka bir padişahlığa gelmiş. Burada da padişahın habercileri “Kim olursa olsun, okunu yüzüğün içinden geçirebilirse padişah o kişiye kızı ile tunç sopasını verecek. Eğer geçiremezse başını kestirecek!” diye bağıryorlarmış. Padişahın kızı çok güzelmiş. Sopası da hastaları iyileştiriyor, hâlsizleri güçlendiriyormuş. Kız, yüzüğe ok atmak isteyince padişahın vezirleri ile zengin ahali ona gülmeye başlamışlar. Fakir halk da kıza yarışmaya katılmamasını söyleyip “Pek çok kişi kız ile sopa için ömürlerini ziyan etti.” demişler.

Kız yüzüğe nişan almış, oku atmış. Ok yüzüğün tam içinden geçmiş, yüzüğü padişahın sarayının kapısına saptırmış. Halk mutluluktan bağırıp alkışlamaya başlamış. Padişah sözünde durmuş. Kızı ile sopasını verip düğün yapmış. Düğün üç gün üç gece sürmüş. Kiltey Mergen’in kardeşi dönecek olmuş. Padişah, kızına pek çok mal mülk vermiş. Sonra onu ata bindirip yolcu etmiş. Kiltey Mergen’in kardeşi, gök aygıra binip önden gitmiş. Önce bakır sopasını aldığı padişahın kızını sonra da tunç sopasını aldığı padişahın kızını almış. Kızların babası atlara pek çok eşya yükleyip vermiş.

Döneceklerken Kiltey Mergen’in kardeşi “Siz acele etmeden dönün. Ben önden gidip kardeşime haber vereyim, hazırlık yapsın.” demiş, dönüp

gitmiş. Dönünce Kiltey Mergen'i ağacın kavuğundan almış. Eve getirip mindere yüzüstü yatırmış. Sonra giyindirip çelik kılıcını kuşatmış. Kendisi de üstündeki elbiseleri çıkarıp kendi elbiselerini giymiş. Evi derleyip toplamış, yemek hazırlamaya girişmiş.

Biraz zaman geçince kızlar gelmişler. Kiltey Mergen'in kardeşi "Yengelerim gelmiş, sağ salim gelebildiniz mi? Lütfen, buyurun!" diye onları karşılamış.

En önden gümüş sopalı kız sopasına dayanarak eve girmiş. Bakmış, Kiltey Mergen minderde yüzüstü yatıyormuş. Kız onu uyuyor sanıp "Üç hanım aldım diye uzanıp yatıyor musun?" demiş, ölen kişileri canlandıran tılsımlı gümüş sopasıyla^{D1254.2-1} dürtmüş. Kiltey Mergen kıpırdar gibi olmuş.

Sonra bakır sopasına dayanan kız girmiş. O da "Hay hay, üç hanım aldım diye nasıl da yatıyor." demiş, hasta yürekleri iyileştiren tılsımlı bakır sopasıyla^{D1254.2-2} dürtmüş. Kiltey Mergen gülümseyivermiş.

En son tunç sopasına dayanıp üçüncü kız girmiş. O da "Sen üç hanım aldım diye mi, övünüp yatıyorsun? Bak sen şuna, hiç değilse karşılamaya çıksaydım. Gülüp yatıyor." demiş. Hastaları iyileştirip onlara güç veren tılsımlı tunç sopasıyla^{D1254.2-3} dürtmüş.

Kiltey Mergen "Ah, çok uyumuşum." demiş, fırlayıp kalkmış.^{E64-22} Kardeşine de o kadar çok benziyormuş ki bu yüzden kızlar hiçbir şey anlamamışlar.

Kardeşi, Kiltey Mergen'i dışarı çıkarıp bütün her şeyi anlatmış. Kiltey Mergen, kızları beğenmiş. Üçünü de hanımı olarak almış. Onlar tatlı bir dünya hayatı yaşamaya başlamışlar.

Günlerden bir gün bunlar mantı pişirmişler. Hanımlardan birisi kime çıkacak acaba diye bir mantı tanesine gümüş yüzük koymuş. Yemeğe oturduklarında yüzük Kiltey Mergen'in kardeşine çıkmış. O, bu durumu sezdirmemiş; kendi kendine düşüncelere dalarak "Oy, bu yengelerim beni yük olarak mı görüyorlar. Onların huzurlarını bozmayayım, kendi hayatımı kendim kazanayım." diye düşünmüş, çıkıp gitmiş.

Kız gide gide bir gölün kıyısında çamaşır yıkayan bir nineye rastlamış. Ninenin yanına gelip onun hâlini hatırını sormuş.

Nine "Böyle tek başına yola çıkmış nereye gidiyorsun, çocuğum?" diye sormuş.

Kız “Nineciğim ben bir yere de gitmiyorum. Kızınız yoksa kızınız, oğlunuz yoksa oğlunuz, gelininiz yoksa gelininiz olayım.” demiş.

Nine “Tamam çocuğum. Benim gelinim yok, oğluma eş olursun.” demiş, kızı alıp gitmiş. Ninenin oğlu yakışıklı sayılırmış. Kız da delikanlı da birbirlerini sevmişler. Bunlar üçü birlikte güzel bir hayat yaşamaya başlamışlar. Çok bir zaman geçmeden onlara dördüncü kişi katılmış. Kiltey Mergen’in kardeşinin oğlu olmuş.

Kiltey Mergen, kardeşi uzun bir zaman dönmeyince düşüncelere dalmış.

“Kardeşim bana üç hanım aldı ama kendisi yok oldu. Aramaya çıkayım hele!” diye çıkıp gitmiş. Kardeşini ararken dinlenmek için bir evin arkasında oturmuş. Evin içinde bir nine bir çocuğa,

“Eüli-beüli, eüli-beüli,

Kiltey Mergen’in kardeşinin çocuğu, beüli,

Eüli-beüli, eüli-beüli.” diye ninni söylüyormuş.

Kiltey Mergen dinlemiş. Sonra selam verip eve girmiş. Nineye “Nineciğim, söylediğin ninniye bir daha söyle hele?” diye rica etmiş. Nine bir daha söylemiş.

Sonra Kiltey Mergen “Nineciğim, çocuğun annesi nerede?” diye sormuş.

“Eşine yemek götürdü. Eşi şu tarafta sürü güdüyor.” demiş nine. Kiltey Mergen o tarafa doğru gitmiş.

Kardeşi, Kiltey Mergen’i uzun bir zaman misafir etmiş. Onlar birbirlerine misafirlğe gelip giderek çok uzun bir hayat yaşamışlar.

3.39.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 39

G262.1-4. Witch sucks marrow / *Cadının insanın iliğini emmesi* (MEK) BOM: 39

G200. Witch / *Cadı* BOM: 39

G275.7.1. Witch beheaded / *Cadının başının kesilmesi* BOM: 39

D199.2. Transformation: man to dragon / *İnsanın ejderhaya dönüşmesi* BOM: 39

B11.2.3.2. Three-headed dragon / *Üç başlı ejderha* BOM: 39

B11.11. Fight with dragon / *Ejderhayla dövüşme* BOM: 39

B11.11-9. Dragon decapitated / *Ejderhanın başının kesilmesi* (MEK) BOM: 39

D1254.2-1. Magic silver rod / *Sihirli gümüş sopa* (MEK) BOM: 39

D1254.2-2. Magic copper rod / *Sihirli bakır sopa* (MEK) BOM: 39

D1254.2-3. Magic bronze rod / *Sihirli tunç sopa* (MEK) BOM: 39

E64-22. Resuscitation by magic rod / *Sihirli sopa yoluyla dirilme* (MEK) BOM: 39

3.40. HILIVBIKE İLE YERKEY

3.40.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda Bağdat ülkesinde yaşayan bir padişah varmış. Onun eşi de kızı da güzelmiş. Padişahın eşi dünya güzeliymiş. Günlerden bir gün padişahın hanımı çok hastalanmış, gündün güne durumu kötüleşmiş.

O vakit hanımı padişaha “Eğer ölürsem benim gibi güzel bir kadınla evlen! Eğer bulamazsan ömrünün sonuna kadar yalnız yaşarsın.” demiş de ölüp gitmiş.

Eşi gözlerini kapattıktan sonra padişah onu özenle gömmüş. Kırk gün geçtikten sonra yeni eş aramaya çıkmış. Her yeri gezmiş ancak kendi hanımı gibi güzel bir eş bulamamış. Bulamadığı için de gece gündüz dertlenmiş.

Günlerden bir gün padişah, kızı Hılivbike’yi çağırmış da “Hayattan giderken annen bana ‘Benim gibi güzel bir eş bulamazsan ömrünün sonuna kadar yalnız yaşarsın.’ demişti. Bu güne kadar annen kadar güzel birisini bulamadım. Bu yüzden şöyle bir karara vardım. Kızım seninle evleneceğim.” demiş. Bu sözleri duyunca kızı bayılmış. Padişah ise kararını değiştirmeyip sürekli ısrar etmiş.

Çaresizlikten Hılivbike razı olmuş da “Hamamı ısıttım, haydi hamama gir.” diyerek babasını hamama göndermiş. Kendisi kaçıp gitmiş. Padişah, hamamda kızını uzun zaman beklemiş ama Hılivbike gelmemiş. Padişah hamamdan döndüğünde ise kızı evde yokmuş.

Hılıvbike gitmiş gitmiş, gide gide Yalandol ismindeki birinin padişahlığına gelmiş. Orada küçücük bir evde oturmaya başlamış. Padişah Yalandol’un yetişkin bir oğlu varmış. Padişahın oğlu her ava çıktığında sadık köpeğini yanına alıp ormanın içindeki bu küçücük evin yanından geçermiş.

Bir gün avdan dönerken köpeği bu evin penceresine bakarak havlamış da havlamış. Padişahın avcı oğlu “Burada hiçbir şey yoktu, acaba kim yaşıyor?” diye düşünmüş. Biraz durmuş da okunu yayını alıp, evin yanına gelip bağırp “Kim var orada? Çık, çıkmazsan vurup öldürürüm!” demiş.

Kız çıkmış. Padişahın avcı oğlu onun güzelliğini görünce kendinden geçmiş. Kız bu olaydan korkmuş. Kaçmayı düşünmüş ama avcının köpeği onu bırakmamış, gitmesine izin vermemiş. Delikanlı ayıldıktan sonra kızı padişahlığa getirip saklamış.

Gece olunca babasına avda olanları anlatarak “Ben bir kız bulup getirdim.” demiş. Babası, kızı göstermesini söylemiş. Delikanlı kızı getirmiş de “Ben bu kızla evleneceğim.” demiş. Padişah Yalandol, kızı beğenmiş. Her şeyi sorup öğrenince oğlunun evlenmesine razı olmuş. Sonra oğlunun düğününü yapmış. Dörtнала at gönderip hediyeler dağıtmış. Gelin almış.

Günler geçmiş. Bu olay Bağdat padişahlığında duyulmuş. “Senin kızın Hılıvbike, Yalandol padişahının oğlu ile evlenmiş!” demişler.

Bağdat padişahı intikam almak için Yalandol padişahlığına gitmiş. O padişahlığı bulmuş. Bağdat padişahı fakir birisinin uyuz atını almış. Uyuz ata uzun bir at arabası koşumlamış. Sokaklardan giderek “Misafirim ben.” diye insanlardan her türlü haberi sorup öğrenmiş. O vakitlerde padişahın avcı oğlu ile Hılıvbike’nin bir oğlu olmuş. Avcı, Hılıvbike ve oğlu, üçü birlikte çatı katından seyrediyorlarmış. O zaman Hılıvbike, babasını görüp tanımış. Babasını o durumda görünce çok acımış da avcıya “Bu benim babam, nasıl böyle bir duruma düşmüş, zavallı!” demiş.

Avcı, kayınpederini karşılayıp tanışmış, onu kendi padişahlığına almış. Dünürler tanışmış. Yeniden düğün yapıp eğlenceli günler, geceler düzenlenmiş.

Şöyle bir gün, düğün bitip konuklar gittikten sonra dinlenmeye karar vermişler. Uyuması için Bağdat padişahına başka bir yer ayırmışlar ama o “Hayır, benim kızım ile konuşacaklarım var.” demiş. Kızının odasında kalmaya çalışmış. Hılıvbike’nin babasına ocak başında bir yer hazırlamış-

lar. Gece yarısında herkes uyurken Bağdat padişahı kalkıp kızının oğlu Yerkey’i bıçaklamış. Bıçağı ise çocuğun başının altına koymuş. Sonra ocağın başına gelip yatmış. Sabah uyanmışlar, bebek hâlâ uyanmamış. Annesi buna çok şaşırılmış. “Bu çocuk niye bu kadar uzun uyuyor?” diye gidip bakmış, çocuk ölmüşmüş! Hılvbike ağlayarak eşine söylemiş. Sarayda gürültü kıyamet kopmuş, halk toplanmış.

O zaman Bağdat padişahı “Bu benim kızımın işi, o kesmiştir. Bakalım, bıçak nerede acaba? Kendi annesini de böyle kesip kaçtı. Ona güvenmek olmaz.” demiş.

Bıçağı aramaya başlamışlar. Çocuğun başının altında kanlı bıçağı bulmuşlar. Avcı hemen kılıcı ile Hılvbike’yi kesmeye hazırlanmış ama Bağdat padişahı durdurup “Dur damat, öyle yapma. Ölmüş yavrusunu eline verip yiyeksiz, elbisesiz onu kovup gönderelim. Nereye isterse oraya gitsin!” demiş.

Hılvbike ağlaya ağlaya yola çıkmış. Çok uzun zaman yürümüş. Acıkmış, elbiseleri de eskimiş. Bulduğu ot köklerinden yiyerek yoluna devam etmiş. Yavrusunu bırakmayıp kollarında taşımış. Çocuğunu bırakmaya kıyamamış. Öyle yürürken bir göl kıyısına gelmiş. Dinlenmek için bu gölün kıyısına oturmuş. O sırada büyük bir yılan, ölmüş bir yılanı gölden çıkarıp kıyıya bırakmış. Göle geri dalıp gitmiş. Hılvbike çok acıktığı için yılanı ateşte tütsüleyip yemeği düşünmüş. Yılanı ateşe attığı zaman yılan dirilmiş, göle dalıp gitmiş. Sonra, çok tuhaf olsa da, ne yapsın, çok acıktığından Hılvbike ölü oğlunu yemeğe karar vermiş, onu ateşe atmış. Ölü çocuk da yılan gibi hemen dirilmiş.^{E15.3} Bu ne mutluluk, ne dersen de, işte annenin tam da buna ihtiyacı varmış.

Yerkey (oğlanın adı öyleydi) gece gündüz büyüyüp on sekiz yaşında bir delikanlı olmuş. Hılvbike, oğlunu göl yanında yetişen çeşitli ot köklerinden yedirerek büyüttmüş, iyi de bir eğitim vermiş.

Yerkey büyüyüp delikanlı olunca kendisine ok ve yay yapmış. Ormanda av hayvanı, bahar ve güz aylarında göçmen kuşları avlayarak annesiyle beraber yaşamış. Böyle Yerkey bir bahadır olarak yetişmiş. Onun avlamadığı bir hayvan yokmuş. Güzelde bir ev yapmış. Kısaca onlar çok iyi yaşamaya başlamışlar.

Böyle bir gün avlanırken Yerkey bir baykuş görmüş. Baykuşu vurmayı düşünmüş. O zaman baykuş dile gelerek “Yerkey, sen beni öldürme,

ben sana akıl öğretirim. Yakında Türkiye’den bir kervan gelip türlü türlü hayvanların derilerini toplayacak. Kervancıların birinde uyuz bir atla, uzun tüylü cılız bir köpek var. Sen kendinde olan derileri verip onları satın al. Kervancılarda çok güzel atlar, çok güzel köpekler de vardır. Sen onlara bakma. Uyuz at senin canın olur. Gelecekte bu tüylü cılız köpek seni kötü olaylardan kurtarır.” demiş.^{B211.3-10} Ak baykuş böyle akıl verdikten^{B562.2-1} sonra Yerkey onu vurmayıp evine dönmüş.

Bir zaman sonra Türkiye’den kervan gelmiş. Yerkey, baykuşun öğrettiği gibi, topladığı hayvan derilerinin hepsini uyuz at ve uzun tüylü cılız köpek karşılığında takas etmiş. Kervan sahibi bu alışverişten kazançlı çıktım diye sevinerek “Bu hayvanları satamayacağım diye düşünmüştüm, çok güzel oldu.” demiş. Kervan gittikten sonra Yerkey, uyuz ata binek atı olmayı, köpeğe de avcılığı öğretmiş. At ve köpek çok zeki olmuşlar.

Yerkey bir gün rüya görmüş. Güya, bilmem nerede, Türkiye’de bir padişahın oğlu bahadırırmış. Üç bahadır askeri de varmış. Padişahın birkaç bin askeri de varmış. Sözüm ona, Yerkey, o padişahı savaşıp yenmiş.

Yerkey rüyasını annesine anlatıp bu padişahı aramaya gitmiş. Haftalar boyunca aramış, bu padişahlığı bulmuş. Padişahın yanına kapıdan girmeyi düşünmüş. Bekçi izin vermemiş. Yerkey bekçinin geniş alınına bir fiske vurmuş, bekçi oracıkta ölmüş. Yerkey şehrin kapısını açmış, saraya doğru gitmiş. Yolda padişahın üç bahadırına rastlamış. Yerkey onlarla üç gün üç gece dövülmüş. Padişahı ve bahadırları yenmiş, onları hapishaneye kapatmış. Sonra kendisini bu padişahlığın padişahı olarak her yerde ilan ettirmiş. Yerkey padişah çok zengin olmuş. Yılkı yılkı at, sürü sürü koyun, iri iri hayvanlar; her yerde dolaşıyormuş.

Tamam, Yerkey bu zenginliklere sahip olmuş. Artık annesini buralara getirmek istemiş. Padişahlığı güvendiği birisine bırakıp annesinin yanına dönmüş.

Annesini getirdikten sonra da Yerkey ava gitmeye devam etmiş. Gittiğinde odaların anahtarlarını annesine vermiş. Yalnız hapishanede yatan padişahı annesinden gizlemiş. Onun hakkında hiçbir şey söylememiş.

Bir gün annesi “Burada ne varmış?” diye hapishaneyi açmış.

Hapishaneden korkunç bir ses gelerek “Uuu! İçecek su ver!” demiş. Hılıvbike, hapishaneden padişahı çıkarıp ona ikramlarda bulunmuş. Onlar gizli gizli görüşmeye başlamışlar.

Padişah, Hılvbike'ye "Sen oğlunu öldür!" demiş.

"Onu öldürmek mi! O çok güçlü bir bahadır!" demiş Hılvbike.

"Öyleyse, onu aldatıp bir yerlere göndermemiz gerek! Oğlun döndüğünde sen hastaymış gibi davran. Sonra 'Yavrum, ben hastayım. Kurt sütü iyi geliyormuş, bana kurt sütünden getirsene.' dersin. Ne yapsın, sen annesinin, gider. Eğer getirebilirse sen süttten içme, bir yerlere dök!" demiş padişah.

Hılvbike, padişahın öğrettiği gibi yapmış. Yerkey döndüğünde yemek hazırlamamış. Çok hasta numarası yapıp nöbet geçiriyormuş gibi davranmış! "Yavrum, kurt sütü iyi geliyormuş, alıp gelseydin!" demiş.

Yerkey gitmiş. Kurt sütüyle birlikte kurdun yavrusunu da getirmiş. Annesi, Yerkey'e yine yemek hazırlamamış. "Oğlum, kurt sütü fayda etmedi. Dışı ayıya git." demiş annesi.

Bu şekilde annesi türlü kurnazlıklar ile oğlunu çeşitli hayvanlara gönderip ayı sütünü de aslan sütünü de getirtmiş. Yerkey bahadır her şeyi yapmış. Annesinin türlü kurnazlıklar ile kendisini öldürtmek istediğini hissederek "Başka neler yaptırarak acaba?" diye düşünmüş.

Bir gün annesi oğluna "Bir yerlerde on iki kafalı ejderhanın elinde çok nefis bir elma var. Onu yersen iyileşirsin diyorlar." demiş.

Ne yapsın, anne işte. Yerkey bir kez daha gitmiş. Delikanlının her yola çıkışında atı dile gelerek her vakit "Yerkey, nereye gidiyoruz?" diye sorarmış.^{B211.1.3.}

Yine atı yine sormuş. Yerkey durumu anlattıktan sonra atı ona "Senin annen hasta değil, seni öldürmek için böyle işler buyuruyor. O, padişah ile sefa sürüyor.^{B133.} Tamam, elmayı da almaya gideriz. Ama onu almak çok zor olacak. Biraz gittikten sonra ileride bir ev göreceksin. Evde bir nine yaşar, ona sor." demiş.

Yerkey atına binip gitmiş. Gitmişler gitmişler, önlerine bir ev çıkmış. Evden ince bir duman çıkıyormuş.

Yerkey gelip nineye sormuş. Nine "Ey oğlum, ben bilmiyorum. Benden büyük bir ablam var. Bilse bilse o bilir." demiş.

Yerkey onun yanına gitmiş. Gelse daha bir ev, orada da bir nine oturuyormuş. Nine, Yerkey'e yolu öğretmiş de "Atını bırak, benim atıma binip git." demiş.

Yerkey ihtiyar kadının atına binip gitmiş. Gide gide başka bir ev daha bulmuş. O evde de bir nine yaşıyormuş. Yerkey ona sormuş. Nine “Oy oğlum, o elma on iki başlı devin elinde. Dev, elma ağacına sarılmış bir hâlde yatıyor. Onun kapısını güzel bir kız koruyor. O kız bilmem nereden kaçırılan bir padişahın kızı. Oğlum, dev çok güçlü. Sen onu yenebilir misin? Eşikteki çivide asılı duran kamçıyı kaldır hele!” demiş.

Yerkey eşikteki kamçıyı kaldırmayı çalışmış ama kaldıramamış. O zaman ihtiyar kadın ona üç kâse su vermiş. Yerkey bir kâse suyu içtikten sonra kamçıyı çividen hareket ettirmiş. İkinci kâsedeki suyu içtikten sonra biraz kaldırmış. Üçüncü kâsedeki suyu içtikten sonra kamçıyı kaldırıp savurmuş.^{D1335.2.2.}

“Şimdi senin gücün devin gücü ile aynı oldu.” demiş nine. Yerkey, yeniden kamçıyı kaldırmayı denemiş, çok rahat kaldırmış.

“Döndüğünde elmanın yarısını bana verirsin. Benim atıma binip git. Dev ile savaşırken önce sağ kafasına vur. Sol kafasına vurursan kafası büyüdükçe büyür.” demiş nine.

Yerkey, nine ile vedalaşmış. Onun verdiği ata binip yoluna devam etmiş. Giderlerken atı “Biz nereye gidiyoruz?” diye sormuş.

Yerkey ona “Falan falan yerde elma var, onu almaya gidiyoruz.” demiş.

“Sen benim sol yanımdaki kaburgama iyice tutunarak otur. Sağ taraftan deve saldırırız. O sırada sağ elinle elmayı, sol elinle kızı alırsın. Dikkat et, iyi otur. O anda güçlü bir rüzgâr esmeye başlar, uçup gitme.” demiş.^{B569-4.}

Varmışlar. Kapıya geldiklerinde orada güzel bir kız duruyormuş.

“Ey ağabey, buraya ne yapmaya geldin? Doksan dokuz kişi geldi, hiçbiri de geri dönemedi, öleceksin ya!” demiş kız.

“Hayır, ben ölmeyeceğim. Elmayı da, seni de kurtarmaya geldim.” demiş Yerkey.

Yerkey, tam atının öğrettiği gibi yapıp kızı da elmayı da çalıp kaçmış. O sırada on iki başlı^{G361.1-7.} dev uyanıp Yerkey’i takip etmeye başlamış. Yerkey, nineye gelmiş de elmanın yarısını ona verip bıraktığı atına binip gitmiş. Bu nine, devin bir koruyucusuymuş. Dev gelip nineye delikanlıyı sorunca, nine “Bilmiyorum! Görmedim!” demiş.

“Neden görmedin? Neden yakalamadın? Elma ile kızı çalıp kaçtı!” demiş dev de nineye sövmeye başlamış.

Nine “Haaa, o delikanlıyı mı? Görüyorsun işte atım çok terli! Yakalamaya çalıştım ama yakalayamadım.” demiş, kendisini kurtarmış.

Yerkey, ikinci nineye gelip kendi atına binip kaçmış. İki kişinin bir ata binerek atı koşturup gitmesi zor olsa da onlar kızın evine giden yola gelmişler. Burada Yerkey, kıza “Eğer birbirimizi seversek kör, kolsuz, bacaksız, sağır olsak bile beraber oluruz.” demiş. Bu şekilde birbirlerine söz vermişler. Kız, delikanlıya; delikanlı da kıza hediye vermiş. Sonra ayrı ayrı gitmişler.

Yerkey gidip dev ile savaşmaya başlamış. Çok uzun bir savaştan sonra devin başını kesip evine dönmüş.^{G512.1.2} Dönünce elmayı annesine vermiş. Annesi elmayı yememiş. Yerkey çok yorulmuş, annesi iyi yemek bile hazırlamamış. Padişahın nefreti daha da artmış. Bir yolunu bulup onu öldürmeyi, ondan kurtulmayı düşünmüş.

Ertesi sabah Yerkey erkenden kalkıp ava gitmiş. Annesi ile padişah yeni bir plan yapmışlar.

“Bir padişahın değirmeni var. Değirmene giren kişi geri çıkamıyor. Onu oraya gönderip değirmenden un alıp gelmesini buyur.” demiş padişah.

Yerkey avdan dönünce annesi “Oğlum, çok şeyler alıp geldin. Hiç biri fayda etmedi. Bir padişahın değirmeni varmış. Bu değirmenden un getir hele! Olursa belki bunun şifası olur.” demiş.

Yerkey’in hayvanları varmış. Ayı, kurt, aslan; hepsi de Yerkey’i özlemiş. Çok acıkmışlarmış. Yerkey, hayvanlarını doyurmuş da onları alıp yola çıkmış. Bu padişaha varıp onun değirmenine girmiş ama dışarı çıkamamış. O zaman delikanlının atı, ayısı, kurdu, aslanı ve köpeği gelip sahiplerine yardım etmişler. At gidip değirmenin kapısını kırıncaya kadar vurmuş, ayı yeri kazmış... İşte Yerkey’i kurtarmışlar.^{B300} Un alıp dönmüşler.

Dönünce annesi, Yerkey’e “Oğlum, biz seni öldürmek için çok hile düşündük, sana türlü işler buyurduk. Sen hepsini de başardın. Ama ben hâlâ bir şeyi anlayamıyorum. Sen o kadar güçlü müsün? Yoksa göz boyayan bir büyücü müsün? Eğer büyücüsün yeteneğini göster. Eğer güçlüysen gücünü göster. At derisinden yapılan kementle ellerini bağlasam kementi koparabilir misin?” demiş.

“Bağla bakalım.” demiş Yerkey.

Annesi oğlunun ellerini bağlamış. Yerkey’in ellerini çekmesiyle kement çat diye kopmuş.

“İnsan derisinden yapılan kement ile bağlasam koparabilir misin?” demiş annesi bu defa.

“Bağla!” demiş Yerkey. Annesi bağlamış, Yerkey koparamamış.

O zaman annesi koşarak padişaha gitmiş de “Git, elleri bağlı, öldür!” demiş.

Yerkey, padişaha “Ben sizin bu kurnazlığınızı anlamıştım, bilerek ellerimi bağlattım. Beni serbest bırakın.” demiş.

Padişah, Yerkey’i bırakmaya karar vermiş. O anda annesi oğlunun iki gözünü de oymuş da “Haydi, git şimdi!” diyerek kovmuş.

Yerkey, atına binmiş; nereye gittiğini de bilmeden gitmiş.

Tamam, bunlar durakoyunlar, şimdi biz kıza gelelim.

Kız, Yerkey’den ayrıldıktan sonra evine dönmüş. Dönerken bir askere rastlamış. Asker bu kıızı arıyormuş. Ona “Sen kimin kızsın?” diye sormuş.

Kız “Ben şu padişahın kıızıyım.” demiş.

“Aha, ben seni arıyordum. ‘Kim buldu?’ diye sorarlarsa ‘Beni bu asker buldu.’ dersin. Eğer demezen şuracıkta seni öldürürüm de kafanı alıp babana götürürüm.” demiş asker.

Kız çok düşünmeyerek “Tamam, öyle derim!” demiş.

Bunlar gitmişler. Dönünce asker “İşte kızsınızı buldum!” demiş, padişah’tan hediye istemiş.

“Bulmuşsun, sağ ol. Kızsımı sana vereceğim.” demiş padişah da düğün yapmaya karar vermiş.

Kız ise babasına “Baba, sen beni bir ay kadar dinlenmeye gönder, sonra düğün yaparız.” demiş. Babası kabul etmiş.

Kız, kendisiyle birlikte kırk kız alıp Yerkey’den ayrıldığı yere gitmiş. Onlar yirmi gün beklemişler. Yirmi sekizinci gün Yerkey’in atı ile hayvanları yol ayrımına gelmişler. İki gözü görmediğinden Yerkey hiçbir şey bulamamış, avlayamamış. Çok acıktığından bir ırmağın kıyısında bayılıp

kalmışmış. Kızlar ırmağın olduğu yere gelmişler. Yerkey, kızların seslerini duyup onlardan su istemiş ama kızlar kaçmış. Üçüncü gün kızlar tekrar suya gelmiş. Yerkey yine su istemiş. Kızların biri bu defa gidip Yerkey'e su içirmiş. Suyu içtikten sonra Yerkey yüzüğünü kovaya düşürmüş. Kızlar döndüğünde padişahın kızı uyuyormuş. Uyanınca kovadaki yüzüğün parıltısını çadırın tavanında görmüş. Sonra suya giden kızları çağırması da onlardan orada neler gördüklerini anlatmalarını istemiş.

“İşte şöyle şöyle kör bir delikanlı su istedi.” demiş kızlar. Kızların biri de delikanlıya su içirdiğini söylemiş. Kız kovadaki yüzüğe bakarak Yerkey'in geldiğini anlamış. Onlar birbirlerine söz vermişlermiş. Padişahın kızı gidip Yerkey'i bulmuş, onun karnını doyurmuş.

Sonra Yerkey'i alıp evine götürmüş de babasına “İşte baba, ben bu kişiyle evleneceğim.” demiş. Babası kızına çok öfkelenmiş, düğün de yapmamış.

“Haydi, kör kocan ile nereye gideceksin acaba!” diyerek uyuz bir buzağıyı verip kapı önündeki küçücük bir eve yerleştirmiş. Padişahın kızları çokmuş. Padişah diğer kızlarını güzel bir şekilde evlendirip onlara iyi evler vermiş.

Yerkey ile kız böyle yaşamaya başlamışlar. Yerkey kör olduğu için herkes ona gülmüş. Yerkey bacanakları ile ne konuşmuş ne de onlar ile beraber vakit geçirmiş.

Bir gün Yerkey rüya görmüş. Güya, bir ihtiyar rüyasında¹⁵⁷. Ona “Hey, Yerkey bahadır, senin gözlerin önceleri görüyordu. Şimdi gözlerin de bahadır adın da yok. Sen üzülme, gözlerin görecektir. Üç ok yaptır da üçünü üç ayrı yöne at. Birisi kuyuya düşer. O kuyudan su alıp yüzünü yıka.” demiş.

Yerkey sabah erkenden kalkıp karısına ok yaptırmış. Dışarıya çıkıp üç okunu havaya atmış. Rüyasındaki ihtiyarın söylediği gibi okun^{D1092} birisi tam kuyuya düşmüş.^{D1314.1} Yerkey bu kuyudan su alıp yüzünü yıkamış, eskisi gibi güzel gözleriyle görmeye başlamış.^{D1500.1.18-7} Ama o, gözlerindeki sargıyı almamış. Gözleri sargılı gezmiş. Bu yüzden onun yanına kimse gelmiyormuş.

Böyle hayat devam ederken bir gün bir yerlerden bir padişah bu padişaha “Büyük kızını benim oğluma vermediğin için sana savaş açıyorum.” diye bir mektup göndermiş. Padişah, büyük damadını ordunun başına ge-

çirip onu savaşa göndermiş. Zavallı Yerkey evde kalmış. Büyük damadının gitmesinin üzerinden üç dört gün geçince Yerkey dışarıya çıkmış ve atının yelesinden aldığı tüyü^{D1023-6} yakmış.^{D1421.4-3} Hemen hayvanlarıyla birlikte atı gelmiş. Yerkey Bahadır askerlerin ardından orduya yetişmiş. Padişahın büyük damadının yanından geçerken büyük damat “Ey bahadır, haydi bizimle birlikte savaş! Yenersen evde bizim bir baldızımız var, onu sana veririz!” demiş.

“Tamam öyleyse, geleyim ama bir şartım var. Eğer düşmanı sen değil de ben yenersen bana kulağını kesip vereceksin!” demiş Yerkey.

Büyük damat kabul etmiş. Bunlar beraber gitmişler. Yerkey savaşı kazanmış. Büyük damadın kulağını kesip almış da evine dönmüş. Diğerleri ise rakı içip sarhoş olmuşlar, sızıp kalmışlar. Ancak bir hafta sonra evlerine dönmüşler.

Çok mu yoksa az mı bir vakit geçmiş, onu kim bilsin; bu sefer de daha uzak bir yerlerden bir padişah “Ortanca kızını oğluma vermedin, bu yüzden sana savaş açıyorum!” diye padişaha mektup göndermişmiş. Bu kez padişah orduyu toplayıp ortanca damadını ordunun başına geçirmiş.

Yerkey “Benim gözlerim görmediği için beni savaşmaya götürmüyorlar.” demiş hanımına.

Büyük damat, savaşı kazanınca bayram etmiş, padişahтан hediyeler almış. Fakat Yerkey’e gülmeye devam etmiş. Büyük damat hâlâ zaferini kutladığından bu sefer savaşa gitmeyip evde kalmış. Ordunun başında ortanca damat yola çıkmış. On gün geçtikten sonra Yerkey yine atının yelesinden aldığı tüyü yakınca atı ve hayvanları hemen gelmiş. Atına binip bahadır elbiselerini giymiş. Yerkey bu bacanağına da yetişmiş.

Yanından geçtiği sırada ortanca damat, Yerkey’e “Bahadır, yardım et. Düşmanı yenersen ne istersen onu alabilirsin.” diye yalvarmış.

Yerkey “Parmağını kesip alacağım. Ancak ondan sonra yardım ederim.” demiş. Sonra çok acele eder gibi davranıp “Biraz acele et.” demiş. Ortanca bacanak çabucak parmağını kesip vermiş. Yerkey parmağı sarıp cebine koymuş, ileriye gitmiş. Savaşıp düşmanları öldürdükten sonra evine dönmüş. Padişahın askerleri onun nereye gittiğini bile görememişler.

Sonra hayat devam etmiş, Yerkey’i hâlâ aşağılıyorlarmış. Üçüncü bir padişah gelip bu padişaha savaş açmış. Bu sefer padişah bir pehlivan oğ-

lunu alıp savaşa kendisi gitmiş. Padişahın gitmesinin üzerinden on gün geçince, Yerkey yine bozkıra gidip atının yelesinden aldığı kılı yakınca atı ve hayvanları hemen gelmiş. Yerkey, padişahın askerlerine yetişmiş.

Padişah yanından geçen Yerkey'e "Hey, bahadır delikanlı! Evde kör bir damadım var. Onu kovup kızımı sana vereceğim. Lütfen bize yardım et." diye yalvarmış.

"Tamam, hiçbir şey gerek değil. Yenilmeye başlarsanız yardım ederim." demiş Yerkey.

Önce Yerkey iki tarafın askerlerinin yüz yüze savaşmalarını seyretmiş. Kayınpederinin ordusu yenilmeye başlayınca Yerkey savaşa katılmış. Yerkey, düşmanı yendim dediği bir anda bir düşman askeri Yerkey'in elini kesmiş. Yerkey kızıp elini kesen düşman askerinin kafasını kesmiş. Bununla savaş sona ermiş. Sonra padişah gelmiş. İpek mendili ile Yerkey'in yarasını sarmış. Böylelikle savaşı padişah kazanarak dönmüş. Bunlar dönüp bir ay boyunca şölen yapmışlar. Yerkey'i çağırmadıklarından Yerkey'in hanımı da şölen ziyafetine gitmemiş.

Bir gün Yerkey'in aklına bir fikir gelmiş. "Niye ben böylesine bir pehlivan olup da onlardan kötü yaşıyorum?" diye düşünmüş. Sonra gece dışarıya çıkıp atının yelesinin tüyünü yakmış. Atı, diğer hayvanları ile beraber gelmiş. Yerkey hayvanlarını eve almış, atını kapının yanında bırakmış. O sırada padişahın hanımı, kızlarının nasıl yaşadıklarını tek tek bakıp geziyordu. Büyük damadı kulağının, ortanca damadı parmağının acısından küfredip yatıyorlarmış. Zaman zaman hanımlarıyla da kavga ediyorlarmış.

Büyük damadı, hanımına "Senin için kulağımı verdim." demiş.

Ortanca damat da hanımına "Senin için parmağımı verdim." diye sövmüş.

"Bunlar böyle, kör damadım nasıl acaba?" diye padişahın hanımı pencereden bakınca ne görsün; evin içinde ayı, kurt, aslan, köpek yatmaktaymış.

Yerkey, yaralı elini yukarıya koymuş, uyuyormuş. Padişahın hanımı, savaşa gittiğinde eşine verdiği ipek mendilini tanımış. Şaşkınlıktan bayılacak gibi olup oflaya pufloya saraya dönmüş. Kendine gelince padişaha her şeyi anlatmış. Padişah da çok şaşırılmış. Hatta biraz da korkmuş. Sonra geceleyin çingirakla davul çaldırıp halkı toplamaları emrini vermiş.

Sonra büyük kızını çağırıp “Haydi, küçük kız kardeşini alıp gel hele!” demiş.

Büyük kız, küçük kız kardeşini çağırmaya gelince küçük kız “Yerkey’i uyandırmayın, o dinleniyor. Daha yeni avdan döndü.” diyerek eşini uyandırmalarına izin vermemiş.

Böyle getirtemeyince padişahın kendisi gelmiş de “Atın, mektubun ulaştığı yerlerden halkı toplayıp düğün yapmaya, bahadırılık hakkını teslim etmeye razıyım. Söz veriyorum. Hiçbir yere gitme, bizi affet.” demiş. Yerkey’in ayaklarına kapanıp yalvarmaya başlamış. Yerkey sadece bununla yetinmeyip halkın karşısına çıkmış. Padişahın kızını nasıl kurtardığını, kendisinin nasıl kör olduğunu, düşmanın ordusunu nasıl yendiğini anlatmış.

Padişah ona “Bu doğru değil!” diye bağırmış.

Kimse inanmadığı için Yerkey cebinden bir bacanağının kulağını, diğer bacanağının parmağını çıkarıp göstermiş.

Padişah çok şaşırıp “Benim böylesine pehlivan bir damadım varmış!” diyerek halkın önünde Yerkey’den özür dilemiş.

Bunlar böyle rahat yaşamaya başlamışlar. Günlerden bir gün Yerkey, padişahın yola çıkmak için bir ay izin istemiş ama padişah izin vermemiş. Vermese de Yerkey, atına binmiş, hayvanlarını yanına alıp yola çıkmış.

Annesi Hılıvbike’yi arayıp bulmuş da “Oğlunuz nerede?” diye sormuş.

Hılıvbike “Bizim oğlumuz olmadı ki!” demiş.

Yerkey tüm halkı toplamış da “İşte bu kadın benim annemdir. O bana o kadar lanetli işler buyurdu ki en sonunda gözlerimi oydu.” demiş. “Onun işlediği bu kötülüklerin hepsinin arkasında bir padişah var. Hepsi onun yüzünden.” demiş. Sonra Yerkey, annesi ile padişahın sarayın duvarına çivilemiş, sarayı ateşe vermiş. Yerkey, padişahın bütün mülkünü atlara, develere yüklemiş; kervan düzüp kayınpederinin sarayına götürmüş.

Kayınpederi, uzaktan kervanı görünce korkup “Savaş çıktı! Savaş!” diyerek ordusunu hazırlamış.

Bütün halk korkusundan titreyerek beklerken Yerkey dönmüş. Damadının altınla, gümüşle döndüğünü görünce kayınpederi sevinmiş. Dönmesinin üzerinden on gün geçince Yerkey yine yola çıkmak için bir ay izin istemiş. Bu sefer padişah razı olmuş.

Şimdi Yerkey, babasını aramaya gitmiş. Çok uzun bir yol gittikten sonra babasının yaşadığı Yalandol padişahlığına gelmiş. O sırada padişahın hanımı, Yerkey’i görüp atının başından tutarak “Canım, hemen küstün bana! Küsmeyelim, barışalım artık!” diye yalvarmış.

Yerkey şaşırıp kalmış da “Bu nasıl iş böyle?” demiş. Bu kadın Yerkey’in üvey annesiymiş. Yerkey’i eşine benzetip kocası diye düşünmüş. Kocasının da böyle hayvanları varmış, atı da, giydiği elbiselerin rengi de benzemekteymiş. Kadın, Yerkey’i “Beyim!” diyerek eve almış. Yemek hazırladığı sırada kocası avdan dönmüş. Kadın çok şaşırmış. Hangisi kocasıymış, bilememiş.

Sezdirmeden “Padişah, sen oluyorsun? Nereye gidiyorsun?” diye sormuş.

Padişah “Nasıl yani, ne oldu sana, çıldırdın mı yoksa?” deyince kadın, kocasını tanımış. Üvey anne şaşırıp bayılmış. O zaman Yerkey, babasına olan biten her şeyi başından sonuna kadar anlatmış. Annesini öldürdüğünü de babasını nasıl bulduğunu da, hepsini anlatmış. Babası çok sevinmiş, oğluna padişahlığını vermiş. Yerkey, üç padişahlığı birleştirip dünyanın en zengini olmuş. Halkı bir araya getirip iyi yolu nasihat etmiş. Yerkey hâlâ yaşıyormuş.

3.40.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 40

E15.3. Resuscitation by stewing / *Kısık ateşte pişirerek diriltme* BOM: 40

B211.3-13. Speaking owl / *Konuşan baykuş* (MEK) BOM: 40

B562.2-1. Owl advises about investment / *Baykuşun yatırım yapma hakkında nasihatlerde bulunması* (MEK) BOM: 40

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 40

B133. Truth-speaking horse / *Gerçekleri söyleyen at* BOM: 40

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* BOM: 40

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) BOM: 40

G361.1-7. Twelve headed ogre / *On iki başlı dev* (MEK) BOM: 40

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* BOM: 40

B300. Helpful animal / *Yardımsaver hayvan(lar)* BOM: 40

J157. Wisdom (knowledge) from dream / *Rüyadan öğrenilen hikmet (bilgi)* BOM: 40

D1092. Magic arrow / *Sihirli ok* BOM: 40

D1314.1. Magic arrow indicates desired place / *Sihirli okun istenilen yeri göstermesi* BOM: 40

D1500.1.18-7. Magic healing water in the well restores the blind person’s sight / *Kuyunun içindeki sihirli şifalı suyun kör kişinin görme yetisini eski hâline getirmesi* (MEK) BOM: 40

D1023-7. Magic hair of horse’s mane / *Atın yelesinin sihirli kılı* (MEK) BOM: 40

D1421.4-3. Magic hair burned to summon horse / *Atı çağdırmak için sihirli kılın yakılması* (MEK) BOM: 40

3.41. AKHAN’IN OĞLU İLE KARAHAN’IN KIZI

3.41.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda Akhan ile Karahan yaşamış. Onlar çok iyi dostmuşlar. İki hanın da hanımları hamile olmuş. Çocukları doğunca onları beşik kertmesi yapmışlar. Akhan’ın bir oğlu doğmuş. Karahan’ın hanımı ise bir kız çocuğu doğurmuş. Oğlu doğduktan sonra çok bir zaman geçmeden Akhan ölmüş. Akhan ölünce Karahan dostunun hanlığına gelmemiş. Akhan’ın oğlu boy atıp çok güçlü olmuş.

Günün birinde oğlan yıkanmaya gittiğinde yengesi suya gelmiş. Oğlan, yengesine şaka yapmış. Ama yengesi, kayınbiraderine “Benimle uğraşacağına nişanlıyla uğraşaydın.” demiş.

“Benim nişanlım mı var?” demiş oğlan.

“Git de annene buğday kavurması yapmasını söyle. Çanakla verirse alma. Avcunla ver dersin. Avcuyla verince elini bastır. O zaman söyler.” diye yengesi akıl vermiş.

Oğlan dönmüş de annesinden buğday kavurması istemiş. Annesi, buğday kavurması yapıp çanakta verince oğlan almayıp “Avcunla ver.” demiş.

Annesi buğday kavurmasını avcuyla vermiş. Oğlan annesinin elini bastırmış da “Anne, kim benim nişanlım?” demiş.

Annesi söylemek istememiş. Avcu yanınca dayanamayıp “Karahan’ın kızı. Baban ölünce o bize gelmez oldu.” demiş.

Oğlan, kızın yanına gitmeye karar vermiş. Annesi yol için yiyecek hazırlamış. Sonra oğlan evden çıkıp gitmiş. Oğlan desek de oğlan değil artık o, yetişmiş bir delikanlı.

Karahan’ın hanımı dünyada dengi olmayan bir güzellikteymiş. Kızı annesinden de güzel olup, büyüüp serpilmiş. Günlerden bir gün Karahan’ın hanımı ansızın hastalanıp ölmüş. Ölmeden önce eşine vasiyet bırakarak “Sen evlen, hanımın benim kadar güzel, becerikli olsun. Sözümü tutmazsan benim gönlüm buna hiç razı olmaz.” demiş. Karahan, hanımının vasiyetini gerçekleştirmeye söz vermiş.

Kadını gömmüşler. Şimdi Karahan kendine hanım aramaya başlamış. Değişik yerlere haberciler yollamış. Ölen hanımının güzelliğinde, becerikliliğinde birini bulamamış. O sırada gözünün önüne kızı gelmiş. Annesine baktığında kızı daha güzel, daha becerikliymiş.

Karahana kızını çağırtmış da “Kızım ben annene vasiyetini yerine getireceğim diye söz verdim. Her yerde ondan daha güzel, ondan daha becerikli birisini arattım. Bir kimse de bulamadım. Şimdi sende karar kıldım.” demiş. Kızı ağlayarak bakmış. Karahan kendi sözünden dönmemiş.

O vakit kız “Tamam baba, ben razıyım. Ancak sen de benim isteğimi yerine getir. Bana düğün günü için pire diyarından elbise diktir, bit diyarından şal yaptır.” demiş.

Karahana kabul etmiş. Aylar yıllar boyunca ülke ülke gezip pire diyarından elbise diktirip, bit diyarından şal yaptırıp dönmüş.

Artık kız, Karahan’dan kurtulmanın çaresini aramaya başlamış. Düşünüp taşınmış da hamam raflarının altına derin bir çukur kazdırmış. Orayı halıyla kaplamış. Sonra hamamı yakıp ısıtınca babasına “Baba, hamam hazır. Hamama git, sonra ben de gelirim.” demiş. Karahana hamama gitmiş. Kızın halı koyduğu yere basıp düşmüş. Kız kıymetli elbiselerini giymiş de başının estiği yere doğru çıkıp gitmiş. Bir köye varmış. Burada bir dede ve nine ile yaşamaya başlamış. Günler geçmiş. Kızın elbiseleri de eskimiş.

Kaygısından yüzü de sararmaya başlamış. Bu zavallı kız böyle günden güne sararıp solarak günlerini geçirmeye başlamış.

Akhan’ın oğlu gitmiş de gitmiş, gitmiş de gitmiş. Ay gitmiş, yıl gitmiş; Karahan’ın hanlığına ulaşmış ama orada kimseler yokmuş. Derme çatma bir yer yapıp oturmuş. Delikanlı hamamı açıp bakınca hamamdaki çukurdan bir inleme sesi geliyormuş. Varıp bakmış ki bir derin çukurun dibinde sakalı bıyığı basmış bir can sahibi oturmaktaymış.

“Sen kimsin?” demiş delikanlı.

“Ben soylu Karahan, sen kimin oğlusun?” diye sormuş çukurun dibindeki can sahibi.

Delikanlı kimin oğlu olduğunu söylemiş. Sonra Karahan’ı çukurdan urganla çekip çıkarmış, yedirip içirmiş. Bunlar konuşmuşlar:

“Ben daha doğmadan nişanlandığım sözlümü görmek için geldiydim.” demiş delikanlı.

“Sen onu arama. O, annesini öldürdü. Çukur kazıp beni buraya düşürdü. Kendisi bir dev perisine ilişip gitti.” demiş Karahan.

Delikanlı şaşırmış. Karahan ile vedalaşıp gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş; giderken bir köyde uyumaya karar vermiş. Bir eve girmiş. Evde yaşlı, kamburu çıkmış bir nine oturmaktaymış. Eski püskü giyinmiş bir kız kerevette bir avuç bulgur öğütüyormuş. Kız sapsarıymış. Delikanlı şaşırıp kalmış.

Selam vermiş de “Ben geceyi burada geçirebilir miyim?” demiş.

“Gecelemesine gecelerdin de sana yedirecek yemeğimiz, kesecek malımız, altına serecek keçemiz, üstüne örtecek yorganımız, başının altına koyacak yastığımız yok. Başka bir yerde kalacak yerin yoksa konaklayıp git. İşte şu bulguru dörde bölüp yeriz. Sonra yatıp uyuruz.” demiş amca.

Delikanlı kendi yemeğini çıkarıp dede ile nineyi doyuruncaya kadar yedirmiş. Ne kadar çağırsa da kız yemeğe oturmamış. Ağzını açıp bir söz bile söylememiş. Delikanlı kendisinin kim olduğunu, nereye gittiğini söyledikten sonra “Yoksa kızınız hasta mı oldu?” diye sormuş.

“Kızımız bizim olmasa da o bizim için kızımızdan da fazla. O olmasa çoktan açlıktan ölürdük. İşte çok becerikli, çok maharetli, çok edepli, yabancı birisi gelse konuşmaz. Hastalık bulaştı herhâlde, günden güne sarıyor.” demiş amca.

Bunlar yatmışlar. Uydukları sırada delikanlı sabah erkenden çıkıp gitmiş. Bir koyun ile bir kaz satın alıp dönmüş. Koyunu kesip derisini soy-maya başlamış. Kız bakıp kalmış da kahkahayla gülererek “Şuna bak ya, koyunun yününü yolmaya çalışıyor.” demiş.

Sonra delikanlı koyunun derisini yüzmüş. Kazanı çevirip eti koyduk-tan sonra su koymuş. Kazana su koyunca et kazandan kayıp kayıp gitmiş. Kız daha da kahkahayla gülmeye başlamış. Her gülüşünde kızın rengi açıl-mış.

Delikanlı koyunun etini pişmesi için kazana koyduktan sonra kazı kes-miş. Derisini kızartmaya çalışmış. Kızartamayınca kız, karnı yırtılıncaya kadar gülmüş. Güldükçe vücudundaki sarılık tamamıyla geçmiş. Kız eskisi gibi güzel olmuş. Delikanlı, kızın güzelliğine hayran kalmış, kendinden geçip kıza âşık olmuş. Kız da delikanlıyı sevmiş. Et yiyip çorba içtikten sonra dede ile nineye can gelmiş.

Birkaç gün durduktan sonra delikanlı, kızdan söz alıp annesinden mü-saade almak için dönüp gitmiş. Dönünce annesine gördüğü, öğrendiği her şeyi başından sonuna kadar anlatmış da “Anne, Karahan’ın kızından daha güzel bir kız buldum.” demiş.

“Bulduysan niye alıp gelmedin ki?” demiş annesi.

“Alıp gelirdim de onun üstü başı yok.” demiş delikanlı.

“İsteddiği şeyleri alıp var da kıızı giyindirip getir.” demiş annesi.

Delikanlı çabucak gitmiş, kıızı giyindirip getirmiş. Kızın güzelliğini gören bütün halk hayran kalmış. Üç gün boyunca görkemli bir düğün yap-mışlar. Kız ile delikanlı pek tatlı yaşamaya başlamışlar. Onların bir oğlan çocukları olmuş. Oğlan bir günlük büyümesini bir saatte büyüyormuş.^{T615}. O çok güzel bir çocuk olmuş.

Bir gün annesinin hamur yoğurduğu sırada oğlan pencereden baka-rak gülmüş de gülmüş. Annesi “Niye gülüyorsun oğlum?” diye sorunca “Anne, anne bak hele! İşte şu dedenin sümüğü ayakkabısının üstüne kadar süzülüp donmuş.” diye bir mani düzmüş. Annesi gelip bakınca kendi baba-sını tanımış. Karahan’ı içeri alıp sümüğünü baltayla kesmişler.^{F559-9}. Onun karnını iyice doyurmuşlar.

Kızı ona “Haydi, bizimle yaşa ama damadına kayınbabası olduğunu belli etme.” diye tembihlemiş. Ondan sonra Karahan, kıızı ile damadında yaşamaya başlamış.

Oğlan, annesi ile babasının arasında uyuyormuş. Hep gece ortasında kalkıp oynarmış. Karahan ocak başında uyumuş. Bir gece Karahan ocağın başından dikkatlice inmiş, oğlanı usturasıyla kesmiş. Usturayı da uyuyan kızının sağ tarafının altına koymuş.

Sabahleyin oğlan kalkmamış da kalkmamış. “Bu çocuk nasıl sırlıslıklam olmuş da yatıyor.” diye baksalar oğlan kesilmişmiş. Çabucak babasını çağırmışlar.

O sırada Karahan “Damat, bu benim kızımdı. O, annesini öldürdü. Beni de az daha öldürecekti. Şimdi oğlunu öldürmüş. Uyuduğunda onun sağ tarafının altında her vakit bir ustura bulunur.” demiş. Döşeğin altına gidip baksalar gerçekten de bir ustura varmış.

Delikanlının annesi “Bu cadıyı nereden aldıysan oraya bırakıp gel.” demiş.

Kız doğruyu söylemeye çalışsa da ona eşinden başka kimse inanmamış. Sonra delikanlı, oğlunun ölü bedenini hanımına kucaklatmış. Onu daha önce beraber yaşadığı nine ile dedeye götürmüş. Bunlar ayrılamamışlar, üç gün üç gece ağlamışlar. Ne yapsınlar, anne buyruğunu yapmak gerekmiş. Böylece bunlar kan ağlayarak ayrılmışlar.

Bir gece ay pek parlakmış. Kadın, ırmak boyuna çıkıp oturmuş. Bir yılanın ölen bir yılanı yüklenip geldiğini görmüş. Bunlar ne yapacak diye kadın izlemeye başlamış. Canlı yılanın bir tümseği üç defa dolanmasıyla yılanlar iki olup gitmişler.^{E0}

Kadın “Dur hele! ben de oğlum ile bu tümseği üç defa dolanayım.” diyerek koşarak gitmiş, oğlunu alıp gelmiş. Bu tümseği oğlu ile üç defa dolanınca, oğlu “Ah, nasıl da çok uyumuşum.” diyerek kalkmış.^{E122.2} Annesi oğluna ne olduğunu anlatmış. Bunlar güzel bir hayat yaşamaya başlamışlar. Oğlan günden güne büyüyüp delikanlı olmuş. Ava çıkmaya başlamış. Onlara gelen giden yolcular da uğruyormuş.

Bir vakit bir yolcu bir tayı koşumlayıp gidiyormuş. Yolcunun tayı fena hâlde yorulmuşmuş. Sonra yolcu “Al bu tayı, büyütüp at edinirsin, binip gezersin!” demiş. Tayı delikanlıya bırakıp gitmiş. Delikanlı bu tayın kıymetini bilip eğitmiş, at edinmiş. Ava da atlı olarak çıkmaya başlamış.

Bir gün zengin bir yolcu hizmetçileriyle onlara gelmiş. Zengin kişi, delikanlıya “Neyle uğraşıyorsun?” diye sormuş.

“Ava çıkarım.”

“Kuşu, kurdu nasıl tutarsın?”

“Kuşu okla avlarım, yaban hayvanlarını boğarak tutarım.” demiş.

Sonra zengin kişi ona bir tüfek hediye etmiş. Başka bir yolcu, delikanlıya köpek yavrusu bırakmış. Artık delikanlının atı da köpeği de tüfeği de varmış. Delikanlı gece gündüz demeden dağ taş, orman arasında dolanıp yaban hayvanları avlamaya başlamış.

Günlerden bir gün delikanlı, bir dev padişahının bilmem bir yeri ele geçirdiğini, halka cefa çektirdiğini duymuş. Sonra annesi ile vedalaşmış. Köpeğini arkasına uydurup tüfeğini omuzlamış. Atına binip dev padişahını aramaya gitmiş. Delikanlı, devin nerede yaşadığını bilmiyormuş. Biraz gitmiş, biraz dinlenmiş; biraz gitmiş, biraz dinlenmiş; böyle gide gide bir eve varmış. Evden üç dişli,^{G214-5.} üç tutam saçlı,^{G219-14.} bir ihtiyar cadı^{G200.} çıkmış.

Delikanlı “Selam nine.” demiş.

“Bu selamın olmasaydı seni ortadan bölüp yutardım çocuk.” demiş nine.

“İstesen yutardım nine.” demiş delikanlı.

Bu ninenin hamamı varmış. Cadı nine, bir kişiyi büsbütün hamamda pişirip yiyormuş.^{G11.3.} Cadı nine hamamı çabucak ısınması için yakmış. Hamam hazır olunca “Git oğlum, sıcaklığı düşmeden hamama gir.” demiş.

Delikanlı “Bizde hamama önce ev sahibinin kendisi girer.” diyerek nineyi çabucak alıp hamama gitmiş. Delikanlı, nineye ensesinden vurup arkasından tekmelemiş. Onu hamama sokmuş.

Sonra nine “Ne istersen veririm. Yalnız bana dokunma.” demiş.

Delikanlı, nineye deve giden yolu sormuş. Nine “Ben o yolu bilmiyorum, evladım. Yolu bilse bilse benim ortanca ablam bilir.” demiş. Sonra ortanca ablasına giden yolu öğretip delikanlıyı göndermiş.

Delikanlı az gitmiş, uz gitmiş; hiçbir yol alamamış. Sonra güç bela gümüş hamamlı bir eve varmış. Evden iki dişli,^{G214-6.} iki tutam saçlı^{G219-13.} bir nine çıkmış. Delikanlı bu nineyle de selamlaşmış. Bu nine de daha önceki nine gibi davranıp gümüş hamamı yakmış. Hamam hazır olunca “Git oğlum, hamama gir. Kirlenip yorgun argın gelmişsindir.” demiş.

Delikanlı bu nineye de daha önceki nineye yaptığı gibi yapmış. “Bizde hamama önce ev sahibinin kendisi girer.” diyerek nineyi bir dürtüp bir sallayıp alev alev yanan hamama götürüp kilitlemiş.

Nine “Oğlum, ne istersen onu veririm. Bana dokunma.” diye yalvarmaya başlayınca delikanlı ona deve giden yolu sormuş.

“Onu bilse bilse büyük ablam bilir. Dev ile o görüşüyor.” demiş nine.

Delikanlı, nine ile vedalaşıp daha da gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş; delikanlı hâlâ varamamış. Giderken altın hamamlı bir ev görmüş. Oradan tek dişli,^{G214-7.} tek tutam saçlı^{G219-12.} bir nine çıkmış. Bu nine de delikanlının selamını diğer iki nine gibi almış.^{G201.} Sonra gidip altın hamamını yakmış da “Üstün başın toz içinde, ayakların yorulmuştur. Tam ayarında hamamı yaktım. Haydi oğlum hamama gir.” demiş nine. Bu altın hamam o kadar kızgın bir şekilde yakılmış ki alevi dışa vuruyormuş. Delikanlı, bu nineye de diğerlerine yaptığı gibi yapmış. Sonra nine yalvarmaya başlayınca delikanlı, devi sormuş.

“Evet, dev geldiğinde bana uğrar. Ancak sen onun yanına birazcık bile yaklaşamazsın. Oraya girebilmek için bir fiçı yağ al. Varınca yağı devin kapısına sür. Niye dersen? Kapılar giren kişiyi kısırtıp öldürüyor. İşte sana çelik kılıç! Gücün yetip kaldırabilirsen onunla gözü dönmüş yılanları, aslanları doğrarsın. Sonra şunu da söyleyeyim. Atın Kanyeren’i (atın ismi) arkasından bir aslan ısırır. Mendilini porsuk kanına batırıp atının yarasına sar. Yara çabucak iyileşir.” demiş.^{G284.}

Delikanlı kılıcı kaldırmaya çalışınca gözünden yaş çıkmış. İkinci defa kaldırmaya çalışmış, nefesi kesilmiş. Üçüncü defa kılıcı can havliyle kaldırmaya çalışınca kılıç kolayca kalkmış. Delikanlı bir fiçı yağ alıp devi aramaya gitmiş. Biraz gitmiş, biraz dinlenmiş; biraz gitmiş, biraz dinlenmiş; böyle gide gide devin büyük ve güzel evi görünmüş.^{F771.4.1.} Dev in yaşadığı yere gelmiş. Atından inip kapıyı yağlayınca kapılar gıcırdayarak açılmış. Bu sırada vahşi aslanlar, gözü dönmüş yılanlar delikanlıya saldırmış. Delikanlı çelik kılıcını bir sağa bir sola savurmuş, bunları kesmiş. Kandan ırmak akmış. Delikanlı savaşırken Kanyeren’in arkasından bir aslan ısırılmış. Delikanlı, ninenin öğrettiği gibi mendilini porsuk kanına batırıp atı Kanyeren’in arkasına sürünce at çabucak iyileşmiş. Delikanlı vahşi hayvanları kırıp bitirdikten sonra devin yaşadığı yere varmış. İçeri girdiğinde dev uyumaktaymış. Sonra delikanlı onu sakalından tutup kaldırmış.

Dev^{G0}. kükreye kükreye bağırarak “Dövüş mü gerek, atış mı gerek?” demiş.

“Atış babanın başına, dövüş gerek!” demiş delikanlı. Bunlar üç gün, üç gece dövüşmüşler. Üçüncü gün delikanlı, devi boynuna kadar batırmış.^{G510-6}

Dev “Öldürme beni delikanlı.” diye yalvarmış. Delikanlı, devi bir ambara koyup bağlamış.^{G514.2} Başka bir ambarı açıp bakmış, ambarın içi güzel kız doluymuş.^{G420} Aradaki en güzeli bir padişahın kızıymış. Delikanlı, kızları evlerine göndermiş.^{G550} Bu padişah kızı da delikanlıyı beklemeye söz vermiş. Delikanlı nişan olarak da yüzüğünü verip öyle dönmüş.

Delikanlı, annesini alıp gelmiş. Dev in evinde mutlu bir dünya hayatı yaşamaya başlamışlar. Delikanlı, annesine bütün anahtarları vermiş. Sadece bir ambarı açmamasını söylemiş.

Bir gün delikanlı, Kanyeren’e binmiş, köpeğini arkasına uydurup ava çıkmış. Delikanlının gözden kaybolmasıyla kapıdan Karahan girmiş. Babasını görünce kadın bayılmış. Karahan anahtarları alıp ambarlara bakmaya başlamış. Açılmaması gereken ambarı açıp baksa orada bağlı oturmakta olan devi görmüş.

Dev, ona “Lütfen, ulu kişi beni kurtar. Ne istersen onu yaparım. İstersen ebediyen kaçıp giderim.” demiş.

“Ben seni kurtarırım ancak sen bana delikanlıyı öldürme yolunu öğret.”^{M242.3-1} demiş Karahan.

“Uzakta, deniz boyunda bir ayı var. Sen ona ayının sütünden getirmesini buyur. O ayağa bulaşan kişi geri dönemez.” demiş dev.

Delikanlı akşam olunca avdan dönmüş. Annesi baygın yatıyormuş. Yanında Karahan ağlayıp oturmaktaymış. Karahan ağlamaklı bir şekilde “Oğlum, ben senin büyükbaban oluyorum. Ömrüm boyunca dünyayı gezip sizi aradım. İşte bugün buldum dediğimde senin annen yani benim kızım mutluluğundan hastalandı. Ölmesin diye yedi kat yerin altında da olsa bir ilaç bulup getirmek gerek.” demiş.

Delikanlı şaşırıp kalmış. Oraya vurmuş, buraya vurmuş; düşünüp bir şey bulamamış. En sonunda “Büyükbaba, sen bir çaresini biliyor musun?” diye sormuş.

“Bilmesine biliyorum da yalnız oğlum, o senin elinden gelmez. Uzakta, deniz boyunda bir ayı var derler. Ölen kişiye o ayının sütünden içirilirse ölen kişi dirilir derler.” demiş Karahan.

Delikanlı, Kanyeren’e binip köpeğini arkasına uydurmuş; ayı sütü aramaya gitmiş.^{H1361.2.}

Ayının yattığı yere varmış. Baksa ayı inleyerek yatmaktaymış. Niye dersen? Tabanına büyük bir taş batmışmış. Delikanlı, ayının tabanındaki taşı dikkatlice çekip almış.

O zaman ayı “Sen kimsin merhametli delikanlı? Buraya çık!” demiş.^{B211.2.3.} Delikanlı ağacın ardından çıkmış.

Ayı “Teşekkürler sana kahraman delikanlı. Ben bu taştan 30 yıl eziyet çektim. Sana benden ne gerek, söyle!” demiş.^{B435.4.}

Delikanlı ayıdan hasta annesi için sütünden vermesini rica etmiş. Ayı, delikanlıya kendi sütünden vermiş. Dahası bir yavrusunu da vermiş.

Karahan, delikanlının döndüğünü görünce koşarak devin yanına gitmiş. Devi bağlı olmaktan kurtardığı için ondan delikanlıyı kazara da olsa öldürmesini istemiş.

Delikanlı sevincinden türkü söyleye söyleye gelmiş. Annesine ayının sütünü içirmek için eğildiğinde dev onun elindeki sütü alıp bir yere atıp dökmüş. Sonra gelip delikanlıya yapışmış. Dövüş uzamış da uzamış. Bir delikanlı, bir dev yenecek gibi olmuş. Dövüşürlerken delikanlı, devi yerin dibine sokmuş. Hatta yer yarılıp dev yerin içine girmiş.^{G510-7.}

Yerin sallandığı sırada delikanlının annesi de “Ay ne kadar da çok uyumuşum.” diye kendine gelip kalkmış. Karahan ne ölü ne diriymiş. Taş gibi katlaşıp bakmaktaymış. Delikanlı, annesine bütün her şeyi anlatmış. Annesi de kendi başından geçen ne varsa anlatmış da “Oğlum, büyükbabana nasıl bir ceza vereceğine kendin karar ver.” demiş.

Sonra delikanlı bir iki damla ayı sütü^{D1018-1.} damlatmış da “Kara taşta dönüş!” demiş. Karahan taş olup katlaşmış.^{D231.}

Sonra delikanlı “Değirmen taşı ol, devi ebediyen yok et!” demiş. Dev dünyasına ayı sütünden^{D1018-1.} serpmiş. Devin kaçmaya çalıştığı sırada büyük bir değirmen taşı yuvarlanarak devi ezip geçmiş.

Delikanlı, atına annesini bindirmiş; köpeğini, ayısını alıp memleketi dolaşa dolaşa daha önce kurtardığı kızın babasının padişahlığına doğru yol almış. Ay gitmişler, yıl gitmişler; kızın yaşadığı şehre varmışlar. Delikanlı şehrin insanlarından padişahın kızının yıkanmak için su aldığı kuyunun yerini öğrenmiş. Varıp oraya oturmuş. Bir vakit sonra çok güzel bir kız kuyuya su almaya gelmiş.

Kız gelip su alınca delikanlı “Güzel kız su verir misin?” diye sormuş. Kız, delikanlıya su vermiş. Delikanlı ona bu suyu kime alıp götürdüğünü sormuş. Kız, suyu padişahın kızına alıp götürdüğünü söylemiş. Delikanlı dikkatlice kızın hediye ettiği yüzüğü kovanın dibine düşürmüştü.

Padişahın kızı kovayı alıp yıkanmaya başlayınca yüzüğü görmüş. Yüzüğün kendi yüzüğü olduğunu anlamış. Sonra suyu getiren kıza kimi gördüğünü, bu yüzüğü kimin verdiğini sormuş. Kız, bir yolcuya su içtiğini, başka da birisini görmediğini söylemiş. Padişahın kızı çabucak ona bu yolcuyu bulmasını söylemiş. Delikanlıyı kuyunun yanında bulup padişahın kızının yanına getirmişler. Kız ile delikanlı evlenmek için anlaşmış. Kızın babası da razı olmuş. Görkemli bir düğün yapmışlar. Düğüne delikanlının babasını da çağırmışlar. Ağlamaları da mutlulukları da birlikte olmuş. Düğün bitince delikanlının annesi, eşiyile birlikte dönmüş. Kızın babası, bahadır damadını kendi yerine padişah yapmış. Delikanlının kendisi çok bahadırmış, padişahlığı da çok adılmış.

3.41.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 41

T615. Supernatural growth / *Olağanüstü büyüme* BOM: 41

F559-9. Extraordinary snout / *Olağandışı sümük* (MEK) BOM: 41

E0. Resuscitation / *Dirilme* BOM: 41

E122.2. Resuscitation by snake / *Yılan aracılığıyla dirilme* BOM: 41

G200. Witch / *Cadı* BOM: 41

G214-5. Witch with three teeth / *Üç dişli cadı* (MEK) BOM: 41

G219-14. Witch with three handful hair / *Üç tutam saçlı cadı* (MEK) BOM: 41

- G11.3. Cannibal witch / *Yamyam cadı* BOM: 41
- G214-6. Witch with two teeth / *İki dişli cadı* (MEK) BOM: 41
- G219-13. Witch with two handful hair / *İki tutam saçlı cadı* (MEK) BOM: 41
- G214-7. Witch with one teeth / *Tek dişli cadı* (MEK) BOM: 41
- G219-12. Witch with a handful hair / *Bir tutam saçlı cadı* (MEK) BOM: 41
- G201. Three witch sisters / *Üç cadı kız kardeş* BOM: 41
- G284. Witch as helper / *Bir yardımcı olarak cadı* BOM: 41
- F771.4.1. Castle (Palace) inhabited by ogres / *Dev(ler)in sarayda yaşaması* BOM: 41
- G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 41
- G510-6. Ogre is defeated by getting sank up to his throat / *Devin boynuna kadar yere batırılarak yenilmesi* (MEK) BOM: 41
- G514.2. Ogre imprisoned in his own house / *Devin kendi evinde hapsedilmesi* BOM: 41
- G420. Capture by ogre / *Dev tarafından kaçırılma* BOM: 41
- G550. Rescue from ogre / *Devden kurtarma* BOM: 41
- M242.3-1. Ogre released in return for teaching to kill someone / *Birisini öldürmeyi öğretmesi karşılığında devin serbest bırakılması* (MEK) BOM: 41
- H1361.2. Quest for bear's milk / *Ayı sütü arama* BOM: 41
- B211.2.3. Speaking bear / *Konuşan ayı* BOM: 41
- B435.4. Helpful bear / *Yardımsaver ayı* BOM: 41
- D231. Transformation: man to stone / *İnsanın taşa dönüşmesi* BOM: 41
- G510-7. Ogre is defeated by getting sunk into ground completely / *Devin tamamen yere batırılarak yenilmesi* (MEK) BOM: 41
- D1018-1. Magic milk of bear / *Sihirli ayı sütü* (MEK) BOM: 41

3.42. AHLAKSIZ BABA İLE SADAKATSIZ ANNE

3.42.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Geçmiş zamanlarda bir nine ile bir dede varmış. Onların bir kızı varmış. Sonra biraz zaman geçtikten sonra dedenin hanımı ölmüş. Dede ile kızı hayatlarına devam etmişler. Sonra dede, kızına “Şimdi kızım, annen ölüp gitti, seni kendime alıyorum.” deyince kız kaçıp gitmiş. Bir ormanlık yerde kız durup bakmış ki bir han o civarlarda oğluyula evlendirmek için en güzel kızı aramaktaymış. Sonra bu hanın oğlu ormanda dolaşırken bu kızı görmüş. “Çok güzel!” demiş. Hanın oğlu, kızı alıp gitmiş; düğün yapıp kız ile evlenmiş. Bunların bir zaman sonra bir oğlu olmuş.

Bu ihtiyar adam, kızını aramaya çıkmışmış. Sora sora bu hanın bulunduğu yere gelmiş. Bu ihtiyarı pencereden gören hanın oğlu, hanımına “Bu kim?” diye sormuş. Hanımı “Benim babam.” demiş. Sonra bu ihtiyar adam eve girmiş de hanın oğluna “Bu çok yalancı bir kız, bunu niçin tutuyorsun, kovup gönder!” demiş. Sonra hanın oğlu, bu kadın ile oğlunu kovmuş.

Sonra kız, oğlunu alıp yeniden ormana gitmiş. Burada bir süre yaşamışlar. Sonra çocuk epeyce büyüdükten sonra her gün ava çıkmaya başlamış. Bir gün dolaşırken bir yerde bir ev görmüş. Bu eve gelip bakmış ki evde bir peri^{F480}. oturmaktaymış. Delikanlı bu periyi yakalamış, bir ambara kilitlemiş.^{D2177.3-1}

Sonra delikanlı, annesinin yanına dönmüş. Ona “Ben bir yerde ev gördüm. Orada yaşayalım.” demiş. Bunlar gitmişler, o eve gelmişler. Delikanlı, annesine küflü ambar anahtarını vermiş. Kadın ambarı açmaya çalışınca “Bu anahtar sandığın değilmiş.” demiş. Oğlu gelince ona “Bu sandığın anahtarını neden vermedin?” diye sormuş. Oğlu “Anne o sandığın anahtarını sorma. Açıp bakarsan korkarsın.” demiş. Annesi de “Açıp bakmam, sen anahtarı ver.” demiş.

Delikanlı karşı taraflara gidince annesi sandığı açmış. Bakmış ki bir peri kuyunun dibine^{F429-2}. batmışmış. Sonra bu kadın inip periyi kuyudan çıkarmış. Ona sorular sorup cevabını almış. Bunlar karşılıklı anlaşınca peri “Oğlun geldiğinde onu öldürelim.”^{F402}. demiş.

Sonra delikanlı dönünce annesi hasta numarası yapmış. “Bir yerde bir dağ var. O dağı bir ejderha zapt ediyor. Bu dağda bir meyve var. O meyveden alıp gel, bana yedir. Sonra ben iyileşirim.” demiş bu nine.

Delikanlı bu dağa gitmiş. Dağa girmek için hiç bir yol yokmuş. Ejderha^{B11} dağı büsbütün sarmalamışmış.^{B11.12-8.}

Sonra bu delikanlı bir ninenin evine gelmiş de ona “Nasıl bu dağa çıkıp meyve alabilirim?” demiş. Nine “Benim bir tayım var. Tay üç yaşına gelinceye kadar burada kal, sonra gidip alırsın.” demiş. Bu delikanlı burada üç yıl yaşamış. Üç yıl baktığı tay, at olmuş. Nine, delikanlıya “Dağın başında meyveler var. Orada bir kız oturuyor. İçine meyve koymasına için kıza bir mendil bırak. Kız meyveleri mendilin içine koyup sana verdiği zaman at ile uçup gelersin.” demiş.

Delikanlı atına binip, ejderhanın üstünden uçarak geçip dağın tepesine inmiş. Oradaki kıza içine meyve koyup vermesi için bir mendil vermiş. Kız meyveyi mendile koyup vermiş. Delikanlı meyveyle birlikte kıza da alıp atına binmiş, bunlar oradan uçarak gitmişler.^{B41.2.}

Sonra epeyce bir yer geçtikten sonra delikanlı ile kız yere inmişler. Burası kızın köyüymüş. Kız evine girmiş. Kızın babası hanmış. Bu han, kızını geri getiren delikanlı ile kızının düğünlerini yapmış. Kızını delikanlıya vermiş.

Sonra bu delikanlı, annesinin yanına dönmek istemiş. Eşi, delikanlıya bir yüzük verip göndermiş. Delikanlı evine dönünce annesiyle birlikte periyi dışarıda otururken görmüş. Onlar da delikanlının geldiğini görünce evin içine kaçmışlar.

Sonra delikanlı meyveyi getirip annesine vermiş. Annesi meyveyi yiyince güya sağlığı düzelmiş.

Bunlar delikanlıyı öldürmek için başka bir hile düşünmüşler. “Şimdi biz ona gücünü sınavıp görmek istiyoruz diyelim de bir hileyle onu öldürelim.” demişler. Delikanlının annesi “Çocuğum sen çok güçlüsün. Ben senin gücünü sınavacağım.” demiş. Delikanlı “Tamam.” demiş. Annesi yetmiş kulaç urganla oğlunun iki elini bağladıktan sonra periye seslenerek “Tez gel, başını kes!” demiş. Peri gelirken delikanlı iki elini iki yana çekmiş... Urgan kopmuş, iki tarafa dağılmış. Onu yine öldürememişler.

Delikanlı yeniden kırlara gitmiş. Sonra peri “Saçlarını dibinden kesip urgana bağlarsan urgan kopmaz.” demiş kadına. Kadın, saçlarıyla urganı bağlamış. Delikanlı dönünce annesi “İşte sana sağlam bir urgan. Bu saç bağlanmış urganla seni bağlayacağım. Sen bunu da koparabilir misin aca-

ba?” demiş. Delikanlı oturmuş. Annesi oğlunun ellerini bağlamış. Sonra periye seslenerek “Tez gel, başını kes!” demiş. Peri gelmiş. Delikanlı ne kadar uğraşsa da urganı koparamamış. Peri onun iki gözünü oymuş. Sürükleyerek onu alıp gitmiş.

Peri pek çok yer geçtikten sonra onu bir kuyunun yanına bırakmış. Delikanlı orada uzun süre yatmış. Her gün birisi oraya suya geliyormuş. Bu delikanlı kova sesini duyarak “Kim bu suya gelen?” diye bağırmış. Sonra o kişi “Ben hanın hizmetçisiyim. Han için su alıp gidiyorum.” demiş. Sonra delikanlı “Han kim?” diye sormuş. Hizmetçi “Falan han, bir delikanlı ejderhadan onun kızını kurtarıp gelmişti, işte o han.” demiş. Delikanlı oraya nasıl gidebileceğini düşünmüş de hizmetçiye “Buraya aldığım sudan getir de azıcık içeyim.” demiş. Hizmetçi onun yanına gelmiş. Delikanlı su içerken kovanın içine hanımının verdiği yüzüğü bırakmış.

Sonra delikanlı, hizmetçiye “Suyun içine bakma! Bakarsan ölürsün.” demiş. Hizmetçi suyu alıp hanın kızının yaşadığı eve götürmüş. Hanın kızı suya bakınca eşine verdiği yüzüğü görüp tanımış. Sonra “Bugün suyu kim alıp geldi?” diye sormuş. Bir hizmetçi “Ben alıp geldim.” demiş. Kız “Haydi suyu nereden alıp geldiyse beni oraya götür.” demiş. Suyu getiren hizmetçi, hanın kızını su aldığı yere getirmiş. Kız orada eşini görmüş, ona sağlığını sormuş. Delikanlı da hanımını tanımış ama kör olduğu için onu görememiş. Sonra bu kız eve dönmüş, beş altı kişi alıp gelmiş. Bunlar delikanlıyı kaldırıp götürmüşler.

Bu delikanlının gözü görmediği için yürüyecek hâli bile yokmuş. Sonra bir gün uyuduğu sırada rüyasında şöyle bir rüya görmüş. “Kapının arkasında bir yayla bir ok varmış. Kim olursa olsun, o oku alıp kibleye bakarak atarsa ok geri gelip eline saplanıyormuş. Üç defa attığında ise kör olan kişi görmeye başlıyormuş.” Sonra uyanınca rüyasını hatırlayıp düşünmüş “Dur hele! Bu gerçek olabilir.”^{J157} demiş. Bakmış, ok^{F831} ile yay^{F836} kapının ardında duruyormuş. Oku alıp kibleye doğru nişan alıp atmış. Ok bir zaman sonra gelip eline saplanmış. Oku alıp üç defa böyle atmış. Delikanlının gözü yeniden görmeye başlamış.^{D1500.1.17-2} Sonra delikanlı birkaç gün durduktan sonra hana “Ben şimdi gideceğim, birisini öldürüp geleceğim.” demiş. Han “Tamam git.” demiş, delikanlı gitmiş. Daha önce kaldığı evin yanına gelince bir yerde eski atının durduğunu görmüş. Hatta atı kişnemeye başlamış.

Sonra delikanlı atını urganla köstekleyip kırlara göndermiş. Eve gelince görmüş ki annesi ile peri dışarıda birlikte vakit geçiriyormuş. Gelmiş, hemen annesinin başını kesmiş. Peri kaçıp eve girmiş. Delikanlı hemen perinin arkasından gidip “Çabuk çık!” demiş. Peri dayanamayıp çıkmış. Delikanlı, periyi tutup yukarıya doğru fırlatmış. Peri gözden kaybolmuş, sonra aşağıya doğru düşmüş. Parçalanıp toz toprak olmuş!

Delikanlı bu evi ateşe verip hiçbir şey bırakmamış. Sonra hanın yanına gitmiş. Hanın damadı olmuş. Han kendi yerine onu han yapmış. Onlar hâlen de orada yaşıyorlarmış.

3.42.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 42

F480. House-spirits / *Ev perisi* BOM: 42

D2177.3-1. Evil spirits imprisoned in storehouse / *Kötü perinin ambara hapsedilmesi* (MEK) BOM: 42

F429-2. Well (Pit) spirit / *Kuyu cini* (MEK) BOM: 42

F402. Evil spirits / *Kötü peri* BOM: 42

B11. Dragon / *Ejderha* BOM: 42

B11.12-8. Dragon guards mountain / *Dağın bir ejderha tarafından korunması* (MEK) BOM: 42

B41.2. Flying horse / *Uçan at* BOM: 42

J157. Wisdom (knowledge) from dream / *Rüyadan öğrenilen hikmet (bilgi)* BOM: 42

F831. Extraordinary arrow / *Olağanüstü ok* BOM: 42

F836. Extraordinary bow / *Olağanüstü yay* BOM: 42

D1500.1.17-2. Magic arrow restores the blind person’s sight / *Sihirli okun kör kişinin görme yetisini eski hâline getirmesi* (MEK) BOM: 42

3.43. İHTİYAR ADAM İLE DEV

3.43.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda kıt kanaat yaşayan bir ihtiyar adam varmış. Onun hiçbir şeyi yokmuş. Bu adam bastonuna dayanıp yavaş yavaş etrafına bakınarak yürürmüş. Nerede saksığan yuvası, nerede karga yuvası varsa oralara gidirmiş. Bu dede yuvalardaki yumurtaları alıp içiyormuş.

Bir gün böyle kuş yumurtaları alıp dönerken bir deve^{G0}. rastlamış. “Ben seni yiyeceğim!” demiş dev.

“Kim kimi yiyecek görürüz hele! Şurada yerde duran taşı avucunda sıkıp taştan sarı su çıkarabilirsen sen beni yersin. Ben çıkarırsam ben seni yerim. Kabul ediyor musun?” demiş ihtiyar.

Dev kabul etmiş. İhtiyar, taş diye kuş yumurtasını avucunda sıkıp suyunu akıtmış. Dev, eline taşı alıp sıkmış da sıkmış, taş ufalanıp toz olmuş ama sarı suyu akmamış.^{G501}.

Sonra ihtiyar, deve “Ben seni yiyeceğim!” demiş.

Dev, korkusundan titreyerek “Lütfen beni yeme, sana altın veririm!” demiş.

“Altın verirsen kurtulursun!” demiş ihtiyar adam. Ama gerçekte ihtiyar bir fiske vursan ölecek gibiymiş.

Dev, ihtiyarı alıp evine götürmüş. Evde devin annesinden başka hiç kimse yokmuş.

Dev, annesine “Misafir geldi, semaveri hazırla!” demiş. Olup biten her şeyi anlatmış. Üçü birlikte çay içmişler.

Gece olunca Dev, ihtiyara “Uyumak için şurada yat!” diye yer göstermiş.

İhtiyar “Ben evde uyumaya alışık değilim. Burada pire vardır. Ben çatıya çıkıp orada uyuyayım.” demiş. İhtiyar adam, devin bir şeyler yapmasından korktuğu için çatıya çıkıp orada yatmış.

Geceleyin o yavaşça çatıdan inip pencereden bakmış. Dev, baltayı bileyerek “Ben onu bir kesişte öldürürüm, iki kesişte doğrarım.” diye söyleniyormuş.

Annesi ona “Dur hele, nasıl bir kişi olduğunu bilmiyorsun. Ermiş birisi olabilir. Sana kötü bir şey yapmasın!” demiş.

“Yok ben korkmuyorum!” demiş dev.

İhtiyar, çatıya insan büyüklüğünde bir çürük kütük alıp gelmiş. Sanki kendisi yatıyormuş gibi kütüğe cepken giydirmiş. Sonra ihtiyar aşağıya inip pencereden bakmaya başlamış.

Dev baltasını alıp çatıya çıkmış. Bir kesmiş, iki kesmiş, kütüğün çürük yerleri dağılmaya başlamış. Dev hiç konuşmadan çatıdan inmiş. Eve girip annesine “O, kocamanmış. Tozu bile kalmadı!” demiş.

Bunlar uyuyunca ihtiyar çatıya çıkıp paramparça olmuş cepkeni giymiş. Biraz zaman sonra aşağıya pencere yanına inmiş de “Kalkın! Hey, çok uyudunuz! Kapıyı açın!” diye bağırılmış.

Bunlar korkularından hemen kapıyı açmışlar. Semaveri hazırlamışlar. İhtiyar, çay içe içe “Siz pire yok demiştiniz. Sadece burada değil, çatıda da varmış. İyi ki ben evde yatmamışım. Beni hiç uyutmazlardı.” demiş.

Çayı içip bitirince dev, insan eti pişirip koymuş.^{G312} Dev, ihtiyara insan başını vermiş. İhtiyar yer gibi yapıp başı parçalayıp oradaki bir deliğe tıkmış. Sonra doydum diyerek yerinden kalkmış da “Hadi hesabı görelim!” demiş.

“Altından ne kadar götürebilirsen o kadar al.” demiş dev.

“Ömrümde çok aptal gördüm ama senin gibisini görmedim! İstedığın kadar götür de ne demekmiş! Ben altınların hepsini de annenle birlikte seni de; evinde neyin varsa her şeyi alıp gideceğim. Dönünce seni uşak yapacağım. Annene de ev işlerini yaptıracağım. Sen şimdi altınlardan götürebileceğin kadar al.” demiş.

Dev çok korkmuş. Sırtına altın yüklemiş. Dev altınların ağırlığından bükülüp eğilmiş ama ihtiyar onun üstüne daha da altın yüklemiş. Sonra yola çıkmışlar. Dev önden, ihtiyar arkadan gitmiş.

Dev azıcık gittikten sonra yıkılıp kalmış da “Çok ağır, birazını bırakalım hele!” demiş.

“Haydi haydi, yürümesini öğren!” demiş ihtiyar.

İhtiyar adamın evinin olduğu yere gelmişler.

İhtiyar adam “Sen burada bekleyedur. Ben hanımımıza semaver hazırlatayım.” demiş de devi kapının önünde bırakıp eve girmiş.

Girince hanımına “Ben senden et pişirmeni isteyeceğim. Ama sen ‘Nasıl et pişireyim?’ diye sor.” demiş.

İhtiyar evine dev almış. Arkasındaki altınları dikkatlice döşemelerin üstüne koydurmuş. Sonra bunlar çay içmek için oturmuşlar.

İhtiyar adam, hanımına “Bize et pişiriver!” demiş.

“Nasıl et?” diye karısı sormuş.

“Büyük devin başını, ortanca devin ciğerini, küçük devin ayağını pişir. Eğer yetmezse işte bu dev de pişiririz!” diye ihtiyar, dürterek dev göstermiş. Dev, evin kirişlerini yıkarak kaçıp gitmiş.^{G572-1} İhtiyar ile hanımı devin arkasından gülüp kalmışlar.

3.43.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 43

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 43

G501. Stupid ogre / *Aptal dev* BOM: 43

G312. Cannibal ogre / *Yamyam dev* BOM: 43

G572-1. To overawe the ogre by the trick of cooking / *Devi, kesip pişirme hilesiyle korkutma* (MEK) BOM: 43

3.44. YULDIBAY BAHADIR

3.44.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir dede ile bir nine yaşıyormuş. Onların nur saçan Altınsaç isminde bir kızları olmuş. Kız boy attığında nine vefat etmiş. Dede başka bir hanım almış. Bu hanımdan da bir kızı olmuş.

Üvey anne, Altınsaç’ı sevmemiş. Babası, kızını komşu köydeki mollaya okumaya göndermiş. Onlar sekiz kız birlikte okumuşlar. Onların en güzeli Altınsaç imiş. Altınsaç’ın babası, mollanın zenginliğine kapılıp kızını mollaya vermiş. Kız hiçbir şekilde buna karşı çıkamamış. Böylece o Hetip mollanın hanımı olmuş.

Molla, genç hanımı ile biraz beraber yaşadıktan sonra iki yıllık bir yolculuğa çıkmış. Gitmeden önce ona büyük hanımı ipekten eldiven

dikmeye, genç hanımı da bir yüzü aya bir yüzü güneşe benzeyen bir erkek çocuğu doğurmaya söz vermiş. Onlar sözlerini tutmuşlar. Mollaya mektup yazmışlar. Fakat büyük hanım “Genç hanımın köpek yavrusu doğurdu.” diye mektubu değiştirmiş. Molla, bu mektubu alınca öfkelenmiş. Hemen dönüp genç hanımını öldürmeye karar vermiş.

Büyük hanım, bir büyücü kadın^{G200}. tutup genç hanımı onunla mollayı karşılamaya göndermiş. Büyücü kadın ile genç hanım epeyce uzaklaşmışlar. Büyücü kadın yüksek bir tepenin başına çıktıklarında kadını arabadan indirmiş. Onun iki gözünü çıkarıp dönmüş. Kadın kör olup oğluyla orada kalmış.

Bir zaman sonra kadın bir hışırtı sesi duymuş da “Eğer insansan beri gel.” demiş.

“İnsan mahlûkatıdanım.” diye ses vermiş ama o aslında yuha yılanmış.^{B91}

Yuha yılan “Eğer benim hanımım olursan ben senin iki gözünü yerine koyarım.” demiş.^{B211.6.1}

Genç kadın yılanın hanımı olmaya razı olmuş.^{B604.1} Yuha yılan iki elma^{B981.1} vermiş. Elmaları yemesiyle kadının gözleri görmeye başlamış.^{D1342.2-1}

Kadının oğlu büyümüş de büyümüş; iri cüsseli, güçlü bir delikanlı olmuş. Kadın ona Yuldıbay ismini vermiş. Yuha yılan, oğlandan korkmaya başlamış. Onu öldürmek için sebep aramış. Yuha yılanın kendisi görünmüyormuş. Ne isterse bunu oğlanın annesine yaptırıyormuş.

Bir gün yuha yılan, kadına hasta olmasını söylemiş. Kadın yalandan hastalanıp yatmış. Oğlunu da ilaç yapmak için ot toplamaya göndermiş.

Onlar Yuldıbay’ı ormanda ayılar, kurtlar yer diye düşünmüşler.

Oğlan üçüncü günde ilaç yapılan otlardan pek çok alıp dönmüş. Onlar daha çok korkmuşlar. Yuha başka bir hile düşünmüş. Onun yedi ormanın arkasındaki yedinci denizde bir ablası yaşıyormuş. O, Yuldıbay’ı oraya göndermek için bir neden aramış. Kadın yalandan hasta olup oğluna “Oğlum, ben daha kötü hasta oldum. Buradan uzak değil, yedi ormanı aştıktan sonra yedi deniz olur. Şu denizlerin ardındaki yedi katlı ev taş duvarla çevrilmiştir. Bu evin yedinci katında yedi katlı demir sandık var. Onun içinde de yedi katlı bir sandık var. Bu sandığın içinde altın yumurta var. Bu yumurtayı yersem ben iyileşirim.” demiş.

Oğlan hazırlanıp gitmiş. Giderken yüksek bir dağa çıkmış. O dağın başında yassı bir taş varmış. Yulduzbay işte bu taşın üstüne çıkıp yatmış. Yatmasıyla birlikte uyumuş. Rüyasında ona aksakallı bir ihtiyar yattığı taşın altında gümüş bir yuların olduğunu söylemiş.

Yulduzbay sabahleyin kalkıp taşı kaldırmış. Gerçekten de taşın altında gümüş bir yular^{D1209.1-1.} varmış. Yuları alıp şingirdatmasıyla bir boz at gelmiş. Oğlan ona her şeyi anlatmış. O sırada at dile gelerek “Kamçıyla sağ tarafımdan kan çıkacak gibi sol yanımdan vur. Sonra gözünü yumup bana bin.” demiş.^{B211.1.3.}

Delikanlı, atın söylediğini yapmış. At, rüzgâr gibi gidip yedi kat taş duvarı yıkıp yedinci kattaki eve girmiş.

“Gözünü aç!” diye bir sesle uyandığında delikanlı bu işe hayret etmiş. Dev,^{G0.} şaşırıp onlara karşı gelmiş. Delikanlı da kendi atının buraya böyle çıkıp gelmesine şaşırmış. Delikanlı, deve ne istediğini söylemiş. Korkusundan dev içeriye kaçmış.

Delikanlı, devin sarayını^{F771.4.1.} dolanıp çıkmayı düşünmüş. Köşeyi döndüğünde onun karşısında uzun saçlı güzel bir kız oturuyormuş. Kız, delikanlıya kendisinin bir padişahın kızı olduğunu, buraya dev tarafından kaçırılıp getirildiğini,^{G420.} bugün öğleden sonra devin, kendisini yiyeceğini^{G413.} söylemiş.

Delikanlı, neden geldiğini kıza söyleyince, kız “Eğer bu yumurtayı alırsan, nasıl olursa olsun, ez. O yumurta devin canı^{E711.1.} oluyor.” demiş.

Dev titreye titreye bir hile aramış. Yumurtayı veresi gelmiyormuş. Hile bulamamış. Delikanlı içeriye girip kılıçla sandığı açıp yumurtayı almış. Dev hâlden düşüp kalmış.^{G500.}

Yulduzbay bahadır pek çok kızı özgürlüğüne kavuşturmuş.^{G550.} Uzun saçlı padişah kızını ata bindirip gitmiş. Onlar kızın babasına gelmişler. Delikanlı burada biraz misafir olmuş. Kız ile sözlendikten sonra altın yüzüğünü alıp yola çıkmış. Yulduzbay dönünce atının isteğiyle ondan üç parça kıl almış. Sonra onu yularıyla birlikte göndermiş. Kendisi de yaya olarak dönmüş.

Delikanlının dönmesiyle yuha yılanın korkusu daha da artmış. Delikanlı yumurtayı annesine vermiş. Ama annesi yumurtayı kırmış gibi yapıp saklamayı düşünmüş. Yulduzbay yumurtayı hızlıca almış, kırıp içmesi için annesine vermiş. Annesi içmemiş.

Yuha şaşırılmış, başka türlü bir hile düşünmüş. Yuldıbay’ı ormandan demir çubuk almaya göndererek “Güçlerimizi sınavalım.” demiş.

Yuldıbay ormandan kalın saplı bir demir çubuk alıp gelmiş. Yuha ile delikanlı güçlerini sınamaya başlamışlar. Yuha, Yuldıbay’ın demir çubuğuna çok sert vurmuş ama delikanlı demir çubuğunu bırakmamış. Delikanlı demir çubuğunu savurduğunda yuhanın demir çubuğu kırılıp parçalanmış.

Kadın, oğluna baldır kalınlığında demir çubuk alıp gelmesini söylemiş. Yuldıbay yeniden alıp gelmiş. Yuha ona bir daha vurmuş, bir şey olmamış. Yuldıbay iki vuruşta yuhanın demir çubuğunu kırıp parçalamış. Yuha yılan iyice korkmaya başlamış. Kadın, oğlunu bir kez daha demir çubuk almaya göndermeyi düşünerek “Sınama üç defa olsun.” diyerek ikiyüzlülük etmiş. Oğluna bacak kalınlığında bir demir çubuk getirmesini söylemiş.

Yuldıbay, annesini dinlemiş. Bacak kalınlığında demir çubuk getirmiş. Kadın, oğluna vurmaya başlamış. Yuha da görünmeden hareket ediyormuş. Yuha yılan bir kez daha vurayım dediğinde oğlanın gözüne görünmüş. Oğlan çok sağlam bir şekilde vurmuş, demir çubuklar etrafa saçılıp dağılmış. Yuldıbay hemen orada kılıcını savurmuş, yuhayı doğramış. Annesine de demir çubukla vurup demir sandığa koyduktan sonra su akıntısına bırakmayı düşünmüş. Annesi ona yalvarmış. Yuldıbay, annesine nasıl bu hâle geldiğini, babasının kim olduğunu sormuş. Annesi ona bütün her şeyi anlatmış. Hetip mollaya hanım oluşunu, onun Könbike ismindeki büyük hanımını, bu kadının oyunu sonucu bu dağa gelişlerini, gözlerinin nasıl kör edildiğini anlatmış. Ormanın arkasındaki köylerinde Kuşkül ismini kullandığını, işte şu dağın başındaki yuha yılanın kendisini nasıl boyunduruğu altına aldığını anlatmış.

Yuldıbay, annesinin anlattığı her şeyi dinlemiş, onu affetmiş. Üç gün üç gece gittikten sonra Yuldıbay annesinin anlattığı köye gelmiş. Köye gelince iş aradığını, Hetip molların iş var demesi üzerine geldiğini söylemiş.

Yuldıbay geldiğinde molla evde değilmiş. Yuldıbey molların büyük hanımından iş istemiş. Kadın onu işe almış. Biraz vakit geçince molla dönmüş. Kendisinden izinsiz işçi aldığı için büyük hanımını fena hâlde azarlamış.

Yuldıbay o kadar güçlüymüş ki yaptığı işler için ücret almadığından bu durum molların çok hoşuna gitmiş.

Bir gün molla ile Yulduzbay ormana ava gitmişler. Çok gezmişler fakat bir şey avlayamamışlar. Sonra gezerlerken karşlarına büyük bir canavar çıkmış. İlk önce molla atmış ama vuramamış. Sonra Yulduzbay atmış. O kadar düzgün atmış ki canavar ses bile çıkaramadan yıkılmış. Molla başarıyı üstüne alıp Yulduzbay'a vermemeyi düşünmüş. Sonra molla "Sen şimdi hayvanı bana ver. Ne istersen onu öderim." demiş.

Yulduzbay ondan hayat hikâyesini anlatmasını istemiş. Molla düşünmüş taşınmış, anlatmaya razı olmuş. Kendisinin şu köyün zengin mollası olduğunu, medresede öğrenci okuttuğunu, medresede okuttuğu Altınsaç isimli bir kızı kendine genç hanımı olarak aldığını ancak kendisinin evde olmadığı bir vakitte onun kaybolduğunu anlatmış. Yulduzbay da kendisinin Altınsaç'ın oğlu olduğunu, annesiyle birlikte büyük bir dağın başında yaşadıklarını, annesinin çok cefalar çektiğini anlatmış.

Sonra onlar hayvanı alıp dönmüşler. Onlar döndüğünde büyük hanım kestirdiği koyundan yemek pişirmiş, onları beklemekteymiş. Yemeğe oturup biraz yedikten sonra molla, büyük hanımına küçük hanımının nerede kaybolduğunu sormuş. Büyük hanımı, onun bir yüzü aya, bir yüzü güneşe benzeyen bir oğlan doğurduğunu, büyücü kadın ile birlikte onu kandırıp büyük bir dağın başına götürdüklerini, orada onun iki gözünü kör ettiklerini anlatmış.

Yulduzbay ona bu genç hanımın oğlu olduğunu ve annesinin hayatta olduğunu söylemiş. Büyük hanım onların ayaklarına kapanıp af dilemiş. Fakat Yulduzbay molladan onu affetmemesini istemiş.

Sonra molla köydeki herkesi toplayıp Yulduzbay'ın isteği doğrultusunda büyük hanımını büyük boz aygırın kuyruğuna bağlayıp göndermiş. Onun "Kurtarınız!" diye bağırın sesi denizleri, ormanları aşmış Altınsaç'ın yaşadığı yerden duyulmuş. Molla çiftler çiftler at koşumlatmış, Yulduzbay'ı yanına alıp Altınsaç'ı almaya gitmiş. Onların geldiği sırada Altınsaç, oğlunu özleyip kederli bir şekilde oturmaktaymış. Yulduzbay, annesine her şeyi anlatmış. Molla, Altınsaç'tan af dilemiş, onu bulduğuna sevinmiş.

Molla, Altınsaç ile Yulduzbay'ı alıp köye dönmüş. Bütün köy halkı onları karşılamış. O gün molla şamatalı bir şölen vermiş. Bu şölende Yulduzbay'a teşekkürlerini sunmuş.

Yeme içme faslı bitince Yulduzbay verdiği söz gereği devden kurtardığı padişah kızının yanına gitmiş. Padişahın kızı onu özlediğinden sara-

rıp zayıflamışmış. Kaç gündür delikanlının gittiği yolu gözlemekteymiş. Padişaha, kızı ile evlenmek isteyen kişiler geldiğinden padişahın kızı bu durumdan rahatsızmış.

Üç gün üç gece sonra delikanlı gelmiş. Onun geldiği sırada padişahın kızı pencerenin dibinde ağlayıp oturmaktaymış. Delikanlının görünmesiyle padişahın kızı elini sallamış. Odanın içi nurla dolmuş.

Padişahın kendisi artık çok ihtiyarlamışmış. Padişah kendi kardeşlerini, yakınlarını toplamış, Yuldıbay’ın babası ile annesini de çağırtmış. Bir hafta boyunca şamatalı bir düğün yaptırmış.

Düğün bitince padişah, padişahlığındaki bütün halkı toplayıp onların önünde kendisinin yaşlandığını ve hastalığının olduğunu söylemiş. Sonra da “İşte bu sebepten padişahlığı Yuldıbay damadıma devrediyorum.” demiş. Halk bunu hoş karşılayıp kabul etmiş. Yuldıbay’ın babası ile annesi mutluluktan uçarak dönmüşler. Çok bir zaman geçmeden padişah vefat etmiş. Yuldıbay bahadır rüzgâr yağmur bile değdirmeden ülkeye padişahlık etmiş. Yuldıbay’ın hanımı da bir yüzü aya, bir yüzü güneşe benzeyen bir oğlan doğurmuş. Onlar oğullarının yakışıklı, bahadır, dürüst birisi olarak büyümesini dilemişler. Oğullarına Ural ismini vermişler. Böylece üçü birlikte hayatlarına devam etmişler.

3.44.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 44

B91. Mythical serpent / *Mitolojik yılan* BOM: 44

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* BOM: 44

B604.1. Marriage to snake / *Yılanla evlenme* BOM: 44

D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* BOM: 44

D1342.2-1. After eating magic apple, the blind person recovers his/her sight / *Sihirli elma yedikten sonra kişinin tekrar görmeye başlaması* (MEK) BOM: 44

D1209.1-1. Magic silver bridle / *Sihirli gümüş yular* (MEK) BOM: 44

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 44

G0. Ogres / *Dev(ler)* BOM: 44

F771.4.1. Castle (Palace) inhabited by ogres / *Dev(ler)in sarayda yaşaması* BOM: 44

G420. Capture by ogre / *Dev tarafından kaçırılma* BOM: 44

G312. Cannibal ogre / *Yamyam (insan yiyen) dev* BOM: 44

E711.1. Soul in egg / *Ruhun (canın) bir yumurtanın içinde olması* BOM: 44

G500. Ogre defeated / *Devin üstesinden gelme* BOM: 44

G550. Rescue from ogre / *Devden kurtarma* BOM: 44

3.45. ÇÖL ATI

3.45.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Çok eski zamanlarda bir padişah varmış. O, uzun zamandır birisini seçemediğinden evlenemiyormuş. Böyle gezerken dayanamayıp evlenmiş. Evlenmek için seçtiği kel gibi, iri yarı kadına bir bataklıkta rastlamış. Bu kadın değil, bela imiş. Hiçbir zaman dert görmeyen padişahın başına dert olmuş. Padişah, üzüntüsünü ava çıkararak vakit geçirip ancak untabiliyormuş. Padişah olunca ormanlar, sular her yer onun, nereye varsa, nerede dursa kendisi başmış.

Bir gün padişah ava çıkmış da akşama kalmış. Bir köyde konaklamak için haritasına bakmış. Gidip bir ağanın yanına varmış. Ağanın hâli vakti yerinde, masaya koyacağı yiyeceği bolmuş. Bunlar akşam vakti yemeğe oturmuşlar. Ağanın üç kızı varmış. Üçünün arasında en küçüğü, en güzeli ak yüzlü Eklime imiş. Bunların üçü de koca yüzü görmemişlermiş. Kızlar o kadar kurnazmış ki kapının yarığından genç padişaha bakmışlar. Baş gözünü yerinde diye durmamışlar. Hanımını sevmediğini de biliyorlarmış. Kızların nefesinin sıcaklığı padişahın odasına ulaşıp yüzüne çarpmış. Böylece dileklerine güç gelmiş. “Ay ben buna varsaydım.” diye her biri söylemiş. Göz görmez olup gece olunca yatmışlar.

Gece padişahın yanına büyük kız gitmiş. Padişah da hilekâr, uyuyor numarası yapmış. “Eğer beni hanımın yaparsan sana bir oğlan evlat veririm.” demiş. Padişah kımıldamamış. Kız iç çekip üzülerek çıkmış.

Ortancası gelmiş “Eğer beni hanımın yaparsan sana bir kız evlat veririm.” demiş. Padişah kımıldamamış. Ölü gibi uykusuna devam etmiş. Kız, gözünün yaşını sile sile çıkmış.

Şimdi ay yüzlü güzel kız Eklime'nin sırası gelmiş. O gidip padişahın ayakucuna diz çökmüş. Eklime de hilekârlıkta padişahтан aşağı değilmiş. “Ey padişahım sultanım, ayak ucundaki kulunu kendine hanımın olarak alırsan sana bir oğlan bir kız evlat verirdim.” diye mani düzmüş.

Eklime'nin sözleri gibi kendisi de küçük bir hanımefendiymiş. Padişah uyanmasın da nereye gitsin. Kalkmış, bunlar konuşmuşlar. Gençlerin işi çok hızlı olmuş. Eklime tan atmadan padişahın yanından ayrılmış.

Sabah olunca padişah yemekte ağaya “Beni kızlarıyla tanıştır! Ne bilirler, ne iş tutarlar?” demiş.

“Büyük kızımı çağırıp türkü söyletelim öyleyse, gönlünü açsın padişahım.” demiş ağa.

Büyük kız çıkıp türkü söylemiş. Padişah onu beğenmemiş, başını sallamış. Padişahın memnuniyetsizliğini görünce ağa korkuya kapılmış. Ortanca kızı çağırılmış. Padişah ortanca kızı da beğenmemiş. Sonra Eklime çıkıp türkü söyleyince padişahın padişahlığı kalmamış, fırlayıp el çırpmaya başlamış. O zaman ağa da mutlu olmuş. Padişahın gönlü olmuş.

Padişah, Eklime'yi kendisine istemiş. Ağa şaşırılmayarak “Âdetlerimiz denilen şeyler anadan babadan daha güçlü padişahım. Benim Eklime'den büyük iki kızım var. İlk önce onlara damat bulmak gerek.” demiş.

Padişah şimdi keyfinin derdinde, kalkmış da “Bunda benim işim yok. Bizim iş bitti artık. Aramız çiçek gibi. Birimiz varacağım, diğeri alacağım diyor.” demiş.

İşi başta kısa tutunca ağa da kaçacak bir yer bulamamış, kızı vermiş. Padişahın işi emir ile. Padişah çağrı göndermiş. Generalleri, başka arkadaşları gelmiş. Kızı alıp dönmüşler.

Bunlar birlikte yaşamaya başlamış. Eklime hamile kalmış. Yorgun argın yatarken ayakaltından bela çıkmış. Başka bir ülkenin padişahı onlara savaşa açmış. Padişahın kendisi savaşa gitmiş. Giderken “Çocuk doğarsa doğduğu saat itibarıyla bana haber veriniz.” diye emir bırakmış.

Eklime'nin çocuğu doğuracağı sırada padişahın ilk hanımı, büyücüsünü^{G200} getirtmiş. Eklime bir kız, bir oğlan çocuk doğurmuş. Çocuklarını Eklime'ye bile göstermeden bir sandığa koyup su akıntısına bırakmışlar. Onların yerine iki köpek yavrusu koymuşlar. Haber de padişaha çabucak ulaşmış. “Eklime doğurdu.” diye padişaha haber etmişler. Ancak “Bir kız,

bir oğlan çocuğu yerine iki köpek yavrusu doğurdu.” demişler. Padişah gücenip kendini öldürmek istemiş ama baş generali onun elinden silahını almış.

Padişah, Eklime’yi bağlayıp yedi yolun ayırımına koymalarını emretmiş. “Her kim olursa olsun, yüzüne tükürüp geçsin.” diye de emir vermiş. Eklime’yi korumak için sadece tembey adlı askeri bırakmışlar.

Bu akıntıya bırakılan sandığı bir balıki tutmuş. Evine götürüp hanımına vermiş. Hanımı ocuklara bakıp büyütmüş.

Zaman dediğin nedir, geçip gitmiş işte. Kız ile oğlan büyümüş. Dede bir vakitte onlara “Ben artık size bakamıyorum. İhtiyarladım artık. Kendi işini kendin gr.” deyip oğlana tüfek vermiş.

Bu ikisi çıkıp gitmişler. Az gitmişler, uz gitmişler; kalın bir ağaca varmışlar. Kalın ağacın kovuğu varmış. Bunlar ne yapsınlar artık, burada yaşamaya başlamışlar. Oğlan da kız da çok güzelmış. Tüfeği olunca oğlan ava çıkmış. Ama bu orman, padişahın ormanıymış. Bir vakit bu oğlan ava çıkan padişaha rastlamış. Padişah yine dertlenip av ile gönlünü açmak için geziniyormuş. Oğlanın tüfeği çok kötüymüş.

Padişah, oğlana “Bu tüfek ile avlanabiliyor musun?” diye sormuş.

“Olması bile bana bayram gibi.” demiş oğlan.

“şu kuşu vur hele!” demiş padişah.

Oğlan parlayarak uçmakta olan kuşu vurmş. Padişah hayran kalıp “Sen kimin oğlusun?” diye sormuş.

Oğlan başlamış anlatmaya. Bir padişahın oğlu ile kızı olduklarını, bir sandığa koyulup su akıntısına bırakıldıklarını, bir ihtiyar karı kocanın kendilerine bakıp büyüttüğünü bir bir anlatmış.

Padişah ona acıyıp ormanında avlanmasına izin vermiş. Padişah onu bunu bilmiyormuş. Dönünce de hanımına söylemiş. Hanımı bunu duyunca bu çocukların kim olduğunu aşağı yukarı anlamış. O hemen büyücü kadına gitmiş.

Büyücü kadın işi bitirmeye söz verip bu çocukları aramaya gitmiş. Geze geze onları bulmuş. Onlara acıyormuş gibi konuşup onların gönüllerine girmiş. Kız ona bütün kalbiyle inanmış.

“Kardeşin ava gittiğinde burada kalmak çok zor, çok can sıkıcı olmalı sana kızım. Sen ona elma ağacı getirt. O ağaç şöyle şöyle bir yerde, yedi katlı kara ormanda^{F812}. yetişiyor. Çok güzel bir elma ağacı, senin için yetişsin.” demiş.

Kıza o tatlı dilli gibi görünmüş. Kardeşi avdan dönünce kız, ağabeyinin başının etini yemiş. Ne yapsın şimdi delikanlı, elma ağacını aramaya gitmiş. Bir yıllık çobanına rastlamış.

“Nereye gidiyorsun delikanlı?” diye yıllık çobanı sormuş. Delikanlı başına açılan işi anlatıvermiş. “Hay delikanlı, orası öylece gidilecek bir yer değil. Ben sana bir at vereyim. At seni alıp oraya ulaştırır. Benim verdiğim at durunca bir çöl atı gelir. Ağzından burnundan ateş saçır. Yalnız sen korkma ondan, bin. O seni gideceğin yere ulaştırır.” demiş yıllık çobanı.

Yılkı çobanının verdiği ata delikanlı binip gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş. Bir zaman sonra çöle varmış. Onun karşısına yıllık çobanının söylediği çöl atı^{B41-4}. kudurmuş bir şekilde gelip çıkmasını mı! Delikanlı yelesine yapışmış. Sonra at hızlıca gitmiş. Bilmem ne kadar gidince ateş olup uçan bu at dile gelerek^{B211.1.3}. “Delikanlıymışsın. Elinden her iş gelir. Taşı sıksan suyunu çıkarırsın. Kuru ağacın yerini değiştirsen yaprak yarar. Ekin eksen gübresiz bile yetişir. Sen böyle gayretli olduktan sonra her şey olur. Sana bir akıl öğreteyim. Bu senin son yolculuğun olmaz. Yola çıktığında iki şey arasında kalma. İki şey arasında kalmak gücü azaltır. Yolculukta yükü omzuna koydun mu, korkma. Korku, gönül kuvvetini alır. Yolda giderken arkana dönme. Dönersen cesaretin kırılır. Hileyi hileyle, sinsiliği akılla savuştur ama nasıl korkusuz olacağını kendin bilirsin.” demiş.^{B569-4}

Bunlar cinlerin^{G307}. bahçesine girmişler. Delikanlı elma ağacını gövdesinden tutup çıkarmış. Çöl atı ateş köpürüp geriye doğru yel estirmiş. Bırak cinleri, rüzgârın gücü bile yetmezmiş.

Delikanlı, çöl atı ile vedalaştıktan sonra yıllık çobanının verdiği ata binip gitmiş. Delikanlının elma ağacını kızın önüne getirip yere koymasıyla elma ağacı^{D950.10}. yaprak yarıp çiçek açmış. Elmaları da olgunlaşmış. Kız çok mutlu olmuş. Kardeşini hürmetle ava yolcu etmiş. Delikanlının gitmesiyle büyücü kadın gelmiş. O, delikanlının sağ dönmesinden dolayı çok kaygılanmış. Şaşkınlıktan kurtulunca onu yeniden bir hile ile yenmek istemiş.

Kıza “Elma ağacı ne kadar da güzelmiş. Yalnız tek başına sıkıcı bir dünyada yaşıyorsun. Kızım, ben sana yine bir akıl vereyim hele! Uzakta bir yerde insanın gönlünü açan ezgileri çalan bir kuray var. Bunu alıp dönersen ömrün boyunca gönlün ferah, yüzün güleç yaşarsın.” demiş bu büyücü kadın.

Kızda nefis denilen şey uyanmış. Nefsi uyandığında insana her istediğini köpek gibi yaptırabiliyormuş. Daha yeni hatırı için gittiği seferden dönen kardeşini kız bir daha göndermek isteyip kuraydan bahsetmiş. Delikanlı ne yapsın, kız kardeşinin sözünü kırası gelmemiş.

Sonra delikanlı “İnsan zorluktan korkar mı!” diye razı olmuş da yılki çobanına akıl danıştıktan sonra onun verdiği ata binip yeniden yola çıkmış. Az gitmiş, uz gitmiş, atının ayakları yorulmaya başladığında daha önceki çöl atı çıkıp gelmiş.

“Ey sahibim, sahibim! Ben sana seferlerinin sonu olmaz diye söyledim. İşte yeniden karşılaştık. Sen benim yeleme sağ elini dolayıp da otur. O kuray denilen canlı ezgi atalarımızın çalınmış canlı sesleri. Onu cinler yedi katlı yedi odada saklıyorlar. Ben kişneyince kuray denilen canlı ezgi çınlayıp gider. Onun sesi yedi katlı yedi odayı çatlatır. Ben yedi katlı yedi odanın çatlayan kirişlerini tepip uçururum. Sen kurayı alırsın da benim yeleme elini dolayıp otursun. Benim ayak sesimle cin kızı uyanır. O nefesi ile çeker, verme. Sağ elini yelimden bırakma.” demiş çöl atı.

İşte onlar, uçan ateş gibi cin yuvasının ortasında parlayıp duran yedi katlı yedi odaya gelmişler. Çöl atı ağızından burnundan ateş çıkarıp kişnemeye başlamış. Yedi katlı yedi oda çatlayıp yarılmış. Onarılacak gibi değilmiş. Çöl atı yedi katlı yedi odanın çatlayan kirişlerini tepip uçurmuş. Delikanlı kurayı almayı başarmış. Gök gürlmesi gibi ses çıkarıp çöl atı koşturup gitmiş. Rüzgâr gibi koşturup giderlerken bir vakit delikanlı oturduğu yerden savrulacak gibi olmuş. Delikanlı dudaklarını kanatıncaya kadar dişleyip çöl atının yelesine daha sıkı tutunmuş. At bir yerde durunca cin kızının nefesi bittiği vakitte kurtulup ok gibi uçup gitmiş.

Kendi atının yanına varınca delikanlı, çöl atını besleyip sevdikten sonra yolcu etmiş de kız kardeşinin yanına dönmüş. Kız onu dört gözle beklemekteymiş. Mutlulukla karşılaşmış. Yalnız mutluluğu çok uzun sürmemiş. Büyücü kadının, delikanlı ne yaptı diye öğrenmek için geldiği sırada kız, yetiştirdiği elmalardan çeşitli lezzetli şeyler pişiriyor; ku-

ray^{D1223-2}. denilen canlı ezgiyi dinleye dinleye ava giden ağabeyini bekliyormuş.

“Ey, iyi yaşıyorsun. Güzelliğine bakmaya doyumaz tatlı elma ağacın, sesini dinlemeye doyumaz gönülleri açan kurayın da oldu. Şimdi bir de yengen olsa her şeyin tam olacak.” diye büyücü kadın daha da övgü düzeyek ikiyüzlülüğüne devam etmiş.

“Gerçekten de bir yengem olsa ne kadar da güzel olurdu. Kardeşim ava gittiğinde yapayalnız kalmazdım.” demiş kız.

Büyücü kadın kızın kanına girerek “Şöyle bir yerde senin gibi güzel, kardeşin gibi bahadır, akıllı bir kız var. Alsın onu kardeşin, sonsuza kadar mutlu olur.” demiş.

Kardeşi avdan dönünce kız, büyücü kadının öğrettiği gibi konuşmaya başlamış da “Şöyle bir yerde yedi çöl, yedi ırmak ardındaki bir bahçede bir kız varmış. Onu kendine hanımın, bana yenge yapıp dönsen kardeşim.” demiş.

Delikanlı atına binmiş de daha önceki yılki çobanına bir kez daha akıl danışıp yola çıkmış. Daha önce ulaştığı gibi çöl atına ulaşmış. Çöl atı onu mutlulukla karşılayıp “Ey sahibim gelmiş, sahibim. Çok yol geçip çok akıl öğrenmiş. Şimdi sahibim, çok daha zor bir işi başarmak zorundasın. Kız, cinlerin sakladığı asma bahçesinin ortasındaki altın beşikte nazlı nazlı sallanarak yatıyor. Sen varınca kızı saçından tut. İpek saçı öfkeden ateş parçalarına dönüşür. Sakın bırakma. Devamlı onu feryat ettir. Sonra söz verip ‘Ben seninim delikanlı.’ der. Sonra onu atının önüne bindirip gelirsin.” demiş.

İşte, yedi çölü aşip geçmişler. Çöl atının söylediği bahçeye ulaşmışlar. Cinleri kırıp geçirdikten sonra delikanlı altın beşikte nazlı nazlı yatmakta olan cin kızını^{G307-13}. ipek saçlarından tutmuş da vurmaya başlamış. Kızın teni yara bere içinde kalmış. Kara kan çıkmış. Cin kızı öfkelenip saçını ateşe dönüştürmüştü. Fakat delikanlı hiçbir şekilde onu bırakmamış. En sonunda güçten düşen cin kızı, delikanlıya “Elma ağacımı çekip aldın, bir şey demedim. Kurayımı çekip aldın, bir söz söylemedim. Şimdi de beni almak istiyorsun. Bırak delikanlı, ben insanoğlundan değilim ki, birlikte olamayız.” demiş. Delikanlı bir şey söylemeyip vurmaya devam etmiş.

En sonunda kız “Ben seninim delikanlı.” demiş. Delikanlı, çöl atının önüne kızı bindirip dönmüş. Çöl atı ile çok iyi bir şekilde vedalaştıktan

sonra yıllık çobanının verdiği atına binip kız ile birlikte kardeşinin yanına dönmüş. Kız kardeşi onu sabırsızlıkla karşılamış. Böylece delikanlının elma ağacı da kurayı da eşi de olmuş. Artık yaşayacak bir ev lazımmiş. Ama ev sahibi olmak için padişahın izni gerekmiş. Delikanlı ev kaygısına düşmüş. Cin kızı, eşinin kaygılı olmasını görünce kuray çalmış. Bir sürü cin gelmiş. Onlar ev yapmışlar, bahçe yapmışlar; olmayanı var etmişler. Onlar sakin bir şekilde yaşamaya başlamışlar. Delikanlı bir gün ava çıktığında şu padişah ile yeniden karşılaşmış.

Bir görüşte biliş, iki görüşte tanış, üç görüşte sofrada arkadaşları gibi olmuşlar. Padişah, delikanlıyı misafirliğe buyur etmiş. Delikanlı, padişah gibi birinin nazik davetini kabul etmiş. Dönüp kız kardeşi ile hanımına söylemiş.

Padişah da dönüp iri yarı çirkin hanımına “Şu delikanlı vardı ya, onu misafirliğe çağırdım.” demiş.

İri yarı kadın ne yapacağını bilememiş.

İşte misafirliğe gitme vakti gelmiş. Delikanlı, hanımı ile kardeşini alıp yola çıkmış. Hanımı kuray ile elma almış da “Benim önümde bir şey yapmayın.” diyerek oraya vardıklarında eşi ile görüşmesine ne yapmaları gerektiğini öğretmiş.

Padişahın sarayına girmeden önce bağlanmış hâlde duran Eklime'nin yanından geçmek gerekmiş. Ötembay asker “Tükürünüz!” demiş. Bunlar tükürmemişler. Bunların itaat etmediğini söylemek için derhâl padişaha uşak göndermişler.

“Tamam, onlar şimdi misafir. Tükürmeseler de gelsinler.” demiş padişah.

Misafir olmadan önce bunların üçü de cin kızının öğrettiği şekilde “Eklime'yi de getiriniz.” diye rica etmişler. Onu getirmişler. Cin kızı ona bir elma^{D981.1} yedirmiş. Eklime genç yaşındaki güzelliğine dönmüş. Padişahın iri yarı çirkin hanımı ile büyücüsü ne yapacaklarını bilememişler.

Yiyip içerlerken cin kızı “Ben size bir kıssadan hisse göstereyim.” demiş de kurayını üflemeğe başlamış. Oracıkta evin bir duvarında Eklime'nin, iri yarı çirkin kadının, bu kardeşlerin hayatı arka arkaya görünmeye başlamış. Herkes şaşırmış. Bu işe akıl erdirememişler. Ama padişahın iri yarı çirkin hanımı ile büyücüsü dövüşüp didişmeye, birbirlerine küfredip

gammazlamaya başlamışlar. Böyle didişirlerken dumana dönüşüp^{D285.1} yok olmuşlar. Yalnız dumanın ismi padişahın gözüne girdiğinden onun gözünden yaşlar akmış. “Şimdi anladın mı?” diye Eklime sormuş. “Anladım Eklime.” demiş padişah. Sonra bunlar benim gibi yaşamaya başlamışlar.

3.45.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 45

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 45

F812. Extraordinary forest / *Olağandışı orman* BOM: 45

B41-4. Desert horse / *Çöl atı* (MEK) BOM: 45

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 45

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) BOM: 45

G307. Jinn / *Cin* BOM: 45

D950.10. Magic apple tree / *Sihirli elma ağacı* BOM: 45

D1223-1. Magic kuray / *Sihirli kuray* (MEK) BOM: 45

G307-13. Female jinn / *Dişi (kadın) cin* (MEK) BOM: 45

D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* BOM: 45

D285.1. Transformation: man to smoke / *İnsanın dumana dönüşmesi* BOM: 45

3.46. DOKUZ OĞLAN

3.46.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir padişah yaşıyormuş. Onun on sekiz yaşlarında biricik oğlu varmış.

O zamanlarda gece olduğunda kız gözlemek diye bir adet varmış. Padişahın oğlu kız gözlemeye gitmiş. Gide gide bir pencerenin dibine gelip dinlemeye başlamış. Orada üç kız oturuyormuş.

Birisi “Öf, padişahın oğlu ne kadar yakışıklı! Beni kendine eşi olarak alsan ben ona gümüş yüzüğün kolayca girip çıktığı gibi dünyada hiçbir yerde olmayan bir elbise dikip verirdim.” demiş.

İkincisi “Ben altından çok güzel bir halı dokuyup verirdim.” demiş.

Üçüncüsü çok fakir bir köylünün kızıymış. Bir şey söylemeyip bir köşede hüngür hüngür ağlıyormuş.

“Sen fakir, sefil, ne yapıp verirdin?” diye bu iki kız sormuş.

“Ben ona çok güzel dokuz çocuk doğururdum.” demiş bu kız.

Onun bu sözüne diğerleri eğlenip gülmüşler. Ama padişahın oğlu kızın sözlerini beğenmiş. Dönünce babasına her şeyi anlatmış. Fakir kızın ne kadar güzel ne kadar akıllı olduğunu, onu almak istediğini söylemiş. Annesi fakir kıza karşı gelse de oğlu sevince razı olmuş.

Fakir kızı, padişahın oğluna verip çok büyük bir düğün yapmışlar. Yedi gün yedi gece boyunca bayram yapmışlar. Kızın, çocuk doğuracağı vakit dolunca ebe nine gelmiş. Ama onu daha önceki iki zengin kız göndermişmiş. Onlar nasıl olursa olsun, padişahın oğlunu hanımından ayırıp kendileri ona varmaya çalışıyorlarmış. Padişahın oğlunun hanımı üç erkek bebek doğurmuş. Onların üçü de birbirine çok benziyormuş. Ayın on dördü gibi güzellermiş. Kocakarı bebekleri alıp onların yerine üç köpek eniği koymuş. Sonra padişaha gidip “Gelininiz üç köpek eniği doğurdu!” demiş. Padişah da oğlu da çok üzülmüş.

“Tamam oğlum, bekleyelim hele!” demiş padişah.

Bunlar hayatlarına devam etmişler. Gelinin yeniden bebek doğuracağı vakit gelmiş. Daha önceki kocakarı tekrar gelmiş. Kadın bu sefer de üç oğlan doğurmuş. Kocakarı onları da değiştirmiş. Padişaha “Gelininiz tekrar üç köpek eniği doğurdu.” demiş. Çok içerleseler de padişah ve oğlu bir defa daha beklemeye karar vermişler.

Kadın üçüncü defa hamileymiş. Daha önceki kocakarı bir kez daha gelmiş. Kadın yine üç erkek bebek doğurmuş. Kadın ne iş döndüğünü sezip bebeklerinden birini göğsünün altına saklamış. Kocakarı padişaha “Gelininiz bu sefer de iki köpek eniği doğurdu.” demiş.

Padişah yasa çıkarmış. Kadın sekiz köpek eniğiyle birlikte suyun akıntısına atılacaktı.

Padişah “Eğer benim gelinim günahsız ise fiçı, su üstünde kalır.” demiş.

Fiçı, suyun akıntısında gitmeye başlamış. Padişah fiçiyi sudan çıkarmalarını emretmiş. O sırada fırtına çıkıp fiçiyi bir adaya atmış. Kuru bir

yere çıktıklarını anlayan kadın sakladığı oğlu ile fiçimin içinden çıkmış. Etrafa baksa her yer bahçe gibi güzel bir ormanlıkmış.

Onların ağlayarak oturdukları sırada elinde urgan ve balta olan bir ihtiyar adam çıkıp gelerek “Niye ağlayarak oturuyorsunuz?” diye sormuş. Kadın başından geçenleri anlatmış. İhtiyar adam onlara acıyıp sihirli urganla sihirli baltayı vererek “Lazım olur, alın.” demiş.

Günler geçmiş. Kadın ile oğlu iyi sayılacak bir şekilde yaşamaya başlamışlar. Oğlan büyümüş, delikanlı olmuş.

Bir gün padişahın kervanı adaya gelip durmuş. Bunlar yabancı padişahlığa gidip eşya değiş tokuşu ederler, değerli malları yükleyip dönerlerken de her zaman bu adada durup dinlenirlermiş. Bu defa adadaki altın sarayı, bahçedeki süslemeleri görünce onlar şaşırıp kalmışlar. Üstelik karşılıklarına güzelliğiyle adamın aklını başından alan bir kadın ile bir delikanlı çıkmış. Kadın ile delikanlı yolcuları evlerine davet etmişler. Canın ne isterse masada hepsi de varmış.

Yemek yiyip karınlarını doyurduktan sonra bunlar gitmişler. Delikanlı da görünmeden onlarla birlikte gitmiş. Kervancıların sağ dönmeleri üzerine padişah büyük bir meclis toplamış da “Ya, neler gördünüz?” diye sormuş.

“Biz daha önce durakladığımız yerde acayip bir şey gördük. Önceden orada kuru kum ve orman vardı. Ama bu sefer durduğumuzda orada gördük ki altın bir saray yapmışlar, bahçeler düzenlemişler. Sonra orada yaşayan kadın ile oğlanın güzelliğini anlatmak mümkün değil. Yüzlerinden nur saçılıyor. Onlar bizi çok iyi ağırladılar. Buradaki senin sofran onların sofrasının yanında çöp gibi kalır” demiş kervancılar.

Sonra o kocakarı “Ey, bundan acayıplık olsa ne olur, asıl acayıplık deniz dibinde! Denizin dibinde kazan, kazanın altında dokuz aygır var. Onları hiç kimse yakalayamıyor.” demiş.

Delikanlı kervanı izleyip adaya geri dönmüş. Duyduklarını gördüklerini annesine anlatmış. Sonra yola çıkmış. Pek çok dağları, ırmakları geçip bir denize ulaşmış. Sahilin kıyısında bir yer döne döne kaynarak fokurduyormuş. Delikanlı o sırada amcanın bıraktığı urganı beline bağlayıp baltasını kıştırıp bu girdaba atlamış.^{D2126} Denizin dibine^{F725} inince o anlatılan aygırları aramaya başlamış. Ama aygırlar^{B71} insan kokusunu sezip kişnemeye başlamışlar. Delikanlı denizin dibindeki taş sarayın^{F725.3}

parmaklıklarını sihirli baltayla^{D1206} kırıp parçalamış. Atlar saraydan çıkıp kaçmaya başlamışlar. Delikanlı bunlardan birisini sihirli urganıyla^{D1203} yakalamış, zıplayıp üstüne binmiş. Bunu gören diğer atlar da onun arkasından gelmişler. Delikanlı çabucak evine dönmüş.

O kervan tekrar adaya gelip orada konaklamış. Kadın ile oğlan onları tekrar ağırlayıp ikramlarda bulunmuşlar. Kervancıların sülük gibi parlalarak oynayıp duran aygırlara içleri gitmiş.

Delikanlı görünmeden yine onların arkasından gitmiş. Padişah büyük bir meclis toplayıp kervancılara ziyafet düzenlemiş de “Ya, ne acayip hâller gördünüz? Neler duydunuz?” diye sormuş.

“O adada dokuz aygır gördük. Onların güzelliğini anlatıp bitiremeyiz.” demiş kervancılar.

O kocakarı “Ey oğul, o da acayip mi? Ben daha acayip bir şey biliyorum. Falan denizin falan yerinde gürleyerek akan bir çağlayan, onun dibinde de sihirli bir değirmen var. Onu birçok bahadır almaya çalıştı ama hiçbirinin gücü yetmedi. Değirmeni alıp gelmek için çok güçlü dokuz at gerek.” demiş.

Delikanlı sezdirmeden annesinin yanına dönüp değirmeni almaya gideceğini söylemiş. Annesi razı olmuş. Delikanlı, dokuz aygırından birine binmiş. Kalan sekizini arkasına yedekleyip o denizi bulmaya gitmiş. Gide gide çağlayanın aktığı denizi bulmuş. Denizin dibine inmiş. Değirmeni çıkarmış. Bu sihirli değirmen^{D1263} ne istersen onu öğütüp veriyormuş.

Kervan bir kez daha gelmiş. Kadın ile oğlu sihirli değirmende akkuş tüyü gibi apak un öğütüyormuş. Bunu görünce kervancıların içi gitmiş. Un o kadar ince, o kadar iyiymiş ki kendi kendine yoğrulup kabarıyormuş.

Dönünce padişaha söylemişler. Sadece kocakarının aklı şaşmayıp “Ey, bu da acayip mi, işte şu dağın arkasındaki sarayda sekiz esir oğlan var. İkinci yerde dokuz esir kız zindanda yaşıyor. Onları ejderha koruyor. Onları kurtarmak için çok güçlü dokuz at gerek.” demiş.

Oğlan dönüp annesine bu sekiz oğlanı alıp getirmeye niyetlendiğini söylemiş. Annesi hissetmiş. Göğsünden sağdığı süttten yaptığı bir çöreği koymuş da “Varınca büyük bir masaya çöreği koy.” demiş.

Delikanlı, dokuz aygırın dokuzunu da eyerleyip ejderhanın sarayını aramaya gitmiş. Denizin altında ejderhanın sarayını^{D11.3.1} bulunca çöreği masaya koymuş.

Sonra sekiz delikanlı “Annemizin sütü gelmiş!” diye koşuşturarak gelip çöreği bölüşüp yemişler. Delikanlıların yakışıklılığında evin içi parlıyormuş. Hepsi birbirinden yakışıklı sekiz delikanlı küçük kardeşlerini tanıyıp onu kucaklamışlar. Ağlayarak annelerini sormuşlar. Gürültüyü duyup diğer kapıdan birbirinden güzel dokuz kız çıkıp gelmiş. Delikanlılar ile kızlar birbirlerine âşık olmuşlar. O sırada ejderha dağları taşları yıkıp parçalayarak, yıldırımlar çaktırmak gelmekteymiş. Delikanlılar atlara binmişler. Dokuz kızı da alıp dörtnala gitmişler. Ejderha onları kovalasa da yetişememiş.

Döndüklerinde anneleri güzel yemekler hazırlayıp beklemekteymiş. Çok büyük bir düğün yapmışlar. Dokuzu dokuz kızı alıp dokuz odada geceyi geçirmişler.

Ertesi gün adaya o kervan yine gelmiş. Düğün devam etmekteymiş. Kervancıları da çok güzel ağırlamışlar. Üç gün üç gece misafir etmişler. Dördüncü günde hep birlikte kervanı yükleyip padişaha misafirlige gitmişler. Padişah, hanımını tanıyıp kucaklamış. Sonra şehri süslemelerini buyurmuş. Düğün yeniden dokuz gün dokuz gece devam etmiş. Padişah, oğullarına çok büyük zenginlikler vermiş. Dokuzunu dokuz ayrı yere bey tayin edip göndermiş. Sonra kocakarı ile iki kadını fiçıya koyup suya atmışlar. Padişah da hanımı da oğulları da hâlen mutlu bir şekilde yaşıyorlarmış.

3.46.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 46

D2126. Magic underwater journey / *Sihirli su altı yolculuğu* BOM: 46

F725. Submarine world / *Denizaltı dünyası* BOM: 46

F725.3. Submarine castle (palace) / *Denizaltı kalesi (saray)* BOM: 46

B71. Sea horse. Horse living in sea / *Deniz atı. Atın denizin içinde yaşaması* BOM: 46

D1206. Magic axe / *Sihirli balta* BOM: 46

D1203. Magic rope / *Sihirli urgan* BOM: 46

D1263. Magic mill / *Sihirli değirmen* BOM: 46

B11.3.1. Dragon’s home in bottom of sea / *Ejderhanın evinin denizin dibinde olması* BOM: 46

B11. Dragon / *Ejderha* BOM: 46

3.47. YETİM KIZ İLE MOLLA

3.47.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Bir dede ile bir nine varmış. Onların çok güzel, çok becerikli bir kızları olmuş. Kız büyüyünce dede ile nine arka arkaya ölüp gitmişler. Zavallı kız yetim kalmış. Ölmeden önce babası komşuları olan bir mollaya kızını gözetip bakması için vasiyet bırakmış.

Bu ihtiyar molla sürekli kızını gözetip bakmaya başlamış. Kızın güzelliğine büyülenmiş. Zamanla kıza göz koymuş. Onun her adımını sürekli izlemeye başlamış. Kız bu durumu sezmiş, korkup huzursuz olmaya başlamış. En sonunda komşuları olan bir nineye akıl danışmış.

Nine kıza şöyle bir akıl vermiş: “Ulu ormana git. Orada küçük bir patika yol görürsün. Bu patika yol boyunca dokuz gün gittikten sonra bir ev görürsün. O eve gir. Kendi evinde yaşadığın gibi yaşa. Orada altı kazak (adam) yaşar. Onlar ava giderler, sen de onların işlerini yaparsın. Molla seni arayıp bulamaz.” demiş.

Kız gitmiş. Kazaklar ava çıkmışlarmış. Kız onların her işini yapmış. Bir zaman sonra toynak sesleri işitilmiş. Altı Kazak altı ayrı yönden avdan dönmüşler. Kız korkup saklanmış. Kazaklar eve girince kapının girişinde durup kalmışlar. Evin içi tamamen temizlenmiş, bütün her şey derlenip toplanmışmış. Bunlar kendi aralarında toplanıp bir karara vardıldıktan sonra “Kim var evde? Çık saklanma. Yaşlı kişiysen ninemiz deriz, genç kişiysen kız kardeşimiz deriz. Seni suçlamayız. Buradaki herkes gibi eşit severiz.” demişler. Kız çıkmış. Böylece onlar güzel bir şekilde yaşamaya başlamışlar.

Bir vakit kızın hamamı yaktığı sırada köyden onu buraya gönderen nine gelmiş. Molla ona çok para verip göndermişmiş. Altı Kazaktan sonra kız hamama girmiş. Kız hamamda işi bittikten sonra ninenin alıp geldiği, mollanın tılsım yaptığı^{D2070}. elbiseyi^{D1050}. giymiş. Giyince oracıkta bilinci gidip yığılıp kalmış. Kazaklar kızını beklemişler beklemişler, kız hâlâ dönmeyince en büyükleri gidip bakmış. Kız öldü diye düşünüp onu kaldırıp getirmiş. Bunlar çok üzülüp ağlamışlar. Kızı bir ağacın başına bağlayıp gitmişler. “Uzun bir ağaca koyalım, herkes görüp hayran kalsın.” demişler.

Bir zaman sonra bu memleketin padişahı av için dolaşırken kızını görmüş. Bu nasıl bir şeydir diye düşünüp kızın vücudunu görmek istemiş.

Uşaklarına kızın elbisesini yırtıp çıkarmalarını emretmiş. Elbiseyi yırtınca kız hemen dirilmiş. Sonra kız eve girip eski elbisesini giyip çıkmış. Padişah, kızı kendine ikinci hanımı olarak almış. Padişah ile kız güzel bir hayat yaşamaya başlamışlar.

Çok zaman geçmeden padişah bir yıllık bir seyahate çıkmış. Kız hamile kalmışmış. Padişah “Ben dönünce oğlum doğacak.” diye sevinmiş. Niçin sevindi dersenez, büyük hanımı ile kaç yıldır birlikte yaşasalar da bir çocukları olmamışmış.

Genç hanımı gerçekten de bir oğlan doğurmuş. Genç kadın doğum sonrası bilincini kaybetmiş. Ebe kadın, padişahın büyük hanımının emriyle bebeği alıp bir balıkçının ağına ilıstirmiş. Genç hanımın koynuna da yeni doğan bir köpek yavrusunu koymuş.

Padişah dönünce ona “Kadının köpek eniği doğurdu.” demişler. Padişah buna içerlenip çok öfkelenmiş. Büyücüsüne, hanımına büyü yapmasını emretmiş. Cadı,^{G200} kadını köpeğe dönüştürmüş.^{D141}

Eee sonra, ihtiyar bir balıkçı ağına ilısmiş olan bebeği bulmuş da onu alıp hanımının yanına gelmiş. “İhtiyarlık çağımızda Allah onu bize verdi.” diye bunlar çok sevinmişler. Oğlan çok becerikli olmuş. Çok tez büyüyüp delikanlı olmuş. Bir kızla nişanlanmış. Ava çıkmaya başlamış.

Bir gün delikanlı avdayken padişaha rastlamış. Padişah ondan hoşlanmış, onu çok sevmiş. Delikanlı tuttuğu tilkiyi ona hediye etmiş. Bunlar dost olmuşlar. Padişahın hanımı bu durumu sezip büyücüye delikanlıyı yok etmesini buyurmuş.

Büyücü, padişaha “Falan yerde dünya oyunları var. Oraya en çok sevdiğin bahadırını gönder, devletini büyüt.” demiş. Padişah bu işi delikanlıya vermiş. Yola çıkmadan önce delikanlı nişanlısı ile vedalaşmış. Kız çok akıllı, çok kurnazmış.

Delikanlıya “Dünya oyunlarını kesinlikle kazanmak gerek. Muhafızlar uyanmasınlar. O bir evde kilitlidir. Kapıyı yağlayıp aç, ses çıkmasın. Kapının önünde yatan keçiye ot ver, melemesin.” demiş. Delikanlı bu şekilde yapmış. Çok geçmeden padişaha dünya oyununu kazanıp getirmiş. Padişah çok mutlu olmuş ama büyücü kaygılanmış.

Az mı çok mu bir vakit geçince delikanlı ile kız evlenmişler. Düğüne padişahı da çağırmişlar. Padişah bir gün misafir olup delikanlı ile kıza ken-

disine misafirlige gelmelerini söyleyip gitmiş. Bunlar padişaha misafirlige gitmek için hazırlanmaya başlamışlar.

O sırada kız, delikanlıya “Kapının dibinde bir köpek yatıyor. Başkaları gibi sen ona tükürme, kırbacını sallama, yanından geçip git.” demiş. Delikanlı böyle yapmış.

Padişah öfkelenip “Niye sen bizim düzene uymuyorsun?” demiş.

Delikanlı “O benim annem.” demiş ve bütün her şeyi olduğu gibi anlatmış. Padişah, büyücüsüne köpeğin sihrini almasını buyurmuş. Köpeğe dönüşen kadın yeniden gencecik, güzel bir kadına dönüşmüş.^{D341} Padişah, adamlarına büyük hanımı ile büyücüsünü yok etmelerini buyurmuş. Sonra delikanlı, kız, ihtiyar balıkçı ile onun hanımı, padişah ve genç hanımı altısı birlikte güzel bir hayat yaşamaya başlamışlar.

3.47.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 47

D1050. Magic clothes / *Sihirli elbise* BOM: 47

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* BOM: 47

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* BOM: 47

D141. Transformation: man to dog / *İnsanın köpeğe dönüşmesi* BOM: 47

D341. Transformation: dog to person / *Köpeğin insana dönüşmesi* BOM: 47

3.48. ANNE ASLAN

3.48.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda yaşayan bir padişah varmış. Padişah iyiliğiyle halk arasında ün salmış. Yalnız onun kötü annesi halka kan ağlatıyormuş. Padişahın bir kıza gönlü kaymış. Düğün yapmışlar. Kötü kayınvalidenin gelinini göreceğ gözü yokmuş. Nasıl olursa olsun, oğlunu ondan ayırmak için çalışıyormuş. Üstelik gelini de hamileymiş.

Günlerden bir gün padişah uzun bir yola çıkmış. Padişah dönünce hanımının ikiz oğlu olmuş. Annesi, oğlu dönünce bir zehir hazırlamış. Sonra

oğlunu bir odaya çekip hanımı hakkında “Senin hamile sultanın vezirden iki oğul peydahladı. Senin dönüşün üzerine bu zehri hazırladı.” demiş

Padişah, annesine inanıp askerlerine hanımını ve iki çocuğunu almalarını ve kara ormana bırakıp gelmeleri emrini vermiş. Askerler kadın ağlayınca acımışlar. Ne yapsınlar, padişah emrine karşı gelmek de olmazmış.

Kadın iki çocuğunu alıp birçok yerden geçmiş. Meyveyle karnını doyurmuş. Yorgun argın çocuklarını emzirip öyle uyumuş. Bebeğin ağlayan sesiyle uyanınca gözüyle ne görsün, bir aslan bebeğin birini alıp kaçmış.^{R13.1.2} Kadın tek kalan bebeğini alıp epeyce bir yer geçtikten sonra bir şehre gelmiş. Karnını doyurmak niyetiyle şehrin kenarındaki bir eve girmiş. Evde yalnız bir ihtiyar adam varmış. O, bunların hâlini anlayıp onları kendi yanına almış. Kadın geceleri ay aydınlığında eşinin verdiği yüzüğe bakarak sessiz sessiz ağlıyormuş. İhtiyar adam, kadına ağlamasının sebebini sorunca da kadın doğruyu söylemiyormuş. “Misafirliğe gittiğimde yolumu kaybettim.” diyormuş. Uzun yıllar geçmiş. Oğlan çocuğu da büyümüş.

O vakitlerde de bu padişaha başka bir padişah savaş açmışmış. Padişah ferman yazıp tüm ülkeye “Her kim olursa olsun, gelip bana yardım ederse o kişi benden saygı görecektir. Benim en yakın dostum olacak.” diye bir haber salmış.

O sırada oğlan on beş, on altı yaşlarına gelip yakın çevrede aman vermeyen bir bahadır olarak nam salmış. Delikanlı, padişahın çağırdığını duyup savaşa gitme isteğini söyleyince annesi kaygılanıp ağlamış da “İşte oğlum, sana bırakacağım bu emanet can korur.” diye yüzüğünü çıkarıp oğluna vermiş.

Bir gün padişahın hizmetindekiler avlanırken yalın ayaklı bir insan izi görmüşler. İzi takip ederek gitmişler. Bir ağacın dibinde genç bir delikanlı ile bir aslanın yatmakta olduğunu görmüşler. Avcılar oğlanı yanlarına çağırmış. Ona elbise giydirip oradan alıp gitmişler. O sırada aslan ağlaya ağlaya oğlanın arkasından gelmiş.

Eve döndükleri zaman hizmetliler padişaha bir aslan ile delikanlıyı alıp döndüklerini haber vermişler. Padişah, delikanlıyı getirmelerini emretmiş. Padişah, delikanlıyı görünce şaşırılmış. Onu bir yerlerde gördüğü bir kişiye benzetip öylece bakakalmış.

Savaş çıkınca padişah, delikanlıyı savaşa göndermiş. Bu delikanlı düşmanın üstüne fırtına gibi saldırmış. Diğer taraftan öteki delikanlı düşmanı darmadağın etmiş. Savaşı kazanıp düşmanı kırıp bitiren bu delikanlılar padişahın yanına gelmişler. Atlı haberciler önden gidip bu iki pehlivanın düşmanı nasıl bozguna uğrattığını padişaha haber etmişlermiş.

Padişah üç gün bayram ilan etmiş. Bütün halk da üç gün üç gece yiyip içmiş. Aslan ile birlikte gelen delikanlıyı göstererek halk “Bu delikanlı bizim kurtarıcımız! O ne söylese padişah onu dinlemeli!” demişler.

O sırada aslan ile gelen delikanlı diğer delikanlıyı göstererek “Bu delikanlı olmasaydı ben tek başıma yenemezdim.” demiş. Padişah bu iki delikanlının birbirlerine iki damla su gibi benzediklerini görünce aklı gitmiş. O vakit delikanlı, annesinin yüzüğünü alıp padişaha göstermiş.

Padişah ne diyeceğini bilememiş. Bir ağarıp bir bozarmış. Böyle dururken padişah “Ey çocuğum!” diyebilmiş.

Padişah, delikanlıyı annesini alıp gelmesi için göndermiş. Annesi oğlunu çok özlemişmiş. Oğlu annesine her şeyi anlatmış. Kadın, oğlunu büyütüp yetiştirdiği için ihtiyar adama çok mal verip öyle gitmiş. Padişahın sarayına geldiklerinde aslanın yanındaki delikanlıyı görünce kadın şaşırıp kalmış.

Padişah “O, aslanın büyütüp yetiştirdiği^{R535.0-15} delikanlı.” diye söyleyince kadın bayılıvermiş. Kadın kendine gelince her şeyi anlatmış. Bunlar mutluluklarından ne yapacaklarını bilememişler. Padişah, kötü kocakarıyı ormanın derinliklerine bırakıp gelmeleri için emir vermiş. Askerler kötü kocakarıyı alıp ormana götürmüşler de onun canını kolayca almışlar. Anlatılanlara göre padişah iki oğlunun yardımı ile hâlen de güzel bir şekilde padişahlık yapıyormuş.

3.48.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 48

R13.1.2. Lion carries off child / *Aslanın, çocuğu kapıp kaçması* BOM: 48

B535.0-15. Lion as nurse for child / *Bir çocuk bakıcısı olarak aslan* (MEK) BOM: 48

3.49. İBLİEMİN

3.49.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Geçmiş zamanlarda Abdurrahman isminde bir tüccar yaşamışmış. Onun İbliemin isminde bir oğlu olmuş. O, yedinci sınıfı bitirmiş. Tüccarın kendisi de artık ihtiyarlamışmış.

O zamanlarda bu şehre çok uzak şehirlerden önemli tüccarlar, kervanlar geliyormuş. Babası, İbliemin’e “Ben ihtiyarladım, sen bu tüccarlar ile gidip uzak memleketlerden mal alıp dön.” demiş. Böyle demiş de bin akçe vermiş. İyi atlara bindirmiş, kervana katıp oğlunu yolcu etmiş.

O zamanda araba da yokmuş, tren de yokmuş. Bunlar on gün on beş gün, aylar boyunca yüz kişi kadar gitmişler. Böyle gide gide bir şehre gelmişler. Atlarını, develerini kiraladıkları bir yere koyduktan sonra bu şehirde ne var ne yok diye bakmaya çıkmışlar. İbliemin de çıkmış. Bakına bakına gezerlerken neyin ucuz neyin pahalı olduğunu öğrenmişler. Pahalı olanları satın ucuz eşyalardan almışlar.

Bir yere “Bir yıllık keman çalma kursu var.” diye ilan asmışlarmış. İbliemin “Bir yıl okumaya ne kadar alıyorsunuz?” diye sormuş

“Bin akçe. Yeme içme, yatacak yer bizden; öğrensen de öğrenmesen de ondan sonra okutmuyoruz.” demişler.

“Kalayım hele, delikanlı kişiye yetmiş türlü hüner gerek diye boşuna söylememişlerdir!” demiş İbliemin.

Kervan dönüp gitmiş, o kalmış. Yılı dolunca ona “Bizde uzun zaman okudun, istenilen düzeye gelmedin. Bir yıl daha kalacak mısın, paran var mı?” demişler.

“Param bitti.” diyerek İbliemin kalmamış. Gelen kervana katılıp gitmiş. Dönecekleri vakitte annesi babası karşılaşmış. Pilav pişirip onun karnını doymuşlar.

Sonra babası ile annesi “Ya oğlum, ne gibi mallar, ne gibi zenginlikler ile döndün?” diye sormuşlar.

“Ey baba, ben gençlik hevesiyle bir şeyler alıp dönmedim ancak okuyup döndüm.” demiş.

Babası durmuş da “Oğlum şu haftada bir kervan gidecek. Ben sana yine bin akçe vereyim. Sen bu defa artık çarçur etme, zenginleşip dön. Artık biz ihtiyarladık. İhtiyarlıkta gün görmek gerek.” demiş.

Bunlar ikinci defa çıkıp gitmişler. Tren de yokmuş, uçak da yokmuş. On beş gün mü bir ay mı yol gitmişler, daha önceki şehre varmışlar. Daha önceki gibi atlarını, develerini, eşeklerini bırakmışlar da şehre çıkıp gezinmeye başlamışlar. Zenginler yağ toplamış, İbliemin dünya görmüş. Akşam dönerlerken bir yerde asılı bir ilan görmüşler. İlanda “Bilardo oynamasını öğretiyoruz.” diye yazmaktaymış.

İbliemin bin akçe verip bir yıl okumuş, birinci olarak bitirmiş. İkinci kervana katılıp geri dönmüş.

Yine daha önceki gibi annesi babası onu karşılamış. Yemek pişirip ona yedirdikten sonra da “Ya oğlum, ne gibi mallar, ne gibi zenginlikler ile döndün?” diye sormuşlar.

“Yok baba, gençlik hevesiyle bir şey alıp dönemedim. Bilardo oynamasını öğrendim. Delikanlı kişiye hüner gerek.” demiş İbliemin.

İhtiyarlamış babası ile annesi “Ey oğlum oğlum, şimdi bu şekilde insan içine çıkmak yüz kararı. İşte sana bin akçe daha. Bu sefer, lütfen diyoruz bak, bizi dinle artık. İsraf etme. Bak, üçüncü bini veriyoruz.” demişler.

İbliemin bir kervana daha katılıp yola çıkmış. Üçüncü gidişlerinde çok uzaklara çıkıp gitmişler. Otomobil yok, tren yok, uçak yok; atları ile develerine, eşeklerine binerek gitmişler de gitmişler. Böyle giderlerken çok uzaklardaki bir şehre gelmişler. Daha önce yaptıkları gibi bir yer kiralamışlar ve şehri gezmeye çıkmışlar. Bunlara takılıp İbliemin de çıkmış. Ne var ne yok diye bakmışlar. Zenginler mal alıp mal satmış. İbliemin yine gönlünün beğendiği şeyi bulamamış. Gezerken yine bir yerde bir ilan görmüş. Okuyup bakmış ki “Burada bir yıl kalıp üniversite okursun. Kalacak yer, yeme içme ve diğer şeyler; hepsi de dâhil.” diye yazmaktaymış.

Sorup öğrenince orada altın saplı kalemlerle yazıyorlarmış. Bey çocukları okuyormuş. İbliemin onlar arasında birinci olup üniversiteyi (yüksek mektep) bitirip diploma almış. Bu üçüncü diploması olmuş!

Şimdi yeniden kendi taraflarından gelen bir kervana katılıp dönmüş. Yine babası annesi onu karşılamış, pilav pişirip karnını doyurmuşlar.

Sonra babası “Ya oğlum, nasıl zenginlikler, nasıl mallar alıp döndün?” diye sormuş.

Oğlu ne yapsın, şu cevabı vermiş: “Ey babacığım, ben gençlik hevesiyle bir şey alıp dönmedim. Daha da okuyup döndüm.” demiş.

Artık babası onu sokağa da çıkarmamış. “Utan!” demiş. Şimdi bunlar evlerini, dükkânlarını satıp başka bir şehre, uzaklara göçüp gitmişler.

Nine ile dede konuşup bir ev tutmuşlar. Kiralık bir eve yerleşmişler. Yiyecek bir şeyler alıp gelelim diye pazara çıkmışlar. İbliemin evde kalmış. Pazara varınca dede sattığı evin parasına bakmış, para yokmuş. Yolda düşüp kalmışmış. Bu nasıl olmuş ki.

Bunlar bir gün aç oturmuşlar, iki gün, üç gün oturmuşlar. O zamanlarda kız çocuk olsun, erkek çocuk olsun satılıyormuş. İbliemin “Baba beni pazara çıkarıp satınız. Bin akçe vermeyen kimseye vermeyiniz.” demiş.

Onu hamamda yıkadıktan sonra giyindirip pazara çıkarmışlar. Yabancı memleketten bir kervan gelmişmiş. Kervan pazarda durmuş. Yolda gelirlerken bu kervanın yaşlı hizmetçisi hastalanıp öldüğünden onun yerine bir kişi arıyorlarmış.

Kervanbaşı gelmiş de “Bu delikanlı satılık mı?” diye sormuş.

“Satılık.” demiş ihtiyar adam.

“Ne kadar?”

“Bin akçe!”

“Okuma yazma biliyor mu?”

“İşte diploması, üniversite bitirdi.” demiş ihtiyar adam.

Sonra kervanbaşı ihtiyara bin akçe vermiş de delikanlıyı alıp götürmüş. İbliemin babası ve annesi ile vedalaşarak “Sağ olursak görüşürüz.” deyip onların ardından gitmiş.

Bu şehirde işleri bitince kervan kendi yoluna devam etmiş. Bir gün gidince bir kuyu yanında karınlarını doyurup dinlenmeye karar vermişler. Durup bakmışlar ki su az gibiymiş.

Kervanbaşı İbliemin’e “Haydi, yetecek kadar su çıkar.” demiş. İbliemin kovanın ipine sıkıca tutunup kuyuya inmiş. Kendilerine, atlara, develere yetecek kadar su çıkarmış.

Su çıkarma işini bitirince bakmış ki kuyunun dibinde bir kapı varmış. Kapıyı “Çat!” diye açınca orada saf altın^{F420.4.8} olduğunu görmüş. İbliemin

yirmi kova altın doldurmuş. Kovaları zengin kişi çekip alıyormuş. “Bitti.” diyerek İbliemin bağırması. Sonra kovaya oturup çıkmaya başlamış. Bu sırada zenginin gönlünde kıskançlık doğmuş. “Eğer onu çıkarırsam altının yarısını alır bu.” diye düşünmüş. Zenginin belinde hançeri varmış. Hançeri alıp kovanın bağını kesmiş. İbliemin kuyunun dibine düşmüş. İbliemin kendine gelip bağı gördükten sonra bıçakla bağı kesildiğini anlamış.

“İyilik yap, kötülük bul!” diyerek İbliemin pişman bir şekilde kuyunun dibinde yatıyormuş. Ne yapacağını bilemeden bakıp dururken kuyunun diğer tarafındaki duvarda bir kapı daha olduğunu görmüş. Kapıyı açıp bakınca ne görsün, ya Allah, kuyunun dibinde bir cin^{F429-2} uyuyormuş! Burada bir keman asılıymış.

İbliemin izin isteyip “Çalmama izin ver.” demiş. Cin dili ile konuşmuyormuş. Eliyle işaret etmiş.

İbliemin kemani alıp çok hüzünlü türküler çalmaya başlamış. Çalmış da çalmış, hatta ağlatmış. Bu sırada cine de can gelip “Ah!” diye kalkıp oturmuş da “Ey delikanlı, ne iyi ettin de geldin! Yarım saate canımı verecektim. Ne yaptın da sen böyle buraya düştün?” diye sormuş.

İbliemin her şeyi anlatmış. Sonra “Seni ölümden kurtardığım için şimdi de sen beni buradan çıkar.” demiş.

“Sadece seni çıkarmam yetmez. O seni niye öldürmek istedi? Ben onu öldüreceğim.” demiş cin.^{F420.4.4}

Delikanlı “Yok, sen şimdi böyle yapma. Ben onun işçisiyim. Beni şuraya ulaştırırsen yeter.” demiş.

İbliemin böyle deyince cin onu kuyudan çıkarmış,^{F403.2} kervanına yetiştirmiş.^{F414}

Zengin, İbliemin’e “Ey İbliemin, ip çözülüp gidince seni çıkaramadık.” demiş.

“Biliyorum ben senin şeytanlığımı!” diye İbliemin içinden düşünmüş de zengine tek bir söz bile söylememiş.

Sonra bunlar hareket edip gitmişler. On beş gün gitmişler. Üç günlük yol kalmış. Üç günlük yol kalınca zengin her zamanki gibi kendi evine mektup yazıp bir adamını önden at koşturarak gönderiyormuş. Yine böyle hanımına bir mektup yazmış: “Seferimiz verimli geçmedi. Bu mektubu alınca bu delikanlıyı uyuduğu sırada öldürüp gömünüz.”

Kervanbaşı elde ettikleri serveti paylaşmaktan korkup böyle yazmış. İbliemin’i üç gün üç saatte ulaştıracak ata bindirip önden göndermiş. İbliemin mektubu alıp haber etmek için koşturup gitmiş. Şehre yakınlaşınca atından inip mektubu özenle açmış. Ne yazıldığını okumuş. Okuyup bakınca gözüyle ne görsün, öldürüleceği buyruğunu öğrenmiş. “Aha, demek sen böyle yaparsın!” demiş de tıpkı zengin yazmış gibi mektubu yeniden yazmış. Mektupta bu defa şöyle yazmaktaymış: “Biz bu sefer büyük bir servete rastladık. Yaşlı hizmetçi öldüğünden onun yerine bir genç delikanlı aldım. İsmi İbliemin. Onun sayesinde seferimiz çok verimli geçti. Bu delikanlıyı damadımız yapacağız. Ben dönünceye kadar nikâh kıydırıp kızımızı ona ver.” Sonra İbliemin, kervanbaşı atmış gibi onun imzasını atmış. Şüpheye yer bırakmamış.

İyi ata binip bu zengin kervanbaşının yaşadığı şehre girmiş. İbliemin, zenginin kapısının önüne gelip seslenmiş. Bir kız koşarak çıkıp kapıyı açmış. İbliemin’in elinden mektubu alıp koşarak eve girmiş. İçeri girince mektubu annesine okumuş. Mektubu okuyunca bunlar sevinmişler. Hizmetçilerine yemek hazırlamalarını buyurmuşlar. O gece nikâh kıymışlar. Böylece İbliemin, kervanbaşının kızının koynuna girmiş. Kızla beraber yatmışlar.

Tan atınca İbliemin eşini yanına alıp şehre çıkmış. Bakınıp gezinirken bir sokakta bir ilan görmüşler. İlanı okumuşlar. İlanda şöyle yazmaktaymış: “Her kim olursa olsun, bilardo oyununda üç defa padişahı yenersen padişah kendisini yenen kişiye padişahlığını verecek. Yenemezse o kişinin başını kesecek.”

Görüyorsun, padişahın kendi varisi yokmuş.

Hanımını geri gönderip İbliemin padişaha gitmiş. Gelmiş de “Ben oynarım.” demiş.

Padişah ona bakmış da “Vay, yapabilecek misin? Başının kesileceğinden korkmuyor musun?” demiş.

“Hayır. Haydi, hemen oynayalım.” diye padişahı sıkıştırmış. İbliemin kervanın ne zaman döneceğini de bilmekteymiş.

Bunlar oynamaya başlamışlar. Padişahın vezirleri izliyormuş. Bunlar oynamışlar. Sana söyleyeyim tak-tuk vurduklarında kıvılcımlar saçılmış! Çok iyi vuruşlar yapıp ilk oyunu İbliemin almış. İbliemin sır vermemiş. İkinci oyunu da padişah almış.

Padişah “Ya delikanlı, üçüncüyü oynayacak mısın yoksa başın sağ iken dönüp gidecek misin?” demiş.

“Hayır, oynayacağız.” demiş İbliemin.

Sonra üçüncü oyunu oynamaya başlamışlar. Öfkelenip padişah oynamış. Sonra sinirlenip İbliemin oynamış. Onun başını kestiresi yokmuş. Sonra o uğraşıp padişahı yenmeye başlamış. Delikanlıya can girmiş, padişah da havaya girmiş. Daha da oynamışlar, tekrar İbliemin kazanmış. Üçüncü oyunda padişah yenilmiş. Böylece padişah kendi vezirlerinin önünde İbliemin’e padişahlığını vermiş. Delikanlının başına kendi başlığını giydirmiş.

Padişah başlığı başında olunca artık hükümdarlık İbliemin’in eline geçmiş. Bu şimdi vezirlerini çağırmış da “Falan yoldan bir kervan geliyor. Bu kervanbaşının mallarını, servetini hesaplayıp vergisini alıp geliniz!” diye buyruk vermiş.

Bunlar ne yapsınlar, padişah buyruğu olunca gitmişler de zenginin bütün malını, servetini hesaplamışlar. İbliemin’in çıkardığı altını vergi diye alıp gelmişler.

Kervan dönünce kervanbaşı da evine gelmiş. Evde kızı yokmuş. “Kızımız nerede?” diye hanımına sormuş.

“Nerede olsun, damadımızda.” demiş hanımı.

“Nasıl damatmış ki o?”

“Sen yoksa delirip mi döndün? İbliemin isimli bir delikanlı ile mektup yazıp gönderdin ya! Mektupta, ben dönünceye kadar kızımızı nikâhlayıp mektup getiren delikanlıya ver diye yazmıştın.” demiş.

Zengin oracıkta bu delikanlıya hepten yenildiğini hissetmiş.

Böylece İbliemin zenginin kızını da kendi bulduğu altınları da alıp padişah olmuş. Babası ile annesini yanına aldırıp rahat bir dünya hayatı sürmeye başlamış. Onlar hâlen de orada yaşıyorlarmış.

3.49.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 49

F420.4.8. Water-spirits have treasures under water / *Su cinlerinin su altında bir hazineye sahip olması* BOM: 49

F429-2. Well (Pit) spirit / *Kuyu cini* (MEK) BOM: 49

F420.4.4. Water-spirits are grateful / *Su cinlerinin minnettar olması*
BOM: 49

F403.2. Spirits help mortal / *Cinlerin insana yardım etmesi* BOM: 49

F414. Spirit carries people / *Cinlerin insanları taşıması* BOM: 49

3.50. ZENGİN KIZI İLE IRGAT

3.50.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Eski zamanlarda bir ağa varmış. Onun biri Başkurt, biri Mişer iki ırgatı varmış. Mişer olanı yakışıklı, Başkurt olanı çirkinmiş.

Bir gün Başkurt bahçenin çitlerini yaparken, Mişer kapının önünde oturuyormuş. Ağanın kızı, Mişer’in yanına gelmiş de “Ben sana kocaya varacağım, alır mısın?” demiş.

“Alırım, almamak ne demek!” demiş Mişer.

“Alırsan bu gece babamın iki atını koşumlayıp benim penceremi tıkırdat. Sonra kaçıp gideriz.” demiş kız.

Başkurt bunların konuşmalarını duymuş.

Mişer mutluluktan aşırı içip uyumuş. Gece olunca Başkurt, ağanın iki atını koşumlayıp kızın penceresini tıkırdatmış. Kız hızlıca koşup gelmiş. Sonra bunlar ikisi birlikte kafalarının estdiği yere çıkıp gitmişler.

Epeyce yer gittikten sonra ağanın kızı “Niye bir şey söylemeden gidiyorsun?” demiş.

Irgat hâlâ bir şey söylememiş. Kız dikkatlice bakınca bu Mişer değil, Başkurt imiş. Kız şaşırıp kalmış. Artık ne yapmalı? “Tamam, olacağı olmuş, hayırlısı olsun.” demiş de önlerine doğru gitmişler.

Az gitmişler bunlar uz gitmişler, gide gide bir köprüye gelmişler. Köprünün karşı tarafında bir köy varmış. Yalnız oraya geçilemiyormuş. Köprü çok kötü hâlde çökmüşmüş.

Ağa kızı, Başkurt’u o köye bir kiralık ev bakmaya göndermiş. Ama Başkurt ne kadar gezse de kiralık bir ev bulamamış. İşte bu köyde bir han yaşamaktaymış. Başkurt ne yapacağını bilemeyince gidip hana kiralık ev sormuş.

Han ona “Şurada boş duran altı odalı bir evim var. Beğenirsen o evi satın al.” demiş.

Başkurt o evi yüz akçeye satın almış. Köprünün dibinde kalan ağanın kızını getirip burada karı koca olarak yaşamaya başlamışlar.

Bu şekilde birlikte yaşamaya başlamışlar. Ama han “Bu kişinin kendisi çok çirkin olsa da hanımı çok güzel. Böyle olmaz, onun hanımını çekip almak gerek.” diye düşüncelere dalmış. Sonra han, vezirlerini çağırıp bu konu hakkında onlara akıl danışmış.

Bir veziri “Falan yerde bir köyde bir han var. O hanın çok güzel bir kızı var. Sen Başkurt’a bu hanın kızını alıp getirmesini buyur. Alıp getiremezse onun hanımını çekip alırsın.” demiş.

Han, Başkurt’a bu buyruğu vermiş. Başkurt çok kaygılanıp başını yere eğmiş. Hanımının yanına dönüp hanın buyruğunu söylemiş.

Hanımı ona “Yok yere kaygılanma, şimdi ben sana bir yazı yazıp vereceğim. O kız iki katlı evin penceresinden bakar. Sen ona bu yazıyı verirsin.” diyerek eline kâğıdı tutturmuş.

Başkurt bu yazıyı alıp gitmiş. O hanı arayıp bulmuş. Sonra iki katlı evden bakmakta olan kıza pencereden yazıyı vermiş.

Kız yazıyı okuyunca “İşte sana anahtar. Bununla saraya girersin. Orada bir at arabası ile iki at var. Bu atları koşumlayınca anahtarı oraya bırakırsın. Ben anahtarı yerine koyarım.” demiş.

Başkurt, kızın söylediklerini yapmış. Sonra at arabasını koşumlayıp binmişler de gitmişler.

Ağanın kızı ile bu han kızı önceden bir mektepte okumuşlarmış. Okudukları sırada onlar hangimiz önce evlenirse ikimiz de o kişiye varacağız diye birbirlerine söz vermişlermiş. O kişi, iyi olsa da kötü olsa da birlikte yaşayacaklarmış.

Eve dönünce Başkurt’un hanımı eşine akıl vermiş: “Git, hana söyle. Söylediğin hanın kızını alıp döndüm. Ancak o sana varmıyor. ‘Beni alıp gelen kişiye varacağım.’ diye söylüyor.” demiş.

Eşi gidip böyle söylemiş. Han “Gelmezse gelmesin. O gelmiyor diye bir şey yapacak değiliz ya şimdi!” demiş.

Han, yeniden vezirlerini toplayıp onlara akıl danışmış.

Bir veziri “Falan yere dökülen ırmağın karşı tarafında altın başlı altı tavşan var. Altısı da çok sinsiymiş. Başkurt’a bu tavşanları alıp getirmesini buyur. Ama tavşanlar Başkurt’un başını alırlar.” demiş.

Han, Başkurt’u çağırtmış da ona bu emri vermiş. Başkurt çok kaygılanıp başını öne eğmiş, hanımının yanına dönmüş.

“Han ne buyurdu?” diye hanımı sormuş.

Kocası ağzını açıp bir şey söyleyememiş, ağlamış da ağlamış.

Sonra hanımı “Biraz dinlen, sonra söylersin.” demiş.

Eşi uyumuş. Kalkınca hanımına, hanın ne buyurduğunu söylemiş. Sonra hanımı “Yok yere kaygılanma, ben şimdi bir yazı yazıp vereceğim.^{D815.8} Sonra apak bir keçe vereceğim. Irmağı geçince bu yazıyı^{D1266.1} çarığının tabanına kıştırırsın. Yoksa suya batarsın. Ama ırmağın ötesine çıkınca ak keçeyi yere ser. Kendin de saklanıp yat. Biraz sonra kalkıp bakarsın.” demiş.

Başkurt böyle yaparak yazıyı çarığının tabanına kıştırmış. Irmağın öbür tarafına çıkıp keçeyi sermiş. Kendisi ne olacağını bekleyip biraz yatmış. Kalkıp bakınca keçenin^{D1155-1} üstünde altın başlı altı tavşan^{B102-9} oturuyormuş. Sonra bu tavşanları yakalayıp geri dönmüş. İrmaktan çıkınca altı tavşanın altısı da oynaya oynaya gitmişler.

Başkurt, tavşanları evine alıp dönmüş de hana gidip “Altın başlı altı tavşanı yakalayıp döndüm. Ancak onlar hanın olmayız. Buraya bizi kim alıp geldiyse o kişinin yanında kalırsınız diyorlar.” demiş.

“Kalırlarsa kalsınlar. Tavşanlar bana gelmiyor diye bir şey yapacak değiliz ya şimdi.” demiş han.

Han, yeniden vezirlerini toplayıp akıl danışmış. Başkurt’un hanımını elinden almak için bunlar türlü türlü hileler düşünmüşler.

Vezirlerden birisi “Falan denizin kenarında bir ejderha var. Sen ona bu ejderhayı alıp gelmesini buyur.” demiş.

Han, Başkurt’u çağırıp “Falan denizin kenarındaki ejderhayı alıp gel!” diye buyurmuş. Başkurt çok kaygılanmış. Başını öne eğip hanımının yanına dönmüş.

“Han ne buyurdu?” diye hanımı sormuş.

Kocası ağzını açıp bir söz bile söyleyememiş, ağlamış da ağlamış.

Sonra hanımı “Biraz dinlen, sonra söylersin.” demiş.

Kocası uyumuş. Kalkınca hanın ne buyurduğunu hanımına söylemiş. Sonra hanımı “Yok yere kaygılanma, şimdi sana bir yazı yazıp vereceğim. Sonra eline bu küsküyü alırsın. Ejderhaya vardığın zaman küsküyü elinde tut. Yanına varınca küsküyle sançarsın da üstüne atlayıp oturursun. Sonra sağlı sollu kamçılırsın. Sonunda o yola gelir.” demiş.

Başkurt, hanımı ne söylediye hepsini yapmış. Küskü^{D1209-9} ile ejderhayı dizginlemiş.

Bir zaman sonra o ejderhaya binip dosdoğru hanın sarayına dönmüş. Ejderha^{B11} acayip büyükmüş, gelirken köyün yarısını yıkmış.

Hanın sarayına girince, Başkurt “Ey han çıkıp ejderhayı al!” diye bağırması.

Han “Bana ejderha gerekmiyor, sen onu geri gönder!” diye zar zor söyleyebilmiş.

Ama Başkurt “Bana başka bir iş buyurmayacağına dair yemin edersen gönderirim!” demiş.

Han yemin etmiş. Başkurt ejderhayı kendi yoluna çıkarıp göndermiş de hanımının yanına dönmüş. Ama han yeminini bozup yeniden vezirleri ile fikir yürütmüş. Kırk kulaç derinliğinde bir çukur kazdırmış, oraya odun doldurtup erimiş katran koydurtmuş.

Sonra Başkurt’u çağırıp “Öteki dünyada benim babam yaşıyor. Onun yanına gidip hâlini öğrenip gel.” demiş.

“Tamam.” demiş Başkurt. Sonra Başkurt, hanın bu buyruğunu dönüp hanımına söylemiş.

Hanımı “Şu demir sana gerek, şunu al da hanın kazdırdığı çukura inip onun bir yanına kendin sığacak kadar bir yer yap. Çukura düşünce oraya girip yatarsın. Yanına şu altın fincanı al. Çıkınca hana baban gönderdi dersin. Gümüş fincanı da al. Bu da annenin hediyesi diye verirsin. Baban da annen de oğlumuz bizim hâlimizi görmeye gelmiyor diye pek gücenmişler dersin.” demiş.

Başkurt, hanımının söylediklerini yapmış. Han onu çukura itip düşürmüş de gazyagli odunu yakmış. Çukurun içi tutuşmuş.

Han iki hafta geçince Başkurt’un hanımının yanına gelip “Benim genç hanımım ol. Kocan yanıp öldü.” demiş.

“Neden ölsün? Sen onu öteki dünyaya baban ile annenin hâlini görüp gelmesi için gönderdin ya! Ben onun dönmesini bekleyeceğim.” demiş.

“Beklersen bekle, haydi!” diye han çıkıp gitmiş.

Üç hafta geçince han yeniden Başkurt’un hanımının yanına gelip “Çok zaman geçti. Kocan hâlâ da yok. Sağ olsaydı şimdiye dönerdi. Haydi, benim genç hanımım ol.” demiş.

Kadın yine “Kocamı bekliyorum ben hele!” demiş.

Yirmi yedinci günde han tekrar gelmiş. Kadından bir kez daha genç hanımı olmasını istemiş.

Kadın “Üç gün daha bekleyeceğim. Bir ay dolsun, sonra sana varırım.” demiş.

Bir ayın dolduğu günde kocası dönmüş. Sonra o, hanın sarayına gitmiş de “İşte, bu fincanı baban hediye edip gönderdi. Bunu da annen gönderdi. Sana çok kızıyorlar. Bizim hâlimizi görmeye kendi gelmemiş, başkasını göndermiş, dediler. Çok kızdılar.” demiş.

Sonra han “Gerçekten de neden ben kendim gitmedim ki? Varıp hâllerini öğrenip geleyim. Nasıl yaşıyorlar acaba?” demiş.

Başkurt kulaç derinliğinde çukur kazdırmış. Etrafında yüz kulaç odun hazırlatmış. Bilmem kaç fiçı erimiş katran getirtmiş. Sonra hana “Her şey hazır. Babanın, annenin yanına artık gidebilirsin.” demiş.

Han çukura inmiş. Onun arkasından Başkurt hazırlanan odunu atmış. Üstüne fiçı fiçı katran dökmüş de ateşe vermiş. Han oracıkta yanıp kül olmuş. Hanı yaktıktan sonra ırgat Başkurt onun yerine kendisi han olmuş.

3.50.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 50

D815.8. Magic object received from wife / *Hanımdan alınan sihirli nesne* BOM: 50

D1266.1. Magic writings (gramerye, runes) / *Sihirli yazılar (büyücülük, runik alfabesi)* BOM: 50

D1155-1. Magic felt (mat) / *Sihirli keçe* (MEK) BOM: 50

B102-9. Golden-headed rabbit (hare) / *Altın başlı tavşan* (MEK) BOM: 50

D1209-10. Magic crowbar / *Sihirli küskü (kol demiri)* (MEK) BOM: 50

B11. Dragon / *Ejderha* BOM: 50

3.51. OLTAN-SOLTAN

3.51.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir padişah yaşıyormuş. Onun Oltan-Soltan isminde baş veziri varmış. Bu vezir, padişaha uzun yıllar boyu sadık bir şekilde hizmet etmiş. Yalnız onun hanımı yokmuş.

Günlerden bir gün vezir, padişaha “Padişahım, uzun yıllar hizmet ettim. Eğer hatam varsa affet. Yaşım geçiyor. İzin verirsen ben evleneceğim.” demiş.

Padişah kabul etmiş. Yol için yiyecek bir şeyler alıp, heybetli tulpar ata binerek vezir çıkıp gitmiş.^{B41-3.} Bir zaman evlenecek kız aramış.

Uzun bir yol gittikten sonra atı dile gelip “Şimdi biz bir şehre varacağız. İzin alıp padişahın sarayına gireriz. Korkma, rahat ol. Sana üç güvercin gösterirler. Bunların en kötüsünü al. Senin aradığın kız işte o.” demiş.^{B211.1.3. / B569-4.}

Bu vezirin kendisi de yakışıklı bir delikanlıymış. Padişah onu misafir edip altın ve gümüşlerle süslenmiş odaya almış. Orada üç güvercin masanın üstünde oynayıp yürüyormuş. Padişah bunlardan birisini seçmesini istemiş.

“İşte şu bana yarar.” diye Oltan-Soltan güvercinlerin en bakımsızını seçip almış. Almasıyla güvercin, güzel bir kıza dönüşmüş.^{D350.} O, padişahın en küçük kızını almış.

Atın gittiği yerden at ile, mektubun gittiği yerden mektup ile konuklar çağırıp nikahlayıp düğün yapmışlar. Damat ile gelinin dönüş vakitleri gelmiş. Dönüş için hazırlandıklarında kız, babasına “Bana annemden kalan bakır ibrikten başka bir şey de gerekmiyor.” demiş. Padişah kabul etmiş. Bakır ibriği verip kızını, damadı ile birlikte yolcu etmiş.

Dönmeden önce hanımı “Bana annemden kalan şu ibrikle işte şu ır-
makta su döküneyim.” demiş. Eşi kabul etmiş.^{D171.4.}

Bu kız su dökünüp çıkınca rüyada görebileceğin çok korkunç bir ka-
dına dönüşmüş. Bunu gören vezir, atından yuvarlanıvermiş. Döndükleri
zaman da onları padişahın sarayına sokmamışlar. Niçin dersen, padişah
“Vezir, gözün görmediği kulağın duymadığı çirkin kadını ile ayak basma-
sın. Şehrin sonundaki bir hamamda yaşasın.” diye ferman vermişmiş.

Böylece vezir ile hanımı bir hamamda yaşamaya başlamışlar. Epeyce
günler geçmiş. Kadın, bakır ibriği^{D171.4.} ile su dökününce eski güzel hâline
dönmüş.^{D572-9.}

Padişah bir gün merak edip vezirin evine gelmiş. Padişah gelince gör-
müş ki Oltan-Soltan’ın hanımı akılları baştan alacak kadar güzel ve zekiy-
miş. Padişah hayran kalmış. Vezirin hanımına büsbütün âşık olmuş. Açtığı
kapıyı kapatacak hâli de kalmamış. Öylece dönüp gitmiş.

Dönünce dostlarını toplayıp akıl danışmış “Hürmetli vezirlerim, Ol-
tan-Soltan’ın hanımını görüp ona âşık oldum. Oltan Soltan’ı öldürüp onun
hanımını alayım.” demiş.

Orada bulunan çok görüp geçirmiş bir dostu “Kendi yaşadığımız kut-
sal yere kendimizden birinin kanını akıtmayalım. Falanca yerde üç aslan
var. Oltan-Soltan’a bu aslanları tutup saraya getirmesini buyur. Bu yolda o
helak olur.” demiş.

Padişah bu fikri çok beğenip Oltan-Soltan’ı çağırılmış ve ondan aslan-
ları tutup getirmesini buyurmuş. Oltan-Soltan kaygılanıp hanımının yanına
dönmüş.

Hanımı “Yok yere üzülme. Yarın yola çıkarsın. Yanına şu oklavayı
alırsın.^{D815.8.} Ormandan gürültüyle üç aslan gelir. O sırada bu oklavayla me-
şenin gövdesine üç defa vurursun. Meşe dörde yarılıp bir delikanlı çıkar.
Gerisini bu delikanlı yapar.” demiş.

Oltan-Soltan ormana gidince hanımının yanına padişah gelmiş. Kadın,
padişahın geldiğini görüp bakır ibriğinden su dökünmüş; insanın korkacağı
bir şekle dönüşüp oturmuş. Padişah, onu görünce de tükürüp çıkıp gitmiş.
“Galiba, bu dev perisi için vezirimi helak ettim.” diye pişman olmuş.

İşte o sırada Oltan-Soltan kara ormanda yaşlı bir meşenin dibinde
oturmaktaymış. Üç aslan meşeye doğru gelmekteymiş. Oltan-Soltan ok-

lavayla üç defa meşenin gövdesine vurmuş. Bir bahadır delikanlı çıkmış. ^{D1209-9}. Oracıkta aslanları tutmuş da burunlarına zincir taktıktan sonra Oltan-Soltan'a getirip vermiş.

Oltan-Soltan aslanları alıp dönünce hemen padişaha haber vermişler. Padişah "Haydi, yaşayıversinler." demiş de onlara dokunulmamasını buyurmuş.

Bir gün padişah yeniden vezirinin evine gelmiş. Oltan-Soltan'ın hanımı, padişahın onu ilk gördüğündeki gibi güzelmiş. Padişah, güzel kadını görünce terlemiş; dizleri titremiş. Ölürcesine âşık olmuş. Açtığı kapıyı kapatmadan dönüp gitmiş.

Dostlarını toplayıp yeniden âşık olduğunu söylemiş. "Oltan-Soltan'ı öldürelim!" demiş.

Aynı dostu "Oltan-Soltan iyi hizmet etti. Nasıl olur da biz onun kanını yaşadığımız yerde dökelim! Falan padişahlıkta yedi dağın deliğinde yedi bekçinin koruduğu, yedi kilitle kilitlenmiş bir evde, kendi kendine çalan hüznü bir çalgı var. Bu müzik aleti çaldığında herkes hayran kalıyor, kuşlar bile ötmeyi bırakıp onu dinliyor. Bu müzik aletini getirmesini buyuralım. O, orada helak olur. Sonra onun hanımını alırsınız." demiş.

Padişah bu fikri beğenmiş. Oltan-Soltan'ı çağırtıp ona bu müzik aletini alıp getirmesini buyurmuş. Oltan-Soltan'a hanımı yeniden ne yapması gerektiğini öğretmiş. "İşte sana bir çarşaf, bir sopa ve bir avuç un. Bu unu dağın deliğine ulaştınca serpersin. Sonra bekçiler uyur.^{D1039-3} Sopayla kilitlere vurursan ağır kapılar açılır.^{D1094} En sondaki odada altın masanın üstüne kendi kendine çalan o müzik aleti var. O açıktır, onu kapatıp çarşafı ser. Çarşafın üstüne kendi kendine çalan müzik aletini koy. Etrafına bakmadan kendin de müzik aletinin üstüne otur. Oturduktan sonra gözünü yum, açtığında bizim hamamda kendini bulursun." demiş.

Oltan-Soltan, hanımı ile vedalaşıp gitmiş. Hanımı tekrar ibriğinden su dökünüp çirkin hâline dönüşmüş.

Veziri gidince padişah tekrar onun hanımının yanına gelmiş. Bu defa o kara hamama oturmuşmuş. Padişah, kadını görmesiyle açtığı kapıyı da kapatmadan dönüp gitmiş. "Galiba vezirimi yok yere harcadım." diye düşünmüş.

O anlarda Oltan-Soltan yedi dağın olduğu yere çıkıp, yedi dağın deliğine ulaşmışmış. Varınca bir avuç un serpmiş. Yedi bekçi uyuyup kalmış.

Sopasıyla kapıları itmiş, kapılar açılmış. Yedinci odada altın masanın üstünde kendi kendine çalan müzik aleti duruyormuş. Onu kapatıp örtünün üstüne koymuş. Sonra kendisi de oturup gözünü yummuş. Çarşaf uçup gitmiş.^{D1520-38} Oltan-Soltan gözünü açınca kendisini kendi hamamlarında bulmuş. Hanımı da daha önceki güzelliğiyle oturup onu beklemekteymiş.

Sabahleyin tan atmadan önce bülbüllerin öttüğü vakitte, çeşmeler şırıldaıyıp akarken kadın, müzik aletini çalmış. Bu hüzünden bülbüller ötmeyi kesmiş, esen rüzgârlar da dinmiş. Duyan herkes hayran kalıp tamamen dünyasını unutmuş.^{D1275.1} Şöyle yüreklerde yatan hüznü türküleri çalmış. Bu gözün görmediği, kulağın duymadığı kendi kendine çalan müzik aletini anlatabilmek mümkün değilmiş.^{D1601.18}

Hüznü müzik sesini padişahın kendisi de duymuş. O, Oltan-Soltan’ı çağırmasını emretmiş. Oltan-Soltan müzik aletini alıp da gitmiş. Bunu dinleyen padişah oturduğu yerde kendinden geçmiş, yuvarlanıp düşmüş. Oltan-Soltan müzik aletini alıp dönmüş.

Epeyce bir zaman geçmiş. Padişah yeniden o kadını görmek istemiş. Vezirinin hâlini öğrenmek bahanesiyle onlara gitmiş. Güzel kadını görünce tamamıyla kendisinden geçmiş. Önceki aşkı depreşmiş.

Dönünce de dostlarını toplayıp akıl danışıp “Hürmetli dostlarım, kocasını öldürüp hanımını getiriniz.” demiş.

Çok görmüş geçirmiş, çok bilen aynı dostu “Nasıl olur da biz padişaha sadık hizmet eden kişinin kanını kendi yaşadığımız yerde dökelim? Komşu padişahlıkta değerli bir demir kutu var, diyorlar. Sadece kibrit kutusu büyüklüğündeymiş. Bunu alıp dönmesini buyuralım. Alıp dönemezse helak olur.” demiş.

Padişah bu fikre de razı olmuş. Veziri çağırılmışlar. Padişah ona “Hürmetli vezirim; hizmet ettin, hürmet ettin. Senden son bir isteğim var. Komşu padişahlıkta değerli bir demir kutu varmış. Sihirli kutuymuş. Bunu alıp dön.” demiş.

Vezir ne yapsın, kabul edip evine dönmüş. O, fena hâlde kaygılanmış.

Hanımı “Kaygılanma o kadar! İnsanın üstesinden gelemeyeceği bir iş var mı ki? Yatıp uyu, tan vaktiyle yola çıkarsın.” demiş.

Sabahleyin yola çıkmadan önce hanımı Oltan-Soltan’a “Falan yere varınca kara ormanın içinde küçükçe bir ev görürsün. Bu eve her yaklaştı-

ğında arkadan rüzgâr uçurmuş gibi, önden kalın urganla çekilmiş gibi ileriye doğru sürüklenirsin. İşte bu mızrağı ileriye doğru nişan alıp at. Nerede yıkanırsan yıkan, sadece bu havluyla kurulan.” demiş.

Oltan-Soltan sefere çıkıp gitmiş. Gide gide kara ormana gelmiş. Ormana girince bir patikada yürümüş. Biraz gidince uzakta bir ateş görünmüş. Ateşe yaklaştıkça arkadan rüzgâr ittirir gibi, önden urganla çekilir gibi ileriye doğru sürüklenmiş. Hanımının verdiği mızrağı ileriye doğru atmış.^{D815.8} Bir nine kendi hâlinde oturmaktaymış. Mızrak ninenin kalbine gelip vurmuş ama saplanmamış.^{D1084} İşte bundan sonra nine Oltan-Soltan’ı güler yüzle karşılamış. Yedirmiş, içirmiş, uyutmuş. Tan atınca ibrik verip yıkanması için göndermiş. Yıkanıp gelince havlu tutmuş. Ama Oltan-Soltan kendi havlusuyla kurulanmış. Nine o anda havluyu bilip yabancı misafiri canı gönülden kucaklamış.

“Ey çocuğum, nasıl bir yazgı ile buralara geldin? Benim falan padişahlıkta bir ablam vardı. Onun kızına ben işte bu havluyu hediye edip vermiştim. Sen onun neyi oluyorsun?” diye sormuş. Havlunun sahibi, kızın kocası olduğunu söylemiş. Ona nasıl evlendiklerini, buraya hangi iş ile geldiğini anlatmış. Nine ona yardım etmeye çalışmış.

Bu nine ülkenin padişahıymış. Oltan-Soltan’ı rüzgâr uçurup alıp gitmesin diye belinden kapının koluna bağlamış. Eğile büküle dışarıya çıkıp altın yüzükten^{D1076} ıslık çalıp rüzgârları çağırmış.^{D2142.1.6} Bütün ormanı bir hareket, bir titreme almış.^{F963} Nine rüzgârlara,^{D2142.0-6}

“Ey rüzgârlarım, rüzgârlarım,

Eğilir bükülür belim!

Damadım Oltan-Soltanım,

Arıyor sihirli kutuyu.

Biliyor musunuz bunu?” demiş.

Rüzgârlar “Bunu tam olarak bilmiyoruz. Bilse bilse kuş-kurt padişahı bilir.” demişler.^{Z115}

Rüzgâr padişahı evine dönüp Oltan-Soltan’ı kapının kolundan çözmüş.^{A282.0.1} Ona kendisinin ablası olan kuş-kurt padişahına giden yolu öğretmiş. Mızrağını bırakmamasını söylemiş. Niçin dersen, kuş-kurt padişahına mızrakla dokunmadan onun aklı başına gelmiyormuş ve insanla konuşacak hâlde olmuyormuş.

Oltan-Soltan vedalaşıp kendi yoluna gitmiş. Ay olmuş, yıl olmuş, o sık bir ormana varmış. Bir patikada ilerleyip gitmiş. Gittikçe hızlanmış. Varıp bir eve girmiş. Mızrak burada oturmakta olan ninenin boğazına gelip saplanmış. Sonra nine kendine gelmiş.^{D1084} Nine, Oltan-Soltan’ı iyi bir şekilde karşılamış. İbrik verip yıkanmaya göndermiş. Gelince havlu vermiş. Oltan-Soltan kendi havlusuyla kurulanmaya başlamış. O anda nine onu kucaklamış.

“Damadım, hangi iş ile buraya geldin?” demiş. Oltan-Soltan ona işi anlatmış. Nine altın yüzükle ıslık çalarak kuşlarını kurtlarını toplamış^{D1076} da

“Ey kuşlarım, kuşlarım,

Benim sadık dostlarım!

Hanginiz gördü sihirli kutuyu?

Bunu aramaya gelmiş damadım. Kız kardeşimin eşi, Oltan-Soltan.” demiş.

Kuşlar “Bilmiyoruz bunu. Bilirse total kurbağa bilir. O, dün yabancı yerlerden sakatlanıp döndü.” demişler.^{B211.3}

“Bak-bak, baktım, battım. Bu sihirli kutu yeraltı padişahlığında, taş hamamın içindeki rafın altında, altmış bahadırın kaldıracığı taşın altındadır. Onu almak için bir şişe insan sütü gerek. O hamamı altmış bahadır koruyor. Onlar gündüz olmazlar. Onların olmadığı vakitte bir şişe sütü hamamın içine serpmek gerek. Altmış bahadır dönünce birbirlerine ‘Sen insan yemişsin!’ diye vuruşa vuruşa ölürler. En son kalan kişiyi hamam taşıyla vurup öldürmek gerek. Bu sona kalanın cebinde bir şişe su vardır. O suyu içersen altmış bahadır gücü sana geçer. Sonra altmış bahadırın kaldırabileceği taşı kaldırırın, altından kibrit kutusu büyüklüğündeki demir kutuyu alırsın. Şunu da söyleyeyim, yılan gözü kadar olan düğmeye basarsan demir sandık açılır.” demiş kurbağa.^{B211.7.1}

Oltan-Soltan vedalaşıp kuş-kurt padişahı^{B242.2} ile total kurbağaya teşekkür etmiş, kendi yoluna gitmiş. Yeraltı padişahlığına inmiş.^{F721.3} Gide gide bir hamama çıkmış. Hamama insan sütü serpip çıkmış.

Yedi gecenin ortasında altmış bahadır dönüp gelmiş. Birbirlerini insan yemekle suçlayıp vuruşarak öldürmüşler. Yalnız birisi sağ kalmış. Onu da Oltan-Soltan taşla vurup öldürmüş. Cebinden bir şişe suyu alıp içmiş.^{D1242.1} Sonra ona altmış bahadır gücü girmiş.^{D1335.2.2} Taşı kaldırıp kibrit kutusu büyüklüğündeki demir kutuyu almış.

Oltan-Soltan yorulduğundan yeryüzüne çıkamamış. Yüz yıllık meşenin yanına gelmiş. İşte bu sırada gök gürleyip şimşek çakmış. Sel gibi yağmur yağmaya başlamış. Meşenin başındaki Simurg kuşunun yavrularını Oltan-Soltan yağmurdan korumuş. Bu duruma telaşla Simurg kuşu da dönmüş.^{D31.5.}

Yavruları “Bizi insanoğlu kurtardı.” demişler.

Bu sırada Oltan-Soltan meşenin dibinde uyumaktaymış. Simurg kuşu onu sallayıp uyandırmış. “Ben sana teşekkür etmek için inmiştim.” demiş.

Oltan-Soltan “Sen bana teşekkür etme. Ama beni aydınlık dünyaya çıkar.” demiş.

Simurg kuşu “Bana on iki fiçı serçe eti, on iki fiçı su hazırla.” demiş. Oltan-Soltan on iki fiçı serçe eti, on iki fiçı su hazırlamış. Bunları Simurg kuşunun üstüne koyup kendisi de oturmuş. Yükselmeye başlamışlar.^{F101.3-2.} Simurg kuşu sağ tarafa baktığında et, sol tarafa baktığında su veriyormuş. Bir zaman sonra aydınlık dünya görünmeye başlamış. Bu sırada et de su da bitmiş. Simurg kuşu hâlden düşmeye başlamış. Ne yapsın Oltan-Soltan, kendi baldırından et kesip Simurg kuşuna yedirmiş. Yerüstüne çıkmışlar.^{A800.}

Simurg kuşu “En son yedirdiğin et pek tatlıymış.” demiş.

Oltan-Soltan “O benim baldır etimdi.” demiş. Simurg kuşu yediği eti geri kusup yerine koymuş.^{G60.} Bundan sonra baldır eti kılılı olup kalmış.^{A1319.14.} Hangi tarafı hareket ettirirsen o taraf sarkık yürümüş.

Oltan-Soltan’ın hanımı mutlu bir şekilde onu karşılamış. Demir kutuyu alıp padişaha gitmişler. Padişah evirip çevirip bakmış da bu nasıl açılıyor diye sormuş. Oltan-Soltan yılan gözü gibi olan düğmeye basınca kutu açılmış. İçinden ateşte yanmaz, suda batmaz askerler durmadan çıkmış da çıkmış.^{D1174.}

“Ne buyuruyorsunuz?” demiş çıkıp sıralanan askerler.

“Komşu padişahın ülkesini basıp alınız!” diye padişah buyurmuş.

Ama askerler padişahın buyruğunu dinlememiş, mum gibi dikilip durmuşlar. O sırada Oltan-Soltan’ın hanımı “Onlar baş vezirin buyruklarını dinlemeyi öğrenmişler. Oltan-Soltan buyruk versin.” demiş.

“Buyur.” demiş padişah, Oltan-Soltan’a.

“Beni yabancı diyarlarda yürütüp başımı helak etmeyi, hanımımı kendine almayı düşünen bu sinsî padişahın başını kesiniz!” diye Oltan-Soltan buyruk vermiş.

Askerler o anda padişahın başını kesmişler, kurtların yemesi için onu ormana atmışlar. Oltan-Soltan askerlere demir kutuya geri girmelerini buyurmuş. Birisi bile kalmadan hepsi girince demir kutuyu pat diye itirmiş. İyice kapatıp kilitlemiş de cebine koymuş.^{D1174} Sonra akıllı ve dürüst hanımcığını koluna takıp evine dönüp gitmiş.

3.51.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 51

B41-3. Tulpar. Winged, flying and talking horse believed to get out of the bottom of the sea / *Tulpar. Denizin dibinden çıktığına inanılan kanatlı, uçan ve konuşan mitolojik at* (MEK) BOM: 51

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* BOM: 51

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) BOM: 51

D350. Transformation: bird to person / *Kuşun insana dönüşmesi* BOM: 51

D1171.4. Magic pitcher / *Sihirli ibrik* BOM: 51

D572-9. Transformation by magic pitcher / *Sihirli ibrik aracılığıyla dönüşüm* (MEK) BOM: 51

D815.8. Magic object received from wife / *Hanımdan alınan sihirli nesne* BOM: 51

D1209-11. Magic roller ring / *Sihirli oklava* (MEK) BOM: 51

D1039-3. Magic flour / *Sihirli un* (MEK) BOM: 51

D1094. Magic cudgel (club) / *Sihirli sopa* BOM: 51

D1520-38. Transportation by magic cloth / *Sihirli örtü aracılığıyla ulaşım* (MEK) BOM: 51

D1601.18. Self-playing musical instruments / *Kendi kendine çalan müzik aletleri* BOM: 51

D1275.1. Magic music / *Sihirli müzik* BOM: 51

D1084. Magic spear / *Sihirli mızrak* BOM: 51

D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* BOM: 51

D2142.1.6. Wind raised by whistling / *Islık çalma yoluyla rüzgârın ortaya çıkması* BOM: 51

F963. Extraordinary behavior of wind / *Rüzgârın olağandışı davranışı* BOM: 51

D2142.0-6. Wind controlled by old woman / *İhtiyar bir kadın tarafından rüzgârın kontrol edilmesi* (MEK) BOM: 51

Z115. Wind personified / *Rüzgârın kişileştirilmesi* BOM: 51

A282.0.1. Wind-goddess / *Rüzgâr iyesi* BOM: 51

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* BOM: 51

B211.7.1. Speaking frog / *Konuşan kurbağa* BOM: 51

B242.2. King / Queen of the various kinds of birds / *Çeşitli türlerdeki kuşların padişahı / sultanı* BOM: 51

F721.3. Underground kingdom / *Yeraltı hükümdarlığı* BOM: 51

D1242.1. Magic water / *Sihirli su* BOM: 51

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* BOM: 51

B31.5. Simorg: giant bird / *Simurg: Devasa kuş* BOM: 51

F101.3-2. Return from lower world on / *Simurg Aşağı dünyadan Simurg kuşunun sırtında dönme* (MEK) BOM: 51

A800. The earth / *Yeryüzü (orta dünya, aydınlık dünya)* BOM: 51

G60. Human flesh eaten unwittingly / *Bilmeyerek insan eti yeme* BOM: 51

A1319.14. Origin of man's skin / *İnsan derisinin kaynağı* BOM: 51

D1174. Magic box / *Sihirli kutu* BOM: 51

3.52. ABDULLAH İLE ÇİZMECİ

3.52.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda zenginliği, fesatlığı ile ün salmış bir ağa varmış. Hanımı ölünce ağa, Abdullah isimli oğlu ile kalakalmış.

Günlerden bir gün tan atıp güneş ışıdamaya başlayınca ağa, oğlunu çağırıp ondan ekin tarlalarını, dükkânlarını, dükkânlarda satış işini yapanları bakıp gelmesini istemiş. Abdullah dükkânda satış yapan fakir kız Zöbeye’ye âşık olmuş. Bir yolunu bulup, onu kendine hanım olarak almanın yolunu düşünmüş.

Bir gün ağa bir çift at koşumlatıp sürücüsü ile birlikte etraftaki zenginlerin oturduğu yerlerde Abdullah’a kız aramış. Ancak bulamamış, çünkü beğendiği bir kız yokmuş. Fakir kızları da gelini olarak almak istemeyip “Ey oğlum oğlum, bizim gibi zengin insanlar şimdi az. Fakir kızları var, malları yok!” demiş ağa, oğluna.

Babası bulamayınca Abdullah kendisi ata binip kız aramaya çıkıp gitmiş. O, dosdoğru Zöbeye’ye gitmiş. Kendi aralarında konuşmuşlar, birbirlerini sevmişler. Sonra kıza mal alması için babasından gizlice aldığı dört yüz akçeyi bırakıp gitmiş. Evine döndüğünde babası bu dünyadan göçüp gitmişmiş.

Babası ölünce Abdullah evlenmiş. Fazla olan malını mülkünü hizmetçilerine dağıtmış. Bunlar karı koca sade bir hayat sürmeye başlamışlar.

Bir vakit suların gürleyip aktığı, kızıl güneşin ısıttığı bir günde Abdullah ekin tarlasına bakmaya gitmiş. Zöbeye, eşinin döneceği vakitte evin önündeki kazanda yemek pişirmekteymiş. O sırada hanın pek şık giyinmiş asker başı bir çift at ile gelmiş. O, Zöbeye’nin güzelliğine âşık olup sürücüsüne “Git var, çay içmek için müsaade iste!” demiş.

Asker başı çay içmiş. Bir yolunu bulup bu kadını kaçırmak için bir hile düşünmüş. İki atının da kuyruk kıllarından üçer kıl koparmış.^{D1023-5.} Zöbeye görmeden evden çıkıp gitmiş.^{D2070-2.} Köy çıkışında güzel kadın, gözleri bağlanmış gibi asker başının yanında gitmekteymiş.^{D5.} Zöbeye etrafına bakınıp dövünüp sızlanmış ama asker başı onu bırakmamış.

Kaybolan Zöbeye’sini kırk gün kırk gece arayan Abdullah üzüntüsünden hâlden düşmüş. Çizme diken en yakın arkadaşıyla günlerini geçirmeye başlamış. Kalan tüm mal varlığını da dağıtıp tüketmiş.

Asker başı, Abdullah'a huzur vermemiş. Onun sabrını taşırmış. Bir gün Abdullah ile çizmeci, padişahın ordusuna hizmete çağrılmış.

Padişaha hizmet ettiği sırada Abdullah'a asker başının büyük evini koruma görevi düşmüş. Asker başı, Abdullah'ı öldürmek maksadıyla ona Zöbeye'nin yanına gitmesini söylemiş. Çay içtikleri sırada Abdullah güya Zöbeye'yi öpecek, ona da fırsat çıkacaktı. Abdullah çay içmiş ama hiçbir şey yapmamış. Zöbeye asker başının emri doğrultusunda bütün şehre, askerlerin duyacağı şekilde bağırarak.

Asker başı adamları ile gelip içeri girmiş ve Abdullah'ı yakalamışlar. Sonra asker başı, Abdullah'ı demir parmaklı bir hapisaneye tıkmaları için emir vermiş.

Bir gün fıldır fıldır uçan bir kara kartal hapisanenin içine girip "Bu kâğıdı yok yere öldürülen kişinin yüreğine koyarsan o kişi dirilir." diye yazılı bir kâğıdı bırakıp gitmiş.^{B143.0.7.} Abdullah kâğıdı almış da bir güvercin ile çizmeci dostuna göndermiş.^{B457.1.}

Abdullah'ın başını kesmek için onu ormana götürmüşler. Muhafızların arkasından saklana saklana çizmeci de gelmiş. Cellatlar, Abdullah'ı bir kütüğün üstüne yatırmışlar. İki taraflı balta ile Abdullah'ın başını kesip gitmişler. Çizmeci ağlaya ağlaya kâğıdı Abdullah'ın yüreğinin üstüne koymuş. Çok zaman geçmeden, ağır bir savaştan sonra uzun bir süre uyuyan bir kişi gibi Abdullah kendine gelmiş.^{E64.7.1.} Çizmeci, Abdullah'a kendi oku ile sadağını vermiş.

Abdullah mutluluğu aramak için dünyaya gezmeye çıkmış. Yol boyunca bozdoğan, baykuş, tepeli kuş, doğan avlamış. Kara kartalı da avlayacağı sırada "Bunu öldürmek bir işe yaramaz, yaşayıversin haydi!" diye havaya uçurduğunda kara kartal dile gelerek^{B211.3-10.} "Seyyah! Beni öldürmediğin için ben sana bir iyilik yapmak istiyorum. Eğer memleketine gitmek istersen seni uçurup götürüyüm. İstersen seni padişah yapayım. Yalnız benim yavrularıma bol bol yiyecek hazırla." demiş.

Abdullah, doğan uçurmuş. Ok atıp baykuş, dik kulaklı kurtlar, kulağı benli tilkiler avlayıp kuşun yavrularına dağıtmış. Sonra "Benim memleketimde hiç kimsem kalmadı. Oraya götürme, kendin nasıl istiyorsan öyle yap." demiş.

Kara kartal "Gözünü yum, ben söyleyinceye kadar da açma!" demiş.

Bunlar büyük büyük kayaları, dağları uçarak aşmışlar. Bir kaç gün, birkaç gece uçunca kara kartal “Aç gözünü, geldik!” demiş. Abdullah gözünü açınca ipek ve altın ile süslenmiş tahta han olup oturmuş. Genç hanı kutlamak için halk toplanıp şamata içinde gelmiş. Han kendini dinleyen beyler, reisler, halktan gelen elçiler, saraydaki vezirler ile konuşmuş. Yayık nehrinin iki tarafında da çadır kuracak yer kalmamış. Etraf yerlerde haftalar boyunca şamata eksik olmamış. Abdullah Han’ı tebrik etmek için askerler de toplanıp gelmiş.

Abdullah sezdirmeden çizmeciyi de çağırıp ona “Tanıdın mı beni?” demiş.

“Tanımıyorum, sen çok genç bir hansın.” demiş çizmeci.

“Ben senin dostunum!” demiş Abdullah.

Sonra asker başını çağırıp ona “Tanıdın mı beni? Sen benim Zöbeyze’ mi kaçırmıştın. Beni de öldürtmüştün. Ben işte o Abdullah oluyorum. Şimdi ben sana ölüm cezası veriyorum!” diyerek asker başının başını iki taraflı baltayla kestirmiş.

Abdullah kendine yakışan bir hanım alıp, çizmeciyi asker başı yapıp, bütün ömrü boyunca adil bir han olmuş.

3.52.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 52

D1023-5. Magic hair of horse’s tail / *Atın kuyruğunun sihirli kılı* (MEK) BOM: 52

D2070-2. Magic hair used for bewitching / *Sihirli kılın büyü yapmak için kullanılması* (MEK) BOM: 52

D5. Enchanted person / *Büyülü (afsunlu) kişi* BOM: 52

B143.0.7. Eagle as prophetic bird / *Bir kâhin kuş olarak kartal* BOM: 52

B457.1. Dove as messenger / *Bir haberci olarak güvercin* BOM: 52

E64.7.1. Resuscitation by manuscript / *El yazması metin ile öldükten sonra yeniden dirilme* BOM: 52

B211.3-11. Speaking eagle / *Konuşan kartal* (MEK) BOM: 52

3.53. ÇOBAN DELİKANLI

3.53.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda yaşayan fakir bir çoban delikanlı varmış. Delikanlı, koyunlarını toplayıp çay içtikten sonra uyumak için yatmış. Uyanınca görmüş ki kırdan bir yangın çıkmış. Koyunlarının ardından giderken bir tümseğe takılıp düşmüş. Bakmış, bir yılan tümseğin yarığında çıkmayıp eziyet çekiyormuş. Delikanlı dönüp gideyim deyince yılan dile gelerek “Delikanlı, beni kurtar. Ne istersen onu veririm!” demiş. Delikanlı yılanı sopasını uzatmış. Yılan önce sopaya, sonra delikanlının eline, sonra da boynuna dolanmış da “Benim başım hangi tarafa bakıyorsa o tarafa atla.” demiş.

Giderlerken yılan, delikanlıya “Beni kurtardığın için sana borcumu ödeyeyim. Şimdi biz babama gidiyoruz. Sen babamın yanına gelince korkma. O sana hediyeler verecek, sen alma. ‘Ben türlü türlü kuşların, hayvanların dilini bilmek istiyorum.’ dersin. O vakit o ağzını açar. Sen korkma, onun ağzına gir.” demiş.^{B211.6.1.}

Yılanın yuvasına varıp girmişler. Büyük bir ejderha yatıyormuş.^{B11.} Delikanlıyı görmesiyle ejderha “Benim insan yiyesim vardı. Tam zamanında kendin geldin.” demiş.

Yılan, delikanlıya “Sopanı öne koy!” demiş. Yılan sopaya dolanıp babasına olanı biteni anlatmış.

“Oğlum kurtardığın için ne istiyorsan onu al!” demiş ejderha.

“Bana hiçbir şey gerekmiyor. Ben kuşların, hayvanların dilini öğrenmek istiyorum.” demiş delikanlı.

“Üç defa ağzımdan girip arkamdan çık.” demiş ejderha.

Delikanlı, ejderhanın söylediği şekilde yapmış. Yeryüzündeki bütün kuşların, hayvanların dilini anlayacak hâle gelmiş.^{B165.1-4.}

Delikanlı daha önce yangının çıktığı kıra gelmiş. İki karga dünyayı inleterek atışıyorlarmış.

Birisi “Bir zaman bir zengin şu yangının çıktığı yere bir torba altın gömmüştü.” deyince ikincisi “Hayır doğru değil. Bir adım kenara gömdü. Bir torba değil, bir demir sandık gömdü.” demiş.^{B216.}

Delikanlı dinleyip öğrendiği bu yeri kazmaya başlamış. Kazıp bakmış ki bir demir sandığın içinde bir torba altın varmış.^{N547.}

Delikanlı altını alıp dönmüş. Büyük bir ev yaptırıp evlenmiş. İyi bir şekilde yaşamaya başlamış.

Zamanla delikanlının hanımı yoldan çıkmaya başlamış. Bir gün delikanlı ile hanımı kırlara çıkmış. Kendisi aygıra, hanımı kısırağa binmiş. Kısarak gitmemiş. Aygır, kısırağa “Niçin gitmiyorsun?” diye sormuş.

“Bizim sahibin hanımı ağanın oğluyla yakınlaştı. Günahı çok ağırdır.” diye kısarak cevap vermiş.^{B216.}

Delikanlı, hanımını kovup namusunu temizlemiş. Sonra başka bir yere göçüp gitmek istemiş. Gözü ak kara hiçbir şey görmeden yürümeye başlamış. Kapı önünde yemleyen horozlar toplanmış konuşuyorlarmış: “Bu delikanlı hünerli birisi, tek hanımına sahip çıkamıyor. Benim yerimde olsa ne yapardı acaba, üürü üü üüü...” Tavuklar gıdaklayıp gülmüşler.

Delikanlı bunları duyup düşüncelere dalmış.^{B216.} Sonra “Ben ne yaptım da böyle horozları böbürlendirdim, tavukları güldürdüm.” diye hazırladığı yükünü geri koymuş. Yeniden evlenip çok güzel bir hayat yaşamaya başlamış. “Tavuklar da gülerler.” diye bilinen söz işte bu vakitten sonra ortaya çıkmış.

3.53.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 53

B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* BOM: 53

B11. Dragon / *Ejderha* BOM: 53

B165.1-4. Animal languages learned from serpent (not eaten). Hero learns all the animal languages by penetrating snake three times / *Yılandan hayvan dilini öğrenme (yılanı yemeden) - Kişinin üç defa yılanın ağzından girip arkasından çıkarak bütün hayvanların dilini öğrenmesi* (MEK) BOM: 53

B216. Knowledge of animal languages. Person understands them / *Hayvanların dilini bilme. Kişinin onların dilini anlaması* BOM: 53

N547. Understanding of animal languages leads to discovery of a treasure / *Hayvanların dilini anlamının definenin bulunması sağlaması* BOM: 53

3.54. SİMURG İLE AKIL SAHİBİ İHTİYAR ADAM

3.54.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda yaşayan akıl sahibi bir ihtiyar adam varmış. O, kuşların dilinde konuşabiliyormuş.^{B216} Bunun için ona kuşlar padişahı Simurg bile çok hürmet ediyormuş.^{B31.5}

Günlerden bir gün akıl ihtiyar adam ile Simurg kendi aralarında tartışmışlar.

İhtiyar adam “Ben güneşin battığı yerdeki padişahın oğlunu, güneşin doğduğu yerdeki padişahın kızı ile evlendirmesini biliyorum. Yalnız onların ikisi şimdi beşikte.” diye söylemiş.

Ama Simurg “Ben kuşlar padişahıyım, istesem onları ayırabilirim.” demiş.

İhtiyar adam “Benim onları kavuşturmaya gücüm yeter.” demiş ısrarla.^{B216}

Simurg daha fazla söz yarıştırmadan ihtiyar adamın yanından ayrılıp kendi söylediğini doğru çıkarmak için düşünmeye başlamış. Çok fazla düşünmeden bir çaresini bulmuş.

Padişahın kadın hizmetçileri çocuğun beşiğini bahçeye çıkarıp bir ağaç gölgesine asmışlar da oturmuşlar. O sırada büyük bir kuş gelip padişahın kızını beşiğiyle kaldırıp gitmiş. Bu Simurg kuşuymuş. Padişah, kızını değişik yerlerde aratsa da bulamamış. Kız suya batmış gibi yok olmuş.

Simurg kuşunun bir ormanda, büyük bir ağacın başında evi varmış. Kızı bu eve getirmiş, bakıp büyötmeye başlamış.

Zamanın geçmesiyle kız büyüyüp çok güzelleşmiş. Simurg “İşte şimdi ihtiyar adam benimle inatlaşmayı görsün. Dünya kimin akıllı olduğunu görecek.” diye içten içe mutlu olmuş.

İşte o vakitlerde de güneşin battığı taraftaki padişahın oğlu büyüyüp çok yakışıklı bir delikanlı olmuş. Bir gün o, babasından ava gitmek için izin istemiş. Babası karşı gelmeyince birkaç delikanlı ile ava çıkmış. Epeyce bir yol gittikten sonra çok şiddetli bir fırtına kopmuş. Fırtına delikanlıları değişik yerlere alıp götürmüş. Padişahın oğlu arkadaşlarından ayrılıp çok uzak yerlerde saf saf gezerken büyük bir ormana gelmiş. Kuş avlayıp karnını doyurmayı düşünürken ormanın daha da içine doğru girmiş. Çeşitli

kuşlar, yaban hayvanları vurayım diye kendini kaptırıp giden padişahın oğlu, kendini büyük bir ağacın dibinde görünce etrafına dikkatlice bakmaya başlamış. Etraf çeşitli kuşların, yaban hayvanların sesleriyle doluymuş. Sonra delikanlı daha da uzağa gitmeyi düşünürken durduğu ağacın başında çok güzel bir kız görmüş. Kız çoktandır bu delikanlıyı gözetlemekteymiş. Delikanlı yolu bulmak için daha da uzağa gitmeyi düşünmüş. Yalnız bu kızın ne diye bu yuvada oturduğunu soramadan edememiş.

Kız “Benim annem kuşlar padişahı, o günlerce eve dönmez. Ben eve bakıp annemi bekliyorum.” diye cevap vermiş.

“Niçin senin annen kuş kılığında da sen çok güzel bir kızsın?” diye delikanlı sormuş. Kız bu konu hakkında hiç düşünmediğini, bir şey bilmediğini söylemiş. Sonra “Benim annem insan sevmiyor. Seni görürse şuracıkta parçalar. Sen buradan git.” demiş.

Delikanlı buralardaki bir ağaç kovuğunda kalmayı düşünüp oradan ayrılmış. Karnını doyurduktan sonra uyumuş lakin gözünü kapasa da kız onun gözünün önünden gitmiyormuş. Delikanlı tan vaktinde ancak uyuyabilmiş.

Kız ise annesi dönünce “Anne, niçin sen kuş kılığında da ben insanım?” diye sormuş.^{B216} Annesi cevap vermek istememiş. Konuyu değiştirmiş. Fakat kız sorusunda ısrar etmiş. Sorusunda o kadar çok üstelemiş ki Simurg olan biteni hiç saklamadan anlatmış.^{B31.5}

Ertesi gün Simurg kendi işine gidince delikanlı, kızın yanına yeniden gelmiş. Kız, Simurg kuşunun söylediklerinin hepsini de delikanlıya anlatmış. Delikanlı da kıza canı gönülden âşık olmuş, ormanda ava çıkıp kuş avlayarak yaşamaya başlamış.

Bir gün delikanlı, kıza “Sen annenden seni yere indirmesini iste, o karşı gelmez.” diye akıl vermiş.

Annesi dönünce, kız “Ben yuvada oturmaktan çok uyuştum. Yere inseydim çiçekler toplardım.” demiş.^{B216} Simurg kuşu her gün kıızı yere indirmeye başlamış. Delikanlının burada olması, kızın bu delikanlıyla tanışmak için ağaçtan inmesi akıl sahibi ihtiyarın işiymiş. Simurg kuşu hiçbir şeyin farkında olmadan kaygısızca kendi işlerine devam ediyormuş. Artık akıl sahibi ihtiyar içinden Simurg kuşuna gülüyormuş. Fakat ona hiçbir şey de söylemiyormuş.

Delikanlı ile kızın evlenip bir de oğullarının doğduğunu Simurg kuşu bilmiyormuş. Çünkü çocuk babasıyla yerde, annesi ise Simurg kuşu ile yuvada yaşıyormuş.

Günlerden bir gün Simurg kuşu kendisinin ne kadar hilekâr olduğunu akıl sahibi ihtiyar adama hayran bıraktırmak için kızı alıp ona göstermek istemiş. O, kızına ihtiyar adamın yanına gitmek üzere hazırlanmasını önceden haber etmiş. Kız türlü sebepler bulup sürekli ihtiyar adamın yanına gitmeyi erteletiyormuş. Kız, eşiyile düşünüp taşınmış.

Sonra delikanlı hanımına “Sen, annene ‘İhtiyar adamın yanına beni çadır içinde götür.’ dersin.” diye akıl vermiş. Kız, Simurg kuşuna çadır içinde gitme isteğini söylemiş. Üç gün içinde çadır hazır olmuş. Kız çadıra önceden eşi ile çocuğunu yerleştirip Simurg kuşunun dönmesini beklemeye başlamış. Simurg kuşu dönünce akıl sahibi ihtiyar adamın yanına kızı çadır içinde alıp gitmiş.

Akıl sahibinin yanına varınca, Simurg kuşu “Şu ana kadar benim elimden gelmeyen iş kalmadı. Bundan sonra da olmaz. Kızı güneşin battığı taraftaki padişahın oğlundan ayırmak benim elimden geliyor.” diye münakaşaya başlamış. “İşte, şimdi sen o kızı görüyorsun. Ben onu beşikteyken kaçırdım. Böyle yaparak annesine ve babasına kötülük yaptım. Kendi söylediğimi ise gerçekleştirdim.” demiş de çadıra açmış. Çadırdan kız, eşi ve çocuğu ile çıkınca Simurg kuşu utancından uçup gitmiş. O zamandan beri Simurg kuşu Kafdağı’nın arkasında yaşamaya başlamış.^{F759-9.}

Sonra akıl sahibi ihtiyar adam tılsımlı çubuğunu delikanlıya vermiş de “Üç defa yere vurursan kendi memleketine dönüp gidersiniz.” demiş. Delikanlı, ihtiyar adamı da yanlarına alıp dönmek isteyince ihtiyar adam “Ben daha pek çok kişiye yardım etmek istiyorum.” demiş de yok olmuş.^{D2188.2.}

Delikanlı tılsımlı çubuğu yere üç defa vurunca kendilerini güneşin battığı taraftaki padişahlıkta bulmuşlar.^{D956.} Bu sırada babası oğlunun kahrından hastalanıp yatmaktaymış. Oğlu ile gelininin döndüğünü görünce mutluluğundan o an iyileşivermiş. Uzak padişahlıktaki dünürlerini düğüne davet etmek için elçiler göndermiş. Yapılan çok büyük düğünden sonra padişah, oğluna bakarak “Artık sen benim yerime geç.” demiş.

Böylece delikanlı padişahlığı eline almış, ihtiyar adamın verdiği tılsımlı çubuğu her daim yanında gezdirmiş. Çünkü bu çubuğu eline aldığı anda çubuk en zor vakitlerde yardım ediyormuş.^{D956.} İşte o padişahı hâlen de yalnız iyi tarafları ile hatırlıyorlar.

3.54.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 54

B216. Knowledge of animal languages. Person understands them / *Hayvanların dilini bilme. Kişinin onların dilini anlaması* BOM: 54

B31.5. Simorg: giant bird / *Simurg: Devasa kuş* BOM: 54

F759-9. Extraordinary mountains and valleys - miscellaneous - Mount Kaf / *Olağanüstü dağlar ve vadiler - Çeşitli motifler - Kafdağı* (MEK) BOM: 54

D2188.2. Person vanishes / *Kişinin yok olması* BOM: 54

D956. Magic stick of wood / *Sihirli çubuk* BOM: 54

3.55. TAK TAK TOKMAĞIM

3.55.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir nine ile bir dede yaşıyormuş. Onların bir çocukları da olmuş. Dede balık tutarmış. Onlar bununla hayatlarını devam ettirirlermiş. Günlerden bir gün onun ağına bir ala karga ilişmiş. Dede ala kargayı ağdan çözmüş. Ala karga dile gelip yalvarmaya başlamış^{B211.3.9}. “Dede, lütfen beni gönder. Ne istersen onu yaparım.” demiş.

“İki üç güne kadar yanına gelirim.” demiş de dede ala kargayı göndermiş. Ala karga çok teşekkür edip batıya doğru uçup gitmiş. Dede eli boş olarak evine dönmüş de durumu nineye anlatmış. Nine çok öfkelenmiş.

“Meraklanma kadın, iki üç gün sonra ben ala karganın yanına giderim.” demiş dede. Nine o güne kadar beklememesi için öfkelenip dedeyi evden kovmuş, ala karganın yanına göndermiş.

Dede batıya doğru bakarak gitmiş. Giderken bir yıllık çobanına rastlamış. Çobana “Bu kimin sürüsü.” diye sormuş.

“Ala karga hanın sürüsü.” demiş çoban.

Çobanı bırakıp dede yoluna devam etmiş. Giderken bir sığır sürüsüne rastlamış. Çobanın hâlini hatırlını sorarak “Bu kimin sürüsü?” diye sormuş.

“Ala karga hanın sürüsü.” demiş çoban.

Dede vedalaşıp yoluna devam etmiş. Giderken bir koyun sürüsünün yanına varmış. Hâl hatır sorduktan sonra durumunu anlatmış. “Ala karga hanım çağırıştı. Onun yanına gidiyorum.” demiş.

Çoban “Dede, sen ondan altın kusan eşeğini iste.” demiş.

Dede daha da gitmiş. Çok da gitmeden ala karganın yanına gelmiş. İzin isteyip girmiş, hâl hatır sormuş. Ala karga, dedeyi çok sevinerek karşılamış. Onu üç gün üç gece ikramlarda bulunarak ağırlamış. Dördüncü günde dede durumunu anlatmış.

“Ne istersen onu vereceğim.” demiş ala karga.

“Senin altın kusan bir eşeğin varmış.” demiş dede. Ala karga, eşeği vermiş.

“Dede yalnız yolda ‘Altın kus!’ deme. Dönünce söylersin.” demiş^{B211.3.9.} ala karga.

Dede çok teşekkür etmiş, çok sevinerek dönüp gitmiş. Dönerken bir köye girmiş. Orada birisinin düğünü varmış. Dede sokakta oynamakta olan oğlan çocuklarına rastlamış.

“Dede, aha şu evde düğün var. Yorulmuşundur, ye, iç, dinlen.” demiş oğlan çocukları.

Dede girmeye razı olup oğlan çocuklarına “Eşeğe ‘Altın kus!’ diye söylemeyin.” diyerek düğüne gitmiş.

Dedenin düğüne gitmesiyle oğlan çocukları “Dur hele! Bu dede niye öyle söyledi acaba?” diyerek eşeğe “Altın kus!” demişler. Oğlanların söylemesiyle eşek altın kasmaya başlamış.^{D2102.1-1.}

Oğlan çocukları bu eşeği almışlar, köyden başka bir eşeği getirmişler. Dede düğünde yemekler yiyip çıkmış. Ona buna bakmadan eşeğine binip gitmiş. Hanımı onu sevinerek karşılamış.

“Hanım, ak keçeyi yaz.” demiş dede. Nine ak keçeyi yazmış.

“Altın kus! Altın kus!” diyerek ikisi eşeğe yalvarmaya başlamışlar. Eşek ak keçeye hiçbir şey kasmamış. Sonra hanımı öfkelenip eşeği tekmelemiş, ihtiyar adamı kovup göndermiş.

Dede yeniden yola çıkmış. Daha önce rastladığı üç çobana rastlamış. Çobanın biri “Ala karga hanın bir kabı var, onu iste.” demiş.

Çobana teşekkür edip dede daha da gitmiş.

Ala karga, dedeyi sevinçle karşılayıp üç gün üç gece misafir etmiş. Dördüncü günde dede, kargadan kabını istemiş. Ala karga kabını vererek “Yalnız yolda ‘Kabım dol, kabım dol!’ diye söyleme.” demiş de dedeyi uyarmış.

Dede kabını koltuğunun altına kıştırıp çok teşekkür etmiş, dönüp gitmiş. Dönerken daha önceki köye varmış. Daha önceki oğlan çocukları dedeye yeniden rastlamışlar.

“Dede burada düğün var. Düğüne var da yiyip iç öyle git.” demişler.

“Tamam çocuklar. Yalnız şu kaba ‘Dol kabım, dol kabım!’ diye söylemeyin.” demiş de eve girmiş dede.

Dedenin girmesiyle oğlan çocukları “Dol kabım, dol kabım!” demişler. Kap peynir ve yağ ile dolmuş.^{D1171.1-1} Oğlan çocukları kabı yürütüp başka bir kap getirmişler.

Dede yiyip içip çıktıktan sonra kabını koltuğuna kıştırıp gitmiş. Hanımı onu karşılamış.

“Sofra bezini ser kadın, şimdi ziyafet çekeceğiz.” demiş dede.

Nine sofraya bezini sermiş, kabı yerleştirmişler. Ancak “Dol kabım, dol kabım!” diye ne kadar çok söylese de kap dolmamış.

Nine öfkelenip dedeyi bir kez daha kovup göndermiş. Dede yeniden karganın yanına gitmiş. Daha önceki çobanlara rastlamış. Çobanlar bu sefer dede ile alay etmeyi düşünmüşler.

“Dede, onun bir tokmağı var. Şunu iste sen.” demişler. Dede, ala karganın yanına varmış. Ala karga onu üç gün üç gece misafir etmiş. Dördüncü günde dede, ala kargadan tokmağını istemiş.

“Başkalarına acımayınca bana tokmak gerek değil.” diyerek ala karga tokmağı vermiş.

Dede dönerken daha önceki köye gelmiş. Oradaki oğlan çocukları dedeyi daha dikkatle izlemişler.

“Dede, düğün var. Gidip bir şeyler yiyip içip öyle çık.” demişler.

“Tamam çocuklar, yalnız siz ‘Vur tokmağım, vur tokmağım!’ diye söylemeyin.” demiş de dede düğüne gitmiş.

Dede düğüne gidince oğlan çocukları “Vur tokmağım, vur tokmağım!” demişler. Tokmak, oğlan çocuklarını tokmaklamaya başlamış.^{D1401.1} Oğlanların dayanacak hâlleri kalmamış. Kiminin elini, kiminin ayağını kırmış, şeytan!

Dede evde oturduğu sırada pencereden birisi bağırır. “Dede, tokmağın oğlanları perişan etti!” demiş.

Dede dışarı çıkınca oğlan çocukları “Dede lütfen tokmağımı durdur. Eşeğini de kabını da veririz.” diye yalvarmaya başlamışlar.

Dede tokmağı durdurmuş. “Dur tokmağım!” deyince tokmak duruyormuş. Oğlan çocukları altın kusan eşeği de yiyecek içecek veren kabı da getirip vermişler. Dede eşeğine binip kabını koltuğunun altına kısırmış, tokmağını eline alıp gitmiş.

Nine sevinerek dedeyi karşılamış. Dede hanımına “Köydeki bütün ihtiyarları, fakirleri topla, bayram yapacağız.” demiş.

Nine birçok kişiyi toplamış. Büyük bir ak keçeyi yazmışlar, eşeği ayağa kaldırmışlar da “Altın kus, altın kus!” demişler. Ak keçe altınla dolmuş.

Başka bir yere sofraya bezini yazmışlar. Kabı yerleştirerek “Dol kabım, dol kabım!” demişler. Sofra bezi yiyecek içeceklerle dolmuş. Toplanan halkı yedirip içirmişler. Altını da paylaşmışlar.

En son iş tokmağa kalmış. “Şimdi tokmağa göz atalım.” demiş dede. Dedenin “Vur tokmağım, vur tokmağım!” demesiyle tokmak misafirleri tokmaklamaya başlamış. Dede “Dur tokmağım!” deyince tokmak durmuş.

Yalnız dede ile nine değil bütün köy halkı altın toplayıp, evler yapıp, zenginleşip yaşamaya başlamışlar.

3.55.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 55

B211.3.9. Speaking crow / *Konuşan karga* BOM: 55

D2102.1-1. Gold vomited. Donkey vomits gold / *Altın kusma. Eşeğin altın kusması* (MEK) BOM: 55

D1171.1-1. Magic pot produces gold / *Sihirli kabın yiyecek üretmesi* (MEK) BOM: 55

D1401.1. Magic club (stick) beats person / *Sihirli sopanın kişiyi dövmesi* BOM: 55

3.56. KEL İLE SOPASI

3.56.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda bir dede ile bir ninenin üç oğlu varmış. En küçük oğlan kelmiş. Günlerden bir gün dede, Kel’i arabaya bindirip pazara gitmiş. Tahıl pazarına gelip durmuş. Kel’i atın yanında bırakıp kendisi pazar yerine gitmiş. Onların arabasının yanında birisi burçak satıyormuş. Kel, onu görünce gizlice giderek bir takke burçak çalmış. Babası pazarda işini bitirince dönmüşler. Kel, burçak çaldığını ne babasına ne de evdekilere söylemiş. Baharın ekin ekme vakti gelinceye kadar burçakları saklamış. Ekin ekme vakti gelince babası darı tohumu saçmış. Kel de bir takke burçağı babasının darı saçtığı tarlanın bir kenarına saçmış. O yıl kurak yıl olduğundan ekinler yetişmemiş. Ama Kel’in burçağı o kadar iyi yetişmiş ki, hatta başak üstüne başak vermiş.^{F815.5.}

Burçakların olgunlaşmasıyla bu burçak tarlasına her gün bir turna gelip burçakları yemeye başlamış. Gözetleyip kovalasalar da korkuluk yapıp koysalar da hiç faydası yok, turna hiç korkmuyormuş, daha da geliyormuş. En sonunda nöbetleşe bekçilik yapıp turnayı tutmayı düşünmüşler. İlk önce babası gözcülük yapmış. Uyuyup kaldığından tutamamış. Sonra diğer iki oğlu nöbetçilik yapmış. Onlar da uyuyup kaldıklarından turnayı tutamamışlar. Son olarak Kel gitmiş. Gece boyu gözetmiş, turna gelmemiş. Tan vakti yaklaşınca Kel’i de uyku basmaya başlamış. Kel uyumamak için ot yolmuş, kuru bir alanda çukur kazıp içine ateş yakmış. Ateşi iyice kızdırıp elini ateşin üstüne tutmuş. Uykuya dalacağı anda eli ateşin üstüne düşen Kel ürperip uyanmış. Bu şekilde uyanık kalmayı başaran Kel bir anda hışırta ederek bir şeyin indiğini görmüş. İnen şey turnaymış. Kel sessizce yaklaşıp turnayı tutmuş. Turna dile gelerek^{B211.3-10.} “Ey delikanlı, senin gözünde ben bir suçluyum. Beni öldürme, bir gün senin işine yararım. Ben falan ormanlıktaki bataklıkta yaşıyorum. Falan vakitte gel.” diye yalvarmaya başlamış. Kel, turnayı bırakmış, turna uçup gitmiş. Kel evine dönmüş de ocağın başında uyumuş. Babası, annesi, ağabeyleri turnayı sorular da o bir şey söylememiş.

Güz gelip ekin işleri bittikten sonra halk birbirine misafirliğe gidip gelmeye başlamış. Bunlar çok fakir olduklarından dolayı ne misafir çağır-mışlar ne de misafirliğe çağırılmışlar. Kel, insanların birbirlerine misafirliğe gidip gelmelerini kıskanmış. Bir gün böyle çok üzgün yatarken turnanın “Delikanlı sen beni öldürme, bir vakit senin işine yararım.” dediği sözü

hatırlamış. Kel ocağın başından fırlayıp evdekilere bir şey söylemeden turnanın yaşadığı bataklığa gitmiş. Bataklıkta turnayı bulmuş.

Ona “Ey turna, senin bana verdiğin bir söz vardı. Ben bunun için geldim. Haydi yardım et.” demiş de istediği şeyi söylemiş.

Turna ona bir sofrta bezi vermiş de “Al, sana bir sofrta bezi. Bu çok sihirli bir sofrta bezidir.^{D1153.1} ‘Sofra bezim açılıp yayıl!’ diye söylediğinde sofrta bezi açılıp yayılır da canının istediği yiyecekleri önüne koyar.” demiş.

Kel sofrta bezini alıp dönmüş. Yol uzun olduğundan ormanın içinde yalnız yaşayan bir kocakarından uyumak için bir yer istemiş. Kocakarı karşı çıkmayıp uyuması için ona izin vermiş. Kocakarıyla biraz oturduktan sonra Kel, kocakarıya hamam sormuş. Kocakarı onu hamama göndermiş.

Kel giderken kocakarıya “Nine, benim sofrta bezime ‘Açılıp yayıl!’ diye söyleme.” demiş. Kel’in hamama gitmesiyle bu kocakarı sofrta bezinin sırrını bildiği için “Sofra bezim, açılıp yayıl!” deyince sofrta bezi asılı durduğu askılıktan inip yere yayılmış. Yayılınca sofrta bezinin içinde her türden yiyecekler ortaya çıkmış.^{D1472.1.8} Kocakarı yiyip içip doyduktan sonra bu sofrta bezini toplayıp kendi sandığına koymuş. Kel’e de benzer bir sofrta bezini vermiş. Hamamda kendisini kötü hisseden Kel onu buna bakmayıp yatıp uyumuş. Sonra Kel tan vaktinde kalkmış da sevincinden ne yapacağını bilemeyip askılıktan kocakarının sofrta bezini alıp gitmiş. Dönünce babasına konu komşuyu misafirlığe çağırılmış. Kel ev küçük olduğundan halkı sofrta sofrta ayırıp evin önündeki çimenlere oturtmuş. Kel ziyafete gelen halkın ortasına gelip herkese ellerini yıkatmış. El yıkama işi bitince Kel eve doğru koşturup gitmiş. Evden sofrta bezini alıp gelerek “Sofra bezim, açılıp yayıl!” diye sofrta bezini bırakmış. Sofra bezi açılmamış. Kel sofrta bezini bir kaldırmış, bir indirmiş. Tekrar tekrar aynı sözü söylemiş, yine de sofrta bezi açılmayıp yiyecek vermemiş.

Utancından Kel sofrta bezini tekmelemeye başlayınca halk “Senin bu oğlun en sonunda aptallaşmaya başladı.” diye kahkahayla gülmüş.

Halk dağılınca Kel’i iki ağabeyiyle babası dövmüş. Zavallı Kel utançından inleye inleye ağlayıp ocağın başında uyumuş. Kel, ertesi gün yenisinden turnaya gitmiş de sofrta bezinin bir faydasının dokunmadığını söylemiş.

Sonra turna ona “Tamam o zaman, sofraya bezinden bir fayda görmediysen sana başka bir şey vereyim.” demiş. Sonra Kel’e yeni uçmaya başlayan bir yavrusunu vermiş de “İşte, sana bir yavrumu hibe ediyorum. Gerektiğinde ‘Turnam kalk, kanadını çırp!’ dersen her kanat her çırpışında on altın düşer.” demiş.

Kel, turna yavrusunu kanadından tutarak götürmüş. Yol ayrımında yine daha önceki kocakarıya misafir olup olamayacağını sormuş. Kocakarı onu tanımış. Hamamı yakıp onu hamama göndermiş. Hamama gideceği sırada Kel, nineye “Turna kalk, kanadını çırp!” diye söyleme, demiş.

Hilekâr kocakarı bunun da sırrını bildiği için “Turna kalk, kanadını çırp!” deyince turna^{B172} kalkıp kanadını çırpmaya başlamış. Her çırpışında on altın döküldüğünden kocakarının döşemeleri altınla dolmuş.^{B103.1.5-1} Kocakarı altını süpürüp almış da turnayı okşayıp sandığın içine koymuş, ona yemini vermiş. Sonra koşarak çıkıp turnaya benzeyen bir dişi hindiye eve getirmiş. Kel hamamdan çıkınca uyumuş. Sabah kalkınca da turnanın yerine hindiye alıp gitmiş. Dönünce babasına yeniden bütün halkı toplatmış.

Çağrılan halk gelmiş, ziyafet var deyince kim gelmez ki! Öncekinden daha çok kişi gelmiş. Sofraları yeniden çimenlerin üstünde hazırlamışlar. İbrik tutup leğende halk ellerini yıkamış. Ellerini yıkayanlar havluyla kurulamışlar. Ondan sonra sofraya bezi yaymışlar. Halk “İşte bu sefer ziyafet var!” diye oturup beklerken Kel, hindiye kucaklayıp oturanların ortasına gelmiş.

Sonra “Turnam kalk, kanadını çırp!” demiş.

Hindi ne kanat çırpmış ne de altın çıkarmış. Kel öfkesinden hindiye tutup çarpmış. Halkın bir kısmı gülmüş, bir kısmı da “Bu sürekli bizimle alay ediyor.” diye öfkelenmiş.

Kel koşarak gidip turnanın yanına gelmiş de “Sen benimle dalga geçiyorsun, bunun için seni alıp götüreceğim. Çoluğun çocuğun varsa vedalaş.” diye çıkmış. Bunun üzerine turna bataklığın içine girip bir kol boyunda bir sopa^{D1094} alıp gelmiş. “Sopam kalk, düşmanı vur!” deyince sopa takla atarak gelip Kel’i tokmaklamaya başlamış, Kel’in vurulmadık yerini bırakmamış.^{D1401.1} Ondan sonra turna sopayı durdurmuş da “İşte bu sana son hediyem olacak. ‘Sopam kalk, düşmanı vur!’ dersen bütün zenginliğin önüne gelir.” diyerek sopayı vermiş. Kel, her zaman döndüğü yol ayrımındaki o kocakarıya gelmiş.

Kel gelip içeri girdiğinde kocakarı hamamı yakmış, tencereye de pişmesi için yemek koyuyormuş.

Kel “Nine, hamam ısınana kadar ben biraz yürüyüp geleyim. Sen bu sopaya ‘Sopam kalk, düşmanı vur!’ diye sakın söyleme.” demiş. Sonra büyükçe bir adım atıp dışarı çıkmış. Kel’in gitmesiyle kocakarının kapıyı kapaması bir olmuş. Merakına dayanamayan kocakarı sopaya “Sopam kalk, düşmanı vur!” demiş. Bu sözleri söyler söylemez sopa kocakarıyı tokmaklamış da tokmaklamış; bir başına, bir arkasına vurmuş. Kocakarının bağırmasına geri gelen Kel içeri girmiş.

Kocakarı “Lütfen çocuğum, sopayı durdur. Sofra bezini de turnanı da geri vereceğim. Bunların yanında turnanın verdiği altınları yükleyip gitmen için dokuz yıldır yavrulamayan kırsağımı da vereceğim.” diyerek yalvarmaya başlamış.

Kel “Yeter, sopam, dur şimdi!” deyince sopa durmuş.

Kocakarı sandığı açıp sofraya bezini de altınları da vermiş. Sonra koşarak turnayı alıp getirmiş. Dokuz yıldır yavrulamayan kırsağını da vermiş.

Sonra Kel sopasını kemerine kısıtıp kocakarının dokuz yıldır yavrulamayan kırsağına binmiş. Turna ile sofraya bezini de önüne koyup dönmüş. Kel dönünce babasına rica etmiş. Aynı gün içinde bütün halkı toplatmış.

Toplanan halk ellerini yıkayıp çimenlere oturmuş, daha da ne olacak diye beklemeye başlamış. Kel, babasını da ağabeylerini de sofraya oturtmuş. Sonra eve girip sofraya bezini getirmiş de “Sofra bezim, açılıp yayıl!” demiş, sofraya bezini atmış. Sofra bezinin üzeri sayısız yiyecek içeceklerle dolmuş. Yılkı eti, çorba, yoğurt, peynir, içecek, hurma; sofrada yok yokmuş! Kel kendi eliyle bütün halka kocaman kocaman sucuklar vermiş.

Halk çok memnun kaldığından Kel’i öve öve karnını doyurmuş. Yemekten sonra da ellerini yıkamışlar, turnayı alıp gelmişler. “Turnam kalk, kanadını çırp!” deyince turna kanat çırpırmaya başlamış. Her kanat çırpışında şingirdayarak altınlar düşmüş. Kel hayır verecek kadar altın yaptıktan sonra turnayı yuvasına koyup ona yemini vermiş. Sonra altınları halka dağıtmış. Halk, Kel’in yaptığı bu iyiliklere çok teşekkür etmiş. Ona uzun ömürler dileyip dağılmış. Dede, Kel’in bu işine akıl erdiremeyip sevinmiş. Onu hepsinden de daha çok sevmeye başlamış. Ama ağabeyleri onu çok kıskanmışlar. Babalarının gözünde de halkın gözünde de Kel’in itibarı

günden güne artınca onu bir şekilde öldürmeye, onun eşyalarını almayı planlamışlar. İşte bir gün at koşumlayıp oduna gitmek için babalarının yanına varmışlar. Babalarından kendileriyle birlikte Kel’i de göndermesini istemişler. Babaları göndermek istemese de diğerleri çok üsteleyince göndermiş. Kel, kocakarıdan aldığı dokuz yıldır yavrulamayan kısrağı koşumlamış. Lazım olabilir diye sopasını da koynuna sıkıştırıp ağabeyleriyle birlikte gitmiş. Bunlar ormana varınca Kel’i korkutup kendi atlarının götürceği odunu da ona kestirmişler. Odunlar atlara yüklenince ağabeyleri, Kel’i öldürmek için baltalarını almışlar. O sırada Kel koynundan sopasını çıkarıp “Sopam kalk, aptal ağabeylerime vur!” demiş. Sopa takla atarak gelip Kel’in ağabeylerine çat pat vurmaya başlamış. Ağabeyleri, Kel’in ayağına kapanıp tabanını öpelim diye yalvarmaya başlasa da Kel sopayı durdurmuyup ağabeylerini atların önünde yola çıkarmış, onları döve döve eve dönmüş. Dönünce babası büyük oğullarını evden kovmuş. Kel, o günden beri annesi ile babasına çok iyi bakıyormuş.

3.56.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 56

F815.5. Extraordinary seed / *Olağanüstü tohum* BOM: 56

B211.3-10. Speaking crane / *Konuşan Turna* (MEK) BOM: 56

D1153.1. Magic tablecloth / *Sihirli sofr* *bezi* BOM: 56

D1472.1.8. Magic table-cloth supplies food and drink / *Sihirli sofr* *bezinin yemek ve içecek sağlaması* BOM: 56

B172. Magic bird / *Sihirli kuş* BOM: 56

B103.1.5-1. Gold-making crane / *Altın yapan turna* (MEK) BOM: 56

D1094. Magic cudgel (club) / *Sihirli sopa* BOM: 56

D1401.1. Magic club (stick) beats person / *Sihirli sopanın kişiyi dövmesi* BOM: 56

3.57. BİRKARIŞ

3.57.1. Aktarma ve Motif Tespiti

Evvel evvel zamanlarda üç kardeş varmış. Üçüncüsü cüce^{F451} olduğundan ona Birkarış ismini takmışlar. Annesi babası ölünce bunlar beraber yaşamaya başlamışlar.

Bir gün en büyük ağabeyleri “Kardeşlerim siz burada kalın. Ben yaban ellere gidip çalışayım. Biraz ekmek parası kazanıp dönerim.” demiş.

Bu delikanlı çıkıp gitmiş. Gitmiş de gitmiş, ardına dönüp bir bakmış ki bir adım yer gitmişmiş. Sonra bir eve gelip girmiş. Bu evde ihtiyar bir kadın varmış. Onlar konuşmuşlar:

“Selamünaleyküm nine!”

“Aleykümselam delikanlı. Nereye gidiyorsun çocuğum?”

“Ben sucuk salamla besleyen kimseye evlat olmaya gidiyorum.”

“Ben seni işe alıyorum oğlum.”

“Tamam, öyleyse sende kalıyorum nine.”

“Benim kırk baş yilkı sürüm var. Onları güdersen^{H935} en iyilerinden birini sana binek atı olarak veririm.” demiş aslında cadı^{G200} olan bu nine.

Yilkı sürüsünü gütmeye başlayan delikanlı bir gün tanın atacağı sırada uyuyup kalmış. Bu nine kurt olmuş,^{G211.2.2} yilkıdan bir hayvanı yiyip gitmiş. Delikanlı sabahleyin hayvanları sayıp bakmış ki bir hayvan yokmuş.

Sonra delikanlı, ninenin yanına dönmüş de “Nine bir baş hayvan yok, kurt yemiş.” demiş.

“Ben sana söyledim. Eğer sürüden bir hayvanı bile kaptırmazsan seni öyle işe alırım diye! Şimdi sırtından deri kesip alıyorum.” demiş nine de delikanlıyı sedirin altına yuvarlamış.

Sonra ortanca oğlan “Ağabeyimiz hâlâ dönmedi. Ne oldu acaba, ben gideyim hele!” diye ağabeyinin gittiği yol boyunca gitmiş. O da ağabeyinin girdiği eve girmiş. Ağabeyi gibi o da yilkı gütmek için anlaşır orada kalmış. Gece boyunca hiç gözlerini kırpmadan beklemiş. Tanın atmasına az bir zaman kalınca tan ışıkları parlamaya başladı demiş de yatıp uyumuş.

Bu nine gelmiş, yine bir baş yilkıyı yiyip gitmiş. Delikanlı hayvanları sayıp bakmış, tekrar tekrar saymış, bir baş eksikmiş.

İhtiyar kadının yanına dönüp “Nine, bir mal eksik, kurt yemiş.” demiş.

“Ben sana eğer kurda yedirirsen seni bırakmam diye söylemişim. İşte sen sürüye iyi bakmamışsın! Bunun için sırt derinden kesip alacağım.” demiş. Sonra nine onu da sedirin altına yuvarlamış.

Birkarış evde ağabeylerini beklemiş ama ağabeyleri yokmuş. “Dur hele, ben de çıkıp gideyim.” diye o da ağabeylerinin gittiği yoldan gitmiş. Yolda bir ev varmış. Ağabeyleri buraya girmeden gitmişlermiş. Sonra Birkarış selam verip içeri girmiş de ev sahibiyle konuşmaya başlamış:

“Nereye gidiyorsun oğlum?”

“Nine ben sucuk salamla besleyen zenginin yanına çalışmaya gidiyorum. Ağabeylerim de gitmişlerdi, dönmediler.”

“Ey çocuğum buradan çok uzakta değil, bir çadır var. Orada ihtiyar bir kadın oturuyor. O cadı (dev perisi) benim^{G208}- ablam oluyor. Ona evlatlık olursan onun bakımsız bir tayı var. Ona bin. O tay tulpar^{B41-3} dedikleri at.” demiş.

Delikanlı gidip o eve girmiş ve ev sahibiyle konuşmaya başlamış:

“Nine ben sucuk salamla besleyen kişiye hizmet etmeye gelmişim.”

“Ben seni işe alıyorum oğlum, atın iyisine bin.”

“Köhne bir tay da benim işimi görür. Ben ufak tefek birisiyim.”

“Yok, iyisine bin!”

Sonra delikanlı karnını doyurup sürüye çobanlık etmeye başlamış.

Delikanlı uykusunu alıp tan atmadan önce köhne taya binmiş de karşıya bakıp beklemiş. Bir vakit sonra ihtiyar kadın kurt olup çıkagelmiş. Delikanlı, sopasıyla kurdu bir güzel pataklayıp kovalamamış. Sürüyü eksiksiz alıp dönmüş. İhtiyar kadın yorganına örtünmüş, ahlayıp ohlayarak ağır bir hasta gibi sedirde yatıyormuş.

“Nine nasılsın? Hastalandın mı yoksa?” diye Birkarış sormuş.

“Hastalandım oğlum hastalandım.” demiş nine.

Ninenin çocuklu bir gelini varmış. Gelini yemek hazırlarken “Birkarış git hele, çocuğu dışarı çıkar!” demiş.

Birkarış, çocuğa “Yaramazlık yapma, iç organlarını keserim.” demiş. Çocuğu biraz daha bir yaramazlık yaptırtmadan oturtmuş.

Böyle dururken çocuk yeniden “Dışarı çıkacağım!” diye ağlamaya başlamış.

“Birkarış var hele, çocuğu dışarı çıkar da içini (iç organlarını) kes!”

Birkarış çocuğu alıp dışarı çıkmış. Cadı (dev perisi) çocuğunun içini (iç organlarını) kesmiş.^{G278-7} Sonra eve girmiş.

“Çocuk nerede?”

“Sen kendin içini (iç organlarını) kes dedin ya, ben onun içini (iç organlarını) kestim.”

Birkarış’ın dışarı çıktığı sırada nine, gelinine seslenip “Gelin sucukla salamdan çokça koy. Kaçalım biz buradan.” demiş.

Onların sepeti varmış. Gelin sucuk salamla sepeti doldurmuş.

Birkarış bunu sezmiş. Onların görmediği bir sırada sepetin içine girip yatmış. O çok ufak tefekmiş.^{F451.2.1.1} Nine ile gelini Birkarış’ı yok sanıp kaçmışlar.

Kaçıp giderlerken oturduklarında “Kurtulduk Birkarış’tan!” demiş nine.

“Kurtuldun Birkarış’tan!” demiş sepetin içinden Birkarış.

“Sesi kulaklarıma sinmiş.” demiş nine.

Bunlar daha da gidince “Kurtulduk Birkarış’tan!” demiş nine.

“Kurtuldun Birkarış’tan!” demiş delikanlı.

“Sesi kulaklarıma sinmiş.” demiş nine.

Bunlar biraz daha gittikten sonra bir gölün yanına gelmişler. Burada “Haydi karnımızı doyuralım hele!” demişler. Sonra sepeti çözmüşler de “Kurtulduk Birkarış’tan!” demişler.

“Kurtuldun Birkarış’tan!” diyerek Birkarış sepeti kımıldatmış. Diğer ikisi korkularından göle doğru kaçmışlar. Gölde boğulup ölmüşler.^{G278-3}

Birkarış doyuncaya kadar sucuk salam yemiş. Kalanını da yanına alıp eve dönmüş. Evde iki ağabeyi ölü yatmaktaymış. Şimdi ne yapsam diye düşünmüş de kendisine yardım eden ninenin yanına gitmiş.

Ona “Nine, benim ağabeylerimi boğup öldürmüşler. Haydi nine gidelim hele!” demiş.

Nine şöyle etmiş, böyle etmiş ölüleri diriltmiş.^{E0}

“Hay, amma da çok uyumuşuz!” demiş Birkariş’in ağabeyleri.

“Birkariş olmasaydı sizin uykunuz ebedi olacaktı.” demiş nine.

Bunlar bu ninenin oğulları olmuşlar. Malı bölüp paylaştıktan sonra evlenmişler. Onlar hâlen de yaşıyorlarmış.

3.57.2. Olağanüstü Motifler

Dizin Motif Kodu: BOM: 57

F451. Dwarf / *Cüce* BOM: 57

H935. Witch assigns tasks / *Cadının görev vermesi* BOM: 57

G200. Witch / *Cadı* BOM: 57

G211.2.2. Witch in form of wolf / *Cadının kurt bedeninde olması*
BOM: 57

G208- Witch’s helpful sister / *Cadının yardımsever kız kardeşi* (MEK)
BOM: 57

B41-3. Tulpar. Winged, flying and talking horse believed to get out of
the bottom of the sea / *Tulpar. Denizin dibinden çıktığına inanılan kanatlı,
uçan ve konuşan mitolojik at* (MEK) BOM: 57

G278-7. Killing the witch’s kid by piercing inner parts / *Cadının çocu-
ğunu iç organları keserek öldürme* (MEK) BOM: 57

F451.2.1.1. Dwarfs are small / *Cücelerin küçük olması* BOM: 57

G278-3. Witch dies by drowning in the lake / *Cadının gölde boğula-
rak ölmesi* (MEK) BOM: 57

E0. Resuscitation / *Dirilme* BOM: 57

SONUÇ

Stith Thompson'un *Motif-Index of Folk-Literature* isimli eserinde alfabetik olarak 23 ana başlık altında tasnif ettiği motifler esasında bu çalışmada, Tatar ve Başkurt sihirli masallarında kullanılan olağanüstü motifler tespit edilmiştir. Tatar ve Başkurt sihirli masallarında aşağıda isimleri verilen motif tasnif gruplarından motif tespitleri yapılmıştır.

A. MYTHOLOGICAL MOTIFS (Mitolojik Motifler), **B. ANIMALS** (Hayvanlar), **D. MAGIC** (Sihir), **E. THE DEAD** (Ölüler), **F. MARVELS** (Olağanüstülükler), **G. OGRES** (Devler), **H. TESTS** (Sınamalar), **J. THE WISE AND THE FOOLISH** (Bilgelik ve Aptallık), **K. DECEPTIONS** (Aldatmacalar), **M. ORDAINING THE FUTURE** (Geleceği Atama (Takdir Etme)), **N. CHANCE AND FATE** (Şans ve Kader), **Q. REWARDS AND PUNISHMENTS** (Ödüller ve Cezalar), **R. CAPTIVES AND FUGITIVES** (Esirler ve Kaçaklar), **S. UNNATURAL CRUELTY** (İnsanlık Dışı Acımasızlık), **T. SEX** (Cinsellik), **V. RELIGION** (İnanç), **Z. MISCELLANEOUS GROUPS OF MOTIFS** (Çeşitli Motif Grupları)

Stith Thompson'un metoduna göre Tatar ve Başkurt sihirli masallarından tespit edilen motifler bu çalışmanın dizin bölümünde topluca verilmiştir. Bu dizinden hareketle Tatar ve Başkurt sihirli masallarında kullanılan olağanüstü motiflerle ilgili olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

A. MYTHOLOGICAL MOTIFS (Mitolojik Motifler)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	12
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	4
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	8
Motif-Index of Folk-Literature'da yer alan motif sayısı	9
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	3
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	0

Mitolojik Motifler grubundan Tatar sihirli masallarından 4 motif, Başkurt sihirli masallarından 8 motif olmak üzere toplamda 12 farklı motif tespit edilmiştir. Bu 12 motiften 9'u bu çalışmada kullanılan metodun ve-

rildiği eser olan *Motif-Index of Folk-Literature* isimli eserin yazarı Stith Thompson tarafından tespit edilen motiflerdendir. Geriye kalan 3 motif bizim tarafımızdan tespit edilmiştir. Tespit edilen bu 3 yeni motiften 2'si Tatar, 1'i de Başkurt sihirli masallarına aittir. Tespit edilen mitolojik motif sayısının az olması dolayısıyla Tatar ve Başkurt sihirli masalları mitolojik motifleri barındırması açısından çok fazla zengin değildir. Mitolojik motifler daha çok mit anlatılarına ait olduğu için ulaşılan sonuç oldukça normaldir. Ancak Tatar ve Başkurt masallarında bu türden motiflere az da olsa rastlanması masalların, mitlerden parçalar taşıdığına işaret etmektedir.

B. ANIMALS (Hayvanlar)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	194
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	122
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	108
Motif-Index of Folk-Literature'da yer alan motif sayısı	108
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	86
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	37

Hayvanlar başlığı altında yer alan motiflerden Tatar ve Başkurt sihirli masallarında toplam 194 motif tespit edilmiştir. Bu 194 motif içerisinde Tatar sihirli masallarında kullanılan motif sayısı 123, Başkurt sihirli masallarında kullanılan motif sayısı 108, hem Tatar hem de Başkurt masallarında ortak olarak kullanılan motif sayısı 37'dir. Tespit edilen 194 motiften 108'i *Motif-Index of Folk-Literature*'da yer alırken 86 motif bizim tarafımızdan bulunmuştur. Bu çalışmada motif incelemesi yapılan masalların hayvan masalları olmamasına rağmen ulaşılan motif çeşitliliğine bakıldığında Tatar ve Başkurt sihirli masallarında hayvanlarla ilgili olarak olağanüstülük gösteren motiflerin sayısı azımsanamayacak bir derecededir.

D. MAGIC (Sihir)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	484
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	309
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	248
Motif-Index of Folk-Literature'da yer alan motif sayısı	234
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	250
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	73

Sihir başlığı altında tasnif edilen motiflerden Tatar ve Başkurt sihirli masallarında toplam 487 motif tespit edilmiştir. Bu 487 motif içerisinde Tatar sihirli masallarında kullanılan motif sayısı 309, Başkurt sihirli masallarında kullanılan motif sayısı 249, hem Tatar hem de Başkurt masallarında ortak olarak kullanılan motif sayısı 73’tür. Tespit edilen 487 motiften 236’sı *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alırken 251 motif bizim tarafımızdan bulunmuştur. Bu çalışmada tespit edilen motif rakamlarına bakıldığında en çok motifin S. Thompson’un sihir başlığıyla tasniflediği motif türlerinden oluştuğu görülmektedir. Çalışmada kullanılan eserlerin sihirli masallar olmasından dolayı böyle bir sonucun ortaya çıkması son derece tabiidir.

E. THE DEAD (Ölüler)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	45
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	19
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	29
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	25
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	20
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	3

Ölüler başlığı altında motiflerin tasniflendiği gruptan Tatar ve Başkurt sihirli masallarında olağanüstü özellik gösteren toplam 45 motif tespit edilmiştir. Bu 45 motifin içinden Tatar sihirli masallarında kullanılan motif sayısı 19 iken Başkurt masallarında kullanılan motif sayısı 29’dur. Sadece “E0. Resuscitation (Dirilme), E327. Dead father’s friendly return (Ölü babanın dostça dönüşü)” ve “E711.1. Soul in egg (Ruhun (can) bir yumurtanın içinde olması)” kod numaraları ve isimleriyle verilen 3 motif hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılmıştır. Bu tespit edilen 45 motiften 25’i *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alırken geri kalan 20 motif bizim tarafımızdan tespit edilmiştir.

F. MARVELS (Olağanüstülükler)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	170
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	125
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	60
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	98
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	72
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	15

S. Thompson’un *Olağanüstülükler* başlığı altında tasniflediği bu türden motiflerden Tatar ve Başkurt sihirli masallarında toplam 171 motif tespit edilmiştir. Tespit edilen motiflerden 126’sı Tatar, 60’ı da Başkurt masallarında kullanılmıştır. 15 motif ise hem Tatar hem de Başkurt masallarında ortak olarak kullanılmıştır. Bu başlığın altında tespit edilen 99 motif, *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alırken 72 motif bizim tarafımızdan bulunmuştur.

G. OGRES (Devler)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	131
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	96
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	57
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	49
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	82
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	22

Devler başlığı altında tasnif edilen motiflerden Tatar ve Başkurt sihirli masallarında toplam 132 motif tespit edilmiştir. Bu 132 motif içerisinde Tatar masallarında kullanılan motif sayısı 97, Başkurt masallarında kullanılan motif sayısı 57, hem Tatar hem de Başkurt masallarında ortak olarak kullanılan motif sayısı 22’dir. Bu gruptan tespit edilen 49 motif *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alırken 83 motif bizim tarafımızdan bulunmuştur. Ogre kelimesi “insan yiyen dev, canavar, zalim” gibi anlamlara gelse de bu tasnifte yer alan motifler sadece devlerle ilgili olmayıp periler, cadılar, cinler ve şeytanlar ile ilgili motifleri de kapsamaktadır.

H. TESTS (Sınamalar)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	22
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	12
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	11
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	11
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	11
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	1

Sınamalar ile ilgili motiflerin tasnif edildiği motiflerden Tatar ve Başkurt sihirli masallarında olağanüstü özellik gösteren toplam 22 motif tespit edilmiştir. Bu motiflerden 12’si Tatar masallarında, 11’i de Başkurt masallarında kullanılmıştır. Sadece “H1321.1. Quest for Water of Life (water which will resuscitate) Ölen kişiyi yeniden diriltmek için hayat suyunu aramaya çıkma” kod numarası ve adıyla verilen motif “Avcı Yiğit ile Vahşi Hayvanlar” isimli Tatar masalında ve “Kel Bahadır” isimli Başkurt masalında ortak olarak kullanılmıştır. Tespit edilen 22 motiften 11’i *Motif-Index of Folk-Literature*’da geçerken 11 motif bizim tarafımızdan tespit edilmiştir.

J. THE WISE AND THE FOOLISH (Bilgelik ve Aptallık)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	1
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	1
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	1
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	1
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	0
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	1

Bilgelik ve Aptallık ile ilgili olarak Tatar ve Başkurt sihirli masallarında olağanüstü özellik gösteren sadece 1 motif tespit edilmiştir. “J157. Wisdom (knowledge) from dream (Rüyadan öğrenilen bilgi)” kod numarası ve adıyla tespit edilen motif “Ak Yılan” isimli Tatar masalı ile “Hılıvbike ile Yerkey” ve “Ahlaksız Baba ile Sadakatsız Anne” isimli Başkurt masallarında kullanılmıştır. Bu motif *Motif-Index of Folk-Literature*’da geçmektedir.

K. DECEPTIONS (Aldatmacalar)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	8
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	8
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	0
Motif-Index of Folk-Literature'da yer alan motif sayısı	4
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	4
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	0

Aldatmacalar ile ilgili olarak Tatar ve Başkurt sihirli masallarında olağanüstü motif özelliği gösteren toplam 8 motif tespit edilmiştir. Bu motiflerin hepsi de Tatar masallarında kullanılmıştır. Bu 8 motiften 4'ü *Motif-Index of Folk-Literature*'da yer alırken 4'ü de bizim tarafımızdan tespit edilmiştir.

M. ORDAINING THE FUTURE (Geleceği Atama)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	4
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	2
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	3
Motif-Index of Folk-Literature'da yer alan motif sayısı	3
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	1
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	1

Geleceği Atama başlıklı tasnifin altında kehanetler, lanetler ve pazarlıklarla ilgili motifler yer almaktadır. Bunlarla ilgili olarak Tatar sihirli masallarından 2, Başkurt sihirli masallarından da 3 motif tespit edilmiştir. Bu motiflerden birisi ortak olduğu için toplamda olağanüstü özellik gösteren 4 motif tespit edilmiştir. Bu 4 motiften 3'ü *Motif-Index of Folk-Literature*'da yer alırken sadece 1 motif bizim tarafımızdan tespit edilmiştir.

N. CHANCE AND FATE (Şans ve Kader)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	16
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	12
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	8
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	14
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	2
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	4

Şans ve Kader ile ilgili motiflerin tasniflendiği bu motif grubundan olağanüstü özellik gösteren toplam 16 motif tespit edilmiştir. Bu motiflerden 12’si Tatar masallarında, 8’i de Başkurt masallarında kullanılmıştır. Hem Tatar hem de Başkurt masallarında ortak olarak kullanımına rastladığımız motif sayısı ise 4’tür. Bu tespit edilen 16 motifin 14’ü *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alırken 2 motif de bizim tarafımızdan bulunmuştur.

Q. REWARDS AND PUNISHMENTS (Ödüller ve Cezalar)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	4
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	0
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	4
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	1
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	3
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	0

Ödüller ve Cezalar ile ilgili motiflerin tasniflendiği bu gruptan sadece “Kovulan Delikanlı” isimli Başkurt sihirli masalından 4 motif tespit edilmiştir. Bu 4 motiften sadece 1’i *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alırken 3 motif bizim tarafımızdan tespit edilmiştir. Ayrıca bu motiflerden 3’ü ödül, 1’si de ceza ile ilgilidir. Ödül ile ilgili olan ve *Motif-Index of Folk-Literature*’da bulunan “Q141. Reward: man’s cows magically multiply (Ödül olarak bir adamın ineklerinin sihirle çoğalması)” isimli motifin 2 değişik biçimi bizim tarafımızdan tespit edilmiştir. Thompson’un tespit ettiği motifteki ineğin yerini bizim tespit ettiğimiz motiflerde at ve koyun almaktadır.

R. CAPTIVES AND FUGITIVES (Esirler ve Kaçaklar)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	7
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	3
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	4
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	4
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	3
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	0

Esirler ve Kaçaklar başlığı altında olağanüstü motif özelliği gösteren toplan 7 motif tespit edilmiştir. Bu 7 motiften 3’ü Tatar sihirli masallarında, 4’ü de Başkurt sihirli masallarında kullanılmıştır. Bu tespit edilen 7 motifin 4’ü *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alırken 3 motif de bizim tarafımızdan bulunmuştur. “Padişah Oğlu ile Hizmetçi Oğlu” isimli Tatar masalında bizim tarafımızdan tespit edilen 3 motif kaçırmayla ilgili motiflerdendir. Bu motiflerde maymun, ayı ve kurt gibi hayvanlar bir insanı kaçırp onu kendilerine padişah yapmaktadır.

S. UNNATURAL CRUELTY (İnsanlık Dışı Acımasızlık)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	1
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	0
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	1
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	1
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	0
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	0

İnsanlık Dışı Acımasızlık tasnifinin altında Tatar ve Başkurt sihirli masallarında olağanüstü motif özelliği gösteren sadece 1 motif tespit edilmiştir. “S111.4. Murder with poisoned apple (Zehirli elma ile öldürme)” kod numarasıyla verilen motif “Düzenbaz Ahmet” isimli Başkurt masalında kullanılmıştır. Zehirli elma ile öldürme motifi dünya genelinde bilinen “Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler” isimli masalda da geçmektedir. Bu motifin bir Başkurt masalında dolayısıyla bir Türk masalında tespit edilmesi oldukça önemlidir. Çünkü bu ve buna benzer motiflerin dünyanın değişik bölgelerinde anlatılan masallarda kullanılması masalların tek bir kaynaktan çıktığının ve çok eski çağlardan beri anlatıla gelmekte olduğunun bir kanıtı olarak birçok masal bilimci tarafından kabul edilmektedir.

T. SEX (Cinsellik)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	7
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	5
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	4
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	6
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	1
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	2

Cinsellik başlığı altında olağanüstü motif olma özelliği gösteren 7 motif tespit edilmiştir. Bu motiflerden 5’i Tatar sihirli masallarında, 4’ü de Başkurt sihirli masallarında, 2’si de hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılmıştır. Bu tespit edilen 7 motiften 6’sı *Motif-Index of Folk-Literature*’da yer alırken “T539-5. Impregnation from licking ash (Külü yalama yoluyla hamile kalma)” isimli motif bizim tarafımızdan tespit edilmiştir. Bu motif hem Tatar hem de Başkurt masallarında ortak olarak kullanılmıştır.

V. RELIGION (İnanç)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	1
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	0
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	1
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	0
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	1
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	0

İnanç tasnifi altında Tatar ve Başkurt sihirli masallarından olağanüstü motif özelliği gösteren sadece 1 motif bizim tarafımızdan tespit edilmiştir. “V134-1. Sacred wells (Kutsal kuyu - Zemzem)” isimli motif “Mutluluk Gölü” isimli Başkurt masalında kullanılmıştır. İslam inancıyla ilgili motiflere *Motif-Index of Folk-Literature*’da neredeyse hiç yer verilmemiştir. Bunun nedeni Thompson’un daha çok Batı’da anlatılan anlatılardan faydalanarak eserini hazırlamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Z. MISCELLANEOUS GROUPS OF MOTIFS (Çeşitli Motif Grupları)	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	1
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	0
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	1
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	1
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	0
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	0

Kendisinden önceki harflerle verilen tasniflerin hiçbirisine girmediği için S. Thompson’un Çeşitli Motif Grupları ismiyle tasnif ettiği motiflerden sadece 1 motif tespit edilmiştir. “**Z115**. Wind personified (Rüzgârın kişileştirilmesi)” koduyla verilen motif olağanüstü bir motif özelliği göstermektedir. Bu motif “Oltan Soltan” ismindeki Başkurt masalında kullanılmıştır.

Yukarıda tek tek verilen tüm motif gruplarından elde edilen sayısal veriler ise şu şekildedir:

TÜM MOTİF GRUPLARI SAYISAL VERİLER TOPLAMI	
Toplamda tespit edilen motif sayısı	1108
Tatar sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	718
Başkurt sihirli masallarında tespit edilen motif sayısı	548
Motif-Index of Folk-Literature’da yer alan motif sayısı	569
Bizim tarafımızdan tespit edilen motif sayısı	539
Hem Tatar hem de Başkurt masallarında kullanılan ortak motif sayısı	159

Not: Masallarda aynı motif kodundan 1’den fazla tespit edilse bile ilgili motif sonuç kısmındaki tablolarda 1 defa sayılmıştır. İlgili motifin hangi masallarda geçtiğini görmek için çalışmanın *motif dizini* kısmına bakılabilir. Bu çalışmada aynı motif koduna sahip motiflerin de dâhil edilmesiyle toplamda 1799 motif tespit edilmiştir. Bu motiflerin 1027’si Tatar sihirli masallarından, 772’si de Başkurt sihirli masallarından tespit edilmiştir.

Masal araştırmacıları bu çalışmada elde edilen motif tespit verilerinden hareketle daha sonra yapılacak olan gerek Türk boylarının masalları olsun, gerekse başka milletlerin masalları olsun, karşılaştırmalı çalışmalar yapma

şansına sahip olacaklardır. Ayrıca bu çalışmada 58 Tatar sihirli masalının Tatarcadan Türkçeye, 57 Başkurt sihirli masalının Başkurtçadan Türkçeye çevrilmiş olması sadece bilimsel çalışmalar yapan araştırmacılar için faydalı olmayacak, aynı zamanda masal seven kişiler için kardeş iki Türk boyunun masallarıyla tanışma şansını sağlayacaktır.

S. Thompson’un (1966), *Motif-Index of Folk-Literature* adlı eserinde geliştirip uyguladığı metodu alarak Tatar ve Başkurt sihirli masallarında geçen olağanüstü motifleri tespit ettiğimiz bu çalışmamızın sonucunda bu masallar için aynı büyükannenin torunlarına anlattığı, daha sonra torunlarının da kendi çocuklarına anlattığı masallar diyebiliriz. Masallar aynı coğrafi bölgede (İdil-Ural) bir kısmı şehirli (Tatar) bir kısmı göçebe (Baskurt) olarak yaşayan tek bir toplumun ortak halk edebiyatı eserleridir. Bir benzetme yapacak olursak İdil-Ural’da Tatarların yaşadığı bölge sosyo kültürel açıdan Anadolu’daki kültürel açıdan daha gelişmiş bölgelere benzemektedir. Kazan şehri için o bölgede yaşayan insanların “Küçük İstanbul” tabirini kullanması bu görüşümüzü desteklemektedir. Başkurtları da göçebe kültürlerini yakın tarihlere kadar devam ettirdiklerinden dolayı Anadolu’da yaşayan Yöröklere benzetebiliriz. Tüm bunlar ve masallardaki ortaklıklar göz önüne alındığında İdil-Ural’da anlatılan Tatar ve Başkurt masalları büyük ölçüde benzerdir. Bu sebeple bilimsel veriler açısından incelendiğinde bu iki Türk toplumunun gerek dilleri gerekse kültürleri bakımından neredeyse aynı hazinelere sahip oldukları söylenebilir.

KAYNAKLAR

АВАТҒІ (А. Байтұрсынұлы Атындағы Тіл Білім Институты). (2011). Қазақ Әдеби Тілінің Сөздігі, Он бес томдық. (5-том Д-Ж). Алматы: Тіл Білім Институты.

ALAY, O. (2005). *Bingöl Masalları (İnceleme-Metin)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 188320).

ALPTEKİN, A. B. (1982). *Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

ALPTEKİN, A. B. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yay.

ALPTEKİN, A. B. (2002). *Taşeli Masalları*. Ankara: Akçağ Yay.

ALPTEKİN, A. B. (2003). *Kazak Masallarından Seçmeler*. Ankara, Akçağ Yay.

ANNTAĪ (Алишер Навоий Номидаги Тил ва Адабиёт Институту). (2008). Ўзбек Тилининг Изоҳли Луғати, Бешинчи Жилд. Тошкент: Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси Давлат Илмий Нашриёти.

ANSYFSOĪYLĪ (Академия Наук Ссср Якутский Филиал Сибирского Отделения Институт Языка, Литературы и Истории). (1972). Якутско-Русский Словарь. Москва: Издательство Советская Энциклопедия.

АРАК, F. T. (2017). *Anadolu Sahası Türk Masallarındaki Olağanüstülük Motifi ve Uygulamalı Halk Bilimi*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 490949)

ARDA, Z. C. (1970). Edebiyatta Motif Araştırmaları. *Fikir ve Sanatta Hareket* 5(55), 20-23.

ARLI, S. (2002). *Azerbaycan Türklerinin Novruz ve Emrah Destanları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

ARSLAN, M. (2008). *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar (İnceleme-Metinler)*. Denizli: Zirve Yay.

ARSLAN, S. (2017). *Çankırı Masalları*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 463169).

ARVAS, A. (2009). *Dede Korkut Destanı ve Kıpçak Sahası Epik Destan Geleneği*. YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 257434).

ASLAN, Z. (2012). *Karaçay-Malkarlarda Tılsımlı Masallar (İnceleme-Metin)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 310881).

ATNUR, G. (2002). *Başkurt ve Tatar Efsaneleri Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 110137).

AYAN, M. (2019). *Şanlıurfa Masalları*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 586442).

AYDIN, H. (2012). *Iğdır Masalları: İnceleme-Metin*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 313266).

AYDOĞAN, Ö. (2019). *Anadolu Dağ Efsaneleri (İnceleme – Metin)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 591943).

AYYILDIZ, F. (2001). *İspir ve Pazaryolu Yöresi Masalları (Metin ve İncelemeler) (2 Cilt)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 109368).

BAHADUR, Y. (2017). *Uşak'tan Derlenen Masallar Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 488600).

BAKIRCI, N. (2000). *Niğde Masalları*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 102163).

BAKIRCI, N. (2004). *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 147526).

BAKIRCI, N. (2006). *Niğde Masalları:(Araştırma, İnceleme, Metin)*. Niğde: Niğde Yüksek Öğretim Vakfı Yay.

BAKIRCI, N. (2010) *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*. Elazığ: Manas Yay.

BAKIRCI, N. (2010). *Kırım Tatar Masalları*. Konya: Kömen Yay.

BALABAN, T. (2013). *Amasya Efsane, Menkabe ve Memoratları (Derleme, İnceleme, Metin)*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 357495).

BASCOM, William R. (1965). The Forms of Folklore: Prose Narratives. *The Journal of American Folklore*, 78(307), 3-20. doi:1. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/538099> doi:1

BASCOM, William R. (Çev. Yeliz Özay vd.). (2003). “Folklorun Biçimleri: Nesir Anlatılar”, *Halk biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Millî Folklor Yay.

BAYATLI, N. Y. (2009). *Irak Türkmenlerinin Halk Masalları*. Ankara: Berikan Yay.

BAYDEMİR, H. (2004). *Özbek Halk Masalları (İnceleme-Metin)*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 144653).

BAYDEMİR, H. (2013). *Özbek Halk Masalları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

BAYRAKDARLAR, T. (2020). Türkmen Masallarında Aile Motifleri Üzerine Bir İnceleme. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 628022).

BAYRAM, B. (2007). *Çuvaş Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlük*. Konya: Tablet Yay.

BAYRI, M. H. (1936). “Halk Masalları Hakkında” *Halk Bilgisi Haberleri* mecmuası, S: 60, Birinci Teşrin.

BEKDİK, M. (2014). *Ereğli Masalları*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 354973).

BELMONT, N. (1999). *Poétique du conte. Essai Sur Le Conte De Tradition Orale*. Paris: Éditions Gallimard. / Arslan, M. (2008). *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar (İnceleme-Metinler)*. Denizli: Zirve Yay. (Akt. Belmont, 1999: 32-33).

BOLATOVA, L. (2014). *Bamsı Beyrek Boyunun Alpamis Destanı ile Deli Dumrul Boyunun Er Töstik Destanı İle Mukayeseli İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 375919).

BORATAV, P. N. (1988). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yay.

BOZDOĞAN, M. (2013). *Türk Halk Hikâyelerinde İmtihan Motifi Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 345663).

CAMALETDİNOV, L. (1978). *Tatar Xalığ İcadı, Ekiyetler II. Kitap (Tatar Halk Edebiyatı, Masallar II. Kitap)*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

CAMALETDİNOV, L. (1981). *Tatar Xalığ İcatı, 3. Kitap*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

CAMALETDİNOV, L. (1994). *Tatar Halık Ekiyetleri: Tılsımlı Ekiyetler*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

CAMALETDİNOV, L. (2000) *Ekiyetler (Masallar)*. Kazan: Megarif Neşr.

CEFERZADE, İ. (2010). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü (2 Cilt), İkinci Cilt*. Tebriz: Ahrar Yay.

ÇAATCAİ (Чыңгыз Айтматов Атындагы Тил Жана Адабият Институту). (2010). Кыргыз Тилинин Сөздүгү. Бишкек: Avrasya Jay.

ÇAĞLAYAN, D. (2006). *Türk Masallarında Hayvan Motifleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

ÇAKIR, E. (2017). *Satuk Buğra Han Tezkiresi Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme*. YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 483270).

ÇALIŞKAN, F. K. (2018). *Arpaçay Köylerinden Derlenen Masalların ve Halk Hikâyelerinin Motif İncelemesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 506449).

ÇOLAK, F. (1994). *Şah İsmail Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

DALĞAR, E. (2010). *Bucak Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 263917).

DEMİR, R. (2019). *Manzum Hz. Ali Cenklerinden Yemâme Cengi Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 561038).

DEMİR, Ş. Ş. (1995). *Ayaş Halk Masallarının Tip ve Motif Kataloğu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

DEMİR, Y. (2019). *Kırgız Destanları Üzerine Kültürel Tespit ve Tahliller*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 599762).

DERVİŞOĞLU, M. (2016). *Edirne Efsaneleri*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 431357).

DİLEK, İ. (2007). *Altay Masalları*. Ankara: Alp Yay.

DORSON, R. M., Edit. (Linda Dégh) (1982). *Folklore and Folklife: An Introduction*. University of Chicago Press.

DURSUN, T. (2016). *Nurmuhammet Andalıp’ın Baba Ruşen, Zeynel Arap ve Kıssa-yı Firgun Halk Hikâyelerinin İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 436689).

DUYMAZ, A. (1989). *Bingöl Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

DUYMAZ, A. (1992). *Kerem ile Aslı Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

DUYMAZ, A. (2001). *Kerem ile Aslı Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

ELÇİN, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

EMİROĞLU, S. (1996). *Meram İlçesi (Konya) Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

ERCİLASUN, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2014). *Dîvânü Lugâti’t- Türk (Giriş – Metin – Çeviri – Notlar – Dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.

ERDEM, M. (1998). *Dede Korkut Türkmenistan Varyantları*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 72725).

EREN, N. (2009). *Türkmen Gül-Senuber Destanı*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 241415).

ERGUN, M. (1988). *Türkmen ve Anadolu Halk Masallarının Yapı ve Motif Açısından Mukayesesi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

EROL, M. (1996). *Taşeli Platosu Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 52427).

ERŞAHİN, İ. (2011). *Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 294741).

ESEN, E. (2017). *Türkmen Sahası Köroğlu Metinleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 488552).

FEDAKÂR, S. (2011). *Özbek Sözlü Geleneğinde Masallar*. İzmir: Egetan Yay.

GALİN, S. (1993). *Til Askısı Halıkta*. Ufa: Başkörtöstan Kitap Neşr.

GATİNA, H. H. ve YERMİ, H. H. (1977). *Tatar Xalık İcatı, Ekiyetler (I. Kitap)*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

GATİNA, H. H. ve YERMİ H. H. (1978). *Tatar Xalık İcatı, Ekiyetler (II. Kitap)*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

GEORGES, R. A. ve JONES, M. O. (1995). *Folkloristics: An Introduction*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

GIYL'MANOV, G. (2014). *İlekey Batır: Ekiyetler*. Kazan: Tataristan. Kitap Neşr.

GİİTETİ (Галимжан Ибраһимов Исемеңдәге Тел, Әдәбият һәм Тарих Институты). (1981). *Tatar Telenең Аңлатмалы Сүзлеге, Өч Томда (III - Т- һ)*. Kazan: Tatarstan Kitap Nәşр.

GÖKÇİMEN, A. (2000). *Türkmen Masalları Üzerine Motif İncelemesi: Hayvan Masalları*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 94123).

GÖRKEM, İ. (1987). *Elazığ Efsaneleri Üzerinde Araştırmalar*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 19562).

GÜLTEKİN M. (2010). *Tataristan Masalları Üzerinde Bir Araştırma*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 263264).

GÜLTEKİN, M. (2013). *Kazan-Tatar Masalları (İnceleme-Metinler)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

GÜLTEKİN, M. (2015). Kazan Tatar Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar: Derleme, Metin Yayınları ve Yöntem Bakımından Analitik Bir Değerlendirme. Özkan, İsa (Ed.), *Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay'dan Keloğlan'a)* (307-350). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.

GÜNAY, U. (1975). *Elazığ Masalları (İnceleme)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay.

HANÇA, B. B. (2009). *Garip Adına Bağlı Türkmen Destanları ile Türkmen Oğuznamesi'nin Kaynak ve Motif Olarak Karşılaştırılması*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 241396).

ANDERSON, G. D. ve HARRİSON, K. D. (2003). *Tuvan-English & English-Tuvan Dictionary*. Kyzyl: Tuvknizdat.

HUSAİNOVA, G. (2015). Başkurt Halk Masalları Çalışmaları. Özkan, İsa (Ed.), *Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay'dan Keloğlan'a)* (425-434). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.

İBRAYEV, Ş. (1998). *Destanın Yapısı*. Ankara: AKM Yay.

İPEK, Ş. (2018). *Hikâye-i Sergüzel Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 516202).

İZİBAYEVA, M. (2010). *Tılsımlı Ekiyetter*. Ufa: Öfö Kitap Neşr.

KARA, Ö. (2007). *Tarsus Masalları*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 217408).

KARA, R. (1996). *Erzincan Masalları: Metinler ve incelemeler*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 51883).

KARAALİOĞLU, S. K. (1983). *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.

KARADAĞ, M. (1984). *Erzurum ve Çevresinden Derlenen Halk Hikâyeleri Üzerinde Araştırmalar*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

KARAGÖZ, E. (2017). *Tatar-Başkurt Sihirli Masalları Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması / Aktarma – Motif Tespiti (Motif-Index of Folk Literature'ye Göre) – Motif Dizini*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 462124).

KARAGÖZ, E. (2019). “Motif-Index of Folk-Literature” Kullanımı ve Karşılaşılan Bazı Sorunlara Çözüm Önerileri. *Millî Folklor*, 16(124), 75-90.

KARATAŞ, T. (2011). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sütun Yay.

KAVAL, Y. (2019). *Tunceli'den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 601478).

KAYA, B. (2013). *Kazak Hayvan Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 348133).

KAYA, T. (2003). *Osmaniye Halk Hikâyeleri Üzerinde Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

КЧНИЙЛИ (Карачаево-Черкесский Научно-Исследовательский Институт Языка, Литературы и Истории). (1963). Ногайско-Русский Словарь. Москва: Государственное Издательство Иностраных и Национальных Словарей.

KETRE, M. (1998). *Adana Masalları Araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

KUMARTAŞLIOĞLU, S. (2006). *Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 206632).

KÚNOS, I. (1925). *Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Yeni Matbaa.

LİANYUN, L. (1992). (林莲云): 汉撒拉、撒拉汉语汇 (*Chinese-Salar & Salar-Chinese lexicon*). Chengdu: People's Press of Sichuan.

MASATTAŞ, A. (2017). *Köroğlu Destanının Behçet Mahir Rivayeti Üzerinde Bir Araştırma*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 488553).

MENDİLLİ, M. (2001). *Köroğlu'nun Sonu Kolu Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*. YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 108949).

MİN HACETDİNOV, M. ve HARİSOV, E. (1976). *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 1. Kitap*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

MİN HACETDİNOV, M. ve HARİSOV, E. (1976). *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 2. Kitap*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

MORZAKAYEVA, D. (1996). *Başkort Ekiyetteri*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

MSBADLİ (Молдавия ССР-ын Билги Академиясы Дил хем Литература Институту). (1973). Гагаузча-Русча-Молдованжа Лафлык. Москва: Издательство Советская Энциклопедия.

MURAD, N. (2005). *Irak Türkmen Masallarında Motif ve Tip İncelemesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 159503).

NADİ (Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu). (2006). *Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti (4 Cilt), Üçüncü Cilt*. Bakı: Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu.

NAITHANI, S. (2006). *Uther, Hans-Jorg. The Types of International Folktales: A Classification and Bibliography, Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson*. Asian Folklore Studies, 65(1), 97-99.

ÖCAL, A. (1999). *Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları (2 Cilt)*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 89827).

ÖNAL, M. N. (2011). *Muğla Masalları*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yay.

ÖSİAKFTTEİ (Өзбекстан Сср Илимлер Академиясының Қарақалпақстан Филиалы -Тарийх, Тил хэм Әдебият Институты). (1967). Русша-Қарақалпақша Сөзлик. Москва: Советская Энциклопедия Баспасы.

ÖZÇELİK M. (1993). *Afyonkarahisar masalları üzerine bir araştırma (2 cilt)*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 26341).

ÖZÇELİK, M. (2004). *Afyonkarahisar Masalları - Araştırma-İnceleme-Metin*. Isparta: Fakülte Kitabevi.

ÖZKAN, İ. (Ed.). (2015). *Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay'dan Keloğlan'a)*. Ankara: TKAЕ Yay.

ÖZKUTAN, T. (2005). *Kıbrıs Türk Masalları (Derleme-İnceleme)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 217022).

PROPP, V. (1968). *Morphology of the Folktale*. (translated by Laurence Scott with an introduction by Svatava Pirkova-Jakobson. revised and edited with a preface by Louis A.) Austin and London.

PROPP, V. J. (Çev. Hüseyin Gümüş). (1987). *Masalların Yapısı ve İncelenmesi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

PROPP, V. (2010). *Morphology of the Folktale (Vol. 9)*. Austin: University of Texas Press.

PROPP, V. (Çev. Mehmet Rifat ve Sema Rifat). (2011). *Masalın Biçimbilimi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

RAHİMÎ, E. M. (2007). *Qaşqayi Sözlüğü - Ferhang-e Logat ve Estelahat-e Torki Qaşqayi be Farsî*. Qom (İran): Defter-i İntişarât-i Ensarî.

RFAUB – BĞÜTTEİ (Россия Фэндэр Академияһы Урал Бүлеге Башкортостан Ғилми Үзәге Тарих, Тел һәм Өзәбиәт Институты). (1993). Башкорт Теленең Һүзлеге, Ике Томда (II - II-Я) Мәскәү: Русский Язык.

SAÇKESEN, A. (2010). *Özbek Masallarının Tip ve Motif Yapısı*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 262128).

SAKAOĞLU, S. (1980). *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*. Ankara: Kültür Bakanlığı MİFAD Yay.

SAKAOĞLU, S. ve DUYSMAZ, A. (1996). *Hurşit ile Mahmihiri Hikâyesi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

SAKAOĞLU, S. (2002). *Gümüşhane Masalları-Metin Toplama ve Tahlil*. Ankara: Akçağ Yay.

SAKAOĞLU, S. (2012). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yay.

SARIÇİÇEK, F. (1997). *Arapgir masalları (İncelemeler ve Metinler)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

SEYİDOĞLU, B. (1971). *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

SEYİDOĞLU, B. (1975). *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay.

SEYİDOĞLU, B. (1986). “Masal” *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C: 6, İstanbul: Dergâh Yay.

SİADFTTLİ (СССР-ни Илмулар академиясыны Дагъыстан филиалыны Тарих, тил валитература институтуну). (1969). Къумукъча-Русча Сөзлюк. Москва: Советская Энциклопедия Издательствосу.

SİİLAN (Ссср Институт Истории Литвы Академии Наук). (1974). Караимско-русско-польский словарь. Москва: Издательство Русский Язык.

AKYOL, S. (2017). *Sırduu Sandık/Comoktor (Sihirli Sandık/Masallar) Adlı Kırgızca Masal Kitabı (Metin ve İnceleme)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 475614).

SÖLEYMENOV, A.M. (1981). *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 4. Kitap*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

SÖLEYMENOV, A.M. (1982). *Başkort Halık İcadı, Ekiyetter, 5. Kitap*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

SÖLEYMENOV, E. (1990). *Tormoş-Könküriş Ekiyetteri (Janr Üzinselikteri)*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

SÖLEYMENOV, E. (1997). *Ekiyette Hekiket: Başkort Könküriş Ekiyetterinin Janr Sostavı, Syüjet Törlölögö, Tormaş Yırligi*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

SÖLEYMENOV, E. (2009). *Başkort Balalarının Qarhüzi, II. Kitap*. Ufa: Zeynep Biişeva İsmindeki Başkortostan Kitap Neşr.

SÖLEYMENOV, E. (2011). *Başkort Halkının Qarhüzi, I. Kitap*. Ufa: BDPU Neşr.

SÖLEYMENOV, E. (2014). *Avız-Til Folklorı Eserzerin Tikşiriv Yuldarı*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

SÜMBÜLLÜ, Y. Z. (2000). *Türkmen Halk Masalları Üzerine Motif İncelemesi: Büyülü Masallar*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 94138).

ŞAKİROVA, T. (2011). *Tatar Halık Ekiyetleri*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

ŞAKİROVA, T. (2012). *Ak Büri: Tatar Halık Ekiyetleri*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

ŞİMŞEK, E. (1987). *Arzu ile Kamber Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 19561).

ŞİMŞEK, E. (1990). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması (2 cilt)*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 19197).

ŞİMŞEK, E. (2001). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması (2 cilt)*. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yay.

ŞİMŞEK, S. (2012). *Tatar Türklerinin Tülek Destanı: İnceleme-Metin*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 310894).

ŞUARMTYHK (Şincan Uygur Aptonum Rayonluq Milletler Til Yazıq Hizmeti Komiteti). (1991). *Uygur Tiliniñ İzahlıq Luğiti (Uygur Dilinin Açıklamalı Sözlüğü)*. Şincan: Milletler Neşr.

ŞUARMTYHK (Şincan Uygur Aptonum Rayonluq Milletler Til Yazıq Hizmeti Komiteti). (1995). *Uygur Tiliniñ İzahlıq Luğiti (Uygur Dilinin Açıklamalı Sözlüğü)*. Şincan: Milletler Neşr.

TATAR, M. (1992). Reading Fairy Tales. *Teaching Children's Literature: Issues, Pedagogy, Resources*.

TAVKUL, U. (2000). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. (10. Baskı). Ankara: TDK Yay. (www.tdk.gov.tr)

TEZEL, N. (1968). Türk Halk Edebiyatında Masal. *Türk Dili-Halk Edebiyatı Özel Sayısı*, C: 19, S: 207.

THOMPSON, S. (1946). *The Folktale*. California: University of California Press.

THOMPSON, S. (1966). *Motif-Index of Folk-Literature: A Classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books and Local Legends*. 6 vols. Bloomington: Indiana University Press.

THOMPSON, S. (1977). *The Folktale*. California: University of California Press.

TOLKIEN, J. R. R. (1983). "On Fairy-Stories." In *The Monsters and the Critics and Other Essays*, edited by Christopher Tolkien, pp. 109-161. London: George Allen and Unwin.

TOLUNAY, A. İ. (2019). *Kırım'ın Kırk Batırı Destanının Motif Bakımından İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 587144).

TOMO, B. (2001). *Gül ile Sitemkâr Hikâyesinin Varyantları Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 109369).

TSIADBİ (Түркменистан Сср Ылымлар Академиясы Дил Билими Институты). (1962). *Туркмен Дилиниң Сөзлүги* (Türkmen Dilinin Sözlüğü). Ашгабат: Түркменистан Сср Ылымлар Академиясының Нешр.

TULU, S. (2009). *Horasan Türkmenlerinden Folklor Derlemeleri*. Konya: Kömen Yay.

TUNÇ, M. Ş. (1941). Türk Çocuklarına Ne Gibi Masal ve Hikâyeler Okutulmalı? Anketine Cevabı. *Yücel Dergisi*, S: 73

TUNÇ, T. (2008). *Manisa Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 215724).

TUNÇDÖKEN, F. (2009). *Dede Korkut Hikâyeleri ile Beowulf Destanında Yer Alan Toplumsal Hayata Ait Motiflerin Karşılaştırılması*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 235295).

TÜRKER, F. (2011). *Altay Türklerinin efsaneleri (İnceleme-Metin)*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 280370).

TÜRKMEN, F. (1983). *Tahir ile Zühre*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

TÜRKTAŞ, M. M. (2012). *Denizli Efsaneleri*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 322414).

UÇKUN, R. K. (2003). *Gagauz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

UTHER, H. J. (2004). *The types of international folktales: a classification and bibliography, based on the system of Antti Aarne and Stith Thompson*. 3 Cilt. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.

UYSAL, Y. (2014). *Hakas Masalları (İnceleme-Metinler)*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 367005).

VELİYEV, R. (2011). *Ay Yurganı: Dönya Xalıkları Ekiyetleri*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

WALKER, W. S. ve UYSAL, A. E. (1966). *Tales Alive in Turkey*. Cambridge: Harvard University Press.

XNİİYLİ (Хакасский Научно-Исследовательский Институт Языка, Литературы и Истории). (2006). *Хакасско-русский словарь*. новосибирск: Сибирская издательская фирма РАН.

YALÇINKAYA, F. (2018). *Uygur Sihir Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 533170).

YARDIMCI, M. (1996). *Yaşayan Malatya Masalları: Metinler ve İncelemeler*. Malatya: İnönü Üniversitesi Vakfı Yay.

YERMİ, H. (1967), *Tatar Halkının Poetik İcatı*. (Kitap içi bölüm: Ekiyetler 83-109). Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

YERMİ, H. ve CAMALETDİNOV, L. (1977), *Tatar Halk İcadı, Ekiyetler I. Kitap (Tatar Halk Edebiyatı, Masallar I. Kitap)*. Kazan: Tataristan Kitap Neşr.

YERMİ, H. ve GATİNA H. (2007). *Tatar Halk İcadı. Ekiyetler*. Kazan: Hetir Neşr.

YILMAZ, M. (1994). *Kırgız Halk Masalları: Motif İndex ve Tercüme*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 30431).

YİĞİT, N. H. (2018). *Türk Dünyası Efsanelerinde Hayvanlarla İlgili Motifler*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 525727).

YUNISOVA, F. (2014). *Meñgilik Ekiyetter*. Ufa: Matbuğat Donyahı.

ZARİPOV, N. T. ve MİNHACETDİNOV, M. (1978). *Başkort Halk İcadı, Ekiyetter, III. Kitap*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

ZARİPOV, N. T. ve SÖLEYMENOV, E. (1982). *Başkurt Halk İcadı, Ekiyetter, Rivayetter, Hetireler ve Sesender İcadı, II. Kitap*. Ufa: Başkortostan Kitap Neşr.

ZHAMAKİNA, A. (2009). *Kazak Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 241375).

ВЕРБИЦКИЙ, В. И. (1884). *Словарь Алтайского и Аладагскаго Наречий Тюркского Языка*. Казан.

КУРПЕШКО-ТАННАГАШЕВА, Н. Н. - АПОНЬКИН, Ф. Я. (1993) *Шорско-Русский и Русско-Шорский Словарь*. Кемерово: Кемеровское Книжное Издательство.

ТУМАШЕВА, Д. Г. (1992). *Словарь Диалектов Сибирских Татар*. Казан: Издательство Казанского университета.

УСЕИНОВ, С.М. (2007). *Русско-крымскотатарский словарь / Къырымтатарджа-русча лугъат*. Симферополь: Издательский дом Тезис.

MOTİF DİZİNİ

A1319.14. Origin of man's skin / *İnsan derisinin kaynağı* BOM: 51

A282.0.1. Wind-goddess / *Rüzgâr iyese* BOM: 51

A651.3.1. Seven worlds above and below / *Yukarıdaki ve aşağıdaki yedi dünya* BOM: 13

A661. Heaven. A blissful upper world / *Cennet. Çok mutlu bir hayatın olduğu yukarı dünya* BOM: 21

A671. Hell. Lower world of torment / *Cehennem. Azap çekilen aşağı dünya* BOM: 21

A671.0.2.1. Fire in hell / *Cehennem ateşi* BOM: 21

A731. Sun as king of sky and earth / *Gök ve yeryüzünün padişahı olarak güneş* TOM: 7

A736.5-3. No one can see the daughter of sun, who is so beautiful / *Çok güzel olan güneşin kızını hiç kimsenin görememesi* (MEK) TOM: 7

A753.3-5. King of moon / *Ayın padişahı* (MEK) TOM: 7

A769-6. Snake girl as a king of stars (Stars supervised by snake girl) / *Yılan kızın yıldızların padişahı olması (Yıldızların yılan kız tarafından yönetilmesi)* (MEK) BOM: 15

A800. The earth / *Yeryüzü (orta dünya, aydınlık dünya)* BOM: 51

A963. Mountains from stones (soil, sand) dropped or thrown / *Taş (toprak, kum) düşürülen, atılan dağlar* TOM: 1

B101.1-3. Bird with golden wing / *Altın kanatlı kuş* (MEK) TOM: 34

B101-10. Pearl-feathered duck / *İnci tüylü ördek* (MEK) TOM: 35

B101-11. Pearl-peltry (furry) goat / *İnci postlu (kürkli) keçi* (MEK) TOM: 35

B102.1. Golden bird / *Altın kuş* TOM: 41 – BOM: 6, 7

B102.1-1. Golden nightingale / *Altın bülbül* (MEK) TOM: 7

- B102.2. Golden horse / *Altın at* TOM: 2
- B102.4. Golden fish / *Altın balık* TOM: 34 – BOM: 8, 10, 11
- B102-0.1. Golden animals / *Altın hayvanlar* (MEK) BOM: 7
- B102-0.2. Silver animals / *Gümüş hayvanlar* (MEK) BOM: 7
- B102-0.2.1. Silver horse / *Gümüş at* (MEK) TOM: 2
- B102-0.3. Copper animals / *Bakır hayvanlar* (MEK) BOM: 7
- B102-0.3.1. Copper horse / *Bakır at* (MEK) TOM: 2
- B102-9. Golden-headed rabbit (hare) / *Altın başlı tavşan* (MEK) BOM: 50
- B103.1.5. Gold-making bird / *Altın yapan kuş* TOM: 41
- B103.1.5-1. Gold-making crane / *Altın yapan turna* (MEK) BOM: 56
- B11. Dragon / *Ejderha* TOM: 8, 11, 33, 51 – BOM: 2, 15, 17, 18, 42, 46, 50, 53
- B11.10. Sacrifice of human being to dragon / *İnsanın ejderhaya kurban (feda) edilmesi* TOM: 48 – BOM: 18
- B11.11. Fight with dragon / *Ejderhayla dövüşme* TOM: 41 – BOM: 7, 15, 39
- B11.11.4. Dragon fight in order to free princess / *Prencesi kurtarmak için ejderhayla dövüşme* TOM: 8, 41, 48
- B11.11.5. Dragon fight in order to free man / *Bir insanı özgürlüğüne kavuşturmak için ejderhayla dövüşme* BOM: 7
- B11.11-10. Cutting off dragon's tail / *Ejderhanın kuyruğunu kesme* (MEK) TOM: 41
- B11.11-11. Dragon gets halved by sword strike of a hero / *Ejderhanın kahraman tarafından kılıçla ikiye ayrılması* (MEK) TOM: 8, 48
- B11.11-12. Dragon killed with knife (sword) / *Ejderhanın kılıçla öldürülmesi* (MEK) TOM: 33 – BOM: 18
- B11.11-13. Hero kills dragon by his wild animals / *Kahramanın yaban hayvanlarının ejderhayı öldürmesi* (MEK) TOM: 41

B11.11-14. Hero, who kills dragon, cuts off its ears and takes them with him / *Ejderhayı öldüren kahramanın ejderhanın kulağını kesip alması* (MEK) TOM: 33

B11.11-15. Cutting off dragon's tongue / *Ejderhanın dilini kesme* (MEK) TOM: 41

B11.11-9. Dragon decapitated / *Ejderhanın başının kesilmesi* (MEK) TOM: 41, 48, 51 – BOM: 7, 15, 39

B11.12.1. Dragon cannot be killed with weapons / *Ejderhanın silahlarla öldürülememesi* TOM: 8

B11.12-8. Dragon guards mountain / *Dağın bir ejderha tarafından korunması* (MEK) BOM: 42

B11.12-9. Dragon's headless body is imprisoned in storehouse / *Ejderhanın başsız bedeninin bir ambara hapsedilmesi* (MEK) BOM: 15

B11.12-10. Dragon makes those people who want to cross the river sleep / *Ejderhanın nehirde geçip gitmek isteyen kişileri uyutması* (MEK) TOM: 8

B11.12-11. Dragon is imprisoned in jail / *Ejderhanın hapsedilmesi* (MEK) TOM: 48

B11.12-12. Dragon guards mountain / *Sandığın bir ejderha tarafından korunması* (MEK) BOM: 18

B11.2.1.1. Dragon as modified serpent / *Ejderhanın değişikliğe uğramış bir yılan olması* TOM: 51, 54

B11.2.11. Fire-breathing dragon / *Ağzından ateş püskürten ejderha* TOM: 33, 41

B11.2.3.1. Seven-headed dragon / *Yedi başlı ejderha* TOM: 41, 48 – BOM: 7

B11.2.3.2. Three-headed dragon / *Üç başlı ejderha* BOM: 9

B11.2.3.4. Nine-headed dragon / *Dokuz başlı ejderha* TOM: 48

B11.2.3.5. Twelve-headed dragon / *On iki başlı ejderha* TOM: 48

B11.3.1. Dragon's home in bottom of sea / *Ejderhanın evinin denizin dibinde olması* BOM: 15, 46

B11.3.1-2. Dragon lives in river / *Ejderhanın bir nehirde yaşaması* (MEK) TOM: 8

B11.4.1. Flying dragon / *Uçan ejderha* BOM: 15

B11.4.5. Talking dragon / *Konuşan ejderha* TOM: 41 – BOM: 7, 15

B11.7.1. Dragon controls water-supply / *Su dağıtımının bir ejderha tarafından kontrol edilmesi* BOM: 15

B113.1. Treasure-producing bird-heart / *Hazine üreten kuş kalbi* TOM: 41

B113.1-1. Treasure-producing duck-heart / *Hazine üreten ördek kalbi* (MEK) BOM: 28

B113-4. Treasure-producing bird-lung / *Hazine üreten kuş yüreği* (MEK) TOM: 41

B123.1. Wise serpent / *Bilge yılan* BOM: 23

B133. Truth-speaking horse / *Gerçekleri söyleyen at* BOM: 40

B143.0.7. Eagle as prophetic bird / *Bir kâhin kuş olarak kartal* BOM: 52

B15.1.2.1.1. Two-headed serpent / *İki başlı yılan* BOM: 23

B15.3.0-3. Ox with giant horn / *Devasa boynuzlu öküz* (MEK) BOM: 8

B15.7.13.1. Bird with beak of iron / *Demir gagalı kuş* TOM: 13

B15.7-17. Bird with claw of iron / *Demir pençeli (turnaklı) kuş* (MEK) TOM: 13

B155.4-1. Horse makes a whole village quake by neighing once / *Atın bir kişnemesiyle bütün köyün sallanması* (MEK) BOM: 1

B155.4-2. Horse destroys small houses by neighing twice / *Atın iki kişnemesiyle küçük evlerin yıkılması* (MEK) BOM: 1

B155.4-3. When horse neighs thrice people run away in different directions / *Atın üç kişnemesiyle insanların farklı yönlere kaçmaya başlaması* (MEK) BOM: 1

B16.1.2. Devastating dog (hound) / *Öldürücü (yok edici) köpek (tazı)* BOM: 8

B16.1.3. Devastating horse / *Tahrip edici at* TOM: 40, 48

B16.5.1. Giant devastating serpent / *Devasa yok edici yılan* TOM: 12, 49

B161. Wisdom from serpent / *Yılanın akıl vermesi* TOM: 9

B165.1-4. Animal languages learned from serpent (not eaten). Hero learns all the animal languages by penetrating snake three times / *Yıldandan hayvan dilini öğrenme (yılanı yemeden) - Kişinin üç defa yılanın ağzından girip arkasından çıkarak bütün hayvanların dilini öğrenmesi* (MEK) BOM: 53

B170. Magic birds, fish, reptiles, etc. / *Sihirli kuşlar, balıklar, sürüngenler vb.* BOM: 8

B172. Magic bird / *Sihirli kuş* BOM: 18, 56

B172-12. Magic bird steals apples / *Sihirli kuşun elma çalması* (MEK) TOM: 31 – BOM: 18

B175. Magic fish / *Sihirli balık* TOM: 57

B184.1. Magic horse / *Sihirli at* TOM: 10, 31, 48

B184.1.1. Horse (mule) with magic speed / *Sihirli bir hıza sahip olan at (katur)* BOM: 8

B184.2.1. Magic cow / *Sihirli inek* TOM: 22, 24

B184.2.1.3-1. Magic cow bakes breads by jerking off its horns once / *Sihirli ineğin boynuzunu bir kez silkelemesiyle ekmek pişirmesi* (MEK) TOM: 22

B184.2.1.3-2. Magic cow cleans a house by jerking off its horns once / *Sihirli ineğin boynuzunu bir kez silkelemesiyle evi temizlemesi* (MEK) TOM: 22

B184.2.1.3-3. Magic cow gives pretty clothes by swinging one of its front legs / *Sihirli ineğin ön ayaklarından birini sallamasıyla çok güzel elbiseler vermesi* (MEK) TOM: 22

B184.2.1.3-4. Magic cow gives pretty shoes by swinging one of its front legs / *Sihirli ineğin ön ayaklarından birini sallamasıyla çok güzel bir ayakkabı vermesi* (MEK) TOM: 22

B184.2.1.3-5. Person whispers cow's left ear and a dinner table appears / *İneğin sol kulağına söyledikten sonra bir sofranın kurulması* (MEK) TOM: 24

B184.2.1-4. Magic cow with six udder / *Altı memeli sihirli inek* (MEK)
TOM: 42

B19.5. Horse with golden mane / *Altın yeledi at* TOM: 48

B19.5-1. Horse with golden tail / *Altın kuyruklu at* (MEK) BOM: 1, 6

B19.5-2. Horse with silver mane / *Gümüş yeledi at* (MEK) BOM: 1, 6

B19.5-2. Horse with silver tail / *Altın kuyruklu at* (MEK) TOM: 48

B19.5-3. Horse with silver skin / *Gümüş derili (postlu) at* (MEK)
TOM: 36

B19-14. Horse with golden hoof / *Altın toynaklı at* (MEK) TOM: 7

B211.1.2. Speaking goat / *Konuşan keçi* TOM: 2

B211.1.3. Speaking horse / *Konuşan at* TOM: 1, 7, 31, 36, 45, 48, 52
– BOM: 1, 2, 3, 7, 8, 18, 20, 40, 44, 45, 51

B211.1.4. Speaking hog / *Konuşan yaban domuzu* TOM: 7

B211.1.7. Speaking dog / *Konuşan köpek* TOM: 20, 35 – BOM: 33

B211.1.8. Speaking cat / *Konuşan kedi* TOM: 51

B211.2.10. Speaking monkey / *Konuşan maymun* TOM: 57

B211.2.2. Speaking lion / *Konuşan aslan* TOM: 41, 49, 56 – BOM:
21, 28

B211.2.2.1. Speaking tiger / *Konuşan kaplan* TOM: 49

B211.2.3. Speaking bear / *Konuşan ayı* TOM: 38, 41, 58 – BOM: 9,
28, 41

B211.2.4. Speaking wolf / *Konuşan kurt* TOM: 1 – BOM: 6, 9, 20, 28

B211.2.5. Speaking fox / *Konuşan tilki* TOM: 41 – BOM: 28

B211.2.6. Speaking hare (rabbit) / *Konuşan tavşan* TOM: 41 – BOM: 28

B211.2.8. Speaking mouse / *Konuşan fare* TOM: 19

B211.2-11. Speaking squirrel / *Konuşan sincap* (MEK) TOM: 25

B211.3. Speaking bird / *Konuşan kuş* TOM: 1, 7, 13, 21, 45, 49, 51,
56 – BOM: 7, 16, 51

B211.3.3. Speaking goose / *Konuşan kaz* TOM: 22

- B211.3.5. Speaking dove / *Konuşan güvercin* TOM: 30 – BOM: 29
- B211.3.9. Speaking crow / *Konuşan karga* BOM: 2, 55
- B211.3-10. Speaking crane / *Konuşan Turna* (MEK) TOM: 58 – BOM: 56
- B211.3-11. Speaking eagle / *Konuşan kartal* (MEK) BOM: 9, 52
- B211.3-12. Speaking magpie / *Konuşan saksığan* (MEK) TOM: 38
- B211.3-13. Speaking owl / *Konuşan baykuş* (MEK) BOM: 40
- B211.4.1. Speaking ant / *Konuşan karınca* TOM: 39
- B211.5. Speaking fish / *Konuşan balık* TOM: 17, 45, 58 – BOM: 11
- B211.6.1. Speaking snake (serpent) / *Konuşan yılan* TOM: 9, 10, 11, 12, 26 – BOM: 15, 23, 44, 53
- B211.6-2. Speaking turtle (tortoise) / *Konuşan kaplumbağa* (MEK) TOM: 56
- B211.7.1. Speaking frog / *Konuşan kurbağa* TOM: 19, 53 – BOM: 51
- B215.1. Bird language / *Kuş dili* TOM: 5 – BOM: 35
- B216. Knowledge of animal languages. Person understands them / *Hayvanların dilini bilme. Kişinin onların dilini anlaması* TOM: 9, 51 – BOM: 53, 54
- B217.1.1. Animal languages learned from eating serpent / *Hayvan dillerini yılan etini yiyerek öğrenme* TOM: 9
- B217.1-3. Animal languages learned from eating fish / *Yenilen bir balık sayesinde hayvan dilini öğrenme* (MEK) BOM: 10
- B232. Parliament of birds / *Kuşlar meclisi* TOM: 51
- B241.2.5. King of mice / *Farelerin padişahı* TOM: 51
- B241.2.5-1. Vice of King of mice / *Fareler padişahının veziri* (MEK) TOM: 51
- B242.1.8. Owl as king of birds / *Kuşların hükümdarı olarak baykuş* BOM: 1
- B242.1-11. Simorg the king of birds / *Kuşların padişahı Simurg kuşu* (MEK) TOM: 51

B242.2 King / Queen of the various kinds of birds / *Çeşitli türlerdeki kuşların padişahı / sultanı* BOM: 51

B244.1. King of serpents (snakes) / *Yılanların kralı* TOM: 9 – BOM: 23

B246.1. King of ants / *Karıncaların padişahı* TOM: 39

B25.1. Man with dog's head / *Köpek başlı insan* BOM: 14

B266-2. Wrestling with hog / *Yaban domuzuyla güreşme* (MEK) TOM: 7

B291.1. Bird as messenger / *Bir haberci olarak kuş* BOM: 8

B29-10. Man with cow's foot / *İnek ayaklı insan* (MEK) BOM: 14

B300. Helpful animal / *Yardımsaver hayvan(lar)* TOM: 38 – BOM: 40

B301.5. Faithful animals resuscitate master / *Veşalî hayvanların, sahiplerini yeniden yaşama döndürmesi* TOM: 38

B31.5. Simorg: giant bird / *Simurg: Devasa kuş* TOM: 36, 51 – BOM: 7, 16, 31, 51, 54

B31.5-1. Simorg's baby / *Simurg kuşunun yavrusu* (MEK) TOM: 51

B31.6.1. Giant blackbird / *Devasa karakuş* TOM: 13

B39-2. Huma Bird / *Huma kuşu* (MEK) BOM: 29

B401. Helpful horse / *Yardımcı at* TOM: 1, 5, 36 – BOM: 20

B41.2. Flying horse / *Uçan at* TOM: 43, 45 – BOM: 42

B41-3. Tulpar. Winged, flying and talking horse believed to get out of the bottom of the sea / *Tulpar. Denizin dibinden çıktığına inanılan kanatlı, uçan ve konuşan mitolojik at* (MEK) BOM: 4, 8, 18, 29, 51, 57

B41-4. Desert horse / *Çöl atı* (MEK) BOM: 45

B41-5. Akbuzat. Flying horse / *Akbuzat. Uçan at* (MEK) BOM: 17

B421. Helpful dogy / *Yardımcı köpek* BOM: 2

B422. Helpful cat / *Yardımcı kedi* TOM: 51 – BOM: 2

B431.2. Helpful lion / *Yardımcı aslan* TOM: 1

B435.1. Helpful fox / *Yardımcı tilki* TOM: 6

B435.3. Helpful wolf / *Yardımcı kurt* TOM: 1 – BOM: 6, 20

- B435.4. Helpful bear / *Yardımcı ayı* TOM: 58 – BOM: 41
- B437.2. Helpful mouse / *Yardımcı fare* TOM: 19
- B437.3. Helpful squirrel / *Yardımcı sincap* TOM: 25
- B450. Helpful birds / *Yardımcı kuşlar* TOM: 5 – BOM: 35, 56
- B451.4. Helpful crow / *Yardımcı karga* BOM: 2, 6
- B451.6. Helpful magpie / *Yardımcı saksağan* BOM: 10
- B451-8. Helpful starling / *Yardımcı sığırcık kuşu* (MEK) TOM: 18
- B455.3. Helpful eagle / *Yardımcı kartal* BOM: 9
- B457.1. Dove as messenger / *Bir haberci olarak güvercin* BOM: 52
- B463.3. Helpful Crane / *Yardımcı turna* TOM: 58
- B470. Helpful fish / *Yardımcı balık* TOM: 58 – BOM: 10, 11
- B481.1. Helpful ant / *Yardımcı karınca* BOM: 10
- B483. Helpful insects diptera / *Yardımcı sinek* BOM: 10
- B493.1. Helpful frog / *Yardımcı kurbağa* TOM: 19
- B493.1. Helpful frog / *Yardımcı sever kurbağa* TOM: 53
- B49-4. Flying lion / *Uçan aslan* (MEK) BOM: 21
- B501-5. Horses give the hero hair to burn in case of difficulty / *Atların, darda kaldıklarında yakması için kahramana kıl(lar)ını vermesi* (MEK) BOM: 7, 18, 20
- B501-6. Horses give hero hair to whistle if he is in difficulty / *Atların, darda kaldıklarında ıslık çalması için kahramana kıl(lar)ını vermesi* (MEK) BOM: 1
- B501-7. In case of difficulty hero measures hairs beforehand taken from his horse chooses the shortest one and whistles it to summon his horse / *Kahramanın başı darda kaldığında atının (kendisini çağırarak üzere) verdiği kılları ölçüp, en küçüğünü halka yaparak ıslık çalması* (MEK) BOM: 18
- B501-8. lions give hero feather to burn if he is in / *Aslanın, darda kaldıklarında yakması için kahramana kıl(lar)ını vermesi* (MEK) BOM: 21

B501-9. In case of difficulty hero summons his horse by whistling with hairs taken from the horse before / *Kahramanın başı darda kaldığında daha önce atından aldığı kıllarla ıslık çalarak atını çağırması* (MEK) BOM: 2

B501-10. In case of difficulty hero measures hairs before taken from his horse chooses the longest one and rips it to summon his horse / *Kahramanın başı darda kaldığında atının (kendisini çağırarak üzere) verdiği kıllardan en uzununu dişleyip koparması* (MEK) BOM: 18

B511.5-2. Eating owl flesh heals sick person / *Bilinmeyen bir hastalığı olan kişinin baykuşun sol kaburgasını yiyerek iyileşmesi* (MEK) BOM: 1

B516-1. When magic bird flap three times a hero's sight gets restored / *Sihirli kuşun üç defa kanat çırpması yoluyla görme yetisinin eski hâline getirilmesi* (MEK) BOM: 7

B535.0.3. Goat as nurse for child / *Çocuğun bir keçi tarafından emzirilmesi (beslenmesi)* TOM: 28

B535.0.7-3. Goose as nurse for child / *Bir çocuk emziricisi olarak kaz* (MEK) TOM: 22

B535.0-15. Lion as nurse for child / *Bir çocuk bakıcısı olarak aslan* (MEK) BOM: 48

B540-3. Helpful horse rescues his owner / *Yardımsaver atın sahibini kurtarması* (MEK) BOM: 8

B542.1-4. Blackbird carries a man in a safe way / *Karakuşun güvenli bir şekilde insanı taşınması* (MEK) TOM: 13

B546-1. Wolf searches for dead man / *Kurdun ölü adamı araması* (MEK) BOM: 8

B551.2-2. Simorg carries man across water / *Simurg kuşunun kişiyi suyun karşı tarafına taşınması* (MEK) BOM: 16

B552. Man carried by bird / *İnsanın kuş tarafından taşınması* TOM: 1, 49, 56

B557.15. Wolf carries man / *Kurdun insanı taşınması* BOM: 6

B557.5. Person carried by lion / *İnsanın bir aslan tarafından taşınması* BOM: 21

B562.2-1. Owl advises about investment / *Baykuşun yatırım yapma hakkında nasihatlerde bulunması* (MEK) BOM: 40

B569-4. Horse advises hero / *Atın kahramana nasihat etmesi (akıl vermesi)* (MEK) TOM: 31, 36, 45 – BOM: 1, 2, 3, 8, 40, 45, 51

B587-4. Magic horse fetches clothes for men / *Sihirli atın insan için elbiseler alıp gelmesi* (MEK) TOM: 31

B599-4. Pigeon chooses the hero who rescues the imprisoned girl / *Güvercinin tutsak olan kıızı kurtaracak kahramanı seçmesi* (MEK) BOM: 16

B604.1. Marriage to snake / *Yılanla evlenme* TOM: 12 – BOM: 44

B605. Marriage to dragon / *Ejderha ile evlenme* BOM: 15

B71. Sea horse. Horse living in sea / *Deniz atı. Atın denizin içinde yaşaması* BOM: 24, 46

B72-2. Sea ox. Ox living in sea / *Öküzün denizin içinde yaşaması* (MEK) TOM: 32

B731.5. Silver, gold, and diamond birds / *Gümüş, altın ve elmas kuşlar* BOM: 7

B731.5.0. Copper birds / *Bakır kuşlar* BOM: 7

B771. Wild animal miraculously tamed / *Vahşi hayvanların şaşılacak bir şekilde evcilleştirilmesi* TOM: 38

B872. Giant birds / *Devasa kuşlar* TOM: 49

B875.1. Giant serpent / *Devasa yılan* TOM: 9, 10, 12 – BOM: 16

B877.2-1. Gigantic horse / *Devasa at* (MEK) TOM: 1, 31, 36 – BOM: 7, 24

B91. Mythical serpent / *Mitolojik yılan* BOM: 44

B91-8. Mythical serpent: Shahmaran / *Mitolojik yılan: Şahmeran* (MEK) TOM: 9

B91-9. Mythical serpent: Yuha / *Mitolojik yılan: Yuha* (MEK) TOM: 15

B91-9.1. Yuha snake in form of human does not have a belly button / *İnsan suretindeki yuha yılanının göbek deliğinin olmaması* (MEK) TOM: 15

B91-9.2. Yuha snake in form of human has a very long tongue / *İnsan suretindeki yuha yılanının çok uzun dilli olması* (MEK) TOM: 15

B91-9.3. Yuha snake in form of human licks someone without his notice and makes him weaker and ill day by day / *İnsana dönüşebilen yuha yılanının karşısındaki kişiyi yalayarak ona hissettirmeden günden güne onu zayıflatıp hasta etmesi* (MEK) TOM: 15

D0. Transformation (general) / *Dönüşüm (Genel)* TOM: 43

D100. Transformation: man to animal / *İnsanın hayvana dönüşmesi* TOM: 43, 51

D100-0.1. Transformation: man to animal herd / *İnsanın, hayvan sürüsüne dönüşmesi* (MEK) TOM: 30

D1011.1. Magic animal horn / *Sihirli hayvan boynuzu* BOM: 4

D1011.1-1. Magic cattle horn / *Sihirli sığır boynuzu* (MEK) TOM: 21

D1015-1. Magic intestines / *Sihirli bağırsaklar* (MEK) TOM: 24

D1018-1. Magic milk of bear / *Sihirli ayı sütü* (MEK) BOM: 41

D1021. Magic feather / *Sihirli kuş tüyü (telek)* TOM: 36, 56 – BOM: 8

D1021.1-1. Magic eagle's power in one feather / *Sihirli kartalın gücünün bir tüyde olması* (MEK) BOM: 9

D1021-2. Magic goose feather / *Sihirli kaz tüyü (telek)* (MEK) TOM: 3

D1021-3. Magic crane feather / *Sihirli turna tüyü (telek)* (MEK) TOM: 58

D1023.1. Magic hair of bear / *Ayunın sihirli tüyü* TOM: 58

D1023.3. Magic hair of lion's tail / *Aslanın kuyruğunun sihirli kılı* BOM: 21

D1023-5. Magic hair of horse's tail / *Atın kuyruğunun sihirli kılı* (MEK) BOM: 52

D1023-6. Magic hair of horse / *Atın sihirli kılı* (MEK) BOM: 4, 20

D1023-7. Magic hair of horse's mane / *Atın yelesinin sihirli kılı* (MEK) BOM: 40

D1024. Magic egg / *Sihirli yumurta* TOM: 2

D1025.2. Magic fishskin / *Sihirli balık pulu* TOM: 58

- D1025.5. Magic cowhide / *Sihirli sığır derisi* BOM: 20
- D1030.1. Food supplied by magic / *Sihir aracılığıyla yemek ihtiyacının karşılanması* TOM: 50
- D1031.2-3. Only one who bakes the muffin can slice it / *Sihirli çöreği sadece pişiren kişinin kesebilmesi* (MEK) TOM: 30
- D1031.2: 4. When muffin gets sliced, there appears a pigeon / *Kesilen sihirli çöreğin içinden güvercin çıkması* (MEK) TOM: 30
- D1032.1. Magic meal of snakes / *Sihirli yilandan yapılan yemek* TOM: 9
- D1039: 3. Magic flour / *Sihirli un* (MEK) BOM: 51
- D1050. Magic clothes / *Sihirli elbise* BOM: 47
- D1050.1. Clothes produced by magic / *Sihir aracılığıyla elbise yapılması* TOM: 50 – BOM: 18
- D1052. Magic garment (robe, tunic) / *Sihirli elbise (kaftan, ceket)* TOM: 21
- D1053-1. Magic coat / *Sihirli ceket* (MEK) TOM: 52 – BOM: 30
- D1055. Magic trousers (breeches) / *Sihirli pantolon* TOM: 48
- D1056. Magic shirt / *Sihirli gömlek* TOM: 1, 48 – BOM: 15, 31
- D1057. Magic belt / *Sihirli kemer* TOM: 48
- D1065.1. Magic boots / *Sihirli çizme* TOM: 52 – BOM: 7, 35, 36
- D1065.2. Magic shoes / *Sihirli ayakkabı* BOM: 29 – TOM: 1, 55
- D1067.1. Magic hat / *Sihirli şapka* TOM: 4, 43, 50, 52 – BOM: 29- 35
- D1068. Magic collar / *Sihirli tasma* BOM: 33
- D1069.1. Magic handkerchief / *Sihirli mendil* TOM: 2, 7 – BOM: 4, 23
- D1072.1. Magic comb / *Sihirli tarak* TOM: 7, 10, 23, 37, 43, 58 – BOM: 2, 15
- D1076. Magic ring / *Sihirli yüzük* TOM: 1, 46, 48, 51, 56, 58 – BOM: 12, 27, 51
- D1081. Magic sword / *Sihirli kılıç* TOM: 52

- D1083. Magic knife / *Sihirli bıçak* TOM: 41, 43 – BOM: 28, 41
- D1083.1. Magic dagger gives strength / *Sihirli hançerin güç vermesi*
BOM: 17
- D1084. Magic spear / *Sihirli mızrak* BOM: 51
- D1092. Magic arrow / *Sihirli ok* BOM: 16, 40
- D1094. Magic cudgel (club) / *Sihirli sopa* TOM: 50, 53 – BOM: 29, 30, 36, 51, 56
- D11. Transformation woman to man / *Kadının erkeğe dönüşmesi*
TOM: 47
- D11.1. Transformation: ogress to man / *Devin insana dönüşmesi*
TOM: 32, 57 – BOM: 16
- D1118-2. Magic wind car / *Sihirli rüzgâr arabası* (MEK) BOM: 8
- D1118-3. Magic flying car / *Sihirli uçan araba* (MEK) TOM: 1
- D1118-4. Magic flying ship / *Sihirli uçan gemi* (MEK) TOM: 1
- D1118-5. Magic flying balloon / *Sihirli uçan balon* (MEK) TOM: 1
- D1121. Magic boat / *Sihirli kayak* BOM: 35
- D1132. Magic palace / *Sihirli saray* BOM: 8
- D1144-1. Magic golden stairs / *Sihirli altın merdiven* (MEK) TOM: 11
- D1146. Magic door (gate) / *Sihirli kapı* TOM: 49
- D1153.1. Magic tablecloth / *Sihirli sofrâ bezi* BOM: 11
- D1153.1. Magic tablecloth / *Sihirli sofrâ bezi* TOM: 46 – BOM: 2, 56
- D1154.1. Magic bed / *Sihirli yatak* TOM: 51
- D1155. Magic carpet / *Sihirli Halı* BOM: 16, 17, 18
- D1155-1. Magic felt (mat) / *Sihirli keçe* (MEK) BOM: 35, 36, 50
- D1162. Magic light / *Sihirli ışık (nur)* BOM: 2, 8, 17
- D1163. Magic mirror / *Sihirli ayna* TOM: 7, 10, 23, 37, 39, 43, 56, 58 – BOM: 2, 11, 18
- D1168- Magic crystal / *Sihirli kristal* (MEK) BOM: 17

D117.1. Transformation: man to mouse / *İnsanın fareye dönüşmesi*
TOM: 51, 57

D1171.11. Magic basket / *Sihirli sepet* TOM: 53

D1171.1-1. Magic pot produces gold / *Sihirli kabın yiyecek üretmesi*
(MEK) BOM: 55

D1171.4. Magic pitcher / *Sihirli ibrik* BOM: 51

D1171.8. Magic bottle / *Sihirli şişe* BOM: 31

D1174. Magic box / *Sihirli kutu* BOM: 51

D1174-2. Magic cigarette box / *Sihirli sigara tabakası* (MEK) TOM: 32

D1177. Magic spoon / *Sihirli kaşık* BOM: 1

D1187. Magic awl / *Sihirli tuğ* TOM: 1

D1193. Magic bag (sack) / *Sihirli çanta (kese)* TOM: 14, 21, 30 –
BOM: 30, 37

D12. Transformation: man to woman / *Erkeğin kadına dönüşmesi*
TOM: 47

D1203. Magic rope / *Sihirli urgan* BOM: 46

D1206. Magic axe / *Sihirli balta* BOM: 46

D1208. Magic whip / *Sihirli kamçı* TOM: 10, 43, 46, 50

D1209.1-1. Magic silver bridle / *Sihirli gümüş yular* (MEK) TOM:
40 – BOM: 44

D1209.4. Magic hammer / *Sihirli çekiç* BOM: 37

D1209-9. Magic grindstone / *Sihirli bileği taşı* (MEK) TOM: 10, 23,
43 – BOM: 2

D1209-10. Magic crowbar / *Sihirli küskü (kol demiri)* (MEK) BOM: 50

D1209-11. Magic roller ring / *Sihirli oklava* (MEK) BOM: 51

D1209-12. Magic saddle blanket (caparison) / *Sihirli eyer örtüsü*
(MEK) TOM: 45

D1223-1. Magic kuray / *Sihirli kuray* (MEK) BOM: 11, 45

D1224. Magic pipe (musical) / *Sihirli düdük (müzikle ilgili)* TOM: 13,
49, 52, 53 – BOM: 5, 17

- D1225. Magic whistle / *Sihirli ıslık* BOM: 35
- D1239-1. Magic accordion / *Sihirli akordeon* (MEK) BOM: 31
- D1241. Magic medicine / *Sihirli ilaç* TOM: 27
- D1242.1. Magic water / *Sihirli su* TOM: 1 – BOM: 10, 23, 51
- D1242.1-0. Magic yellow water / *Sihirli sarı su* (MEK) BOM: 7
- D1242.1-3. Magic gold water / *Sihirli altın su* (MEK) TOM: 34
- D1242.2. Magic potion / *Sihirli iksir* BOM: 5
- D1254.1. Magic wand / *Sihirli değnek (çubuk, asa)* TOM: 1, 16, 41, 45 – BOM: 23, 25
- D1254.2-1. Magic silver rod / *Sihirli gümüş sopa* (MEK) BOM: 39
- D1254.2-2. Magic copper rod / *Sihirli bakır sopa* (MEK) BOM: 39
- D1254.2-3. Magic bronze rod / *Sihirli tunç sopa* (MEK) BOM: 39
- D1258. Magic bridge / *Sihirli köprü* TOM: 50
- D1258.1. Bridge made by magic / *Sihir aracılığıyla köprü yapılması* TOM: 13, 36, 50 – BOM: 15, 29
- D1258.1-1. Bridge made by magic handkerchief / *Sihirli mendil aracılığıyla köprünün ortaya çıkması* (MEK) TOM: 7
- D1263. Magic mill / *Sihirli değirmen*
- D1266.1. Magic writings (gramerye, runes) / *Sihirli yazılar (büyücülük, runik alfabesi)* BOM: 50
- D1271. Magic fire / *Sihirli ateş* BOM: 16, 17
- D1275.1. Magic music / *Sihirli müzik* BOM: 51
- D1275.1-1 Magic music produced by flowers / *Çiçekler tarafından sihirli müziğin yapılması* (MEK) BOM: 11
- D1286-1. Magic silver horseshoe / *Sihirli gümüş nal* (MEK) TOM: 40
- D1288. Magic coin / *Sihirli para* BOM: 31
- D131. Transformation: man to horse / *İnsanın ata dönüşmesi* TOM: 16, 30, 40, 47, 48, 52, 56, 58 – BOM: 8, 15

D1311.8. Divination by head (skull) / *Baş tarafından kehanet (Kurukafa, kafatası)* TOM: 28 – BOM: 34

D1313.6. Magic apple indicates road. Rolls ahead / *Sihirli elmanın ileriye doğru yuvarlanarak yolu göstermesi* TOM: 53

D1314.1. Magic arrow indicates desired place / *Sihirli okun istenilen yeri göstermesi* BOM: 40

D1316.5. Magic speaking reed (tree) betrays secret / *Sihirli kamışların bir sırta ihanet etmesi* TOM: 29

D132.1. Transformation: man to ass / *İnsanın eşeğe dönüşmesi* BOM: 29

D1323.1. Magic clairvoyant mirror / *Görülmeyen şeyleri görebilen sihirli ayna* TOM: 39, 56 – BOM: 17

D1323.1.1. Magic mirror reflects the face of whoever dies / *Sihirli aynanın her kim ölüyorsa onun yüzünü göstermesi* BOM: 18

D133.3. Transformation: man to ox / *İnsanın öküze dönüşmesi* TOM: 39

D133.3. Transformation: man to ox / *İnsanın öküze dönüşmesi* TOM: 40

D1335.15. Magic strength-giving apple / *Sihirli güç veren elma* TOM: 1

D1335.2. Magic strength-giving drink / *Sihirli güç veren içecek* BOM: 7

D1335.2.2. Water as magic strengthening drink / *Güçlendirici sihirli bir içecek olarak su* TOM: 1, 2, 41 – BOM: 5, 10, 23, 40, 51

D1335.2-1. Magic strength-giving yellow drink / *Sihirli güç verici sarı su (MEK)* BOM: 7

D1335-18. Magic trousers gives strength / *Sihirli pantolonun güç vermesi (MEK)* TOM: 48

D1335-19. Magic shirt gives strength / *Sihirli gömleğin güç vermesi (MEK)* TOM: 48

D1335-20. Magic belt gives strength / *Sihirli kemerin güç vermesi (MEK)* TOM: 48

D1335-21. Magic flower gives strength / *Sihirli çiçeğin güç vermesi (MEK)* TOM: 48

D133-6. Transformation: man to cattle / *İnsanın sığıra dönüşmesi (MEK)* TOM: 58

D1336.7. Magic drink gives weakness / *Sihirli içeceğin güçsüzlük vermesi* BOM: 7

D1336.7-1. Water as magic weakening drink / *Güçsüzleştirici sihirli bir içecek olarak su* (MEK) TOM: 1, 2

D1336.8. Magic spell gives weakness / *Sihirli tılsımın güçsüzlük vermesi* TOM: 46

D1337.1.10. Magic apple makes beautiful / *Sihirli elmanın güzel yapması* BOM: 30

D1337.1.2. Water gives magic beauty / *Suyun sihirli bir güzellik vermesi* TOM: 31 – BOM: 10

D1337.1-13. Magic fruit makes beautiful / *Sihirli meyvenin güzelleştirmesi* (MEK) TOM: 21

D1338.12. Rejuvenation by magic feather / *Sihirli kuş tüyü (telek) aracılığıyla gençleştirme* BOM: 8

D134.1. Transformation: man to he-goat / *İnsanın erkek keçiye (teke) dönüşmesi* BOM: 30

D134.2. Transformation: man to she-goat / *İnsanın dişi keçiye dönüşmesi* TOM: 12, 44 – BOM: 30

D1342.2-1. After eating magic apple, the blind person recovers his/her sight / *Sihirli elma yedikten sonra kişinin tekrar görmeye başlaması* (MEK) BOM: 44

D1347.1. Magic apple produces fecundity / *Sihirli elmanın doğurganlık sağlaması* BOM: 22

D1347.5-1. Man without a kid gets a kid by eating a magic fish / *Çocuğu olmayan erkeğin bir sihirli balığı yemesi sayesinde çocuk sahibi olması* (MEK) TOM: 57

D1361.15. Magic cap renders invisible / *Sihirli şapkanın görünmezlik sağlaması* TOM: 50, 52 – BOM: 29, 35

D1361.37. Magic shirt renders invisible / *Sihirli gömleğin görünmezlik sağlaması* BOM: 31

D1361.38. Magic boots render invisible / *Sihirli çizmelerin görünmez yapması* BOM: 36

D1361-45. Magic coat renders invisible / *Sihirli ceketin görünmezlik sağlaması* (MEK) TOM: 52 – BOM: 30

D1361-46. Magic Caftan (robe) render invisible / *Sihirli kaftanın görünmezlik sağlaması* (MEK) TOM: 21

D1364.4.1. Apple causes magic sleep / *Elmanın sihirli bir uykuya neden olması* TOM: 58

D1364.7. Sleeping potion: drink causes magic sleep / *Uyutan iksir: Bu iksir içildiğinde sihirli bir uykuya neden olması* BOM: 5

D1375.1.1. Magic fruit causes horns to grow on person / *Sihirli meyvenin insanda boynuz çıkmasına neden olması* TOM: 21

D1375.1.1.10-1. Magic red strawberry cause horns to grow on person / *Sihirli kırmızı çileğin insanda boynuz çıkmasına neden olması* (MEK) TOM: 51

D1375.2.1. Magic fruit removes horns from person / *Sihirli meyvenin insandan boynuzu ortadan kaldırması* TOM: 21

D1375.2.1-4.1. Magic whitish strawberry removes horns from person / *Sihirli beyazımsı çileğin insandan boynuzları çıkarması* (MEK) TOM: 51

D1375.4.2. Magic fruit causes tail to grow / *Sihirli kırmızı çileğin insanda kuyruk çıkmasına neden olması* TOM: 51

D1375.4-3.1.1. Magic whitish strawberry removes tail from person / *Sihirli beyazımsı çileğin insandan kuuyruğu çıkarması* (MEK) TOM: 51

D1375.6-2. Magic red strawberry causes feathers to grow on person / *Sihirli kırmızı çileğin insanda tüy çıkmasına neden olması* (MEK) TOM: 51

D1380.2.2-1. Magic elm as guardian of girl / *Sihirli karaağacın kızı koruması* (MEK) TOM: 18

D1380.5-1. Magic lake as guardian of girl / *Sihirli gölün kızı koruması* (MEK) TOM: 18

D1382-14. Magic hat protects from burning / *Sihirli şapkanın yanmaktan koruma sağlaması* (MEK) TOM: 4

D1382-15. Magic hat protects from burning sun rays / *Sihirli şapkanın güneşin yakıcı ışınlarından koruma sağlaması* (MEK) TOM: 43

D1400.1.19-1. Magic eagle feather gives power over enemy / *Sihirli kartalın tüyünün düşmanın üstesinden gelmek için güç vermesi* (MEK) BOM: 9

D1401.1. Magic club (stick) beats person / *Sihirli sopanın kişiyi dövmesi* BOM: 55, 56

D1402.10. Magic wand kills / *Sihirli çubuğun öldürmesi* TOM: 45

D1402.1-1. Magic flower kills / *Sihirli çiçeğin öldürmesi* (MEK) BOM: 14

D141. Transformation: man to dog / *İnsanın köpeğe dönüşmesi* BOM: 47

D141. Transformation: man to dog / *İnsanın köpeğe dönüşmesi* TOM: 16

D1413.7. Basin to which one sticks / *Leğenin birine yapışıp kalması* TOM: 25

D1413-26. Magic tongs stick to one's hands / *Sihirli maşanın birisinin eline yapışıp kalması* (MEK) TOM: 30

D1413-27. Magic wooden ruler stick to one's hands / *Sihirli tahta cetvelin birisinin eline yapışıp kalması* (MEK) TOM: 30

D1421.0-4. Magic feather summons lion helper / *Sihirli teleğin yardımcı aslanı çağırması* (MEK) TOM: 56

D1421.0-5. Magic feather summons turtle helper / *Sihirli teleğin yardımcı kaplumbağayı çağırması* (MEK) TOM: 56

D1421.0-6. Magic feather summons bird helper / *Sihirli teleğin yardımcı kuşu çağırması* (MEK) TOM: 56

D1421.1.6. Magic ring summons genie / *Sihirli yüzüğün cini çağırması* TOM: 1, 51 – BOM: 27

D1421.1.9-1. Magic hair summons horse / *Sihirli kılın bir atı çağırması* (MEK) BOM: 19

D1421.1-15. Magic wand summons genie / *Sihirli değneğin cini çağırması* (MEK) TOM: 1

D1421.1-16. Opening box (chest) summons genie / *Sandığı açma yoluyla cinin çağırılması* (MEK) TOM: 17

D1421.1-17. Burping summons genie / *Geğirme aracılığıyla cinin çağırılması* (MEK) TOM: 47

D1421.4-3. Magic hair burned to summon horse / *Atı çağırmak için sihirli kılın yakılması* (MEK) BOM: 3, 4, 20, 40

D1421.4-4. With magic hair whistled to summon horse / *Atı çağırmak için sihirli kılla ıslık çalınması* (MEK) BOM: 1

D1421.4-5. With magic hair pulled to summon horse / *Atı çağırmak için sihirli kıllın çekilmesi* (MEK) BOM: 1

D1421-7. Magic ring summons fairy / *Sihirli yüzüğün perileri çağırması* (MEK) TOM: 51

D1421-8. When hero whistles with magic ring, his horse comes / *Sihirli yüzükle ıslık çalındığından kahramanın atının gelmesi* (MEK) TOM: 48

D1441.1.2. Magic pipe calls animals together / *Sihirli düdüğün hayvanları bir araya çağırması* TOM: 49, 53

D1441.1.2-1. Magic pipe (whistle) calls horse to master / *Sihirli düdüğün atı sahibine çağırması* (MEK) TOM: 52

D1442.1. Magic bridle restrains all horses / *Sihirli dizginin atları dizginlemesi* TOM: 40

D1442.6-3. Magic spell stops horses / *Sihir ile atların durdurulması* (MEK) BOM: 25

D1442-14. Magic horseshoe restrains all horses / *Sihirli nalın atları dizginlemesi* (MEK) TOM: 40

D1446-6. Person keeps rabbit herd from straying by magic stick / *Dağılan tavşan sürüsünü sihirli sopa yardımıyla toplama* (MEK) TOM: 39

D1451.2. Inexhaustible bag (sack) furnishes money / *Torbanın bitip tükenmek bilmeyen para sağlaması* TOM: 14, 21, 30 – BOM: 30, 37

D1456.2-2. Magic ring provides gold / *Sihirli yüzüğün altın sağlaması* (MEK) BOM: 27

D1456-1. Magic wooden ornament wakes up sleeping person / *Süslemeli tahtanın kişiyi uyandırması* (MEK) BOM: 14

D1470.1.23-1. Magic wishing-pipe summons old man helper / *Sihirli dilek düdüğünün ihtiyar yardımcı çağırması* (MEK) BOM: 5

D1470.1.31. Magic wishing-whip / *Sihirli dilek kamçısı* TOM: 50

D1472.1.23. Magic basket supplies food / *Sihirli sepetin yemek ihtiyacını karşılaması* TOM: 53

D1472.1.2-5. Person who licks the magic stone and then he does not feel hunger or thirst / *Sihirli taşı yalayan kişinin açlık ya da susuzluk hissetmemesi* (MEK) TOM: 9

D1472.1.8. Magic table-cloth supplies food and drink / *Sihirli sofranın yemek ve içecek sağlaması* BOM: 11, 56 – TOM: 46

D1472.1-34. Magic cigarette box supplies food / *Sihirli sigara tabakasının yemek ihtiyacını karşılaması* (MEK) TOM: 32

D1472.1-37. Magic hair provides food / *Sihirli saç kılının yemek sağlaması* (MEK) TOM: 13

D1473-3. Magic feather furnishes clothes (bedclothes) / *Sihirli kuş tüyünün (telek) yatak takımları sunması* (MEK) BOM: 8

D1473-4. Magic hair furnishes clothes / *Sihirli kılın elbise sunması* (MEK) BOM: 19

D1473-5. Magic fruit furnishes clothes / *Sihirli meyvenin elbise sağlaması* (MEK) TOM: 21

D1475.1. Magic soldier-producing horn / *Sihirli asker üreten boynuz* BOM: 4

D1475.1-1. Magic soldier-producing cattle horn / *Sihirli asker üreten sığır boynuzu* (MEK) TOM: 21

D1475-8. Magic soldier-producing club / *Sihirli asker üreten sopa* (MEK) TOM: 53 – BOM: 31

D1475-9. Magic faggot produces soldiers / *Sihirli asker üreten çalı çırpı* (MEK) BOM: 31

D1475-10. Magic garbanzo produces soldiers / *Sihirli nohudun asker üretmesi* (MEK) BOM: 17

D1475-11. Magic soldier-producing ring / *Yüzüğün sihirli asker sağlaması* (MEK) TOM: 46

D1475-12. Magic soldier-producing bottle / *Sihirli asker üreten sopa* (MEK) BOM: 31

D1478-3. Magic mirror illuminates dark place / *Sihirli aynanın karanlık yeri aydınlatması* (MEK) BOM: 11

D1489- Magic hair provides sword / *Sihirli kılın kılıç temin etmesi* (MEK) BOM: 19

D1489-1. Magic handkerchief provides weapons / *Sihirli mendilin silah sağlaması* (MEK) BOM: 4

D150. Transformation: man to bird / *İnsanın kuşa dönüşmesi* TOM: 40, 43 – BOM: 7

D1500.1.17-2. Magic arrow restores the blind person's sight / *Sihirli okun kör kişinin görme yetisini eski hâline getirmesi* (MEK) BOM: 42

D1500.1.18. Magic healing water / *Sihirli şifalı su* BOM: 21

D1500.1.18-7. Magic healing water in the well restores the blind person's sight / *Kuyunun içindeki sihirli şifalı suyun kör kişinin görme yetisini eski hâline getirmesi* (MEK) BOM: 40

D1500.1.33.1-3. Magic healing milk of hawk / *Akkuşun (Atmaca) sihirli şifalı sütü* (MEK) BOM: 20

D1500.1.33.1-4. Magic healing milk of six-breasted cow / *Altı memeli ineğin sihirli iyileştirici sütü* (MEK) TOM: 42

D1500.1.33-6. Magic feather cures disease / *Sihirli kuş tüyünün (telek) hastalıkları tedavi etmesi* (MEK) BOM: 8

D1500.1.33-7. Magic feather gives strength / *Sihirli kuş tüyünün (telek) güç vermesi* (MEK) BOM: 8

D1500.1.33-8. Magic healing snake meat / *Sihirli iyileştirici yılan eti* (MEK) TOM: 9

D1500.1.4.2. Magic healing leaves / *Sihirli şifalı yapraklar* TOM: 23 – BOM: 16

D1502-12. Magic medicine cures bedded trouble / *Sihirli ilacın yataklak olma rahatsızlığını tedavi etmesi* (MEK) TOM: 27

D151.1. Transformation: man to swallow / *İnsanın kırlangıca dönüşmesi* TOM: 11

D151.3. Transformation: man to nightingale / *İnsanın bülbüle dönüşmesi* TOM: 11, 43, 44 – BOM: 25

D151.4. Transformation: man to crow / *İnsanın kargaya dönüşmesi*
TOM: 44

D151.8. Transformation: man to sparrow / *İnsanın serçeye dönüşmesi*
TOM: 11

D1520.10. Magic transportation by shoes / *Ayakkabı aracılığıyla sihirli seyahat* TOM: 55 – BOM: 29

D1520.10-2. Magic transportation by boots / *Çizme yardımıyla sihirli yolculuk* (MEK) TOM: 52

D1520.12. Magic transportation by ring / *Yüzük yardımıyla sihirli yolculuk* TOM: 56

D1520.15. Transportation in magic ship / *Sihirli gemiyle yolculuk*
TOM: 34

D1520.17.1. Magic transportation on flying bedstead / *Karyola üstünde uçarak sihirli seyahat* TOM: 51 – BOM: 31

D1520.19. Magic transportation by carpet / *Halı sayesinde sihirli seyahat* BOM: 16, 17, 18

D1520.19-1. Magic transportation by felt (mat) / *Keçe (halı) aracılığıyla sihirli ulaşım* (MEK) BOM: 35

D1520.2. Magic transportation by cloud / *Bulut aracılığıyla sihirli yolculuk* TOM: 7 – BOM: 16

D1520.27.1. Magic transportation by club / *Sihirli sopa aracılığıyla seyahat* TOM: 50

D1520-38. Transportation by magic cloth / *Sihirli örtü aracılığıyla ulaşım* (MEK) BOM: 51

D1520-39. Transportation by spell / *Tılsım yoluyla ulaşım* (MEK) TOM: 13

D1524.8. Leaf serves as boat / *Yaprağın kayak olarak kullanılması* (MEK) TOM: 21

D1531-12. Magic hammer gives power of flying / *Sihirli çekicinin uçma gücü vermesi* (MEK) BOM: 37

D1531-13. Magic felt gives power of flying / *Sihirli keçenin uçurması* (MEK) BOM: 36

D154.1. Transformation: man to dove / *İnsanın güvercine dönüşmesi*
TOM: 11, 22, 40, 44, 56 – BOM: 15

D1548.1-2. Magic hat controls blizzard / *Sihirli şapkanın kar fırtınasını kontrol etmesi* (MEK) TOM: 4

D1548.1-3. When one blows a whistle three times, hurricane breaks out / *Sihirli düdüğü üç defa çalınca bir kasırganın ortaya çıkması* (MEK) TOM: 13

D1551-10. Magic spell causes waters to divide / *Sihirli tılsımın suyu ikiye ayırması* (MEK) TOM: 46

D1552.0.1. Door opens in mountain / *Kapının dağın içine açılması*
TOM: 46 – BOM: 16, 17

D1552.11. Magic stone opens treasure mountain / *Sihirli taşın dağdaki değerli şeyi açması* BOM: 2

D1552-13. Magic apple opens mountain while thrown / *Sihirli elmanın atılmasıyla dağın açılması* (MEK) TOM: 52

D1564-8. Magic word cuts anything from forty kilometers away / *Sihirli kılıcın herhangi bir şeyi kırk kilometreden kesebilmesi* (MEK) TOM: 52

D1599.4-2. Magic egg produces boot / *Sihirli yumurtanın çizme vermesi* (MEK) TOM: 2

D1599.4-3. Magic egg produces dress / *Sihirli yumurtanın elbise vermesi* (MEK) TOM: 2

D1601.18. Self-playing musical instruments / *Kendi kendine çalan müzik aletleri* BOM: 51

D1601.18-4. Self-playing gramofon / *Kendi kendine çalan gramofon* (MEK) TOM: 45

D1601.32-2. Letter delivers from magic cloud / *Mektubun sihirli bulut tarafından teslim edilmesi* (MEK) BOM: 2

D1601.34. Self-serving spoon / *Kendi kendine yediren kaşık* BOM: 1

D1601.36. Self-going shoes / *Kendi kendine giden ayakkabı* TOM: 55

D1601.4-6. Automatic combat car / *Otomatik savaş arabası* (MEK) BOM: 4

D1601-38. Self-going car / *Kendi kendine giden araba* (MEK) BOM: 35

D1602.12. Self-returning head. When head is cut off it returns to proper place without harm to owner / *Kendi kendine yerine gelen baş. Baş kesildiğinde sahibine hasarsız bir şekilde tam yerine dönmesi* TOM: 31

D161.2. Transformation: man to goose / *İnsanın kaza dönüşmesi* TOM: 58

D161.3. Transformation: man to duck / *İnsanın ördeğe dönüşmesi* TOM: 39 – BOM: 13

D1610.2-3. Speaking apple tree / *Konuşan elma ağacı* (MEK) TOM: 52

D1610.31. Speaking food / *Konuşan yemek* TOM: 9

D1615-10. Singing hair / *Türkü söyleyen saç kılı* (MEK) TOM: 18

D1619-4. Speaking basket / *Konuşan sepet* (MEK) TOM: 53

D1619-5. Speaking sandal / *Konuşan çarık* (MEK) TOM: 19

D1626-2. Artificial flying ogre / *Kanat takarak uçan dev* (MEK) TOM: 56

D1652.1.2. Cake magically increases / *Çöreğin sihirli bir şekilde çoğalması* BOM: 8

D1652.2-1. Inexhaustible magic water syrup / *Bitmek tükenmek bilmeyen sihirli su şerbeti* (MEK) BOM: 8

D1654.3.1-2. Person who sees Shahmaran gets indelible marks on his body / *Şahmeranı gören kişinin vücudunda kalıcı benekler oluşması* (MEK) TOM: 9

D166.1. Transformation: man to chicken (cock, hen) / *İnsanın tavuğa dönüşmesi* TOM: 47

D166.1.1. Transformation: man to cock / *İnsanın horoza dönüşmesi* (Thompson, devleri insanların içinde değerlendiriyor) TOM: 43

D170. Transformation: man to fish / *İnsanın balığa dönüşmesi* TOM: 40, 43

D1711. Magician / *Sihirbaz (Büyücü)* TOM: 39 – BOM: 9

D1712. Soothsayer (diviner, oracle, etc.) / *Falcı* BOM: 1, 16, 16, 32

D1712.3. Interpreter of dreams / *Rüya yorumlayıcısı* TOM: 50, 51 – BOM: 32, 34

D1712.3-1. Interpretation of a dream by a snake / *Rüyanın bir yılan tarafından yorumlanması* (MEK) TOM: 26

D1733.2. Magic power by crawling through ear of magic horse / *Sihirli atın kulaklarının içinden sürünerek geçme yoluyla (kazanılan) sihirli güç* BOM: 2

D1775-1. Magic results from licking / *Atın kanını yalayarak at gücü kazanma* (MEK) BOM: 3

D179.2. Transformation: man to pike / *İnsanın turna balığına dönüşmesi* TOM: 40

D1799-7. Magic power from drinking blood / *Kan içerek sihirli güç kazanma* (MEK) BOM: 2

D1799-7. Magic powers from earth / *Topraktan sihirli güç kazanma* (MEK) BOM: 2

D181. Transformation: man to spider / *İnsanın örümceğe dönüşmesi* TOM: 25

D1810.8.2. Information received through dream / *Rüya yoluyla bilginin elde edilmesi* TOM: 48 – BOM: 34

D1811-3. Person gets wiser by immerging himself in boiling milk cauldron / *Kaynayan süt kazanının içine girip çıkarak bilgelik kazanma* (MEK) TOM: 36

D1812.3.3. Future revealed in dream / *Gelecekte olacakların rüyada görülmesi* TOM: 5, 50, 54 – BOM: 32, 34

D1814.1. Advice from magician (fortune-teller, etc.) / *Büyücüden (falçı vb.) nasihat alma* TOM: 51 – BOM: 1, 16, 35

D1821.3.7.3. Crystal-gazing / *Kristale bakma* BOM: 17

D1835-7. Magic strength obtained from horse hair / *Atın kılından sihirli güç elde etme* (MEK) BOM: 18

D1866-4. Witch swallows a seriously ill person and disgorges him as more beautiful than before / *Cadının ağır hasta olan bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin eskisinden daha güzel olması* (MEK) TOM: 2

D1866-4.1.1. Beautification by eating magic whitish strawberry / *Sihirli beyazımsı çileğin yenilmesiyle güzelleşme* (MEK) TOM: 51

D1869- Person gets prettier by immersing herself in boiling milk cauldron / *Kaynayan süt kazanının içine girip çıkarak güzelleşme* (MEK) TOM: 36

D1889-12. Rejuvenation by blowing / *Üfleme yoluyla gençleştirme* (MEK) TOM: 12

D191. Transformation: man to serpent (snake) / *İnsanın yılanaya dönüşmesi* TOM: 11, 15 – BOM: 23

D195. Transformation: man to frog / *İnsanın kurbağaya dönüşmesi* TOM: 25, 30

D199.2. Transformation: man to dragon / *İnsanın ejderhaya dönüşmesi* BOM: 39

D2031. Magic illusion / *Sihirli göz aldanması* TOM: 46

D2070. Bewitching / *Büyü yapma* TOM: 1, 15, 17, 27, 39, 51 – BOM: 14, 47

D2070-2. Magic hair used for bewitching / *Sihirli kılın büyü yapmak için kullanılması* (MEK) BOM: 52

D2072.0.2.1. Horse enchanted so that he stands still / *Atın hareketsiz kalması için büyülenmesi* BOM: 9

D2074.1.1.3-1. Person summons bear by firing its hairs which collected before / *Daha önce alınan tüylerini yakarak ayıyı çağırma* (MEK) TOM: 58

D2074.1.2-2. Person summons fish by shining its scale which collected before / *Daha önce alınan pulunu ışıltatarak balığı çağırma* (MEK) TOM: 58

D2074.1.3-1. Person summons crane by firing its feathers which collected before / *Daha önce alınan tüylerini yakarak turnayı çağırma* (MEK) TOM: 58

D2074.2.2-1. Dove summons by burning hair / *Kıl yakma yoluyla güvercinin çağırılması* (MEK) BOM: 16

D2079-2. Making someone faint through magic / *Sihir kullanarak birisini bayıltma* (MEK) TOM: 32

D2095. Magic disappearance / *Sihirli yok olma* TOM: 1, 2, 3, 7, 46 – BOM: 4, 8, 18, 23, 27

D2095-2. Mountain disappears by magic (spell) / *Sihir (tulsım) yoluyla dağın yok edilmesi* (MEK) TOM: 46

D2095-3. Magic disappears by whip / *Kamçı aracılığıyla sihirli yok olma* (MEK) TOM: 46

D2097-1 Magic trouble-making dog / *Sihirli bela getiren köpek* (MEK) BOM: 33

D2099-5. Snake destroys all the jinns, fairies and other snakes in one strike / *Yılanın bir vuruşta cinleri, perileri ve diğer yılanları yok etmesi* (MEK) TOM: 11

D2102. Gold magically produced / *Altının sihirli bir şekilde üretilmesi* BOM: 28

D2102.1-1. Gold vomited. Donkey vomits gold / *Altın kusma. Eşeğin altın kusması* (MEK) BOM: 55

D2120. Magic transportation / *Sihirli seyahat* BOM: 29, 33

D2121.2. Magic journey with closed eyes / *Gözleri kapayarak sihirli seyahat* TOM: 7, 14, 43, 46, 49, 51, 57 – BOM: 8

D2121.2-1. Magic journey on horse with closed eyes / *At üzerinde gözleri kapayarak sihirli seyahat* (MEK) TOM: 31

D2121.2-2. Magic journey on ogre with closed eyes / *Gözleri kapayarak devin üzerinde sihirli seyahat* (MEK) TOM: 32

D2121.5. Magic journey: man carried by spirit or devil / *Sihirli yolculuk: Peri ya da cin (ifrit) tarafından insanın taşınması* TOM: 51

D2122. Journey with magic speed / *Sihirli bir hızla seyahat* TOM: 34 – BOM: 8

D2126. Magic underwater journey / *Sihirli su altı yolculuğu* BOM: 46

D213. Transformation: man to plant / *İnsanın bitkiye dönüşmesi* TOM: 43

D2135.0.3. Magic ability to fly / *Sihirli uçma yeteneği* TOM: 52

D214.2. Transformation: man to maize / *İnsanın mısıra dönüşmesi* TOM: 43

D2142.0-6. Wind controlled by old woman / *İhtiyar bir kadın tarafından rüzgârın kontrol edilmesi* (MEK) BOM: 51

D2142.1.6. Wind raised by whistling / *Islık çalma yoluyla rüzgârın ortaya çıkması* BOM: 51

D2147.2. Cloud magically appears / *Bulutun sihirli bir şekilde ortaya çıkması* TOM: 7 – BOM: 2

D215. Transformation: man to tree / *İnsanın ağaca dönüşmesi* TOM: 31

D2151.1.1. Sea produced by magic / *Sihir yardımıyla deniz oluşturulması* TOM: 58

D2151.1.1-1. Sea produced by magic mirror / *Sihirli ayna aracılığıyla deniz yapma* (MEK) TOM: 7, 23, 37, 43, 58 – BOM: 2

D2157.2.0-2. Apple grows in single day / *Elma ağacının bir günde büyümesi* (MEK) BOM: 5

D2161.3.1. Blindness magically cured / *Körlüğün sihirle tedav edilmesi* TOM: 10, 31

D2161.3.1-1. Witch magically cures someone's blindness by swallowing and disgorging / *Cadının kör olan bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin görmeye başlaması* (MEK) TOM: 2, 6

D2161.4.19-2. Witch restores a girl's health by swallowing, whom the witch sucks before / *Cadının kanını emdiği kızı yutup çıkararak kızı eski sağlığına kavuşturması* (MEK) TOM: 6

D2165.1. Escape by flying through the air / *Gökyüzünde uçarak kaçma* TOM: 30

D2177.3-1. Evil spirits imprisoned in storehouse / *Kötü perinin ambara hapsedilmesi* (MEK) BOM: 42

D2178.9. Flower produced by magic / *Sihir yoluyla çiçek yetiştirme* BOM: 14

D2188.2. Person vanishes / *Kişinin yok olması* BOM: 54

D231. Transformation: man to stone / *İnsanın taşa dönüşmesi* TOM: 1, 17, 41 – BOM: 41

D252-1. Transformation: man to mortar / *İnsanın havana dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D252-2. Transformation: man to pestle / *İnsanın havan tokmağına dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D252-3. Transformation: man to barrel (cask) / *İnsanın fıçıya dönüşmesi* (MEK) TOM: 51

D253. Transformation: man to needle / *İnsanın iğneye dönüşmesi* TOM: 27, 32, 58

D253-1. Transformation: man to pin / *İnsanın toplu iğneye dönüşmesi* (MEK) TOM: 56

D263.1. Transformation: man to ring / *İnsanın yüzüğe dönüşmesi* TOM: 47

D268.0-2. Transformation: man to mosque / *İnsanın bir camiye dönüşmesi* (MEK) TOM: 30, 39

*D269- Transformation: man to clothes / *İnsanın giyeceğe dönüşmesi* (MEK) (Bu motif hemen altındaki “D269-1. / D269-2.” kod numaralı motifleri alt madde de göstermek üzere üst madde olarak açılmıştır.)

D269-1. Transformation: man to shawl (scarf) / *İnsanın şala dönüşmesi* (MEK) BOM: 13

D269-2. Transformation: man to dress / *İnsanın elbiseye dönüşmesi* (MEK) BOM: 13

D281. Transformation: Man to storm / *İnsanın fırtınaya dönüşmesi* TOM: 2

D283.1. Transformation: man (woman) to pool of water / *İnsanın göle dönüşmesi* TOM: 30, 39

D283-7. Transformation: man to waterfall / *İnsanın şelaleye dönüşmesi* (MEK) TOM: 40

D285.1. Transformation: man to smoke / *İnsanın dumana dönüşmesi* BOM: 45

D285-2. Transformation: man to flame / *İnsanın aleve dönüşmesi* (MEK) TOM: 40

D291. Transformation: man to mountain / *İnsanın dağa dönüşmesi* TOM: 40

D296- Transformation: man to ice / *İnsanın buza dönüşmesi* (MEK)
TOM: 43

D297- Transformation: man to village / *İnsanın bir köye dönüşmesi*
(MEK) TOM: 30

D300. Transformation: animal to person / *Hayvanın insana dönüşmesi*
TOM: 51 – BOM: 28

D313.2. Transformation: wolf to man / *Kurdun insana dönüşmesi*
TOM: 1 – BOM: 6

D315.2. Transformation: mouse to person / *Farenin insana dönüşmesi*
TOM: 2, 51, 57

D332.1. Transformation: ass (donkey) to person / *Eşeğin insana dönüşmesi* BOM: 29

D334. Transformation: goat to person / *Keçinin insana dönüşmesi*
TOM: 12, 44 – BOM: 30

D341. Transformation: dog to person / *Köpeğin insana dönüşmesi*
TOM: 16 – BOM: 47

D343- Transformation: horse to person / *Atın insana dönüşmesi*
(MEK) TOM: 58 – BOM: 8

D350. Transformation: bird to person / *Kuşun insana dönüşmesi*
TOM: 31, 43 – BOM: 7, 51

D352.1. Transformation: hawk to person / *Şahinin insana dönüşmesi*
TOM: 47

D354.1. Transformation: dove to person / *Güvercinin insana dönüşmesi*
TOM: 22, 40, 43, 44, 47, 49 – BOM: 31

D365. Transformation: duck to person / *Ördeğin insana dönüşmesi*
TOM: 48

D366- Transformation: nightingale to person / *Bülbülün insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 43, 44 – BOM: 25

D367- Transformation: sparrow to person / *Serçenin insana dönüşmesi*
(MEK) TOM: 16

D368- Transformation: blackbird to person / *Karakuşun insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 13

- D370. Transformation: fish to man / *Balığın insana dönüşmesi* TOM: 40
- D391. Transformation: serpent (snake) to person / *Yılanın insana dönüşmesi* TOM: 10, 11, 12 – BOM: 15
- D395. Transformation: frog to person / *Kurbağanın bir kişiye dönüşmesi* TOM: 30
- D399.1. Transformation: water-dragon to person / *Su ejderhasının insana dönüşmesi* BOM: 15
- D399-2. Transformation: dragon to person / *Ejderhanın insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 48
- D40. Transformation to likeness of another person / *Dönüşüm yoluyla başka bir kişiye benzeme* BOM: 12
- D40.2. Transformation to likeness of another woman / *Dönüşüm yoluyla başka bir kadına benzeme* TOM: 56, 57
- D411.3-2. Transformation: hare to duck / *Tavşanın ördeğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 11
- D411.6.1. Transformation: mouse to horse / *Farenin ata dönüşmesi* TOM: 19
- D412.4-1. Transformation: ordinary horse to Legendary / *Sıradan atın efsanevi at Tulpara dönüşmesi* (MEK) BOM: 8
- D412.4-2. When hero goes through horse's ears horse transforms into a better horse / *Sıradan atın (sağ kulağından girilip sol kulağından çıkılması yoluyla) daha iyi bir ata dönüşmesi* (MEK) BOM: 7
- D412.4-3. Transformation: horse to dove / *Atın güvercine dönüşmesi* (MEK) TOM: 47
- D412.5-8. Transformation: dog to raven / *Köpeğin kuzguna dönüşmesi* (MEK) BOM: 33
- D412.5-9. Transformation: dog to sparrow / *Köpeğin serçeye dönüşmesi* (MEK) TOM: 16
- D413-3. Transformation: raven to grasshopper / *Kuzgunun çekirgeye dönüşmesi* (MEK) BOM: 33
- D415-2. Transformation: grasshopper to horsefly / *Çekirgenin at sineğine dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D419.1.2-1. Transformation: wolf to horse / *Kurdun ata dönüşmesi* (MEK) BOM: 6

D419.1.2-2. Transformation: wolf to Simorg bird / *Kurdun Simurg kuşuna dönüşmesi* (MEK) TOM: 1

D419.1-3. Transformation: frog to horse / *Kurbağanın ata dönüşmesi* (MEK) TOM: 19

D419-2. Transformation: horsefly to dog / *At sineğinin köpeğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D421-0.1. Transformation: mammal (wild) to stone / *Memeli (vahşi) hayvanların taşa dönüşmesi* (MEK) TOM: 41

D421-1. Transformation: mammal (wild) to log / *Memeli hayvanların (vahşi) tomruğa dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D422-4.1. Transformation: ass (donkey) to rod / *Eşeğin sopaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D423-5. Transformation: duck to egg / *Ördeğin yumurtaya dönüşmesi* (MEK) BOM: 11

D431.2. Transformation: tree to person / *Ağacın insana dönüşmesi* TOM: 31

D431.8. Transformation: corn to person / *Mısırın insana dönüşmesi* TOM: 43

D432.1. Transformation: stone to person / *Taşın insana dönüşmesi* TOM: 1, 17, 41

D434-5. Transformation: mortar to person / *Havanın (kap) insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D434-6. Transformation: pestle to person / *Havan tokmağının insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D434-7. Transformation: barrel (cask) to person / *Fıçının insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 51

D435.1-6. Transformation: scarecrow (Jackstraw) to man / *Bostan korkuluğunun insana dönüşmesi* (MEK) BOM: 28

D435.1-7. Transformation: dough child statue comes to life /

Hamurdan yapılan çocuk heykelin canlanması (MEK) TOM: 4

D436-5. Transformation: needle to person / *İğnenin insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 27, 58

D436-6. Transformation: pin to person / *Toplu iğnenin insana dönüşmesi* (MEK) TOM: 56

D439-7. Transformation: lake to person / *Gölün bir kişiye dönüşmesi* (MEK) TOM: 30

D441.10-1. Transformation: chips of wood to duck / *Kıymığın ördeğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 15

D441.3.2. Transformation: log to bear / *Tomruğun ayıya dönüşmesi* BOM: 33

D441.3-3. Transformation: logs to animals / *Tomrukların hayvanlara dönüşmesi* (MEK) BOM: 33

D441.3-4. Transformation: wood shavings to duck / *Talaşın (ağaç kırpıntısı) ördeğe dönüşmesi* (MEK) TOM: 52

D441.5-3. Transformation: flower leaf to duck / *Çiçek yaprağının ördeğe dönüşmesi* (MEK) TOM: 48

D441.7-2. Transformation: rod to ass (donkey) / *Sopanın eşeğe dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D441-12.1.1. Transformation: bulgur (dried crushed wheat) to hawk / *Bulgurun şahine dönüşmesi* (MEK) TOM: 47

D442.1. Transformation: stone to animal / *Taşın insana dönüşmesi* TOM: 41

D444-12. Transformation: column to horse / *Sütunun ata dönüşmesi* (MEK) TOM: 54

D451.3-5. Transformation: apples to ship / *Elmanın gemiye dönüşmesi* (MEK) TOM: 52

D454.8.2-2. Transformation: ring to dust / *Yüzüğün toza dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-3. Transformation: ring to sweat / *Yüzüğün tere dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-4. Transformation: ring to clod / *Yüzüğün keseğe (toprak parçası) dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-5. Transformation: ring to beetle / *Yüzüğün böceğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-6. Transformation: ring to housefly / *Yüzüğün karasineğe dönüşmesi* (MEK) BOM: 12

D454.8.2-7. Transformation: ring to bulgur (dried crushed wheat) / *Yüzüğün bulgura dönüşmesi* (MEK) TOM: 47

D457.1-4. Transformation: drops of blood to apple tree / *Kan damlasının elma ağacına dönüşmesi* (MEK) BOM: 15

D457-20. Transformation: tooth to flowers / *Dişin çiçeğe dönüşmesi* (MEK) TOM: 48

D457-21. Transformation: tooth to apple tree / *Dişin elma ağacına dönüşmesi* (MEK) TOM: 52

D469.1-2. Transformation: copper egg to copper palace / *Bakır yumurtanın bakır saraya dönüşmesi* (MEK) TOM: 2

D469-6. Transformation: rawhide sandal (shoes) to carriage / *Çarığın arabasına dönüşmesi* (MEK) TOM: 19

D475.1.15-1. Transformation: palace to gold ball / *Sarayın altın yumağa dönüşmesi* (MEK) BOM: 7

D475.1-22. Transformation: manure to treasure (or vice versa) / *Hazinenin (ya da tam tersi) hayvan gübresine dönüşmesi* (MEK) TOM: 44

D475.1-23. Transformation: golden egg to golden palace / *Altın yumurtanın altın saraya dönüşmesi* (MEK) TOM: 1, 2

D475.1-24. Transformation: golden palace to golden egg / *Altın sarayın altın yumurtaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 1, 2

D475.3-6. Transformation: silver palace to silver egg / *Gümüş sarayın gümüş yumurtaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 1, 2

D475.3-7. Transformation: silver egg to silver palace / *Gümüş yumurtanın gümüş saraya dönüşmesi* (MEK) TOM: 1, 2

D478-15. Transformation: lake to city / *Gölün şehre dönüşmesi* (MEK) TOM: 17

D478-16. Transformation: sea to cliff / *Denizin uçuruma dönüşmesi* (MEK) TOM: 40

D479-9. Transformation: copper palace to copper egg / *Bakır sarayın bakır yumurtaya dönüşmesi* (MEK) TOM: 2

D5. Enchanted person / *Büyülü (afsunlu) kişi* BOM: 52

D52. Magic change to different appearance / *Sihirli değişim ile farklı görünme* BOM: 18

D52.2. Ugly man becomes handsome / *Çirkin adamın yakışıklı olması* BOM: 19

D521. Transformation through wish / *Dilek yoluyla dönüşüm* TOM: 11

D52-3. Bald man becomes curly-haired / *Kel adamın kıvrıkcık saçlı olması* (MEK) BOM: 19

D55.2.5. Transformation: adult to child / *Yetişkin bir insanın çocuğa dönüşmesi* TOM: 52

D551.1.1. Transformation by eating apple / *Elma yeme yoluyla dönüşüm* BOM: 30

D565.3-1. Transformation by licking / *Atın kanının yalanması yoluyla yakışıklı bir delikanlıya dönüşme* (MEK) BOM: 3

D565.6. Transformation by touching water / *Suya değme yoluyla dönüşüm* TOM: 31

D565.8. Transformation by touching with flower / *Çiçekle dokunma yoluyla dönüşüm* TOM: 48

D565-11. Transformation by touching stairs / *Merdivenlere dokunma yoluyla dönüşüm* (MEK) TOM: 11

D566.4-1. Transformation by decapitation / *Atın boynunun kesilmesi sonucunda atın daha güzel bir ata dönüşmesi* (MEK) BOM: 3

D572.4. Transformation by wand / *Sihirli çubuk aracılığıyla dönüşüm* TOM: 16, 41

D572-8. Transformation by handkerchief / *Mendil aracılığıyla dönüşüm* (MEK) TOM: 2

D572-9. Transformation by magic pitcher / *Sihirli ibrik aracılığıyla dönüşüm* (MEK) BOM: 51

D573. Transformation by spell (charm) / *Büyü (tulsım) yoluyla dönüşüm* TOM: 1, 32, 44

D591-1. Transformation by immersing in magic well / *Kuyuya daldırılıp çıkarılan kişinin altın saçlı olması* (MEK) BOM: 5

D595- When ordinary person goes through horse's ears he transforms into an from head to foot an armed hero / *Sıradan kişinin (sağ kulağından girilip sol kulağından çıkılması yoluyla) baştan aşağıya silahlı bir kişiye dönüşmesi* (MEK) BOM: 7

D730. Disenchantment by submission / *Boyun eğme yoluyla büyüünün çözülmesi* BOM: 9

D771.4. Disenchantment by using wand / *Sihirli değnek ile büyüünün çözülmesi* BOM: 25

D771-13. Disenchantment by arrow / *Ok yoluyla büyüünün çözülmesi* (MEK) BOM: 16

D778. Disenchantment by blowing on victim / *Kurbanın üstüne üfleyerek büyüüyü bozma* TOM: 27

D812.5-2. Magic object received from genie / *Cinin kendisine kurtaran kimseye ödül olarak değerli balıklar avlayabileceği gölü göstermesi* (MEK) TOM: 17

D815.8. Magic object received from wife / *Hanımdan alınan sihirli nesne* BOM: 50, 51

D90. Transformation: man to different man / *İnsanın başka bir insana dönüşmesi* TOM: 43

D901. Magic cloud / *Sihirli bulut* BOM: 16

D921. Magic lake (pond) / *Sihirli göl (gölcük)* TOM: 1 – BOM: 18

D921-5 Diving Magic lake make strong / *Sihirli göle girip çıkararak güç kazanma* (MEK) BOM: 18

D931. Magic rock (stone) / *Sihirli taş (kaya)* TOM: 9 – BOM: 2

D932. Magic mountain / *Sihirli dağ* BOM: 2, 16

D932.0.1-1. Mountain created by magic grindstone / *Sihirli bileği taşı aracılığıyla dağ yapma* (MEK) TOM: 23, 43 – BOM: 2

D932.0.1-2. Mountain created by magic ring / *Sihirli yüzük yardımıyla dağ yapma* (MEK) TOM: 58

D941.1. Forest produced by magic / *Sihir yardımıyla orman yapılması* TOM: 58

D941.1-1. Forest produced by magic comb / *Sihirli tarak aracılığıyla orman yapma* (MEK) TOM: 7, 23, 37, 43 – BOM: 2, 58

D941-1. Magic golden forest / *Sihirli altın orman* (MEK) BOM: 7

D941-2. Magic silver forest / *Sihirli gümüş orman* (MEK) BOM: 7

D941-3. Magic copper forest / *Sihirli bakır orman* (MEK) BOM: 7

D950. Magic tree / *Sihirli ağaç* BOM: 8, 16, 17

D950.10. Magic apple tree / *Sihirli elma ağacı* TOM: 1, 31 – BOM: 45

D950.10-1. Magic apple tree gives its apples only to good people / *Sihirli elma ağacının sadece iyi kişilere meyvesinden vermesi* (MEK) TOM: 24

D950.10-2. Magic apple tree comes after its owner / *Sihirli elma ağacının sahibinin arkasından gelmesi* (MEK) TOM: 24

D954. Magic bough / *Sihirli ağaç dalı* BOM: 29

D955. Magic leaf / *Sihirli yaprak* TOM: 21, 23

D956. Magic stick of wood / *Sihirli ağaç çubuk* TOM: 13, 39 – BOM: 28, 54

D957. Magic faggot / *Sihirli çalı çırptı* BOM: 31

D961.1-1. There appear a fruit garden where a cow's intestines are buried / *İneğin bağırsaklarının gömüldüğü yerde bir meyve bahçesinin oluşması* (MEK) TOM: 24

D967. Magic roots / *Sihirli ağaç kökü* TOM: 41

D975. Magic flower / *Sihirli çiçek* TOM: 48 – BOM: 11

D981. Magic fruit / *Sihirli meyve* TOM: 21

D981.1. Magic apple / *Sihirli elma* TOM: 1, 52, 53 – BOM: 18, 22, 30, 44, 45

D981.10.1. Magic cranberry / *Sihirli kıvılcık* BOM: 31

D981.10-1.1. Magic red strawberry / *Sihirli kırmızı çilek* (MEK) TOM: 51

D981.10-1.2. Magic whitish strawberry / *Sihirli beyazımsı çilek* (MEK) TOM: 51

D981.10-2. Magic bilberry / *Sihirli yabanmersini (keçiyemişi)* (MEK) BOM: 31

D981.1-2. Magic apple has one side white the other side red / *Sihirli elmanın bir yarısının beyaz diğer yarısının kırmızı olması* (MEK) TOM: 58

D983-6. Magic garbanzo / *Sihirli nohut* (MEK) BOM: 17

D991. Magic hair / *Sihirli kıl* TOM: 13, 34 – BOM: 4, 19

E0. Resuscitation / *Dirilme* TOM: 15, 27, 43, 44 – BOM: 41, 57

E106. Resuscitation by magic apple / *Sihirli elma sayesinde dirilme* BOM: 17, 18

E122.2. Resuscitation by snake / *Yılan aracılığıyla dirilme* BOM: 41

E122-0.1. Resuscitation by animals licking / *Hayvanların yalaması yoluyla dirilme* (MEK) BOM: 28

E134-2. Resuscitation by covering dead body with saddle blanket / *Ölü gövdenin üstüne eyer örtüsünü sererek diriltme* (MEK) TOM: 45

E15.3. Resuscitation by stewing / *Kısık ateşte pişirerek diriltme* BOM: 40

E29-8. Resuscitation by boiling victim's bone / *Kurbanın kemiklerini kaynatarak kurbanı diriltme* (MEK) TOM: 52

E30. Resuscitation by arrangement of members. Parts of a dismembered corpse are brought together and resuscitation follows (Sometimes combined with other methods) / *Vücutun organlarını yerleştirme yoluyla diriltme. Parçalanmış cesedin organlarını bir araya getirerek diriltme* TOM: 10

E327. Dead father's friendly return / *Ölü babanın dostça dönüşü* TOM: 21 – BOM: 19

E340. Return from dead to repay obligations / *Minnet borcunu ödemek için ölümden dönüş* BOM: 12, 13

E341.1.1. Dead grateful for having been spared indignity to corpse / *Cesedine saygısızlık edilmesine izin verilmediği için minnettar olan ölü* BOM: 12, 13

E35-1. Resuscitation when decapitated head gets placed on proper point / *Kesilen başın yerine yerleştirilmesi yoluyla diriltme* (MEK) BOM: 6

E373-5. Caftan (robe) received from summoned dead father / *Çağrılan ölmüş babadan kaftan alınması* (MEK) TOM: 21

E422.1.10. Dismembered corpse / *Parçalanmış ceset* TOM: 2, 6

E422.1.11.4-1. Killed ogre becomes revenant as bone / *Öldürülen devin hâlâ kemik formunda yaşıyor olması* (MEK) TOM: 38

E422.1.11-6. Revenant as thumb / *Ölümden başparmak olarak dönüş* (MEK) TOM: 2, 6

E52. Resuscitation by magic charm / *Sihirli tulsım yoluyla dirilme* TOM: 48

E55. Resuscitation by music / *Müzik yoluyla dirilme* BOM: 11

E64.7.1. Resuscitation by manuscript / *El yazması metin ile öldükten sonra yeniden dirilme* BOM: 52

E64-22. Resuscitation by magic rod / *Sihirli sopa yoluyla dirilme* (MEK) BOM: 39

E64-22. Resuscitation by tree root / *Ağaç kökü aracılığıyla dirilme* (MEK) TOM: 41

E64-23. When one lost boot is found and put together with the other, hero gets resurrected / *Bulunan kayıp botun diğer çiftinin yanına koyulması yoluyla dirilme* (MEK) BOM: 7

E66. Resuscitation by breathing on corpse / *Cesedin üstüne nefes vererek diriltme* TOM: 3

E711.1. Soul in egg / *Ruhun (canın) bir yumurtanın içinde olması* TOM: 7, 32 – BOM: 11, 44

E714-14. Soul in bone / *Ruhun (canın) kemikte olması* (MEK) TOM: 38

E715.1. Separable soul in bird / *Ayrılabilir canın (ruh) bir kuşta olması* BOM: 22

E715.1-8. Separable soul in dove / *Ayrılabilir canın (ruhun) güvercinde saklanıyor olması* (MEK) BOM: 14

E720.1. Souls of human beings seen in dream / *Rüyada görülen insanların ruhları* BOM: 19

E745.2. Soul as needle / *Ruhun bir iğne olması* BOM: 11

E745-7. Soul as razor / *Bir ustura olarak can (ruh)* (MEK) BOM: 7

E755.2.5. Icy hell - E481.7. Icy inferno / *Buz cehennemi* BOM: 21

E761.1.5-14. If kuray drips blood instead of milk, hero is dead / *Eğer kuraydan süt değil de kan damlıyorsa kahramanın ölmesi* (MEK) BOM: 7, 11

E761.1.5-15. Life token: blood rains on the wall / *Eğer duvara kan yağmışsa kahramanın ölmesi* (MEK) BOM: 11

E761.1.5-16. Life token: blood drops from goose feather / *Eğer kaz teleğinden kan damlıyorsa kahramanın ölmesi* (MEK) TOM: 3

E761.4.1. Life token: knife stuck in ground rusts / *Bir yaşam belirtisi olarak yere saplanan bıçağın paslanması* TOM: 41

E761.7-15. Life token: Counting stars / *Eğer sayılan yıldızların sayısı tek çıkarsa kahramanın ölmesi* (MEK) BOM: 11

E782-2. Witch restores someone's hand by swallowing and disgorging / *Cadının elsiz bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin yeniden eli olması* (MEK) TOM: 2, 6

E782-6. Witch restores someone's legs by swallowing and disgorging / *Cadının bacaksız bir kişiyi yutup çıkarmasıyla kişinin bacaklı olması* (MEK) TOM: 2, 6

E783. Vital head / *Canlı baş (Kesik baş)* BOM: 21

E783.5. Vital head speaks / *Kesik başın konuşması* BOM: 21

E783-9. Helpful vital head / *Yardımsaver kesik baş* (MEK) BOM: 21

E80. Water of life. Resuscitation by water / *Hayat suyu. Su yoluyla dirilme* BOM: 8, 11

E80.1. Resuscitation by bathing / *Yıkama yoluyla dirilme* BOM: 6, 11

E82. Water of life and death. One water kills, the other restores to life / *Hayat ve ölüm suyu. Sulardan birisinin öldürmesi, diğerinin tekrar hayata döndürmesi* TOM: 31, 38

F101.3-2. Return from lower world on / *Simurg Aşağı dünyadan Simurg kuşunun sırtında dönme* (MEK) BOM: 51

F101.3-3. Return from lower world on goat / *Aşağı dünyadan keçiye binerek dönme* (MEK) TOM: 2, 3

F101.3-4. Return from lower world on serpent / *Yeraltı dünyasından yılanın üstünde dönme* (MEK) TOM: 9

F1015-4. When worn, magic shoe goes by singing / *Sihirli ayakkabı giyildiğinde kendi kendine müzik çalarak gitmesi* (MEK) TOM: 55

F1084. Furious battle / *Şiddetli savaş* TOM: 53

F131. Otherworld in hollow mountain / *Dağın deliğinin içindeki öbür dünya* TOM: 2

F133. Submarine otherworld / *Su altı dünyası* TOM: 36, 45, 47

F200. Fairies (elves) / *Periler* TOM: 11, 30, 43, 50, 52, 34

F232.4.2. Fairy princess with golden hair / *Altın saçlı peri prensesi* BOM: 13

F235.6. Fairies visible through magic ring / *Sihirli yüzük yardımıyla perilerin görülebilmesi* TOM: 51

F252.2. Fairy queen / *Peri kraliçesi* TOM: 34

F271.10. Fairies bake bread / *Perilerin ekme (çörek) pişirmesi* TOM: 30

F271.2.0.1. Fairies build great structures in one night / *Perilerin bir gecede çok büyük binalar inşa etmesi* TOM: 43, 51

F271.2-4. Fairies build a mill / *Perilerin değirmen inşa etmesi* (MEK) TOM: 30

F271.2-5. Fairies build bridge / *Perilerin köprü inşa etmesi* (MEK) TOM: 43

F271.5. Fairies clear land / *Perilerin araziyi temizlemesi* TOM: 30

F271-11. Fairies chop timbers / *Perilerin kerestelik ağaç kesmesi* (MEK) TOM: 30

F271-11. Fairies grow fruit in one night / *Perilerin bir gecede meyve yetiştirmesi* (MEK) TOM: 43

F271-12. Fairies as millers / *Değirmenci olarak periler* (MEK) TOM: 30, 51

F271-13. Fairies as gardener / *Bahçıvan olarak periler* (MEK) TOM: 30, 51

F271-14. Fairies sow land / *Perilerin ekin ekmesi* (MEK) TOM: 30

F271-15. Fairies irrigate land / *Perilerin araziyi sulaması* (MEK) TOM: 30

F271-16. Fairies reap land / *Perilerin ekini biçmesi* (MEK) TOM: 30

F271-17. Fairies thresh land / *Perilerin harmanı dövmesi (işlemesi)* (MEK) TOM: 30

F282-4. Fairies transport a person by flying / *Perilerin uçarak bir insanı bir yerden bir yere taşınması* (MEK) TOM: 34

F300. Marriage or liaison with fairy / *Periyle evlenme ya da cinsel ilişkiye girme* TOM: 49

F303. Wedding of mortal and fairy / *İnsan ile perinin evliliği* TOM: 34

F321. Fairy steals child from cradle / *Perilerin beşikten çocuk çalması* TOM: 34

F324. Girl abducted by fairy / *Peri tarafından kızın kaçırılması* TOM: 34

F364.2-1. Ogre wrestles with mortal / *Devin bir ölümlü ile güreşmesi* (MEK) TOM: 5

F376-2. Mortal girl serves for fairies as a cook in fairyland / *İnsan kızın periler ülkesinde aşçılık yaparak perilere hizmet etmesi* (MEK) TOM: 34

F398. Hair burned to summon fairies / *Kıl yakarak perileri çağırma* TOM: 34

F399-5. Whistled to summon fairies / *Islık çalarak perilerin çağırılması* (MEK) TOM: 30

F399-6. Whistled to summon fairies / *Sihirli kamçıyı savurarak perilerin çağırılması* (MEK) TOM: 43

F402. Evil spirits / *Kötü peri* BOM: 42

F403.2. Spirits help mortal / *Cinlerin insana yardım etmesi* BOM: 49

F414. Spirit carries people / *Cinlerin insanları taşınması* BOM: 49

F420. Water-spirits / *Su iyesi* BOM: 14

F420.4.4. Water-spirits are grateful / *Su cinlerinin minnettar olması*
BOM: 49

F420.4.8. Water-spirits have treasures under water / *Su cinlerinin su altında bir hazineye sahip olması* BOM: 49

F421. Lake-spirit / *Göl iyesi (ruhu)* BOM: 24

F421-1. Lake-spirit with tail / *Kuyruklu göl iyesi* (MEK) BOM: 24

F429-2. Well (Pit) spirit / *Kuyu cini* (MEK) BOM: 42, 49

F451. Dwarf / *Cüce* TOM: 3 – BOM: 57

F451.2.1.1. Dwarfs are small / *Cücelerin küçük olması* TOM: 3 – BOM: 57

F451.2.3.1. Long-bearded dwarf / *Uzun sakallı cüce* TOM: 3

F451.5.2.11-1. Dwarf attacks man / *Cücenin insana saldırmaması* TOM: 3

F451.5.2-15. Malevolent (Ungrateful) dwarf kills his benefactor / *Kötü niyetli cücenin kendisine iyilik yapan kişiyi öldürmesi* (MEK) TOM: 3

F480. House-spirits / *Ev perisi* BOM: 42

F499.2. Nymphs of paradise (Houris) / *Cennetin güzel su perileri (Huri kızları)* BOM: 21

F511.3-2. Person with horns of gold / *Altın boynuzlu kişi* (MEK) TOM: 29

F521.3.4. Person with body of silver / *Gümüş bedenli insan* TOM: 23

F531.0.4. Giant woman / *Devasa kadın* BOM: 21

F531.6.2.2.2. Giant lives under lake / *Devin gölün altında yaşaması* BOM: 13

F543.4. Remarkable nostrils / *Olağanüstü burun deliği* TOM: 4

F543.4-1. Raising unusual wind by its one nostril / *Tek burun deliğiyle olağanüstü rüzgâr çıkarma* (MEK) TOM: 4

F544.0-5. Lion hides hero in its mouth / *Aslanın kahramanı ağzında saklaması* (MEK) TOM: 56

F544.0-6. Turtle hides hero in its mouth / *Kaplumbağanın kahramanı ağzında saklaması* (MEK) TOM: 56

F544.3-7. Person with pearl teeth / *İnci dişli insan* (MEK) TOM: 23

F545.2.2. Horns on forehead / *İnsanın alnında boynuzunun olması* TOM: 29

F555.1. Gold hair / *Altın saç* TOM: 50 – BOM: 1, 5, 7

F555.1-2. Princess (girl) with golden hair / *Altın saçlı prenses (kız)* (MEK) TOM: 8, 58

F555-11. Person with silk hair / *İpek saçlı insan* (MEK) TOM: 23

F559-9. Extraordinary snout / *Olağandışı sümük* (MEK) BOM: 41

F574.1. Resplendent beauty. Woman's face lights up the dark / *Göz alıcı (kamaştırıcı) güzellik. Kadının yüzünün karanlıkta ışık saçması* TOM: 43

F575.1. Remarkably beautiful woman / *Dikkat çekici güzel kadın* TOM: 45 – BOM: 8

F575.2. Handsome man / *Yakışıklı adam* BOM: 21

F601.7-1. Dog as an extraordinary companion / *Olağanüstü bir refakatçi olarak bir köpek* (MEK) BOM: 11

F610. Remarkably strong man / *Olağanüstü güçlü adam* TOM: 2, 3, 4, 5

F610.0-2.1. Remarkably strong male child / *Olağanüstü güçlü erkek çocuk* (MEK) TOM: 6

F610.5.1-1. Man with strength of sixty lions / *Altmış aslan gücündeki insan* (MEK) BOM: 7

F617. Mighty wrestler / *Olağanüstü güreşçi* TOM: 3

F617-2. Wrestling with jinns / *Cinlerle güreşme* (MEK) TOM: 7

F621. Strong man: tree-puller / *Güçlü adamın ağaçları köklemesi* (MEK) TOM: 8

F624.2.0.1-2. Strong man flings enormous stones up then catches them and and grinds on his kneels / *Güçlü adamın kocaman taşları kaldırıp atması ve attığı bu taşları yakalayıp, dizinin üstünde parçalayıp toz hâline getirmesi* (MEK) TOM: 8

F624.2.0-3. Strong man squeezes stones to derive oil / *Güçlü adamın taştan yağ çıkarmak için taşları sıkıp sıkıp atması* (MEK) TOM: 3

F624.2.0-4. Strong man moves enormous soil / *Güçlü adamın çok büyük (dağ gibi) toprak kütlelerini bir yerden başka bir yere taşımaları* (MEK) TOM: 4

F626-3. Strong man clashes two mountains to make a fire / *Güçlü adamın ateş yakmak için iki dağı kaldırıp, birbirine çarparak vurması* (MEK) TOM: 3

F633. Mighty drinker. Drinks up whole pools of water, or the like / *Olağanüstü içicinin göl ve benzeri su kütlelerinin hepsini içmesi* TOM: 8, 39, 40

F633-1. Mighty drinker drinks a lots of casks of petroleum / *Olağanüstü içicinin birçok petrol varilini içmesi* (MEK) TOM: 8

F641. Person of remarkable hearing / *Kişinin olağanüstü duyma yeteneği* TOM: 5, 58

F661. Skillful marksman / *Usta nişancı* TOM: 4, 5

F661.9. Skillful marksman grazes ear of sleeping person and awakens him / *Usta nişancının attığı okun uyumakta olan kişinin kulağını sıyırmasıyla uyuyan kişinin uyanması* TOM: 4

F679.5. Skillful hunter / *Usta avcı* TOM: 5

F679.5-1. Skillful blind hunter / *Usta kör avcı* (MEK) TOM: 6

F679-10. Remarkable gardening / *Olağanüstü bahçivanlık* (MEK) BOM: 5

F681. Marvelous runner / *Olağanüstü koşucu* TOM: 4, 5, 6

F681.1. Marvelous runner keeps leg tied up / *Olağanüstü koşucunun bacaklarını bağlaması* TOM: 4, 5

F697. Marvelous ball player / *Olağanüstü top oyuncusu* TOM: 1

F707.1. Kingdom where everything is of gold / *Her şeyin altından olduğu hükümdarlık (âlem)* TOM: 31

F707.2. Kingdom where everything is of silver / *Her şeyin gümüşten olduğu hükümdarlık (âlem)* TOM: 31

F707.3-1. King of diamond (Kingdom where everything is of diamond) / *Elmas padişahlığı* (MEK) TOM: 7

F707-5. Kingdom where everything is of copper / *Her şeyin bakırdan olduğu hükümdarlık (âlem)* (MEK) TOM: 31

F710.1. Water resembling fire / *Ateşe benzeyen deniz* TOM: 10, 49 – BOM: 23

F711. Extraordinary sea / *Olağanüstü deniz* TOM: 1

F711.3.1. White sea / *Beyaz deniz* TOM: 49

F713. Extraordinary pond (lake) / *Olağanüstü göl (gölet, gölcük)* BOM: 8, 24

F713.4. Pond of milk / *Süt gölü* TOM: 45 – BOM: 21

F713-1. Extraordinary silver pond (lake) / *Olağanüstü gümüş göl* (MEK) BOM: 9

F713-7. Extremely wide lake / *Aşırı boyutta alabildiğince geniş göl* (MEK) TOM: 8

F718-13. Bottomless well / *Dipsiz kuyu* (MEK) TOM: 54

F721. Subterranean World / *Yeraltı dünyası* TOM: 2, 9, 31 – BOM: 23

F721.1. Underground passages / *Yeraltı geçitleri* BOM: 23

F721.3. Underground kingdom / *Yeraltı hükümdarlığı* BOM: 51

F725. Submarine World / *Denizaltı dünyası* TOM: 11, 56 – BOM: 4, 13, 46

F725.1-1. Door (gate) entrance to submarine World / *Su altı dünyasına açılan kapı* (MEK) TOM: 11

F725.2. Submarine cities / *Denizaltı şehirleri* BOM: 4

F725.2. Submarine cities / *Denizaltı şehirleri* TOM: 11

F725.3. Submarine castle (palace) / *Denizaltı kalesi (saray)* BOM: 46

F725.3.3. Undersea house / *Su altı evi* TOM: 45, 47 – BOM: 13

F725.5. People live under sea / *İnsanların denizin altında yaşaması* BOM: 13

F725.5.1. Visit to people of village under lake / *Gölün altındaki insanları ziyaret etme* BOM: 13

F725.5-2. Water girl. Girl lives under water / *Su kızı. Kızın su altında yaşaması* (MEK) TOM: 45

F725.5-3. Girl lives under sea or etc. (Water girl) / *Kızların su altında yaşaması (su kızı)* (MEK) TOM: 47

F725.9. World at bottom of well / *Kuyunun dibindeki dünya* TOM: 3

F725-10. Everything in the submarine world is of gold or silver / *Su altı dünyasında bulunan her şeyin altından ve gümüşten olması* (MEK) TOM: 11

F725-10.1. Horses live under sea / *Su altında (deniz altı) atların yaşaması* (MEK) TOM: 47

F725-10.2. Cattles live under sea / *Su altında (deniz altı) sığırların yaşaması* (MEK) TOM: 47

F725-11. Animals of submarine world / *Su altı (deniz altı) dünyanın hayvanları* (MEK) TOM: 47

F749- Wild Island which has many sorts of flowers, fruits and birds / *İçinde her türden çiçek, meyve, kuş ve su olan insan ayağı basmamış ada* (MEK) TOM: 51

F753. Mountain of fire / *Ateş dağı* TOM: 1

F759.2. Hollow mountain / *Delik dağ* TOM: 2 – BOM: 2

F759.7. Extraordinary rocky mountain / *Olağanüstü kayalık dağ* TOM: 1

F759-10. Sandy mountain / *Kumlu dağ* (MEK) TOM: 1

F759-9. Extraordinary mountains and valleys - miscellaneous - Mount Kaf / *Olağanüstü dağlar ve vadiler - Çeşitli motifler - Kafdağı* (MEK) TOM: 1, 7, 51 – BOM: 54

F764. Underground city / *Yeraltı şehri* BOM: 23

F771.1.1. Golden castle (palace, house) / *Altın kale (saray, ev)* TOM: 1, 2, 7, 49 – BOM: 7, 8

F771.1.2. Silver castle / *Gümüş kale (saray, şato)* TOM: 1, 2

F771.1.3. Copper castle / *Bakır kale (saray, şato)* TOM: 1

- F771.1.5. Palace of jewels / *Mücevher sarayı* TOM: 51
- F771.1.6. Crystal castle (palace, house) / *Cam kale (saray, ev)* BOM: 8
- F771.3.5. Underground house / *Yeraltı evi* BOM: 23
- F771.3.5-2. Pit inside mountain / *Dağın içindeki delik* (MEK) TOM: 52
- F771.4.1. Castle (Palace) inhabited by ogres / *Dev(ler)in sarayda yaşaması* BOM: 41, 44
- F772.1.2. Tower reaches moon / *Kulenin aya ulaşması* BOM: 37
- F772.1-3. Tower reaches sky / *Kulenin gökyüzüne ulaşması* (MEK) BOM: 15
- F811.1.1. Golden tree / *Altın ağaç* BOM: 7
- F811.1.1-1. Golden poplar / *Altın kavak* (MEK) TOM: 1
- F811.1.1-2. Golden apple tree / *Altın elma ağacı* (MEK) TOM: 31
- F811.1.2. Silver tree / *Gümüş ağaç* BOM: 7
- F811.1.3. Copper tree / *Bakır ağaç* BOM: 7
- F811.14-2. Giant poplar tree / *Devasa kavak ağacı* (MEK) TOM: 1
- F812. Extraordinary forest / *Olağandışı orman* TOM: 1, 3 – BOM: 45
- F813.1.1. Golden apple / *Altın elma* TOM: 31, 52 – BOM: 6
- F814.2. Talking flowers / *Konuşan çiçekler* TOM: 48
- F815.5. Extraordinary seed / *Olağanüstü tohum* BOM: 56
- F818-3. Unusual garden including all of the fruits in the World / *Olağanüstü bahçede dünyadaki bütün meyvelerden bulunması* (MEK) BOM: 15
- F821. Extraordinary dress (clothes, robe, etc.) / *Olağanüstü elbise* TOM: 45
- F825-1. Extraordinary ring / *Olağanüstü yüzük (Süleyman'ın yüzüğü)* (MEK) BOM: 14
- F831. Extraordinary arrow / *Olağanüstü ok* BOM: 42
- F836. Extraordinary bow / *Olağanüstü yay* BOM: 42
- F842.1.4. Golden bridge / *Altın köprü* TOM: 1, 2, 43

F842.1-6. Copper bridge / *Bakır köprü* (MEK) TOM: 2

F842.1-7. Silver bridge / *Bakır köprü* (MEK) TOM: 2

F842.2-5. Extraordinary bridge which has a hut, stable and well in the middle expands into sea / *Denizin içine doğru genişleyerek giden ve ortasında bir kulübe, ahır ve kuyusu olan olağanüstü köprü* (MEK) TOM: 38

F843. Extraordinary rope / *Olağanüstü kement* BOM: 17

F873. Extraordinary army / *Olağanüstü ordu* TOM: 53

F873.0.1. Battle rage. Makes army unconquerable / *Savaş gazabı. Orduyu yenilmez hâle getirmesi* TOM: 53

F886. Extraordinary key / *Olağanüstü anahtar* BOM: 17

F91. Door (gate) entrance to lower world / *Yeraltı dünyasına girilen kapı* TOM: 9

F913-3. Victims swallowed by the witch are rescued from her belly / *Kurbanın kendisini yutan cadının karnından kurtarılması* (MEK) TOM: 2, 6

F914-4. Person is swallowed and disgorged by witch / *Kişinin cadı tarafından yutulup kusulması* (MEK) TOM: 2, 6

F92. Pit entrance to lower world / *Aşağı dünyaya bir delikten girme* TOM: 31

F931-13. Luminous undersea / *Aydınlık deniz altı* (MEK) TOM: 56

F950.9. Healing by sprinkling water and replacing flesh / *Su dökünme yoluyla iyileşme* TOM: 31

F963. Extraordinary behavior of wind / *Rüzgârın olağandışı davranışı* BOM: 51

F969.3-3. When golden fish swims in a bowl, it shines room / *Altın balığın koyulduğu kaptayüzmeye başlayınca bütün odayı aydınlatması* (MEK) TOM: 34

F989.1.1. Horse's tremendous leap / *Atın muazzam atlayışı* TOM: 42

F989.17. Marvelously swift horse / *Olağanüstü hızlı at* TOM: 1, 52 – BOM: 8

F989-25. Grasshopper serves as a cart driver / *Çekirgenin bir at arabasına sürücülük yapması* (MEK) TOM: 19

G0. Ogres / *Dev(ler)* TOM: 1, 3, 6, 7, 27, 30, 31, 32, 33, 37, 38, 43, 47, 49, 54, 56, 58 – BOM: 11, 14, 15, 16, 26, 28, 38, 41, 43, 44

G10. Cannibalism / *Yamyamlık* TOM: 1, 7 – BOM: 22, 21

G11.3. Cannibal witch / *Yamyam cadı* TOM: 5 – BOM: 7, 41

G11-19. Cannibal dragon / *Yamyam ejderha* (MEK) TOM: 48

G121. Blind giant ogre / *Kör kocaman dev* BOM: 2

G121.1.1. One-eyed giant (ogre) / *Tek gözlü dev* TOM: 37

G125-1 Ogre has fire power / *Devin ateş gücüne sahip olması* (MEK) BOM: 9

G126.2. Giant ogre in shape of horse / *Devasa devin at biçiminde olması* TOM: 30

G127- Giant ogre with extraordinary long teeth / *Olağandışı uzun dişli dev* (MEK) TOM: 32

G132- Ogre controls water-supply / *Su dağıtımının dev tarafından kontrol edilmesi* (MEK) BOM: 9

G156. King of the giants / *Devlerin padişahı* TOM: 11, 57

G157. Giant ogre's prodigious speed / *Devasa devin olağanüstü hızı* TOM: 30, 32

G200. Witch / *Cadı (kadın büyücü)* TOM: 2, 5, 18, 20, 23, 41, 45, 52, 56 – BOM: 7, 10, 12, 13, 17, 20, 23, 28, 31, 35, 39, 41, 45, 47, 57

G201. Three witch sisters / *Üç cadı kız kardeş* BOM: 41

G204. Girl in service of witch / *Cadının hizmetindeki kız* BOM: 13

G207- Witch has (three) daughters / *Cadının üç kızı olması* (MEK) BOM: 7

G208- Witch's helpful sister / *Cadının yardımsever kız kardeşi* (MEK) BOM: 57

G211. Witch in animal form / *Hayvan bedeninde olan cadı* BOM: 28

G211.2.2. Witch in form of wolf / *Cadının kurt bedeninde olması* TOM: 18 – BOM: 57

G213-4. Witch with unusual big eyes / *Cadının olağandışı gözlerinin olması* (MEK) TOM: 5

G214-5. Witch with three teeth / *Üç dişli cadı* (MEK) BOM: 41

G214-6. Witch with two teeth / *İki dişli cadı* (MEK) BOM: 41

G214-7. Witch with one teeth / *Tek dişli cadı* (MEK) BOM: 41

G219-10. Witch with extraordinary thump / *Olağandışı başparmaklı cadı* (MEK) TOM: 2, 6

G219-11. Witch has long lips / *Cadının uzun dudaklarının olması* (MEK) BOM: 7

G219-12. Witch with a handful hair / *Bir tutam saçlı cadı* (MEK) BOM: 41

G219-13. Witch with two handful hair / *İki tutam saçlı cadı* (MEK) BOM: 41

G219-14. Witch with three handful hair / *Üç tutam saçlı cadı* (MEK) BOM: 41

G220.0.1-1. White (benevolent) witch / *İyi (yardımsever) cadı* (MEK) TOM: 32, 45

G234. Witch resides in tree / *Cadının bir ağacın içinde yaşaması* TOM: 6

G236. Witch lives in forest / *Cadının bir ormanda yaşaması* TOM: 5, 18 – BOM: 7

G237- Witch lives in underground / *Cadının yeraltında yaşaması* (MEK) BOM: 12

G238- Witch lives in the rock / *Cadının bir kayanın içinde yaşaması* (MEK) BOM: 13

G261. Witch steals children / *Cadının çocuk çalması* BOM: 12

G262. Murderous witch / *Öldürücü cadı* BOM: 12, 13

G262.1. Witch sucks blood / *Cadının kan emmesi* TOM: 2, 6

G262.1-4. Witch sucks marrow / *Cadının insanın iliğini emmesi* (MEK) BOM: 39

G263. Witch injures, enchants or transforms / *Cadının yaptığı kötü işler (sakat bırakma, büyü yapma, dönüştürme)* TOM: 18

G265.4.0.1-1. Person punishes witch by killing witch's daughter / *Cadıyı kızını öldürerek cezalandırma* (MEK) TOM: 23

G275.7. Witch bound and beaten / *Cadının dövülmesi* TOM: 2, 6

G275.7.1. Witch beheaded / *Cadının başının kesilmesi* TOM: 51 – BOM: 13, 39

G275.7-2. Witch killed with knife (sword) / *Cadının kılıçla öldürülmesi* TOM: 2, 6

G276. Escape from witch / *Cadıdan kaçma* TOM: 5

G278. Death of witch / *Cadının ölümü* TOM: 18 – BOM: 7, 28

G278-2. Killing the witch by beating with club / *Sopayla döverek cadıyı öldürme* (MEK) BOM: 12

G278-3. Witch dies by drowning in the lake / *Cadının gölde boğularak ölmesi* (MEK) TOM: 23 – BOM: 57

G278-4. Shooting witch with silver bullet / *Cadıyı gümüş kurşunlarla vurma* (MEK) TOM: 41

G278-5. Killing witch by throwing her into fire / *Cadıyı ateşe atarak öldürme* (MEK) TOM: 41

G278-6. Killing the witch by arrowing at her eyes / *Okla gözünden vurarak cadıyı öldürme* (MEK) TOM: 5

G278-7. Killing the witch's kid by piercing inner parts / *Cadının çocuğunu iç organları keserek öldürme* (MEK) BOM: 57

G279.2.1. Gold stolen from witch / *Cadıdan altın çalma* TOM: 5 – BOM: 12

G284. Witch as helper / *Bir yardımcı olarak cadı* BOM: 41

G299-3. Witch possess treasure (gold, jewels, etc.) / *Cadının bir servete sahip olması (altın, mücevher, vb.)* (MEK) BOM: 12, 13

G299-4. Witch disgorges the people as alive after compromising with the hero / *Cadının yediği kişileri kahramanla yaptığı anlaşama sonucunda sağ olarak kusup çıkarması* (MEK) TOM: 5

G303. Devil / *Şeytan* BOM: 35, 35

G307. Jinn / *Cin* TOM: 1, 7, 10, 11, 17, 40, 47, 54 – BOM: 14, 21, 27, 45

G307.1.1. Jinn always appears out of strong wind / *Cinin her zaman şiddetli bir rüzgârdan sonra ortaya çıkması* TOM: 7

G307.1-2. Jinn always appears out of dense smoke / *Cinin her zaman yoğun bir dumanla ortaya çıkması* (MEK) TOM: 17

G307.2.1. Jinn can take any human form he chooses / *Cinin seçtiği herhangi bir insanın görünüşüne girebilmesi* TOM: 1, 17

G307-0.1 King of Jinn / *Cinler padişahı* (MEK) TOM: 7, 36 – BOM: 21

G307-0.1.1 Person reigns jinns (Person is king of jinns) / *Cinler padişahının bir insan olması* (MEK) TOM: 11

G307-5. Jinn killed / *Cinlerin öldürülmesi* (MEK) TOM: 7

G307-5.1. Jinn killed with dagger (sword, knife) / *Cinin hançerle (kılıç, bıçak) öldürülmesi* (MEK) TOM: 7, 17

G307-5.2. Jinn decapitated / *Cinin başının kesilmesi* (MEK) TOM: 7

G307-6. Jinn abducts person / *Cinin insan kaçırması* (MEK) TOM: 7, 11, 14

G307-7. Jinn imprisons his captive / *Cinin esirini hapsetmesi* (MEK) TOM: 7

G307-8. Jinn makes ill to person / *Cinin bir insanı hasta etmesi* (MEK) BOM: 21

G307-9. Whistled to summon jinns / *Islık çalarak cinlerin çağırılması* (MEK) TOM: 40, 54

G307-10. Jinns as laborers / *İşçi olarak cinler* (MEK) (Bu motif hemen altındaki “G307-10.1. / G307-10.2. / G307-10.3. / G307-10.4. / G307-10.5. / G307-10.6. / G307-10.7. / G307-10.8.” kod numaralı motifleri alt madde de göstermek üzere üst madde olarak açılmıştır.)

G307-10.1. Jinns clear forest / *Cinlerin ormanı temizlemesi* (MEK) TOM: 40

G307-10.2. Jinns clear land / *Cinlerin araziyi temizlemesi* (MEK) TOM: 40

G307-10.3. Jinns sow land / *Cinlerin ekin ekmesi* (MEK) TOM: 40

G307-10.4. Jinns thresh land / *Cinlerin harmanı dövmesi (işlemesi)* (MEK) TOM: 40

G307-10.5. Jinns bake bread / *Cinlerin ekmek (çörek) pişirmesi* (MEK) TOM: 40

G307-10.6. Jinns blaze a trail / *Cinlerin yol yapması* (MEK) TOM: 40

G307-10.7. Jinns as gardener / *Bahçıvan olarak cinler* (MEK) TOM: 40

G307-10.8. Jinns fetch pearl from the bottom of the sea / *Cinlerin denizin dibinden inci taşı alıp gelmesi* (MEK) TOM: 54

G307-11. Ugly Jinn with double horns / *Çift boynuzlu çirkin cin* (MEK) BOM: 21

G307-12. Learning science (magic) from jinns / *Cinlerden ilim (sihir) öğrenme* (MEK) TOM: 11

G307-13. Female jinn / *Dişi (kadın) cin* (MEK) TOM: 7 – BOM: 14, 36, 45

G307-14. Jinn assigns the hero to snatch a horse / *Cinin kahramana bir atı kaçırap getirme işini vermesi* (MEK) TOM: 7

G312. Cannibal ogre / *Yamyam (insan yiyen) dev* TOM: 1, 27, 30 – BOM: 44, 43

G334-2. Ogre keeps king's daughter prisoners / *Devin padişahın kızını hapsedmesi* (MEK) TOM: 2

G361.1.2. Three-headed ogre / *Üç başlı dev* TOM: 32 – BOM: 2, 3

G361.1.3. Six-headed ogre / *Altı başlı dev* TOM: 10 – BOM: 2, 3

G361.1-6. Nine-headed ogre / *Dokuz başlı dev* (MEK) TOM: 1, 10

G361.1-7. Twelve-headed ogre / *On iki başlı dev* (MEK) TOM: 1, 10, 32 – BOM: 3, 9, 13, 40

G363.2. Large tusks grown from ogre's mouth / *Devin ağzında iri (uzun) dişlere sahip olması* TOM: 30

G369-8. Ogre has tail with swim bladder / *Devlerin kuyruklarında hava keseciklerine sahip olması* (MEK) BOM: 16

G415- Imprisoned ogre rescues himself from the well by promising sister of hero a marriage / *Devin, kahramanın kız kardeşine evlenme sözü vererek tutsak olduğu kuyudan kurtulması* (MEK) TOM: 38

G420. Capture by ogre / *Dev tarafından kaçırılma* BOM: 9, 11, 41, 44

G420-1. Ogre abducts king's wife / *Devin hükümdarın hanımını kaçırmaması* (MEK) TOM: 1

G422. Ogre imprisons victim / *Devin kurbanı hapsetmesi* TOM: 1, 56

G422-2. Ogre imprisons victim in island (Palace) / *Devin kurbanını denizin ortasındaki sarayda hapsetmesi* (MEK) TOM: 43

G440-2. Ogre abducts king's daughter / *Devin padişahın kızını kaçırmaması* (MEK) TOM: 2, 3, 43, 56

G440-3. Ogre abducts hero's wife / *Devin kahramanın hanımını kaçırmaması* (MEK) TOM: 32

G440-3. Ogre abducts three sisters / *Devin üç kız kardeşi kaçırmaması* (MEK) TOM: 6

G440-4. Ogre abducts child / *Devin çocuk kaçırmaması* (MEK) TOM: 58

G500. Ogre defeated / *Devin üstesinden gelme* BOM: 28, 44

G501. Stupid ogre / *Aptal dev* BOM: 26, 38, 43

G510-6. Ogre is defeated by getting sank up to his throat / *Devin boynuna kadar yere batırılarak yenilmesi* (MEK) TOM: 6, 41

G510-7. Ogre is defeated by getting sunk into ground completely / *Devin tamamen yere batırılarak yenilmesi* (MEK) TOM: 1, 2 – BOM: 41

G510-8. Defeating ogre by burying him up to waist / *Devin beline kadar yere batırılarak yenilmesi* (MEK) BOM: 2

G510-9. Fighting and wrestling with ogre / *Dev ile dövüşme ve güreşme* (MEK) TOM: 38

G510-10. Trapping ogre by introducing him into coffin / *Tabutun içine sokma yoluyla dev tuzağa düşürme* (MEK) TOM: 37

G511-2. One-eyed giant (ogre) gets blinded (and killed) by cauterizing / *Tek gözlü dev dağlama yoluyla kör etme* (MEK) TOM: 37

G512. Ogre killed / *Devin öldürülmesi* TOM: 33 – BOM: 3, 11

G512.1. Ogre killed with knife (sword) / *Kılıçla devin öldürülmesi*
TOM: 2, 6, 33 – BOM: 9

G512.1.2. Ogre decapitated / *Devin başının kesilmesi* TOM: 2, 6, 58 –
BOM: 2, 9, 13, 16, 40

G512.1.2-2. Ogre decapitated with diamond sword / *Elmas kılıçla devin başının kesilmesi* (MEK) TOM: 1

G512.11. Ogre drowned / *Devin suda boğulması* TOM: 7

G512.6-2. Hero who kills ogre cuts off its finger to take its ring / *Devi öldüren kahramanın devin parmağını kesip yüzüğünü alması* (MEK)
TOM: 33

G512.8. Ogre killed by striking / *Vurarak devin öldürme* TOM: 2, 3

G512.8.2. Ogre killed by striking with Stones / *Taşlarla vurarak devin öldürülmesi* TOM: 31

G512.9-3. Ogre gets torn to pieces by hero's wild animals / *Devin kahramanın vahşi hayvanları tarafından parçalara ayrılarak öldürülmesi*
(MEK) TOM: 38

G512-12. Killing ogre by cracking the egg in which ogre's soul exists / *Devin canının içinde olduğu yumurta kırılarak devin öldürülmesi* (MEK)
TOM: 32

G514.2. Ogre imprisoned in his own house / *Devin kendi evinde hapsedilmesi* BOM: 41

G514.2-2. Ogre imprisoned in well / *Devin bir kuyuya hapsedilmesi*
(MEK) TOM: 38

G514-8. Imprisoned ogre by chaining / *Zincirlenip hapsedilmiş dev*
(MEK) TOM: 32

G530.1. Help from ogre's wife (mistress) / *Devin, hanımının yardım etmesi* TOM: 1, 6, 10, 30

G530.2. Help from ogre's daughter (or son) / *Devin, kızının (ya da oğlunun) yardım etmesi* TOM: 27

G550. Rescue from ogre / *Devden kurtarma* TOM: 1, 56 – BOM: 9, 11, 28, 41, 44

G557- Rescue of King’s daughter from ogre by hero / *Padişahın kızının kahraman tarafından devden kurtarılması* (MEK) TOM: 2

G558- Rescue of King’s daughter from ogre by secondary heroes / *Padişahın kızının yardımcı kahramanlar tarafından devden kurtarılması* (MEK) TOM: 43

G572-1. To overawe the ogre by the trick of cooking / *Devi, kesip pişirme hilesiyle korkutma* (MEK) BOM: 26, 38, 43

G60. Human flesh eaten unwittingly / *Bilmeyerek insan eti yeme* BOM: 51

G640-1. White (benevolent) ogres / *Ak (iyiliksever) devler* (MEK) TOM: 5

G641- Ogress lives in a forest / *Devlerin bir ormanda yaşaması* (MEK) TOM: 5

G671-1 Wild man released from captivity aids hero (wild man değil de ogre) / *Zincirlenmiş hâlde hapis yatan devin kahramana kendisine su içirmesi karşılığında ölümden kurtulma vaat ederek kurtulması* (MEK) TOM: 32

G692- Ogre buys a kid from his family by giving magic object / *Devin verdiği bir sihirli nesne karşılığında çocuğu ailesinden satın alması* (MEK) TOM: 30

G693- Ogre eats people / *Devin insan yemesi* (MEK) TOM: 1

G694- Ogre is waken up when needled his sole / *Devin ayak tabanına tığ batırılarak uyandırılması* (MEK) TOM: 1

H1091-4. Task of sorting hay according to the same lead level / *Kuru otları başları aynı hizada olacak şekilde sıralama görevi* (MEK) TOM: 39

H1233.6.2. Bird helper (adviser) on quest / *Aramada yardımcı (kılavuz) olan kuş* BOM: 7

H1281. Quest to Fortune to seek fortune / *Serveti bulmak için çıkılan talih yolculuğu* BOM: 21

H1321.1. Quest for Water of Life (water which will resuscitate) / *Ölen kişiyi yeniden diriltmek için hayat suyunu aramaya çıkma* TOM: 38 – BOM: 8

H1331.1.3. Quest for golden bird / *Altın kuşu arama* BOM: 6, 7

H1361.2. Quest for bear's milk / *Ayı sütü arama* BOM: 41

H1381.3.1.2.1. Quest for unknown woman whose picture has aroused man's love / *Bilmediği bir kadının resmine âşık olan adamın resimdeki meçhul kadını araştırması* BOM: 14, 16

H1511. Heat test / *Sıcaklık sınaması* BOM: 15

H1512. Cold test (Attempt to freeze hero to death) / *Soğukluk sınaması (Kahramanı donarak öldürme girişimi)* BOM: 15

H1561.6. Test of valor: fight with giant / *Dev ile dövüşerek yiğitlik testi* TOM: 1

H171.1-2. New ruler selected and fetched by elephant / *Yeni hükümdarı filin seçmesi ve alıp getirmesi* (MEK) BOM: 32

H171.2-1. Released Huma chooses the new ruler by landing on somebody's shoulder / *Uçurulan Huma kuşunun birisinin omzuna konarak yeni hükümdarı seçmesi* (MEK) BOM: 29

H617. Symbolic interpretations of dreams / *Rüyaların sembolik (simgesel) yorumu* TOM: 54

H935. Witch assigns tasks / *Cadının görev vermesi* BOM: 57

H935-1. Witch assigns tasks Cadının görev vermesi / *Cadının kahramana bir kızı kaçırıp getirme görevi vermesi* (MEK) TOM: 5

H939.4-2. Ogre assigns hero to chop a huge forest / *Devin kahramana geniş bir ormanı kesme işini vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-3. Ogre assigns hero to build a mill / *Devin kahramana bir değirmen yapma işi vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-4. Ogre assigns hero to grind wheats stored in his own barn / *Devin kahramana ambarındaki buğdayları öğütüp un etme işini vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-5. Ogre assigns hero to bake breads / *Devin kahramana ekmek pişirme işi vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-6. Ogre assigns hero to plant an apple tree and derive apples in one day / *Devin kahramana dikeceği elma ağacından bir gün içinde olgunlaşmış elmalar verdirme işini vermesi* (MEK) TOM: 30

H939.4-7. Ogre assigns hero to water his own horses / *Devin atlarını sulama işini kahramana vermesi* (MEK) TOM: 30

H939-5.1. Dragon assigns hero to abduct the king’s daughter / *Ejderhanın kahramana padişahın altın saçlı kızını alıp gelme görevini vermesi* (MEK) TOM: 8

J157. Wisdom (knowledge) from dream / *Rüyadan öğrenilen hikmet (bilgi)* TOM: 26 – BOM: 40, 42

K1111.1. Ogre’s (dwarf’s) beard caught fast / *Devi (cüceyi) sakalının yakalama* TOM: 3

K1336. Magic helper brings girl to hero’s bed / *Sihirli yardımcının, kızı kahramanın yatağına getirmesi* TOM: 51

K1755- Hero comes across with sleeping ogre and deceives him by saying that ogre comes out from hero’s sneezing / *Uyuyan bir devle karşılaşan kahramanın devi onun kendi hapşırmasından çıktığı söyleyerek aldatması* (MEK) TOM: 56

K1816.6. Disguise as herdsman (shepherd, swineherd, etc.) / *Çoban kılığında kimliğini gizleme* TOM: 30

K1826.5-0.1. Disguise as imam / *İmam kılığında kimliğini gizleme* (MEK) TOM: 30

K1886.7. Illusory mountain (hill) / *Aldatıcı dağ (tepe)* TOM: 1

K515-7. Escape by hiding in bucket / *Kovanın içine saklanarak kaçma* (MEK) TOM: 3

K717-1. Deception into box (chest). Jinn having escaped from a box are told that they cannot return. They accept the challenge and go back into the box. / *Sandığın içine girmeye aldatma. Sandığın içinden kurtulan bir cini tekrar oraya giremeyeceğini söyleyerek aldatma. Cinin bu meydan okumayı kabul etmesi ve sandığın içine yeniden girmesi.* (MEK) TOM: 17

M242.3-1. Ogre released in return for teaching to kill someone / *Birisini öldürmeyi öğretmesi karşılığında devin serbest bırakılması* (MEK) BOM: 41

M244.1. Bargain with king of mice / *Fareler padişahıyla pazarlık etme* TOM: 51

M391.2. Wandering skull fulfills prophecy / *Başıboş gezen kafatasının kehanetinin gerçekleşmesi* TOM: 28 – BOM: 34

M411.12. Curse by witch / *Cadının laneti* BOM: 20

N120. Determination of luck or fate / *Talih ya da kaderin belirlenmesi* TOM: 27

N134. Persons effect change of luck / *Kişilerin, kısmetin (talih, baht) değiştirilmesine etki etmesi* TOM: 27

N203. Lucky person / *Bahtlı kişi* TOM: 34

N203-1. Lucky person arrives somewhere in one hour it normally takes one year / *Bahtlı kişinin bir yılda varacağı yere bir saatte varması* (MEK) TOM: 34

N265-1. Boy brings good luck / *Bulunan erkek çocuğunun şans getirmesi* (MEK) TOM: 27

N513. Treasure hidden under the water / *Denizin altında saklı hazine* TOM: 56

N531. Treasure discovered through dream / *Rüya yoluyla hazinenin keşfedilmesi* TOM: 50 – BOM: 34

N547. Understanding of animal languages leads to discovery of a treasure / *Hayvanların dilini anlamının definenin bulunması sağlaması* BOM: 53

N582. Serpent guards treasure / *Yılanın değerli bir şeyi koruması* BOM: 21

N772. Parting at crossroads to go on adventures / *Maceraya atılmak için bir yol ayrımında ayrılma* TOM: 31 – BOM: 6

N774.1. Adventure from pursuing thieving birds / *Hırsız kuşların peşine düşme macerası* TOM: 31

N813. Helpful genie (spirit) / *Yardımcı cin (ruh, can, hayalet, peri)* TOM: 1

N819.3.1. Helpful speaking skull / *Yardımseser konuşan kafatası* BOM: 22

N825.2. Old man helper / *Yardımcı ihtiyar adam* TOM: 7, 34, 39, 40 – BOM: 4, 8, 17

N825.3. Old woman helper / *İhtiyar kadın yardımcı* TOM: 3, 22, 35, 37, 58 – BOM: 7

N845. Magician as helper / *Bir yardımcı olarak sihirbaz* BOM: 23

Q141. Reward: man’s cows magically multiply / *Ödül olarak bir adamın ineklerinin sihirle çoğalması* BOM: 4

Q141-0.1. Reward: man’s sheeps magically multiply / *Ödül olarak bir adamın koyunlarının sihirle çoğalması* (MEK) BOM: 4

Q141-0.2. Reward: man’s horses magically multiply / *Ödül olarak bir adamın atlarının sihirle çoğalması* (MEK) BOM: 4

Q416.3-2. Punishment: killing by elephants / *Ceza: Fil tarafından öldürülme* (MEK) BOM: 14

R111.1.1. Rescue of princess from ogre / *Prensesin devden kurtarılması* BOM: 13

R111.1.3. Rescue of princess (maiden) from dragon / *Ejderhadan prensesi kurtarma* BOM: 15

R111.1.8. Rescue of maidens from witches / *Genç kızın cadıdan kurtarılması* BOM: 12, 13

R13.1.2. Lion carries off child / *Aslanın, çocuğu kapıp kaçması* BOM: 48

R13.1.5-1. Wolves abduct person and made his king / *Kurtların bir kişiyi kaçırıp onu padişahları yapmaları* (MEK) TOM: 57

R13.1.6-1. Bears abduct person and made his king / *Ayıların bir kişiyi kaçırıp onu padişahları yapmaları* (MEK) TOM: 57

R13.1.7-2. Monkeys abduct person and made his king / *Maymunların bir kişiyi kaçırıp onu padişahları yapmaları* (MEK) TOM: 57

S111.4. Murder with poisoned apple / *Zehirli elma ile öldürme* BOM: 17

T11.2. Love through sight of Picture / *Resmini görme yoluyla âşık olma* BOM: 14, 16

T11.3. Love through dream. Falling in love with a person seen in a dream / *Rüya sayesinde âşık olma. Rüyada görülen bir kişiye âşık olma* TOM: 57

T511.7.2. Pregnancy from eating an egg / *Bir yumurta yeme yoluyla hamile kalma* BOM: 23

T513. Conception from wish / *Dilek yoluyla hamile kalma* TOM: 10

T539-5. Impregnation from licking ash / *Külü yalama yoluyla hamile kalma* (MEK) TOM: 28 – BOM: 34

T554.7. Woman gives birth to a snake / *Kadının yılan doğurması* TOM: 10

T615. Supernatural growth / *Olağaniüstü büyüme* TOM: 2, 28 – BOM: 5, 16, 22, 23, 41

V134-1. Sacred wells / *Kutsal kuyu (Zemzem)* (MEK) BOM: 9

Z115. Wind personified / *Rüzgârın kişileştirilmesi* BOM: 51

Sihirli masallar, gerçek hayatta karşılaşılması mümkün olmayan ve mantık ilkelerinin aranmadığı hayalî bir dünyayı kendine konu edinir. Bu masallarda aklın ve hayalin alamayacağı kara büyülerle uğraşan vampir cadıları, kendilerine ait dünyalarında hüküm süren ve insan yiyen çok başlı devleri, ağızlarından ateş saçıp insan yiyen çok başlı ejderhaları, göz açıp kapayınca kadar insanı dilediğı yere ileten/götüren veya akıl vererek kahramana yardım eden kuş, at, vahş hayvanlar vb. efsanevi yaratıkları, kısa sürede yapılması mümkün olmayan işleri bir gecede yerine getiren perileri, insana musallat olan kötü cinleri ve bunlara benzer varlıklarla uçarak seyahat etmeyi sağlayan uçan halı, her şeyi gösteren sihirli ayna, ölüyü diriltten elma veya hayat suyu, bitmek tükenmek bilmeyen para sağlayan kese, görünmezlik sağlayan şapka, yendiğinde fiziksel değişiklik yapan meyve, içinden bir ordunun çıktığı boynuz, çeşitli sihirli nesnelere ya da düşünce gücüyle şekilden şekile dönüşmeler ve bunlara benzer birçok şeyi bulmak mümkündür. İşte bu eserde, İdil-Ural (Tatar ve Başkurt) Türklerinin sihirli masal dünyalarının olağanüstü motifleri incelenmiş ve o gizemli dünyanın kapısından içeri girilmiştir.

www.akmb.gov.tr

ISBN 978-975-17-4742-6

9 789751 174742 6